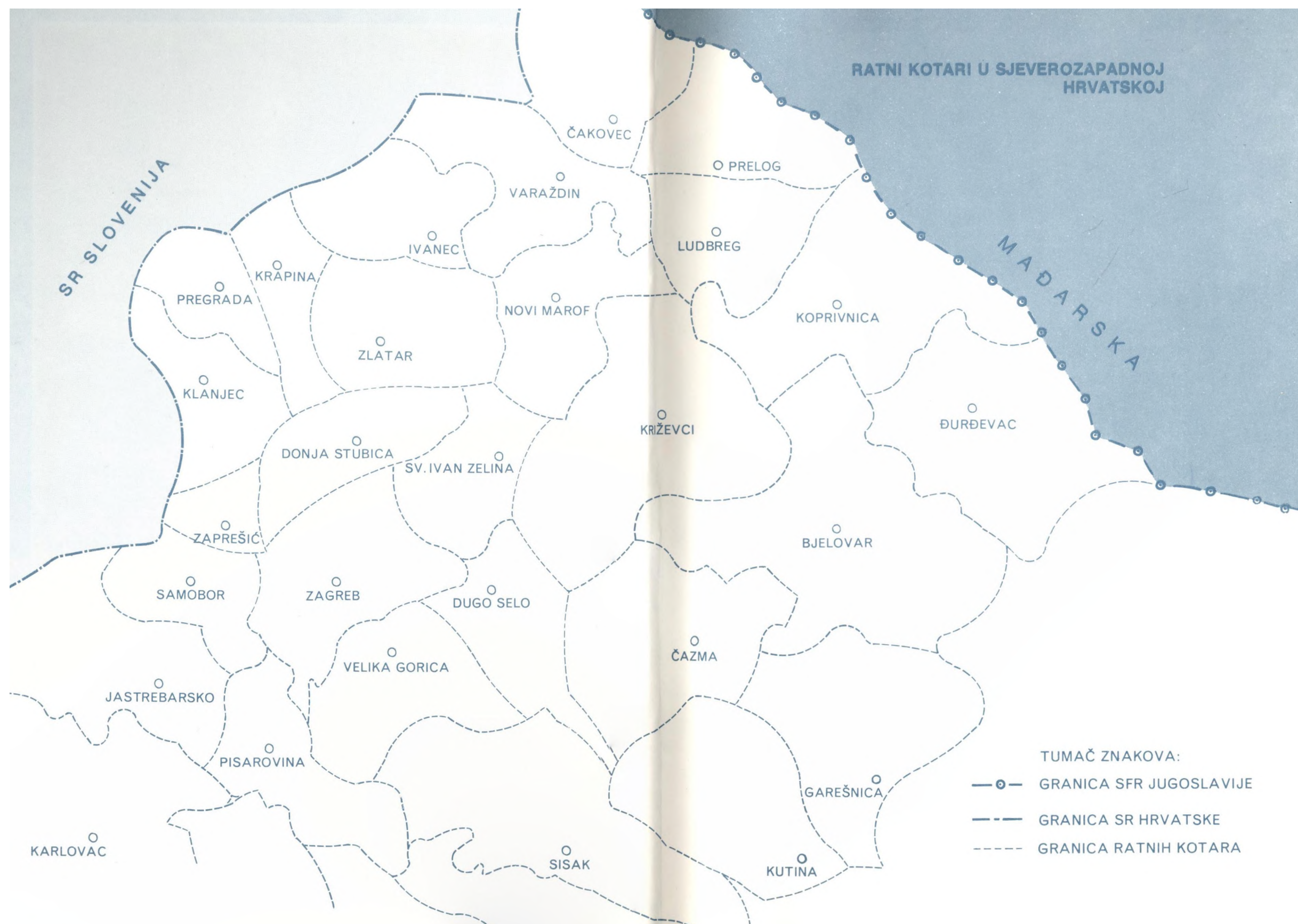

**SJEVEROZAPADNA
HRVATSKA
U NARODNO
OSLOBODILAČKOJ
BORBI
I SOCIJALISTIČKOJ
REVOLUCIJI**

VIII.

GRAĐA

1941. — 1945.

POTPISNICI SAMOUPRAVNOG SPORAZUMA O ORGANIZACIJI RADA I
UDRUŽIVANJU SREDSTAVA ZA IZDAVANJE »GRAĐE ZA POVIJEST
NOP-A I SOCIJALISTIČKE REVOLUCIJE U SJEVEROZAPADNOJ
HRVATSKOJ 1941 - 1945:

Skupština grada Zagreba, skupštine općina Čakovec, Čazma, Donja Stubica, Dugo Selo, Đurđevac, Garešnica, Ivanec, Ivanić-Grad, Jastrebarsko, Klanjec, Koprivnica, Krapina, Križevci, Kutina, Ludbreg, Novi Marof, Ozalj, Pregrada, Sisak, Varaždin, Vrbovec, Zabok, Zelina i Zlatar-Bistrica, Samoupravna interesna zajednica za kulturu općine Bjelovar, Republička zajednica za znanstveni rad i Republička samoupravna interesna zajednica u oblasti kulture.

GRAĐA ZA POVIJEST
NARODNOOSLOBODILACKE BORBE
I SOCIJALISTIČKE REVOLUCIJE
U SJEVEROZAPADNOJ HRVATSKOJ
1941 - 1945.

Knjiga VIII
(1. siječanj — 15. ožujak 1944)

Zagreb 1988.

SAVJET ZA IZDAVANJE GRAĐE

Dragutin Plašč, predsjednik
Mirko Babić, Mirko Belošević, Mato Benički, Anka Berus, Antun Biber, Stjepan Blažeković, Josip Bogožalec, Ivan Božičević, Rade Bulat, Vladimir Car, Stevo Čudić, Emil Ivane, Stjepan Iveković, Ivan Jadan, Dragutin Jakopović, Vjekoslav Janić, Vojin Jelača, Spasoje Kaladžija, Vladimir Kapun, Vukašin Karanović, Milka Kufrin, Božena Loborec, Josip Malina, Svetozar Matić, Pavao Mrvoš, Franjo Novak, Ilija Pavić, Vjekoslav Pavlinić. Tomo Pipić, Dragutin Pracać, Paula Rakamarić, Josip Runjak, Branko Struk, Andrija Šćurić, Josip Šlibar, Đuro Trubelja, Božidar Vučetić, Pavle Žukina

REDAKCIJSKI ODBOR

Pavle Žukina, predsjednik
Lutvo Ahmetović, Mirko Belošević, Rade Bulat, Mirko Gretić, Vjekoslav Janić, Vukašin Karanović, Vjekoslav Pavlinić, Tomo Pipić, Josip Runjak, Josip Šlibar

RADNA GRUPA ZA HISTORIJSKU OCJENU MATERIJALA

Anka Berus, Antun Biber, Ivan Božičević, Rade Bulat, Pavle Žukina

Stručne administrativne i financijske poslove za Savjet obavio je Komitet za boračka i invalidska pitanja Skupštine grada Zagreba.

Izdavač: Savjet za izdavanje »Građe za povijest NOP-a i socijalističke revolucije u sjeverozapadnoj Hrvatskoj 1941 - 1945.«

Odgovara: Redakcijski odbor Savjeta za izdavanje »Građe za povijest NOP-a i socijalističke revolucije u sjeverozapadnoj Hrvatskoj 1941 — 1945«.

Znanstvena priprema: Institut za historiju radničkog pokreta Hrvatske, Zagreb

Istraživanja,
obrađa, bilješke
i priprema za tisak: Mate Rupić
Branislava Vojnović-Mutavdžić

P R E D G O V O R

Osma knjiga »Građe« svojim sadržajem obuhvaća područja općina potpisnica Samoupravnog sporazuma o izdavanju građe i grad Zagreb.

Vremenski se knjiga odnosi na razdoblje od 1. siječnja do 15. ožujka 1944. godine, razdoblje u kojemu dolazi do snažnoga organizacijskoga i političkog jačanja i razvoja NOP-a na tom području.

Za ovu knjigu postoji brojna povijesna građa, od koje je manji dio objavljen u pojedinim publikacijama. To omogućuje veći izbor, premda je ta građa razasuta u oko 40-ak arhiva, muzejskih zbirki na području sjeverozapadne Hrvatske, naročito u Zagrebu. Veliki broj dokumenata nalazi se u arhivima u Beogradu. Prilikom izbora prioriteta je dan dokumentima NOP-a, odnosno dokumentima koji se po sadržaju odnose na šire područje ili govore o značajnijim zbivanjima i momentima. Od dokumenata neprijateljske provenijencije dani su poglavito oni koji govore o oružanoj oslobodilačkoj borbi, o djelatnosti Partije, o terorizmu, te ukazuju na ciljeve i interese okupacijskih sila i njihovih slugu na području sjeverozapadne Hrvatske, a u isto vrijeme nam omogućuju bolji uvid u povijesni razvitak NOP-a u to vrijeme na tom području.

U navođenju dokumenata vodilo se računa o ovim momentima koji su važni za razumijevanje sadržaja i karaktera knjige:

- a) Dokumenti se donose kronološkim redom bez obzira na njihovo porijeklo;
- b) Dokumenti se ediraju s poštivanjem svih njihovih osobitosti. U pripadajućim bilješkama daju se, ako je potrebno, najnužnija objašnjenja pojedinih imena, manje poznatih riječi i nekih drugih momenta;
- c) Osim većine dokumenata koji se objavljuju u cjelini, donose se i dijelovi onih čiji je sadržaj znatno širi, tj. odnosi se i na zbivanja izvan područja sjeverozapadne Hrvatske. Oni su omeđeni na početku i na kraju sa tri točke što je znak intervencije redakcije, a

podrazumijeva ispuštanje teksta koji se ne tiče teritorija o kojemu je u knjizi riječ;

d) Radi preglednijeg korištenja, svi su dokumenti prezentirani s istim osnovnim elementima. Najprije su u lijevom gornjem kutu označeni datum i, gdje je moguće, mjesto nastanka, a zatim slijedi, u obliku naslova, kratka regesta, koja omogućuje prvi uvid u sadržaj dokumenta. Na kraju svakog dokumenta, tj. nakon njegova završenog teksta, daje se sažet tehnički opis izvora i njegova arhivska signatura ili označava publikacija iz koje je preuzet, te bilješke.

e) Tekstovi dokumenata objavljeni su sa svim svojim jezičnima, stilskim i gramatičkim obilježjima. Uglavnom su ispravljene samo očigledne slovne i pravopisne pogreške što je označeno uglatom zagradom;

f) Radi lašeg i funkcionalnijeg korištenja knjige, na kraju knjige nalaze se kazalo osobnih imena, kazalo geografskih naziva i kazalo predmetnih pojmova te sadržaj u kojem su navedeni datum, mjesto i regesta svih dokumenata u knjizi i stranice na kojima se nalaze.

Knjiga može vrlo korisno i funkcionalno poslužiti i istraživačima i sudionicima revolucije, za dalje proučavanje i upoznavanje NOB-a u sjeverozapadnoj Hrvatskoj, i širem krugu čitalaca — kulturno-prosvjetnim radnicima, javnim društvenim i političkim radnicima — da iz sadržaja objavljene dokumentacije što neposrednije upoznaju pojedine pojave i zbivanja u tom razdoblju NOB-a i revolucije na spomenutom području.

Svima koji su pomogli prilikom rada na ovoj knjizi izdavač i priređivači najsrdačnije zahvaljuju.

Redakcijski odbor

S K R A Ć E N I C E

AFŽ	— Antifašistička fronta žena
AGITPROP	— Agitacijsko propagandni odjel
AH	— Arhiv Hrvatske, Zagreb
AIHRPH	— Arhiv Instituta za historiju radničkog pokreta Hrvatske, Zagreb
AOŽ	— Antifašistički odbor žena
AVII	— Arhiv Vojnoistorijskog instituta, Beograd
AVNOH	— Antifašističko vijeće narodnog oslobođenja Hrvatske, kasnije ZAVNOH
AVNOJ	— Antifašističko vijeće narodnog oslobođenja Jugoslavije
CK KPH	— Centralni komitet Komunističke partije Hrvatske
CK KPJ	— Centralni komitet Komunističke partije Jugoslavije
CKSKJ	— Centralni komitet Saveza komunista Jugoslavije
CK SKOJ-a	— Centralni komitet Saveza komunističke omladine Jugoslavije
Grada SZH	— Grada za povijest NOP-a i socijalističke revolucije u sjeverozapadnoj Hrvatskoj 1941 — 1945, knjiga I, II, III, IV, V i VI, Zagreb
GSP	— Glavni stan poglavnika
GŠ	— Glavni štab
GŠH	— Glavni štab Hrvatske
HAB	— Historijski arhiv u Bjelovaru
HAS	— Historijski arhiv u Sisku
HAV	— Historijski arhiv u Varaždinu
HAZ	— Historijski arhiv u Zagrebu
HRS	— Hrvatski radnički savez
HSS	— Hrvatska seljačka stranka
IO HSS	— Izvršni odbor Hrvatske seljačke stranke
JNOF	— Jedinствена narodnooslobodilačka fronta
JRZ	— Jugoslavenska radikalna zajednica

KI	–	Komunistička internacionala
KP	–	Komunistička partija
KPH	–	Komunistička partija Hrvatske
KPJ	–	Komunistička partija Jugoslavije
KPO	–	Kulturno prosvjetni odjel
KOS	—	Kotarska oblast Samobor
KOZ	—	Kotarska oblast Zagreb
MGS	—	Muzej grada Siska
MGZ	—	Muzej grada Zagreba
MINDOM	—	Ministarstvo domobranstva
MINORS	—	Ministarstvo oružanih snaga
MK	—	Mjesni komitet
MNG	—	Ministarstvo narodnog gospodarstva
MIP	—	Ministarstvo unutarnjih poslova
NDH	—	Nezavisna Država Hrvatska
NG	—	Neprijateljska građa
NP		Narodna pomoć
NOB	—	Narodnooslobodilačka borba
NOF	—	Narodnooslobodilačka fronta
N00	—	Narodnooslobodilački odbor
NOP	—	Narodnooslobodilački pokret
NOPO	—	Narodnooslobodilački partizanski odred
NOP odredi	--	Narodnooslobodilački partizanski odredi
NOU	--	Narodnooslobodilačka udarna
NOV	--	Narodnooslobodilačka vojska
OK	--	Okružni komitet
PK	—	Pokrajinski komitet
POH	—	Partizanski odredi Hrvatske
POJ	—	Partizanski odredi Jugoslavije
RAVSIGNUR	—	Ravnateljstvo za javni red i sigurnost
S.F.S.N.	—	Smrt fašizmu — Sloboda narodu
SIGN	—	Signatura
SKOJ	—	Savez komunističke omladine Jugoslavije
SKP(b)	–	Svesavezna komunistička partija (boljševika)
SMG	–	Savez mlade generacije
SSSR	–	Savez Sovjetskih Socijalističkih Republika
SUBNOR	—	Savez udruženja boraca narodnooslobodilačkog rata
UNS	—	Ustaška nadzorna služba
URSS	—	Ujedinjeni radnički sindikalni savez
VII	—	Vojnoistorijski institut, Beograd
VKP(b)	—	Vesmirnaja komunistička partija (boljševika)
VŠ	—	Vrhovni štab
V.T.	—	Vrlo tajno
VZZZ	–	Veliki župan župe Zagorje
ZAVNOH	--	Zemaljsko antifašističko vijeće narodnog oslobođenja Hrvatske

ZBORNIK — Zbornik dokumenata i podataka o narodnooslo-
bodilačkom ratu jugoslavenkih naroda, Beograd
ZEMPRO — Državna poslovna središtnjica za zemaljske proiz-
vode

1944, siječanj 1.

Naređenje Štaba Druge operativne zone NOV i PO Hrvatske Bjelovarskome NOP odredu za rad u oslobođenom Đurđevcu, te za dalje akcije na komunikaciji Bjelovar- Križevci

op. 1. 44.

1. I. 44.

ŠTABU BJELOVARSKOG N.O.P. Odreda

Primili smo izvještaj zamjenika komandanta Odreda,¹ da su Vaše jedinice ušle u Đurđevac, koga je neprijatelj napustio. Povlačenje neprijateljskih snaga iz Đurđevca novi je dokaz slabosti neprijatelja. Oslobođanjem Đurđevca Vašem Odredu pružaju se velike mogućnosti mobilizacije novih boraca u našu vojsku. Doznajemo, da u Đurđevcu ima nekoliko neprijateljskih trgovina, koje namjeravate konfiskovati. Iste nemojte dirati, do dolaska II. Pomoćnika Načelnika ovog Štaba druga Brunovića,² koji će sutra do podne stići u Đurđevac. Pristupite hapšenju narodnih neprijatelja u Đurđevcu i okolini, ali pri tom pazite, da se ne dopušta neodgovornim elementima da vršljaju sami po terenu. U Đurđevcu postaviti će se Komanda Mjesta. Novoformirana četa, koja djeluje na sektoru Đurđevac — Kloštar, ući će u sastav Komande Mjesta. Postavljanje Komande Mjesta izvršiti će jedan član Vašeg štaba u zajednici sa II. Pomoćnikom Načelnika Štaba Zone. Sada su zreli uslovi za formiranje Komande Područja na Vašem sektoru. Dostavite svoje prijedloge.

Aktivnost Vaših bataljona treba da se pojača na komunikaciji Bjelovar —Križevci, gdje morate rokirati veći dio Vaših snaga. Na taj sektor rokirat ćete 2 bataljona i premjestiti Vaš štab u s. Poveljić/sekc. Čakovec 1:100.000. Jedan bataljon zadržavat će se u s. Raščani, koji se treba povezati sa snagama Kalničkog P. Odreda, koje se nalaze kod Carevdara. Taj bataljon pored ostalih zadataka treba u zajednici sa snagama Kalničkog P. Odreda da sprječava prodor neprijatelja iz Križevaca prema Koprivnici. Ako bi neprijatelj kretao iz Križevaca, bataljon bi se stavio pod komandu komandanta

¹ Božo Gunjević

² Milan

Kalničkog Odreda, druga Kobala,³ koji se u tom slučaju određuje za komandanta sektora. Ovo je potrebno iz razloga, što uspješnije koordinacije Vaših snaga i Kalničkog Odreda, ali uvijek težite, da po svim pitanjima dođe do suglasnosti i zajedničkih mišljenja i nemojte dozvoliti, da dođe do zategnutosti. Pruga Križevci —Bjelovar mora biti izbačena iz prometa i to je glavni zadatak Vašeg Odreda. Sektor Križevci —Bjelovar /Sv. Petar Čvrstec, Cjepidlak, Đurđić, Trema/ neprijateljski je raspoložen prema našoj borbi i vojsci. Iz pomenutih sela ima dosta ustaša /aktivnih/, pa upozorite Vaše jedinice na pojačane mjere osiguranja, a sami nastojte, što više pročistiti pomenuta sela. Prijedlog o kaznama nad tim ljudima, dostavite našem Štabu.

Jedan bataljon zadržite prema Trojstvu sa zadatkom, koga ste dobili usmenim putem. Taj bataljon treba pojačati rad na uništavanju pruge.

Premještanje Štaba u Povelić izvršite odmah. Čim stignete izvijestite naš Štab.

Nastojat ćemo, da Vam dademo jednu radio-stanicu za održavanje veze s našim Štabom. Pronađite jednu do dvije anondne baterije, koje su nam neophodno potrebne za rad s radio-stanicom.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

V. D. Polikomesara:
Ivan A. Šibi [v. r.]

Za komandanta pukovnika
Načelnik Štaba — major⁴

Kopija, strojopis

Sign, AVI I, Fond NOB, k. 551, f. 1. dok. 1.

³ Vladimir

⁴ Rade Bulat

1944, siječanj 2.

Izveštaj politkomesara Zagorskoga NOP odreda politkomesaru Druge operativne zone NOV i PO Hrvatske o političkom stanju i radu u odredu, prehrani i zdravlju boraca, te zapažanja o stanju u krajevima kroz koje je odred prolazio

POLITKOMESAR
ZAGORSKOG NARODNO OSLOBODILAČKOG
PARTIZANSKOG ODREDA HRVATSKE

Oper, broj
2. I 1944.

POLITKOMESARU II. OPERATIVNE ZONE NOV I POH
KOMESARSKI IZVJEŠTAJ-

I. OPĆI PREGLED.

Političko stanje u našem Odredu se svaki dan popravlja, ali još uvijek nije na onoj visini na kojoj bi trebalo biti. Razlog je tome, da nije politička svijest onakova kakva bi trebala biti, slabo se radilo politički sa borcima, tako i sa rukovodiocima. Do sada su naši bataljoni stalno bili razdvojeni i to tako da nisam imao veze jedan mjesec sa dva bataljona. I. bataljon je bio uz Njemačku granicu¹ i tamo je imao svaki dan teške marševe i napore, pa tako se slabo radilo politički u tom bataljonu. Kada smo formirali naš Odred komesar I. bataljona pokazao se kao najbolji, a sada je nekako podbacio. Krivnja je u tome što nije dobivao dovoljno pomoći, jer je bio bez veze sa štabom Odreda.

Politička svijest boraca je na osrednjoj visini. Vidi se po tome što još uvijek u našem Odredu u dosta velikom broju dezertiraju. Dezertiralo je od prošlog izvještaja pa do danas 50 boraca. No, ali ipak dezerterstvo nije bilo političkog značaja osim trojice koji su bili ubačeni u naše redove kao špijuni od neprijatelja. Jedan dio boraca koji je dezertirao bilo je razlog Božićni praznici, od tih se već jedan dio vratio natrag u svoje jedinice. Drugi dio dezertera oni ni-

¹ Riječ je o granici između tzv. NDH i teritorija Slovenije koji je anektirala Njemačka.

su ni dobrovoljno stupili u naše redove, a ti isti su bili ranije u udarnim desetinama koje po svome radu nisu odgovarale kao narodna vojska. Njihove akcije su ispadale u vidu pljačke, kada smo vidjeli da iste desetine ne odgovaraju svojoj svrsi mi smo ih sve mobilizirali. Čudna je pojava kod tiju bivših udarnih desetina, a koje su sada u našem Odredu, isti drugovi stalno traže bolovanja, dopuste itd. i navađaju da bi oni radili kod kuće politički sa izgovorom da su familijarni i da je za njih pretežak napor u Odredu. Mi ih nismo puštali kući već kad bude ozbiljno bolestan po koji drug i kada ustanovi sanitetski referent našeg Odreda da je zbilja nesposoban, a da ga ne bi slali u Kalničku bolnicu pošaljemo ga njegovoj kući na liječenje, ali prije ispitamo preko narodno oslobodilačkog odbora njegovu prošlost i da li može liječiti se kod kuće. Kada dobijemo podatke od N.O.O. povoljne onda i takove drugove šaljemo njihovim kućama, na bolovanje po mjesec dana. Od ovakovih bivših udarnih desetina na terenu pojavljuje se pljačka na račun Narodno Oslobodilačke vojske. Mi smo takovih par uhapsili i predveli ih zasluženju kazni.

Naši rukovodioci uživaju dosta dobar autoritet kod boraca, jedino to slabo uživaju vodnici, delegati i desetari, a da oni slabo uživaju slab autoritet kod boraca, prva je krivnja naša, što nismo kada smo postavljali vodnike, delegate i desetare postupili pravilno. A da bi bili pravilno postupili onda smo trebali niže rukovodioce tj. kod njihovog imenovanje prekomandovati u II. bataljon odnosno četu. U našem Odredu su gotovo sve Zagorci, a imade četa odnosno vodova gdje su drugovi većinom iz jednog sela kako borci tako i rukovodioci, pa se tu primjećuje velika familijarnost, koja loše djeluje na našu borbu. Kada smo uvidili naše greške, a da bi je ispravili onda smo počeli sukcesivno prekomadovati rukovodioce iz bataljona u bataljon, odnosno iz čete u četu, vidi se već u kratkom vremenu uspjeh za poboljšanje.

Sa druge strane da bi podigli autoritet naših rukovodioca tj. vodnika, delegata i desetara, radio sam politički sa borcima posebno od rukovodioca i tako tumačio im kako je potrebno poštivati naše rukovodioce, ali u onom pravom drugarskom smislu. Potrebno je raditi direktno sa borcima baš po toj točki da bi se podigao autoritet naših nižih rukovodioca. Sa druge strane radio sam također sa rukovodiocima i tumačio im kakav njihov treba da bude stav (držanje) prema borcima tako da ne bi to ispalo u nekom birokratskom smislu.

Sanitetska služba u našem Odredu dosta dobro zadovoljava. Četni bolničari kako su bez nedovoljnog stručnog znanja, ali sa puno volje i požrtvornosti prilično dobro zadovoljavaju. Bataljonski

bolničari također zadovoljavaju. Sanitetski referent Odreda iz početka kada je došao u naš Odred bio je požrtvovan i vidjelo se je da ima volju za organizaciju sanitetske službe u Odredu. U zadnje vrijeme nekako je popustio u svom radu, tu sam ga opomenuo i posavjetovao i ima izgleda da će od sada pa nadalje zadovoljavati. Odnos boraca prema sanitetskoj službi je primjeren, ne primjećuju se nikakve pogrdne riječi od strane boraca prema bolničkom osoblju kao grobari i slično. Jedino su nam poteškoće u sanitetskoj službi, što je nama nemoguće na našem sektoru uspostaviti bolnicu ili neko oporavilište, uslijed što je Ivančica gotovo sva prohodna, a tako i Strahinščica, pa tako moramo sve teže slučajeve ranjenih drugova slati u Kalničko područje.

Poslije Teheranske konferencije, i vleikog političkog događaja kod nas, imenovanje druga Tita Vrhovnim Komandantom Maršalom Jugoslavije kada smo to borcima rastumačili značaj tog velikog događaja vidjelo se na njima veliko zadovoljstvo. 25. XII priredili smo miting u znak tog velikog događaja u selu Gregorovcu, na tom mitingu prisustvovalo je 200 civila iz okolišnih mjesta i oko 100 partizana iz II. bataljona, jer su ostali bili na položaju. Na tom mitingu govorio je drug zamjenik komesara Odreda ispred vojske, ispred Partije govorio je član O.K. Krapina drug Mika². O narodno oslobodilačkoj fronti govorio je drug Marić³ sekretar O.K. Krapina SKOJ-a. Izpred AFŽ-a govorila je drugarica Marija⁴. Bilo je veliko oduševljenje vojnika i civila i na završetku govora čuli su se mnogobrojni poklici drugu Titu (Josipu Brozu) Maršalu NOV i POJ. Sa borcima prerađali smo nove direktive koje su izdane od ZAVNOH-a kod drugog zasjedanja. Kada smo to sve sa borcima priređivali vidjelo se je puno razumjevanja i zadovoljstva boraca o uspjesima NOB.

Borci kao i rukovodioci, nepomirljivi su bilo kojom političkom strankom kako HSS-om tako četnicima, ustašama i drugim narodnim izdajicama. Primjećuje se na borcima veliko zainteresovanje o uspjesima Crvene Armije. Kada se govori o Amerikansko-Engleskom ratu i njihovim uspjesima tj. slabom napredovanju na zapadnom frontu o zauzeću po dva tri visa u Italiji, onda borci govore da su veći uspjesi našeg Zagorskog Partizanskog Odreda, nego saveznika naših Engleza i Amerikanaca. Iako mi pravilno tumačimo borcima da su Englezi i Amerikanci naši saveznici i da ih mi kao takove priznajemo, ali samo tako ako će nam sada pružiti pomoć da isteramo okupatora zajednički iz naše zemlje, a kada isteramo okupatora

² Ivan Jadan

³ Boris Majer

⁴ Ana Mrkoci

da oni svoju vojsku povuku iz naše zemlje. Tumačimo im u koliko mi ne dobijemo pomoći od saveznika Amerikanaca i Engleza, a isterat ćemo okupatora iz naše zemlje i sami se osloboditi od okupatora i domaćih izdajica, kasnije ako će saveznici htjeti doći u našu zemlju mi ćemo se boriti i protiv njih kao što se borimo protiv okupatora Njemaca i domaćih izdajica. Vidi se na borcima tu zadovoljstvo i sve veća simpatija prema Crvenoj Armiji.

Pali borci se poštivaju, kult palih boraca je na visini. Počasti se dadu kada je to moguće, kod svakog sastanka i skupova održava se jedan minut šutnje u čast palih boraca za narodno oslobođenje naše zemlje.

U našem Odredu drugovi borci smatraju i poštivaju drugarice sebi ravnim. Do sada nije primjećeno nikakov nemoral u našim jedinicama između drugova i drugarica.

I. bataljon istakao se nekoliko puta u borbi junački, naročito u Sloveniji. Od svog odlaska iz kotara Zlatar u Donje Zagorje i Sloveniju ubio je neprijateljskih vojnika, ustaša, njemaca i ostale neprijateljske vojske oko 250 i oko 220 ranio. Samo za 56 sati kako je bio u Sloveniji taj bataljon imao je ogromne uspjehe, pobio je neprijateljske vojske oko 220 i veliki broj ranio. Neprijateljske vojske koja je ludo jurišala na naš bataljon većinom sa automatskim oružjem, bilo ih je preko 2.000. Mi smo imali 4 mrtva i 8 ranjenih drugova. Za taj uspjeh još nismo pohvalili I. bataljon. Jedino je pohvaljen za uspjeh u Jesenju gdje je pobio 50 ustaša između njih ustaškog pukovnika. Za taj uspjeh pohvaljen je od Štaba II. Operativne zone također i od nas. Mi smo imali uslijed velikog uspjeha i neuspjeh, ali to radi neopreznosti naših rukovodioca i boraca. Kada su se vratili iz Slovenije, taj povratak bio je težak, odnosno prebacivanje preko Sutle i žične prepreke. Baš tada nabujala je Sutla, a naši borci nisu mogli da se prebace preko mosta uslijed jakih koncentracija neprijateljske vojske kod granice, morali su plivati Sutlu, a oni borci koji nisu znali plivati njih su prebacivali ostali borci noseći ih na svojim leđima i vezali ih na konopac i tako ih vukli preko Sutle, tako da se nijedan borac nije utopio. Tu se vidila visoka politička svijest tako i drugarstvo kako boraca tako i rukovodioca. Kada su došli na teritorij nakon jednog sata odmora, neuspjeh je bio taj što su naši borci uzeli kamione, odnosno autobus i prebacivali se po Donjem dijelu Zagorja, iz Pregrade sa autobusom krenuli su u akciju na Njemačku posadu u Stražu kod Rogatca. Radi neopreznosti pušili su u autobusu iako je to bilo naglašeno, da se ne puši ipak su pušili, a imali su flaše sa benzinom i tom prilikom zapalio se benzin i nastala eksplozija. Borci su poskakali kroz prozore, a ostavili su u autobusu

dva puškomitraljeza i 13 pušaka, koji su izgorjeli. Dvadeset boraca je lakše ranjeno, odnosno stradalo od opekline.

II. POLITIČKO STANJE I POLITIČKI RAD

Političko stanje u našem Odredu je osrednje, a da nije na visini krivnja je tome, što se slabo radilo politički. Slabo se radilo zato, jer nije bilo ni puno mogućnosti rada uslijed što su naši bataljoni stalno udaljeni jedan od drugog, a i čak nekoliko dana bez veze radi koncentracije neprijatelja pa kuriri teško prelaze pruge i ceste. No sa svakim bataljonom je komesar bataljona. Kako naši komesari bataljona nisu samoinicijativni, a ni dovoljno politički izgrađeni pa prema tome njihov rad imade malo uspjeha. Jedino komesar II. bataljona Križnik⁵, odnosno vršioc dužnosti koji je prije 14 dana postavljen na tu dužnost, on ima puno sposobnosti, a i volje i imade izgleda da će se II. bataljon politički uzdignuti. Što se tiče I. bataljona političko stanje u tom bataljonu kako se vidi po njihovim uspjesima i borbenostima da je na visini. Sa druge strane gledajući da se nije dovoljno politički radilo kao što bi to bilo potrebno, jer komesar I. bataljona nakon formiranja našeg Odreda pokazao se najbolji, ali sada nekako je podbacio. Iz I. bataljona nema izvještaja koliko je održano političkih sastanaka, kako bataljonskih, četnih i vodnih, tako ni drugih izvještaja nisam primio od komesara I. bataljona. Kada su se prebacivali preko Sutle razmočili su se svi izvještaji i upropašteni su, ali ovako koliko se sjeća da je održao nekoliko sastanaka sa bataljonom i četama, i da je održao savjetovanje sa četnim komesarima i politdelegatima. Komesar II. bataljona također je dao slab izvještaj tj. iz njegovog izvještaja ne može se dobiti prava slika stanja u bataljonu, jer je taj izvještaj bio skučen. Održao je 6 vodnih sastanaka i nekoliko sa desetarima sa prvom četom, sa drugom četom 5 sastanaka po vodovima, 1 četni. Treća četa 3 sastanka po vodovima i 7 sa desetinama. Na sastancima govoreno je borcima o ciljevima N.O.B., o ZAVNOH-u, o novim direktivama, imenovanju druga Tita Maršalom Jugoslavije, o nacionalnom Komitetu. Njegov izvještaj kao što sam rekao da je i skučen ukratko piše ovako: »Politički rad bio je vrlo otežan zbog stalnog prebacivanja četa i akcija, kao i zasjeda. Ovaj politički izvještaj nije onakav kakav bi trebao biti, pa ćemo od sada pa nadalje dati izvještaj onakav kakav to mora biti.« To je izvještaj komesara II. bataljona. Izvještaj nije onakav kao što bi trebao biti od komesara II. bataljona s obzirom, što je tek primio prije 14 dana dužnost komesara bataljona i nije upućen u pisanju izvještaja. Nastojat ću da s njim obra-

⁵ Stjepan

dim sve direktive i da mu dadem uputstva za rad. Inače politički radi nemarno i povrh toga dobar je borac, neustrašiv. III. bataljon. Komesar III. bataljona dao je malo opširniji izvještaj, a kako sam i sam bio u tom bataljonu da se radilo prilično kako vojnički tako i politički i stanje u III. bataljonu bi prilično zadovoljilo. Komesar tog bataljona bio je dosta neumoran dok je bio u II. bataljonu, ali kada smo ga premjestili u III. bataljon tu se popravljala i radi mnogo više nego što je to radio u II. bataljonu. Održano je, Komesar bataljona održao je nekoliko sastanaka po četama i vodovima. I. četa također održala je nekoliko sastanaka tako i II. četa. Na sastancima govorilo se o novim direktivama o NOB, prorađivao se letak »Rezolucija« i u njemu diskusije o izdajničkoj kliku HSS-a, o Federativnoj Jugoslaviji govorilo se po-svim bataljonima i prerađivao sav dobiveni materijal. Vod za vezu, koji je nedavno formiran s njime se malo politički radi, ali nastojat ću da se s njima više radi politički.

Što se tiče kulturnog prosvjetnog rada u Odredu, analfabetski tečajevi se ne održavaju, jer u našem Odredu gotovo i nema nepismenih. Po jedinicama ne postoje pjevački horovi, ali drugovi gotovo svi pjevaju. Težit ćemo na tome da formiramo pjevačke horove. Diletanske grupe isto nismo do sada formirali, jer nemamo za to sposobnih drugova. Džepne novine smo izdavali tako i zidne dok smo imali Odredski Agit-prop. Kako se šef Agit-propa razbolila poslali smo je u Kalničko Područje, a nemamo za taj rad nikog predviđenog tako je taj rad zaostao. Baš danas došao je jedan drug tehničar, pa mislimo ponovno formirati Agit-prop. Po bataljonima isto su se izdavale džepne novine, ali uslijed prenapornog marša i tamo je zastoj. Nastojat ćemo formirati Agit-prop kako u Odredu tako po bataljonima.

III. ISHRANA, OBUĆA, ODJEĆA I ZDRAVLJE BORACA

Naš Odred gotovo sav se hrani po kućama, jedino dajemo po kućama meso, mast, sol, tj. u siromašnijim selima. Naši borci se dosta dobro hrane. U našem Odredu nemamo ni jednog druga bosog, sa slabom obućom ima ih 40%. Organizirali smo šustersku radionu gdje se svakim danom opravljaju cipele. Tako da sa obućom prilično dobro su snabdjeveni naši borci. Što se tiče odjeće naši borci su slabo odjeveni ima ih 60% bez kabanica. Imamo ih oko 20% u civilnom odjelu 40% slabim hlačama i kaputima, veš ima svaki borac. Zdravstveno stanje u našem Odredu je slijedeće: zaraznih bolesti gotovo nema, jedino nešto malo gripe i prehlada. Dosta boraca boluje od reume starijeg i novijeg datuma. U odredskoj ambulanti nalazi se sada petorica drugova, koji boluju od i to: trojica od

opeklina od nesreće na autobusu, jedan boluje od epilepsije, a jedan od krasta na nozi. U bataljonskim ambulantama sada se nalazi relativno malo bolesnika. Uglavnom bolesni su od gripe i krasta po nogama.

IV. RAD I ZAPAZANJA NA TERENU KRETANJA

Održali smo mitinge (skupštine) u selu Lobor, Gregorovac, Petrova Gora, Vukanci, Radoboj, Jesenje. Na mitingima govorilo se o ciljevima NOB, o novim direktivama, o potrebi mobilizacije tj. pozivali smo narod u narodno oslobodilačku vojsku. Na tim mitingima malo je naroda došlo uslijed rekacije neprijatelja po ovim krajevima i paljenjem sela ubijanje naroda, pa tako se je narod preplašio i ne dolazi na mitinge u onom broju u kojem bi mogao doći. Uspjesi tiju mitinga bili su slabi, jer smo jako mali broj dobili boraca u tim selima. Nismo formirali nijedan narodno oslobodilački odbor kao ni odbor AFZ-a, jer u svim tim selima postoje narodno oslobodilački odbori kao i drugi antifašistički odbori. Na terenu u koje mjesto smo došli svuda smo se povezali sa narodno oslobodilačkim odborima i oni su nam pružili svu pomoć. Po selima pisali smo parole kličući našoj vojsci i njenim rukovodiocima i bratskoj Crvenoj armiji, ZAVNOH-u itd. Po kućama razilazili su se naši borci i tumačili su narodu ciljeve narodno oslobodilačke borbe, popularizirali našu vojsku, uspjehe naše vojske, ZAVNOH, AVNOJ. U kotaru Zlatar primjećeno je djelovanje HSS-a i to napose u općini Mače i Mihovljani, tamo je bio glavni organizator Smetiško Zlatko kojeg smo uhapsili i poslali u Štab II. Operativne Zone. Pred narodom smo raskrinkali njegov rad kako je on štetan po interesima Narodnog oslobođenja, ali još uvijek primjećuje se, neko djelovanje, te HSS-ovačke klike. U kotaru Ivanec kako smo tamo slabo se kretali bio sam sada sa III. bataljonom oko Trakošćana, Cvetlina, Višnjice do Klenovnika. Tamo gotovo politički se nije do sada radilo ništa. Kada se dođe u selo narod bježi i plaši se naše vojske, kada smo ih sakupili po nekoliko stupili s njima u razgovor onda su nam rekli, da se oni ne boje od nas, već da se boje od neprijateljskih aviona. Isto tako sakrivali su razne stvari kada su vidjeli da naša vojska ulazi u selo, kada smo ih pitali zašto sakrivaju stvari pred našom vojskom odgovorili su nam da ne sakrivaju već da spremaju tako da uklone iz kuća da ne bi avion bombardirao kuće pa da im ne bi stvari izgorjele, a to je u stvari bilo da je par kuća bombardirano u srpnju mjesecu kada je bila XII. Brigada i Kalnički Odred u onom kraju. Interesirali smo se za političko stanje, odnosno mišljenje ovoga naroda. Zaključili smo da se narod i boji od nas da ne bi naša vojska odnesla tj. uzi-

mala njihovu imovinu. Razlog je tome, da oni tako misle o našoj vosci, jer se pojavila neka pljačkaška skupina iz Gornje Voće, koja pljačka narodu imovinu u ime narodne vojske. Tako je slučaj kod jednog trgovca u Višnjici, došla su trojica k njemu, dvojica ostala su vani, dok je treći otišao u kući i tražio je pomoć na narodnu vojsku. Trgovac mu je dao 5000 kuna. Predstavio mu se je da je on komandant bataljona. Ta skupina čak svlači i razoružava domobrane koji dolaze na odsustvo i koji pobegnu iz neprijateljske vojske. Kada smo bili na Ivanečkom kotaru nismo nikako mogli stupiti u vezu sa kotarskim Komitetom, niti bilo kojom političkom organizacijom. Po svemu izgleda da se uopće u tom kraju nije radilo politički baš ništa. Kotar Krapina. Bio sam u Jesenju. Tamo sam održao miting i posebno razgovarao sa narodom. Narod je dobar i gotovo sav antifašistički raspoložen. Narod daje našoj vojsci sve što mu je moguće i voli našu vojsku, ali kada se kaže da je potrebno prekopati ceste, onda narod ne voli to raditi, također slabo dolazi na miting. Razlog je tome što je narod zaplašen od bande i to od poslije kako je ustaški tjelesni zdruk zapalio selo Cerje kod Jesenja i poklao i postreljao 36 osoba između njih sedmero djece⁶. U tom kraju je narod plašljiv i boji se da nebi banda i dalje činila takova djela. Mi smo narod pozvali u borbu i da se samo tako može spasiti sebe i svoju imovinu. Po izvještaju članova Štaba Odreda koji su boravili sa našim bataljonima u kotaru Pregrada i Klanjec izjavljuju, da u Pregradi vlada pomirljivost narodno oslobodilačkog odbora prema neprijateljskoj vlasti tj. da nisu nastupili kako bi trebali nastupiti kada je naša vojska ušla u Pregradu. Narodni oslobodilački odbor trebao je odmah uspostaviti narodnu vlast u Pregradi, međutim da su oni pregovarali sa kotarskim predstojnikom za slobodan rad kotarske oblasti, a što je sprečio drug Operativni oficir Odreda. U Toplicama je bila ubita neka žena, koja je na ulaznim vratima u kuću ostavljena dva dana, a ubili su je politički radnici, tako navada drug operativni našeg Štaba. Također narod kaže u Krapinskim Toplicama da se pojavila pljačkaška skupina koja pljačka u onom kraju. Ne primjećuje se u tom kotaru nikakova neprijateljska djelatnost, kako ustaška, tako ni HSS-ovačka. Kotar Klanjec. Tamo je gotovo sav narod antifašistički raspoložen i imade sve antifašističke organizacije. Jedino naš bivši obavještajni oficir I. bataljona Ivica Blažičko iz tog kotara, vršio je nepravilne akcije zaplijenio raznu robu i to kod članova Kotarskog N.O.O-a, a kasnije dezertirao iz naših redova, raspisali smo tjeralicu da se ga uapsi.

⁶ Opširnije o tome vidi: Građa SZH, knj. VII, dok. br. 113.

V. RAD ŠTABOVA

I. bataljon. U tom Štabu vladala je nesuglasnost između članova Štaba. Komandant je dobar kao vojni rukovodioc, ali je više nego što je trebao grubo se odnosio prema ostalim članovima Štaba i naglašavao previše svoj »Ja« i čak jednom zgodom rekao je »Naredio sam komesaru«. Zato smo ga opomenuli i posavjetovali, a kasnije se i popravio. Komesar bataljona je skroz podbacio u svom radu, kada smo ga opominjali onda je rekao da nema dovoljno pomoći iako je dobio sve direktive za rad. I njega smo posavjetovali i on se popravlja. Ostali članovi prilično zadovoljavaju.

II. bataljon. U tom Štabu je dosta dobra harmonija između članova Štaba. Komandant bataljona je dobar kao borac i kao rukovodioc ponekada, teško se snalazi u samoj borbi tj. ne može na brzinu prebaciti jedinice i prosto se izgubi kao rukovodioc. Zamjenik komandanta kojeg ste nam poslali prošlog mjeseca on je isto dobar borac, ali nema one rutine koju bi morao imati kao zamjenik komandanta, osim toga slabo razumije u administraciju, ali tu ćemo mu pomoć, da bi ga u što kraćem roku osposobili, da bi potpuno odgovarao. Komesar bataljona je dobar i neumorno radi, ali slab je za pisanje izvještaja. Ostali članovi prilično zadovoljavaju.

III. bataljon. Komandant bataljona je dobar, zamjenik također, komesar se popravlja, ostali članovi zadovoljavaju. U samom Štabu vlada suglasnost i imade dobru organizaciju. U tom bataljonu bio je najslabiji Štab, ali kako smo dobili iz Zagrebačkog Odreda druga Trzun Josipa (Jovicu) komandanta bataljona, preko Štaba Zone, osjeća se svakim danom poboljšanje u III. bataljonu.

Štab Odreda. U Štabu Odreda dobra harmonija između članova Štaba. Po nekada dolazi do nesuglasnosti kod određivanja planova za akcije i ostali rad. Ali ipak to se sve ispravi. Obavještajna služba tj. član našeg Štaba koji je zadužen po tom sektoru dosta je neaktivan u svom radu.

VI.

Imamo 12 drugova na srednjem partijskom kursu, a također smo poslali na podoficirski i oficirski kurs 13 drugova i to 10 na podoficirski, a 3 na oficirski. Kada ovi drugovi svrše kurs imat ćemo dobrih vojnih i političkih rukovodioca, prema tome će se stanje u našem Odredu popraviti. Prošli mjesec je svršen srednji partijski kurs na kojem je bilo 12 drugova, od toga smo poslali na podoficirski kurs, a ostale smo dali na vojni politički rad u čete kao delegate, a trojicu kao sekretare četa. Ipak već do sada se osjeća poboljšanje vojnopolitičkog rada u našem odredu.

VII. FINANCIJE

Točno stanje Odredske blagajne prilažemo izvadak iz blagajničke knjige za mjesec prosinac 1943.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar:
J.⁷ Vidiček

M. P.⁸

Original, strojopis
Sign., AIHRPH, NOV-9/1135

3

1944, siječanj 3.

Depeša Štaba Druge operativne zone NOV i PO Hrvatske Centralnome komitetu KP Hrvatske o uspješnoj mobilizaciji ljudstva u jedinice NOV potkraj 1943. godine

Za Andriju¹. Od 1 — 11 do oslobođenja Čazme² mobilisano 1500 boraca 90 posto Hrvata.

Posle oslobođenja Čazme mobilisao O.K. Čazma 1000, O.K. Bjelovar 300.

3-1-44
Deš. ZI.³

IIzona

Original, strojopis
Sign., AVI I, Fond NOB, k. 1475, f. 4/II, dok. br. 1.

¹ Josip

⁸ Okrugli pečat: Stab Zagorskoga NOP odreda Hrvatske
(u sredini zvijezda petokraka)

¹ Hebrang, sekretar CK KPH.

² Čazma je oslobođena 29. studenoga 1943. godine.

³ Kratica: Dešifrirala Zlata.

1944. siječanj 3.

Izveštaj Kotarskoga komiteta KPH Pisarovina Okružnome komitetu KPH Pokuplje s redovne sjednice na kojoj je razmotreno organizacijsko stanje i rad članova Partije, SKOJ-a, NOO, AFŽ u općinama Pokupsko, Pisarovina, Kupinec, Kupčina i Rečica

KOTARSKI KOMITET KOMUNISTIČKE PARTIJE
H R V A T S K E

Pisarovina
dne 3. I. 1944,—

OKRUŽNOM KOMITETU KOMUNISTIČKE PARTIJE
HRVATSKE

P o k u p l j e

Na dan 3. I. 1944. imali smo svoju redovitu sjednicu na kojoj su bili prisutni svi članovi komiteta izuzev druga Jaše¹, koji je dosta jako obolio i nalazi se kod svoje kuće.

Pokupsko: Organizaciono pitanje partije. Od prošlog sastanka pa do današnjeg uopće se nije održao ni jedan sastanak jer kako je i poznato da je 24. XII. 1943. bilo savjetovanje i da su već 27. XII. neprijateljske trupe upale u Pokupsko, pošto su se svi drugovi neorganizovano povlačili u šume zajedno sa narodom i čitavo vrijeme bili su sa narodom u šumama i u nekim selima u kojima nije bilo neprijatelja. U koliko se moglo primjetiti svi su se drugovi partijci za vrijeme neprijateljskog boravka u Pokupskom dobro držali i narodu tumačili po svim selima u koje su dostizali da trebaju da sakrivaju svoje živežne namirnice. Ja sam sa drugom Jankom Busijom održao sastanak u selu Degoju baš za vrijeme neprijateljskog boravka u mjestu Pokupsko i Cerje. Općinski komitet broji 3 člana bez druga Cede² i javite nam je li on već dodjeljen na drugu dužnost ili nije i ako jest da znamo da li je potrebno za istim poslati karakteristiku. Imamo dvije partijske jedinice, I. od 4 člana i 3 kandidata i II. od 4 člana i 3 kandidata.

¹ Ivan Radinić

² Priređivači nisu utvrdili pa koga se to odnosi.

Pisarovina: Organizaciono pitanje partije: Istom se partijske jedinice nisu sastajale već zbog gore navedenih razloga. Partijska jedinica na Relejnoj stanici povukla se za Lasinju zbog upada neprijatelja i ista se povratila natrag čim su Nijemci napustili Pisarovinu. Partijska jedinica na terenu u Pisarovini dva su druga bila u Lučelnici sa narodom, dok se je jedan drug nalazio preko u Lasinji.

Kupinec: organizaciono pitanje partije: Partijska jedinica za vrijeme ove reakcije povukla se u šumu sa još nekoliko ljudi, koji su bježali pred Nijemcima i nisu održali sastanka.

Kupčina: organizaciono pitanje partije: Također nije se sastala već su svi partijci ove jedinice istom se povukli u šumu sa narodom, jedino drug Iviček³ zbog bolesti tražio je od druga Branka⁴ da ide preko Kupe.

Rečica: organizaciono pitanje partije: Imamo dva kandidata koji do danas još uvijek ne pokazuju toliku volju za rad i odanost da bi iste mogli primiti u partiju i ako su već kandidati 7 mjeseci i da se s njima stalno radilo, to smo zaključili da istima saopćimo da su oni kandidati za ulazak u partiju i ako žele da budu najbolji sinovi svoga naroda i članovi najveće partije Lenjina-Staljina, da to treba da pokažu više volje za rad kako bi ih mogli primiti kao zaslužno po svom radu i odanosti partiji u partiju. U koliko oni i dalje budu se ovakvi pokazivali kakvi su do sada bili nećemo ih više smatrati kandidatima.

Iz svega ovoga vidimo da upad neprijateljskih snaga u naš kotar momentalno omeo naše partijske jedinice i koje se u ovim momentima nisu znale snaći i postaviti sebi zadatke da se može i mora održati sastanke pa gdje to bilo i pod kojim uslovima, te smo zaključili da u buduće ovakovim sličnim slučajevima nesmije biti panike i bježati bilo u kojim pravcima svaki za sebe da se baš u tim trenutcima treba naći kod naroda i dati mu punu pomoć. Zatim zaključili smo prevenstvo oživiti sve partijske organizacije i s njima održavati redovite sastanke radne i naučne, zatim da održavaju sastanke sa svim općinskim Narodno-oslobodilačkim odborima kao i sa seoskim N.O.O. kao i svim ostalim organizacijama Narodno-oslobodilačkog pokreta Hrvatske. Ostali smo istom kod ranijih zaključaka organizaciju zborova po svim zaselcima i sa istih zborova slati brzojavne pozdrave Predsjedniku Privremene Vlade Maršalu drugu TITI, kao i privremenoj vladi — Nacionalnom Komitetu Narodnog Oslobođenja Jugoslavije.

³ Isto.

⁴ Nikolić

Izvještaj tajnika kotarskoga Narodno-oslobodilačkog odbora:

Kotarski N.O.O. Pisarovina broji 14 članova od kojih su 8 u izvršnom odboru i koji su redovito dolazili na svoje dužnosti, odnosno na dežurstvo u kancelariju Kotarskog N.O.O. Smatrali smo za potrebno radu ovoga odbora te smo povećali naš odbor sa dva nova članova i to: Cvetka⁵ i Tratnika⁶. Svi članovi kotarskog N.O.O. dolaze redovito na sastanke i date zadatke sprovode u život.

Pokupsko: organizaciono pitanje odbora: Općinski N.O.O. u Pokupskom raspustili smo i obznanili čitavom narodu Pokupskoga na masovnom sastanku pred crkvom gdje je bilo prisutno oko 300 ljudi, žena i omladine. Također objašnjeno je na još tri masovna zbora i to u selima Kaurić, Cerje i Degoj. Moglo se primjetiti da je većina naroda zadovoljna i izrazila svoje čuđenje kako je mogao biti u Općinskom N.O.O. kao predsjednik toga odbora ustaški tabornik Imbro Zgurić. Jedino su se na sastanku u Kaurićima bivše ustaše digli i rekli da je Zgurić pošten i da oni drugoga neće već njega ma da je narodu općenito objašnjeno kakovih sve razloga ima da isti ne može biti član odbora. Na to je jedan bivši ustaša koji se zove Janko Kaurić /Paviša/ gostioničar, koji je lupio sa litrom punom vina po stolu te mu je sva ruka bila krvava i rekao je: da je Zgurić najpošteniji čovjek i da nema zašto njega se izbacivati iz odbora dok je drugi ustašić rekao da jebe mater svim poštenim Hrvatima, a nato mu je drug Skula⁷ odgovorio, da to znači i onima koji su dali najviše za oslobođenje našeg naroda i onima koji rade u ZAVNOH-u i AVNOJ-u i drugu TITI, našto je isti pokolebao i prestrašio se i rekao: da on to nije rekao nego da jebe mater poštenima kao što je on. Iste smo prijavili Komandi područja sa gore navedenim podacima. U općini Pokupsko ima 18 seoskih N.O.O. koji su prilikom upada Njemaca u Pokupsko većinom svi bježali u šume ili preko Kupe. Momentalno sada od prošlog sastanka pa do danas nisu ništa radili, a što se naročito moglo primjetiti da se još više bojao čitavi narod da nebi slučajno došli ustaše i to domaći.

Pisarovina: organizaciono pitanje odbora: Imamo jedan Općinski N.O.O. od 7 članova kao i 21 odbor seoski, te je na taj način obuhvaćena čitava općina. Od prošlog sastanka od sada nije održao ni jedan odbor ni jednog sastanka već su odbornici zajedno s narodom bježali u šume ili preko Kupe sa narodom.

Kupinec: organizaciono pitanje odbora: Općinski N.O.O. od 6 članova i 3 seoska. Neki su članovi ovih odbora bježali pred Njem-

⁵ Strnić

⁶ Stanko

⁷ Dragee Kaurić

cima i ustašama, dok drugi nisu htjeli govoreći da njih Njemci ne poznaju i da im se ništa ne može desiti. Sastanak ni jedan nisu održali niti nam nije poznato jesu li šta od datih zadataka na prošlim sastancima učinili.

Kupčina: organizaciono pitanje odbora: Općinski N.O.O. od 7 članova kao i 10 seoskih N.O.O. koji se također nisu sastajali ovoga puta uslijed upada ustaških banda u Kupčinu. Svi su odbornici kao i ostali narod bježali u šumu ili preko Kupe. Momentalno do sada nisu radili ništa zbog gore navednih razloga.

Šišljavić: Imamo svega 6 dobrih ljudi u tri zaselka, koji vole pokret i hoće da rade ali im nevjerovatno veliki strah onemogućava da postanu aktivni u svakom pogledu, te da okupljaju čitavi narod svojih sela.

Rečica: Imamo jedan seoski N.O.O. od 5 članova, koji se također nije sastajao i koji ima dosta slabo djelovanje baš u tom selu, jer se istom tako boje i nemogu se odlučiti na aktivan rad, uvijek govore postradaćemo i uništiti će nas ustaše.

Zaključci: Da održimo sve sastanke sa općinskim N.O.O. a općinski sa seoskim N.O.O. i da iste odbore učvrstimo na taj način što ćemo iz odbora da izbacimo sve ono što smeta i ruši autoritet Narodno-oslobodilačkog pokreta, jer smo vidjeli puno grešaka i propusta koje smo učinili da su nam se u odbore uvukli oni koji nemaju ni najmanje interesa za Narodno-oslobodilačku borbu nego još i danas služe okupatoru i domaćim izdajicama. Također da svi seoski N.O.O. sa članovima Općinskog N.O.O. održavaju masovne sastanke i sa tih sastanaka slati brzojavne pozdrave Maršalu TITI, Nacionalnom Komitetu Narodnog Oslobođenja Jugoslavije.

Organizaciono pitanje Antifašističke Fronte Žena:

Pokupsko: Općinski odbor AFZ od 3 članice. Isti je odbor skrom formiran pred ovu provalu neprijatelja i od samog formiranja do danas nisu se više sastajale, i riješili smo da isti odbor povećamo i da se u odbor postave najbolje drugarice, koje će imati uspjeha i autoriteta kod žena. Imamo 14 seoskih odbora AFŽ, koje su se do sada prilično dobro pokazale, a naročito u sakupljanju i pomoći našoj NOV-sci.

Pisarovina: Općinski odbor AFZ od 7 članica, koje se ovoga puta nisu sastale na svom redovitom sastanku. Imamo 19 seoskih odbora AFZ-a od 55 članica. Sada momentalno nisu ništa radile zbog već napred navedenih razloga.

Kupinec: Jedan odbor AFŽ-a i 2 članice, koje sada momentalno nisu ništa radile.

Kupčina: Općinski odbor AFŽ-a od 6 članica, koje se isto nisu sastajale imamo i još 6 seoskih odbora AFŽ-a, koje također sada momentalno nisu ništa radile.

Šišljavić: Ima jedan odbor AFŽ od 3 članice, koje istom nisu momentalno sada ništa radile niti održavale sastanaka zbog navedenih razloga.

Zaključci: Da sve odbore AFŽ učvrstimo na taj način što ćemo ih pročititi i udaljiti sve one žene, koje neće i nemaju volje da rade, da ih naučimo na redovite sastanke i da politički djeluju na ostale žene u svojim selima i općinama.

Organizaciono stanje kotarskog komiteta SKOJ-a:

Kotarski komitet SKOJ-a ima 8 članova, koji se redovito sastaju. Od ovih 8 članova dva su nova primljena, koji su se do sada pokazivali kao najbolji SKOJ-evci, a bilo je neophodno potrebno povećati komitet SKOJ-a.

Pokupsko: Tri Skoj-evske grupe od 14 članova i kako smo ranije zaključili da se formira općinski komitet SKOJ-a to još do danas nije učinjeno iz razloga što sa jednom grupom odgovorni Skojevac nije uopće s njima radio i nisu prema tome ni bili Skojevska grupa, te smo riješili da se istom grupom više počne raditi i da ih se osposobi kako bi mogli prići formiranju općinskog komiteta SKOJ-a i zaključili smo da do idućeg sastanka mora formirati općinski komitet SKOJ-a. Zatim imamo u Pokupskom općinski odbor USAOH-a od 7 članova, 21 odbor seoski USAOH-a i 3 odbora pionira. Koliko nam je poznato svi su omladinci povukli se u šume ili preko Kupe, dok su pioniri vršili kurirsku službu.

Pisarovina: Općinski odbor USAOH-a od 4 člana i 21 odbor seoski USAOH-a i 2 odbora pionira, koji do sada nisu održali u ovom međuvremenu reakcije nijedan sastanak. Imamo 4 Skojevske grupe od 17 članova. Također smo zaključili formirati općinski komitet SKOJ-a.

Kupinec: Jedna Skojevska grupa od 3 člana, koja je održala radni i naučni sastanak. Održava sastanke sa odborima USAOH-a kao i sa omladinom. Ima jedan općinski odbor USAOH-a od 6 članova i 3 seoska odbora USAOH-a i jedan odbor pionira.

Kupčina: Jedna Skojevska grupa od 4 člana, koja se nije ovoga puta sastajala. Onda imamo jedan općinski odbor USAOH-a od 9 članova, 7 seoskih odbora USAOH-a i 2 odbora pionira.

Šišljavić: Jedna Skojevska grupa koja momentalno u ovom vremenu nije ništa radila niti održala ni jednog sastanka.

Rečica: Jedna Skojevska grupa od 3 člana koja momentalno u ovom vremenu također nije održala niti jedan sastanak.

Zaključci: Da održimo, odnosno da obuhvatimo sve Skojevske grupe i sa istima održimo sastanke i da ih pravilno uposlamo i to na taj način, da redovito održavamo sastanke radno i naučne i da im se politički prikaže prolazak neprijateljske vojske kroz naš kotar i da nam to treba dati još mnogo više snage za daljnji rad, da ih konkretno zadužimo sa izvjesnim radom i da ih na istom radu provjeravamo. Zaključili smo primiti u partiju dva člana komiteta SKOJ-a i to: Fabijanac Juru i Popovčić Jožu, koji su se do sada pokazali kao najbolji Skojevc i koji imaju veliku volju, odanost radu i partiji. Zaključili smo učiniti popis cjelokupne štete, koju su napravili Njemci i ustaše u našem kotaru, ostajemo i dalje kod onih ranijih zaključaka organizacija zborova i slati brzojavne pozdrave Maršalu Jugoslavije TITI, Nacionalnom Komitetu Narodnog Oslobođenja Jugoslavije.

Politička situacija u općinama Pokupsko, Pisarovina, Kupčina i Kupinec nepromjenjena, narod se nije uskolebao, naprotiv govori »Eto koliko su slabi dojuriše kao bjesni vukovi, opljačkaše i pobje-goše u Zagreb i Karlovac«. Koliko se moglo primjetiti sve naše postavljene organizacije nijesu mnogo uskolebale i prestrašile se i moći će ih se lako oživjeti u daljnji rad kao i prije upada Njemaca i ustaša.

Javite nam što je sa upitnicima i pošaljite nam ih najhitnije.

Naknadno Vam javljamo da su Njemci prilikom prolaska kroz Kravarsko i oko Sisačkog Cerja popalili oko 7 sela, pohapsili u Kravarskom dosta ljudi i otpremili sa sobom. Tamo su vršili skorom svuda nasilja nad ženama i mnogo su veću pljačku vršili nego li u Pokupskom. Zajedno sa Njemcima za vrijeme ovih zlodjela bili su i ustaše.

Pošaljite nam kako ste nam obećali formulare za brzojavne pozdrave i hoćemo li Vama gore to slati. Mi smo već održali 5 masovnih zborova sa kojih imamo potpisa oko 120 prisutnih na tim održanim zborovima. Moglo se primjetiti da nakon našeg opširnijeg objašnjenja o političkim promjenama kod nas i stvaranjem Nacionalnog Komiteta Narodnog Oslobođenja Jugoslavije — Privremene Vlade da je narod neobično bio raspoložen i da su vrlo rado davali svoje potpise bez ikakvog ustezanja.

Uz drugarski komunistički pozdrav,

Smrt fašizmu — Sloboda Narodu!

Sekretar
Skula,⁸ [v.r.]

M. P.⁹

*Original, strojopis
Sign., AIHRPH, KP-169/333.*

5

1944, siječanj 3.

***Izveštaj Kotarskoga komiteta KPH Pisarovina Okružnome komitetu
KPH Pokuplje o pljački Nijemaca i ustaša na području Pokupskog, Pisarovine, Kupinca, Donje Kupčine, Šišljavića i Rečice***

KOTARSKI KOMITET KOMUNISTIČKE PARTIJE
H R V A T S K E

Pisarovina
dne 3. I. 1944.

ORKUŽNOM KOMITETU KOMUNISTIČKE PARTIJE
HRVATSKE

POKUPLJE

Dragi drugovi!

Na dan 26. prosinca 1943. g. upale su prve Njemačke trupe u Pokupsko, koje su stigle iz Gline i pri prolazu kroz čitavi teren našega kotara učinili su slijedeću pljačku:

U Pokupskom su trgovca Rudicu Racka opljačkali njegov dućan, da mu nije ništa ostalo, kao i sav kućni namještaj, odjelo, veš i ostalo. Zatim su provalili u naš magacin za koji je bila odgovorna transportna stanica. Međutim sve je palo u ruke neprijatelju, koji je iz magazina uzeo automobilske gume, jaja, šećera, a sa oružjem, koje je bilo u tom magacinu izvukao ga je jedan tamošnji drug iz Pokupskog, koji je pobjegao sa 3 protuavionska mitraljeza i oko 5.000 metaka. Sve ostale živežne namirnice, koje su se nalazile isprobadali su vreće tako, da se sve izmješalo i da je učinjena dosta velika šteta.

⁸ Isto.

⁹ Okrugli pečat: Kotarski komitet KPH Pisarovina
(u sredini petokraka zvijezda)

Kudjelja, lan, podpuno je uništena, jer su Njemci brisali svoje cipele sa kudjeljom. Zatim kod gostioničara Tačkovića njega su uhapsili i odveli sa sobom, dok su mu ženu silovali. Ispustili su mu sve vino, opljačkali i ostale kućne stvari i sada smo naknadno saznali da je pomenuti uspio pobjeći. Potom su najviše pljačkali mast, meso, veš, kao i sijeno, koje nisu trošili samo za potrebe svojih konja, već su ga svuda razbacivali tako da su gazili i konji po njima. U crkvi Sv. Trojstva upali su Njemci unutra i posrali se na oltar i na korušu i naložili su vatru u crkvi, kao i uništili sve ikone u crkvi. Zatim su skidali sa kola kotače, orme i drugo.

Narod o ovim Njemcima govori, kako su utučeni, bezvoljni i sami govore, da oni neće se boriti, jer da znaju i tako, da je Njemačka rat izgubila. Među tim vojnicima mnogi su se vidjeli bos, podrapani i uopće nemaju izgled ni izdaleka one vojske, koja je bila u svom naletu na Jugoslaviju.

Pisarovina: Najviše su opljačkali obučara Slavka Markulina u gotovom novcu 40.000 Kuna i u materijalu 160.000 Kuna. Slične su pljačke vršili kroz sva prolazna sela, kao i u Pokupskom i glavni artikli za njih su bili mast, meso, guske i uopće živad, kao i u vešu i si-jenu.

Kod Pokupskog Gradca: Naša vojska, koja je bila preko u Lasi-nji nije mogla mirno gledati Njemačke gadove, već su ih napali i ubili su tri Njemca, četiri konja i dva konja ranjena odveli sa sobom i jedna je motorna trokolica uništena.

Kupinec: Jednom su drugu otjerali kobilu, pili vino, proljevali ga, pljačkali, kao što je već naprijed navedeno.

Donja Kupčina: Ustaše su upali u D. Kupčinu na dan 28. XII. do-ćim su predhodnog dana t.j. 27. XII. 1943. pokušali doći, ali su ih naši drugovi odbili. Opljačkali su predsjedniku Općinskog N.O.O. sve blago, kao krave i konje, te su naknadno konje povratili, dok za krave su poručili iz Karlovca da netko dođe po njih i da će ih dobiti natrag. Njegova žena već je otišla po krave. Vulariću Miji su otjerali jednu svinju i odnijeli kantu masti, mesa i rublja. Pucaku Franji otjerali su jednu debelu svinju, masti, dvojica kola kukuruza i odveli sa sobom kola i polupali sve prozore i pokupili sve rublje. Kao općeni-to čitavu pljačku u Kupčini pokupili su 70 komada blaga i to je ku-pila Zajednica, 15 komada svinja. U Pavelićevu vojsku otišlo je 36 ljudi, a od toga se već nekoliko vratilo i još se uvijek vraćaju, jer imaju mogućnosti da pobjegnu. Iste su ustaše veoma popustili u svojoj disciplini obzirom na njihovo prijašnje držanje i postupak, što je naročito primjećeno iz njihovih odnosa prema starješinama, držanju među sobom, a naročito u postupku prema ljudima, koje

su tjerali u vojsku, jer su im hotimično davali prilike da pobjegnu. Upada u oči da su najviše opljačkali baš ona sela u kojima nisu imali nikakvih organizacija. U razgovoru sa civilima izražavali su svoje negodovanje protiv Njemaca i uvjeravali ih, da bi Njemci sve popalili i popljačkali da su došli prije njih.

Prilikom upada ustaša u D. Kupčinu pred njih izašao je Vincelj Vinko obučar, koji je ustaše vodio gdje su kuće predsjednika i još jednog člana odbora, koje su kako smo naprijed opisali opljačkali. Isti se otelio zajedno sa ustašama u Karlovac, gdje mu je general Tomašević¹ obećao stan.

Šišljavić: Četiri vagona krompira i žita, 50 mtc graha, 20 mtc sijena i prije 15 komada blaga, 12 komada debelih svinja i 30 mladića pokupili u vojsku, 2 su uhapsili i pustili, dok su se mladići najvećim djelom vratili.

Rečica: 24 komada blaga, za ostalo nam još nije točno poznato.

Iz Pokupskoga Njemci su se povukli dana 29. XII. 1943. i zadnje njihove snage nastupale su prema Kravarskom, a iz Pisarovine su se povukli 30. XII, a ustaše iz D. Kupčine povukli su se 31. XII. 43. na večer. Njemačke snage, koje su prolazile kroz Pisarovinu još za sada koliko nam je poznato nalaze se u Brezovici. Na dan 29. i 30. XII. 1943. dolazili su ustaše u Pisarovinu i htjeli su uhapsiti neke ljude, dok su već jednog uhapsili i to Ivicu Martinkovića, ali na svu sreću Martinkoviću Njemci koji vrše pregovore ovdje u Pisarovini naredili su ustašama da istoga moraju odmah pustiti i da se odmah moraju udaljiti iz Pisarovine, kao i Kupčine i da nemaju pravo dolaziti ovamo.

Za sada je čitavi kotar slobodan od svih fašističkih trupa te smo počeli svoj rad normalnim tokom.

Prilikom ulaska Njemaca u Pisarovinu na dan 27. XII. drugovi Jašo², Mirko³ i Slavko⁴ prebacili su se momentalno u Lasinju odaklen je drug Slavko stigao u Pokupsko dana 28. XII. 1943. u selo Bussije. Ostali drugovi Branko⁵ i Štef⁶, kao i svi ostali politički radnici na terenu Kupčina, Šišljavić, Rečica povukli se sa izvjesnim djelom naroda u šumu, gdje su bili sve dok ustaška banda nije se povukla iz Kupčine. Skula⁷ je na dan 26. XII. na večer pošao iz Pisarovine prema Gradcu, gdje je čuo da je došlo nekoliko kamiona i par ten-

¹ Ivan

² Ivan Radinić

³ Grbinček

⁴ Crnolatec

⁵ Nikolić

⁶ Šimec

⁷ Dragee Kaurić

kova, koji su se povukli odmah prema Kravarskom i na osnovu toga pošao sam prema Pokupskom, gdje sam kroz L. Štefanke istom čuo, da ih nema u Pokupskom i prema tome pošao sam cestom pravac za Pokupsko. Međutim, pred samim Cerjem susreo sam se sa Njemcima i odmah sam zapucao na njih i kidnuo najvećom brzinom u šumu i iz šume zajedno sa nekoliko civila, koji su prebjegli zajedno prebacio preko Kupe. Sutradan 27. XII. vratio sam se natrag gdje sam stalno bio u selima Augušanovac, Degoj i Busijama sa drugom Jankom Busijom čl. K.P.

Drug Jandra⁸ povukao se sa vojskom 3. i 4. bataljona Turopoljsko-posavskog odreda za Okić na dan 28. XII. 1943. i vratio se natrag 2. I. 1944., dok ostali drugovi Taban⁹, Juriček¹⁰ oni su bili u šumi.

Uz drugarski komunistički pozdrav,

Smrt Fašizmu — Sloboda Narodu!

Sekretar
Skula [v.r.]

M. P.¹¹

Original, strojopis
Sign., AIHRPH, KP-169/332.

6

1944, siječanj 3.

Izvještaj Štaba Zagorskoga NOP odreda Štabu Druge operativne zone NOV i POH o akcijama odreda u drugoj polovini prosinca 1943. godine

ŠTAB ZAGORSKOG N.O.P.O.

HRVATSKE

Op. Broj 1.

Dne 3 - I 1944.

ŠTABU II OPERATIVNE ZONE N.O.V. I P.O. HRVATSKE

⁸ Jandrija Simec

⁹ Josip

¹⁰ Đuro Vindišman

¹¹ Okrugli pečat: Kotarski komitet Komunističke partije Hrvatske, Pisarovina (u sredini petokraka zvijezda)

OPERATIVNI IZVJEŠTAJ

Posljednjih dana ovog mjeseca situacija u Zagorju se nenadno promijenila: neprijatelj je napustio nekoliko važnih uporišta. Jedna SS-divizija, koja je do sada bila u Zagorju, napustila je svoje dosadašnje baze. Uporišta i garnizoni, gdje je posada bila izmješana, naglim odlaskom ove jedinice, ostala su oslabljeni te su se preostale slabije posade selile jačim. Neprijatelj je povukao sve svoje jedinice, koje su se nalazile oko komunikacije Zagreb — Krapina, na ove komunikacije. Po tome se vidi važnost ove komunikacije koja će tek odigrati svoju ulogu, kada se okupatorske trupe budu povlačile sa Balkana.

U prošlom periodu bataljoni su operirali: I bataljon z. od pruge Zagreb — Krapina, a II i III i. od iste pruge. Akcije su bile uglavnom usmjerene na rušenje komunikacija, postavljanju zasjeda, mobiliziranju i učvršćivanju veze i vođenju nekoliko zajedničkih akcija sa Kozjanskim bataljonom. Prilično detaljno porušene su komunikacije i.¹ od pruge Zagreb — Krapina, dok su z.² od iste pruge porušene u manjoj količini. Izvršena su dva napadaja na vlak na pomenutoj pruzi, koji su uspjeli. Zasjede, koje je postavljao I bataljon, imale su uspjeha što se tiče neprijateljskih gubitaka, dok dobitaka u materijalu nije bilo. Ostali bataljoni postavljali su također zasjede, ali također sa manjim uspjesima. Mobilizacija je imala slabog uspjeha, s obzirom na zimu i božićne praznike. Uspostavljena je veza sa Slovencima koja je bila prilično čvrsta. U jedinicama se osjeća pomanjkanje spremnih vojnih rukovodioca te se na obučavanju i izgradnji postojećih radilo koliko su to prilike dozvoljavale. Ovaj rad svodio se na savjetovanja i ispravljanja u akcijama kao i kritikovanju poslije akcija. Neki temeljitiji rad sa voj. rukovodiocima nije se mogao izvoditi jer ih se, za rad na kursu, nije moglo izuzeti iz jedinica, pošto su ove bile u stalnim akcijama. Disciplina se u priličnoj mjeri uvela.

U ovom periodu naše jedinice izvršile su ove akcije:

I bataljon.

Upućen je u sektor z. od pruge Zagreb — Krapina sa zadacima: mobilizacija, rušenje komunikacija, postavljanje zasjeda, hvatanje veze sa Slovencima, prelazak preko njemačke granice u Sloveniju i vršenju akcija u zajednici sa Slovencima — Kozjanskim bataljonom.

¹ Istočno.

² Zapadno.

Štab našeg odreda odredio je operativnog oficira odreda, da rukovodi, u slučaju prelaska na slovenački teritorij, našim I bataljonom i Kozjanskim bataljonom. Sa I bataljonom upućeno je dvadeset Slovenaca sa dva puškomitraljeza, koji su odmah bili prebačeni u Sloveniju sa zadatkom da prikupe informacije o njemačkim uporištima u blizini granice, i ispituju mogućnosti prelaska I bataljona. Izvještaji, koje je dostavio kozjanski bataljon, bili su takvi da je prelazak bataljona bio potpunoma moguć. Operativni oficir naredio je Kozjanskom bataljonu da 19 XII 43 u 24 sata ima izvršiti napad na Sv. Petar kao i na stražu kod mosta preko Sutle, na cesti Kumrovec—Sv. Petar; vrata i žičane prepreke otkloniti kako bi I bataljon mogao preći.

Prema dotadanim podacima neprijatelj u Sv. Petru bio je smješten u dvije jednokatne zgrade, neutvrđene, ali solidno izgrađene. U jednoj zgradi bilo je oko 12 žandarma, dok je u drugoj bilo oko 30 graničara. Zgrade su bile odjelene jedna od druge i na odstojanju od svojih dvjestotine metara. Prilaz zgradama bio je prilično lak s obzirom, da nisu bile osamljene već su bile okružene voćnjacima. Straža na mostu sastojala se od trojice ljudi od kojih su dvojica bili na maloj baraci a jedan vani. Prilaz lak zbog pokrivenosti terena.

U 0,20 20. XII 1943. desetina Kozjanskog bataljona otvorila je most i I. bataljon je prešao na Slovenski teritorij. Međutim, dok još je bataljon prelazio preko mosta, odpočela je pucnjava pri Svetom Petru bez našeg znaka. Postavljena je odmah naša zasjeda na cesti Sv. Petar — Imeno i na cesti Sv. Petar — Kozje dok je jedna četa upućena u pomoć Slovencima koji su obkolili zgrade u kojima su bili Njemci. Borba oko zgrada bila je ogorčena. Zgrade u kojoj su se nalazili žandarmi bila je upaljena benzinskim bocama. Naši borci prodrli su u prizemlje i pored velikog broja ručnih bombi koje je bacao neprijatelj iz zgrada. U prizemlju je zarobljeno 4 žandarma, dok su ostali pobjegli na prvi kat, na kojeg se nije moglo prodrijeti, pošto su stalno bacane bombe niz stepenice. Na prvi kat ubačen je prilično veliki broj bombi. U isto vrijeme vodila se je borba oko zgrade u kojoj su bili smješteni branitelji. Prodrijeti se u samu zgradu nije moglo, ali je zapaljena i ubačen je priličan broj bombi. Borba se je vodila do 4,30. Tada je Operativni oficir Z.P.O.H. izdao naređenje za povlačenje pošto izgleda za blisko likvidiranje nije bilo. Osim toga pokušao je napad na našu zasjedu kod Imena.

Jedinice prvog i Kozjanskog bataljona skupile su se u 5,30 i prebacile se u selo Osredek. Postavljeni zadatak nije izvršen. Uspjelo se samo djelomično likvidirati jednu zgradu, ali su zadati veliki gubitci neprijatelju: 4 zarobljena, 18 mrtva, nekoliko teže ranjenih,

dok ih je dosta bilo lakše ranjeno. Plijen: Dvije parabele, pet pušaka, 200 metaka, 6 šinjela, 4 para čizama i odijela, 4 ranca, 10 bombi. Naši gubitci: Dva lakše ranjena. Jedna desetina Slovenaca nestala je, vjerovatno da je s njom izgubljena veza. Ispaljeno je 900 metaka, 20 bombi i 4 boce benzina.

U borbi su se istakli svojom hrabrošću operativni oficir bataljona Janko Jutriša, desetar Hohnjec Anton i borac Varjačić Branko. Akcija je bila slabo pripremljena od strane Kozjanskog bataljona. Ovaj bataljon brojio je oko 50 ljudi. Prema naređenju operativnog oficira Z.P.O.H. Kozjanski bataljon imao je rasporediti svoje snage samo za most na Sutli i posadu u Sv. Petru. Pošto se zasjede nisu morale odmah postaviti na cestama iz Sv. Petra s obzirom na stanje neprijatelja u okolnim uporištima. Međutim u ovaj bataljon postavio 20 ljudi u zasjedu na cesti. Sv. Petar — Bizelsko, te time oslabio brojnu snagu određenu za likvidiranje neprijatelja u Sv. Petru. Osim toga Kozjanski bataljon rapršio je svoje snage u samom Sv. Petru nepotrebno zatvarajući pojedine ulice.

Jedinice I. bataljona rukovođene su dobro. Veza je odlično funkcionisala /za povlačenje prilično udaljenih zasjeda i samih jedinica I. bataljona trebalo je manje od jednoga sata/.

U rukovođenju Kozjanskih jedinica bilo je jako slabo, pošto je bilo previše rukovodioca za tako malo brojno stanje bataljona uslijed čega nije bilo jedinstvenosti i složenosti. Primjećuje se prilično veliki stupanj bolesne ambicije kod pojedinih rukovodioca kod ovog bataljona.

U 5,30 bataljoni su krenuli preko Sv. Gora i Verhunca i stigli u Osredek u 10,20. II. četa I bataljona ostala je u Javorju sa osiguranjem prema Vrhuncu. I. četa smjestila se je u Osredek dok se je Kozjanski bataljon smjestio u kuću 200 metara s.z. od Križa na raskrsnici puteva 40 m. od kote 698. U 11 sati spustila se gusta magla a odmah zatim nepoznati broj neprijatelja iz jedinica ehrmannschaf-ta /milicija: Kočevari i Besarapci/ napao je iz neposredne blizine bombama i parabelama Kozjanski bataljon koji se nalazio u kući. I. četa I. bataljona odmah je preuzela juriš, oslobodila Slovence od neprijateljskog obruča i odbacila sve na trig, točku 698. Neprijatelj je preduzeo dva juriša koju su odbijeni poslije čega su oko 13 sati naši borci jurišem odbacili neprijatelja u pravcu Pišeca sa trig. toč. 698.

Neprijateljski gubitci: 4 mrtva, broj ranjenih nepoznat, 1 parabela, 4 puške, 4 para odijela i obuće, 1 ranac sa materijalom, 4 ranca, 9 bombi i 1750 metaka.

Naši gubitci: 3 mrtva i 2 ranjena borca Kozjanskog bataljona. Među mrtvima bio je i komesar Kozjanskog bataljona.

Ispaljeno 800 metaka, 6 bombi.

U borbi se istakao svojom hrabrošću Stenko Josip mitraljezac i vodnik Pasariček Josip iz I. bataljona Z.P.O.H.

Neprijateljski iznenadni napad uslijedio je krivicom rukovodioca Kozjanskog bataljona koji nisu postavili odmah osiguranje prema Rišecima, a ni stražu kod baze ma da im je to bilo naređeno od operativnog oficira Z.P.O.H.

Rukovodioci i borci I. bataljona I. čete pokazali su se u svemu dobri i hrabri.

U 16 sati bataljoni su krenuli u selo Sv. Jera gdje je i prenoćeno.

U 6 sati 21. XII 1943. bataljoni su se prebacili u Pavlovu Vas, i smjestili su se u kuće 1. kim. zapadno od slova P. /Pavlova Vas/. Borci su se trebali ovdje nahraniti, pošto od prelaska granice pa do tada nisu ništa jeli. Namjera operativnog oficira bila je odmoriti i nahraniti ljudstvo, spremati ranjenike za ovaj dan, a noću se prebaciti u planinu Bohor, gdje je bezuvjetno trebalo urediti bataljone s obzirom na vrlo loše stanje Kozjanskog bataljona u posle kako vojnih tako i političkih rukovodioca među kojima je bilo vrlo malo suglasnosti jedinstveno i drugarske suradnje.

U 9 sati dobili smo obavještenje da se oko 60 Njemaca iz jedinica Wehrmannschafta nalazi u selu Sromlje i da jedna patrola u jačini od oko 10 ljudi krstari u blizini naših baza. Također smo obavješteni da ova neprijateljska jedinica čeka pojačanje kako bi u selu Osredeku mogla pokupiti svoje mrtve.

Operativni oficir našeg Odreda razmjestio je jedinice po rubu šume na brdu Drenovcu i to: Jedna četa i Kozjanski bataljon prema selu Sromlju, a jedna četa prema Sv. Jeri sa predstražnim desetinama na putu za Pavlovu Ves i koti 548 na putu za selo Sromlje i prihvatnicu na koti 655. Namjera je bila koncentrisati se u šumi, kako bi se izbjegla borba, jer je vladala nestašica municije a borci su bili gladni i umorni. Po smještaju na ovaj položaj primjećen je pokret jedne neprijateljske kolone koja s kretala pravcem prema Osredeku od Crkve u Sv. Jeri. Brojna snaga ove kolone nije se mogla odrediti, ali svakako je bilo više od 300 ljudi.

Uli sati 21. XII. 1943. otvorila je vatru predstražna desetina koja je bila na putu za Pavlovu Vas na jednu neprijateljsku kolonu neodređene jačine koja se kretala prema položaju bataljona. Neprijateljska kolona razvila se je odmah u streljački stroj i odbacila predstražu u pravcu naših glavnih položaj. 5 minuta kasnije napadnuta je i predstraža prema selu Sromlje koja se je također povukla na glavnu borbenu liniju. Neprijatelj je i dalje napredovao sve do naših položaja. Čim je odpočela pucnjava kolona koja je kretala prema Osredeku iz Sv. Jere prebacila se je naglo u jarak i od kote 655. i

odmah produžila napredovati prema istoj koti, dok se je jedan dio te kolone žurno prebacivao prema Osredek. Namjera ove kolone bila je izmanevrovati sa čela i lijevog boka naše položaje na brdu Drenovcu. U isto vrijeme primječen je neprijatelj i kod sela Dobro-ve.

Uskoro je započelo napredovanje neprijatelja na cijeloj liniji fronta i od pravca Sromlje, i od pravca Sv. Jera. Teren po kojem je neprijatelj napredovao bio je strm prosječno 25 stepeni. I pored jake vatre neprijatelj je, ma da je pod ovakvim uslovom napredovanja imao vrlo velike gubitke izvršio svoj prvi juriš na naše položaje. Juriš je odbijen bombama nakon čega su naši borci preduzeli protivjuriš kojim je neprijatelj odbačen u jarke oko položaja. Namjera je bila osloboditi se dodira sa neprijateljem kako bi se moglo izvesti probijanje neprijateljskog obruča u pravcu prema Javorju i dalje prema Hrvatskoj. Međutim neprijatelj je odmah preduzeo svoj drugi juriš čim je ova namjera bila osujećena. I ovaj juriš odbijen je bombama i precizno puško-mitraljezkom i pušcanom vatrom naših hrabrih boraca. Neprijatelj je stalno dobivao pojačanje kamionima koja su odmah ojačavala njegove prednje linije. Neprijateljske snage bile su mješovite: Wehrmacht, SS-Jedinice, bijela garda i Wehrmannschaft /Kočevari i Besarabci/. Prema kasnije dobivenim podacima neprijateljske snage u ovoj okolini iznosile su oko 3000 ljudi, dok je sam naš položaj napadalo 1500 do 2000 ljudi, ostatak je bio razmješten po mnogobrojnim zasjedama.

Slijedili su opet juriši koji su jedan za drugim odbijani. Moralo se u ovoj borbi tražiti mjesto najmanjeg otpora u neprijateljskim redovima kroz koje bi se bataljoni mogli probiti. Prema svima izgledima moglo se probiti jedino prema selu Osredek. Međutim svojim sedmim jurišem neprijatelj je uspio probiti sredinu našeg položaja svojom brojnom nadmoćnošću i nestašicom municije kod naših boraca. Pokušaji da se uspostavi veza koja je ovim neprijateljskim probojem bila prekinuta bili su uzaludni. Operativni oficir naredio je povlačenje prema Osredek. Jedna zaštitnica određena je na kotu 655. Ova zaštitnica imala je stalnu borbu sa neprijateljem koji je odmah preduzeo gonjenje. Međutim glavnina je odstupila na kotu 679 s.z. u Javorje. Sa zaštitnicom je bila prekinuta veza. Na ovoj koti čekalo se na našu zaštitnicu ali ona nije došla. Poslije 20 minuta čekanja primjećeno je da je neprijatelj već dostigao Osredek. Glavnina je produžila povlačenje prema Vrhuncu, međutim je naišla na zasjedu i bila odbačena na brdo Spiček. U 8 sati 21 XII

1943. glavnina je prešla granicu i preplivala Sutlu sa 12 ranjenih boraca i zauzela bazu u selu Lukovcu gdje je već bio smješten Kozjanski bataljon sa preostalih 16 ljudi i II. četa s kojima je u borbi bila

izgubljena veza neprijateljskim prodorom na Drenovcu. Ovaj dio po prekidu veze probio se kroz neprijateljsku liniju koja je bila oslabljena zato što je neprijatelj preduzeo jakim snagama gonjenje naše glavnine. Ovaj dio prebacio se preko Višeca do Vigerovog mosta kod Kraljevca izvršio je napad na stražu kod istog mosta i prešao u selo Lukavec, sa zaštitnicom još nije bilo veze.

U ovim borbama neprijatelj je prema podacima potvrđenim sa više strana imao slijedeće gubitke: 112 mrtva, mnogo ranjenih, zaplijenjeno: jedna parabola i 11. pušaka. Naši gubitci 3 mrtva, 6 lakše ranjena, jedan nestao, dok se gubitci Kozjanskog bataljona nisu utvrdili, pošto je jedan dio njih prešao sa našim bataljonom, dok je nepoznati broj ostao u Slovenskoj. Gubitaka u materijalu nije bilo. Utrošeno je 2600 metaka i oko 40 bombi.

U borbama su se istakli svojom velikom hrabrošću: vodnik Pasariček Josip, puškomitraljeza Škrlec Dragutin — poginuo, borac Bišćan Josip, zamjenik komandira Balijski Josip, komandant Kozjanskog bataljona Marijan³, komandir kozjanskog bataljona Janez.⁴ Naročito se istakla svojom hrabrošću II. četa I. bataljona Z.P.O.H.

Položaj kojeg je zauzeo I. i Kozjanski bataljon podpuno su odgovarali s obzirom na komunikacije koje su vodile k njemu iz onih mjesta iz koje je namjeravao neprijatelj krenuti prema Javorju i Osredku. Prema kasnije dobivenim podacima od graničara iz Sv. Petra neprijatelj je bio obavješten da su preko granice prešle partizanske snage u jačini od oko 5000 ljudi na što je neprijatelj odmah organizirao reakciju sa snagama relativno brzo prikuoljenim a u jačini od oko 3000 ljudi raznih jedinica većinom iz Celja.

U cijeloj borbi jedinice I. bataljona Z.P.O.H. bile su vrlo dobro rukovođenje od strane svojih rukovodioca naročito II. četa. Kozjanski bataljon bio je podpuno zbrkan s obzirom na mnogobrojne i nesuglasne zapovijedi svojih mnogobrojnih rukovodioca. Kod Kozjanskog bataljona bila je probijena naša borbena linija, pošto su rukovodioci ovog bataljona oslabili svoj položaj nepotrebnim izuzimanjem jedne desetine za obezbjeđenje.

24. XII. 1943. Zauzeo je bataljon bazu u selu Požarkovcu gdje je uhvatio vezu sa zaštitnicom s kojom je bila izgubljena veza u Sloveniji. Zaštitnica je šiteći glavninu jedno vrijeme odbijala neprijatelja, a zatim se povukla u jednu šumicu, propustila neprijatelja prema glavnini i 22. XII. u 4 sata u jutro prebacila se preko Sutle kod Kumrovca. Zaštitnica je trebala svakako držati vezu sa glavninom, a ne konspirirati se uslijed čega je glavnina jedno vrijeme bila podpuno nezaštićena. Krivica do ovoga je od politkomesara I bataljona

³ Jerin

⁴ Rožman

Šepetavca Milana, koji se uopće pokazao prilično neaktivan i plašljiv za cijelo vrijeme provedeno u Sloveniji.

29. XII 1943. I. bataljon je zbog iznenadnog odlaska neprijateljskih snaga iz Pregrade i Krapinskih Toplica vršio u ovim mjestima zaplene i odmarao se.

29. XII. 1943. u 3 sata u jutro pošla je I. četa I. bataljona pod rukovodstvom komandanta bataljona sa zadatkom da likvidira njemačku stražu kod fabrike stakla Straža u blizini Nogaca. Jačina ove straže: 25 ljudi sa 2 puškomitraljeza. Međutim kako se je ova četa vozila u autobusu sa nekoliko boca benzina, koje su bile pripremljene za palenje barake u kojoj je bila straža, ove su se boce upalile nesmotrenošću boraca koji su pušili u autobusu. Kako su bila otvorena samo jedna vrata to je došlo do panike. Borci su iskakali van kroz prozore te su tom prilikom ostavili dva puškomitraljeza i 13 pušaka koje je oružje podpuno izgorjelo.

Krivica je do komandanta bataljona Ivana Družinca kome operativni oficir Odreda izričito naredio da za ovaj a podhvat upotrijebi kamione, s kojima bi se odvezli jedan dio puta. Također ima krivicu i komandir I. čete Ključko Juraj kome je komandant bataljona naredio da se flaše začepe i da se u kamionima ne puši.

20 boraca opečeno je vatrom, a neki od njih su se posjekli na staklu od prozora. Zadatak se zbog ovoga nije mogao izvršiti.

30. XII. 1943. Bataljon je uzeo baze po naređenju štaba Odreda u Radoboju.

Uopće uzevši rukovodioci su zadovoljili dok su borci bili izvrsni za vrijeme akcije I. bataljona u Sloveniji.

Informativna služba je u Sloveniji verna slaba i neorganizovana. Narod je zaplašen terorističkim ispadima njemačkog okupatora.

Neprijatelj je u mogućnosti da za jako kratko vrijeme pripremi i organizuje uspješne reakcije i skoncentriše snage upravo u onom prostoru na kom bi se nalazile naše jedinice, zahvaljujući svojoj odličnoj informativnoj službi. Za ove reakcije neprijatelj kako se vidi raspolaže jakim snagama, ma da je u ovo vrijeme vršena ofenziva na partizanske snage u Sloveniji. Smatramo da su za uspješno vođenje operacije u Sloveniji, u ovom dijelu Slovenije potrebne ili vrlo jake naše snage brojčano, ili pak osrednje snage ukupne, a rascjepkane na više četa koje bi vodile čisto partizansku taktiku.

II. bataljon.

26. XII. 1943. u 16 sati preuzeo je II. bataljon akciju na vlak sa zadatkom da ga zaustavi pretrase i uništi. Jedan vod postavljen je u

zasjedu prema Krapini, a jedan prema Velikoj Vesi, dok je II. četa ovog bataljona izvršila akciju na sam vlak.

Zarobljeno je 2 ustaše, 2 legionara, 1 gestapovac, 1 domobran, 1 puška, 80 komada metaka, 2 paketa sanitetskog materijala.

Ovaj napad na vlak nije bio dobro pripremljen, jer nije bilo spremljenog zapaljivog materijala da bi se bio zapalio sav vlak, koji za to nije uništen. Osim toga nije iznešen sav materijal iz vlaka, pošto se II. četa prebrzo povukla.

27. XII. 1943.1, četa ovog bataljona bila je u zasjedi kod Krapine u selu Polje. U 9 sati prije podne naišao je neprijatelj koji se kretao jednom kolonom uz prugu a jednom kolonom po cesti. Četa je pustila neprijatelja na 100 metara blizine i onda otvorila vatru po neprijatelju. Poslije tri četvrt satne borbe četa se povukla na Radobojske Brege.

Neprijatelj je imao 10 mrtvih i nekoliko ranjenih. Iz čete se izgubio jedan borac.

U Radobojskom Orehovcu nalazila se je II. četa ovog bataljona, koja je mogla napasti neprijatelja iz boka, ali koja to nije izvršila. Sa II. četom nalazio se je zamjenik komandanta bataljona Vidiček.⁵ U borbi je istrošeno 480 metaka. Istog dana III. četa ovog bataljona izvršila je akciju u selu Bedekovčina, gdje na cesti Zabok —Zlatac porušena tri mosta, zatim je minirala tri željeznička mosta i dvije skretnice na istoj pruzi. Zaplenila je jedan bicikl i nešto živežnih namirnica. Iz rudnika Selnica zaplenjeno je 45 kg ekrazita.

28. XII. 1943. Na pruzi Krapina Sv. Križ porušeno je 17 štosova po 8 metara pruge uništeno dvije terezine i mašina za dizanje i postavljanje šlipera.

29. XII. 1943. Uništeno je na istoj pruzi 23 štosa po 8 metara pruge i miniran jedan most. Također je zapalena stanica Velika Ves. -

Do 31. XII. 1943. ovaj bataljon nije imao važnih akcija.

III. bataljon.

26/XII. 1943. na cesti Trakošćan — Bednja porušena su 4 mosta i napravljeno nekoliko barikada. Na cesti Jazvina Trakošćan napravljene su jake barikade. Na cesti Višnjica i Jazvina prekopana je cesta i napravljene barikade. Na cesti između Višnjice i Žarovnice srušen jedan most. Jedna desetina razoružala je u Višnjici 4 financa. Zaplenjeno 4 puške, 30 komada municije.

⁵ Vladimir

28. XII. 1943.

Porušena je pruga između Lupinjaka i Đurmanca u dužini od oko 200 metara.

29. XII. 1943. U 20 sati izvršila je I. četa ovog bataljona napad na ustašku stražu kod električne centrale Strahinje. Ova straža sastojala se je od 11. ustaša sa jednim puškomitraljezom »Šoš«. Pošto je juriš izveden u nedovoljnoj brzini to su se 8 ustaša uspjelo u bijegu dočepati Žutnice, dok su 3. ustaša zarobljena, zarobljeno je još tri puške i jedan puškomitraljez »Šoš« i 720 metaka, 15 ofanzivnih bombi. Centrala je uništena. Naši gubitci 2 ranjena.

Akcija nije uspjela u dovoljnoj mjeri za to što je četa bila obavještena da se u rovovima oko centrale nalazi banda, te su borci nepotrebno pucali po rovovima, jer bande u njima nije bilo.

1. I. 1944. Sva tri bataljona zauzeli su položaje oko Novog Golubovca i Starog Golubovca očekujući predaju jedne domobranske skupine nepoznatog naoružanja i brojnog stanja. Međutim ovih domobrana nije bilo.

3. I. 1944. prebacili su se II i III. bataljon sa Štabom Odreda zapadno od pruge Zagreb — Krapina sa zadatkom da po mogućnosti likvidiraju pojedina neprijateljska uporišta i izvrše mobilizaciju u ovom kraju. Jedan bataljon operirat će istočno od pomenute pruge sa sličnim zadacima.

SMRT FAŠIZMU - SLOBODA NARODU!

za Politkomesar:
F.7 Tudman [v.r.]

M.P.⁶

Operativni oficir odreda
Cikojević⁸ [v.r.]

Original, strojopis

Sign., AVI I, Fond NOB, k. 1475, f. 4, dok. br. 23(1-3).

7

*1944, siječanj 5.
Krapina*

Izveštaj Okružnoga komiteta KPH Krapina Oblasnome komitetu KPH za zagrebačku oblast o prilikama i raspoloženju naroda u Zagorju nakon odlaska njemačke vojske

⁶ Okrugli pečat: Štab Zagorskoga NOP odreda
(u sredini petokraka zvijezda)

⁷ Franjo

⁸ Branimir

OKRUŽNI KOMITET K.P.H.
KRAPINA
5. I. 1944.

Drugarskom

OBLASNOM KOMITETU K.P.H.
za zagrebačku oblast

Dragi drugovi!

Javljamo Vam se sa kraćim pismom, dok ćemo za nekoliko dana poslati opširniji izvještaj.

Odlazak Njemačke vojske iz Zagorja¹ je proizveo veliko oživljenje naroda, tako da je opet nastao polet, koji odgovara onom prije nekoliko mjeseci. Naravno da su tom raspoloženju apsolutno doprinjeli i uspjesi Crvene Armije i naše N.O.V. o čemu narod zna i što ga veoma ohrabruje.

Narod se ponovno rado odaziva skupštinama, tako je u Krap. Toplicama održan veoma živi zbor od 800 ljudi. Opet masovne akcije na ceste i željeznice. Između Sv. Križa i Velike Vasi je porušena pruga u dužini od 1 i pol kilometra kao i telefonske veze. Đurmanec—Lupinjak je isto porušena pruga.

Izgledi na mobilizaciju su veoma povoljni. U toku mjeseca siječnja obećajemo brigadu i više. Prije dva dana došlo je u naš II. bataljon², koji se nalazio u Krap. Toplicama u jednoj povorci 250 boraca, uglavnom iz Krapinskog kotara. Sličnih izgleda ima i u ostalim kotarevima.

U Sv. Križu je banda objesila 4 ili 6 ljudi, nemamo momentalno točan izvještaj. Vješanje izvršeno zbog toga, što je ubijen jedan gestapovski agent.

Narod je za Božić spremio borcima veoma veliki broj paketa, koje je vozio kolima u Odred. Tako je narod vozio pakete za Odred kroz samu Krapinu maskirajući kola sa sijenom i drugim stvarima.

Sada ponovno osjećamo snažan polet i obećajemo da ćemo ga ovaj puta iskoristiti u punoj mjeeri, što želimo da se u prvom redu odrazi na mobilizaciji.

Pored tih uspjeha i poleta, dešavalo se ovih dana, dok nisam bio tu, krupnih griješaka od strane naših organizacija i vojske. Kao: pos-

¹ Vidi: Dok. br. 6.

² Odnosi se na Drugi bataljon Zagorskoga NOP odreda.

lije povlačenja Nijemaca priskočilo se palenju nekih željezničkih stanica i jedne pilane u Đurmancu i općine, te nekih zgrada na Bedekovčini, što nije bilo ni u kojem slučaju potrebno. Drugovi iz O.K. i K.K. te vojske nisu imali pred sobom perspektivu razvoja i situaciju u kojoj se nalazimo, nisu u odlasku Nijemaca vidjeli slabost neprijatelja, nisu vidjeli mogućnost iskorištenja poleta naroda u pravcu oslobođenja Zagorja i zato se dali na palenje zgrada.

Još jedan veoma žalostan slučaj što su se drugovi iz K.K. Pregrada i to polit, sekretar i org. sekretar i još jedan u momentu odlaska Nijemca pokazali pravi pljačkaši. Plijenili robu u nekim trgovinama za koju sada nitko ne zna, davali propusnice u ime Odreda, potvrde u ime ZAVNOH-a i još druge stvari što ne bi radio najobičniji pristaša N.O.B-a. Drugovi iz O.K. su čuli te stvari i nisu priskočili najenergičnije raščišćavanju. Sada sam pozvao te drugove, da ih ispitamo te ćemo privesti najoštrijoj kazni možda i strijeljanju. Tu je drug Mika³ pa će nam pomoći o tom odlučiti.

Ima izgleda na apsolutno oslobođenje Zagorja i dati ćemo od sebe sve da to ostvarimo.

Primate drugarski pozdrav,

Smrt fašizmu — Sloboda narodu!

Marijan⁴ [v.r.]

Original, strojopis
Sign., AIHRPH, KP- 56/38

8

1944, siječanj 5.

Naredba Štaba Druge operativne zone NOV i PO Hrvatske o formiranju Komande bjelovarskoga područja i Komande mjesta Đurđevac

NAREDBA Br. 2

Štaba II. Operativne Zone NOV i PO Hrvatske od 5. siječnja 1944.

I.

Formira se Komanda Bjelovarskog Područja i Komanda Mjesta Đurđevac.

³ Spiljak

⁴ Ivica Gretić

II.

1) Za komandanta Bjelovarskog Područja imenuje se drug Parag Josip, do sada komandir čete Bjelovarskog N.O.P. Odreda.

2) Za pomoćnika komandanta Bjelovarskog Područja imenuje se drug Kendjel Stjepan.

3) Za zamjenika komandanta Bjelovarskog Područja imenuje se drug Kezele Juraj, do sada pomoćnik komandanta Moslavačkog Područja.

III.

1) Za pomoćnika komandanta Kalničkog Područja imenuje se drug Bobinec Ivan — Čelo, do sada komesar bataljona Moslavačkog NOP Odreda.

IV.

1) Komandant Bjelovarskog Područja će svojom naredbom imenovati komandanta, zamjenika i pomoćnika komandanta Komande Mjesta Đurđevac.

Ova naredba stupa odmah na snagu.

SMRT FAŠIZMU - SLOBODA NARODU!

V.D. Politkomesara:

Ivan A. Šibi

M.P.

Komandantpukovnik:

Vlado Matetić

Dostavljeno:

na znanje:

Glavnom Štabu NOV i PO Hrvatske

Štabu Divizije II. Operativne Zone

Štabu II. Brigade II. Operativne Zone

Štabu Zagrebačkog NOP Odreda

Štabu Zagorskog NOP Odreda

Štabu Kalničkog NOP Odreda

Štabu III. Diverzantskog bataljona

na znanje i postupak:

Komandi Kalničkog Područja

Komandi Moslavačkog Područja

Štabu Bjelovarskog NOP Odreda

Štabu Moslavačkog NOP Odreda

Za tačnost otpravka jamči:

M.P.²

II. Pomoćnik

Načelnika Štaba:

M. 'Brunovićfv.r.]

Original, strojopis

Sign., AVII, Fond NOB, kut. 113A, f. 1, dok. br. 3.

¹ Milan

² Okrugli pečat: Stab II operativne zone NOV i PO Hrvatske
(u sredini petokraka zvijezda)

1944, siječanj 6.

Izveštaj Oblasnoga komiteta KPH za zagrebačku oblast Povjerenstvu CK KPH za sjevernu Hrvatsku o odjeku odluka Drugoga zasjedanja AVNOJ-a, o kretanju neprijateljske vojske, o formiranju novih jedinica te o pripremi masovne mobilizacije u kotarima Koprivnici i Đurđevcu

OBLASNI KOMITET K.P.H.
za zagrebačku oblast

Dne, 6. I. 1944.

POVJERENSTVU C.K. K.P.H.
za Slavoniju i zagrebačku oblast

Dragi drugovi,

primili smo Vaše pismo od 8. XII. sa velikim zakašnjenjem, tako Vaše direktive nisu mogle preduhitriti formiranju oblasnog N.O.O.-a i A.F.Ž.-a, jer su u to vrijeme oba rukovodstva već bila formirana.¹ Mi ćemo postupiti po Vašim direktivama, o tome smo se već sporazumili i sa drugaricom Ankom². Isto tako nastojat ćemo, da u buduće budemo na vrijeme slali naše izvještaje.

Politička situacija na ovoj oblasti u cjelini i dalje se povoljno razvija za naš pokret. Osnivanje Nacionalnog Komiteta i njegov značaj, nije još prodrlo u širinu, jer se tek sada svestrano radi na tome, no ipak osjeća se među raznim špekulantima, da je to za njih najveći udarac.

Tako je poslije oslobođenja Đurđevca³ iz kojeg se neprijatelj povukao, naslutivši da se približuje u taj kraj XXVIII. divizija. Jagatić⁴ narodni zastupnik za Kotar Đurđevac koji je do sada poznat kao neprijatelj NOB, koji je organizovao prema podacima njegovog

¹ Pismo Povjerenstvu s direktivama za osnivanje Oblasnog NOO-a i AF2-a, od 8. XII 1943. godine nije sačuvano. O formiranju istih vidi izvještaj Oblasnoga komiteta KPH za zagrebačku oblast Centralnome komitetu, od 28. prosinca 1943. u **Gradi SZH**, knj. VII, Dok. br. 189.

² Berus

³ Žandari koji su se nalazili u Đurđevcu napustili su ga 31. prosinca 1943. godine saznajući da mu se približava Bjelovarski NOP odred, Odred je bez borbe ušao u Đurđevac, vidi: Dok. br. 1.

⁴ Stjepan Jagatić, predratni predsjednik općinske organizacije HSS u Šašinceu.

saradnika Madarića⁵, bijelu gardu pristupio je našim drugovima, izjavivši da želi surađivati sa NOP. Pošto mi imamo konkretne podatke o njegovom dosadanjem radu, mi ćemo od njega tražiti, da on dade izjavu koja će biti mnogo oštrija nego što su to davali pojedini pristaše i funkcioneri HSS-a, koji su do sada pristupili u NOP. Njemu ćemo saopćiti, da nam je poznati dosadašnji njegov rad i tražit ćemo da on to osudi u izjavi koju će dati.

Mi bi poduzeli i oštrije mjere, ali on još nije dovoljno kao takav raskrinkan u narodu. Neprijateljska vojska povukla se također iz uporišta Đurmanec, Krapinske Toplice, Velika Ves i Pregrada. U tim uporištima bili su domobrani, ustaše, gestapovci i Nijemci. Isto tako primjećuje se, da se njemačke trupe povlače iz pojedinih uporišta kao na pr. Krapina, a zamjenjuje ih domobranstvo i ustaše. Neprijatelj vrši i dalje upade sa većim snagama od 200 — 400 ljudi iz Varaždina i Križevaca. Prije dva dana, neprijatelj je izkoristio odsutnost većih vojnih snaga i ušao sa većim snagama oko 600 i nekoliko tenkova u Krapinske Toplice, gdje se i sada nalazi. Prije izvjesnog vremena ukopao se neprijatelj na Varaždin Bregu, odakle su ga brigade »Braće Radića« i »Matije Gupca« potisnule i nanijele mu velike gubitke, ponovno u samo uporište. Nekih naročitih koncentracija neprijateljske vojske u ovom kraju nije primjećeno. Prema nepotvrđenim vijestima neprekidno i u većim transportima prebacuju se preko Đekenješa njemačke trupe, navodno za Francusku i Belgiju. Od svih odreda na ovoj oblasti, najveću aktivnost i snalaženje pokazuje Zagorski Odred. Jedan bataljon tog odreda prebacio se preko Sutle u Sloveniju i pomognu drugovima da iz tamošnjih grupa formiraju jedan bataljon. Tokom svog boravka, razoružali su jednu žandarmerijsku stanicu. Kad je neprijatelj osjetio da ima većih vojnih jedinica, poduzeo je ofenzivu na oba bataljona. Tako je uspio da opkoli slovenski bataljon, koji nije na vrijeme poduzeo potrebne mjere radi osiguranja. Bataljon Zagorskog Odreda, videći u kakvom se stanju nalaze Slovenci, izvršio je juriš, i oslobodio Slovence. U svim tim borbama imali su svega 3 mrtva i nekoliko ranjenih. Zarobili su preko 20 karabina i razne druge vojne spremne. Prilikom juriša na obruč u kojem su se nalazili Slovenci, Zagorski bataljon došao je u takovu situaciju, da su morali natrag plivati preko Sutle. Isto tako u posljednje vrijeme aktivizirao se je i Zagrebački odred, koji je imao nekoliko lepih akcija na cesti Zagreb —Sveti Ivan Zelina i Zagreb —Bjelovar. Uništio je nekoliko neprijateljskih kamiona, pobio više neprijateljskih vojnika i zarobio 10 karabina.

⁵ Petar Maderić, seljak iz Virja, zamjenik kandidata za zastupnika HSS-a za kotar Đurđevac na izborima 1938. godine.

Kako Vam je poznato, formirana je ovdje divizija⁶ i jedna nova brigada »Matije Gupca«⁷. Mi nismo znali, da Vama nisu poznate namjere drugova iz II. Operativne Zone, i zato Vas nismo o tome detaljnije izvještavali. U planu je, da se za najkraće vrijeme formira još jedna brigada, čim se divizija vrati sa svog puta. Na ovoj oblasti nije naročiti problem stvoriti nove jedinice, jedino su poteškoće za potreban rukovodeći kadar. Za komandanta nove divizije postavljen je drug Štrok⁸, a za komesara drug Robić⁹. Komandant poznat je kao dobar borac, no kao komandant divizije po našem mišljenju malo će se teže snalaziti, jer mu ne dostaje potrebno vojničko znanje za rukovođenje tako velikom vojnom formacijom. Komesar divizije nam nije toliko poznat iz dosadašnjeg rada. Mi mislimo, da će uz stalnu pomoć koju im daju Štab Zone na taj način, što kod svih važnih akcija prisustvuje i sam Komandant, drug Vlado, da će oni moći zadovoljiti. Iz mnogih stvari koje smo naknadno saznali, o komandantu brigade »Matije Gubec« drugu Mimi¹⁰, postavlja se pitanje, hoće li on moći ostati na toj dužnosti, pa čak i za vođenje postupka u vezi sa stvarima koje su se događale sa njegovim znanjem u Bjelovarskom odredu, gdje je on bio kao komandant. On je dovolio da u tom odredu bude obavještajac u jednom bataljonu, za koga se ranije znalo, da je bio osumnjičen i uhapšen kao četnički nastrojen. Mi ćemo tu stvar temeljito ispitati i izvijestiti Vas o svemu. Za odgoj političkih i vojnih rukovodioca, održava se kod Štaba Zone kurs za podoficire, a sada smo se sporazumjeli s njima da organiziraju kurs i za političke rukovodioce, delegate i komesare čete i bataljona.

Po jedinicama održavaju se kursevi za desetare. Mi smatramo, da su to najvažniji problemi koji stoje pred našom vojskom osim učvršćenja partijske organizacije.

Vršimo pripremu za masovnu mobilizaciju u kotaru Koprivnica i Đurđevac, gdje je zato najpovoljnija situacija. U vezi s time produžit će svoj boravak XXVIII divizija u tom kraju za nekoliko dana, jer je to sada najpovoljnija prilika za punjenje divizije. Poslije masovne mobilizacije na okrugu Čazma, bilo je nekoliko dezertira, no točan broj neznamo, ali koliko smo saznali od 1000 mobilisanih prije deset dana dezerteralo je svega između 60 i 100. Saznali smo da od tih dezertera neki su pokušali oduprijet oružjem kojim su pob-

⁶ Misli se na Tridesetdrugu diviziju NOVJ koja je formirana 15. prosinca 1943. godine u selu Mali Poganac na Kalniku.

⁷ Formirana je 12. prosinca 1943. godine u selu Lipovčani kod Čazme.

⁸ Izidor

⁹ Ivan

¹⁰ Miloš Manojlović

jegli kada su ih naši drugovi pozivali da se vrate u svoje jedinice. Po svemu izgleda, da rovere pojedinci iz dviju sela koji su uspjeli da iz tih sela za sobom povuku veći broj [onih] koji su mobilisani. Za te stvari saznali smo na putu kada su se drugovi vraćali iz sastanka sa drugaricom Ankom. Okružni komitet do sada nas nije ništa o tome izvjestio.

Prije nekoliko dana sastali smo se sa drugom komandantom VI Korpusa. Na sastanku pretresalo se koordinacija, akcija II Zone i VI Korpusa kao i razgraničenje komande bilogorskog i bjelovarskog područja. Uslijed novo nastale situacije u tom kraju, mi smo mišljenja, da se granice komande područja poklapaju sa granicama okružnih komiteta, da nebi više dolazilo do raznih trvenja i nesporazuma između naših vojnih i partijskih organizacija. Molimo Vas, da i Vi dadete vaše mišljenje o tome.

U zadnjem pismu pominje se kakve su naše veze sa Zagrebom i koliko je materijala ubačeno koji je štampan u Koprivnici. Koliko znademo za sada ubačena je vrlo mala količina tog materijala, zbog toga, što su velike poteškoće u pronalaženju punktova u samom gradu gdje bi se dostavljao taj materijal. Naknadno smo saznali od druga Borisa,¹¹ da su uspostavljene tri veze t.j. kanala preko OK Pokuplja. Materijal koji je do sada slan, nalazi se u O.K. Zagreb i u koliko neće O.K. Zagreb zajedno sa mjesnom organizacijom pronaći punktove, što je on dobio u zadatak da pomogne mjesnoj organizaciji iz vana, da se ti punktovi pronađu, poslužiti ćemo se sa kanalima koje ima OK Pokuplje. Zemunice za spremanje hrane za našu vojsku u Zagorju — kopaju se. Za sada na našoj oblasti pronašli smo svega nekoliko Istranina koji će biti upućeni za C.K.

Brošura o II zasjedanju AVNOJ-a se štampa i mi smo uložiti sve, da bude što prije gotova i što bolje opremljena. U posljednje vrijeme stiže sve veći broj Međimuraca u partizane. Mađarski okupatori promijenili su taktiku u odnosu prema narodu. Pustili su obitelji partizana koje su bile u logoru. Također se primjećuje, da u međimurskim selima povlači mađarski okupator pojedine garnizone. Po svemu izgleda da žele izgladiti ono što su prije zakrvarili. Čim temeljito ispitamo situaciju, početak ćemo ponovno sa prebacivanjem međimurske čete da tamo vrši akcije i mobilizaciju.

Smrt fašizmu — Sloboda narodu!

----- Uz drugarski pozdrav:

Original, strojopis

Tehek¹²[v.r]

Sign., AIHVPH, KP- 48/497

¹¹ Dragan Carić, sekretar MK KPH Zagreb.

¹² Antun Biber, sekretar Oblasnog komiteta KPH za zagrebačku oblast.

1944, siječanj 6.

Izvještaj Oblasnoga komiteta SKOJ-a za zagrebačku oblast Oblasnome komitetu KPH za zagrebačku oblast o političkoj situaciji i organizacijskom stanju organizacije SKOJ-a i USAOH-a na području oblasti

OBLASNI KOMITET SKOJ-a
za zagrebačku oblast

Dne, 6. I. 1944.

Drugarskom

OBLASNOM KOMITETU K.P.H.

za

Zagrebačku Oblast

Dragi drugovi,

šaljemo Vam Izvještaj o stanju na ovoj oblasti.

Političko stanje:

Na teritoriju ove oblasti, sve su veće simpatije širokih masa prema NOB, što se najbolje vidi prema ljubavi koju narod gaji prema NOV. Tako za vrijeme oslobađanja mjesta Čazme,¹ omladina zajedno sa NOO-ima slala je i sakupljala hranu tako da je gotovo svako selo slalo kola raznih kolača i ostale hrane našoj vojsci, a za Božić su sva sela u okolini Čazme spremala što su najviše mogla raznih jela. U Zagorju je narod za božićne darove slao vojsci čestitke i oko 350 paketa. Za vrijeme oslobađanja Čazme u čazmanskom okrugu mobilizirano je 900 do 1.000 boraca. Mobilizacija je izvršena sa pozivima, ali su vršene predhodne pripreme na zborovima tako da se u masi govorilo hoćemo ići u partizane i sam narod je zaključivao tko će ići iz njihovog sela. Iz pojedinih sela omladina je u vojsku išla pod barjacima sa pjesmom, no naše organizacije u cjelini nisu bile na visini da bi pokrenule i oduševile omladinu, i tako je bilo mjesta gdje su uslijed svoje labavosti slabo izvršene pripreme i omladina je polazila u vojsku sa manjim oduševljenjem. U bjelovar-

¹ Čazma je oslobođena 29. XI 1943. godine. O tome vidi: **Grada SZH**, knj. VII, dok. br. 97.

skom okrugu mobilizirano je u roku od mjesec dana 520 ljudi, dok je u drugim okruzima mobilizacija bila znatno slabija. U varaždinskom okrugu za 10 dana mobilizirano je 30 omladinaca. Najslabija mobilizacija bila je u zagrebačkom okrugu gdje je za mjesec dana mobilizirano 26 omladinaca, a iz krapinskog okruga nemamo točnih podataka, no tu je mobilizacija bila bolja od zagrebačkog i varaždinskog okruga. Da bi pokrenuli i pojačali mobilizaciju slati ćemo postepeno članove SKOJ-a u vojsku koji će povući i ostalu omladinu, a u organizaciju ćemo sve više uvlačiti omladince. Borbenost kod boraca NOV stalno se povećava, primjer, borci jedog bataljona krapinskog odreda traže da idu stalno u akcije kako bi dobili naslov udarnog bataljona. Kada je dolazio Pavelić u mjesto Krapinu gdje ga je pratila na putu njegova tjelesna bojna sa kojom je odred vodio borbu,² i tom prilikom ubijeno je 48 ustaša među njima jedan pukovnik, a kada su borci kasnije saznali da je tuda prolazio Pavelić, rekli su, da bi jurišali pa ako bi odmah svi izginuli. Za vrijeme borbe za Čazmu borci jedinica moslavačke brigade pokazali su veliku borbenost. Tom prilikom omladina je zajedno sa vojskom rušila pruge, bandere, prekopavala ceste i t.d. U okrugu Krapina omladina je bacala letke u neprijateljskom garnizonu, a na bjelovarskom okrugu omladina je masovno sudjelovala na rušenju pruga koje je vršeno na više mjesta. Simpatije naroda prema SSSR-u sve su veće što se vidi, da neprijatelju ne uspijeva da ih sa svojim trikovima odvrća od njega. Tako u kotaru Dugo-selo prebjeglo je iz tkzv. Čerkeza oko 70 Rusa koje je narod lijepo primio i počastio što je najviše mogao, te je govorio: to su naša braća, a isto tako u sisačkom kotaru narod govori, mi se ne bojimo Čerkeza, već Švaba, jer su oni obučeni u čerkeske uniforme. Kod masa još postoje uticaji neprijateljske propagande o životu u SSSR-u, o zajedničkom kazanu i slično, a i same naše organizacije su dosta slabo upoznate o tamošnjem životu i tako se teško snalaze u suzbijanju neprijateljske propagande. Zato ćemo u tu svrhu pronaći knjige i brošure u kojima se opisuje život u Sovjetskom Savezu i umnožiti ih kako bi se ga još više populariziralo. Omladina voli našu Partiju, izvikuje joj parole, poznato joj je, da je ona rukovodilac u današnjoj borbi, no nije joj poznato dublje što je za naš narod Partija učinila i koje su njene zasluge, a naše organizacije ne populariziraju je dovoljno ubjedljivo. Sa ZAVNOH-om i AVNOJ-em omladina se sve više upoznava i smatra ih svojim predstavnikom, no dok na mjestima kod srpske omladine gleda se sa stanovitim nepovjerenjem. Tome je krivnja, što se nije govorilo i populariziralo predstavnike Srba u ZAVNOH-u, tako da

² Vidi: **Grada** SZH, knj. VII, dok. br. 113.

su u njemu vidjeli samo Hrvate. SKOJ postaje među omladinom popularan tako ima dosta primjera, gdje omladina želi da bude primljena u SKOJ, to se naročito vidi u vojsci, gdje je jedna omladinka u brigadi »Braće Radića« rekla, »idem svukud, i sve ću da učinim, samo da me se primi u SKOJ«. Parola o federativnoj republici Jugoslaviji prošla je kroz narod i omladina znade u velikoj većini, da se mi borimo za republiku zašto se hrvatski narod oduševljava, a naročito zabranom povratka kralju Petru, dok kod srpskih masa primljena je hladnije, ali samo uređenje u republici manje im je poznato. Naše organizacije su poduzele da upoznaju Srbe u ovome kraju kakav će biti njihov položaj u budućem državnom uređenju, a i konkretno da im prikažu izdaju jugoslavenske vlade i kralja Petra. Kod naroda je pobudilo interes drugo zasjedanje AVNOJ-a, a naročito formiranje Nacionalnog Komiteta i sada naše organizacije rade na tumačenju o najnovijim političkim događajima.

Održavanje omladinskog kongresa³ ima veliki uticaj na omladinu i omladina na predkongresnim pripremama živo učestvuje. Da se održava II. Kongres, znadu široke omladinske mase. No kod pripreme za kongres naše organizacije nisu dovoljno snalažljive i elastične da bi na tome još jače politički djelovale a naročito se slabo snalazi u pripremanju političkih manifestacija koje omladina lijepo prima. U većini se sakupljaju podpisi koje treba slati Kongresu, a da se je predhodno omladinu slabo politički pripremi, da bi znala kakav ima značaj kongres i sami podpisi koje oni daju. Po tome smo poduzeli vršenje još jače političke propagande i manifestacije, kako bi i same organizacije pokrenuli politički.

Odnosi između naroda i okupatora idu u još jačem zaoštavanju tako da neprijatelj sve više nastupa sa otvorenim terorom, upada u sela, hvata ljude, pali ubija i t.d. naročito u okrugu zagrebačkom na pr. u kotaru Stubici popaljeno je oko 39 kuća.⁴ Na cesti Zagreb-

— Sesevete obješeno je na telegrafskim stupovima 16 ljudi,⁵ koji su povučeni iz zatvora kao taoci. Isto tako u općini Stenjevec, obješeno je nekoliko naših drugova.⁶ Isto tako neprijatelj upada u sela na okrugu Krapina, nastoji da narod zaplaši sa raznim terorističkim mjerama, što mu na nekim mjestima i uspijeva. Tkzv. Čerkezi prolazili su kroz kotar Kutinu i Sisak, čazmanski okrug gdje su pljačkali. To su reacioneri iz HSS-a iskoristili i u općini Kratečko uspjeli pokrenuti seljake da traže zaštitu od domobrana i prikazivali ih kako su oni naša vojska i da će ih oni spasiti od Čerkeza. Na tome po-

³ Drugi kongres USAOJ-a održan je u Drvaru od 2 —4 svibnja 1944. godine.

⁴ O tome opširnije vidi: **Grada SZH**, knj. VII, dok. br. 86 i 116.

⁵ O tome opširnije vidi: **Grada SZH**, knj. VII, dok. br. 169.

⁶ O tome opširnije vidi: **Grada SZH**, knj. VII, dok. br. 100.

čeli stvarati civilnu zaštitu, koja da bi branila narod od Čerkeza i uspjelo im je okupiti 6 ljudi koji su primili oružje. U kotaru Kutini ustaše strašili su narod da bi im dao žito time, da će doći Čerkezi i sve im oduzeti, što im je na mjestima uspjelo. Naše su se organizacije pokazale slabe u raskrinkavanju neprijatelja, nisu narodu tumačili da su ustaše, domobrani i Čerkezi isto. Pojačanjem reakcije i upadanjem u sela na zagrebačkom okrugu ranjena su dva člana okružnog komiteta, a na kotaru Stubica poginuo je jedan član i sekretar kotarskog komiteta Stubice⁷, a isto tako poginulo je na cijelom okrugu više omladinaca. Na okrugu Krapina od reakcije palo je više naših drugova. Naglim nasrtajem reakcije u selu i izmjenom stanja, naši se drugovi nisu odmah snašli i prilagodili rad tome stanju tako da su mnogi uslijed toga stradali, a neki su se udaljili zbog teških uslova rada od masa, tako da je omladina ostala sama, na pr. kotar Stubica. Djelovanje reakcije iz HSS-a u našem prošlom izvještaju malo smo precijenili. Ima pojedinaca koji rovere, no veći dio pristupa iskreno uz NOB. O samoj bijeloj gardi više se razvikalo, nego što stvarno postoji, a i sam naziv bijela garda je nepravilan, jer su oni petokolonaši što ćemo preko organizacije narodu pravilno tumačiti.

Bratstvo između hrvatske i srpske omladine još više se razvija, hrvatska omladina želi živjeti zajedno sa srpskom omladinom i ostalim narodima. Gdje ima Srba i Hrvata to bratstvo se vidno izražava, tako je u Koprivnici održan zbor omladine na koga je došla hrvatska i srpska omladina pod svojim nacionalnim zastavama. No ima pojedinih sela gdje bratstvo nije postignuto, tako u selu Sesvete okrug Bjelovar, hrvatska i srpska omladina nije htjela biti zajedno na mitingu, već ga je održavala svaka za sebe. Tu se može nazrijeti, da ima neprijateljskog djelovanja iznutra što će se ispitati, a isto su naše organizacije da se stvara bratstvo poduzele da hrvatska omladina šalje u popaljena sela srpskoj omladini živežne namirnice i ostale stvari, to je učinjeno u više sela gdje je hrvatska omladina pod zastavama vozila hranu srpskoj omladini u popaljena sela, što je na omladinu i cijeli narod imalo jak uticaj.

Organizaciono stanje:

Naša SKOJ-evska organizacija na ovoj oblasti pošla je u širinu, a najviše u okrugu Čazmi gdje u većini postoje i općinski komiteti. U zadnje vrijeme proširila se organizacija i na okrugu Bjelovar. Organizacija na zagrebačkom okrugu jako je uska, što nam se nameće proširenje organizacije, a naročito proširenje rukovodstva kako bi organizacija pod tamošnjim okolnostima bila u stanju da djeluje.

⁷ O tome opširnije vidi: **Grada** SZH, knj. VII, dok. br. 116.

Isto se je proširila organizacija na varaždinskom okrugu, dok na krapinskom ide sporije. Sektaštvo primanja u SKOJ ženske omladine uspio se djelomično i malo otkloniti. Tako da je to sektaštvo imalo sve većim odlaskom omladinaca u vojsku za posljedicu, da su mnoge organizacije oslabile, a naročito u zagrebačkom okrugu gdje bi se omladinke mogle mnogo lakše kretati i raditi. Za otklanjanje sektaštva poduzeli smo kod naših organizacija da se u SKOJ sve više uvlači ženska omladina, dok će muška omladina postepeno odlaziti u vojsku. Organizacija svojim razvitkom u širinu jako su olabavile, a čemu je i krivnja njihovo slabo odgajanje u komunističkom duhu, što je posljedica sporog i slabog sprovođenja direktiva u život i slabo djelovanje među omladinom i ispravljanje grješaka ide jako sporo. Da bi organizaciju i njena rukovodstva očistili od slabih i neprokušanih članova sve koji ne odgovaraju, slati će se postepeno u vojsku, a drugove i drugarice iz vojske koji su prokušani u borbama, povlačiti ćemo na teren i podizati za rukovodiocce. Razvitkom organizacije uvukli su se i na rukovodstva slabi i neisprobani kadrovi. Tako ih ima mnogo, koji su do nedavna bili u domobranima, a i takovih, koji su bili u početku upisani u ustaše, slučaj na okrugu Čazme. Njih ćemo slati u vojsku da se tamo prekale. Najrasplinutija organizacija je na čazmanskom okrugu, dok je na zagrebačkom okrugu najčvršća, ali je uska. SKOJ-evske grupe malo su pokrenute u radu. Njihovo izgrađivanje u komunističkom duhu jako je slabo i nisu čvrsto vezane uz našu Partiju, a i više organizacije im pružaju malu pomoć, pošto se rijetko kada rukovodstva spuste do najnižih organizacija. Poduzeti će se plansko proučavanje komunističke literature, pojačanju discipline i odgovornosti odgajanjem SKOJ-evaca u duhu ljubavi prema Partiji.

U Okružni komitet SKOJ-a Zagreb primljena su dva nova člana tako da ih sada ima 8. Dvojica su ranjena i nalaze se na liječenju, a sekretara smo slali na tromjesečnu školu. Sam komitet i organizacija djeluje pod težim uslovima uslijed jače reakcije, a i nedostaci su bili u tome, što nisu razvijali i jačali kotarske komitete što se sada ispravlja popunjavanjem.

Pošto se sekretar bjelovarskog odreda drugarica Vera⁸ nije vratila sa više SKOJ-evskog kursa, predvidili smo za sekretara O.K. SKOJ-a druga Branka⁹ koji je nedavno iz brigade poslan na taj okrug. O tome ćemo se posavjetovati sa O.K. Partije. Iz tog komiteta povući ćemo drugaricu Natu¹⁰ u naš Agitprop, a ujedno će biti član oblasnog USAOH-a.

⁸ Sofija Jović

⁹ Priređivači nisu utvrdili na koga se to odnosi.

¹⁰ Raša Popović

Iz moslavačke brigade vratit ćemo natrag u O.K. Čazma druga Savu¹¹ koji je bio i prije u tom komitetu. Izdizati ćemo prokušane drugove i popunjavati komitet da bi ga učvrstili.

Član O.K. SKOJ-a Krapina drug Marijan¹² koji je bio sekretar SKOJ-a u odredu, ubio se je nesretnim slučajem. Drug Branko¹³ koji je bio privremeno u tom komitetu, ulazi u oblasni, tako da će sada taj komitet biti od 4 člana. Za sada nemamo predviđeno sa kime bi ga popunili.

U O.K. SKOJ-a Varaždin drugovi su primili sami bez da su nas predhodno o tome obavijestili dva nova člana, tako da ih sada imade 7. Sam komitet u radu dosta je dovršen, slabo pomaže nižim organizacijama i direktive se slabo sprovode. U komitetu ima i nepravilnog odnosa među drugovima, što ćemo bolje ispitati i prema tome postupiti, da bi se taj odnos ispravio.

U novo formiranoj brigadi »Matije Gupca«¹⁴ formirani su bataljonski komiteti i uspostavljena organizacija, a i uskoro će se formirati brigadni komitet. Za sekretara brigadnog komiteta predviđeli smo druga koji je bio sekretar brigadnog komiteta moslavačke brigade, a sada je nedavno došao sa višeg SKOJ-evskog kursa.

Pošto drug Savo odlazi iz moslavačke brigade, za sekretara u toj brigadi metnuti ćemo jednog člana brigadnog komiteta.

USAOH:

Ujedinjeni Savez krenuo je jače u širinu, na okupljanje omladine. Tako je u većini stvoreno jedinstvo sa ostalim organizacijama. Najveća slabost organizacije je u tome, što nije učvršćena među omladinskim masama da bi bila stvarni rukovodioc omladine. Prilaziti ćemo ka učvršćenju mjesnih odbora da bi bila stvarni rukovodioc omladine. Prilaziti ćemo ka učvršćenju mjesnih odbora da bi bili rukovodioci, pokretači rada i života omladine. Na bjelovarskom okrugu uspjelo se je najviše ostvariti jedinstvo sa raznim športskim i klerikalnim organizacijama gdje ih ima mnogo, tako da su te organizacije cijele uklopljene u USAOH. I ako je Ujedinjeni Savez pošao u širinu ima još dosta nedostataka u tome, koga se smatra članom USAOH-a, tako da omladina u mnogo sela radi i pomaže NOB a ne ubraja se je u Ujedinjeni Savez. Isto se je krenulo sa pokretanjem kulturno-prosvjetnog rada koji se vrši unutar omladinskog doma. Tako u čazmanskom i bjelovarskom okrugu u više

¹¹ Mandić

¹² Krivec

¹³ Uzelac

¹⁴ O formiranju brigade vidi: **Grada SZH**, knj. VII, dok. br. 134.

sela postoje diletantske i pjevačke grupe, koje po selima daju priredbe i omladina se za njih oduševljava. Podižu se omladinski domovi, no i to ide dosta sporo, jer ima mnogo mjesta gdje postoje uslovi za uspostavu omladinskog doma, ali nije podignut. Slabost naših organizacija je njihova nepokretnost da bi dali inicijativu omladini, a koliko omladina voli kulturni život i rad, imamo primjer u jednom selu okruga Bjelovar, gdje je sama omladina bez naših organizacija formirala diletantsku grupu od 40 omladinaca i omladinki. Da bi još jače i svestranije razvijali kulturno-prosvjetni život među omladinom, održavati će se razni prosvjetni i kulturni tečajevi. Rad sa pionirima isto se je pokrenuo, formiraju se pionirski vodovi i čete. Pioniri prave razne vježbe i igre što oni vole i vrlo ih se lako pokreće, ali još nije shvaćena važnost rada sa pionirima a i samo nesnalaženje na tome radu. Kako bi pokrenuli još više rad sa pionirima, održan je na bjelovarskom okrugu pionirski kurs, što se je pokazalo korisno, i isti kursevi će se nastaviti dalje i na ostalim okruzima. Na sakupljanju pomoći frontu, omladina se sve više aktivizira u čemu se naročito ističu pioniri, zatim na prokopavanju cesta, rušenju pruga i na raznim ostalim pitanjima koja se nameću. Radnih vodova i četa ima malo, a i manje ima potreba da se stvaraju. Često ima nedostataka u mjesnim odborima da postoje pojedinci zaduženi po pitanjima koja nemaju svoga sadržaja rada. Pošto se omladina voli okupljati u raznim športskim društvima, to ćemo ih oživiti i u njima djelovati.

U posljednje vrijeme formiran je okružni odbor USAOH-a¹⁵ na bjelovarskom okrugu. Na zagrebačkom, varaždinskom i krapinskom okrugu¹⁶ izvršene su pripreme i biti će formirani ovih dana okružni odbori. Isto ćemo tokom ovih dana formirati oblasni odbor USAOH-a¹⁷ za koga smo predvidjeli tko će da uđe u njega, a iz našeg komiteta ući će trojica. Raditi ćemo i pripremati izdavanje lista oblasnog odbora Ujedinjenog Saveza. U zadnje vrijeme formirano je više kotarskih i općinskih odbora USAOH-a na svima okruzima.

Pripreme za kongres:

Da bi izvršili pripreme za kongres napravili smo plan i obišli sve okruge s njima se zadržali i pomagali na terenu. U vezi sa kongresom umnoženi su razni letači proglasi raznih društava na svim okruzima, zatim pisane su parole, sakupljaju se potpisi i šalju poz-

¹⁵ Okružni odbor USAOH-a Bjelovar formiran je u prosincu 1943. godine.

¹⁶ O tome vidi: Dok. br. 22 i 50.

¹⁷ O tome vidi: Dok. br. 143.

dravi II. Kongresu. Održavaju se masovni sastanci, a omladinskih mitinga i zborova održano je manje. Do sada je sakupljeno više hiljada potpisa. Same pripreme još su u toku i nemamo točnih podataka. Na svakom okrugu izvršen je izbor delegata koji će ići na kongres i njih se popularizira među omladinom. 10. I. održati će se u Koprivnici sastanak predstavnika športskih i raznih klerikalnih organizacija sa naše oblasti na kome će se birati delegati koji će ići na kongres kao predstavnici tih organizacija. Takmičenje se je sprove- lo djelomično na čazmanskom i bjelovarskom okrugu po pitanju sakupljanja raznih živežnih namirnica za našu vojsku i popaljena sela uglavnom se vršilo natjecanje tako da se je natjecalo selo sa se- lom. U ostalim okruzima po pitanju natjecanja malo se je učinilo. Same pripreme za Kongres naše organizacije jako sporo sproveda- ju, jer bi se pod ovim uslovima i na tom pitanju moglo mnogo više omladine pokrenuti. I dalje će nam biti jedan od najvažnijih zada- taka vršenje priprema za kongres, njegovo populariziranje i sakup- ljanje potpisa.

Agitacija i propaganda:

Politička propaganda pismenim putem bila je u posljednje vrije- me dosta jaka. U pripremama za kongres izdani su proglassi pojedinih športskih i kulturnih društava, te raznih križarskih, sokolaških i HSS-ovskih organizacija. Na zagrebačkom okrugu umnožena su tri proglassa u 2400 primjeraka, i to: šport klub (Vrapče), križarska organizacija (Čučerje) te čitaonica Šašincev. Na okrugu Čazmi ras- turen je proglas članova bivšeg Jugosokola, na kotaru Garešnica, HSS-ovaca na kotaru Kutini, te šport kluba iz Križa, svaki u 1000 primjeraka. Predviđen je proglas đaka Sisačke gimnazije, koji još nije izašao. Na Bjelovarskom okrugu izdan je proglas atletskog sportskog kluba Zrinjski te proglas Okružnog inicijativnog odbora USAOH-a za okrug Bjelovar, a isto i proglas Koprivničke gimnazije, koje je proglase izdao Varaždinski i Krapinski okrug i koliko ih je izdao o tome još do sada nemamo podataka. Bacanje i rasturivanje tih proglassa prilično je oduševilo omladinu, naročito kada su čitali na tim proglasima imena svojih poznatih drugova. U mjestu Kutini, Popovači i Križu, bacani su proglassi u samome mjestu, a u mjestu Kutini školska omladina u razredu okupila se oko letaka i čitala ih. U listovima Okružnog NOO za Čazmu i Bjelovar izašlo je nekoliko članaka o kongresu.

Proglas zemaljskog Odbora USAOJ-a umnožen je i rasturen u 25.000 primjeraka, a proglas C.K. SKOJ-a povodom Oktobarske re- volucije izdan je u 10.000 primjeraka. 6. broj Omladinske borbe um-

nožava se u 5.000 primjeraka. Pisanje parola u vezi sa proglasom Kongresa nigdje nije bilo čestito sprovedeno i ako je na to skretana pažnja. Obično su parole pisane kojekako a u tome većinom su malo naša rukovodstva vodila računa i konkretno pomagala. U Koprivnici i Čazmi parole su vrlo loše ispisane i sa raznim političkim greškama, kao »Dole Kapital«. O tome smo poduzeli i skrenuli pažnju organizacijama i konkretno na terenu pomoći i razne nedostatke ukloniti. Dopisništvo još uvijek nije organizirano tako da dopisa nešto stizava iz Bjelovarskog i Zagrebačkog okruga, dok i u drugim okruzima omladina piše samo što se malo o tome vodi računa da bi se ti dopisi pokupili i slali na mjesto. Kod svakog Okružnog Komiteta ima jedan dopisnik koji radi na tom pitanju. Da bi što bolje ovi dugovi organizirali i proširili rad na tom pitanju dopisa, održati će se povremeni sastanak sa svima zajedno na kome će se raspravljati o načinu rada. Nadopunili smo naš Agitprop i one će o tome voditi računa i pomagati u tom radu. Do sada smo umnožili raznog materijala. Varaždinska tehnika umnožila je raznih diletantskih komada 450 primjeraka, a Tehnika O.K. Skoja Zagreb umnožava ulogu »Proleterske omladine« u 700 primjeraka. Pošto se osjeća potreba pravilnog tumačenja života u SSSR-u to smo si stavili u zadatak pronaći i odštampati razne brošure i knjige o Sovjetskom Savezu. Povodom pripreme za kongres održani su zborovi na kojima su se razjašnjavali današnji politički problemi u vezi sa prekongresnim pripremama. U mjestu Koprivnici i Đurđevcu održani su kotarski zborovi na kome je bilo oko 200 omladinaca i omladinki. Sami zborovi za čitavi kotar slabo uspijevaju zbog slabe pripreme. Tako su slabo pripremljeni govornici, neda se zborovima poleta, izvikivanje parola i t.d. Pošto se sa jedne općine omladina lakše sakupi a i sam miting lakše pripremi, što se je pokazalo, održavat ćemo najviše općinske mitinge. To naročito vrijedi za mjesta koja su na udaru reakcije. Sada u zajednici sa drugim organizacijama prilazi se formiranju propagandnih grupa, koje će ići po selima, koja će održavati predavanja sa diskusijama o posljednjim političkim događajima. Sa tih zborova koji će se održavati slati će se pozdravi sa podpisima drugu Titu i Nacionalnom Komitetu. Radi jačeg pokretanja Kulturno prosvjetnog rada među omladinom davati će najbolje diletantske i glumačke grupe, razne priredbe po najbližim okolnim selima. Takav se je rad lijepo pokazao na kotaru Čazma, gdje je grupa iz mjesta Dubrave davala priredbe u Čazmi i na taj način jako je oduševila domaću omladinu. Takvome radu prići ćemo na cijeloj oblasti. Na taj način drugovi i vojska pokreću omladinu u onim selima gdje daju priredbu. U Moslavačkoj Brigadi u zadnje vrijeme fotografirali su naši omladinci kolone boraca, sastanke, položaje, i t.d.

Te slike bit će slane Kongresu. Kod našeg Komiteta održan je jedan Srednji Skojevski kurs, a 15. I. 1944. nastavlja se drugi. Samom srednjem kursu naš Komitet malo je posvetio pažnje tako da im se nije održalo niti jedno predavanje sa naše strane. Sam kurs dosta je slabo uspio a i kursisti sa pojedinih okruga nisu stigli u potpunom broju, tako da je na kursu bilo samo 14 kursista, dok je bilo predviđeno 20. Stavili smo si u zadatak na slijedećim kursevima da posvetimo mnogo više pažnje i da održavamo pojedine teme, koje su najvažnije, o Partiji, organizacionom pitanju i ostalo. Na slijedeći kurs. pozvano je 20 kursista.

Smrt Fašizmu — Sloboda Narodu!

Sa drugarskim pozdravom,
Žukina,¹⁸ [v.r.]

Original, strojopis
Sign., AIHRPH, KP- 56/39

11

1944, siječanj 7.
Zagreb

Izvještaj Milana Miškovića Povjerenstvu CK KPH za sjevernu Hrvatsku o odjeku odluka Drugoga zasjedanja AVNOJ-a u Zagrebu, radu Mjesnoga komiteta, stanju u NOO, AFŽ-u i SKOJ-u

Dragi drugovi,

Primio sam vaša pisma od 21. i 22-XII. Ovo posljednje je stiglo danas, a ono od 21. stiglo je 4 dana ranije znači dosta brzo, premda je i to jako sporo. Čudim se da vi tako dugo niste dobili od nas pisma. Mislim da bi Čazim¹ trebao malo više kontrolirat goluba,² pošto mi je nerazumljivo kako pošta može tim putem tako sporo stizati. Ja i drugarica pisali smo vam oko 10-og (nemam ovdje kopije, a točnog se datuma ne sjećam) a poslije toga pisao sam Vam 26 —XII—43. Također smo primili pismo druga K...a³ od 4 —X—43.

Za druga kojeg ste nam poslali još nisu stigle slike, ali mislim da će nam moći koristiti za ono što pišete. Dok vidim koji je javit ću vam svoje mišljenje.

¹⁸ Pavle

¹ Okružni komitet KPH Čazma.

² Kurira.

³ Konspirator — Dragutin Saili.

Što se tiče povezivanja preko zraka mislim da ćemo naći mogućnosti – sada baš radimo na tom i ima izgleda. Čim stvar uredimo javit ćemo vam. Pošto Zina⁴ nije tu ja ne znam, koje je to Čazimova šifra.

Stanica AVNOJ-a se ovdje zbog jakih smetnji vrlo slabo čuje te je zbog toga nitko i ne sluša. Čak i Slobodna Jugoslavija se zbog velikih smetnji u samom gradu vrlo slabo čuje, ali sada nam London ipak dosta pomaže.

A sada nešto o stanju ovdje. Iz izvještaja⁵ kojeg ćemo vam ovih dana poslati vidjet ćete detaljnije stanje, a sada bih htio osvrnuti se na stvari koje smatram najvažnije. Odjek najnovijih političkih događaja, stvaranja Nacionalnog Komiteta i ostalog što je s tim u vezi, ovdje je vrlo povoljan kod velike većine građanstva, premda je iz poznatih razloga slabo iskorišten. Naročito je naišla na dobar prijem odluka AVNOJ-a s obzirom na Petra II. Jedino što se s raznih strana čuje da naziv Jugoslavija nije mnogima simpatičan, vele kada se sve mijenja da bi i taj stari naziv trebalo nekako zamjeniti. Da bi suzbili ubacivanje parola HSS-ovaca (izdajničkog dijela) pretvorili smo naše »Tajne vijesti« u »Politički pregled«, koji donosi najvažnije komentare »Slobodne Jugoslavije« preko nedjelje, za sada, a imamo namjeru da unutra ubacujemo pojedine članke koji bi bili aktuelni za ovdašnje prilike. Osim toga smo svima organizacijama postavili politički rad kao prvi i najvažniji zadatak, našto se vrlo teško privikavaju. Jedan krupni razlog političke zaostalosti kako pojedinih organizacija tako pojedinih organizacija tako i masa jeste nedostatak ili bolje reći neredovito dolaženje materijala, tako da zbog toga stalno zaostajemo za događajima. Bilo je tu krivnje i kod nas, ali mislim da oni preko kojih materijal dolazi to pitanje još uvijek nisu ozbiljno shvatili, pa mislim da bi trebalo da i vi najbržim putem u tom smislu urgirate kod agitpropa H. Čaće.⁶

To što vrlo povoljno političku situaciju ne možemo stvarno iskoristiti i povući mase u borbu razlog su uglavnom organizacione slabosti. S time će vas detaljnije upoznati drugarica, a ja bih ovdje samo htio navesti neka svoja zapažanja pošto sam sada dobio o organizaciji nešto jasniju sliku. Sam mjesni osim jednog člana priličan je, a sada smo primili još jednu drugaricu. Svi su članovi mjesnog politički još uvijek slabi, ali se u tom pogledu popravljaju, slabo energični, još uvijek oni u stvari postavljaju nižim organizacijama zadatke na principu dobrovoljnosti. Od rejonskih I. je sada najbolji i zadovoljava dok su ostali slabi. Izvršili smo kod mnogih

⁴ Lepa Perović

⁵ Vidi: Dok. br. 15.

⁶ Centralni komitet KP Hrvatske.

izmjene u kadrovima, pa mislimo da će rad krenuti na bolje. Jasno je da bez dobrih rejonskih nećemo moći postići nikakove uspjehe. Osim toga postavili smo si zadatak da stvorimo što više tvorničkih organizacija i da u tvornice prebacimo težište rada. Osim toga jasno je da mi sa današnjim brojem članova nećemo nikada biti rukovodioci masa te smo si stavili u zadatak da u najkraće vrijeme proširimo organizaciju što mislim da će nam uspjeti. Sigurno vam je poznato da se ovdje održavaju i kursevi, samo što su oni trajali i suviše dugo, pa smo odlučili da vrijeme kursa skratimo, pa i materijal za kurs ukoliko se odnosi na razvitak društva tako da bi taj kurs trajao najviše mjesec dana, a da kroz njega u najkraće vrijeme prođu bar članovi rejonskih.

U pogledu NOO-a stvar stoji uglavnom na mrtvoj točki. Oni još uvijek vise na našoj organizaciji i rade slabo premda ih ima priličan broj. Glavni je razlog u tome što niti oni dolje, a niti oni gore nisu još uvijek ili su u vrlo maloj mjeri prešli granice simpatizera naše organizacije, premda danas zato postoje uslovi. Mjesni NOO, kakav je danas ne može zadovoljiti. Drugovi su mjesni NOO, kao i uopće NOO-e shvatili kao neku firmu iza koje bi se mi sakrivali, bojeći se da ne bi tu netko drugi preuzeo kormilo i tako nas prevario. Drugovi u MNOO-u, koji nisu naši članovi shvatili su kao figure, koji jedino dolaze na sastanak, a ništa ne rade, što njima i imponira. Onaj HSS-ovac premda je tri puta pristao nije ni jedanput došao na sastanak uvijek nalazeći neki izgovor. Sav posao pao je na leđa tajnika koji je imao neki tajnički odbor od drugova naših članova, politički posve slabih čiji se sav posao kao obično sveo na održavanje veza (oni su držali veze sa svim kotarevima). Taj tajnički odbor je u stvari neki izvršni organ MNOO-a. Kada smo stvar malo bolje ispitali konstatovali smo da naš MNOO narodno oslobodilačkoj borbi ništa ne koristi, te da u stvari samo povećava mogućnost provala. Ako već unutra sjede ljudi koji nisu obavezni ni na kakav rad onda bi trebalo da ti ljudi barem svojim političkim autoritetom pomognu da se proširi baza NOP-a, što međutim nije slučaj. Pošto danas naši kotarski odbori imaju kontakt sa nižim (kotarskim) funkcionerima HSS-a, to smo zaključili da bi bilo najpametnije da odatle uzmemo dva poštena HSS-ovca, koji hoće da rade i koji u svojim kotarevima imaju autoritet a u ostalima poznanstva, jer ćemo pomoću njih na taj način moći aktivizirati mase koje oni za sobom imaju i proširiti bazu NOP-a. Ti ljudi doduše neće biti profesori univerziteta niti doktori, ali bez sumnje imaju ugleda naročito u malograđanskim slojevima (obrtnici, mali trgovci, činovnici). Mislimo da ćemo u tome uspjeti. Prema tome, mislimo budući MNOO ovako sastaviti: naš sekretar (kao politički najjači), dosadašnji novinar, onaj namještenik

koji je do sada bio i koji hoće da radi, te još dva HSS-ovca. Prema opsegu posla sastav bi trebao biti još širi, ali to konspirativni razlozi ne dozvoljavaju. Na reorganizaciji MNOO-a baš ovih dana radimo, pa ćemo vam uskoro moći javiti rezultat. Ako nam to uspije sigurno je da ćemo moći privući u NOP priličan broj HSS-ovaca i izolirati izdajničko vodstvo pod čijim uticajem oni još i danas stoje, premda simpatiziraju NOP. Osim toga u vezi sa NOO-ima postavlja se još jedno čisto organizaciono pitanje. Naime, kako ćete vidjeti iz izvještaja, broj NOO-a u pojedinim kotarevima je tako velik da iz čisto tehničkih razloga kotarski odbori pod ovakvim uslovima rada ne mogu njima rukovoditi. Zato mislim da bi između kotarskih odbora i ostalih trebali biti još neki odbori koji bi odgovarali vani općinskim odborima, jer inače kotarski odbori nemaju nad tom masom odbora nikakvu kontrolu. Budemo li povećavali broj kotareva i cijepali kotareve na dva dijela, kao što je to nedavno učinjeno u drugom, onda opet neće MNOO moći tolikim kitarskim odborima rukovoditi. Javite nam o tome svoje mišljenje. Inače su izgledi za razvitak NOO-a dosta dobri. Mislim da bi ZAVNOH trebao češće puta da se javi i da da bar neke općenite direktive MNOO-u, jer ova-ko je svima članovima i suviše jasno da sve direktive dolaze direktno od M.K.

Što se SKOJ-a tiče stvar stoji loše. Kako znate pao je nedavno sekretar,⁷ a ovih dana pala je i drugarica⁸ iz vana (ona plava) i sve se to dešava na neke čudesne načine, što je sigurno posljedica činjenice da u organizaciji ima provokatora i da je stanje nezdravo. Pod ovakvim uslovima i sa ovakovim a kadrom bit će vrlo teško to stanje popraviti.

Formirali smo novi Mjesni Odbor A.F.Z.-a u kojemu se sada nalazi i jedan član M.K., rad je, iako je aktivnost organizacija bila vrlo slaba, organizaciono postavljen, pa ima izgleda da će rad krenuti naprijed.

V.K.⁹-i stoje organizaciono dosta dobro samo su vrlo slabo iskorišteni, stvorili smo sada tamo jednu p. jedinicu i postavili im konkretne zadatke. Vidjet ćemo koliko će ih ispuniti. Sa P.G.¹⁰-ma još uvijek slabo. U samom domobranstvu nastalo je povodom posljednjih događaja kod nas i vani do priličnog previranja naročito među oficirima, koji sada svi očito vide da fašistički brod tone. Mnogi bi od njih prešli na stranu NOV, ali se boje za familije i pronalaze razne sitne razloge. Drugovi koji ih dobro poznaju misle da bi »Slo-

⁷ Franjo Kunstić

⁸ Agneza Vostrel —Amanović

⁹ Vojni komiteti.

¹⁰ Partizanske grupe.

bodna Jugoslavija« trebala da im uputi jedan apel oštiji nešto, nego dosada i to i u redovitim emesijama, a ne samo za domobrance tako da ga prenese u London. Smatra se da bi to na njih sigurno djelovalo i da je baš sad za to povoljan momenat.

Baš smo ovih dana primili »Glas Slovenije« od 9. prosinca, koji nam je zbog važnih političkih članaka dobro došao, pa nastojte da nam se šalje i ubuduće, pošto još uvijek stiže brže nego ostala štampa. Što se ostale štampe tiče još jednom napominjem da urgirate da bi je dobivali što redovitije.

7. siječnja 1944.

Drugarskipozdrav

Tomo¹¹ [v.r.]

Prilozi: 1) Obavještenja

2) Šifra »M« i upute za šifru »M« i »N«, koje bi našim jedinicama mogle dobro poslužiti.

3) Pregled strane štampe.¹²

Original, strojopis

Sign., AIHRPH, KP - 48/498.

12

I Q44, siječanj 7.

Izveštaj Okružnog komiteta SKOJ-a za Pokuplje Pokrajinskome komitetu SKOJ-a za Hrvatsku o radu omladinskih organizacija u kotarima

Okružni komitet SKOJ-a

Pokuplje

7. I. 1944.

Drugarskom Pokrajinskom komitetu SKOJ-a

za Hrvatsku

Dragi drugovi,

Šaljemo Vam izvještaj o radu i političkoj situaciji u našem okrugu. Zadnji naš sastanak održali smo 2. I. na kojemu nije bio prisutan jedan član komiteta i to drug koji je zadužen po radu sa vojs-

¹¹ Milan Mišković, instruktor CK KPH, zadužen za rad zagrebačke partijske organizacije (prosinac 1943 —svibanj 1944).

¹² Navedeni prilozi ne nalaze se uz dokument.

kom drug Šafar.¹ U našem komitetu za sada nema nikakvih promjena. Na sastanku govorili smo o Okružnom Odboru USAOH-a i zaključili smo da ćemo poslije našega idućeg sastanka održati sastanak sa Okružnim odborom na kojem sastanku će se izabrati novi uži odbor. U budućе ćemo češće održavati sastanke sa okružnim odborom. Pred kratko vreme poginuo je jedan član odbora koji je bio i član K.K. SKOJ-a Pisarovina, drug Lukačić² iz Kupinca.

U kotarskom komitetu Velika Goricač promjenilo se je stanje u toliko što smo iz komiteta jednog člana poslali u vojsku a u komitet primili samo dva nova člana. Od prošlog sastanka formirana su u kotaru 2 općinska rukovodstva i to u općinama Sveta Klara i Velika Gorica. SKOJ se je povećao za 16 članova tako da sada imamo 97 SKOJ-evaca. Veći dio grupa održava redovito sastanke radne i odgojne dok još uvijek ima grupa koje se ne sastaju redovito. U Svetoj Klari uhapšena su nam 2 SKOJ-evca. Odbori USAOH-a rasplinuti su i nesamostalni. Sa Pionirima slabo se radi u tom kotaru. Do sada najslabiji je rad u opć. Odra i Dubranec. Stanje USAOH-a je Kotarski odbor od članova,³ 4 općinska odbora sa 19 članova, 50 seoskih odbora članova USAOH-a u kotaru ima 1200. Tu će se ovoga mjeseca održati Kotarska konferencija USAOH-a. Od prošlog izvještaja mobilizirana su 96 omladinca od kojih se je 26 javilo dobrovoljno dok je 70 mobilizirano na pozive. Održano je 6 masovnih sastanaka na kojima je bilo oko 400 ljudi.

Iz Kotarskog komiteta Pisarovina poslali smo u vojsku jednoga druga a u komitet primili smo tri nova druga. Tu nema niti jednoga općinskoga rukovodstva. SKOJ je u kotaru dosta mlad i slab. Sve grupe ne održavaju sastanaka dok jedan dio grupa održava sastanke. Održano je SKOJ-evsko savjetovanje koje je dosta pomoglo organizaciji. Stanje organizacije u kotaru jeli grupa sa 43 SKOJ-evca. Održana je kotarska konferencija USAOH-a na kojoj se je vidjelo da je organizacija rasplinuta jer je mlada (stvorena je poslije kapitulacije Italije). Omladina se okuplja oko odbora USAOH-a, oko pjevačkih horova, omladinskih domova, a sada će se organizirati i anal.⁴ tečajevi u općinama gdje ima nepismenih omladinki. Najteži je rad u općini Rečica, Šišljavić kuda stalno krstare ustaške bande iz Karlovca i narod je jako zaplašen te neće niti dolaziti sa sastanke niti u organizaciju. Težak je rad i u općini Kupinec gdje se osjeća jaka organizacija klike koja se okuplja oko Mačeka. Tu roditelji brane omladini dolaziti na sastanke. Tu postoje 4 općinska odbora sa 34

¹ Antun

² Franjo

³ U originalu broj članova nije napisan.

⁴ Analfabetski

člana, 54 seoska sa 293 člana članova USAOH-a u kotaru ima 760 i kotarski odbor od 8 članova. Sa Pionirima radi se dosta slabo. Mobilizirano je 17 omladinaca. Održavali su se masovni sastanci, nemamo točnih podataka koliko je omladine i naroda bilo na tima sastancima.

U Kotorskom komitetu Samobor napravili smo reorganizaciju i to sekretara i još tri člana komiteta poslali smo u 16. omladinsku brigadu radi slaboga rada, radi toga što su bili nedisciplinirani i nisu se opće osjećali odgovorni. U komitet primili smo jednu drugaricu koja je bila član K.O. USAOH-a Žumberak. Komitet sada broji 5 članova. U taj kotar poslali smo sada jednog druga koji je kandidat za naš komitet i jednog člana našeg komiteta. SKOJ u tom kotaru dosta je slab. Krivnja je baš u tome što sami članovi K.K. nisu pravilno radili sa grupama. Veći dio grupa ne održava sam svoje sastanke. Postoji jedno opć. rukovodstvo SKOJ-a i 5 grupa sa 25 članova. Organizacija USAOH-a dosta je uska ali dosta je čvrsta. Ovaj kotar do sada cijeli je neoslobođen. Da bi pokrenuli rad održati ćemo kotarsku konferenciju na slobodnoj teritoriji (pod Okićem). Na tu konferenciju pozvati će se i omladina iz općine Klinča Selo. Odbora USAOH-a u kotaru ima 2 općinska sa 6 članova, 26 seoskih sa 127 članova, članova USAOH-a u kotaru ima oko 320. Od prošlog izvještaja mobilizirana su dva omladinca. Održavali su se uži sastanci jer se masovni sastanci ne mogu održavati radi mnogobrojnih ustaško njemačkih garnizona.

Kotarski komitet Jaska povećao se je od prošlog sastanka za tri člana i sada broji 8 članova. SKOJ-evske grupe u kotaru redovito održavaju radne i sastanke. SKOJ-evska organizacija je još uvijek usko sektaški postavljena. Tu postoji jedno općenito rukovodstvo SKOJ-a od tri člana, pored toga ima 5 grupa sa 23 SKOJ-evca. Organizacija USAOH-a isto kao i SKOJ još je uvijek uska. Od 49 sela u kotaru obuhvaćeno je 19 sela. Sada se je uhvatila veza sa mjestom Jaska i tamo ćemo sada stvoriti organizaciju. Do sada nisu u ovom kotaru obuhvaćene općine Jaska, Desinec i Cvetković. Stanje organizacije USAOH-a u kotaru je 2 općinska odbora sa ukupno 8 članova, 19 seoskih odbora sa ukupno 92 člana, članova USAOH-a u kotaru ima oko 350. Tu ima 5 odbora Pionira. Rad je u ovom kotaru dosta težak radi toga jer u svim općinama osim općine Klinča Selo roditelji brane omladini ići na sastanke. Tu ćemo sada održati kotarsku konferenciju. Održavali su se masovni sastanci i zborovi. Održano je 8 masovnih sastanaka na kojima je bilo 452 prisutna i tri zbora na kojima je bilo oko 280 ljudi.

Kotar Žumberak: Kotarski komitet sada ima 9 članova. Postoje dva općinska rukovodstva i to u općini Radatović i općini Sošice.

Sama rukovodstva dosta su slaba. Održavaju sastanke i naučne i radne. SKOJ-evske grupe sve ne održavaju same svojih sastanaka. Od prošlog izvještaja stvorena je jedna grupa i obnovljene su neke grupe koje su poslije ofenzive prestale raditi. Sada ima 22 grupe u kotaru. Organizacija USAOH-a rasplinuta je. U općini Kalje počela se je naglo stvarati organizacija. Najteži je rad u općini Vivodina, Krašić i jednom dijelu općine Sošice. U općinu Draganić i Jaškovo do sada nije se niti prodrlo. Od prošlog izvještaja povećala se je organizacija za 13 seoskih odbora sa 43 člana, 14 odbora pionira sa 41 članom oko kojih je okupljeno 160 pionira, 4 odbora su obnovljena koji su poslije ofenzive prestali raditi, otvorena su dva Omladinska doma, formirana je jedna diletantska grupa. Održana je druga Kotarska konferencija koja je dala mnogo volje omladini za rad. Tu je izabran novi kotarski odbor od 9 članova. Mobilizirana su 46 omladinca. Održavali su se masovni sastanci i održana su tri zbora na kojima je bilo oko 300 ljudi. Po Omladinskim domovima ispisane su zidne novine i parole a isto tako i po selima.

Pošto na sastanku nije bilo druga koji radi sa odredima ne možemo vam poslati izvještaj o radu u vojsci. Čim sakupimo podatke poslati ćemo vam posebne izvještaje o radu u vojsci.

Po pitanju priprema za drugi kongres mi smo predvidili delegate iz kotareva koji će ići na kongres i spremljeni su referati. Mi smo popularizirali kongres preko masovnih sastanaka koji su održavani po svim selima preko konferencija u onim kotarevima gdje su održane i preko letaka i plakata koje je izdao Zemaljski odbor. Mi smo u našem okrugu umnožili letak Zemaljskog odbora i izdali smo jedan letak za naš okrug koji smo vam poslali. Pored toga izdani su u našem okrugu plakati i populariziran je kongres preko lokalne štampe »Rodoljuba« »Tjednog pregleda« i lista AFŽ-a »Putem slobode«, sa sakupljanjem potpisa na pozdravima kongresu manje se je učinilo. Do sada najviše je potpisa sakupljeno u kotaru Zumberak dok je u drugim kotarevima po tom pitanju malo učinjeno. Povodom Vašega pisma mi smo pojačali agitaciju za skupljanje potpisa. Kada budemo obavješteni o danu održavanja kongresa izdati ćemo još jedan kratki letak. Na dan kongresa paliti ćemo krijebove i održavati sastanke.

Politička situacija:

U Veliko goričkom kotaru narod većim dijelom simpatizira NOB. U Svetoj Klari narod je jako zaplašen jer ima tamo par bandita koji unašaju strah u narod (ta je opć. potpuno neoslobođena). U općini Dubranec narod stoji dosta po strani borbe. Na taj kotar Nijemci su od prošlog izvještaja pokušali dvije ofenzive. Prva ofen-

ziva bila je razbijena no pred drugom ofenzivom naša se je vojska povukla. Poslije prve neuspjele ofenzive Švabe su bombardirali mnoga sela a ustaše su drugi dan došli u selo Lukavac gdje su opljačkali dosta stvari od naroda i zapalili neke kuće. Nije nam poznato kakova je situacija poslije druge ofenzive jer smo pred samu ofenzivu otišli na sastanak komiteta. Više puta Nijemci i ustaše ispadaju iz Velike Gorice po obližnjim selima gdje pljačkaju od naroda blago i prave racije na vojne bjegunce. Petokolonaši još uvijek proširuju vijesti kako će doći Čerkezi i klati narod radi partizana. U kotaru Pisarovina osjeća se jaki rad klike koja se okuplja oko Mačeka u općini Kupinec. Prilikom povlačenja ustaša iz Kupinca odveli su sa sobom i Mačeka koji je do tada bio stalno na Kupincu. Narod govori da Maček nije ništa kriv i da on mora ići kuda ustaše zapovijedaju. U tim općinama mnogo nam koče rad sa omladinom roditelji i govore naročito omladinkama da se neće udati ako budu hodale na sastanke itd.

U općini Kupčina, Pokupsko, i Pisarovina narod je uz NOB i voli partizane. U općini Rečica i Šišljavić narod je jako zaplašen jer dolaze ustaša iz Karlovca i pljačkaju od naroda blago svinje i ostale stvari od naroda. Na Badnjak 24. XII. Švabe su bacili na jedno selo u Stupniku 9 bombi, a na Stupniku nalazi se njihov garnizon. Narod je jako zaplašen. U Jaskanskom kotaru pojavili su se neki naoružani banditi koji su jednom pucali na jednoga partizana koji je bio dežurni, a jednom su pucali iz lovačke puške na jednog čovjeka koji ima dva sina u partizanima. Petokolonaši proširuju vijesti da će ići velika Njemačka akcija i da će Nijemci sve ljude koji imadu vezu sa partizanima pohapsiti. U kotaru Žumberak politička situacija je različita. U općini Radatović narod je uz NOV i pomaže sa voljom borbu. U općini Sošice u jednom dijelu situacija je povoljna dok u drugom dijelu narod je ustaški nastrojen (Oštro, Kostanjevac). Iz tog dijela za vreme prošle ofanzive otišlo je dosta omladinaca u Pavelićevu vojsku. U općini Vivodina pol. situacija vrlo je slaba. Za vreme prošle ofanzive raspršio se je Vivodinski bataljon i prestale su raditi sve organizacije. Dosta partizana otišlo je u ustaše i domobrane u Karlovac i Ozalj. Sada svaki dan naši vrše konfiskaciju po Vivodini i narod je vrlo zaplašen. U općini Kalje situacija je svakim danom sve bolja. Sada će se održati izbori. Narod prilazi NOB i u onim selima koja su do sada bila ustaški raspoložena. U općini Draganić nije nam poznata situacija jer nitko ne radi u toj općini. U općini Krašić narod je zaplašen jer se stalno boji ofenzive. Osjeća se rad pete kolone. U ovoj općini pokušavaju ustaše otvoriti ilegalnu organizaciju Ustaške Mladeži, i dolazi više puta neki agent iz Karlovca te održava sastanke.

Šaljemo Vam 50.000 kuna koje smo primili za članarinu i dobrovoljni prilog. 5.900 kuna ostavili smo si za naše potrebe. U više navrata poslali smo Vam papira i kartona, neznamo da li ste taj papir primili. Pišite nam da li vam dolaze stvari. Stvari koje je naručio drug Branko⁵ mi smo naručili iz Zagreba i čim ih dobijemo poslati ćemo Vam ih po kuriru. Sada ćemo imati stalno direktnog kurira između nas i Vas jer nam pisma i materijal koji nam vi šaljete mnogo kasni. Pred sve organizacije u okrugu postavili smo da moraju svi odbori USAOH-a i SKOJ-evske grupe redovito održavati odgojne sastanke. Pošto se slabo radi sa Pionirima u cijelom okrugu stoga da bi poboljšali rad sa njima zadužiti ćemo u svakom odboru odnosno komitetu jednu drugaricu ili druga koji će raditi samo sa pionirima. Isto tako zadužiti ćemo nekoga u okružnom odboru.

Smrt fašizmu sloboda narodu!

Umnoženo je:

Drugarskipozdrav.
Joža Tome[v.r.]

Uoči 25 godišnjice Komsomoia 500 kom.
Letak Zemaljskog odbora u 870 kom.
Letak našega okruga 6.000 kom.
Mladi udarnik br. 2 347 kom.
Recitacije 500 kom.

Original, strojopis
Sign., AIHRPH, SKOJ- 8/644

1944, siječanj 7.

Pismo Ivana Šibla Vladimiru Matetiću o dogovoru s komandantom VI korpusa NOVJ za zajedničko djelovanje, padu Varaždinskih Toplica, prijedlogu komandnog kadra za Komandu bjelovarskoga područja, te o naređenju Glavnoga štaba za djelovanje jedinica Zone

KOMANDANTU II. OPERATIVNE ZONE N.O.V. I P.O. HRVATSKE
PUKOVNIKU VLADI MATETIĆU¹

Druže Vlado, Rade² i ja³ bili smo jučer na sastanku sa komandantom VI. Korpusa, pukovnikom Drapšinom⁴ u Pitomači. Na sas-

⁵ Jure Bilić

¹ U to vrijeme V. Matetić se nalazio u Hrvatskom zagorju s 32. divizijom.

² Bulat, načelnik štaba Zone.

³ Ivan Šibi, politkomesar Zone.

⁴ Petar

tanku su prisustvovali i drugovi iz štaba XXVIII. Divizije. Dnevni red sastanka bio je sljedeći: 1/ Operativna suradnja, 2/ Mobilizacija, 3/ Razgraničenje, 4/ Teško oružje, 5/ Razno. Sastanku je prisustvovao i drug Tehek⁵ koji je bio s nama.

Po prvoj tački dnevnog reda govoreno je o odnosima između Štaba VI. Korpusa i našeg štaba i tu se je ptezalo još ono staro pitanje u vezi sa pismom koje je Drapšin pisao Vama dok je još Marko⁶ bio komesar Zone, a o čemu ja nisam do jučer imao ni pojma. Nadalje je raspravljano o tonu kojim se pišu telegrami itd. između nas i VI. Korpusa. Te stvari postavio je na dnevni red Drapšin. Sve je riješeno na drugarski način i nema razloga vjerovati da će po tom pitanju doći još do nekih poteškoća. Po pitanju mobilizacije odlučeno je da će XXVIII. Divizija koja se sada nalazi u Pitomači i u selima oko Pitomače ostati na tom sektoru još 8 dana, a drug Tehek poduzeo je preko partije da se izvrši kampanja za mobilizaciju i s novim ljudstvom popuniće se XXVIII. Divizija. Osim toga postavljeno je da mi dademo iz Bjelovarskog Odreda 100 boraca u Diviziju, što mi nismo mogli učiniti bez Tebe, a u načelu smo pristali na to i čekamo Tvoju odluku. Ti borci bili bi otstupljeni diviziji sa puškama ili bez pušaka u koliko nisu bili naoružani, jer je naoružanom borcu nemoguće oduzeti pušku. Divizija bi nam puške iz prve akcije povratila.

Po naređenju G.Š.H.-a mi smo razgovarali i o koordinaciji operacija. Drapšin namjerava da napadne Pisanicu, a mi ćemo za tu akciju dati II. Brigadu, koja će biti za vrijeme akcije pod komandom XXVIII. Divizije, odnosno Petra Drapšina. Akcija bi došla u obzir tek nakon popune ljudstva Divizije, to jest za otprilike 8 dana. Inače oni imaju namjeru napasti neki jači garnizon u Slavoniji ili u Bilogori, odnosno Podravini, a koji će to biti nije još odlučeno. Po pitanju teškog oružja, javljam Ti da smo odlučili zajednički da top Škoda ostane za sada kod njih zbog napada na to veće uporište koje namjeravaju napasti, dok će nam kasnije top poslati ili će nam umjesto njega dati dva Šnajderova topa. Stvar je u ovome da oni u Slavoniji uopće nemaju niti jednu jedinu granatu za nikakav top, a Škodinih topova osim ovih od XXVIII. Divizije uopće nemaju. Za istinitost toga komandant VI. Korpusa jamči svojom rječju. Inače on nije znao da Divizija nosi sa sobom oba topa, nego je mislio da je jedan top ostavila nama, no također on nije znao da mi imademo 6 protukolaca, nego je mislio da smo mi uopće bez ikakvog topa.

Nadalje je govoreno o razgraničavanju između našeg i njihovog sektora. Tu je glavnu riječ vodio drug Tehek, jer su to u stvari pita-

⁵ Antun Biber, sekretar Oblasnoga komiteta KPH za zagrebačku oblast.

⁶ Belinić

nja političke naravi. Naime O.K. Bjelovar partijski obuhvaća tamo neke općine i sela koja inače potpadaju pod sektor Bilogorskog Odreda, a Bilogorski Odred tamo nikada ne dolazi. Novo postavljenim granicama pod nas bi potpala Pitomača u kojoj je od VI. Korpusa postavljena komanda mjesta. Imade inače još dosta partizanskih straža koje bi tim novim razgraničenjem potpale pod našu komandu, a koje su postavili Slavonci. O tome nije također donijeta definitivna odluka, iako se Drapšin slaže u načelu sa tim, no želi da se posavjetuje sa oblasnim Komitetom za Slavoniju. U koliko bi te straže i komanda mjesta u Pitomači pripala nama, mi bi morali dati u naknadu njima također 100 boraca iz Bjelovarskog ili bilo kojeg Odreda, jer toliko jest brojno stanje komande u Pitomači i okolnih partizanskih straža. To bi bilo u glavnom sve sa naše konferencije sa drugom Petrom Drapšinom.

U Štab Zone vratili smo se autom jutros u 4 sata i tu nas je dočekala neugodna vijest da su ustaše iz Varaždina prodrli u Varaždinske Toplice⁷ i to bez da je na njih opaljen i jedan metak. Bataljon Kalničkog Odreda koji je imao zadatak da drži te položaje ne znam što je radio i gdje je bio. To moramo ispitati. Ustaše nisu išle dalje, a da li su se zadržali u Toplicama i što su tamo načinili to još nismo uspjeli saznati, iako na sve strane dajemo naređenja za prisilno izviđanje itd. Vjerujemo da ustaše nisu više tamo. Bobinec⁸ veli da ih je bilo tri bojne, jer u strahu su velike oči. Rade se bavi mišlju da opet za kaznu načini jednu probnu uzbunu specijalno za κ-du Područja.

Sa Grgom⁹ i Tehekom savještovali smo se u pogledu komande Bjelovarskog Područja i donijeli smo konkretne zaključke. Komandant Područja Parag Josip, pomoćnik Kendel,¹⁰ zamjenik komandanta Slavni,¹¹ polit, instruktor Kovačić Poldi, dok bi vojnog instruktora dao Bjelovarski Odred. Ostalo došlo bi po vremenu, s tim da bi intendantura i sve što imade Bjelovarski Odred potpalo pod komandu novog Područja. Sama komanda Područja bila bi u Novigradu, dok bi otsjeci, intendantura itd. bili u Sredicama ili oko Sredica. Nadalje smo odlučili da za komandanta Koprivnice postavimo druga Markov Ignaca, to je neki šuster iz Zagreba. Tehek ga poznaje. Santu¹² smo predvidili za nastavnika na kursu za polit, komesare, koji imademo namjeru formirati, a plan nastave tražićemo

⁷ Varaždinske Toplice su zauzete 4. siječnja 1944. godine. Vidi o tome: **Zbornik VII**, tom V, knj. 23, dok. br. 19.

⁸ Ivan, pomoćnik komandanta Komande Kalničkoga područja.

⁹ Jankes, sekretar OK KPH Bjelovar.

¹⁰ Stjepan

¹¹ Slavko Kezele

¹² Gabrijel, član OK KPH Varaždin.

od Slavonaca koji već dugo vremena te kurseve održavaju. Smatramo da će Santo na toj dužnosti zadovoljiti.

Inače od G.Š.H.-a primili smo telegram sljedećeg sadržaja: Glavnim snagama djelujete dolinom Krapine u Zagorju s ciljem likvidacije tamošnjih uporišta i širenje ustanka. Pomoćnim snagama, jednom grupom djelujete u Podravini na prostoru Varaždin — Kalnik—Drava, a s drugom grupom djelujete na pruzi i na uporišta Zagreb — Banova Jaruga i Zagreb — Križevci. Pojačajte aktivnost u Međimurju. Izvijestite kad i sa kojim snagama ćete pristupiti izvršenju ovih zadataka. G.Š.H.

Citiram Ti naš odgovor: Sa divizijom krenuli u Zagorje. Prvi zadatak Zlatar. Sa Kalničkim Odredom nalazimo se na liniji Križevci—Varaždin. Uskoro ćemo ponovo slati Međimursku četu u Međimurje. Bjelovarski Odred djeluje na pruzi Bjelovar — Križevci, a Moslavačka brigada i Odred na pruzi Zagreb — Banova Jaruga. U akciji na Veliku Pisanicu učestvovaće i Moslavačka Brigada.

Inače, jučer je u Kalnički Odred opet došlo 80 Međimuraca. Formiramo Međimurski bataljon.

Sada malo o našim gradovima. Mi smo jučer prošli kroz Koprivnicu, Novigrad, Virje, Đurđevac i Pitomaču. U Đurđevcu smo se zadržali i uredili stvar sa k-dom mjesta, dali im upute po nekim pitanjima i sastavili naš proglas povodom oslobođenja Đurđevca. Tamo nema nekih naročitih problema za sada. Bjelovarski Odred još do sada ništa nije ubrljavio, nekako se ponašaju strahovito kavalirski. Trebalo bi Ti da dođeš i da vidiš kako su to u stvari sve velika mjesta. Mi smo putovali i putovali automobilom i divili se svojoj državi u pogledu bogatstva, to je neiscrpivi Eldorado. Bilo bi lijepo tamo malo živjeti. Međutim, nismo imali vremena da se zadržavamo.

Inače osim toga nema ništa nova. Moslavačkom Odredu javili smo da smjesta pošalje diviziji sve što je odnio njenoga, jer joj je predao mitraljeze bez jednoga štita.

Smrt fašizmu — Sloboda narodu!

S drugarskim pozdravom:

Kopija bez parafa, strojopis

Sign., AVII, Fond NOB, k. 1475, f. 4, dok. br. 3.

1944, siječanj, 7.

***Izujestaj Štaba Druge NO brigade Druge operativne zone NOV i POH
Štabu Zone o akciji na prugu između Ivanića i Križa***

Štab
II brigade II Oper. Zone
N.O.V. i P.O. Hrvatske
Dne 7. I. 1944 godine
A. Broj 14/44

ŠTABU II OPERATIVNE ZONE N.O.V I P.O. HRVATSKE

Položaj

2. I. 1944 godine vršili smo akciju na prugu, između Ivanića i Križa. Tom prilikom srušena je pruga na nekoliko mjesta i onespobljn oklopni voz koji je tom prilikom naišao na minu. Uništena je lokomotiva i 3 vagona, a potučeno 30 Njemaca. Oklopni voz nisu mogli maknuti sa pruge dva dana. Akcija je izvršena pod dosta nepovoljnim okolnostima a razloga što je neprijatelj spreman i preduzima sve mjere predostrožnosti. Tako na pr. te noći bila su ostavljena na pruzi 4 utvrđena vagona u kojima je bila posada koja je naše dočekala sa vatrom. I baš prilikom samog rušenja pruge imali smo žrtava iz tih vagona. Tu je bio ranjen i to teško komesar II čete IV bataljona Zvonko¹ /proleter/ bivši kurir Zone. Također smo imali 4 ranjena partizana i dva civila. Pruga je uz to bila minirana, ali to smo uspjeli ukloniti. Sada neprijatelj praktikuje da minira cijelu prugu u sektoru gdje mi obično vršimo napade, sa nagaznim minama. To je u glavnom izvršeno na cijeloj liniji pruge od Popovače do Ivanić Grada.

Bataljon Odreda nije izvršio svoj zadatak t.j. nije dopremio eksploziv. Zbog toga mi smo dali jedan baš bataljon da dopremi taj eksploziv. Ilija Gromovnik² nalazi se u Pobjeniku kod III Diverzantskog bataljona.

Na pruzi blizu Popovače neprijatelj je počeo da gradi bunkere što mu mi ometamo sa našim manjim snagama. Tako smo na pr.

¹ Milan Romanović

² Ivan Hariš

jučer napali domobrane i Njemce koji su bili na radu, a isto tako napali smo i voz po bijelom danu. Neprijatelj je imao 5 mrtvih i više ranjenih. Mrtvima neprijateljskim vojnicima nijesmo mogli prići zbog brisanog prostora i samog voza koji je tamo stajao, a iz samih bunkera neprijatelj je držao vatru.

Čim stigne eksploziv moći ćemo se pojačanom snagom baciti na prugu.

Prema podacima naše informativne službe neprijatelj bi navodno trebao da poduzme akciju na Čazmu i Dubravu i to istodobno. Na Čazmu bi išli iz pravca Kutina —Ivanić —Križ, a na Dubravu iz pravca Sv. Ivan Žabno —Vrbovac. Mi tima podacima nismo posvetili mnogo pažnje jer nam to izgleda za sada malo nevjerovatno.

Za večeras opet spremamo jednu malo veću akciju na prugu i voz i nadamo se da će nam uspjeti. Uopće mi ćemo sa svoje strane poduzeti sve da sto postotno izvršimo naređenje³ Vrhovnog komandanta i vašeg Štaba.

Ovdje se u veliko osjeća rad pete kolone, a mi nemamo obavještajnog oficira, pa vas stoga molimo da nam javite što je s Lazom?⁴ On bi nam mnogo trebao.

Smrt fašizmu — Sloboda narodu!

Politkomesar:
Mutak Vlado [v. r.]

Komandant:
Kličković Nikola [v.r.]

Original strojopis
Sign., AVI I, Fond NOB, k. 1475, f. 4, dok. hr. 48-6.

15

1944, siječanj 8.
Zagreb

Izveštaj Mjesnoga komiteta KPH Zagreb Povjerenstvu CK KPH za sjevernu Hrvatsku o političkoj situaciji u Zagrebu i organizacijskom stanju partijske organizacije

Dragi drugovi!

Šaljem Vam u prilogu izvještaj za mjesec decembar (Pišem rukom, pošto momentalno nemam pri ruci mašinu).

³ Odnosi se na naređenje da se kombinirano vrše akcije na željezničku prugu Zagreb - Beograd.

⁴ Marijan Laćan

Izvještaj je originalan tj. onakav kakvog je poslao M. K. Tehnički još nije potpuno dotjeran (U polit, situaciji brka se primljeni materijal i slično), ali mislim da ćete ovako dobiti jasniji pregled i stanja i rada, nego u dosadašnjoj formi izvještaja.

Osim toga ima unutra kojekakvih izraza, kao »proglašen« članom partije, članarina utrošena (što ne bi smjelo biti) i slično. Izvještaj ćemo zajednički prodiskutovati tako da se do idući puta ti nedostaci uklone.

Opširnije sam vam pisao o radu, 6. ov. mj.

8 -I.-1944.

Drugarski pozdrav
Tomo' [v. r.]

IZVJEŠTAJ ZA MJESEC DECEMBAR 1943.

A./ POLITIČKO STANJE

Za mjesec decembar postavio si je forum slijedeće političke zadatke, obzirom na slabosti partorge i obzirom na slabu političku svijest masa:

1./ Obzirom na činjenicu, da fašistička štampa vlada javnim mišljenjem u masama time što unaša zabunu u naše antifašističke redove postavljeni su zadaci: prenos političkog stava od viših foruma prema dolje sve do u mase /preko ćelija, NOO-a itd/ time da se tumače naši stavovi po političkim pitanjima, populariziranje »Političkog pregleda« koji izlazi svake srijede i gdje su stavovi »Slobodne Jugoslavije«, kućne konferencije koje naši aktivisti provode posjećujući znanice-ukućane koji su antifašistički orijentirani, »usmene novine« tako da je svaki naš aktivista zadužen da obavijesti 5 svojih poznatih o važnijim političkim događajima.

2./ Aktiviziranje masa obzirom na činjenicu, da **mnogi** građani Zagreba pasivno promatraju događaje i ili **očekuju spas od Crvene armije ili od angloamerikanaca:** a./ organiziranje sabotaže preko tvorničkih i ostalih NOO-a postepeno polaganošću u radu /što se međutim i do sada radili neorganizirano!/, kvarenjem strojeva, krađom i uništavanjem sirovina i materijala do kojega se uslijed ratnih prilika teško dolazi, b./ protestima protiv lošeg postupka, za ekonomske poboljšice itd., c./ sakupljanje za NOV i borba protiv krađe u ličnu korist koja je česta pojava kod proletarijata i d./ štrajkovi, s time da je ukazano koliku su ulogu odigrali štrajkovi kod rušenja fašizma u Italiji i najnoviji štrajkovi kao odgovori na strijeljanje talaca u sjevernoj Italiji.

¹ Milan Mišković, instruktor CK KPH, zadužen za zagrebačku partijsku organizaciju.

3./ Radi našeg učešća u diferencijaciji unutar HSS-a postavljeni su kao zadaci: a./ Raskrinkavanje Košutića², b./ objavljivanje suradnje mačkovaca i ustaša i sada i u času kapitulacije Njemačke.

— Osiguravanje vlasti koja može samo biti protunarodna i reakcionarna, c./ zahvat HSS-ovih masa preko NOO-a, d./ naš republikanski i federativni stav /NKOJ, AVNOJ, ZAVNOH itd./, i e./ pristupanje svim poštenim ljudima i njihovo aktiviziranje u smjeru NOB prema stepenu njihove gotovosti za rad.

Svi ti zadaci prodiskutirani su na MK, na MNOO-u, MAOŽ-u, preneseni su na sve rajone, a odatle na ćelije i tu na ćelijama su konkretno postavljeni /za stanovitu tvornicu, poduzeće itd./. U glavnom se prodrlo sa tim zadacima i ako se ne može reći da su svi ti zadaci i ispunjeni a naročito to važi za sabotaže. Za sada je stanje takvo, da je svagdje to sve prodiskutirano, a tokom mjeseca januara 1944 vidjet će se rezultati. U mjesecu decembru ispunjeni su ti zadaci ovako: ad.1./ izvršeno je i provodi se na svim sektorima, ad.2./ konkretizira se na terenima, i ad.3./ a-d provedeno, a e./ se provđa /govoreno je samo sa nekoliko ljudi -HSS-ovaca, koji imaju upliva na svoje mase i ako ih uspijemo aktivizirati obuhvatit ćemo mase u jačem broju!

Po pitanju političke izgradnje proučeni su do sada na Mjesnom komitetu slijedeći članci iz »Naprijed«: Za smjeliju izgradnju kadrova, Jedinствена općenarodna OF, Borimo se za čistoću partijske linije, Udarimo po sektaštvu, IO Zavnoha raspisuje zajam. Svi se ti članci proučavaju i na rajonskim komitetima, a odatle se prenose na ćelije i na NOO-e.

Po pitanju kurseva razrađeni su materijali, koji su predviđeni za kurseve prema direktivama od juna 1943. /materijal iz NOB, kratki kurs/. Te kurseve proći će svi članovi rajonskih komiteta /sada prolaze tu materiju članovi I. i II. rajonskog komiteta/ i ćelija. Agitpropkomisija, koja je do sada imala 2 člana dijeli se i to tako da predavač ostaje pri agitpropu, a aparat za »Politički pregled« /redaktor, stenotipistkinja, daktilografinja i tehnika/ prebacuje se к MNOO-u i to u njihov Propodjel, Agitpropu ostaju kursevi i partijska štampa.

Materijal koji je stigao u toku ovog mjeseca i koji je podijeljen je slijedeći: Vjesnik 25 — 26 500 komada, Vijesnik 29 100 kom, Glas Slavonije 100, Žena u borbi 5 — 6 120 kom, Zena danas 50, Glas žene br. s 5 kom, Ustav SSSR 100, 12 uslova 100, Rezolucija Plaški 100, Proglas CK KPJ 500, Slob. Dom br. 12 500, Omladino Jugoslavije 5000, Mladi udarnik br. 1 i 2 po 5 kom, Rodoljub br. 10 5 kom,

² August

Srpska riječ br. 3 100 kom, Omlad. borba br. 6 30 kom, Odjeci borbe br. 3 10 kom. i Mladoj generaciji 700 komada.

Obveznica zajma stiglo je k nama za 12,600.000 početkom mjeseca novembra 1943, a do konca godine je razdijeljeno za 4,776.000 Kn, a od toga je ubrano novca 1,847.000 Kn. To je zbog toga što novac sporo pristiže sa periferije /od masa/ do MNOO-a. Većinom se javljaju mali ljudi sa po 1000-10.000 Kn, dok su veći zajmodavci rjeđi.

Tokom mjeseca desio se je slučaj vješanja talaca u Zagrebu³ /16 »redarstveno utvrđenih komunista« koji su vješani u Dubravi kod Zagreba/, koji je vjerojatno trebao da zastraši mase i da ih odvрати od bilo kakvih režimskih akcija. Među ostalima vješan je i tajnik MNOO-a za Zagreb, član partije Bogdan Ogrizović, zatim Šimecki⁴, postolar, sekretar III. rajona itd. ukupno 16 ljudi, a pobjegao je ing. Milovan Kovačević i Jurić⁵. Visjeli su 3 dana, a mase su mnogo išle da gledaju obješene. Sa svih strana čuje se jako ogorčenje i javna kritika /čak i tamo pred vješanima su mase — pojedinci — glasno kritikovali/ i možemo reći da nije imalo onaj cilj, koji su ustaše i okupatori željeli postići — osjeća se ogorčenje, a sustezanje od rada

1 potpomaganja ne postoji, čak vjerujemo da će se mase aktivizirati našim političkim uticajem i kritikom postupka. Ustaše, pa čak i sam Lorković⁶ ministar unutarnjih poslova, pričaju svagdje i svakome kako oni nisu ništa krivi za to vješanje i kako je ono izvršeno na izričiti nalog Nijemaca. Iz dosta pouzdanog izvora saznajemo, da su Nijemci tražili popis talaca i to 2.000, a u taj popis bi trebali ući svi oni koji su do sada pod NDH /a i pod Jugoslavijom/ bili apšeni, u zatvoru ili u logoru. Mase traže da se kao osveta za Dubravu vješaju Nijemci, pa se mnogo govori o tome, kako su kod Velike Gorice obješeni 36 Nijemaca od strane partizana, t.j. za svakog našeg po 2 Nijemca.

Veliki utisak na mase učinili su posljednji događaji i to zasjedanje u Plaškom i odluke i govori pri tom zasjedanju, zatim NKOJ i zasjedanje AVNOJ-a i osnutak Vrhovnog zakonodavnog vijeća u Jajcu. Naročito je dobar utisak učinio stav prema kralju, a za republiku i federaciju. Moramo naglasiti da nam mnogo koristi, što londonska radio stanica donša vijesti »Slobodne Jugoslavije«, jer ovu našu stanicu tako smetaju u Zagrebu, da ju je rijetko uopće moguće čuti. Mi izdajemo tjedni »Politički pregled«, ali taj daje stavove ne-

³ Za tu odmazdu bilo je određeno 18 talaca ali su dvojica (M. Kovačević i P. Juričić) uspjeli pobjeći. Oglas s imenima obješenih vidi u Građa SZH, knj. VII, dok. br. 169.

⁴ Ivan

⁵ Pogrešno, radi se o Juričiću Pio.

⁶ Mladen

delju dana kasnije, dok se usmenim novinama prenose dnevne vijesti, a »Slobodna Jugoslavija« je smetana. Republikanski stav izgleda da je uočila i klika mačekovaca, pa je u zadnjem broju počela naročito naglašavati republiku u svojoj »Pravici«, čiji božićni broj je izišao koncem mjeseca. Izbjeglička vlada u Kairu potpuno je nepopularna, što više veliki je strah pred eventualnim bombardiranjem od strane avijona kairske vlade /pronijele su se vijesti, da su u Sarajevu stradali samo sirotinjski muslimanski krajevi grada i da je Sarajevo bilo bombardirano od strane jugoslavenskih avijatičara koji su pod komandom kairske vlade/, pa mase sve više vide u NOV garanciju i zaštitu od pokolja hrvatskog naroda. Mačekovci ubacuju verziju, da je u Moskvi riješeno da se Tito i Draža pomire i da su pod zajedničkom engleskom komandom u Kairu, a stav prema NOV im je u božićnom broju »Pravice« otvoreno neprijateljski —

— dok su to do sada manje više prikriveno činili.

U domobranstvu ne osjeća se »Jugoslavenska revolucionarna organizacija« /JRO/, a jači pokret osjeća se na našu stranu. Naročito to važi od podoficire. Ovih dana vratio se je neki domobran sa dopusta, gdje su njegove kod kuće pobili i kuće popalili. Narednik mu je rekao pred cijelim strojem: »Zar nisi mogao otići u šumu, da osvetiš poginulu rodbinu?« Njegove su pobili Nijemci, a kao dokaz za to donio je on potvrdu od općinske uprave i sliku ubijene rodbine! U nekim kasarnama slušaju se dnevno izvještaji »Slobodne Jugoslavije« i Londona, a slušaju zajedno oficiri i podoficiri. Svi se slažu u tome, da je garancija za budućnost Crvena armija i naša NOV.

Zadaci, koji se sada postavljaju pred naš forum jesu osim dosadašnjih: raskrinkavanje međunarodne reakcije, mobilizirati mase za NOV na temelju vjerojatnosti bombardiranja Zagreba, nedeljni izvještaji o učinjenim sabotажama od strane naših partijskih i vanpartijskih organizacija, hvatanje veza sa HSS-ovim masama i sabotiranje pohađanja obješenih /u koliko i dalje budu vješali taoce/, ako ne budemo toliko jaki, da organiziramo protestne demonstracije pred vješanima.

U toku mjeseca onesposobljeno je 5 automobila sabotажom, a u jednoj tvornici radilo se organizirano sporo /umjesto 14 radilo se neke hitne stvari 30 dana!/ i sistematski se kasni na posao /1016492920107/.

Po mobilizaciji u partizane imamo za mjesec decembar podatke samo za ukupno 25 ljudi, ali mnogi odlaze privatnim vezama i kanalima.

⁷ Si[em]mens.

B./ ORGANIZACIONO STANJE.

a./ Partijska organizacija.

Partorga broji ukupno u mjesecu decembru 93 člana partije, koji su po nacionalnom sastavu svi Hrvati, a po socijalnom sastavu i po spolu je slijedeće stanje:

	Radnici: Namješt:			Muškarci: Žene:	
Mjes. komitet.:	2	3	1	5	1
I. Rajon:	14	-	-	13	1
II. Rajon:	13	-	-	10	3
III. Rajon:	11	11	-	12	10
IV. Rajon:	3	4	-	5	2
V. Rajon:	2	-	-	1	1
VI. Rajon:	2	2	-	4	-
Ukupno:	47	20	1	50	18
Agitprop:	-	1	1	2	-
MNOO:	3	4	-	7	-
MVO ⁸ :	4	-	-	4	-
Partiz. gr.:	1	-	-	1	-
Tehnika:	-	2	-	-	2
SKOJ:	-	2	-	-	2
MAOŽ:	-	3	-	-	3
Spec, duž.:	1	2	1	3	1
SVEUKUPNO:	56	34	3	67	26

Prema prošlom mjesecu vidi se povećanje od 72 na 93 člana partije, t.j. za 21 člana partije.

MJESNI KOMITET: imade 6 članova, t.j. od prošlog mjeseca povećao se je za jednog člana-drugaricu, koja je pod kraj mjeseca ušla u komitet, a do sada je bila sekretar jednog rajona. Bila je za to prijeka potreba tako, da se je sada orgsekretar oslobodio nižih foruma, a i ostali članovi lakše rade. Drugarica je poštena i odana partiji, nadamo se da je čvrsta i premda nije naročito iskusna, obećaje da će se brzo razviti u dobrog rukovodioca. Njezin sektor rada je I. rajon i ušla je u MAOZ kao član toga odbora.

I. RAJON: Imade ukupno 14 članova partije i to 13 drugova i 1 drugaricu. Rajonski komitet imade 3 člana, koji su sva trojica kvalificirani radnici, muškarci, Hrvati. Rajon imade 3 ćelije i to:

⁸ Mjesni vojni odbor.

1. ćelija: je tvornička 101649292010⁹ i imade 3 člana, koji su kvalificirani radnici, muškarci, Hrvati.

2. ćelija: je ulična, imade 4 člana i to 3 druga i 1 drugaricu, a svi su oni radnici, Hrvati.

3. ćelija: je ulična, imade 4 člana, muškarca, a svi su radnici.

I. rajonski komitet i sve 3 ćelije redovno su svaki tjedan održale u toku mjeseca svoje sastanke, na svakom sastanku proučavao se materijal iz »Naprijed« o sektašenju, disciplina i odanost partiji su dobre, sektašenja nema, a rukovođenje vanpartijskih organizacija je dobro.

Kandidata nema, ali je u toku mjeseca primljeno u partiju 11 novih članova, od kojih je 10 ostalo na rajonu, a drugarica je ušla u MK.

II. RAJON: imade ukupno 13 članova partije i to 10 muškaraca i 3 žene. Rajonski komitet ima 3 člana, koji su sva trojica kvalificirani radnici, muškarci, Hrvati. Rajon imade 3 ćelije i to:

1. ćelija: je ulična, imade 4 člana, 2 druga i 2 drugarice, svi su radnici, Hrvati.

2. ćelija: je ulična, imade 2 člana, 1 druga i 1 drugaricu, oboje su radnici i Hrvati.

3. ćelija: je tvornička 58562749282716¹⁰, imade 4 člana, svi su kvalificirani radnici, Hrvati.

U toku mjeseca provedena je reorganizacija na ovome rajonu i to tako da je 1 slabi član rajonskog komiteta prebačen na drugi rad /mobilizacija pri MNOO-u/, pa zato sastanci nisu bili redovno održavani. Teško je bilo sa stanovima, baš radi reorganizacije, ali novo formirani komitet nadamo se da će zadovoljiti, i ako su članovi RK mladi, jer su to drugovi, koji imaju uslova da se razvijaju. Disciplina, odanost partiji i konspiracija su zadovoljavajući, a i rukovođenje vanpartorgama svladat će se.

Kandidata nema, ali su u toku mjeseca primljena 2 nova člana partije, a 2 člana smo izgubili i to 1 radi bolesti, a drugi je upućen u NOV.

III. RAJON: imade ukupno 22 člana partije i to 12 drugova i 10 drugarica. Rajonski komitet imade 3 člana i to 2 drugarice, činovnice i 1 druga, kvalificiranog radnika. Rajon imade 6 ćelija i to:

1. ćelija : je ulična, imade 3 člana i to 2 drugarice, činovnice i 1 druga, radnika, a svi su Hrvati.

⁹ Kao bilj. 7.

¹⁰ Tramvaj.

2. ćelija : imade 4 člana od kojih su 2 drugarice i 1 drug činovnici, a 1 drugarica je radnica — svi su članovi Hrvati. To je ulična ćelija.

3. ćelija : imade 4 člana, koji su svi namještenici i to 3 drugarice i 1 drug, a svi su Hrvati. To je ulična ćelija.

4. ćelija : je tvornička » 1 8 2 9 3 7«¹¹ imade 3 člana, muškarca, koji su kvalificirani radnici i Hrvati.

5. ćelija: je tvornička 40261620275616¹², imade 3 člana, koji su svi kvalificirani radnici i Hrvati.

6. ćelija: je tvornička, ima 2 člana »281939199281939«¹³. Oba člana su radnici i Hrvati.

U toku mjeseca bila je politička izgradnja slaba, sastanci su održavani i po rajonskom komitetu i po ćelijama, ali se nije stiglo čitati partijsku štampu, radi slabih sastanaka, gdje se je moglo ostati samo kraće vrijeme. Tokom mjeseca primljeno je u partiju 5 novih članova, dok su 2 otišla u NOV. Disciplina je dosta dobra, ali odanost partiji, konspiracija i volja za rad nisu zadovoljavajući. Partijski kadar je dosta slab, a ima i familijarnosti i premalo upornosti u radu.

IV. RAJON: imade ukupno 7 članova partije i to 5 drugova i 2 drugarice. Rajonski komitet imade 3 člana i to 1 druga, kvalificiranog radnika, 1 drugaricu činovnicu i 1 druga činovnika, svi su Hrvati. Članovi rajonskog komiteta su slabi, ali imaju uslova da se razviju. Rajon imade jednu ćeliju i to:

1. ćelija: je ulična, imade 4 člana i to 2 druga radnika i 2 namještenika 1 druga i 1 drugaricu, a svi su Hrvati.

U toku mjeseca primljeno je u partiju 3 člana tako da ih sada imade 7 članova partije. Disciplina, odanost i konspiracija su zadovoljavajući, a drugovi će se dosta brzo razviti. Sastanci su se održavali redovno, a i politička izgradnja je tokom mjeseca provedena čitanjem partijske štampe /»Naprijed«, letak CK KPH/.

V. RAJON: imade 2 člana partije i to **1** druga kvalificiranog radnika i 1 drugaricu tvorničku radnicu. Dosadašnji treći član je izišao iz komiteta rajona /ćelija na tome rajonu nema! jer je bolestan na plućima i ne može da radi.

Rad je ovdje na tom sektoru veoma slab tako da ćemo tokom mjeseca januara 1944. spojiti IV i V. rajon, da djeluje kao 1 rajon,

¹¹ Gec.

¹² Plinara.

¹³ Vodovod.

ali sa točno odjeljenim sektorima prema terenima dosadašnjeg IV. i V. rajona, pa kada se razvije rad, onda ćemo opet te rajone odvojiti. Sastanci su se održavali, ali oni nisu bili na visini, radi padova, nestašice stanova i hvatanja izgubljenih sektora. 2 člana partije poslana su u NOV radi ugroženosti.

VI. RAJON: imade ukupno 4 člana partije i to 2 činovnika i 2 radnika, svi su muškarci i Hrvati. Rajonski komitet je ujedno ćelija, ali imade 3 kandidata, pa će se skoro stvoriti 1 ćelija. Rad je dosta slab, sastanci se održavaju, ali su prekratki, radi dvokratnog rada sekretara, koji je u povojničnom poduzeću. Disciplina, konspiracija i odanost su dobri, a i uvjeti za razvitak drugova i organizacije postoje.

Općenite slabosti partorge su, da još uvijek postoji slabo političko rukovođenje partijskim i vanpartijskim organizacijama, ali se vidi napredak u toku mjeseca. Radi organizacionih slabosti /gubljenje veza, padovi uslijed nedovoljne konspiracije i neiskustva u ilegalnom radu itd./ razvijamo se sporo u političko rukovodstvo na rajonima, a pogotovo na ćelijama. Zadaci, koji su postavljeni za sljedeći mjesec jesu: Forsiranje ćelija od po 4 člana /ima ih sa 2 člana još sada!/, proučavanje partijskog materijala, težište rada na partijske ćelije po tvornicama i to njihovo učvršćivanje, stvaranje novih tvorničkih ćelija, jer to su naša uporišta i pronalaženje novih kandidata za partiju.

b./ Vanpartijske organizacije.

1./ NARODNO OSLOBODILAČKI ODBORI: obuhvaćeni su preko Mjesnog narodno-oslobodilačkog odbora, koji imade 8 kotara. Kotari se po svojem djelovanju po terenima poklapaju sa rajonskim terenima partorge, ali još nisu čvrsto povezani. Kadar članova MNOO-a i KNOO-a je još mlad i neiskusan, gube se katkada veze i partija mora još čvrsto držati veze i politički rad mora rukovoditi — još uvijek se partorga zapravo nije oteretila, nego vuče vanpartijski rad, ali na dobrom smo putu da to otklonimo.

MNOO: imade sastav i podjelu dužnosti kao i prošli mjesec, ali sada će doći do reorganizacije u toliko, što će ući još 2 člana HSS-ovca, pa će se oteretiti tajnički ured, a pojedini članovi MNOO-a dobit će masovne sektore rada t.j. kotare. Osim toga u sam MNOO ulazi još 1 član partije /osim tajnika, koji je član partije/, koji će biti zadužen za propodjel MNOO-a. Sastanci MNOO-a održavaju se redovno, disciplina, konspiracija i savjesnost pri radu

odgovaraju, samo su drugovi mladi i neiskusni u radu — neki do sada nisu još uopće ilegalno radili. Sada je stanje takvo, da MNOO zajedno sa tajničkim uredom imade 13 drugova, od kojih su 7 članovi partije.

I. **KOTAR:** postoji kotarski NOO od 3 člana, koji obuhvaćaju 3 terena i to:

1. teren: obuhvaća 101649292010¹⁴, koji uposljuje 120 radnika od kojih je obuhvaćeno 36 antifašista u 2 NOO-a od po 3 člana i tokom ovog mjeseca stvoren je 1 ulični NOO od 3 člana sa 6 antifašista.

2. teren: Obuhvaća 1 NOO od 4 člana kod 562757163727¹⁵, 1 povjerenik 4916262956-37161826272027¹⁶, 1 ulični NOO od 4 člana 1856273629561629¹⁷ i 1 NOO od 4 člana 1627562748¹⁸.

3. teren: nema NOO-a, nego AOŽ-e, o kojima će biti govora pod AFŽ-om. Ukupno ovaj kotar obuhvaća 20 aktivista sa 110 antifašista u 7 /sedam/ NOO-a.

Po mobilizaciji poslano je u toku mjeseca 15 ljudi u NOV, a po NOF-u sakupljeno je i poslano u Žumberak: 26 pari cipela, 4 para čizama, a u Baniju poslano je 30 kg čavlića za cipele, 3 paketa sanite-ta i 94 para novih čarapa.

Po omladini stvorio je kotar u toku mjeseca decembra 1 odbor USAOH-a od 3 člana, koji obuhvaćaju 16 omladinaca.

II. **KOTAR:** postoji kotarski NOO od 3 člana, koji obuhvaća 3 terena i to:

1. teren: drži 28 uličnih NOO-a od po 3 — 4 člana sa ukupno 538 antifašista, 1 NOO od 3 člana u 4627564927371627¹⁹ sa 24 antifašista, 1 NOO od 3 člana u 381650492948²⁰ sa 6 antifašista i 2 NOO-a u 101956²¹ sa 20 antifašista.

2. teren: obuhvaća 1 NOO sa 64 antif. u 28191620165927281939²² 1 NOO sa 4 člana i 40 antifašista u 572946381648²³, 1 NOO od 4 člana sa 33 antifašista u 19461637165659273956171827²⁴, 2 NOO-a po 4 čla-

¹⁴ Kao bilj. 7.

¹⁵ Rašica.

¹⁶ Miler — ciglana.

¹⁷ Graberje.

¹⁸ Jarak.

¹⁹ Farmacija.

²⁰ Čizmek.

²¹ Sor.

²² Vojni zavod.

²³ Šefčik.

²⁴ Oficirska zadruga.

na sa 50 antifašista u 3958561736261627²⁵, 1 NOO od 3 člana sa 23 antifašista u 4019262748²⁶ i 11 uličnih NOO-a od po 3 — 4 člana. Ukupno ovaj teren obuhvaća oko 420 antifašista. Izgubljeno je oko 100 antifašista uslijed padova.

3. teren: je tvornički i to 58562749282716²⁷, obuhvaća preko 1000 radnika, a preko naša 4 NOO-a, koji su formirani u toku ovog mjeseca obuhvaćeno je oko 150 antifašista. Svaki od ova 4 NOO-a ima po 4 člana.

Ukupno ovaj kotar obuhvaća oko 1.200 antifašista, koji su prihvaćeni od 53 NOO-a, koji međutim nisu čvrsti i nemamo jačeg uvida u njihov rad. Zadatak nam je za slijedeći mjesec da učvrstimo NOO-e i uhvatimo točno stanje i broj čvrstih NOO-a.

III. KOTAR: Imade KNOO od 3 člana, a kotar je podijeljen na 6 terena i to:

1. teren: je izgubljen i nije još s njime uhvaćena veza. On je obuhvaćao: bankarce, intelektualce, 2710585627²⁸, tašnere, krojačke obrtnike i radnike i vatrogasce.

2. teren: 2 NOO-a po 4 člana, koji drže 562739161910582720163727²⁹, 482759272616575829³⁰, 491759163848272748273929491627³¹ i 485629-49292029374816³², zatim 4 NOO-a među grafičarima, koji su momentalno izgubljeni i 2 ulična NOO-a.

3. teren: drži 3 ulična NOO-a i 1 NOO u 402736³³ sa ukupno 13 aktivista i 56 antifašista, zatim 2 odbora Usaoha srednjoškolaca 1 od 4 i 1 od 3 člana, 1 studentski odbor Usaoha sa 10 studenata.

4. teren: tvornički 182937³⁴ imade 3 NOO-a sa 170 antifašista i 10 aktivista.

5. teren: tvornički 40261620275616³⁵ imade 5 NOO-a sa 18 aktivista i sa 58 antifašista.

6. teren: tvornički 28193919281939³⁶, ima 3 NOO-a sa 12 akt. i 70 antif.

²⁵ D. t. rublja.

²⁶ Polak.

²⁷ Tramvaj.

²⁸ Astra.

²⁹ Radio stanica.

³⁰ Kazalište.

³¹ Muzička akademija.

³² Kremenecki.

³³ Pab.

³⁴ Gec.

³⁵ Plinara.

³⁶ Vodovod.

Kotar imade ukupno 23 NOO-a sa ukupno oko 600 antifašista. Po pitanju mobilizacije otišla su samo 2 člana partije u NOV radi ugroženosti, a inače nemamo nikakvih podataka, ali je vjerojatno da je otišlo ljudi van po privatnim kanalima.

Po pitanju otpreme materijala otposlano je u Štab II. Zone: 1 minerski električni stroj, 5.000 kapsli, 2.000 fitilja, 1 vojnički šinjel, 10 kg saniteta, 13 pari cipela, 21 košulja, 8 pari čarapa, 1 pullover, 1 pisaci stroj, 2.200 ciklo-papira i 1.400 araka konceptpapira, sve u 15 paketa. Za Pokuplje otišli su avijatički instrumenti /za G.Š./, fotoaparati /2/ sa 10 filmova, i 1 pisaca mašina, a za Moslavinu: 1 radio-pojačalo i poslani su u NOV Moslavine 2 doktora i 1 medicinar.

IV. KOTAR: postoji KNOO od 4 člana, koji obuhvaća 12 NOO-a sa 37 aktivista, 3 povjerenika i sa 162 antifašista, od kojih su 40 radnici, a ostali su činovnici. Obuhvaćaju 47161816292010-48165927281939³⁷ sa 1 NOO od 3 člana i 82 antifašista, 58565020-163727³⁸ 1 NOO od 3 člana sa 12 antifašista, 1 ulični NOO od 3 člana sa 8 antifaš., 2616293820163716³⁹ 1 NOO od 3 člana sa 9 antifašista, 1 ulični NOO od 4 člana sa 12 antif., 101620182956⁴⁰ 1 NOO od 3 člana sa 6 antif., 1 ulični NOO od 3 člana sa 6 antif., i 1 ulični NOO 10282958163729⁴¹ sa 3 člana i 6 antifašista. Ukupno obuhvaća kotar manje nego prošli mjesec radi padova, a i mobilizacija je potpuno zakazala.

V. KOTAR: KNOO imade 3 člana, a kotar obuhvaća: 172816275627⁴² 10 aktivista sa 26 antifašista, 481950275627⁴³ ima 4 aktivista sa 34 antifašista, 36292627162937⁴⁴ ima 1 aktivistu sa 5 antifašista, 181956163727⁴⁵ ima 10 aktivista sa 39 antifašista, 29264827⁴⁶ 1 aktivistu sa 7 antifašista, 2729561939561949⁴⁷ ima 4 aktivista sa 20 antif., i 10162627⁴⁸ ima 1 aktivistu sa 6 antifašista. Ukupno obuhvaća kotar 170 antifašista od kojih su 31 aktivisti.

Dva člana partije poslana su u NOV radi ugroženosti a o slanju materijala nemamo za sada podataka, ali izgleda da nije niti slano skoro ništa radi padova na ovom kotaru. Na Sesvete je poslano 12

³⁷ Higijenski zavod.

³⁸ Trznica.

³⁹ Liječnici.

⁴⁰ Singer.

⁴¹ Svetice.

⁴² Uljara.

⁴³ Kožara.

⁴⁴ Belajac.

⁴⁵ Gorica.

⁴⁶ Elka.

⁴⁷ Aerodrom.

⁴⁸ Sila.

/

kilograma saniteta /raznih lijekova i zavojnog materijala/, a u Pisarovima je poslano 2 paketa džepnih baterija. Postoji 1 odbor Usao-ha od 3 člana.

VI. KOTAR: postoji kotarski NOO od 3 člana, a on obuhvaća: 481920591749⁴⁹ 1 NOO sa 10 antif., 4826271920163727⁵⁰ ima 1 NOO sa 15 antif., 4016261958⁵¹ ima 1 NOO od 3 člana sa 5 antif., i po 1 povjerenik u 482758562720⁵², 1628272038163727⁵³, 5627401639⁵⁴ i 29262948585627⁵⁵.

U toku mjeseca niti je išta mobilizirano, niti je poslano van materijala bilo za NOV, bilo za OK-e, ili ONOO-e.

VII. KOTAR: 50292616295920163727⁵⁶, nije još do sada obuhvaćen, nego nekoliko pojedinaca, koji su bili u NOO-ima. Zadužen je jedan drug koji treba da pohvata sve niti, ali izgleda da od dosadašnje organizacije nije ništa ostalo, nego pojedini antifašisti.

VIII. KOTAR: obuhvaća namještenike. Postoji kotarski NOO od 4 člana, koji zastupaju: javnu službu, sanitet i socijalnu službu, gradsku službu i slobodna zvanja.

1. javna služba: postoji 1 NOO od 3 člana, koji imaju za sobom 30 antifašista.

2. sanitet i socijalna služba: postoji 1 NOO od 3 člana sa 20 antifašista.

3. gradska služba: NOO-i su u stvaranju, jer postoji cca 30 antifašista, a sada se grupiraju u NOO-e.

4. slobodna zvanja: postoje 3 NOO-a od po 3 člana i to: 1 NOO imaju 2019281620275616⁵⁷ ima 4 člana a okupljaju 20 antifašista; zatim 1 NOO među grupom 182617493716⁵⁸ i 174916295820163716⁵⁹. Sastanci svih tih odbora održavaju se jedamputa nedeljno, po odborima je detaljno proučen program i zadaća NOO, raspodjeljene su dužnosti među članove odbora.

Spomenuti ćemo ovdje još grupu NOO-a koju čine Istrani, a koja za pravo terenski spada pod II. kotar. Član MNOO-a koji je zadu-

⁴⁹ Konzum.

⁵⁰ Klaonica.

⁵¹ Pilot.

⁵² Katran.

⁵³ Ivančica.

⁵⁴ Rapid.

⁵⁵ Elektra.

⁵⁶ Željeznica.

⁵⁷ Novinari.

⁵⁸ Glumci.

⁵⁹ Umjetnici.

žen za sektor Istrana osnovao je jedan NOO za Istrane koji ima 4 člana. Taj NOO drži pod sobom 17 NOO-a preko kojih je obuhvaćeno 130 antifašista.

Ovo je čisto regionalna grupa i dijeli se na radnike i intelektualce. U glavnom NOO-u je jedan radnik i 3 intelektualca. Radnici imaju 2 NOO-a po 4 člana sa 60 antifašista, dok intelektualci imaju 15 NOO-a sa 70 antifašista. Naglašavamo da ta diferencijacija na radnike i intelektualce nije hotimična, nego je to bio najzgodniji način obuhvatanja masa. Intelektualci stavili su si zadaću da rješavaju pitanja svoje pokrajine /jasno da su im glavni zadaci po NOO-ima/ u privrednom, upravno-administrativnom, prosvjetnom, naučno-kulturnom i nacionalnom pogledu, pa na tome i rade. Neke stvari imaju već razrađene /potreba učitelja u Istri, njihov broj itd./, pa će ih MNOO poslati ZAVNOH-u.

Prema tomu NOO-i koji se nalaze pod rukovodstvom MNOO-a jesu: 104 NOO-a sa 173 aktivista i 2.400 antifašista. Broj NOO-a spao je radi padova na kotarima i to zbog toga što su neki drugovi popadali koji su držali masovne sektore, pa će proteći još neko vrijeme dok te NOO-e ne pohvatamo — tako n. pr. na III. kotaru treba pohvatati, kako se vidi iz izještaja pod tim kotarom, nekih 20 NOO-a, slično je na IV kotaru itd. Jasno je da broj obuhvaćenih antifašista od cca 2.600 ne odgovara stvarnosti jer imade dosta veliki broj antifašista koji su lično vezani na neke naše aktiviste a to se u iskazima kotara ne vidi. Može se pretpostavljati da je broj obuhvaćenih /politički/ antifašista 3.500 do 4.000 a dane su direktive kotarevima da za sljedeći mjesec sastave točne iskaze.

Po mobilizaciji nije do sada ništa učinjeno, jer kotari su tek povezani sa mobilizacijskom otpremom tako, da je dosadašnja mobilizacija išla preko partijskih kanala.

Saniteta je otpremljeno u toku ovog mjeseca cca 150 kg /točniji iskazi vide se pod kotarima/ i to Štabu II. Operativne Zone, u Pokuplje i u Moslavinu.

2./ ANTIFAŠISTIČKA FRONTA ŽENA: MAOŽ⁶⁰ je u toku ovog mjeseca reorganiziran i to tako da su 2 članice odbora ispale i to 1 drugarica radi ugroženosti /njezin drug sekretar MK SKOJ-a pao je, a preko njega traže nju pod punom funkcijom/, a druga radi nedoraslosti. Član MK partorge ušao je u MAOŽ kao član toga odbora /to je novoprimiti član, drugarica Erna⁶¹/- Na taj način sastav MAOŽ-a je sljedeći: Neda⁶², dosadašnja tajnica, Erna, zatim Mara⁶³

⁶⁰ Mjesni antifašistički odbor žena.

⁶¹ Ruža Crnković

⁶² Emica Cekurić

⁶³ Jasna Ilijanić

i Maca⁶⁴, koje su dodijeljene na rad iz ćelija tako, da sada odbor čine 4 drugarice koje su sve članice partije. Dosadašnja nastojanja za uvlačenje HSS-ovih žena nisu do sada donijela nikakvih rezultata. Socijalni sastav je loš, jer su sve članice odbora namještenice, ali za sada još nemamo u izgledu radnicu koja bi odgovarala za mjesni odbor. MAOŽ ima 6 kotara i to:

I. KOTAR: Postoji KAOŽ od 3 člana i to je zapravo najsređeniji odbor u Zagrebu. Politički rad u glavnom odgovara /naučile su i neke žene pisati i čitati/, a organizaciono drža 8 AOŽ-a od po 3 članice sa ukupno 77 žena /7 uličnih AOŽ-a i 1 AOŽ 4027491748/⁶⁵.

II. KOTAR: Ima KAOŽ od 4 člana koji su dosta slabi. Njihovi odbori nisu dovoljno učvršćeni /to im je zadatak za mjesec januar/, a i direktive se skoro nikako ne prenose. KAOŽ obuhvaća kao i prošli mjesec 7 AOŽ-a sa 130 antifašistkinja.

III. KOTAR: Ima 3 člana u KAOŽ-u, a imaju 1 AOŽ u kojemu su grafičarke, 6 AOŽ-a sa činovnicama, profesoricama i medicinaricama, t.j. ukupno 7 AOŽ-a sa 80 antifašistkinja.

IV. KOTAR: Ima KAOŽ od 4 člana koji obuhvata 3 AOŽ-a domaćica i činovnica /učiteljica/ i 1 AOŽ od 3 žene 4716181629-1048165927281939⁶⁶, 1 AOŽ od 3 člana 5619501638⁶⁷, ukupno 5 AOŽ-a sa 38 žena.

V. KOTAR: Ima KAOŽ od 3 člana i obuhvaća 48192058274858⁶⁸ /3 akt. i 2 žene/, 16561610⁶⁹ /2 akt. i 6 žena/, krojačice /3 akt. i 2 žene/, 36292627162937⁷⁰ /1 povjerenica i 7 žena/, 1628272038163727⁷¹ /1 povj. i 7 žena/. Ukupno je obuhvaćeno 69 antifašistkinja.

VI. KOTAR: Ima KAOŽ samo od 2 člana, a treći je popunjen tek koncem mjeseca. Postoji 1 AOŽ u 18561638⁷² i 2 ulična AOŽ-a koji su vrlo slabi, a miješani su: domaćice i činovnice.

Kotari su sa svojim terenima isto tako raspoređeni kao i rajoni partije i kotari NOO-a, ali s tom razlikom da kod AFŽ-a VII. i VIII. kotar ne postoje jer na tim sektorima nema žena.

⁶⁴ Božena Zakman

⁶⁵ Pamuk.

⁶⁶ Higijenski zavod.

⁶⁷ Rožić.

⁶⁸ Kontakt.

⁶⁹ Iris.

⁷⁰ Belajac.

⁷¹ Ivančica.

⁷² Grič.

Ukupno je po ženskoj masovnoj organizaciji obuhvaćeno 30 AOŽ-a sa cca 670 žena.

Tokom mjeseca otpremljeno je na OK Zagreb: 1 bicikl, 200 parabelum metaka, 2 svitera, 1 zimske čarape, 100 kg brašna, 5 lit. ulja, 3 kg šećera, 100 teka i blokova, 5 bombi, 6 kutija masti protiv svraba i 500 araka ciklopapira.

3./ SKOJ: MK SKOJ-a imade ovaj mjesec opet jedan pad; drugačica Hela⁷³ apšena je od jednog stražara u tramvaju i odvedena je. Predmjeva se, da ju je netko prepoznao /ona je pred mjesec dana poslana izvana na rad u Zagreb/ od ustaša koji se nalaze u Zagrebu, a koji je znao da je ona svojevremeno otišla u partizane. Sada nje stanje u komitetu je: Katarina⁷⁴, član partije i sekretar komiteta, i Mila⁷⁵, član komiteta, koja je zadužena za radnički sektor. MK SKOJ-a drži slijedeće sektore:

1. Studentsko rukovodstvo: Ima 3 članice — studentice. One drže 6 grupa sa 21 aktivistom na raznim fakultetima /vidi iskaz za novembar/.

2. Srednjoškolsko rukovodstvo: Ima 4 člana, a koji drže 14 aktivista sa ukupno 145 aktivista /vidi izvještaj od novembra/.

3. Radničko rukovodstvo: Nakon pada bivšeg sekretara MK SKOJ-a koji je držao radnički sektor izgubljeno je sve ono što je on držao /cca 40 omladinaca/, a osnovan je novi 1 odbor USAOH-a od 3 člana koji drži 5 aktivista. Sektor je slab i partija ima direktivu da naročito pojača rad po omladini.

Ukupno je po omladini obuhvaćeno 150 omladinaca, dakle prema prošlom mjesecu pad od 21 omladinca /radnički sektor/.

4./ VOJNI KOMITETI: Vojnim komitetima rukovodi Mjesni vojni odbor koji imade 4 člana, a oni su tokom ovog mjeseca proglašeni članovima partije. Zadaci su im učvršćenje postojećeg i prodor u nove kasarne. MVO obuhvaća:

1. V.K.: 401910273920273619162027⁷⁶, odbor od 4 člana /2 oficira i 2 podoficira/ sa 26 antifašista. U kasarni imade 40 oficira, 80 podoficira i 2.000 domobrana. 80% nalazi se na stražama u Zagrebu i oko grada. Izgleda, da će se trojica aktivista proglasiti kandidatima.

2. V.K.: 40561958175956274810481740162027⁷⁷, ima odbor od 4 člana i to 3 podoficira i 1 domobran. Oko odbora okupljeno je 3

⁷³ Agneza Vostrel-Amanović

⁷⁴ Božena Hršak

⁷⁵ Ruža Ervančinović

⁷⁶ Posadna bojna.

⁷⁷ Protu zrak[oplovna] skupina.

podoficira i 23 domobrana, a ukupni broj ljudstva je 120 ljudi. Postoji jedan kandidat partije.

3. V.K.: 102749192819593619162027⁷⁸, postoji odbor od 4 člana i to 2 podoficira i 2 domobrana, a oni drže 11 antifašista i to 1 oficira, 4 podoficira i 6 domobrana. U svemu ima u kasarni 10 oficira i 145 podoficira i domobrana. Osim toga postoji u istoj kasarni ustaška bojna od 180 ljudi i »poglavnikov tjelesni sdrug« od 5 oficira, 14 podoficira i 250 prisilnih novaka-ustaša. Odbor je sakupio lijekova i obuće.

4. V.K.: 2728162758182627593627⁷⁹, ima odbor od 4 podoficira, koji drže 8 podoficira, dok je brojno stanje 30 ljudi.

5. V.K.: 1027491928195920275748192627⁸⁰, ima odbor od 2 oficira i 2 domobrana, a drže 1 oficira i 8 domobrana. Ukupno u kasarni ima 23 oficira, 25 podoficira i 240 domobrana.

6. V.K.: 182627282027281916202736192620163727⁸¹, ima odbor od 1 podoficira i 3 domobrana, a u svemu imaju još 1 domobrana. To je odbor formiran pod kraj mjeseca.

7. V.K.: 491620195610⁸², ima odbor od 2 oficira i 2 domobrana, koji drže 28 ljudi i to i oficira i podoficira i domobrane. Imade 1 kandidat.

8. V.K.: 2729561939561949-3619561920182716⁸³, ima odbor od 3 podoficira, a antifašisti koje je okupljao, poslani su u Sarajevo. Imade 47 oficira, 112 podoficira i 195 domobrana.

9. V.K.: 2. 2019282738401748⁸⁴, ima odbor od 1 podoficira i 3 domobrana, koji je nedavno formiran.

10. V.K.: 5819401048261940⁸⁵, ima odbor od 3 oficira i 1 podoficira, a drže 28 antifašista. Brojno stanje je 21 oficir, 43 podoficira i 321 domobran.

5./ PARTIZANSKE GRUPE: imade 2 grupe i to 1 grupa, koja je sastavljena od vojnika /dali su je vojni komiteti i ona nema više veze s njima, nego samo sa partizanskim grupama!/ a imade 4 člana, i postoji 1 grupa, koju su dali NOO-i, koja imade 3 člana; ukupno ih imade 8 ljudi zajedno sa članom partije, koji rukovodi tim grupa-

⁷⁸ Samovoz[na] bojna.

⁷⁹ Aviat[ičarska] glazba.

⁸⁰ Samovozna škola.

⁸¹ Glavna vojna bolnica.

⁸² Minors [Ministarstvo oružanih snaga].

⁸³ Aerodrom — Borongaj.

⁸⁴ Novač[ki] puk.

⁸⁵ Top[nički] sklop.

ma. Oni redovno održavaju sastanke, uče se rukovanju oružjem i čeka se na diverzantski materijal, koji treba da stigne od O.K. Pokuplje. Radi se na daljnjem proširenju tih grupa.

6./ TEHNIKA: Materijal, koji je stigao od agitpropa CK KPH i koji je podijeljen, dan je pod A./ /Političko stanje/. U toku mjeseca uređene su 2 tehnike za izvlačenje materijala /2 potpuno neovisna geštetnera/, od kojih jedna ima da služi partiji, a druga MNOO-u za materijal iz NOB-e. Svake nedjelje i to svakog utorka dijeli se »Politički pregled«, koji izlazi u 2.000 primjeraka na dvije strane, a unutra su stavovi po pitanjima, koja daje »Slobodna Jugoslavija« za sedmicu prije toga. »Politički pregled« je dobro primljen i koristi nam pri raskrinkavanju međunarodne i domaće reakcije. Agitpropkomisija se sastoji od 2 člana partije /oba su i predavači za kurseve/, ali 1 odlazi u NOV jer je stari ilegalac i živi već 2 i po godine ilegalno ovdje, a drugi ostaje kao predavač pri partiji. Osniva se novi propodjel MNOO-a, kako je to pod A. /Političko stanje/ navedeno i oni preuzimaju redakcijski aparat i svoju posebnu tehniku, a u agitpropu MK ostaje predavač za kurseve, koji će se ujedno brinuti za partijski materijal i za njegovo umnožavanje.

7./ OBAVJEŠTAJNA SLUŽBA: nije još uvijek organizirana, kako bi trebala biti. Glavni obavještajac je Darko⁸⁶, član partije, ali nepouzdan, radi dobrih veza sa Intelidžens servisom. Osim njega je još Ivo⁸⁷, član partije, pouzdan i radi već od osnutka obslužbe na njoj, radnik, povjerljiv, ali nedorasao za jači rad, nego što je držanje veza. Tokom prošla 2 mjeseca nastojali smo da uredimo obslužbu, ali drugovi koji su trebali da je preuzmu bili su ugroženi i morali su otići u NOV. Zato i sada stoji to pitanje otvoreno, ali tokom ovog mjeseca /januara/ uredit ćemo ju. Malo naime imademo drugova, koji bi odgovarali za takav rad, a Darko nam je nepouzdan, pa će on preuzeti samo sektor IS-a. Veze, koje drži naša obslužba podijeljene su na Darka i na Ivu, a veza se drži sa Darkom.

Ivo — drži: AA-12, narednik iz Popunidbenog odjela Minorsa 182949362937.⁸⁸

AC-33, vojnik iz Zapovjedništva bojnog zrakoplovstva, ime nepoznato.⁸⁹

AC-63, zastavnik iz Zapovjedništva boj. zrkop., 5617581638.⁹⁰

⁸⁶ Zlatko Matetić

⁸⁷ Pero Vuković

⁸⁸ Gembec [Vladimir]

⁸⁹ Vladimir Kunjko

⁹⁰ Rutić [Stjepan]

AD-42, narednik-đak iz Ustrojb. odjela Gl. stož., ime nepoznato.⁹¹

GA-3, konsp. ime »Putnik«, nepartijac, dugo je vezan uz pokret i odan, ali star. Pozna mnoge naše drugove u Slavoniji i nije za jači rad. Pravo ime nepoznato, ali pretpostavljamo da se zove 5627391638.⁹²

Darko — drži: AA-22, nadsatnik iz Popun. odjela Minorsa, 481756292058.⁹³

AC-103,⁹⁴narednik iz Zap. boj. zrak., predao ga je 461716IO⁹⁵ prije nego što je pošao u NOV, a taj nam je davao dobre podatke.

AE-111, natporučnik iz Zap. I. Zbornog područja, 3629201638.⁹⁶

GB-4, špijunka IS-a, 481910272019281638.⁹⁷

Povremeni obavještajac, dr.

402710481629281638.⁹⁸

GA-1, dr. 562739192016381638," ljubavnik agentice IS-a 5819491638,¹⁰⁰ koji tvrdi da je naš i da je na nju djelovao, da ona radi za nas i da je izgubila povjerenje u IS-a, ali oboje su sumnjivi i najvjerojatnije je da lažu. **GA-1 drži** slijedeće svoje veze, koje po njegovom tvrđenju služe nama, a da nebi on izgubio povjerenje IS-a zajedno sa svojom ljubavnicom, i IS-u:

GB-2, ćerka agenta IS-a 27201638,¹⁰¹

koja je radila kod nas u SKOJ-u.

01, dr. 1827581620,¹⁰² dražinovac.

⁹¹ Pažur. Priređivači nisu uspjeli utvrditi ime.

⁹² Radić [Gašpar]

⁹³ Kurent [Rudolf]

⁹⁴ Priređivači nisu uspjeli utvrditi na koga se odnosi.

⁹⁵ Fuis: Priređivači nisu uspjeli utvrditi ime.

⁹⁶ Benić Josip

⁹⁷ Kosanović. Priređivači nisu uspjeli utvrditi ime.

⁹⁸ Paskiević. Priređivači nisu uspjeli utvrditi ime.

⁹⁹ Radoničić [Karlo]

¹⁰⁰ Tomić [Melita]

¹⁰¹ Anić [Nada]

¹⁰² Gatin [Đorđe]

- 02, marinski poručnik 27201829-2616.¹⁰³
- 03, potpukovnik 47193829282756,¹⁰⁴ plaćeni agent IS-a.
- 04, ustaša 261928562920381638.¹⁰⁵
- 05, natsatnik 102726491638,¹⁰⁶ plaćeni agent IS-a.
- 06, žena pokojnog engleskoj špijuna u bivšoj jugoslavenskoj vojsci, koji je streljan od Njemaca i lju-bavnica od GA-1, 5819491638.¹⁰⁷

C./ NOVČANO STANJE.

	/za mjesec novembar 1943/		
	Primitak:	Izdatak:	Razlika:
Part, članarina:	20.500. -	20.500.-	-
Part, prilog:	96.210,-	14.710. —	81.500,-
NOO/I-VIII kotar/:	968.041,-	740.610,-	227.431,-
AFŽ:	157.495,-	57.310,-	100.185. —
Omladina:	32.590,-	32.590,-	—
Ukupno:	1,274.836,-	865.720,-	409.116. —

Pošto MNOO imade svoju vezu sa Zavnohom, obračunat će se samo iznos part, članarine i priloga t.j. 81.500. — , a ostalo t.j. 327.616.— poslat će se Zavnohu.

Primjedbe k obračunu:

- 1./ Izdaci u stavci članarine i partijskog priloga odnose se na honorar članovima partije — ilegalcima i onim članovima partije, kojima se isplaćuje dodatak na njihovu legalnu plaću s kojom ne mogu da žive.
- 2./ NOO utrošio je 448.500.— za pomoć obiteljima, 37.500.— za nabavku saniteta /specijalni lijekovi, koje ne možemo dobiti zaba-dava/ i 118.100,— za nabavku oružja i ostalog materijala.
- 3./ Izdatak u stavci omladine odnosi se na nabavku saniteta i za plaće 2 ilegalkama-skojevkama.

¹⁰³ Angeli [Mladen]

¹⁰⁴ Hočevar [Josip]

¹⁰⁵ Lovrenčić. Priređivači nisu uspjeli utvrditi ime.

¹⁰⁶ Salenić [Ivan]

¹⁰⁷ Kao bilj. 100.

Zagreb, 6. januara 1944.

Politsekretar MK KPH
za Zagreb:
Ozren¹⁰⁸ [v. r.]
/Ozren/.

Original, rukopis i strojopis
Sign., AIHRPH, KP-48/500.

16

1944, siječanj 8.

Iz dnevnoga izvještaja Operativnoga odjela Glavnoga stožera domobranstva NDH o napadu jedinica NOV i PO Hrvatske na Zlatar

»DNEVNO IZVJEŠĆE BROJ 8/44.

/po podacima primljenim 8. I. 1944 godine do 9 sati/

Podr. Varaždin: 6. I. napadaj part, na Sv. Duh /2.5 km j. j. i. Ivanca/ odbijen je bez vlastitih gubitaka.

Zlatar obkoljen sa svih strana nadmoćnim part, snagama.¹ Upali i drže južni dio mjesta do crkve. Posada se još drži. Upućena pomoć preko D. Stubice stigla je do M. Bistrice. Spoja sa Zlatarom nema.

Podr. Bjelovara: Poduzetim razviđanjem prema Kloštru i Đurđevcu dostignut je Đurđevac bez dodira sa neprijateljem . . .«

» ... (M. P.)²

Po nalogu
Glavara glavnostožernog ureda
Pročelnik operativnog odjela
glavnostožerni podpukovnik
/HELBICH/³
Helbich [v. r.]«

Original, umnožen na špirografu
Sign., AIHRPH, Fond NG, Inv. br. 33752

¹⁰⁸ Dragan Carić

¹ Odnosi se na jedinice Tridesetdruge divizije NOVJ, opširnije o tome vidi: **Zbornik VII**, tom V, knj. 24, dok. br. 16.

² Okrugli pečat: Nezavisna Država Hrvatska
Operativni odjel
Glavni stožer domobranstva

³ Dragutin

1944, siječanj 10.

Iz dnevnoga izveštaja Operativnog odjela Glavnoga stožera domobranstva NDH o akcijama partizana na području sjeverozapadne Hrvatske

»DNEVNO IZVJEŠĆE BROJ 10/44.

/po podacima primljenim 10. I. 1944. godine do 9 sati/

Podr. Zagreba: U području s. Kašine (15 km s. i. Zagreba) prikupljena veća skup. partizana¹ sa namjerom napadaja na M. Bistricu.

Podr. Varaždin: Zlatar i nadalje obkoljen od 2 part. brigade.² Posada sa drži u vojarni.

8. I. pokušaj odterećenja Zlatara nije uspio dok su se 9. I. probila oklopna kola i ponovno se vratila (sa logornikom). Upućena pojačanja iz Zagreba (Njemci), primjećena su 9. I. u pokretu prema D. Stubici. Njemačka motorizirana kolona prošla je Bedekovčinu (8 km s. z. D. Stubice), a ustaše stigle 2 km j. Zlatara. Vlastiti gubitci: 6 mrtvih, 23 ranjena (3 teško) i 31 nestao. Neprijateljski gubitci nepoznati.

Podr. Bjelovara: 7. I. poslije borbi kod s. Starčevljana i Skučana (7 i 6 km s. Bjelovara) zauzeta je Kapela (9 km s. Bjelovara) . . .«

»DOGAĐAJI NA PRUGAMA: Na pruzi Zagreb —Dugo Selo 9. I. između ž. p. Sesvete i Zagreb naletio pomoćni vlak na minu. Izbačena 2 štitna kola, a izkliznuo stroj i 1 kola. Žrtava nema.

Na pruzi Capreg —Sunja 9. I. između ž. p. Blinjski Kut i Sunja eksplodirala je na pruzi 1 mina. Pruga oštećena.

Na pruzi Zagreb — Karlovac između ž. p. Horvati i Zdenčina naletio je njem. transp. vlak na minu³. Izkliznuo stroj i 2 kola. Žrtava nema.

10. I. između ž. p. Jastrebarsko i Zdenčina naletio oklopni vlak na minu. 2⁴ kola izkliznula. Žrtava nema.

¹ Vjerojatno dijelovi Zagrebačkoga NOP odreda.

² Odnosi se na jedinice Tridesetdruge divizije NOVJ. Opširnije o tome vidi: Dok. br. 19 i 20, i Zbornik VII, tom V, knj. 24, dok. br. 16.

³ Prugu minirao Drugi diverzantski bataljon Inžinjerskoga odsjeka Glavnoga štaba NOV i PO Hrvatske.

⁴ Isto.

Na pruzi Sarajevo —Konjic 8. I. između ž. p. Brđani i Podorašac part, napali i zaustavili teretni vlak. Osoblje odvedeno, a vlak pušten na miniran propust. Stroj i kola podpuno uništeno.

(M. P.)⁵

Po nalogu
Glavara glavnostožernog ureda
Pročelnik operat. odjela
glavnostožerni podpukovnik
(HELBICH)⁶
Helbich, [v. r.]«

*Original, umnožen na špirografu
Sign., Fond NG, Inv. br. 33752*

18

1944, siječanj 11.

Izveštaj Oblasnoga komiteta KPH za zagrebačku oblast Povjerenstvu CK KPH za sjevernu Hrvatsku o odjeku odluka Drugoga zasjedanja A VNOJ-a, neuspjeloj akciji na Zlatar, o mogućnostima mobilizacije, o radu pete kolone, o kadrovskim promjenama u OK KPH Varaždin te o stanju u Međimurju

OBLASNI KOMITET KPH
ZA ZAGREBAČKU OBLAST

Dne 11. I. 1944.

Povjerenstvo CK. KPH. za sjevernu Hrvatsku

Dragi drugovi!

Prema dobivenim izvještajima sa terena formiranje Nacionalnog Komiteta narod je dobro primio, no nije se primjetilo, da se je u vezi sa tim događajem jače zatalasalo mase. Pripreme za populariziranje Nacionalnog Komiteta i Maršala Jugoslavije druga Tita nisu bile dovoljno žive, da taj događaj većom brzinom prohuji kroz či-

⁵ Okrugli pečat: Nezavisna Država Hrvatska
Operativni odjel
Ministarstvo oružanih snaga

⁶ Dragutin

tavu oblast. U tome se vidi, da naše organizacije još nisu u stanju, da po nekom naročitom pitanju pokrenu sve organizacije, da djeluju na izvršenju postavljenog zadatka. Mitinzi održavaju se u selima i uputili smo partijske organizacije jednim pismom, kako da razrade pismo od druga Andrije¹ povodom formiranja Nacionalnog Komiteta. Do sada nismo primili ni jedan brzojavni pozdrav, kako je to bilo ugovoreno na našem sastanku. U nekim mjestima poremećen je taj rad uslijed čestih neprijateljskih upada, kao na pr. na zagrebačkom okrugu, a posljednje vrijeme na bjelovarskom i varaždinskom. Kako smo vam već u zadnjem pismu javili neprijatelj postaje sve aktivniji sa svojim upadima na oslobođeni teritorij. Tako je već dva puta pokušao da prodre u Ludbreg i svaki put bio je odbijen.

Divizija koja se nalazi na putu u Zagorju napala je Zlatar², gdje se nalazi 200 ustaša. Napad nije uspio uslijed toga što su bili nedovoljno odlučni rukovodioci nove brigade »Matija Gubec«. I pored vojničkog neuspjeha kod prve akcije novo formirane divizije mobilizacija u Zagorju dobro uspjeva. Drug Vlado³ i drug Mika⁴ javljaju nam, da je tamo situacija vrlo povoljna za daljnji razvitak ustanka u tom kraju. Isto tako dobro uspjeva mobilizacija u dugoselskom kotaru gdje su pozvali godišta od 1913. do 1925. i velika većina se dobrovoljno javila a oni koji nisu se javili po njih su odlazili i zvali ih u vojsku oni koji su se dobrovoljno odazvali. Vrše se pripreme za mobilizaciju na kotaru Varaždin i Ludbreg gdje situacija također brzo sazrijeva⁵. U Podravini razni špekulanti pokušavaju proturiti parolu kako bi oni htjeli, da se formira brigada »Miškine«, da bi to bila njihova brigada, koja bi branila Podravinu, a u kojoj bi bili samo Podravci. Mi smo mišljenja, da bi se mogla formirati brigada koja bi nosila ime Miškine, ali ne sa zadatcima da ona bude u Podravini nego da djeluje kao i sve ostale brigade. Još nismo provjerili, da li tu ima prste reakcionarna klika i njezini agenti, ali smo upozorili partijske organizacije, da odmah suzbiju takove tendencije iz kojih se vidi ili da zabušavaju u Podravini gdje nema neprijatelja ili da na taj način izbjegavaju od vojske.

Kod špekulanata, koji su vezani uz reakcionarnu kliku oko Mačeka, primjećuje se zabrinutost zbog sadanjeg razvoja događaja na

¹ Hebrang, sekretar CK KP Hrvatske. Okružnicu o obavezi i načinu populariziranja odluka Drugoga zasjedanja AVNOJ-a uputio je CK KPH 7. prosinca 1943. godine, vidi: Građa SZH, knj. VII, Dok. br. 124.

² Napad na Zlatar započeo je 6. siječnja 1944, opširnije o tome vidi: Dok. br. 16, 17 i 20, i Zbornik VII, tom V, knj. 24, dok. br. 16.

³ Vladimir Matetić, komandant Druge operativne zone NOV i PO Hrvatske.

⁴ Špiljak, član Oblasnoga komiteta KPH za zagrebačku oblast.

⁵ O tome opširnije vidi: Dok. br. 50, 64 i 115.

istočnom bojištu i kod nas. Rad pete kolone osjeća se svuda, što se najbolje vidi po tome, da je neprijatelj dobro obaviješten o kretanju naših jedinica. Tako je iskoristio priliku, da izvrši upad u Ivanec gdje je popalio skoro čitavo selo i otjerao jedan dio blaga a ostalo zapalio zajedno sa štalama. U Ivancu bilo je sjedište našeg Komiteta. Kuća u kojoj smo se nalazili također je zapaljena, no zahvaljujući opreznosti, arhiva sva je spašena i Osnovi koji su se nalazili tamo. Već u zadnjem izvještaju javili smo, da razni špekulanti traže vezu sa nama i da su voljni sarađivati u NOB. Jedan od njih bio je Havajić⁶ iz Ludbreškog kotara, koji je do tog vremena podržavao vezu sa šefom policije u Varaždinu, sada smo na koncu ušli u trag njegovom radu. Prilikom jedne priredbe u Ludbregu nagovorio je jednog mladića, da ukrade vojničku pušku uz nagradu od 1.000. —

— Kuna što je dotičnom i uspjelo. Poslije Komanda mjesta u Ludbregu uspjela je pronaći dotičnog mladića, koji je teretio još nekoliko osim Havajca, njih oko deset. Svi terećeni uhapšeni su a trojica biti će strijeljani, među njima i Havajić. Na čitavoj oblasti pristupilo se energičnije čišćenje pete kolone i raskrinkavanju pojedinaca, koji šire neprijateljske parole. U križevačkom kotaru u selu Kovačevac ustaše iz uporišta Križevaca odselili su svoje obitelji u uporište, vjerojatno zbog toga što smo ih mi počeli juriti u uporišta one koji su podržavali vezu sa garnizonima.

Ovih dana održali smo sastanak sa Okružnim Komitetom Varaždin, na kojemu je bilo prisutno i po dva člana Kotarskih Komiteta. Poslije sastanka popunili smo Kotarske Komitete, izmijenili sekretara KK Ivanec, kojeg ćemo poslati u vojsku, jer je on sam izrazio želju. Isto tako reorganizirali smo Okružni komitet. Iz Komiteta isključili smo tri člana plenuma Švabo⁷, Santo⁸ i Bjeloga⁹. Novi Komitet imade četiri člana u birou, tri stara i jedan novi član, a u plenum primili smo dvojicu novih drugova, novog sekretara KK Ivanec i organizacionog sekretara KK Varaždin. Tek na ovom sastanku vidilo se kako su vodili slabu politiku na uzdizanju kadrova jer su ova dvojica novo primljeni bolji od Sante, koji je bio član biroa a isto tako i od ostale dvojice, koji su isključeni. U tom okrugu još je uvijek bolna točka kotar Ivanec gdje ima 27 članova partije a svega 18 NOO-a. O ostalim okruzima javit ćemo vam detaljnije i u rednovnom izvještaju, jer nema nekih naročitih promjena.

Politička situacija u Međumurju sve povoljnije se razvija u Narodno-oslobodilački Pokret. Prema izvještajima drugova iz Među-

⁶ Franjo

⁷ Franjo Šmit

⁸ Gabrijel

⁹ Franjo Beli

murja uspjeli su aktivizirati bivše pristaše HSS-a, koji pristupaju NOB bez da postavljaju neka pitanja u vezi sa Mačekom. Raspoloženje masa za borbu protiv okupatora tako brzo raste, da sa sadašnjim snagama nismo u stanju organizaciono obuhvatiti. Ima slučajeva, da pojedinci dolaze sami tražiti u sela vezu kako će se prebaciti u partizane. Stoga smo pojačali KK Prelog i predvidili u najskorije vrijeme formiranje KK Čakovec¹⁰. Za sada se radilo u glavnom u kotaru Prelog i počelo se prodirat u kotar Čakovec. Mađarski okupatori povukli su svoje snage iz nekoliko uporišta u glavnom jedinice sa teškim oružjem. Sadanja okupaciona vojska u Međumurju sastavljena je u glavnom od banačana i rusina iz onih dijelova, koji su 1938. god. potpali pod Mađarsku. Mađarski okupatori upotrebljavaju taktiku, da mobilisane Međimurce šalju na istočno bojište i one dijelove, koji su uzeli od Rumunjske.

Radi koordinacije rada u štamparijama, bilo bi potrebno, da unapred predvidite, šta se namjerava štampat u Koprivničkoj tiskari. Mi smo dali u štampu »Vrtoglavica od uspjeha« i »Staljinov govor« i »Dnevne zapovjedi«, svaku brošuru u 2.000 primjeraka, za svaku oblast po 1.000 primjeraka. Slijedeći materijal, koji će se štampat biti će »Odjeci borbe«. Agitpropu od CK poslali smo 10 balapapira. Predviđena je i iduća pošiljka u većoj količini.

Javite nam, da li da održajemo i dalje kurseve za drugarice iz AFŽ-a. Oko 25. o. mj. imat ćemo sastanak našeg Komiteta, nastojte da za to vrijeme stigne i drugarica Zina¹¹. Zadnji put nismo se dogovorili, da li će drug Dane¹² ući u biro ili samo u plenum Komiteta. Isto tako obavijestite nas što je sa Vladom¹³.

Uz drugarski pozdrav

Tehek¹⁴ [v. r.]

Smrt fašizmu — Sloboda narodu!

P.S.

Prilažemo vam prijepis Memoranduma Dr Buća¹⁵ predsjedniku vlade, Srpski nacionalni front i pismo od jednog HSS-ovca, koje se trebalo štampati u Dražinom listu »Naprijed« br. 33 primili sva tri paketa.

Original, strojopis

Sign., AIHRPH, KP-48/501

¹⁰ Dokumenti o osnivanju ovih komiteta nisu sačuvani. O pripremama i formiranju vidi: Grada SZH, knj. VI, Dok. br. 167, 168; knj. VII, Dok. br. 137.

¹¹ Lepa Perović

¹² Danilo Vuksan

¹³ Matetić

¹⁴ Antun Biber

¹⁵ Stjepan

1944, siječanj 11.

***Izveštaj Vladimira Matetića Štabu Druge operativne zone NOV i POH
o borbi za Zlatar i mobilizaciji u Hrvatskom zagorju***

Položaj, 11. I. 1944.

Štabu II. Operativne Zone N.O.V. i P.O. Hrvatske.—

Pismo pisano 7. I. o. g. u 22 sata primio sam¹. Udar na brigadu »Braće Radića« već je rokirana oko Sv. Ilije i vršit će pritisak na Toplicama i Varaždinu. Brigada »Matije Gubec« u glavnom zaštićuje ranjenike. Naš plan je da likvidiramo Ivanec.

Iz Zlatara povukli smo se 8. I. og. u jutro. Izgledi za likvidaciju uporišta nisu postojali. Brigada »Matije Gubca« pokazala je sve svoje slabosti nove brigade, tako da nije iskorišćen prvi momenat iznenađenja, a poslije se banda snašla i pružala krvavi otpor. Od nekud je smogla veliki broj teških mina i granata i tukla ko luda po našim položajima, tako da su mladi borci Gubčeve brigade slabo zauzimali zaklone i pretrpili smo dosta osjetne gubitke. Prema podacima koje smo dobili banda je imala u samom uporištu 32 mrtva i 68 ranjenih, a na zasjedi najmanje 25 mrtvih a i toliko ranjenih. 8.

I. og. u noći uspjelo je bandi da sa tenkovima prođe kroz zasjedu i tako nas prisilila na povlačenje.²

Kako sam već u ranijem pismu pisao od velikog značaja bit će top 75 mm. koga svakog dana očekujemo od Vas. Ako su Slavonci mislili udariti nekud kako ste javili onda su to sigurno već i učinili i prema tome tražite hitno da Vam se top 75 mm. Škoda pošalje sa barem 30 granata, a Vi ga odmah uputite za nama. Vjerovatno da će dotle stići i ranjenici, pa ga možete poslati po tom osiguranju, a uz top još barem 20.000 metaka mauzer, jer borci uopće ne šparaju municije. Slavoncima predajte jedan top 47 mm. sa 100 granata iz Moslavačke brigade³. Tražite iz Moslavine da pošalju 200 granata za naše topove 47 mm. Jedan top 47 mm. prilikom akcije na Zlatar slo- mio se i morat ćemo ga slati u Koprivnicu na švajsanje.

¹ Vidi: Dok. br. 13.

² Opširnije o napadu na Zlatar vidi: Dok. br. 16, 17 i 20.

³ Riječ je o drugoj brigadi Druge operativne zone.

Zagorci niču ko mravci iz zemlje, treba samo pušaka da ih naoružamo i malo prekalimo i eto nam nove brigade. Ja vjerujem da ćemo odlaskom na zapad mobilisati sigurno 1000 novih boraca. Do sada smo već primili oko 500. Raspoloženje za ulaz u Diviziju kod boraca dobro je. Isto tako i I. Udarni bataljon Zagorskog P. Odreda dobro je raspoložen što je ušao u sastav Gubčeve brigade. II. bataljon Zagrebačkog P. Odreda nalazi se također ovdje i sarađuje u našim operacijama, ali taj se nikako nemože zaustaviti na jednom položaju već ga često mijenja u konspiraciji. Zato sam mišljenja, da taj cijeli bataljon povučemo u sastav brigade »Braće Radića« jer ovako taj bataljon neće imati nikakvog vojničkog uspjeha, a time ni političkog. Zato mislim da je najbolje rješenje da ga priključimo u brigadu. Javite mi Vaše mišljenje. I. bataljon kako mi priča drug Šumski⁴ dobar je i borben, a i kod naroda dobro primljen.

Radio stanica je stigla ispravna. Šifru koju ste poslali štabu Divizije toliko je komplicirana, da od nas niti jedan nije dovoljno pametan da je razumije. Radit ćemo za sada sa šifrom koju Vam je donio Cikojević.⁵ A vi nam pošaljite što prije šifru koju ćemo i mi obični smrtnici razumjeti da bi se mogli sporazumjeti. Radio stanice vam nećemo nikakove vraćati, jer su nam sve potrebne radi operacija na ovome terenu. Kad nam nebudu više potrebne mi ćemo vratiti što tražite zajedno sa Ivicom.⁶

Upućujemo Vam Američkog majora ime neka Vam on napiše kad stigne, a Vi sa njime ljepo, provozite ga malo autom da vidi naše gradove od Ludbrega do Pitomače kako bi mogao u Americi pričati da ne živimo samo u šumama. Druga Takača⁷ odredite mu kao ličnog pratioca, samo pazite da se on nezaleće i tamo gdje netreba kao što on to zna da učini. Za drugi front kaže ovaj naš slavni major da će se otvoriti kroz 2 — 3 mjeseca. Kako vidite use i u svoje kljuse, jer ti naši veliki saveznici slabo misle na nas. Mi smo mu tu držali miting, jer smo našli jednog koji zna Engleski i pomalo je shvatio zašto se mi borimo, ali i on sanja o Draži⁸ kao nekom vladaru u Istočnoj Bosni i Srbiji o tome ga razuvjerite što smo i mi pokušali, ali nismo u potpunosti uspjeli. Dajte da se javi preko radio stanice ako to bude tražio. Sigurno ćete i Vi od G.Š.H. dobiti kuda da ga šaljete. Mnogo misli na svoju Ledi i želi u Ameriku da je vidi.

Mi ćemo se držati direktive G.Š.H. ako se situacija neizmjeni.

Smrt fašizmu — Sloboda narodu!

⁴ Stjepan Bobinac, operativni oficir Zagrebačkog NOP odreda.

⁵ Branimir, operativni oficir Zagorskoga NOP odreda.

⁶ Priređivači nisu utvrdili prezime.

⁷ Đuro

⁸ Mihailović

Smrt fašizmu — Sloboda narodu!

Uz drugarski pozdrav

Vlado,⁹ [v. r.]

P.S. Za majora nabavite četkicu za zube i pastu i ostalo što mu

¹⁰

Original, strojopis

Sign., AVI I, Fond NOB, k. 1475, f. 4, dok. br. 33.

20

1944, siječanj 12.

Izveštaj Štaba Tridesetdruge divizije NOVJ Štabu Druge operativne zone NOV i PO Hrvatske o napadu na Zlatar

ŠTAB DIVIZIJE

II. OPERATIVNE ZONE.

N.O.V. HRVATSKE.

Oper, br.: 5/44

12. I. 1944.

PREDMET: OPERATIVNI IZVJEŠTAJ. -

ŠTABU II. OPERATIVNE ZONE N.O.V. I P.O. HRVATSKE.-

Divizija II. Oper. Zone Narodno-oslobodilačke Vojske Hrvatske krenula je 3. I. 1944 god. sa Kalnika na akciju u Hrvatsko Zagorje. Prvi zadatak na tom putu bilo je neprijateljsko uporište Zlatar. Novo formirana brigada »Matije Gubec« tražila je tu akciju da bi oprobala svoju snagu. Rukovodioci su bili sigurni i tvrdili su da će zadatak izvršiti. Detaljna uputstva i pregled situacije na tom sektoru nalazi se u zapovjedi oper. br. 2/44¹ Štabu Divizije II. Oper. Zone Hrvatske /sekcija Ptuj 1:100.000/.

Uporište Zlatar nalazi se na državnoj cesti i raskrsnicama puteva Lobor —Zlatar —Mače, Brestove —Marija Bistrica — Konjščina —

⁹ Matetić, komandant Druge operativne zone NOV i POH, u to vrijeme nalazio se u Hrvatskom zagorju zajedno sa Štabom Tridesetdruge divizije NOVJ.

¹⁰ Jedan red nečitak.

¹ Vidi: AVI I, Fond NOB, k. 1475, f. 4, dok. br. 10.

— Zajezda — Belec. Zlatar se nalazi u podnožju Ivančice i povezan je sa nekoliko gorskih puteva koji vode od Lepoglave i Ivanca. Od pravca Zlatara prodire se u dolinu reke Krapine na željezničku prugu Zagreb— Varaždin. Teren je manevarski sa obližnjim kotama /kota 301, 271 i 252/. Prilaz k uporištu slobodan do samih zgrada.

Zgradi »Farofa«, crkva, kuća Mor i porezni ured brane sve prilaze i dopunjuju obranu glavnini snaga na Farofu. Bunker, rovovi i žica ispred tih objekata predstavljaju ozbiljnu prepreku na brisanom prostoru.

I. i II. bataljon brigade »Matije Gubec« dobio je zadatak da likvidira samo uporište Zlatar, međutim u toku borbe bilo je potrebno izmjeniti I. bataljon te je ubačen III. bataljon Udarne brigade »Braće Radića«. Na zasjedama bila je udarna brigada »Braće Radića« sa tri bataljona, II. Zagrebački Bataljon i Zagorski P. Odred.

Posada uporišta Zlatar sastavljena je većinom od domaćih ustaša. Oni broje 184 boraca sa naoružanjem 2 teška bacača i jedan top 57 mm., tri teška mitraljeza, 8—10 puško mitraljeza i velike zalihe municije.

Obostrana situacija prije borbe: Neprijatelj se nalazio u susjednim uporištima i to: Marija Bistrica, Zabok, Lepoglava, Ivanec, Krapina, Sv. Ivan Zelina, Bedekovščina sa oko 1500 ljudi.

Naše snage Divizije II. Operativne Zone i Zagorskog P. Odreda i

II. bataljona Zagrebačkog P. Odreda zatvarale su operativne pravce od pomenutih susjednih uporišta i sa dva bataljona brigade »Matije Gubec« napali uporište.

Borba² je počela u 4 sata 20 min. 6. I. 1944. god. i ako su borci bili i prije određenoga vremena /tri sata/ na određenim položajima. Vreme vedro, mjesečina, jako hladan vjetar, neprijatelj je bio iznenađen, međutim to iznenađenje nije bilo iskorišćeno. Otvorila se paklenska vatra i poslije nekoliko sati borbe, neodlučnošću i rukovodioca i boraca počeo je popuštati naš obruč oko neprijatelja. Napuštaju se prvi položaji i dolazi se pod jaku bacačku i topovsku vatru. Neprijatelj nam nanosi gubitke u ranjenima i borci se povlače do kojih 400 — 500 metara od uporišta. Tako je stanje bilo do ujutro u 10 sati na položaju prvoga bataljona.

Prikupljamo te poplašene naše borce, ohrabrujemo ih i šaljemo ponovo na položaje do same zgrade. Tom prilikom ustanovljeno je da mnogi položaju nisu bili dobro zauzeti, vrše se ispravke i pripreme za juriš. U večer u pol 6 sati ponovno smo bili odbijeni. Paničari i broj ranjenika stvorili su mišljenje da je nemoguće osvojiti to uporište. Na opetovanom jurišu tokom noći bili su odbijeni i izloženi

² Vidi: Dok. br. 16, 17 i 19.

unakrsnoj neprijateljskoj vatri zbog krivih izvještaja o neprijateljskim položajima i krivim raportima komandira. Pošto je neprijatelj i dalje uporno branio sve prilaze svoje glavnine i bočnim zgradama do Farofa to smo odlučili ubaciti u borbu svežu snagu Divizijsku rezervu t.j. III. bataljon Udarne brigade »Braće Radića«.

Borba se i pored toga nije razvila ni ušla u neku bolju fazu. II. bataljon brigade »Matije Gubca« pokazao se je mnogo sigurniji na položajima i bio je bolje rukovođen. Te noći odlučili smo da pojedinim jurišima četa osvojimo obližnje zgrade koje je zaposjedala banda a do samog uporišta. Međutim neprijatelj nas je i tu dočekao i onemogućio pristup glavnom zadatku. Bacačka ni topovska vatra ni uzastopni juriši naših boraca nisu pokolebali neprijatelja u očekivanju pomoći i odbrane.

Drugoga dana borbe sedmog I. 1943. god. pokušao je neprijatelj uz podršku tenkova da prodre i to: Iz Marije Bistrice i od Bedekovčine. U tim borbama Udarne brigada »Braće Radića« nanela je neprijatelju teške i krvave gubitke a zaplijenila oružja i neprijateljskih vojnika. Neprijatelj je bio odbijen i progonjen do samih uporišta.

Borba se produžila dalje u izmoravanju neprijatelja .. . međutim nepovoljne vještī sa Kalnika tražile su pregupisanje naših snaga stoga je napušteno uporište Zlatar. Snage udarne brigade »Braće Radića« prebačene su da vrše pritisak direktno na glavno uporište Varaždin i Varaždin Breg do Tonimira. Snage brigade »Matije Gubec« povukle su se na položaje nekoliko kilometara od Zlatara.

Postavljeni cilj nije postignut, ali neprijatelj je ipak jako utučen pogotovo brojem mrtvih i ranjenih.

Neprijateljski gubitci 61 mrtav, 93 ranjena.

Zarobljeno: 7 domobrana.

Uništeno: jedan tenk.

Pljen na zasjedi: 2 teška mitraljeza, 2 parabele, 2 pištolja, 16 pušaka, 1500 metaka.

Pljen u gradu: zarobljen neprijateljski puškomitraljez, 30 bombi.

Naši gubitci: 20 mrtvih, 64 ranjena od kojih je 5 umrlo u bolnici. U borbi je poginuo junačkom smrću zamjenika komandanta I. bataljona brigade »Matije Gubca« Turčić Albin i zamjenika komandanta IV. bataljona Udarne brigade »Braće Radića« Kličković Milenko. Ranjeno je dosta vojnih i političkih rukovodioca.

Utrošak municije: Naše snage u tim borbama potrošile su oko 35.000 metaka, 70 topovskih granata 47 mm. 17 mina za teški bacač.

Operacije su dobro pripremljene, plan i naređenje realno postavljeno, zasjede sigurno postavljene.

Rukovođenje nižih rukovodioca slabo, položaji nepravilno zaposjednuti, veza između četa i bataljona slaba.

Niže rukovodstvo opšte nije imalo plana pred sobom niti ga stvaralo da bi olakšali svoje zadatke. Inicijative uopšte nisu pokazali i slabo su kontrolirali borce, nepravilno razvodili na bojišne prostorije, dozvolili su da se drugovi grupišu i tako da budu izloženi neprijateljskim bacačima. Dozvolili su da drugovi napuste položaje, čak i sasvim da ih napuste i bez naređenja. Ishrana boraca zbog njihove lenosti nije bila organizirana. Ipak su se neki od njih pokazali ali ne kao rukovodioci već kao dobri borci.

Štab brigade »Matije Gubec« i ako je pravilno postavio zadatke pred svoje borce nisu posvetili dovoljnu kontrolu nad svojim jedinicama.

Teška oružja uopće u borbi za Zlatar slabo su iskorišćena, međutim na zasjedi dala su najbolju podršku boraca i pokazala odlične rezultate. Minerir, mine, benzin, umjetna magla i ostala pomoćna sredstva uopće nisu iskorišćavana, a i niko nije mislio na njih niti pravio kombinacije.

Sa razmjerom situacije slijedile su i pravilne odluke viših starijina da se zbog napada na naš oslobođeni teritorij i uporišta na Kalniku prekine borba i jednom od naših snaga koje su vršile pritisak u pravcu Varaždina i Var. Brega odbilo se neprijatelja od njegovih ofanzivnih namjera.³

Ova borba donela nam je nekoliko pouka: Nesmije se pocjenivati neprijateljske snage. Nesmiju se dopustiti operacije ozbiljnije prirode sa neoprobanim borcima. U oči svake borbe mora se izvršiti u vojničkom i političkom pogledu priprema rukovodioca i boraca. Preko krivo podnošenih izvještaja i raporta da usleđuju i krive zapovjedi.

Predlaže se za odlikovanje hrabrosti i odanosti našoj borbi drug zamjenik komandanta IV. bataljona Udarne brigade »Braće Radića« KLIČKOVIĆ MILENKO član K.P. jedan od prvih boraca našeg narodnog ustanka koji je poginuo junačkom smrću jurišući na neprijatelja.

Prilog zapovjed oper. br. 2/44

Smrt fašizmu — Sloboda narodu!

Politkomesar:
Robić Ivan [v. r.]

Komandant:
Štrok⁴ [v. r.]

³ Zbog napad na Zlatar neprijatelj je pripremao mnogo manje akcije radi rasterećenja svojih manjih uporišta.

⁴ Izidor

Da je prijepis vjeran originalu tvrdi:

V. d. načelnika štaba:
Smeš⁵ [v. r.]

Prijepis, strojopis
Sign. AVII, Fond NOB, k. 1475, f. 4, dok. br. 43.

21

1944, siječanj 11.

Iz dnevnoga izvještaja Operativnoga odjela Glavnoga stožera domobranske NDH o borbama jedinica NOV i PO Hrvatske kod Ludbreškog Ivancica, Zlatara, Draganića i Križevaca

»DNEVNO IZVJEŠĆE BROJ 11/44.

(po podacima primljenim 11. I. 1944 godine do 9 sati)

Podr. Varaždin: 9. I. postrojbe P.T.Z. zauzele Ludbreški Ivanec (9 km. j. z. Ludbrega) u kome je bila part, bolnica i škola Kalničkog odreda. Ubijeno je 15 partizana. Plien: 1 teška strojnica, 20 pušaka, 10 konja, velika količina promičbenog i vojnog tvoriva i skladište hrane. Vlastiti gubitci: 2 ranjena (1 častnik).

Istog dana pojačanja za odtrećenje Zlatara ušla su u Zlatar u 13.30 sati. Posadi je ostavljeno streljivo, a pojačanja se vratila u M. Bistricu. Partizani se povukli u sjev. izt. i iztoč. smjeru, a oko Zlatara ostale su samo manje skupine.¹ Ukupni gubitci od 6. do 9. I.: 13 mrtvih, 17 ranjenih, 13 zarobljenih, 2 strojnice uništene. Neprijateljski gubitci osjetljivi. Plien: 18 pušaka.

Podr. Samobora: Njemačke oružane snage zaposjele mjesto Breganu.

Podr. Karlovca: 7/8. I. odbijen noćni napadaj part, na General-ski Stol, a 8. i 10. I. poduzetim razviđanjem prema s. Mirići (3 km j.j.z. Generalskog Stola) naišlo se na jak odpor. Vlastiti gubitci: 1 mrtav i 1 ranjen. Neprijateljski gubitci nepoznati.

⁵ Vjekoslav

¹ O tome opširnije vidi: Dok. br. 20.

Noću 9/10. I. vatreni prepad na električnu podcentralu Ilovac (2 km s. Karlovca) bez žrtava.

10. I. kod s. Draganića (9 km s.s.i. Karlovca) part, su imali 14 mrtvih. Plien: 2 puške i 1 samokres. Vlastiti gubitci: 2 mrtva i 2 ranjena.

Podr. Siska: 8. I. napadaji part, na mjesta u području 5 km s. Gline i 5 km j. Siska protunapadajem odbijeni uz velike gubitke po partizane.

Podr. Križevaca: Noću 6/7 I. ustaška 10. bojna u borbi kod s. Osijek (11 km s. Križevaca) ubila 12, a zarobila 8 partizana (1 žena). Plien: pismara. Vlastiti gubitci: 3 ranjena.

Podr. Garešnice: 6. I. u borbi kod s. Palešnik (7 km s. Garešnice) partizani su imali 8 mrtvih, 14 ranjenih i 1 zarobljen. Plien: 5 pušaka, 900 naboja, 10 ručnih bombi. Vlastiti gubitci: 1 domobran ranjen...«

(M.P.)²

Po nalogu
Glavara glavnostožernog ureda
Zast. pročelnika operativnog odjela
glavnostožerni podpukovnik
(ELBLINGER)³
Elblinger [v.r.]

*Original, umnožen na šapirografu
Sign., AIHRPH, Fond NG, Inv. br. 33752*

22

1944, siječanj 12.

Izveštaj Okružnoga komiteta SKOJ-a Krapina Okružnome komitetu KPH Krapina o političkoj situaciji i zadacima, represalijama neprijatelja, organizacijskom stanju SKOJ-a i USAOH-a

Okružni Komitet Skoja
za Krapinski okrug

² Okrugli pečat: Nezavisna Država Hrvatska
Operativni odjel — Glavni stožer domobranstva

³ Oton

Drugarskom Okružnom Komitetu K.P.H.

za
Krapinu

Dragi drugovi!

Od prošlog našega izvještaja do danas situacija u našem okrugu znatno se je izmjenila. Poslije odlaska banditske vojske, o kojemu smo Vam već javili, nastao je veliki polet masa, a i sama mobilizacija ide veoma dobro, tako da je od 1.1 do 8.1 mobilisano oko 500 ljudi. Sada se mogu održavati veliki mitinzi i omladina se masovno na njih odazivlje. Baš u tim danima vidjela su se mnoga neshvaćanja u našim organizacijama po pitanju stare vlasti. Tako na primjer drugovi iz Kotarskog Komiteta Skoja za Pregradu uopće nisu reagirali i javljali o sporazumu kojega su sklopili neki drugovi iz Kotarskog NOO-a sa predstavnicima stare vlasti, po kojemu se dozvoljava rad staroj kotarskoj upravi samo u »korist naroda«. Po svemu tome se vidi da se naše organizacije nidu saživile potpunoma sa parolom federativne Jugoslavije i da ne shvaćaju novu narodnu vlast, kao i pomirljivi odnos spram okupatorske vlasti. Nadalje se vidi da još nisu upoznati sa tekovinama naše borbe kao i odlukama ZAVNOH-a i AVNOJ-a, jednom riječju nisu proučavale novu štampu.

Pošto je okupator pod pritiskom naših snaga na drugoj strani, morao napustiti neka naša mjesta, on nije više mogao da vrši represalije nad narodom i da ga drži pod strahom i na taj način koči borbu, zato je počeo ubacivati razne parole, tako je na primjer ubacio da su partizani izvršili prisilnu mobilizaciju i tko se neće javiti da će biti streljani. U pregradskom kotaru opet kola parola da u partizanima imade dvije grupe i to jedna koja se bori za kralja Petra, a druga koja se bori za Rusiju. A parola o Čerkezima opet se javlja i to napose tamo gdje se okupator morao povući. Nadalje se opaža pomirljivost kod jednoga djela naroda spram ustaša i to u općinama Mihovljani, Lobar gdje čak ustaše imadu uticaja kao i jedan dio Zlatarske općine iz koje imade dosta ustaša, dok iz općine Krapinske Toplice nema mnogo ustaša tek pojedinci ali se ipak među narodom može čuti; pa barem ga razumijem (misli za ustašu). Dok drugi dio na primjer Jesenje i Đurmanec opet imade pojedinih mišljenja da su Švabe bolje od ustaša. Jasno je da se takvi stavovi mogu pojavljivati tamo gdje naše organizacije slabo rade, ali se primjetilo to da onaj kraj mrzi onoga neprijatelja koji je radio zlo u tom kraju. Tu se vidi i uski horizont gledanja masa na naš pokret kao i političku situaciju.

Mi smo si dali u zadatak da preko naših organizacija i preko mitinga upoznavamo narod tko mu je neprijatelj, a tko prijatelj, kao i zbivanje u svijetu i kod nas. Na taj način da proširimo vidokrug masasa. Parole koje izbacuje reakcija o Čerkezima raskrinkavati ćemo pred masama tako da ćemo tumačiti od kuda su pokupljeni ti Čerkezi i kako okupator hoće na taj način da pred našim narodom oblati SSSR isto tako treba raskrinkavati parole reakcije sa kojima ona hoće da razjedini našu borbu na borbu pojedinih stranaka da je skrene sa opće narodne borbe.

Isto tako se je vidio nepravilan stav naših organizacija prema NOO-ima. Stalno su dolazili izvještaji da NOO-i koče borbu, da brišu parolu koje je omladina napisala, da zatrpavanju prekopane ceste. Mi smo na našem sastanku uvidjeli da je takav stav nepravilan, da se sa takovom rabotom sve više i više srozaju NOO-i u očima naroda, radi pojedinaca sabotera u njima, a naše organizacije sa time pomažu zapravo tim saboterima. Mi smo dali parolu, koliko je Skoj pomogao NOO-ima da se očisti od oportunističkih elemenata i da mu se stvori autoritet kod naroda.

Narod, a i naše organizacije još nisu upoznate sa svima, a napose sa najnovijim tekovinama naše borbe, sa stvaranjem Nacionalnog Komiteta, sa novim odlukama ZAVNOH-a i AVNOJ-a. Oni još nisu upoznati da za sve to moramo uglavnom zahvaliti Komunističkoj partiji, njenom mudrom rukovodstvu.

Kod naših boraca u odredu opaža se dosta slabo interesiranje za političku situaciju i za događaje u svijetu i kod nas. Tako kad se održavaju četni i bataljonski mitinzi slabo borci poslije zalaze u diskusiju a njihovi razgovori kreću se uglavnom oko njihovih kuća. A sam politički rad Skoja veoma je slab, i sami Skojevcu veoma su mladi članovi naših organizacija. Mnogi članovi Skoja prigovaraju komandnom kadru (pogotovo nižim) za niz nepravilnosti, a političkom za neaktivnost. Mnogi borci nebi htjeli ostaviti Zagorje i govore da dok bi se oni drugdje tukli da dotle bi Švabe palile njihovu kuću. A ima i dosta veliki broj boraca, pogotovo starijih u borbi, koji kažu da im je svejedno gdje se bore glavno da tuku Švabe.

Politički zadaci.

Ukloniti sve nedostatke, kao pomirljivost, nepravilan odnos spram NOO-a raskrinkavati parole reakcije i njenih agenata, a jasno da time i raskrinkavamo reakciju i njene agente. Povezati reakciju sa fašistima i prikazati kako ona sa svojim parolama zapravo pomaže fašistima. Zainteresirati omladinu u vojsci za političko zbivanje, preko mitinga.

Upoznati omladinu sa najnovijim odlukama AVNOJ-a, sa Nacionalnim Komitetom privremenom vladom i odlukama po pitanju izbjegličke vlade, a AVNOJ kao zakonodavnu i izvršnu vlast. Popularizirati imenovanje druga TITE za prvoga narodnog maršala u Jugoslaviji. Upoznati omladinu sa programom da se borba vodi za slobodnu Hrvatsku u federativnoj Jugoslaviji. Popularizirati Crvenu Armiju i Sovjetski Savez koji nam su svojom borbom omogućili da dignemo ustanak. Osim toga prikazati veliku zaslugu Sovjetskog Saveza, koju nam je pružio u raskrinkavanju izbjegličke vlade u svijetu. Osim toga je popularizirao našu borbu i upoznao strane narode o istini kod nas.

Zadnje vrijeme mobilizacija zadovoljava, kako smo prije javili da je do 8. ovog mjeseca od 1. ov. mjes. mobilisano oko pet stotina a poslije 8. pa do danas daljnjih 250 boraca. Čisto točne podatke još nemamo samo znademo da taj broj nije preveliki nego čak manji. Mi danas omladini tumačimo kako je već većina naroda u borbi i kako ta većina imade pravo da od svakoga traži da ide u borbu. Nadalje tumačimo kako će svaki čovjek poslije borbe morati polagati račune gdje je bio i što je radio dok se je narod borio, pa jasno da će i prema zasluzi dobiti plaću.

Mi smo sav naš rad, rad naših organizacija usmjerili u duhu kongresa i za kongres, politički rad preko mitinga, akcije i t.d. sve se odvija u duhu kongresa. Zlatarski i Krapinski kotar su to sproveli u manjoj mjeri.

Pozdravna pisma po kojima smo mi grešili sada će se sastavljati na tim zborovima i mitinzima. A isto tako će se i organizirati pobiranje potpisa na masovnijoj bazi, stvaranjem oduševljenja.

Represalije.

U Bedekovčini i Poznanovcu¹ okupator je izvršio masovnu pljačku i hapšenje. Osim toga je ubio jednoga našega člana KP, mučeći ga prije na zvjerski način. U Sv. Križu ubijeno do sada oko petorice naših simpatizera, a jednoga objesili da visi za primjer. Inače su tamo proglasi da poslije dva sata o podne ne smiju se kretati seljaci u grupama pa čak ne smiju ići niti dvojica zajedno, samo pojedinac, a poslije 6 sati nema nikakvog izlaza i na svakoga se puca bez opomene. Osim toga izvršeno je neko palenje kuća u Poznanovcu, tačnoga broja se ne zna, samo došla je velika kolona ljudi u partizane.

¹ Vidi: Dok. br. 36.

Organizaciono stanje.

U zadnje vrijeme mi kod naših organizacija ispravljamo sektaški stav koje su one imale po pitanju primanja u Skoj. Tako na primjer da je na jednom Kotaru bilo oko Dvadeset članova Skoja, a 60 seoskih odbora USAOH-a. Tako se broj Skojevskih grupa veoma povećao. Raspodjela rada koja je bila izvršena u Skojevskim grupama po direktivi koje smo dobili od druga Danea² nije još prodrla kroz sve organizacije tako da se nađe raspodjela po sledećim sektorima:

Polit, sektor
Organizacioni sektor
Obavještajna služba
Kurirstvo i t.d.,

po tome se vidi da se nije shvatio rad Skoja među masama omladine, nema omladinskih domova, odbora Pionira, pjev, grupa itd. gdje bi se obuhvatilo omladinu u gdje bi Skoj mogao uspješnije da djeluje i ako imade u mnogim krajevima zato uslova. Inače su sve to mladi Skojevci ali disciplina im je dosta dobra a isto tako i odgovornost za rad i da su se zadaci pred njih stavljali konkretnije i da su se potpunoma objasnili bilo bi mnogo više uspjeha po radu, najbolji dokaz nam je zato pregradski kotar.

Mnoge naše grupe drže već sastanke dva puta nedeljno, dok neke još to nisu uvele. Mi smo pred sve Komitete postavili kao zadatak da se moraju održati dva sastanka tjedno jedan radni, a jedan odgojni.

Kotarski komiteti nisu nam podjednaki, Kotarski Komitet za Klanjec i Pregradu odskaču, dok za Krapinu i Zlatar ne odgovaraju to se najbolje vidi po rezultatima, po pitanju kongresa, kao i po političkom uticaju na omladinu. Osim toga u nekim komitetima bilo je labavih drugova kao i drugova koji su služili dosta dugo okupatora u domobranima, zato smo izvršili čišćenje komiteta. I to tako da iz kotarskog komiteta Klanjec odmah se pošalje u vojsku drug Ludvig,³ a Štefek⁴ nakon kratkog vremena, Mustafa⁵ da ostane dalje kao sekretar, sa time što ćemo ga poslati na kurs. Komitet se imade popuniti još sa dvije drugarice po mogućnosti. U Kotarskom Komitetu za Krapinu poslati ćemo u vojsku druga Mladića⁶ sekretara Komiteta, jer pokazuje priličnu nedisciplinu i neozbiljnost, a u našoj vojsci tako nije bio, pa neka prođe malo borbe, da se očeliči. Za njegovoga zamjenika uzeti ćemo drugaricu Miciku,⁷ seljanku koja

² Vuksan

³ Bedinjanec

⁴ Berislavić

⁵ Branko Masnjak

⁶ Andrija Jadek

⁷ Družinec

Г

se pokazuje dosta dobra u radu a i disciplinirana je kao i odgovorna, za organizacionog sekretara uzeti ćemo drugaricu Milku,⁸ koja je veoma mlada u radu, ali se lijepo i brzo razvija kao Komunista, ona je seljanka a pratila je naš pokret još kao dijete. Poslati ćemo u vojsku i druga Lesjaka⁹ radi labavosti a i pomalo ženskarenja, a uzeti ćemo dva mlada druga. U Kotarskom Komitetu za Pregradu predlažemo sekretara drugaricu Ružu¹⁰ u O.K. Skoja, drugovi iz O.K. KPH su se složili sa tim predlogom, osim toga poslati ćemo jednog druga za sekretara KK za Zlatar. KK za Zlatar formirati ćemo od četiri člana i to sekretar Boris,¹¹ članovi Štefek¹² Turčin,¹³ Rezika¹⁴ dosadanji član KK Skoja za Krapinu. Osim toga bi popunili komitete sa najboljim drugaricama iz općinskih komiteta.

Naš Komitet broji sada četiri člana, jer nam drug Branko¹⁵ odlazi. Mi predlažemo da se prime u komitet drugarica Ruža i Dragica,¹⁶ drugovi iz OK KP se slažu sa tim predlogom. Drugarica Dragica bila je na kursu, a o drugarici Ruži ispričati će Vam najbolje drug Branko. Drug Ico¹⁷ je teško bolestan i imade malo nade da će ozdraviti prije proljeća.

Predvidjeli smo ljude za Okružni odbor USAOH-a i formirati ćemo ga 16. ovaj mjesec. Od okružnog Komiteta ući će unutra drug Veselić¹⁸ i Marić,¹⁹ uz petoricu drugih drugova.

Isto tako pristupilo se formiranju kotarskih odbora USAOH-a u Klanjcu, Pregradi i Krapini dok u Zlataru nema još uvjeta za formiranje tih odbora.

Što se tiče delegata za kongres mi smo u saglasnosti sa OK KPH odredili sa obzirom na to što je Ico bolestan, da rad nebi previše slabio da na kongres neide drug Marić nego iz OK SKOJ-a da ide Rudek,²⁰ a drug Veselić da ide na Skojevski kurs. Za srednji Skojevski kurs poslati ćemo druga Veselića, Mustafu, Ružu i Majdaka²¹ iz vojske.

⁸ Kos

⁹ Ivan

¹⁰ Cveta Jerin

¹¹ Priređivači nisu utvrdili na koga se to odnosi.

¹² Isto.

¹³ Isto.

¹⁴ Isto.

¹⁵ Klarić

¹⁶ Makar

¹⁷ Josip Družinec

¹⁸ Rudolf Vidiček

¹⁹ Boris Majer

²⁰ Stjepan Krog

²¹ Kao bilj. 11.

O akcijama javiti ćemo Vam kasnije, kao i o drugim stvarima.

12 I 1944.

Smrt fašizmu Sloboda narodu!

Drugarski pozdrav
Marić²² [v.r.]

Original, strojopis
Sign., AIHRPH, KP- 82/3157

23

1944, siječanj 12.

***Izveštaj Đure Uzelca Ekonomskome odjelu ZA VNOH-a o mogućnosti-
ma prebacivanja hrane iz Moslavine za Liku preko Banije***

EKONOMSKOM ODJELU ZAVNOH-a

Pred nekoliko dana stigli smo u Moslavinu. Put je bio dosta težak ali nam je ipak uspjelo da se prebacimo u dosta kratkom vremenu.

U Moslavini smo odmah stupili u vezu sa Okružnim NOO-em. Naročito nas je zainteresovalo pitanje prebacivanja hrane.¹ Hrane ovdje imade dosta koja stoji već spremljena, ali je samo teško pitanje prebacivanja. Pored hrane imade i sjemena, raznog alata, a postoji mogućnost i za nabavku traktora. Bjelovarski Okružni NOO uputio je ovih dana jedan transport od 100 kola žita, koje je stiglo do Moslavine, za Liku. Ovdje za sada stoji jer nema za sada mogućnosti za prebacivanje. Radimo na ispitivanju terena, te u koliko dobijemo povoljne izvještaje uputićemo ga dalje. Drugovi koji su dopratili transport, kažu, da njihov Okrug ima toliko hrane, da bi nam mogao velike količine stavljati na raspolaganje, a osim toga i sjemena, alata itd. Dalje kažu da ne smiju uopće više sakupljati hranu, jer da je toliko od ušura imadu, da ne znadu kamo će s njom.

Najvažnije je pitanje sada dok se ne vratimo, a koje treba najhitnije riješiti, a koje riješenje mi predlažemo, na osnovu svega što [smo] putem vidjeli kao i ovdje:

²² Kao bilj. 19.

¹ O radu Komisije za pomoć opustošenim krajevima vidi: Građa SZH, knj. VI, dok. br. 183, i AIHRPH, NV —86/1404.

Da se uspostavi jedan stalan kanal za prebacivanje hrane. Moguće bi taj kanal bio preko Banije, jer drugovi iz Moslavine, mogu hranu prebacivati sami do Save. Taj kanal treba dobro sa jakim jedinicama osigurati do Save, a G.Š. da izda naređenje moslavačkim ili kojima drugim jedinicama za osiguranje ovdje. Kad bi imali jedan takav kanal, moglo bi se odmah početi prebacivanjem žita i to svakodnevno po veću grupu kola. Razumije se, da je potrebno da Centralna Komisija odmah uporedo s tim organizira i jaku prihvatanu i otpremnu stanicu na Savi u Baniji, tako da se žito odmah otprema dalje. Isto tako osigurati i prevozna sredstva. Ovo bi se moralo odmah učiniti, dok je vrijeme povoljno, jer će kasnije nastati opet blato i neće se moći stvoriti ništa.

Centralna komisija bi trebala ispitati da li bi bilo bolje kanal otvoriti preko Banije ili Pokuplja, ali naše je mišljenje svakako preko Banije, jer je stanje preko Posavine, takvo da se jedva pojedinac prebacuje.

Ukoliko po ovome donesete neko rješenje obavjestite nas depešom.

Ukoliko postoje mogućnosti za nabavu soli sa Paga, treba je što više spremati, jer je ovdje za istu potreba velika, a treba da se istim kanalom odmah i ona prebacuje, tako da ga u što kraćem vremenu što bolje iskoristimo.

Očekujemo konferenciju,² pa ćemo i na njoj ova pitanja riješavati. Pokušaćemo zainteresirati drugove za pravljenje samara, jer bi se na takav način moglo mnogo lakše i pored blata i nedostatka puteva skoro iste količine hrane prebaciti kao i kolima.

Javićemo vam se naknadno, a ovaj list vam šaljemo jednom prilikom i nadamo se da će na vrijeme stići.

Smrt fašizmu — Sloboda narodu!

Moslavina, 12. I 1944.

Đ. Uzelac
Marinović Ivo

Original, strojopis
Sign., AIHRPH, NV- 25/2263

² O tome opširnije vidi: Dok. br. 40.

1944, siječanj 12.
Sisak
Izveštaj Zapovjedništva 1. oružničke pukovnije Ministarstvu unutrašnjih poslova za razdoblje od 26. prosinca do 11. siječnja 1944. godine

ZAPOVJEDNIČTVO
1. ORUŽNIČKE PUKOVNIJE
J. S. Br. 20/Taj.
U Sisku 12. siečnja 1944.

Predmet: Doglasno izvješće

PREDSJEDNIČTVU VLADE NA RUKE POMOĆNIKA PREDSJEDNIČTVA	
VLADE DRŽAVNOG TAJNIKA Dr VJEKOSLAVA VRANČIĆA	ZAGREB
GLAVNOM ZAPOVJEDNIČTVU ORUŽNIČTVA SIG. ODJEL	ZAGREB
ZAPOVJEDNIČTVU 1. ZBORNOG PODRUČJA (Izveštaj)	ZAGREB
RAVNATELJSTVU ZA JAVNI RED I SIGURNOST (Odsjek X.)	ZAGREB
ZAPOVJEDNIČTVU SREDIŠNJE ORUŽNIČKE ŠKOLE	BJELOVAR
ZAPOVJEDNIČTVU 2. ORUŽNIČKE PUKOVNIJE	GOSPIĆ
ZAPOVJEDNIČTVU 3. ORUŽNIČKE PUKOVNIJE	BANJA LUKA
ZAPOVJEDNIČTVU 4. ORUŽNIČKE PUKOVNIJE	BROD n/Savi
ZAPOVJEDNIČTVU 5. ORUŽNIČKE PUKOVNIJE	SARAJEVO
ZAPOVJEDNIČTVU 6. ORUŽNIČKE PUKOVNIJE	MOSTAR
ZAPOVJEDNIČTVU 7. ORUŽNIČKE PUKOVNIJE	SPLIT

Prema uputu za organizaciju i rad izvještajne službe i zapoviedi Vrhovnog oružničkog zapovjedništva Taj. J.S.Br. 320 od 31. srpnja 1941. g. predlažem sljedeće izvješće za vrijeme od 26. prosinca 1943. do 11. siečnja 1944. godine.

I. OBĆA POLITIČKA SITUACIJA:

1. Razpoloženje naroda obzirom na unutarnje i vanjske prilike i događaje:

Hrvatski narod na području pukovnije, pod stalnim pritiskom partizana i ostalih pljačkaških i odmetničkih banda, sve više podliježe komunističkoj i ostaloj partizanskoj promičbi. Državne oblasti pružaju narodu zaštitu samo po gradovima i većim mjestima kamo još nisu prodrli partizani, dok po selima i manjim mjestima, koja su pod vlašću partizana, državna vlast nije u mogućnosti da narod

zaštiti. Njemačke savezničke i naše postrojbe u posljednje vrijeme energično i uspješno gone partizanske bande, što pomalo kod naroda vraća vjeru u moć države i njenog vrhovništva.

Da bi se područje pukovnije očistilo od odmetnika, potrebno je poduzeti podhvate širokih razmjera od strane naših i savezničkih oružanih snaga. Na željezničkim prugama Sisak—Zagreb, Karlovac—Zagreb i Zagreb—Novska, partizani i nadalje tako reći svakodnevno minama razaraju prugu, propuste i b.b. linije. Ovo donša velike štete, kako osobnom tako i teretnom prometu. Ovakovo stanje potrajati će i dalje i to stoga što se željeznička pruga izvan željezničkih postaja nikako ne osigurava, pa manje skupine partizanskih rušilačkih odjela u svako doba dana i noći imaju slobodan i nesmetan pristup na željezničku prugu.

Pravoslavci: Sve više se opredjeljuju za partizane—komuniste. Iz njihovih sela svakim danom sve više raste broj odmetnika. Oni očigledno nastoje pomoću partizanstva srušiti Nezavisnu Državu Hrvatsku, a onda zagospodariti nad Hrvatima u cilju potpunog iztriebljenja.

Židovi: Ima nešto malo ostataka u mješovitim brakovima ili po gdje koji starac. Ovi su mirni i nad njima vodi se nadzor.

Niemci: Bez promjena. Odlučni su na borbu do pobjede.

Mađari: Nelojalni su, podmukli, plašljivi i sve više surađuju sa partizanima, te većim dielom, a osobito iz vojske bježe u Mađarsku.

Česi: Otvoreno se bore protiv Hrvata kao nikad do sada, te su svrstani u 21. partizansku brigadu, koja krvoločno nastupa protiv Hrvata.

2. Kao važnije iznosim sljedeće:

KRILO ZAGREB:

20. XII. 1943. u 24.00 sata na željez. pruzi Zagreb—Novska (3 km. z. od Popovače) oklopni vlak naišao je na minu. Troja štitna kola izbačena iz tračnica. Žrtava nije bilo. Pruga je oštećena za 2 metra.

23. XII. 1943. u 21.00 sat na željez. pruzi Zagreb—Novska na stajalištu Prečec (13 km. j. i. od Dugog Sela) osobni vlak iz Zagreba naišao je na minu. Izbačen je stroj i 2 vagona. Partizani¹ napali su na vlak. Domobrani, ustaše i njemački vojnici iz vlaka prihvatili su borbu, ali su od nadmoćnijih partizana svladani i zarobljeni. Poginula su 2 njemačka vojnika. Putnici iz vlaka su pobjegli, ali su parti-

¹ Miniranje izveo Treći diverzantski bataljon.

zani sve stvari opljačkali. Zarobljenike partizani su vezali žicom i sobom odveli.

24. XII. 1943 u 20.00 sati na željez. pruzi Sisak —Zagreb kod sela Mraclina (7 km. j. i. od Vel. Gorice) teretni vlak naišao je na minu. Jedna štitna kola izbačena sa tračnice. Pruga oštećena za 15 metara. Žrtava nije bilo.

24. XII. 1943. u 22.15 sati u kući Jalžabet Branka u Hrv. Leskovcu, ubijeni su ustaški poručnik Krsto Vukić 6. sati zagrebačke posadne bojne i Fišer Aralbed iz Hrv. Leskovca od partizana² iz pušaka. Od krojača Cimer Petra odnели odjela u izradbi i 1 krugoval. U toku noć napadali su na straže u Hrv. Leskovcu, ali je napad odbijen.

25. XII. 1943. u 03.00 sata skupina oko 80 partizana upala je na državno dobro Božjakovina (7 km. s.i. od Dugog Sela), te otjerali 24 komada raznovrsnih svinja.

26. XII. 1943. u 18.55 sati na željez. pruzi Zagreb —Sisak između željez. postaje Mraclin —Turopolje (6 km. j.i. od Vel. Gorice) brzi vlak naišao je na minu. Izbačena su dvojka kola iz tračnica. Pruga oštećena oko 30 metara. Poginule su 2 osobe, a 3 ranjene.³

26. XII. 1943. oko 00.30 sati skupina nepoznatog broja partizana došla je u selo Trstenik (7 km. s.z. od Zaprešića), upali u kuću željezničara Zorbas Pavla starog 40 godina, izveli ga iz kuće i zaklali. Kod ubistva bilo je 8 istomjernih seljaka iz istog sela, svi su uhvaćeni i predani vlastima.

27. XII. 1943. u 07.45 sati na željez. pruzi Zagreb — Novska kod sela Ostrna (5 km. j.i. od Dugog Sela) osobni vlak naišao je na minu. Stroj i dvojka kola izbačena sa tračnica. Pruga oštećena za 75 metara. Strojovođa i ložać povrijeđeni.

28. XII. 1943. manja skupina partizana minirala je strojarnicu u kamenolomu Bizek (3 km. s.i. od Podsuseda). Strojevi su teže oštećeni, te je poslovanje prekinuto. Žrtava nije bilo.

28. XII. 1943. u 19.00 sati u selu Laduč (3 km. s. od Savskog Marofa) po partizanima pred svojom kućom iz vojničke puške ubijen je Lopatić Stjepan zato što je prigovorio partizanima da mu ne ruše plot. Istodobno 3 partizana u talijanskoj odori došla su u kuću seljaka Pavlović Pavla i tražili njegovog sina Matu koji nije bio kod kuće, da im preda vojničku odoru i oružje, kad ga nisu našli pošao je Pavlović sa ženom za njima na dvorište, gdje su ga iz puške ranili, te je istog dana umro.

² Napad su izvršili dijelovi Žumberačko-pokupskog NOP Odreda.

³ Miniranje izveo Drugi diverzantski bataljon.

28. XII. 1943. u 21.45 sati eksplodirale su 2 mine, a 29. XII. 1943. u 07. 25 sati 1 mina na željez. pruzi Sesvete — Dugo Selo između sela Sesvete i Sesvet. Kraljevca. Pruga je oštećena za 50 metara. Žrtava nije bilo.

29. XII. 1943. u 23.00 sata neutvrđeni broj partizana napao je općinu Gor. Stubica (4 km. j.i. od Donje Stubice). Zapalili zgradu koja je do temelja izgorila, a sobom odveli bilježnika Slavka Crnkovića, načelnika Ivana Lisaka, pisara Josipa Božića, redara Petra Jakšića i trg. Boroš Vinka, za čiju se sudbinu do sada ne zna.

30. XII. 1943. u 21.00 sat neutvrđeni broj partizana došao je na željez. postaju Gor. Stubica (3. km. i. od Donje Stubice). Na prometnom uredu i čekaonici demolirali vrata i prozore. Zgradu vlakopratnog osoblja zapalili, 1 vagon II. i 1 vagon III. razreda također zapalili, te 1 vagon teretni. Na 2 vagona III. razreda polupali sve prozore, a stroj sa bombama onesposobili.

31. XII. 1943. u 22.00 sata u selu Samci (3 km. s.i. od D. Stubice) ista skupina partizana zapalila je zgradu vinarske zadruge.

31. XII. 1943. u 04.00 sata skupina oko 30 naoružanih partizana⁴ došla je u selo Breganu (5 km. s.z. od Samobora). Iz općine odneli 2 žiga, 1 zastavu i raznog pisarničkog tvoriva i polupali Poglavnikovu sliku, a iz tvornice štapova odneli 1 pisali stroj i 2 ručna kufera, te od seljaka Jure Vrbanić iz Klokočevca 1 krugoval.

2.1. 1944. u 23.00 sata neutvrđeni broj partizana zapalio je podržavljenu tvornicu štapova u selu Bregani (5 km. s.z. od Samobora).

4. I. 1944. u 07.00 sati na željez. pruzi Zagreb — Karlovac, između željez. postaje Hrv. Leskovac— Horvati (4 km. j.z. od Hrv. Leskovca) njemački vojnički vlak naišao je na minu, te je usljed eksplozije sa tračnica izbačeno 6 vagona. Poginula 2 njemačka vojnika, a 5 ranjeno. Pruga oštećena za 30 metara.

6.1. 1944. u 06.00 sati po neutvrđenom broju partizana minirana je željez. pruga kod željez. postaje Pušća Bistra (10 km. s. od Zaprešića). Pruga oštećena za 1 metar. Žrtava nije bilo.

7. I. 1944. u 16.00 sati na zrakoplovnom uzletištu u Vel. Gorici zapaljeno je oko 50 bačava benzina. Ovaj benzin zapaljen je iz neopreznosti od strane domobrana koji su na istom mjestu izrađivali bunkere. Žrtava nije bilo.

KRILO VARAŽDIN:

7. XII. 1943. na cesti kod sela Gređice (2 km. j. od Klanjca) po skupini partizana⁵ neutvrđene jačine dočekani su i ubijeni iz puša-

⁴ Odnosi se na snage Omladinske NO brigade »Joža Vlahović«.

⁵ Odnosi se na Zagorski NOP odred.

ka oružnik Petrović Mihael i prič. domobran Horvat Cvjetko postaje Klanjec, koji su pošli u Zagreb radi dopreme živežnih namirnica.

7. XII. 1943. iz sela Gredica i okolnih sela partizani odveli su 7 seljaka od kojih su 5 strijeljali, a za sudbinu dvojice se ne zna. Razlog streljanja je taj, što su podpomagali naše i savezničke oružane snage i stajali u vezi sa našim oblastima.

19. XII. 1943. u 13.00— 14.00 sati u Varaždin Briegu (10 km. j. od Varaždina) između naših postrojbi i partizana⁶ vođena je borba. Posljedak nepoznat.

20. XII. 1943. od 01.00 — 02.00 sata u Varaždin Briegu vođena je borba između naših postrojbi i partizana. Na našoj strani žrtava nije bilo. Na strani partizana poginula 3 partizana.

20. XII. 1943. između sela Bartolovca i Štefanca (10 km. i. od Varaždina) po našim domobranskim postrojbama ubijen je 1 nepoznati partizan.

22. XII. 1943. od 01.00 — 02.00 sata vođena je borba između naših ustaških postrojbi i partizana u Varaždin Briegu. Gubitci partizana nepoznati, a kod naših postrojbi nije bilo.

23. XII. 1943. od 08.00 — 09.00 sati na mjestu zv. Tonimir (14 km. j.i. od Varaždina) vođena je borba između naših postrojbi i partizana. Na našoj strani 4 ranjena. Na strani partizana više mrtvih i ranjenih i 4 živa uhvaćena.

23. na 24. XII. 1943. neutvrđeni broj partizana zapalio je željez. postaju Novi Marof i tamo nalazećih se 7 vagona i mostnu vagu.

24. XII. 1943. pred večer jača skupina partizana⁷ napala je oružn. postaju Krap. Toplice (9 km. j.z. od Krapine). Momčad svladali i razoružali, te se za sudbinu 13 momaka ne zna.

Od 26. XII. 1943. skupina partizana⁸ neutvrđene jačine nalaze se na području občine Bednja, Cvetlin i Višnjica, kotara Ivanec. Te skupine prekopavaju ceste na putevima: Lepoglava —Cvetlin —Višnjica—Ivan—Lepoglava. Osim toga od tamošnjih seljaka oduzimaju građansko oružje, potražuju osobe koje su u službi ustaške organizacije ili ustaške vojnice, legionare koji se nalaze na dopustu, te domobrane za koje doznaju da su kod kuće i imaju vojničku odoru i oružje. Na prekopavanje ceste i rušenje mostova tjeraju silom i tamošnje seljake.

27. na 28. XII. 1943. skupina partizana⁹ neutvrđene jačine došla je na željez. postaju Bedekovčina (7 km. i. od Zaboka). U uredovnici postaje uništili sav namještaj i uređaj i polupali sve prozore, pred

⁶ Odnosi se na Kalnički NOP odred.

⁷ Kao bilj. 5.

⁸ Isto.

⁹ Isto.

zgradom minirali posebi prolaz. Na km. 329 rastavili šinje. Na km. 332 na mostu oštećena 1 šinja, na km 333.5 miniran most na km, 335.2 šinje minama oštećene, na km 335.5 1 šinja minom oštećena. Pred postajnom zgradom minirane su i oštećene skretnice br. 3, 5 i

6. Skladište zapaljeno i oštećeno t.j. izgorilo. Partizani su nadstojniku postaje i činovniku zaprijetili, da ne smiju tamo stanovati, jer da će izgorjeti. Promet je do Zlatara obustavljen. Istodobno u Bedekovčini zapaljena je kuća Židova Klain Mavre u kojoj je bila smještena ustaška postrojba, a kasnije njemačka postrojba.

29. XII. 1943. 4 partizana došla su u blizinu bunkera kod željez. mosta (4 km. j. od Varaždina). Posada je otvorila vatru i ubila jednog, a ostali se razbjegli.

28. XII. 1943. u selo Strmec (14 km. s.z. od Varaždina) došla je skupina oko 40 partizana i sobom odvela 5 mladića u dobi od 18 — 25 godina.

29. na 30. XII. 1943. jaka skupina partizana dobro naoružana u Varaždin Briegu (10 km. j. od Varaždina) napala je jednu ustašku sat P.T.z. koja se je pred nadmoćnijim neprijateljem morala povući u selo Turčin (5 km. j. od Varaždina).

30. XII. 1943. oko 06.00 sati kod sela Doljana (10 km. j. od Varaždina) došlo je do sukoba između naših oružanih postrojbi i partizanskih skupina, te između sela Turčina i Knežinca Gornjeg (6 km. j.i. od Varaždina). Borba je trajala do 11 sati. Na našoj strani 22 mrtva i 15 ranjenih. Na strani partizana bilo je dosta mrtvih i ranjenih. Mrtve su odvezli na troja kola i pokopali na groblju u selu Knežincu Gornjem, a ranjene odvezli u nepoznatom pravcu. Poginule su 4 građanske osobe.

30. XII. 1943. na željez. pruzi Varaždin — Zagreb između željez. postaje Varažd. Toplice i sela Doljana (6 km. j. od Varaždina) u dužini 1 km.

30. XII. 1943. oko 15.00 sati u Varaždin Brieg (10 km. j. od Varaždina) došla je skupina partizana konjanika neutvrđene jačine i sobom dovukli 2 — 3 topa. U 19 sati pucali su iz topova u pravcu Varaždina, te je granata pala u blizini tekstilne industrije. Žrtava nije bilo.

Skupine partizana koje su vodile borbu sa našim postrojbama od sela Doljana i Knežinca Gornjeg, podijelile su se u 3 skupine i povukle 31. XII 1943. i to: jedna u selo Seketin (15 km. j. od Varaždina), druga u selo Beletinec (14 km. j. od Varaždina) a treća u pravcu Varažd. Toplica. Jačina nije utvrđena. Po pripovijedanju seljaka, partizana je bilo oko 10.000, te da su partizani izjavili, da će se za par dana povući iz ovih krajeva, jer da je ovdje narod siromašan i nema što jesti. Skupina partizana koja se od ranije nalaze u Varažd.

Toplicama navodno raspolažu sa 18 topova. U času povlačenja partizana iz Doljana i okoline, jedna naša osoba posmatrala je i utvrdila, da su puna 4 sata prolazile kolone izpred njegove kuće, te je primjećeno da su među partizanima sve Slavonci i Sremci.

Partizanska brigada braće Radića nalazi se sada u Varaždin Briegu i selu Tonimiru (10 i 15 km. j.i. od Varaždina). Svoje obhodnje izašlju u obližnja sela na izvide.

U selima Seketinu, Lužanima i Beletincu (10 i 16 km j. od Varaždina) nalazi se Kraiška partizanska brigada¹⁰ nepoznate jačine. Ova skupina raspolaže sa 5 topova, 3 su ukopana na Varaždin Briegu upereni prema Varaždinu. Također raspolažu sa dosta konjanika i mazgi za nošenje strjeljiva i teškog strojnog oružja.

1. I. 1944. oko 24.00 sata u selo Petrijanec (10 km. s.z. od Varaždina) došla je skupina partizana jačine 15 — 20 ljudi. Sukobila se sa obhodnjom izpostave postaje Petrijanec. U sukobu sa 4 naboja iz parabele pogođen je oružn. narednik Kraljić Mato i na mjestu ostao mrtav. Za sudbinu trojice oružnika koji su bili u službi se ne zna. Sa ubijenog Kraljića partizani odneli su pušku.

2. I. 1944. u Novi Marof i u sela Oštrice i Presečno (4. i 5. km. s. od Novog Marofa) došle su jače skupine partizana. U selima Jakopovcu, Kelemenu i Jalžabetu (9 i 12 km. j.i. od Varaždina) nalaze se od ranije jače skupine partizana. Ove skupine došle su u navedena sela radi približavanja Varaždinu i napada na istog.

3. I. 1944. u selo Knežinec Donji (9 km. j.i. od Varaždina) došla je skupina partizana neutvrđene jačine i odvela 3 seljaka za čiju se sudbinu ne zna.

3. I. 1944. skupine partizana koje su se nalazile u Varaždin Briegu i selima Seketinu i Lužanima (8. i 9 km. j. od Varaždina) povukle su se i to: jedna u pravcu Novog Marofa, druga preko sela Bele (13 km. j.z. od Varaždina) u pravcu Kalnika i treća preko sela Petkovca i Ljubeščice (4 i 5 km. s.i. od Novog Marofa) za Kalnik.

U zadnje vrijeme primjećeno je: da seljaci iz onih sela koje se nalaze uzduž hrvatsko-njemačke granice vade mine koje su postavljene od njemačkih oblasti za utvrđenje granice i ove predaju partizanskim skupinama, a ove ih izkorišćuju za rušenje željezničkih pruga, mostova i t.d.

4.1. 1944. oko 06.30 sati krenule su iz Varaždina u pravcu Novog Marofa i Varažd. Toplica jače ustaške i domobranske snage podpomognute topničtvom i tenkovima u podhvat. U toku dana bez borbe zauzete su Varažd. Toplice, jer su se partizani povukli 3. I. 1944. u pravcu Budinščine i Zlatara. Sobom su odvezli preko Novog Ma-

¹⁰ Tada se tu nalazila NO brigada »Matija Gubec«

rofa 80 kola natovarenih živežnim namirnicama i ratnim tvorivom. U Varaždinskim Toplicama uhićeno je 28 osoba koje su surađivale sa partizanima, a zaplijenjene 2 kuhinje preostale, nešto namirnica i 1 konj.

KRILO PETRINJA:

18. XII. 1943. u selo Lonja (30 km. j.i. od Siska) došao je jedan odjel ustaša iz Jasenovca radi prisilnog odkupa stoke za njihove potrebe. Prije ulaska u selo Lonju, poručili su seljacima da dolazi »narodno oslobodilačka vojska«, nekoliko seljaka išlo je pred njih da ih dočeka, ali kada su primjetili da su to ustaše razbježali su se. Po izvršenom obkoljavanju Lonje, ušli su u selo. Jedan seljak dolazeće ustaše pozdravio je sa partizanskim pozdravom, radi čega je uhićen i obješen o jednu krušku. Ove postrojbe po kućama vršile su pregled radi ustanovljenja da li su svi članovi obitelji kod kuće. U koliko koji od članova obitelji nije bio kod kuće iz ovih kuća uzimali su ta-
oce. U kojima kućama nije nitko nađen, demolirali su ih, a imovinu zaplijenili.

22. XII. 1943. sa lijeve obale rieke Save u Martinskoj Vesi Desnoj (11 km. s. od Siska) odmetnici¹¹ uznemirivali su pušćanom vatrom ustaške postrojbe. Napad odbijen bez gubitaka.

22. na 23. XII. 1943. iz sela Streljačkog (4 km. s. od Siska) odmetnici odveli su ranijeg tabornika ustaške mladeži Seljak Josipa.

26. XII. 1943. oko 21.00 sat u selo Bistrać (19 km. s.i. od Kostajnice) došli su odmetnici nepoznate jačine, narodu održali promičbeni govor, a od vatrogasaca oduzeli odore. Istodobno druga skupina odmetnika iz sela Bobovca (18 km. s. od Kostajnice) odvela je občinskog načelnika Franju Lončarevića, a tabornika Alojza Gućanac ranili.

28. XII. 1943. jedan seljak iz sela Dragotinci (12 km. j. od Petrinje) rekao je jednom naredniku u Petrinji da se jedna skupina oko 400 odmetnika želi predati našim oblastima, ali do predaje do sada nije došlo. Predpostavlja se da je ovo bio partizanski trik.

28. XII. 1943. na željez. pruzi Zagreb —Sisak u blizini Lekenika osobni vlak naišao je na minu. Oštećen je tender i 1 vagon. Strojovođa i ložač lakše ranjeni. Pruga oštećena za 1 metar. Žrtava nije bilo.

29. XII. 1943. kod sela Budičina (7,5 km. j.i. od Petrinje) kozačke postrojbe imale su manju borbu sa odmetnicima. Zaplijenjene 2 strojnice, a 8 odmetnika nađeno mrtvih. Kod kozaka nije bilo gubitaka.

¹¹ Odnosi se na Turopoljsko-posavski NOP odred.

29. XII. 1943. u 17.30 sati nepoznati broj odmetnika napao je ustašku postrojbu u Martinskoj Vesi Desnoj (11 km. s. od Siska). Borba je trajala do 30. XII. do 3 sata. Napad je odbijen. Ranjen je 1 ustaša. Na mjestu borbe nađeno je mnogo tragova krvi, te se predviđa da su partizani imali više gubitaka.

1. I. 1944. u 19.30 sati na željez. pruzi Sisak —Zagreb između željez. postaje Lekenik —Turopolje (22 km. s.z. od Siska) brzi vlak naišao je na minu. Izbačena su sa tračnica 2 štitna kola i 2 osobna vagona. Žrtava nije bilo. Ranjen je strojovođa. Pruga oštećena za 1 metar.

3. I. 1944. po dobijenim podacima 7. i 8. partizanska brigada prebacuje se na područje kotara Petrinja u sela Mlinoga, Klinac, Deanovac, Moštanica i Blinja (11, 8, 10 i 12 km. j.i. od Petrinje). Ovim divizijama navodno dolazi pojačanje iz Slavonije. Spomenute brigade imale bi se prebaciti jedan dio preko rieke Kupe, a drugi dio preko rieke Save. Ovim partizanskim snagama navodno je cilj napadaj na Glinu i Petrinju.

3. I. 1944. oko 20.30 sati u selo Hrastelnicu (4 km. s.i. od Siska), Palanjak (5 km. s.i. od Siska), Erd. Tišinu (5 km. s. od Siska), Setuš (7 km. s. od Siska), Kapt. Tišinu (4 km. s. od Siska) i Strelječko (4 km. s. od Siska) došle su jače skupine odmetnika. U Hrastelnici zapalili su zgradu pučke škole, koja je izgorila i prekopali cestu prema Sisku na 2 mjesta, a od 4 seljaka odveli 5 konja, te Šolić Ivana odveli sobom. U selu Palanjak zapalili su zgradu pučke škole koja je izgorila i odveli 6 osoba. U selu Erd. Tišini zapalili su zgradu pučke škole koja je izgorila. U selu Setušu zapalili su zgradu pučke škole koja nije izgorila. U selu Kapt. Tišini zapalili su zgradu občine, ali nije sva izgorila. Iz sela Strelječkog odveli su Stjepana Ožvalda. Među odmetnicima viđen je i Andrija Juhović iz Hrastelnice koji je politički komesar, isti je sa svoje kuće poskidao prozore i vrata i izbacio kućni namještaj, a kuću zapalio.

4. I. 1944. u 00.40 sati na željez. pruzi Sisak —Zagreb u blizini željez. postaje Lekenik (16 km. s.z. od Siska) teretni vlak naišao je na minu. Sa tračnica izbačeno je 10 praznih vagona i 2 štitna kola koja su se djelomično prevrnula. Pruga je oštećena oko 100 metara. Žrtava nije bilo.

4.1. 1944. oko 18.00 sati u mjesto Gušće (19 km. j.i. od Siska) došao je veći broj odmetnika, pokupili i sobom odveli 43 mladića u dobi od 18 — 20 godina starosti, te ih odveli u pravcu V. Svinjičke (16 km. j.i. od Siska).

5. I. 1944. u 23.15 sati na željez. pruzi Sisak —Zagreb između željez. postaje Lekenik —Peščenica (19. km. s.z. od Siska) teretni vlak

naišao je na minu. Izbačena su dvojica štitna kola. Žrtava nije bilo. Pruga oštećena za 2 metra.

5. na 6. I. 1944. iz Posavine preko sela Dužice (12 km. s.z. od Siska) prema selu Cerje prebacila se je skupina oko 200 odmetnika sa nekoliko tovarnih konja.

6. na 7. I. 1944. iz sela Cigoča i Kratečko (23 km. j. od Siska) odmetnici odveli su 11 osoba. Doznalo se je, da su odmetnici od odvedenih osoba ubili 7 osoba. Ubistvo da su izvršili partizani tz. Sisačke udarne brigade u zaselku Preprostu (7 km. s. od Gušća). Odmetnici najavili su dolazak po još nekoje viđenije osobe i da imaju zapaliti oko 20 domova.

7. I. 1944. u 05.30 sati u selo Gušće (18 km. j.i. od Siska) došlo oko 50 odmetnika, te odveli sobom 6 osoba u pravcu V. Svinjičko (16 km. j.i. od Siska) od kud su i došli.

8. I. 1944. u 18.00 sati na željez. pruzi Sisak —Zagreb između željez. postaje Greda —Lekenik (14 km. s.z. od Siska) brzi vlak naišao je na minu. Usljed eksplozije sa tračnica izkliznuo je stroj, 1 štitni vagon, službena kola i 1 osobni vagon. Žrtava i napadaja nije bilo.

8. na 9. I. 1944. između željez. postaje Blinski Kut —Brđani (14 km. j. od Siska) odmetnici sa krampovima i drugim oruđem razorili su oko 15 metara željez. pruge. Promet uzpostavljen.

9. I. 1944. oko 01.00 sat u selu Mošćenici (6 km. i. od Petrinje) Pračnu (8 km. i. od Petrinje) i Novom Selu (9 km. j. i od Petrinje) nepoznati broj odmetnika napao je kozačke postrojbe. Borba je trajala kratko vrijeme, te su odmetnici odbijeni. Gubitci kozaka: 1 kozak poginuo, a 1 kozački pukovnik ranjen u Pračnu. U Mošćenici ranjena 4 kozaka, a na mjestu borbe ostala su 2 mrtva odmetnika. Odmetnici su došli od pravca šume Kotar (6 km j.i. od Petrinje), a tamo su se i povukli.

11. I. 1944. kozačke postrojbe napustile su Glinu i Goru (20 i 8 km. j.z. od Petrinje) i povukle se u Petrinju. Istodobno povukla se je i momčad oružničkih postaja Glina i Gora u Petrinju. Sa ovim posadama mnogo se je povuklo građanstva uzevši sa sobom najnužnije predmete, a svu imovinu i domove ostavili na milost i nemilost odmetnika. Doznaje se, da su istog dana oko 12 sati odmetnici ušli u Glinu. Kozačke postrojbe koje su napustile Glinu sada se nalaze u selu Brest (2 km. z. od Petrinje). Momčad ovih postaja sa sobom je dovezla svu državnu i posebničku opremu.

KRILO BJELOVAR:

Na području krila Bjelovar od prošlog izvješća pored do sada postojećih partizanskih skupina,¹² obrazovan je još i Bjelovarski

¹² Osim Bjelovarskoga NOP odreda, tada se tu nalazila II brigada II operativne zone NOV i PO Hrvatske.

partizanski odred koji se sastoji od 3 bataljona i jedan u Severinu ili negdje u okolini (15 km. i. od Bjelovara) drugi u Gor. Sredicama (15 km. s. od Bjelovara), a treći u selu Ivančani (18. km. z. od Bjelovara). Ovaj odred ima zadatak rušenje željez. pruge na relaciji Bjelovar—Križevci i Bjelovar —Grub. Polje —Garešnica.

8. XII. 1944. u 18.25 sati između željez. postaje Ivanič Grad — Križ pod teretnim vlakom eksplodirala je mina. Oštećena su dva štitna kola. Žrtava nije bilo.

9. XII. 1943. u 01.55 sati između željez. postaje Ivanič Grad — Prečec, partizani su razvalili prugu i šinje razbacali. Kada je naišao teretni vlak oštećena su 3 vagona. Žrtava nije bilo.

13. na 14. XII. 1943. između željez. postaje Ivanič Grad —Prečec i Ivanič Grad —Križ, partizani porušili su željez. prugu na 4 mjesta. Na ovim mjestima porezali su b.b. stupove u duljini 1,5 kilometar.

17. XII. 1943. oko 23.30 sati u selo Brestovac (4 km. s. od Garešnice) došla je skupina partizana i sa pilane šumskog veleobrta D.D. Bilogora odvezli u Podgarić (15 km. s.z. od Garešnice) 15 kubika bukovih dasaka, 6 vagoneta, 3 lanca za vagonete, 1 balu spužva, 9 sanduka pružnih čavala, 180 kg pružnih većih čavala i 100 kom. spojnice za prugu.

19. XII. 1943. oko 23.00 sata između željez. postaje Kokinac — Severin (9 km. j.i. od Bjelovara) veća skupina partizana razrušila je željez. prugu u duljini 4 km. Kod rušenja učestvovali su i seljaci sela Kokinec, Obrovica, V. Ciglena, Patkovac, Severin i Oriovac. Pruga još nije popravljena.

19. XII. 1943. u sjeverni dio Garešnice izvan posadnog pojasa došlo je oko 15 naoružanih partizana i od veleobrta duvana Mladan Mate oduzeli 6.000 kom. cigareta, na koje su mu izdali potvrdu.

21. XII. 1943. oko 17.30 sati kod groblja sela Hrgovljani (5 km. s. od Bjelovara) skupina oko 100 partizana čekala je narod, te su ga zaustavljali i nisu puštali u Bjelovar.

22. XII. 1943. oko 16.30 sati kroz selo Sv. Ivan Žabno (10 km. j.i. od Križevaca) prošla je skupina oko 3 satnije partizana, koji su došli od pravca Dubrava — Haganj (5 i 13 km. j.z. od Sv. Ivan Žabno) i otišli u pravcu sela Trema i Sv. Petar Čvrstec (6 do 8 km. s. od Sv. Ivan Žabno). Svi su bili naoružani puškama, nekoliko strojopuškama i 1 top lakši. Vozili su 5 kola teško natovarenih. Među partizanima bilo je žena i djece.

23. do 25. XII. 1943. u selo V. Ciglena, Orovac, Kašljavac, Raneš, Lasovec, a najviše u Orovačke vinograde (9 do 15 km i. od Bjelovara) došlo je navodno do 5000 partizana iz Bosne koji su se ovamo sklonili izpred naše i savezničke vojske koja vrši podhvat po Bosni. Pojedine skupine ovih partizana kopaju bunkere i utvrđuju se.

29. na 30. XII. 1943. između željez. postaje Galovac i Kokinac (6 km. j.i. od Bjelovara) skupina partizana nepoznate jačine porušila je željez. prugu u duljini oko 350 metara. Promet obustavljen, jer se popravka ne vrši.

30. XII. 1943. oko 23.30 sati između željez. postaje Rovišća i Crkvena (13 km. z. od Bjelovara) partizani su porušili željez. prugu u duljini oko 100 metara. Promet uzpostavljen.

1. na 2. I. 1944. kod željez. postaje Kokinac (8 km. j.i. od Bjelovara) partizani su sa pilama narezali greda željez. mosta, tako, da kada bi vlak naišao imao bi pasti u potok. Izvidnički vlak ustanovio je neispravnost mosta, vratio se natrag u Bjelovar, te putnički vlak nije pušten u promet.

1. na 2. I. 1944. kroz selo Stara Ploščica (16 km. j. od Bjelovara) prošle su 2 partizanske brigade sa nekoliko topova i povozom od nekoliko kola teško natovarenih vjerovatno streljivom. Ovi partizani smjestili su se u selo Kašljavač, Šandrovač, Orovač i Severin (15 km. i. i j.i. od Bjelovara). Iz razgovora moglo se je zaključiti da pripremaju napad na Vel. Pisanicu, ali da će to učiniti kada se odmore, jer su navodno došli iz Bosne, te dok im ne stigne u pomoć 21. partizanska brigada koja je na putu.

KRILO KARLOVAC:

23. XII. 1943. oko 02.15 sati skupina oko 300 odmetnika¹³ na potoku Kusečak kod Draganića, napali su njemačku stražu i u selu Lazina (1 k. od Draganića). Odmetnici su razpršeni. U Lazini ostala su 2 mrtva partizana, a sobom su odvukli mnogo mrtvih i ranjenih. Ovom prilikom u Lazini zapaljena je 1 štala. Kod njemačkih postrojbi 2 mrtva i 2 ranjena.

24. XII. 1943. u 08.40 sati na željez. pruzi Karlovac — Zagreb između željez. postaje Zdenčina — Horvati (2.5 km s.i. od Zdenčine) ustaški oklopni vlak naišao je na minu. Od eksplozije izbačena su 4 prednja vagona sa tračnica, a pruga je razorena. Žrtava nije bilo.

24. na 25. XII. 1943. u mjestu Lazina (1 km. s.i. od Draganića) odmetnici napali su njemačku vozačku posadu. Borba je trajala od 23 do 4 sata. Na mjestu borbe ostala su 2 mrtva partizana, a mnogo ranjenih partizani su ih odveli sobom. Vlastiti gubitci: 4 ranjena i 17 zarobljeno i odvedeno za čiju se sudbinu ne zna.

24. XII. 1943. oko 23.30 sati na željez. pruzi Karlovac — Zagreb između željez. postaje Zdenčina — Horvati (1,5 km. s.i. od Zdenčine) na rastojanju od po 200 metara sa 5 mina razorena je željez. pruga,

¹³ Kao bilj. 11.

a jedna mina nađena je neeksplodirana. Promet toga dana vršen je prelaženjem.

25. XII. 1943. u 08.15 sati na željez. pruzi Karlovac — Ozalj (1,5 km. od Ozlja) osobni vlak naišao je na minu. Od eksplozije nije bilo nikakvih posljedica. U 23.30 sati odmetnici na istom dielu pruge postavili su minu i razorili 6 metara željez. pruge.

26. XII. 1943. u 23.30 sati u selu Petrakovo Brdo (2 km. s.z. od Duge Rese) neutvrđeni broj odmetnika od trojice domobrana na dopustu oduzeo je vojne odore i otvorene zapoviedi.

29. XII. 1943. u 01.30 sati u selu Paučnjaku (6 km. s. od Zdenčine) nepoznati broj odmetnika napao je njemačku postrojbu. Borba je trajala do 30. XII. do 5 sati kada su odmetnici odbijeni i na više kola odvezli svoje ranjenike.

29. XII. 1943. u 09.00 sati njemačka obhodnja iz Klinča Selo (1 km s. od Zdenčine) došla je u selo Goli Vrh (3 km s.z. od Zdenčine) radi popisa osoba pobjeglih među partizane. Vojni bjegunac Škrtić Stjepan iz istog sela sakrio se u sieno na sjenik, gdje je pronađen te njega i još 5 osoba čiji se članovi obitelji nalaze među partizanima odveli u Zagreb a sjenik zapalili. Ova obhodnja otišla je u selo Tržić (4 km s.z. od Zdenčine) gdje je kod sela iz šumarna napadnuta, ali su odmetnici poslije kratke borbe razpršeni. Ovom prilikom poginuo je jedan njemački vojnik, a gubitci kod odmetnika nisu poznati.

1.1. 1944. u 06.30 sati na željez. pruzi Karlovac — Ozalj između željez. postaje Zorkovac — Ozalj (3 km. j.i. od Ozlja) odmetnici eksplozivom razorili su na jednom mjestu željez. prugu. Istodobno na istom dielu pruge u obhodnji bila je ustaška obhodnja posade Ozalj, koju su odmetnici iznenada napali, te je gubitak 3 ustaše poginula i 2 ranjena.

3. I. 1944. 21.30 sati na željez. pruzi Karlovac — Zagreb između željez. postaje Jastrebarsko —Zdenčina odmetnici postavili su 2 mine od koje je eksplozije uništeno 60 metara željez. pruge i 1 propust.

3. I. 1944. od 22 do 4. I. do 7 sati odmetnici sa raznovrstnim oružjem napali su naše postrojbe u Netreću (11 km. z. od Karlovca) i u Donj. Stativama (7 km. s.z. od Karlovca). Naši gubitci: 4 vojnika mrtva, 4 ranjena. Kod partizana gubitci nepoznati.

4. I. 1944. u 03.40 sati na željez. pruzi Karlovac — Zagreb između željez. postaje Zdenčina —Horvati eksplodiralo je više mina. Istog dana naišao je njemački transportni vlak i na istom mjestu naišao na minu koja je eksplodirala od koje je eksplozije izbačeno sa tračnica 7 vagona i dosta oštećeno. Poginula su 2 njemačka vojnika, a 8 ranjeno.

5. I. 1944. u 23.30 sati jake skupine odmetnika izvršile su napad na domobransku stražu željez. postaje Mahično (6 km. s. od Karlovca). Nakon kraće borbe odmetnici su stražu od 24 domobrana svladali i zarobili, a zgradu postaje miniranjem porušili, te 3 km. od Mahičnog prema Zorkovcu na 3 mjesta minirali prugu. Naši gubici: 1 domobran poginuo, poručnik Polić ranjen, a nadstojnik postaje i njegova žena nađeni su mrtvi pod ruševinama postajne zgrade.

6. I. 1944. oko 00.20 sati na željez. pruzi Karlovac — Draganić eksplodirale su 3 mine, a 2 su demontirane. Žrtava nije bilo.

6. I. 1944. oko 00.20 sati između željez. postaje Jastrebarsko — Desinec na 454 km eksplodirale su 3 mine i oštetile prugu u duljini 160 metara.

7. I. 1944. oko 01.00 sat u Draganić (10 km s.i. od Karlovca) došla je skupina oko 500 partizana. Provalili u občinsku zgradu, te spalili sve knjige i spise, a sobom odneli 3 pisaa stroja i iz blagajne 18.000 kuna. Iz pošte odneli brzoglasnu središnjicu, žigove i 1.138 kuna. Po izvršenom otišli su u pravcu Krašića i sobom odveli obč. bilježnika Kostelski Ivana.

7. I. 1944. u 15.50 sati na željez. postaji, odnosno na ulazu u postaju Horvati na pruzi Karlovac — Zagreb oklopni vlak naišao je na minu od čije eksplozije 1 vojničar ustaša poginuo, a 2 ranjena.

8. I. 1944. u 12.05 sati između željez. postaje Horvati — Leskovac (2 km. s.i. od Horvata) naišao je na minu, od čije eksplozije je vlak samo zaustavljen. Žrtava nije bilo.

8. I. 1944. u 17.30 sati na cesti kod sela Breznika (2 km. s.i. od Jastrebarskog) odmetnici pušcanom vatrom napali su njemačku samovoznu kolonu crvenog križa. Ranjena su 2 dočastnika.

3. Razni događaji:

18. XII. 1943. ustaška motorizirana jedinica prelazila su preko provizorno napravljenog mosta na rieki Bednji (2,5 km. s. od Novog Marofa). Ovom prilikom teški tenk, slomio je most i pao u rijeku Bednju. U tenku nalazio se je upravljač i ovaj je utopio se.

18. XII. 1943. po ustaškim postrojbama u Varaždin Briegu (10 km. j. od Varaždina) uhvaćen je partizan Rudolf Šemiga i predat župsko redarstvenoj oblasti u Varaždinu.

27. XII. 1943. na mitnici kod Varaždinske tekstilne industrije uhvaćen je seljak Borovec Mato rodom iz sela Kućana Gornjeg, (5 km. j.i. od Varaždina). Isti se je u redovima partizana borio protiv ustaških postrojbi u Varaždin Briegu (10. km. j. od Varaždina) gdje je bio ranjen. Isti je predat župsko redarstvenoj oblasti u Varaždinu.

29. XII. 1943. oko 13.30 sati iznad sela Martinska Ves Desna i Martinska Ves Lieva (11 km. s. od Siska) letjela su 2 naša ili njemačka zrakoplova. Jedan od ovih zrakoplova bacio je 1 bombu na selo Martinsku Ves Desnu, ali štete i žrtava nije bilo. Ovaj zrakoplov koji je bacio bombu tukao je i strojničkom vatrom narod koji je išao iz Martinske Vesi Lieve u Martinsku Ves Desnu u crkvu, vjerovatno je zrakoplovac mislio da su to odmetnici u pokretu. Od napada nije nitko poginuo. U Martinskoj Vesi Desnoj nalazi se naša posada jedan ustaški vod, te je ovo selo pod zaštitom naših vlasti.

1.1. 1944. oko 00.30 sati stražnik 1 posade sati na postavištu kod ulaza u Sisačku poštu sa 2 naboja iz puške ubio je njemačkog satnika Modla iz stožera 1. kozačke divizije —Ic. Vođenim izvidima utvrđeno je, da se poginuli njemački satnik nije pokorio nalogima stražnika, te je na istoga prvi pucao iz samokresa. Poginuli je vjerovatno bio u pripitom stanju. Iztragom je utvrđeno da do stražnika nema krivnje te je oslobođen.

1. I. 1944. sa mitnice kod Varaždinske tekstilne industrije predveden je na župsko redarstvenu oblast u Varaždin seljak Belović Franjo rodom iz Varažd. Toplica. Isti je nosio jedno pismo od partizana župsko redarstvenoj oblasti u Varaždinu, a jedno gradskoj munjari u Varaždinu. Sadržina pisma nije poznata.

3. I. 1944. oružničkoj postaji Lepoglava prijavio se Ilijevac Franc rodom iz Brezove Gore, kotara Ivanec, koji je bio među partizanima od 25. rujna 1943. do 2. I. 1944. kada mu je navodno uspjele pobjeći. Isti je predat župsko redarstvenoj oblasti u Varaždinu.

4. I. 1944. oko 17.00 sati na mitnici u Varaždinu uhićena je po župsko redarstvenim organima poštanska činovnica iz sela Bartolovca (8 km. i. od Varaždina) i predana župsko redarstvenoj oblasti Varaždin. Razlog uhićenja nije poznat.

4. O akciji, radu, kretanju sumnjivih osoba tuđinskih i neprijateljskih agenata, provokatora i antidržavnih elemenata:

Akcije, rad i kretanje antidržavnih elemenata napred je opisana.

5. O stranoj propagandi u narodu:

Strana i neprijateljska promičba vrši se širenjem lažnih vesti radio vesti i letaka. Ovu promičbu šire među narodom partizanski terenci i nepoćudne osobe slušanjem krugovalnih postaja London, Moskvu, Zrinjski i druge nedozvoljene postaje.

6. O prilikama prehrane i prometa:

Željeznički promet na glavnim željez. prugama skoro je svakodnevno u prekidu, a također i b.b. linije. Promet na vicinalnim sporednim željezničkim prugama, cestama i b.b. linijama skoro je u prekidu, te se mjestimično odvija pod veoma teškim poteškoćama. Prehrana je dobra.

7. Odnosi vojske sa ustaškim organizacija i građanskim vlastima: Dobri.

8. Odnosi sa savezničkom vojskom čiji se diovi nalaze na našem području:

Sa njemačkom vojskom obćenito dobri, dok sa kozačkim postrojbama nisu zbog iznietih njihovih postupaka.

20. XII. 1943. župnik iz Gora, kotara Petrinja, obavljao je sprovod u selu Glinskoj Poljani, koji su kozaci raztjerali, a župnika htjeli strijeljati, ali su ga kasnije pustili.

21. XII. 1943. kozačke postrojbe sa područja občine Mečenčani, kotara Kostajnica dotjerali su oko 700 kom. razne stoke: rogate, konja, kola, svinja, živadi i ostalog, te djelomično zadržali za sebe, a djelomično odpremljeno je vlakom u nepoznatom pravcu. U Sunji i okolnim mjestima od naroda nasilno oduzimaju živežne namirnice, a osobito stočnu hranu.

25. XII. 1943. u selu Krivaji sa dvojicom kozaka pijančevao je seljak Ivan Šajnović iz Sunje, posvađali se, te je Šajnović obojicu kozaka ozliedio, a zatim pobjegao u Sunju, gdje je oko 17 sati po kozacima pronađen i pred kućom strijeljan. Šajnović je bio poznati pijanica, te ga nitko i ne žali.

26. XII. 1943. iz Petrinje došli su kozaci u selo Mokrice, občine Gora, kotara Petrinja, gdje su od seljaka Štefe Celčića oduzimali sieno, kad ih je ovaj molio, da to ne čine, jedan kozak ubio ga je iz puške, nakon čega su kozaci otišli iz sela pucajući iz pušaka i vičući da su i oni partizani.

30. XII. 1943. u selu Strmcu (4 km. i. od Samobora) njemačko oružništvo i momčad postaje Samobor tragalo je za osobama koje su stavile minu pod Samoborski vlak, dne 24. XII. 1943. Po dobijenim podacima uhićen je Harambašić Ignac iz Strmca i Cvetković Juraj iz Strmca. Harambašić je počeo da bježi, te je od strane njemačkih oružnika ubijen, a nakon toga obješen na brzoglasni stup. Cvetković Juraj odveden je na mjesto gdje je miniran vlak i tamo obješen na brzoglasni stup, te će prema izjavi njemačkog zapovjednika oružništva isti posjeti na stupu 3 dana.

II. AKCIJA NAŠIH I SAVEZNIČKIH ORUŽANIH SNAGA:

Akacije naših i savezničkih oružanih snaga izniete su u prednjim događajima, a akcije koje se vrše po Kordunu, još nema podataka.

III. STANJE U VOJSCI:

Kod oružništva:

1. Razpoloženje, duh i disciplina: kod starijih oružnika obćenito dobri, dok kod pomoćnih oružnika i domobrana slabi, jer mnogi bježe i pridružuju se odmetnicima.
2. Incidenti, nereda i izgređa većeg značaja: nije bilo.
3. Bjegstva iz oružništva: U ovom razdoblju nije bilo.
4. Ponašanje častnika, dočastnika i momčadi: po propisu.

IV. VANJSKA SITUACIJA:

1. Prilike u pograničnim oblastima susjednih država:

Nema podataka.

2. O stranim vojnim bjeguncima: Nema ih.

3. O nedozvoljenim prielazima na granici švercu i tome slično:

Nisu primljena topogledna izvješća.

4. Odnosi sa pograničnim oblastima susjednih država: Korektni.

V. DJELATNOST ANGLO AMERIČKIH ZRAKOPLOVA:

7. I. 1944. u 11.30 sati između željez. postaje Desinec —Jastrebarsko na željez. pruzi Karlovac — Zagreb neprijateljski zrakoplov leteći uporedo napao je strojničkom vatrom oklopni vlak. Strojovođa i ložać teško ranjeni. Stroj onesposobljen za pokret, a oklopni vagon izrešetan nabojima kal. 12 mm.

VI. OBĆI ZAKLJUČAK:

Javna sigurnost na području pukovnije ugrožena je. Željeznički promet ugrožen je, osobito na glavnim prugama: Sisak —Zagreb, Novska —Dugo Selo —Zagreb, Zagreb — Karlovac, Zagreb — Varaždin i Zagreb-Bjelovar.

Grad Koprivnica, kao i područje sjeverno, sjevero istočno i jugo istočno od Koprivnice s ovu stranu Drave i preko Drave sve do mađarske granice, u partizanskim je rukama.

VII. ORUŽNIČKE POSTAJE KOJE PRIVREMENO NE DJELUJU:

Krilo Varaždin: postaja Krap. Toplice od 24. XII. 1943.

VIII. ORUŽNIČKE POSTAJE KOJE SU PRIVREMENO PRESE- LJENE U DRUGO MJESTO:

Krilo Varaždin: postaja Pregrada sa njemačkim postrojbama u pravcu Zagreba 21. XII. 1943. gdje se sada momčad nalazi nema podataka.

Granična straža Petrijanec u Varaždin 1. I. 1944.

Krilo Petrinja: postaja Glina i Gora u Petrinju 11.1. 1944.

IX. ORUŽNIČKE POSTAJE KOJE SU OBNOVLJENE:

X. ORUŽNIČKE POSTAJE KOJE SU UKINUTE:

Krilo Karlovac: Oružnički krstareći odjel Jastrebarsko

31. XII. 43.

Oružnički krstareći odjel Draganić 31. XII.

1943.

ZA POGLAVNIKA I ZA DOM SPREMNI!

M.P.¹⁴

Zapovjednik, pukovnik,
Krešimir Pavelić
Pavelić K. [v.r]

Original, strojopis

Sign., AIHRPH, NG, Inv. br. 7014

¹⁴ Okrugli pečat: Nezavisna Država Hrvatska
Zapovjedništvo 1. oružničke pukovnije

25

1944, siječanj 13.

Izveštaj Oblasnoga komiteta KPH za zagrebačku oblast Centralnome komitetu KP Hrvatske o političkoj situaciji u oblasti, teroru Mađara u Međimurju, formiranju KK KPH Prelog, te problemima vezanima uz mobilizaciju u NOV

OBLASNI KOMITET KPH
ZA ZAGREBAČKU OBLAST

Dne, 13. I. 1944.

Centralnom komitetu KPH

Dragi drugovi,

javljamo vam pojedinosti o političkoj situaciji na našoj oblasti. Velike pobjede Crvene Armije na Istočnom bojištu, pobjede naše Narodno-oslobodilačke vojske, formiranje Nacionalnog Komiteta učinilo je veliki potstrek kod hrvatskih masa, koje sve odlučnije pristupaju Narodno-oslobodilačkoj borbi. Naročito se povoljno razvija situacija u Hrvatskom Zagorju, gdje je prilikom boravka novo formirane divizije¹ mobilisano oko 600 boraca. Prilikom božićnih praznika narod iz Hrvatskog Zagorja poslao je mnogo darova svom zagorskom odredu, koji je naročito obljubljen kod čitavog naroda. Prilikom oslobođenja Krapinskih Toplica² održan je veliki zbor na kojem je prisustvovalo 800 ljudi. Narod iz Krapine gdje se još uvijek nalazi neprijatelj vozio je preko same Krapine darove za naše borce sakrivene u sijenu. Narod masovno učestvuje u akcijama na rušenju pruge. Između Sv. Križa i Velike Vesi porušena je pruga u dužini jednog kilometra i pol i porušene su telegrafske veze. Đurmanec, Lupinjak isto je porušena pruga. U Sv. Križu neprijatelj je objesio 6 ljudi zbog ubijstva jednog agenta gestapoa. U čitavom Zagorju osijeća se nov polet za NOB.

Situacija u Međumurju vrlo se naglo razvija. Narod je ogorčen prema okupatoru, koji vrši razne rekvizije u prvom redu na stoku. Korupcija upravo cvate. Mađarski bilježnici i seoski »birovi«³ ucje-

¹ Riječ je o 32. diviziji NOVJ koja je formirana 15. prosinca 1943. godine.

² Vidi: Građa SZH, knj. VII, dok. br. 198.

³ Kneževi, seoske starješine.

njuju narod na temelju kupona na koje narod prima sol i druge živežne namirnice. Kupone dobivaju samo oni, koji su voljni »hirovima« i raznim bilježnicima da čine usluge, kao na pr. davanje nadnica za poljske radove.

Mađarski okupatori mobilisali su jedan dio Međumuraca, koje su slali u okupirane krajeve Erdelj, Vojvodinu a mnoge su slali i na Istočno bojište. Veliki broj poginuo je na Istočnom bojištu a ima mnogo i ranjenih. Oko 500 radnika i inteligencije bačeno je u koncentracione logore. Zbog svega toga vlada velika mržnja prema okupatoru i već se osjećaju prvi znaci otpora kod naroda. Tako za rođendan Hortija⁴ trebalo čitati po svim selima poslanicu, koju su primili učitelji, bilježnici i seoski birovi. Kako je već u samom Međumurju izvršeno nekoliko akcija na općine i likvidiran jedan općinski bilježnik kao mađarski špijun, nisu se usudili, da istu poslanicu čitaju pred narodom bojeći se, da ih ne zatekne sudbina, koja je zatekla bilježnika. Većina njih napravili su se namjerno bolesni. Veliki teror vlada u tvornicama gdje je neprijatelj organizirao jaku špijunažu, čim se dvojica razgovaraju, špijuni odmah dojavljuju direktorima tvornica i budu pozvani na odgovornost.

U posljednje vrijeme pojačali smo naš rad u Međumurju, formiran je Kotarski Komitet Prelog⁵ a u najskorije vrijeme formirat će se i za Čakovec.⁶ Narod je velikim dijelom za Narodnooslobodilačku borbu i nema političkih trvenja ili rovarjenja od strane HSS-a. Drugovi koji rade u Međumurju uspjeli su okupiti i aktivizirati i pojedine pristaše HSS-a, koji uopšte ne postavljaju pitanje u vezi sa Mačekom. U toku prošlog mjeseca mobilisano je 117 dobrovoljaca, od toga 27 koji su odbjegli iz Mađarske vojske.

Okupatorska vojska u Međumurju sastavljena je u glavnom od Banačana i Podkarpatskih Rusa. U vojsci također osjeća se antifašističko raspoloženje, tako su neki vojnici u selu Domašinec u pripitom stanju klicali drugu Staljinu.

Mobilizacija postaje sve masovnija i na ostalim okruzima. U kotaru Dugo selo odazvalo se u toku ovog mjeseca nekoliko godišta u NOV.⁷ Točnih podataka o broju još nemamo.

Kako vidite perspektiva za daljnji razvitak NOB na ovoj oblasti je povoljna. Najveće su nam poteškoće pomanjkanje oružja i potrebnog kadra za formiranje novih vojnih jedinica. Štab II Operativne zone obavješten je od GŠ-a o izvjesnoj količini oružja koje je na putu za ovamo oko 1000 pušaka. Taj broj momentalno zadovoljit

⁴ Miklós

⁵ Vidi: Dok. br. 18, bilj. 10.

⁶ Isto.

⁷ Opširnije o mobilizaciji u tom kotaru vidi: Dok. br. 77.

će naše potrebe, no priliv novih boraca daleko nadmašuje naše mogućnosti za njihovo naoružanje. Poslije akcije na Čazmu naše jedinice nisu imale uspješnih akcija gdje bi zarobile veći plijen. Novo formirana divizija napala je Zlatar,⁸ no uslijed nesnalaženja nižih vojnih rukovodioca Brigade »Matija Gubec«, koja je bila u napadu, akcija nije uspjela. Zarobljeno je dva teška mitraljeza, jedan puško-mitraljez i petnaest karabina. U tim borbama imali smo i prilično teške gubitke 15 mrtvih i oko 60 ranjenih.

Prije izvjesnog vremena otvorena je kod Štaba II Op. zone škola za podoficire, a za nekoliko dana započet će sa radom i škola za političke komesare. Na oficirski kurs šaljem drugove u Slavoniju. Dva kursa koji su završili u podoficirskoj školi dali su prilično dobre rezultate. Nadamo se, da će nam ti kursevi u velikoj mjeri pomoći riješiti pitanje vojnih i političkih rukovodioca u našoj vojsci.

Brošura »Drugo zasjedanje AVNOJ-a« gotova je i šaljem vam dva primjerka na uvid. I pored našeg nastojanja da brošura bude odštampana bez grešaka potkrale su se dvije gramatičke greške i jedna teža, koja u jednoj rečenici iskrivljava pojam, te rečenice. Brošuru smo štampali u 10.000 primjeraka. Brošuru »Iz pitanja Lenjinizma« poslali smo 400 primjeraka O.K. Pokuplje, a sa ostalom postupiti ćemo prema vašim uputama. Majora, koji je spašen u Zagorju poslat ćemo čim stigne do nas.

Upravo ovaj čas primili smo podatke o rezultatu mobilizacije na đurđevačkom kotaru. Poslije oslobođenja Đurđevca⁹ od 9. I. do 14. I. mobilisano je 800. Na većem dijelu oblasti narod je shvatio odlazak u našu vojsku kao obavezu. Prilažemo vam prijepis »Srpski nacionalni front«, pismo jednog HSS-ovca namijenjeno za Dražin list i memorandum dra Buća¹⁰ predsjedniku vlade Mandiću.¹¹

Smrt fašizmu —□ Sloboda narodu.

Uz drugarski pozdrav
Tehek¹² [v.r]

Original, strojopis
Sign., AIHRPH, KP- 31/2063.

⁸ Napad je započeo 6. siječnja 1944. godine.

⁹ Žandari su bez borbe napustili Đurđevac 31. prosinca 1943. godine.

¹⁰ Stjepan

¹¹ Nikola

¹² Antun Biber

1944, siječanj 13.

Izveštaj Kotarskoga komiteta SKOJ-a Samobor Okružnome komitetu SKOJ-a Pokuplje o radu i organizacijskome stanju skojevske organizacije u kotaru

Kotarski komitet SKOJ-a
S A M O B O R
13. 1. 1944.

Okružnom komitetu SKOJ-a

Dragi drugovi!

Održali smo 10. 1. 1944. sastanak KK. SKOJ-a sa slijedećim dnevnim redom:

- I. Izveštaj o radu
- II. Konferencija i priprema za 11. kongres
- III. Agit-prop
- IV. Plan rada

Na sastanku su prisustvovali drugarice iz OK. SKOJ-a i drug iz KK. KPH. U samom našem komitetu došlo je do izmjene pojedinih drugova i to drug Grga,¹ Ivica,² Miško³ koji su zbog neki grešaka poslani su u Omladinsku Brigadu (Jože Vlahovića), a također je opredjeljen u istu brigadu i drug sekretar koji se još do danas nije vratio u naš kotar iz svojeg nedozvoljenog dopusta. Nadalje u naš komitet primljena je jedna drugarica⁴ koja je poslana iz Žumberka, a također je biran novi sekretar, za naš komitet izabran je drug Duka⁵ tako da sada naš komitet broji 5 članova.

U saglasnosti sa drugom Zorićem⁶ predvidjeli smo da se po mogućnosti primi u komitet 1 drug iz partijske ćelije koji i tako radi po pitanju omladine. Unutar našeg komiteta učinili smo novu raspodjelu rada po pojedinim točkama i to po organizacionom agit-

¹ Franjo Pipić

² Oršić

³ Pipić

⁴ Dragica Badovinac

⁵ Josip Tomašković

⁶ Ivan Pipić

-propu, mobilizaciji, udarne grupe i pionirima, a specijalno zadužen je jedan drug za nabavku stvari,

I/Izveštaj o radu:

Na našoj konferenciji izabran je novi kotarski odbor USAOH-a sa 6 članova i to sa pretsjednikom drugom Dukom koji je održao dne 10/1/44. svoj sastanak na kojem je uglavnom govoreno koji su zadatci kotarskog odbora Ujedinjenog saveza.

Organizaciono pitanje u našem kotaru po pojedinim opštinama:

Opština Sveti Martin: postoje 2 Skojevske grupe od 9 članova od tih je jedna na relejnoj stanici koja ima 4 članova, 8 odbora USAOH sa 39 odbornika oko koji je okupljeno 100 članova USAOH i formiran je jedan odbor pionira sa 5 članova, a opštinski odbor koji je još od ranije formiran se je raspršio.

Opština Stupnik: postoji opštinsko rukovodstvo SKOJ-a od 3 člana, 2 Skojevske grupe od 5 članova, 8 odbora US sa 40 odbornika oko koji je okupljeno 120 članova.

Opština Sveta Nedelja: postoji 1 Skojevska grupa od 3 člana, 7 odbora US sa 33 odbornika oko koji je okupljeno 100 članova. Opštinski odbor koji je još od prije formiran sada se raspršio.

Opština Vanjski Samobor: postoji 1 odbor od 3 odbornika oko tog odbora prema nepotpunim podacima okupljeno je 16 članova.

Opština Bregana: Formirana su 2 odbora USAOH-a sa 13 odbornika oko koji je okupljeno 50 članova.

Dok opštinu Brezovicu i Samobor trg nijesmo uspjeli do sada uopšte prodrijeti. U cijelom kotaru ima 101 selo a uspjeli smo prodrijeti u 31 selo.

Opštinsko rukovodstvo SKOJ-a ne održava redovito svoje radne niti naučne sastanke, a isto tako ne održavaju svoje sastanke Skojevske grupe, a što je najvažnije da u Stupniku nisu Skojevcima do sada radili u odborima USAOH, nego su bili izvan tih odbora. Po izvještaju drugova jedino održava redovito svoje sastanke Skojevske grupe u opštini Sveti Martin i sada su 2 sastanka održana sa Skojevskom grupom u Svetoj Nedelji. Uglavnom rad Skojevac nevidi se nigdje što je uglavnom krivnja drugoga iz KK SKOJ-a koji su bili zaduženi po radu u tim opštinama, oni nisu uopšte posvećivali pažnje Skojevcima, a niti su održavali s njima sastanke i zbog toga nema niti rada među omladinom onakvog kakav bi trebao biti. Od Skojevac tražila se samo članarina koju su i redovito davali, a u ostalom radu im se nije davalo sa naše strane nikakove pomoći.

Opštinski odbori US kako su formirani nisu uopšte održali niti jedan sastanak iako su formirani pred nekoliko mjeseci. I zbog toga kao takovi nisu održavali niti radne niti naučne sastanke, kako općinski tako i seoski odbori i zbog toga je došlo do rasula u pojedinim odborima US, konkretno kod općinski odbora.

Kako se slabo posvećivala pažnja odborima US i Skojevskim grupama a još manje se posvećivala pažnja našim najmlađim pionirima, jedan odbor koji je formiran s njime se nije uopšte održao niti jedan sastanak; a dok ima mogućnosti da se formira i više odbora pionira.

II/ Konferencija i priprema za II. kongres:

Konferenciju smo održali 9. 1. 1944. na kojoj je prisustvovalo preko 400 ljudi, tako da su čak posjetili konferenciju i stariji ljudi i ako je to bila omladinska. Omladina je u povorkama i pod barjacima dolazila na konferenciju. 4 barjaka bila su sa prišivenim petokrakama, a dok je jedan bio sa natpisom 5 (Vjera u Boga i seljačka sloga). Samo raspoloženje omladine bilo je veliko. Na radnom djelu pročitali smo politički i organizacioni referat po kojima se vodila diskusija, iz svake opštine delegati su iznašali rad i borbu omladine i sama diskusija sa strane delegata bila je dosta živa.

Jedino drugovi koji su rukovodili sa konferencijom nisu se mogli dovoljno snaći, pa nije diskusija bila sa njihove strane razvijena onako kako treba, a to dolazi zbog toga šta je to bila prva konferencija, pa nismo imali dovoljno iskustva u rukovođenju jedne konferencije.

Sama konferencija polučila je dobar utisak među masama, vidi se po tome što se narod uopšte nije razilazio do kasne noći premda je bio program gotov, a i naroda je bilo sa daljnji općina i sela.

Po pitanju kongresa je učinjeno toliko što smo na konferenciji uspjeli pokupiti nešto potpisa od prisutne omladine, a ostale potpise nastavili smo prikupljanje sa masovni[h] sastanaka na kojima se govorilo o značaju kongresa.

III/ Agit-prop: To pitanje svelo se najviše na pojedinačnu situaciju i to populariziranju konferencije i kongresa, privremene vlade itd., a zbog toga što je bio kratak rok vremena od sastanka do sastanka kroz to vrijeme održana su samo 2 masovna sastanka i raspodjeljen je bio materijal kojega je narod rado primao, a također dopis nije niti jedan poslan. Po dopisničkoj službi je malo učinjeno zbog toga što nisu bili do sada kako u odborima US tako i u Skojevskim grupama zaduženi jedan drug po tom pitanju pa zato i ostala omladina nije mogla da sudjeluje u dopisničkoj službi i za to je slabo razvijena dopisnička mreža.

IV/ Plan rada: Da bi sve dosadašnje greške ispravili unutar naših organizacija učinili smo plan rada i to da se održe naučni i radni sastanci sa svim kako sa Skojevskim grupama, tako i sa seoskim odborima US i da se pride učvršćivanju, formiranju novi opštinski, a tako i seoski odbora US, a također da se više posveti pažnja pionirima i pride stvaranju odbora pionira gdje je to moguće.

Opština Stupnik: Izmjeniti pročelnika opštinskog rukovotstva SKOJ-a, a također i jednog člana iz tog rukovotstva pošto isti član radi u ministarstvu domobranstva prema tome nemože udovoljiti svome djelokrugu rada, a isto tako da se formira novi opštinski odbor US.

Opština Sveta Nedelja: da se poveća Skojevska i po mogućnosti formira nova Skojevska grupa, a također da se obnovi stari opštinski odbor.

Opština Sveti Martin: da se obnovi stari opštinski odbor i da se učvrsti Skojevska grupa da se prvenstveno održe radni i naučni sastanci kako sa grupama tako i sa odborima US.

Opština Vanjski Samobor: Da se formiraju 3 odbora i sa starim održi sastanak.

Opština Bregana: Da se učvrste stari odbori i da se formira jedan odbor i analfabetski tečaj. U opštinu Brezovicu i Samobor trg zaduženi su drugovi da na bilo koji način prodru u iste opštine.

Smrt fašizmu — Sloboda narodu!

Uz drugarski pozdrav

Duka [v. r.]

Original, strojopis
Sign., AIHRPH, SKOJ-15/1670.

27

1944, siječanj 14.

**Izveštaj Okružnoga narodnooslobodilačkog odbora Zagreb ZAV-
NOH-u o političkoj situaciji i organizacijskom stanju NOO na okrugu**

Okružni Narodno
oslobodilački odbor
Zagreb.
Broj.....

Zemaljskom antifašističkom vijeću narodnog oslobođenja
Hrvatske

Izvj eštaj

1. Politička situacija.

Narod u velikoj većini odobrava N.O.B. koju i pomaže, jer u toj borbi vidi svoju slobodu za koju se bori naša N.O.V. već više od dvije i pol godine. Najviše narod zanima na sastancima bivša Jugoslavenska izbjeglička vlada u Londonu, a koja se sada nalazi u Kairu, ali tumačenjem na sastancima i preko naše štampe narod je došao do uvjerenja, da se ta vlada ne može nikada više vratiti u Jugoslaviju, a kamoli vladati kao Jugoslavenska vlada kao što je vladala prije. Isto tako narod govori o kralju koji je zajedno sa vladom otišao i ostavio svoj narod te su svi protiv kralja i izbjegličke vlade. Poslije drugog zasjedanja Antifašističkog vijeća narodnog oslobođenja Jugoslavije te stvaranja Nacionalnog komiteta i privremene vlade, narodu je posve jasno po pisanju naše štampe i održavanju sastanaka da je naša privremena vlada prva i prava vlada slobodne Jugoslavije te da je potpunoma razrešila sve veze sa bivšim Jugoslavenskim kraljem i njegovom vladom, te da je današnja slobodna Jugoslavija stvorena u narodnoj borbi na federativnom temelju koju sačinjavaju slobodni narodi Srbi, Hrvati, Slovenci, Crnogorci, Makedonci, a i Bugarima su otvorena vrata da pristupe u našu Slavensku zajednicu.

Još sa većim zadovoljstvom narod je primio imenovanje Vrhovnog komandanta N.O.V. i P.O. Jugoslavije druga Tite Maršalom Jugoslavije i kao predsjednika privremene vlade, u kojem narod gleda borca koji je poveo čitav narod Južnih Slavena u borbu za svoju slobodu i koju borbu on vodi preko dvije i pol godine sa svojim narodom.

U pojedinim kotarevima nije moguće u nekim mjestima vršiti veći politički rad, tj. održavati političke sastanke koji bi bili i te kako potrebni pošto su ta sela zaposjednuta sa okupatorskom vojskom i to u kotaru Dugoselo, Sv. Ivan Zelina, Stubica Dolnja i Zagreb. U tima mjestima mora se ograničiti rad na terenske političke radnike u koliko im je to moguće. Na čitavom Okrugu vlada dosta jaki teror i narod je dosta zastrašen, no kako u posljednje vrijeme iz pojedinih mjesta Nijemci odlaze i zamjenjuju ih sa drugima raznih narodnosti, to se narod odmah osjeća nekako slobodnije jer dok traje njihova promjena ne vrši se takav teror. Narod sa oduševljenjem prati borbu bratske Crvene Armije koja tjera krvavog oku-

patora iz svoje zemlje i koji nema snage da zadrži napredovanje slavne Crvene Armije. A isto tako narod traži da naši saveznici otvore što prije drugi front te da se što prije poništi Hitlerova vojska i istjera iz pojedinih okupiranih zemalja, da se narod riješi tih pljačkaških horda koje pljačkaju i pale, kolju žene, djecu i starce, siluju žene i djevojke.

2. Organizaciono stanje.

Okružni N.O.O. sastoji se od 28 članova. 4. Kotarska N.O.O. sastoji se od 53 člana, dva kotarska N.O.O. t.j. Stubički i Zagrebački nisu birani na konferenciji, dočim su Sv. Ivan Zelinski i Dugoselski birani na konferenciji. Iz Okružnog N.O.O. poginula su nam dva člana jedan je obješen, a jedan ubijen. U Okružnom nema još prave raspodjele rada jer nismo mogli održati plenarnog sastanka uslijed bande koja se je nakrcala po čitavom našem Okrugu, te ćemo sada održati plenarni sastanak na 25. ov. mj. na kojem ćemo načiniti raspodjelu rada po sektorima. Do tada će se vratiti drugovi iz konferencije koja će se održati dne 15. ov. mj. pa ćemo biti bolje upućeni u rad. Općinskih N.O.O. imade 16 sa 115 članova, mjesnih 220 sa 1.212 članova. Rad našeg odbora naročito u Zagrebačkom i Stubičkom kotaru jest vrlo težak jer mora raditi pod ilegalno, dočim u Sv. Ivan Zelinskom i Dugoselskom su malo povoljniji uslovi za rad, tako da je moguće po pojedinim dijelovima u tim kotarevima održavati širje sastanke što je u posljednje vrijeme i učinjeno.

Smrt fašizmu — Sloboda narodu!

Dne 14. siječnja 1944.

Tajnik:
Skubić Ivan [v. r.]

M. P.¹

Original, strojopis
Sign., AIHRPH, NV-9/659

28

1944, siječanj 14.

Izveštaj Štaba Druge NO brigade Drugoj operativnoj zoni NOV i PO Hrvatske o borbama u prvoj polovini siječnja 1944. godine

¹ Pečat: Okružni Narodnooslobodilački odbor
Zagreb

Štab
II brigade II Oper. Zone
N.O.V. i P.O. Hrvatske
Oper. Broj 3/44,—
Dne 14. I. 1944 godine

Predmet: Operativni izvještaj.

ŠTABU II OPERATIVNE ZONE N.O.V. I P.O. HRVATSKE

Položaj

U vezi naređenja Štaba II Operativne Zone, dostavljamo vam izvještaj za razdoblje od 1. I. pa do 15. I. 1944. godine.

1. I. 1944. Naša brigada nalazila se na sektoru između Čazme i Narte, sekcija Čazma 1:100000. Snage naše brigade zaposjele su: I bataljon selo Draganac na cesti Čazma — Narta, II bataljon D. Draganac, IV bataljon selo Milaševac, III bataljon sa Štabom brigade, pratećom četom, četom za vezu u mjestu Čazma. Zemljište kojega su zaposjele naše snage je ispresjecano sa blagim kosama, mjestimično pokriveno šumom, putevi su seoski II reda. Za vrijeme kiše nisu upotrebljeni za teška oružja. Kroz položaj vodi cesta II reda koja spaja uporište Narta — Čazma. Na položajima nije bilo ništa nova, radilo se po rasporedu rada na vojnom i političkom polju.

2. I. 1944. Naša brigada izvršila je pokret za akciju na pruzi između Križa i Ivanić Grada, sekcija Čazma 1:100000. Raspored snaga u akciji bio je slijedeći, I bataljon postavio je zasjedu prema Ivanić Gradu na raskrsnici puteva kod Caginca kota 115 i na pruzi kod kote 109, III bataljon postavio je zasjedu na cesti prema Križu u Bunjanima kod kote 140, na pruzi kod stanice Širinac. IV bataljon sa dvije čete imao je zadatak da čisti prugu od neprijateljskih patrola između naših zasjeda. III bataljon organizirao je civile za rušenje pruge. Jedna četa IV bataljona sa pratećom četom i ostalim snagama ostala je u rezervi kod Štaba brigade koji se nalazio u Graberju. Istoj akciji uništena je jedna lokomotiva od oklopnog vlaka kao i tri vagona, koji je naišao na nagaznu minu koja je bila postavljena kod zasjede III bataljona. Rušenje pruge istog dana nije uspjelo iz razloga što se je na stanici Deanovcu nalazio još jedan oklopni vlak koji je onemogućavao prilaz na prugu. Neprijateljski gubitci kod oklopnog voza bili su 6 mrtvih i 9 ranjenih. Materijalnih gubitaka nije bilo, nego smo imali ranjenih 4 druga.

3. I. 1944. Ujutro u 2 sata naše snage povukle su se na odmor u slijedeće baze. I bataljon selo Palančani, II bataljon, prateća četa, četa za vezu i Štab brigade selo Dabei, III bataljon selo Šumečani, IV bataljon selo Sovari. Istog dana naša brigada bila je na odmoru. Novog nije bilo ništa.

4. I. 1944. Snage naše brigade izvršile su pokret u slijedeća sela. I bataljon selo G. Vlahinička, II bataljon, Štab brigade, prateća četa, četa za vezu u selo Kat. Selište, III bataljon u selo Kompator, IV bataljon u selu Ludenici.

Zemljište na ovim položajima mjestimično pokriveno šumom, blago valovito, putevi su poljski. Istog dana nije bilo ništa novoga.

5.1. 1944. Prije podne kao i poslije podne radilo se po rasporedu rada. Novog nije bilo ništa, a nalazili smo se u istim bazama. Na večer krenuo je naš II bataljon u zasjedu na prugu da sačeka patrolu koja se kretala prugom, ali koja iste noći nije naišla. Naša zasjeda bila je postavljena na pruzi između Popovače i Križa na potoku Vlahinička. Ista patrola koju smo čekali nije naišla iz razloga što je neprijatelj znao da se mi nalazimo u blizini. I stoga razloga prugom je krstario pancir.

6. I. 1944. Naša brigada nalazila se u istim bazama. Istog dana ujutro povukao se naš II bataljon sa zasjede u svoju bazu. Toga dana neprijatelj iz uporišta Popovača izvršio je prisilno izviđanje na naše položaje u G. Vlahinički gdje se nalazio I bataljon. Prilikom toga napada neprijatelj je tukao sa dva topa od pruge Popovača —

— Križ i sa jednim minobacačem koji je bio kod kote 158 nad D. Vlahiničkom. Neprijatelj je bio odbijen. Pošto su mu naše snage sa dvije čete I bataljona udarile sa desnog boka preko kote 198. Neprijatelj se brzo, povlaćio stog razloga nije se moglo odsjeći odstupnica.

Prilikom te borbe stradao je naš jedan borac kojega je pogodila granata od topa 75 mm. Neprijateljski gubitci 3 mrtva 4 ranjena. Istog dana krenuo je naš III bataljon da osigurava prevoz eksploziva koji je dolazio iz Banije. Isti bataljon je osiguravao eksploziv na pruzi između Ivanić Grada i Prečeca i preko ceste Ivanić Grad—

— Kloštar kojega je pratio u selo Pobjenik i gdje ga je predao III Diverzantskom bataljonu. Eksploziva je bilo 650 kg.

7. I. 1944. Naš jedan vod I bataljona rastjerao je neprijatelja na pruzi koji je zidao bunkere. Popodne opet neprijatelj vrši napad na naše položaje u Gl. Vlahiničkoj ali koji mu nije uspio, jer naš I bataljon je momentalno istog odbio. Istog dana vršena je bila priprema za akciju na voz koji kreće u 8 sati iz Popovače za Križ. I bataljon krenuo je u zasjedu sa zadatkom da ne dozvoli ometanje rada II ba-

I

taljonu koji je imao zadatak da napadne na vlak koji je trebao da naiđe. IV bataljon je u zasjedi prema Križu kod kote 100 i 112. II bataljonu bio je dodjeljen jedan vod minera iz III Diverzantskog bataljona koji su imali postaviti nagaznu minu da isti voz ustave. Istom bataljonu bio je dodjeljen jedan top 47 mm. Prije toga vlaka koji je trebao naići naišao je oklopni voz koji je naišao na nagaznu minu i time je bio zaustavljen. Videći da tome vlaku nemože se ništa, nego smo ga probali tući iz topa. Ispalili smo 3 granate od kojih je jedna pogodila u prednji dio lokomotive tako da ista nije bila momentalno sposobna za pokret. Iza toga pancir je otvarao veliku vatru iz svojih brzometnih topova kao i iz ostalog oružja. Iz tog razloga vidjelo se da istom nemožemo ništa učiniti povukli smo naše snage u svoje polazne baze. Prilikom te akcije bio nam je ranjen zamjenik komesara prateće čete Jagodić Tomo. Neprijateljski topovi potukli su oko 6 civila i oko 8 ranili u D. Vlahinički, a i porušeno je nekoliko kuća.

8. I. 1944. Naše snage nalazile su se na istim položajima. Istog dana radilo se na čišćenju oružja i bilo odmaranje boraca. Novog nije bilo ništa.

9. I. 1944. U vezi izvještaja o neprijateljskom kretanju koji je imao namjeru da vrši ofenzivu na Moslavinu, izvršili smo pokret i to Miklouš i Samaricu, I i IV bataljon zaposjeo je selo Samaricu, II bataljon selo Vučani, III bataljon sa Štabom brigade, prateća četa, četa za vezu u G. i D. Mikleuš. Položaji su bregoviti i pogodni za vođenje borbe i vršenje manevra. Isti pokret bio je vršen s tog razloga da se približimo bliže Području,¹ bolnicama da u slučaju eventualnog napada možemo uzeti osiguranje ranjenih. Istog dana nije bilo ništa nova.

10. I. 1944. Snage naše brigade nalazile su se na istim položajima, a radilo se po rasporedu rada. Novoga nije bilo ništa.

11. I. 1944. Naša brigada izvršila je pokret I bataljon u selo G. Draganac na cesti Čazma Narta, II bataljon selo Milaševac, III bataljon selo Suhaju, IV bataljon sa pratećom četom, četom za vezu i Štabom brigade mjesto Čazmu. Zemljište je mjestimično pokriveno šumom, blago valovito i povoljno za vođenje borbe. Na tim položajima nije bilo nikakove promjene.

12. I. 1944. Snage naše brigade se nalaze na istim položajima. Promjene nije bilo.

13.1. 1944. Prema podacima informativne službe bili smo obavješteni da neke neprijateljske snage spremaju se da izvrše akciju na

¹ Riječ je o sjedištu Komande moslavačkoga područja.

mjesto Čazmu. Istog dana ujutro u 4 sata jedan dio naših snaga zaposjeli su položaje kod Dabaca i Šumečana. Zaposjeli su I i IV bataljon pojačani sa teškim bacačem i jednim protutenkovskim topom 37 mm. II bataljon ostao je sa Štabom brigade ostatkom prateće čete u mjestu Čazmi. III bataljon u selu Suhaji. Položaji kojeg su naše snage držale bili su prekriveni blagim kosama koje su omogućavale vršiti dobar vojni manevar. Tokom istog dana pomoću patrola I i IV bataljona primjećen je prolaz njemačke motorizovane jedinice t.zv. SS. trupe /Sturm Steifel/ koje su kretale cestom Križ u pravcu Ivanić Kloštra pa prema Zagrebu. Novog nije bilo ništa.

14. I. 1944. Snage naše brigade nalazile su se na istim položajima, također novog nije bilo ništa.

AKCIJE: U ovom razdoblju poduzimane su akcije većim delom na prugu, koje nisu mogle naročito uspjevati, pošto je neprijatelj uložio dosta jake snage da održi promet na pruži Novska —Zagreb. Neprijatelj osigurava ovu prugu sa tri pancera koji neprestano krstare. Ujedno postavljaju nagazne mine koje svako drugo, treće veće premještaju i grade bunkere uz prugu.

KRITIČKI OSVRT

U akcijama koje su vršene u ovom razdoblju primjetilo se da su naši Štabovi bataljona prilično se saživili. I bataljon pokazao se još za sada najbolji. Ostala 3 bataljona su dosta dobri, ali pošto su isti mlađi i nisu se još dovoljno saživili, ali fali im malo samoinicijative. Disciplina kod starijih boraca je na dovoljnoj visini dok još mlađi borci nisu dovoljno ni vojnički ni politički obuhvaćeni, pa stoga razloga dešava se da pojedinci dezertiraju.

BUDUĆI RAD

Na temelju iskustva u posljednjim akcijama, treba da se pristupi vojnički teoretskom i praktičkom radu za niže rukovodioce kod kojih se još uvijek vide nedostaci vojne naobrazbe. Također pristupiti radu da se smanji dezerterstvo.

U prilogu dostavljamo naredbu koje su upućivane bataljonima o izvršenim akcijama.

Crtež o položajima gdje su akcije poslani su u prijašnjem izvještaju Oper. Broj 56/43.

Smrt fašizmu — sloboda narodu!

Politkomesar:
Mutak Vlado [v. r.]

Zamjenik Komandanta:
Stjepan Kućiš [v. r.]

Original, strojopis
Sign., AVI I, Fond NOB, k. 1475, f. 4, dok. br. 48 (1-3)

1944, siječanj 14.

Izveštaj Mobil-centra Komande moslavačkog područja Komandi područja o broju mobiliziranih dobrovoljaca u prvoj polovini siječnja

Mobil-Centar:
Kom. Mosi. Podr. II. Oper. Zone
A. SI. br. 5./44.
14. I. 1944.

Drugarskoj
Komandi Mosi. Podr. II. Oper. Zone.

Izveštaj o radu Mobil-Centra i pomoćnog Mobil-Centra:
U toku proteklih petnajst dana rada Mobil-Centra: tj. od 29. XII. 43. do uključivo 14. I. 1944. došlo je u N.O.V. dobrovoljaca 49. mobilisanih 8. ukupno 57. drugova i drugarica!
Od toga upućeno Kom. Mosl. Podr..... 22.
Za Štab Mosl. Odreda..... 29.
Za štab II. Brigade..... 4.
Za Kot. N.O.O..... 1.
Za Njem. Bataljon..... 1.
Ukupno 57.

Nastale promjene u Mobil-Centru: jesu.
Kako je u zadnjem izvještaju navedeno prekomandovani su dva kurira, tako je došao na dužnost u ovaj Mobil-Centar drug Bajza Stjepan kao kurir. Isto je došao na dužnost u ovaj Mobil-Centar drug Domitor Rudolf.

Izveštaj Pomoćnog Mobil-Centra:
U proteklih petnaest dana rada Pomoćnog Mobil-Centra tj. od 28. XII. 43. do uključivo 11. I. 1944. došlo je u N.O.V. dobrovoljaca 56.
Od toga upućeno u Mosl. Odred..... 22.
Za Štab II. Brigade 14.
Za Pozadinu 20.
Ukupno 56.

Mobilisanih se javilo 156.
Od toga upućeno za Mosi. Odred 104.
Za 21 udarnu brigadu.....21.
Za II. Brigadu II. Oper. Zone..... 3.
Za pozadinu.....26.
Pušteni kući stalno nesposobni..... 2.

Ukupno 156.

Nastale promjene u Pomoćnom Mobil-Centru jesu:

Drugarica Peharec Katarina dosadašnja kuharica premještena u stražu br. 1. Čazma. A mjesto nje poslata kuharica iz straže br. 1. Popović Ljubica.

Drugarica Novak Anđela dosadašnja kuharica premještena je u Kom. Mjesta Čazma, a mjesto nje poslata je kuharica iz Kom. Mjesta Cabrajić Ljubica. Danas 7. I. 1944. uputili smo našeg kurira Budek Dragutina rodom iz Graberskog Brda da odvede druga Čanađija Nikolu rodom iz Dabaca u Štab II. Brigade. Kako se drug kurir do danas nije vratio u ovaj Mobil-Centar a imade majku u selu Riječici držimo da se je navratio k njoj i pao u ruke bandi, koja je navodno tada tamo haračila. O tome smo obavjestili Kom. Mjesta u Čazmi te će ista povesti izvide.

Uz Drugarski pozdrav S.F.S.N.

M. P.¹

Za Mobil-Centar:
Hajč ...,² [v. r.]

Original, strojopis

Sign., AVII Fond NOB, κ. 1902-1, f. 1, dok. br. 15

30

1944, siječanj 15.

Operativni izvještaj Štaba Moslavačkog NOP odreda Štabu Druge operativne zone NOV i POH za prvu polovinu siječnja 1944. godine

Štab
Moslavačkog N.O.P. Odreda
Hrvatske

¹ Okrugli pečat: Mobil centar Moslavačkog područja

² Potpis nečitak.

15-1- 1944 god.
Op. Broj 2 —

Štabu II Oper. Zone N.O.V. I P.O. Hrvatske
/operativni izvještaj]

Od prošlog izvještaja t.j. od 1. do 15. — I. — kako je bilo naglašeno u prošlom izvještaju u pogledu akcije, neke su akcije izvršene, ali ni jedna nije u potpunosti kako je bilo predviđeno.— Razlog je tome kako smo u prvom izvještaju naglasili, što su nam snage jako razbacane, za osiguranje oslobođenih teritorija a neprijatelj izlazi iz svojih uporišta u jačim snagama, a tako isto i neprijateljska uporišta su jaka, tako da mi nigdje ne možemo da izvršimo zadatak.— Molimo Vas da nam javite jeli mi možemo da povučemo bataljon koji je za osiguranje Komande Područja, a isto tako da možemo da krenemo bataljon iz Štefanja, da nisu na jednom mjestu, tako da bi mogli sa celim Odredom, ili sa dva bataljona da vršimo akcije.— Kako smo u prošlom izvještaju javili da smo predali teške mitraljeze u XXVIII diviziju koji su bili kod nas.— Danas smo iz Komande Područja dopremili dva teška mitraljeza, a kad se vrati II. bataljon sa puta odmah ćemo da uzmemo i za njega mitraljeze iz Područja

Naše snage sada se nalaze, jedan bataljon u Štefanju, odnosno dve čete u Štefanju, a dve u Lamincu, jedan bataljon je otišao u Baniju po Vašem naređenju, a jedan bataljon je na sektoru Garešnice, isti krstari po okolnim selima.—

AKCIJE:

Dne 28. — XII, — upućena je jedna patrola u selo Kapelicu, gdje je naišla na neprijateljsku zasjedu blizu Garešnice, otvorili su jaku vatru na njih, tom prilikom je jedan naš drug poginuo, a jedan teško ranjen koji je za neko vreme umro.—

Dne 4, — I, —III. bataljon krenuo je u zasjedu na vlak Bjelovar — — Garešnica, došli smo na stanicu Kokinac, gdje smo trebali da postavimo zasjedu, iste noći su Bilogorski Partizani razrušili prugu tako da vlak nije mogao da prolazi.— Naišla je vojska iz Bjelovara za popravak pruge u jačini oko 200, pustili smo ih na 30 — 40 m. blizu, otvorili vatru na njih, borba je trajala oko 25 minuta, mi smo se povukli pošto je ravan teren i zbog njihove mino-bacačke vatre.— Tom prilikom neprijatelj je imao oko 30 mrtvih i ranjenih, na našoj

strani jedan lakše ranjen.— Istoga dana I. bataljon je postavio zasjedu na Brestovcu kod Garešnice, nije naišlo ništa.—

Dne 3. — I. — jedna četa III. bataljona krenula je u zasjedu u selo Paljevinu kod Narte, naišla su dva žandara, koji su pozvani na predaju, isti su dali odpor i obadva su potučeni.— Pljen je dva karabina i oko 140 metaka.—

Dne 6. — I. — I. bataljon krenuo je u zasjedu na vlak Bjelovar Garešnica, vlak nije išao, postavljena je zasjeda na cesti između Hercegovca i Garešnice kod Palešnika.— Neprijatelj je naišao iz Garešnice u jačini jedne satnije u velikom odstojanju, patrola je puštena blizu i otvorena je vatra na njih, neprijatelj je dao jaki odpor naši su se povukli, razlog tome je, što su sve novi drugovi, kao i rukovodioci i neiskusni borci, komandiri su slabo držali borce u rukama tako da su se povukli bez ikakove komande. — Neprijatelj je primjetio neorganizovanu vatru sa naše strane, te je tako došao našima iza leđa i tom prilikom su naša dva mrtva druga pala njima u ruke.— Prema izvještaju banda je imala oko 19 mrtvih i ranjenih na našoj strani dva mrtva, dva lakše ranjena, dok su četiri nestali, gubitak 5 pušaka. —

Dne 7. — I. — dve čete III. bataljona bile su u zasjedi na cesti Narta —Bjelovar, nailazilo je oko 30 neprijateljskih vojnika u koloni u odstojanju oko 40 — 50 m. tako da je naišao prvi vojnik primjetio je našu zasjedu i opalio metak na njih, naši su bili prisiljeni da otvore vatru na njih, dok nisu pobjegli. — Tom prilikom neprijatelj imao je 4 mrtva i ranjena.— Na našoj strani gubitaka nije bilo.—

Dne 12. —I. — I. bataljon krenuo je u zasjedu na cestu između Kutine — Popovača sa minerima, sa zadatkom da fingiraju napad na bunker u Gračanici s time da izađu iz Kutine sa tenkovima u pomoć. — Mine su bile postavljene na glavnoj cesti kao i zasjede ali vojska uopće nije izlazila iz svojih uporišta.— Tom prilikom utrošeno je, oko 250 metaka i 3 mine iz lakog bacača.— Gubitaka nije bilo.—

Dne 13. — I. — banda je krenula od Narte a navodno su došli Nemci iz Bjelovara da poprave most između Štefanja i Narte, kojega su naše jedinice porušile.— Tom prilikom zbog neopreznosti i nevršenja pravilne dužnosti naših osmatrača, neprijatelj se je privukao u Staro Selo, kod Štefanja gdje je našeg jednog druga ubio, a jednog su ranili, koji su bili kao osmatrači.— Naše su jedinice odmah krenule za njima, a sa dve čete, koje se nalaze u Lamincu odmah smo krenuli da im presječemo put i da ih udarimo sa leđa.— Dok su čete stigle tamo već se je neprijatelj povlačio, tako da mi nismo mogli da stignemo na mjesto koje smo trebali, bili smo još dosta daleko od njih udarili smo ih zboka i odmah su se povukli u svo-

je uporište.— Prema izvještajima neprijatelj je imao 5 mrtvih i ranjenih.— Na našoj strani 1 mrtav i 2 teže ranjenih.—

Prema gore navedenim izvještajima kako smo već gore naveli, da su borci kao i rukovodioci, još uvijek neiskusni.— Poduzeti ćemo sve mogućnosti koliko god budemo mogli da dademo do sebe, da što prije osposobimo vojne rukovodioce kao i borce na pravilno vođenje borbe, da bi što uspješnije mogli da izvršavamo akcije.—

Smrt Fašizmu — Sloboda Narodu!

Polit. KOMESAR: '
SI. o.

M. P.²

Z.KOMANDANTA:
Strika Ilija [v.r.]

Original, strojopis

Sign., AVII, Fond NOB, k. 1475, f. 4, dok. br. 50

31

1944, siječanj 15.

Izvještaj Zapovjedništva ustaša Glavnoga ustaškog stana Ministarstvu unutrašnjih poslova o hapšenju i vješanju Ignaca Harambašića i Juraja Cvetkovića od strane njemačke vojske

USTAŠA HRVATSKI OSLOBODILAČKI POKRET

GLAVNI USTAŠKI STAN - ZAPOVJEDNIČTVO USTAŠA

Broj: T. 39-1944.

Zagreb, 15. siječnja 1944.

MINISTARSTVU UNUTARNJIH POSLOVA

u ruke gosp. ministra Vrančića

Z a g r e b

Ovo zapovjedništvo primilo je od svoje ustrojstvene ustanove dopis sljedećeg sadržaja.

»Dana 30. prosinca, o. g. oko 3 sata u jutro obkolile su jače snage njemačkog oružništva iz Samobora selo Strmec, občina Sv. Nedelja. Kakav je cilj bio ove akcije nije nam točno poznato.

¹ Ivan Altić

² Okrugli pečat: Štab Moslavačkoga NOPOH
(u sredini zvijezda petokraka)

Tom prigodom uhićeni su seljaci Ignac Harambašić i Juraj Cvetković. Navodno su kod njih pronađene partizanske zvijezde i neki spisi, a prvi da je obhodnju, koja mu je došla u kuću, pozdravio sa partizanskim pozdravom.

Ignac Harambašić star 33 godine, oženjen i otac troje djece bio je vođen prema željezničkoj postaji i tu su ga htjeli objesiti.

On je počeo bježati, ali je na bjegu ubijen. Poslije toga su ga mrtvoga na jednim ljestvama odnesli na mjesto gdje je bio nedavno srušen samoborski vlak i tu je na jednom stupu obješen. Od kuće su mu odveli jednu kravu, dvije svinje i 10 kokoši.

Juraj Cvetković, star 25 — 26 godina, neoženjen i brat je starijeg Nikole Cvetkovića, koji je odbjegao u šumu. Njega su svezanoga odveli na mjesto gdje je vlak srušen i onda ga na jednom stupu objesili. Kod toga je Cvetković vikao: »Molim gospodo, nisam kriv. Kroz 8 mjeseci radim kod njemačke vojske!«.

Jedan oružnik, koji je prije bio ustaša, sukao je već rukave, da ga najprije zakolju, pa da ga onda objesi, ali je to zabranio njemački zapovjednik. Vješanje morali su gledati njegov otac, jedan brat, njegova žena /brata/ i još oko 20-tak ljudi, koji su bili prisilno dovedeni.

Kad je vješanje bilo obavljeno, njemački zapovjednik je prisutnima održao govor. Između ostaloga rekao je i ove riječi: »Pazite dobro vi Hrvati mi nismo došli vješati vas, nego napraviti reda. Ovo što ste vidjeli, sami ste si krivi.«

Prije nego se je narod razišao dobio je upute, da o ovome što su vidjeli govore po svojim selima kako je bilo.—

U selu Strmec je zavládala nakon ovog događaja užasna strava. Navodno je rećeno, da ako se još što na pruži dogodi, da će biti vješano 30 ljudi, a selo koje broji 1500 duša, da će biti izpaljeno.

Mi ne ulazimo u to, da li su obješeni krivi ili ne krivi, no držimo da nije zgodno, da se ljudi vješaju prije nego što je toćno utvrđena njihova krivnja.

Mislimo, da odluku za vješanje može izdati samo Ministarstvo Unutarnjih poslova, glavno ravnateljstvo za javni red i sigurnost, po poznatoj zakonskoj odredbi.«

Ovo zapovjedništvo ne ulazi u pitanje krivice pomenutih seljaka, no svakako bi htjelo znati dali mogu S.S. postrojbe njemaćke vojske smrću kažnjavati osumnjićene osobe, a bez da se protiv takovih povede makar i najkraća iztraga, te dali to mogu ćiniti bez sudjelovanja naših upravnih ili vojnićkih vlasti.—

Kako ovom zapovjednićtvu nije poznato, kakav odnos postoji u takovim slućajevima između njemaćkih vojnih i naših vlasti, to se

naslov umoljava, da dade ovom zapovjedništvu o tom pitanju svoje autentično tumačenje.

U koliko je pak gore opisan čin njemačkih S.S. postrojbi bio samovoljan i protivan sa eventualnim utanačenjem između naših i njemačkih vlasti, moli se naslov, da tada kod njemačkih mjerodavnih vlasti iznese čitav slučaj, te uznastoji, da u buduće spriječi ovakove i slične pojave, jer je taj događaj izazvao zaprepaštenje tamošnjeg pučanstva.

ZA POGLAVNIKA I ZA DOM SPREMNI!

M. P.¹ ZAMJENIK UPRAVNOG ZAPOVJEDNIKA
/Ing- Milivoj Sažunić/
Ing. M. Sažunić [v. r.]

Original, strojopis

Sign., AVII, Fond NDH, kut. 218, fase. 1, dok. br. 11/5

32

1944, siječanj 17.

Izvještaj Okružnoga komiteta SKOJ-a Čazma Oblasnome komitetu SKOJ-a za zagrebačku oblast o političkoj situaciji u okrugu, organizacijskom stanju SKOJ-a i USAOH-a, o vojsci i Agitpropu

OK SKOJ-a Čazma
17. I. 1944.

Drugarskom
Oblasnom Komitetu SKOJ-a
Za Zagrebačku oblast.

/IZVJEŠTAJ/

Politička situacija na okrugu:

Naglo napredovanje crvene armije na zapad, i promjene u vanjskoj političkoj situaciji, kao i međunarodni značaj NOB Jugoslavije, imalo je znatnog odjeka i na terenu našeg okruga.

¹ Okrugli pečat: Zapovjedništvo ustaša
Glavnog ustaškog stana

Na vojnički način neprijatelj nastoji uništiti našu pozadinu pljačkajući i hapseći naše najbolje suradnike, pri čemu im služi dobro organizovana mreža petokolonaša koja je pružila svoje krake i u naše vojne jedinice. To se naročito odrazilo kuda je prohujala divizija Čerkeza i ostavila iza sebe slijedeće posljedice: mnogo uhapšenih, opljačkanih, nešto popaljenih kuća, i veliki strah kod naroda kojeg su iskoristili reacioneri ubacivajući razne parole o slabosti i nemoći partizana, njihovoj predaji vlastima i uništenju čitavih brigada te napokon svaljujući krivnju na partizane za sva zlodjela Čerkeza. Sve je to utjecalo na momentalnu pasivizaciju naroda na većem dijelu kotara.

Na kutinskom kotaru zavladao je strah pred ustaškom osvetničkom bojom, koja se sastoji od domaćih ljudi koji dobro poznaju teren i naše suradnike te u malim grupicama dolaze u sela danju i noću i vrše hapšenja. Naročito je odjeknuo odlazak sekretara općinskog komiteta KPH u istu osvetničku bojnu. Ovakovih upadanja i hapšenja bilo je i na jednom dijelu čazmanskog kotara oko Križa.

Pojačanim djelovanjem neprijateljske vojske pojačao se je i rad reacionera koji nastoje iskoristiti strah naroda pred neprijateljem na većem dijelu našeg okruga ubacujući patrole za pasivizaciju naroda. Tako su ovih dana streljani na sisačkom kotaru neki reacioneri bivši funkcioneri HSS-a od kojih je jedan podržavao veze sa Pernarom.¹ Isti je sa još dvojicom bio na sastanku sa logornikom Fagetom² u Sisku koji im je predlagao da organiziraju narod u selu za borbu protiv Čerkeza i partizana a oružje će dobiti iz ustaškog stana. Oni su doduše taj predlog odbili ali su i nadalje održavali vezu sa ustaškim vlastima, i izdavali pokrete partizana i njihove suradnike. Pred narodom su javno govorili da netreba ići ni na jednu ni na drugu stranu jer da su jedni lopovi kao i drugi. Na tom kotaru streljano je 23 ovakvih izdajnika od kojih su većina bili ustaše. Ustaše i domobrani sa tog istog kotara pozivaju narod k sebi da se zajedno s njima bore protiv Čerkeza, ali im ta taktika nije uspjela jer su dosta raskrinkani. Donekle im je bila uspješna taktika hapšenja porodica vojnih bjegunaca da ih s time prisile na povratak u vojsku. Ovu su taktiku primjenili samo na jednoj općini. /Martinska Ves/

Kod srpskog naroda osjeća se također pojačani rad četničkih klika koji imaju djelovanja kod starijih ljudi naklonjenih kralju Petru. Tako su došli i neki četnički elementi iz Slavonije da na /Garešničkom kotaru/ organiziraju i povežu njima sklone ljude. Oni su

¹ Ivan

² Priređivači nisu utvrdili ime.

brzo otkriveni i na povratku za Slavoniju uvaćeni i strijeljani. Neki stariji ljudi još su uvijek skloni kralju Petru dok se kod omladine i širih masa to nije zapazilo. Manjine Mađara koje se nalaze na garešničkom kotaru a koje su sve do danas bile pasivne sve se više ispoljavaju kao neprijatelji NOB tako da se ovih dana iselilo 8 mađarskih obitelji u neprijateljsko uporište Garešnicu.

Češke su manjine na strani naše borbe i aktivno u njoj učestvuju. Još nije stvoreno jedinstvo hrvatskog i srpskog naroda naročito starijih dok je to jedinstvo kod omladine ostvareno.

Kampanja mobilizacije koja je vršena na dobrovoljnoj bazi imala je uspjeha u čazmanskom kotaru dok je na kutinskom i garešničkom kotaru uspjeh bio mnogo manji. Pored mobilizacije na dobrovoljnoj bazi bilo je i prisilno mobiliziranih što je dovelo do pojave dezerterstva u našoj vojsci. Jednim dijelom odlaska u neprijateljsku vojsku a s druge strane stvorene su razne grupice dezertera koji bježe i pred našom i pred neprijateljskom vojskom. Razlog ovih posljedica bio je nedovoljno politički pripremljen teren za mobilizaciju i rad reacionera.

Povodom kampanje za popularizaciju i objašnjavanje odluka AVNOJ-a, nacionalnog komiteta svuda su održana savjetovanja, mitinzi te masovni sastanci. Narod je svuda sa oduševljenjem primio odluke AVNOJ-a i odao priznanje privremenoj vladi. Ta kampanja je u stalnom toku tako da neće biti ni jednog omladinca ni omladinke koji nećeju biti upoznati odlukom AVNOJ-a i privremenom vladom.

Kao odgovor neprijatelju na ekonomsko uništavanje pozadine još se nije ozbiljno pristupilo kampanji za sakrivanje hrane, a koliko je to učinjeno još za sada nisu se vidjeli rezultati.

Na sve momente političke situacije i vojničku taktiku neprijatelja, naše mlade organizacije nisu se snašle odmah na terenu i pristupili rešavanju svih tih pitanja brzo i na licu mjesta, tu se vidi kao glavni nedostatak politička izdignutost samih kadrova i nedovoljna budnost. Nedovoljna budnost naših organizacija omogućila je široko djelovanje reacionera i petokolonaša što nam se osvetilo hapšenjem naših drugova najboljih suradnika.

Organizaciono stanje SKOJ-a:

OK SKOJ-a sastoji se od 7 čl. 5 radnika, 1 seljak, 1 intelektualac. Nac. sastav: 5 Hrvata, 2 Srba; spolni sastav: 6 drugova, 1 drugarica. Odlukom PK SKOJ-a za Hrvatsku jedan drug je po završenom višem SKOJ-evskom kursu opredjeljen na rad u Bosnu /Sivi/³. Od sadašnjih članova 3 su na kongresu i to 2 iz biroa i 1 iz plenuma.

³ Ivica Cačić

Kotarski komitet SKOJ-a Garešnica: sastoji se od 6 čl. nac. sastav 5 Srba, 1 Hrvat, soc. sas. 2 radnika, 4 seljaka, spolni sas. 4 druga, 2 drugarice. Sam komitet se ne osjeća kao rukovodioc, drugovi se rasplinjuju po terenu i nedaju dovoljnu pomoć općinskim komitetima. Sam komitet je sastavljen od mladih drugova čija je teoretska izgradnja slaba i samo iskustvo malo, tako da taj komitet još nije zadovoljio potrebama na tom terenu.

Kotarski komitet SKOJ-a Kutina: sastoji se od 8 čl. soc. sastav 3 radnika, 5 seljaka, nac. sastav 2 Srba, 6 Hrvata, spolni sastav, 4 druga, 4 drugarice. Svi su čl. KPH, taj komitet je donekle samostalan ali još uvijek svi ne vladaju linijom NOB, a to proizlazi s toga što ne prate tekući direktivni materijal i štampu. Samo organizaciono pitanje je većina drugova savladala ali ga na terenu nisu svuda primijenili pravilno tako da sami drugovi nisu pravilno svatili tko može biti čl. Skoja te se na tom kotaru dogodilo da su neki SKOJ-evci otišli u neprijateljsku vojsku. Jedan drug iz komiteta koji je vršio dužnost obavještajca a zato je pokazao više volje i interesa bit će iz komiteta otpušten da može više posvetiti obavještajnoj službi.

Kotarski komitet Čazma: sastoji se od 8 čl. soc. sastav 2 radnika, 3 seljaka, 3 đaka, nac. sastav. 6 Hrvata, 2 Čeha, spolni sastav 6 drugova, 2 drugarice. Sekretar toga komiteta koji je i čl. plenuma OK SKOJ-a i svršio već drugi srednji SKOJ-evski kurs drug Divko⁴ nije u cjelosti odgovorio svojoj dužnosti zbog slijedećih grešaka: drug je nervozan i nema strpljenja za objašnjavanje, podcjenjuje znanje drugova koji se onda osjećaju sasma nesposobni. Njegov odnos prema drugovima je birokratski i više diktatorski tako da je izgubio autoritet kod samih drugova iz komiteta. Drug Milan⁵ organizacioni sekretar je vrlo neozbiljan, a njegov odnos prema drugaricama je loš i nema drug autoriteta kod omladine stoga je drug predviđen za vojsku a mi bi dobili jednog dobrog druga iz vojske koji bi bolje odgovorio toj dužnosti. Za isključenje iz komiteta je predviđena i jedna drugarica koja je bila u ustaškoj mladeži i danas omladina na nju gleda kao takovu. Jeda drug iz komiteta zadužen po USA-OH-u po odluci drugova iz Partije dodijeljen je obavještajnoj službi. Stanje u tom komitetu je nezdravo što će se riješiti isključenjem ovih drugova i pravilnim radom. Drugovi su u radu neodgovorni i nedisciplinovani i malo su marili za život organizacija tako da nisu znali šta se radi na terenu i koliko imade SKOJ-evaca. Naše mišljenje o drugu Divku je da se drug smjeni te nam pišite svoje mišljenje o drugu.

⁴ Ivan Pavlić

⁵ Cedermas

Kotarski komitet SKOJ-a Sisak: sastoji se od 6 čl. soc. sastav 2 radnika, 3 seljaka, 1 đak, nac. sastav 5 Hrvata i 1 Čeh, spolni sastav 3 druga, 3 drugarice. Samo stanje u komitetu je zdravo, drugovi su odani i požrtvovni politički su savladali liniju N.O.B. ali nemaju dovoljno iskustva u praktičnom radu na terenu te su uskogrudni u radu. Opšta ocjena: da su većina drugova novo uzdignuti te se ne snalaze u svim pitanjima koja iskrsavaju na terenu. Zbog naše nebudnosti u komitete su se uvlačili razni neodgovorni drugovi koje smo morali poslije čistiti zbog čega su nastajale stalne promjene u komitetima i kočenje u radu, a neodgovornošću takovih drugova rušio se je autoritet SKOJ-a.

Općinski komiteti: na okrugu ih imademo 11 ti komiteti nisu rukovodioci, politički su slabi, tako da većim dijelom ne poznaju liniju NOB, te su neodgovorni i nedisciplinirani. Pomoć od kotarskih komiteta bila je površna nije im se pomoglo na konkretnim stvarima tako da su se drugovi na terenu izgubili.

SKOJ-evske grupe: koji imademo na terenu 65 sa 413 članova. Sama SKOJ-evska organizacija na našem terenu prešla je previše u širinu, tako da su naši rukovodioci na terenu uopće zaboravljali na to tko može biti SKOJ-evac i kakav treba da bude SKOJ-evac, tako da su pojedine SKOJ-evske grupe zatajile kod mobilizacije, a neki su čak i SKOJ-evci otišli u neprijateljsku vojsku. To je bilo radi toga što su se u SKOJ uvlačili i pojedini špekulanti kako ne bi morali ići u našu vojsku. A velik dio SKOJ-evaca se opće ne osjeća komunistima. SKOJ-eva organizacija nije na onoj visini, kako bi morala biti te se ne osjeća u cijelosti kao rukovodioc širokih omladinskih masa.

Obračun:	članarina SKOJ-a	4.130 kuna,
	prilog SKOJ-a	<u>4.000</u>
Ukupno:		<u>8.150</u>

Organizaciono USAOH-a

Okružni odbor USAOH-a sastoji se od 6 čl. soc. sastav, 1 radnik, 3 seljaka, 1 đak nac. sastav 4 Hrvata, 2 Srba, spolni sastav.⁶ Dvojica od članova bili su ranije u HSS-ovoj organizaciji. Sam okružni odbor nije popularan među masom omladince, tako da omladina i ne zna da postoji taj odbor i tko se u njemu nalazi. Odbor kao političko predstavništvo i kao rukovodioc omladine još nije na dovoljnoj visini.

⁶ U originalu nedovršeno.

Kotarskih odbora imademo 4. Oni još nisu postali rukovodioci a također ni pretstavnici omladine. Nije se gledalo na to da se u kotarske odbore uvlači popularne omladine, tako da ti odbori nisu popularni među omladinom i nije ih se do sada nastojalo popularizirati.

Općinskih odbora na čitavom okrugu imademo: 17 ti odbori su slabi jer se stalno drugovi mobilišu i dolaze novi. Koji se politički ne uzdižu, ne vladaju linijom NOB i nesnalaze se u organizacionom pitanju.

Seoskih odbora imademo oko 200 koji nisu okupilo i aktivizirali svu omladinu u osnovnim organizacijama ili ih zainteresirali na aktualnim pitanjima toga sela i kraja. Što se tiče kulturno prosvjetnog rada postoje odbori koji su u većini slučajeva samo formalni dok samo jedan mali broj odgovorio svojoj dužnosti. Na toj osnovnoj organizaciji se omladinu najviše zainteresiralo tako da se ta organizacija i postepeno razvija. Na ostalim organizacijama se nije omladinu okupilo ni aktiviziralo u većem broju. Broj antifašističke omladine oko 8.500 — 9.000. Ti podaci nisu sasvim tačni, jer su prilikom mobilizacije mnogi otišli u vojsku.

12. I 1944. bilo je savjetovanje pionira u Čazmi za naš okrug na kojem je bilo oko 200 pionira, i to većina iz čazmanskog kotara i nešto malo iz garešničkog dok iz sisačkog i kutinskog nije bilo nikoga i to radi toga šta se nije drugove za taj izbor obavijestilo. Na tom zboru su istupali pioniri sami i davali su igrokaz.

VOJSKA

Političko stanje: Omladina je upoznata sa stvaranjem nacionalnog komiteta i u njemu gleda jedinu i pravu svoju vladu. Simpatije naspram crvenoj armiji su velike naročito sada kad se crvena armija nalazi na poljskoj granici mnogo pričaju borci o njezinom napredovanju. Odnos prema saveznicima Englezima i Amerikancima nije takav kao naspram Rusima. Omladina osuđuje reakciju radi neotvaranja drugog fronta.

Omladina je upoznata time tko rukovodi našom borbom i voli KPH. Pojedinci govore da hoće biti borci a da se neće baviti politikom, i ne dolaze sa voljom na sastanke. Također se je prije Božića opazalo grupisanje a oni koji su se grupisali otišli su bez dozvole kući, nekoji su se vratili, a nekoji se još nisu. Po tom su zaduženi SKOJ-evci da djeluju među njima i da sprečavaju te grupacije.

Borbenost nije na visini jer je naš odred⁷ sastavljen većinom od novih drugova, te ima i priličan broj koji nisu dobrovoljno stupili u

⁷ Moslavački partizanski odred.

NOV. Borbenost omladinaca je veća nego starijih drugova. Discipli-
na kod SKOJ-evaca je mnogo veća nego kod samih ostalih boraca.

Organizaciono stanje: imade tri bataljonska komiteta. I bata-
ljon 4 čl., 2 radnika, 2 seljaka. II bataljon čl. 4 radnika, 3 seljaka 1.
III bataljon čl. 4, đaka 3 radnika 1. Ti komiteti su mladi i u radu ne-
iskusni ali su od boraca omiljeni imadu razvojnu liniju. Politički su
prilično uzdignuti vladaju linijom NOB.

SKOJ-evskih grupa imade 12 sa 122 čl. od kojih na licu imade 98
a ostali su u komandi područja na radu. Politička svijest kod SKOJ-e-
vaca, jeste na dosta niskom stupnju jer su to drugovi većinom tek
sada postali SKOJ-evci dok imade i starijih koji su većinom radnici,
kod tih je drugova politička svijest na dobroj visini. Van Skoja ima-
de 293 omladinaca, sa kojima se je proučavao slijedeći materijal:
Plitvička rezolucija, Nacionalni komitet, uloga mlade generacije i
zadace SKOJ-a u NOB. Dok se je sa SKOJ-em proučilo i pored ovog
materijala, značaj SKOJ-a tj. kakva je SKOJ organizacija i kakav
mora biti SKOJ-evac i tko može biti SKOJ-evac. Drugovi unutar od-
reda vode takmičenje po političkom sektoru, vojnom, i kulturno
prosvjetnom, takmičenje je počelo 1. I. i traje do 1. II.

Kulturno prosvjetni rad imade 3 pjevačka zbora i 3 diletantske
grupe koje nastupaju na mitinzima, postoje i grupe pjevačke koje
ne nastupaju nigdje niti su oformljene kao zborovi. Svakih 14 dana
jedamput izlaze zidne novine, a u nekim jedinicama i dvaput. U tre-
ćem bataljonu izašla su dva broja đepnih novina, a u drugom bata-
ljonu izašla je brošura koja se zove »TITIN borac«, u tim listovima
sudjeluju pretežno SKOJ-evci, a pišu i članke za odredski list. Rad
na kulturno prosvjetnom sektoru je dosta dobar.

Opšta ocjena. Radi stalnih izmjena kadrova i nadopuna jedinica
sa prisilno mobilisanim te bivšim ustašama rad je malo otežan ali
je ipak srednji.

Komanda područja i pozadinske straže: Kotar Garešnica, u ko-
mandi područja i njezinim ustanovama politička svijest i rad po
svim sektorima su dobri jer SKOJ dobiva punu pomoć od partije.
Postoje dvije diletantske grupe i dvaputa mjesečno izlaze zidne no-
vine. Drugovi su proučili nešto SKOJ-evskog i tekućeg materijala.
Stanje u pozadinskim stražama je slabije, a stalno su i u rashodu te
ih teže dobiva na sastanak, a što je najvažnije premalo im se posve-
ćivalo pažnje.

Organizaciono stanje SKOJ-a: imade biro koji se sastoji od 3 čl.
SKOJ-evskih grupa imade 13 sa 99 čl.

Čazmanski kotar, na tome kotaru još nisu oformljene SKOJ-ev-
ske grupe i ako ima dosta SKOJ-evaca. Predviđeno je formiranje 12
SKOJ-evskih grupa do 25. I. 1944.

Agitacija i propaganda: U prošlom mjesecu izdali smo 5 progla-
sa upućenih omladini. Na Kutinskom kotaru proglas je upućen om-
ladini HSS-a. Pojedinci su spriječavali raspačavanje tog progla-
sa, spalivali su ga bojeći se da će biti hapšeni šta su bili potpisani na
tom letku. Zbog toga je došlo do zbrke, jer su bili potpisani bez nji-
hovog znanja i odobrenja. Na Garešničkom kotaru izdana su dva
progla- sa i to proglas upućen omladini HSS-a i proglas Jugosokol-
ske omladine. Proglas omladine HSS-a imao je odjeka dok proglas
Jugosokolske omladine nije postigao svoj cilj jer i sam Jugosokol
nije popularan. Na čazmanskom kotaru izdan je proglas športskog
kluba »SLOGA«, ali nije imao uspjeh jer taj klub nije popularan.
Na sisačkom kotaru izdan je proglas upućen đacima i ostaloj om-
ladini. Taj proglas imao je odjeka, a izazvao je reakciju neprijatelja,
te su pohapsili neke članove porodice đaka koji su letak potpisali.

Još nije regulisana pravilna raspodjela materijala ali je raspača-
vanje i raspodjela mnogo bolja nego je to do sada bilo.

Dopisnička služba: za tu dužnost postoji odgovoran drug pri
OK SKOJ-a koji ima zadatak da daje upute za pisanje i organizira
dopisnika po kotarevima. Rješenju tog pitanja pristupilo se je oz-
biljnije, pa će i rezultati biti bolji.

Tehnika ima dva člana a jedan je u bolnici. Sada se u tehnici iz-
rađuju parole. A predviđeno je umnažanje kratkih igrokaza.

Kongres, sama priprema za kongres nije zadovoljila. Održavani
su zborovi ali u manjem broju dok su se uglavnom održavali ma-
sovni sastanci. Kod samih kupljenja potpisa došlo je do grešaka ta-
ko da je jedan znao potpisati i više omladinaca. Mnogi su se bojali
dati potpis misleći da je to varka za mobilizaciju, jer se u isto vrije-
me vršila kampanja za mobilizaciju, a pritom su im i dali potstreka
reakcioneri. Mnogi drugovi nisu shvatili pravi smisao popularizaci-
je kongresa, da se omladina na tome aktivizira i visoko cijeni zna-
čaj samoga kongresa. Tako da se čitava kampanja svela na sakuplja-
nje potpisa i poprimila više tehnički nego politički karakter. Om-
ladina još nema živu sliku kongresa te ne zna cijiniti njegov značaj
zbog nedovoljnog poznavanja političkog značaja kongresa. Pošto
kampanja još traje a uočeni su nedostaci, što će se nastojat ispravi-
ti.

Dragi drugovi!

Pošto je drug sekretar otišao na kongres te nam je to prvi iz-
vještaj, kojeg pišemo, te vas molimo da nam u slijedećem odgovoru
uočite na nedostatke, kako bi slijedeći izvještaji bili bolji i potpuniji.

SMRT FAŠIZMU - SLOBODA NARODU!

Za OK. SKOJ-a

_____ **Riba**⁸ i **Nikica (Žuti)**⁹ [v.r.]

Original, strojopis

Sign., AIHRPH, SKOJ-11/1174

33

1944, siječanj 18.

Pokuplje

Izveštaj Okružnoga komiteta KPH Pokuplje Centralnome komitetu KP Hrvatske o mobilizaciji u kotarevima Pisarovina i Velika Gorica i o ofanzivi neprijatelja na području Žumberka

O.K. K.P.H.

POKUPLJE

Dne 18. siječnja 1944.

Dragi Drugovi!

Kod nas vrši se sada mobilizacija u 5 općina, iz kotara Pisarovine u dvije općine a iz kotara Velika Gorica 3 općine. Imade izgleda da će mobilizacija uspjeti 100%.

Samo u jedan dan prijavilo se iz jedne općine 250 ljudi, a iz druge općine 100 ljudi. To su sve ljudi koji su se javili u jedan dan dobrovoljno. U drugim općinama vrši se kampanja za mobilizaciju i svaki dan pridolaze novi ljudi. Pošto mi ne raspolažemo sa nikakvim rezervama oružja, mi se obraćamo na Vas da nam Vi preko GE-SA¹ najhitnije pošaljete oko 500 pušaka i municiju za te puške.

Mi mislimo da nam se to oružje pošalje ako Geš raspolaže sa kakvim rezervama oružja.

U nas nema izgleda da bi se moglo doći do tolikog broja pušaka jer su svi garnizoni od Zagreba do Siska i od Zagreba do Karlovca toliko jaki da se nemože likvidirati niti jedan garnizon.

Osim toga Švabi i ustaše vrše sada ofenzivu² sa jakim snagama na Žuberak tako smo mi sada u Pokuplju potpuno odsječeni od

⁸ Stefica Šipek

⁹ Potkraj šek

¹ Glavni štab NOV i PO Hrvatske.

² Vidi: Dok. br. 53, i **Zbornik VII**, tom V, knj. 23, dok. br. 119, 120 i 121.

Žumberka. Cesta i pruga od Zagreba do Siska i Zagreba do Karlovca su potpuno blokirane. Također sva sela uz prugu i cestu Sisak — Zagreb i Zagreb — Karlovac puna su vojske. Naše snage na Zumberku Omladinska Brigada³ i Z.P.O.⁴ povukli su se iz Okića, Plješevice, Sv. Jane i Slavetića prema Zumberku. Snage koje se nalaze na Pokuplju tj. u trokutu između pruge Zagreb — Karlovac, Zagreb — Sisak i Kupe vode svaki dan borbe sa Njemcima i ustašama koji ispadaju prema selima Markuševac, Guci, Šiljakovina, Podvornica, Kravarsko. U tom trokutu nalaze se snage nove Brigade »Franje Ogu linca« /Selje/ i Turopoljsko-Posavski odred.

Veze sa Moslavinom također su prekinute.

Materijal koji šaljete za Moslavinu i Zagorje nemojte više slati preko nas nego šaljite preko trokuta kod Petrinje tj. preko Banije dok Vam mi ne javimo da se može slati preko nas.

Mi smo mislili 2. II. održati okružnu konferenciju, ali sada pošto se situacija izmjenila morati ćemo je odgoditi.

Čim budemo mogli pripremiti ćemo tu konferenciju i obavijestiti Vas da bi netko mogao doći na nju.

Na prolazu kroz naš okrug kod nas su se zadržali drug Marko⁵ i Rade⁶ i održali sjednicu sa našim komitetom. Opširan izvještaj poslati ćemo Vam naknadno, jer čekaju kuriri koji odlaze za Geš pa Vam zbog toga sada nemožemo opširnije pisati.

O situaciji kod nas upoznat će Vas drug JOŽA iz Geša.

SMRT FAŠIZMU SLOBODA NARODU!

Drugarski pozdrav:

Original, strojopis
Sign., AIHRPH, KP-56/53

Duka7 [v. r.]

³ Omladinska brigada »Jože Vlahović«.
⁴ Zumberačko-pokupski odred.
⁵ Belinić
⁶ Zigić
⁷ Vasić

Drugarskom Zemaljskom Antifašističkom Vijeću
Narodnog Oslobođenja Hrvatske

Dragi drugovi,

Šaljemo Vam izvještaj za mjesec prosinac 1943. godine o našem političkom i organizacionom radu u NOO-ima grada Zagreba. Od prošlog našeg izvještaja situacija se malo izmijenila u organizacionom uređenju sa time, da je formiran jedan novi kotar od stručnih namješteničkih NOO-a, kako smo Vas bili mi obavijestili, unutar kojih su također izvršene neke pregrupacije. Točnije o tome obavijestiti ćemo Vas u našem organizacionom stanju.

A. Političko stanje.

Za mjesec prosinac Mjesni NOO zadao si je ove političke zadatke:

1. U previranju među pristašama HSS, koje se zapaža svakim danom sve više u njihovim redovima, nastojali smo angažirati sve više pristaša N.O.B. i dati im zadatak: a./ što više HSS-ovih masa okupiti u NOO-e, b./ približiti se poštenim ljudima i s njima razgovarati, da se vidi koliko su spremni da se aktiviziraju u Narodno-Oslobodilačkoj borbi, c./ iznijeti nepravilan rad Košutića¹, d./ upozoravati na povezanost suradnje između mačkovaca i ustaša danas, kao i kod neizbježnog sloma i kapitulacije Njemačke, gdje mačkovci misle odmah prigrabiti vlast i time spašavati živote ustašama i e./ propagirati naš republikanski i federativni stav koji se ogleda u AVNOJ-u, NKOJ-u i ZAVNOH-u. Od toga je u mjesecu prosincu izvršeno sve osim točke b./, koja se još provodi, jer nam nije uspjelo još potpuno angažirati nekoliko poštenih ljudi HSS, koji imaju ugleda među masama. S njima je govoreno, pa ako će nam biti moguće da ih jače aktiviziramo, povećat će nam se naš masovni sektor.

2. Uočavanjem činjenice da se građani Zagreba u glavnom pasivno odnose prema događajima u svijetu i kod nas, očekujući spas od Crvene vojske ili od Engleza i Amerikanaca, treba što jače aktivizirati mase i prodrijeti sa slijedećim zadacima: a/ sprovesti još više i središnje organizaciju sabotaze preko tvorničkih i ostalih NOO-a, sporosti u poslu, kvarenjem strojeva, uzimanjem materijala za nas i sirovina, do kojih se teško dolazi, b./ sprovesti što jaču sabirnu akciju za NOV i borbu protiv krađe u lične svrhe, c./ protestirati protiv lošeg postupka i tražiti da se poprave ekonomske prilike, d./

¹ August

upozoravati'na ulogu koju su odigrali štrajkovi u Italiji, kad se lomio fašistički režim i najnoviji štrajkovi, kao represalijske na streljanja u sjevernoj Italiji. Tokom mjeseca prosinca svi ovi zadaci bili su na sektorima djelomično ostvareni.

3. Saznanjem, da fašistička štampa dosta vlada javnim mišljenjem i time unosi zbrku u antifašističke redove, postavljen je zadatak, da se što više preko NOO-a popularizira »Politički pregled«, koji izlazi svake srijede i u kojem se iznose svi stavovi »Slobodne Jugoslavije« i da se preko NOO-a na mase prenose tumačenja naših odnosa prema političkim pitanjima. Dat je zadatak organiziranja kućnih konferencija, koje treba da izvrše naši aktivisti, kad posjećuju ukućane poznanike antifašistički raspoložene, i stvaranjem »usmenih novina« gdje svaki naš aktivist mora da obavijesti barem polovicu svojih poznatih o važnijim političkim zbivanjima u svijetu i kod nas. Ovi zadaci u mjesecu prosincu su svi izvršeni. Osim ovih zadataka MNOO postavio si je još slijedeće zadatke: tjedno izvještavati o učinjenim sabotажama po NOO-ima, provoditi mobilizaciju za NOV, na temelju vjerovatnosti bombardiranja Zagreba, govoriti o reakcionarnom radu pojedinih klika Amerike i Engleske, uspostaviti što čvršću vezu sa HSS-ovim masama, i sabotirati pohađanje obješenih, dok ne podignemo toliko duh masa da stvorimo protestnu demonstraciju pred obješenima.

Značajan utisak na mase u tom mjestu proizvelo je zasjedanje ZAVNOH-a u Plaškom, zatim stvaranje NKOJ-a i zasjedanje AVNOJ-a u Plaškom². Mislimo da je važno, da Vam naglasimo da je oduševljeno primljen proglas za republiku i federaciju. Ovaj republikanski stav masa mora da je uočila družba mačkovaca, koja izdaje »Pravicu«, jer republikansko uređenje naročito naglašava u svom božićnom broju. Ubacili su među mase, da je u Moskvi, a naročito u Teheranu riješeno, da se izmire Tito i Draža i da stoje pod zajedničkom engleskom komandom u Kairu, a prema NOV zauzeli su otvoreno neprijateljski stav, dok su do tog broja više ili manje to prikivali. Naglašavamo da nam veoma dobro dođe što londonska radio stanica donosi vijesti »Slobodne Jugoslavije«, jer mi uslijed smetnji ovdje u Zagrebu rijetko dobro čujemo.

U ovom mjesecu zbio se veoma tragičan događaj, da su kao taoци vješani »redarstveno utvrđeni komunisti«, njih 16 na broju, i to u Dubravi kraj samoga Zagreba³. Među ovim stradao je nažalost i bivši tajnik NOO-a za grad Zagreb drug Bogdan Ogrizović, profesor, član KP, dok su pobjegli sa mjesta egzekucije ing. Milovan Kovačević i Pio Juričić-Istranin. Ovakav postupak ustaških vlasti zasi-

² Pogrešno. II zasjedanje AVNOJ-a održano je u Jajcu.

³ Vidi: **Grada SZH**, knj. VII, dok. br. 169.

gurno je imao za cilj zastrašivanje masa i odvrćanje od bilo kakove proturežimske akcije, međutim, za vrijeme od tri dana, koliko su žrtve visjele, kod masa se je moglo osjetiti samo ogorčenje, čak i javna kritika kod vješala, tako da su ustaše i okupatori promašili, ako su mislili postići nešto na taj način. Da je jenjao rad ili pak prestalo potpomaganje NOO nije se moglo osjetiti, dok se ogorčenje povećalo. To se očitovalo u tome da mase traže odmazdu, da se vješaju Nijemci. Mnogo se pričalo o tome kako su partizani objesili kod Velike Gorice 36 Nijemaca⁴, i kao da se traži, da se u sličnim slučajevima to radi. Doznali smo iz pouzdanih izvora, da Nijemci traže 2000 talaca i to onih koji su već bili u zatvorima ili u logorima za vrijeme NDH ili još u bivšoj Jugoslaviji. U domobranstvu se osjeća sve više simpatija za našu stranu. Naročito to vrijedi za podoficire. Imamo neke kasarne, gdje se redovito slušaju izvještaji »Slobodne Jugoslavije«, i to čine zajedno oficiri i podoficiri i svi uviđaju, da će bolja budućnost biti ostvarena pobjedom Crvene Armije i NOV.

Obveznice za zajam smo primili za 12 milijuna i 600.000 Kuna i do konca godine razdijelili smo za 4,776.000 Kuna, pa Vam taj novac šaljem. Obveznice po 1.000 Kn smo sve razdijelili, dok obveznice, koje glase na veću sumu prolaze malo teže.

B. Organizaciono stanje.

MNOO sastoji se sada još od 4 člana. Dužnosti su raspodjeljene na slijedeći način: jedan član drži VIII. kotar, to je novo stvoreni i nije terenski, već obuhvaća namještenike državnih, javnih i privatnih ustanova, ureda, i poduzeća. Isti je član zadužen po NO fondu. Drugi član je vezan na dva druga, koji drže ostale kotarske NOO-e na području grada Zagreba. Treći član drži grupu NOO-a, koju čine Istrani, a četvrti član je tajnik MNOO-a, koji vrši tekuće poslove za normalno funkcioniranje zadataka traženih od MNOO-a.

Cijeli Zagreb podjeljen je na 7 kotara, a VIII. kotar obuhvaća namještenike i nije terenski.

I. KOTAR: Postoji KNOO od 3 člana, koji obuhvaćaju 3 terena i to:

1. teren: Postoje 2 NOO-a od po 3 člana, koji obuhvaćaju 36 antifašista, a tokom ovog mjeseca stvoren je 1 ulični NOO od 3 člana sa 6 antifašista.

2. teren: Obuhvaća 1 NOO od 4 člana, 1 povjerenika, 1 ulični NOO od 4 člana, 2 tvornička NOO od 4 člana.

⁴ Vidi: Građa SZH knj, VII, dok. br. 128, 159, 177 i 178.

3. teren: Nema NOO-a nego AOŽ-e.

Ukupno ovaj kotar obuhvaća 20 aktivista sa 110 antifašista u 7 NOO-a. Po mobilizaciji poslano je u toku mjeseca 15 ljudi u NOV, a po NOF-u sakupljeno je i poslano u Žumberak: 26 pari cipela, 4 para čizama, a na Baniju poslano je 30 kg čavlića za cipele, 3 paketa saniteta i 94 pari novih čarapa. Po omladini stvorio je kotar u toku mjeseca prosinca 1 odbor USAOH-a od 3 člana, koji obuhvaćaju 16 omladinaca.

II. KOTAR: Postoji KNOO od 3 člana, koji obuhvaća 3 terena i to:

1. teren: Ima 28 uličnih NOO-a od po 3 do 4 člana sa ukupno 538 antifašista, 1 tvornički NOO od 3 člana sa 24 antifašista, 1 tvornički NOO od 3 člana sa 6 antifašista i 2 namještenika NOO-a sa 20 antifašista.

2. teren: Obuhvaća 1 tvornički NOO sa 64 antifašista, 1 tvornički NOO od 4 člana sa 40 antifašista, 1 tvornički NOO od 4 člana sa 33 antifašista, 2 tvornička NOO-a po 4 člana sa 50 antifašista, 1 tvornički NOO od 3 člana sa 23 antifašista i 11 uličnih NOO-a od po 3 do 4 člana. Ukupno ovaj teren ima 420 antifašista. Izgubljeno je oko 100 antifašista uslijed padova, ali ćemo ih u toku mjeseca januara pohvatati.

3. teren: Ima 4 tvornička NOO-a, koji su formirani u toku ovog mjeseca, a obuhvaćeno je preko njih oko 150 antifašista. Svaki od ova 4 NOO-a ima po 4 člana.

Ukupno ovaj kotar obuhvaća oko 1200 antifašista, koji su obuhvaćeni u 53 NOO-a, ali oni međutim, nisu čvrsti i mi nemamo jačeg uvida u njihov rad. Zadatak nam je za slijedeći mjesec da učvrstimo NOO-e i uhvatimo točno stanje i broj čvrstih NOO-a.

III. KOTAR: Imade KNOO od 3 člana, a kotar je podijeljen u 6 terena i to:

1. teren: Izgubljen je i nije još s njime uhvaćena veza. On je obuhvaćao bankarce i intelektualce, krojačke obrtnike i radnike i vatrogasce.

2. teren: Ima 2 NOO-a od 4 člana, a 4 NOO-a tvornička i 2 ulična NOO-a su izgubljena radi hapšenja koncem ovog mjeseca.

3. teren: Drži 3 ulična i jedan uredski NOO sa ukupno 13 aktivista i 56 antifašista, zatim 2 odbora USAOH-a srednjoškolaca (1 odbor od 4 i 1 odbor od 3 člana), 1 studentski odbor USAOH-a sa 10 studenata.

4. teren: Imade 3 tvornička NOO-a sa 10 aktivista i 170 antifašista.

5. teren: Imade 5 tvorničkih NOO-a sa 18 aktivista i sa 58 antifašista.

6. teren: Ima 3 tvornička NOO-a sa 12 aktivista i 70 antifašista.

Kotar imade ukupno 23 NOO-a sa oko 600 antifašista. Po pitanju opreme materijala poslano je Štabu II. Zone: 1 minerski električni stroj, 5.000 kapsća, 2.000 fitilja, 1 vojnički šinjel, 10 kg saniteta, 13 pari cipela, 21 košulja, 8 pari čarapa, 1 pulover, 1 pisaci stroj, 2.200 cyklo-papira i 1400 araka koncept papira, sve u 15 paketa. Za Pokuplje otišli su avijatički instrumenti (za glavni štab), 2 fotografska aparata sa 10 filmova i 1 pisaca mašina, a za Moslavinu: 1 radio-pojačalo i po mobilizaciji u NOV Moslavine 2 doktora i 1 medicinar.

IV. KOTAR: Postoji KNOO od 4 člana, koji obuhvaća 12 NOO-a sa 37 aktivista, 3 povjerenika i 162 antifašista, od kojih su 40 radnici, a ostali su činovnici. Kotar obuhvaća manje nego prošli mjesec radi hapšenja, ali je i mobilizacija potpuno zatajila.

V. KOTAR: KNOO ima 3 člana, obuhvaća aktiviste i antifašiste u tvornicama, ali NOO-i nisu formirani (bili su formirani, ali su uslijed pada nekih drugova rastepeni). Ukupno kotar obuhvaća 170 antifašista, od kojih su 31 aktivisti.

Preko Seseveta poslano je u NOV 12 kg saniteta (raznih lijekova i zavojnog materijala), a u Pisarovinu su poslana 2 paketa džepnih baterija. Postoji 1 odbor USAOH-a od 3 člana.

VI. KOTAR: KNOO ima 3 člana, a obuhvaća 1 tvornički NOO sa 10 antifašista, 1 tvornički NOO sa 15 antifašista, 1 tvornički NOO od 3 člana sa 5 antifašista i po 1 povjerenik u 4 tvornice. Stanje je momentalno slabo radi toga, što je taj kotar obuhvaćao NOO-e, koji uopće ne spadaju na njegove terene, pa smo ih prebacili tamo kuda spadaju, a ovaj kotar ima zadatak da obuhvati tvornice i ulice svog terena.

VII. KOTAR: Nije još do sada obuhvaćen nakon velikih hapšenja, koja su ga potpunoma izbrisala. Zadužen je jedan drug, koji treba da pohvata sve niti, ali izgleda da od dosadašnje organizacije nije ništa ostalo do pojedinih antifašista.

VIII. KOTAR: Obuhvaća namještenike. Postoji KNOO od 4 člana, koji zastupaju:

1. javna služba: postoji 1 NOO od 3 člana, koji obuhvaća 30 antifašista.

2. sanitet i socijalna služba: postoji 1 NOO od 3 člana sa 20 antifašista.

3. gradska služba: postoji cca 30 antifašista, koji se grupiraju u NOO-e.

4. slobodna zvanja: postoje 3 NOO-a od po 3 člana, a okupljaju cca 20 antifašista.

Sastanci svih tih odbora održavaju se jedamput nedjeljno, po odborima je detaljno proučen program i zadaća NOO-a, i raspodjeljene su dužnosti među članove odbora.

Spomenuti ćemo ovdje još grupu NOO-a, koju čine Istrani, a koja zapravo terenski spada pod II. kotar. Član MNOO-a, koji je zadužen za sektor Istrana, osnovao je 1 NOO koji ima 4 člana. Taj NOO drži pod sobom 17 NOO-a, preko kojih je obuhvaćeno 130 antifašista. Ovo je čisto regionalna grupa i dijeli se na radnike i intelektualce. U glavnom NOO-u je 1 radnik i 3 intelektualca. Radnici imaju 2 NOO-a po 4 člana sa 60 antifašista, dok intelektualci imaju 15 NOO-a sa 70 antifašista. Naglašavamo, da ta diferencijacija na radnike i intelektualce nije hotimična, nego je to bio najzgodniji način obuhvatanja masa. Intelektualci stavili su si zadaću da rješavaju u odborima pitanja svoje pokrajine, ali jasno je, da su im glavni zadaci po NOO-ima. Oni stoje na raspolaganju ZAVNOH-u u svim pitanjima Istre, nacionalitetnim, političkim, prosvjetnim, ekonomskim, s dokumentarnim materijalom, spremaju ljude za oslobođenje, osnovne kadrove za pojedine zadatke i službe, a provode i mobilizaciju za sadašnju borbu.

Prema tomu NOO-i, koji se nalaze pod rukovodstvom MNOO-a jesu: 104 NOO-a sa 173 aktivista i 2400 antifašista. Broj NOO-a spao je radi padova na kotarima i to zbog toga, što su neki drugovi popadali, koji su držali masovne sektore, pa će proteći još neko vrijeme dok te NOO-a pohvatamo, tako n.pr. na III. kotaru treba pohvatati, kako se vidi iz izvještaja pod tim kotarom, nekih 20 NOO-a, slično je na IV. kotaru itd. Jasno je, da je broj obuhvaćenih antifašista od cca 2600 ne odgovara stvarnosti jer imade dosta veliki broj antifašista, koji su lično vezani na neke naše aktiviste, a to se u iskazima kotara ne vidi. Može se pretpostavljati, da je broj obuhvaćenih (politički) antifašista 3.500 do 4.000, a dane su direktive kotarevima da za slijedeći mjesec sastave nove iskaze.

Saniteta je otpremljeno u toku ovoga mjeseca cca 150 kg (točniji iskazi vide se po kotarima) i to Štabu II. operativne zone, u Pokuplje i u Moslavinu.

C. Novčano stanje.

/za mjesec novembar 1943./

	Primitak:	Izdatak:	Razlika:
NOO /I-VIII. kotar/	968.041	740.610	227.431
AFŽ	157.495	57.310	100.185
Omladina	32.590	32.590	-
Ukupno:	1,158.126	830.510	<u>327.616</u>

Primjedbe k obračunu: NOO utrošio je 448.500,— za pomoć obitelji, 37.500.— za nabavku saniteta (specijalni lijekovi, koje ne možemo dobiti badava), te 118.100.— za nabavku oružja i ostalog materijala. Od gornje svote razlike (327.616. —) izdano je još 250.000 Kn za ONOO-e za štampu (Geštetnere) i za papir. Izdatak u stavci omladine odnosi se na nabavku saniteta i za izdatak 2 ilegalkama-skojevkama.

Ovaj mjesec šaljem Vam sumarne podatke o NOO-ima po tvornicama i poduzećima, jer nemamo sa Vama ugovorenu šifru, pa je nezgodno imenovati te tvornice i poduzeća.

Predlažemo slijedeću šifru:

A B C D Đ E F G H I J K L M N O P R S Š T U V Z Ž

Pozdravljamo Vas:

Smrt fašizmu — sloboda narodu!

Tajnik:
Petar **Šenoa** [v. r.]

M. P.⁶

Pretsjednik:
Težak⁵ [v. r.]

Original, strojopis
Sign., AIHRPH, NV-9/655

35

1944, siječanj 18.

Informativni izvještaj Štaba Druge operativne zone NOV i PO Hrvatske Glavnome štabu NOV i PO Hrvatske o brojnom stanju i naoružanju neprijateljskih snaga na području zone

INFORMATIVNI OTSJED
Štaba II. Operativne Zone
NOV i PO H r v a t s k e

Inf. br. 39/44
18.1. 1944.

GLAVNI ŠTAB NOV I POH
BROJ 543 dne 8/II. 1944.¹

Predmet: Informativni izvještaj.

⁵ Ivo Mihovilović

⁶ Okrugli pečat: (Mjesni narodnooslobodilački odbor Zagreb u sredini petokraka zvijezda)

¹ Zaprimni pečat.

I. KALNIČKI SEKTOR

1. Varaždin	a/2. Novačka pukovnija.....	1.700voj.
	b/ Domobrana đaka.....	91 voj.
	c/ 4 ustaške bojne P.T.S.....	2.000voj.
	d/ Gestapovca	300voj.
	e/ Žandara.....	75 voj.
Svega:		4.166 voj.
Zapovjednik svih ustaških bojni P.T.S. je pod-pukovnik Gredelj. Naoružanje svih ustaških boj-nih /uključivši i bojnu u Varaž. Toplicama/ je slijedeće:		
Jedna motorizirana bojna imade 8 malih i 4 velika tenka, 8 teretnjaka, 10 motornih bicikla. Zatim 8 topova, 6 teških mitraljeza, 12 bacača mina.		
2. Varaždinske Toplice:	a/ jedna ustaška bojna P.T.S.....	480voj.
	b/ jedna prateća četa.....	75voj.
Svega:		555 voj.
3. Sv. Ivan Zelina:	ustaša i legionara.....	420voj.
4. Križevci:	a/ I. lovačka ustaška bojna.....	300voj.
	želj. ustaška bojna.....	350voj.
	b/jedna bojna domobrana.....	500voj.
	c/ jedna bojna Nijemaca	500voj.
	d/ Gestapovaca.....	200voj.
	e/ Žandara.....	80voj.
Svega:		1.930 voj.
5. Dravski most:	Domobrana	185voj.
6. Đekenješ:	Nijemaca.....	200voj.
Svega naKal. sektoru 7.456 voj.		

II. BJELOVARSKI SEKTOR

1. Bjelovar:	a/ Nijemaca.....	800voj.
	b/ Gestapovaca.....	400voj.
	c/ Ustaša.....	300voj.

	d/ Domobrana	400voj.
	e/ Žandara (pitomaca).....	1.100voj.
	Svega:	3.000 voj.
2. Narta:	a/ 9, 10, 11 i 12 stroj, sat /sve ne podpune/ III. bojne 2. pješ. dom pukovnije.....	200voj.
	b/ Žandara/pitomaca/	200voj.
	c/ Nijemaca.....	100voj.
	Svega:	500 voj.
	Naoružanje: oko 430 pušaka 8 teških mitraljeza 30 puškomitraljeza 4 teška bacača	
3. Vel. Trojstvo:	Feldžandarmerija.....	180voj.
	Svega u Bjelovar, sektoru 3.680 voj.	

III. ZAGORSKI SEKTOR

1. Ivanec:	jedna satnija ustaša.....	80voj.
2. Lepoglava:	Ustaša.....	250voj.
3. Zlatar:	Ustaša.....	200voj.
4. Bedekovčina:	Nijemaca, odnosno Ukrajinaca, Holandeza/na oporavku/	180voj.
5. Poznanovec:	Feldžandarmerija.....	100voj.
6. Krapina:	Ustaša i gestapa.....	300voj.
7. Sv. Križ Začretje:	Nijemaca/miješano/	300voj.
8. Vel. Trgovište:	Nijemaca, Holandeza, Rumunja	250 voj.
9. Luka:	Ustaša.....	40voj.
	Naoružanje: 4. p. mitraljeza, 2parabele, ostalo puške.	
10. Gornja Stubica:	Nijemaca.....	180voj.
11. Donja Stubica:	Nijemaca/Austrijanaca/	300voj.
12. Ključ:	Nijemaca.....	80 voj.
13. Pušća Bistra:	a/ Ustaša.....	63 voj.
	b/ Domobrana.....	20 voj.
	Svega:	83voj. ²

² Krivo zbrojeno u originalu.

	Naoružanje:	14 p. mitraljeza, 4 parabele, 2. šmajsera ostalo puške.	
14.Klanjec:	Ustaša i nešto žandara.....		140 voj.
15.Oroslavlje:	a/ Nijemaca /Austrijanaca/ . . .		150 voj.
	b/ Gestapovaca.....		150 voj.
16. Stubičke Toplice		Svega:	300 voj.
	Ustaša		130 voj.
	Naoružanje:	2. t. mitraljeza, 8 p. mitraljeza, ostalo puške.	
17.Zabok:	Ustaša i Nijemci		300 voj.
18.Bistra:	Ustaša.....		35 voj.
	Naoružanje:	3 p. mitraljeza, ostalo puške.	
19.Golubovec:	Nijemaca		150 voj.
20. Marija Bistrica:	Ustaša.....		250 voj.
	Svega na Zagorskom sektoru:		3.648 voj.

IV. MOSLAVAČKI SEKTOR

1. Vel. Zdenci:	1 sat I. bojne 4. G. pukovnije IV. G. zdruge.....		150 voj.
	Zapovjednik por. Videc		
	Naoružanje:	1 brdski top 2 t. bacača 4 l. bacača 2 t. mitraljeza 8 p. mitraljeza	
2. Hercegovac:	a/ 1. sat I. bojne 1. G. pukovnije		150 voj.
	b/ 9. sat III. bojne 1. G. puk		150 voj.
	c/ 1. sat I. bojne dom. polj. straže		150 voj.
	d/ 7 sat II. bojne 4. G. puk.....		150 voj.
	zapovj. poruč. Balen Mirko		
	e/ 5. sat II. bojne 4. G.puk.....		150 voj.
	zapovj. poruč. Bičenić		
	f/ 13. sat top, IV. G. Z.....		80 voj.
	zapovj. poruč. Tavčar		
	g/ Žandara		15 voj.
	Svega:		845 voj.

3. Garešnica:

a)	10. sat III. bojne 1. G. puk.....	120 voj
b)	11. sat III. bojne 1. G. puk.....	170 voj
c)	12. stroj, sat III. bojne 1. G. p.....	260 voj
d)	Gestapo	250 voj
e)	Žandara.....	30 voj

Naoružanje: 28 p. mitraljeza
8 t. mitraljeza
2 t. bacača
6 l. bacača
18 parabela
2 protukolska topa
37 mm.

Svega: 765 voj

Svega: 274 voj

Naoružanje: 15 p. mitraljeza
4 t. mitraljeza
6 t. bacača
4 l. bacača
22 parabele

Svega: 333voj

7. Zbjegovača:	Nijemaca i Ukrajinaca.....	46 voj
	Naoružanje: 3 p. mitraljeza	
	1 1. bacač	
	6 šmajsera	
8. Ilova:	Nijemaca i Ukrajinaca.....	120voj
	Naoružanje: 2. p. mitraljeza	
	1 t. mitraljez	
	1 1. bacač	
	1 tromblon puška	
	5 šmajsera	
9. Husain:	Nijemaca i Ukrajinaca.....	40 voj
	Naoružanje: 3 p. mitraljeza	
	1 1. bacač	
	1 tromblon puška	
	5 šmajsera	
10. Kutina:	a) Stožer I.G.Z. zapovjednik puk	
	Perićić, Ljudstvo pri stožeru	80 voj
	b) tenkovci	53voj
	zapovj. nadporuč. Orešković	
	c) oklopni vlak.....	52 voj
	zapovj. poruč. Savić	
	d) dojavni sat.....	50voj
	zapovj. poruč. Krajnović	
	e) opkoparski sat.....	123voj
	zapovj. satnik Mrkonjić	
	f) pekarsko mesarski vod.....	50 voj
	zapovj. nadporuč. Dragošević	
	g) previjalište.....	50 voj
	zapovjednik Dr. satnik Šmid	
	h) šofera.....	25 voj
	zapovj. poruč. Knežević	
	i) 3. topnički sklop.....	220voj
	zapovj. bojnik Hitrec	
	j) 6. top. sklop.....	60 voj
	zapovj. nadsatnik Komerički	
	k) 3. sat VII. želj. bojne 1. puk.....	80 voj
	zapovj. nadsatnik Pavlović	
	l) Gestapovci.....	120voj
	komandant leitnand Preis	
	m) Stožer 1. G. puk. zapovjednik pod	
	puk. Broz. Ljudstvo pri stožeru ...	11 voj
	n) 15. sat 1. G. puk.....	69 voj
	zapovj. poruč Švajhler	

	o) 14. sat 1. G. puk.....	15 voj.
	zapovj. satnik Mažuran	
	p) 13. sat I.G.Z.....	10 voj.
	zapovj. satnik Zaluhar	
	f) 4. sati. G. puk.....	80 voj.
	zapovj. satnik Matulić	
	s) naučni sat	64 voj.
	zapovj. satnik Brkljačić	
	š) 11. sat 5. G. pukovnije	83 voj.
	Svega:.....	1.295 voj.
	Naoružanje: 33 p. mitraljeza	
	7 t. mitraljeza	
	4 1. bacača	
	24 parabela	
	6 topova	
	5 tenkova	
11. Repušnica:	a) 3. sat želj. straže VII. bojne 1.	
	pukovnije	15 voj.
	b) Nijemaca.....	5 voj.
	c) noćni dodatak.....	40 voj.
	Svega:.....	60 voj.
	Naoružanje: 4 p. mitraljeza	
	1 t. mitraljez	
	2 parabele	
12. Gračanica:	a) 3. sat želj. str. VII. bojne 1 puk. . . .	12 voj.
	b) Nijemaca.....	5voj.
	c) noćni dodatak.....	11 voj.
	Svega:.....	28 voj.
	Naoružanje: 4 p. mitraljeza	
	2 t. mitraljeza	
	1 1. bacač	
	1 parabela	
13. Ludina:	a) 1. sat želj. str. I. bojne.....	14 voj.
	b) Nijemaca.....	6 voj.
	c) noćni dodatak.....	24 voj.
	Svega:.....	44 voj.
	Naoružanje: 3 p. mitraljeza	
	1 t. mitraljez	
	2 parabele	
14. Popovača:	a) 5. sat II. bojne 5. G. puk.....	117voj.
	zapovjednik poruč. Jeličić	

	b)	7. sat II. bojne 5. G. puk.....	88 voj.
		zapovj. satnik Orlović	
	c)	8. sat II. bojne 5. G. puk.....	109voj.
		zapovj. satnik Ivaniš	
	d)	Ustaški osv. vod (pripada osvet.	
		bojni Zagreb).....	40 voj.
	e)	Njem. tenkisti (2 tenka).....	20 voj.
	f)	Nijemci sa pancerm.....	120voj.
	g)	Nijemci na želj. stanici.....	130voj.
		Svega.....	624 voj.
		Naoružanje: 6 t. mitraljeza	
		24 p. mitraljeza	
		31 parabela	
		5 t. bacača	
		4 1. bacača	
15. Most na			
Česmi:	a)	1. sat želj. str. I. bojne.....	26 voj.
	b)	Nijemaca.....	10 voj.
	c)	noćni dodatak.....	23 voj.
		Svega:.....	59 voj.
		Naoružanje: 2 t. mitraljeza	
		3 1. mitraljeza	
		1 parabela	
16. Novoselec —			
-Križ:		Nema tačnih podataka, a promjena	
		naročitih nema.	
17.Ivanić Grad:	a)	9. i 12. sat III. bojne 5. G. puk.....	240voj.
	b)	Nijemaca 265 bataljona (komanda	
		Siherungabschnitt A Zgb).....	340voj.
	c)	Žandara (Bjel. žand. krila).....	7 voj.
	d)	1. sat želj. bojne.....	24 voj.
		Svega:.....	611voj.
		Naoružanje: 30 p. mitraljeza	
		6 t. mitraljeza	
		2 t. bacača	
		4 1. bacača	
18. Dugo Selo:	a)	Nijemaca.....	500voj.
	b)	Gestapovaca.....	230voj.
	c)	dom. želj. str.....	200voj.
	d)	Žandara.....	15 voj.
		Svega:.....	945 voj.

19.	Božjakovina: Nijemaca	650voj.
20.	Vrbovec: a) Nijemaca.....	850voj.
	b) dom. želj. str.....	60voj.
	Svega.....	910 voj.
21.	Sesvete: Ustaša.....	240voj.
22.	Sesvete/	
	/bazeni: Domobrana (avijatičara)	260voj.
	Svega na Moslavačkomsektoru:	9.129voj.
	(bez Novoselec —Križa)	
	Sveukupno na teritoriju II. Oper.	
	Zone, bez Zagreba:.....	23.913 voj.

SMRT FAŠIZMU - SLOBODA NARODU!

Dostavljeno:
Glavnom Štabu NOV i POH.
VI Ko „A“ NOV i POJ
Diviziji II. Oper. Zone
II. Brigadi II. Oper. Zone

M P'

Informativniotsjek:
Vrančić³[v.r.]

Napomena: Izvještaji iz Zagorskog sektora nijesu najtačniji, zbog napuštanja neprijateljskih jedinica nekih uporišta i ponovno zaposjedanje istih. Neke jedinice gestapovaca iz Kalničkog sektora (Varaždin) prebacile se za Ormož i navodno dalje za Njemačku. Ovih dana prebacivale su se navodno dvije divizije Nijemaca iz Beograda i iz istočne Bosne preko Zagreba za Brener. Naša inf. služba na sektoru Moslavine pratila je prebacivanje spomenute nepr. vojske, ali nije mogla ustanoviti količinu iste.

I. odjel inform.: uzeti podatke

Original, strojopis
Sign., AVI I, Fond NOB, k. 114, f.2, dok. br. 9(1—6)

³ Nikola
⁴ Okrugli pečat: Stab II operativne zone NOV i PO Hrvatske
(u sredini petokraka zvijezda)

1944, siječanj 19.

**Izvještaj Okružnog komiteta KPH Krapina Oblasnome komitetu KPH
za zagrebačku oblast o političkoj situaciji u okrugu, organizacijskom sta-
nju partije, SKOJ-a, NOO, AFŽ, te o vojsci i agitpropu**

OKRUŽNI KOMITET K.P.H.
K R A P I N A
19. I. 1944.

Drugarskom
OBLASNOM KOMITETU K.P.H.
za zagrebačku oblast

IZVJEŠTAJ za mjesec prosinac 1943. g.

1. POLITIČKA SITUACIJA.

Stanje ponovnog poleta koje je nastalo u našem okrugu i dalje raste. Događaji za koje narod zna a to su: velike pobjede Crvene Armije, naše N.O.V., povlačenje Nijemaca iz uporišta, je uz djelovanje naših organizacija uslovalo taj polet. Za najnovije događaje u našoj zemlji kao drugo zasjedanje Avnoj-a i njegove odluke, narod je do sada malo znao, a jednako tako nije još dovoljno upoznat sa radom Zavnoh-a. Narod pristupa sa ljubavlju pokretu i oružanoj borbi. Mobilizacija je postala masovna. Narod vojsku prima najljepše, a o odazivu u Pavelićevu vojsku, nema ni govora. Narod se prema ustaškim vlastima odnosi potpuno neprijateljski i one djeluju samo u uporištima. Samo u nekim slučajevima se narod pokušava obraćati na njih, kao na primjer traženje propusnica za Zagreb u svrhu liječenja, bolnice i.t.d. što spriječavamo, a možemo reći, da takovih slučajeva još ima iz uporišnih i okolnih mjesta. Gospodska klika u vodstvu HSS-a, raskrinkana je i narod naprosto smatra biti Mačekovac, da je to nešto sramno, dok svoje bivše članstvo HSS-a, povezuje sa imenom Radić. Detaljnije o tome ćemo iznjet neke slučajeve po kotarevima.

Pristupili smo populariziranju drugog zasjedanja Avnoj-a, čije odluke narod prima sa oduševljenjem. Ekipe koje su formirane su pošle u naša sela. Prvi pozdravni telegrami već nam stižu, oni stižu

od K.N.O.O.-a na Okružni N.O.O. koji će slati Zavnoh-u, a Vama ćemo slati samo pregled održanih zborova i poslatih telegrama. Da li da radimo tako ili da pozdravne telegrame šaljemo Vama, a Vi dalje?

17. I. o.g. održali smo okružnu konferenciju za biranje Okružnog N.O.O.-a. Prisutno je bilo iz svih kotareva 800 ljudi, odbornika i naroda. Konferencija je prošla u najvećoj svečanosti i lijepom raspoloženju, te možemo reći da je bila velika politička manifestacija na sve ono, što smo obrazložili t.j. najnovije političke događaje u vezi sa drugim zasjedanjem Avnoj-a, kao i zadatke, koji još stoje pred narodom. Vjerujemo da će idući dani donijeti još veće oživljenje koje će unijeti u narod 800 prisutnih na konferenciji. Bio je zaista lijep primjer obližnjih seljaka, što su nahranili 800 ljudi, a što su odbori organizirali mimo nas, buduće da ih mi nismo tražili, jer smo znali da smo napomenuli da si svatko donese za taj dan hrane. Bile su prisutne dvije limene glazbe, koje su svirale narodne i partizanske pjesme, a narod pjevao uz glazbu. Na konferenciji je narod na naš prijedlog donio zaključak, da se isključi iz Zavnoh-a vijećnik za kotar Pregradu Živičnjak Slavko, prvo zbog svoje neaktivnosti i mnogih grijeha kao surovosti, krivog prenošenja direktiva, protežiranja familije, drugo dao ubiti oca i mater i njihovog 14 godišnjeg sina. Pravilno je ubijstvo oca i matere, ali likvidaciju sinčića osuđujemo mi kao i narod. Istoga smo mi isključili prethodno iz K.P.

Na konferenciji smo birali i ujedno dva nova vijećnika t.j. za kotar Pregradu na mjesto Živičnjaka i za kotar Zlatar, koji do sada nije imao vijećnika o tome će Okružni N.O.O. izvijestiti Zavnoh.

Od 1. siječnja do sada smo mobilizirali na bazi dobrovoljnosti oko 1000 boraca. Drug Mika¹ Vas je sigurno izvijestio, da svi mobilizirani idu u sastav divizije. Budući da smo mi prije agitirali za mobilizaciju sa parolom: »Hoćemo Zagorsku Brigadu« to su neki bili nazadovoljni ulaskom u sastav divizije, ali su naše organizacije i rukovodstva to zaista pravilno shvatila, te tako i prenose na narod. Zbog tog nerazumijevanja u prvom trenutku izvjestan broj je iz divizije pobjegao svojim kućama misleći, da će odmah otići negdje daleko. Pobjeglo ih je oko 150, ali smo sigurni da ćemo daljnjim ubjeđivanjem o potrebi ulaska u diviziju odstraniti to negodovanje i povratiti i ove pobjegle u diviziju.

Kotar Zlatar.

U kotaru Zlatar je političko stanje još uvijek na posljednjem mjestu u našem okrugu. Mobilizacija je također najslabija, bolje re-

ći do sada nikakova. Poslije napada na Zlatar² vlada prilična reakcija. Tako je banda u Poznanovcu popalila nekoliko stambenih i gospodarskih zgrada i ubila sedam ljudi, troje djece, jednu ženu i tri muškarca. Pohapsila 23 čovjeka i odvela sobom bez obzira da li su naši ili banditski simpatizeri. Uz ove represalije vršila je pljačku stoke, peradi i slično. 10. I. o.g. bacala je banda iz topova granate na selo Sambolići. Kod toga je ubijena jedna žena, a jedna ranjena, oštećene su gospodarske i stambene zgrade i pobijeno je stoke i uništeno živežnih namirnica.

U Bedekovčinu su stigla dva bandita članovi »Zaštite narodne obrane« i to Futak Franjo i Mlinarić Mijo iz Donje Stubice. Njima je uspjelo zavarati dva mladića i odvesti ih sobom na kurs u Njemačku. Međutim ta dva mladića su se vratila natrag sa zadatkom, da pronađu svaki pet novih i da onda dođu. Mi smo dali zadatak da se pohapse ta dvojica i izvjestili smo K.K. Stubica, da i oni pohapse svoje. U takovom stanju na kotaru Zlatar ogleda se slabost političkih rukovodstva, tim više što na njihovom kotaru često borave jedinice N.O.V.

Kotar Krapina.

U svom gornjem dijelu t.j. oko Petrovskog, Đurmanca, Radobolja i same Krapine je stanje veoma dobro, odnosno najbolje u cijelom okrugu, sudeći po mobilizaciji i organizacionoj obuhvaćenosti. Rad reakcionarne klike oko Mačeka je također tu potpuno isključen, ali općina Zabok i dio Sv. Križa stoje veoma slabo. Pad Part, jedinice u Zaboku je svakako veliki gubitak kao i strijeljanje Cvijete Huis,³ poslije čega je rad dole otežan. Dole narod još uvijek živi u slozi sa ustaškim vlastima, odlazi na rad u Zagreb ponajviše poštanski i željezničarski namještenici, tekstilna tvornica radi normalno, a u partizane se veoma malo odazvalo do sada. Mi ukazujemo na potrebe rada K.K. u toj općini, a i jedan član O.K. će im sada pružiti direktnu pomoć obzirom na važnost rada, baš u toj općini. Bilo nam je javljeno, da u Zaboku postoji Bijela garda, međutim kad smo ispitali ustanovili smo, da su to nekoliko pojedinaca naših simpatizera koje smo i povezali sa našim aktivistima. Kod toga smo skrenuli pažnju, da se bilo kakova još neispitana pojava ne naziva »Bijela garda« jer time se popularizira nešto što i ne postoji.

Kotar Pregrada.

Tu su kotarska rukovodstva potpuno zakazala. Narod je dobar i pristupačan N.O.B.-i, veoma lijepo prima našu vojsku, a što se tiče

² Vidi: Dok. br. 16, 17 i 20.

³ Vidi: Grada SZH, knjiga VI, dok. br. 164.

mobilizacije na drugom je mjestu t.j. iza kotara Krapine. Rad reakcionarnih klika se ne zapaža.

Eliminiranje druga Živičnjaka kao vijećnika i još nekih rukovodioca, te dopuna sa novim ljudima vjerujemo, da ćemo uspjeti popraviti bolesno stanje u kotarskim rukovodstvima, jer je narod u potpunosti dobar.

Kotar Klanjec.

Narod općenito pomaže N.O.B.-u i simpatizer je njen, ali se dosta teško odaziva mobilizaciji. Osjeća se kod organizacija mlitavost, što se i odražuje na narod. Organizacije nisu dovoljno borbene i ne prednjače u mobilizaciji. Poduzet ćemo slijedeće: odbornice i članove Partije u što većem broju staviti na čelo naroda za sam odlazak u N.O.V. Najslabija je općina Luka i ona pomaže N.O.B. jedino sa fondom.

2. ORGANIZACIONO STANJE.

Okružni komitet broji 8 članova. Drugu Tuđmanu⁴ je priopćeno, da nije više član O.K. On se sa našom odlukom saglasio i smatra ju opravdanom. Na terenu nas momentalno ima pet, dok su trojica odsutna Bertaš,⁵ Tonka⁶ i Marić⁷ koji je otišao na Kongres.

U posljednje vrijeme može se primjetiti poboljšanje rada samog Komiteta. Prvo, mnogo odlučnije postavljanje stvari i pružanje direktne pomoći K. Komitetima. O Okružni N.O.O. su ušla trojica drugova iz O.K. t.j. drug Marijan,⁸ Mika i Tonka. Zaključke na sjednici Oblasnog komiteta o tome kako Partija treba da djeluje kroz organizacije, o nepostojanju kand. grupa, već stvaranje aktiva i pojedinačno provjeravanje u radu i t.d. smo prenijeli na niža rukovodstva.

Zlatar.

K.K. se popravlja, upoznaje više teren i ljude, ali se još uvijek vidi odsutnost sistema u radu. Partijske organizacije jednako tako bilježe poboljšanje, ali koje se još vidno ne opažaju u rezultatima rada. U prosincu mjesecu u Bedekovčini poginuo je član K.P. od bande, koja je opkolila njegovu kuću, a nešto kasnije član K.K. Zlatar /Kefar⁹/ koji je hapšen, mnogo mučen i konačno strijeljan, ali nije

⁴ Franjo

⁵ Marko Mrkoci

⁶ Tonka Mrkoci —Jurin

⁷ Boris Majer

⁸ Ivica Gretić

⁹ Janko Jurec

ništa priznao. U posljednje vrijeme su formirane tri Part, jedinice, kao i 30 kandidata Partije.

Krapina.

K.K. je najbolji u okrugu iako pojedinci u njem ne zadovoljavaju. Odnos između K.K. i K.N.O.O.-a, je pravilno postavljen. K. Komitet ima povoljnih uslova za razvoj, jer su mlađi drugovi, a u radu marljivi i odani Partiji. Povratak druga polit, sekretara sa kursa biti će od velike koristi za sav rad. U kotaru su formirane tri nove Partijske jedinice i 10 kandidata. Tu imaju i Partijske jedinice više snalaženja u rukovođenju sa antifašističkim organizacijama.

Pregrada.

Kako smo već javili izbile su veoma nezdrave pojave u samom Komitetu. Tako su polit, sekretar Gabrek¹⁰ i org. sekretar Gašpar¹¹ i jedan član K.K. počinili čitav niz teških grijeha i prekršaja kao: prisvajali su zapljenjenu robu, davali potvrde u ime Zavnoh-a, potpisivali su potvrde u ime I. bataljona, u ime Z.N.O.P.O.H., oportunistički stav u momentu oslobođenja Pregrade¹² prema ustaškim vlastima, govorili su da su oni bogovi i da rade što hoće. Priopćili smo im kaznu, da su ispali iz Komiteta i K.P. te da idu u brigadu kao borci. Međutim, oni su na putu za brigadu pobjegli svojim kućama. Drug Tinča¹³ javio se je drugovima iz K.K. dok se ona dvojica kriju. Dali smo zadatak da ih se pohapsi i dovede do Okružnog Komiteta. Gabrek i Gapšar imaju međutim na sebi novu optužbu t.j. jednom drugu pisali su pismo kojeg smo zahvatili, a koje pismo Vam u prepisu prilažemo.¹⁴ Mišljenja smo, da kad ih pohapsimo, da ih se strijelja, dok drug Tinča treba ponovno ići u brigadu. Strijeljavanje bi izvršili tako, da tobože idu u brigadu i na putu ih se likvidira. Držimo da javno strijeljanje nije politički pripremljeno, ili pak da ih držimo pritvorene, pa da likvidaciju politički pripremimo i onda javno izvršimo. Mi predlažemo prvo, a po donosiocu ovog izvještaja nam o tom odmah odgovorite. Ti su se drugovi u početku svoga rada pokazali odani i marljivi i takvi su ostali u momentu podizanja u Komitet, ali sa dosta ne snalaženja u rukovođenju. Nadali smo se, da će nam uspjeti podignuti ih. Međutim u času odlazanja Nijemaca iz njihovog kotara, kad su bile najveće mogućnosti konstruktiv-

¹⁰ Alojz Mišak

¹¹ Franjo Smuđ

¹² Vidi: Građa SZH, knj. VII, dok. br. 198.

¹³ Martin Kordej

¹⁴ Navedeni prijepis nedostaje.

nog rada, oni su se pokazali kako gornje činjenice pokazuju neodgovornim i nepoštenim.

Broj Partijskih jedinica na njihovom kotaru nije se pojačao kao na ostalim kotarevima, ali imaju oko 30 kandidata Partije. Kako smo naprijed spomenuli narod je veoma dobar, dok su organizacije zaostale. Takav rad Komiteta posljednjih mjesec dana dao je pečat i na ostale organizacije t.j. labavost. Osjećamo odgovornost za to stanje, naročito drugovi koji su u momentu toga zbivanja bili na terenu, kao i to da oni nisu takvi postali preko noći ali pljačkaške tendence se nisu prije ispoljavale. Čvrsto vjerujemo, da ćemo to stanje organizaciono srediti. Na kotar Pregradu odlazi jedan član O.K. koji će prema naprijed predviđenom planu srediti organizaciono i politički kotar.

Klanjec.

Kotarski Komitet ne djeluje kao cjelina, već rad leži na pojedincima. Drugarica Kršovani¹⁵ drži Komitet svojim pravilnim rukovodstvom i garancija je za njegov pravilan razvitak, dok druga Rodu¹⁶ mi sve više upotrebljavamo i za rad izvan njegovog kotara. Drugarica Kršovani postavlja dobro i odlučno rad i zadatke, ali je u nekim slučajevima i pomalo surova, na to ćemo joj skrenuti pažnju. Član K.K. Janko¹⁷ koji je do sada bio veoma slab, se osjetno popravlja. Komitet je pojačan drugaricom Zdenkom.¹⁸ Ona je ozbiljna i savjesna. Broj jedinica se nije povećao, ali imaju dvadeset kandidata. Za 15.1, smo trebali poslati četiri druga na srednji Partijski kurs u Liku, a taj zadatak nismo izvršili. Osjećamo se krivim. Nismo izvršili zato što je divizija išla na naš teren i s time u vezi smo predviđali pune ruke posla, te bi se osjećala odsutnost po jednog najboljeg člana iz svakog K.K. Drugo, što odlazak na kurs u Liku uzima skoro dva mjeseca, računajući put gore i dolje te kurs od mjesec dana, a koja četvorica najboljih aktivista iz kotareva bi nam osjetno falili i treće što ste Vi govorili o tome, da će početi srednji partijski kursevi i kod Vas, kod čega nema gubitka tako dugog vremena za put kao za Liku.

Konačno su uslovi na našem okrugu takovi, da smo uredili svoje baze kako Okružna, tako i Kotarska rukovodstva kao i stalna kurirska veza između njih.

¹⁵ Ruža

¹⁶ Milan Posavec

¹⁷ Horvatek

¹⁸ Sladović

3. SKOJ.

O.K. Skoj-a je nadopunjen sa dvije drugarice, ali je drug Branko¹⁹ otišao, tako da sada i opet ima samo pet članova. Stanje po kotarevima se donekle t.j. u K.K. Skoj-a sredilo, jedino je slabije na Zlatarskom kotaru. U posljednjih mjesec dana primljeno je u Skoj priličan broj novih drugova i prebrodio se dosadašnji sektaški stav po pitanju primanja novih članova. Skoj još nije naučio rukovoditi masovnim omladinskim organizacijama, ali se već zapažaju neki uspjesi. Rad sa omladinom je poprimio veću širinu. Od novo-primljenih u Skoj veliki broj ih je otišao i poveo za sobom ostalu omladinu. Rad u omladinskim domovima i pionirima je krenuo sa mrtve točke, dok rad po radnim četama još nema rezultata. Jednako tako poslije svih kritika na Skoj i skretanje pažnje partijskim organizacijama zapažaju se povoljni rezultati u pogledu suradnje i pravilnih odnosa Partije i Skoj-a.

4. N.O.O.

Kako smo već naprijed spomenuli održana je Okružna konferencija za biranje Okružnog N.O.O.-a. U O.N.O.O. ušlo je 30 drugova i drugarica. Prije dva mjeseca obavili smo kotarske konferencije i od tih Kotarskih odbora se već vide neki rezultati rada i njihovo unutrašnje učvršćivanje.

Okružni N.O.O. podjelio je rad po sektorima t.j. po odsjecima, donešene su smjernice u vezi sa učvršćivanjem političkih i vojničkih uspjeha kod nas, jer je teren osim banditskih uporišta pod našom kontrolom, te imamo lijepih izgleda za uspješno razvijanje rada. Tako je određena komisija za prehranu koja ide u Podravinu, pristupljeno je formiranju šumskih odbora, zadaci da se izvrši popis imanja koje ćemo konfiscirati. Po pitanju zdravstva odlučeno je slijedeće: pozvati neke liječnike iz uporišta i formirati zdravstvene komisije, kojima će biti zadatak sprovođenje u život uputa Zavnoh-a o zdravstvenoj službi i rješenje naših konkretnih problema. Po pitanju školstva riješeno: kako se veliki broj škola nalazi na terenu kojeg sada mi kontroliramo zaključeno je, da se sazovu kotarske konferencije učitelja, te da ih se upozna sa ciljevima N.O.B.-e, i da im se dade konkretni nastavni plan.

Molimo Vas javite nam, da li da Vam šaljemo izvještaje u detalje o radu N.O.O. po svim sektorima ili općenito u krupnim crtama. Broj N.O.O.-a se povećao, ali za sada još nemamo N.O.O.-a, u banditskim uporištima i najbližim selima.

¹⁹ Uzelac

5. A.F.Ž.

Direktive o novom rukovođenju smo preneli. Rad po A.F.Ž.-u, je posljednjih mjesec dana veoma odskočio. Ovaj opći polet u Zagorju se naročito povoljno odrazio među ženama. Formiran je veliki broj A.F.Ž. odbora i žene se rado odazivaju u organizacije i također je među mobiliziranim izvestan broj djevojaka.

Politički rad sa ženama nije na visini, ali neposredno rukovođenje od Part, jedinica će sigurno pomoći na političkom podizanju žena. Kod prenošenja direktiva o novom načinu rukovođenja sa A.F.Ž.-om, dešavalo se da je do osnovnih jedinica došlo pogrešno prenijeto. Tako su negdje shvatili, da A.F.Ž. odbori više ne postoje. Naravno da smo to odmah ispravljali i ponovno dokazivali u čemu se sastoje promjene.

6. VOJSKA.

O stanju mobilizacije i izgledima smo naveli naprijed.

Stanje u našem Odredu je slijedeće: I. bataljon je pohvaljen od Štaba II. Operativne Zone i proglašen udarnim bataljonom. On je ušao u sastav divizije u brigadu Matije Gubec kao I. udarni bataljon. Mi smo ponovno formirali III. bataljon i Odred sada ima oko 550 boraca. I. bataljon je odnio svoje oružje, a primili smo nove borce, tako da nam je sada naoružanje slabije.

Politička svijest boraca je osrednja, dok je borbenost na većem stupnju.

Održani su sastanci po bataljonima u vezi sa najnovijim događajima, što su borci veoma lijepo primili. Možemo reći, da se politički još uvijek premalo radi t.j. premalo četnih i bataljonskih sastanaka i premalo sastanaka sa komandnim kadrom. Skrenuli smo drugovima pažnju na te nedostatke i da ćemo mi sami više dolaziti u Odred.

Partijske organizacije jačaju se brojčano i učvršćuju. Bataljonski biro već djeluju kao rukovodstva, što u početku nije bilo. Do sada se je malo održavalo Partijskih savjetovanja, te smo skrenuli na to pažnju sekretaru Odreda i kod čega ćemo i mi pomoći.

Ishrana je dobra. Zdravstveno stanje zadovoljava, ali se u posljednje vrijeme pojavilo nekoliko slučajeva visoke temperature. Ni je utvrđeno da li je posljedica nahlade ili pak se radi o kakvoj zaraznoj bolesti.

7. AGIT-PROP.

Kako smo naprijed spomenuli ekipe smo organizirali. Komisija je sakupila podatke o razaranju neprijatelja u sva četiri kotara i

poslati su Agitpropu C.K. Radi se mnogo na ispisivanju parola koje šaljemo na teren, a i organizirano je ispisivanje po svim selima i kućama. Organizirana je kazališna grupa, koja sada uči za svoj prvi program. U posljednji mjesec dana održano je 18 mitinga osim vojske i političkih radnika na terenu, na kojima je bilo prisutno 4600 ljudi.

U vezi sa osnivanjem prop, odjela pri O.N.O.O. naša će se komisija veoma rasteretiti, jer ćemo na prop, odjel prebaciti izdavanje Glasa Hrv. Zagorja i radio vijesti, tako da će naš agit-prop, imati više mogućnosti štampanja Partijske literature i održavanje kurseva.

U vezi sa sadašnjom političkom situacijom, odlukom Avnoj-a i proglasom druga Tita na neprijateljske vojnike, štampa ćemo letak kojeg ćemo bacati po cijelom okrugu, a u prvom redu u uporišta.

Potvrđujemo primitak štampe popisane na priloženoj ceduljici kao i letke »Ustaška motorizacija«, te primitak 500 komada »Naprijed« broj 33.

SMRT FAŠIZMU - SLOBODA NARODU!

Uz drugarski pozdrav,
Marijan,²⁰ [v.r.]

Original, strojopis

Sign., AIHRPH, KP- 56/77

1944, siječanj 19.

Iz Naredbe Štaba Desetoga korpusa »Zagrebačkoga« NOV i PO Jugoslavije o formiranju Desetoga korpusa, I. i II. divizije i Zapadne grupe partizanskih odreda Hrvatske

NAREDBA Br. 6

Štaba X. Korpusa »Zagrebačkog« NOV i POJ — od 19. I. 1944
god.

I FORMIRANJE X. KORPUSA
»ZAGREBAČKOG« NOV i POJ,
I. i II. DIVIZIJE¹ i
ZAPADNE GRUPE P. ODREDA
HRVATSKE.

Naredbom Glavnog Štaba Narodnooslobodilačke Vojske i Partizanskih Odreda Hrvatske, formira se X. Korpus »Zagrebački«.

U sastav X. Korpusa »Zagrebačkog« NOV i POJ ulaze I. i II. Divizija NOVJ i Zapadna Grupa Partizanskih Odreda Hrvatske.

I. Divizija formirana je iz U. Brigade »Braće Radića«, i Brigade »Matija Gubec«.

II. Divizija formira se iz I. i II. Brigade i Moslavačkog i Bjelovarskog P. Odreda.

I. Brigada II. Divizije NOVJ formira se iz I. i II. bataljona II. Brigade II. Oper. Zone NOV i POH i dva bataljona Moslavačkog P. Odreda.

II. Brigada II. Divizije NOVJ formira se iz III. i IV. bataljona II. Brigade II. Oper. Zone NOV i POH i III. bataljona Bjelovarskog P. Odreda.

Moslavački i Bjelovarski P. Odred djeluju i dalje kao Odredi svaki na svom sektoru, a pod neposrednom komandom Štaba II. Divizije NOVJ.

Zapadna Grupa Partizanskih Odreda Hrvatske formira se iz Kalničkog, Zagorskog i Zagrebačkog P. Odreda.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesara
Ivan A. Šibi [v.r.]

2

Komandant —pukovnik:
Vlado Matetić [v.r.]

Original, strojopis

Sign., AVI I, Fond NOB, kut. 113A, f. 1, dok. br. 9.

¹ Naredbom Glavnog štaba NOV i PO Hrvatske od 30. siječnja 1944. godine, 1. i II. divizija dobile su naziv XXXII i XXXIII divizija NOVJ.

² Okrugli pečat: Štab II operativne zone NOV i PO Hrvatske
(u sredini petokraka zvijezda)

1944, siječanj 20.

Iz dnevnoga izvještaja Operativnoga odjela Glavnoga stožera domobranstva NDH o borbama s jedinicama NOV i PO Hrvatske kod Svibovca i Kutine

»DNEVNO IZVJEŠĆE BROJ 20/44.

(po podacima primljenim 20. I. 1944 godine do 9 sati)

Podr. Zagreba: Noću 18/19. I. part, upali u naselje Kajzerice i Podbrežje (kod Savskog Mosta) i sobom odveli 1 red. stražara i 1 narednika sa 1 puškom.

Podr. Varaždina: Prikupljanje part.¹ u području južno Varaždina sa namjerom napadaja na Varaždinske Toplice. Noću 16/17. I. postrojbe P.T.S. ušle u Svibovec (15 km j.i. Varaždina). Poginulo 19, a zarobljeno 5 partizana (izv. gl. rav. za jav. red i sig.).

Podr. Ivanić Grada: Noću 16/17. I. 2 km od Ivanić Grada spriječeni su partizani u post vijanju mina na želj. prugu. Plien: 1 puška i 30 kgr. eksploziva.

Podr. Kutine: 18. I. u borbi kod s. Čaira (8 km s. Kutine) poginulo je 16, a ranjeno 8 partizana. Vlastiti gubitci: 2 mrtva, 3 ranjena i 2 nestala...«

»... (M.P.)²

Po nalogu

Glavara glavnostožernog ureda
Pročelnik operat. odjela
glav. stožer, podpukovnik (HELBICH)³
Helbich, [v.r.]«

Original, umnožen na šapirografu

Sign., AIHRPH, Fond NG, Inv. br. 33752

¹ Odnosi se na dijelove Trideset druge divizije NOVJ i Kalničkoga NOP odreda

² Okrugli pečat: Nezavisna Država Hrvatska
Operativni odjel
Ministarstvo oružanih snaga

³ Dragutin

1944, siječanj 21.

Izvještaj Kotarskoga komiteta KPH Jastrebarsko Okružnome komitetu KPH Pokuplje o akciji i pljački neprijatelja na području jastrebarskog kotara

K.K. K.P.H. Jastrebarsko
21. I. 1944.

Drugarskom O.K. K.P.H. Pokuplje

Dragi drugovi!

U vezi sa Vašim dopisima o sprovođenju kampanje po mobilizaciji u općini Klinča-Selo i održavanju masovnih sastanaka, te slanju sa tih sastanaka i zborova pozdravnih brzojavka Maršalu drugu TI-TI, Drugarskom Nacionalnom Komitetu, nismo uspjeli onako kako smo mislili po primitku tih dopisa.

Neprijatelj je 15. I. 44. poduzeo akciju na skoro cijeli kotar Jastrebarsko, uglavnom na Okić, Plješivicu i Sv. Janu, gdje se je zadržao nekoliko dana.

Kod akcije je uspio da svagdje potisne naše snage sa položaja i tako je postigao svoj cilj, ali se brzo morao povući, pošto je morao da ide dalje na druge terene. Najveći uspjeh mu je taj, što je nešto opljačkao od naroda naročito u općini Klinča-Selo i selu Purgariji, te nešto u općini Sv. Jane.

Glavna pljačka bila je na veš, odijela, gunjeve, novce, vino i svaku hranu naročito mast i meso do koje su došli, tako da su pojedine kuće do temelja opljačkali, što se tiče odijela i hrane. Ubili su u Purgariji jednu ženu, dvije su poginule u selu Katarina, jednog civila su ubili u Plješivici i jednog u općini Sv. Jana bivšeg HSS-ovca do sada Mačekovca Miju Baliju, te ih je ostalo u općini Sv. Jana od topovskih granata više ranjenih djece i žene. Uništili su dosta kuća u Sv. Jani kad su pucali iz topova. Na jednoj strani su uspjeli u toliko što se je narod dosta uplašio pa se sada neda na masovne sastanke, dok smo mi s druge strane politički dobili, pošto ih narod osuđuje zbog njihovih zločina što su počinili nad mirnim stanovništvom. Rad u općini Klinča-Selo je nemoguć ako tamo nema naše vojske, jer svaki čas banda može da pravi prepade. Tako je u noći od 19. na

20. I. 1944. upala banda u selo Repišće i uhapsili drugaricu Kovačevu¹ ženu Baricu² i otjerali ju u Zdenčinu. Kod nje su našli naše Radio vijesti. Kako su s njom postupali neznamo, ali si možemo misliti kakav je njihov postupak.

Da bi mogli da izvršimo postavljene zadatke o sprovađanju kampanje po mobilizaciji ja sam razgovarao sa Štabom Ž.P.O.-a da oni prebace jednu svoju jedinicu u Okička sela i da zajednički počnemo sa mobilizacijom i to najprije na dobrovoljnoj bazi a u koliko neće ići dobrovoljno da mobiliziramo sa pozivima.

O našem povlačenju iz Okića ste vjerojatno izvješteni od druga Naceka.³ Svi drugovi su se odmah vratili svaki na svoj tern gdje su započeli sa radom. Rad ide dosta slabo kako sam napred već napomenuo, radi toga što se narod jako boji da će opet doći do borbi u njihovim selima. Organizacije su se za ovo kratko vrijeme dosta pokolebale, te će trebati dosta truda dok se to ponovno sredi. Ja se nalazim u općini Klinča Sela radi mobilizacije kako bi ista što bolje uspjela.

Javite nam kada će se održati konferencija O.K. K.P.H. Pokuplje točno koji dan, gdje i šta sve treba da mi učinimo i kako da se spremimo za samu konferenciju. Navedite točno sve što treba da izvjestimo i na koji način na konferenciji i da li će se referati davati usmeno t.j. govoriti ili će se čitati.

Naša sjednica K.K. K.P.H. Jastrebarsko će se održati 28. I. 1944. u općini Sv. Jana selo Toplice. U koliko vam taj dan ne odgovara za dolazak Vi nam javite kada bi mogao doći jedan od Vas tako da mi odredimo drugi termin. Izvještaje već niste od nas dosta dugo primili, ali ćemo Vam ih skoro poslati. Ovdje za sada nema novoga, dok banda dole stalno kreće u pravcu Karlovca.

Smrt fašizmu — Sloboda narodu!

Drugarski Komunistički pozdrav

Tomo.⁴
Tomo [v.r.]

Original, strojopis

Sign., AIHRPH, KP- 169/345.

¹ Priređivači nisu utvrdili na koga se to odnosi.

² Isto.

³ Ignac Pipić

⁴ Pipić

1944, siječanj 21.

Čazma

Proglas s konferencije gospodarskih i tehničkih stručnjaka održane u Čazmi 21. siječnja 1944. godine

PROGLAS

svim gospodarskim i tehničkim stručnjacima kao i ostaloj
inteligenciji: svim majstorima i praktičnim radnicima, koji se još
uvijek nalazi u službi okupatora

Na poziv ZAVNOH-a u oslobođenoj Čazmi dne 21. siječnja 1944. sastalo se oko 60 stručnih radnika naše praktične inteligencije sa teritorija sjeverne Hrvatske i Slavonije, koji sudjeluju u Narodno-oslobodilačkoj borbi, a koji su se odazvali Proglasu gospodarskih i tehničkih stručnjaka, upućenom iz Otočca 16. XII. 1943. Na konferenciji u Čazmi pretresena su sva pitanja iz oblasti poljoprivrede, veterine, šumarstva i tehnike, koja treba rješavati da bi naši Narodno-oslobodilački Odbori na čelu sa ZAVNOH-om, a pod rukovodstvom naše Narodne Vlade na čelu s predsjednikom drugom Josipom Brozom Titom ostvarili goruće potrebe naših naroda i udarili temelje ekonomskoj obnovi zemlje.

Konferencija je postigla korisne rezultate i pokazala, da uz naš narod stoji dobar dio naše praktične inteligencije, odan i vjeran svetim ciljevima naših naroda u borbi za oslobođenje pod mudrim rukovodstvom Komunističke Partije, koja je skovala bratstvo Hrvata i Srba i stvorila temelje za sretniju budućnost naših naroda.

Konferencija je utvrdila sljedeće:

1. Najveći teret dosadašnje borbe protiv fašizma podnijeli su radnici i seljaci i osigurali našem narodu dostojno mjesto u budućoj slobodnoj zajednici evropskih naroda. Od malih jedinica Narodno-oslobodilačka Vojska Jugoslavije narasla je danas do velike, moderno organizirane i naoružane armije, koja se neustrašivo bori za slobodu naroda protiv fašističkog okupatora i njegovih ustaško-četničkih slugu.

2. Iz prvih NOO-a izrasla je prava narodna vlast, obuhvatila sav narod, a u jeku borbe stvoren je AVNOJ — naš narodni parlamenat i Nacionalni Komitet Oslobođenja Jugoslavije — naša Privremena Vlada, sa predsjednikom drugom Josipom Brozom Titom na čelu. Neustrašivom borbom naš je narod raskrinkao izdaju velikosrpske klike oko kralja Petra II. i reakcionarne klike oko Mačeka.

3. U toku Narodno-oslobodilačke borbe okupator je uništio mnoge naše gradove i sela, zbog okupatora uništeni su mnogi mostovi i željeznice, narod je ostao bez obuće i odjeće, bez poljoprivrednog alata, šume su poharane, rudnici zasuti, stoka desetkovana, zemlja bez pravilne obradbe. Gospodarskim i tehničkim stručnjacima pruža se široko polje rada — rada za svoj narod.

Krajnji je čas danas, da se naša stručna inteligencija uključi u Narodno-oslobodilačku borbu, kako bi kroz borbu upoznala nova stremljenja svoga naroda, srodila se s novim duhom, koji se je rodio u borbi i postala uistinu prava narodna inteligencija.

Njezin djelokrug rada nisu i ne mogu biti švapska i ustaška uporišta, ograđena žicom, nego široka prostranstva naše zemlje, gdje narod u borbi i radu stvara nove temelje sretnije svoje budućnosti u federativnoj i demokratskoj Jugoslaviji.

Danas je već svakome jasno da je fašizam neopozivo izgubio ovaj rat, kojemu kraj nije više daleko i da je svaki onaj koji se uz njega veže — pomažući ga svojim radom — odlučio da legne u istu grobnicu s najvećim neprijateljem čovječanstva.

Naš narod, koji je podnio tolike patnje i prolio toliko krvi za oslobođenje, neće uvažiti nikakove »isprike«, i jedino će mjerilo u budućnosti biti: koliko si učestvovao u radu i borbi za najveći ideal — za slobodu svoga naroda.

Pozivamo zato sve gospodarske i tehničke stručnjake, koji se još danas nalaze na drugoj strani fronta, da nam se priključe, da stupe u redove Narodno-oslobodilačke borbe i da zajedničkim naporima poradimo na izgradnji naše poharane, napaćene, ali junačke i nikad pokorene domovine. To je obaveza, koju od nas traži naša Vlada i naš narod u sudbonosnom času svoga života. To neka bude posljednji poziv.

Pozdravljamo s oduševljenjem stvaranje Nacionalnog Komiteta Oslobođenja Jugoslavije, odobravamo sve Odluke AVNOJ-a i obvezujemo se, da ćemo učiniti sve, kako bi naša zemlja što prije bila izliječena od rana, koje joj je zadao zvjerski fašizam.

Živjelo Antifašističko Vijeće Narodnog Oslobođenja Jugoslavije!

Živio Nacionalni Komitet Oslobođenja Jugoslavije!

Živjela slobodna i ujedinjena Hrvatska u slobodnoj Federativnoj Jugoslaviji!

Živjela Narodno-oslobodilačka vojska i partizanski odredi Jugoslavije!

Živio narodni heroj maršal Jugoslavije drug Josip Broz —Tito!

Živjelo Zemaljsko Antifašističko Vijeće Narodnog Oslobođenja Hrvatske!

Čazma, 21. siječnja 1944.

Smrt fašizmu — Sloboda narodu!

Ing. Andrašić Drago, šumar	Ing. Ispanović Oton, šumar
Ing. Stefan Jerković, šumar	Solar Milan, učitelj poljoprivr.
Ing. Ivan Zalar, elektrostrojar	Subić Branko, vinog. voć. tehničar
Ivan Puhač, veterinar	Leškarić Ivan, kožar
Ing. Regan Gjuro, agronom	Antun Kovač, kovač
Ing. Čermelj Samo, rudar	Slavko Belia, abs. agronomije
Ing. Čapek Dragan, agronom	Vinko Ledinić, bravar
Ing. Teodor Peleš, šumar	Golub Ljubo, stud, agronomije
Ing. Josip Žeželić, šumar	Gjuro Zmijanac, abs, šumarstva
Tabor Franjo, činovnik	Ing. Ivo Marinović, rudar
Koch Božidar, veterinar	Kereta Petar, prof.
Mesarić Milan, abs. E.K.V.Š.	Ing. Gjorgje Momčilović, agronom
Matulović Jerko, geodeta	Ing. Kraljić Branko, šumar
Ing. Ante Mihletić, agronom	Ing. Nežić Ljubomir, šumar
Varadin Miroslav, veterinar	Ing. Milan Ravnikar, građevinar
Ing. Davor Barišić, agronom	Hrnčević Ivo, učitelj poljopr.
Kralj Josip, veterinar	Ing. Ladislav Jerše, agronom
Ing. Mijo Barbić, agronom	Ing. Konte Vilibald —Golub, rudar
Ing. Dragutin Štefek, agronom	Dragutin Grujić, šumar
Ivan Mokarić, abs. seljačke Sv. šk.	Ing. Stjepan Ivković, šumar
	Ing. Emanuel Demokidov, šumar
Sykora Vjekoslav, šum. činovnik	Marko Barčević, financ.
Ing. Weiler Adolf, šumar	Konjhodžić Asim, učitelj poljopr.
Svetličić Franjo, veterinar	Bolt Tomo, krojač
Ing. Borislav Čenčikovski, šumar	Pejnović Gjuro, vrtljarski tehn.
Biketa Vladimir, stud, veterine	Ing. Mirko Odić, agronom
Dr. Vladimir Vučkovečki, veterinar	Ing. Zdenko Vitasović, agronom
Bašić Mirko, veterinar	Vinko Kovačić, gosp. ekonom
Ing. Milovan Kovačević, arh.	Pelicarić Josip, abs. veterine
Blažek Artur, činovnik	Gjuro Radančić, mehaničar
Vrančić Zlatko, stud. agr.	Kocković Josip, kand. veterine
Ing. Vladimir Severinski, šumar	Tabaković Žarko, trgovac

Letak, umnožen na šapirografu
Sign., AIHRPH, NV- 25/2266- 1

1944, siječanj 22.
Izveštaj Okružnoga komiteta KPH Čazma Oblasnome komitetu KPH
za zagrebačku oblast o političkoj situaciji na okrugu i organizacijskom sta-
nju partije, SKOJ-a, USAOH-a, NOO, AFŽ za siječanj 1944. godine

O.K. K.P.H.
Čazma, dne 22. I. 1944.

IZVJEŠTAJ

1. Politička situacija:

U zadnje vrijeme u našem okrugu politička situacija se umnogome izmjenila t.j. pogoršala, osobito od kada smo htjeli provesti široku mobilizaciju. Naši drugovi, koji su obilazili po terenu sami sebe su varali i zanašali se s tim, kako je sav narod uz Narodno-oslobodilačku borbu i kako reakcionarna klika oko Mačeka je osamljena i izgubila svaku podršku u narodu. Kada smo mi nastojali da provedemo mobilizaciju, onda je reakcionarna klika i peta kolona počela dizati glavu i tako su daleko drski bili, da su javno odgovarali one koji su bili za mobilizaciju, da ne idu u našu vojsku već da treba čekati kada dođe vrijeme govorili su, onda ćemo svi. Pristupanjem predstavniku H.S.S.-a u Narodno-oslobodilačku borbu t.j. Vojkovića,¹ Posavca² i Gregorca³ nije nama tako rekuć ništa doprineslo iako su oni mislili, da predstavljaju narod, to se tek sada ustanovilo, da oni nisu u stanju nikoga mobilizirati. Čak Vojkovića napadaju kada dođe na kakovu skupštinu i kada pokuša, da ih pozove u borbu, govore mu, da mu je lahko govoriti na skupštinama neka pušku primi pa neka ide u borbu. Svakako to imade svoju pozadinu o čemu ćemo govoriti posebno na garešničkom kotaru. Sam Posavec je javno govorio pred nekim ljudima, da bi on preporučao, da idu u partizane kada bi se partizani borili za Hrvatsku, ali da se oni bore za Rusiju i pominje Čerkeze, koje smatra Rusima, da vješaju naše ljude.

Zato treba čekati dok bude vrijeme.

Oni to govore zato što nisu u stanju dignuti nikoga u borbu. Kada bi imali želju da baš koriste našoj borbi, jer su narod odgajali u takovom duhu, da su ga pasivizirali i mnogi su se tim koristili kada idu kaže vođe onda čemi i mi. Ti vođe su pristupili, a narod je još ostao pasivan. To je krivnja i kod nas, što su mnogi naši drugovi bili zanešeni sa uspjehom Crvene Armije i jačanjem naše vojske, i gledali su samo nato, a zapustili su politički rad među narodom tako, da je u zadnje vrijeme neprijateljska propaganda u nekim kotarevi-

¹ Tomo

² Tomo

³ Stjepan

ma bila jače nego naša. Čak su se neki drugovi zaplašili i povukli se. Ako su što radili, radili su samo u jednom selu. To je slučaj sa Dubravom.

Kampanja je za popularizaciju Nacionalnog Komiteta i AVNOJ-a nije potpuno uspjela.

U kotaru Kutina vrlo slabo. Mi smo zaključili i odredili grupe koje će obilaziti sela i objašnjavati narodu, da se iz sela ne udalje dotle dok ne bude svima ljudima jasno, što je Nacionalni Komitet i što će dobiti s novim uređenjem Jugoslavije. Drugovi nisu po tom postupili, nego su opet počeli održavati mitinge. Poslije održanog mitinga otišli su dalje a da nisu pri tom vodili računa, je li narodu bilo jasno ili nije. Ako nisu mogli održati miting, uže sastanke nisu pokušavali održavati iako smo im dali upute, ako ne mogu održati šireg sastanka, da održavaju više sastanaka u selu na koje bi dolazilo po par ljudi. Zaključili smo, da kampanja traje mjesec dana. Sada na drugom sastanku smo zaključili, da traje tako dugo dok narodu ne budu jasne odluke AVNOJ-a i Nacionalnog Komiteta. Isto tako treba narodu neumorno tumačiti, što je Komunistička Partija dala narodu u ovoj borbi, jer neprijatelj ubacuje parolu, »da komunisti vode ovu borbu«, a naši drugovi su politički toliko slabi, da se više puta ne usude spominjati našu Partiju i nisu znali kako bi Partiju popularizirali, da ona ne postane strašilo narodu, nego da istu zavoli, svog rukovodioca i zaštitnika.

Po kotarima:

Kotar Čazma:

U ovom kotaru za sada je stanje političko vrlo slabo. Osobito poslije mobilizacije, koju je tamo trebalo sprovesti i koja je bila prilično uspjela. Svakako bi bila i bolje uspjela, da se je politički radilo više među narodom, već su članovi Partije nasjeli nekim odbornicima, koji su samo išli za tim, da samo pozivima pozovu a politički ništa ne djeluju. I kada se mobilizacija provela onda je nastalo bježanje iz vojske tako, da je uteklo 100 sa karabinima kući čak da se neki odupiru ako ih se dođe hapsiti. To je sve djelo pete kolone, koja je ometala rad mobilizacije, a već kada je došlo do mobilizacije čak su neke poslali, da tamo u samoj vojsci unašaju demoralizaciju i da od tamo bježe i da nastoje, da još nekoga povuku sa sobom. Tako smo otkrili u samom kotaru Čazma čitavu organizaciju tih reakcionarnih elemenata, koji su se ujedinili i jedinstveno djeluju Srbi, Hrvati i Mađari, da čak imaju vezu sa bjelovarskim Odredom u kojemu imaju nekoliko ljudi, koje će isto trebati pohapsiti.

Isto po direktivi nekog popa održavaju se neki sastanci na kojima se moli krunica u obliku nekih vjenčića, a u taj vjenčić se prima 15 ljudi. Ti imaju zadatak, da se mole za mir i da se ne bave politikom. Tako uza svu tvrdnju, da u tom kotaru reakcionarna klika ne djeluje ustanovilo se, da ipak postoji i to organizovana djeluje. Čim smo mi počeli da više radimo odmah smo došli u sukob s njima i danas smo ih potpuno otkrili, a Vas drugovi molimo, da nam pri tom pomognete, da se o tom mnogo ne govori nego da odmah sa svoje strane poduzmete sve i da nam pošaljete jednog vještog drugu iz P.O.C.-a sa jedno 20 vojnika ili više, koji bi mogli izvršiti hapšenje, jer u pozadinske straže nismo sigurni, zato, što su neki iz bjelovarskog odreda ubačeni u naše straže, koji su također otkriveni i zato nesmiјemo stražama objaviti, da vrše hapšenje da nebi dotični saznali.

To učinite odmah po primitku ovoga izvještaja.

Kotar Kutina:

U ovom kotaru politička situacija je prilična. Simpatije naroda za Narodno-oslobodilačku borbu su dosta velike kao i na ostalim kotarima samo se i tu slabo politički radilo osobito u posljednje vrijeme odkada smo oslabili Kotarski Komitet. Drugovi su mladi partijci pa politički slabo djeluju tako i ostali članovi se slabo zapažaju na terenu, a to se najbolje osjetilo kod kampanje za populariziranje Nacionalnog Komiteta. Na tom kotaru bratstvo Srba i Hrvata je dobro. Tako se ne zapaža neki strah Hrvata od Srba, a Srba od Hrvata. Jedino u srpskim selima je dobro objašnjeno, što je Nacionalni Komitet i odluke AVNOJ-a. Isto je dobro odjeknulo kod Srba o zabrani izdajničke vlade na čelu sa kraljem u našu zemlju. Srbi se s tim dobro slažu i kažu, da ga oni ne trebaju niti ga priznaju. Tu se vidi da je politički rad bio dobar u tim selima. Kod Hrvata je to isto dobro primljeno, samo je krivnja na našim drugovima, što oni nisu znali zainteresovati Hrvate, jer se sada ispunila vjekovna težnja naroda, da dobije Republiku u okviru Jugoslavije, koja će biti uređena na širokoj demokratskoj federativnoj osnovi. Sada smo u taj kotar poslali, koji će tamo pomoći pri objašnjavanju narodu odluke AVNOJ-a. Kada je vršena mobilizacija jedno 30 ljudi je otišlo u uporište, a to su sve bili bivši ustaše, koji su bili kod kuće pritajeni, a kada je došlo vrijeme, da stupe u našu borbu onda su opet otišli bandi. To se dogodilo i na čazmanskom kotaru, da ih je isto otišlo 40 bandi i to na jedan svečan način pod barjakom i stavili im partizanke na glavu i govorili, da su se partizani predali. To je sve učinjeno s našom krivicom, jer su se mnogi drugovi krivo izrazili, da ustaše trebaju jurišati na bunker i taj je sigurno znao da će poginuti pa je

radije otišao bandi, nego u našu vojsku. Tako su u kutinskom kotaru organizovali »Osvetničku bojnu« na čelu sa bivšim tabornikom Adrinekom.⁴ Oni imaju zadatak da iznenadnim prepadima napadaju na naše ustanove ili da postavljaju zasjede kuririma i drugovima na terenu, ali sve to nije tako strašno, već u mnogo slučajeva naši drugovi sami to nadunu više nego što bi trebalo, a ono o čemu bi trebalo govoriti da ih se raskrinkava to malo čine.

Premalo su zaoštreni odnosi naroda sa uporištima tako, da još narod ne može prekinuti sa istima, ali smo i tu odlučili, da se s tim jedanput prekine. Isto da se drugovi nebi obazirali samo na vojsku, nego da objašnjavaju što tim čine ako pomažu neprijatelja.

Kotar Garešnica:

Na tom kotaru ima pomiješano Hrvata, Srba, Mađara i Čeha. U zadnje vrijeme se može primjetiti, da su se nekako zbližili Srbi i Hrvati više nego prije, a nemože se reći, da je neke zaoštrenosti bilo između njih. Jedino u tom pogledu što i sam neprijatelj ubacuje među njih, radi učestvovanja u borbi. Tako govore, kada budu išli Hrvati u borbu, da će onda i Srbi. To je isto krivica na našim drugovima, koji su tamo bili premalo aktivni. Tako je i tamo neprijatelj uspijevao sa svojim parolama uz pomoć reakcionarnih klika i petokolonaša i tomu smo zašli u trag pa bi u jedno vrijeme i tamo pročistili tu bandu. Tu se veže Mali Ivo⁵ neki H.S.S.-ovac sa tom klikom, koji se poslije Vojkovičevog pristupanja u N.O.B.-u aktivizirao na njihovoj strani, jer smatra, da je Vojković sa Mačekom prekinuo i da bi jedino on mogao da bude kod Mačeka priznat iz kotara Garešnice i tako Vojkovića svagdje pokušava raskrinkavati. I ovo napadanje naroda na samog Vojkovića može se pripisati dobar dio malome Ivi.

Mi smo zaključili, da momentalno zaštitimo Vojkovića i da raskrinkamo maloga Ivu čak da ga se i uhapsi, jer je javno odgovarao ljude, da ne idu u našu vojsku.

Sa Mađarima stojimo dosta loše. Oni su u zadnje vrijeme toliko drski, da javno kažu, da će našu borbu pomagati, ali da naše zakone ne mogu priznati i da u našu vojsku neće pristupati jer da mi vodimo bratoubilački rat. To obrazlažu s tim, što je jedan brat u ustašama, jedan u partizanima i da oni neznaju kojemu bi bratu pomogli. Mi smo im pokušali na jednom širem sastanku na kojem je bilo prisutno 200 Mađara, da im objasnimo cilj naše borbe i da im ukažemo na to, da je u zakonu istaknuto, da i nacionalne manjine dobiva-

⁴ Priređivači nisu utvrdili ime.

⁵ Isto.

ju ista prava kao i ostali narod ako učestvuju u borbi, ali mi nismo mogli uspjevati u tom, jer se ranije nije s njima politički radilo. Da bi se razdvojilo reakcionarne elemente i petokolonaše od poštenih Mađara i sada nas to muči toliko, jer sada na tako brzo vrijeme ne možemo toliko da uspijemo, da bi ih na brzu ruku uvjerali u cilj naše borbe. Nebi mogli kazati, da njima nije to jasno, nego se je zapazilo na samom sastanku, da su oni skroz pokvareni. Tako su jedno 10 njih poslije sastanka utekli k bandi, a dvije familije se iselile u uporište i sve pokretnine i nepokretnine ostavili što smo mi poslije konfiskovali. Tu smo mi malo pogrešili, što smo ih pitali, da li oni hoće poštivati naše zakone. To ih nismo trebali pitati, nego su oni dužni da ih poštivaju kao Hrvati i Srbi. Sada sa političkim radom smo ipak nešto uspjeli, da smo ih počeli razdvajati. Rezultati toga će se pokazati naknadno.

Kotar Sisak:

U ovom kotaru prije nekoliko dana odprilike desetak bila je jaka reakcija. Tako su neka sela popaljena i to u selu Cerju 7 kuća, a u selu Pustikama nešto više. Narod je jako zastrašen, jer su Čerkezi i Nijemci činili zvjerstva nad narodom. Obeščašćivanje žena, pljačka, vešanje ulilo je toliku mržnju među narod da je počeo odmah poslije toga pomagati našu borbu i da su dolazili na sastanke čak iz samog grada. 11. I. 1944. počelo seje sa kampanjom za popularizaciju AVNOJ-a i Nacionalnog Komiteta u koliko su se uspjeli održati sastanci i to uži. Narod je sa oduševljenjem primio odluku AVNOJ-a i Nacionalnog Komiteta samo traže, da se već sada odluči o kralju hoće li se vratiti ili ne. Petokolonaši su tamo bili uhvatili većeg maha i to od onda odkako je došla kozačka divizija⁶ u sisački kotar. Naši drugovi su se teško tamo kretali, jer u svako selo nisu mogli doći uslijed njihovih straža, a i sam narod je bio zastrašen u onom selu gdje su se oni nalazili tako nije nitko htio da dođe na sastanak.

To su iskoristili mračnjaci i petokolonaši i počeli su aktivno raditi. Tako su drugovi uz pomoć jedne čete, koja je izvršila hapšenje oko 30 ljudi od kojih su 23 streljani, dok su ostali pušteni na slobodu, a neki su čak i mobilizirani.

Iz općine Kratečko je streljano 18 među kojima su bila i dva četnika. Iste je narod sam osudio na smrt zato, što su služili kao špijuni i o kretanju naših drugova. 5 je streljano iz općine Tišine, među kojima i dvije žene. Svi su podržavali vezu sa uporištem u Ljubljani i sa Banditima u Kovačicama.

⁶ Vidi: Građa SZH, knj. VII, dok. br. 103 i 126.

Drugovi će po tom izdati letak zašto su isti streljani, a svakako je narodu već bilo i od prije jasno zašto su streljani, jer je to sam narod tražio.

Tako izgleda, a možda već i jest izvršeno hapšenje petoricu takovih u letovaničkoj općini i nekoliko u lekeničkoj. Uslijed toga su se zaplašila i ona dva t.j. Gregorac i Posavac, jer su dvojica već streljani od onih koji su s njima podržavali vezu, a isto i od ovih koji će biti uhapšeni i oni su s njima radili, a vezali se uz bandu. Do danas njima nije usjelo mobilizirati niti jednog čovjeka u Narodno-oslobodilačku vojsku, već sve ono što su oko sebe okupljali nije narodu nikada koristilo niti će koristiti i u narodu nemaju nikakove podrške. Prije stupanja u Narodno-oslobodilačku borbu tih tipova političko stanje u narodu je bilo bolje za Narodno-oslobodilačku borbu. Zato što je bilo zabranjeno s naše strane svako političko djelovanje tim reakcionarnim elementima. Otkako je Posavac pristupio u našu borbu on je počeo iste okupljati oko sebe i govorio, da su to dobri ljudi. Naši drugovi su njihovo kretanje pratili. Tako se ustanovilo, da su na svoju ruku počeli održavati vezu sa bandom u uporištu Žažina. Vidi se po svemu, da je sam Posavac pristupio u našu borbu iz Spekulativnih razloga, dok Gregorac ne razumi ništa i napraviti će sve što mu mi kažemo. Mi smo drugovima dali uputstva kakav stav treba oni da zauzmu prema njima i da ne dozvole ni kakove sastanke na koje bi oni sami dolazili, već da netko s njima ide i da na njih pazi. Oni su počeli bili prikupljati neke povjerenike za raspačavanje »Doma« i da bi poslije s njima održavali neke konferencije a to je sve bilo pripremljeno za osnivanje neke stranke.

Isto smo drugove upozorili nato, da oni nemaju pravo, da se posebno sastaju i da stvaraju neke stranke, jer stvaranje nekih strana-ka danas bi štetilo interesima borbe i samu borbu bi kočilo.

To je isto bio pokušao i na čazmanskom kotaru da organizira Drobac⁷ i da sakuplja neke povjerenike, što smo mi odmah spriječili.

ORGANIZACIONO STANJE:

Još uvijek nismo uspjeli da učvrstimo naše partijske organizacije i da bi ih aktivizirali da postanu rukovodioci iako smo okupili priličan broj članova Partije, brojčano organizacije ojačali. Njihova politička svijest je još uvijek dosta nisko na političkom stupnju. To se je opazilo najbolje prilikom mobilizacije kada se neki članovi nisu odazvali na poziv Partije, da stupe u Narodno-oslobodilačku vojsku. To je bio slučaj na čazmanskom i garešničkom kotaru. Na čaz-

⁷ Juraj

manskom kotaru su čak neki i dezenteri. To je sve nebudnost naših drugova i slabo njihovo provjeravanje, da su toliko nisko pali, da su se uspjeli u Partiju uvući oni, koji Partiju ne vole. Neki partijci su se čak zaplašili djelovanja pete kolone i nisu znali kako bi te petokolonaše raskrinkavali. Što više bojali su se s njima sukobiti. Zato smo na zadnjem našem sastanku donesli odluku i odlučno postavili pred članove Okružnog Komiteta, da energično porade na tom, da se Partije u našem Okrugu čim prije očisti kolebljivih i oportunističkih elemenata. Tako se dogodilo, da su više puta i u nekim slučajevima odlučniji općinski odbori, nego općinski Komiteti.

Općinski Odbor neće izdati propusnicu, a članovi općinskog Komiteta dolaze i interveniraju, da se propusnica izda čak i za Zagreb. I tu smo poduzeli mjere, da se to spriječi. Tako smo odredili komisiju koja će taj slučaj ispitati i ako je to točno dotični drug treba biti isključen iz Partije i poslat u vojsku.

Uslijed niske svijesti naših Partijaca odlučili smo, da se održavaju niži partijski kursevi i do sada su održana tri kroz koje je prošlo 56 članova. Četvrti je u toku i taj će završiti oko 1. II. 1944. Isti se održava na kotaru sisačkom, dok smo peti predvidjeli da se održi u Čazmi i treba da počne 1. II.

Drugovi koji su prošli kroz kurs teoretski su a dosta dobro završili, dok mnogi praktički na terenu se još nisu dovoljno snašli. Mi sami nismo mnogo vodili računa o samim kursevima, tako su na kurseve slani i takovi, koji su se poslije pokazali loše, a i sama njihova prošlost nije bila dobra. Sada smo zaključili, da se niti jedan kurs ne održi, a da mi sami nebi pregledali drugove koji dolaze na kurs kakovi su, a čak ćemo i sami preporučiti, koje treba poslati, da ne budemo odgajali sebi neprijatelja.

Osjeća se potreba održavanja srednjeg kursa zato drugovi nastojte, da sa svoje strane poduzmete kako ste nam govorili, da ćete Vi organizovati srednji partijski kurs, na kojega bi mi mogli slati drugove. Ako sa kursom odpočnete, to bi trebalo čim prije i o tom obavjestite nas.

Na prošlom sastanku je bilo govora, kada je drug Marko⁸ i drug komesar⁹ Hrvatske bili kod nas, da bi bilo nužno održati partijsku Okružnu konferenciju. Mi smo o tom obavjestili sve kotarske Komitete, da se pripreme delegati i prikupi materijal t.j. referati za samu konferenciju. Zato bi Vas molili, da od Vas netko dođe k nama pa da nam pomogne pri sređivanju materijala, da sama konferencija čim bolje uspije.

⁸ Belinić

⁹ Rade Žigic

r—		B R O J Č A N O S T A N J E											
*ed. br.	Ime organizacije	Nacionalni sastav					Socijalni sastav						Ukup- no
		Hrva- ta	Srba	Čeha	Slo- vaka	Mađa- ra	rad- nika	selja- ka	na- mj.	inte- lekt.	mu- ški	žen- ski	
1.	O.K. Čazma	6	1	—	—	-	5	2	-	-	6	1	7
2.	O.K. SKOJ-a	5	2	—	-	—	5	1	—	1	6	1	7
3.	O.N.O.O.	4	—	-	-	-	1	3	—		4	-	4
4.	Agit-prop O.K.	2	-	—	—	-	1	-	—	!	2	—	2
5.	Prop odjel	3								3	3	-	3
6.	Komanda područja	5	—	-	-	-	4	-	—	1	5	-	5
7.	USAOH	4	2	-	-	-	1	4	-	Đak]	3	3	6
8.	Kazališna grupa	1								1	1	-	1
9.	Pri. O.K.	4	—	-	-	—	3	-	1	-	1	3	4
10.	Kotar Kutina	65	25	7	1	7	33	68	—	4	97	8	105
11.	Kotar Garešnica	58	49	1	3	-	47	59	1	4	103	8	111
12.	Kotar Sisak	78	2	-	—	-	24	52	za- nat. 4	—	65	15	80
13.	Kotar Čazma	nisu poslali nacionalni sastav											113
14.	Odred	isto nisu poslali nacionalni i socijalni sastav											65
													513

Na ovom sadašnjem sastanku bila je drugarica Anka¹⁰ i Zina.¹¹ One su isto mišljenja, da se konferencija održi samo nismo mogli odrediti vrijeme i dan kada će se održati.

Vi ćete dati isto svoje mišljenje o tom, kako Vi predviđate i što bi po Vašem mišljenju trebali činiti. Svakako ćete nastojati, da netko k nama dođe.

¹⁰ Berus
¹¹ Lepa Perović

Kako smo Vas već obavjestili o reorganizaciji u samom Okružnom to Vam je poznato, samo smo još druga Miću¹² primili u plenum kako smo i ranije zaključili sa drugom Tehekom.¹³

Bile su neke nesuglasice između nas, jer su jedni tvrdili, da je primljen u plenum a drugi da nije tako, da kod samog predlaganja drugrica Anka nije napomenula njega pak smo mi mislili stvarno, da nije on primljen. Inače mi nismo ništa imali protiv. Svi se drugo- vi još nisu dovoljno snašli, ali mislimo toliko se barem i pokazalo, da će sam Komitet dobro raditi. Mi ćemo se međusobno pomagati i nastojati ćemo, da Komitet izvrši svoju dužnost i zadatak koji se pred njega postavi. To naravno ne može odmah, ali je ipak na putu da bude.

Kotarski Komitet Čazma je prilično oslabio odkako je drug Tomo¹⁴ od njega otrgnut, jer se ostali drugovi nisu snašli i tako je rad prilično zaostao. Jedan član Komiteta je uhapšen sa jednim članom općinskog Komiteta općine Križ tako je općinski Komitet ostao sa dva člana.

Jedan član Srbin sekretar općinskog Komiteta Čazma i član Kotarskog plenuma je isto slab. Tako smo zaključili, da ga se smjeni i da ga se pošalje na neki drugi rad. U Kotarskom Komitetu su ostala 4 člana i to dva u plenumu dva u birou. Tako smo još drugaricu Veselu¹⁵ dali u Komitet, da bude član biroa. Još imademo u vidu, da pošaljemo tamo jednog druga, možda i više kad ga pronađemo.

Kotarski Komitet Kutina je isto tako oslabljen sa odsustvom druga Pomikalo Ferdinanda, jer je ostao samo drug Borić,¹⁶ koji je agilan, a isti je član plenuma Okružnog. Isto tako moramo pružiti pomoć tom Komitetu. Kada je Komitet počeo najbolje da radi onda smo ga oslabili. Sada će opet proći duže vremena dok ga se učvrsti i ispravi.

Kotarski Komitet Garešnica je isto tako još uvijek slab.

Sekretar Kotarskog SKOJ-a, koji je bio član istog Komiteta je podržavao vezu sa nekim Radoševićem¹⁷ iz Popovca. Čak 10 partijaca se tamo nije odazvalo u vojsku na koje se sumnja, da su isto podržavali vezu sa tom bandom. Isti su isključeni iz Partije i mobilizirati će se. Za člana Komiteta smo isto dali drugaricu iz Okružnog Odbora A.F.Ž.-a Maricu Smolčić. Poslije ovog hapšenja ćemo Vam moći javiti više, jer drugih bitnih promjena u samoj organizaciji kotara Garešnice nema.

¹² Tesla

¹³ Antun Biber

¹⁴ Buden

¹⁵ Ankica Kežman

¹⁶ Ivo

¹⁷ Milan

Kotarski Komitet Sisak je reorganiziran s tim, što je drug Joso Malina ušao u plenum Okružnog. Njega je zamjenio drug Jandro Juhović prijašnji organizacioni sekretar. Za organizacionog sekretara smo dali druga Stefu Klarića. Za tajnika u N.O.O. ispred Komiteta je drug Štefek.¹⁸ U birou ima 4 člana i 2 u plenumu, dok je jedan član Komiteta tek što je naimenovan poginuo to je Ivan Rukavina zvani Sido bivši sekretar mjesnog komiteta Sisak. S njime isti Komitet gubi mnogo, jer je drug bio mnogo aktivan i požrtvovan. Poginuo je poslije reakcije, koja je bila na Cerju pred jednom kućom u kojoj su bile Švabe. Komitet izgleda, da će biti dobar i da će se brzo snaći, samo im mi sa svoje strane trebamo dati pomoći.

Pitali ste tko zamjenjuje drugaricu Katicu¹⁹ organizacionog sekretara. Dužnost organizacionog sekretara vrši drug Franjo²⁰ dok se drugarica vrati jer je on s tim ionako upoznat.

Mi nismo protivni da to uzme drug Joso, ali bi svakako bilo dobro, da se još malo pričeka, da se vidi kako će se drug ovdje snaći. Već sada se može vidjeti da će se moći snaći.

Za sada toliko drugi puta ćemo možda i više dok se malo bolje uputimo.

SKOJ:

SKOJ-evske organizacije na našem okrugu su dosta slabe. Samo Okružni komitet SKOJ-a nije tako čvrst kako bi trebao da bude. Prema tomu ne može niti druge drugačije odgajati. To se vidi po tom, što su mnogo govorili o brojčanosti SKOJ-a a kada se počelo mobilizirati onda se prvi SKOJ-evci nisu javljali u vojsku. Sama rukovodstva nisu čvrsta, a nisu zato što se ih nije u samom početku pravilno izdizalo i izgrađivalo, a i sama Partija je premalo pomoći pružala SKOJ-u. Nije kontrolirala njihov rad već su ih prepustili samima sebi. Nebi se moglo kazati, da su teoretski slabi samo malo posjeduju praktičkog znanja. Više puta se oslone na široke sastanke i mitinge, dok malo pažnje posvećuju užim sastancima.

Okružni Komitet SKOJ-a sastoji se od 7 članova, 5 radnika, jedan seljak i 1 intelektualac. Nacionalni sastav: 5 Hrvata, 2 Srba, 6 drugova i 1 drugarica. Sam Komitet je dobro sastavljen, samo još nisu naučili organizacijama na terenu pomagati pa da bi lakše sa centra rukovodili. Neznaju dovoljno provjeravati drugove kod primanja u SKOJ. Tako su se u SKOJ uvukli mnogi, koji su neprijateljski raspoloženi prema našoj borbi čak ustaški i četnički, kao što je bio slučaj sa sekretarom SKOJ-a u Garešnici.

¹⁸ Tuđman

¹⁹ Kušec

²⁰ Smolčić

Kotarski Komitet SKOJ-a Garešnica sastoji se od 6 članova. Nacionalni sastav: 5 Srba, 1 Hrvat, Socijalni sastav: 2 radnika, 4 seljaka; 4 druga i 2 drugarice.

Samim drugovima bi trebalo posvetiti pažnju, da se izgrade i da se osposobe da bi tek onda mogli drugima pružati pomoć. Drugovi su mladi i imaju volju za rad, ali neznaju raditi. Prema tomu ne mogu niti zadovoljiti s radom na terenu.

Kotarski Komitet SKOJ-a Kutina sastoji se od 8 članova. Socijalni sastav: 3 radnika, 5 seljaka. Nacionalni sastav: 2 Srba, 6 Hrvata; 4 druga i 4 drugarice. Svi su članovi Komunističke Partije. Taj Komitet je nešto bolji, a i on sam nije postao rukovodioc. To se vidi po tom, što su okupili veliki broj Omladine t.j. velik broj primili u SKOJ a da ih nisu mogli mobilizirati i poslati u vojsku. Tu se najbolje očituje slabost njihovog rada.

Kotarski Komitet Čazma sastoji se od 8 članova. Socijalni sastav: 2 radnika, 3 seljaka, 3 đaka. Nacionalni sastav: 6 Hrvata, 2 Čeha; 6 drugova i 2 drugarice.

U istom Komitetu ne vlada jedinstvo tako, da sam sekretar je antipatičan ostalim SKOJ-evcima, jer o njemu govore, da ispada kao diktator. Govori se da je on ranije bio ustaša. Izgleda da postoji između njega i još nekih rivalstvo. Taj spor će se riješiti na taj način što će se tu dvojicu poslati u Brigadu, a da Komitet ne oslabi trebalo bi uzeti iz Brigade druga, koji je bio godinu i pol u logoru i tako je isti iscrpljen za maršovanje a i samom Komitetu bi dobro poslužio.

Kotarski Komitet SKOJ-a Sisak sastoji se od 6 članova. Socijalni sastav: 2 radnika, 3 seljaka i 1 đak. Nacionalni sastav: 5 Hrvata i 1 Čeh; 3 druga i 3 drugarice. Sam Komitet je mlad i drugovi koji su još neiskusni u radu, ali postoji mogućnost da se izdignu i da postanu pravi rukovodioci osim jedne drugarice, koja je vrlo brbljava. Možda će se i ona ispraviti ali to je pitanje budućnosti.

Na čitavom okrugu imade 11 općinskih Komiteta. Sami Komiteti su dosta slabi. Nisu rukovodioci i politički su slabi jer nemaju iskustva u radu. Na čitavom Okrugu imade 65 SKOJ-evskih grupa sa 413 članova. Koliko se vidi broj SKOJ-evaca je dosta velik. Uspjelo se priličan broj SKOJ-evaca okupiti dok nisu uspjeli da ih učvrste kako bi zbilja mogli rukovoditi sa ostalom Omladinom. Sada će trebati pojačati sam rad sa Omladinom, da se ih politički izgradi. Ostale, koji se neće moći izdignuti trebati će ih od same organizacije SKOJ-a odstraniti.

ORGANIZACIONO STANJE USAOH-a:

Okružni odbor USAOH-a sastoji se od 6 članova. Socijalni sastav: 1 radnik, 4 seljaka i 1 đak. Nacionalni sastav: 2 Srba, 4 Hrvata; 3 drugarice i 3 druga. Isti odbor se ne osjeća kao predvodnik Omladine jer su se nekako udaljili od same Partije iako ih je većina članovi Partije. Tako je drugarica Nataša²¹ došla na sisački kotar i interesirala se zašto Partija imade 4 kurira. To je uspjela vidjeti, a nije se obratila na Partiju, da joj dade uputstva kako treba da radi i na koga će se obratiti i kakove će upute dati omladini na terenu. Tako smo i mi sami premalo pažnje posvetili Omladini, da bi joj mogli dati punu podršku i uputstva kako treba da radi.

Kotarska odbora imademo 4. Oni su isto tako slabi i njima također treba pomoći. Općinskih odbora na čitavom Okrugu imademo

17. Ti su također slabi kao što su i više rukovodstva. Seoskih Odbora imademo oko 200. To se može osjetiti tek da postoje, a niti govora o tom da bi mogli Omladinu okupiti i aktivizirati.

Uspjelo se okupiti oko 8 i pol do 9 hiljada Antifašističke Omladine. Koliko se vidi broj okupljene Omladine je priličan, samo njezino djelovanje je slabo, jer se nije pokušavalo aktivizirati u kojekakvim akcijama. 12. I 1944. bila je priredba pionira u Čazmi na kojoj je bilo sakupljeno oko 200 pionira. To je dosta lijepo odjeknulo u čitavom kotaru, jer je zbilja priredba bila lijepo udešena. Sigurno će to pokrenuti i ostalu Omladinu.

Koliko vidite drugovi uspjelo se okupiti priličan broj Omladine a što se nije uspjelo aktivizirati to možemo pripisati i Partiji, jer je slabu pomoć pružila Omladini. Od sada ćemo nastojati, da čim veću pažnju posvetimo omladini, da bi ju izdigli na pravo mjesto.

VOJSKA:

Rad u vojsci nije više tako slab kao ranije, ali ipak još uvijek ima nedostataka, koje bi trebalo ispraviti. Kako smo poslali druga Altica²² u Odred²³ za zamjenika komesara računali smo, da će se rad Partije u veliko popraviti, ali ipak još uvijek nije tako, jer je drug više nasjeo vojnoj liniji. Tako je otišao sa jednim bataljonom u Baniju. Već ima bliže 14 dana a da se nije javio Okružnom Komitetu iako je njegov član.

Mi smo mišljenja da to nije ispravno. Sam komesar Odreda je takav da je i komandant i komesar i sve drugo što treba riješiti to on nastoji sam riješiti bez ikoga. Mi drugovi predlažemo, da se nje-

²¹ Kao bilj. 4.

²² Ivan

²³ Moslavački partizanski odred.

ga smjeni i dati ga u Brigadu gdje bi bio pod jačim nadzorom. Drug Altić je miran i dosta skučen pa nekako preko mnogo stvari pređe nego da se nateže. Tako je već potpuno nasjeo njima tako, da je na sastanku postavio, da im mi dademo našu stražu za Odred, jer da je Odred slab. On se izgleda neće mnogo popraviti, jer je slabo inicijativan. U samom Odredu sada ima oko 65 partijaca, koji su svi mladi i neiskusni, a u zadnje vrijeme smo mi slabo pružili pomoći samom Odredu. Uslijed ove reorganizacije pa mobilizacije i kampanje za popularizaciju AVNOJ-a i sam Odred se uvijek prebacuje sad na jednu stranu sad na drugu, ali ćemo sada sastojati, da se bacimo i tamo i da im pomognemo u radu. Sama mobilizacija nije uspjela onako kako smo mi predviđali. Tako od samog formiranja Brigade »Matija Gubca« pa dalje smo slabo mobilizirali dok smo onda digli nešto oko 1.200 ljudi.

Sada se radi tek na učvršćivanju ovih koji su mobilizirani, jer stalno dezertiraju, a to su krive te reakcionarne klike, koje su sada baš postale aktivne.

Ostalo ćemo vam javiti naknadno u drugom izvještaju.

OKRUŽNI NARODNO-OSLOBODILAČKI ODBOR:

Odredi se nisu od posljednjeg izvještaja takorekuć ništa izmjenili, već je ostalo sve po starom, osom što je drug Vinko²⁴ otišao, a na njegovo mjesto došao drug Franja.²⁵

Rad je podijeljen po sektorima, u samom Okružnom Odboru. Svi drugovi su prilični, samo im još manjka samoinicijativa. Inače bi mogli da budu dobri rukovodioci. Za sada je uspjelo organizirati sve odsjeke samo još nisu počeli da rade. To se odnosi na zdravstveni i socijalni odsjek, dok ostali nešto djeluju.

Sam odbor nije nastojao, da u većim količinama sakupi hrane, koju bi mogao prebaciti za opustošene krajeve. Tako su za Liku poslana svega dva transporta hrane. Poslije toga je zalila voda Lonjsko polje, kiše i blato omeli su daljnje transportiranje. Sada se opet pokreće nešto, da bi se počelo sa slanjem, i to je oštro postavljeno na konferenciji,²⁶ koja je održana za sjeverni dio Hrvatske i Slavoniju. Svakako stoji od nas, da mi to požurimo.

Kotarski odbori: su formirani u sva 4 kotara samo još nisu postali pravi rukovodioci. To je greška i od Okružnog Odbora, jer je posvetio premalo pažnje istima, tako da niti jedan član Okružnog odbora nije upoznat sa svim kotarevima.

²⁴ Jedut

²⁵ Kao bilj. 20.

²⁶ Misli se na partijsko savjetovanje održano u Čazmi od 17—19. veljače 1944. godine.

Općinski odbori isto postoje u nekim općinama i ti su dosta slabí. Jedino u općini Dubrava i općina Ludina, ta dva odbora prilično rade. Sa odborima imade obuhvaćeno 240 sela, ali kada se provede čišćenje malo će ih ostati cijelih, jer se u mnoge odbore uspjelo uvući ljudi, koji bi htjeli sjediti na dvije stolice. Imade i takovih, koje narod uopće ne voli.

Samim odborima sada trebamo posvetiti najveću pažnju, da bi ih osposobili da u Odbore dođu takovi ljudi, koji su odani borbi, a ne kojekakovi smutljivci, koji koče rad i mobilizaciju.

BROJČANO STANJE:

Broj stanovnika u čitavom Okrugu broji oko 130.000						
Kotari	Broj općina	Broj opć. N.O.O.-a	Broj sela	broj s. N.O.O.-a	Broj opć.	Neobuhvaćenih sela
Čazma	6	3	104	101	3	3
Garešnica	5	3	46	43	2	3
Kutina	3	3	50	48	—	2
Sisak	Usljed reakcije neznamo točan broj, jer su neki Odbori pohapšeni.					

ANTIFAŠISTIČKI FRONT ŽENA:

Po novoj direktivi²⁷ Okružni odbor A.F.Ž.-a je raspušten. Ostale su samo 3 drugarice kao sekretarijat, koje rukovode sa listom i ostalo što treba.

Drugarice, koje su bile sposobne i dobri članovi Partije razmještene su prema njihovim sposobnostima po kotarskim, općinskim Komitetima i partijskim jedinicama. Koje nisu članovi Partije dali smo ih u Narodno-oslobodilačke odbore. Okružni odbor ima 20 žena, 13 Hrvatica, 6 Srпкиnja i 1 Čehinja.

Socijalni sastav: 14 seljanki, 1 radnica, 1 kućna pomoćnica, 3 domaćice i 1 intelektualka. Sada kada su one razaslene po terenu malo su se zbunile, jer im mnogima nije bilo jasno kako će sada raditi. Svakako se tu osjeća mali zastoj, dok se ne uspije praktički sprovesti u život novi način rada.

AGITPROP:

Agitacija i propaganda još uvijek nije zadovoljila, tako da naša propaganda još uvijek slabo reagira na propagandu protivnika.

²⁷ Vidi: AIHRPH, KP —31/2092— 1.

Mi smo imali 4 člana u Agit-prop komisiji. Sada bi dvojica od njih trebala da odu za Oblasni tako, da ćemo ostati samo sa 2 člana.

Sada momentalno neznamo koga ćemo na njihovo mjesto dati. Propagandnog materijala se izdaje u prilično velikoj veličini, samo neredovito stiže među narod. To smo sada oštro postavili da se organizira raspačavanje materijala. Da se odrede kuriri, koji će redovito materijal odnašati. Svakako treba uzeti najbolje ljude, jer ovi do sada nisu udovoljili.

Usmena propaganda je još uvijek nedovoljna. Tako su drugovi naučili da sazivaju mitinge, a na mitinge su dolazili većinom samo da se pleše, a ne da se nešto sazna. Omladina jedva čeka, da se govori izredaju pa da nastane ples. Još ih se nije uspjelo uvjeriti, da dolazi da nešto sazna a ne da pleše.

Dopisnička služba je slaba iako smo više puta oštro naglašavali, da drugovi na terenu posvete tomu pažnju, te da pišu dopise, da štampa koju izdajemo bude odraz naroden težnje.

Mi još nismo dobro upućeni kako treba sastavljati izvještaje pa bi Vas molili, da nas uputite, da li smo preopširni li smo premalo opisali sve događaje u našem Okrugu. Svakako, da smo možda neke stvari ispustili ali za sada neka bude toliko, jer nam je najteže kada moramo pisati izvještaj. Mi znamo, da to nije dobro i mučimo se da bi i tomu udovoljili. Ako nešto nije u redu obavjestite nas pa ćemo mi drugi puta nastojati da bolje sredimo.

Primate drugarski pozdrav:

Smrt fašizmu — Sloboda narodu!

Smolčić Franjo, [v.r.]
sekretar OK Čazma

M.P²⁸

²⁸ Okrugli pečat: Okružni komitet KPH Čazma
(u sredini petokraka zvijezda)

Blagajnički izvještaj

S i j e č a n j

Kotar		Primitak	Izdatak	Opaska
Čazma	članarina	1.060.-		
	prilog K.P.	11.081. —		
	Ostalo kod K.K.		1.000.	
	poslano u O.K.	1.000 -	12.141.	
		13.141,-	13.141. —	
Garešnica	članarina	820,-		
	Poslano u O.K.		820,-	
		820,-	820,-	
Sisak	članarina	1.580.-		
	prilog K.P.	138.920,-		
	ostalo u K.K.	20.000.-		
	poslano u O.K.		140.000,-	
	saldo		<u>20.000.-</u>	
		160.500.-	160.500,-	
Kutina	članarina	1.576. —		
	prilog K.P.	168.424,-		
	ostalo u K.K.	20.000.-		
	poslano u O.K.		170.000,-	
	saldo		<u>20.000.-</u>	
		190.000,-	190.000,-	
Ukupno primljeno:				
	članari.: Prilog K.P.			
Čazma	1.060,-	11.081. —		
Garešnica	820,-			
Sisak	1.580,-	138.920.-		
Kutina	1.576.-	168.424.-		
	5.036,-	318.425.-		

Ostatak u blagajni od ranije iznosi
253.980 Kune.

Original, strojopis

Sign., AIHRPH, KP- 102/4836

1944, siječanj 22.

Izveštaj Okružnoga NOO Moslavina ZAVNOH-u o kampanji za popularizaciju odluka A VNOJ-a u garešničkome, čazmanskome i kutinskom kotaru

OKRUŽNI NOO - MOSLAVINA

22. I. 1944./br. 221

ZEMALJSKOM ANTIFAŠISTIČKOM VIJEĆU NARODNOG
OSLOBOĐENJA HRVATSKE

IZVJEŠTAJ

o kampanji po pitanju popularizacije odluka AVNOJ-a.

U nastavku kampanje za popularizaciju odluke AVNOJ-a u vremenu od **15. I** do **22. I 1944.** održani su u okrugu Moslavine slijedeći sastanci i zborovi:

1. GAREŠNIČKI KOTAR

Na području garešničkog kotara prošla je turneju kazališna grupa Narodnog oslobođenja Moslavine, također sa zadaćom, da upozna narod sa odlukama AVNOJ-a. Posjetili su slijedeća sela: Krajiška Kutinica, Veliko Vukovje, Veliki Prokop, Popovac, Dišnik, Rogoža, Mala Bršljanica, dakle ukupno sedam sela.

Prisustvovalo je na tim zborovima oko **1.100** ljudi.

Govorilo se o Nacionalnom komitetu, o odlukama AVNOJ-a, o vojno političkoj situaciji, o II. kongresu antifašističke omladine, o AFŽ-u, o zabrani povratka kralju i »vladi« o dru Mačeku, o NOO-ima, i o mađarskoj manjini.

Postavljana su pitanja: zašto još nema drugog fronta, o federaciji, o politici kralja Petra, što je federacija, što će biti s mađarskom manjinom, što će NOB donijeti ženama, da će komunisti oduzeti seljacima zemlju?

Zaključeno je da se pošalju pozdravi drugu Titi i Nacionalnom Komitetu.

Kazališna grupa: odigrala je gotovo svagdje po dva kraća igrokaza, izvela dvije do četiri pjesme i po koju recitaciju.

Primjedba: utisak svih pripredbi bio je vrlo dobar.

2. ČAZMANSKI KOTAR

Na području kotara Čazme održani su sastanci u selima: Mala Hrastilnica, Vezišće, Pobrđani, Graberec, Razljev, Marča, Čemernica, Suhaja, Graberje, Mustafina Klada, Vrtljinska, Pavličani, Pobjenik, Zdenčec, Daskatica, Štefanje, Čazma, Rečica, Staro Selo, Mostari, Marinkovac, Nova Marča, Martinac, Šušnjara, Gornja Šušnjara, Kostanj, Občevac, Palančani, Johovac, Velika Hrastilnica, Marinkovac gor., Sobočani, Grabersko brdo, Zvekovac, Prokljuvani, Dereza i Sobočani u kojima je zbor održan po drugi puta. U čazmanskome kotaru održalo se ukupno 37 zborova.

Prisustvovalo je na tim zborovima oko 2.600 ljudi.

Govorilo se o odlukama AVNOJ-a, o Nacionalnom Komitetu i o historiji Narodno-Oslobodilačke Borbe.

Postavljena su pitanja: šta je federacija, kako će pravo imati Hrvatska u Jugoslaviji, zašto se opet borimo za Jugoslaviju, koji je razlog da se fašistička vojska mogla raširiti po Evropi, kakva je razlika između bivše i buduće Jugoslavije, o komunizmu kao vlasti, o Komunističkoj Partiji i njen odnos prema seljaštvu, o budućem položaju žena, o stavu Bugarske u poslijeratnoj Evropi, o pojmu kome-sara, o Komunističkoj Partiji i diobi posjeda, o monarhiji, o samoodređenju i o budućem uređenju Jugoslavije.

Zaključeno je: da se pošalju pozdravi Maršalu Titi i Privremenoj vladi.

Primjedba: narod je u većini sela sa zadovoljstvom primio odluke AVNOJ-a, osim sela Martinec, Johovac i Štefanje, koja su pokazala nepovjerenje prema NOB i u selima Rečica i Staro Selo u koje upada banda, pa se nisu odazvali na sastanak, a inače su ta sela neprijateljski raspoložena prema NOB.

3. KUTINSKI KOTAR

Na području kotara Kutine održani su sastanci na koje su bili pozvani predstavnici NOO-a, AFŽ-a i USAOH-a iz više sela. U Srpskom Selištu bili su predstavnici iz Kutinskog Brda, Kletišta, Katoličkih Čaira, Repušnice, Mikleuške, Volodera, Ciglenice i Šartovca. U Osekovu su došli predstavnici iz Okola, Dol. Jelenjske, Strušca, Potoka, Osekova, Kostrine, Ravnika i Volodera. Na dru-

gom sastanku u Osekovu prisustvovali su predstavnici općine Popovača i to iz mjesta: Voloder, Gračanica, Osekovo, Kostrina, Stružec, Potok, Dol. Jelenska i Okole. Osim ovih sastanaka gdje su prisustvovali predstavnici iz više sela, održani su slijedeći sastanci u selima: Mikulanica, Ludenica, Mala Ludina, Ruškovića, Osekovo, Moslav. Slatina, Gor. Jelenska, Kamenica, Mikleuška, Šartovac, Katoličke Čaire, Ciglenica, Stružec, Potok, Dol. Jelenska, Okoli i Gračanica. Održalo se dakle ukupno 20 zborova.

Prisustvovalo je na svim ovim sastancima oko 1.600 ljudi.

Govorilo se o vojno političkoj situaciji, o razvitku NOB, o stvaranju Nacionalnog Komiteta, o odlukama AVNOJ-a, o bratstvu Srba i Hrvata, o važnosti N.O.O-a, o federativnom uređenju Jugoslavije, u suradnji antifašističkih organizacija sa NOO-ima, o značenju NOO-a kao prave narodne vlasti, o ulozi Komunističke Partije kao rukovodioca i organizatora borbe, o ulozi SSSR kao predvodnika borbe protiv fašizma, o značenju naše borbe u okviru svjetskih događaja, o značenju osnivanja Nacionalnog Komiteta, o moskovskoj i teheranskoj konferenciji, o AFŽ organizaciji i o mnogim lokalnim pitanjima.

Postavljena su pitanja o jugoslavenskoj »vladi«, o mobilizaciji, o drugoj fronti, zašto Kom. Partija vodi Narodno Oslobodilačku Borbu, a ne koja druga, što misli uistinu poslije rata s nama načiniti Engleska i Amerika, što će komuniste kod nas raditi poslije rata, zašto se zove naša država Jugoslavija, što će biti s kraljem Petrom, kakovo će biti poslije uređenje?

Zaključeno je da se pošalju pozdravi Maršalu drugu Josipu Brozu Titi i Nacionalnom komitetu.

Primjedba odluke AVNOJ-a primljene su sa razumjevanjem, a pozdravi su poslani iz svih sela osim iz jednoga u kojemu se prvi puta održavao sastanak.

ŠTO SE OPAŽA. Odluke II. zasjedanja AVNOJ-a naišle su na odobravanje cijelog okruga, ma da historijska važnost tih odluka nije još potpuno jasna. Povodom razgovora ispoljio se strah pred komunizmom, bolje rečeno, strah pred zajedničkim »kazanom« i oduzimanjem zemlje, što je vjerojatno nastalo podzemnim radom

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

M.P.¹

Za Okružni NOO Moslavina:
Mladen

(Natko Devčić) [v.r.]

Original, strojopis

Sign., AIHRPH, NV- 9/659

¹ Okrugli pečat: Okružni NOO Moslavina
(u sredini petokraka zvijezda)

1944, siječanj 24.

Iz dnevnog izvještaja Operativnoga odjela Glavnoga stožera domobranstva NDH o napadu jedinica NOV i PO Hrvatske na Bosiljevo, Lekenik i Kokinec

»DNEVNO IZVJEŠĆE BROJ 24/44.

(po podacima primljenim 24. I. 1944. godine do 9 sati)

Podr. Varaždina: Prikupljanje jače skupine part, u području južno i jugoistočno Varaždina sa vjerojatnom namjerom napadaja na Varaždin.¹

23. I. naišlo se kod s. Hum (22 km j. Varaždina) na jakog neprijatelja.² Vlastito zrakoplovstvo sudjeluje.

Podr. Karlovca: U borbi kod Bosiljeva (9 km s.z. Generalskog Stola) part, su imali 70 mrtvih i ranjenih i 5 zarobljenih. Plien: veći broj pušaka, 3 strojnice, 3 bacača, 1 poljska kuhinja, streljivo i oprema (vidi izv. br. 23).

21. I. u području 11 km z. Karlovca part, su u odstupanju ostavili 4 mrtva, 1 strojnicu, 7 pušaka i 1 poljsku kuhinju.

Podr. Siska: 21.1. prepadom na part, skupinu 8 km s.i. Lekenika ubijeno 6, ranjeno 5 i prebjeglo 16 partizana.

Podr. Bjelovara: 22. I. posada razvidnog vlaka prihvatila borbu sa part, kod s. Kokinca³ (8 km j.i. Bjelovara). Vlastiti gubitci: 5 mrtvih i 7 ranjenih. Neprijateljski gubitci nepoznati. Protumjerama part, su raspršeni.

22. I. izbačeni su part, iz Kapele (9 km s. Bjelovara), uz 5 mrtvih partizana...«

»... (M.P.)⁴

Po nalogu
Glavara glavnostožernog ureda
Pročelnik operativnog odjela
glavnostožerni podpukovnik
(HELBICH)⁵

----- Helbich [v.r.]«

Original, umnožen na šapirografu
Sign., AIHRPH, Fond NG, Inv. br. 33752

¹ Na ovom području nalazile su se jedinice Trideset druge divizije NOVJ.

² Odnosi se na NOU brigadu »Braća Radići«.

³ Napad su izvele jedinice Bilogorskoga NOP odreda.

⁴ Okrugli pečat: Nezavisna Država Hrvatska
Operativni odjel
Ministarstvo oružanih snaga

⁵ Dragutin

1944, siječanj 26.

Izveštaj Otsjeka za vojne vlasti u pozadini Desetoga korpusa »Zagrebačkog« NOV i POJ Štabu desetoga korpusa o stanju i političkome radu Komande područja, sekcija i komandi mjesta

Štab X. Korpusa »Zagrebačkog« NOV i POJ
Otsjek za vojne vlasti u pozadini

Br. B. 22/44
Dne 26. I. 1944

Štabu X. korpusa »Zagrebačkog« NOV I POJ

U prilogu dostavljaju se 2 primjerka mjesečnog izvještaja Otsjeka za Vojne vlasti u pozadini; jedan za Štab Korpusa, a jedan za Glavni Štab Hrvatske.

Budući Komanda Moslavačkog područja do danas nije dostavila svoje iskaze o brojnom stanju i naoružanju te o nacionalnom i socijalnom sastavu, nisu se mogli priložiti i ti iskazi.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Šef Otsjeka:
Horvat J.¹ [v.r.]

ŠTAB X. KORPUSA »ZAGREBAČKOG« NOV I POJ
OTSJEK ZA VOJNE VLASTI U POZADINI

Br.: B. 22/44
Dne 26. I. 1944

IZVJEŠTAJ ZA MJESEC JANUAR 1944

ŠTABU X. KORPUSA »ZAGREBAČKOG«

OBĆI PREGLED

Dana 1. I. ove godine, osnovan je kod Štaba bivše II. Op. Zone Otsjek za vojne vlasti u pozadini, koji je osnutkom X. Korpusa »Zagrebačkog« 19. ov. mj., pripao tom Korpusu.

¹ Josip

Ured tog Otsjeka za sada ima pisara druga Keselj Ludvika i jednog kurira.

U djelokrugu tog Otsjeka, pripadaju vojne vlasti u pozadini slijedećih područja: Moslavačko, Kalničko i Bjelovarsko. Od tih područja najstarije je Moslavačko, koje je osnovano još u mjesecu augustu 1943 god., a poslije njega Kalničko, 1. X. 1943 god., dok je najmlađe Bjelovarsko područje, koje je osnovano 8. I. ove godine. U teritorij Moslavačkog područja spadaju slijedeći kotarevi: Garešnički, kutinski, čazmanski, te jedan dio Bjelovarskog te jedan dio sisačkog kotara. Cijelo područje podijeljeno je na tri sektora, koje kontroliraju Komande mjesta u Dubravi, Čazmi i Bereku, dok je četvrti sektor pod kontrolom straža Komande područja. Sjedište Komande područja je u Samarici.

U teritorij Kalničkog područja spadaju ovi kotarevi: Varaždinski, novomarofski, dio križevačkog, dio koprivničkog te ludbreški kotar. Čitavo područje određeno je prugom Križevac — Koprivnica—Dravski most, tako da južno od pruge pripada teritorij Bjelovarskom području, a sjeverno od pruge, uključivši i grad Koprivnicu, Kalničkom području, zatim rijekom Dravom do Varaždina i crtom Varaždin — Sudovec — Križevci zaključno. Sjedište Komande tog područja nalazi se u Velikom Pogancu.

Komanda Bjelovarskog područja nije dostavila svoj izvještaj za ovaj mjesec, iz razloga, što se ona nalazi tek u stadiju formiranja i organizacije pojedinih sekcija i ustanova. Zato se u ovom izvještaju neće vidjeti rad te Komande.

Oba područja, i Moslavačko i Kalničko, osigurava se najvećim dijelom operativnim borbenim jedinicama, jer je ljudstvo četa tih Komanda, s jedne strane dosta slabo naoružano i obučeno, a s druge strane malobrojno i fizički ograničeno sposobno za veće napore, koje iziskuje neprekidno vršenje dužnosti na položajima.

RAD KOMANDA

U vezi sa najnovijim direktivama G.Š.H., u ovom su mjesecu obje Komande bile zaposlene reorganizacijom svojim otsjeka, ustanova i partizanskih straža, tako da su formirane razne sekcije prema prirodi rada, a partizanske straže formirane su u čete. Dobri rezultati te reorganizacije opažaju se odmah naročito kod novoformiranih četa, gdje je omogućen jači i vojnički, a napose politički rad sa drugovima partizanima, a omogućena je i bolja kontrola kretanja drugova iz tih četa, što je prije bilo skoro sasvim nemoguće. No, potrebno je spomenuti, da obje Komande oskudjevaju na dobrom rukovodećem vojnom i političkom kadru. Da bi se taj manjak na-

doknadio, obje Komande održat će, tokom slijedećeg mjeseca, kurs za politdelegate i politkomesare i na taj način, barem djelomično, riješiti pitanje boljeg rukovodstva.

Pored toga, nastojalo se obilaskom pojedinih sekcija i ustanova ukloniti sve smetnje, koje koče pravilan rad. Komanda Kalničkog područja je pored toga po naređenju bivši II. Op. Zone putem prog-lasa pozvala narod, da prijavi sve vojničko i civilno oružje. Tom zgodom povučeno je od civila sve vojničko oružje, dok je za nošenje civilnog oružja data pojedincima dozvola nošenja. Taj rad još nije završen, nego se po tome nastavlja radom.

POLITIČKI RAD KOMANDA

Obje Komande o tome radu imaju vrlo oskudne podatke. Mnogo se govori međutim, o slaboj političkoj svijesti naroda sa njihovih područja, i potrebi uskog povezivanja u radu svih odgovornih faktora, kako bi se to stanje što prije popravilo. No same Komande učinile su po tome veoma malo ili gotovo ništa. Nešto bolji politički rad je kod ljudstva u pozadinskim vlastima i u radionicama, iako i tu nema naročitih rezultata. Reorganizacijom rada pozadinskih vlasti i preformiranjem partizanskih straža u čete stvoreni su svi preduslovi za bolji politički rad.

Komande mjesta bile su u svom političkom radu mnogo aktivnije, naročito one s Kalničkog područja. Njihov rad opširnije je prikazan na drugom mjestu ovog izvještaja.

RAD SEKCIJA

Zdravstvena sekcija. U svojem izvještaju spominje Komanda Moslavačkog područja neke nepravilnosti u odnosu stručnog i pomoćnog osoblja, prema ranjenim i bolesnim drugovima, konkretno, da stručno i pomoćno osoblje pije češće i slađi čaj od ranjenih i bolesnih drugova, no ujedno naglašava, da se takovi slučajevi uzimlju najstrože u postupak. Izvještaj ne spominje nedostatak stručnog i pomoćnog osoblja, te nedostatak sanitetskog materijala pa se pretpostavlja, da u tome, za sada, ne osjećaju pomanjkanje.

Za slučaj neprijateljske reakcije, iskopane su dvije zemunice, koje mogu primiti 50 drugova, dok je treća takova zemunica u radu, i biće u najskorije vrijeme završena.

Zdravstvena sekcija Komande Kalničkog područja imala je jednu konspirativnu bolnicu te ambulante i rekonvalescentno odjeljenje u Ivancu. Rad je tekao normalno do provale neprijatelja, pa je i bolnica i ambulante morale biti evakuirane tako, da se sada lakši ranjenici i bolesnici nalaze po drugim selima, dok se teži ranjenici i

bolesnici, kojima je potrebna operacija ili rentgenski pregledi, otpremaju u gradsku bolnicu u Koprivnici, koja je snabdjevena svim potrebnim instrumentima i aparatima. Nedostatak stručnog osoblja i sanitetskog materijala ne osjeća se toliko, koliko nedostatak zavojnog materijala. Isto tako osjeća se nedostatak rublja, pa je zbog toga otežano održavanje čistoće. Zarazna oboljenja lokalizirana su. Jedanaest bolesnika od tifusa nalazi se pred ozdravljenjem. Najčešća su gripozna i reumatična oboljenja.

Za osiguranje-bolesnih drugova imade ta Komanda jednu četugu sa dobrim naoružanjem. Moral ljudstva te čete je dobar.

Intendanture — Rad intendanture Komande Moslavačkog područja ometan je mnogim nepravilnostima, koje su međutim takove naravi, da će se uz malo volje, lako ukloniti. Tako se spominje, da NOO-i šalju intendanturi mnoge civile sa dopisima, da im se izda odjeća, obuća itd., da se mnogi materijal, upućen intendanturi, zadrži na putu od koje operativne jedinice, zatim necentralizirana naređenja od raznih ustanova zbog izdavanja materijala, nedostatak administrativnog osoblja itd. Inače intendantura najjače osjeća nedostatak kože. Imade slijedeće radionice: Pekarnu, mesarnu, postolarsku, krojačku i remenarsku radionicu. Brojna stanja ljudstva u tim radionicama ne spominju se. Isto tako ne spominje se da li te radionice zadovoljavaju potrebama vojske pozadine.

Intendantura Komande Kalničkog područja sredila je donekle svoj rad. Potrebama vojske i pozadine najvećim dijelom zadovoljava, ne osjeća se da su rezerve masti, mesa i soli veoma male, pa se nastoji, da se putem NOO-a dobrovoljnim priložima, prikupe i upotpune zalihe mesa, a napose masti, dok je u pogledu soli, naređena najveća štednja. Vidi se naprotiv, da su rezerve žita dosta velike.

Ta intendantura ima slijedeće radionice: Pekarnu, klaonicu, postolarsku, krojačku i kožarsku radionicu. **Pekarna** imade dvije peći sa maksimalnim kapacitetom do 3000 kg kruha, ako radi besprekidno 24 sata. Zaposleno je 14 ljudi. Zadovoljava potrebama. **Postolarske** radione zaposluju 4 radnika. Kožnatim materijalom su za tekuće poslove snabdjevene, no osjeća se nedostatak sitnog materijala. Radi pomanjkanja stručnog osoblja, ne zadovoljavaju potrebama. **Krojačka** radiona zaposluje 15 radnika. U materijalu obćenito oskudjevaju, pa ne zadovoljavaju potrebama. Inače svoj rad vrše marljivo i savjesno. **Kožarska** radiona zaposluje 5 radnika. Radi pomanjkanja potrebnih kemikalija i tehničkih sprava, moraće obustaviti rad, tim više, što se na oslobođenom teritoriju nalaze dvije kožarske tvornice: jedna u Novigradu, a druga u Đurđevcu. **Klaonica**. Uposluje 3 radnika, koji obzirom na potrebe i mogućnosti dogona stoke zadovoljavaju.

Sekcija za vezu — Sekcija za vezu Moslavačkog područja u svojem vrlo oskudnom izvještaju, spominje, da su u gradnji dvije nove telefonske linije i to za novo sjedište Komande područja u Samarici i za Mikleuš. Pored toga tuži se nedostatak materijala, napose žice i izolatora.

Sekcija za vezu Komande Kalničkog područja imade svoju četvu, koja broji 26 drugova. Njihova je zadaća izgradnje polustalne linije. Svoju dužnost obavljali su do sada na zadovoljstvo, no treba spomenuti, da im je stručna sprema slaba. Cijelokupna mreža dosiže do oko 85 km. Obzirom na slabi telefonski materijal i nedostatak specijalnih djelova telefona, upotrebljivost te telefonske mreže nije najbolja. Napose se osjeća nedostatak mikrofona, dok ostali materijal zadovoljava potrebama. Na telefonskoj mreži postavljeno je 9 nadziratelja linije, koji su odgovorni za ispravnost pojedinih djelova linije. Radi neprekidnog proširavanja i nadograđivanja telefonskih linija, mreža imade 3 centrale. Sekcija imade 9 pošta, od kojih se 5 nalazi na teritoriju Bjelovarskog područja. Prenašanje pošte vrši se kuririma. Uspostavljene su stalne veze sa Slavonijom, Moslavinom, Bilogorom i Hrvatskim Zagorjem.

Za što bolji rad i njegovo pravilnije odvijanje, sekciji je potrebno oko 30 drugova radi upotpunjavanja čete za vezu.

Mehaničarska sekcija — Izvještaj Komande Moslavačkog područja ne spominje rad te sekcije.

Komanda Kalničkog područja izvještava, da se njena mehaničarska sekcija sastoji iz mehaničarske i kovačke radionice. Rad ovih radionica zadovoljava. Drugovi u mehaničarskoj radioni uglavnom su zaposleni popravkama oružja. Zbog primitivnosti njihovih strojeva i nedostatka kisika, ne mogu činiti veće već samo manje, sitnije popravke. Radi većih popravaka odlaze u mehaničarske radionice u Koprivnicu. Ručni alat imadu u dovoljnoj količini. Zaposleno je ukupno 10 radnika.

Kovačnica imade dosta alata i materijala te zadovoljava potrebe. Zaposluje 4 radnika.

Građevinska sekcija Ni rad te sekcije ne spominje izvještaj Komande Moslavačkog područja.

U Komandi Kalničkog područja ne postoji formalno ta sekcija, radi pomanjkanja stručnog rukovodstva. No ipak se vrše neki najnužniji radovi, kao kopanje potrebnih bunkera za spremišta i obrane od avionskih napadaja, a preuređuju se i pojedine gospodarske zgrade u stambeno.

Rad vojnih islednika i vojnih sudova. — Komanda Moslavačkog područja javlja samo o poteškoćama u radu i preopterećenosti islednika i vojnog suda.

I Komanda Kalničkog područja javlja o preopterećenosti poslom islednika i vojnog suda, koji je još otežan nepodnošenjem dokazanog materijala protiv uhapšenika. Tokom ovog mjeseca bilo je ukupno preslušano i presuđeno 98 osoba, od kojih je strijeljano 18, na prisilni rad upućen 24, mobilizirano 12, dok su ostali upućeni svojim kućama.

RAD KOMANDA MJESTA

Komanda Moslavačkog područja imade Komande mjesta u Dubravi, Bereku i Čazmi, te Vojnu komandu Garešnica sa sjedištem u Dišniku. Podrobnih izvještaja o radu tih komanda nedostaje. Obćenito se govori o slaboj političkoj svijesti naroda tih mjesta i okoline, a imade konkretnih slučajeva rada neprijateljske pete kolone. Tako je telefonska linija Dubrava — Čazma iskidana u dužini od 1 km, zapaljen stog sijena pretsjedniku NOO-a u Dubravi, u Staroj Ploščici premazali kuću pretsjednici AFŽ-a, izmetinama, a u Ploščici precrtane naše parole i ispisane »Dole Tito — Živio Maček«. Isto tako govori se o slaboj političkoj svijesti drugova partizana na dužnostima u četama Komanda mjesta, o njihovom slabom naoružanju i lošoj odjeći i obući, te o dosta slabom postupku sa civilima i slabom njihovom djelovanju među narodom. O radu nacionalnih manjina napose se spominju Česi, koji u dosta velikoj mjeri sudjeluju u NOB-i, i da imade mnogo izgleda, da će se kod njih mobilizacija proširiti. Mađari i Nijemci koji su najvećim djelom iseljeni, drže se potpuno pasivno.

Komanda Kalničkog područja imade slijedeće Komande mjesta: Varaždinske Toplice, Ludbreg i Koprivnica. Momentalno Komanda mjesta Varaždinske Toplice nije u Toplicama, jer je neprijatelj, iskoristivši momentalnu odsutnost glavnine naših snaga, ponovno okupirao to mjesto. Do evakuacije ta je Komanda formirala svoju četu, koja broji 35 drugova. Naoružanje i odjeća slaba. Politički i vojni rad sa drugovima iz te čete također je bio slab, radi blizine neprijatelja u uporištu Varaždin, pa su drugovi morali biti skoro neprestano na položajima. Inače je Komanda uspješno suzbijala šverc i otpremu živih namirnica i ostalih potreba u Varaždinu, priređivala kulturno-prosvjetne sastanke i političke mitinge i po svim pitanjima surađivala sa NOO-ima. Držanje naroda nije prema

narodnoj vlasti bilo najbolje, no najviše zbog strahovanja pred ponovnom okupacijom neprijatelja.

Komanda mjesta Ludbreg za sada nema pomoćnika komandanta. Formirala je svoju četú, te je cijelokupno brojno stanje te Komande 38 ljudi. Vojnički i politički četa je dosta dobro sređena, a jer je relativno najbolje naoružana i odjevena, može i vršiti svoju dužnost veoma savjesno. Odnos mještana i vojnih vlasti je vrlo dobar. Kulturno-prosvjetne priredbe i mitinzi posjećuju se u velikom broju. Radi električna centrala, koja je velikim djelom bila uništena, prigodom svojedobne provale neprijatelja, a radi i na popravcima mlina, kojeg je neprijatelj zapalio prigodom jednog našeg fingiranog napada. Šverc se uspješno pobija, a u tom pomaže napose i slobodna trgovina, koja je dala vrlo dobrih rezultata. Pekarne i mesnice ponovno rade, a i sajmovi su otvoreni. Civilne straže po selima vrše uredno svoju dužnost. Sve određene knjige Komanda vodi. Kod druga Komandanta mjesta osjeća se svojevrijednost u radu.

Komanda mjesta Koprivnica najmlađa je, jer je Koprivnica posljednja oslobođena.² Rad je u tome mjestu dosta otežan, jer je Koprivnica važila kao stup reakcije u Podravini. No ipak stvari kreću na bolje, jer je veliki dio neprijateljski raspoloženih elemenata uklonjen. Prije kratkog vremena formirane su dvije čete, tako da cijelokupno brojno stanje te Komande iznaša 127 ljudi. Jedna četa nalazi se u Koprivnici za potrebe Komande mjesta, dok se druga nalazi u sektoru Đelekovec —Drnje —Gola, jer neprijatelj osigurava most na Dravi. Vojno-politički rad čete u Koprivnici dobro napreduje, dok u tome zaostaje ona četa, koja se nalazi izvan Koprivnice. Politička svijest naroda nije na najboljoj visini radi već spomenutog razloga. U gradu se normalno živi, trgovine su otvorene, a obrtnici, naročito pekari i mesari, rade svoj posao. U pogonu je i veliki mlin i električna centrala. Osnovna škola i gimnazija vrše redovitu obuku.

Komanda mjesta surađuje po svim tekućim pitanjima sa civilnim vlastima. Zajedno s njima i političkim forumima priređuje mitinge te kulturno-prosvjetne priredbe. Organizirana je obavještajna i informativna služba, a sve propisane knjige vode se.

Rad četa Komanda područja — Obje Komande područja formirale su iz bivših partizanskih straža svoje čete. Komanda Moslavačkog područja formirala je tri čete. Prva četa nalazi se u Novom Selu sa stražama u Podgariću, Gor. Garešnici i Novom Selu, druga četa

² Koprivnica je oslobođena 7. studenog 1943. godine. O tome vidi: **Grada SZH**, knj. VII, dok. br. 51.

u Bršljanici sa stražama u Dišniku, Rogoži i Čairama, a treća četa u Jelenskoj, sa rasporedom straža u Selištu, Gor. Jelenskoj i Osekovu. Protivavionsko odjeljenje nalazi se u Gor. Garešnici.

Komanda Kalničkog područja formirala je također tri čete, od kojih se jedna nalazi u Vel. Pogancu sa zadatkom, da osigurava Komandu, intendanturu te skladišta intendanture, dok se druga četa nalazi u Mal. Pogancu sa zadatkom, da osigurava i kontrolira sektor Lepavina —Apatovec, a treća četa nalazi se u Oseku, za zadatkom osiguranja sektora Osek —Sudovec.

Čete obih Komanda slabo su naoružane, a napose se osjeća pomanjkanje municije za francuske trometke. Isto je tako veoma loša odjeća i obuća tih drugova.

Zbog donošenja slabog vojničkog i političkog rada sa tim drugovima, njihova politička svijest i vojničko znanje veoma je slabo. Radi toga odnos tih drugova prema narodu među kojima vrše svoju dužnost često je sasvim nepravilan. Isto tako nepravilno je i uredovanje tih drugova, koje je često puta veoma grubo i surovo, što, dakako, u mnogome krnji ugled NOV-e. Za takovo stanje krivica je što drugovi iz tih četa većinom nisu bili u borbenim jedinicama, već su, iako dobrovoljci, zbog svoje ograničene sposobnosti odmah upućeni u pozadinske jedinice. Drugovi borci, iako ranjeni, poslije svog ozdravljenja traže da se ponovno vrate u svoju borbenu jedinicu, s kojom su se saživjeli i u kojoj se bolje osjećaju, iako svoje dužnosti vrše s najvećim naporom. Oni ne žele ostati u pozadini, makar bi njihova prisutnost u mnogome popravila stanje u pozadinskim četama.

Moral je dosta dobar, no disciplina vrlo slaba. Redovito se dešava, da se drugovi samovoljno udaljavaju i odlaze svojim kućama pod izgovorom da si presvuku veš. Dezerterstva su rijetka, a dešava se samo kod mobiliziranih drugova.

Formiranjem čete stvoreni su svi preduslovi, da se to stanje popravi.

Obavještajna služba organizirana je kod Komande Moslavačkog područja i po svim Komandama mjesta, dok Komanda Kalničkog područja nema organiziranu tu službu, pa je upućena, da tu službu odmah organizira.

Odnos pozadine i operativnih jedinica nije najbolji, napose, u Moslavačkom području. Tamo su se desili neki konkretni slučajevi, koji se, međutim, ne smiju pripisati cijelini borbenih jedinica, već samovolji. Takovih konkretnih slučajeva u Kalničkom području nije bilo, iako se u izvještaju spominje, da se i tu osjeća izvjesno potcjenjivanje drugova u pozadini, od boraca iz operativnih jedinica.

Provale neprijatelja — Neprijatelj je u toku tog mjeseca češće pokušavao prepade na naše oslobođene teritorije, napose na njihovoj periferiju. Cilj takvih prepada je pljačka živežnih namirnica, hvatanja vojnih bjegunaca te suradnika i simpatizera NOB-e. Tako je na teritoriju Moslavačkog područja učinio neprijatelj prepad na sela Vel. Vukovje, Kanišku Ivu, Kapelicu, Graberje i Cugavac. U Kalničkom području učinjen je također prepad na selo Ivanec, koje je potpuno opljačkano, a zatim popaljeno. Popaljeno je oko 70 kuća i stambenih zgrada. Taj prepad učinio je neprijatelj iz svojeg uporišta u Varažd. Toplicama, koje je prethodno okupirao, iskoristivši odsutnost glavnina naših snaga. Isto je tako neprijatelj iz svog uporišta u Križevcima pokušavao manje ali bezuspješne prepade na sela u okolini Križevca.

Zbog oskudnih izvještaja obih Komanda područja ovaj je izvještaj oskudan i nepotpun. Međutim pošto će Komande područja dobiti točne upute za sastavljanje svojih mjesečnih izvještaja, biće izvještaj za mjesec februar iscrpniji.

SMRT FAŠIZMU - SLOBODA NARODU!

Pomoćnik Načelnika:³

ŠefOtsjeka:
Horvat J. [v.r.]

Original, strojopis

Sign., AVI I, Fond NOB, k. 551 A, f.4, dok 1 (10- 15)

³ Milan Brunović

1944, siječanj 26.

Izveštaj Komande žumberačkoga područja Štabu Žumberačko-posavskoga sektora o političkoj situaciji te radu odsjeka komande za razdoblje 10–25. siječnja 1944. godine

KOMANDA
ŽUMBERAČKOG PODRUČJA

Dne, 26. I. 1944.
Broj: 13/44.

Predmet: Polumjesečni Izveštaj
od 10.-25.1. 1944.

Štabu Žumberačko — Posavskog sektora

POLITIČKA SITUACIJA: Opće stanje na ovome području je neizmijenjeno. Narod stiče sve više povjerenja u N.O. Pokret i utvrđuje se u uvjerenju, da se bori za njegove interese. To se očituje u vraćanju ljudi iz neprijateljske vojske, a vrlo su rijetki koji bi bježali ispred narodno-oslobodilačkih vlasti. Neprijateljski ispadi i svinjarije koje tom prilikom neprijatelj pravi, izaziva sve veću mržnju kod naroda. Uspjesi naših velikih saveznika na vojnom i političkom polju imali su velikog odjeka a isto tako i zaključci II. Zasjedanja AVNOJ-a, prihvaćeni su sa zadovoljstvom. Reakcija i peta kolona a isto tako i sadašnji vlastodršci iz Zagreba i Karlovca ruju još uvijek. Ne mogu se pohvaliti sa velikim uspjesima, ali im uspijeva tu i tamo da prevare koga. Narod u većini prima njihovo pričanje sa nepovjerenjem, jer se već dovoljno puta uvjerio o njihovoj lažljivosti. Svojim pričama ne mogu više imponirati, jer svakidašnji događaji u borbama kod nas na velikim frontovima ne ulijevaju narodu puno nade, u njihove prazne riječi. U zadnje vrijeme pokušava reakcija da se uvlači u naše redove pod raznim maskama, ali im je glavni cilj miniranje naših redova iznutra. Uspjeha nemaju i u tome jer ih naši borci i drugovi na drugim dužnostima brzo otkriju i poduzmu potrebne mjere da se spriječi njihov razorni rad.

EKONOMSKO STANJE: Velikih promjena od zadnjeg izvještaja nema. Može se reći da se ono pogoršalo, što je i razumljivo, budući

da se rezerve svaki dan smanjuju, a njihovo popunjavanje je gotovo nikakovo. Naročiti manjak se osjeća na odjevnim predmetima i na obući. Osjeća se veliki manjak soli, što čini naročito poteškoća i narodu i vojsci, koja se još uvijek hrani po kućama. U tom pogledu ova komanda nije u stanju da poduzme potrebno da se to ukloni. Manjak soli je tako velik da bi trebalo nekoliko vagona soli da se dade narodu bar za neko vrijeme. Neka kućanstva jedu neslano već dulje vrijeme. Ovdje se mora nešto poduzeti, jer će se iz dana u dan nestašica povećavati. Ova komanda prima u svoju kožarsku radionicu na obradbu kože od civila uz uvjet da mu vrati polovicu iste, kada je gotova, a mi dajemo sve potrebne kemikalije. Tako će se donekle izaći ususret narodu da mu se pribavi barem neka količina najnužnije obuće. U zajednici sa KNOO-om Žumberak organizaciona je radionica za popravak cipela najsiromašnijih ljudi ovoga kotara. Ako bude mogućnosti organizirati će se nekoliko takovih radionica. Sa odjećom stoji isto slabo. Na očito slabo su obučena djeca, što prijeći redoviti polazak škola, koje rade po cijeloj oslobođenoj teritoriji ove komande. Sa kruhom i masti stanje je isto vrlo slabo i ne zadovoljava. Manjak u tima namirnicama biti će iz dana u dan sve slabiji. Izmjena za vino kojega ima ovdje dosta za žito nije organizirana niti sa vojne strane a niti sa civilnih vlasti. To je bilo u planu no nije se ništa konkretnog učinilo.

EKONOMSKI ODSJEK ove komande vodi brigu o opskrbi jedinica sa stalnim boravištem. Njegove zalihe su dosta malene i s njima ne bi se moglo pristupiti prehrani operativnih jedinica, bez potpore N.O. Fondova. Fondovi NOO-a su tako maleni da se može reći da ih gotovo i nema. Osnivaju se prehranbene komisije koje će pristupiti sakupljanju hrane za našu vojsku. Kada to bude gotovo, onda će se moći da pristupi propisnoj ishrani naše vojske. Nabavke za našu vojsku vrše se preko našeg nabavnog centra, koji je uspio da organizira nabavku, ali nam manjka potrebni novac, jer se nabavke vrše isključivo sa neoslobođene teritorije. Nabavila se lijepa količina kože i pribora za izradu cipela tako, da nam je uspjelo obuti gotovo svu vojsku na teritoriju ove komande. Kada bi se raspolagalo sa dovoljno novaca, moglo bi se nabaviti neke robe i za susjedne komande i NOO-e. Drugovi u radu u tome odsjeku zadovoljavaju. Nepravilnosti nije se primjetilo i imaju uslova za razvitak.

POLITIČKI ODSJEK u ovom periodu nije radio gotovo ništa. Drug pomoćnik komandanta područja otišao je na kurs a u ovom odsjeku nema niti jednog drugog druga, koji bi mogao nastaviti sa radom u njegovom odsustvu, budući da taj odsjek nije još organiziran uslijed pomankanja sposobnih drugova.

TEHNIČKI ODSJEK zadovoljio je i izvršio sve zadatke, koji su se pred njega postavili u granicama svoje mogućnosti. Pomankanje sredstava je glavna zapreka za povećanje potencijala njegovih radionica. U okviru toga odsjeka osnovana je nova postolarska radionica, koja se bavi samo popravkom starih cipela, dok je postojeća radila samo novu obuću. Najmanje je mogla učiniti krojačka radionica, jer ona nema materijala. Njegov rad je vidljiv iz priloga.

VOJNO-SUDSKI ODSJEK. U zadnjem izvještaju spomenuti su nedostaci toga odsjeka i u ovom periodu pokazalo se izvjesno poboljšanje u njegovom radu. Radom vojno-sudskih istražitelja kod Vojnih komandi olakšan je rad ovoga odsjeka. Uklanjanjem nedostataka zadovoljiti će u buduće. Glavni nedostatak je do sada bila obavještajna služba, koja je počela raditi i tako će se ubuduće moći lakše pronalaziti krivce i privoditi ih zasluženoj kazni.

ZDRAVSTVENI ODSJEK nije radio gotovo ništa. Dolaskom referenta nije se postiglo ništa, jer je dotični referent čovjek koji ne pokazuje mnogo smisla za rad, a nema onog osnovnog, što je potrebno za jednog prosječnog partizana. Osjećaj dužnosti prema svom poslu je vrlo malen, osim toga se je razbolio i to u vrijeme i na mjestu i na način koji je za osuditi. Ima izgleda da bi se mogla pojaviti epidemija tifusa u ovome kraju. Sa strane ove komande poduzete su mjere u koliko je moguće da se bolest lokalizira na mjesta gdje se pojavila. Isto tako poduzeti će se sve da se i civilne vlasti angažiraju u tome poslu i da se međusobno potpomažemo do maksimuma, da se spriječi ta bolest koja bi mogla nanjeti mnogo zla narodu i vojsci. Bolnica ima svoje oporavilište za drugove koji su preboljeli a nisu sposobni još za jedinicu.

PARTIZANSKE STRAŽE su na svojim mjestima i kod njih se pokazuje napredak i na vojničkom i na političkom polju. Pravilnim rasporedom drugova stražara t.j. drugova koji su sposobni za boračke jedinice da se upute u iste i njihovo nadomještanje starijim drugovima i drugovima koji su tokom borbe onesposobljeni za boračke jedinice znatno će se poboljšati stanje u tima stražama. Potreban je uporan rad da se podigne vojnički i politički nivo drugova koji su tek nedavno mobilizirani u ove straže a nisu prošli kroz boračke jedinice. Komandiri četa a isto tako i komesari zajedno sa vodnicima i delegatima rade sa svojim jedinicama i zadovoljavaju i imaju uslova za razvitak.

VOJNE KOMANDE uživile su se u rad i počele samostalno da rade. Ima još dosta nedostataka, ali oni dolaze uglavnom iz neznanja. Inače imade sve osoblje tih komandi uslove za razvitak. Drugovi na tim dužnostima nisu ranije radili na tom poslu, pa moraju

učiti sve od početka. Drže se direktiva i savjetuju se ukoliko im nije što jasno sa ovom komandom. Malobrojno stanje ovih komandi i partizanskih straža velika je zapreka za obuhvaćanje svih poslova koji zasijecaju u njihov djelokrug rada.

DJELATNOST MASOVNIH ORGANIZACIJA na ovome terenu je dosta živ, ali nije povezan sa vojskom. Mi imamo dosta slab pregled o njihovom radu. Njihove organizacije postoje u našim jedinicama, ali osim SKOJ-a druge su vrlo malo aktivne. Na terenu nisu se u dosta slučajeva dovoljno povezale sa narodom, nego se pojedini drugovi ograničuju na uži krug ljudi.

NARODNO-OSLOBODILAČKI ODBORI nisu još uvijek dosta samostalni. Nisu obuhvatili cijeli djelokrug svog rada. Neki su gotovo samo na papiru. To vrijedi naročito za seoske NOO-e. Naša povezanost s njima nije tako česta kako bi trebala da bude. Taj veliki nedostatak dolazi najviše od tuda, što drugovi ne poznaju svoje dužnosti N.O. Fondovi su vrlo slabi i njima se ne posvećuje dovoljno pažnje, što naročito osjeća naša vojska.

Političko prosvjetno počelo se raditi, te postoji jedna diletantska grupa. Analfabetски tečaj se ne drži, ali su zaduženi pojedinci da u svojim jedinicama uče nepismene. Odnos partizana prema narodu nije pravilan, ali je sve bolji i upoznavanjem drugova to će se stanje mnogo popraviti.

Smrt fašizmu — Sloboda narodu!

M.P.¹

Komandant:
J.² **Draušnik** [v.r.]

Original, strojopis

Sign., AVI I, Fond NOB, k. 1780, f. 3, dok. br. 8(1-2)

¹ Okrugli pečat: Komanda vojnoga područja Žumberak
(u sredini zvijezda petokraka)

² Jurica

1944, siječanj 26.
Sisak
Izveštaj Zapovjedništva 1. oružničke pukovnije Ministarstvu unutrašnjih poslova za razdoblje od 11. do 26. siječnja 1944. godine

ZAPOVJEDNIČTVO
1. ORUŽNIČKE PUKOVNIJE
J.S.Br. 55/Taj.
U Sisku 26. siečnja 1944.

Predmet: Doglasno izvješće.

PREDSJEDNIČTVU	VLADE	NA	RUKE	POMOĆNIKA	PREDSJEDNIČTVA
VLADE	DRŽAVNOG	TAJNIKA	Dr.	VJEKOSLAVA	VRANČIĆA
GLAVNOM	ZAPOVJEDNIČTVU	ORUŽNIČTVA	/SIG.	ODJEL/	ZAGREB
ZAPOVJEDNIČTVU	1.	ZBORNOG	PODRUČJA	/Izvještaj/	ZAGREB
RAVNATELJSTVU	ZA JAVNI RED I	SIGURNOST	/Odsjek X./	ZAGREB	
ZAPOVJEDNIČTVU	SREDIŠNJE	ORUŽNIČKE	SKOLE		BJELOVAR
ZAPOVJEDNIČTVU	2.	ORUŽNIČKE	PUKOVNIJE		GOSPIĆ
ZAPOVJEDNIČTVU	3.	ORUŽNIČKE	PUKOVNIJE		BANJA LUKA
ZAPOVJEDNIČTVU	4.	ORUŽNIČKE	PUKOVNIJE		BROD NA SAVI
ZAPOVJEDNIČTVU	5.	ORUŽNIČKE	PUKOVNIJE		SARAJEVO
ZAPOVJEDNIČTVU	6.	ORUŽNIČKE	PUKOVNIJE		MOSTAR
ZAPOVJEDNIČTVU	7.	ORUŽNIČKE	PUKOVNIJE		SPLIT

Prema uputu za organizaciju i rad izvještajne službe i zapoviedi Vrhovnog oružničkog zapovjedništva Taj. J.S. Br. 320 od 31. srpnja 1941. **9.** predlažem sljedeće izvješće za vrijeme od 11. do 26. siečnja 1944. godine.

I. OBĆA POLITIČKA SITUACIJA:

1. Razpoloženje naroda obzirom na unutarne i vanjske prilike i događaje:

Hrvatski narod na području pukovnije, pod stalnim je pritiskom partizana i ostalih pljačkaških i odmetničkih bandi, te podliježe komunističkoj i ostaloj partizanskoj promičbi. Državne oblasti i vojne postojbe pružaju narodu zaštitu samo po gradovima i većim mjestima, gdje još nisu prodrli partizani, dok po selima i manjim

mjestima koja su pod vlašću partizana, državne oblasti nisu u stanju da narod zaštiti. Njemačke savezničke i naše vojne postrojbe u posljednje vrijeme energično i uspješno gone partizanske bande, te se kod naroda osjeća bolje raspoloženje, osim manjeg broja koji aktivno sudjeluju u redovima partizana.

Na željezničkim prugama Karlovac —Zagreb, Varaždin — Zagreb, Bjelovar —Zagreb i Novska —Dugo Selo —Zagreb, partizani i nadalje svakodnevno minama razaraju prugu, propuste i b.b. linije. Ovo donasa velike štete kako osobnom, tako i teretnom prometu. Ovakovo stanje potrajati će i dalje, jer se željeznička pruga izvan željezničkih postaja nikako neosigurava, pa manje skupine partizanskih rušilačkih odjela u svako doba dana i noći imaju slobodan i nesmetan pristup na željezničku prugu. Na željezničkoj pruzi Sisak— Zagreb napadi i razaranje pruge popustilo usljed akcije naših i savezničkih snaga na tome području.

Gubitak Gline bez borbe nanieta je državi i posebnicima neprocjenjiva šteta, te je učinio veoma težak dojam na hrvatsko stanovništvo. Pljačka i pokolji nad nedužnim hrvatskim življem po kozačkim postrojbama na području Velike župe Gora dovodi narod u tešku zabrinutost i očaj, te je potrebno poduzeti mjere da se sadašnje stanje popravi.

Da bi se područje pukovnije očistilo od odmetnika potrebno je poduzeti podhvate širokih razmjera od strane naših i savezničkih oružanih snaga.

Pravoslavci: su skoro svi u partizanskim redovima. Izuzetak je mali broj koji se nalazi po gradovima i većim mjestima i ovi su za sada mirni.

Ostale narodnostne skupine: Bez promjena.

2.Kao važnije iznosim sljedeće:

KRILO ZAGREB:

28. XII. 1943. oko 20,00 sati u selu Oborovu (15 km. j. od Dugog Sela) partizani¹ su zapalili školu, župni ured i posebničku zgradu Kaster Otona veterinara iz Oborova. Ovo su zapalili, da se ne bi uselila njemačka vojska.

30. XII. 1943. oko 23,00 sata u selo Gračec (7 km. s.i. od Dugog Sela) došla je skupina oko 150 naoružanih partizana, od 13 željez. radnika oduzeli njihove izkaznice i odnieli. Ovi radnici zaposleni su radionici drž. željeznica u Zagrebu.

¹ Na ovom je području djelovao Moslavački NOP odred.

31. XII. 1943. oko 23,00 sata u selu Dubrovščak Lievi (19 km. j.i. od Dugog Sela) neutvrđeni broj partizana zapalio je školu, župni ured i Hrv. Dom, da se ne bi u njih uselila njemačka vojska.

2. na 3. I. 1944. u Posavskim Bregima (16. km. i. od Dugog Sela) neutvrđeni broj partizana zapalio je školsku i občinsku zgradu da ne bi u njih uselile njemačke oruž. snage. Istodobno u selu Opatincu (13 km. j.i.) i u selu Zelina (13 km. j. i od Dugog Sela) zapaljene su zgrade pučke škole.

5. I. 1944. u 07,00 sati na željez. pruzi Zagreb — Karlovac (2 km. s.i. od Hrv. Leskovca) radnički vlak naišao je na minu koja je eksplodirala tek po odlasku vlaka. Pruga oštećena za 12 metara. Žrtava nije bilo.

6. I. 1944. u noći iz sela Klokočevac (6 km. s. od Samobora) po neutvrđenom broju partizana odvedena su 3 mladića, a iz sela Otok (6 km. s. od Samobora) odvedena su 3 mladića svi rođeni 1922 — 24. g., te se za njihovu sudbinu ne zna. U selu Otoki ranili su ustašu Vitka Josipa 13. ust. bojne.

6. I. 1944. u 06,00 sati između željez. postaje Pušća Bistra —Selo Luka (9 km. s. od Zaprešića) minirana je željez. pruga. Pruga je popravljena.

7. I. 1944. u noći iz sela Otoka (6. km. s. od Samobora) neutvrđeni broj partizana odveo je 4 mladića rod. 1924., svi domobranske častne radne službe u Vel. Gorici koji su bili na dopustu. Za njihovu sudbinu se nezna.

8.1. 1944. u 13,00 sati na željez. pruzi Zagreb — Karlovac (3,5 km. j.z. od Hrv. Leskovca) radnički vlak naišao je na minu. Pruga je oštećena za 25 metara. Ranjena su 3 njemačka vojnika.

7. I. 1944. oko 20,00 sati između željez. postaje Popovača — Ludina (3,5 km. z. od Popovače) i između Popovače i Novoselec Križa (7 km. z. od Popovače) minirana je željeznička pruga. Na oba mjesta pruga je oštećena 1 metar. Žrtava nije bilo. Promet se vrši prelaženjem.

7. I. 1944. oko 21,00 sat njemački pancerski vlak (3,5 km. z. od Popovače) primjetio je kretanje odmetnika u pravcu G. Vlahiničke i Ludina, te je na njih otvorio topničku i strojopuščanu vatru. Ovom prilikom pogođena je i srušena kuća Dvoržak Josipa. Poginula su 4, a ranjena 1 građan. osoba.

8. I. 1944. u 18,30 sati na željez. pruzi Novska —Zagreb (8 km. z. od Kutine) neutvrđeni broj odmetnika minirao je i srušio željez. most. Žrtava nije bilo. Promet se obavlja prelaženjem

8. I. 1944. u 21,00 sat u selo Brezovicu (4 km. j. od Hrv. Leskovca) došao je neutvrđeni broj partizana, te sa Nadbiskupskog dobra odveli 3 konja. Istodobno od mjest. trgovaca opljačkali su razne ro-

be i cigareta u vrijed. 150.000 kuna, a od seljaka Bahorić Rudolfa 4 para polovnih cipela.

9. I. 1944. u 19,30 sati na željez. pruzi Zagreb — Sesvete (2 km. z. od Sesvete) radnički vlak naišao je na minu. 2 štitna vagona izbačena sa šinja. Žrtava nije bilo. pruga je oštećena za 30 metara.

10. I. 1944. u 06,30 sati u selu Bregani² (6 km. s.z. od Samobora) neutvrđeni broj partizana zapalio je mašinsku zgradu tvornice štapova, a zatim se povukli u pravcu sela Građani (8 km. z. od Samobora). Žrtava nema.

10. I. 1944. oko 18,00 sati u duševnu bolnicu Moslavina —Popovača (1 km. s. od Popovače) upala je skupina partizana, te odneli 3 gunja i 2 bolesnička kaputa u vrijednosti 50.000 kn.

11. I. 1944. oko 05,00 sati iz sela Jazbine (9 km. s.z. od Samobora) neutvrđeni broj partizana odveo je 3 građanske osobe u nepoznatom pravcu, te se za njihovu sudbinu ne zna.

12. I. 1944. iz sela Brezja (3 km. i. od Samobora) po partizanima odvedeni su: profes. Ježić Josip, Dr. Marković i Janoš Štefica svi namještenici državne tvornice seruma u Kalinovici. Odveli su ih u pravcu Sv. Martina (8 km. j. od Samobora), te se za njihovu sudbinu ne zna.

12. I. 1944. u 20,53 sata na željez. pruzi Sesvete —Dugo Selo (4 km. i. od Sesveta), teretni vlak naišao je na minu. Stroj i 13 vagona izbačeno je sa tračnica. Žrtava nije bilo. Promet uspostavljen.

12. I. 1944. u 07,30 sati u državnom kamenolomu Bukova Rebra (3 km. i. od Zprešića) skupina partizana napala je 2 njemačka samovoza teretna. Ranjen je jedan njemački dočastnik, a jedan samovoz oštećen. Partizani se povukli prema Horčecu (s.i. od Podsuseda).

15. I. 1944. oko 19,00 sati u duševnu bolnicu Moslavina —Popovača (1 km. s. od Popovače) upala je skupina partizana i odnela 4 gunja za pokrivanje vrijednost 40.000 kuna, a zatim otišli u pravcu Gor. Jelenska, gdje im je stalno sjedište.

17. I. 1944. u 06,00 sati kod sela Rakitje (7 km. i. od Samobora) pronađena je mina na samoborskoj vicinalnoj željeznici, te je odstranjena.

17. I. 1944. oko 04,00 sata jače skupine partizana³ došle su u sela: Hrašće, Odra i M. Mlaka (6 km. s.z. od Vel. Gorice). Sve mladiće sposobne za vojsku oko 200 pokupili i odveli u pravcu Dub ranca (15 km. j.z. od Vel. Gorice).

17. I. 1944. oko 20,00 sati u selo Grančari (5 km. j. od Hrv. Leskovca) došla je skupina partizana oko 40 ljudi, te prisilila mještane da naprave most na potoku Lomnici, koji su prije 2 mjeseca parti-

² Odnosi se na dijelove jedinica Žumberačko-posavskoga sektora.
³ Isto.

zani srušili. Sumnja se da je gradnja mosta poduzeta radi prebacivanja partizana u okolinu Brezovica i Hrv. Leskovca.

17.1. 1944. oko 23,00 sata u selo Obrež (4 km. j. i od Hrv. Leskovca) došla je skupina partizana oko 200 ljudi, te iz sela otjerali 35 muškaraca u dobi od 16 — 40 godina, za čiju se sudbinu ne zna.

18. I. 1944. u 20,19 sati na željez. pruzi Novska — Zagreb (2 km. z. od Sesveta) osobni vlak naišao je na minu. Službena kola i 2 vagona izbačena sa tračnica. Pruga oštećena 2 metra. Žrtava nije bilo.

18. I. 1944. oko 23,30 sati u selo Podbrežja i naselja Kajzerica (11 km. s.z. od Vel. Gorice) došla je skupina oko 200 naoružanih partizana. Uхватili i sobom odveli oružn. vodnika Pajtak Stjepana na službi u G.Z.O Muić Josipa redarstvenog izvidnika i legionara Požgaj Minu i odnieli im svu odoru i samokrese, a od Hebrin Avgusta stož. narednika u Minorsu i Tkalčić Antuna na službi u krilu Zagreb odnieli su odoru. Sa dobra grada Zagreba odnieli 2 para radničkih cipela i 2 gunja, a upravitelju Feher Josipu prietili su zašto plaća radnicima malenu nadnicu, te otišli u pravcu sela Sv. Klara u šumu Obrež.

20. I. 1944. u 07,55 sati na željez. pruzi Zagreb — Karlovac (2,5 km. s.i. od Hrv. Leskovca) stroj naišao na minu. Pruga oštećena za 6 metara. Žrtava nije bilo.

23. I. 1944. u 03,20 sati na željez. pruzi Zagreb — Sutla (3 km. z. od Savskog Marofa) teretni vlak iz Njemačke naišao je na minu. Prilikom eksplozije stroj izkočio sa tračnice. Pruga oštećena za 1 metar. Žrtava nema. Promet privremeno obustavljen.

KRILO VARAŽDIN:

24. na 25. XII. 1943. u mjesto Đurmanec (4 km. s.z. od Krapine) došla je skupina oko 80— 100 ljudi.⁴ U zgradi željez. postaje polupala vrata i prozore, zapalila 3 vagona, razorila jednu skretnicu i 200 met. željez. pruge u pravcu Lupinjaka, te posjekla 12 kom. b.b. stupova. Istodobno zapalili su državnu pilanu Turopolje

24. XII. 1943. u Krap. Toplicama u kući seljakinje Jambrišek Marije partizani pronašli su jednog njemačkog častnika nepoznatog imena, njegovog suhodnika i 1 žensku nepoznatog imena, koji se nisu htjeli predati. Ovu dvojicu na mjestu strijeljali, a žensku odveli sobom, te je 25. XII. u neposrednoj blizini Krap. Toplica pronađena ubijena.

26. XII. 1943. oko 18,00 sati na željez. pruzi Zabok — Krapina u blizini sela Pristava (4 km. j. od Krapine) skupina partizana neut-

⁴ Napad su najvjerojatnije izvele jedinice Zagorskoga NOP odreda koje su u to vrijeme djelovale oko Krapine i Pregrade.

vrđene jačine zaustavila je osobni vlak, iztjerali iz njega putnike, a zatim naredili strojovođi, da sa strojem izađe na prugu za 100 metara, te da se najvećom brzinom povрати i udari u stojeću kompoziciju, što je ovaj morao učiniti 2 puta. Stroj i službena kola podpuno su uništeni. U vlaku bilo je 10 domobrana i ovi su odvedeni. Partizani se povukli u pravcu D. Semnice (7 km. j.i. od Krapine).

26. XII. 1943. oko 22,00 sata u selo Benci (2 km. j. od Krapine) 4 naoružana partizana došla su u kuću seljaka Semenić Rudolfa oduzeli mu 5.000 kuna, a zatim ga izveli iz kuće i sa 2 naboja iz puške ubili. Razlog ubojstva je taj, što je sestrić ubijenog logornika u Krapini.

4. I. 1944. ustaške postojbe P.T. z. po zauzeću Varažd. Toplica vješale su Mihajla Rakovac kupališnog električara iz Varaž. Toplica i jednu osobu iz Tuhovca nepoznatog imena radi suradnje sa partizanima.

6. I. 1944. obhodnja postaje Varaždin zaustavila je kao sumnjivu tvorničku radnicu Plohli Agatu stanujuću u Varaždinu Koprivnička ul. 6. Osobnim pretresom kod nje pronađeno je jedno pismo koje je primila od jednog činovnika iz Varažd. tekstilne industrije, s tim da ga izruči nekom Šafaru u Koprivnici kamo je ona i pošla. U pismu između ostalog bilo je napisano »OVDJE PUCNJAVA SVAKI DAN PUSČANA, STROJOPUŠČANA I TOPOVSKA — TENKOVA IMA OKO 50, ALI SU SVI JAKO MALI, SVAKI ČAS SE PO KOJI POHEPA I POKVARI. DOMOBRANA IMA JAKO MALO, GESTAPOVCI SU SVI OTIŠLI U NJEMAČKU, DOCIM IMA DOSTA USTAŠA, ALI NAJVIŠE SAMO VRLO MALIH«.

6. I. 1944. skupina partizana⁵ koja je 3. I. povukla se iz Varaž. Toplica, dovezla je u selo Budinščinu (10 km. s.iz. od Zlatara) 83 kola raznih živežnih namirnica.

6. I. 1944. jake skupine partizana napale su ustašku posadu u Zlataru.⁶ Borba je trajala do 9. I., kada su partizani odbijeni i povukli se prema Veternici (7 km. i. od Krapine), gdje se i zadržavaju. Gubitci: 1 ustaša poginuo, na strani partizana ima više gubitaka. Iz Veternice partizanima trebalo je doći pojačanje, ali nije došlo zbog pomanjkanja streljiva. Čulo se je gdje partizani govore »Pa kako ćemo mi ići u borbu kada nemamo naboja«.

7. 1.1944. iznad sela Bednje (10. km.z.od Ivanca) vođena je borba između Angloameričkih zrakoplova i njemačkih lovaca, te je u

⁵ Odnosi se na jedinice Tridesetdruge divizije NOVJ koja je od 3. do 22. siječnja operirala u Hrvatskom zagorju.

⁶ Napad na Zlatar izvela su dva bataljona NO brigade »Matije Gubec«, a osiguravale su: u pravcu Zagreba NO brigada »Braća Radići«, ojačana jednim bataljonom Zagrebačkoga NOP odreda; prema Krapini i Lepoglavi Zagorski NOP odred i na pravcu Zlatar-Varaždin jedan bataljon Brigade »Matija Gubec«. Opširnije o tome vidi: Dok. br. 20.

Bednji srušen 1 četveromotorni američki zrakoplov u kojem su 3 člana posade izgorile, a jedna se je spasila padobranom i ova je pala u ruke partizana. 1 njemački lovac zbog pomanjkanja benzina spustio se je u blizini Ivanca.

7. I. 1944. oko 21,00 sat na željez. pruzi Zabok-Zagreb između željez. postaje Ključ i Luka, pod šinje partizani postavili 11 mina, koje su eksplozijom napravile manje štete. Promet uzpostavljen.

7. I. 1944. srušen je i jedan tromotorni neprijateljski zrakoplov kod Đurmanca (5 km.s.z. od Krapine).

8. I. 1944. u selo Šijanec (7 km.z.od Varaždina) došao je svojoj kući partizan Cafuk Rok. Za njegov dolazak doznao je občinski stražar občine Vidovec Rok Serini, te je sa svojim bratom Fabijanom otišao kod njegove kuće da ga uhite. Između njih je došlo do borbe, te je Cafuk braću Serini ranio i to: jednog u nogu, a drugog u trbuh koji su preveženi na liječenje u građansku bolnicu u Varaždin, dok jer braći Serini uspjelo Cafuka ubiti.

9. I. 1944. između Zlatara i Budinščine (11 km.s.i. od Zlatara) između njemačkih postrojbi i partizana borbe su vođene, ali je posljedak nepoznat.

10. I. 1944. oko 03,00 sata na rieci Bednji kod sela Svibovca (3 km.i.od Varažd.Toplica), partizani minirali su betonski most. Ustaške postrojbe su navodno te partizane pohvatale i strijeljale.

10. I. 1944. oko 02,30 sati na željez. pruzi Zagreb — Zabok (10 km.j.z.od Zaboka) došla je veća skupina partizana i pod šinje postavila 9 mina, koje su eksplodirale i naniele veća oštećenja. Na istom mjestu posjekli su 3 kom.b.b.stupa.

10. I. 1944. ista skupina partizana na potoku Krapina kod sela Ključa (10.5. km.j.z. od Zaboka) razorila je drveni most. Partizani su drvenu građu složili u 2 hrpe i zapalili, te je jedna izgorila, a druga se je sama ugasila.

10. na 11.1. 1944. kod sela Stažnjevca (5 km.s.i. od Ivanca) borbe su vođene između ustaških postrojbi i partizanskih skupina. Na našoj strani 1 mrtav i 6 ranjenih. Na strani partizana bilo je više gubitaka.

11. I. 1944. kod Ludbrega⁷ došlo je do borbe između 1. bojne 2. novačke pukovnije iz Varaždina i partizanskih skupina. Na našoj strani 2 mrtva i 1 zarobljen. Gubitci partizana nepoznati.

11.1. 1944. kod mjesta zv. Tonimir (1 km.s.z.od Varažd. Toplica) partizani pripucali su na ustašku postrojbu u prolazu iz Varaždina u Varaždinske Toplice. Na našoj strani žrtava nije bilo, a kod partizana nije poznato.

⁷ Odnosi se na dijelove Kalničkoga NOP odreda.

11. i 12. I. 1944. u selo Sv. Ilija, Doljan, Seketin, Lužan i Beletinac (7-12 km.j. od Varaždina) pridošle su skupine partizana⁸ jačine oko 2000 ljudi, te raspolažu i sa konjanicima.

12. I. 1944. između sela Lužana i Novog Marofa (9. i 16 km.j. od Varaždina) partizani preprečili su put sječenjem drveća pokraj puta i navaljivanjem panjeva. Ove prepreke čuvala je straža od 7 partizana celog dana.

12. I. 1944. u selo Mađarevo (3 km.s.z. od Novog Marofa) došla je partizanska brigada MATIJE GUPCA jačine oko 500 ljudi i sa sobom dovezli 9 kola ranjenika od Budinščine. U Varaždin Briegu (10 km.j. od Varaždina) nalaze se 2 partizanske brigade BRACE RADICA. Očekuje se dolazak još jedne brigade od Ludbrega sa kojim snagama imao bi uslijediti napadaj na Varaždinske Toplice.

13.1. 1944. kroz selo Visoko (8 km.j. od Novog Marofa) partizani provezli su 40 kola ranjenih partizana iz borbe kod Zlatara. U školi u Breznič. Humu (8 km.j.z. od Novog Marofa) bilo je također mnogo ranjenih partizana.

14. I. 1944. obhodnja 30-40 partizana došla je u selo Maruševac (8 km.s.i. od Ivanca), a odavde se prebacile u rudnik Ladanje (10 km.s.od Ivanca). Seljacima u Ladanju Donjem zabranila odvoz ugljena u Varaždin jer da će u protivnom svaki izkusiti posljedice i povukla se u Gor. Voću (12 km.s. od Ivanca).

13. na 14. I. 1944. kod sela Ključa na mostu na potoku Krapina (2,5 km.s.i. od Vel. Trgovišća) skupina partizana nepoznate jačine ljudskom snagom, razrušila je 36 metara željez. pruge i prevrнула preko nasipa. Istodobno na istom mjestu prerezali su 1 b.b.stup.

14. I. 1944. u 01,20 sati između željez. postaje Vel. Trgovišće — Zabok (1 km.s.od Vel. Trgovišća) na potoku Horvarska, skupina partizana nepoznate jačine minom oštetila je željez. most. Promet uzpostavljen.

17. I. 1944. u selo Gor. Rieku (8 km.j .i. od Novog Marofa) došla je skupina partizana oko 3.000 ljudi.

17. I. 1944. oko 15,00 sati ustaške postrojbe dotjerale su iz Varaždinskih Toplica u Varaždin 4 para konja i druge opreme koje je oduzeto od partizana u selu Svibovcu (4 km. i.od Varažd.Toplica).

18. I. 1944. u selo Ključ i Oštrice (3 i 4 km.s.od Novog Marofa) došle su skupine partizana jačine oko 2.000 ljudi. Ova skupina navodno je došla od Gor. Rieke.

18. I. 1944. skupine partizana koje se nalaze u Novom Marofu prekopale su cestu ispred bivše oružn. postaje i od raznog drveta napravili barikade. Na cesti Novi Marof — Mađarevo, ove skupine srušile su drveni most.

⁸ Isto.

Među partizanima čuje se pogovoranje, da će u najskorije vrijeme kroz 2-3 dana napasti Varažd. Toplice i tamošnju posadu.

KRILO PETRINJA:

4. I. 1944. oko 18,00 sati u selo Gušće (18 km.j.i. od Siska) došlo je veći broj odmetnika, pokupili 43 mladića u dobi od 18-20 god., te odveli sobom u šumu.

8. I. 1944. oko 20,00 sati oko 1000 odmetnika napalo je kozačku posadu u selu Prekopi (4 km.s.i. od Gline). Borba je vođena 5 sati, te su odmetnici odbijeni. U borbi ranjeno je 5 kozaka, a odmetnici svoje mrtvace i ranjene odveli su sobom, osim jednog mrtvog Talijana.

9. I. 1944. između Gl. Novog Sela i Graberja (11. km.j.z. od Petrinje) nepoznati broj odmetnika, napao je kozačku postrojbu nepoznate jačine. Borba je trajala 1 sat. Poginulo je 5 kozačkih konja. Gubitci odmetnika nepoznati. Poginula je jedna žena.

12.1. 1944. u 18,10 sati između željez. postaje Lekenik — Peščenica (18 km.s.z. od Siska) osobni vlak naišao je na minu. Mina je eksplodirala pod kolima za ugljen, te izbacila sa tračnice 3 putnička vagona i oštetivši i oko 60 met.pruge. Žrtava i napadaja na vlak nije bilo.

12. I. 1944. oko 09,00 sati kod sela Župić (4 km.j.z. od Petrinje) neutvrđeni broj odmetnika napao je kozačku postrojbu koja je putovala za Petrinju. Ranjen je 1 njemački vojnik. 1 konj ubijen i 1 ranjen. Gubitci odmetnika nepoznati.

13. 14. 15. i 16. I. 1944. iz pravca šume Biljeg (10. km.j.z. od Petrinje) odmetnici tukli su jednim topom mjesto Goru (8. km.j.z. od Petrinje). 14. I. oko 17 sati jednom granatom pogođena je oružnička postaja zgrada, te je teže ranjen oružnik Marko Marjanović. Poginula su 4 kozaka, a 1 kozak, 1 domobran i 1 Niemac ranjeni. Poginulo je 10 odmetnika.

14. I. 1944. oko 20,30 sati u selu Petrinjci (16 km.s. od Kostajnice) zasjedu od 36 četnika pod njemačkim zapovjedništvom napalo je oko 400 odmetnika. Borba je trajala 2,5 sata. Nestala su 3 četnika, a iza odmetnika ostalo je mnogo tragova krvi. Za vrijeme napada odmetnici na 2 mjesta oštetili željez. prugu, koja je popravljena.

15. I. 1944. u 17,30 sati između željez. postaje Peščenica — Lekenik (18 km.s.z. od Siska) osobni vlak naišao je na minu, koja je eksplodirala i sa tračnice izbacila 2 vagona. Pruga je oštećena za 1/2 metra. Žrtava i napadaja na vlak nije bilo.

15.1. 1944. u 16,00 sati kod sela Rakani na željez. pruzi Bihać-Sunja (9 km.j.z. od Bos. Novog) osobni vlak naišao je na minu koja je eksplodirala pod petim vagonom i ovaj vagon podpuno uništila, oš-

tećen je mnogo još jedan vagon, a 7 teretnih vagona prevrnulo se je niz nasip. Poginulo je 6 njemačkih i naših vojnika, a teže i lakše je ranjeno 25 osoba. Promet se obavlja prelaženjem.

17.1. 1944. oko 05,00 sati iz pravca Kotar šume (6 km.j .i.od Petrinje) odmetnici iz bacača mina izpalili 2 mine koje su pale u blizini njemačkih baraka u Petrinji, te je polupano nekoliko prozora na barakama. Istodobno odmetnici napali su kozačku posadu u Mošćenici (6 km.i.od Petrinje) te je napad nakon kratke borbe odbijen. Ranjen je 1 kozak. Gubitci odmetnika nisu poznati.

17. I. 1944. kozačke postrojbe iz Petrinje i Gora od 06,00 — 15,00 sati izvršile su nasilna razviđanja u pravcu sela Mala Gora (6 km.j.z. od Petrinje), Strašnik (7 km.j.z. od Petrinje), Križ (4 km.j.z. od Petrinje) pred kojima su se odmetnici povukli ostavivši nekoliko mrtvih, a među njima i jednog komesara sa torbom spisa. Zaplijenjen je 1 konj i oko 2000 met.b.b. žice. Na strani kozaka gubitaka nije bilo. Odmetnici razmještaju svoje snage po selima: Slana (11 km.z. od Petrinje), Graberju (10 km.j.za od Petrinje), Glinskoj Poljani (10 km.s.z. od Petrinje), te se predmjeva da ih ima oko 2000 ljudi.

21. I. 1944. u 21,15 sati na željez. pruzi Sisak —Novska (2 km.j.i. od Sunje) pod teretnim vlakom eksplodirala je mina. Od eksplozije izbačena su 2 štitna vagona iza stroja. Žrtava ni napadaja na vlak nije bilo. Pruga je oštećena u duljini oko 5 metara.

22.1. 1944. u 08,00 sati iz Gore (8 km.j.z. od Petrinje) kozačka posada sa odjelom našeg topništva povukla se je i momčad oružničke postaje 11 momaka sa svom opremom i oružjem. Napuštanjem Glina, a sada i Gore, Petrinja je neposredno ugrožena od odmetnika.

KRILO BJELOVAR:

25. XII. 1943. u Ivanovo Selo (7 km.j.i.od Grub.Polja) došlo je oko 30 partizana,⁹ te od mlinara Rajzl Ivana oduzeli 300 kg.pšenice od ušura i 1 kožni remen od motora i otišli prema Turčević Polju (12 km.i.od G. Polja).

26. XII. 1943. oko 20 sati u Gor.Rašenicu (4 km.j .i. od Grub. Polja) došla su 4 partizana i sobom odvezli Novačić Ivana pisara obćine Ivanovo Selo, za čiju se sudbinu ne zna.

26. XII. 1943. oko 23,00 sata u selo Palešnik (8 km.s.i.od Garešnice) došla je skupina oko 40 partizana i odvezli sobom 3 seljaka u Vel.Bršljanicu (8 km.z.od Garešnice) za čiju se sudbinu ne zna.

27. XII. 1943. oko 00,30 sati ova skupina prilikom povratka iz Palešnika porušila je željezničku prugu u šumi Pašijanski Gaj u duljini 100 metara. Pruga je popravljena 28. XII.

⁴Odnosi se na dijelove Bilogorskoga NOP odreda.

29. XII. 1943. u selo Kapelica (4 km.z.od Garešnice) došlo je oko 100 partizana, uhvatili i nasilno odveli 18 seljaka Hrvata koji nisu bili simpatizeri partizana. Odveli ih u Vel.Bršljanicu, a odatle u Novo Selo (13 km.s.z.od Garešnice) gdje se nalazi njihova komanda. Za njihovu sudbinu se ne zna.

30. na 31. XII. 1943. u selo Poljana (2 km.j. od Grub. Polja) došla je skupina partizana neutvrđene jačine. Od Arsuze Antona odnieli 2 dugačka zimska kaputa i 1 par odiela. Od Novak Josipa otjerali jedan par konja sa ormom i kolima, 150 kg. pšeničnog brašna i 18 kg. slanine i mesa. Sa plienom otišli su u pravcu sela Donja Rašenica j.i.od Grub.Polja.

5. I. 1944. oko 22,30 sati u selo Brestovac (4 km.s.od Garešnice) došlo je oko 40 partizana, te sa pilane D.D.Bilogora odvezli oko 12 kubika bukovih i jelovih dasaka za gradnju baraka u pravcu sela Podgarić. Osim dasaka skinuli su i odvezli sa vodovodni stupova bakarnu žicu.

6. na 7.1. 1944. na drž. cesti Križevci — Sv. Ivan Zabno, partizani su zapalili 2 drvena mosta, radi čega je cestovni promet bio prekinut.

7. I. 1944. oko 09,00 sati na željez. pruzi Križevci — Zagreb između željez. postaje Vrbovec i Prikraj, osobni vlak naišao je na minu. Mina je eksplodirala pod trećim vagonom i razniela ga, a 4 vagona prevrnuti. Poginulo je 14 i oko 30-50 građanskih osoba ranjeno.

10. I. 1944. oko 22,00 sata u selo Brestovec (4 km.s.od Garešnice) došlo je oko 40 partizana, po selu pokupili oko 40 kola, te sa pilane D.D. Bilogora odvezli u Podgarić i Novo Selo (10 km.s.z. od Garešnice) oko 28 kb građevnog drva za gradnju nastambi i skladišta.

12. I. 1944. u 17,30 sati do 13. I. u jutro, između sela Rovišća i Markovac (12 km.s.z. od Bjelovara) prolazila je velika skupina partizana¹⁰ sa oko 120 natovarenih kola. Ovi partizani došli su od sela Kraljeva i Kovačevca sjeverno od Rovišća, a otišli u pravcu sela Hrsovo i Kendelovac prema Hrv.Kapeli. Iz razgovora partizana moglo se je doznati, da su dobili zapoviedi od vrhovnog partizanskog zapovjedništva, da se imaju povlačiti u Bosnu, a neki prema Daruvaru u pomoć Drugovima, jer su tamo velike borbe.

12. I. 1944. na željez. pruzi Zagreb — Križevci između željez. postaje Vrbovac i Prikraj, naišao je čuvar pruge na 2 građanske osobe, gdje kopaju između šinja, koje su na njega pripucale. Kada je u 16,25 sati od Zagreba naišao osobni vlak, ovaj čuvar ga je zaustavio, te je vlakopratno osoblje pretražilo prugu i našlo ukopano jednu vreću eksploziva težine 17 kg. montirano na bateriju sa kapislom koji je odstranjen i vlak bez smetnje produžio.

¹⁰ Dijelovi Bjelovarskoga NOP odreda.

12. I. 1944. u Pitomači (16 km.j.i.od Đurđevca) partizani su došli u posebnički stan oružn. narednika Marijana Marojevića i oružn.vodnika Švaganović Marka koji su po zauzeću Pitomače po partizanima došli u Bjelovar, te su njihove žene i djecu iztjerali iz stana, sve stvari i pokućstvo zaplienili, stan zaključali, a žene i djecu snabdijeli sa propustnicama i bez igdje ičega prepratili u Bjelovar.

15.1. 1944. oko 09,00 sati na željez.pruzi Zagreb — Križevci između željez.postaje Vrbovec i Gradec, osobni vlak naišao je na 3 mine, koje su pod vlakom eksplodirale. Jedan vagon III razreda podpuno je uništen. Ovom prilikom bilo je 6 mrtvih i 7 teže i lakše ranjenih. Kada je vlak stao oko 50 partizana¹¹ napalo je na vlak i nakon kraće borbe je uspjelo im je vlak zauzeti. Putnike iz vlaka iztjerali, a sobom u obližnju šumu odveli 19 putnika, jednog ustašu, 1 njemačkog oružnika i nekoliko domobrana. Ustašu su odmah u šumi ubili, putnike opljačkali i pustili, a domobrane i njemačkog oružnika odveli, te se za njihovu sudbinu ne zna. Kod partizana bilo je navodno u borbi nekoliko ranjenih, među kojima i njihov komandant.

18. I. 1944. oko 16,00 sati na željez. pruzi Križevci — Bjelovar između željez.postaje Sv.Ivan Zabno i Crkvena, veća skupina partizana čekala je u zasjedi vlak osobni koji je imao doći od Križevaca. Vlakovođa bio je na ovo pravodobno upozoren, te je vlak vratio natrag u Križevce.

19.1. 1944. oko 21,00 sat u selu Vel.Trojstvo (8 km.s.i.od Bjelovara) jača skupina partizana napala je posadu njemačkih oružnika, koji su partizane dočekali iz busije. U borbi ubijena su 4 partizana, a 1 je živ uhvaćen. Iste noći druga skupina partizana kod sela Grginac (5 km.s.i.od Bjelovara) razrušila željez.prugu, da napadnutim oružnicima ne bi mogla doći pomoć iz Bjelovara, ali su i ovi partizani razpršeni.

22. I. 1944. oko 07,00 sati kod sela Zdralovi (4 km.j.i.od Bjelovara) viđena je jedna skupina partizana koja se je prebacivala u pravcu sela Kokinac (7. km.j.i.od Bjelovara). Istog dana oko 09,00 sati ova skupina kod sela Kokinac napala je izvidnički vlak od Bjelovara prema Garešnici. Ustaška posada koja se je nalazila u ovom vlaku prihvatila je borbu, ali zbog nadmoćnosti partizana morali su se povući. Gubitci: 4 ustaše mrtvi i 7 ranjenih. Gubitci kod partizana nepoznati. Osobni vlak čuvši borbu povratio se je sa putnicima u Bjelovar.

Neutvrđenog dana oružnička postaja sa momčadi i svima nadleštva iz Grubišnog Polja povukla se je u Daruvar po zapovijedi

4. Gorske pukovnije.

¹¹ Napad je izveo Treći diverzantski bataljon Glavnoga štaba NOV i POH.

KRILO KARLOVAC:

7. I. 1944. sa područja oružničke postaje Ozalj partizani¹² odveli su nasilno 35 seljaka. Prema saznanju ove seljake odveli su u selo Hrašće (13 km.s.z. od Karlovca) i tamo sa njima izvode svakodnevne vježbe.

9. I. 1944. u selo Podbrežje i Zaječko Selo (2 km.s.i.od Ozlja) odmetnici pretresli su sve seoske kuće i oduzeli svu odjeću i obuću vojničkog podrijetla, a od trgovca Šoster Josipa u Zaječkom Selu svu robu iz dućana.

9. I. 1944. u 17,20 sati na željez.pruzi Karlovac — Zagreb između željez. postaje Horvati — Zdenčina teretni vlak naišao je na minu, od koje eksplozije stroj i 2 vagona izbačeni sa tračnica. Žrtava nije bilo.

9. I. 1944. u 18,10 sati na željez.pruzi Karlovac — Zagreb između željez.postaje Desinac Zdenčina (1 km.j.z. od Zdenčine) oklopni vlak naišao je na minu. 2 vagona izbačena sa tračnica. Žrtava nije bilo.

10. I. 1944. oko 02,00 sata na željez.pruzi Karlovac — Zagreb između željez.postaje Zdenčina — Horvati (3 km.s.i.od Zdenčine) sa 4 mine razorena je željez.pruga. Promet istog dana uzpostavljen.

9. na 10. I. 1944. između željez.postaje Karlovac — Draganić (4 km.s.i.od Karlovca) na jednom mjestu odmetnici razorili su željez.prugu. Na istom mjestu pod željez.šinjama nađeno je još 6 neeksplozivnih mina, koje su uklonjene.

9. na 10. I. 1944. između željez. postaje Mahično — Zorkovac na željez. pruzi Karlovac — Ozalj, odmetnici eksplozivom razorili su željez. prugu sa 2 propusta. Promet uzpostavljen treći dan.

10. I. 1944. u 06,00 sati u selu Čagljina (2 km.s.z. od Draganića) odmetnici napali su jednu samovoznu njemačku kolonu, odnosno eksplozivom razorili su cestovni most na potoku Kupčina. Promet prekinut.

10.1. 1944. u 08,30 sati u Mrzljaki (2 km.j.z.od Draganića) na cesti odmetnici napali su jednu njemačku samovoznu kolonu, te jednog vojnika upravljača samovoza ubili, jednome se za sudbinu ne zna, dočim je jednom koji je vozi najzadnji sa samovozom uspjelo pobjeći u Karlovac. 2 kamiona na cesti su po odmetnicima zapaljena.

10. I. 1944. u 08,30 sati u Draganiću zaselak Budrovci odmetnici napali su oružničku obhodnju od 10 momaka. Borba je trajala do 12,30 sati kada je napad uz dobivenu pomoć pridošlu iz Jastrebarskog odbijen bez vlastitih gubitaka. Gubitci odmetnika nepoznati.

¹² Na ovom području djelovalo je Omladinska NO brigada »Joža Vlahović«.

11. I. 1944. oko 05,30 sati između željez.postaje Duga Resa — Belavići (4 km.j.z. od Duge Rese) eksplozivom razorena je željez.pruna. Na istom mjestu je pod šinjama još jedna neeksplozirana mina.

11. I. 1944. u 06,30 sati između sela Čeglji i Izimlje (3 km.s.od Draganića) partizani na cesti iz busije napali su pušćanom i stroj opušćanom vatrom legionarsku kolonu. Legionari borbu prihvatili i odmetnike razpršili, te produžili u Karlovac. Ranjena su 2 vojnika i 1 konj. Gubitci odmetnika nepoznati.

11. I. 1944. u 07,30 sati kod sela Breznik (1 km.s.i.od Jastrebarskog) odmetnici na cesti napali su njemački povoz. Poginuo je 1 njemački vojnik.

12. I. 1944. u 22,20 sati između željez.postaje Desinec — Jastrebarsko (3 km.i.od Jastrebarskog) njemački transportni vlak naišao je na minu. Od eksplozije stzroj sa tenderom i 7 vagona oštećeno i izbaćeno sa tračnica, a pruga za 60 metara razorena. Žrtava nije bilo. Promet drugi dan uzpostavljen.

12. I. 1944. posada 5. ustaške bojne i oružnici iz Donjih Stativa vršila je pretres sela: Brajak Brda, Donjeg Vinskog Vrha i Vinskog Vrha (10 km.s.z.od Karlovca). Ovom prilikom sukobili se partizanima¹³ jačine oko 350 ljudi koji su se bili ukopali. Prilikom borbe ranjena su 4 vojničara, a gubitci kod partizana nepoznati.

12. I. 1944. oko 22,30 sati u selo Vodostaj (2,5 km.s.i. od Karlovca) došla je skupina oko 100 partizana i od tamošnjih 17 seljaka odneli svu robu odjeću, obuću, krugovalnike, gume za koture i druge vrijednostne stvari.

15. I. 1944. u 08,30 sati između željez.postaje Karlovac — Rečica (7 km.s.i. od Karlovca) osobni vlak naišao je na minu, od čije eksplozije stroj i 1 vagon oštećen. Žrtava nije bilo, osim što je ložać ofuren vodom. Na istom dielu pruga, no prije dolaska vlaka, odmetnici zarobili su 4 radnika željeznička, od kojih je jedan pobjegao.

15. I. 1944. u 09,30 sati ustaše i domobrani posade Ozalj oko 300 ljudi prilikom pretresa područja kod sela Krnežići (5 km.s.i. od Ozlja) sukobila se sa partizanima. Borba je trajala 1/2 sata, kada su se naše snage pred nadmoćnijim neprijateljem morale povući do Sv. Roka (1,5 km.s.i.od Ozlja). Za vrijeme borbe i kod povlaćenja ranjeno je 5, a zarobljeno 2 domobrana. Gubitci odmetnika nepoznati.

15. I. 1944. naše i savezničke oružane snage pod zapovjedništvom zapovjednika I. sektora generala g. Tomaševića¹⁴ vršile su podhvat na području Zdenčine — Okić (9 km.s.z.od Zdenčine). Kod sela Sv. Marije (7,5 km.i od Zdenčine) i kod Kozlikova (4 km.s.z.od Zdenčine) odmetnici dali su odpor, ali su na oba mjesta brzo raz-

¹³ Odnosi se na 15. slovenačku NO brigadu i Karlovački NOP odred.

¹⁴ Ivan

pršeni. U selu Beter (6 km.s.z.od Zdenčine) partizani pri bjegu ostavili su 10 mula natovarenih strjeljivom i ostalom raznovrstnom robom. Ranjen je 1 domobran. Kod partizana bilo je više gubitaka nije utvrđeno koliko. Poginula su 2, a ranjena 1 građanska osoba.

16. I. 1944. u 03,00 sata između željez.postaje Dugaresa — Karlovac (1 km.od Dugereše) eksplodirala su 3 mine i razorile 6 met.prug-

16. I. 1944. u 07,30 sati između željez.postaje Duga Resa — Karlovac (2 km.od Duge Rese) radnički vlak naišao je na minu od čije eksplozije 3 vagona natovarena raznovrstnom robom izbačena iz šinja. Žrtava nije bilo. Promet uzpostavljen.

16. I. 1944. u 06,00 sati grupa od 25 ustaša stožerne sati 30. ustaške bojne iz Zdenčine upala je u Pisarovinu koju drže partizani. U brzini su ubili 2 partizanska stražara kod poštanske zgrade i jednog teško ranili, te uhitili stolara Tratnik Stanka iz Pisarovine koji je na glasu da stoji u vezi sa partizanima, a zatim se brzo povukli za Zdenčinu bez vlastitih gubitaka. Uhićeni Tratnik priznao je da se u Pisarovini u podrumu poštanske zgrade nalazi oko 54 zarobljenika, među kojima Niemaca, ustaša i željezničara koji su 14. I. dopremljeni iz Korduna navodno radi zamjene o čemu su vođeni pregovori sa Niemcima.

18. I. 1944. u 01,00 sat oko 500 odmetnika¹⁵ napalo je njemačke postave u selu Draganiću. Borba je trajala do 6 sati, kada su odmetnici odbijeni, u pravcu Krašića. Poginula su 2 njemačka vojnika, a 1 legionar ranjen. Poginulo je 10 konja, a 3 konje odmetnici su odveli. Odmetnicima pala je u ruke i njemačka ambulanta koja je bila smještena u jednoj kući. Gubitci odmetnika nepoznati. Na mjestu borbe nađen je samo jedan mrtav odmetnik.

20. I. 1944. u 08,40 sati na željez.prugi (3 km.s.i. od Zdenčina) oklopni vlak naišao je na minu. Izbačena su 3 štitna vagona. Žrtava nije bilo.

21.1. 1944. u 00,45 sati između željez.postaje Duga Resa — Karlovac (2 km.s.i.od Duga Rese) eksplodirale su 4 postavljene mine i oštetile prugu u duljini 30 metara.

21. I. 1944. naše oružane snage iz Netrečica izvršile su podhvat u samoj okolini (14 km.s.z.od Karlovca). Ubijeno je 8 odmetnika, a 4 zarobljena. Zaplijenjeno je 8 karabina, 2 samokretne puške i 1 odmetnička kuhinja. Na našoj strani 2 vojnika lakše ranjena.

23. I. 1944. u 08,15 sati na željez. pruzi Karlovac — Ozalj (3 km.j.i. od Ozlja) osobni vlak naišao je na minu i čije eksplozije tender i službena kola izbačena sa tračnica. Žrtava nije bilo.

¹⁵ Napad je izvršila Omladinska NO brigada «Joža Vlahović»

23. I. 1944. u 09,00 sati između željez.postaje Horvati — Leskovac (2 km.i.od Horvata) oklopni vlak naišao je na minu. Stroj sa 2 vagona izbačeni sa tračnice. Žrtava nije bilo.

U zadnje dane u Zdenčinu, Jastrebarsko i Draganić došlo je oko 3.500 kozaka¹⁶ sa konjima. Siena za konje nemaju, već ga oduzimaju od naroda koji i sam oskudan, te je među seljacima zavládalo neraspoloženje.

3. Razni događaji:

27. XII. 1943. do 3. I. 1944. izvršili su više razbojstava i pljački Milošević Stjepan iz Kopčevca, kotara Dugo Selo, Krtak Đuro iz Ivanić Kloštra, kotara Čazma, Hrlić Mato iz Šušnjara, kotara Bjelovar, Grginić Florijan djelatni ustaški vojničar 11.sati posadne ustaške bojne u Zagrebu i ustaša vojničar Vampi Josip 5. sati 2. bojne željezničkog prometnog združa u Bjelovaru. Od strane oružničke obhodnje u Dugom Selu uhićeni su: Hrlić Mato, Grginić Florijan i Vampi Josip i predati ratnom sudu u Zagrebu , a ostala dvojica nalaze se u bjegstvu.

31. XII. 1943. oko 10,00 sati u Grubišno Polje spustio je se jedan njemački vojni zrakoplov koji je donio poštu za njemačko oružništvo. Nakon kratkog zadržavanja prilikom uzletanja nastupio je kvar u motoru, zrakoplov se srušio na zemlju i zdrobio. U zrakoplovu bila su 2 njemačka častnika koji su manje povrijeđeni, te su preneti u bolnicu u Bjelovar.

4. O akciji, radu, kretanju sumnjivih osoba tuđinskih i neprijateljskih agenata, provokatora i antidržavnih elemenata:

Akcije, rad i kretanje antidržavnih elemenata napred je opisana.

5. O stranoj propagandi u narodu:

Strana i neprijateljska promičba vrši se širenjem lažnih vesti, radio vesti i letaka. Promičbu šire među narodom partizanski terenci i nepoćudne osobe slušanjem zabranjenih i neprijateljskih krugovala London, Moskvu i Zrinjski, te ove vesti razprostiru među narodom, koji im nasjeda.

6. O prilikama prehrane i prometa:

Željeznički promet i rušenje željez.pruge na relaciji Sisak-Zagreb poduzetim jaćim osiguranjem od strane saveznićke njemaćke

¹⁶ Odnosi se na pripadnike Prve kozaćke konjićke divizije.

vojske malo je popustio, dočim na ostalim dielovima glavne pruge i dalje se vrši razaranje, a na vicinalnim željez.prugama, cestama i b.b.linijama stanje je neprimienjeno, te se promet obavlja sa velikim poteškoćama. Prehrana je dobra.

7. Odnosi vojske sa ustaškim organizacijama i građanskim vlastima: Dobri.

8. Odnosi sa savezničkim vojskom čiji se dielovi nalaze na našem području:

Sa njemačkom vojskom obćenito dobri, dok sa kozačkim postrojbama nisu zbog iznietih postupaka.

12. I. 1944. postrojbe I. kozačke divizije iz Vel. Gorice vršile su uhićenja muškaraca u selu Dragonožec, Markuševac i Trputec (12. km.j.z.od Vel. Gorice). Uhićeno je bilo oko 130-150 osoba. Od uhićenih 15. I trojica su obješena, a 19 strijeljano. Razlog uhićenja i strijeljanja je nepoznat.

18. I. 1944. oko 11,00 sati naišle su kozačke postrojbe od Kostajnice u selo Budičinu i Taborište (8,5 km.j.i. od Petrinje), gdje su bez ikakvog razloga ubili 16 osoba što muških, što ženskih, zapalili 1 kuću i 1 štalu, izvršili nekoliko silovanja, te mnoge kuće opljačkali u stoci, robi i živežnim namirnicima.

II. AKCIJA NAŠIH I SAVEZNIČKIH ORUŽANIH SNAGA:

Akcije koje su poduzete u Kordunu nisu se mogli prikupiti nikakovi podatci.

Ostale poduzimane akcije od strane naših i savezničkih oružanih snaga nap red je opisana.

III. STANJE U VOJSCI:

Kod oružništva:

1. Raspoloženje, duh i disciplina: Kod starijih oružnika obćenito dobra, dok kod pomoćnih oružnika i prič. domobrana slabo, jer mnogi bježe i pridružuju se odmetnicima.
2. Incidenti, nereda i izgreda većeg značaja: Nije bilo.
3. Bjegstva iz oružništva:
 11. IX. 1943. prič.domobran Lugar Mijo postaje Zlatar.
 3. X. 1943. prič.domobran Kuharić Josip postaje Ludbreg.
 17. X. 1943. prič.domobran Carinski Juraj, Bešenić Franjo i Milek Pavao postaja Lepoglava.

- 17.X. 1943. prič.domobran Mraz Ivan postaje Ivanec.
- 17.XI. 1943. pomoć oružnik Cikač Mirko postaje Vinica.
- 20. XI. 1943. prič.domobran Bajzek Stjepan, Božak Ivan i Furak Ranko postaje Vinica.
- 13.XII. 1943. prič.domobran Korotaj Ivan postaje Varaždin.
- 30. XII. 1943. proč.domobran Petrovečki Franjo postaje Vinica.
- 3. I. 1944. oružnik naslov, vodnik Mojič Mato postaje Bjelovar.
- 6. I. 1944. pomoć, oružnik Banjan Stjepan postaje Bjelovar.
- 4. Ponašanje častnika, dočastnika i momčadi: Po propisu.

IV. VANJSKA SITUACIJA:

1. Prilike u pograničnim oblastima susjednih država:

Nema podataka, jer se državna granica prema mađarskoj nalazi pod vlašću partizana, a također i ostali dio državne granice područja ove pukovnije je ugrožen po partizanima, te se nigdje ne mogu dobiti potrebni podatci.

2. O stranim vojnim bjeguncima: Nema ih.

3. O nedozvoljenim prelazima na granici, švercu i tome slično:

Nisu primljena topogledna izvješća.

4. Odnosi sa pograničnim oblastima susjednih država: Korektni.

V. DJELATNOST ANGLO AMERIČKIH ZRAKOPLOVA:

Dne 23. I. 1944. u 21,00 sat leteći visoko iz smjera sjevero istoka prema jugo zapadu preletjelo je manje jato neprijateljskih zrakoplova Sisak. U razmaku od 35 minuta iz istog smjera slijedilo je veće jato neprijateljskih zrakoplova, leteći preko Siska u smjeru jugozapada. Misli se, da su zrakoplovi Angloamerikanski.

VI. OBĆI ZAKLJUČAK:

Javna sigurnost na području pukovnije ugrožena je. Željeznički promet ugrožen je osobito na glavnim prugama: Sisak — Zagreb,

Novska — Dugo Selo — Zagreb, Karlovac — Zagreb, Varaždin — Zagreb i Bjelovar — Zagreb.

Grad Koprivnica kao i područje sjeverno, sjeverno istočno i jugoistočno od Koprivnice s onu stranu Drave i preko Drave sve do Mađarske granice i sada je u partizanskim rukama. Dne 11. siječnja 1944. kozačke postrojbe bez borbe napustile su Glinu, te se je morala i momčad postaje Glina povući u Petrinju. Dne 22. siječnja 1944. napuštena je po našim i savezničkim postrojbama Gora (8 km.j.z.od Petrinje). Usljed nastale situacije momčad oružničke postaje Gora povukla se je u Petrinju.

VII. ORUŽNIČKE POSTAJE KOJE PRIVREMENO NE DJELUJU:

Krilo Bjelovar: postaja Đurđevac od 31. XII. 1943.
Krilo Petrinja: postaja Gora od 22. I. 1944.

**VIII. ORUŽNIČKE POSTAJE KOJE SU PRIVREMENO PRESE-
LJENE U DRUGO MJESTO:**

Krilo Bjelovar: postaja Grub. Polje povučena u Daruvar 21. I. 1944. područje 3. oružničke pukovnije.

IX. ORUŽNIČKE POSTAJE KOJE SU OBNOVLJENE:

Krilo Varaždin: postaja Varaždinske Toplice 13. I. 1944.

ZA POGLAVNIKA I ZA DOM SPREMNI!

(M.P.)¹⁷

Zastupazapovjednika,
bojnik Franjo Ghiraldi
Ghiraldi [v.r.]

Original, strojopis
Sign., AIHRPH, Fond NG, Inv. br. 34001

¹⁷ Okrugli pečat: Nezavisna Država Hrvatska
Zapovjedništvo 1. oružničke pukovnije

1944, siječanj 26.
Donja Stubica

Izveštaj Kotarske oblasti Donja Stubica Velikoj župi Prigorje o strijeljanju i hapšenju stanovništva u općinama Gornja Stubica i Zelina

NEZAVISNA DRŽAVA HRVATSKA - KOTARSKA OBLAST DONJA STUBICA

Broj Taj. 59/1944.

Donja Stubica, dne 26. siječnja 1944.

PREDMET: Kuhta Leopold i dr. prilikom
sukoba sa pripadnicima P.T.S-a
ubijeni.

1) GLAVNOM RAVNATELJSTVU ZA JAVNI RED I SIGURNOST

2) VELIKOJ ŽUPI PRIGORJE oba

Z A G R E B

Dana 23. siječnja 1944. god. oko 12 sati o podne napredujuć sa područja občine Kašina, kotar Sv. Ivan Zelina prema Gornjoj Stubici, kotar Donja Stubica stigao je jedan veći odred Ustaških postrojba u mjesto Gornja Stubica. Prema dobivenim podacima taj odred sastojao se od kojih sedam stotina momaka sastojeć se iz 2 i pol satnije ustaša vojničara prometnih zdugova pod zapovjedništvom bojnika Ivanovića i 3 satnije konjaničkog sklopa P.T.S-a pod zapovjedništvom satnika Stanarevića.

Pomenuta skupina Ustaških vojnih postrojba imala je zadaću, da pročisti jedan dio kotara Sv. Ivan Zelina i Dolnja Stubica od odmetnika i njihovih suradnika te da usput pokupi sve vojne neposlušnike, koji se budu na tom području u času pretresa našli.

Ušavši sa više strana u Gornju Stubicu pomenuto odjeljenje vodilo je sa sobom oko 140 osoba, koji su prema gore pomenutom zadatku sakupljeni i pronađeni na pomenutom području.

Odmah po ulasku u Gornju Stubicu započelo se sa pretresom samog mjesta odnosno hvatanjem sumnjivaca i vojnih neposlušnika.

Veći dio odjela smjestio se sa podhvatnim ljudima na sajmište u Gornjoj Stubici u namjeri, da se odmori i istovremeno izvrši na-

mijenjeni joj zadatak, pa da nakon toga proslijedi put u pravcu Dolnje Stubice.

Neposredno nakon samog ulaska pomenutog odjela ustaša u Gornju Stubicu neko¹ je iz skupine sakupljenih i uhićenih osoba ispalio iz samokresa nekoliko metaka u pravcu, gdje je stajao bojniki Ivanović. Tom prilikom napadač je teže ranio jednim metkom u glavu bojnika Ivanovića, dok je istovremeno na mjestu ranio jednog vojnika i ubio jednog čarkara.

Vjerojatno smatrajuć, da se radi o smišljenom napadaju odmetnika i njihovih pomagača, a izazvani mučkim napadajem na svojeg zapovjednika bojnika Ivanovića ustaše su otvorili vatru na sve one, koji su u nastaloj pomutnji iz skupine pohvatanih pokušali, da se spase biegom.

Istovremeno je na licu mjesta izvršeno streljanje, a zatim vješanje na zapaljenu zgradu občine Gornja Stubica i okolno drveće nekih osoba iz Gornje Stubice za koje je vodstvo pomenutog odreda raspolagalo sa podacima, da su surađivali sa partizanima, te još nekoliko osoba, koje su bile u skupini uhićenih i u Gornju Stubicu dotjeranih.

Po tom su se pomenuti odredi ustaških postrojba nakon zadržavanja od kojih sat i pol vremena u Gornjoj Stubici uputili prema Dolnjoj Stubici gdje su stigli oko 4 sata poslije podne dana 24. siečnja 1944. god. ukrcali na vlak u postaji Donja Stubica u namjeri, da se povrate u Zagreb.

Dana 25. siečnja 1944. god. rano u jutro uputilo se povjerenstvo sastavljeno od činovnika ove oblasti i kotarskog suda u Dolnjoj Stubici zajedno s jednom obhodnjom oružničke postaje iz Dolnje Stubice na licu mjesta u Gornju Stubicu, da bi se obavila identifikacija poginulih osoba i odredilo potrebno radi pokopa istih.

Kada je pomenuto povjerenstvo stiglo u Gornju Stubicu još uvijek su neki od poginulih ležali na mjestu, gdje su ubijeni, dok su dvojica još visjela na drveću nedaleko zgrade bivše občine, dok je jedan od obješenih visio na vratima zapaljene zgrade občine.

Nakon djelomično obavljene identifikacije određeno je, da se leševi obješenih i ubijenih smjesta pokupe i predaju ili rodbini ili kratkim putem sahrane, što je odmah i učinjeno.

Na taj način nađeno je na licu mjesta ukupno 9 muških i dva ženska leša. Od tih su prepoznati odnosno utvrđen je identitet njih devetorica, dok se za dvojicu nije moglo utvrditi tko su i odkuda su.

¹ Napad je izveo Ciglenečki Ignac, sekretar Općinskoga komiteta KPH Gornja Stubica. On je pucao na Ivanovića nakon što mu je bilo saopćeno da će biti streljan.

Jedan dio leševa poginulih i obješenih skinula je odnosno odnijela njihova rodbina i ako je dan nalog, da se do dolaska povjerenstva leševi imaju ostaviti na mjestu, gdje su obješeni ili poginuli.

Ispitivanjem očevidaca, te po sabranim podacima iz osobnih isprava pronađenih kod poginulih, zatim prema dobivenim podacima od njemačke mjesne posade utvrđeno je, da je povodom napred opisanog slučaja poginulo pored navedenog ustaškog rojnika još sljedeće osobe:

- 1) Brezak Slavko pomoćnik činovnik u odvjetničkom uredu Dr. Bačića iz Dolnje Stubice sa stanom u Gornjoj Stubici, star 45 god. otac troje djece rkt.
- 2) Grbić Marija supruga kot. pristava Grbića stara 23 god. majka jednog djeteta sa stanom Gornjoj Stubici.
- 3) Kuhta Leopold limar, oženjen, otac jednog djeteta iz Gornje Stubice.
- 4) Kuhta Jelka, učiteljica na pučkoj školi u Gornjoj Stubici žena pod 3/ navedenog.
- 5) Novosel Mijo star 45 god. rkt. oženjen, otac troje djece iz Orehove Gorice, ratar, občina Gornja Stubica.
- 6) Ciglenečki Ignac star 30 god. rkt. neoženjen, iz Orehove Gorice, občina Gornja Stubica.
- 7) Mucak Stjepan ratar, oženjen, rkt. navodno bez djece, iz Slanog Potoka občina Gornja Stubica.
- 8) Filip Đurđević ratar rkt. star 25 god. otac jednog djeteta iz Slanog Potoka, občine Gornja Stubica.
- 9) Josip Mištak ratar star 35 god. oženjen, rkt. iz Dubovca, občine Gornja Stubica.
- 10) Janko Petrović ratni invalid, star 55 god. neoženjen, iz Brezja, občine Gornja Stubica.
- 11) Karabin Zlatko dijete staro 13 godina, sin Stjepana ratar iz Slanog Potoka, občina Gornja Stubica.
- 12) Hrenović Mirko rođen 1912. godine ratar rkt. bračno stanje nepoznato iz Kučanaca, občine Kašina, kotar Sv. Ivan Zelina.
- 13) Kovač Josip ratar rođen god. 1926. bračno stanje nepoznato iz Planine občina Kašina, kotar Sv. Ivan Zelina.
- 14) Vujnović Ivan ratar rkt. rođen 1925. god. neoženjen, iz Gajca občine Kašina kotar Sv. Ivan Zelina.
- 15) Stjepan Komin ratar rkt. iz Pasanske Gorice, občine Kašina, kotar Sv. Ivan Zelina.
- 16) Ožbolt Milan star oko 35 god. trgova, rkt. oženjen iz Vugrovca, občine Kašina, kotar Sv. Ivan Zelina.
- 17) Sumpor Leopold (podaci daljnji nepoznati).

18) Vojnović Mato rođen 1920 god. ratar, rkt. iz Karivaroša, občina Gornja Stubica.

Dok se nije moglo utvrditi identitet trojice ubijenih, jer se za iste nije moglo dobiti nikakove podatke.

Prema tome imade ukupno 21 poginulih, od toga 16 muških i 5 ženskih i to sa područja ovog kotara ukupno 11 osoba, sa područja kotara Sv. Ivan Zelina vjerojatno svih 10 osoba.

Uz ove tvrde neki od očevidaca, da je navodno poginulo još nekoliko osoba, te još daljnjih nekoliko ranjeno, no to se nikako nije moglo provjeriti, osim jednog slučaja ranjavanja.

Uz gore navedene uhićeno je i sprovedeno u Zagreb još 152 osobe i to 43 osobe sa područja ovog kotara te 109 sa područja kotara Sv. Ivan Zelina čiji se iskaz u prilogu pod ./ . predlaže naslovu znanja i eventualno daljnjeg postupka radi.

Za neke od uhićenih zanimale se kod ove oblasti njihove porodice i rođaci dokazujući njihovu navodnu nekrivnju, no ova oblast nije u pravcu njihovog možebitnog oslobađanja do sada ništa poduzela čekajući od naslova daljnje upute u tom smislu.

Za pogibiju od gore navedenih ljudi isključivo je krivac napadač na bojnika Ivanovića, te sami uhićeni, koji su nastalu pometnju htjeli iskoristiti i pobjeći, na što su ustaše bili prisiljeni na njih otvoriti vatru bojeći se valjda daljnjeg napadaja, a ujedno na taj način spriječilo se, da i ostali uhićeni ne bi umakli.

Prema saznanju na takav način gornji čin prosuđuju svi ozbiljni i triezni građani iz mjesta Gornja Stubica i okolice, što je prema razvoju događaja točno i opravdano.

Racijom pak protiv vojnih neposlušnika uspjelo se, da se već u ovih par dana dobrovoljno javilo veći broj takovih kod ove oblasti i područnih oružničkih postaja.

Da ne bi neprijatelj u svoje proćimbene svrhe iskoristio gornji slučaj ova je oblast sa svoje strane poduzela sve potrebno kako bi pučanstvo ovog kotara dobilo stvarnu i istinitu sliku gornjeg događaja, te da bi se na taj način u ovaj kraj ponovno unio potrebni mir i spokoj stvo.

Kako je već napred spomenuto svi ubijeni pokupljeni su i već pokopani uz ostale potrebne formalnosti.

Prednje se moli primiti na znanje.—

ZA DOM SPREMNI!

(M.P.) KOTARSKI PREDSTOJNIK

Delak [v.r.]

Original, strojopis

Sign., AIHRRH, NG, Inv. br. 10739

1944, siječanj 27.

Bjelovar

Izveštaj Okružnoga komiteta KPH Bjelovar Oblasnome komitetu KPH za zagrebačku oblast o preseljenju Okružnoga komiteta u Borovljane te o političkoj situaciji u kotarima Križevci i Đurđevac

O.K. K.P.H.

Bjelovar

27.1. 1944.

Oblasnom Komitetu K.P.H. za Zagrebačku oblast.

Dragi drugovi!

Kako smo se dogovorili potrebno je, da vam se češće javljamo osim redovitih izvještaja. U tom smislu izvještavamo Vas da smo preselili našu bazu u Borovljane, općina Novigrad. To je učinjeno zbog ispada bande iz Bjelovara, te smo se pred njom povukli u Borovljane i tamo ostali. To je bilo 23. I.

25. I. je održano savjetovanje K. NOO-a za Đurđevac i Križevac. Savjetovanje za Đurđevac je uspjelo, dok je Križevačko bilo slabije, jer odbornici sa dviju općina nisu zbog reakcije mogli doći. Prisutne su bile 3 općine.

Politička situacija na tim kotarevima bila bi slijedeća. Na Križevačkom se ne samo osjeća nego i vidljivo čuti rad reakcije. Postoji puna suradnja ustaša, četnika i raznih pristaša bivše HSS. Kao primjer Papa,¹ narodni zastupnik iz Gaja izvlači svoje suseljanke iz vojske, njihove puške zadržava u selu, a njih same otpravlja u policiju u Zagreb tj. u službu policije. Imade veze sa tobornikom mjesta Gaj, koji živi u Križevcu, a zove se Rečnik. Sela su puna petokolonaša koji su aktivni, jer im dosada još nije onemogućena veza s Križevcem niti se šta poduzimalo protiv njih. Mjere koje će se učiniti u saglasnosti sa Štabom novo formirane brigade² unutar 33. divizije mnogo će koristiti, jer će se najzad ta peta kolona otjerati. Tamo smo poslali zbog održavanja zborova druga Vontu.³

¹ Andrija

² Odnosi se na Drugu moslavačku brigadu, formiranu 19. siječnja 1944. godine.

³ Zvonko Ivanković

Na đurđevačkom kotaru je politička situacija bolja. Karakterizira je previranje koje je nastalo poslije mobilizacije. Mobilizacija nije posvema uspjela, jer su naše organizacije bile preslabe da je pripreme. Pojedini ispadi kao n.pr. u općini Pitomači dokazuju to. Tamo su naime od vojnih bjegunaca mislim naših, ubijena dva odbornika.

Mi održavamo 28. o.m. sastanak O.K. na kojem ćemo o tome raspravljati, te vas detaljno izvijestiti.

U vezi s dopisom druga Mike⁴ o održavanju kotarskih konferencija partije za kotar Đurđevac i Koprivnicu to su sve pripreme u toku. Možda ćemo morati sastanak okružnog NOO-a odgoditi s obzirom na to da je za isti dan određena konferencija u Koprivnici. S drugarskim pozdravom

SMRT FAŠIZMU- SLOBODA NARODU!

Zvonko⁵ [v.r.]

P.S. Šaljemo Vam prepis pisma,⁶ koje je danas upućeno Božidaru Magovcu, uredniku Doma.

Original, strojopis

Sign., AIHRPH, KP-56/60

49

1944, siječanj 28.

Izveštaj Kotarskoga komiteta KPH Krapina Okružnome komitetu KPH Krapina o političkoj situaciji i organizacijskom stanju Partije, SKO-J-a, USAOH-a, NOO, AFŽ, te o vojsci, akcijama i agitpropu

Kotarski Komitet
K.P.H.
Krapina
28./I. 1944.

Drugarskom Okružnom Komitetu K.P.H.
Krapina.

⁴ Špiljak

⁵ Franjo Zajšek

⁶ Navedeni prijepis nedostaje.

Izvještaj.

Dragi drugovi!

I. Politička situacija:

Narod u našem kotaru je svakim danom sve aktivniji u N.O.B. U toku ovog mjeseca naši politički radnici pristupali su k narodu u svim općinama i održavali mitinge, jer je banda u ovom mjesecu bila mirna i nije krstarila po selima u tolikoj mjeri, koliko u zadnja 3 mjeseca.

Još nam je jako težak rad u općinama Sv. Križ i Zabok, jer svi oni odbori koji su bili u tim općinama formirani, prestali su sa radom. Radi toga smo u te dvije općine poslali 8 članova K.P., da prodiru na terenu i omoguće rad ovih odbora, te da održavaju mitinge po selima. Od ove osmorice drugova trojica su članovi Kotarskog Komiteta.

Politička situacija po pojedinim općinama je slijedeća:

1./ Općina Zabok. U ovome mjesecu politička situacija se popravila za toliko, da žiteljstvo prima naše političke radnike. U toj općini postoji i peta kolona, to je drugovima dat zadatak, koji su upućeni na rad u tu općinu, da detaljno istraže njihov rad i ako će biti moguće da sprovedu likvidaciju peto-kolonaša. U toj općini imade još i ustaški nastrojenih, imade i kulturbundaša, ali ove se uglavnom nalazi u središtu mjestu, gdje se nalazi uporište bande. K narodu po selima se može pristupiti i narod simpatizira N.O.B. Procedura po selima te općine u ovome mjesecu nije pravila nikakovih reakcija, već je jedino naredila seljacima, da joj mora dostavljati živežne namirnice, a osobito mliječne proizvode, pa seljaci od straha to i čine.

2./ Općina Sv. Križ. Banda u toj općini pravi dosta teror nad narodom, to se narod povukao i ne sudjeluje u N.O.B.-i onako kako bi trebao. Pristaše N.O.B. jesu. Odbori koji su bili prije formirani isto ne rade ništa i kao da upće ne postoje. Političkih stranaka i rad reakcionarne klike nije zapažen. U toj općini 1. ovog mjeseca likvidiran je opasni banditski agent Viktor Cvetko. Radi toga slučaja, banda je napravila reakciju, te je pohapsila 25 ljudi iz iste općine, koje je nakon par dana pustila, jedino je nastradao drug Kos Julijus, kojeg je najprije ustrijelila, a zatim objesila u samom mjestu ispred stare škole.

Dana 4. ov. mjeseca banda je došla u selo Dukovec. Vojni bjezgunci iz tog sela su opazili bandu, počeli su bježati, a banda je za njima pucala i tako ubila Bakližu Stjepana i Sirovec Julijusa. Isti nisu bili simpatizeri N.O.B., već obični šverceri.

U toj općini pojavile su se pljačkaške bande, koje pljačkaju narodnu imovinu i ime N.O.V. Isti pljačkaši su iz sela Kebeš kotar Zlatar i to: Skepener Ljudva, Hoblak Joža, Jurec Mirko, Jurec Petar, Jambrek Ljudva, Lesičak N. sin Karla, Sopina Petar i neki legionar Fernažir. Isti su opljačkali Sente Stjepana, kojem su uzeli 250.000 Kuna, svu robu iz dućana i jedan pištolj 7.65 m/m. Kod Merkaša seoskog trgovca u selu Kozjak, uzeli su robu iz dućana, nešto suhog mesa i masti, veš i gotovog novca. Stjepanu Kranjčiću uzeli su dvije civilne puške i sav veš. Radi ovih pljačkaških bandi teško je pristupiti k političkom radu u toj općini, jer narod sa nepovjerenjem gleda naše političke radnike, pošto pljačkaši govore, da su pripadnici N.O.V., dočim narod je teško odmah uvjeriti o protivnom. Reakcionera HSS u toj općini nema, ali se osjeća njihov utjecaj na granici te i Zabočke općine.

3./ Općina Krapina. Narod u toj općini je pristaša N.O.B., ali trpi veliki strah pred bandom. Iz pojedinih sela ljudi se povezuju sa okolnim općinama, koje graniče sa Krapinom. Simpatizeri N.O.B. iz same Krapine predavaju fond drugovima susjednih općina gdje tko stigne. Rad reakcionarne klike HSS u toj općini ne zapaža se, jedino što je ustaška organizacija u samom centru koju vode Pažuri, te ova uz pomoć Švabske bande drži u strahu sav narod. Pojedine domobrane i ustaše koji dolaze na dopust Pažuri odmah mobiliziraju za ustašku vojniciu Krapine i odmah je zadržavaju za odbranu Krapine.

Ovih dana je Švabska i ustaška banda u Krapini bacala neke brošure i letke u propagandne svrhe, koje Vam prilažemo¹ ovom izvještaju.

4. Općina Radoboj. Politička situacija u toj općini je vrlo dobra. Narod aktivno sudjeluje u N.O.B., jedino ona sela koja graniče sa općinom Krapina malo su labavija, jer se u ta sela zaletava banda. U toku ovoga mjeseca iz ovih sela koja graniče sa Krapinom, otišlo je 7 mladića u banditsku vojsku.

5. Općina Petrovsko. Politička situacija u toj općini je isto vrlo dobra. Narod je sve aktivniji u N.O.B. Dao je lijep broj boraca za N.O.V. Rad reakcionara HSS i drugih organizacija u toj općini ne zapaža se. Dana 26. ov. mj. likvidiran je revolucionarac 5/XII. 1918.² Svečnjak Stanko za kojeg smo dobili podatke, da nosi izvješ-

¹ Navedene brošure i leci nedostaju.

² Toga dana u Zagrebu je održano niz manifestacija povodom ujedinjenja koje je uglavnom organizirala omladina. Osim toga došlo je i do oružane demonstracije vojnika. O tome opširnije vidi: **Hronologija radničkog pokreta i SKJ 1919 — 1979**, Tom I, 1919—1941, str. 61-62.

taje bandi u Krapinu o kretanju naše vojske po toj općini i o radu političkih radnika. Isti je za vrijeme služenja kod bande, dopremao kući živežne namirnice, svinje i druge predmete koje je opljačkao kod reakcija na Kordunu.

6./ Općina Đurmanec. Politička situacija u toj općini je najbolja. Narod je svakim danom aktivniji i aktivniji. Sa područja ove općine u toku ovog mjeseca dato je procentualno najviše boraca u N.O.V.

U cijelom našem kotaru Narod objeručke prima našu vojsku i sa simpatijom prati njezine uspjehe, kao i uspjehe Crvene Armije.

Događaju se slučajevi, da pojedini mještani kuda dođe naša vojska dolaze u Štabove i mole, da ne bi vojska iz njihovog mjesta brzo otišla, te nuđaju hranu i sve što je vojsci potrebno.

U području općine Začretje narod imade prilično dosta hrane, te jedva očekuje, da bi u tu općinu došla naša vojska, koju bi vrlo rado primio i pružio sve što je vojsci potrebno.

Primjećeno je, da komandujuće i političko osoblje naše vojske previše pušta na dopust, pojedine borce, a ima i slučajeva, da nekoga odpusti uopće iz vojske i ako to nije potrebno. **Događa se i to, da pojedini borci koji dolaze svojim kućama sa oružjem, napiju se kod svojih kuća, pucaju po selima i vraćaju se natrag u jedinice u pijanom stanju.**

Radi ovih slučajeva otežan je i politički rad i rad na sprovođenju mobilizacije. Mi imademo dosta posla i muke da pošaljemo pojedine borce u odred, a pojedino komandno i političko osoblje iste pušta kući, što vrlo loše djeluje i na ostale još u vojsku neupućene drugove.

Neophodno je potrebno, da gornji drugarski Naslov uputi u ovome smislu dopis u Štab ZNOPOH, kako se slični slučajevi ne bi više događali.

Članovi seoskih N.O.O. iz susjednih kotara Pregrada pozivaju političke radnike iz našega kotara da dođu k njima da ih upute u rad, jer da njihova sela nisu još masovno obuhvaćena organizacijski. To se događalo i prije mjesec dana, da su drugovi politički radnici iz našeg kotara bili pozivani da dođu na teritorij kotara Pregrade i to drug Dragutin Krog. On se je tome pozivu i odazvao i održavao je mitinge po tim selima i odborima je davao direktive za rad, ali su se pojedini članovi K.P. iz kotara Pregrada protiv toga bunili i govorili, da oni ne dopuštaju, da dolaze iz kotara Krapine politički radnici u njihov kotar.

U pogledu mobilizacije isto je napravljena zbrka na području kotara Pregrade radi toga, što su tamo počeli pozivati u vojsku godišta od 1910— 1925., a mi smo u našem kotaru mobilizirali sve što je sposobno. Pošto je ovaj rad bio nepravilan sa strane drugova iz

Pregradskog kotara, bio je štetan za njihovu mobilizaciju, a pogotovo na našem području, pošto su se pojedini bunili na našem području što su pozvani u vojsku, a rođeni su ispod 1910. g. Trebalo bi pismeno upozoriti drugove iz Pregrade, da rade po primljenim direktivama, a ne na svoju ruku, kao i to, da se mobilizira sve što je za vojsku sposobno.

II. Organizaciono stanje.

Kotarski komitet broji 8 članova. Za sada je odsutan pol. sekretar drug Pero,³ koji se nalazi na kursu.

U kotaru imademo 7 partijskih jedinica sa 26 članova.

Jedanaest članova K.P. poslali smo u vojsku. Slati ćemo i dalje drugove članove K.P. u vojsku i to što više radi toga, jer će se vojnički izobraziti, a i politički više nego u svome selu, pa smatramo, da su u vojskci bolje i potrebni.

Ovome izvještaju prilažemo partijsku članarinu i partijski prilog i to: članarinu za 25 članova i 1250 Kn. i prilog od drugova partijaca 2500 kn. Prilog od simpatizera partije 10.750 Kuna i 3400 Kuna šaljem Vam od zapljene prigodom jedne akcije koju je izvršio član K.K. K.P.H., dakle sveukupno 17.900 Kuna.

III. SKOJ I USAOH.

K.K. Skoja imade 5 članova.

Općina Đurmanec imade općinski komitet Skoj-a, koji se sastoji od 6 članova i u općini Đurmanec imade 5 Skojevskih grupa od 18 članova.

Općina Petrovsko imade 4 Skojevske grupe od 36 članova. Općina Radoboj imade općinski komitet Skoja od 4 članova i jednu skojevsku grupu od 5 članova.

Općina Zabok imade jednu skojevsku grupu od 5 članova.

USAOH. Kotarski odbor USAOH-a još nije formiran.

Općina Krapina imade mjesni odbor od 7 članova sa 50 obuhvaćenih.

Općina Petrovsko imade općinski odbor od 6 članova, 17 seoskih sa 126 članova i 600 obuhvaćenih.

Općina Radoboj imade 8 seoskih odbora od 33 člana sa 370 obuhvaćenih.

Općina Sveti Križ ima jedan seoski odbor sa 3 člana.

Općina Zabok imade 3 seoska odbora od 18 članova i sa 50 obuhvaćenih.

³ Ivan Katalenić

Skoj i Usaoh sakupili su članarine i fonda u ovom mjesecu 16.910. Kn.

SKOJ i USAOH radiju među omaladinom, organiziraju omladinu, omladina dobiva štampu, ali pojedini drugovi i drugarice koji sa omladinom rade, ne ispunjavaju svoje dužnosti onako kako bi trebali. Primjećuje se vani na terenu, da pojedini Skojevcu vrše akcije, love švercere i imadu plijena, ali taj plijen ne predaju na ono mjesto kuda bi trebalo. Opominjemo ih i ispravljamo ih koliko najviše možemo, ali nailazimo na poteškoće u tome što su im drugovi iz viših foruma dali direktive rada onako kako nebi smjeli. Dobivamo pritužbe protiv pojedinih Skojevacu i Skojevkicu radi nepravilnog rada i nepravilnog ponašanja.

Dato je u zadatak svim članovima ovog Komiteta i ostalim članovima K.P. u cijelom kotaru, da podučavaju omladinu i da ih ispravljaju u njihovim greškama.

IV. N.O.O. i N.O.F.

K.N.O.O. imade 29 članova. Isključeni su iz K.N.O.O. iz općine Krapina drug Barilar Franjo i Piskrec Viktor. U zamjenu tih ušli su Bajcer Mirko i Puljko Dragutin. Inače je stanje N.O.O. nepromjenjeno od prošlog mjeseca.

U ovom mjesecu sakupljeno je N.O.F.....	229.862.Kn.
Od toga je utrošeno za razne potrebe.....	32.086.Kn.
Ostaje čisti fond.....	197.776.Kn.

Povrh sakupljenih novacu, unišlo je od prodanih pokretnina likvidirane obitelji Kletečki iz Prigorja svota.....	42.754. Kn.
Ostaje čista svota za O.N.O.O. od.....	240.530. Kn.

V. A.F.Ž.

Općina Đurmanec imade 14 odbora sa 48 članica.
Općina Petrovsko imade 11 odbora sa 54 članice.
Općina Krapina imade 1 odbor sa 5 članica.
Općina Radoboj imade 1 odbor sa 3 članice.

Kako je AFŽ pred reorganizacijom i pod rukovodstvom naše partije, to si je cijeli partijski kadar uzeo zadatak da poradi na organiziranju žena, te se nadamo, da će AFŽ za kratko vrijeme izgledati bolje nego do sada i da će biti veći uspjeh nego do sada.

VI. Vojska i akcije.

U toku ovog mjeseca mobilizirano je na teritoriju našeg kotara za ZNOPOH preko 800 boraca. Točan broj za sada nemamo, to je stavljeno u zadatak svim seoskim N.O.O., da nas do konca ovog mjeseca izvjestite točno koliko je boraca iz pojedinog sela otišlo u vojsku.

Postoji i daljnja mogućnosti za sprovođenje mobilizacije, jer se zapaža da još imade po selima sposobnih boraca, **ali je potrebno, da se učini predloženo u tom pogledu pod točkom I. »Politička situacija«.**

U toku ovog mjeseca vršene su slijedeće akcije:

1./ U općini Đurmanec. U noći između 21. i 22. ov. mj. narod je prekopao cestu ispod samog Đurmanca na teritoriju općine Krapina. Nadalje je rušena željeznička pruga na Hlevnici, kao i prekopana cesta između Hlevnice i Lupinjaka u blizini same granice. Isto tako oduzeto je na državnoj pilani Đurmanec pokuštvo i posteljina. U selu Koprivnica pao je jedan avion, a avijatičar poginuo. Avijatičar pokopan je na groblju u Jesenju po seoskom N.O.O. Od uništenog aviona oduzet je padobran, 3 kom. avijonskih strojnica, veća količina municije, 1 pištolj, koji predmeti predani su u Štab ZNOPOH-a. Ostali dijelovi aviona su uništeni.

Povrh gornjih akcija a na prijavu šumskog lugara Pavla Pracajića iz Maclja uhapšen je Ferčec Adolf iz Gornjeg Mraclja radi toga, što je posjekao 73 jelova stabla u narodnoj šumi bez dozvole. Isti je priznao čin i dao je pismenu obavezu, da će platiti u roku od 8 dana globu na koju ga je kaznio organizacioni sektor ovoga Komiteta u iznosu od 150.000. Kuna, a ova svota će ići u korist N.O.F.

2./ U općini Radoboj. Likvidiran je Miljan Branko radi toga, jer je bio kao pljačkaš i pljačkao je narodnu imovinu.

Izvršena je akcija na dućan Mije Šlibara, koji je pobjegao bandi. Popis zaplijenjene robe nalazi se kod gornjeg durgarskog Naslova.

3./ U općini Krapina. 12. ov. mj. naša udarna desetina uništila je kompresor kod rudnika u Strahinju, a 24. ov. mj. zaplijenila je kod rudnika u Strahinju sav rudarski alat, te prema tome taj rudnik više ne radi.

4./ U općini Petrovsko. Po našoj udarnoj desetini uhapšen je 26. ov. mjeseca Kunštek Janko protiv kojeg je stigla prijava, da je prilikom paljenja sela Petrovsko po bandi pljačkao narodnu imovinu. Isti je priznao na saslušanju da je odnio neke stvari, te se obvezao, da će te stvari u roku od 24 sata povratiti u pohranu seoskom N.O.O.

Isti je priznao, da je tom prilikom ulovio i jedno tuđe prase, koje je zaklao i pojeo. Obvezao se je da će za to prase platiti kaznu na koju ga je sudio sekretar ovog Komiteta u iznosu od 25.000. Kuna, a u roku od 8 dana, a koja svota će ići u korist pogorelaca općine Petrovsko.

Povrh toga su naše udarne desetine izvršile akcije na području općine Bednja i to: Dana 10/1. 1944. zaplijenjena je jedna lovačka puška, 100 kg mesa. Dana 22/1. 1944. zaplijenjeno je 21 kg mesa. Dana 19/1. 1944. zaplijenjeno je 58 kg mesa. Dana 21/1. 1944. uhapšena su dva financa u civilu i odpremljena u odred. Prilikom pada Američkog avijona, spašen je po našoj udarnoj desetini avijatičar i padobran, te je avijatičar sa padobranom odpremljen u Štab ZNO-POH.

VII. Agit-prop i dopisna služba.

U toku ovoga mjeseca održano je u našem kotaru 30. mitinga. Na njima je prisustvovalo 4.395 ljudi. Odaslano je 13 pozdravnih telegrama, što drugu Titi, ZAVNOH-u i N.K. Oduševljenja naroda na tim mitinzima bilo je odlično.

Mitinzi održavali su se u slijedećim selima i na slijedeće dane:

- 1./I. 1944. u Đurmancu, gdje je prisustvovalo 75 ljudi.
- 1./I. 1944. u Plemenišćini, gdje je prisustvovalo 400 ljudi.
- 4./I. 1944. u Podbrezovici, gdje je prisustvovalo 100 ljudi.
- 5./I. 1944. u Jesenju, gdje je prisustvovalo 70 ljudi.
- 7./I. 1944. u Goričanovcu, gdje je prisustvovalo 200 ljudi.
- 8./I. 1944. u Šemnici kotar Zlatar, gdje je prisustvovalo 270 ljudi.
- 9./I. 1944. u Škarićevu, gdje je prisustvovalo 130 ljudi.
- 13./I. 1944. u Maclju, gdje je prisustvovalo 205 ljudi.
- 14./I. 1944. u Pašniku kotar Ivanec, gdje je prisustvovalo 80 ljudi.
- 14./I. 1944. u Krapinskom Vidovcu, gdje je prisustvovalo 50 ljudi.
- 14./I. 1944. u Radoboju, gdje je prisustvovalo 50 ljudi.
- 14./I. 1944. u Škarićevu, gdje je prisustvovalo 120 ljudi.
- 15./I. 1944. u Petrovskom, gdje je prisustvovalo 50 ljudi.
- 15./I. 1944. u Stuparju, gdje je prisustvovalo 100 ljudi.
- 15./I. 1944. u Lužanima, gdje je prisustvovalo 85 ljudi.
- 15./I. 1944. u Rad. Strahinju, gdje je prisustvovalo 30 ljudi.
- 15./I. 1944. u Donjem Radoboju, gdje je prisustvovalo 60 ljudi.
- 16./I. 1944. u Radoboju /Brozi/, gdje je prisustvovalo 40 ljudi.
- 18./I. 1944. u Jesenju Gornjem, gdje je prisustvovalo oko 400 ljudi.

19./I. 1944. u Koprivnici Zagorskoj, gdje je prisustvovalo oko 200 ljudi.
19./I. 1944. u Svedruži, gdje je prisustvovalo 200 ljudi.
20./I. 1944. u Prigorju, gdje je prisustvovalo 200 ljudi.
21./I. 1944. u Hlevnici za sela Hromec, Jezerišće i Hlevnicu, gdje je prisustvovalo 200 ljudi.
22./I. 1944. u Đurmancu, gdje je prisustvovalo 400 ljudi.
23./I. 1944. u Podgaju, gdje je prisustvovalo 80 ljudi.
23./I. 1944. u Plemenščini kotar Pregrada, gdje je prisustvovalo 250 ljudi.
24./I. 1944. u Ravninskom, gdje je prisustvovalo 40 ljudi.
24./I. 1944. u Goričanovcu, gdje je prisustvovalo 200 ljudi.
Parole bile su ispisivane u ovom mjesecu po cijelom kotaru. Parole ispisivala je naša vojska i omladina.
Štampu koju dobivamo, podijeljujemo što najbolje može, dati su zadaci članovima K.P. da organiziraju skupno čitanje po selima.
U pogledu pisanja članaka za Glas Hrv. Zagorja, jako teško je izgraditi članove K.P. i članove N.O.O. na tome polju.

Smrt Fašizmu — Sloboda Narodu!

Uz drugarski pozdrav:
org. sekretar:
Drago Broz [v.r.]

Prilog 17.900. Kuna.
tj. partijska članarina
i partijski prilog i
partijski prilog od simpatizera.

Original, strojopis
Sign., AIHRPH, KP- 82/3190.

1944, siječanj 28.

Izvještaj Okružnoga komiteta SKOJ-a Varaždin Oblasnome komitetu SKOJ-a za zagrebačku oblast o političkoj situaciji među omladinom, organizacijskome stanju SKOJ-a i USAOH-a te o vojsci i radu agitpropa

O.K.S.K.O.J-a
Varaždin, 28. I. 1944.

Drugarskom
Oblasnom Komitetu S.K.OJ-a
za Zagrebačku oblast

I z v j e š t a j

Politička situacija na našem terenu u zadnjih petnaest dana dosta se je promijenila. Glavni uzrok te promjene je dolazak neprijatelja u Varaždinske Toplice i u Novi Marof. Dolaskom neprijatelj je počeo novom taktikom da djeluje kako bi pasivizirao narod. Samim dolaskom u Varaždinske Toplice neprijatelj je počeo novim zvjerstvima (vješanje ljudi, ubijanje kočijaša koji su vozili za diviziju hranu) da bi zaplašio narod i da ga na taj način pasivizira, a zatim je obukao »jagnjeću kožu« i zauzeo pomirljiv stav prema narodu. Kako je karakteristično da su ustaše pustili nekoliko članova NOO-a i odbora USAOH-a izjavivši im da su do sada bili zavedeni, ali da treba da promjene svoj stav. Neprijatelj pokušava da na razne načine zapriječi odlazak naroda u partizane, pa i da vrši demobilizaciju iz redova samih partizana. Tako su ustaše došavši u jedno selo govorili vojnim bjeguncima »da nemoraju ići ni u ustaše, a zato da neidu u partizane, već da će ići u domobrane kad to bude potrebno«. Ustaše su preko raznih svojih špijuna koji su preplavili kotar Varaždin, i kotar Novi Marof, pa i preko ostalih petokolonaša o masovnom uništenju brigade »Matije Gubca« i masovnom predavanju partizana, pronešena je vijest kako partizani se nalaze u raspadanju i kako nikad neće moći da povrate Toplice i Novi Marof. Ovakova pričanja o porazu partizana, pa i samo lagano zauzimanje Varaždinskih Toplica dovelo je do depresije kod naroda i omladine. To je došlo do izražaja da je narod u nekim selima kotara Varaždin počeo sam da zatvara prekope na cestama na proširenu vijest da dolaze ustaše. Takovo stanje je došlo do izražaja u odlasku petorice ljudi u ustaše. Ustaše su se potrudili svim silama da što više politički iskoriste ovaj slučaj. Zato su jednog od istih poslali u njegovo selo da mobilizira još ljudi za ustaše i da vrati iz partizana preko njihovih familija nekoliko ljudi iz partizana. Ovaj pokušaj neprijatelja je ostao bezuspješan. Istome nije uspjelo više mobilizirati ni jednog čovjeka, a također mu nije uspjelo da preko roditelja kojima je pričao nek se vrate njihovi sinovi kući, da im ustaše neće ništa učiniti, dapače da će ih lijepo primiti, vrati njihove sinove iz partizana, jer su ga isti roditelji s gnušanjem odbili. Opazilo se je da naročito pomirljiv stav ustaše imaju prema onim selima gdje postoji jači utjecaj agenata pokvarene gospode iz vodstva HSS-a (Črnile, Pet-

kovec, Remetinec), i priča se da su ustaše u tim selima i susjednim dijelili narodu šećer, sol i obuću. Dok su tako postupali u tim selima na drugom kraju kotara Novog Marofa, kojeg također kontroliraju, ustašama je uspjelo da uhvate 43 vojna bjegunca u lovu kojega su na njih priredili. To je dovelo do zaoštrenja odnosa između naroda i neprijatelja. Rezultat toga zaoštrenja je, da svi preostali vojni bjegunci sakrivaju se po šumama od ustaša, a 20 ih je otišlo u partizane. Druga desetorica omladinaca nabavila si je sama oružje i htjela da osnuje četu koja će braniti sela općine Gornja Rijeka. Međutim drugovi iz KK. Partije Novi Marof nisu iskoristili ovo da mobiliziraju još više ljudi u tu četu i da je kasnije uklope u sastav kojeg bataljona, već su razoružali svu desetoricu, rekavši im da se njihova sela ne mogu braniti na taj način, već da moraju ići u brigadu. Jasno je da omladinci nisu otišli u brigadu, jer na to nisu još bili spremni, već da su ostali kod kuće. Raspoloženje omladine u takovim prilikama u kotaru Novi Marof i u kotaru Varaždin ostalo je i dalje antifašističko, ali pokazalo se je da je omladina uplašena i da na nju je pojačano djelovanje njezinih roditelja i zbog toga se slabije odaziva na sastanke. Roditelji su pojačali svoj uticaj na omladinu govoreći joj »ti vrag neda mira dok si kod kuće, već hoćeš da te ustaše otjeraju«. Naše organizacije nisu mogle da u takovim prilikama mnogo promjene na stvari, ali su se ovdje istakli kotarski komiteti, jer su usprkos patroliranju neprijatelja po danu i po noći, ostali uz narod i omladinu na svojim terenima. Dapače, da su pojedini članovi kotarskih komiteta držali vezu međusobno i slali kurire do nas. U zadnjih par dana ta je veza prekinuta i pojedini članovi kotarskih komiteta ostali su nepovezani na terenu. U takovim prilikama pao nam je jedan član (Perica¹), drugi je ranjen, a za nekoje se još sada ne zna kako su prošli. Na raspoloženje naroda i omladine imao je utjecaj silni razmah šverca na kotaru Novi Marof i Varaždin, pa i na kotaru Ivanec. Sada ljudi masovno švercaju i to je jedan od glavnih problema koji se postavlja pred nas, jer su šverceri nepristupačni, a čak bi se moglo reći i protivnici naše borbe. Među masom švercera sakrivaju se razni špijuni neprijatelja, koje je on ubacio masovno na naš teren da špijuniraju i da šire alarmantne vijesti i nezadovoljstvo u narodu prema Narodno oslobodilačkoj borbi. Tako šverceri pričaju da je sada dolaskom ustaša nastala prava sloboda, jer sada mogu slobodno odlaziti u Varaždin i prodavati sve. Bilo je nepravilno sa naše strane vođenje pomirljivog stava prema švercerima i onima koji su odlazili u neprijateljska uporišta. To nam se je sada osvetilo. Sada je upravo nemoguće odmah poduzeti

¹ Priređivači nisu utvrdili na koga se to odnosi.

oštrije mjere prema onima koji švercaju i koji odlaze u neprijateljska uporišta, jer to narod radi masovno i na taj bi način samo išli na ruku našim neprijateljima, koji bi pospješili njihov rad na širenju nezadovoljstva prema Narodno oslobodilačkom pokretu, i jer sada je oslabljena naša kontrola toga terena. Prije nego što pređemo na oštrije mjere nastojimo da zaoštrimo odnose naroda i omladine pojedinih sela prema tim glavnim švercerima i žigošemo ih kao narodne neprijatelje. Do sada nismo u tom uspjeli u većoj mjeri zbog straha koji je nastao zbog dnevnog krstarenja ustaša po selima. Dok je takovo raspoloženje kod naroda i omladine izvan neprijateljskih uporišta vidimo da se raspoloženje omladine u samom Varaždinu popravilo. To raspoloženje naročito se popravlja kod srednjoškolske a donekle i kod radničke omladine. Po pričanju druga koji radi u Varaždinu spremaju se omladinci da ubiju neke špijune koji im ometaju rad. To raspoloženje dolazi do izražaja u sve većoj potražnji naše štampe za sam Varaždin. Raspoloženje omladine na kotaru Ludbreg nije se pogoršalo zbog pada Toplica i zbog opasnosti da ustaše prođu i u sam kotar Ludbreg. Tu prvi put možemo reći da su naše organizacije uspjele da razbiju širenje alarmantnih vijesti i da sve jače zainteresiraju omladinu za kotarski zbor. Također je i omladina Međimurja sve aktivnije antimađarski raspoložena usprkos pojačanog rada mađarona, koji su proširili vijest da su poginuli svi Međimurci koji su prešli u partizane, osim njih nekoliko. Isti dalje pričaju da nema dosta pušaka i da se ne može goloruk boriti. To sve aktivnije raspoloženje omladine dolazi do izražaja u svakodnevnom prelazu Međimuraca u Partizane, u sve većoj potražnji štampe, povećanoj narodnoj pomoći i izrugivanju naroda i omladine od ustaša koji su prešli granicu i zašli u jedno selo. Narod se okupio oko ustaša kao oko »bijeke vrane« i pitao je što znači taj »U« na kapi? Drugi su smijući dobacivali da taj »U« znači ubojica. Ta dvojica ustaša su im pričali kako »U« označava ljude koji su se digli u borbu za slobodu svoje domovine. Narod im se smijao i govorio da su izdajnici svoga naroda i da su ih prodali Mađarima. I u Međimurju pred naše organizacije stavlja se problem šverca. Švercem se mogu baviti samo oni ljudi koji na bilo koji način podržavaju vezu sa Mađarima ili njihovim slugama i kojima prave razne protusluge, koje su između ostaloga špijunskog karaktera. Šverceri su ti koji po Međimurju šire alarmantne vijesti i kako izgleda da preko njih djeluju agenti pokvarene gospode iz vodstva HSS-a i u samom Međimurju, jer se opaža da su počele u Međimurju nicati iste parole kao i kod nas. To je vjerojatnije s tim više jer šverceri podržavaju vezu sa onim selima u kojima je jači uticaj agenata pokvarene gospode iz vodstva HSS-a. Međutim likvidiranje toga problema bi-

će mnogo lakše u Međimurju nego u ostalim dijelovima našega terena, jer nije tako masovan, svega obuhvaća tri sela i jer ostala sela a i ljudi iz istih sela koji ne švercaju ne vole ih pošto surađuju sa Mađarima. Politička situacija popravlja se na kotaru Ivanec. Omladina sve aktivnije učestvuje u svlačenju domobrana i ustaša koji dolaze na odsustvo i u vršenju sličnih manjih akcija. Također su se pisale po nekim selima parole. Također je sakupljeno za narodnu pomoć tri hiljade kuna u općini Bednji u kojoj je narod vrlo siromašan i u kojoj do kratkog vremena nismo imali obuhvaćeno niti jedno selo. Rad agenata pokvarene gospode iz vodstva HSS-a dolaskom ustaša u Varaždinske Toplice i zbog neuspješnih borbi oko njih također se je pojačao. Vidi se da se reakcija udružuje i da djeluje umnogome na isti način. Oni šire iste parole, iste alarmantne vijesti koje šire i ustaše i njihovi špijuni. Zbog toga je često dosta teško razlučiti rad i utjecaj ustaša od rada i utjecaja tih agenata pokvarene gospode iz vodstva HSS-a. Međutim da to više nije ni potrebno zbog njihove čvrste povezanosti i upravo ta povezanost daje nam mogućnost jačeg raskrinkavanja tih agenata i njihovog rada pred narodom. Njihov rad se osjeća izvan i u samim našim organizacijama. Još uvijek glavna karakteristika njihovog djelovanja jeste u širenju raznih parola, alarmantnih vijesti sa kojima nastoje zastrašiti, demoralizirati i na taj način pasivizirati narod. Ali se osjeća da oni sve više pristupaju aktivnijim oblicima borbe. Tako su se pojavila prijeteća pisma upućena aktivnijim omladincima ili starijima u kojim se prijeti i piše da paze što rade i da će stradati kada dođu ustaše. To se je najprije dogodilo na kotaru Ludbreg, a kasnije i na kotaru Ivanec. Zatim se je pokušalo zastrašiti pojedine omladince koji su se jače aktivizirali (kotar Ivanec), izazivajući ih u noći i vičući im »Partizan idi van, gdje si«. Također su pokušali da provalje (isti kotar) u kuću jednog simpatizera gdje se nalazili malo prije naši politički radnici. Ovaj način rada još za sada nije pokazao da je imao jači uticaj na omladinu, već je naprotiv došlo do jačih zaoštrenja između tih agenata i omladinaca. Omladinci se nijesu prestrašili, već traže oružje kako bi se mogli braniti. I na ovom terenu su se ti agenti povezali sa ustašama i planski su pripravili ubistvo jednog našeg kurira.² I ovaj gest je još više pooštrio odnose omladine prema svima izdajicama našega naroda i omogućio je lakše raskrinkavanje onih koji se još uvijek okupljaju oko izdajničke klike Mačeka. Poduzete su i druge mjere kako bi se uhvatili oni koji su organizirali to zvjerstvo, jer imamo nekoliko činjenica koje nam omogućuju pravilno traganje. Karakteristično je za taj kotar da su baš ti agenti, koji se okupljaju oko grofice Bombeles, čijeg smo muža ranije

² Vidi: Dok. br. 64.

ubili, i koji se regrutuju iz trgovaca, prave velikim prijateljima naše borbe i ništa ne rade u našu korist, osim što daju, da nam zamažu oči, nešto novaca za pomoć, već naprotiv svojim splektarenjem i nastojanjem da svojim pričanjem stvore što više samozvanih partizana, koji pljačkaju u ime partizana. Tako su pljačkali u ime narodnih boraca i čija su djela ti agenti uveličavali i pričali o njima kako se na taj način lako živi. Međutim na taj način i uz rad današnjih naših organizacija nije im uspjela njihova namjera da prošire broj tih pljačkaša, već je naprotiv istih nestalo. U kotaru Novi Marof agenti pokvarene gospode počeli su da nagovaraju pojedine političke radnike, a i partizane, da se vrate kući ili da prestanu raditi. Do sada nisu imali uspjeha, a neki od njih su i uhapšeni. Vidi se da su se mnogi od njih uvukli u NOO-e da iznutra sabotiraju našu borbu. Oni pokušavaju da prošire nezadovoljstvo nepravilno i nepravedno vršeći svoje dužnosti. Tako na primjer u mnogim selima odbornici nedaju omladini da si osnuje »omladinske domove« premda ima puna mogućnost za to, zatim krivo vršenje davanja foringa. Na tim i sličnim pitanjima oni pokušavaju da kompromitiraju u očima naroda i omladine novu narodnu vlast i čitav Narodno oslobodilački pokret. Upravo na tim pitanjima počeli smo da aktiviziramo omladinu u borbi protiv tih petokolonaša. Do sada smo te i slične stvari riješavali intervencijom sa strane političkih radnika ili komande mjesta, a sada smo počeli širiti zaoštrenje odnosa čitavog naroda i omladine prema tim izdajicama i vodimo kurs da ih narod i omladina sami osude. Pokazalo se je da je omladina spremna u većini sela da pređe na taj oblik borbe. Ti agenti pošli su i dalje i počeli su sa osnivanjem omladinskih grupica iz kojih omladinci odbijaju da sudjeluju u našem pokretu. Tako imamo takovu grupicu od tri omladinaca od kojih su dva dezertirala iz partizana (selo Hrženica) i grupicu od 5 omladinaca u selu Župancu, kotar Ludbreg. Ti omladinci sabotiraju naše sastanke i prave zabune u selu. Jedan od tih agenata održao je govor nekolicini omladinaca u selu Otoku (kotar Koprivnica) i izjavio da će sve biti dobro kada dođu ustaše. Omladina je iz tih sela masovno raspoložena protiv njih što se vidi da omladina čitave noći stražari potajno i prati njihovo kretanje. Na taj način omladina je otkrila u selu Hrženici sastanke takozvane »Bijele Garde«, točno se znade u kojoj kući se ti sastanci održavaju i ko je na tim sastancima nešto čitao iz nekog materijala, kojeg je bio pun stol. Poduzete su potrebne mjere kako bi se ti petokolonaši uhvatili na jednom takovom sastanku. Vidi se da kada su naše organizacije aktivnije proradile u vezi sa II. Kongresom da je smanjen utjecaj i rad tih petokolonaša. Postoje u svakom kotaru po nekoliko sela u kojima je taj utjecaj prilično jak, tako da čitavo selo

stoji po strani naše borbe, dočim ga okolna sela optužuju i spremna su da zaoštre odnose sa istima. Takova su sela Novo Selo, Kape-la, Sudovčina, Vrbanovec, Hrastovljani (na kotaru Ludbreg), Gornja Poljana, Kelemen (kotar Varaždin), Črnile, Petkovec, Remetinec (na kotaru Novi Marof). Pogreške naše organizacije bile su te što su napustile pokušaj probijanja u ta sela, nakon prvog neuspjeha i da su ih ostavili po strani. To je omogućilo pojačani rad petokolonaša, davanje vremena istim da prošire svoj uticaj u tim selima. Ta greška je uočena i sada se nastoji da se taj postupak ispravi. Pred kratko vrijeme opet je pojačan rad sa omladinom iz vjerskih organizacija koji je jedno vrijeme bio popustio nakon prvih uspjeha u stvaranje jedinstva sa tom organizacijom. Pokazalo se je da pojačanim radom uspjeli smo u stvaranju jedinstva sa omladinom onih organizacija sa kojima smo mislili da će biti vrlo teško. Tako smo uspjeli da ostvarimo jedinstvo sa organizacijom »Srca Isusovog« iz Velikog Bukovca (kotar Ludbreg). Do sada glavna zapreka u radu sa omladinom bile su »časne sestre« koje nisu dopuštale da omladinke dolaze na naše sastanke, a niti na mitinge, a nisu dopuštale ni da se vežu na bilo koji drugi način uz našu borbu. One su govorile da ni jedna poštena djevojka ne ide na takove sastanke i da se ne može služiti u isto vrijeme dvije organizacije. Uloživši truda mi smo uspjeli da preko naših organizacija razbijemo i samo jedinstvo opatica i da nekoje od njih pridobijemo za našu borbu. To ćemo iskoristiti još aktivnije da proradimo sa tima opaticama. Još uvijek djeca koja polaze u školu k tima opaticama imaju u knjizi »poglavnika«. Kada se je postavilo jednoj pionirki koja inače svojom ljubavlju prema partizanima vezana za našu borbu, da istrgne »poglavnika« ona se je plakala govoreći da će glavna sestra istući za to i dati joj drugi red. Dali smo konkretni zadatak jednom drugu iz KK.S.K.O.J-a da posjeti tu omladinu za vrijeme časa i da im priđe na način koji će toj omladini najbolje odgovarati i da tamo na njegovu inicijativu omladina istrga sliku »poglavnika« iz knjiga. Također smo postavili da se malo više posveti pažnja kontroli tih opatica u njihovom učenju i odgajanju te omladine. Za sada smo toliko uspjeli da će ta omladina uz znanje opatica štrikati za partizane čarape i maje. Također smo uspjeli da stvorimo jedinstvo sa omladinom organizacije »Srca Isusovog« i u župi Bartolovec, kotar Varaždin, gdje je i ravnateljica te organizacije povezana uz našu borbu. Opaža se da su te organizacije najčvršće u onim selima gdje je utjecaj pokvarene gospode iz vodstva HSS-a najjači, a to su gore navedena sela. Ti agenti tu su upravo iskoristili te organizacije da što čvršće povežu omladinu uz njih i da ih tako pasiviziraju od naše borbe. To im nije uspjelo da učine u svim drugim selima.

Na populariziranju ZAVNOH-a i AVNOJ-a radilo se je premalo i omladina osim kotara Ludbreg prilično je slabo upoznata sa istima. Osobito to se tiče od kako je AVNOJ na drugom zasjedanju istoga prerastao u vrhovno predstavništvo našega naroda koji u sebi sadrži zakonodavnu i izvršnu vlast. To popularisanje ometala nam je i banda, koja je okupirala ostale kotareve našega okruga. Isto tako stoji stvar i sa Nacionalnim komitetom. Upravo zbog toga nepoznavanja AVNOJ-a i odluka na drugom zasjedanju AVNOJ-a narod se boji stvaranja Jugoslavije starog tipa i postavlja pitanje zašto se u našim parolama nigdje ne piše »Živjela Hrvatska«. Naše organizacije po populariziranju drugog zasjedanja AVNOJ-a a i odluka na tom zasjedanju donošanih učinile su najviše na kotaru Ludbreg. Još uvijek postoji utjecaj Jugoslavenske vlade i kralja Petra u Srpskim selima našeg okruga. Četnički elementi pokušali su i pokušavaju da razviju kod Srba nepovjerenje prema toj našoj borbi, jer svakim danom ulazi sve više Hrvata u nju oni su iskoristili našu grešku koju smo učinili smanjivši rad u tim selima od kako smo se preselili na kotar Ludbreg. Taj utjecaj osobito kod starijih i to bogatijih Srba izražava se u pripovjedanju sa njihove strane pomirljivog stava prema ustašama. U zadnje vrijeme ubačena je parola da se je Tito pomirio sa kraljem Petrom i da će kralj Petar ostati kralj, dok će Tito biti glavni ministar. Ova parola uspjela je pasivizirati Srpsku omladinu, ali brzim, možda po prvi puta, i pravilnim djelovanjem naših organizacija ta se je parola raskrinkala, a isto tako nestalo je i te pasivnosti, koja je sa njime bila izazvana kod Srpske omladine. Drugovi iz Kotarskog komiteta dobili su zadatak da posvete što više pažnje Srpskim selima, osobito od kako je popaljen Ivanec. Da bi raskrinkali i razjasnili ulogu kralja Petra i Jugoslavenske vlade pozvat ćemo na savjetovanje sve Srbe Skojevce, a i Hrvate iz mješanih sela.

Narodno-oslobodilački odbori su sa strane omladine posmatrani kao narodna vlast, ali omladina ne uviđa još dovoljno što je već postigla svojom borbom to jest da i ona ima pravo da bira predstavnike narodne vlasti i da sudjeluju i kontrolira njihov rad. U većini omladina drži Narodno oslobodilačke odbore kao nešto izvan nje i da ima samo pravo da se žali ili da međusobno kritiziraju pojedine članove Narodno oslobodilačkih odbora. U mnogim Narodno oslobodilačkim odborima nalazi se i po koji omladinac. On nije smatran kao pravi član Narodno oslobodilačkog odbora, već kao neki predstavnik naše omladine. Naše su organizacije počele da aktiviziraju i da politiziraju omladinu baš po tim pitanjima. Narod je upoznat sa Partijom kao rukovodiocem narodno oslobodilačke borbe, ali postoji još na dosta mjesta krivo shvaćanje toga ruko-

vodstva. Postoji mišljenje da se Partija i Partizani bore za komunizam. Sovjetski Savez i Crvena Armija smatrani su od omladine kao jedina sila, koja može uništiti fašizam i koja želi da pomogne nama u toj borbi. Do sada nismo u dovoljnoj mjeri popularizirali zbog čega i zašto je Sovjetski Savez tako složan i jak i zašto upravo Crvena Armija jeste jedina Armija, koja je u stanju da tuče fašizam.

Organizacioni izvještaj:

Okružni komitet broji 7 članova. Pet biroa, dva plenuma. Do sada drugovi iz plenuma su bili vezani kao sekretari za pojedine kotare. Pronašli smo zamjenu za njih i u najskorije će vrijeme da se riješe dužnosti sekretara kotarskih komiteta. Za sekretara kotarskog komiteta mjesto druga Vlade³ postaviti ćemo druga Kuhara⁴, koji je sada na srednjem SKOJ-evskom kursu, a za zamjenu drugarici Pauli⁵, u kotarski komitet SKOJ-a za Ludbreg kao sekretara druga Antuna Vargu, sadanjeg organ, sekretara K.K. SKOJ-a Novi Marof. Okružni komitet počeo se je aktivnije baviti raspoloženjem omladine, neprijateljskim parolama i prema tim parolama i raspoloženju omladine njezinom spremnošću vezivanja na raznim pitanjima uz našu borbu, davati direktive i konkretne zadatke i oblik vezivanja omladine uz našu borbu, kotarskim komitetima. Rudovodstvo iz centra onemogućeno nam je još zbog slabosti kotarskih komiteta, kod kojih se stalno nalazi po jedan član našeg komiteta. Po zadnjem izvještaju vidjelo se da karakteristična crta u radu pojedinih članova odnosno svih članova našeg komiteta bila je neodgovornost i labavost u radu. Po tim pitanjima bilo je oštro kritikovano, a i samokritika bila je na visini, međutim pokazalo se je na našem zadnjem sastanku Partijske ćelije, da premda su se te greške smanjivale ostalo je još ostataka tih grešaka. Od zadnjeg izvještaja formirali smo Kotarski komitet za kotar Prelog (Međimurje). Ovaj komitet brojio je 4 člana, međutim jedan je već poginuo od struje, koju su Mađari proveli širom cijele granice. Komitet pokazuje prilično odgovornosti u svome radu, a ima uvjeta, pošto su dvojica drugova bila na kursu, a ostali će biti na slijedećem, da se brzo ojača. Predviđeni su drugovi omladinci sa kojima ćemo upotpuniti taj komitet. Članovi tog komiteta su svi legalni osim sekretara komiteta.

Kotarski komitet Novi Marof. To je bio naš najbolji komitet i brojio je 6 članova. Osjećaj odgovornosti u radu pojačao se je kod svih članova toga komiteta. To se vidjelo po tome kad smo pred njih postavili da imaju svaka tri dana slati kurira u svoju bazu radi

³ Skupnjak

⁴ Vlado

⁵ Višnjic —Crneka

pojačanja kontrole njihova rada oni su to izvršili. Svoju čvrstinu taj komitet pokazao je nakon zauzimanja Toplica i Novog Marofa sa strane neprijatelja, kada je njihov kotar postao sasvim neoslobođen i kada je neprijatelj krstario dan i noć po njihovom terenu. Pokazao je s time što su svi članovi usprkos takovog stanja ostali na svojem terenu i održavali vezu s nama. Sada nam je taj komitet oslabljen. Sekretar komiteta drug Anđel⁶ nalazi se na Srednjem SKOJ-evskom kursu. Jedan drug je uhvaćen od bande i još ne znamo što je s njim, a trećeg je ranila u nogu jedna drugarica. Ostali članovi su na terenu. U komitetu postoji raspodjela rada i postoji dobra odgovornost kod drugova za rad po njihovom sektoru. U kotarskom odboru Ujedinjenog Saveza nalaze se trojica drugova iz komiteta.

Kotarski komitet Ivanec, ima 5 članova. Greška je bila što smo u taj komitet poslali sve bivše sekretare iz drugih komiteta, koji nisu zadovoljili kao sekretari. Tako da taj komitet nije bio čvrst, a niti je imao dovoljno odgovornosti za svoj rad. Komitet se je popravio kad smo u njega poslali iz vojske druga Pištu⁷ i jednog dobrog Skojevca koji je bio na nižem SKOJ-evskom kursu. Sada se taj komitet učvršćuje, što se vidi i po razvitku naše organizacije na njegovom terenu. Glavna krivnja zbog labavosti toga komiteta bila je nedovoljna kontrola njihovog rada koja je bila otežana velikom udaljenošću toga kotara i njegovom razbacanošću. Tako da je tu, gdje je bila pomoć najpotrebnija, zbog toga bila najmanja. Suviše se mnogo vremena gubi na putu do njih. Zbog nerazvijenih naših organizacija u komitetu postoji samo raspodjela rada po terenu, a ne po sektorima. Iz toga komiteta izbacit ćemo jednog druga (Tomaša)⁸ koji se ne osjeća nimalo odgovornim i voli da se opija. Mesto njega upotunit ćemo komitet sa jednim dobrim Skoj-evcem koji je do sada bio u općinskom komitetu, gdje se je pokazao prilično aktivan.

Kotarski komitet Varaždin borji 6 članova. Taj komitet je prilično slab i premalo čvrst. Ne osjeća se njegovo djelovanje kao cjeline, već se pojedini članovi zabijaju u svoje općine i utope se u njima. U ovaj komitet smo stavili drugaricu Seku,⁹ koja je došla iz Slavonske za rukovodioca kursa i gdje se nije pokazala kao sposobna. Također smo ga upotpunili i sa drugom (Titi Grah) iz vojske, koji je bio na nižem SKOJ-evskom kursu, gdje se pokazao dobar. Do sada članovi toga komiteta nisu obuhvaćali sve općine, već su radili po više njih na jednoj općini. Sada se je to popravilo i na svaku op-

⁶ Antun

⁷ Stjepan Novak

⁸ Priređivači nisu utvrdili na koga se to odnosi.

⁹ Isto.

činu poslan je jedan drug. Kod ovoga komiteta formirana je Partijska jedinica od tri člana. Ova jedinica još nije pokazala svoj utjecaj u radu komiteta. Zato što se u njoj nalazi i najslabiji član toga komiteta koji je bio primit bez našeg znanja u Partiju od Partije. Ovu jedinicu ćemo upotpuniti sa drugom Varga Zvonkom, dosadanjim org. sekretarom istoga komiteta, koji je pokazao i disciplinu i ljubav prema Partiji. Članovi komiteta premda su prošli svi niži SKOJ-evski kurs pokazali su nisko teoretsko znanje. Krivnja je u tome bila što poslije kursa nisu posvetili pažnju proučavanju materijala ni pojedinačno ni kao cjelina. Međutim sada poslije svakog sastanka komiteta imaju ijedan prosvjetni sastanak. Kotarski komitet Ludbreg broji 6 članova. Taj komitet prilično je labav i nema odgovornosti za svoj rad, koji proizlazi iz nesposobnosti da prenesu direktive u djelo. U ovom komitetu ne postoji kod drugova mladenačka živahnost, pomoću koje bi se mogli približiti masama omladine. Iz komiteta je ispala drugarica Jelka¹⁰, koja je bila premrtva, a imala je i nesposobnost da priđe omladini i da im kaže barem ono što zna. Kako je omladina o njoj pričala »što nam šaljete toga kmeta«. Da bi komitet postao čvrst za sekretara tog komiteta postaviti ćemo drugu Vargu iz K.K. Novi Marof (za njega imamo tamo zamjenu u jednom dobrom drugu, koji je bio najbolji na nižem SKOJ-evskom kursu). U komitetu postoji raspodjela rada po sektorima, ali ne osjećaju se odgovornost pojedinih članova, za svoj sektor rada. Ovaj komitet premda ima mogućnosti da djeluje kao cjelina, rukovodioc omladine, preko općinskih komiteta, on to nije i pojedini članovi komiteta nalaze se još uvijek na istim općinama. Da bi razbili zamorenost i jednoličnost u radu članova toga komiteta, a u isto vrijeme, da bi poboljšali kontrolu nad istima postaviti ćemo im da se mijenjaju po općinama i da provode direktive u život preko općinskih komiteta, što oni dosad nisu učinili usprkos postojanja tih komiteta. Ovaj komitet održava kao i ostali redovito prosvjetne sastanke.

Na terenu okruga imamo 9 općinskih komiteta. Ti komiteti su prilično slabi, dočim se pokazuje kod njih da imaju volju za rad i da sprovode u djelo direktive koje im se objasne i koje mogu izvršiti. Glavni nedostatak zbog njihovog slabog rada bio je taj što kotarski komiteti prvenstveno nisu preko njih sprovodili direktive, što ih nisu na tim direktivama učili i učvršćivali. Raspodjela rada u općinskim komitetima je bila po terenu. Tako da su općinski komiteti bili sastavljeni kao od nekih predstavnika pojedinih sela, a nisu bili i osjećali se kao cjelina u rukovodstvu i bavljenju sa problemima na

¹⁰ Isto.

čitavoj općini. Nedostatak je bio taj što ti općinski komiteti nisu imali prosvjetne sastanke. Zbog toga njihova teoretska izgrađenost bila je vrlo slaba što im je najviše kočilo rad. Polovica članova općinskih komiteta nalazi se u općinskim odborima.

Imamo 33 SKOJ-evske grupe. Većina tih SKOJ-evskih grupa su sasvim mlade jer su sve stare grupe gotovo otišle u vojsku. Te grupe u većini slučajeva nisu rukovodioci omladine u svojim selima. Postavljeno je pravilno da glavni sektor rada SKOJ-evaca jesu odbori USAOH-a i osnovne organizacije. To međutim do sada još nije svagdje sprovedeno u djelo. Pokazalo se je da su odmah one SKOJ-evske grupe koje su bile labave postale čvršće, kada im se je dao konkretni sadržaj njihovoga rada, sa odborima Ujedinjenog Saveza i osnovnim organizacijama. Teoretska izgradnja SKOJ-evaca bila je slaba. Sve više SKOJ-evskih grupa održava prosvjetne sastanke. To nam omogućuje i dobivanje SKOJ-evskih materijala, kao »Ulogu proletherske omladine« od Lenjina, a i umnožit ćemo o 27-godišnjici velike oktobarske revolucije. SKOJ-evci do sada nisu plaćali članarine, već su davali samo za pomoć. Sada počinjemo praktikovati da SKOJ-evci plaćaju redovito članarinu, koju oni sami na sastanku SKOJ-evskih grupa odrede prema mogućnostima.

U.S.A.O.H

Okružni odbor Ujedinjenog Saveza broji 8 članova. Svi su ti članovi SKOJ-evci, odnosno Partijci i jedan SKOJ-evac. Da bi okružni odbor predstavljao zaista jedinstvo omladine uzet ćemo u njega predstavnike vjerskih organizacija, nekog športaša i jednog omladinca iz vatrogasnog podmlatka. Od ovih članova ne možemo a i neće se tražiti da aktivnije rade, jer nemaju ni dovoljno znanja, već će se njihova imena a i njih upotrebljavati za manifestacije jedinstva naše omladine i za izdavanje proglasa. Pošto u okružnom odboru imamo dva člana Partije, koji nisu iz O.K. formirat ćemo jednu jedinicu u koju će ući svi članovi okružnog komiteta i članovi Partije iz okružnog odbora. Drugove iz okružnog odbora, koji su članovi Partije, a imaju sposobnost da rade po SKOJ-u uzet ćemo ih kao instruktore pri O.K. SKOJ-a i radit će po SKOJ-a. Za sada imamo tri kotarska odbora. Ovi odbori ne osjećaju se kao rukovodioci omladine na svom sektoru i ne djeluju dovoljno preko općinskih odbora. U svim ovim odborima osim SKOJ-evaca postoje predstavnici vjerskih organizacija, a u kotarskom odboru Varaždin ima i predstavnik »Vatrogasnog podmlatka«.

Imamo 9 općinskih odbora, rad tih odbora je slab. Jedino se taj rad osjeća u općini Rasinji, kotar Ludbreg. Ti odbori predstavljaju

jedinstvo naše omladine. U tim odborima također postoji raspodjela rada po terenu. Na okrugu imamo 84 mjesna odbora Ujedinjenog Saveza. Ne možemo potpunoma reći koliko ti odbori okupljaju omladine oko sebe. Odbori nisu, kako na oslobođenom terenu, tako i na neoslobođenom terenu, rukovodioci omladine. Još se uvijek griješi u postavljanju tih odbora, a ima općina gdje se priča o nekim izvršnim i širim odborima. Tako ti izvršni odbori koji broje po 10 članova, a da sami neznaju što bi toliko radili. Opet u drugim odborima postoji pravilna raspodjela rada, ali ne postoje osnovne organizacije po kojima su pojedini članovi toga odbora zaduženi. Baš zbog nepostojanja tih osnovnih organizacija i neokupljanja omladine aktivno po raznim konkretnim pitanjima ti odbori ne rukovode sa životom omladine. Do sada nije postojao način kako da ti odbori postanu rukovodioci omladine a i kod samih odbora to jest na njihovim sastancima nije se tako stvar postavljala. Na oslobođenom teritoriju, kao i na poluoslobođenom nisu iskorištavani širi sastanci pa da odbor preko njih rukovodi sa postavljanjem zadataka pred omladinu i životom omladine. Rad se u formiranju tih odbora i raspodjeli rada postavljao šablonski za cijeli okrug iako su nam kotari različiti, po mogućnosti i načinu aktiviziranja omladine, negdje oslobođenim, a većina podpuno neoslobođenim. Na kotaru Ivanec do sada se najviše omladinaca okuplja u sitnim akcijama i u pitanju štampe. Do sada su naši odbori rukovodili radom samo kod sakupljanja hrane, pisanja parola, a ne i kulturno prosvjetnim radom i aktiviziranjem omladine po političkim pitanjima. Naše organizacije do sada nisu omladinu politički uzdizale u dovoljnoj mjeri, i na konkretnim zadacima je aktivizirali. U kotaru Ludbreg zadovoljilo se time da odbori skupljaju hranu od kuće do kuće i mislili su da je to dovoljno, da se ta omladina na taj način veže uz našu borbu. U takovom skupljanju hrane, hrana se je dobivala i od petokolonaša. Uvidjevši to postavili smo tu novi način sakupljanja hrane, to jest da omladina sama preko odbora od svojih kuća donosi hranu u omladinske domove. Na oslobođenom dijelu našega okruga, koji se je smanjio, samo na kotaru Ludbreg imamo 25 omladinskih domova. Samo u nekim omladinskim domovima, gdje je razvijen kulturno >rosvjetni rad, omladina se češće sastaje. Imamo 11 pjevačkih grupa, koje su organizirane i razlikuju se svojim učenjem pjevanja od pjevanja ostale omladine. Nekoliko će tih pjevačkih zborova nastupiti na kotarskom zboru. Imademo 8 diletanskih grupa, nekoje su od njih već davale nekoliko komada. Te pjevačke horove i diletanske grupe upotrijebit ćemo kod otvaranja novih omladinskih domova, tako da podignemo interes za njih u onim selima gdje ih još nemamo, a da i kod istih podignemo jaču volju za rad.

Rad sa pionirima je još uvijek slab. Imamo 20 odbora pionira. Pioniri su uglavnom okupljeni samo oko vojničkog vježbanja, međutim razvija se i kod njih kulturno prosvjetni rad. Nekoliko pionira će nastupiti na kotarskom zboru.

Vojska

Rad sa vojskom donekle se je pojačao. Postoji sekretar odreda. Taj drug ne zadovoljava i izgleda da malo previše filozofira, njegova pomoć komitetima je vrlo slaba. Postoje 3 bataljonska komiteta sa 9 članova. 11 SKOJ-evskih grupa sa 80 članova. Bataljonski komiteti su mladi i neosjećaju se rukovodioci omladine u bataljonu, već svaki član brine se samo o svojoj četi. Politička izgradnja i aktivnost tih članova dosta je slaba. SKOJ-evske grupe ne osjećaju se rukovodioci rada i života omladine u četi. Do sada se je najviše radilo po vojničkom pitanju, a izašle su u svakoj četi četne đepne novine, a u dva bataljona i bataljonske đepne novine. Glavni problem koji naše organizacije u vojsci nisu još svladale jeste rad u pokretu. SKOJ u odredu radi kada se bataljoni odmaraju, a ne radi onda kada je taj rad najpotrebniji to jest u pokretu, na položajima i kada dolazi masa novaka. Pomoć Partije u radu SKOJ-a vrlo je mala. Sekretari bataljonskih biroa Partije uopće do sada nisu išli na sastanke bataljonskih komiteta SKOJ-a. Komandni kadar smetao je i nije pomagao rad SKOJ-a. Samo raspoloženje boraca nije na visini. To raspoloženje kvare pojedini vodnici komandiri i desetari koji se međusobno svađaju i to pred borcima. Zbog takvog raspoloženja dezertiralo je nekoliko boraca u zadnje vrijeme iz vojske.

SKOJ u pozadini

U jedinicama pri komandi područja imade 8 SKOJ-evskih grupa sa 78 članova. O radu ovih SKOJ-evskih grupa nemamo stvarne podatke osim izvještaja, sekretara SKOJ-a pri Komandi područja. Sve ove jedinice odnosno njihove proćelnike trebalo bi vezati sa općinskim komitetima SKOJ-a. Međutim, pošto se ove jedinice ne nalaze na našem okrugu javite nam što bi sa njima učinili.

Agit-prop

Čitava agitacija i propaganda vodi se u popularisanju II. Kongresa, AVNOJ-a i Nacionalnog Komiteta. U tu svrhu ispisano je 2.220 parola. U ludbreškom kotaru većina sela su iskićena parolama. 2. II. na »Sviječnicu« održat će se kotarski zbor za kotar Ludbreg. Program je pripravljen sa omladinskim pjevačkim grupama, diletanskim sekcijama, te gurpama pionira. Štampano je dvije hi-

ljade manjih i dvije hiljade većih letaka o drugom kongresu. Također izašli su radio vijesnici sa populariziranjem II. Kongresa. U »Odjeci borbe« također će izaći nešto o drugom kongresu.

Smrt fašizmu — Sloboda narodu!

Za komitet: Božo" [v.r.]

P. s.

U gradu Varaždinu nemamo još formiranog niti jednog odbora, a niti jedne SKOJ-evske grupe. Međutim imamo jednog SKOJ-evca koji je već obuhvatio nekoliko omladinaca. Nepovezano s njime imamo jednu drugaricu koja je obuhvatila 15 omladinaca. Nepovezano s njime imamo jednu drugaricu koja je obuhvatila 15 omladinaca. U grad šaljemo redovito materijal.

Original, strojopis

Sing, AIHRPH, SKOJ-11/1178

51

1944, siječanj 28.

Pismo Štaba Turopoljsko-posavskoga NOP odreda Okružnome komitetu KPH Pokuplje o mjerama koje se poduzimaju za sprečavanje pljačke i prodiranje neprijatelja te o teškoćama u postavljanju zasjeda

Š T A B
TUROPOUSKO-POSAVSKOG
ODREDA

Dne 28. I. 1944.

Drugarskom
OKRUŽNOM KOMITETU K.P. POKUPLJE.

Primili smo Vaš dopis od 28. I. 1944.

što se tiče prodiranja neprijatelja na naš teritorij, pljačkanje sela, odvođenje ljudi i t.d. o tomu smo mi svemu upoznati i mi s kakvim materijalom sada momentano raspolažemo, poduzeli smo dos-

¹¹ Roje

ta dobre mjere za sprečavanje njihovih namjera u vezi s pljačkom, ali naš teritorij jeste od Siska do Zagreba, Karlovca, pa niz Kupu opet do Siska. Mi imamo izvještaj gdje su se nalazile svakog dana naše jedinice. Rijetko koji dan prođe, da ne postavljamo zasjede ili vršimo neke napade ili pratimo Transporte i t.d. U ovo nekoliko dana od kako je formirana Brigada i kako su ostala samo 2 bataljona u našem odredu, naš odred nije imao vremena skoro ni da si ošuri odijelo. A što se tiče uspješnih zasjeda, to se rijetko kada desi, da je zasjeda uspješna. Više puta neprijatelj ne naiđe, nekada peta kolona izda zasjedu, a mnogo puta se desi greška sa same naše strane na samoj zasjedi. S obzirom, da su mladi borci, ili neki opali prije metak ili nastane kolebanje prilikom dolaska konjice ili zataji mitraljez i t.d. tako da je 15% zasjeda uspješno. Što se tiče prebacivanja hrane iz Posavine prije nekoliko dana trebala je novoformirana Brigada »Franje Ogulinca (Selje)«, da prebaci transport za Posavinu, ali joj nije uspjelo, s obzirom, da su sada zasjede po cesti, prugi i t.d. — Znamo i to, da je jako teško polit, radnicima na terenu raditi i objašnjavati narodu, da mi nismo u stanju spriječiti pljačke neprijatelja, ali uzmimo u obzir, kakav imamo materijal i koliki teritorij, pak ćemo doći do zaključka, da se ne može više ni raditi, a koliko god bude moguće mi ćemo nastojati, da spriječimo pljačku i u svim pogledima izaći u susret što se tiče prebacivanja hrane i t.d., jer nama je jasno, da sve ide u korist N.O. Borbe, a savjete uvijek primamo i milo nam je kad nas neko savjetuje i opominje, vjerujem, da Vam je poznato, da smo mi mladi rukovodioci i da nam treba pomoći.

Primitite drugarski pozdrav

Smrt fašizmu — Sloboda narodu!

Komesar:
Šnobl¹ [v.r.]

Komandant:
Čokara² [v.r.]

M.P.³

P.S. Naš jedan bataljon krenut će za Posavinu, jedan je otišao za Kupčinu a jedan se nalazi u Hasan brijegu.

Original, strojopis
Sign., AIHRPH, KP-169-347

¹ Franjo
² Milan Radović
³ Okrugli pečat: Štab Turopoljsko-Posavskog
NOP odreda Hrvatske,
(u sredini petokraka zvijezda)

1944, siječanj 28.

Operativni izvještaj Štaba Zagorskoga NOP odreda Štabu Druge operativne zone NOV i PO Hrvatske za siječanj 1944. godine

ŠTAB ZAGORSKOG N.O.P.O.
H R V A T S K E

Op. Broj : 9/44.
Dne 28. I 1944.

Štabu II. Operativne Zone NOV i PO Hrvatske.

OPERATIVNI IZVJEŠTAJ

U posljednje vrijeme naši bataljoni tj. od zadnjeg izvještaja vršili su slijedeće akcije:

Bivši II. bataljon sada I. vršio je slijedeće akcije i zasjede: 7. I. bio je smješten u selu Veternica, s time da je držao osiguranje i zasjedu kod Golubovca i Kuzmincu. Neprijatelja nije bilo. Dana 8. I. bataljon se nalazio na istim položajima kao i prije, te istog dana neprijatelja nije također bilo. 9. I 1944. bataljon se nalazio također na starim položajima do 12 sati, a poslije izvršio je pokret sa cijelim bataljonom i zauzeo nove baze sa rasporedom: jedna četa u mjestu Lobor ispod groblja, a jedna četa u Loboru iznad crkve Marija Gorska, s time da su prekopali cestu na dva mjesta Lobor — Zlatar i postavili barikade. 10. I. bio je isti bataljon na starim položajima kao i prvi dan do 2 sata, poslije izvršen je pokret sa cijelim bataljonom na nove položaje sa rasporedom: I. četa u seu Vrlcu, II. i III. četa u selu Čret kod Lepoglave i tamo postavili zasjede. Prekopali su cestu na jednom mjestu i postavili barikade, neprijatelja nije bilo. 11. I. četa bila je na položaju kao i prvi dan, a II. i III. četa zauzele su slijedeće položaje: u mjestu Loboru iznad crkve Marije Gorske, istog dana neprijatelja nije bilo. 12. I bataljon se je nalazio na istim položajima kao i prvi dan, a neprijatelja nije bilo. 13. I bio je pokret, te je cijeli bataljon zauzeo slijedeće baze: I. četa zauzela je položaj u Starom Golubovcu u selu G. Labaši, II. četa u Petrovoj Gori, a treća četa u Veternici, akcije nije bilo. 14. I 1944. bataljon bio je na istim položajima kao prvi dan, jedino je treća četa rušila prugu Lepogla-

va —Očura i porušila u dužini 600 m, neprijatelja nije bilo. 15. I 1944. bataljon je bio na istim položajima do 2 sata, kada je krenuo u nove baze i to: prva i druga četa u mjesto Radoboj, a treća četa ostala je na položaju na Veternici, neprijatelja nije bilo. Istog dana navečer cijeli bataljon krenuo je na rušenje pruge i kopanje ceste Sv. Križ —Krapina. Pruge je porušeno 200 m i miniran jedan most.

III. četa tog bataljona istog večera otišla je na rušenje pruge Očura— Lepoglava, koja je porušena u dužini 600 m. Po završetku akcije bataljon se vratio na baze kao i prvi dan. 16. I. prva četa nalazila se na položaju u Radoboju, druga u selu Slukani, a treća na Veternici. Neprijatelj nije naišao. 17. I 1944. prva četa sa Štabom u Radoboju, dok je druga četa bila na osiguranju kod sela Biškupi jer je Okružni N.O.O. imao konferenciju u školi Šemnica. Treća četa bila je na položaju na Veternici. Neprijatelja nije bilo. Istog dana navečer I. četa izvršila je akciju na rušenju pruge i kopanje ceste Sv. Križ —Krapina, tom je prilikom prekopala cestu na tri mjesta i porušila prugu u duljini 350 m. 18.1 I. četa se nalazila u mjestu Radoboj, dok je II. četa otišla u sastav III. bataljona ujutro u 7 sati. III. četa imenovana je II. četom, te je krenula iz Veternice u Radoboj gdje je zamjenila II. četu koja je otišla u novi III. bataljon. Istog dana neprijatelja nije bilo. 19.1 I. četa nalazila se je na položaju u selu Slukan, dok se je II. četa odmarala, te je navečer krenula u akciju u selo Tenšeki gdje su rekvirirale bandite i doveli 40 kola raznog plena. 20. I jedan vod I. čete nalazio se je u zasjedi kod Velike Vesi, a jedan vod nalazio se na položaju u selu Slukan, dok se je II. četa nalazila u Radoboju na odmaranju. Istog dana neprijatelja nije bilo. I. četa navečer krenula je na rušenje pruge i prekopanje ceste. Porušena je pruga od 500 m, a cesta prekopana na tri mjesta. 21.1 1944. I. četa se nalazila u Radoboju, a II. četa bila je u zasjedi u Velikoj Vesi. Na istu zasjedu naišla su jedna oklopna kola na koje su zapucali i u koliko smo saznali ubijeno je 6 neprijatelja, sa njima je neprijatelju uspjelo da pobjegne. Od naše strane gubitaka nije bi-

lo. 22.1 I. četa bila je na položaju u selu Fijački, a II. četa bila je na istim položajima kao i prije. Jedan vod ove čete krenuo je u zasjedu u Polje ispod Krapine i naišao je na neprijateljsku zasjedu te je prihvatio borbu sa istim. Gubitak bande nismo mogli ustanoviti pošto je bila već noć, a oni su se povukli. Od naše strane lakše je ranjen jedan drug. 23. I krenuo je cijeli bataljon i zauzeo nove položaje: I. četa u Novom Golubovcu, a II. četa sa Štabom na Veternici, a poslije podne formirana je III. četa. Navečer je krenuo cijeli bataljon za pratnju ranjenika. 24. I zauzeli smo baze u Selnici gor. I. četa sa Štabom bataljona i ranjenicima u selu Vrlici, II. četa u zaselku Puklini, a III. četa u donjim Sambolićima. Tu smo odmarali cijeli dan

te su navečer krenuli sa ranjenicima za Kalnik, te su stigli do Budinščine, ali su dobivene informacije da su kanali zatvoreni te da se ne može napred. Opet su se vratili u stare baze. Na istim položajima bio je cijeli bataljon kroz 3 dana, čekajući informacije da sprovede ranjenika za Kalnik. Međutim, dobiveni su ponovno podaci da to nije nikako moguće. Tako se je cijeli bataljon zajedno sa ranjenicima povratio natrag te zauzeo položaj na Veternici dana 27. I. Toga dana bataljon se je odmarao. 28. I bataljon zajedno sa ranjenicima krenuo je na put i to za Donji dio Zagorja, gdje će smjestiti ranjenike i ostati u akcijama.

II. bataljon. Bataljon je imao položaje u selu Strmcu. Dobiveni su podaci da je neprijatelj krenuo sa municijom iz V. Trgovišća za Krapinske Toplice. Jedna četa je odmah otišla u zasjedu i bila u zasjedi do 9 sati navečer od 3 sata. Neprijatelj međutim nije naišao. Iste noći išla je jedna četa u akciju na prugu Luka —Veliko Trgovišće. Uništeno je 300 m pruge.

8. I. Toga dana bio je bataljon sa jedinicama na istim položajima. Neprijatelja nije bilo.

9. I. Tokom noći porušena je pruga u dužini od 200 metara te porušen jedan drveni most na cesti Ključ —Oroslavlje, neprijatelja nije bilo.

10. I. Toga dana bataljon je bio na istim položajima te je navečer krenuo na nove položaje prema Trim Kraljima. Neprijatelja nije bilo.

11.1. Dobiveni su podaci da će neprijatelj krenuti iz Klanjca prema Tuhlju. Poslana je jedna četa u zasjedu i čekala cijeli dan, ali neprijatelj nije naišao. Ostatak bataljona bio je na položaju kod Tri Kralja. Izvidnička desetina bila je na izviđanju prema Krapinskim Toplicama. Ustanovila je da se neprijatelj ukopava na brdu iznad Krapinskih Toplica. Borbe toga dana nije bilo.

12.1. Jedna četa zauzela je položaj u Ravnicama (selo Tišljari), a jedna četa rušila je prugu Luka —Trgovišće. Pruga je porušena 100 m. Neprijatelj nije naišao.

13. I. Dvije čete toga bataljona držale su zasjedu u Gredicama, dok je jedna desetina sa minerskom grupom išla minirati jedan željeznički most između Zaboka —Trgovišća. Isti nije potpuno porušen, pošto nije bilo dovoljno eksploziva.

14. I. Toga dana bila je I. i II. četa u zasjedi na cesti Klanjec — Veliko Trgovišće i na cesti Klanjec —Tuhelj. Jedna četa imala je položaj na Mrzlom Polju. Jedna desetina koja je bila u svom posebnom zadatku nalazila se je u Ravnicama, gdje je zapucala na bandu koja je došla iz Krapinskih Toplica. Banda je natjerana u bijeg. Bilo je oko 60 bandita. Borci bili su zadovoljni što su natjerali neprijate-

lja u bijeg. Po pričanju seljaka imao je neprijatelj jednog ranjenog. Municije je utrošeno oko 60 kom.

15.1 I. i II. četa imala je položaje u Ravnicama, a III. četa u Mrzlom Polju. Jedan vod od prve čete išao je u zasjedu kod Krapinskih Toplica, a jedan vod je imao položaj kod Tri Kralja. Vod koji je bio u zasjedi kod Krapinskih Toplica zapucao je na neprijatelja koji je bio postrojen na sajmištu. Pošto je neprijatelj odmah zapucao sa brda i iz bunkera iz Toplica sa bacačima i mitraljezima, nije se mogao vod održati već je odstupio prema Trim Kraljima. Tome vodu zatajio je mitraljez baš u momentu kada je trebao otvoriti vatru, tako je pucao samo jedan mitraljez. Neprijatelj je imao 6 mrtvih i dva ranjena. Ovom vodu pošao je na pomoć jedan vod od II. čete, ali je isti malo zakasnio te je već neprijatelj nastupao prema Ravnicama. Vod se je povukao i zauzeo položaje s time, da nije neprijatelju prepuštio da se približi našim bazama. Borci su se dobro držali i nisu odstupali. Ispucali su oko 100 komada municije. Bataljon nije imao gubitaka. Toga dana također je upućena I. četa u Štab Odreda radi formiranja III. bataljona.

16. I Bataljon je imao položaj u selu Mrzlom Polju i toga dana se je odmarao.

17. I Bataljon je izvršio pokret pravac Sveto Jurajski Vrh i Plemenščina. Na sektoru Sv. Jurajski Vrh išla je naša patrola po dezertere koji su dezertirali iz raznih bataljona sa zadatkom da ih pohapse. Međutim, nisu bili svi kod kuće nego je naša patrola našla samo trojicu. Od ovih troje jednoga je naša patrola ubila, pošto je istio htio patroli pobjeći. Ta ista patrola donesla je dvije puške, 80 komada municije, dvoje hlače, 2 bluze, 2 para cipela i jedan šinjel. Plen je uzet od dezertiranih drugova koji se nisu pronašli kod kuće. Neprijatelja toga dana nije bilo.

18.1 Bataljon je zauzeo položaj u Plemenščini. Navečer u 19 sati bataljon je izvršio pokret pravac Flegari, od kuda je išao u predviđenu akciju. I. i II. četa išla je na zadatak da likvidira neprijateljsko uporište Sveti Rok Lupinjak, ali nije bilo uspjeha, jer nismo mogli preći granicu u ono određeno vrijeme i na onom mjestu, gdje smo to trebali. Istu akciju ostavili smo za drugi dan.

19. I Bataljon je imao položaj u staroj bazi u selu Flegari od kuda je navečer išao u akciju u Sveti Rok Lupinjak i u tvornicu stakla. Raspored je bio slijedeći: I. četa išla je na banditsko uporište u tvornici stakla, a II. četa na Lupinjak. I. četa svršila je svoj zadatak u potpunosti. U samom tom uporištu bilo je svega 16 bandita. Kod samog napada bile su dvije desetine u zasjedi, jedna na mostu kod Rogača, a jedna preko granice na Sutli tamo gdje je banda imala posebni izlaz po iskopanoj grabi u slučaju napada za sam bijeg. Ista

zasjeda je za vrijeme borbe jurišala, dok su ostale jedinice te čete bile raspoređene po manjim grupicama koje su u isto vrijeme napale bandu također na ovakovim grupicama. Banda se u glavnom nije borila osim par njih koji su pucali i istim uspjelo je pobjeći. Za vrijeme napada pokušala je banda iz Rogača ići u pomoć, a koju je odbila naša zasjeda koja se je tamo nalazila. U toj borbi borci su se dobro držali. Plijena svega bilo je: od te čete: 9 Švaba živih i dva mrtva, 8 karabina, 250 komada municije, 6 šaržera punih sa Njemačkom municijom za mitraljez, 11 odjela, 11 para cipela, 9 šinjela, 4 remena, koji su uzeti u toj tvornici kod raznih mašinerija. Gubitaka ta četa nije imala. Poslije izvršene akcije vratila se je u ugovorenu bazu u Brišlinu. II. četa koja je imala zadatak da likvidira banditsko uporište Sveti Rok Lupinjak, nije joj uspjela akcija, pošto je banda bila obavještena da će se izvršiti napad, a mi nijesmo dobili točne podatke gdje i kako je bila utvrđena. Osim toga banda se je skoncentrirala sva na položaju i nekoji od njih bili su čak na drvećima i nisu tako dugo pucali dok nisu došli sasvim blizu njihovih baza. Kada su borci jurišali prema zgradama i do samih zgrada gdje bi imala biti banda, a koje nije bilo jedino bila je u bunkeru, i to opletenom jakom žicom kako i kod granice. Za tu žicu nismo dobili podatke da ista postoji i nije se znalo za nju dok nisu borci na nju naletjeli. Pri tom je neprijatelj otvorio jaku vatru i ta četa imala je 3 teško ranjena od kojih su 2 odmah umrli i 6 lakše ranjenih i prema tome četa se je povukla u bazu. Pri tom neprijatelj je imao 6 mrtvih. Koliko je imala ranjenih nije poznato. Ova je četa izvršila nakon akcije pokret u pravcu Plemenščine, gdje se je sastala i sa drugom četom.

20. I 1944. Bataljon je na istim položajima u Plemenščini. Novoga nije bilo ništa.

21. I 1944. II. četa je išla u Pregradu na sprovod poginulim drugovima, a ostali bili su u bazi i likvidirali onih 9 neprijatelja koje su zarobili u akciji na uporište Glažutu. Iste noći izvršen je pokret prema Tuhlju i Dubrovčanu te Mrzlom Polju. Neprijatelja nije bilo.

22. I 1944. Toga dana bataljon se nalazio na istim položajima, a navečer išao je jedan vod u akciju na prekopanje ceste Trgovišće — Toplice i Trgovišće — Dubrovčan. Jedna četa rušila je prugu Luka— Trgovišće. Porušena je u duljini od 450-500 metara. Neprijatelja nije bilo.

23. I 1944. Toga dana bataljon se je odmarao na istim položajima. Neprijatelj nije naišao.

24. I 1944. Toga dana bataljon je zauzeo baze oko Kraljevačkog Strmca. Toga dana bataljon je ujedno formirao III. četu i rušio komunikacije oko Zaprešića i Klanjca.

25. I Toga dana imao je cijeli bataljon pokret za nove baze prema Dubravici, a jedna četa čekala je neprijatelja u zasjedi kod Kraljevca, ali neprijatelj nije naišao.

26. I 1944. Za taj dan pa nadalje nismo primili izvještaje od tog bataljona.

III. Bataljon. Taj bataljon formiran je 17. I 1944.

18. I 1944. Taj dan bio je bataljon na položaju u selu Smrečki, a jedna četa bila je na položaju u selu Bohmeci. Istog dana neprijatelja nije bilo.

19. I 1944. Istog dana bio je bataljon na slijedećim položajima: jedna četa u Novom Golubovcu, odakle je dala jedan vod za Očuru, dok je jedna četa bila na Veternici. Neprijatelja nije bilo.

20. I 1944. Bataljon bio je na istim položajima. Neprijatelja nije bilo.

21. I 1944. Toga dana 1. četa bila je na položaju u Jesenju Gornjem, a jedna četa u Đurmancu. U Đurmancu je jedan vod držao zasjedu iznad ceste kod pilane prema Žutnici. Naišla je jedna ustaška kolona u jačini od 30 ustaša, naša zasjeda otvorila je vatru na njih. Neprijatelj se je odupro. Tom prilikom vodila se borba 30 minuta. Ubijeno je 4 ustaše i 7 ranjeno. Municije je utrošeno 120 komada, a zarobljeno 135 komada metaka i 4 bombe, ofenzivne.

22. I. Toga dana bataljon još se je zadržao u Đurmancu, gdje je rušio komunikacije. Prekapao je cestu i rušio prugu. Izviđačka desetina krstarila je pravcem iznad Krapine.

23. I 1944. I. četa dala je 1. vod u zasjedu kod crkve Sveta Tri Kralja i jednu desetinu ostavila u zasjedi u mjestu Đurmanec, a ostatak bataljona bio je smješten u selu Gornji Benkovci. Izviđačka desetina krstarila je bodom sela Gornji Benkovci iznad Krapine, Zutnice i natrag. Istoga dana neprijatelja nije bilo. I. četa navečer je krenula na bunker koji se nalazi između Krapine i Zutnice i natrag. Isto tako izvršen je fingirani napad na Krapinu i jedan vod na Zutnicu, dok je jedan vod bio u zasjedi. Sa jednom desetinom lijevo i sa jednom desetinom desno kod bunkera, 4 strelca povukli su se blizu bunkera i bacili 3 bombe i zapucali na bunker, ali neprijatelj se nije htio predati, jer je bio dobro utvrđen. Utrošeno je 200 metaka i 3 ofenzivne bombe.

24. I 1944. godine četa bila je na položaju u mjestu Đurmanec. Druga četa bila je u zasjedi na cesti Krapina — Zutnica u selu Dolići i jedan vod bio je u zasjedi iznad sela Dolići prema Žutnici. U 11 sati došao je neprijatelj iz Krapine prema Žutnici u jačini od 40 gestapo koji su se šuljali iznad naših zasjeda i privukli se u blizinu, gdje su otvorili vatru na naše zasjede, tom prilikom bio je jedan drug lakše ranjen i jedan drug nestao. U toj borbi potrošeno je 150 meta-

ka. Jedna desetina rušila je prugu Žutnica —Đurmanec i porušila 80 m.

25. I 1944. Istog dana izvršena je akcija, na neprijateljsko uporište preko granice na Sloveniji u Žetalju kod Macelja. Ova akcija nije uspjela onako'kako bi trebala, a razlog je tome obavještajna služba. Vodič pokazao je krivu kuću, na koju smo mi počeli tući, a •gdje seje trebala nalaziti neprijateljska vojska. Međutim, u njoj nije bilo nikoga. Za to vrijeme se je neprijatelj pripremio za napad. Jedna neprijateljska baza uspjela se ipak zauzeti, dok je još glavna ostala, jer kako je navedeno neprijatelj se je očajno branio a povrh toga bile su na prozorima iste zgrade rešetke te se nije moglo bacati bombe u nju. Iz zgrade u kojoj smo zaplenili slijedeći plen, neprijatelj je uspio pobjeći. Zaplenjeno je slijedeće: Jedan mitreljez M.G. sa 600 naboja, 1 šmajser, prsni mitraljez, sa 150 metaka, 2 karabina sa sandukom municije, 1200 komada, 34 hant granata, jedan dalekozor, jedna kotlića sa priborom, 5 komada čebadi, 4 šinjela, 3 para čizama, 2 para cipela, 4 šatorska krila, 3 komada ranaca, 1 paket sanitetskog materijala, 3 kišne kabanice, 2 opasača. Kod ove akcije bio je sa naše strane jedan lakše ranjen.

Od 26. I pa nadalje nije primljen izvještaj.

Smrt fašizmu — Sloboda narodul

Politkomesar:

J.¹ **Vidiček** [v.r.]

V.D. Komandanta:

Družinec Ivica [v.r.]

M. P.²

Original, strojopis

Sign., AIHRPH, NOV-9/1136

¹ Josip

² Okrugli pečat: Štab Zagorskoga narodnooslobodilačkog partizanskog odreda Hrvatske (u sredini zvijezda petokraka)

M u n i c i j e z a																														
T . mitraljez								p. mitraljez						Topovi			Bacači			Bombe						Eksploziv				
Vojničko	civilno	Protukolsko	Paralele	Švarzloza	Sontiljeri	Kockis	B reda	Šmajser	»M. G.«	z.b. Brno	Njemački	Talijanski	Belgijski	Šoša	Haubice	Brdski	Protukolski	laki	teški	revolveri	ofenzivne	defenzivne	konja	mula	samarni sedala	Kapsla	nagazne mine	dinamijskih upaljača	Dvogleda	Brojno stanje od dne
1442			152							1430				380						82	25	15	2		sedla 2					
2357			145						550					500						40	18	19	4		sedla 4	40	2		2	
2880	30									1250				580						30	25	13								
600																				12										
1320										250										21	10	10								
								150												100	4		5		sedla 3 i samara 2				2	
8607	30		>97					150	550	2930				1460						273	94	57	11		11	40	2		4	

Jedinica	Brojno stanje						N a o r u ž a n j e																										
	po spisku		U rashodu		Na licu		p — u — š — a — k — a										teški mitraljez			puško mitraljez				topova		bacača							
	drugova	drugarica	drugova	drugarica	drugova	drugarica	šmajsera	mauser 7,9 cm	manliker	talijanske	francuske	ruske	razne vojn.	civilne	prot. kolske	parabele	švarcloze	sortiljen	Kočkis	breda	lanci	z.b. Brno	Njemački	Talijanski	Belgijski	Šoša	Haubica	brdski	Protiv kolski	laki	teški	revolvera	
I. bataljon	164	13	3		161	13	2	62	43	32	4											3				3							8
II. bataljon	158	16			158	16		37	39	33	4					2						3				2							3
III. bataljon	125	6	5		120	6	1	48	21	24	3			1		3						3				2							3
Vod za vezu	19	-	1		18			1	9	7																							
Štab, str. kuriri, amb. radionica	59	3			59	3		22	11	5	2											1											2
Stab Odr.	9	1			9	1	1																										8
Ukupno	534	39	9		525	39	4	17	123	10	12			1		5						10				7							25

Jedinica	Broj- no stanje	SOCIJALNI SASTAV							NACIONALNI SASTAV										POLIT. PRIPAD.					Po stanju dne	Primjedba
		radnika	seljaka	zanatlija	namještenika	voj. polit. lica	intelektualaca		Srba	Hrvata	Slovenaca	Muslimana	Židova	Ceha	Ukrajinaca	Mađžara	Nijemaca	Talijana	članova K.P.	kandidata K.P.	S.K.OJ.-a	simpatizera	čl. ost. partija		
I bataljon	177	42	96	34	1	-	4	—	-	177	-	-	-	-	—	-	-	-	15	7	34	121	—	28	
II bataljon	180	61	61	55	1	14	2	-	1	179									19	5	30	126	-	I	
III bataljon	138	33	75	25	1	-	4	-	-	137	1	-	-	-	—	—	—	—	14	3	16	105	-	1944	
Vod za vezu	22	5	10	5	1	-	1	-	-	22	—	—	—	-	-	—	—	—	3	-	2	2	—		
Stab, str., kuriri, ambul., radiona, i intedant.	45	4	27	9	2	3	—	—	—	45	—	—	—	—	—	—	—	—	3	—	2	6	—		
UKUPNO:	562	145	269	128	6	17	11	-	1	560	1								54	15	84	360	—		

Politkomesar s. o.
Op. br. 8/44.
Dne 28 I 1944

M.P.³

Komandanta
Družinec Ivica [v.r.]

³ Okrugli pečat: Štab Zagorskoga N.O.P.O.
(u sredini petokraka zvijezda)

1944, siječanj 28.

***Izveštaj Štaba Prvoga bataljona Štabu Žumberačko pokupskoga NOP
odreda o borbi s ustašama i Nijemcima kod Vratnika***

Štab I Bataljona ŽPO
28. I. 44

Štabu Žumberačkog Partizanskog N.O. Odreda Hrvatske

Predmet: Operativni
izveštaj od 28. I. 44

Prema dobivenim informacijama koje smo dobili u jutro 28. o. mj. saznali smo da neprijatelj namjerava izaći iz svojih baza i napasti naše snage sa 3 strane, i to: sa strane Mokrica, sa strane Luga i sa strana Kozlaka. Ta informacija pokazala se točna jer je neprijatelj stvarno izišao danas u jutro iz svojih baza u jačini od 3 — 4 kompanije i nastupao sa 4 strane na položaje koje su držali naši borci. On se kretao u 3 gore navedena pravca i od Gregurić brega.

Naše jedinice nalazile su se od jutra na položajima i to: I četa na položaju Vratnik, II četa na položaju Draganja Selo i III četa Slani Dol. Sve su čete bile zauzele položaje ispod sela na najdominantnijim tačkama.

Neprijatelj je, kako smo gore naveli, nastupao sa jačinom od oko 3-4 kompanije gestapovaca i oko 100 ustaša.

Neprijatelj je vjerojatno imao namjeru da izvrši pljačku ovih sela u većem obimu, protjerati ujedno nas sa položaja koje držimo i time kontroliramo ovaj položaj te na taj način spriječiti mobilizaciju koju vršimo jer je o njoj preko svoje obavještanje službe svakako obavješten.

Sa strane ovoga štaba u vezi sa gore navedenom informacijom koja je dobijena tokom ranog jutra izdata je oko 7 sati zapovjest svim jednicama da iziđu na svoje položaje, dobro se na njima spreme da dočekaju neprijatelja.

Neprijatelj nastupavši u gore navedenim pravcima naišao je najprije na položaje I čete, a jedna neprijateljska kolona naišla je kasnije na položaje II čete od kojih seje odmah povukla i usmjerila svoje kretanje ka položajima I čete. Cjela snaga neprijatelja usredo-

točila je svoje djelovanje uglavnom na položaje naše I. čete. I. kolona neprijatelja koje je nasrnula na položaje I čete bila je dočekanana našom žestokom vatrom na brisanom prostoru i prisiljena na povlačenje, ali je u tom naišla njihova druga kolona od Grdanjca koja je udarila bočno na naše snage tako da su se naši morali povući. Banda je prilikom boravka u selu zapalila nekoliko stanja i izgleda popljačkala selo. U međuvremenu počeo je da djeluje naš teški bacač i pod njegovom vatrom banda se povukla iz sela, a naša četa zauzela je ponovo svoje položaje.

Borba je prestala oko 16 sati dne 28. o. mj. Banda se povukla u svoje baze.

Tokom borbe naše snage postigle su djelomično pred njih postavljene zadatke. One su uspjele spriječiti neprijatelja da dođe u sela u kojima se nalaze sadašnje baze naših jedinica. Spriječile su paljenje i pljačkanje istih sela. Uspjele su neprijatelja protjerati, dočim nisu uspjele spriječiti ulazak neprijatelja u selo Vratnik, i nisu uspjele zarobiti plijena niti živih bandita. Gubitci neprijatelja u ovoj borbi bili su znatni, ali njih ćemo moći saznati preko svoje inf. službe. Ostali su vidni tragovi krvi i pozna se na zemlji trag kuda su izvlačili svoje gubitke, a i po pričanju civila može se zaključiti da su im gubitci iznosili nekoliko desetaka mrtvih i ranjenih. Jedan civil koji je vozio izjavio je da je bilo 17 mrtvih bandita, dok broj ranjenih nije poznat, ali se može pretpostavljati sigurno da je barem dva puta veći.

Tokom borbe mi smo imali 6 ranjenih drugova od kojih je jedan pao u ruke bande. To je drug Strahinić Dako, Partizan I čete. Ostalih 5 drugova je otpremljeno u bolnicu. Drug koji je nestao i o čijoj sudbini se do sada ne zna ništa pozitivno je drug pročelnik SKOJ-a u bataljonu Kranjčec Miško. On se je tokom borbe u jednom momentu nalazio u blizini zamjenika komandanta bataljona i drug zamjenik misli da je isti pao u probijanju kroz gestapovske redove u selu Vratniku. Od ranjenih drugova koji su upućeni u bolnicu dva su rukovodioci i to Badovinac Jure, vd¹ vodnik I čete i vd politdelegat Gabriša Slavko.

Prilikom borbe utrošeno je 2250 puščanih i mitraljeskih metaka, 62 metka za teški mitreljez Fiat, 13 mina za teški bacač.

Oružja je izgubljeno 2 karabina od druga Kranjčeca i druga Strahinića.

Tokom borbe naročito su se istakli hrabrim, discipliniranim i odlučnim držanjem: drug politdelegat Žokalj Alojz koji je ostao sam kod ranjenog druga i ako je neprijatelj ugrožavao svojom blizi-

¹ Vršilac dužnosti

Od novodošlih drugova bila je nekolicina koji se nisu pokazali u prvoj borbi hrabrim, ali općenito drugovi su se vrlo dobro držali i izvršavali su naređenja pretpostavljenih stariješina bez zamjerke.

Politkomesar: [v.r.] Komandant:
.....² [v.r.] Tarbuk Đorđe¹ [v.r.]

1944, siječanj 28. СД
Zagreb

NEZAVISNA DRŽAVA HRVATSKA - MINISTARSTVO ZDRAV-
STVA I UDRUŽBE
GLAVNO RAVNATELJSTVO ZA UDRUŽBU I DRUŽTVOVNU
SKRB
ODJEL ZA DRZVNU IZSELJENIČKU SLUŽBU

UREDOVNO IZVJEŠĆE

GOSPODINE MINISTRE!

Dne 26. siječnja o. g. dovedena su u Zagreb, na Kanal — Radnička cesta br. 1, u barake za snubljenje i odpremu radnika na rad u Njemačku, 42 mužkarca pod pratnjom njemačke oružane snage.

² Potpis nečitak.

Dopraćene osobe potiču iz sela Bukovje i Orle, te susjednih sela, sve kotara Velika Gorica, od kojih su neki izkazali da su pripadnici narodne zaštite, vatrogasci i domobrani na dopustu.

Sutradan dne 27. siječnja o. g. predvedeni su ti ljudi na liečnički pregled, a svaki je od njih imao u ruci tiskanicu liečničke potvrde, propisane po Hrvatsko-njemačkom utanačenju o hrvatskim radnim snagama od 3. II. 1943., na kojim tiskanicama su već bili izpunjeni osobni podatci, izpisani po nepoznatoj osobi, a koje podatke izpunjavaju hrvatski službenici mješovitog hrvatsko-njemačkog povjerenstva za snubljenje radnika, koji se tamo nalaze. Bjelice tih tiskаница nisu uručene tim osobama sa strane hrvatskih označenih službenika, kao što je to redovito postupano.

Istoga dana t.j. 27. siječnja o. g. dopraćeno je u barake daljnjih 47 osoba, koje potiču od nepoznato kuda, te su trebale biti liečnički pregledane tek sutradan.

Za sve ove naveo je njemački upravitelj baraka g. Kuhle, da neće biti snubljeni na rad u Njemačku, jer da ti spadaju pod njemačke oružane snage.

Ovih 89 osoba odpućeni su toga dana sa Glavnog kolodvora u 16.15 sati u tri zatvorena vagona redovnim putničkim vlakom za Njemačku, te prema tome označenih 47 osoba nije ni liečnički pregledano. Svi ovi su navodno odpremljeni njemačkim prijevoznim kartama »Wermachtschein«-om.

U barakama je navodno prije njihovog odlazka izdana sa strane g. Kuhle-a potvrda za odpremu tih ljudi na rad u Njemačku, providena njegovim podpisom i žigom, a na postaju Glavni kolodvor ih je uz pratnju njemačkih oružanih snaga sprovodio i činovnik ovdašnjeg ureda Glavnog njemačkog opunomoćenika za radni ulog g. Pressinger, koji inače i prati redovne Transporte radnika za Njemačku i na kolodvoru obavlja sa njemačke strane poslove potrebne oko odpreme.

Prema izjavi žena gore označenih 42 osoba iz kotara Velike Gorice, bila su njihova sela obkoljena po njemačkim oružanim snagama, te mužkarci odmah odvedeni.

Željezničko i pogranično redarstvo na hrvatskoj državnoj granici u Savskom Marofu potvrdilo je prolazak tih oko 90 osoba u tri zatvorena vagona, ali da uredovati t.j. pregledati transport nisu mogli, jer im je pratnja njemačkih oružanih snaga odgovorila da se radi o partizanima i da oni nemaju ništa s time posla.

Prema redovnom postupku vjerojatno će i ove osobe biti zadržane u radničkom prolaznom logoru u Marburgu radi liečničkog pregleda i razkuživanja, pa bi se žurnim posredovanjem vjerojatno moglo utvrditi potankosti o spomenutim osobama.

Čast je spomenuti, da je u međunarodnom hrvatsko-njemačkom utanačenju o radnim snagama od 3. II. 1943. predviđeno izričito sljedeće:

Čl. III. toč. 1.:

»Snubljenje i unajmljivanje hrvatskih radnika obavlja izključivo i zajednički hrvatska državna izseljenička služba Glavnog ravnateljstva za udružbu i društovnu skrb i ovlaštenik Glavnog opunomoćenika za radni ulog.«

Čl. III. toč. 4. zadnji stavak:

»Njemačka se strana obvezuje, da će radnike, čiji radni ugovori ne odgovaraju ovim uvjetima, izključiti iz transporta. Dospiju li unatoč toga takovi radnici na područja Njemačkog Reicha, uzkratit će uredi rada poslodavcu dozvolu za uposlenje, a radnicima dozvolu za rad.«

Čl. IV.:

»Snubljenje, posredovanje i unajmljivanje hrvatskih radnih snaga, smije uslijediti jedino u okviru ovog utanačenja. Putovanje radnika u Njemački Reich i njihovo zaposlivanje na području Njemačkog Reicha protivno odredbama ovog utanačenja ima se sprečavati.« —

Ovo izvješće dostavlja se prema nalogu broj Taj. 7-1944. od 26.1, o. g., suglasno okružnici Predsjedništva vlade broj Tajni 49-1944. od 22.1. o. g.

ZA DOM SPREMNI!

NADSTOJNIK OPĆE-UPRAVNOG ODSJEKA:
ODJELA ZA DRŽAVNU IZSELJENIČKU SLUŽBU:
Dr. Emil Orozović [v.r.]

- 1./ g. MINISTRU ORUŽANIH SNAGA, na ruke;
- 2./ g. MINISTRU VANJSKIH POSLOVA, na ruke.

Z A G R E B

Čast je dostaviti prednje u smislu okružnice Predsjedništva vlade broj Tajni 49-1944. od 22. I. 1944.

ZA DOM SPREMNI!

M.P.¹

PO NALOGU MINISTRA
PROČELNIK ODJELA:
u.z.
Dr. Emil Orozović
Dr. Emil Orozović [v.r.]

Original, strojopis
Sign., AIHRPH, Fond NG, Inv. br. 376

55

1944, siječanj 29.

Pismo Oblasnoga komiteta KPH za zagrebačku oblast okružnim komitetima na teritoriju oblasti o značenju formiranja i potrebi populariziranja Desetoga korpusa »Zagrebačkog« NOV i POJ

Oblasni Komitet K.P.H.
za zagrabačku oblast
Dne, 29. I. 1944.

Okružnim Komitetima
na teritoriju Oblasnog Komiteta
za zagrebačku oblast

Dragi drugovi,

19. o. mj. po Naredbi Glavnog Štaba Narodno-oslobodilačke Vojske i Partizanskih Odreda Hrvatske, formiranje X. Korpus »Zagrebački« NOV i POJ.
U sastav toga Korpusa ušle su XXXII i XXXIII. Divizija i Zapadna Grupa Partizanskih Odreda Hrvatske.
Formiranje ovog Korpusa od velikog je kako vojničkog, tako i političkog značaja za Sjev. Hrvatsku, pa i za Jugoslaviju. On je re-

¹ Okrugli pečat: Nezavisna Država Hrvatska
Ministarstvo zdravstva i udružbe
Glavno ravnateljstvo za udružbu i društvo vnu skrb
Odjel za državnu izseljeničku službu

zultat rada naše Partije, kojoj je uspjelo, da do velike mjere proširi narodni ustanak u sjevernim krajevima Hrvatske. Možemo reći da i u ovim krajevima velika većina hrvatskog naroda učestvuje u Narodno-oslobodilačkoj borbi.

Formiranje ovako krupne vojne jedinice tim je značajnije, što je ono došlo kratko vrijeme poslije zasjedanja, t. j. II. zasjedanja AV-NOJ-a i stvaranja Nacionalnog Komiteta. To je znak da hrvatski narod svuda prihvaća liniju naše Partije i gazi preko svih narodnih neprijatelja, pa i onih, koji su ga htjeli održati vezanog uz reakcionarnu kliku iz bivše HSS na čelu s dr Mačekom, to je znak krahiranja politike čekanja.

Od naročitog je značenja da je ovaj Korpus dobio naziv »Zagrebački«. Ovim će se još jače učvrstiti jedinstvo između hrvatskog i srpskog naroda i uništiti neprijateljska rabota među Srbima, da Hrvati još uvijek stoje u većini po strani od borbe. Otvoreni i prikri-veni neprijatelji Narodno-oslobodilačke borbe, a naročito oni u uporištima, dobili su snažan udarac. Kako je Zagreb glavni grad Hrvatske i kao takav poznat i u međunarodnom svijetu, to će naši prijatelji i suradnici i naša braća iseljenici, dobiti još više potstreka, da nas pomažu politički i materijalno, a reakcionarne klike Engleske i Amerike, koje pomažu dinastiju Karađorđevića i jugoslovensku izbjegličku »vladu« još će jače spoznati, da su im pokušaji sprečavanja naše NOB i vraćanja starog stanja, uzaludni.

Dužnost je svih partijskih organizacija i članova Partije, da preko antifašističkih organizacija, na mitinzima i zborovima populariziraju X. Korpus »Zagrebački« i objasne narodu značenje njegovog formiranja.

Na oslobođenom teritoriju, a naročito na neoslobođenom, i to u prvom redu u Zagrebu i ostalim gradovima, treba ispisivati parole »Živio X. Korpus »Zagrebački« NOV i POJ«.

Napominjemo Vam, da je broj boraca Narodno-oslobodilačke Vojske u sjevernim krajevima Hrvatske, za posljednjih 6 mjeseci porastao od 700¹ na 7.000.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Za komitet:
Božičević² [v.r.]

» . . .
Original, strojopis
Sign., AIHRPH, KP-82/3192

¹ Sudjelovanje naroda u NOV u ovim krajevima bilo je znatno brojnije ali je veliki dio, bilo pojedinačno ili u sastavu jedinica, odlazio u druge krajeve, a naročito u Slavoniju. Opširnije vidi: Grada SZH, knj. V, dok. br. 125 i 179.

² Ivan

1944, siječanj 29.

Izveštaj Kotarskoga komiteta KPH Zlatar Okružnome komitetu KPH Krapina o političkom stanju u kotaru i organizacijskom stanju komiteta

Kotarski komitet K.P.H.
Z l a t a r
29. I. 1944.

Drugarskom
Okružnom Komitetu K.P.H.
Krapina.

I z v j e š t a j .

POLITIČKA SITUACIJA: Na području kotara Zlatar, u mjestu Bedekovčina pojavila se je reakcionarna klika »Zaštita Narodne Obrane« i to iz mjesta Stubice došla su dvojica te su u Bedekovčini predobili Čorko Viiima i Tkalec Vilima, obojica mladića, odveli ih sa sobom sa namjerom da će ih odvesti na kurs u Njemačku. Isti t.j. Čorko i Tkalec vratila su se nakon 8 dana svojim kućama i počeli sa svojim radom da povećaju grupu. Počeli su legitimirati, tjerati mladiće u banditsku vojsku, u selu Špičkovini dali su uhapsiti po banditskoj vojsci dvojicu, ali su ovi imali rudarske isprave i banda ih je pustila kući. Na opomenu koju im je dao naš drug kazali su, da se njima ne može ništa dogoditi da je u Brežicama i njima kuhala partizanka jesti. Od tih dvojice uhapšen je Tkalec Vilim, dok je Čorko Vilim istog dana otišao u Zagreb po nove direktive za banditski rad. Na ostalom području kotara Zlatar do sada se ne opaža rad reakcionarnih klika, jedino je opaženo da je Gabro Petanjek iz opć. Mače sa nekim svojim pristašama pobjegao u Zagreb i da dolazi iz Zagreba do Bedekovčine i da njihove obitelji donose njima hranu do Bedekovčine. Taj Petanjek je bio predsjednik Kotarske organizacije HSS i zastupnik.

Narod simpatizira našu borbu, a to se opažalo prigodom napadaja na Zlatar, kada se opažalo u narodu neko veselje da će se skršiti banda u uporištu Zlatar, te je narod u svemu rado pomagao našoj vojsci u svemu, ali nakon neuspjeha, odnosno nakon što su se naše jedinice vratile sa opsjede Zlatara, u narodu se opaža prepla-

genost — strah — od bande, koja upada svaki dan u obližnja sela Zlatara, kao n. pr. u Klimen, Brlekovo selo, Donja i Gor. Batina, Lobar, vršeći pljačku, hapšenje i zlostavljanje naših simpatizera.

U selo Čički došla je banda iz Bedekovčine i to četvorica da piju kod seljaka, a narod im je dao samo da ih se čim prije riješi i kad su oni otišli u svoje uporište Bedekovčinu, uzeli su jedna kola i došli ponovno u isto selo i tamo na selu oduzeli Ban Petru 60 lit. vina, Petrovečki Antunu 10 lit. vina, a na putu kad su se vraćali poslije te pljačke razbili su vrata na kleti seljakinje Line Glumpak i ukrali iz kleti sve vino. Prema izjavi naroda sada u Bedekovčini imade oko 200 bandita Švaba.

U selu Poznanovec, Lug i Bukovec banda je ubila 6 ljudi kada su pred bandom trčali. Banda je u Poznanovečkom Lugu zapalila tri kuće, tri staje i tri kleti, opljačkala je cijelo selo. Dana 22. ov. mj. išla je banda u patrolu u Mače i Sutinsko gdje su izviđali zgrade u koje bi se imali naseliti i to u Maču u školu Čehulić, Posarić Stjepana, a u Sutinskom u zgradu toplica i Riterovu štalu. Kad se je ista banda vraćala u svoj garnizon bila je pijana i pucala je tako, da je narod zatvarao prozore pred njima iz straha. U selu Veliki Komar kod Čehulića, dobili su četiri gospodara pismeno naređenje od nepoznatih lica, da u roku od 5 dana imadu posjeći trideset stabala u svojim dvorištima, te je na istim stablima oguljeno 8 kora i na stablu označeno slovo »N«. U tom pismenom naređenju je navedeno tko u roku od pet dana ne posječe, da će se ga kazniti smrću, i da kod sječe tih stabala imade prisustvovati muško i žensko. Podpis je bio »partizan«. Izgleda da se ovdje radi o nekom paničaru i o tom se provlađa istraga, pa se ovdje možda radi o djelovanju reakcionarne klike. Seoskom N.O.O. uputili su se odmah ti seljaci, koji im je rekao da ne trebaju sjeći ta stabla, jer je to banditski nalog da prikažu partizane u lošem svjetlu.

Dana 22. ov. mj. upala je banda iz uporišta u Zlataru u selo Brlekovo gdje je pretražila svaku kuću. Tukli su Turčin Amaliju i Uroić Slavu i pitali su ih gdje su im sinovi. Uroić Magdu opljačkali su i to jedan prsten, jednu naušnicu i lančić sve od zlata. Kruhak Alojzu zapalili su štalu sa dum-dum metcima kao i razbili klet i pustili sve vino. Banda lovi muškarce i sve tjera u Zlatar. Istog dana uhvatila je 4 mladića i sa sobom odvela u Zlatar.

Prema dobivenim podacima u Zlataru imade oko 350 ustaških bandita, među kojima dolazi do svađe, jer ustaše Bosanci hoću da idu u akciju po selima, dok domaći kažu da će samo braniti Zlatar. Jedan ustaša je htio pobjeći iz Zlatara, ali su ga prije pokušaja bijega uhvatili i ubili.

Dana 27. I. u jutro oko 6 sati upala je iz Novog Marofa ustaška banda u jačini od 100 bandita u selo Pece, opć. Budinščina i tamo je uhapsila 5 naših ljudi, među kojima jednog partizana, koji se je tada nalazio kod svoje kuće, kao kurir iz brigade »Braće Radić« i svu petoricu odveli sa sobom u Novi Marof, gdje se nalazi oko 200 bandita ustaških i gdje uspostavljaju vlast općinsku i kotarsku, te prisilno provodaju mobilizaciju do 1926. godišta u ustašku uniformu. Također banda tamo pljačka i uništava kuće naših simpatizera.

Prema dobivenim podacima banda se nalazi uzduž drž. ceste Sveti Ivan Zelina do Novog Marofa, krstareći po danu, dok se na večer povuče u uporišta Novi Marof, Breznički Hum, Bisag i Sveti Ivan Zelina, t.j. banda ima nakanu uspostaviti promet na toj asfaltiranoj cesti, kao i prugu Zagreb-Varaždin, jer banda već tjera narod u Novom Marofu koji gradi prugu i cestu.

Dana 27. I. oko 12 sati stiglo je 50 ustaških bandita u mjesto Hrašćina uz prethodnu pucnjavu i na brzo banda se je povukla u Breznički Hum. Banda je u Hrašćini izjavila, da će slijedećeg dana doći opet u Hrašćinu i Budinščinu i da će tamo uspostaviti svoju vlast i dati popraviti prugu.

Prigodom svih tih upada opaženo je da se mladići pred bandom posakriju, dok se ostali narod nalazi pred velikim strahom od pljačke, i ostalih nasilja koja banda provđa.

Do sada se je u općinama kuda nije krstarila banda opazalo da narod sve više ulazi u naše organizacije, ali sada je nastao zastoj u tome i narod nestrpljivo očekuje dalji razvitak događaja.

Na području općine Budinščina i Hrašćina Trgovišće prigodom posljednjih akcija na banditsko uporište Zlatar, ostavila je cijela brigada Matija Gubec, jako slab dojam u narodu, s time što u brigadi ne postoji drugarstvo, već međusobne svađe, naročito se to događalo među rukovodećim drugovima, kao i nediscipliniranost jer rukovodioci ne pokazuju nikakovu brigu za borce kao drugove. Na narod puno djeluju svađe, psovke neposluh i si. kod te brigade. Narod također govori o lošim postupcima saniteta kod ranjenika prema kojima su surovo postupali, ne vodeći dovoljno brige i ne pokazujući nikakovo drugarstvo.

Iz kotara Zlatar, narod se slabo odaziva našoj mobilizaciji iako simpatizira našu borbu, ali se isti narod također ništa ne odaziva u banditsku vojsku, već jedini što banda prisilno uhvati po okolišnim selima svojeg uporišta. U narodu kolaju vijesti da banda pravi pozive za u vojsku od 1909. do 1926. g.

Opaža se u narodu da sa nepovjerenjem gleda na savez između Sovjetske, Engleske i Američke države, jer Engleska i Amerika još do danas nisu otvorile drugu frontu i time dale izdašnu pomoć

bratskom Sovjetskom Savezu kao i našoj N.O.B.-i. Narod sa zadovoljstvom i veseljem prima vijesti o uspjesima naše N.O.V.-e kao i o uspjesima Crvene Armije.

Dana 21. I. upala je banda iz Zlatara u Lobor i tamo uhapsila naših 11 ljudi, ali ih je odmah pustila s time, da se imadu drugi dan javiti u Zlataru. Banda je upala u kuću Brlečić Petra u selu Završje i pravila mu u čivatom stanu premetačinu, te su istome uzeli 920 Kn. novaca koji je bio ubran u narodu na N.F. Banda je tom prilikom po selima nudala kutije šibica šverc po 50 kuna, ali narod nije htio kupovati. Kad je banda stigla pred školu, skidala je naše ispisane parole i bacila ih na cestu i kad su izlazila djeca iz škole pozivali su djecu da gaze po tim našim parolama i da pjevaju ustaške pjesme, ali su djeca počela bježati na sve strane a ustaše vikali za njima da će pucati po njima ako se ne vrate, ali djeca su pobjegla. Narod bježi pred bandom u šumu i kopa zemunice i zakloništa.

Dana 23. I. 1944. upala je banda u Mihovljane, a omladina i pioniri razbježali su se na sve strane pred bandom. Banda je unapred poslala vijest da se neka ne plaše i da neka nikud ne bježe, jer da se neće nikome ništa dogoditi. U opć. Mihovljan uhapšena su dva pljačkaša koji su u ime partizana pljačkali i predani štabu Odreda. Vraćeno je — oštećenima iznos od 40.000 kuna novaca što su oteli ti pljačkaši, pa je narod i ovaj puta uvjerio, se, da partizani hoće pravednost.

ORGANIZACIONO STANJE: Kotarski komitet K.P.H. sastoji se od 7 članova. Rad K.K. je dosta slab, pošto se pojedini drugovi ne snalaze u radu na svakom mjestu. Potrebna im je veća pomoć O.K. K.P.H. u pogledu političke svijesti, i t.d.

U općini Budinščina postoje 2 P.J.¹ od 10 članova. Održan je sastanak sa obim P.J. i prenešeni su direktivi na njih, te ima izgleda da će te P.J. odpočeti sa dobrim radom.

Općina Hrašćina Trgovišće imade 2 P.J. sa 10 članova, sa kojima je održan sastanak 22. ov. mj. i na njih su prenešene sve direktive.

Općina Zlatar imade 2 P.J. sa 9 članova, sa kojima je održan sastanak 23. ov. mj. i na njih su prenešene sve direktive.

Općina Bedekovčina imade jednu P.J. sa 5 članova, sa kojima je održan sastanak 15. ov. mj. i na koje su prenešene sve direktive.

Općina Mihovljan, imade 2 partijca od kojih se ne pokazuje nikakav rad, te su pozvani u vojsku.

U općini Lobor imade jedan drug član partije, koji radi u toj općini po N.O.O.

¹ Partijska jedinica.

Općina Mače, imade 1 part, jedinicu od 3 člana u selu Orehovića. Ista P. J. do danas nije pokazala ništa u radu i 2 člana te P. J. pozvana su u vojsku.

U selu Poznanovec, opć. Bedekovčina postoji 2 člana partije, rad od istih je slab.

U selu Bukovec postoje 2 člana partije, isti su do danas pokazali slab rad i pozvani su u vojsku.

Sve ove P. J. nisu dovoljno shvatile i pokazale inicijativu u radu, pa nisu ni održavale radne ni prosvjetne sastanke redovito i skoro nikako, već su uvijek čekale da dođe koji član iz K. K. Potrebna im je veća politička svijest. Radi se na tome da se stalno posjećivaju sastanci i proučava temeljito sav materijal, kao i da vrše sve zadatke i direktive koje su na njih prenesene.

SKOJ. U kotaru Zlatar imade 8 Skoj. grupa sa 37 članova.

K. K. Skoja ne postoji, pošto je prijašnji rasformiran radi slabog rada, a novi još do danas nije formiran.

Na sjednici 14. I. 1944. plenuma K. K. K. P. H. bilo je zaključeno da će se formirati 27. I. 1944. K. K. Skoja, međutim, drugovi koji su bili predviđeni za K. K. SKOJ-a nisu došli na formiranje, i stoga razloga nije formiran K. K. SKOJ-a. Na sjednici K. K. K. P. H. održanoj 28. I. 1944. predviđeno je da se formira K. K. SKOJ-a dana 1. II. 1944.

USAOH. Postoji 27 USAOH odbora sa 149 članova i nema formiranog K. USAOH odbora, kao ni Opć. USAOH odbora.

N. O. O. Postoji 1 K. N. O. O. sa 29 članova, 7 opć. N N. O. O. sa 44 članova i 72 seoska N. O. O. sa 364 člana.

Rad svih tih N. O. O.-a dosta je slab, jer se drugovi izgovaraju da ne mogu održavati skupštine ni organizirati narod, pošto je narod preplašen od bande, koja dnevno krstari po našim selima i vrši zlostavljanje i pljačku nad našim drugovima osobito članovima naših organizacija, pa čak ni narod od toga straha neće posjećivati skupštine.

Sjednice K. N. O. O. održavaju se redovito, dok sjednice Opć. i seoskih N. O. O. održavaju se neredovito, pošto su neki drugovi članovi N. O. O. previše uplašeni od bande.

A. F. Ž. U kotaru imade 29 odbora sa 164 članica. Prema direktivama O. K. da više ne postoji više rukovodstvo A. F. Ž. rad A. F. Ž. se je u posljednje vrijeme pokazao dosta dobar, naročito dok su se naše jedinice nalazile u našem kotaru odbori A. F. Ž. pokazali su se dobro po svim pitanjima.

VOJSKA: Mobilizirano je 97 drugova.

Srušeno je 6 mostova, na cesti i pruzi stvarane su barikade dok su se ovdje nalazile jedinice N. O. V.-e.

U brigadu Braće Radića odaslano 8 vojnih dezertera iz općina Mihovljani.

Jedinice Z.P.O.H.² izvršile su akciju kod Tenšeka Petra, Rude i Augusta, uzeli im sve što je potrebno za njih, ubili na brijegu Rudu, Petra uhapsili, dok je August uspio pobjeći bandi u Sveti Križ Začretje. Ovu akciju je narod primio sa velikim oduševljenjem. Isto su naši polit, radnici uhapsili tokom ov. mj. 8 bandita između njih 2 Nijemca i svi predani Štabu Z.P.O.H.

Zaplijenjeno je 20 sanduka jabuka (oko 700 kg), 2 gunja i 1 šatorsko krilo, kao i 25 dkg duhana, u D. Šemnici.

Akcije i rekviracije izvršene po jedinicama N.O.V.-e, o čemu nemamo točnih podataka.

AGITPROP: U kotaru održano je 15 mitinga prosječan posjet od 35 do 400 ljudi. Sav materijal podijelio se je ispravno i organizirano je čitanje skupno. Pisane su parole i zidne novine. Narod voli čitati naše parole pogotovo zidne novine, koje je uspostavila P.J. Budinščina, a narod se također vrlo zanima za našu štampu.

Formirana je ekipa od 22 člana za održavanje skupština po kotaru i ti svi drugovi bacili su se na rad sa zadatkom kojeg su dobili.

Za Glas Hrv. Zagorja poslali smo 7 članaka. Za pisanje tih članaka prenijeli smo direktive na sve P.J. kao i na N.O.O. ali do sada vrlo malo se je pokazao rad u tom pravcu.

VEZA I OBAVJEŠTAJNA SLUŽBA: Do sada veze i obavještajna služba slabo funkcionira pošto drugovi koji su odgovorni povezanost i obavj. službi polažu malo važnosti tome radu i ako je taj rad vrlo važan.

OBRAČUN:

Part, članarine 1500 Kn.

Part, priloga 850 kn.

Ukupno: 2.350 Kn.

Za mjesec siječanj 1944. ubrano je Narodnog fonda 92.930 Kuna ali imade pojedinih općina koje još nisu ubrale fond, pa ćemo ovaj ostatak priložiti u obračunu za drugi mjesec.

U naravi prikupljeno je 17 kg masti i 100 kom jaja.

Od novca utrošeno je:

Pomoć drugari čama od kojih	su muževi u lugoru	5.000 Kn.
Utrošeno u bazi K. N.O.O.		1.000 Kn.
Za druga koji je postradao od	požara, od bande	25.000 Kn.
	Ukupno:	31.000 Kn.

² Zagorski NOP odred.

Gore navednih 17 kg masti i 100 kom jaja što su drugovi nosili u bazu K. N.O.O. ali ih je na putu banda pojurila, drugovi su predali u bataljon koji se nalazio u Budinščini.

ZAKLJUČCI:

Zaključeno je na sjednici K.K. K.P.H. plenuma, 28. I. 1944. i to:

Da drugovi K.K. posvete naročitu pažnju na organizaciono stanje u opć. Maće, Mihovljan i Lobor, pošto je u tim općinama na najnižem stupnju organizaciono stanje Partije.

Da se formira 1. II. 1944. K.K. SKOJ-a, o čemu smo i napred napomenuli.

Da se organizira po selima skupno čitanje, da se na tim sastancima proučava brošura »Drugo zasjedanje Zavnoha« koju smo dobili prije nekoliko dana.

Da se organizira jedna desetina za kopanje zemunica i da se u najskorije vrijeme iskopaju tri velike zemunice, za to je odgovoran drug iz N.O.O.-a.

Da se u svakom selu pronađu 2 do 3 dobrovoljca za u vojsku pa da oni obiđu ostale u svom selu i da ih tjeraju u vojsku.

Da se čisti teren od bandita, t.j. od špijuna i izdajica.

Da se dadu direktive svim P.J. i da u svakoj općini bude jedan partijac odgovoran za kopanje zemunica, te da se u svakoj općini iskopaju barem tri zemunice.

Slijedeća biro sjednica K.K. K.P.H. će se održati 6. I. 1944, a plenuma 14. I. 1944.³—

Smrt fašizmu — sloboda narodu!

Uz drugarski pozdrav:

Kos⁴ [v.r.]

Original, strojopis

Sign., AIHRPH, KP-82/3196

57

1944, siječanj 30.

Izveštaj Kotarskoga komiteta KPH Samobor Okružnome komitetu KPH Pokuplje sa sastanka kotarskoga komiteta

³Vjerojatno se odnosi na veljaču jer je datum pisma 29. siječanj.

⁴ Dragutin Novosel, sekretar KK KPH Zlatar.

KOTARSKI KOMITET
KOM. PARTIJE HRVATSKE
SAMOBOR

Drugarskom O.K. K.P.H.
Pokuplje

Drugarski drugovi,

Dana 30/1/44. održali smo sastanak K.K. K.P.H. dnevnim redom:

- 1/ Izvještaj o radu
- 2/ Agit prop
- 3/ Politička situacija
- 4/ Mobilizacija
- 5/ Konferencija i dopisi
- 6/ Razno i kritika

Na sastanku su prisustvovali svih 7 drugova i drugarica Savka¹. Na sastanku pretresali smo sav rad o pojedinim drugovima iz kotarskog Komiteta kako bi izbegla raznim nedostacima koje nailazimo u radu.

- 1/ Izvještaj o radu.

Predvidili smo druga Veseloga² za kandidata K.K. U opć. Stupniku postoji opć. Komitet od 3 člana, dvije partijske jedinice od 6 člana, 5 kandidata i predviđeno općin. rukovodstvo od 3; 2 skojevske grupe od 9 članova, 8 odbora USAOH od 39 članova. Postoji opć. N.O.O. od 6 članova, 7 selskih od 30 člana, opć. odbor A.F.Ž. od 3 člana, 6 selskih od 21 člana.

K.N.O.O. ima 14 članova, od toga 4 su u užem plenumu a ostali u širem plenumu. Dalje povećati odbor i stvoriti gospodarsku komisiju.

Kotarski komitet Skoja broji 6 članova kojima treba dati punu pomoć, jer se teško snalaze u radu, zato je potrebno da se što više povežu sa partijskim organizacijama na terenu.

K. A.F.Ž. broji 6 članova koje pokažaju volju za rad samo im treba pružati više pomoći od strane partije.

Opć. Sv. Martin ima jednu partijsku jedinicu od 5 članova, 7 kandidata, 2 skojevske grupe od 10 članova i deset odbora

¹ Priređivači nisu utvrdili prezime.

² Ivan Herceg

U.S.A.O.H. II N.O.O. od 46 člana, opć. 7 članova, 5 odbora A.F.Ž. 18 članova.

Opć. Sv. Nedelja ima 2 par. jedinice od 6 člana i 2 kandidata, 1 skojev. grupu od 5 člana i 7 odbora U.S.O.H. 30 člana, 6 odbora A.F.Ž. 22 člana.

Opć. Vn. Samobor 4 N.O.O. do 20 člana, 5 odbora U.S.O.H. 27 člana, 3 odbora A.F.Ž. od 12 člana.

Opć. Bregana 4 N.O.O. od 21 člana, 2 odbora U.S.O.H. od 9 člana, 1 odbor pionira 10 člana.

Opć. Brezovica 2 N.O.O. od 9 člana; u ovoj općini slab rad zato jer se stalno nalazi neprijateljska vojska više od pola općine.

U čitavom kotaru održano je 12 masovnih sastanaka od 1075 muškaraca i žena.

2/ Agit. Prop.

Širimo najviše preko naše štampe i sa masovnim sastancima pojedinačno i preko naših organizacija. Narod dijelom se odaziva na masovne sastanke i upoznao sa linijom narodno-oslob. borbe i sa Nacionalnim komitetom oslobođenja Jugoslavije. A drugi dio naroda se boji šta neprijatelj širi propagandu kako se budu Njemačka i Engleska složile i da unište N.O.V. i Sovjetski Savez.

Dalje šire, kako predaju (se) partizani u Bosni na hiljade, u Zagrebu je stvoren logor od partizanskih izbjeglica. Da im bi uspjela propagn. obukli su neke ljude u razne uniforme i sa part. kapama i crvenom petokrakom zvijezdom, tako da bi stvarno narod mislio da se partizani predavaju. Svakim danom sa raznim letkima pozivaju one koji su zavedni u šumama, neka se vraćaju svojim kućama, da im se neće ništa dogoditi. Tako je neprijatelj širio propagandu u posljednje vrijeme, kada vidi da nema drugog spasa jedino što može pisati.

3/ Politička situacija.

U samom našem Kotaru jednog narod se drži pasivno i čeka nešto, a to je zato šta u jednim općinama pojavljuje se zaostala klika oko Mačeka, širiju da nema narod ne ide u partizane jer da tu vode komunisti i da oni nećeju nikada pobjediti, »oni vam lijepo pripovjedaju ali ne bude tako kako se to narodu kaže«. To se najviše čuje u selima oko Samobora. I ova klika počela je širiti kako se je Njemačka i Engleska složila da unište najprije Sovjetski Savez a onda partizane. Peta kolona počela je raditi, širi kako ide deset hiljada belo-gardista iz Jadrana koje šalje Engleska da unište partizane, zato se narod boji jer mi nismo uspjeli raskrinkati tu kliku, da bi narod sav znao da je svako čekanje štetno za narod i narodnu borbu.

4/ Mobilizacija.

U našem kotaru je dosta slaba. Ovaj mjesec mobilizirano je oko 56 partizana i to uz pomoć vojske, najviše je mobilizirano u opć. Bregani. Drugovi naša vojska počela je vršiti prisilnu mobilizaciju ali nije u suglasnosti sa nama. Prvo narod se buni. Šta ako [se] vrši prisilna mobilizacija od reda sve mlađe godine ko je god sposoban, bio on oženjen ili ne, a ne ovako kako to radi naša vojska, dođe u selo 10 partizana kao da love vojne bjegunce, upadnu u kuću i uhvate samo onoga koji nije oženjen, a ostale puste, postupaju kao žandari tako je narod bio ogorčen protiv njih i protiv takovog postupanja. Naš bi bio predlog da se odredi sve mlađe godine ko je god sposoban, mobilizira od reda tako ne bi imali prigovarati da ne ide to po svom pravilu, onda bi narod shvatio i pokori[o] bi se tome.

Smrt fašizmu — sloboda narodu

Uz drugarski pozdrav
Šimun³ [v.r.]

Original, strojopis
Sign., AIHRPH, KP-169/349

58

1944, siječanj 31.

Izveštaj Štaba Obrazovnoga bataljona Štabu Desetoga korpusa »Zagrebačkog« NOVJ o akcijama tog bataljona te o uočenim slabostima u političkom radu s novomobiliziranim borcima

Štab Obrazovnog
bataljona¹

31. I. 44.
Broj: 7/43

Štabu X korpusa
»Zagrebačkog«

Izveštavamo Vas, da od kad se nalazimo na izvršavanju dobivenog zadatka t.j. na rušenju pruge, a pošto se radi dnevno i to cijeli

³ Stjepan Kos

¹ Obrazovni bataljon bio je formiran radi privikavanja novomobiliziranih boraca.

dan, onemogućeno je vojno polit, rad koji je itekako potreban za naš bataljon.

Iako se radi svaki dan malo, no to nije dovoljno.

Usljed takovog slabijeg rada na pol. polju a napornog rada na pruži pojavljuje se dezterstvo, tako da je do sada dezertiralo 9 omladinaca i to svi iz kotara Koprivnice kojima je jedina obrana, da pošto još nisu svi otišli iz njihovih sela. Mi smo skrenuli pažnju na te dezterere pred svim drugovima i objasnili im posljedice.

1. Varović Marijan	rod. 6. XII.	1921. u	srez Koprivnica
2. Mikulan Slavko	" 5.1.	1918. u	srez Koprivnica
3. Dolenec Ivan	" 18.X.	1919. u	srez Koprivnica
4. Hadak Pavao	" 16.1.	1924.u	srez Koprivnica
5. Posavec Dragutin	" 12. I.	1907.u	srez Koprivnica
6. Struad Drago	" 1.VI.	1928.	Hlebine Koprivnica
7. Perić Ljudevit	" 25. VIII.	1923.	Peternec Koprivnica
8. Seretni Andrija	" 6. XI.	1924.	Koprivnica
9. Bratković Vlado	" 18.1.	1925.	Koprivnica

Smatramo da sprečavanje dezterstva jest jedino moguće polit. radom, pa molimo da nam se to omogući time da ne radimo cijeli dan nego od 8-2 sata po podne tako bi jedino bilo moguće razviti potreban polit. rad.

Osim toga molimo da nam se pošalje nešto materijala koji bi se mogao prorađivati u našem bataljonu.

Dosada smo potpuno uništili prugu tj. šlipere popalili a šinje na vatri savili od sela Rijeka pa do Sokolovca što je dužina oko 3.500 metara.

Rad se bolje ne može razvijati jer imamo slabu potporu od civila pošto su oni zaposleni na drugim mjestima.

Smrt fašizmu — sloboda narodu!

Politkomesar:
.....² [v.r.]

Komandant:
S.³ Veričević[v.r.]

Original, rukopis
Sign., AVI I, Fond NOB, k. 554, f. 12, dok. br. 1

²Potpis nečitak.
³ Svetozar

1944, siječanj 31.

Iz dnevnog izvještaja Operativnoga odjela Glavnoga stožera domobranstva NDH o napadu jedinica NOV i PO Hrvatske na Žabno i o borbama kod Čazme i Siska

»DNEVNO IZVJEŠĆE BROJ 31/44.

(po podacima primljenim 31. I. 1944. godine do 9 sati)

Podr. Križevaca: 28. I. oružnička posada Sv. Ivan Zabno (10 km j.i. Križevaca) napadnuta od znatno nadmoćnijih part, snaga¹ morala se poslije jake borbe povući u Križevce. Vlastiti gubitci: 1 zarobljen, 17 nestalih oružnika. 27. I. u podhvat u razviđanja južno od s. Đurđić (4 km j.i. Križevaca) naišlo se na neprijatelja u utvrđenim postavama.

Podr. Bjelovara: Po još neprovjerenom izvješću part, vrše prikupljanje u području 15 km s.s.z. Bjelovara² i kod Kapele (9 km s. Bjelovara) sa vjerojatnom namjerom napadaja na Bjelovar.

Podr. Čazme: Poslije slomljenog neprijateljskog otpora kod s. Bosiljeva (3 km j. z. Čazme) i Čazme zauzeta je Čazma.³ Pučanstvo je sretno i veoma radostno dočekalo naše čete. Neprijatelj odstupio prema Štefanju (10 km s. i. Čazme). Plien: 1 puška, kuhinja i promičbeno tvorivo.

Po izjavama pučanstva vodili su part, međusobnu borbu kod s. Miklouš (6 km j. i. Čazme). Iz jednog zaplijenjenog part, spisa vidi se da se veći broj part, odmeće iz part, redova. . . «

»Podr. Siska: Noću 29/30. I. protunapadajem odbačeni su part, kod s. Dužice (12 km s.z. Siska) i oslobođeni iz zarobljeništva 7 kozaka. . . «

(M.P.)⁴

Po nalogu
Glavara glavnostožernog odjela
glavnostožerni podpukovnik
(HELBICH)⁵
Helbich [v.r.]

*Original, umnožen na šapirografu
Sign., AIHRPH, Fond NG, Inv. br. 33752*

¹ Napad je izveo jedan bataljon Druge brigade Trideset treće divizije NOVJ.

² Riječ je o prikupljanju jedinica Trideset treće divizije NOVJ s namjerom da se uništi željeznička pruga na relaciji Zabno-Bjelovar.

³ Vidi: Zbornik VII, tom V, knj. 23, dok. br. 182, bilj. 4, i knj. 24, dok. br. 115.

⁴ Okrugli pečat: Nezavisna Država Hrvatska
Operativni odjel — Glavni stožer domobranstva

⁵ Dragutin

1944, kraj siječnja

*Proglas Štaba Desetoga korpusa NOV i POJ narodu sjeverne Hrvatske
prilikom osnivanja korpusa*

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Hrvatskom i Srpskom narodu

Sjeverne Hrvatske

U toku dosadašnjih teških, upravo nadčovječanskih bojeva, naša je Narodno-oslobodilačka borba okupila oko sebe sve što je pošteno i čestito u našoj zemlji, sve Hrvate, Srbe, Slovence, Crnogorce i Muslimane, sve koji ljube svoju napaćenu domovinu, koji vole svoj izmučeni narod i žele mu osigurati slobodnu, ljepšu i sretniju budućnost. Pod rukovodstvom našeg omiljenog junaka i genijalnog vođe, sina Gubčevog Zagorja Josipa Broza — Tite, naša je borba zabilježila niz veličanstvenih uspjeha. **Oslobođeni su ogromni predjeli Bosne, Like, Korduna, Banije, Dalmacije, Hrvatskog Primorja, Slavonije, Srbije, Slovenije i Crne Gore. Sve neprijateljske ofenzive su slomljene. Četničke bande su razbijene, a ustaše i okupatori stjerani su u nekoliko uporišta. U narodu i pred svjetskom javnošću, raskrinkani su izdajnički kralj, izbjeglička »vlada« i reakcionarna klinika oko dr. Mačeka.**

Osobito snažan polet zabilježila je naša borba nakon kapitulacije Italije i donošenja historijskih odluka II. Zasjedanja AVNOJ-a. Te odluke — koje su našoj zemlji dale prvi narodni parlament i narodnu vladu, koje su zabranile povratak u zemlju kralju Petru i proklamirale stvaranje nove Jugoslavije na demokratskim i federativnim načelima — te odluke zatalasale su orkanskom snagom narodne mase Jugoslavije i našoj borbi dale novi neviđeni zamah.

Hrvati i Srbi Sjeverne Hrvatske!

I na našem terenu, postigla je Narodno-oslobodilačka borba značajne uspjehe. **Oslobođena je gotovo sva Moslavina i Podravina, velik dio Bilogore, Zagorja, Prigorja i Posavine.** I u našim krajevima narod sve čvršće zbija svoje redove oko Narodno-oslobodilačke fronte i šalje svoje najbolje sinove u slavnu Narodno-oslobodilačku vojsku, jer u njoj gleda svog jedinog osloboditelja, svoju uzdanicu i

zaštitnika pred zulumom pobješnjelih njemačkih krvnika i njihovih ustaških slugu.

Ovo snažno razgaranje narodnog ustanka u našim krajevima pokazuje, da je i Sjeverna Hrvatska — Podravina, Zagorje, Moslavina, Prigorje, Bilogora i Posavina — prošla putem ostalih krajeva Hrvatske i Jugoslavije — putem Narodno-oslobodilačke borbe. **Sa mo posljednjih nekoliko mjeseci, niklo je na našem terenu više brigada i divizija,** koje su se u borbama za oslobodenje Koprivnice i Čazme ovjenčale neprolaznom slavom i pokazale, da su dostojni suborci junačkih ličkih, kordunaških, banijskih, slavonskih, dalmatinskih i ostalih brigada.

Zbog sve snažnijeg razgaranja Narodno-oslobodilačke borbe u ovim krajevima, naredbom Glavnog Štaba Hrvatske, **osnovan je i ovdje kod nas korpus, koji će se zvati X. (Zagrebački) Korpus NOV i POJ.**

Hrvati i Srbi Sjeverne Hrvatske!

Osnivanje X. Korpusa »Zagrebačkog« predstavlja novi ogromni korak naprijed u razvoju naše borbe u ovim krajevima. On je okrunio dosadašnje naše uspjehe u borbi protiv svih narodnih neprijatelja: počam od njemačkih okupatora, ustaša i četnika, do izbjegličke »vlade«, kralja Petra i reakcionarne klike oko dr. Mačeka. No istovremeno Zagrebački Korpus je garancija naših daljnjih uspjeha i pobjeda nad omraženim tuđincima i domaćim izdajnicima. **Kao sastavni dio Narodno-oslobodilačke vojske Jugoslavije, on je garancija, da se našem narodu nikada više neće vratiti staro stanje, da se u našu izmučenu domovinu nikada više neće vratiti izdajnički kralj ni izbjeglička »vlada«, da neće uspjeti podla spletkarenja reakcionarne klike oko Mačeka, kao ni planovi ostalih izdajnika.**

Značenje osnivanja X. Korpusa »Zagrebačkog«, to je veće, što pada u doba, kada velika borba na svjetskim frontama ulazi u svoju odlučnu i završnu fazu: u doba, kada naša bratska Crvena Armija mrvi pred sobom sve Hitlerove »obrambene« linije i snažnim se nalletom približava granicama Rumunjske i Balkana, dok s druge strane Velika Britanija i Amerika vrše posljednje pripreme za otvaranje

II. fronte. U takvoj situaciji, kada stojimo pred konačnim jurišem na Hitlerovu tvrđavu, kada stojimo pred obračunom s Hitlerovim zvjerima i njihovim satelitima, dužnost je svakog Hrvata i Srbina, dužnost je svakog poštenog čovjeka, da se hvata oružja i da se redovima Narodno-oslobodilačke Vojske, bori za oslobodenje svoga naroda.

Zagorci, Podravci, Bilogorci, Posavci, Moslavčani, Prigorci i Zagrebčani!

Radnici, seljaci i građani!

U ovim sudbonosnim vremenima, koje proživljavamo, osnivanje Zagrebačkog Korpusa, treba nam dati novi podstrek za mobilizaciju u Narodno-oslobodilačku Vojsku. Zagrebački Korpus je čedo našega kraja, krv naše krvi. U njemu se nalaze hiljade zagrebačkih radnika i intelektualaca, hiljade zagorskih podravskih, moslavačkih, bilogoskih i posavskih seljaka, koji se divnom požrtvovnošću bore za slobodu i bolji život cijelog našeg naroda! **Pridružite im se i vi svi, koji još stojite kod svojih kuća! Krajnji je čas, da se priključite našoj borbi i da izvršite svoju dužnost prema narodu i domovini!** Ustajte stoga svi listom! Stupajte u redove Narodno-oslobodilačke Vojske! Stupajte u slavne brigade svog Zagrebačkog Korpusa!

DOMOBRANI, DOČASNICI I ČASNICI! Ne prolijevajte više svoje krvi za švapske razbojнике i njihove ustaške slugе! **Prelazite s oružjem u jedinice Zagrebačkog Korpusa, da se zajedno s proslavljenim junacima Narodno-oslobodilačke Vojske borite za slobodu svog napaćenog naroda!**

Hrvati i Srbi Sjeverne Hrvatske!

Svi u borbu za konačno zbacivanje fašističkog jarma! Svi u borbu za ostvarenje našeg vjekovnog sna: za Slobodnu Hrvatsku u federativnoj demokratskoj Jugoslaviji! Svi u borbu protiv njemačkih palikuća, ustaških krvoloka i četničkih ubojica, protiv agenata izdajničkog kralja Petra i reakcionarne kliке oko dr. Mačeka!

Svi na oružje! Zovu nas naša popaljena sela, naše majke i očevi, naše žene i djeca: zove nas mučenička krv palih drugova; zove nas sav naš napaćeni narod; zove nas naša okrvavljena domovina Hrvatska!

ŽIVJELA NARODNO-OSLOBODILAČKA VOJSKA!

ŽIVJELA PRIVREMENA VLADA JUGOSLAVIJE!

ŽIVIO VRHOVNI KOMANDANT NOV, PREDSJEDNIK PRIVREMENE VLADE I MARŠAL JUGOSLAVIJE, DRUG JOSIP BROZ-TITO!

ŽIVJELO BRATSTVO I ORUŽANO JEDINSTVO HRVATSKOG I SRPSKOG NARODA!

ŽIVJELA SLOBODNA HRVATSKA U FEDERATIVNOJ DEMOKRATSKOJ JUGOSLAVIJI!

ŽIVIO AVNOJ PRVI PRAVI PARLAMENAT NARODA JUGOSLAVIJE!

ŽIVJELA HEROJSKA CRVENA ARMIJA, PREDVODNIK U BORBI PROTIV FAŠIZMA!

ŽIVJELI NAŠI SAVEZNICI, BRATSKI SOVJETSKI SAVEZ,
VELIKA BRITANIJA I AMERIKA!

**Štab X. Korpusa »Zagrebačkog«
NOV i POJ**

Original, strojopis
Sign., AIHRPH, NOV-6/650.

61

1944, veljača 2.

Zapisnik s Prve konferencije AFŽ općine Plavšinec

Sa prve konferencije A.F.Ž. opći. Plavšinec

Konferencija je održana 2-II-1944. na kojoj je prisustvovalo 50 delegatica. Drugarice su otvorile konferenciju, najprvo sa političkom situacijom, kada je sa ovim završeno, onda smo prešli na sam rad, t.j. biranje općinske predsjednice, izvršnoga odbora i plenum. U izvršni odbor je birano 5 drugarica, a ostalo je plenum. Kada je sa ovim bilo dovršeno, zatim nam je jedan drug govorio o Kumu- nističkoj partiji. Drugarice su vrlo rado slušale govor kao i sve osta- lo što se govorilo. Drugarice su iznašale izveštaje o svome selu.

Naša općina Plavšinec je vrlo čvrsta organizacija A.F.Ž. osim se- la Novigrada i Delova, drugarice su dale loše izveštaje o svome selu da su većinom peto-kolonaši i da se drugovi nisu odazvali mobiliza- ciji. Ali nadalje drugarice obeća/va/ju da će se ovo sve popraviti i bolje učvrstiti.

A iz moga sela drage drugarice ako je i dosta maleno drugovi se odazivaju za Narodnu borbu tako danas ima 12 boraca iz našega se- la.

Sa naše općinske konferencije, poslana je brzojavka i topli poz- dravi drugu Titu. Konferencija je završena sa narodnom himnom.

S.F. — S.N.

Napisala drugarica Zorka¹
izSrdinca

Original, rukopis
Sign., AIHRPH, AFŽ-9/1141

¹ Usorac

1944, veljača 2.

Izveštaj Štaba Zapadne grupe partizanskih odreda Hrvatske Štabu Desetoga korpusa »Zagrebačkog« NOV i PO Hrvatske o borbama i rasporedu snaga odreda, o popuni komandnog kadra i mobilizaciji u Zagorju

ŠTAB
ZAPADNE GRUPE
PARTIZANSKIH ODREDA
HRVATSKE
Op. broj 2.
2. II. 1944.

ŠTABU X. KORPUSA »ZAGREBAČKOG«

29. I. stigli smo u Zagorje. Na putu nije bilo nikakvih smetnji. Naš Štab se smjestio i odpočeo sa radom. Komesar Grupe drug Štef¹ nalazi se oko Krapinskih Toplica i još se nije sastao s nama.

31.1. III. bataljon Zagorskog Odreda vodio je uspješnu borbu sa Njemcima i gestapovcima koji su u jačini od 450 vojnika krenuli iz Sv. Križa i Krapine prema Radoboju. U borbi koja je trajala 5 sati neprijatelj je pretrpio gubitke od 80 što mrtvih i ranjenih. Naši gubitci 6 mrtvih i 8 ranjenih od kojih tri teže. Primjećujemo da su borci Zagorskog Odreda borbeni i gubitci od 6 mrtvih koji su u glavnom stradali od bacača, nisu djelovali na moral boraca.

Pojačanom aktivnošću jedinica na ovom sektoru, povećat će se broj ranjenika i nužno se nameće pitanje organizacije bolnice. Mi smo mišljenja da bi trebali organizovati bolnicu u koju bi smještali lako ranjene i pokretne bolesnike, dok bi teže i nepokretne ranjenika slali za Kalnik. Za organizaciju bolnice potrebno je stručno osoblje koje u ovim jedinicama nedostaje. Neznamo zbog kojih je razloga Štab XXXII. Divizije za vrijeme svog boravka u Zagorju povukao bolničarku drugaricu Ljerku Štampar, pa Vas molimo da se ista i po mogućnosti i nekoliko drugih bolničara pošalje do našeg Štaba, jer je sanitetska služba u Zagorskom i Zagrebačkom Odredu dosta slabo organizovana. Molimo Vas da nam odmah odgovorite dali se slažete sa predlogom za organizaciju bolnice na ovom tere-

¹ Stjepan Iveković

nu gdje terenske prilike omogućuju podržavanje iste, a česta pratnja ranjenika za Kalnik dosta će zakočiti aktivnost jedinice na ovom sektoru.

Ustaše i dalje drže cestu Varaždin — Zagreb sa istim osiguranjem i popravljaju prugu Varaždin — Zagreb. Doznali smo da je pruga do Marofa popravljena od Varaždina i da je želj. most na Bednji podignut i sposoban za promet. Osim toga ustaše poduzimaju iz Novog Marofa i Huma dnevna patroliranja prema Budinščini i pruži Novi Marof — Bedekovčina što je očigledno da neprijatelj namjera popravljati prugu. Kad završimo formiranje Udarne bataljona isti ćemo poslati na sektor između Zaboka — Bedekovčine — Budinščine sa zadatkom da uništi prugu i cestu. Raspored ostalih snaga naših Odreda biće raspoređen kao što je dogovoreno. Smatramo da bi aktivnost naših jedinica na cesti i pruži Zagreb — Varaždin bila veća i uspješnija kada bi Kalnički Odred sa dva bataljona djelovao na cesti Novi Marof — Bisag ili se prebacio na sektor Cerje Tužno — Varaždin — Novi Marof. Javite nam dali bi se ovakav raspored poklapao sa Vašim operativnim planom i u koliko se s time slažete molimo Vas da izdate naređenje Štabu Kalničkog P. Odreda da rokira bataljone i Štab gdje označite.

Za popunu naših Štabova Odreda potrebno je da nam pošaljete jednog Komandanta za Zagrebački Odred i jednog druga za operativnog oficira u naš Štab koji da bi mogao što uspješnije i bolje rukovoditi Štabovima Odreda koji su na širokom sektoru raspodjeljeni, potrebno je da se bar dva člana Štaba zadržavaju stalno po terenu. Naše je mišljenje da se za komandanta Zagrebačkog Odreda postavi druga Kovačić Alojza zamjenika komandanta Moslavačke Brigade, a za Operativnog oficira našeg Štaba druga Kobala². Neznamo koji će se vojni rukovodioc nalaziti u Štabu kada se ukinu zamjenici Komandanata, pa nam javite dali će postojati operativni oficiri.

Mobilizacija u Zagorju uspješno se sprovodi i dnevno dolazi po 20-30 dobrovoljaca. Trebali bi oko 300-500 pušaka.

Održavanje veze sa Vašim Štabom dosta je otežano usled neprijateljskih koncentracija na pruži i cesti Zagreb — Varaždin, pa Vas molimo da po ovom bataljonu koji prate ranjenike pošaljete radio-stanicu. Isto tako trebali bi za Zagorski Odred 5.000 mauzer metaka, 2.000 manliher i talijanske municije.

Drugovi Slovenci³ krenuli su iznad Rogaške Slatine u Štajersku

¹ predhodno su se malo zamjerali Zagorcima, jer je bilo nekoliko

² Vladimir

³ O tome opširnije vidi: Dok. br. 67.

slučajeva pečenja kokoši po naređenju, a čak su partizani ubijali kokoši kao što su radili Talijani.

Budući da su znaci raspoznavanja na isteku, a zbog otežane veze bilo bi zgodno kad bi znake raspoznavanja dobili za mjesec dana unapred. Za Vaš Štab naručili smo žigove. Za vrijeme napada na Zlatar ustaše su imali 2 mrtva i 11 ranjenih.

Smrt fašizmu — Sloboda narodu !

Politkomesar:
S.O.

Komandant — major:
Bulat Rade [v.r.]

P.S. Šaljemo nekoliko raznih sekcija.

Kopija, strojopis

Sign. A VII, Fond NOB, kut. 551 A, f. I, dok. br. 2-6.

63

1944, veljača 2.

Izveštaj Odsjeka za vojne vlasti u pozadini Desetog korpusa »Zagrebačkog« NOV i PO Jugoslavije pomoćniku načelnika Desetoga korpusa o radu Komande Bjelovarskog područja i odnosu komande i Bjelovarskoga NOP odreda

Štab X. Korpusa »Zagrebačkog« NOV i POJ
Otsjek za Vojne vlasti u pozadini
Br. B 17/44
Dne 2. II. 1944

Pomoćniku Načelnika X. Korpusa »Zagrebačkog«¹

Dne 30. i 31. pr. mj. obišao sam Komandu Bjelovarskog područja i ustanovio slijedeće:

Rad Komande još se uvijek nalazi u organizaciji sekcija i ustanova, i u tome vidi se već i napredak. Intendantura je osnovala krojačku, postolarsku i remenarsku radionicu. Sve tri radionice osjećaju manjak potrebnog materijala, napose postolarska radionica, kojoj nedostaje gornje kože, dok donje kože imade u dovoljnoj količi-

¹ Milan Brunović

„i. Pekarna u Novigradu, vlasništvo jednog privatnika, za slučaj potrebe može peći dnevno do 1.000 kg kruga. Isto tako radi i klaonica. Dvanaest ljudi zaposleno je na kopanju bunkera, odn. spremišta za prikupljano žito i ostale živežne namirnice, te razni materijal. U tome radu mnogo volje i marljivosti pokazuje zamjenik Komandanta drug Kezele Slavko.

Vojno-sudski islednik također je započeo rad kao i vojni sud Komande područja. Međutim vojno-sudski islednik je nestručnjak u radu, ali imade pored sebe svog pomoćnika, bivšeg suca.

Mehaničarska sekcija, koja se dijeli na mehaničarsku radionicu i potkivačnicu također je započela raditi. Zdravstvena sekcija i građevinarska sekcija u formiranju su.

Komanda mjesta u Đurđevcu dosta seje dobro sredila, ali se osjeća da između civilne vlasti i te Komande nije puna suradnja u radu ili pak je ta suradnja nepravilna. Komanda mjesta u Virju, tek je osnovana pa se za sada o njezinom radu ne može ništa reći.

U Komandi Bjelovarskog područja osjeća se naročito nedostatak ljudstva. Sve ljudstvo, koje je došlo iz borbenih jedinica na službu toj Komandi, potpuno je neizgrađeno i vojnički i politički. Pored toga fizički je slabo, a među njima imade mnogo drugarica. Naoružanje im je slabo, a napose se osjeća nedostatak municije za francuske i talijanske puške. Isto tako osjeća se nedostatak vojnog, političkog i stručnog kadra.

Politička svijest naroda veoma je slaba, a osjeća se i rad pete kolone. Tako je na telefonskoj liniji Virje-Đurđevac već nekoliko puta bilo prekida telefonskih žica, a po zidovima ispisuju se neprijateljske parole. (ŽAP)

Odnos između Komande područja i Bjelovarskog partizanskog odreda nije drugarski. Isto tako ne postoji zajedničke suradnje. Tako n.pr. straža Komande područja u svrhu pobijanja šverca i zabrane nošenja živežnih namirnica u neprijateljsko uporište opominje, a u ponovnim pokušajima oduzimlje živežne namirnice od onih, koji ih nastoje prenjeti neprijatelju, a drugovi iz Bjelovarskog partizanskog odreda vraćaju te živežne namirnice natrag prekršiteljima, pošto su ih oduzeli od straže Komande područja. Takav rad samo krnji ugled vojnih vlasti u pozadini, a napose je štetan za našu borbu uopće. Jednim dopisom zamolio je vojno-sudski islednik naše posljednje straže pred neprijateljskim uporištem u Bjelovaru, da se dvije žene, koje su neprijateljski raspoložene prema našoj borbi, prebace u to uporište. Iz neupućenosti drug islednik je dopis naslovio partizanskoj straži. Zbog toga mu Komandant odreda drug Volan² na poledini tog dopisa crvenom olovkom odgovara veoma ne-

² Andrija Bartovčak

drugarskim tonom, da oni nisu nikakva partizanska straža već Bjelovarski partizanski odred, i zajedno s dopisom vraća i te žene. Isto tako drugarski opomenut od Komande područja, da ne šalje u neprijateljska uporišta ljude, koji su zbog svojeg sumljivog držanja pod našom paskom on ponovno grubo odgovara, da valjda neće slati u Bjelovar partizana s partizanskom kapom na glavi.

Da bi se spriječio dalji razvitak takvih nezdravih odnosa, mišljenja sam, da se druga Volana opomene i uputi kakove su kompetencije vojnih vlasti u pozadini.

Kod svih odgovornih drugova vidio sam, da se mnogo interesiraju i da rade sa voljom i požrtvovanjem. U tome napose ističem druga Zamjenika i druga Pomoćnika Komandanta područja.

Mišljenja sam, da bi i toj Komandi područja trebalo narediti, da se jednim raspisom pozovu svi stanovnici na prijavu vojničkog i civilnog oružja, i da se na taj način naoružaju straže Komande Bjelovarskog područja.

SMRT FAŠIZMU – SLOBODA NARODU !

Šef Otsjeka:
Horvat J.³ [v.r.]

Original, strojopis

Sign., AVI I, Fond NOB, K. 551 A, f.14/4, dok. 1

64

1944, veljača 4.
Varaždin

Izveštaj Okružnoga komiteta KPH Varaždin Oblasnome komitetu KPH za zagrebačku oblast o političkoj situaciji, radu i organizacijskom stanju partijske organizacije, SKOJ-a, USAOH-a, NOO, AFŽ u kotarima, u Komandi područja i u Kalničkome partizanskom odredu

O.K. K.P.H.
Varaždin
4. II. 1944.

³ Josip

Oblasnom Komitetu K.P.H.,
za zagrebačku oblast

Položaj.

Dragi drugovi!

Politička situacija na našem okrugu od zadnjeg izvještaja nije se naročito promjenila. Sam narod na našem okrugu jest dobar, simpatizira Narodno-oslobodilačku borbu, te istu pomaže, dao bi zabravo za borbu sve samo da bi ostao doma na miru, da ne bi trebao ići u vojsku.

Kod sprovođenja mobilizacije u zadnje vrijeme nismo uspjeli, a niti nemamo točnog pregleda, koliko je ljudi otišlo dobrovoljno u našu vojsku.

Neprijateljska vojska kontrolira pet cijelih kotara našeg okruga, te patrolira po selima, traži članove NOO-a i vojne bjegunce. Prema tome narod je zastrašen, jer mora stalno da bježi i da se sakriva pred neprijateljem.

Neprijatelj vješto iskorišćava svako hapšenje, naročito klika oko Mačeka. Petokolonaši ubacuju razne parole, kako će partizane uništiti i kako će pročistiti Kalnik. To im naročito uspjeva posle slučaja u Svibovcu¹ sa II. bataljonom Brigade »Matija Gubca«. Pošto se ne mogu politički radnici tako kretati po terenu, narod je ostao prepušten sam sebi i vjeruje tim parolama i zastrašivanjima.

Najbolje se je pokazao naš rad i utjecaj na radništvo u samom gradu Varaždinu, gdje je u tvornici »Tivar« obustavljen sav rad osim jednog odjelenja (predione). Mi smo uspjeli radništvo uvjeriti za koga ono radi i da je to štetno za Narodno-oslobodilačku borbu, a s druge strane onemogućili smo im dobavu ugljena iz naše okolice (Zagorja), tako da ga moraju sada nabavljati iz Njemačke preko Čakovca. Izgleda da kani neprijatelj mobilizirati gradske radnike, koji su sada na dopustu i zbog toga simpatije za našu Narodno-oslobodilačku borbu rastu. Ta situacija u Varaždinu bi se mogla dobro iskoristiti, kada bi tamo imali čvrstu organizaciju, a pošto iste nemamo, to se radništvo, koje sada ne radi, bavi sa švercom, kojega im i sama neprijateljska vlast dozvoljava. Jer kroz šverc dobro zarađuju, ne osjećaju radnici potrebe borbe i do sada se još nisu javili u Narodno-oslobodilačku vojsku.

Tim više nam ne uspjeva rad u Varaždinu zbog toga, jer neprijatelj kontrolira okolišna sela i gradove, jer se sada neprijateljska vojska nalazi i u Varaždinskim Toplicama i Novi Marofu. Još je više

¹ Opširnije o tome vidi: Dok. br. 71.

pridonelo tom stanju ponašanje člana K.P. i starog sindikalnog borca, koji je u toj okolini poznat i to Habek Đuro, koji je dezertirao od nas kući, tamo je bio uhapšen i javno se odrekao Narodno-oslobodilačke borbe i obećao, da će i druge povući iz naše vojske kući. On se sada nalazi u Vojnosudskom odsjeku i partijska konferencija kotara Varaždin osudila ga je na smrt.

Popovi u crkvama otvoreno i organizirano rade protiv naše borbe sa raznim parolama, na pr.: »Kako je ružno viditi omladinu, da nosi prokleta oružje! Kakovi su Vam to narodni prijatelji, koji će Vam oduzeti oltare?«

Klika oko Mačeka — petokolonaši, koji su do sada govorili, da nije vrijeme za borbu, da neće jedan ni drugi pobijediti nego treći, počeli su sa otvorenim radom. Uspostavljaju vezu, da tako organizovano i jedinstveno djeluju po svim kotarevima. Naročito im to uspjeva na ovim našim kotarevima, koje neprijatelj kontrolira, a kretanje i političko djelovanje naše ograničeno je, dok petokolonaši slobodno rade pod zaštitom neprijatelja. Kod nas na terenu imade mnogo ustaša, kojima smo omogućili bijeg iz Paveličeve vojske, a nepravilno smo postupili pošto smo ih ostavili kod svojih kuća ili ih čak primili na rad po specijalnim zadaćama u našoj borbi (ROC), gdje im je data još veća mogućnost raditi za neprijatelja.

Šverc duž Drave i okolice Varaždina je uzeo dosta veliki mah. Uz Dravu smo uspjeli donekle sprečiti šverc i kontrolirati prelaze, no, oko Varaždina je to mnogo teže, a tamo gdje se to može, sprečava. Krivnja je na NOO-ima, koji još uvijek nisu na svom mjestu toliko dorasli, da bi mogli ukazati na štetnost toga. A ima slučajeva da i sami izdavaju propusnice, a i da sami švercaju. Švercanje se ne može uništiti i zbog toga, što narod danas teško dolazi do novaca i ne može se uživjeti u to da bi bio bez novaca, pogotovo to vrijedi za ludbreški kotar i pogotovo za srbska sela, gdje se već dvije godine zadržava naša vojska, pa je narod iscrpljen.

Sama partijska organizacija još uvijek nije toliko jaka, da bi mogla da svoje zadatke sprovede u život.

Kotar Varaždin:

Političko djelovanje na tom kotaru jest ograničeno radom neprijateljskog zaletavanja i pljačkanja po selima, jer naši simpatizeri i svi, koji su se istakli na bilo kakovom javnom radu u Narodno-oslobodilačkom Pokretu u većini bježi, skriva se, teško se ih skupi na sastanke, a kamoli na održavanje širih seoskih sastanaka. Još više nego neprijateljske vojske se narod boji domaćih izdajica. Prilikom dolaska neprijateljske vojske uhvaćeno je oko 17 ljudi, među njima i jedan predsjednik mjesnog NOO-a iz Grešćevine, koji se je pred

neprijateljem dobro držao i bio je pušten, a i od ostalih je većina puštena svojim kućama.

U samom Varaždinu simpatije naroda su na našoj strani. Dok veći dio inteligencije i bolje stojećeg građanstva je neutralno za sada, manji dio drži se klike oko Mačeka. To su poznati: Jugović², Petrović³, Košić⁴, Batušić⁵ i još neki drugi ustaši, koji su se baš na taj način raskrinkali. Oni održavaju sastanke u Varaždinu. Imaju utjecaj i među domobranskim oficirima i sam taj Jugović jest zbog toga u vojsci na Komandi mjesta, da može raditi među oficirima i podoficirima. A jedan od njihovih starih saradnika Ban⁶, koji je jedan od svih drugih uvidio, da se dalje ne može pokušao je samoubistvo, rezanjem žila na vratu, ali mu nije baš uspjelo. K Jugoviću dolaze i neki špekulanti iz našeg oslobođenog teritorija, a naročito iz zapadnog dijela tog kotara (Zagorja) po upute za rad. Do sada još nismo uspjeli u samom Varaždinu da šaljemo nekoga, koji bi tamo stalno boravio i djelovao i to zbog velikog terora, kojega sprovodaju. Jedino vezu imademo preko par drugova, koji su zaduženi da učvrste veze i proširuju iste. Preko njih šaljemo u grad i našu štampu, koju se stalno sve više i više traži. Da interes i simpatija za našu borbu rastu, vidi se i po tome, što se je moglo unovčiti u samom gradu obveznice Zajma Narodnog Oslobođenja za cca 300.000.— — Kuna.

Neprijatelj u zadnje vrijeme baca k nama na teren mnogo špijuna, koji dolaze u ime švercera.

Jedinstveni slučaj u našem okrugu jest, da je član K.P. Habek Đuro pribjegao iz naše vojske i dao javnu izjavu, koju su ustaši bacili u letcima među narod, gdje se odriče Narodno-oslobodilačke Borbe.

Tačnih podataka sa tog kotara u stanju političke situacije nemamo iz gore navedenih razloga.

Kotar Ivanec:

Kako smo mogli saznati preko omladinaca, koji su se vratili iz tog kotara, političko se stanje u tom kotaru mnogo popravilo, te ima izgleda za daljnji uspješni rad. Detaljnih podataka nemamo, pošto od članova Kotarskog Komiteta, koji su 9. I. 1944. otišli na teren, do danas još nismo dobili nikakvog glasa.

² Tomislav

³ Priređivači nisu utvrdili ime.

⁴ Tomislav

⁵ Krunoslav

⁶ Ljudevit

Od omladine smo dobili vijest, da je njihov kurir iz K.K. Ivanca drug Rok⁷ bio tamo prošli mjesec zaklan, i to kod svoje kuće. Po nagovaranju Đure Radelića sina trgovca iz Gornje Voće — ivanečki kotar, koji je bio zadnja četiri mjeseca ustaša, a imao je sigurno veze sa ustašama u Varaždinu, došao je svojoj kući, a 20 minuta nakon toga zvao ga je susjed, da izađe, da ga čekaju drugovi. Čim je izlazio, na vratima bio je zaklan. Vidi se da mu je postavljena zasjeda. Taj isti drug Rok i neki Reiner⁸ koji izgleda, da je isto imao udjela u tom ubojstvu druga Roka, radili su sa groficom Bombeles.⁹

Kotar Novi Marof:

U tom kotaru je narod zastrašen uslijed toga, što je neprijateljska vojska u Varaždinskim Toplicama i Novom Marofu, te tako kontrolira i ostala sela. S druge strane partizanske patrole i izviđači pripucavaju na neprijateljsku vojsku, pa se narod boji te ne dolazi na sastanke, a niti se može bilo šta raditi. Neprijatelj ubacuje lažne parole, to jest, da su oni već natrag zauzeli Ludbreg, Koprivnicu itd. Pošto se tamo teško ili uopće ne kreću naši politički radnici, to je narod neobavješten, pa živi u neizvjesnosti. Zbog te neizvjesnosti, koja tamo vlada 25 omladinaca otišlo je u neprijateljsku vojsku.

Neprijatelj je vršio premetačine po selima po kućama bez ikakvih razloga. Tako je na pr. podvorniku klaonice u Toplicama tom prilikom oduzeto 15.000.— Kn, Kanešiću Andriji pobrali su zlatninu, koju je imao u kući.

U Tuhovcu su pohvatali nešto ljudi, ali nakon preslušavanja su ih vratili.

Naši drugovi su vidili u Toplicama ljude, koji su radili još preko božićnih praznika kao partizani, a sada se nalaze u ustaškoj vojsci i oni su vodili ustašku vojsku u Toplice.

Ustaši su u okolici Varaždinskih Toplica provaljivali kleti, proljevali vino, opljačkali su žito u mlinu od Soša, a to je žito bilo od Narodno-oslobodilačke vojske. Po selima su pljačkali i stoku.

14. I. 1944. g. neprijatelj je iznenadio u Svibovcu naše drugove i hapsio 6 drugova, a tražili su članove NOO-a, u Draškovcu je neprijatelj hvatao ljude i tako uhapsio i 2 člana NOO-a, te je sve skupa odveo u Sv. Ivan Zelina, odnosno u Var. Toplice, gdje su ih tukli. Jedan od uhapšenih išao je na Komandu ustaša u Sv. Ivan Zelini, tražio objašnjenje, zašto su ga tukli, a odgovorili su mu, da ga uopće nitko nije tukao, nego da je on valjda bio pijan. Taj isti je pušten, ali je pričao što je vidio, kako su mučili ostale drugove.

⁷ Kao bilj. 3.

⁸ Isto.

⁹ Isto.

Konačno samo saznali za sudbinu ovih 14 udarnika, koje su ustaše na trik pokupili i odveli. Od njih su trojica streljani, neki u vojski, a ostali još u zatvoru. To jest ona prva grupa udarnika, koja je postojala u Draškovcu.

Ustaši su okupirali sela Sudovec, Dugu Rijeku i Batinu i naredili, da svi vojni obveznici imaju u roku par sati da se jave i tako im je uspjelo u Batini da uhvate dva partizana — Slovenca, 1 drugarica i 1 član Kotarskog Komiteta SKOJ-a. Međutim bile su slovenske jedinice u blizini i pripucale na ustaše, koji su bježali i uhapšenike napustili.

Pop iz Duge Rijeke je u crkvi uskratio, da daje pričest Tereziji Žugec, članici NOO-a, a kad ga je zapitala zašto, rekao je neka pita biskupa. Ta ista bila je prije opatica.

Sadašnje raspoloženje naroda na celom kotaru prema Narodno-oslobodilačkoj Borbi je sasvim drugačije, jer se je narod uvjerio, kakvi su ustaše.

Formirana je koliko do sada znademo u Gornjoj Rijeci udarna grupa od 12 omladinaca, a pet drugova iz Gornje Rijeke otišlo je u Narodno-oslobodilačku vojsku, a na drugim djelovima i općinama ne mogu za sada politički radnici, da se kreću, a članovi NOO-a su se razbježali.

Ovoga mjeseca srušeno je 600 m pruge i prekopana cesta Zagreb—Novi Marof, te Gornja Rijeka —Novi Marof. Te akcije su vršene na tri puta, gdje je sudjelovalo 25-30 drugova.

Kotar Ludbreg:

U tom kotaru situacija se sređuje i sve više se osjećaju simpatije naroda prema NOB. To se može zaključiti i po tome, što narod stvarno hoće da pomaže Narodno-oslobodilačku vojsku. Sada je u toku široka kampanja za sakupljanje masti za Liku i postradale krajeve, narod se je već dobro odazvao tome, tako se je samo u jednoj općini do sada sakupilo 800 kg masti. Narod učestvuje u akcijama: pili pragove na pruzi i prekopava ceste.

Osjeća se življi rad petokolonaša u pojedinim selima, kao što su: Subotica, Hrženica, Grabaševac i tu se oni obraćaju na ustaše i razne ovakove tipove (tabornike i td.). Kada je neprijatelj bacao letke iz aviona, te letke su petokolonaši podmećivali na prozore članovima NOO-a. Čak su se i pojavili, koji su počeli otvoreno raditi sa omladinom, mimo našeg pokreta i SKOJ-a, a i njima smo već u tragu.

U sjevernom dijelu Ludbreškog kotara to jest prema Varaždinu, gdje su više na udaru neprijatelja, narod je više preplašen. Tu se i stalno šetaju špijuni, koji dolaze iz Varaždina. Ali se sada i tu stanje

popravlja. Pa čak u Rasinju opatice u školi znadu, da djeca pletu čarape za partizane, a slažu se s time.

Međimurje:

U posljednje vrijeme situacija u Međimurju se povoljno razvija na NOB i ako okupator poduzima sve mjere, da spriječi veze. Strah od naših prepada, kojemu su izpostavljeni posle izvršenja par akcija sa naše strane, htjeli su odstraniti blokiranje granica. Pošto im svi bunker i zasjede nisu ništa pomogle, sada su postavili na granicu električku mrežu. Tako je radi te električke žice nastradao jedan SKOJ-evac,¹⁰ iz KK Prelog.

U zadnje vrijeme nastalo je opet hapšenje¹¹ u kotaru Prelog i Čakovec, koje izgleda da još uvijek traje. Do sada još nismo dobili točne podatke, ali izgleda, da je hapšeno oko 20 ljudi. Koliko nam je poznato među hapšenima je i jedan član K.P. koji je hapšen na cesti, kada je nosio materijal. Provaljeni su nam tri seoska NOO-a i to: Vidovec, Hodošan i Domašinec.

Ovo hapšenje prouzrokovali su dezerteri, od kojih su dvojica bili uhapšeni, a dvojica su još u ilegalstvu. Jedan od njih izjavio je, kako međimurski bataljon polovica nema pušaka, i da je bio jako potučen. Svakako to je loše djelovalo na narod, jer se time omogućuje neprijateljska propaganda protiv Narodno-oslobodilačkog Pokreta.

Okupator povukao je vojsku iz nekih sela, ali je zato bacio veći broj špijuna.

Narod jedva čeka partizane i našu štampu i ako neprijatelj poduzima sve mjere kako bi ocrnio NOB. Narod znade ciljeve naše borbe, jer smo mu uspjeli to prikazati, pogotovo u kotaru Prelogu, dok u kotaru Čakovcu za sada još nije postignuto skoro ništa, ali imade izgleda, da ćemo u kratko vrijeme i tamo proraditi.

O samoj mobilizaciji još do sada nismo dobili izvještaja, pa ne znamo broj mobiliziranih.

Organizaciono stanje Partije:

Organizaciono stanje partijske organizacije od posljednjeg našeg izvještaja nije se promjenilo, osim u kotaru Varaždin, gdje je brojčano poraslo, a u K.P.O. nakon reorganizacije samog Odreda, koja još uvijek nije definitivno završena, brojčano oslabila.

Kotar Varaždin: pojačao se za 18 članova K.P., u koji broj su uračunati i dva člana iz Varaždina, a broj kandidata pao je na

¹⁰ Stjepan Kedmenec

¹¹ Vidi: Dok. br. 25.

osam. Međutim, je jedan član K.P. manje i to sekretar Kotarskog Komiteta, koji nije zadovoljavao i nije ostao na radu u istom kotaru, nego je upućen na rad u sanitetsku ekipu kod O. NOO-a.

Kotar Novi Marof: stanje je nepromijenjeno.

Kotar Ivanec: od posljednjeg sastanka sekretara kot. komiteta, nismo primili nikakvi izvještaj, pa prema tome nismo u stanju dati pregled part, organizacije u tom kotaru. Razlog tome leži u jakoj i neprestanoj reakciji u tome kotaru, zbog čega su i drugovi koji su služili kao veza za prebacivanje pošte i materijala morali otići od kuće.

U kotaru Ludbreg: smanjio se broj članova K.P. za trojicu, koji su zbog svog oportunističkog stava, labavosti i nedolaženja na part, sastanke isključeni iz K.P.

U kotaru Prelog: stanje je također nepromijenjeno. Jedino se u toliko promjenilo u kotaru Čakovec, što smo u taj kotar poslali jednog druga člana K.P., kojeg smo dobili iz vojske na politički rad. Isto ćemo tamo slati za nekoliko dana i jednu drugaricu člana K.P. koja je došla iz logora.

Koncem prošloga mjeseca i početkom ovog održane su dvije kotarske partijske konferencije i to za kotar Ludbreg i kotar Varaždin. Na tim konferencijama izabrani su kotarski komiteti, a u svaki komitet je izabrano po šest drugova.

Rad kotarskih komiteta još uvijek nije toliko samostalan, da bi mogli biti potpuni rukovodioci čitavog Narodno-oslobodilačkog Pokreta u kotarevima. Još uvijek se nije potpuno prišlo redovnom sastajanju, redovnom proučavanju partijske literature, nije se prebrodilo sektaštvo u pogledu primanja novih drugova u Partiju, a naročito drugarica. Također se nije dovoljno posvetilo pažnje i dalo punu pomoć partijskim jedinicama, koje još uvijek nisu shvatile način rukovođenja vanpartijskim organizacijama.

Svi su se ovi nedostaci u radu naročito opazili na samim konferencijama, koje će mnogo doprinjeti jačanju i aktiviziranju partijskih organizacija, a naročito u kotaru Varaždin i Ludbreg. Sa popunjavanjem komiteta, davanjem veće pomoći komitetima i ostalim partijskim jedinicama, sa čišćenjem i učvršćavanjem partijske organizacije, postignut će se veće osamostaljenje i aktiviziranje čitave partijske organizacije.

Organizaciono stanje SKOJ-a:

Okružni K. SKOJ-a još se nije naročito popravio, još uvijek ima de neozbiljnosti kod drugova, jedino međusobni odnosi donekle se

popravljaju. Od kako dobivaju redovitu i punu pomoć od nas i od Oblasnog K. SKOJ-a, vidi se da je O.K. SKOJ-a stvarno počeo saživljavati se sa omladinom uopće.

Kotarski komiteti još ne zadovoljavaju, kako bi trebali, jer su mladi i ne mogu da obuhvate svu omladinu, a općinski još su slabiji i ne mogu se tako lako snaći. Još se uvijek sektaši po primanju u SKOJ.

Svega imade 5 K.K. SKOJ-a sa 26 člana — 9 općinskih K. SKOJ-a sa 51 članom — 34 SKOJ-evske grupe sa ukupno 208 SKOJ-evaca.

Organizaciono stanje USAOH-a:

Okružni odbor Ujedinjenog Saveza omladine imade 8 članova, koji su počeli sa svojim radom. Po dosadašnjim rezultatima se vidi, da su se snašli da se sam rad sa omladinom popravlja, da se ono što postoji učvršćuje, da su uvidili što omladinu zanima i oko čega se može omladina okupiti. U Ludbregu na zboru omladine kotara Ludbreg 2. II. 1944. vidjelo se, da je omladina došla, da su došli i pioniri sa puškama, šmajserima i sa topom. Po tome se vidi i rad sa pionirima. Samo još nisu dorasli, da tu omladinu dovoljno učvrste i aktiviziraju, a omladina koja je borbeno odlazi u našu vojsku, pa prema tome trebaju uvijek aktivizirati novu omladinu, a zato treba više vremena.

Kotarski odbori i općinski su slabi i mladi, tako da sami ne mogu ništa, da rade, već trebaju stalnu pomoć.

Najveća zapreka u radu za sada jest, što se teško prilazi omladini na kotarevima, koje kontrolira neprijatelj.

Svega imade 3 kotarska odbora, 9 općinskih, 84 seoskih odbora USAOH-a sa 335 odbornika i 1500 obuhvaćene omladine. Omladinskih domova imade 22, ali slabo rade, dalje imade 11 pjevačkih grupa i 8 diletantskih. — Pionira imade svega 20 grupa.

Organizaciono stanje NOO-a:

Okružni NOO se još uvijek nije u cijelosti sastao, da pretrese sva pitanja, jer drugovi iz ivanačkog kotara nisu još stigli ovamo. Točan pregled o stanju NOO-a nemamo za sada, jer su iz onih kotareva, koje kontrolira neprijatelj neki članovi uhapšeni, a neki neće da rade, jer se boje.

Kotarski NOO Ludbrega donekle se snalaze i počeli su aktivnije da rade prema raspodjeli rada. Za sada najbolje radi Gospodarski odsjek, on je donekle samostalan, dok su drugi u razvitku.

Sada je u formiranju zdravstvena ekipa, koja imade zadatak, da ide od sela do sela i da podiže higijenu i zdravstvo sela.

NOO-i još uvijek nisu samostalni, da bi se sve odvijalo preko njih i teško se rešavaju starih tradicija. Tako na pr. ako se hoće nešto narodu javiti, to oni sprovodaju preko bubnjara. Poduzete su sve mjere, da se to ukine.

Organizaciono stanje AFŽ-a:

Rad sa ženama još uvijek ne zadovoljava, kako bi trebao, ali ipak smo na putu sređenja. Dobro pomoć će nam pružiti drugarice, koje su došle iz logora k nama na rad i to trojica njih. One izgleda da će na poslu zadovoljiti.

Na ludbreškom kotaru obuhvaćeni je cijeli kotar osim 16 sela, gdje još nema nikakovog uspjeha. Zadnji mjesec održavale su se u ludbreškom kotaru tri konferencije gdje se je javno birao općinski odbor.

Sveukupno sada imademo 1 kotarski inicijativni odbor AFŽ-a, sa 7 odbornica, 3 općinska odbora (javno birane na konferencijama), sa 42 odbornice, 59 seoskih odbora.

Rad Partije u Komandi Područja:

Stanje organizaciono Partije u Komandi područja jest nepromijenjeno.

Rad Partije u K.P.O.:

Štab našeg Kalničkog Partizanskog Odreda se je u ovo kratko vrijeme dva puta reformirao. Sada izgleda da će ovakav i ostati i mogao bi zadovoljiti.

Zamjenik komesara izgleda da će zadovoljiti, jer vidimo da ima de volju za rad, odmah čim je primio dužnost, obišao je sve bataljone i poslao nam je izvještaj.

Do sada se nisu ni redovito držali sastanci ćelija, niti se prorađivala štampa, kako bi trebalo. Zbog toga disciplina članova K.P. ne zadovoljava, osim pojedinaca. Sami rukovodioci su slabi, mladi i neprovjereni u borbi, plašljiviji od pojedinih običnih boraca. Komesari rade bez volje, još ni sami ne shvaćaju svoje dužnosti, a kamoli da mogu dati pouke svojim borcima.

Agitacija i propaganda:

Narod sve više traži štampu, naročito »Slobodni dom«, a to zbog toga što se narodu nije davao »Naprijed«, već samo »Dom«.

Dva puta tjedno izlaze Radio-vijesti, a jedanput mjesečno »Odjeci borbe«. Naročito dobro se primaju »Odjeci borbe«, narod ih traži i ako se ne bave baš sa svakodnevnim problemima.

Održalo se je prilično seoskih širih sastanaka. U Ludbregu je održan širi sastanak sa javnom diskusijom po političkim problemima i odlukama AVNOJ-a, postavljana su razna pitanja i vršila se diskusija. Isto tako je u Ludbregu održan Omladinski Zbor, na kojem je bilo oko 600 omladine, a svih prisutnih oko 800, na tom Zboru bilo je i puno pionira.

Poslato je do sada prilično telegrama, naročito iz ludbreškog kotara. Narod dobro prima odluke AVNOJ-a pogotovo u hrvatskim selima, dok u srpskim selima nisu primljene najiskrenije. »Nemaju povjerenja u Šokce«, tako kažu, ali to su samo pojedinci, koji žele cjepati jedinstvo.

Po selima se pišu parole, a nešto i po Ludbregu, ali ni to nije još tako kako bi trebalo. Pojedinci brišu parole sa svojih kuća, a ima i članova NOO-a, koji brišu parole sa svog zida. A i to se već popravljja, naročito tamo gdje smo održali savjetovanja sa općinskim NOO-ima i ukazali na štetnost toga, a iza toga su čak i sami pisali parole.

Pošto smo zaboravili navesti podatke o broju članova K.P. navadamo Vam tu:

I. bataljon brojno stanje	boraca 104, čl. K.P. 12 i	SKOJ-a15
II. bataljon brojno stanje	boraca 88, čl. K.P. 13 i	SKOJ-a23
III. bataljon brojno stanje	boraca 132, čl. K.P. 21 i	SKOJ-a17
Štab odreda i ostalo	79, čl. K.P. 15 i	SKOJ-a29
Ukupno:	boraca 403, čl. K.P. 61 i	SKOJ-a 84

BLAGAJNIČKI IZVJEŠTAJ od 15. XII. 1943. — 5. II. 1954.

Partijska članarina	Kn 5.700 —
Partijski prilog	Kn 108.427,—
Doprinos za štampu	Kn 42.642,—
NOF	Kn 43.100,-

Ukupni primitak Kn 199.869-

Primitak od 15. XII 1943. — 5. II. 1944.	Kn 199.869,—
Izdatak za isto vrijeme	Kn 47.056.—
Ostatak	Kn 152.813.—
Saldo prema posljednjem obračunu	Kn 107.468.50
Stanje blagajne dne 5. II. 1944.	Kn 260.281.50

Šaljemo Vam			
patijsku članarinu	Kn	5.700.—	
60% part, priloga	Kn	65.056.50	Kn 70.756.50
	Kn	70.756.50	Saldo
	5.	II. 44.	Kn 189.525.-

Izdatki nisu specificirani. U glavnom su to izdaci za tehniku, izdaci kotarskih komiteta i sitne potrebe O.K.

Smrt fašizmu — sloboda narodu!

Original, strojopis

Sign., AIHRPH, KP-56/72

Uz drugarski pozdrav
za O.K. K.P.H.:

Jura² r_v r i

1944, veljača 4.

Izveštaj Okružnoga NOO Bjelovar ZAVNOH-u o političkoj situaciji, organizacijskom stanju i radu tajništva, komisija i odjela

OKRUŽNI N.O.O. BJELOVAR

Broj: 176/1944.

Dne 4. veljače 1944.

ZEMALJSKOM ANTIFAŠISTIČKOM VIJEĆU NARODNOG OSLOBOĐENJA HRVATSKE

U prilogu šaljemo izvještaj o radu okružnog NOO-a Bjelovar, kako slijedi:

1./ Izvještaj tajništva o političkoj situaciji.

2./ Izvještaj tajništva o organizacionom stanju.

3./ Izvještaj gospodarske i prehrambene komisije.

4./ Izvještaj propagandnog odjela.

5./ Izvještaj prosvjetnog odjela.

6./ Izvještaj zdravstvenog odsjeka.

7./ Izvještaj socijalnog odsjeka.

8./ Izvještaj sudskog odsjeka.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Mpi

ZA OKRUŽNI NOO:
Milan Poliak [v.r.]

¹² Stjepan Puklek

¹ Okrugli pečat: Okružni NOO Bjelovar
(u sredini petokraka zvijezda)

IZVJEŠTAJ
o političkoj situaciji okruga BJELOVAR

Politička situacija na bjelovarskom okrugu počela se u posljednje vrijeme razvijati vrlo povoljno, uslijed pojačanog političkog rada na terenu, a i uslijed organiziranja NOO-a u velikom broju.

Međutim, povodom mobilizacije, situacija se na cijelom terenu okruga bjelovarskog nešto pogoršala, naime reakcionarni elementi počeli su baš povodom mobilizacije pojačavati svoj protunarodni rad. U tom djelovanju imali su ti elementi i direktnu pomoć neprijatelja, koje baš opet pomoću tih elemenata ubacivao u narod oslobođenih i poluoslobođenih krajeva razorne parole i istovremeno pokušavao, a mjestimice i provadao mnogobrojne oružane upade na oslobođeno i poluoslobođeno područje, a naročito na kotarima Bjelovar i Križevac. Povodom tih upada poginulo je i odvedeno po neprijatelju u uporišta oko 120 odbornika NOO-a, naročito sa kotara Križevačkog i Bjelovarskog.

Reakcionarni elementi, koji su još i danas usko povezani sa klikom oko dr. Mačeka i koji još i danas propovijedaju tobožnju neutralnost i pasivnost, u velike potpomažu rad neprijatelja širenjem po njemu ubačenih parola, kao npr. »Zašto bi brat klao brata, idemo u vojsku kada idu svi, zašto bi išli siromašni, kad ne idu bogataši«. Osim toga ti elementi šire uporno vijesti među narodom o predstojećoj velikoj ofenzivi, te čak naznačuju dan i sat početka te ofenzive na Podravinu i tako stvaraju paniku među narodom i odvrćaju ga od suradnje sa narodno oslobodilačkim pokretom. Tako je na pr. u Virju ovih dana proširena vješt da će velika ofenziva sa svih strana započeti dana 6. ov. mj.

Iz svega toga vidi se da je neprijatelj u savezu s tim reakcionarnim elementima poveo direktnu političku ofenzivu koja je još i pojačana prelijetanjem neprijateljskih aviona nad našim područjem, a koji avioni bacaju letke o tzv. Pavelićevom pomilovanju svima partizanima koji se povrate »mirnom i poštenom životu«. Ovu političku akciju neprijatelj je još povezao uz upade bande na naše područje i terorističkim akcijama protiv organa narodne vlasti te je pokušao stvarati oružane formacije u vidu »bele garde« kojoj je bio cilj, da u jednom određenom momentu poubija sve članove NOO-a u koprivničkom kotaru. Osim te akcije većega stila, neprijatelj pokušavao je organizirati manje grupe, pa i pojedince za spremanje atentata, što mu je djelomično i uspjelo. Tako je izvršen atentat sa bombom na jednog odbornika u Peterancu, kome je bomba bačena u kuću, a u Hlebinama je pokušao napad na partizansku stražu. U Pitomači je bačena bomba na kuću jednog odbornika i pucano je iz

pušaka u zgradu komande mjesta. U Sedlarici ubijen je odbornik i njegova drugarica, a pucano je iz revolvera u kuću učitelja našeg' pristašu. U bjelovarskom kotaru učestali su upadi manjih neprijateljskih odreda, koji napadaju odbornike, postavljaju zasjede kuririma, vrše prepade na drugove na spavanju itd. Osim toga na žalost neprijateljsku propagandu potpomažu i bivši vidni pristaše HSS. koji se još i danas povezuju sa klikom dr. Mačeka, odnosno koji su se stavili u direktnu službu okupatora. Na pr. bivši narodni zastupnik Martin Mesarov, zastupnik kotara virovitičkog, povukao se k bandi u Viroviticu i odanle upada sa oružanim neprijateljskim odredima na oslobođeno područje i daje upute za ubijanje i odvajanje pristaša narodno oslobodilačkog pokreta. Narodni zastupnik Andrija Papa povukao se s bandom u Križevce, te odanle vabi partizane u Križevce, oduzimlje im oružje, a njih šalje na zagrebačku policiju da ih tamo uvrste u ustaše. Ivan Trnski iz Narte zove partizane Srbe u uporište Narta i obećaje im slobodan život. Sve te okolnosti dakako otežavaju politički rad u narodu.

Iz svega gornjega vidi se, da neprijatelj osjeća opasnost koja mu prijeti našom mobilizacijom, te da svim silama nastoji spriječiti njen uspjeh ili da ju koliko je god moguće razvodni i zavuče. U tome nalazi neprijatelj svoje najbolje pomagače, baš u redovima pasivista i gore navedenih izroda, te u redovima onih, koji neprestano čekaju i koji još uvijek propovijedaju, da sada još nije vrijeme oružane borbe. Rad na našem terenu vodi se u znaku teških oružanih borbi. U toj borbi izgubili smo kako smo napred naveli 120 odbornika. Najžešća je ta borba i najteži je rad na kotarevima Bjelovar i Križevci, na kojim kotarevima i same baze kotarskih NOO-a moraju uslijed učestali napadaja bandi često mjenjati svoje sjedište, što svakako otežava djelovanje tih odbora.

U takovoj situaciji mora se doći do zaključka, da nam je isti neprijatelj onaj koji se bori oružjem protiv nas, kao i onaj koji ne samo da je pasivan sam za sebe, nego koji tu pasivnost preporučuje i drugima i tako sistematski slabi našu borbu i usporuje priliv narodnih snaga u aktivnu borbu. Isti ti pasivistički elementi u vezi sa neprijateljem ubacuju i parole o razjedinjavanju Srba i Hrvata. Srbima se douškuje, da će poslije rata doći do novog klanja Srba, a Hrvatima da partizane vode Srbi i da će se ti kad tad Hrvatima osvetiti za pokolj Srba. Unatoč toga nemogu se odnosi Hrvata i Srba na našem području smatrati nepovoljnima, jer u većini slučajeva vladaju srdačni međusobni odnosi, koji su tek po nekim pojedinim selima iz čisto ličnih razloga nešto napetiji, ali nikako zabrinjavaju-

Istini za volju moramo priznati, rad NOO-a nije potpuno zadovoljavajući, da su isti u mnogo slučajeva dosta labavi, kao čak i to, da su u odbore ušli i neki pojedinci, koji onamo nikako ne spadaju i otežavaju ili čak sabotiraju rad tih mjesnih NOO-a. Tako na pr. Janušek², tajnik općinskog NOO-a Mala Mučna razaslao je pozive za mobilizaciju i pozvao pismenim putem da se narod odazove u voj-sku, ali je pojedinačno čak i same odbornike nagovarao neka ne idu u našu vojsku i da im se za to neće ništa dogoditi. Sa strane ovog NOO-a poduzete su međutim protumjere i u toku su provođanja re-organizacija NOO-a putem izbora u koju svrhu su na teren izaslani svi raspoloživi članovi okružnog NOO-a kao i članovi kotarskih NOO-a, kojima su prilike na terenu poznate i koji će nastojati da izborom uđu u NOO-e ljudi narodnog povjerenja i pouzdani i odlučni pristaše N.O.P. Rad kotarskih NOO-a je zadovoljavajući. Održana su savjetovanja sa svim NOO-ima na pojedinim kotarevima koja su uspješno i provedena, a u toku su pripreme za ponovno održavanje konferencija kao i političkih kurseva na svim kotarevima. Dakako taj rad mnogo otežava mnogobrojno kretanje neprijatelja naročito na kotarevima Bjelovar i Križevci. Unatoč toga održana su savjetovanja i na ovim kotarevima. Mnogo je pojačan propagandni rad i to putem usmene i pismene propagande koja posljednja se sada organizira tako, da će propagandni materijal najkraćim putem u dovoljnim količinama stizavati odborima koji su upućeni da ga što više šire bilo djeljenjem, bilo čitanjem na zajedničkim sastancima sa diskusijom.

Još uvijek se opaža da neki pristaše bivše HSS koji iskreno surađuju u redovima NOP ne posvećuju dovoljno pažnje raskrinkavanju onih bivših pristaša HSS koji još i danas stoje u stavu pasivite-ta i taj stav propovjedaju narodu. Međutim, u razgovorima s njima dolaze i oni do uvjerenja da je njihova najpreča dužnost, da u naro-du raskrinkavaju licemjerni stav tih pasivista, pa će i oni svoj poli-tički rad usmjeriti u tom pravcu, da obrazlože narodu, da ti pasivis-ti nisu ni iskreni pristaše HSS, a ni prijatelji svom vlastitom naro-du, već da su to direktni agenti reakcije i okupatora.

Zahvalni smo za upućivanje izaslanika ZAVNOH-a u naš okrug, koji su nam mnogo pripomogli u reorganizaciji propagandnog, zdravstvenog i prosvjetnog te ekonomskog odsjeka, čija organizaci-ja i uvođenje u intenzivni rad nam je zadavala velike brige, jer kraj razvijene industrije, trgovine i rudarstva na našem području, posto-ji kod nas veliki manjak na stručnjacima, koji bi mogli bez pomoći provoditi organizaciju mlinarske, rudarske i ostale industrije, pro-

² Priređivači nisu utvrdili ime.

vesti u punom opsegu. Sada međutim, provedena je ta organizacija u cjelosti, te će u najkraćem vremenu i pokazati vidne uspjehe, naročito u pravcu opskrbe pasivnih krajeva, za koju se sada poduzimlje kako se vidi iz ekonomskog izvještaja široka akcija.

Prema svemu izloženom, iako politička organizacija na okrugu bjelovarskom još ne zadovoljava potpuno, ne može se tvrditi, da je ista loša, a sa strane ovog okružnog NOO-a, poduzima se već sada, a poduzeti će se naročito unapred sve, da se političko i organizaciono stanje dovede na području ovoga okruga na onu visinu koju razmah NOB-e zahtjeva.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

U Bazi Okružnog NOO-a 4. veljače 1944.

ZA OKRUŽNI NOO:
Milan Pollak [v.r.]

O. NOO Bjelovar
Propodjel
6. veljače 1944.

IZVJEŠTAJ

Politička situacija. U posljednje vrijeme osjeća se pojačani rad reakcije. To vrijedi osobito za kliku oko Mačeka, koja je do sada vodila borbu na taj način što je hrvatskom narodu preporučivala politiku »čekanja«, dok danas otvoreno odvraća narod od borbe. Rad te reakcije, osobito je jak u mjestima, koja se nalaze u neposrednoj blizini neprijateljskih uporišta — Bjelovara i Križevca. U križevačkom kotaru stup te reakcije predstavljaju Papa i Kukulj³, dok u bjelovarskom kotaru, to je Dr. Starčević⁴, Posavec⁵, Ileković⁶ i drugi vodeći političari bivše HSS-a.

Neprijatelj je pojačao i svoju pismenu propagandu koju najuspješnije može rasturivati putem aviona, dok rijetki su oni bijednici, koji za Jüdin novac prenose fašističku štampu na naš oslobođeni teritorij.

Uspjeh neprijateljskog rada uslovljen je slabošću naših antifašističkih organizacija, naročito NOO-a, koji nisu dovoljno budni nad radom neprijatelja i koji nemaju dovoljno samostalnosti i

³ Isto.

⁴ Luka

⁵ Tomo

⁶ Luka

smjelosti da izbace kolebljivce iz svojih redova. Što više odbori u mnogo slučajeva interveniraju za neprijatelja.

Naša propaganda imajući u vidu takovu političku situaciju u našem kraju, razvila je svu svoju djelatnost za raskrinkavanje narodnih neprijatelja, osobito klike oko Mačeka, te usmjeravajući svoje napore za što širju mobilizaciju narodnih snaga, osobito Hrvata.

Naš propodjel koji je formiran 19. XI 1943. godine, naišao je u svom radu na zaprijeke tehničke i organizacione prirode. Pomanjkanje jakih izgrađenih kadrova i nedostatna primjena iskustva u organizaciji drugih propodjela, stajala nas je mnogo vremena.

Po pitanju političkog sektora, mi smo bolje i potpunije riješili pismenu propagandu od usmene. Naš propodjel izdaje glasila O. NOO-a »Narodni Glas« i »Vijesti«. Zbog naprijed spomenutih činjenica naši listovi nisu do sada uspjeli da budu na jednoj većoj kvalitativnoj visini, a što je najglavnije nisu mogli postići svoju redovitost u izlaženju. Svakako, jedan od razloga toga stanja jeste, što nismo imali organizirano dopisništvo, što nismo imali dovoljnu suradnju političkih i stručnih radnika, te zbog toga nismo imali mogućnost dublje i širje obuhvatiti život u našem Okrugu. Ne samo u pitanju izlaženja naše štampe, koja se borila s nizom čisto tehničkih poteškoća (pomanjkanje boja, matrica, rotatora itd.), već i samo raspačavanje materijala zadavalo nam je velike poteškoće. Mi smo do sada direktnim kuririma slali naš pismeni materijal na kotareve, a ovi su imali dužnost da ga raspačaju po općinama, koje trebaju dalje raspačati našu štampu po svim selima i zaseocima. Materijal, kojega smo na ovaj način slali u naša sela nije zbog izvjesnih razloga stizavao na svoje pravo odredište. Bilo je slučajeva da se pismeni materijal pobacivao po klupama i stolovima pojedinih odbornika, ili da su ga nesavjesni pojedinci upotrijebili kao papir za zamatanje ili pušenje. Bilo je čak slučajeva da su pojedini elementi u NOO-ima hotimično zadržavali i uništavali poslani im materijal, kako bi na taj način onemogućili pravilan rad naše pismene propagande. Naša usmena propaganda razvijala se više po sreći nego po planu. Mitinzi su se održavali kad je bilo za to prilike i kad je bilo govornika. Dakle nije bilo sistema, a ni plana po kojem bi ta propaganda bila jedinstveno usmjerena.

Sav rad po pitanju propagande obavljao je jedino propodjel O. NOO-a, jer do sada nije bilo moguće osposobiti propodjele kod kotarskih NOO-a, a sve to opet zbog pomanjkanja kadrova. Po pitanju kulturno umjetničkog rada, uspjeh nije bio onakav kao što bi morao biti.

Glumačka grupa vodila je veliku borbu učvršćujući disciplinu i političku svijest svojih članova. Pomanjkanje kazališnog materijala

za učenje, stavilo joj je zadatak da osposobi za pisanje svoje najbolje članove.

Domovi kulture nisu planski organizirani, te u koliko postoje, njihov rad nije onakav kakav bi morao biti.

Prije izvjesnog vremena naš propodjel postavljen je na nove bolje temelje, ali pomanjkanje kadrova i sada onemogućava pravilan rad.

Pismena propaganda postavljena je na čvršću osnovu. Ostvarena je redakcija »Narodnog Glasa« i »Vijesti«, koja se sastoji od 2 člana. Raspačavanje materijala vršimo uz popratnicu, kako bismo mogli pronaći gdje zastajkuje materijal, kako bismo bili u stanju pronaći i primiti na odgovornost krivce u prenošenju materijala na određeno mjesto. Da bismo pojačali dopisivanje, za »Narodni Glas« održan je od 30.1. do 5. II. ov. god. dopisnički kurs kojem su prisustvovali 12 kursista iz svih kotareva našega Okruga. Na neprijateljsku propagandu mi smo s više budnosti putem štampe pojačali aktivnost u raskrinkavanju narodnih neprijatelja. U odlukama II. zasjedanja AVNOJ-a naša pismena i usmena propaganda ima jaku podlogu za mobilizaciju širokih narodnih masa. Na mitinzima, koji su održani od 1. siječnja do 1. veljače o. g. bilo je prisutno oko 60.000 ljudi, koji su čvrsto manifestovali svoju odlučnost za Narodno-oslobodilački Pokret poslavši svoje pozdrave AVNOJ-u, Privremenoj Vladi i drugu Titu. Na tim mitinzima narod je postavljao govornicima razna pitanja kao što su: da li će narod poslije rata sam odlučivati o svojoj sudbini, što su bjelogardijci, kakovo će pravo imati žene poslije rata, zašto se mi borimo za Jugoslaviju kad bivša Jugoslavija nije bila dobra, kako Maček gleda na Narodno-oslobodilačku borbu, zašto su Englezi naši saveznici, a opet potpomažu kralja Petra; da li će u budućoj Jugoslaviji biti nadglasavanja naroda po narodu? Da bi se što više popularizovale odluke AVNOJ-a naš propodjel izazvao je na drugarsko natjecanje moslavački propodjel, tako da se od 10. veljače do 10. ožujka o. g. vrši u tom smislu natjecanje između okruga Bjelovar i okruga Moslavine. Unutar samog našeg okruga vrši se također kotarsko natjecanje po istom pitanju.

Na kulturno umjetničkom polju glumačka sekcija radi u dvije grupe, te je od svoga osnutka do danas održala oko 60 kazališnih predstava. Predstave su dobro primljene kod naroda. Pomanjkanje dobrih komada ometa da ne možemo rad naših gumačkih grupa podignuti na viši umjetnički nivo. Jasno je da bi nam u tom pogledu dobro došla svaka moguća pomoć.

Propodjel izdao je 3 broja zidnih novina s 15 primjeraka po broju. Zidne novine izdane su pod naslovima: 1) Borba u riječi i slici 2) Mi se borimo 3) Dokumenti o zločinima okupatora.

Fotosekcija izradila je do sada oko 500 slika, koje su uglavnom upotrebljene za zidne novine. Dana 25. I. ov. g. održan je sastanak fotografa i tom prilikom razdijeljen je rad fotografa po kotarevima. Fotografi su dobili zadatak da slikaju sve ono što je u vezi s NOB-om.

Epidiaskop. U Koprivnici su održana dva prikazivanja 24. I. ov. g. na kojima je prisustvovalo ukupno oko 800 ljudi. U Đurđevcu su bila dva prikazivanja 26.1, s ukupno 450 ljudi. U Pitomači bila su također dva prikazivanja 28. I. s ukupno 180 ljudi. U samom prikazivanju dobri govornici objašnjavaju značaj pojedinih slika.

Glazba. U Koprivnici su održana dva petodnevna tečaja. Na prvom tečaju prisustvovalo je 8 učenika iz svih kotareva našeg Okruga. Na drugom tečaju bilo je oko 80 učitelja i profesora. Osnovana su 4 pjevačka društva i to u Koprivnici 2, a u Virju i Đurđevcu po jedan.

Razglasne stanice. Za sada omogućen je rad razglasnih stanica u Koprivnici i Đurđevcu. One prenose članke iz naše štampe, te radio emisije »Slobodne Jugoslavije«.

Naša tehnika posjeduje jedan rotator, 2 ciklostila, 1 radio aparat, 1 akumulator. Od 1.1, ov. g. do 1. II. naša tehnika izdala je i raspala ova izdanja:

Nove Vijesti br. 25	. . . primjer.	1220
Deklaracija AVNOJ-a.....	^a	980
Nove Vijesti br. 25/II.....	^a	1010
Izjava o ciljevima NOB.....	a	371
Narodni Glas br. 8	^a	820
Proglas Srpskog Kluba.....	a	720
Nove Vijesti br. 26	^a	1010
Nove Vijesti br. 26/11.....	a	780
Narodni Glas br. 9	^a	1100
Drugarski poziv.....	a	700
Odluka AVNOJ-a	¹¹	920
Nove Vijesti br. 27	^a	1000
Svi u narodnu vojsku.....	¹¹	850
Narodni Glas br. 9/II.....	¹¹	890
Nove Vijesti br. 27/II.....	^a	750
Nove Vijesti br. 28	¹¹	980
Nove Vijesti br. 28/11.....	¹¹	980
Nove Vijesti br. 29	¹¹	950
Osvetimo Đurđevac.....		1800
Drugarski pozdrav srednjoškolske omladine Koprivnice.....	¹¹	1100

Antifašistkinja br. 4.....	650
Nove Vijesti br. 29/11.....	’ 1260
Nove Vijesti br. 30	’ 2000
popratnice za raspačavanje materijala . .	’ 2000
Rezultat kampanje o odlukama AVNOJ-a	450
Ustaška motorizacija.....	’ 1280
Odluka II. zasjedanja AVNOJ-a.....	’ 1000
Došao je čas.....	’ 1000
Nove Vijesti br. 31	900
Nove Vijesti br. 31/II.....	622
Propusnice i lični list.....	320
Narodni Glas br. 10.....	621
Nove Vijesti br. 32	’ 2000
Narodni Glas br. 10/11.....	’ 1242

U Bjelovaru je štampano 5.000 letaka »Ciljevi NOB-e«, koji su razbacani u samom gradu, a naročito po javnim zgradama. Propodjel je stvorio plan o održavanju mitinga na kojima će govoriti istaknuti javni i politički radnici, članovi okružnih, kotarskih i općinskih NOO-a. Na mitinzima govornici će osobitu pažnju posvetiti raskrinkavanju reakcionarne klike iz bivše HSS-e, te samog Mačeka.

Za održavanje mitinga dao nam je dragocjena uputstva drug Rubčić⁷, član ZAVNOH-a, koji je i sam održao ovdje niz mitinga. Centralna štampa stiže do nas s velikim zakašnjenjem, a i broj poslanih primjeraka je malen, ako uzmemo da naš okrug broji oko 300.000 stanovnika.

Izvještaj

o radu Prosvjetnog odjela Okružnog Narodno-oslobodilačkog odbora Bjelovar za vrijeme od 15. do 31. siječnja 1944.

U tom razdoblju Prosvjetni odjel ovoga Okruga izvršio je slijedeće poslove:

Obavljen je pregled nekih škola u kotaru koprivničkom i đurđevačkom. Tom prilikom date su nastavnicima upute za pravilniji rad škola.

Prema potrebama, a po saslušanju N.O.O-a izvršen je raspored nekih učitelja.

Održavan je tečaj za učitelje u onim selima, koje uopće nemaju učitelja i napredovao je, ali je uslijed mobilizacije prekinut. Većina tečaj aca otišla je u vojsku, dok su drugarice raspoređene u selima, gdje nije bilo učitelja.

Takvi tečajevi pokazali su se korisnim i oni će se ponoviti. Od 25. do 30. siječnja o. g. održan je pedagoško-politički tečaj za sve nastavnike kotara koprivničkog. S tečaja poslani su brzojavni pozdravi maršalu Jugoslavije drugu Titu, AVNOJ-u i ZAVNOH-u.

Slijedeći tečaj održat će se za nastavnike kotara đurđevačkog, jer se pokazalo, da mnogim učiteljima nije poznata Narodno-oslobodilačka borba.

Održano je jedno vijećanje sa nastavnicima i rukovodiocima Okruga Varaždin. Tom zgodom razmotrena je mogućnost izdavanja čitanaka za škole.

Istodobno je sporazumno sa drugovima iz Okruga Varaždin zaključeno, da se održi tečaj za učitelje kotara ludbreškog, jer tamo školstvo još nije dobro organizirano. Na tečaj će Okrug Bjelovar poslati dvojicu svojih predavača.

U pogledu izdavanja čitanaka za osnovne i srednje škole, pokazalo se, da je to najhitnija potreba. U tom pravcu date su smjernice, prema kojima će se čitanke izraditi.

Dne 31. siječnja o. g. održana je u Koprivnici konferencija sa odbornicima zaduženim po prosvjeti i čitavom kotaru koprivničkom. Odbornicima su date upute za prosvjetni rad u N.O.O-ima kotara koprivničkog. Nađen je način, kako će se rad ovih odbornika sa radom učitelja nadopunjavati i smatra se, da će sada organizacija prosvjete krenuti snažnije naprijed.

Jedan drug iz Okružnog N.O.O-a Bjelovar održao je učenicima III. do VIII. razreda realne gimnazije u Koprivnici predavanja: O životu našeg naroda za vrijeme bivše Jugoslavije, o razvitku N.O.B-e, o uzrocima kapitulacije Jugoslavije, o ciljevima N.O.B-e, o ulozi K.P. u N.O.B-i. Poslije svake teme održala se živa diskusija. Omladina se zanimala naročito o »bijeloj gardi«, o položaju žena, o SSSR-u, o fašizmu, a najviše o tome, što je komunizam.

Smatra se, da su ova predavanja uspjela.

Na konferenciji sa učiteljima raspravljano je pitanje školskih zemljišta. Zaključeno je, da se ta zemljišta obrade, a prirod da se ostavi u korist N.O.B-e.

Isto tako nađeno je rješenje po pitanju lijekova u onim slučajevima kada nastavnici nemaju novaca da ih kupe. Riješeno je, da nastavnik, ali samo u hitnim slučajevima, može podići lijek u ljekarni, a N.O.O-i će iz svog fonda taj lijek platiti.

Što se tiče opskrbe nastavnika, riješeno je dogovorno sa odbornicima, da dok je ovako dobro ekonomsko stanje Podravine, da odbori izdržavaju škole, učitelje i podvornike, ali samo one, koji nemaju nikakvih sredstava za život. Pomoć će se dati u hrani, ogrjevu i neku sitnicu u novcu.

Potaknuto je pitanje posebne tehnike za rješavanje hitnih pitanja prosvjete, jer sadašnja rop. tehnika ne zadovoljava.

Po pitanju izdavanja čitanaka, svjedodžaba i ostalih tiskanica, poduzeti su koraci u suradnji sa Okružnim N.O.O-om Varaždin i stvar je dostavljena na rješenje X. Korpusu Zagrebačkom.

Zaključeno je, da se učenicima srednjih škola koncem II-tromjesečja izdaju ukusne svjedodžbe, pa su poduzeti koraci, da se to i izvrši.

Na području ovog Okruga postoje: četiri srednje škole, od toga dvije niže (građanske škole pretvorene u niže srednje škole); osnovnih škola ima u čitavom Okrugu oko 120.

Podrobniji podaci o broju djece i nastavnika te polasku škole upravo se prikupljaju, pa će se navesti u slijedećem izvještaju.

Polazak osnovne škole općenito je dosta slab uslijed pomanjkanja obuke i odjeće.

Srednje škole rade u vlastitim zgradama, a isto tako i većina osnovnih.

Stanje prosvjete u Okrugu, naročito u kotaru koprivničkom, znatno se poboljšava. Pred ovim odjelom stoji zamašit rad. Drugovi učitelji, izgleda, da će po osvještenju prilaziti sve to više u Narodno-oslobodilačku borbu.

Prilaže se zapisnik⁸ o toku tečaja za nastavnike kotara koprivničkog.

Smrt fašizmu — Sloboda narodu!

Za Prosvjetni odjel:
Ožeg⁹ [v.r.]

O.N.O.O. Bjelovar
3. II. 1944.

IZVJEŠTAJ (Zdravstvenog odsjeka)

U ovome okrugu zdravstveni odsjek nije do sada uopće postojao te je tek formiran prije dva dana. Rad ovoga odsjeka jedan je od najvažnijih u smislu Narodno-oslobodilačke Borbe radi toga, da spriječi u glavnome i poduzme sve mjere za sprečavanje zaraznih bolesti u ovome okrugu. Stanje higijene i stručnoga osoblja je zado-

⁸ Navedeni zapisnik nedostaje.

⁹ Vinko

voljavajuće, tako da neće biti odviše velikih teškoća na organizaciji zdravstvene službe prema uputama ZAVNOH-a. Ovaj okrug raspolaže sa 22 liječnika od kojih se 8 već sada nalazi u Narodno-oslobodilačkoj Borbi. Ostali, koji se nalaze još kod svojih kuća većinom su reakcionarni elementi ili su nastrojeni ustaški.

Okrug imade jednu gradsku bolnicu u Koprivnici gdje sada rade 4 liječnika i jedan liječnik od X. Korpusa, te ostalo zdravstveno osoblje, a kapacitet bolnice je oko 200 kreveta. Na oslobođenom teritoriju imade 9 apoteka od kojih svaka raspolaže sa jednom stručno obrazovanom silom, a neke od njih imadu i prilične zalihe lijekova. Od ostalog osoblja, koje spada u ovaj odsjek imade okrug 5 zubotehničara i jednu sestru pomoćnicu.

Sve ovo zdravstveno osoblje nalazi se na teritoriju kotareva Koprivnica i Đurđevac, dok u kotaru Bjelovar imade svega jedan liječnik na oslobođenom teritoriju, a u kotaru Križevci ni jedan. Svi ostali liječnici i zdravstveno osoblje, koji su se nalazili u ova dva posljednja kotara povukli su se u neprijateljska uporišta tj. u Bjelovar i Križevce.

Prvi zadatak ovoga odsjeka biti će hitno organiziranje zdravstvene službe preko kotarskih, općinskih i mjesnih N.O.O-a prema dobivenim uputama i direktivama zdravstvene sekcije ZAVNOH-a.

Problemi, koji će se hitno rješavati su slijedeći:

1. Osnivanje zdravstvenih sekcija kod svih N.O.O-a u koji će se dirigitirati pouzdani i spremni članovi N.O.O-a, AFŽ-a i USAOH-a.

2. Osnivanje besplatnih ambulanta za siromašne i postradale na kojima će se davati po mogućnosti i besplatni lijekovi. U svaku od ovakvih ambulanta staviti će se po jedna bolničarka sa svršenim kursom, da vodi nadzor nad postupkom i radom liječnika.

3. U najkraće vrijeme održati će se u gradskoj bolnici Koprivnica konferencija sa čitavim osobljem bolnice, gdje će se riješiti aktuelni problemi bolnice. Do sada je sve osoblje bolnice primalo plaću u novcu i nastojati će se to stanje svakako likvidirati, a čitav rad bolnice usmjeriti prema ciljevima N.O.B-e.

4. Održati će se kursevi sa članovima zdravstvenih sekcija kod svih NOO-a i dati im detaljne usmene i pismene upute za rad na suzbijanju zaraznih bolesti i osposobiti ih za pružanje prve pomoći. Ujedno će im se dostavljati zdravstveni materijal za propagandu zdravstvenih odsjeka.

5. Popisati će se sve zalihe raspoloživih lijekova u apotekama i o tome poslu zadužiti će se jedan apotekar sklon narodno-oslobodilačkoj borbi. Svi suvišni lijekovi i droge pohraniti će se na sigurna mjesta i izdavati apotekama prema potrebi. Od tih lijekova namiriti će se u prvom redu potrebe za narodno oslobodilačku vojsku, a

apotekarima izdati će se kao pokriće bonovi. Istražiti će se mogućnost dobave cijepiva i najpotrebnijih lijekova iz Mađarske.

6. Popisati će se svi medicinari, zubari i ostalo stručno zdravstveno osoblje te će se oni koji nisu neophodno potrebni staviti na raspolaganje NOV i ZAVNOH-u.

7. Formirati će se jedna ili dvije zdravstvene ekipe koje će raditi prema potrebi na terenu osobito u kotarevima Bjelovar i Križevci, da bi se spriječilo odlaženje bolesnika u neprijateljska uporišta.

8. Zatražiti će se karakteristike o čitavom stručnom zdravstvenom osoblju ovog okruga i na temelju toga moći će se najpravičnije u smislu narodno oslobodilačke borbe organizirati zdravstvena služba.

9. Prosuđivanje onih koji su siromašni i koji imaju prvenstveno pravo na besplatno liječenje i besplatno dobivanje lijekova, prepustiti će se mjesnim NOO-ima od kojih će takova lica zatražiti pismene potvrde za liječenje i lijekove.

10. Vršiti će se pismena i usmena zdravstvena propaganda putem »Narodnog glasa«, letaka, brošura i konferencija.

11. Održavati će se najtješnija veza sa ostalim odsjecima, a osobito sa socijalnim odsjekom.

12. Održavati će se veza i kolaboracija rada sa ostalim susjednim okruzima kao i vojničkim sanitetskim ustanovama.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Referent zdravstvenog odsjeka:
Dr. S.¹⁰ Beneković [v.r.]

IZVJEŠTAJ

O RADU SOCIJALNOG ODSJEKA OKRUŽNOG NOO-a BJELOVAR

19. siječnja t. g. formiran je socijalni odsjek kod ovog okružnog NOO-a. Prvi raspis, u kojem je u sedam zbijenih točaka formuliran osnovni zadatak socijalne skrbi i ukazano na hitno organiziranje socijalnih odsjeka kod svih kotarskih, općinskih i mjesnih NOO-a, razaslao je ovaj odsjek na kotarske NOO-e Koprivnica, Đurđevac, Bjelovar i Križevci, te na gradske NOO-e Koprivnica i Đurđevac. U tome raspisu formuliran je osnovni zadatak socijalne skrbi u slijedećim točkama:

1./ Organiziranje pomoći potrebnim porodicama boraca, koji su stupili u NOV.

¹⁰ Stjepan

2./ Organiziranje pomoći potrebnim porodicama boraca, koji su poginuli u NOV.

3./ Organiziranje pomoći potrebnim porodicama u ustaškim logorima izginulih drugova.

4./ Organiziranje pomoći svima neopskrbljenim porodicama, koje nemaju od čega živjeti.

5./ Organiziranje skrbi za djecu iz postradalih krajeva, koja su smještena po selima ovoga okruga.

6./ Organiziranje pomoći porodicama koje su gospodarski uništene po neprijatelju.

7./ Organiziranje skrbi za sve nemoćnike u okrugu, koji nemaju od čega živjeti (pitanje »Doma nemoćnika«).

Ovim raspisom, međutim, bila je ovom odsjeku namjera tek obavjestiti imenovane kotarske i gradske NOO-e, o potrebi osnivanja socijalnih odsjeka, te je nakon toga izvršeno organiziranje socijalnih odsjeka kod kotarskih i gradskih NOO-a u Koprivnici i Đurđevcu, koja se mjesta nalaze na oslobođenom teritoriju i gdje je organiziranju socijalnih odsjeka moguće pristupiti u punom opsegu.

Na spomenutim NOO-ima osnovani su socijalni odsjeci, obrazložene su im potanko smjernice rada, osim toga ovaj odsjek dao im je i pismeni opširnije razrađeni plan o organizaciji socijalne skrbi.

Kotarskim i gradskim NOO-ima u Koprivnici i Đurđevcu stavljeno je u zadatak prvo: da kod svih općinskih NOO-a osnuje socijalne odsjeke, za koju svrhu treba da pronađu sposobne drugove i drugo: da tim drugovima stave u zadatak osnivanje socijalnih odsjeka kod svih mjesnih NOO-a.

Za dan 8. veljače t. g. u sporazumu sa izvršnim odborom okružnog NOO-a, sazvaio je ovaj odsjek konferenciju svih pročelnika socijalnih odsjeka kotarskog, gradskog i općinskih u Koprivnici u svrhu raspravljanja svih pitanja socijalne naravi, te da se po toj stvari donesu zaključci, a i to, kako da se isti što bolje i što efikasnije sprovedu u život.

Isto tako konferenciju sazvaio je ovaj odsjek za 9. veljaču t. g. u kotaru đurđevačkom za grad i kotar Đurđevac. Nakon tih konferencija pristupiti će se u ta dva kotara odmah radu, dok će se paralelno vršiti pripreme za organizaciju socijalne skrbi u poluoslobođenim kotarevima Bjelovar i Križevci.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

U BAZI okružnog NOO-a, dne 2. II. 1944.

Original, strojopis -----
Sign., AIHRPH, NV-9/691

Za socijalni odsjek
Pročelnik:
Josip Belčić [v.r.]

1944, veljača 5.
Zagreb

Izveštaj Mjesnoga komiteta KPH Zagreb Povjerenstvu CK KPH za sjevernu Hrvatsku o izvršavanju postavljenih zadataka i organizacijskom stanju partijskih organizacija u siječnju 1944. godine

IZVJEŠTAJ ZA MJESEC JANUAR 1944.

A. / POLITIČKO STANJE.

Za mjesec januar ostali su prošireni politički zadaci iz prošlog mjeseca t.j. decembra i to:

1./ Obzirom na činjenicu, da fašistička štampa imade uticaja na javno mišljenje: prenos našeg političkog stava na mase preko štampe (Politički pregled¹), kućnim konferencijama i Usmenim novinama.

2./ Aktiviziranje masa za borbu: sabotaže, protesti, sakupljanje za NOV, mobilizacija i štrajkovi.

3./ Raskrinkavanje reakcionarnog dijela vodstva HSS-a i obuhvatanje HSS-ovih masa: raskrinkavanje reakcionarnog dijela vodstva, zahvat HSS-ovih masa preko naših NOO-a, popularizacija federativnog i republikanskog uređenja (NKOJ, AVNOJ, ZAVNOH itd.), pristupanje poštenim pojedincima i njihovo aktiviziranje u smjeru NOB prema stupnju njihove gotovosti za rad.

4./ Brže reagiranje na događaje u Zagrebu: npr. ne dozvoliti da fašistička štampa natura verzije o zarobljavanju i predaji velikog broja partizana nakon 6. ofenzive i Pavelićeve tobožnje amnestije i si.²

5./ Aktivizacija vanpartijskih organizacija za politički rad; za sada ga vrše samo rajoni i ćelije partorge.

6./ Po pitanju II fronte objasniti masama da međunarodna reakcija želi produženje rata i odugovlačenje otvaranja II fronte radi ratnih profita i jer se nada da će time oslabiti narodno-oslobodilačke pokrete u Evropi.

7./ Davanje konkretnih zadataka o ekonomskim akcijama pod rukovodstvom naših partijskih i vanpartijskih organizacija (raspodjela namirnica, poboljšice plaća itd.)

¹ »Politički pregled« — glasilo MNOO Zagreb počeo je izlaziti u studenom 1943. godine. Opširnije o tome vidi: dr Narcisa Lengel Krizman, **Zagreb u NOB-u**, Globus, Zagreb 1980.

² Misli se na ofenzivu na oslobođenom teritoriju sjeverozapadne Hrvatske. Opširnije o tome vidi: Dok br. 84, 85, 91, 92, 106, 107, 120, 121, 126 i 148.

8./ Jače aktiviziranje masa za zajam, nego je to do sada bilo.

9./ Kritika dosadanje mobilizacije i direktive, da pojedinci iz NOO-a idu u NOV, ako mogu za sobom povući stanoviti broj antifašista, iako su samo aktivisti u odborima.

Po svim tim pitanjima učinjeno je u toku mjeseca januara slijedeće po rajonima, a preko njih na vanpartijske organizacije i na mase:

I. RAJON: Održane su konferencije za 120 antifašista po NOO-ima i sa 40 antifašistkinja po AOŽ-ima. Na tim sastancima objašnjene su odluke sa zasijedanja AVNOJ-a u Jajcu, NKOK, federativno i republikansko uređenje itd. U tvornici 101649292010³ raskrinkani su i izolirani špijuni (kojih imade 10), pa u cijeloj tvornici nitko s njima ne govori. Tokom mjeseca primljena su u naše NOO-e 4 HSS-ovca. U tvornicama 37161826272027⁴ i 562757163727⁵ provedeno je zakašnjavanje i ne dolaženje na posao od strane naših aktivista.

II. RAJON: Održano je 8 konferencija sa ukupno 44 antifašista i 1 sastanak sa 20 pristalica HSS-a. Govoreno je na tim sastancima o NKOK-u i uopće o zasijedanju AVNOJ-a u Jajcu (o republikanskom uređenju, federaciji itd.). HSS-ovci su tražili više »Slobodnog Doma« i saglasili su se sa svim ciljevima NOB- i odlukama AVNOJ-a i ZAVNOH-a. Ima izgleda za jači prodor i za osnivanje NOO-a kod njih. Po pitanju sabotaze izveden je kod 585627492827-a⁶ kvar na motoru i mjenjanje rednih brojeva tako da nastaje zakašljenje u radu od cca 1 pol sata dnevno. U istom poduzeću raskrinkano je 12 špijuna, kojih se klone svi — čak i mačkovci, kojih imade u poduzeću manji broj. U NOV otišlo je 4 antifašista po redovnoj vezi i 7 po privatnim vezama.

III. RAJON: Održane su 24 konferencije sa 83 antifašista sa objašnjenjem najnovijih odluka AVNOJ-a itd. Najviše oduševljenja pobuđuje republikansko uređenje federativne Jugoslavije. Mačkovci na tome terenu proturaju vijesti o zaključenju mira između Njemačke i Engleske, pa kako će onda partizani propasti, a mačkovci će preuzeti vlast. Naši antifašisti na tom terenu proveli su sabotazu u poduzeću 3619362948⁷ isporukom krive narudžbe za okupatorsku vojsku. U NOV otišlo je tokom mjeseca 7 antifašista.

IV. RAJON; V. RAJON: (Ova 2 rajona su spojena-detaljnije u org-izvještaju!) Održano je 10 konferencija, na kojima je obuhvaće-

³ Simens

⁴ Ciglana

⁵ Rasica

⁶ Tramvaj

⁷ Bobek

no 50 ljudi. Govoreno je o postavljenim političkim zadacima. I tu postoji grupa mačkovaca, koja protura mišljenje, da partizani ulaze u mirna hrvatska sela i da time izazivaju okupatore da ta naša sela pale itd. Odluke u Jajcu izazvale su kod antifašista veliko oduševljenje, a naročito stav prema kralju. Poslije upozorenja druga Tita nastalo je komešanje i izgleda da ćemo uvjeriti mase o potrebi odlaska u NOV, jer do sada je vladala pasivnost. U NOV otišlo je tokom mjeseca 6 antifašista. Na ovom terenu još uvijek se nije iskorištila krađa radnika u vlastite svrhe, o kojoj smo prije izvještavali. Dane su direktive, a i preko štampe se kritikuje taj postupak radnika. U tvornicama 481950275627⁸ i 1628272038163727⁹ povukla je krađa za sobom padove 6 naših antifašista, koji su bili vezani na NOO-e. Po raskrinkavanju špijuna, po sabotazi i po obuhvatanju HSS-a nije tokom mjeseca ništa učinjeno.

VI. RAJON: Održano je 10 konferencija i obaviješteno je 165 antifašista. Govoreno je o postavljenim političkim zadacima, a mase su naročito oduševljeno primale republiku i federaciju. Po tom rajonu obuhvaćeno je nešto antifašista sa VII Rajona (50292616295920163727¹⁰), i tu je izolirano i raskrinkano 14 špijuna. To je učinjeno još u 2 poduzeća. Pokvarena su 3 stroja i puklo je nekoliko osovina mašina. Provedena je 1 ekonomska akcija za naplatu namirnica po maksimiranoj cijeni, a ne da se prodaje radnicima po krijumčarskim cijenama, kako je to htio poslodavac. Zbog toga bio je obustavljen rad na 1 sat. Drugarice po AFZ sa tog terena izvele su također jednu akciju: jedna drugarica stala je u »rep« i povukla žene za sobom da izbace nekog ustašu koji je trebao dobiti više jaja nego ostali. Zene su navalile na ustašu i on je morao pobjeći. Govoreno je sa nekoliko HSS-ovaca, koji su obećali da će sarađivati. U NOV otišlo je tokom mjeseca 6 antifašista.

STANJE U DOMOBRANSTVU:

Sada je još politički slabo, a mnogi kažu da će otići u proljeće u NOV. Konferencije nisu održane tokom mjeseca radi nezgodnih prilika u domobranstvu: vojna služba, dežurstva itd. Javno se kritikuje stanje u domobranstvu, a Upozorenje¹¹ druga Tita mislimo, da će domobranstvo aktivizirati. Dani su politički zadaci kao i na ostalim sektorima. Uspjeh tokom ovog mjeseca je prodor među oficire, podoficire i vojnike, pristaše HSS-a. Svi poznati reakcionarni oficiri, podoficiri i domobrani u kasarnama raskrinkavani su tokom

⁸ Kožara

⁹ Ivančica

¹⁰ Željeznica

¹¹ Vidi. Zbornik VII, tom II, knj. 11, dok. br. 183.

mjeseca. Po sabotažnim akcijama onespobljeno je nekoliko automobila. Tokom mjeseca otišlo je preko naših veza 4 druga u NOV.

ZAJAM NARODNOG OSLOBOĐENJA:

Tokom ovog mjeseca plasirano je obveznica za 1,000.000- Kn, pa prema tome je stanje koncem mjeseca januara 5,776.000.- Kn. Od toga poslano je ZAVNOH-u 2,500.000.-, jer je toliko do sada po tere-nima od unovčenoga ušlo.

B./ ORGANIZACIONO STANJE,

a./ Partijska organizacija.

Partorga broji ukupno 100 članova partije, koji su po nacional-nom sastavu svi Hrvati, a po socijalnom sastavu imade: 55 radnika, 37 namještenika i 8 intelektualaca. Po spolu imade 73 druga i 27 drugarica.

	Član. kom:	Broj ćelija:	Član. ćelija:	Kandid:	Ukupno:
Mjesni komitet	7	—	—	—	7
I. Rajon	4	3	8	3	12
II. Rajon	4	3	9	7	13
III. Rajon	2	6	18	4	20
IV. i V. Rajon	3	3	10	7	13
VI. Rajon	3	1	5	3	5
Ukupno:	20	16	50	24	70
Agit-prop	—	—	—	—	1
MNOO	—	1	3	—	11
MVO	—	1	5	2	5
Partiz. grupe	—	—	—	—	1
MAOŽ	—	1	3	—	3
SKOJ	—	1	3	—	3
Tehnika	—	—	—	—	2
Obslužba	—	1	3	—	3
Spec, duž.(kurir)	—	-	-	-	1
SVEUKUPNO:	20	21	67	26	100

Tokom mjeseca januara primljeno je novih 19 članova partije. Isključena su 2 člana partije zbog nediscipline, labavosti, kukavičlu-ka i krijumčarenja i to nakon svih prethodnih mjera da se dotične slabosti otklone. Tokom mjeseca apšena su 2 člana, ali uzroci njiho-vog pada nisu do sada mogli biti ustanovljeni. Oni se dobro drže i

niko nije po njima pao. Zbog ugroženosti poslano je 8 članova partije u NOV. Stvarno povećanje članstva prema prošlom mjesecu je do 93 na 100 članova partije t.j. 7 novih članova partije.

MJESNI KOMITET:

Sastav MK je isti kao i u prošlom mjesecu, ali se pokazla potreba, da se formira plenum MK. Za sada ušao je u plenum drug Andrija,¹² tajnik MNOO-a, činovnik, inteligentan i politički prilično izgrađen. Požrtvovan je i odan partiji, a postao je član partije u junu 1942. Obavljao je funkciju sekretara ćelije, početkom 1943. ušao je u rajkom,¹³ a nakon kratkog vremena postao je sekretar rajkoma. Koncem 1943. upućen je na rad u MNOO za tajnika. Na svim tim dužnostima pokazao se je dobrim. U toku ovog mjeseca osjeća se napredak kod članova foruma. Politički je forum napredavao, a i organizaciono je rad solidni, ne gube se veze, održavaju se sastanci itd. Tokom mjeseca proučen je na teoretskim sastancima, koje MK održava svakog tjedna slijedeći materijal: Upute Zavnoha kako treba vršiti kampanju odluka u Jajcu, Titin govor: »Razvitak oslobodilačke borbe naroda Jugoslavije«, »Naprijed« br. 21 i br. 30, Vijesnik JNOFH br. 27 i br. 28, »Glas Slavonije« br. 18-19. i br. 21, i »Slobodni dom« br. 12 i br. 13.

I. RAJON: sastoji se od 4 člana. Svi su članovi partije radnici. Pred kratko vrijeme povučeni su iz masovnih organizacija, nenavikli su partijskoj disciplini, ali su odani i požrtvovani. Politički su neizgrađeni i gube se u sitničarenju. Rajon imade ukupno 12 članova partije, a dijele se na 3 ćelije i to:

1. ćelija: u ovoj ćeliji pala su 2 člana, dok je RK popunjen s jednom drugaricom iz te ćelije tako da je ćelija ostala na jednom članu, koji je dobar, ali bolestan i momentano politički ne djeluje. Od 3 kandidata popunit ćemo ovu ćeliju. To je ulična ćelija.

2. ćelija: je tvornička 101649292010¹⁴ i imade 3 člana, i to 2 druga i jednu drugaricu. Članovi su mladi i neiskusni i kod njih se pojavljuje skretanje u lijevo, naročito kod sekretara ćelije Vicka.¹⁵ Ćelija imade lijepe rezultate u radu, a političko skretanje ćemo otклонiti. U kratko vrijeme organizirala je u tvornici AOŽ i 1 odbor Usaoh-a, a i političke zadatke rješava /sabotaža itd/.

3. ćelija : je ulična, a sastoji se od 4 člana. 3 člana su radnici, a 1 je vojnik i bit će premješten na rad u VK. Članovi ove ćelije discipli-

¹² Ivan Darević

¹³ Rajonski komitet.

¹⁴ Simens

¹⁵ Đuro Lisak

nirani su i požrtvovni, ali neizgrađeni i neiskusni. Imadu uslova za razvitak.

Usljed padova na 1. ćeliji (2 člana partije i 3 člana NOO-a) obustavili su na rajonu sastajanje u stanovima kroz 14 dana. No provale se nisu proširile i rad se je normalno nastavio. Za uzdizanje kadrova na ovom rajonu učinjeno je slijedeće: sekretar raj koma i sekretar 2. ćelije upućeni su na niži partijski kurs. Na sastancima rajkoma i ćelija prorađen je slijedeći materijal: »Proleter«, »Nacionalno pitanje u Jugoslaviji« i iz »Naprijed« — »Borimo se za čistoću partijske linije«.

II. RAJON: Rajonski komitet sastoji se od 4 člana. U toku ovog mjeseca popunjen je rajkom sa četvrtim članom Petrom,¹⁶ koji je požrtvovan i discipliniran, ali partijski mlad. Izgleda da će se razviti u vrlo dobrog rukovodioca. Po socijalnom sastavu 3 su člana radnici, a 1 je namještenik. Na rajonu imade ukupno 13 članova partije u 3 ćelije i to:

1. ćelija : je ulična, imade 3 člana, od kojih su 2 drugarice, a sve troje su radnici. Sastanci se ove ćelije nisu redovno održavali (samo 2 puta u ovom mjesecu!) zbog poteškoća sa stanovima.

2. ćelija : je ulična i imade samo 2 člana, jer je 1 član upućen u NOV, a 1 je bolestan i ne radi. Ćelija ima 4 kandidata, pa će se u kratkom vremenu popuniti. Sastanci se ni ovdje nisu redovno održavali radi poteškoće sa stanovima.

3. ćelija: je tvornička i to 58562749282716,¹⁷ imade 4 člana. U toku mjeseca se je popunila za 2 nova člana. Svi članovi su radnici. Sastanci se održavaju redovno.

Ovaj rajon pretrpio je velike gubitke zbog padova u partorgi i u vanpartijskim organizacijama. Partijski kadar bio je sveden na svega nekoliko članova, a čitavi masovni sektori bili su otsječeni. Iz obuhvaćenih masovnih organizacija uvučeni su novi kadrovi u partiju i od takvog kadra formirane su ćelije i rajkom. Odanost i disciplina su na dosta visokom stupnju. Politička izgradnja nije gotovo nikakva, a pogotovo nedostaje poznavanje organizacionih problema partije. Snalaženje u rukovođenju masovnim organizacijama je dosta slabo. Postavljeni su bili zadaci: povezivanje izgubljenih masovnih organizacija, formiranje kotarskih odbora i aktiviranje obuhvaćenih masovnih organizacija na sprovođenje političkih zadataka. Uvedena je kritika i samokritika na ćelijama i na raj komu i to je doprinijelo odstranjenju mnogih slabosti i nedostataka kod dru-

¹⁶ Josip Duda

¹⁷ Tramvaj.

gova. Na cijelom rajonu imade 7 kandidata. Za uzdizanje kadrova učinjeno je slijedeće: 1 član RK i 1 član ćelije upućeni su na niži partijski kurs, a na sastancima nije se prolazio nikakav materijal radi opsežnih organizacionih problema. Imade izgleda da ćemo u slijedećem mjesecu srediti ovaj važni tvornički rajon.

III. RAJON: imade ukupno 20 članova partije, od kojih su 9 radnici, 7 činovnici, 2 studenta i 2 slobodne profesije. Imade 11 drugova i 9 drugarica. Rajkom imade samo 2 člana, jer je 1 član (Augustin¹⁸) isključen iz partije zbog kukavičluka. Preostali članovi su požrtvovni i disciplinirani, ali im je slaba politička izgradnja. U rajkom ulazi novi (treći) član kvalificirani radnik. Ostali članovi raspoređeni su u 6 ćelija i to:

1. ćelija: sastoji se od 4 člana, od kojih su 2 člana upućena na rad van, ali je ćelija odmah popunjena sa nova 2 člana. 3 su člana činovnici, a 1 je radnik. 2 su druga i 2 su drugarice. Sastanci ćelije održavaju se redovno. Disciplina nije osobita, a takođe ni konspiracija, ali su svi odani. Politički su slabi i to otežava prenošenje direktiva. Sektašenje koje je postojalo (skretanje u lijevo) otklonjeno je. (Ulična ćelija).

2. ćelija : imade 3 člana, a četvrti član (drugarica) je upućen na rad u MAOZ. 2 su intelektualci i 1 radnik, od toga 2 žene. Disciplina je na priličnoj visini, osim drugarice Šonje¹⁹ koja je prilično svojeglava i sektaš, pa je zbog toga iz rajkoma izvađena i ušla je u ovu ćeliju. Ona priznaje svoje greške i nastoji da ih otkloni. Drugovi su odani i požrtvovni, ali se događaju manje greške u pogledu konspiracije. U rukovođenju masovnim organizacijama drugovi pokazuju prilične sposobnosti. Politička izgradnja nije osobita, ali je bolja nego li je kod ostalih ćelija ovog rajona. Ćelija je ulična.

3. ćelija : imade 3 člana od kojih su **2** činovnice i **1** intelektualka. Sastanci se održavaju redovno, a disciplina, konspiracija i odanost su na visini. Neizgrađeni su i teško se snalaze u rukovođenju vanpartijskim organizacijama. Ćelija je ulična.

4. ćelija : je tvornička 182937,²⁰ a smanjila se je od 3 na 2 člana, jer je 1 član isključen iz partije zbog krijumčarenja i labavosti. Preostala dvojica drugova pokazuju se dobri, naročito Jurica,²¹ koji je veoma sposoban. Oba člana ćelije su radnici. Odani su, ali im disciplina nije naročita, jer im je do sada bilo posvećeno premalo paž-

¹⁸ Priređivači nisu utvrdili na koga se to odnosi.

¹⁹ Ankica Kovačić

²⁰ Gec

²¹ Božo Zalković

nje. U rukovođenju masovnim organizacijama dosta se dobro snalaze.

5. ćelija : je tvornička 40261620275616²² i imade 3 člana, koji su radnici. Sastanci se održavaju redovito. Odani su, požrtvovni i disciplinirani, ali nisu naročito konspirativni, što se nastoji ukloniti. Politička izgradnja im je slaba.

6. ćelija: je tvornička 28193919281939²³ i imade 2 člana, ali je krajem mjeseca popunjena sa trećim članom. Svi su radnici. Sastanci ćelije održavaju se redovno. Drugovi su požrtvovni i disciplinirani, ali nekonspirativni.

Za uzdizanje kadrova na ovom je rajonu učinjeno slijedeće: 2 člana rajkoma upućeni su na niži partijski kurs, a na sastancima RK prorađen je slijedeći materijal: »Udarimo po sektaštvu«, »Više organizacije i reda« (oboje iz Naprijed), Glas Slavonije br. 21 i 22, Političko-pravni značaj NKOJ-a, i Politički pregled.

IV. — V. RAJON: IV rajon po svome terenu nema puno uslova da se razvije, niti da se znatno proširi: tu nema tvornica, nego su stambeni predjeli nastanjeni srednjim i siromašnim slojevima i predjel vila, dok V. rajon imade uslova da se razvije, ali nema partijskog kadra, koji je padovima sveden na svega 2 člana. Ponukani takvim stanjem odlučio je MK da spoji oba komiteta s time, da masovne organizacije, koje postoje, ostaju djelovati podijeljeno na IV.

i V. rajonu, a isto tako i organizacije koje će se stvarati, zadržat će dosadašnju podjelu tako, da kada budu za to uslovi, bude moguće opet rajone odijeliti, na IV. i V. rajon, bez reorganizacije.

Rajkom za IV. i V. zajednički rajon sastoji se od 3 člana, od kojih je 1 drugarica i ta je sekretar. Svi su članovi rajkoma radnici. Sekretarica je sposobna, a i ostali članovi pokazali su se do sada dobri. Ukupno imade 13 članova partije, a razdijeljeni su u 3 ćelije i to:

1. ćelija : je ulična, imade 3 člana i to 1 radnik i 2 činovnika, od toga 1 drugarica. Drugovi su disciplinirani i odani, ali su slabo izgrađeni i teško se snalaze na radu.

2. ćelija: je ulična, a imade 4 člana, od kojih je 1 žena. 2 su radnice, a 2 su činovnici. Odani su, ali slabo izgrađeni i ne snalaze se na radu u masovnim organizacijama.

3. ćelija : je tvornička 181956163727,²⁴ a pred kratko vrijeme je formirana iz članova tvorničkog aktiva, te se o drugovima još ne može dati sud, nego će se dati slijedeći mjesec.

Na čitavom rajonu imade 7 kandidata za partiju.

²² Plinara

²³ Vodovod

²⁴ Gorica

VI. RAJON: na ovom rajonu ne postoji RK, već samo ćelija koja vrši funkciju rajonskog komiteta. U toku slijedećeg mjeseca formirat će se RK. Sama ćelija broji 5 članova, od kojih su 4 Hrvata i 1 Srbin, a po socijalnom sastavu 4 su radnici, a 1 je namještenik. 1 član ove ćelije upućen je u NOV radi opasnosti od apšjenja. Drugovi su odani, ali baš nisu naročito požrtvovni, a i disciplina nije na naročitoj visini tako, da je cijela ćelija kažnjena partijskom opomenom zbog neodržanih i aljkavo organiziranih sastanaka ćelije, a i zbog aljkavosti u izvršavanju ostalih zadataka. Često se gube na vezama. Rezultati rada ove ćelije ne zadovoljavaju. Politička izgradnja, osim kod sekretara, je slaba, a u rukovođenju masovnim organizacijama su svi slabi. Postoje 3 kandidata.

Opće slabosti cijele partijske organizacije jesu: neizgrađenost kadra, nedovoljna disciplina, nedovoljno razvijen osjećaj odgovornosti i pomanjkanje plana u radu. **Zadaci** jesu: učvršćenje partorge i njeno ojačanje, uzdizanje kadrova, više pažnje primanju žena u partiju i omasovljenje partije.

b./ VANPARTIJSKE ORGANIZACIJE:

1./ NARODNO-OSLOBODILAČKI ODBORI: obuhvaćeni su preko MNOO za Zagreb u kojem je tokom ovog mjeseca provedena reorganizacija. Kotari su ostali terenizirani kao i rajoni partorge, ali na II i III kotaru nije se moglo rukovoditi preko jednog kotara, pa su oni razdijeljeni na kotare II-a, II-b, III-a i III-b, a kontrolirani su preko II. odnosno III. RK tako, da je u svakom po 1 član RK član kotara.

MNOO: imade 6 članova od kojih su 4 članovi partije, a ostala 2 su simpatizeri KP. Nažalost nije bilo moguće kooptirati HSS-ovce, jer oni do kojih se je došlo nisu bili spremni da uđu u odbor. Raspodjela dužnosti je slijedeća: tajnik drži ostale članove i poštu, 1 član drži kotare II-a, II-b, IV i mobilizaciju (gdje rade 2 člana partije), 1 član drži III-a, III-b i V kotar, 1 član drži VIII kotar, NOF i nabavke (gdje rade 2 člana partije), 1 član drži I. i VI. kotar i 1 član drži Prop-odjel (gdje rade 3 člana partije). Ukupno radi pri MNOO-u 11 članova partije.

I. KOTAR: Kotarski NOO imade 3 člana, koji su dobri i požrtvovni, ali im još nedostaje iskustvo. Sastanci KNOO nisu se održavali radi padova, koji su spomenuti pod I. rajonom. KNOO obuhvaća:

1. NOO: je tvornički 101649292010²⁵, a imade 4 člana. Sastanci se održavaju redovito. Držao je i antifašiste, koji nisu spadali u tvornicu, pa su tokom mjeseca predani kuda spadaju. Sada NOO ima za sobom 27 antifašista iz tvornice.

2. NOO: je ulični 40272329261638,²⁶ ima 4 člana, a sastavljen je 3d obrtnika i radnika i obuhvaća 17 antifašista.

3. NOO: je ulični 48562720162937,²⁷ ima 3 člana, koji su svi rad-lici. Obuhvaća 17 antifašista.

4. NOO: je ulični 185649195738163727,²⁸ to je novoformirani od-eor od 3 člana, a obuhvaća 19 antifašista.

5. NOO: je tvornički 562757163727,²⁹ koji se je uslijed padova *aspao, ali ima izgleda, da će se formirati novi.

U pogledu sprovođenja političkih zadataka NOO-i su još slabi. U oku mjeseca otpremljeno je u NOV 11 antifašista, a za NOV je pos-ano: 26 pari cipela, 15 kg sapuna, 1050 komada šmajser-metaka, 5 vrećica baruta, i manja količina saniteta i odjevnih predmeta. Ko-ar pomaže 20 obitelji boraca koji su stradali od terora okupatora i lstaša, te im je u toku mjeseca isplaćeno ukupno 41.000.-, a za božić m je podijeljeno 80 kg brašna i 10 litara ulja.

II-a KOTAR: formiran je KNOO od bivših članova matičnih od-rora. Sastoji se od 4 člana, koji su u ovom sastavu kratko vrijeme i zgleda da će odgovarati i moći svladavati zadatke. U toku mjeseca zvršeno je povezivanje KNOO-a sa svim izgubljenim NOO-ima. Do ada je postojao samo kotarski NOO II, koji je obuhvaćao 18 NOO-a a 68 članova NOO-a i 455 antifašista, ali od toga trebao je da preda Irugim kotarima 5 NOO-a sa 17 članova NOO-a i sa 67 antifašista. 'bog prevelikog broja NOO-a na terenu II rajona, razdijeljen je te-en na 2 kotara II-a i II-b, tako da II-a KNOO imade 11 NOO-a, a I-b KNOO imade 7 NOO-a i 5 NOO-a koje mora predati drugim te-čnima. KNOO II-a je obuhvatio:

1. NOO: ulični	»102926104827-cesta« ³⁰	ima	4 člana i	64 antifašista
2. NOO: tvorn.	2816485819561627 ³¹	ima	4 člana i	17 antifašista
3. NOO: tvorn.	381650492948 ³²	ima	3 člana i	6 antifašista
4. NOO: ulični	20294727161856 ³³	ima	3 člana i	13 antifašista

²⁵ Simens

²⁶ Pavelić

²⁷ Kranjec

²⁸ Grmošćica

²⁹ Rasica

³⁰ Selska

³¹ Viktorija

³² Čizmek

³³ Nehajgr[adska]

5. Noo: ulični	401920185627382819 ³⁴	ima	3 člana	8 antifašista
6. Noo: ulični	281756192838163727 ³⁵	ima	4 člana	20 antifašista
7. NOO: ulični	162619384827 ³⁶	ima	4 člana	26 antifašista
8. Noo: ulični	3729562016384827 ³⁷	ima	4 člana	15 antifašista
9. Noo: ulični	3919501620104827 ³⁸	ima	4 člana	15 antifašista
10. Noo: ulični	5927392756104827 ³⁹	ima	4 člana i	52 antifašista
11. Noo: ulični	»591858« ⁴⁰	ima	16 člana i	135 antifašista
(3 grupe)				

II.b KOTAR: KNOO imade 7 NOO-a i 5 NOO-a koje mora predati drugim kotarima. KNOO imade 4 člana, a sam kotar obuhvaća:

1. Noo: »484010« ⁴¹ imade	4 člana	9 antifašista
2. Noo: tvornički 47275658491739 ⁴² ima	3 člana	4 antifašista
3. NOO: ulični 39192016271626163727 ⁴³ ima	3 člana	18 antifašista
4. Noo: ulični	3 člana	9 antifašista
5. NOO: tvorn. 2819162027193916293827 ⁴⁴ ima	3 člana	5 antifašista
6. Noo: tvorn. 58194028191627562027 ⁴⁵ ima	3 člana	25 antifašista
7. Noo: tvorn. 572946381648 ⁴⁶ ima	3 člana i	45 antifašista

Obim kotarima i II-a i II-b postavljen je kao najhitniji zadatak, da se povežu sa NOO-ima s kojima je prekinuta veza, kao 4016281928275627⁴⁷ i 4656272048.⁴⁸ Mobilizirano je 3 antifašista, a izdano je za pomoć 51.726.-

IIH-a i IIIB KOTAR: Kotar je koncem mjeseca razdijeljen na 2 kotara t.j. Kotar III-a i III-b, a preko mjeseca bilo je slijedeće stanje: KNOO za zajednički III kotar imao je 4 člana. Sastanci su se održavali redovito, a sami drugovi su savjesni, disciplinirani i odani, ali su nekonspirativni. Kotar je obuhvatio 24 NOO-a sa 84 člana i 576 antifašista. Stanje je slijedeće:

- 1. N00: tvornički 3619362948⁴⁹ ima 3 člana i 4 antifašista
- 2. N00: ulični 4056162820274916⁵⁰ ima 3 člana i 9 antifašista

³⁴ Pongračev[o]
³⁵ Vurovčica
³⁶ Iločka
³⁷ Cernička
³⁸ Dožinska
³⁹ Zadarska
⁴⁰ ZGT
⁴¹ KPS
⁴² Hartman
⁴³ Donja Ilica
⁴⁴ Vojna odjeća
⁴⁵ Top[nička] vojarna
⁴⁶ Sefčik
⁴⁷ Pivovara
⁴⁸ Frank.
⁴⁹ Bobek
⁵⁰ Priv[atni] nam ještenici]

3. N00: ulični »5927162939-5927-48195017«⁵¹

ima 3 člana i 24 antifašista
4. N00: ulični »4019575857582939«⁵²

ima 4 člana i 34 antifašista
5. N00: ulični »47393627204827«⁵³ i »4019562959«⁵⁴

ima 3 člana i 37 antifašista
6. N00: tvornički »2710585627«⁵⁵ ima 4 člana i 69 antifašista

7. N00: tvornički »2710585627«⁵⁵ ima 4 člana i 28 antifašista

8. N00: tvornički »28275856191827103716«⁵⁶

ima 4 člana i 39 antifašista
9. N00: tvornički »402736«⁵⁷ ima 3 člana i 23 antifašista

10. N00: tvornički »47164019583627204827«⁵⁸

ima 3 člana i 7 antifašista
11. N00: tvornički »56165920163727«⁵⁹

ima 2 člana i 25 antifašista
12. N00: tvornički 562739161910582720163727⁶⁰

ima 3 člana i 22 antifašista
13. N00: tvornički 562739161910582720163727⁶⁰

ima 4 člana i — antifašista
14. N00: tvornički 4056162820274916⁶¹

ima 4 člana i 10 antifašista
- 15., 16., 17. N00: tvornički »182937«⁶²

ima 11 člana i 132 antifašista
- 18., 19., 20. i 21. N00: tvornički 28193919281939⁶³

ima 16 člana i 55 antifašista
- 22., 23. i 24. N00: tvornički 40261620275616⁶⁴

ima 10 člana i 56 antifašista

Kotarski N00 sakupio je 251.720.-, a izdao je za pomoć i nabavku saniteta i ostalog materijala 193.500.-. Preostalo nije predano, jer je predsjednik KNOO u vojnom zatvoru.

⁵¹ Zajed[nica] za kožu

⁵² Poštanska] šted[ionica]

⁵³ H. D. banka

⁵⁴ Porez

⁵⁵ Astra

⁵⁶ Vatrogasci

⁵⁷ PAG

⁵⁸ Hipot[etska] banka

⁵⁹ Riznica

⁶⁰ Radiostanica

⁶¹ Privatni namještenci.

⁶² G.E.C.

⁶³ Vodovod

⁶⁴ Plinara

IV. KOTAR: KNOO imade 3 člana, koji su odani, disciplinirani, savjesni i konspirativni, ali su politički nezreli i to im pravi poteškoće u radu. KNOO obuhvaća 8 NOO-a i 152 antifašista, dakle je stanje obuhvaćenih odbora kao i prošli mjesec s time, da je sa 4 NOO-a izgubljena veza. U NOV su poslana 4 antifašista tokom mjeseca, a poslana je i manja količina tehničkog pribora i odjevnih predmeta.

V. KOTAR: sastoji se od 2 člana, jer su ostala 2 člana pala. Pod konac mjeseca smo dali u KNOO druga Ivana,⁶⁵ dobrog člana partije da se pokrene rad. KNOO obuhvaća 6 NOO-a sa 24 aktivista i sa 2 povjerenika, a imadu ukupno 153 antifašista. Uslijed padova izgubljena su 2 NOO-a. Sastanci ostalih 6 NOO-a nisu se radi provala redovno održavali.

VI. KOTAR: KNOO sastoji se od 3 člana. Sastanci se održavaju redovito, a drugovi su dobri. KNOO obuhvaća 4 NOO-a sa 24 člana i sa 75 antifašista koji imaju uticaja još na cca 70 ljudi. Obuhvaćeni NOO-i jesu: 4826271920163727,⁶⁶ 4016261958,⁶⁷ 485920591749⁶⁸ i 1 ulični NOO. KNOO organizirao je svoj otpremni odbor za otpremu materijala u NOV, a imade i svoj kanal za mobilizaciju. Tokom mjeseca mobilizirano je 5 antifašista, a pomoć je isplaćena na 6 familija boraca i žrtava fašizma. Otpremljena je omanja količina saniteta i nešto pisaćeg materijala u NOV.

VII. KOTAR: 50292616295920163727,⁶⁹ obuhvaćena su 3 NOO-a i neki pojedinci. VI. kotar je zadužen preko jednog člana partije, da organizira VII kotar, ali je rad veoma težak radi jakog terora, špijuna i stalnih apšenja. Preko obuhvaćenih antifašista nastojimo dalje prodrijeti.

VIII. KOTAR: KNOO ostao je u istom sastavu kao i prošli mjesec, a broj samih NOO-a povećao se je od 5 NOO-a iz prošlog mjeseca na 17 NOO-a tokom ovog mjeseca. U slijedećem izvještaju dati ćemo tačno stanje sa brojem obuhvaćenih antifašista. Uglavnom su ovdje obuhvaćeni intelektualci. U NOV upućena su sa ovog sektora 2 doktora medicine, 1 veterinar i 2 studenta medicine. Novi NOO-i su u institucijama 36192620163729,⁷⁰ 593956272810582819 i 101937-19101618.⁷¹

⁶⁵ Kao bilj. 18.

⁶⁶ Klaonica

⁶⁷ Pilot

⁶⁸ Konzum

⁶⁹ Željeznica

⁷⁰ Bolnica

⁷¹ Zdravstvo i soc[ialno], osig[uranje]

Tokom mjeseca poslano je ukupno sa ovih terena, osim onoga što je navedeno po kotarima, slijedeće: **1./ Za Pokuplje:** 12 kg lijekova i 180 injekcija protiv pjegavca, 4 para cipela, 1 kg telefonske žice 4 fotoaparata, 63 filma, 500 fotopapira, 1 štof za odijelo, 1 rola geogr. karata (sekcija, 1,5 kg), 40 kg boje za štampu, i 125 kg ciklopapira. **2./ Za Zagr. part, odred i za Kalnik:** 1 par ženskih cipela, 22 para čarapa, i zimski kaput, 480 cigareta, 1 zamotak geogr. karata (sekcija), 2 kg lijekova, 1 odijelo. Sve je to sakupio i otpremio Otpremni odbor pri MNOO-u.

Tokom ovog mjeseca mobilizirano je ukupno: 50 antifašista, koji su otišli u NOV. Oni su otišli putem Otprema pri MNOO-u, kanalima kotara i privatnim vezama.

PROP-ODJEL: Tokom mjeseca organiziran je prop-odjel, na čiji rad su dana 3 člana partije, koji čine partijsku ćeliju. Pročelnik drži ostala 2 člana, 2 crtača, 2 daktilografkinje i vezan je na člana MNOO, koji je zadužen za prop-odjel. 1. član drži daktilografkinju i stenotipisticu, koje hvataju Moskvu, London i Slobodnu Jugoslaviju i zadužen je za dopisnu službu. 2. član drži kanal za vanjsku štampu, centralnu raspodjelu materijala i tehničara koji umnaža. Tokom mjeseca izdavan je »Politički pregled« svake nedelje i u njemu su stavovi i lokalne vijesti, izdan je materijal za kurs za žene. Upozorenje druga Tita i članci iz Naprijed iz broja 29, 30 i 31. »Politički pregled« povećao se je od 2 strane na 6 strana normalnog formata. List je dobro primljen kod masa.

2./ ANTIFAŠISTIČKA FRONTA ŽENA:

Preko MAOŽ-a obuhvaćeni su kotari u cijelom Zagrebu.

MAOŽ: ima 4 člana. Dosadašnja pretsjednica (Branka)⁷² je upućena na rad van radi ugroženosti, a isto tako još jedna članica. Na njihova mjesta ušla je članica MK i jedna članica partije iz ćelije. Slabosti AFŽ-a jesu: premalo se politički radi sa ženama, a posljedica toga je neshvaćanje linije NOB tako, da AFŽ ne može obuhvatiti više žena u Zagrebu. Za političko uzdizanje žena formirat će se tokom idućeg mjeseca 2 grupe za kurs i pojačati će se rad sa ženama prorađivanjem materijala na sastancima. MAOŽ obuhvaća 6 kotarskih odbora i to:

I. KOTAR: imade 3 članice od kojih su 2 radnice a 1 domaćica. Drugarice su dobre, ali su neizgrađene i premalo konspirativne. KAOŽ drži 5 AOŽ-a i to:

⁷² Zlata Bognar-Kunšić

1. AOŽ: ulični 2616173626162720163727⁷³ ima 3 članice i —
2. AOŽ: ulični 182716292819⁷⁴ ima 4 članice i —
3. AOŽ: ulični 3629562948⁷⁵ ima 4 članice i 15 antifaš
4. AOŽ: ulični 491626295636562918⁷⁶ ima 4 članice i 15 antifaš
5. AOŽ: tvornički 4027491748⁷⁷ ima 4 članice i 13 antifaš.
5. AOŽ se momentano izgubio, ali ima mogućnosti da se pronađe.

II. **KOTAR:** KAOŽ ima 4 članice i to 2 radnice i 2 domačice. Drugarice su dobre, požrtvovne i konspirativne, osim jedne koja će otići van. KAOŽ obuhvaća 7 odbora i to:

1. AOŽ: tvornički »Dom. 58281956561736«⁷⁸ ima 8 članica i 63 antifaš.
 2. AOŽ: " " /dano zajednički sa 1.AOŽ/
 3. AOŽ: tvornički 4916561649⁷⁹ ima 2 članice i 7 antifaš.
 4. AOŽ: ulični 1856195939⁸⁰ ima 4 članice i 30 antifaš.
 5. AOŽ: ulični 59281629593927⁸¹ ima 3 članice i 15 antifaš.
 6. AOŽ: tvornički 16101610⁸² ima 4 članice i 5 antifaš.
 7. AOŽ: tvornički 4727565849172058⁸³ ima 4 članice i 18 antifaš.
- U formiranju je 1 AOŽ u tvornici 391747272027.⁸⁴

III. **KOTAR:** KAOŽ ima 4 članice i to 3 intelektualke i domaćicu. Drugarice su sklone fraziranju, ali nastojimo da to suzbijemo. Obuhvaćaju 9 odbora i to:

1. AOŽ: tvornički 18562746163827564829 ⁸⁵	ima 3 članice i 43 antifaš.
2. AOŽ: tvornički	ima 4 članice i 1 antifaš.
3. AOŽ: ulični 48562716574827 ⁸⁶	ima 3 članice i 33 antifaš.
4. AOŽ: ulični	ima 3 članice i 7 antifaš.
5. AOŽ: ulični	ima 4 članice i — antifaš.
6. AOŽ: ulični	ima 4 članice i — antifaš.
7. AOŽ: ulični	ima 4 članice i — antifaš.
8. AOŽ: ulični	ima 4 članice i — antifaš.
9. AOŽ: tvornički 16561510 ⁸⁷	ima 2 članice i 7 antifaš.

⁷³ Ljubljanska

⁷⁴ Gajeva

⁷⁵ Berek

⁷⁶ Miler breg

⁷⁷ Pamuk

⁷⁸ Tvor[nica] rub[lja]

⁷⁹ Mirim

⁸⁰ Grozd

⁸¹ Zvijezda

⁸² Iris

⁸³ Hartmunt

⁸⁴ Duhana

⁸⁵ Grafičarke

⁸⁶ Kraiška

⁸⁷ Iris

IV. KOTAR: KAOŽ ima 4 članice koje su sklone filozofiranju, nekonspirativne i boležljive. Ubacit ćemo jednu dobru drugaricu sa zadatkom da oživi rad i ukloni nedostatke. Oni obuhvaćaju:

1. AOŽ: ulični 381620192820162729 ⁸⁸	ima 3 članice i 9 antifaš.
2. AOŽ: ulični	ima 3 članice i 16 antifaš.
3. AOŽ: ulični 3919492738163729 ⁸⁹	ima 4 članice i 8 antifaš.
4. AO2: ulični 1620582926294858 ⁹⁰	ima 5 članica i 17 antifaš.

V. KOTAR: padom jedne drugarice, izgubila se jedna članica, tako da je ostala u KAOŽ-u samo jedna drugarica. Novi KAOŽ je u formiranju. Obuhvaćeno je:

1. AOŽ: tvornički 1016391926 ⁹¹	ima 4 članice i 3 antifaš.
2. AOŽ: ulični 39173636272827 ⁹²	ima 4 članice i 12 antifaš.
3. AOŽ: ulični 4019391017102939 ⁹³	ima 4 članice i — antifaš.
4. AOŽ: ulični 3919492738163729 ⁹⁴	ima 2 članice i — antifaš.
5., 6., 7. i 8. AOŽ: nema podataka, a obuhvaćaju tvornice 1610485627, ⁹⁵ 181956163727 ⁹⁶ i 18271920 ⁹⁷ i ulični 485619162738163729. ⁹⁸ Izgubljeni su odbori 48192058274858" i 49293627. ¹⁰⁰	

VI. KOTAR: KAOŽ sastoji se od 4 članice od koji su 2 domačice, 1 je činovnica i 1 radnica. To je novo formirani kotarski odbor, pa se ne može dati sud o njemu. Obuhvaća slijedeće:

1. AOŽ: ulični 381620 i 391949 ¹⁰¹	ima 3 članice i 5 antifaš.
2. AOŽ: ulični 3919492738163729 ¹⁰²	ima 3 članice i — antifaš.
3. AOŽ: ulični	ima 3 članice i 1 antifaš.
4. AOŽ: ulični mješani	ima 4 članice i 2 antifaš.
5. AOŽ: tvornički 18561638 ¹⁰³	ima 4 članice i 3 antifaš.

Ukupno je obuhvaćeno po AFŽ-u 124 aktivistkinje i 396 antifašistkinja, dakle u svemu oko 600 žena.

⁸⁸ Činovnice
⁸⁹ Domačice
⁹⁰ Intelektualke]
⁹¹ Sidol
⁹² Dubrava
⁹³ Podsused
⁹⁴ Domačice
⁹⁵ Iskra
⁹⁶ Gorica
⁹⁷ Gaon
⁹⁸ Krojačice
⁹⁹ Kontakt
¹⁰⁰ Meba
¹⁰¹ Čin[ovnice] i dom[ačice]
¹⁰² Domačice
¹⁰³ Grič

3./ SKOJ: MK SKOJ-a imade 3 člana, od kojih je novi student, poletan i dobar. Po socijalnom sastavu jesu članovi: 1 činovnica, 1 srednjoškolka i 1 student. SKOJ drži slijedeće sektore:

Srednjoškolsko rukovodstvo: ima 3 člana koji obuhvaćaju 112 omladinaca, kako je to dano u izvještaju za novembar 43.

Studentsko rukovodstvo: ima 3 člana koji obuhvaćaju 7 odbora USAOH-a sa 27 članova.

Radnička omladina: nakon pada sekretara MK SKOJ-a nije još formirano rukovodstvo, niti je pohvatan bivši radnički sektor. No-voformiran je 1 odbor USAOH-a.

Zadaci SKOJ-a jesu: formiranje SKOJ-evskih grupa i odbora USAOH-a, organiziranje radničke omladine po rajonima /partijskim/, točno fiksiranje tko je skojevac, a tko član USAOH-a.

4./ VOJNI KOMITETI:

Vojnim komitetima rukovodi Mjesni vojni odbor, koji imade 4 člana i svi su novoprimitljeni članovi partije. Dobri su i požrtvovni, a u radu na proširenju organizacije imali su znatnih uspjeha. Politički su neizgrađeni i nisu izvršili političke zadatke. U NOV poslana su 3 antifašista. Sada se radi na organizaciji prelaza nekih jedinica oružjem. Sabotažom onespobljeno je 5 automobila, a za NOV je sakupljeno 20 torbi, 10 šinjela i 12 kg saniteta. MVO drži:

Istočni dobor:

- 1./ 59562738202726174827¹⁰⁴
- 2./ 2729561939561949 - 3619561920182716¹⁰⁵
- 3./ 182627593627595627382016471020271827¹⁰⁶
- 4./ 5927401928 — 59562748194026192810582827¹⁰⁷
- 5./ 182627282027281916202736192620163727¹⁰⁸

Centar:

- 1./ 491620195610,¹⁰⁹ donji grad
- 2./ " gornji grad
- 3./
- 4./ 4056 28 - 59361956 — 40193956¹¹⁰

¹⁰⁴ Zračna luka
¹⁰⁵ Aerodrom Borongaj
¹⁰⁶ Glazba zračnih snaga
¹⁰⁷ Zapovjedništvo] zrakoplovstva.
¹⁰⁸ Glavna vojna bolnica
¹⁰⁹ Minors
¹¹⁰ Prv[o]-zbor[no] — podr[učje]

Zapadni odbor:

- 1./ 592740 - 401910 — 3619162029¹¹¹
- 2./ 405619581727281619203716¹¹²
- 3./ 102749192819593619162027¹¹³
- 4./ 102749192819595748192627¹¹⁴

Prema prošlom mjesecu vidi se povećanje od 3 VO-a t.j. od 10 VK na 13 VK. Prema starom stanju obuhvaćeno je još 19 oficira, 27 podoficira i 6 domobrana, a pomažu daljnjih 12 oficira, 31 podoficir i 101 domobran. Zadaci su im slijedeći: pojačati rad na mobilizaciji, prelaz većih formacija k NOV, sabotaža i skupljanje oružja.

5./ PARTIZANSKE GRUPE:

Za organizaciju partizanskih grupa bila su upućena na taj sektor 2 člana partije, koji su se međutim pokazali nedoraslim postavljenim zadacima. Od sada svaki rajon mora dati jednog člana partije koji će ući u PG, a dosadašnji sekretar I. rajkoma određen je za rukovodioca PG-a. On je borben i nadamo se da će odgovarati. Brojčano stanje je kao i prošli mjesec, ali je uvećano za 6 članova partije, svaki sa jednog rajona.

6./ OBAVJEŠTAJNA SLUŽBA:

Organiziran je ROC, koji je sastavljen od 2 dosadašnjih članova obslužbe, a dat im je za sekretara ROC-a /t.j. za šefa/ jedan dobar i spretan drug, član partije. Nakon ove reorganizacije u zagrebačkom ROC-u su 3 člana partije, a mreža obavj. službe ista je kao u prošlom mjesecu.

7./ AGITPROP:

U Agitpropkomisiji ostao je samo 1 član koji ima za zadaću da drži kurseve. Sastavljene su 2 grupe od 4 člana i te su počele sa radom. Svi kursisti su članovi partije i to sekretari rajona i ćelija. Pošto smo propagandni rad prebacili na propodjel MNOO-a to za sada ne popunjavamo Agitprop, jer i onako nemamo više za taj posao podesnih drugova . Pripravljen je za štampu materijal iz »Naprijed« br. 31., 32., i 34. Tokom mjeseca podijeljena je po organizaciji i na vanpartijske organizacije slijedeći materijal: Vjesnik 25-26 500 kom, Vjesnik 29 100 kom, Glas Slavonije od decembra 100 kom, Ze-

^{1,1} Zapovjedništvo] — pos[adne] — bojne

¹¹² Protuavionci

¹¹³ Samovoz[na] bojna

¹¹⁴ Samovoz[na] škola

na u borbi br. 5-6 120 kom, Žena danas 50 kom, Ustav SSSR 100 kom, 12 Uslova 100 kom, Rezolucija u Plaškom 100 kom, Letak omladini Jugoslavije 3000 kom, Slobodni dom br. 12 500 kom, Borba u Čazmi 1000 kom, Srpska riječ 20 kom, Proglas CK KPJ 500 kom, Omladinska borba 30 kom.

C./ NOVČANO STANJE.
/za mjesec decembar 1943./

	Primitak:	Izdatak:	Razlika:
Part, članarina:	20.780,-	-	20.780. -
Part, prilog:	229.580,-	69.190,-	160.390,-
NOO:	966.456,-	881.980,-	84.476,-
AFZ:	164.920,-	21.700,-	143.220,-
SKOJ:	35.680,-	35.680,-	-
	1,417.416.—	1,008.550,-	408.866,-

U svoti izdataka za NOO otpada na isplaćene pomoći 474.700. —, a za nabavku Gestetnera i ostalog tehničkog materijala i oružja 428.980. — . Prema potvrdama primljeno je u NOV 40 kg saniteta i ostalog materijala u toku ovog mjesaca — za ostali poslani materijal nismo još primili potvrde.

Zagreb, 5. januara 1944.

Politsekretar MK Zagreb:
Ozren¹¹⁵ [vr]
/Ozren/

Original, strojopis
Sign., AIHRPH, KP-48/518

67

1944, siječanj 1-veljača 6.

Iz ratnog dnevnika Toneta Vidmara o pokretu Četrnaeste divizije NOV i PO Jugoslavije preko Žumberka, Moslavine i Hrvatskog zagorja na sektor Štajerske¹

»1944.²

- 1. januar, u Suhoru, pokret na Jugorje.
- 2. januar, na starom mestu.

¹¹⁵ Dragan Carić

¹ Po naređenju Glavnoga štaba NOV i PO Slovenije divizija je upućena na sektor Štajerske da ojača borbu na toj teritoriji.

² Dio dnevnika za period do 1. siječnja 1944. obavljen je u Zborniku VII, tom VI, knj. 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8 i 9.

Od 3. do 5. januara na starom mestu.

6. januar, ujutro pokret 1. U. B. u Lokvicu — Dragomlju Vas,
II U.B. u Škremljevec.

7. januar, posle podne pokret u Žumberak:
I udarna brigada u Dvorišće,
II udarna brigada u Vivodinu,
XIII U.B. u Prekrižje,
Štab XIV divizije u Vivodinu.

8. januar, na Vivodini.

9. januar, u 12 č. pokret na Sv. Anu, I U.B. u Vranov Dol.

10. januar, pokret cele divizije, preko Prilipja, Galgovo, preko
pruge Zagreb — Karlovac. Prilikom prelaza ceste
i na pruži nailazimo na zasede. Posle tročasovne
borbe obe zasede razbijene. Naša tri mrtva, 16 ranjenih,
poginuo komandant II U.B. Jaka Rihar. Produ-
žujemo pokret.

11. januar, ujutro stižemo u selo Mački gde se smestili sa II
U.B. i U.B. ostaje u selu Starjak, II u Mački, XIII
u Lipnici. U I U.B. iz nepoznatih razloga eksplodiralo
15 kg eksploziva; trojica mrtvi, 1 civil, 10 ranjenih.
Kuća srušena.

12. januar, pokret brigada. Sa I U.B. u Dubrovac³, II U.B. u Ključ-
ić brdo, XIII. U.B. Kozjača. Ujutro dolaze ustaše
i Čerkezi u Šiljakovinu, Dol. Dragonožec i
Gudci, Ili XIII brigadu zauzimaju položaje, XIII ga-
đa bacačem, neprijatelj se odmah povlači.

13. januar, pokret cele divizije preko sela Kravarsko, Pod-
vornica, Ogulinac, preko pruge Zagreb — Sisak
između stanica Turopolje — Peščenica, preko
reke Odre u selu Gor. i Dol. Veleševac, Gor. i
Dol. Rača, gde čamcima pređemo Savu i zaustavi-
mo se na levom bregu u selima:
I U.B. u Prečno.
II U.B. u Dubrovčak,
XIII i štab divizije u Perovec.
Prilikom prelaza preko pruge bila je napadnuta zaštit-
nica XIII U.B., pa je nestao 1 mitraljezac. Poslednje
trupe su se iskrcale 14.1 ujutro u 7,45 minuta.

³ Pravi naziv mjesta je Dubranec.

14. januar, odmor, uveče kod II U.B. zbor za pokret. Pokret odlo-
žen zbog velikog kretanja nemačkih četa i motorizacije
cestom i železnicom od Beograda prema Zagrebu. Sve
naše jedinice se nastanjuju u Dubrovačku i To-
polcu.
15. januar, ujutro u 5,30 pokret kroz šumu u selo V e z i š ć e , gde
stižemo u 13 časova. Uveče, u 23 časa, pokret preko
pruge Zagreb — Virovitica. Prelaz kod Križa,
zaseda XIII B. sukobila se sa nemačkom patrolom, ko-
jom prilikom je teško ranjen komandir čete. Drugog
dana je podlegao.
16. januar, nakon prelaska preko pruge brigade se razmeštaju po
selima: I i XIII B. sa štabom divizije u Rečica, II
U.B. u Kompator. Uveče pokret.
17. januar, brigade se razmeštaju po selima: I u Cerina, XIII u
Prokljivani, Ili štab divizije u Čazmi.
18. januar, odmor.
19. januar, ujutro u 8 časova pokret preko Dubrave. I i XIII za-
ustavljaju se u selu Srpska Kapela, II u Dubra-
vi. U 23 časa II U.B. kreće iz Dubrave u Srpsku
Kapelu. Muzika.
20. januar, u 13 časova svi krećemo iz Srpske Kapele preko
Hagenja — Sv. Ivan Zabno, preko pruge i ceste
Križevci — Bjelovar. Prelazimo bez borbe i pro-
dužujemo preko Sv. Petar do sela:
I U.B. Raščani,
II u Ruševac,
XIII u Bušići.
21. januar, u 13 časova pokret preko pruge Križevci — Koprivnica
do sela:
I U.B. Donja Glogovnica,
II Ivanec,
XIII u Gor. Glogovnicu i Marinovac.
22. januar, ujutro se II U.B. premešta u Glogovnicu, I U.B. u
Osijek,⁴ također i štab divizije. Ustaše zaposedaju
cestu Varaždin-Zagreb.
23. januar, na istom mestu.
24. januar, II se premešta u Kamešnicu,
XIII u Apatovac.

⁴ Osijek Vojakovački.

25. januar, ujutro pokret II U.B. u Gornju Rijeku, I U.B. u Kamešnicu, XIII i štab div. u Kalnik. U Donjoj Rijeci ustaše hvataju 2 naša kurira iz O.C. div. Cesta Zagreb — Varaždin snažno zaposednuta, prelaz nemoguć.
26. januar, ujutro pokret XIII birgade u Osijek, II u Kalnik,
27. januar, posle podne pokret kroz šumu Kalničko gorje (Kalnička gora):
I U.B. u Svibovec,
XIII U.B. u Svibovec,
II Donja Poljana,
štab divizije u Jalševac.
28. januar, uveče pokret kroz selo K e l e m e n , preko ceste Varaždinske Toplice — Varaždin kod Jakopovec preko glavne ceste Zagreb — Varaždin kod sela S e k e t i n , preko pruge Zagreb — Varaždin kod sela Sv. Ilija, u sela:
XIII i štab divizije u Završje,
II u Margečan,
I u Pece, gde stižemo 29.1 ujutro u 7 časova,
29. januar, odmor, u 24 časa zbor za pokret u selu Bela.
30. januar, ujutro u 10 časova stižemo u Hrvatsko zagorje i razmeštamo se u selima:
I U.B. Martinščina,
II i štab. div. Belac,
XIII u Repno.
Posle podne u 14 časova 500 ustaša napalo I i XIII B. Nakon kratke borbe neprijatelj nateran u bekstvo prema Zlataru. Ubijeno 5 ustaša i više ranjeno. Od naših 1 mrtav i 2 ranjena iz I U.B. Ranjena 2 civila. I i XIII gone ustaše do Zlatara. Zaplenjeno nešto svetleće municije i raketnih pištolja. Jedan bataljon II U.B., zajedno sa odrednim bataljonom, kod S e l n i c e odbija ustaše i nateruje ih u bekstvo.
31. januar, odmor na istim položajima. Uveče pokret:
II U.B. u selo Petrova Gora,
I U.B. u Golubovac,
XIII i štab div. Veternička Gora.
1. februar, jedan bataljon XIII sukobio se sa ustašama kod Radovoja i poterao ih prema Krapini.
2. februar, XIII prešao jeu Radojoj.
Štab divizije u G. Jesenje.

- II U.B. u Đurmanec.
XIII vodi borbe sa ustašama kod Radoboja.
Uveče prelazi u G. Jesenje.
I U.B. u D. Jesenje.
3. februar, na istim položajima.
4. februar, uveče pokret:
I. U.B. u Sopot.
II. U.B. u Pregradu.
XIII Dubravica, na cesti Sopot — Desinić.
5. februar, odmor, uveče u 17 časova pokret iz Sopot a preko
Horvatske u Ravnice.
II U.B. i štab divizije.
XIII na cesti Horvatska — Ravnice.
I U.B. Jelenjak. Imali smo nameru da pređemo
granicu kod Klanjec — Zelenjaka ali su se tamo
nalazile jake nemačke zasede. Zbog toga smo se povuk-
li natrag na stare položaje.
6. februar, u 17 uveče krećemo ka granici. Reku Sutlu i granicu
prešli kod Sv. Katarine, most izgradili Hrvati.
Krećemo preko Sedlarjevo — Buče — Penko-
vo Selo — Gubno i razmeštamo se u selima:
I U.B. Krivica — Javorščica. Odmarali se.
II U.B. Ravnica — Hrastje.
XIII B. Stara Glazuta.
I U.B. je u pokretu kroz Buče napadnuta od nemač-
ke patrole. Poginula 4 Nemca, zaplenili smo jedan au-
tomat i 4 puške, naš 1 mrtav.
II U.B. u Bučama zaplenila od Kočevara 5 pušaka, a
XIII 3 puške. Na položaje stižemo u 5 časova ujutro.«

**Original u Arhivu Muzeja narodnog oslobođenja u Mariboru
(bez broja, vodi se kao dnevnik)**

Zbornik VII, tom VI, knj. 10, dok. br. 199, str. 461-464., i knj.
II, dok. br. 107, str. 296-297.

1944, veljača 7.
Zagreb

***Pismo Milana Miškovića Povjerenstvu CK KPH za sjevernu Hrvatsku
o radu Mjesnoga komiteta KPH Zagreb u siječnju 1944. godine***

7-II-44.
Br. 4

Dragi drugovi,

Potvrđujem primitak pisma od 1-II-44, te vam odgovaram na neka pitanja, koja ste u njemu postavili. O traženju HSS-ovaca nismo nikoga nikojim drugim putem obavijestili, a ako za koji dan ne dobijemo od vas ništa po tom pitanju mi ćemo im odgovoriti onako kako ste vi u pismu naveli.

Brošure od Zeta¹ još nismo primili, te upravo sada i njemu javljamo da nam ih ne šalje, a džepni će format za nas svakako biti prikladniji.

Što se tiče špijuna stvar ćemo ispitati, pa ćemo vam javiti rezultat.

Pismo koje ste nam poslali preko Zeta još do danas nismo primili.

Iz priloženog izvještaja M. K.² vidjet ćete stanje koncem mjeseca januara. Iz izvještaja se vidi /iz političke situacije/ da su drugovi iz M. K. ipak shvatili da nije naš zadatak da samo promatramo događaje i da konstatujemo šta je rekao ovaj ili onaj, već da treba na mišljenje masa i na njihove akcije i uticati i mijenjati ih. To smo u zadnje vrijeme stalno forsirali, pa je u izvještaju to donekle i pretjerano to jest nije u dovoljnoj mjeri iznešeno šta mase misle o pojedinim političkim događajima i kako na njih reagiraju, ali mislim da će se to ispraviti.

Sam M. K. se dobro razvija, jedino drug Ernest³ sporo napreduje i još se uvijek gubi u sitnicama, premda politički nije najslabiji. Cijela organizacija donekle svladava svoju osnovnu slabost, a to je gubljenje u čisto organizacionim problemima i politička pasivnost.

¹ OK KPH Zagreb

² Vidi: Dok. br. 66.

³ Marko Miličić

Možemo reći da je M. K. i većina R. K. tu slabost u priličnoj mjeri svladala dok kod mnogih ćelija to još nije slučaj, ali će se preko R.K. to moći uskoro postići. Izgradnja drugova također je težak problem. Postoje doduše kursevi, ali drug koji ih drži sam je u aktivnom radu vrlo malo učestvovao, pa naravno ne može dati kursistima ono što im je najviše potrebno, a to je kako konkretno treba da se radi u organizaciji, a što se tiče linije borbe i tu je pravio greške tako da smo zapazili da su svi kursisti počeli tumačiti kako je NOB isto što i februarska revolucija iz 1917, što smo međutim sada ispravili. Mislim da će nam i drug koji je nedavno došao donekle pomoći. Za sada obilazi jedinice, a bavimo se mišlju da njega zadržimo ovdje izvjesno vrijeme, ukoliko nam stvarno bude koristio, a izgleda da hoće, premda je za njegovo održavanje prilično teško.

Što se tiče NOO-a oni se još uvijek vrte oko organizacionih problema. Jasno je da kada partijci nisu shvaćali važnost političkog rada da su NOO-i shvaćali još u manjoj mjeri. Osim toga razlog je tome i činjenica da MNOO do sada nije zapravo ni djelovao pa su kotarski visili u zraku. Novoformirani MNOO mogli bi nazvati »radnim«, jer ljudi koji su u njemu nemaju političkog autoriteta kao što bi to trebalo biti. Međutim, ja mislim da je danas najvažnije kako će taj MNOO raditi tj. koliko će uspjeti okupiti i aktivizirati mase u borbi protiv fašizma, a tko su članovi toga Odbora to se danas i onako pod ilegalnim uslovima rada ne može objavljivati. Nema sumnje da bi bilo bolje kad bi već danas imali u njemu ljude koji imaju u građanstvu autoritet, ali je činjenica da su takovi ljudi ili vani ili se boje raditi. Kako sam već ranije pisao nalaze se sada u kot. odborima neki HSS-ovci sa izvjesnim autoritetom pa ćemo ih ukoliko se pokažu aktivnim u radu naknadno primiti u MNOO. Isto tako MNOO održava vezu s ljudima kao što je onaj HSS-ovac koji nije dolazio na sastanke, a trebao je ući u MNOO. NOO-i su sada organizaciono prilično sređeni pa se njihovo aktiviziranje postavlja pred nas kao najvažniji polit. zadatak.

Sastav MOAFŽ-a daje garancije da će organizacija svladati osnovnu zapreku koja je sprečava da se omasovi, a to je strašno sektaštvo, tako da ima dosta odbora, koji neće prilaziti ženama, koje vjeruju u boga i sličnih pojava. Dok se provjere neke drugarice svakako će se odbor morati povećati još za dva člana.

Kod omladine su provale stale. Uz pomoć part, formirani su kod radničke omladine neki odbori USAOH-a, koji će se sada povezivati sa MO-om, koji je sada u formiranju, te će to biti polazna točka za prodiranje među radničku omladinu. Mislimo da će se na taj način, kao i formiranjem solidne SKOJ-evske organizacije, koja je

do sada bila tako rekuć pomiješana s USAOH-om rad ubrzo pokrenuti.

Toliko po izvještaju. Što se tiče političke situacija ovdje treba napomenuti i to da iako se sa interesom prate dnevni događaji kod nas i u svijetu ipak vlada momentalno izvjesno političko mrtvilo za razliku od silne napetosti koja je bila nastala povodom vješanja u Dubravi /iza eksplozije u Sesvetama⁴/. Zato se pitanje ud. grupa postavlja kao neobično važno, jer bi na pr. u tom momentu svaka naša akcija bila naišla na opće simpatije građanstva.

Drugarski pozdrav
Tomo⁵ [v. r.]

P. S.

Prilikom odlaska drugarice Zine,⁶ zapravo par dana prije odlaska dobila je od druga Ozrena⁷ obveznicu od 500.000 Kuna, možda mi je rečeno, ali se ne sjećam kome je uručena. Isto tako ne znam gdje se nalazi naš novac u iznosu od 131.630 Kuna, koji se navodno nalazi kod »n«. Ni toga se ne sjećam, pa ako je drugarica blizu neka mi to što prije javi.

Prilozi:

- 1/ Izvještaj za mjesec siječanj.
- 2/ Politički pregled br. 23
- 3/ Vojni izvještaj od 3.-II
- 4/ Politički izvještaj od 3.-II
- 5/ Pregled strane štampe

Za zamjenu predlažemo:

- 1/ Đuro Bartolović, cipelar, nalazi se već 2 g. u Gradiški,
- 2/ Ivanka Ivankov, kurirka isto u St. Gradiški.

Original, strojopis

Sign., AIHRPH, KP-48/519

⁴ Vidi: Grada SZH, knj. VII, dok. br. 165 i 169.

⁵ Milan Mišković

⁶ Lepa Perović

⁷ Dragan Carić

1944, veljača 7.

Pismo Oblasnoga komiteta KPH za zagrebačku oblast okružnim komitetima KPH o potrebi popularizacije odluke II zasjedanja AVNOJ-a i obavezi okružnih NOO da o tome informiraju ZAVNOH

Oblasni Komitet K.P.H.
za zagrebačku oblast
Dne, 7. II. 1944.

Okružnim Komitetima
Oblasnog Komiteta zagrebačke oblasti

Dragi drugovi,

mi do danas nemamo skoro nikakvih podataka o kampanji za popularizaciju Odluka II. zasjedanja AVNOJ-a. U izvještajima Okružnih komiteta obično se kaže: »Narod je dobro primio odluke AVNOJ-a«, ili »Održali smo veći broj mitigna« i tome slično. Na nekoliko partijskih konferencija, održanih posljednjih dana, ustanovili smo, da i pretežan dio partijskog članstva nije dovoljno upoznat sa značenjem tih odluka. Veći broj partijskih jedinica, pa čak i neki kotarski komiteti, nisu uopće dobili, pa prema tome niti proradili, direktivno pismo ZAVNOH-a o značaju tih odluka i o načinu, kako se imaju iste popularizirati.

Okružni NOO-i, prema tomu pismu, dužni su svakih sedam dana slati izvještaj ZAVNOH-u, o tome šta su učinili na popularizaciji odluka i o uspjehu te popularizacije. Oni te izvještaje uglavnom nisu slali.

Ponovno Vam dostavljamo prepis¹ pisma ZAVNOH-a, kojeg umnožite i dostavite svim partijskim komitetima i ćelijama, ukoliko to niste već ranije učinili. Sve partijske organizacije moraju to pismo temeljito proučiti na svojim sastancima, a zatim ga proučiti na sastancima NOO-a i drugih antifašističkih organizacija. Što se tiče izvještaja ZAVNOH-u Okružni NOO-i moraju odmah postupiti prema tom pismu.

Odmah nas izvestite, šta ste do sada sve uradili na popularizaciji tih odluka i prema priloženom formularu² dostavite nam podat-

¹ Navedeni prilog nedostaje.

² Navedeni formular nedostaje.

ke o do sada održanim zborovima i sastancima, a o zborovima i sastancima, koje ćete u buduće održavati po tom pitanju, redovno nas izvještavajte svakih sedam dana. Ujedno nas izvijestite za koje zbrove i sastanke su Okružni NOO-i izvijestili ZAVNOH.

Mislimo da nije ponovno Vam potrebno naglašavati od kolike je važnosti da se sav narod, kako na oslobođenom, tako i na neoslobođenom teritoriju upozna sa odlukama II. zasjedanja AVNOJ-a i to ne samo formalno, da se narodu reče, da su takove i takove odluke donijete, već da se narodu objasni stvarni značaj i suština tih odluka. Ove odluke možemo i morao iskoristiti za još jače učvršćenje i proširenje Narodno-oslobodilačke borbe. One su nam u ovom momentu najbolje sredstvo za široku mobilizaciju novih boraca u redove Narodno-oslobodilačke vojske.

Smrt fašizmu — Sloboda narodu!

Za Komitet:
Božičević³ [v. r.]

Original, strojopis
Sign., AIHRPH, KP-56/75

70

1944, veljača 7.
Zapisnik sa plenarne sjednice Okružnoga NOO Pokuplje

OKRUŽNI
NARODNO OSLOBODILAČKI ODBOR
P O K U P L J E
Broj: 130/7. veljače 1944. g

Z A P I S N I K

sa plenarne sjednice Okružnog NOO-a za Pokuplje, održane u Pokupskom Gradecu kotara Pisarovina, dana 3. veljače 1944. g. u prisustvu od 15 članova, dok dva člana nisu bili prisutni, radi bolesti.

Dnevni red je bio slijedeći:

- 1./ Politička situacija
- 2./ Predlog i prijem novih članova

³ Ivan

3./ Izvještaj članova odbora o dosadašnjem radu po odsjecima, diskusija po izvještajima i zaključci

4./ Novi raspored rada i

5./ Razno.

Po točki 1. Predsjednik otvara sjednicu, te govori o političkoj situaciji u kojoj je u kratkim crtama prikazao istu u našem okrugu, **te** poziva sve prisutne, da pojačaju svoj rad za što prije uništenje okupatora i njihovih pomagača.

Po točki 2. Predsjednik predlaže nove drugove da se prime za članove ovog odbora, nakon čega su svi jednoglasno i primljeni.

Po točki 3. Drug koji je zadužen po gospodarskom odsjeku, daje referat o svom radu, te izvještava, da će u što kraće vrijeme srediti unovčenje obveznica narodnog Zajma, jer da mu do sada nije uspje-
lo iz svih kotarskih NOO-a dobiti točne podatke. Nadalje izvještava da se je po gospodarskom odsjeku do sada prilično poradilo tako da je ipak uspjelo u tom pogledu po svim kotarevima, a i po pojedini-
nim općinama urediti potrebno knjigovodstvo iz kojeg će biti lakši pregled po gospodarskom odsjeku. Nakon toga polaže račune o vo-
đenju blagajne kao i stanje iste, te primitke i izdatke, kako slijedi:

Stanje blagajne 1. siječnja 1944. godine.....	Kn. 1,275.215 —
Prihodi od 1. siječnja ove godine jesu slijedeći:	
a/Narodno oslobilački Fond.....	Kn. 1,221.355 —
b/ Trošarina na vino i kiselu vodu.....	Kn — 801.100 —
c/Zajam narodnog oslobođenja.....	Kn. 1,632.700 —
d/ Za sol koja je razdjeljena za novac Kn. —	72.482 —
e/ Prilog za štampu.....	<u>Kn. — 4.658—</u>
Ukupni prihod do 31.1 1944. godine.....	Kn. 5,007.510 —
Cjelokupni izdatak u toku mjeseca siječnja, t.j. do	
31. siječnja 1944. godine iznosi.....	<u>Kn. 4,649.626 —</u>
Stanje blagajne dana 31. I 1944. g, bilo	
je u novcu.....	<u>Kn. —357.884 —</u>

Nadalje izvještava, da je formirana gospodarska komisija, koja se nalazi već na terenu.

Zaključuje se, da se što prije formira prehrambena komisija, kao i da se sazovu kotarske konferencije na kojima će se objasniti način kampanje za sakupljanje hrane za našu vojsku, kao i za civil-
nu sirotinju. Isto tako, da se vodi stroga kontrola nad gospodars-
kom komisijom, koja se nalazi na terenu, te da ista sa terena šalje
redovne izvještaje gospodarskom odsjeku ovog okruga. U izvještaji-

ma treba uvijek navesti uspjehe svog rada kao i poteškoće i zapreke u istom. Ovakove izvještaje treba slati svakih 7 dana, dok svakih 15 dana, treba gospodarska komisija imati sastanak sa drugom zaduženim po gospodarskom odsjeku, na kojem će se pretresti sva važnija pitanja gospodarstva i dati smjernice za daljnji rad.

Zdravstveni odsjek. Drugarica koje je po tom pitanju zadužena izjavljuje, da se je u kotaru Žumberak pojavila zarazna bolest trbušni tifus, te navada pomanjkanje liječnika, sestara, bolničarki, lijekova, te uopće sanitetskog materijala kao i pomanjkanja veša za bolesnike. Do sada se je radilo prilično u pogledu zdravstva, tako, da su se davala predavanja po selima u pogledu zaraznih bolesti, pojavama i spriječavanju istih. Sada se održaje kurs za bolničare u kotaru Žumberak, a uspjeh istog javit će se kada bude završen. Svrab se je isto pojavio u dosta velikoj mjeri.

Zaključuje se, da se odmah uputi dopis ZAVNOH-u, da nam pošalje dva liječnika, te da se pristupi što većoj nabavki lijekova i sanitetskog materijala, kao i da se pronađu sestre bolničarke i to u što kraćem roku, koje bi se rasporedile na rad po bolnicama i ambulantom. Da se strogo pazi na izolaciju bolesnika u krajevima gdje to vladaju zarazne bolesti, te ako se smatra za potrebno, da se u krajevima gdje vladaju takove bolesti za neko vrijeme zatvore škole. Da se osnuju ambulate po kotarevima, općinama, pa čak i po selima (u koliko to bude moguće), u kojima bi se liječili bolesnici koji boluju od zaraznih bolesti, tako, da se nebi bolesnici koji boluju od zaraze trebale prevažati u bolnicu kroz sela i to više puta daleko 40-50 kilometara, kako je to do sada bio slučaj. Da se hitno pronađu medicineri ili tom poslu vješte osobe, kako bi se barem donekle moglo zadovoljiti higijenskim zahtjevima.

Upravno administrativni odsjek. Drug zadužen po tom odsjeku izvještava da uza ostalu prepisku i poštu koja se dnevno riješava, bavio se zadnje vrijeme mnogo sa sudskim stvarima. Narod dnevno dolazi tražiti uputstva i savjete kao i predlaže razne tužbe — većim dijelom u privatno pravnim stvarima. Do sada je izrečeno oko 20 osuda koje je sud ovog okružnog NOO-a izrekao, a od kojih je nekoliko primjeraka poslato ZAVNOH-u na uvid. Mnoge stranke uspjele nam je nagoditi, tako, da i jedna i druga odustale su od tužbe i pošle zadovoljne kući. Isto tako kod izricanja odluka, koje su do sada kod nas bile izrečene, većinom stranaka pa i onih, koje su tužbu izgubile, bile su potpuno zadovoljne. Narod već sada sa punim povjerenjem glada na naš sud o kojem se mnogo govori kako je brz i pravedan. Do sada nam nije uspjele uspostaviti sudove po svim kotarevima, a to radi toga jer nismo mogli da pronađemo stručna lica.

Upute o sudovanju koje smo dobili još prošle godine proradili smo i poslali svim kotarskim NOO-ima. U njima smo označili, koje nadležnosti spadaju na kotarski, a koje na sud okružnog NOO-a, dok za ovaj put općinski NOO-i nisu došli u obzir. Jedan takav primjerak prerađenih sudskih uputa poslali smo ZAVNOH-u na uvid. Budući da su ovih dana stigle ponovo nove upute o sudovanju, koje smo dobili od ZAVNOH-a, postupit ćemo odmah po istima. NOO-i kako kotarski tako i općinski u pogledu administracije još uvijek nisu samostalni i rade dosta slabo te prema tome potrebna im je pomoć.

Zaključuje se, da se u buduće obuhvati čitavi djelokrug upravno administrativnog odsjeka točno prema poslovniku, te da se način sudovanja bude vršio po novo dobivenim Uputama. Nove Upute treba dobro proučiti, da se prema istima formira sud, koji polag suca i sekretara mora imati i predsjednika suda, i to u što kraćem roku da se isti biraju, te o izvršenju da se obavjesti sudski odjel ZAVNOH-a

Propagandi odsjek. Drug zadužen po tome odsjeku izjavljuje da do sada u propagandnom odjelu nije bilo temeljitog rada, a nije bilo rasporeda po pojedinim sektorima.

U posljednje vrijeme propagandni odjel je popunjen novim ljudima i načinjen je raspored rada i konkretni plan za rad. Jedan drug je pročelnik odjela i član ONOO-a, jedan je zadužen političkim, a jedan kulturno-umjetničkim radom. Formirana je samostalna tehnika pri propagandnom odjelu.

I. **Štampa.** Od posljednjeg izvještaja izdana su dva broja Rodoljuba, a radio vijesti više ne izlaze kao prije, nego su proširene na 4 strane i izlaze svaki drugi dan. Svi ostali listovi ukinuti su. Neprijateljska štampa širi se u dosta velikoj mjeri na terenu. Uticaj te neprijateljske propagande je dosta jak, u nekim dijelovima okruga i narod, osobito u polu-oslobođenim krajevima je pod utjecajem te propagande. Kod toga se neprijatelj služi sa raznim metodama. Recimo, tzv. kozaci uđu u selo, opljačkaju ga, a onda dolaze ustaše koje »zaštite« narod. Kod toga se osobito ističu izdajnici oko Mačeka, koji govore narodu neka čeka Švabe, jer oni neće ništa.

Od sada će Rodoljub izlaziti svakih 15 dana.

II. **Usmena propaganda.** Do sada je održan veliki broj zborova i tzv. masovnih sastanaka, ali pokazalo se u praksi da ti sastanci i zborovi nisu imali naročitog uspjeha, jer nisu bili dovoljno pripremljeni, a s druge strane i ako su bili pripremljeni, nisu zadovoljavali u potpunosti. Radi toga date su direktive svim nižim NOO-ima da se zborovi održavaju na važnije datume, a da se prije sastancima sa diskusijom i usmenim novinama. U posljednje vrijeme naro-

čito pažnju posvetili smo popularizaciji odnosno objašnjavanju odluka drugog zasjedanja AVNOJ-a. Nedostaci u sprovođenju su ti, što široke mase naroda još uvijek nisu upoznate sa bitnim stvarima iz tih odluka i često se postavljaju pitanje stare Jugoslavije, komunizma itd. Osim toga nisu se paralelno sa odlukama AVNOJ-a tumačile i odluke drugog zasjedanja ZAVNOH-a. Po kulturno umjetničkom radu nisu postignuti vidniji uspjesi. Glumačka družina koja se do sada nalazila pod vojnim rukovodstvom, pripala je propagandnom odjelu ONOO-a. Sredićemo repertoar te grupe i poslati ga Vam na uvid.

Zidne novine još nisu obuhvatile čitav sektor. U nekim kotarevima izlazi veliki broj seoskih zidnih novina, ali do sada nije bilo dovoljno posvećeno pažnje tome.

Prosvjetni odjel. Na posljednjoj sjednici ONOO-a formiran je prosvjetni odio i to: drugi iz NOO-a je pročelnik i uz njega je jedan referent. Dosadanje stanje školstva u okrugu je slijedeće:

Rade 32 škole, a 20 škola ne radi. Ima 47 nastavnika. Postotak djece u školama je 60-70%.

Rade tri analfabetska tečaja. Održane su do sada 4 konferencije učitelja i dva učiteljska kursa. Sada se održava treći kurs.

Po točki 4. Novi raspored rada izvršio se tako, da je predsjednik koji je bio do sada kao i tajnik ostali i dalje na svojim položajima. Dok po nekim odsjecima učinjene su izmene, što je jednoglasno zaključeno i odobreno.

Pod razno, predlaže se da se izaberu dva druga koji će biti specijalno zaduženi po tome, da tumače odluke II. Zasjedanja AVNOJ-a, jer se prema izvještajima pojedinih članova ovog odbora zaključilo, da još narod u nekim krajevima nije dovoljno obavješten o gore spomenutim odlukama.

Zaključuje se, da se po tom pitanju zaduži drug predsjednik ovog odbora sa još jednim članom istog, koji će odmah otići u mjesta gdje to još narodu nije poznato, da spomenute odluke stave istom do znanja i da ih protumače.

Ostali članovi ovog odbora dali su izvještaje po kotarevima kako slijedi:

Kotar Žumberak. Kao glavne poteškoće pojavljuju se kod vinograda, radi prodaje vina. Prodavanje vina na neoslobođeni teritorij za novac nije dozvoljeno, a zamjena istog za žito je dosta teška radi prevoza. Hitno je potrebno nabaviti soli za narod kotara Žumberak, jer isti dulje vremena oskudjeva na soli. Još uvijek se vrši kampanja za mobilizaciju i ako je već mnogo veći broj mobilizirano. Da-

lja mobilizacija vrši se na dobrovoljnoj bazi te svakog dana po nekoliko dolazi u redove naše vojske. Isto tako oni koji su bili za vrijeme zadnje ofenzive na Žumberak pobjegli na neoslobođeni teritorij (od nekog straha), većinom se vraćaju sada natrag.

Zaključuje se, da se pronađe jedan centar gdje bi se mogla vršiti zamjena vina za žito i ostalu robu. Da se po mogućnosti što prije pošalje sol za kotar Žumberak, a ista da se nabavi od ZAVNOH-a. Da se i dalje vodi kampanja za mobilizaciju na dobrovoljnoj bazi.

Kotar Jaska. Mobilizacija koja se je vršila u našem kotaru nije bila pravilno provedena. Ista se je provadala u smislu hapšenja, a to se je vršilo većinom od domaćih partizana koji su ih silom natjerali u vojsku. U mjestima se osjeća rad klike oko Mačeka koji koče rad NOO Pokreta. Čuje se čak i to da Rusi neće ići dalje od svojih granica, tako da će Njemci imati priliku sa partizanima i dalje ratovati sve dok ih ne unište, jer više neće trebati sa Rusima da ratuju.

Zaključuje se, da se u tom kotaru više poradi politički, te da se narodu prikaže prava politička situacija, i da se ide za potpunim uništenjem fašizma.

Kotar Samobor. U ovom kotaru osjeća se isto rad pete kolone (Mačkovaca), ali ne može da dođe do jačeg izražaja. Stanje se popravlja. U samom Samoboru predviđa se formiranje NOO-a koji će za kratko vrijeme biti formiran. U pojedinim mjestima postavljaju još nekoji ljudi pitanja, da li će se povratiti kralj Petar II Karađorđević. Odbori nisu samostalni. Plaše se istupiti javno pred narod jer se boje da nebi slučajno u govoru pogriješili.

Zaključuje se, da se posveti malo više pažnje nad odborima tako, da što više budu proučavali našu štampu, kao i da se više **politički** poradi među narodom u tom kotaru. Potrebno je da se tumače odluke II. Zasedanja AVNOJ-a.

Kotar Pisarovina. Mobilizacija, koja je prije izvjesnog vremena provadana u ovom kotaru nije uspjela. Od onih koji su dobili pozive da se odazovu mobilizaciji, odazvalo se jedva 15%. Odbori rade dosta slabo. Treba im pomoći. Narod govori da kad se nisu htjeli odazvati Pavelićevoj vojsci, da zašto da idu u partizane. Isto tako sami odbornici nisu se odazvali pozivu. Od onih koji su bili mobilisani pobjegli su neki u šume, a od istih nekoji pobjegli su i u Pavelićevu vojsku. No ovi se iz šume sada vraćaju kući, a isto tako vraćaju se nekoji koji su bili u Pavelićevoj vojsci.

Zaključuje se, da se u buduće mobilizacije provada tek onda kada je prije za to pripremljen teren. Treba stalno i neumorno objašnjavati potrebe stupanja u redove NOV-e i da nije svjedno, kada ni-

je otišao u Paveličevu vojsku da onda ne ide i u partizane. Treba više političkog rada, a isto tako treba objašnjavati liniju naše borbe i treba da više čitaju našu štampu.

Kotar Velika Gorica. U ovom kotaru nalazi se veći dio obveznika u redovima naše vojske. Mobilizacija koja se prije izvjesnog vremena provadala, nije onako uspjela kao što se je to očekivalo, jer je tome bila kriva ofenziva koja je prolazila kroz ovaj kraj. Ipak se svakim danom javlja po nekoliko u redove naše vojske. Pojedinci se izgovaraju da trebaju i odbornici da idu u vojsku i da će onda ići i ostali. Narod je dosta dobar. U selu Buševac ovog kotara našli su »Čerkezi« neku količinu oružja kod Kovačević Stjepana, ali mu nisu ništa. Izgleda da je isti u vezi sa okupatorima.

Zaključuje se, da se pojača politički rad među narodom u ovom kotaru i da se povede malo više nadzora nad Kovačević Stjepanom iz Buševca. U pogledu odbornika trebaju objasniti narodu, da su odbornici i onako već mobilisani sa strane naroda koji ih je birao. U pogledu mobilizacije treba ista da se provada na dobrovoljnoj bazi sa neumornim objašnjavanjem narodu. Naročito treba objašnjavati i tumačiti narodu odluke prilikom II zasjedanja AVNOJ-a.

Za ovaj puta izostali smo sa redovnim izvještajem uslijed seobe i nesređenosti, pa Vam šaljemo naš sjednički zapisnik, iz koga ćete moći ipak imati neki mali pregled nad radom u našem okrugu. Isto tako do sada Vam nismo nikada slali prepis naših sjedničkih zapisnika, jer isti nismo ni vodili i to uslijed toga što ovaj odbor nije bio potpun, te nakon održanog sastanka razišli su se drugovi po terenu.

Sada ovaj odbor ima 17 članova i nadamo se da će u buduće moći bolje da zadovoljava svim zadacima koji se pred njega postavljaju.

Smrt fašizmu — Sloboda narodu!

Tajnik:
Pavić² [v. r.]

Predsjednik:
Japa¹ [v. r.]

M. P.³

Original, strojopis
Sign., AIHRPH, NV-9/696

¹ Stjepan Fabijanić

² Janko

³ Okrugli pečat: Okružni NOO Žumberak Pokuplje
(u sredini petokraka zvijezda)

1944, veljača 7.

Izveštaj Štaba Desetoga korpusa »Zagrebačkoga« NOV i PO Jugoslavije politkomesaru Glavnoga Štaba NOV i PO Hrvatske o stanju i političkom radu u jedinicama, komandama područja i u štabovima

Štab
X. Korpusa »Zagrebačkog«
NOV i POJ
Broj 40
Dne, 7. II. 1944.

M.P.'

Predmet: Politički izvještaj
redovni.

POLITKOMESARU GLAVNOG ŠTABA NOV I PO HRVATSKE

POVJERENIŠTVU CK KPH ZA SLAVONIJU I ZAGREBAČKU
OBLAST

1. Opći pregled.

Pod neposrednim rukovodstvom Štaba Korpusa, nalaze se XXXII. Divizija, XXXIII. Divizija, Zapadna Grupa Odreda, te Kalničko, Bjelovarsko i Moslavačko Područje. Štabovi Divizija i Štab Zapadne Grupe Odreda pred kratko vrijeme formirani² i tek su započeli s radom, a isto tako pred kratko vrijeme formirano je i Bjelovarsko Područje.³

Naše operativne jedinice mlade su i nemaju dovoljno čvrstine. Priliv novih boraca u te jedinice bio je posljednjih mjeseci vrlo velik, tako da je brojno stanje našeg Korpusa danas doseglo 8.000 boraca, dok je unazad 6 mjeseci bilo na čitavom našem teritoriju svega 700 boraca.⁴ I ako imademo 8.000 boraca, posjedujemo svega

¹ Zaprimni pečat: Glavni štab NOV i POH
Broj 664, dne 2, 1944.

² O tome vidi: Dok. br. 37.

³ Bjelovarsko područje formirano je 8. siječnja 1944. godine. O tome vidi: Dok. br. 44.

⁴ O tome vidi: Dok. br. 55, bilj. 1.

nešto preko 4.000 pušaka, tako da je veći broj boraca u našim jedinicama nenaoružan, što jedinice uvelike razvodnjuje. Potreba oružja kod nas je zaista goruće pitanje. Osim toga, paralelno sa prilivom novih boraca u jedinice, nije se razvijao komandni kadar, te tako svi ti novaci nisu bili u vojničkom ni u političkom pogledu obuhvaćeni, pa je došlo do niza sitnijih i krupnijih nedostataka i štetnih pojava, koje su se očitovale u akcijama i uopće u životu naših jedinica. Pojave dezerterstva, pljačke, razvrata, slabe discipline i slično, prilično su česte po našim jedinicama, a isto tako pojavljuje se neodlučnost i nedovoljna borbenost kod boraca i rukovodioca, prilikom izvršavanja vojničkih zadataka. Sve to svjedoči o slaboj političkoj svijesti boraca. U našim jedinicama ogroman postotak boraca su bivši domobrani, a nađe se i bivših legionera i ustaša. Mnogo domobrana imade i među rukovodiocima. Izboru kadrova, kod nas se do sada posvećivala mala pažnja. Ti domobrani, ustaše i legioneri unose u naše redove tuđe i štetne utjecaje, te je zaista potreban solidan politički rad i solidno rukovodstvo, da bi se ti utjecaji odstranili odnosno sveli na minimum.

Najbolja i najsolidnija naša jedinica jest Udarna Brigada »Braće Radića«. Ta Brigada sređena je i sposobna za izvršenje svakog zadatka. U pogledu političke svijesti Brigada je također nadvisila ostale jedinice, ali na svom prolazu terenom još uvijek postavlja po gdje gdje za sobom trag nepravilnog odnosa prema civilnom pučanstvu. Štab Brigade i Štabovi Bataljona u ovoj Brigadi dobri su i zadovoljavaju. Prilično su izoštrani i prekaljeni u borbama.

Vrlo slaba jedinica jest Brigada »Matija Gubec«, koja nikako ne uspijeva da se sredi. O njejoj slabosti svjedoči nam ovaj primjer:

IV. Bataljon Brigade »Matija Gubec« bio je na položajima prema Varaždinskim Toplicama, u selu Svibovcu. U toku noći, neprijatelj, u snazi jedne bojne ustaše, privukao se pored svih patrola i straža u neposrednu blizinu sela, te oko 6 sati ujutro izvršio napad, koji je za nas završio porazom, kakovoga u ovim krajevima još nismo doživjeli. Bataljon i njegovi rukovodioci uopće se nisu snašli, te su ih ustaše u selu upravo masakrirali. Bataljon je imao 27 mrtvih, 1 ranjenih i 46 zarobljenih. Izgubljeno je desetak pušaka i 2 puškomitraljeza. Krivnja za poraz leži u samim rukovodiocima toga bataljona, a najbolje svjedočanstvo koje potvrđuje njihovu krivnju jest činjenica, da od desetara, pa do komandanta bataljona niti jedan od rukovodioca /osim jednog komesara čete/ nije niti ranjen niti poginuo. Taj slučaj svjedoči o kukavičkom držanju rukovodioca cijelog Bataljona, osim toga nekoliko izuzetaka, za vrijeme ove borbe. Dio krivice snosi i sam štab Brigade, koji nije posvetio dovoljno pažnje kontroli, kako se bataljon na svom kantonovanju osi-

gurao. Međutim i pored krivnje rukovodioca, činjenica da je 46 boraca Brigade zarobljeno, svjedoči o slabosti cijele jedinice. Zarobljenici su u glavnom novaci bez oružja, koji su se vjerojatno u kritičnom momentu predavali.

S naše strane stvar je temeljito ispitana, te je donijeta odluka o kazni za Štab Bataljona i sve komande četa u bataljonu, osim izuzetaka iz četnih komandi koji su se dobro ponijeli. Svi ti rukovodioci lišeni su dužnosti, isključeni iz Partije i poslani za borce. Kazna je blaga, budući da se je uzelo u obzir, što su i borci i rukovodioci toga bataljona gotovo posve neprekaljeni u borbama, te nisu prošli nikakovo jače vatreno krštenje. Osim toga slabost i razvodnjenost jedinice sa mnogo nenaoružanih boraca, doprinijela je tome da je jedinicom zavládala panika, te su i sami rukovodioci tom panikom bili ponijeti i nisu je znali zapriječiti. Taj Bataljon je razformiran, a borci toga bataljona bit će upućeni u II. Brigadu XXXIII. Divizije, za što se upravo vrši politička priprema.

Stanje u Brigadi »Matija Gubec«, nakon ovoga poraza, koliko se do sada vidi, nije se mnogo izmijenilo. Borci poraženog Bataljona skloni su vjerovati da je poraz uslijedio kao posljedica nebudnosti patrola i straža, te premoći i snage neprijatelja. Mi ćemo sa svoje strane učiniti sve da borcima objasnimo koji je razlog porazu i da im ukažemo na stvarne prilike. Također ćemo povučeno iskustvo prenijeti na sve borce i rukovodioce.

Ostale dvije Brigade iz XXXIII. Divizije prilično su dobre. Odredi osim Zagorskog, još uvijek nisu u potpunosti sređeni.

Veliki priliv ljudstva u naše redove došao je kao posljedica povoljne političke situacije u svijetu i kod nas, a veliku ulogu odigrale su veliki vojnički uspjesi, koji su nam dali mogućnost formiranja novih jedinica, tako da je narod u ovim krajevima stekao povjerenje u snagu NO Vojske, a našu vlast počeo priznavati legalnom vlasti. Još danas, u našim se rukama nalazi Koprivnica, Ludbreg, Čazma, Đurđevac, Virje, Novigrad i mnoga druga veća mjesta. Priliv novaka još uvijek ne jenjava, što naročito vrijedi za Hrvatsko Zagorje, koje se zaista pokrenulo i počelo dizati na ustanak. Dobrovoljci iz Zagorja često na stižu. U podravskim krajevima osjeća se jak utjecaj reakcije, koja je počela da diže glavu u cilju ometanja podizanja masovnog ustanka u Podravini. Ta reakcija postala je naročito aktivna nakon mobilizacije u tim krajevima, za koju držim da je preuranjena, tim više što mi u svojim jedinicama imademo velik broj nenaoružanih boraca. Utjecaj klike oko Mačeka još uvijek je u naših krajevima jak, a naročito se osjeća u Podravini, gdje osim toga imade i utjecaja ustaša. U selu Hlebinama, kraj Koprivnice, seljaci su se organizirali i prišli akciji razoružavanja naše parti-

zanske straže. Prilikom te akcije pohapšeni su gotovo svi sudionici i organizatori, jer im akcija nije uspjela. Glavni krivci osuđeni su na smrt, manji krivci na prisilan rad, a ostatak je pušten.

Na području oko Sv. Petra Čvrsteca, te Habdija, započeli smo sa čišćenjem pete kolone. Oko 30 porodica ustaša iseljeno je, odnosno prognano u Križevce, a imovina im konfiscirana. Akt čišćenja naišao je kod naroda na dobar dojam. Čišćenje je popraćeno potrebnim skupovima na kojima je narodu objašnjeno zbog čega se pristupilo iseljavanju porodice i konfiskaciji njihove imovine. Sve presude su obnarodovane.

Varaždinske Toplice i Novi Marof, još uvijek su zaposjednute po ustašama. U tim mjestima neprijatelj je uspostavio ponovo svoje garnizone. Ta su mjesta cilj naših budućih operacija koje će uslijediti za nekoliko dana. U nekim našim selima koja su na granici oslobođenog teritorija, izvjestan broj mladića otišao je u neprijateljsku vojsku. Razlog tome jest zalijetavanje ustaša u ta sela, tako da je narod izgubio povjerenje u našu vojsku i osim toga mobilizacija, koja je omogućila reakciji da djeluje.

Kod srpskog dijela pučanstva oko Kalnika još uvijek se osjeća nezadovoljstvo i nepovjerenje prema našoj borbi i našem pokretu. Stanje se je očito pogoršalo nakon paljenja Ivanca po ustašama. Razlog tome jest nepravilan rad i nepravilno držanje prema stanovništvu tih sela. Jedni od glavnih krivaca za takovo stanje jesu članovi komande Kalničkog Područja, koji su upravo smijenjeni. Tako komanda područja dopustila je da se oko njih okuplja kojekakav ološ kao što su bivši ustaše, žandari i slično, što je kod srpskog naroda u ovim selima izazvalo opravdano ogorčenje. Osim toga odnos Komande Područja prema narodu bio bahat i birokratski, tako da ih je narod upravo zamrzio. Mi smo tu stvar uočili i poduzet ćemo sve mjere da se jedinstvo i bratstvo srpskog i hrvatskog naroda učvrsti. Od odlaska XXVIII. Divizije sa našeg sektora, u našem radu osjetila se je stagnacija. Razlog tome jest taj što smo mi nakon odlaska te Divizije ostali ovdje sa malo snaga, da bi mogli s njima vršiti napade na pojedine garnizone, tim više što su sve naše jedinice bile mlade, neiskusne, dosta slabo naoružane i razvođene velikim brojem novo mobilisanih boraca, od kojih je veći dio nenaoružan. Naša je greška u tome, što nismo znali jedinice aktivizirati na onim zadacima, za izvršenje kojih su iste bile sposobne, t. j. na većim diverzijama, zasjedama i slično.

U tom razdoblju izvršena je akcija na Zlatar,⁵ koja nije uspjela. Napad je vršila Brigada »Matija Gubec« koja je bila nedorasla tome zadatku.

⁵ O tome vidi: Dok. br. 20.

U posljednje vrijeme, nakon što smo donekle sredili jedinice, aktivizirali smo ih na pruzi Bjelovar — Križevci, te na temeljitomu uništavanju pruge Koprivnica — Đekenješ, Koprivnica — Ludbreg, Ludbreg — Varaždin.

Razlog našoj neodlučnosti pristupanju većim akcijama bio je i taj što smo imali veći broj ranjenika, a pretjesne i nesigurne bolnice. Osim toga u posljednje vrijeme zavladała je kod nas psihoza predstojeće ofanzive na naš oslobođeni teritorij, koja je nastupila kao posljedica lažnih inforamtivnih izvještaja o koncentracijama neprijatelja u okolnim neprijateljskim uporištima. Nekoliko dana mi smo vršili pripreme za ofanzivu, dok su nam jedinice za sve to vrijeme na određenim položajima mirovale, s tim što su zaista temeljito pristupile uništavanju već porušenih pruga. Svoje greške, u tom pogledu, mi smo uočili i poduzimamo sve da započnemo s akcijama.

2. Stanje u jedinicama.

U našim jedinicama primjećuje se dosta nezdravih pojava to se odnosi na pljačku i razvrat, koji je zahvatio i po neke rukovodioce. Tako imademo pokušaj silovanja referenta saniteta XXXII. Divizije, Josipa Jurakovića, nad jednom bolničarkom. Isti drug inače je u svome radu u potpunosti zadovoljavao. Isti je smjenjen sa dužnosti i poslan za borca. Također je isključen iz Partije. Pojave razvrata i pljačke uočene su i mi nastojimo da ih spriječimo svim mogućim mjerama.

U političkom pogledu naše su jedinice na dosta slabom nivou. Naši politički rukovodioci slabi su i nemamo ih dovoljno, tako da borci od njih ne mogu mnogo da dobiju. S druge strane, priliv novaka velik je i teško ga je obuhvatiti.

XXXII. Divizija.

Udarna Brigada »Braće Radića« dobra je i sređena jedinica. Primjećeno je da su svi politički rukovodioci u Štabovima Bataljona i u samom Štabu Brigade intelektualci, što za sada nije bilo uzrokom nekih većih nedostataka, ali se je ipak primjetilo, da se osjeća nepravilnost u izdizanju kadrova, t.j. radnici i seljaci ne izdižu se u onoj mjeri kako bi to mogli i trebalo da bude, dok se intelektualci koji umiju lijepo govoriti i koji su politički i teoretski jači prerano udzižu. Da bi tu pojavu spriječili izmješat ćemo rukovodioce iz Brigade »Braće Radića« i rukovodioce iz Brigade »Matije Gupca«, u kojoj su opet većinom radnici.

Brigada »Matija Gubec« nije još uvijek čvrsta niti sređena. Štab Brigade je potpuno izmjenjen i nadamo se da će zadovoljavati, dok su Štabovi Bataljona slabi i neiskusni.

XXXIII. Divizija.

I. Brigada je dobra i solidna. Štab Brigade dobar. Štabovi Bataljona osrednji.

II. Brigada /novo formirana/, daje naslućivati da će se vrlo dobro razviti. Sastav Štaba dobar, a drugovi u Štabu rade sa mnogo elana i volje.

Bjelovarski Odred, slab i nesređen. Za dan 10. o. mj. zakazano je savjetovanje sa svim rukovodiocima toga Odreda, te se nadamo da ćemo srediti stanje i u tom odredu.

Moslavački Odred je osrednji. Nalazi se daleko od nas, te mu ukazujemo premalo pomoć i premalo ga kontroliramo.

Zapadna Grupa Odreda.

Zbog momentalno slabih veza sa Zagorjem, nismo primili izvještaja od Grupe Odreda. U tu grupu ulaze Kalnički, Zagorski i Zagrebački Odred. Kalnički i Zagrebački Odred slabi su, dok je Zagorski Odred dobar i aktivan, svakako naš najbolji Odred. U Kalničkom odredu postavljen je novi komandant. Vjerujemo da će Odred poći nabolje. Prije nekoliko dana s tim Odredom održano je savjetovanje.

Komanda Kalničkog Područja.

Ta komanda u svom radu uopće nije zadovoljavala. Drugovi komandant i njegov zamjenik posvema su se zabirokratizirali, a njihov odnos prema narodu bio je nepravilan, grub. Pomoćnik komandanta nije mogao nikako da se snađe na svojoj dužnosti. Zbog njihova neispravnog postupka sa strankama i uopće zbog grubog odnosa prema narodu, stanovnici okolnih sela, većim dijelom srpski živalj, upravo ih je zamrzio. Ta komanda uopće nije preko svoga ljudstva imala pregleda, te je dopustila da se oko njih okupljaju bivši ustaše, žandari i sličan ološ, koji je bio trn u oko stanovništva srpskih sela Kalničkog Područja. Taj ološ dao je četničkim elementima dobar materijal za propagandu.

U pogledu organizacije pojedinih sekcija, te radionica i intendature područja je donekle sređeno i ako se i tu dešavao čitav niz nepravilnosti, a bilo je čak i manjih slučajeva korupcije.

Zbog svih tih grešaka, mi smo smijenili cijelu komandu područja i postavili nove ljude koji su po svojim ličnim kvalitetama i zaslu-

gama koje su stekli u borbama garancija, da će se stanje u području popraviti i da će rad krenuti na bolje, pogotovo da će odnos prema narodu biti pravilan i da će ih narod zavoliti.

Komanda Moslavačkog Područja.

Ta komanda manje je pod našom kontrolom zbog svoje udaljenosti od našeg Štaba. Prije od prilike mjesec i pol dana ta je komanda također smjenjena. U samu komandu postavljeni su drugovi za koje smo vjerovali da će na svojim dužnostima zadovoljavati. Međutim pomoćnik komandanta, drug Mesarić,⁶ ponovno je smjenjen prema traženju drugarice Anke,⁷ zbog grešaka počinjenih na Kordunu s kojima mi nismo upoznati. Inače u toj komandi, također se dešava dosta nepravilnosti, o kojima nas izvještavaju drugovi iz Moslavine, naročito po pitanju bolničkog osoblja i bolnice. Radionice i intendantura na tom području, prilično su sređene, starije su i bolje od radionice u Kalničkom Području.

Bjelovarsko Područje.

To je naše najmlađe područje. Rad u toj komandi odvija se dobro i sastav komande je dobar. Drugovi su poletni i marljivi u radu. Do sada, u tom području, organizovane su radionice i intendantura, samo zbog svoje mladosti nije posao još toliko uveden kao u Kalničkom i Moslavačkom Području.

III. Politički rad.

Sav naš rad bio je usmjeren u cilju sprovođenja u život općenitih i konkretnih zadataka, koje smo dobili na savjetovanju prilikom formiranja Korpusa. U cilju sređivanja i učvršćivanja jedinica poduzeli smo sve, t.j. održavali smo savjetovanje sa rukovodiocima, kontrolirali smo ih u radu koliko god je bilo moguće, davali smo im i pismene i usmene upute za politički rad. Jedinicama je naročito ukazano da posvete pažnju raskrinkavanju klike oko Mačeka, učvršćivanju bratstva srpskog i hrvatskog naroda, te upoznavanje boraca sa najnovijim političkim događajima kao što su moskovska i teheranska konferencija, te s tim u vezi otvorenje II. fronte, kao i našeg odnosa prema saveznicima. Naročita pažnja posvećana je upoznavanju boraca i rukovodioca sa historijskim odlukama II. zas-

⁶ Blaž

⁷ Berus

jedanja AVNOJ-a, itd. U tom smislu jedinice su dobile direktive i za rad na terenu. Osim toga, borci se upoznaju sa linijom i ciljevima N.O. Borbe. Velika pažnja posvećena je popularizaciji Zagrebačkog Korpusa. Povodom formiranja Korpusa izdan je letak u 10.000 primjeraka.

Sve jedinice dobile su nove direktive za kulturno-prosvjetni rad, te je prema tim direktivama postupljeno, to jest ukinuti su Prop, odjeli i formirani odbori koji će raditi na kulturno-prosvjetnom polju pod rukovodstvom i kontrolom Partije.

Započeto je s radom oko izdavanja lista »Zagrebački Korpus«, te se nadamo da će list izići još ovoga mjeseca.

U svim jedinicama ukinuti su kursevi za politdelegate, te ćemo ovih dana pristupiti radu prema direktivama Agit. Propa C.K.K.P.H., to jest održavanju nižih partijskih kurseva pri štabovima Divizija, pod rukovodstvom Div. Komiteta.

Naše su jedinice dobile upute za suradnju sa N.O. Odborima i uopće Antifašističkim organizacijama na terenu, kao i sa Partijskom organizacijom na terenu.

Sve te direktive nisu u našim jedinicama još u potpunosti sprovedene u život i sve to još nije postavljeno u potpunosti onako kako se traži i kako je zamišljeno, ali se započelo s radom u duhu tih direktiva, te se nadam da će se u najskorije vrijeme pokazati rezultati takovoga rada.

IV./ Ishrana, odjeća, obuća i zdravlje boraca.

Problem ishrane u ovim krajevima ne postoji. Borci se hrane bilo na kazanima, bilo po kućama, uvijek dobro.

Odjeća i obuća u jedinicama nije zadovoljavajuća. Mnogo boraca odjeveno je u civilnu robu, a većina ih je bez šinjela i toplije odjeće. Potpuno bosih boraca imade 5-6%, ali ih imade mnogo veći broj sa potpuno lošom obućom.

U pogledu zdravlja, stanje je zadovoljavajuće. Imademo slučajeve influence, reume i 2 slučaja trbušnog tifusa. Zarazne bolesti u većem opsegu nisu se pojavljivale.

Pitanje saniteta prilično je bolno pitanje na području našega Korpusa. Teren je apsolutno neprikladan za izgradnju konspirativnih bolnica i ambulanti. Osim toga, teren je još uvijek dosta nesiguran, tako da naši ranjenici žive manje više uvijek u psihozi selenja, iako do selenja u stvari vrlo rijetko dolazi. Pitanje ranjenika, prilično nam je kočnica u pogledu poduzimanja većih operacija.

V./ Rad štabova.

Štab XXXII. Divizije sastoji se od komandanta, komesara i načelnika. Do sada je taj štab u svom radu zadovoljio. Drugovi su hrabri, sabrani i promišljeni. Rad im se odvija harmonično i zaista rade kao cjelina. U svom radu nemaju nekog većeg iskustva, jer su na ovim dužnostima tek kratko vrijeme. Uslova za daljnji razvitak imaju. Komandant i komesar vrlo su odgovorni, politički svjesni i partijni. Načelnik štaba, odgovoran ali manje svijestan i manje partijan.

Štab XXXIII. Divizije sastoji se od komesara i načelnika, dok komandant još uvijek nije stigao. O radu nepopunjenog štaba, ne možemo za sada da kažemo još ništa, budući da je Divizija tek formirana, ali sudeći po drugovima koji će sačinjavati taj štab, može se vjerovati da će zadovoljiti čak u većoj mjeri nego li štab XXXII. Divizije.

Naš Štab.

Naš štab sastoji se od komandanta, komesara, pomoćnika komesara, načelnika i načelnika II. Otsjeka. Manjka nam obavještajni oficir i informativni oficir. Do sada još nismo imali prilike da se provjerimo u većim operacijama, a prekratko vrijeme djelujemo kao Štab Korpusa, da bi mogli donijeti sud o svom radu. Do sada rad se je odvijao harmonično i pravilno. U potpunosti se još nismo snašli u radu, ali vjerujem da će naš rad biti svakim danom sve bolji i uspješniji. Osjeća se potreba nekog većeg uspjeha, koji je potreban i nama i našim nižim štabovima i našim borcima. Snosimo krivnju za to što smo pali pod utjecaj psihoze očekivanje ofanzive do koje sve do današnjeg dana nije došlo.

Štab nam je nepotpun. Potrebno je popuniti ga obavještajnim i informativnim oficirom. Obavještajnog oficira očekujemo da ćemo dobiti od Vas, dok informativnog oficira moramo da pronađemo.

Familijarnosti u našem štabu nema. U svom odnosu jedan naprama drugom vladamo se drugarski i korektno.

Novi načelnik štaba došao je prije nekoliko dana. Po svemu sudeći, on će na svojoj dužnosti zadovoljiti, a inače njegovo je ponašanje korektno i pravilno.

U budućem izvještaju moći ću se već na rad i sastav našeg štaba osvrnuti opširnije.

VI./ Naročite napomene.

U Korpusu su formirani odsjeci: Sudski, Sanitetski, Odsjek za Vojne Vlasti u pozadini, intendantura i Tehnički odsjek. Imademo također i Sekciju za vezu. Rad u odsjecima započeo je. Odsjeci se sređuju, a obzirom na njihov sastav možemo očekivati da će raditi uspješno.

Smrt fašizmu — Sloboda narodu!

Politkomesar,
Ivan A. Šibi [v.r.]

Original, strojopis

Sign., AVI I, Fond NOB, k.114C, f.4, dok. 6(1-5)

72

1944, veljača 8.

Pismo Oblasnoga komiteta KPH za zagrebačku oblast Okružnome komitetu KPH Krapina s uputama za dalji rad

Oblasni Komitet KPH
za zagrebačku oblast
Dne, 8. II. 1944.

Okružnom Komitetu
K r a p i n a

Dragi drugovi,

Vaš izvještaj¹ od 19. pr. mj. primili smo 7. II. 1944. U izvještaju ste dosta pravilno ocjenili stanje na Vašem okrugu. Vidi se da partijska organizacija, dobrim dijelom, utiče na razvitak pokreta u okrugu ali to se nebi moglo reći u cjelosti. Vi imate sve uslove da to u najskorije vrijeme postignete.

Kažete da se narod neprijateljski odnosi prema ustaškim vlastima, i da ona djeluje samo u uporištima. Vi izgleda ispustili ste iz vida, da je neprijatelj sa hiljadu konaca vezan prikriveno sa selima.

Svi državni službenici, počam od učitelja, koji radi na našem teritoriju, a prima platu od neprijatelja, preko bivših bilježnika do prikrivenih ustaša, sačinjavaju neprijateljski državni aparat. Kad mu pridodamo kliku oko Mačeka, koju ste Vi apsolutno podcjenili, kao da je uopće nema, onda vidimo, da to predstavlja udruženu reakciju koju nepravilno nazivaju bela garda. Treba ih zvati ustaše ili petokolonaši. Podcjeniti sve to, ne uočiti na vrijeme, već sada, značilo bi **zanijeti se postignutim uspjesima**, koji su kod Vas zaista postignuti.

Situacija je kod Vas takova da, su se mase naglo uzgibale što se neprijatelj nije nadao, i ta udružena reakcija, kojoj moramo u zadnje vrijeme dodati i pojačano djelovanje klera nije se momentalno snašla. Takovo stanje imali smo i na drugim okruzima, gdje smo potpuno blokirali uporišta, sproveli bojkot unošenja i odnošenja u gradove, čitav narod bio je za nas, pjevao pjesme, masovno odlazi na mitinge, neprijatelja uopće nismo vidjeli oko sebe. No upravo to je uspavalo budnost organizacije, koje su u takvom raspoloženju upravo oduševljeno, hvaleći se širinom borbe, poprimali u organizacije bivše ustaše, bilježnike, zemprocvce a pogotovo reakcionere iz Mačekove klike. Vrtoglavica od postignutih uspjeha izazvala je tako neodgovornu nebudnost, da je danas ta udružena reakcija uz pomoć ustaša iz garnizona, sve više počela zavađati kontrolu nad dosada oslobođenim područjem, a još neoslobođen stvara dvovlašće. Tako danas u gradove Zagreb, Varaždin, u koje se pred nekoliko mjeseci nije ništa unosilo danas idu čitava sela unoseći sve vrste hrane. Dok iz nekih potpuno oslobođenih kotareva nose hranu čak u uporišta drugih kotareva i protivu nas sve otvorenije istupaju.

Voditi narod u sve moguće akcije, zaoštriti do krajnosti odnose sa okupatorom staviti organizacije na čelo toga, stvoriti ćemo uvjete za daljnji razvitak ustanka i očistiti organizacije od svih mogućih neprijatelja, koji su se uvukli čak u Partiju (slučaj Pregrada). To je politički zadatak koji danas stoji pred Vama.

Da bi to postigli moramo učvrstiti partijsku organizaciju. Tonka² Vam je otišla i vjerojatno je stigla do Vas. Drug Rok³ neka preuzme dužnost Sekretara OK SKOJ-a mjesto Marića,⁴ i dalje ostaje član biroa Vašeg Komiteta. To je potrebno zato što smatramo da će drug Rok čvršće stegnuti čitavu Skojevsku organizaciju, koja se u zadnje vrijeme prilično razvija. Pogotovo da će se pod njegovim neposrednim rukovodstvom odgajati zdravi kadrovi kao komunisti, a ne samo Skojevc. Marića stavite na raspoloženje Štabu Grupe od-

² Mrkoci-Jurin

³ Dragutin Rafaj

⁴ Boris Majer

reda, da ga uposli kao komesara bataljona, a nikako po partijskom ili skojevskom radu. Pitanja zamjenika komesara odreda riješite zajedno sa Štabom Grupe odreda. Dosadnji članovi KK Pregrade zaslužuju streljanje, jer je prema njihovom pismu koje su pisali njihov stav potpuno neprijateljski prema Partiji, i takovi često završavaju u neprijateljskom taboru. Drugo, što su njihove greške velike narod će osuditi i nas, jer su oni nama pripadali. Vodite strogo računa o tome i dobro razmislite, kako će narod to primiti. Ne smije se dogoditi da ih pobijete mučki, jer komunisti što čine, čine javno.

Narodno-oslobodilački odbori zadatke su si dobro postavili, sada treba Partija da se založi da bude do kraja izvedeno. Komunisti i tu trebaju biti najbolji. Nama šaljte prijepis izvještaja koga Okružni NOO šalje ZAVNOH-u.

Gore je napomenuto kako promijeniti Okružni SKOJ-a, a općenito greške, koje su do sada gotovo svuda činjene u radu sa SKOJ-em jesu te da, su se naši Komiteti i partijske jedinice malo zanimale za rad SKOJ-a. Rad sa SKOJ-em bio je prepušten isključivo Skojevskim forumima. Tako se čitava organizacija odgajala bez pomoći kontrole Partije, pa prema tome nije bilo ni one ljubavi ni težnje za Partijom, koja treba da bude kod SKOJ-a. To se vidi i po tome kako je srazmjerno mali broj članova Partije primljen iz SKOJ-a u odnosu na NOO i AFŽ.

Pravilno ste primjetili da je potrebno držati češća savjetovanja u odredu, jer to su naše akademije. A od velike je važnosti ako Vi budete što češće odilazili ne samo na sastanke odredske ćelije, već i po bataljonima, a kad god je prilika sastanke četnih ćelija. Gdje god se tako radilo, tamo su odredi bili dobri i nikad se nisu otuđili od Partije, a niti od terena.

Uporno raditi na tumačenju odluka AVNOJ-a dok i posljednjeg stanovnika ne upoznate s njima. Poznato nam je da su odluke AVNOJ-a primljene kao obična pobjeda, čak ni tako jer se često puta više priča o porazu nad nekom ustaškom četom. To se treba tumačiti kao najveći događaj, jer su one kruna dosadašnje borbe, pobjeda nad čitavom reakcijom ne samo domaćom nego i svjetskom. Dobro je ovakovo slanje telegrama i tako treba nastaviti, samo nas obavještavajte prema onoj tabeli koju smo Vam poslali. Letak o kom nam pišete stampajte ga uglavnom za uporišta. »Glas Hrvatskog Zagorja« dosta je dobar, jer donosi događaje iz Vašega terena. Upotpunite ga sa kratkim izvještajima sa Istočnog i našeg ratišta a također i sa ratišta u Italiji. Ovo je potrebno i ako izdajete radio vijesti, jer netko ne dobije radio vijesti, a dobije list, samo treba odabrati najvažnije momente i događaje na ratištima i to obraditi u malom članku.

Manjak u listu, a i u radio izvještajima što se vrlo malo ili skoro ništa ne govori o borbama koju vode Englezi i Amerikanci u Italiji i nad Njemačkom. Izjave Londonske radio stanice o našoj Narodno-oslobodilačkoj borbi (razumljivo one značajnije i povoljne) kao i pomoć koju Englezi pružaju našoj vojsci u ratnom materijalu i opremi treba također objavljivati, kako u listu, tako i u radio izvještajima. Kako naša štampa vrlo malo ili ništa o tome ne piše, pruža se mogućnost našim neprijateljima, okupatoru, njihovim direktnim slugama i kliku iz bivše HSS, da prikazuju našu borbu kao nekom komunističkom revolucijom i na taj nam način čine izvjesne poteškoće. Narod treba da zna, da i Englezi i Amerikanci priznaju našu Narodno-oslobodilačku borbu pod vodstvom Tita i da tu borbu pomažu. Time ćemo onemogućiti naše protivnike da plaše i zavaravaju narod, kako su saveznici naši protivnici i kako će oni protiv partizana postaviti nekoga drugoga na vlast u našoj zemlji po svršetku rata.

Parole »Stvarajmo Zagorsku Diviziju« i »Stupajmo u Zagorski Partizanski Odred« treba postepeno zamjenjivati sa parolom »Stupajmo u redove Narodno-oslobodilačke Vojske« »Pojačajmo naš X Korpus Zagrebački«. Ovaj Korpus treba popularizirati.

Izbjegavajte pismeno i usmeno nazivati drugove »političkim radnicima«. Za svakoga druga zna se kakvu on funkciju vrši u anti-fašističkim organizacijama i partijskim organizacijama. Svi su oni politički radnici, netko manje netko više profesionalan.

Potvrđujemo primitak pošiljke od 10.000 kom cigareta i šibice, na čemu Vam se zahvaljujemo. Također smo primili i pošiljku lino-leuma, kao i Glas Hrvatskoga Zagorja br. 2.

Smrt fašizmu — Sloboda narodu!

Primate drugarski pozdrav
Mikaš [v.r.]

Original, strojopis
Sign., AIHRPH, KP-83/3209

⁵ Špiljak, član Oblasnoga komiteta KPH za zagrebačku oblast.

1944, veljača 8.
Zagreb

Dopis Zapovjedništva postrojnika Glavnoga ustaškog stana Zapovjedništvu upravnog savezničara u kojem obavještava da je Ministarstvo unutrašnjih poslova osnovalo Institut za partizansko pitanje u Hrvatskoj

USTAŠA HRVATSKI OSLOBODILAČKI POKRET
GLAVNI USTAŠKI STAN

ZAPOVJEDNIČTVO POSTROJNIKA
Broj: V.T. 43/44

Zagreb, 8. veljače 1944.

ZAPOVJEDNIČTVU UPRAVNOG SAVEZNIČARA
na ruke državnom savezničaru

Od ministarstva unutarnjih poslova primio sam sljedeći dopis:

»Ministarstvo unutarnjih poslova osnovalo je unutar Ravnateljstva za javni red i sigurnost institut za partizansko pitanje u Hrvatskoj. Ovaj institut bit će vođen na naučno-političkoj osnovi, te će u tom poslu biti upotrebljeni najbolji poznavaoči ovoga pitanja. U tu svrhu bilo bi potrebno prikupiti sve letke, brošure, zapoviedi i uobće svako pismeno gradivo izdano po partizanima, kao i podatke o njihovoj organizaciji, prikupljeni sa strane naših ureda i ustanova, pa se umoljava Naslov, da unutar svoga djelokruga izda naloge, da se sve ovakvo gradivo stavi na raspolaganje Ravnateljstva za javni red i sigurnost.

Ministarstvo unutarnjih poslova srediti će ovo gradivo tako, da će ga svakoj našoj ustanovi staviti na uporabu. Ministarstvo će biti pripravno izraditi zanimanim ministarstvima izvješće o ovom predmetu, bilo na obća ili na posebna stavljenja pitanja, pa se Naslov umoljava, da poduzme sve potrebno, da ovo ministarstvo dobije zaista čitavo partizansko gradivo.«

Nalažem, da se gore navedeno gradivo prijašnje i buduće dostavi na raspoloženje Glavnom ravnateljstvu za red i sigurnost, i to, ukoliko nema više primjeraka, a nama je potreban, onda u priepisu.

ZA POGLAVNIKA I ZA DOM SPREMNI!

(M.P.)¹

POSTROJNIK
/Dr. Lovro Sušić/
Dr Lovro Sušić [v.r.]
DRŽAVNI MINISTAR

Dostavljeno: Zapovjedništvu Ustaša Glavnog ustaškog stana
blagajne
Ustaške mladeži
Povjereniku G.U.S. za odgoj i promičbu
Odjelnom upravitelju za veze

Original, strojopis
Sign., RSUP SR Hrvatske, VI-4/1309-10

74

1944, veljača 9.

**Izveštaj Štaba Tridesettreće divizije NOVJ Štabu Desetoga korpusa
»Zagrebačkog« NOV i POJ o operativnome djelovanju od 1. do 10. veljače
1944. godine**

Štab
XXXIII Divizije X Korpusa
»Zagrebačkog« NOV i POJ
Dne 9. II. 1944 godine
Oper. Broj 17/44.

Predmet: Operativni izvještaj

ŠTABU X KORPUSA »ZAGREBAČKOG« NOV I POJ

U vezi naređenja Štaba X Korpusa »Zagrebačkog« NOV i POJ dostavljamo operativni izvještaj ove divizije za vrijeme od 1. II pa do 9. II. 1944. godine.

Izvještaj je sastavljen prema podacima iz knjige operativnog dnevnika i izvještaja naših jedinica.

¹ Okrugli pečat: Glavni ustaški stan
Zapovjedništvo postrojnika

I brigada: **1. II. 1944.** brigada se nalazila na odmaranju u Dubravi, gdje je održan miting i prikupljali su se dezerteri i zaostali drugovi iz naših jedinica.

2. II. 1944. brigada je izvršila pokret iz Dubrave u Čazmu gdje se otpočelo sa sređivanjem jedinica.

3. II. 1944. godina brigada se također nalazila u Čazmi.

4. II. 1944. izvršen je pokret preko Ivanjske za Bereck.

5. II. 1944. brigada je nastavila put za V. i M. Pašijan gdje su se vršile pripreme za predviđenu akciju.

6. II. 1944. noću u 21 sat brigada izvršila prepad na neprijateljsko uporište V. Zdenci. U uporištu nalazila se 7. satnija II. Bojne IV. Gorskog Zdruga. Jačina 150 vojnika. Naoružanje bilo je slijedeće: 12 p.mitraljeza, 2 t.mitraljeza, ostalo puške. Zemljište je bilo valovito, većinom ravno isprijesjecano živicama i grabama. Uređenje gdje se je neprijatelj nalazio bili su bunker i zidane zgrade. Zgrade opletene žicom.

Raspored snaga u napadu bio je slijedeći: I Udarni bataljon imao je zadatak da zauzme i uništi neprijateljsko uporište V. Zdenci. Glavni proboj vršio se cestom koja vodi iz Hercegovca. Isti bataljon bio je pojačan s pratećom četom: dva topa i jednim bacačem, II bataljon postavio je zasjedu s jednom četom na cesti koja vodi u pravcu Daruvara. Ista je isturila predstražu na kotu 155, sa drugom četom postavio je zasjedu na cesti između Hercegovca i V. Zdenci. Treća četa nalazila se kao rezerva kod Štaba brigade, koji se je smjestio na želj. stanici Zdenici. Brigada je dobila u sastav III bataljon Moslavačkog P. Odreda koji je postavio zasjedu prema Grubišnom Polju kod rijeke Šavarice. Na mostu i cesti prema V. Grđevcu i to ispred sela Pavlovac. Akcija nije uspjela, neprijateljski gubitci nisu poznati. Naši gubitci su slijedeći: 19 ranjenih i 1 mrtav. Od ranjenih drugova bili su komesar I čete I bataljona Gašparović Vitomir, komesar II čete I bat. Dabo Emil i komesar III čete I. bat. Ankica Marjanović, zamjenik komandira I čete I. bat. Josip Čizmek, zamjenik komandira III čete I. bat. Mijo Havran. Ostalo su borci među njima jedan vodnik i jedan

delegat. Utrošeno je 12 top. granata 37 mm. i 7 granata od 47 mm. te 13. mina za teški bacač, 3200 komada puščane municije. U povlačenju izgubljen je t. minobacač sa 6. mina, 3 konja i 3 samara. Isti bacač izgubljen pri nailasku I bataljona kod povlačenja na neprijateljsku zasjedu na rubu šume Zdenački Gaj. Na putu koji vodi iz V. Zdenaca za Trnavu.

Kritika akcije: Pripreme boraca za akciju su bile slabe, odluke i izdane zapovijedi koje je izdao Štab Divizije nisu bile sprovedene već su bile i izmjenite samovoljno po Štabu brigade. Upravljanje i rukovođenje borbom odnosno akcijom bilo je od strane Štaba brigade i uopće rukovodioca slabo. Štab brigade koji je istu akciju rukovodio samoinicijativno i samostalno nije imao dovoljan pregled za vrijeme borbe i nad njezinim razvitkom, to je stoga proizašlo da sadejstvo jedinica je bilo takovo da su iste jedinice pucale iz raznih vrsta oružja u neodređeni cilj i bez potrebe, pa čak tukla je bacačkim minama jedna po drugoj. Odmah u prvom naletu odnosno za kratko vrijeme borbe bilo je više ranjenih, na to su se rukovodioci trgnuli i prihvatili jedinice čvršće, ali je bilo kasno.

Neprijatelj je iskoristio zabunu kod naših boraca i za to vrijeme zapalio pomoću raketa više okolnih zgrada iz slame, a pirio je jak vjetar tako se je vatra širila velikom brzinom i vjetar ju raznosio po cijelom prostoru. Tako da je bilo nemoguće se privući zgradama u koje se neprijatelj povukao. U 4 sata ujutro izdato je naređenje za povlačenje. Štab brigade upozorio je bataljon na opasnost koja prijete pri povlačenju putem od V. Zdenaca kroz Zdenački Gaj na Trnavu, pošto je u blizini neprijateljsko uporište Hercegovac, te mu naredio da se povlači uz stanicu Zdenci na Pavlovac te V. Trnoviticu. Bataljon da skрати put, krenuo je onim prvoznačenim pravcem, ali tako da nije isturio nikakve predhodnice, već se kretao nevojnički i kao rulja. Pri nailasku na rub šume Zdenački Gaj neprijatelj je otvorio vatru. Nastala je zabuna i komešanje, tom prilikom poplašili su se konji teškog bacača otrgli se vodičima i počeli bježati. Dok se je jedinica snašla razbila i izvršila juriš na neprijatelja i istog rastjerala, ko-

nji su odmakli dublje u šumu i zbog mraka nisu ih mogle pronaći patrole koje su bile upućene da ih traže. Neprijatelj je stalno napadao iz Hercegovca i održavao pretragu šume, tako su konji lutajući približili se uporištu gdje ih je neprijatelj uhvatio. Jedinice su se povukle u V. Trnoviticu, gdje su ostale na odmaranju.

7. II. 1944. Brigada se nalazi na odmaranju u V. Trnovitici za sređivanju jedinica.

8. II. 1944. Brigada je izvršila pokret za Miklouš.

9. II. 1944. Brigada nalazila se u Mikloušu i održala sastanke sa Štabom bataljona koji je vršio napad. Štab Divizije održao vojni sastanak sa Štabom brigade o akciji. Jedan bataljon brigade upućen je na prugu Vidrenjak sa zadatkom da osigura prelaz Moslavačkom Odredu koji je prebacivao oružje. Tom prilikom bataljon pri osiguravanju naišao na neprijateljsku patrolu sa kojom se vodila borba —

— iz tih razloga onemogućeno je postavljanje mina. Odmah u isto vrijeme naišao je pancir koji je otvorio vatru iz brzometnog topa po koloni koja je prelazila prugu. Tom prilikom ranjeno je 15 drugova Moslavačkog Odreda, ubijena su dva konja, preturena su jedna kola sa oružjem, misli se da je tom prilikom nešto oružja izgubljeno, jer je isto palo u vodu, što još nije provjereno, dok se sve oružje ne prebaci, onda će se moći točno ustanoviti šta fali.

Te noći prebačena su samo troja kola, dok je sve ostalo vraćeno u Okole gdje je čekalo 10. II. Isti bataljon brigade je osiguravao ponovo prelaz Moslavačkom Odredu. Toga dana odnosno noći uspjelo se prebaciti jedan dio oružja, dok je drugi dio ostao u šumi Žutici zakonspirisan. Sve oružje nije se moglo prebaciti, jer sa kolima prolaz je bio nemoguć, pošto neprijatelj uporno i sa jačim snagama drži položaje duž pruge na tom sektoru po čitavu noć i brani prelaz preko iste.

II brigada:

1. II. 1944. držala je slijedeće položaje. I. bataljon Kloštar, II. bat. Sv. Petar Čvrstec, III bataljon selo Raščane. Prije podne oko 11. sati primjećen je neprijatelj kako se prebacuje u koloni šumom Maglenik. Kolona je zapažena na samoj čistini između slova K. i S. procijenjeno je da ih imade oko 300, ali

zbog velike udaljenosti nije se sa sigurnošću nije moglo primjetiti daje ta kolona neprijateljska. Bila je upućena jedna patrola da provjeri tu kolonu, nakon kratkog vremena patrola se vraća i javlja da je neprijatelj da se prebacuje preko ceste i pruge Križevci — Koprivnica, [s] ciljem da nam dođe iza leđa. Ususret njima bila je upućena jedna četa koja je trebala da izvrši iznenađenje, ali ta četa se mimoišla sa neprijateljem i tako omogućiti neprijatelju da udari jednu četu iznenadno iza leđa. Koja je pretrpjela tada gubitke. Tom prilikom bili su slijedeći gubitci: 12 mrtvih, 2 ranjena, 6 nestalih. Podaci se vide iz priloženih spiskova,¹ ranjenih, mrtvih i nestalih. Tada je utrošeno municije 400 komada, a izgubljen slijedeći materijal: 1400 metaka, jedna askerica, 1 pištolj, 7 karabina, jedno mitraljesko postolje, 2 samara, 6 mitraljeskih kutija, 2 deke, 1 sedlo i dva konja. Pokazali su se hrabri. Vodnik Starčić Stjepan, zamjenik komandira Klišanić Stjepan, desetar Farkaš Josip i bolničar Cauzini Hasan. Naročito se istakao u borbi puškomitraljezac Terihaj Franjo, koji je usprkos žestokoj neprijateljskoj vatri, vatrom svoga puškomitraljeza omogućio povlačenje i prebacivanje svojih drugova iz klopke. U vezi naređenja Štaba X Korpusa brigada je zauzela slijedeće položaje: I bataljon M. Poganac, II. bat. Donjara, III bataljon grad Koprivnica.

2, 3, 4, i 5. II, 6, 7 i 8. II. 1944 god. brigada je držala gore navedene položaje. Za sve to vrijeme do borbe nije došlo. Sređivale su se jedinice i održavali sastanci sa Štabovima i komandama četa. Za to razdoblje došlo 110 boraca iz brigade »Matije Gubca«. Isto za to vrijeme, informativac te brigade zarobio je tri ustaše koji su bili sprovedeni Štabu Korpusa.

Moslavački
P. Odred:

Za sve vrijeme kako se isti Odred nalazi pod našom Komandom t.j. Štab ovog Odreda bio je na putu sa zadatkom prebacivanja oružja. Isti Odred se sada vratio t.j. **9. II. 1944.**, ali taj puta nije uspio prebaciti oružje.

¹ Navedeni prilozi ne nalaze se uz dokument.

10. II. 1944. ponovio je sa prebacivanjem. Tom prilikom uspio je prebaciti jedan dio, dok ostatak za-konspirisan istog će se prebaciti u najkraće vrije-me.

Bjelovarski

P. Odred: Rad za sve razdoblje **od 1. II pa do 10. II. 1944.** je-dan bataljon tog Odreda angažiran je za prevoz ra-njenika za Slavoniju, koji se još nije vratio. Jedan bataljon drži položaje u selu Kapeli kod Bjelovara sa zadatkom da kontroliše cijeli taj sektor i ruši prugu.

OPĆE VOJNO STANJE DIVIZIJE

Sam Štab Divizije popunjen je osim Komandanta i obavještaj-ca. Formiran je izviđački vod pri Štabu Divizije, kirurška ekipa pri kojoj se održavaju sanitetski kursevi. Isto tako referent za vezu drži kurs za vezu. I brigadi dodijeljena su dva bataljona Moslavačkog Odreda, te je s time ista popunjena.

Kvalitet tih bataljona je dobar. Isti bataljoni preformiravaju se sa ona dva stara bataljona kako bi se što više učvrstili. Ta brigada imade uslova za pun vojnički razvitak, pošto raspolaže većim djelom sa starijim i dobrim borcima.

Štab brigade još uvijek ne zadovoljava i premalo se lično zalaže. Između komandanta i komesara ne postoji najbolja saglasnost. Taj Štab do sada slabo je izvršavao naređenja Štaba Divizije i voli da mnogo diskutira. To sve ostavilo je traga i u akcijama kojima je ru-kovodio taj Štab. Nakon održanog sastanka sa tim Štabom gdje su im uočene greške, stanje se popravlja.

II brigada popunjena je i sastoji se od 3. bataljona. Borbenost i disciplina tih bataljona je dobra. Ta brigada je još brojčano dosta slaba, tako da broji svega 600 boraca. Postoji mogućnost da i ona u najkraće vrijeme brojčano se pojača, te i mi svakodnevno šaljemo borce koji dolaze iz pozadine i traže se u brigade te ih dajemo nji-ma da se brojčano izravna sa I brigadom i omogući formiranje IV. bataljona. U istoj brigadi nema komesara.

Moslavački Odred koji je sa dva bataljona učestvovao kod pre-bacivanja oružja pokazao je u tom poslu veliku neodgovornost. Sla-bo držanje ne samo da je pokazao Štab Odreda nego i Štabovi nji-hovih bataljona. Na taj način propao je jedan dio oružja zajedno sa protutenkovskom puškom. U tom Štabu izgleda da svako radi na svoju ruku. Komesar nastupa previše komandantski. Komandant je inače dobar borac i rukovodioc ali u tom Štabu tako nesretno složenom slabo se snalaze. Taj Odred ostao je sada sa jednim bata-

ljonom od oko 200 boraca od čega će se formirati dva bataljona. Da bi to lakše mogli izvesti dati ćemo im oko 70 pušaka.

Bjelovarski Odred. Taj odred imade mogućnosti da se u najkraćem vremenu razvije opet u veću jedinicu pošto imade stalan priliv novih boraca, jedino pomanjkanje oružja ih koči. Stoga ćemo im mi dati izvjestan broj oružja prema našim mogućnostima kako bi se i taj Odred mogao učvrstiti. Sam Štab tog Odreda je dobar, i dolaskom novog dobrog komesara može se očekivati od toga Odreda mnogo.

SMRT FAŠIZMU - SLOBODA NARODU!

Politkomesar:
Mutak Vlado [v.r.]

Za komandanta:
(Načelnik Štaba)
Kušec Božidar [v.r.]

Original strojopis

Sign., AVI I, Fond NOB, k. 551a, f. 4, dok. br. 2(10- 12)

75

1944, veljača 10.

Izveštaj Milke Katalenić, člana Kotarskog odbora AFŽ Krapina, Kotarskome komitetu KPH Krapina o radu od 28. siječnja do 10. veljače 1944. godine

KOTARSKI ODBOR A.F.Ž.-a
K R A P I N A .

10. februara 1944.

IZVJEŠTAJ:

KOTARSKOM KOMITETU
K R A P I N A

Dragi drugovi!

Šaljem Vam izvještaj o svome radu od 28. siječnja 1944. do 10. veljače 1944.

Dana 28. siječnja 1944. imala sam sastanak u selu Putkovcu i tamo sam učvrstila odbor A.F.Ž.-a od 5 odbornica. Na sastanku sam

drugaricama prikazala ciljeve N.O.B., važnost i dužnosti A.F.Ž.-a u N.O.B.

Dana 29. siječnja 1944. održala sam sastanak u selu Jezerišću gdje sam formirala seoski odbor A.F.Ž.-a od 7 odbornica. Na tom sastanku uputila sam drugarice u rad N.O.B. i važnost žene u borbi za narodno oslobođenje.

Dana 30. siječnja o.g. održala sam konferenciju kotarskog i općinskog odbora A.F.Ž.-a općine Petrovsko i Đurmanec u prisutnosti od 19 odbornica. Na toj konferenciji o političkoj situaciji govorio je drug zamjenik sekretara K.K.¹ Drago Broz.

Isto tako na toj konferenciji zadužila sam drugarice po sledećem sektoru rada:

1) Učvrstiti sve seoske odbore A.F.Ž. da postanu tako čvrsti kao K.P.

2) Da formiraju radnu grupu žena, koje će svojim radom pružiti znatnu pomoć N.O.V.

3) Da formiraju zdravstvenu grupu žena, koje će svojim radom sprečavati zarazne bolesti.

4) Da formiraju analfabetske tečajeve, za suzbijanje nepismenosti.

5) Da formiraju pjevačka društva, koja su isto od velikog značaja Narodno-oslobodilačke borbe.

6) Da organiziraju prehranu N.O.V.

7) Da organiziraju pisanje članaka za »Glas Hrvatskog Zagorja«.

Dana 31.1. ov. g. uputila sam se u općinu Radoboj da tamo nastavim sa radom. Istog dana upala je banda u Radoboj i spriječila je moj rad.

Dana 1. veljače o.g. proširila sam odbor A.F.Ž.-a u selu Koprivnici opć. Đurmanec od 3 odbornice na 5 odbornica A.F.Ž.-a. Za zadatak stavila sam im da pružaju svestranu pomoć Narodno-oslobodilačkoj vojsci te da tumače ostalim drugaricama ciljeve Narodno-oslobodilačke borbe.

Dana 7. veljače ov.g. u selu Jesenju Gornjem održala sam sjednicu odbora A.F.Ž.-a, koja se je sastala od 5 seoskih odbora od 19 odbornica. Izvještaj o održanoj sjednici odposlat je Kotarskom Komitetu preko partijske jedinice.

Dana 8. veljače ov.g. održala sam širi sastanak u selu Jesenju Gornjem.

Opaska: Od 2. do 6. veljače ov.g. nijesam učinila ništa zbog bolesti oca. Teška bolest mog oca spriječila mi je udaljiti se od kuće,

¹ Krapina

što i još sada traje i zbog toga se nemogu udaljiti ni sada od kuće dok neće biti rezultat zdravlja njegovog.

SMRT FAŠIZMU - SLOBODA NARODU.

Original, strojopis
Sign., AIHRPH, KP-88/3733

K.O.A.F.Z.-a.
Katalenić Milka[v.r.]

1944, veljača 10.
Zagreb

/ 0

Izveštaj Velike župe Prigorje Ministarstvu unutrašnjih poslova o rek-
viriranju stoke od strane Kozaka u Klari

NEZAVISNA DRŽAVA HRVATSKA - VELIKA ŽUPA PRIGORJE

—T-Broj 282/1944.

Zagreb, 10. veljače1944.

PREDMET: Čehi Dolnji i Gornji, kotar Zagreb,
rekviriranje stoke po Kozacima 9. II. o.g.

MINISTARSTVU UNUTARNJIH POSLOVA
Ured državnog ministra gosp. Dr. Vrančića
Z A G R E B

Obćinsko poglavarstvo Sv. Klara dana 9. II. 1944. brzočasno iz-
viešćuje sljedeće:
»Dana 9. II. o.g. došlo je oko 20 kamiona Čerkeza u sela Čehi
Dolnji i Gornji te uzimaju od seljaka marvu i svinje bez da plaćaju.
— Našto se seljaci bune.«
Gornje se izvievešćuje s molbom za žurno posredovanje kod nad-
ležnih vojnih vlasti, da se obustavi svako nepovlasno rekviriranje
stoke.-

ZA DOM SPREMNI!

PO NALOGU VELIKOG ŽUPANA
PODŽUPAN:
(Bošnjak)

(MP-}

Original, strojopis
Sign., AIHRPH, NG Inv. br. 7094

Bošnjak [v.r.]

¹ Okrugli pečat: Nezavisna Država Hrvatska
Velika župa Prigorje
Zagreb

1944, veljača 11.

Izveštaj Okružnoga komiteta KPH Zagreb Oblasnome komitetu KPH za zagrebačku oblast o političkoj situaciji na okrugu i organizacijskom stanju partijskih i skojevskih organizacija, AFŽ, NOO, o mobilizaciji i Agitpropu

IZVJEŠTAJ OKRUŽNOG KOMITETA K.P.H. ZAGREB ZA
MJESEC SIJEČANJ

OBLASNOM KOMITETU K.P.H. ZA ZAGREBAČKU OBLAST

POLITIČKA SITUACIJA

Stanje na našem Okrugu je dosta napeto, reakcija koja sve više zahvata naš Okrug, tako da narod je zaprepašten tako da u mnogim mjestima narod uopće nê prima našu vojsku, a političke radnike osobito. Najkritičnije stanje je u Sv. Ivanskom¹ kotaru gdje reakcija od strane ustaša velika, a sa druge strane peta kolona se digla i banda ih je naoružala, tako da oni krstare naoružani po selima i na taj način je nemoguć svaki rad. Za našu vojsku javilo se priličan broj ljudi u Dugoselskom i Stubičkom kao i Zagrebačkom kotaru dok u kotaru Sv. Ivanskom je vrlo malen broj, za Pavelićevu vojsku se javilo nešto u domobrane u Stubičkom kotaru, a u ustaše u Sv. Ivanskom, i to dosta veliki broj, a iz Dugoselskog kotara ih je otišlo oko 13. Neprijatelj je iskoristio naše vojske odsutnost, a povezali su se sa raznim tipovima — bivšim ustašama, koji su bili uvučeni u N.O.B. Bilo je i slučajeva gdje su bili i u N.O.O. i tako su pozvali narod: zašto da bježimo a ustaše vam neće ništa. Ako ćemo tjerati partizane iz naših sela, zato je bila i podloga ustaške odredbe da se svi partizani neka jave, da im se garantira da im se ne bude ništa dogodilo, dok razni petokolonaši im dosta u tome i pomažu.

Pobjede naše N.O.V. narod prima i prati sa velikim oduševljenjem, ali u pojedinim dijelovima našeg Okruga, dok u nekim dijelovima se uopće ne polaže važnost. Narod je čisto zamoren, dok teroru koje vrše neprijatelji, narod odgovara negdje sa pojačanom mobilizacijom, dok u nekim dijelovima narod je od straha pred bandom, a i domaćim izdajicama koji su se ispoljili, skoro čisto kapitu-

¹ Današnja Zelina.

lirao, iako se ne može nikako zaključiti da je narod protiv naše N.O.V. Banda izlazi sa raznim metodama. Tako se u Sv. Ivanskom kotaru pojavila organizacija, »živa krunica«, a koju organizira pop, a isti je ustaša. Cilj toj organizaciji je okupljati ljude, prvenstveno žene, pod okrilje te organizacije, a ujedno da se time razbija A.F.Ž. U Zagrebačkom kotaru, u općini Sesvete, kako smo vam već javili, da se pojavila neka nova vjera i mi smo iste pohvatali njih 5, među njima organizatora iz Zagreba. Cilj im je bio hvatati vojne bjegunce i upućivati ih da ne primaju oružja i da neka ne idu u vojsku. Na preslušavanju su izjavili, da se mi borimo za Jugoslaviju pod vodstvom Komunizma, a čiji organizator je bio Židov Marks. Ujedno su izjavili da neće prestati sa svojim radom ili ih neka ubijemo, našto su 4 likvidirana, a peti se javio u N.O.V. U najnovije vrijeme se osjeća neko ispoljavanje raznih ljudi iz redova H.S.S. koji nisu bili naučeni u N.O.B. a osjeća se i petokolonaški rad i onih koji su ušli u N.O.B. i N.O.O. To se najviše osjetilo u Sv. Ivanskom kotaru, gdje kada je došla banda su se povezali za bivšim ustašama; odnosno onima koji su prve dane okupacije bili u ustašama poslije su se privremeno povukli, a sada su opet podigli glave i zajednički se fuzionirali. Banda im je dala oružje i sada patroliraju po selima, a na rukavima nose bijele trake. Dok ostali narod, iako je zaplašen od tih bandita, osuđiva ih za njihov izdajnički rad, o izbjegličkoj vladi narod u mjestima gdje je naš utjecaj jak, uopće ne postavlja pitanje, dok u mjestima gdje je utjecaj slabiji, a petokolonaši gdje imaju svoga utjecaja postavlja se pitanje i govori, da bi mogli doći odnosno vratiti u našu zemlju, iako je sav narod protiv te izdajničke klike na čelu sa Pericom, a pogotovo sada nakon odluka A.V.N.O.J.-a, narod gdje je upoznat sa tim odlukama je oduševljen, a i ima jasnije poglede što se tiče same izbjegličke vlade kao o novom uređenju Jugoslavije. Ustaških organizacija nekih kao formacija gotovo nema, dok oni koji su bili ustaše, a prikrili su se, ti isti se sada pojavljuju, a povezuju se sa raznim petokolonašima i vrše razne izdaje. Po selima vode ustaše po noći, pale kuće članovima N.O.O. i špijuniraju kretanje naše vojske. Narod sve više negoduje zbog neotvaranja druge fronte i sve više negoduje protiv Engleske i Amerike zbog neotvaranja istog, a sve više se govori o špekulaciji istih.

KOTAR ZAGREB

U tome kotaru stanje je nepromijenjeno, reakcija je svakodnevna, dok narod još uvijek nato odgovara sa odlaženjem u N.O.V. dok u Pavelićevu se javilo svega 2 — 3 i to iz općine Sesvete. Posljednji mjesec je vršeno više akcija na pruge, kao i na druge objekte od strane diverzantske desetine u zajednici sa nekim našim drugovi-

ma, političkim radicima kao i sa omladinom. Tako je izvršena akcija na tvornicu cementa u Podsusedu,² gdje su uništene sprave za dovoz materijala u samu tvornicu, tako da je obustavljen rad same tvornice u kojoj je radilo oko 600 radnika. Dok nekog političkog previranja gotovo se ni ne osjeća rad H.S.S., a od istih u koliko se tko pojavi nema nikakovog oslonca kao i upliva kod naroda. O izbjegličkoj vladi se ne postavlja pitanje, a gdje se moglo popularizirati odluke A.V.N.O.J.-a narod ih prima sa velikim oduševljenjem, a najviše se vidi odanost naroda po prodanim obveznicama, koje su raspačane u svoti preko 2,500.000.-, narod je dosta pasivan. Ustaških banda gotovo i nema, mislimo domaćih, osim u uporištima i to kakovi tabornik i t.d., dok domaćih formacija nema; dok po selima se nađe tu i tamo koji izdajnik, ali takovi brzo ide za XIII bataljon. U općini Brdovec poapšeno je više ljudi, većinom staraca kao taoci zbog miniranja pruge, dok u općini Stenjevec je ubijen jedan mladi član K.P. i član K.K. S.K.O.J.-a³, a i 4 ranjena druga išli su loviti neke opasne agente i tako su se sastali sa grupom ustaša kojih je bilo oko 40, i na taj način su se sukobili — tako su prema izjavi druga koji je bio isto u tome sukobu: oni su likvidirali oko 10 bandita među njima ustaškog satnika i zastavnika.

K&tTAR DUGO SELO

U tom kotaru stanje početkom mjeseca siječnja bilo je kritično. Banda je počela upadati, tako je narod počeo kolebati i mi smo izrabili momenat i bili smo načinili kampanju za mobilizaciju. Ujedno smo popularizirali odluku donešenu na drugom zasjedanju A.V.N.O.J.-a i tako je to i uspjelo uglavnom na samoj toj kampanji, ali pošto nije stigla vojska koja bi bila iste prebacila i osigurala put, počelo je to pomalo splahivat, i nije mobilizacija uspjela u onom broju kako bi bila da je bila vojska. Dok u neprijateljsku vojsku ih je otišlo oko 13 i to iz jedne općine, a koji su bili nastrojeni ustaški ili su bili ustaše prvih dana, a dosta su i imućni. Previranje između raznih reakcionarnih tipova iz redova H.S.S. se počelo osjećati i to baš u mobilizaciji. Tako je kod same mobilizacije izjavio predsjednik mjesnog N.O.O. da je to nepravilno, da je bolje da su ljudi doma, nego da se zbog mobilizacije prebjegnu bandi pa da onda stradaju naša sela, a to je bio povod takove njegove izjave zbog dvojice bandita koji su prebjegli bandi, dok sa druge strane je Predavec⁴ izjavio pred jednim članom O.N.O.O. da se mi uzalud borimo i prolijevamo krv, a da će i onako pobijediti i odlučiti veliki. Dotični ima-

² Vidi: **Grada SZH**, knj. VII, dok. br. 192 i 196.

³ Mirko Letinčić

⁴ Đuro

de novčanicu dolar i na njemu napisano sitnim slovima, a vrijedi kao propusnica za predaju bandi, a pokaziva ju i govori da je to dobro imati za svaki slučaj. U jednom nevezanom razgovoru govorio je da se radi da ovaj kotar bude pošteđen od reakcija, znači da pregovara sa bandom. Dalje je govorio da naša partija ne radi dobro, da u partizanima ima 50% nezadovoljnih i da će se još oni među sobom tući. Dalje govori da je on član Z.A.V.N.O.H.-a i A.V.N.O J.-a, a da u Zagrebu imade posla sa jednim velikim gospodinom. Dok o izbjegličkoj vladi u Kairu se i ne govori ali se postavlja pitanje, da li bi se mogao vratiti kralj Petar. Ustaških organizacija nema osim pojedinaca u selima koji su bili ustaše i ti su najveća kočnica mobilizacije u tom kotaru. Što se tiče ugovora između Rusije i Engleske i Amerike, narod govori da ovi špekuliraju, jer da su pravi saveznici da bi otvorili drugi front.

KOTAR SV. IVAN ZELINA

U tom kotaru se situacija naglo pogoršala, tako da kretanje polit. radnicima je nemoguće zbog krstarenja bande po cijelome kotaru, a u tome ih pomažu ustaški banditi po selima koji su u najnovijoj reakciji podigli glave, iako je velika većina naroda na strani naše borbe. Reakcija koja je bila u tom kotaru prema do sada dobivenim vijestima uhapšeno je 106 ljudi, 12 je ubijeno dok su 2 ranjena, nakon toga se sve pokolebalo. Naše vojske nije bilo i na taj način je došlo do kapitulacije svih naših organizacija u općini Kašina, gdje su se predali bandi svi N.O.O. — od mjesnog do općinskog kao i jedan član K.P. i tako banda ima uporište u toj općini i krstare po selima kako hoće, dok se velika većina javila u ustaše i tamo su dobili oružje, stariji koji krstare po svojim selima, dok mlađi su još u Zagrebu, tako da za sada nema izgleda nikakovog za rad u toj općini, dok slična situacija je u cijelom kotaru, dok se javilo za našu vojsku 30 — 40 ljudi kao i neki članovi N.O.O. U istoj reakciji je uhapšen i sekretar K.K. Sv. Ivan Zelina kao i blagajnik K.N.O.O., koji su se kukavički predali, dok se sekretar javio u domobrane, a ovaj drugi je izašao van i nakon 2 dana se predao bandi gdje je održao i govor i po svemu izgleda da je on izašao van i da organizira kapitulaciju svih organizacija. Što se tiče i previranja između reakcionarnih tipova iz redova H.S.S. nema podataka, ali po svemu izgleda da su i oni digli glave i fuzionirali sa ustašama i zajedno vrše patrole, a na rukavu nose bijele trake. U istom kotaru je organizirao pop iz Kašine organizaciju »Ziva krunica«, a isti je ustaša, dok svrha toj organizaciji je da kupi muško i žensko, a specijalno žene, i da na taj način spriječi širenje A.F.Ž. To potvrđuje činjenica što žene koje su u toj organizaciji neće da hrane partizane, da peru i t.d.

KOTAR STUBICA

U tom kotaru situacija se popravlja time što se banda koja je krstarila u kotaru promjenila, a druga koja je došla ne pravi toliku reakciju i kretanje našim drugovima se poboljšava, kao i rad iako je narod preplašen od reakcije, ali se nije odalečio od N.O.B. Postoji bojazan pred domaćim izdajicama, a koji su se dosta povukli nakon što su naši polit, radnici potukli oko 14 bandita. Narod u tome kotaru prima našu vojsku sa oduševljenjem i stalno traže vojsku neka dođe. Narod se prilično odaziva za našu vojsku tako je mobilizirano oko 100 ljudi u prošlom odnosno u siječnju mjesecu, dok za Pavelićevu vojsku se javilo nekoliko u domobrane. Od reakcionaraca iz redova H.S.S. se ne osjeća do sada nikakav rad, ali se ipak osjeća rad pete kolone koja stvara paniku među narodom.⁵ Ima još dijelova tog kotara gdje je jači politički rad nemoguć i tu narod postavlja pitanja o izbjegličkoj vladi, o kralju Petru, a dosta su i u strahu da se ne bi stvorila opet stara Jugoslavija.

ORGANIZACIONO STANJE

Ovaj Komitet ima za sada članova i to: Vlado,⁶ Posavac,⁷ Brko,⁸ Mile⁹ u birou, a Gubec,¹⁰ Iskra,¹¹ Ivica¹² i Čedo¹³ u plenumu. Drug Mato¹⁴ bivši sekretar K.K. Sv. Ivan Zelina, koji je bio kooptiran na zadnjem sastanku Oblasnog Komiteta za člana O.K. Zagreb bio je na kursu u Lici poslije kojeg se vratio na svoju dužnost u Sv. Ivanski kotar, te je u prvoj reakciji bio uhapšen od bande. Isti se predao sa riječima »Ne pucaj«, »Predajem se«. Za sada ostaje 9 članova O.K. 7 radnika, 1 seljak i 1 intelektualac.

KOTARSKI KOMITET — DUGO SELO

Ovaj Komitet ima 8 članova i to: Iskra, Vera,¹⁵ Žaco,¹⁶ Mrak,¹⁷ Mika,¹⁸ Štef,¹⁹ Vago²⁰ i Pero.²¹ Od ovih drugova najmanje se snalaze

⁵ Vidi: Dok. br. 108.

⁶ Prišlin

⁷ Ivan Skubić

⁸ Rudolf Gluhak

⁹ Đuro Ban

¹⁰ Milan Kuren

¹¹ Ivan Vranić

¹² Dragutin Plašč

¹³ Živko Gregurić

¹⁴ Cifrek

¹⁵ Lakuš-Plašč

¹⁶ Stjepan Pušec

¹⁷ Mato Cobović

¹⁸ Stjepan Papa

¹⁹ Stjepan Pernar

²⁰ Stjepan Barilić

²¹ Đuro Srac

Pero i Mika, dok ostali članovi kao i sam sekretar su prilično aktivni. U ovom Komitetu su svi članovi svršili niži partijski kurs osim druga Mike. Odlučili smo druga Miku slati u vojsku ili na koju drugu dužnost. Iza kursa kojega su drugovi svršili, opaža se neka razlika, ali ne mogu udovoljiti svojim zadacima.

KOTAR SV. IVAN ZELINA

Ovaj Komitet ima 5 članova i to drugovi: Matek,²² Ilić,²³ Mrki,²⁴ Šalter²⁵ i Rudo.²⁶ Drug Rudo nalazi se na srednjem partijskom kursu. Iz ovog Komiteta 1 član prošao je niži partijski kurs, dok su dvojica prošli srednji kurs. U ovom Komitetu ima znatnih promjena i to s tih razloga što je taj Komitet bio preodviše slab. U tom vremenu je drug Mato bivši sekretar K.K. Sv. Ivan Zelina otišao na kurs. Tako je taj Komitet ostao bez sekretara. Na zadnjem plenumu Oblasnog Komiteta zaključeno je, da se druga Mateka metne za sekretara K.K. Sv. Ivan Zelina i da drug Ilić ode isto u Sv. Ivanski Kotar i na taj način se mislilo popraviti stanje u forumu; a bivši sekretar ovoga Komiteta, drug Mato, da ode u zagrebački kotar i to za sekretara.

KOTAR ZAGREB

U ovom Komitetu bilo je 8 članova: 7 drugova i jedna drugarica. Sada je nastala promjena i u ovom kotaru uslijed toga što su dva člana ovog Komiteta premještena za Sv. Ivan Zelina i za sada ostaje 5 članova i to drugovi: Golub²⁷ koji privremeno zamjenjuje sekretara pošto je drug Joža²⁸ koji je došao iz Like u Zagrebački kotar za sekretara K.K. a koji je morao otići na poziv druga Marka,²⁹ člana C.K. za neku brigadu. Ostali članovi su: Jakob,³⁰ Danica,³¹ Brković³² i Joža.³³ Ukoliko ima u samom forumu, kako se vidi, nekih promjena ipak rad partije u ovom kotaru nije nešto naročito osjetio.

²² Juraj Mareković

²³ Juraj Filipčić

²⁴ Martin Popović

²⁵ Drago Bjelanović

²⁶ Josip Markulinčić

²⁷ Drago Domitrović

²⁸ Josip Hadelan

²⁹ Belinić

³⁰ Kefeček

³¹ Rušec

³² Đuro Tucman

³³ Priređivači nisu utvrdili prezime.

KOTAR DONJA STUBICA

U ovom forumu imade isto nekih promjena i to što je u ovom forumu bila i drugarica Strina,³⁴ koja je otpala iz foruma. Razlog je taj što se ista udala i nalazi se u drugom stanju, a neki su opet primljeni i sada ima u tom forumu i nadalje 6 članova i to drugovi: Vilko,³⁵ Mirko,³⁶ Podgorec,³⁷ Brzi,³⁸ Nacek³⁹ i Dugi.⁴⁰ Iz ovog foruma se nalazi drug Vilko na srednjem partijskom kursu. Sam rad toga foruma, iako pod teškim uslovima pod kojima radi, isti se ipak prilično dobro snalazi to se vidi i po samoj mobilizaciji u prošlom mjesecu.

S.K.O.J.

U plenumu O.K. S.K.O.J.-a imade 7 članova i to: Ivica,⁴¹ Gavran,⁴² Čapajev,⁴³ Spiro,⁴⁴ Jurek,⁴⁵ Gašo⁴⁶ i Žaco⁴⁷ a u birou je Ivica koji je ujedno i član O.K. K.P.H. Zagreb, Čapajev i Gavran. Ovaj forum u posljednje vrijeme se izmijenio znatno sa novim drugovima na mjesto onih koji su pali. Tako je u posljednje vrijeme pao i drug Iglič.⁴⁸ Sam rad SKOJ-a u ovom okrugu još ne zadovoljava svojim zadacima koji se pred njega postavljaju.

N.O.O.

Od posljednjeg izvještaja N.O.O.-i se nisu ojačali, zbog toga što se od konferencije Okružnog N.O.O. do danas još nije sastao, a razlog je bio taj što je bilo nemoguće ga održati iako je bio sazvan. Tu je razlog opet jaka reakcija koja vlada u našem Okrugu, a naročito u Sv. Ivanskom kotaru, gdje su neki mjesni kao i općinski otišli u neprijateljsku vojsku. Kod O.N.O.O.-a je formiran Propodjel, a kod ekonomskog odsjeka djeluju 2 druga stručnjaka.

³⁴ Bara Đakman-Glavač

³⁵ Mijo Krošelj

³⁶ Vjerojatno Franjo Cecerko.

³⁷ Stjepan Muhek

³⁸ Mijo Hunjak

³⁹ Dragutin Forjan

⁴⁰ Milka Poljak

⁴¹ Kao bilj. 12.

⁴² Dragutin Birač

⁴³ Mato Vranek

⁴⁴ Ivan Cimaš

⁴⁵ Slavko Stančir

⁴⁶ Jurin

⁴⁷ Kao bilj. 16.

⁴⁸ Đuro Ivančan

A.F.Ž.

Kako je jaka reakcija oslabila N.O.O.-e u ovom okrugu tako isto i rad A.F.Ž. Sektaštva ima još uvijek kod A.F.Ž. i od strane nekih članova partije, a od N.O.O.-a da i ne govorimo, a ipak se sam rad žena osjeća na više mjesta bolje nego N.O.O.

VOJNI IZVJEŠTAJ

U mjesecu siječnju je mobilizirano oko 350 ljudi svi Hrvati, od toga oko 190 u Dugoselskom kotaru, dok u Stubičkom 100. Iz Zagreba nemamo točne podatke ali oko 30 ih je sigurno, isto tako u Sv. Ivanjskom kotaru. Zbog situacije koja je nastala na našem Okrugu počeli smo formirati male udarne grupe, koje će čistiti teren od pete kolone, jer Odred⁴⁹ koji je formiran uopće ne djeluje na našem Okrugu, a brojno je vrlo slab, i naoružanje mu je slabo. Politički rad u samim vojnim jedinicama je vrlo slab a razlozi su što se stalno mijenja kadar a i prilaze novi borci, dok sve što je bolje odmah se uzima za brigadu, a akcije koje su izvršili su skoro nikakove, a što je i bilo to je vrlo malo, a najviše se svelo na suzbijanje šverca, tu i tamo prekopana cesta. Borbeni sposobnost je vrlo slaba, a razlozi su nedovoljno spreman komandni kadar, mlad, neiskusan, sklon na uzimicanje, dok sa druge strane mladi borci, među kojima ima raznih ljudi kao ustaša, bivših legionara, tako da je disciplina vrlo na niskom stupnju, a najvažnije je i to što je slabo naoružanje samog Odreda, gdje jedva raspolažu sa 6 puškomitraljeza i oko 150 pušaka po najnovijem izvještaju, od kojih je većina francuskih na 3 metka.

Sam Štab Odreda prema našim zapažanjima ima slab autoritet. Komesar Gubec⁵⁰ koji se vratio sa kursa, prema mišljenju našem, da neće zadovoljiti u samoj vojsci kako bi on to trebao, a i mogao, o tome ćemo još i vidjeti, sa našom pomoći će se stanje popraviti. Isti slučaj je i sa Štabovima Bataljona. I oni uživaju slab autoritet kod vojske, razlozi su isto što se slabo radi sa vojskom politički, već se više izlazi sa nekim naređenjima, bez da se politički pripremi.

Brojčano stanje Odreda nam nije točno poznato a prema dobi-venim podacima — oko 200 ljudi a i od toga je poslano 60 za formiranje Udarnog Bataljona,⁵¹ a za stražu kod Vojno-sudskog odsjeka 20, tako da ima vrlo malen broj ljudi. I na taj način je i samo kretanje dosta onemogućeno, jer banda izlazi u velikim snagama van.

⁴⁹ Zagrebački partizanski odred.

⁵⁰ Kao bilj. 10.

⁵¹ Vidi: Dok. br. 83.

AGITACIJA I PROPAGANDA

Primili smo Vaš dopis od 24/1 o.g. u kojem izražavate nezadovoljstvo na naš izvještaj. Što se tiče političkog izvještaja mi nismo znali da to trebamo slati, jer naš redoviti izvještaj šaljemo na Obi. Kom., a pošto kod njih još nije formiran Agit-prop., to smo imali zadatak da izvještaj o agitaciji i propagandi šaljemo Vama. Sada vam šaljemo i politički izvještaj. Što se mobilizacije tiče, mi smo ju za sada provodili samo u Dugoselskom kotaru. Teren je bio tako pripremljen politički, da su obveznici masovno govorili, da neka im se šalju pozivi, da će tada ići svi. Mi smo tada zaključili da sprovedemo mobilizaciju na dobrovoljnoj bazi, ali smo odredili 13 najmlađih godišta. NOO-i su u svim selima napravili popis svih onih koji su obuhvaćeni tim godištima. Mi smo sa naše strane dali gotovo sve članove O.K. koji su u zajednici sa svim part, članstvom u tom kotaru kao i sa ostalim masovnim organizacijama podijeljeni u 7 grupa obišli 15 sela i prikazali političku situaciju. Sve te grupe predobno su se točno dogovorile o svim pitanjima tako da je nastup bio jedinstven. Na mitinzima kojima su osim obezanika prisustvovali i ostale mase, bili su prozivani pojedinci i pitani da li idu dobrovoljno u N.O.V. Manje je bilo takovih koji su samostalno odgovarali da idu, a veći broj je odgovarao: »Kako svi tako i ja«. Na mitinzima se predlagalo da se šalju pozdravi Maršalu Titi i Nac. Kom., našto je narod sa dobrim raspoloženjem pristao.

Što se tiče pomoći pro. odjelu O.N.O.O.-a mi smo, nakon što je taj odjel uspostavljen, dali sve drugove tamo na rad, a za nas smo ostavili samo tehniku koja umnožava partijski materijal. U prop, odjelu su na dužnosti 2 člana Agit. prop, komisije, a mi stalno pomažemo savjetima.

U najnovije vrijeme dobili su Kot. Kom. direktive da osnivaju agitacione grupe sastavljene od po jednog člana K.P. ili S.K.O.J.-a — — N.O.O. — U.S.A.O.H. — i A.F.Ž. koje bi imale stalni zadatak da vode razgovore sa narodom, jer je održavanje mitinga skoro nemoguće radi reakcija koje vladaju u čitavom Okrugu.

Što se tiče dopisničke službe, postepeno uklanjamo poteškoće. Radi se na tome, da se stvori šira mreža dopisnika, pa što nam donekle uspjeva u Dugoselskom kotaru, ne uspjeva u ostalim kotarevima, iako su ovi bogatiji sa događajima. Imade nekoliko drugova, koji su otišli u ostale kotareve sa zadatkom, da organiziraju dopisnu službu, pa se nadamo da ćemo Vam što dalje moći slati sve bolje dopise. Ovdje Vam šaljemo veći broj pjesama i dopisa, koji još uvijek nemaju punu vrijednost, ali se iz njih razabire raspoloženje naroda.

Što se tiče neprijateljske propagande šaljem Vam neke letke na uvid. Mi sa naše strane nismo protiv nje poduzeli ništa konkretnog. Šaljemo Vam i jednu novčanicu (Dolar) koja služi kao neka propusnica za bandu. Rad na kulturno-prosvjetnom polju nije se u prošlom mjesecu mnogo izmijenio, jedino su u Dugoselskom kotaru počele raditi Pučke škole u selima koja se nalaze pod našom kontrolom a to su: Preseka, Oborovo, Dubrovčak i Prečno. Škole rade po novom nastavnom planu.

Centralne štampe u prošlom mjesecu nismo primili ništa, jedino je Koprivnica poslala 500 komada brošura sa drugog zasjedanja AVNOJ-a. Kod nas je u partijskoj tehnici i Prop, odjelu izdan slijedeći materijal:

150 kom.	brošura	»Vrtoglavica od uspjeha«	
150	”	”	»Imperijalizam, fašizam, imperijalistički ratovi«
150	”	”	»Materijal za kurs«
250	”	”	»Upute za podizanje kulturno-prosvjetnog rada«
100	”	brošura	»Nastavni plan i program za osnovne škole«
1000 kom.		»Plakati za zajam«	
1600	”	Raznih parola	
po 2000 kom.		»Radio vijesti«	br. 9, 10, 11, 12 i 13.
450 kom.		Poziv za konferenciju stručnjaka u Moslavini	
500	”	Proglas sa konferencije stručnjaka u Moslavini	

U prošlom mjesecu održan je kod ovog O.K. III. niži partijski kurs sa 11 učesnika čiji popis Vam prilažemo.⁵²

Podatke o popaljenoj i uništenoj narodnoj imovini poslali smo Vam do sada iz Dugoselskog i Stubičkog kotara. U ostalim kotarima nije bilo paleža osim sitnije pljačke. Ovdje Vam prilažemo popis⁵³ sitnije pljačke u Dugoselskom kotaru, koji može poslužiti kao dopis za štampu.

OBRAČUN ZA MJESEC PROSINAC I SIJEČANJ

Primljeno Part, članarine Kn. 8.200, part, priloga Kn 96.346.- ukupno Kn 104.546.- Izdano za part, pomoć, drugovima koji su išli na kurs za put, za hranu, posudili drugu »Bertašu«⁵⁴ 10.000.- Kn isto koji je išao na kurs svega izdano 57.726.- Kn. ostalo 46.820.- za mjesec prosinac.

⁵² Navedeni popis nedostaje.

⁵³ Isto.

⁵⁴ Marko Mrkoci

U siječnju primljeno Part, članarine 4.940.- Kn, part, priloga 94.800.- Izdano part, pomoći 7.700.- Kn ostaje 87.100.-

Ukupno primitak za obadva mjeseca Kn 199.346.-, ukupni izdatak 65.426.- ostaje 133.920.-, od toga pridržajemo kod nas 10.000.- Kn i tako šaljemo Vama 123.920.- Kn.

Pridržani novac je od obračuna od mjeseca siječnja.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Dne 11. veljače 1944.

ZaO.K.
Vlado⁵⁵ [v.r.]

Original, strojopis

Sign., AIHRPH, KP-56/80

78

1944, veljača 12.

Sisak

***Izveštaj Kotarskoga komiteta KPH Sisak Okružnome komitetu KPH
Pokuplje o političkoj situaciji i o radu partijske organizacije***

K.K. K.P.H. Sisak

12/11. 1944.

C.K. K.P.H. Pokuplje

Dragi drugovi, već dulje vremena nijesmo vam poslali nikakvog izvještaja o pol. stanju niti o radu Partije, no niti ovaj puta nećemo vam moći dati puni pregled sa terena. Koliko smo dobili oko tri izvještaja, i koliko sam sam bio na terenu opć. Sela i Letovanić.

Političko stanje je nepromijenjeno, još uvijek vlada strah i panika u narodu, jedino reakcija, Mačkovci zajedno sa ustašama, pletu svoju mrežu. Glavni pokretači jesu Martinčić i Jakopović sa svojim sitnim žbirovima. Izdaja Mačeka interesira narod, na rečima naroda i ne pita za Mačeka, jedino je to slabo što narod ne pridaje nikakove važnosti za izdajničku rabotu Mačeka i klike. Za mobilizaciju kod nas uvjeti su vrlo slabi, mi bi trebali za sebe mobilizirati kurire i stražu, niti to ne uspijemo tako da sada raspolažemo samo sa dva

⁵⁵ Kao bilj. 6.

kurira. Narod se jako interesira za uspjehe Crvene Armije i za uspjehe N.O.V. Vidi se raspoloženje u narodu od kada su naše jedinice dva puta uspjele Čerkezima nanesti gubitke¹ kod Kravarskog, inače vidi se malo gibanje u masama, samo se zahtijeva uništiti izdajice i to direktno ih likvidirati, dok konkretno ne može se donesti za one koji su optuženi, ali, svakog dana izlazi djelo na vidjelo.

Socijalno stanje u narodu još uvijek nije najgore pošto je kotar bogat, no pojedina sela i porodice koji su do temelja opljačkani, živu vrlo slabo.

Gospodarsko stanje je različito kao i socijalno, neka tj. manja sela stoje gospodarski slabo pošto su opljačkana, kojima treba pružiti pomoć koju ćemo mi moći dati tek u neznatnoj mjeri, ne zato da ne bi bilo mogućnosti, nego šta nema dovoljno savjesti kod naših drugova po općinama i u kotaru. Naši partijci većim dijelom nijesu svatili pravilno liniju K.P.J. kao ni liniju N.O.B. Ovo gospodarsko i socijalno pitanje riješiti ćemo vrlo teško, baš radi nesposobnosti i neodgovornosti. Kad bi uspjeli onako kako treba i pol. stanje bi se vidno popravilo. Mi ćemo uložiti sve šta ćemo moći da se šta više pomogne narodu kod ishrane i obradbe. Dok bi bilo nužno da smognemo barem nekoliko konja, šta bi poslali u uništene krajeve, Baniju ili Kordun.

U okupiranim dijelovima našeg kotara dosta cvate šverc, imade čak i na neokupiranom dijelu da narod odlazi u grad, prodaje živež i šverca se sa solju. Imade i švercera po zanatu no opć. odbori nijesu tome, unatoč opomena, posvetili pažnju iako bi ih se sada tu i tamo moglo kazniti.

Org. stanje

Naše organizacije, kako sam i napred naznačio vrlo su slabe, partijsko članstvo, vrlo je mlado i neiskusno, a nema bogzna kakvih izgleda da bi se moglo izvući nešto naprednog tek tu i tamo koji. Većim dijelom, još uvijek se sektaši, te se hvataju uskogrudnog praktikizma i t.d. Sam K.K. nije se sastao od kako je drug Duka² bio kod nas, pošto su se drugovi razišli van. Kumir³ i Perlić⁴ otišli su u opć. Mart. Ves i Tišinu, Martin⁵ je na kursu, Gašparić⁶ se bavi zadatkom kod R.O.C., dok sam ja sam ovdje, te sam bio dva puta na terenu po dan, dva i to u Letovanskoj opć. i u Selskoj. Opć. Komitet

¹ Vidi: Dok. br. 33 i 34.

² Vasić, član Okružnoga komiteta KPH Pokuplje.

³ Andrija Juhović

⁴ Antun

⁵ Hajčić

⁶ Mato

Lekenik, koji je dosta blizu, ne šalje izvještaje, kao i Sela, već kad im se daje usmena ili pismena opomena a da i ne govorimo o jedinicama, o kojima na sva traženja znamo malo ili ništa, a još manje o njihovom radu. U samom komitetu je takvo stanje da nema određeno sektori rada. Ja smatram da je Kumir pol. sekretar, Martin org. sekretar, dok ja imadem dužnost pred N.O.O. i svim Antifašističkim organizacijama, no sad otpada na mene rad org. sekretara i tajnika Kot. N.O.O. Ja tome svemu ne mogu ništa, kod mene je gotovo zaglavilo i ne mogu se snaći pred veličinom zadatka koji su se pred mene postavili, stoga još do danas najviše sam neznam za kancelariju što prirodno za mene ne odgovara, a i dužnost bi mi bila da budem i to više na terenu, jer partija je vrlo slaba, stoga potrebno je da se rad podijeli prema sposobnosti i mogućnosti.

Možete si zamisliti kad moja jedinica pri kot. N.O.O. unatoč opomena ne održaje sastanaka nego bi zapravo trebalo batinom urediti disciplinu, a kakvo je tek stanje u drugim jedinicama i komitetima. U opć. Komitetu Sela nema niti jednog sposobnog druga za rukovodstvo. Sekretar opć. K. Sela ispada ko bijela vrana, pa to je skroz slabo.

Agitacija i propaganda razumijeće da ne ide kako bi trebalo, glavno je većini naših partijaca da ga nekome preda, a nikakva se kontrola ne vodi tko i koliko naroda ga čita. Naše je članstvo takovo, kad bi se pitalo tko će dobrovoljno u vojsku, jedva bi ih se našlo nekolicina, a kako da ti drugovi onda nadziru rad svoj i jedan drugoga, uvijek samo čujemo nemogućnosti, a kad se prikaže da imade mogućnosti, ne drže se toga već počinje po starom. To se ne tiče samo nekih, već i svih nas nikako se još nijesmo prilagodili prilikama.

S.f. — S.n.

M.P.⁷

Štefek⁸ [v.r.]

Original, rukopis
Sign., AIHRPH, KP-169/395

⁷ Okrugli pečat: Kotarski komitet KPH Sisak
(u sredini zvijezda sa srpom i čekićem)

⁸ Klarić

1944, veljača 12.

Sisak

Izveštaj Zapovjedništva 1. oružničke pukovnije Ministarstvu unutrašnjih poslova za razdoblje od 26. siječnja do 11. veljače 1944. godine.

ZAPOVJEDNIČTVO

I. oružničke pukovnije

J.S.Br. 113/Taj.

U Sisku 12. veljače 1944.

Predmet: Doglasno izvješće

PREDSJEDNIČTVU VLADE NA RUKE POMOĆNIKA PREDSJEDNIČTVA
VLADE DRŽAVNOG TAJNIKA Dr. VJEKOSLAVA VRANČIĆA

ZAGREB

GLAVNOM ZAPOVJEDNIČTVU ORUŽNIČTVA SIG. ODJEL ZAGREB

ZAPOVJEDNIČTVU I. ZBORNOG PODRUČJA (Izvješ.) ZAGREB

RAVNATELJSTVU ZA JAVNI RED I SIGURNOST (Odsjek X) ZAGREB

ZAPOVJEDNIČTVU SREDIŠTNJE ORUŽNIČKE ŠKOLE BJELOVAR

ZAPOVJEDNIČTVU 2. ORUŽNIČKE PUKOVNIJE GOSPIĆ

ZAPOVJEDNIČTVU 3. ORUŽNIČKE PUKOVNIJE BANJA LUKA

ZAPOVJEDNIČTVU 4. ORUŽNIČKE PUKOVNIJE BROD NA SAVI

ZAPOVJEDNIČTVU 5. ORUŽNIČKE PUKOVNIJE SARAJEVO

ZAPOVJEDNIČTVU 6. ORUŽNIČKE PUKOVNIJE MOSTAR

ZAPOVJEDNIČTVU 7. ORUŽNIČKE PUKOVNIJE SPLIT

Prema uputu za organizaciju i rad izvještajne službe i zapoviedi
Vrhovnog oružničkog zapovjedništva Taj. J.S. Br. 320 od 31. srpnja
1941. predlažem sljedeće izvješće za vrijeme od 26. siječnja do 11. ve-
ljače 1944.

OBĆA POLITIČKA SITUACIJA:

1. Razpoloženje naroda obzirom na unutarnje i vanjske prilike i događaje:

Hrvatski narod na području pukovnije, pod stalnim pritiskom
partizanskih bandi i njihovih vlasti podlieži njihovoj promičbi, a
osobito na područjima koja se nalaze pod njihovom privremenom

vlašću. U onim mjestima koja su pod našom državnom vlašću partizani imaju među našim sunarodnjacima svoje simpatizere koji ih podpomažu. Državne oblasti i vojne postrojbe pružaju narodu zaštitu samo po gradovima i većim mjestima, dok po selima i manjim mjestima, koja drže partizani, državne oblasti nisu u stanju narod zaštititi. Njemačke savezničke i naše vojne postrojbe u posljednje vrijeme enregično i uspješno progone i uništavaju partizanske bande, te se kod naroda osjeća bolje raspoloženje, osim kod manjeg broja onih koji aktivno sudjeluju u redovima partizana.

U zadnje vrijeme u Ludbregu je osnovan novi partizanski odred u koji svakodnevno pridolaze stanovnici Međimurja sa područja kotara Čakovac i Prelog (Mađarsko područje).

Zakonskim odredbama Poglavnika o pomilovanju pokolebani su donekle partizanski redovi, te se veći broj partizana, vojnih bjeGUNACA i neposlušnika predao ili se još uvijek predaje našim oblastima, njemačkim i našim vojnim postrojbama, te oružničkim postajama. Ovo je osobito zapaženo na području kotara Čazma. Mjestimično se je narod udružio, te pruža otpor partizanskim obhodnjama ili pred nasilnim odvođenjem bježi od kuća i stupa dobrovoljno u redove naše vojske. U obće, opaža se kriza u partizanskim postrojbama koje napuštaju oni, koje su partizani nasilno odveli. Ovo je zasluga neprekidna djelatnost naših i savezničkih postrojba, koje svakodnevno razbijaju partizanske žive sile i nigdje im ne daju odahnuti. Ovako treba nastaviti, jer je samo na ovaj način moguće uništiti i likvidirati partizansku vladavinu.

Na području velike župe Gora, Pokupje, te na južnom, jugoistočnom i jugozapadnom dielu velike župe Prigorje, naš narod mnogo je izložen nasiljima kozačkih postrojba, koje vrše razna bezakonja kao ubijanja, pljačke i silovanja žena i djevojaka. Unatoč toga on nije klonuo duhom, voli svoju državu i za nju svakodnevno doprinosi žrtve u krvi i imetku.

Na željezničkim prugama Karlovac — Zagreb, Zagreb — Varaždin, Zabok — Krapina i Križevci — Bjelovar, partizani i nadalje minama razaraju željezničku prugu, propuste i b.b. linije. Na željezničkoj prugi Sisak — Zagreb i Zagreb — Križevci razaranje pruge popustilo je uslied akcije i djelovanja naših i savezničkih oružanih snaga. Na vicinalnim željezničkim prugama promet je skoro svugdje u prekidu.

Pravoslavci: skoro svi su u partizanskim redovima, osim malog broja koji se nalazi u gradovima i većim mjestima pod našom državnom vlašću. Ovi su za sada mirni.

Ostale narodnostne skupine: bez promjena.

Da bi se područje pukovnije očistilo do odmetnika potrebno je poduzeti podhvate širokih razmjera od strane naših i savezničkih oružanih snaga.

2. Kao važnije iznosim sljedeće:

KRILO ZAGREB:

21. I 1944. u selu Breznički Hum (15 km. s. od Sv. Ivan Zelina) vođena je borba između ustaških postrojbi i partizana.¹ Na našoj strani 7 mrtvih i 20 ranjenih. Zarobljeno je 9 partizana. Ostali podatci nepoznati.

24. I. 1944. u 19.15 sati na željez. prugi Novska —Zagreb između željez. postaje Voloder — Popovača (2 km. j. od Popovače) brzi vlak naišao je na minu. Stroj sa jednim kolima izbačen iz tračnica. Žrtava nije bilo.

24. I. 1944. u 19.00 sati u Donjem Stenjevcu (3 km. i. od Podsuseda) teretni vlak naišao je na minu. Stroj manje oštećen, a jedna šinja za 2 metra odkinuta. Lakše je povrijeđen strojovođa.

25. I. 1944. u 20.30 sati veća skupina partizana napala je stražu na željez. posatoji Horvati (13 km. j.i. od Samobora) jačine 120 domobrana i 20 ustaša. Nakon kraće borbe, partizani² su zarobili 2 častnika, 105 domobrana i 1 ustašu, a 1 ustaša poginuo. Željez. postaju zapalili koja je izgorila. Prugu na 2 mjesta razorili u duljini od po 2 metra. Sa sobom su odveli krčmara Buti Dragutina, a predhodno mu zapalili sjenik.

26. I. 1944. u 02.15 sati na željez. pruzi Sisak —Zagreb (7 km. j. od Vel. Gorice) transportni vlak naišao je na minu 2 vagona izbačena sa tračnica. Pruga oštećena za 2 metra.

28. I. 1944. u selu Vratnik (4 km. z. od Samobora) njemačko oružništvo vršilo je podhvat protiv partizana. U borbi poginuo je 1 častnik i 3 oružnika, a 4 oružnika su ranjena. Gubitci kod partizana nepoznati. Ovom prilikom njemačko oružništvo strijeljalo je seljaka Grgos Miju, jer nije htio voziti na kolima poginule i ranjene oružnike.

29. I. 1944. u 00.16 sati između željez. postaje Mraclin— Turopolje (7 km. j. od Vel. Gorice) teretni vlak naišao je na minu. Jedan vagon izbačen sa tračnica. Pruga oštećena za 2 metra. Žrtava nije bilo.

29. I. 1944. na gradskom dobru Kajzerica (4 km. s.z. od Odre) napadnuta je ustaška postrojba od neutvrđenog broja partizana³ sa

¹ Na ovom području tada se nalazila Udarne brigada »Braća Radić«.

² Napad je izvela brigada »Franjo Ogulinac —Seljo«, ojačana jednim bataljonom Turo-poljsko-posavskoga NOP odreda.

³ Napad je, vjerojatno, izvela brigada »Franjo Ogulinac —Seljo«.

3 strane pušćanom vatrom. Napad odbijen bez gubitaka. Gubitci odmetnika nepoznati.

30. I. 1944. u 23.30 sati u Stenjevcu (5 km. z. od Zagreba) sukobila se je skupina od 15 partizana⁴ sa ustaškom obhodnjom iz Vrapca. Ubijen je partizan Mirko Letinčić iz Vrapca. Plien 2 šmajserice, 1 puška i 1 bomba. U borbi teško je ranjen ustaški zastavnik Zlatko Esapović, te je umro.

31.1. 1944. u 19.00 sati u transformatoru javna rasveta eksplodirala je jedna, a u transformatoru pogona tvornice Zagorka u Orosavlju (4 km. s.z. od Donje Stubice) eksplodirala je jedna mina. Žrtava nije bilo. Predpostavlja se da je uzrok u odkazu 300 radnika ove tvornice.

2. II. 1944. u 07.30 sati na željez. pruzi Novska —Zagreb (3 km. j.i. od Kutine) brzi vlak naišao je na minu. Jedan vagon I i II razreda dignut u zrak, ali nije oštećen. Ranjeno je 6 osoba među njima i pratilac vlaka oružnik Šimun Babić kojem je lieva ruka u laktu prelomljena. Pruga oštećena za 1 metar.

2. II. 1944. u 22.45 sati u mjestu Odra (5. km. s.z. od Vel. Gorice) od veće skupine partizana napadnuta je njemačka posada koja je bila smještena u Domu Milosrđa. Dom je zapaljen. Nestala su 2 njemačka vojnika, a 1 partizan nađen je mrtav. Partizani su odvezli 25 kola razne robe i cipela, 8 strojica i 1 bacač mina.

2. II. 1944. u 18.45 sati na željez. pruzi Novska —Zagreb (4 km. i. od Popovače) osobni vlak naišao je na minu. Službena kola i 1 vagon izbačeni sa tračnica. Lakše je povrijeđen strojovođa. Promet uzpostavljen.

4. II. 1944. u 09.00 sati postrojbe 1. kozačke divizije iz Vel. Gorice prilikom akcija kod sela Markuševac i Dragonožac (11 km s.z. od Vel. Gorice) došla je u sukob sa partizanima. Borba je trajala kratko vrijeme jer su se partizani povukli. U borbi je poginula jedna partizanka. Poslije borbe Kozaci su zapalili navedena sela.

4. II. 1944. u 14.00 sati u selu Zelin (7 km. j.i. od Vel. Gorice) partizani napali su jednu kozačku obhodnju. Poginuo je jedan kozački častnik. Istodobno partizani u istom mjestu srušili su most na potoku Ribnica, te je kolski promet obustavljen.

5. II. 1944. u 07.50 sati na željez. pruzi Sisak —Zagreb (8 km. j.i. od Vel. Gorice) osobni vlak naišao je na minu. 2 štitna vagona izbačena sa tračnica. Pruga oštećena za 50 metara. Žrtava nije bilo.

6. II. 1944. u 08.00 sati u selo Ščitarjevo (8 km s.i. od Vel. Gorice) došla je jedna skupina partizana, te zarobila jedan njemački teretni samovoz sa upravljačem i otjerali u južnom pravcu. Upravljač je u toku noći pobjegao.

⁴ Odnosi se na Zagrebački NOP odred.

6. II. 1944. oko 17.00 sati jedan njemački zrakoplov pored sela Ščitarjevo bacio je 2 bombe koje su pale na polje. Štete i žrtava nema.

7. II. 1944. oko 01.00 sat jača skupina partizana napala je domobransku stražu od 25 momaka kod mosta Jakuševac (6 km. j.i. od Zagreba). Nakon kratke borbe straža je svladana i razoružana. 15 domobrana je zarobljeno, 8 se spasilo bjegstvom, a 2 su poginula. 15 pušaka i 1 strojopuška pala je u ruke partizana. Nakon pola sata iz Zagreba došla je pomoć, te je straža nova postavljena.

KRILO VARAŽDIN:

15. na 16. I. 1944. u Golubovcu (4 km. j. od Lepoglave) razorila je skupina partizana⁵ željez. prugu Lepoglava —Golubovec kod mjesta Očure (5 km. j.z. od Lepoglave) u dužini 800 metara. Šinje i pragove bacili niz nasip. Na istom dielu pruge razorili su jedan betonski most dužine 5.70 m.

15. na 16. I. 1944. skupina oko 100 partizana⁶ došla je na željez. prugu Zabok —Krapina, te kod željez. stajališta Vel. Ves (5 km. j.z. od Krapine) fizičkim snagama razorila 400 m željez. pruge, a minom porušila jedan propust. Na ovaj rad tjeroali su silom i okolno stanovništvo.

15.1. 1944. oko 17.00 sati njemačka policija i ostale postrojbe koje se nalaze u Vel. Trgovišću pošle su u pretres terena u obližnja mjesta. Ovom prilikom iz kuće Šćukanec Marka u Vel. Trgovišću pobjegla su 2 muškarca koji na poziv nisu htjeli stati, vojska je pripucala, te je jedan ranjen, a drugi je pobjegao. Ranjeni se je sakrio u sieno u štali seljaka Šipek Pavla koja je po njemačkoj vojski zapaljena u kojoj je i ranjeni izgorio. Utvrđeno je da je izgorjeli vojni bjegunac Vinković Ivan, a pobjegli se zove Jurina Viktor, obojica su već godinu dana među partizanima i rodom su iz istog mjesta.

16. I. 1944. u selu Jalševcu (5 km. i. od Varažd. Toplica) pred gostionom Zorman Ivana ubijena su 3 partizana po ustaškom bojniku Krunislavu Devčić i oružniku naslovnom naredniku Horvat Josipu. (Župskom zapovjedništvu Varaždin naređeno, da dostavi izcrpno izvješće po ovome slučaju).

16. I. 1944. od 6 do 8 sati kod sela Svibovca (4 km. i. od Varažd. Toplica) vođena je borba između ustaških postrojbi iz Varažd. Toplica i partizanskih skupina.⁷ Naši gubitci: nije bilo. Kod partizana 15 mrtvih i 6 ranjenih od kojih jedna ženska. Od zarobljenih 3 puš-

⁵ Na ovom području operirao je Zagorski NOP odred.

⁶ Isto.

⁷ Riječ je o jedinicama 32. divizije NOVJ.

tena su na slobodu, ostali se nalaze u zatvoru. Poginulo je 5 građanskih osoba, a ranjeno jedno diete.

19. I. 1944. na željez. prugu Zabok —Krapina došla je skupina oko 100 partizana, te kod željez. stajališta Vel. Ves (5 km. j.z. od Krapine) razorila željez. prugu u duljini 400 m, te posjekla b.b. stupove. Posječene stupove i željez. pragove složili na hrpu i zapalili, tako da se ovaj dio pruge nemože opraviti, jer nema tvoriva.

20. I. 1944. ista skupina došla je u selo Vel. Ves, te zauzela položaj duž ceste Krapina —Vel. Ves. Naše i njemačko oružništvo iz Krapine pošlo je istog dana u podhvat i ovu skupinu razpršili bez vlastitih gubitaka. Prema potvrdi očevidaca kod partizana bilo je 1 mrtav 17 ranjenih.

20. I. 1944. u selu Leskovcu (7 km. i. od Varažd. Toplica) došlo je do borbe između ustaških postrojbi i partizanskih skupina. Gubitci: 2 mrtva, a 1 nadporučnik i 1 vojničar ranjeni. Na strani partizana ima više mrtvih i 8 zarobljenih.

20. I. 1944. oko 15.00 sati kod sela Vrtlinovca (10 km. j.i. od Varaždina) partizani napali su samovoz crvenog križa koji je išao u pravcu Varažd. Toplica. Samovoz došao je u Varaždin sa manjim oštećenjem. Žrtava nije bilo.

21. I. 1944. kod sela Vrtlinovca (10 km. j.i. od Varaždina) došlo je do borbe između ustaških postrojbi i partizanskih skupina. Gubitci: 2 mrtva i 2 ranjena. Kod partizana 1 ubijen, 1 ranjen, a 11 zarobljeno.

21.1. 1944. oko 10.00 sati skupina oko 30 partizana napala je rizičku stražu u Križev. Cestica (5 km s.z. od Vinice) jačine 5 momaka. Straža je prihvatila borbu, ali je zbog nadmoćnosti partizana svladana i razoružana, svučena i ostavljena na slobodi. Oružje, strjeljivo, bombe, odoru, službene žigove i 5.100 kuna odnieli, a pismohranu spalili. Ista skupina iz občine odniela je 1 pisaci stroj, službene žigove i 30.000 kn, a pismohranu spalila. Sliku Poglavnika poderali i spalili.

21. I. 1944. jedna vod ustaša na osiguranju tvornice »Zutnica« kod Krapine pošao je prema selu Đurmancu (4 km. s.z. od Krapine), te je na ulazu u selo napadnut od partizana. 1 ustaša poginuo i 3 ranjena. Gubitci kod partizana nepoznati.

23. I. 1944. oko 04.00 sata na željez. prugu Zabok —Zagreb između željez. postaje Vel. Trgovišće i stajališta Ključ (2 km. j. od Vel. Trgovišća) došla je skupina partizana neutvrđene jačine, te fizičkim snagama razorili oko 300 m željez. pruge. Na istom dielu posjekli su b.b. stupove i pokidali b.b. žice.

24. I. 1944. skupina partizana neutvrđene jačine sa četiri strane pripucala je na Krapinu. Istodobno pripucano je i na tvornicu Žut-

nica kod Krapine. Pripuckavanje je trajalo oko 1 sat kada su partizani odbijeni. Gubitaka nije bilo ni na jednoj strani. Partizani su se povukli u pravcu Jesenja (9 km. s. od Krapine).

24. I. 1944. od 9 do 10 sati u selu Ljubeščici (4 km s.i. od Nov. Marofa) vođena je borba između ustaških postrojbi i partizana. Na našoj strani gubitaka nije bilo. Na strani partizana bilo je više mrtvih i ranjenih, te 5 zarobljeno.

28. I. 1944. oko 23.00 sata iz sela Jakopovca (9 km. j.i. od Varaždina) skupina partizana oko 1000 ljudi⁸ sa 100 konja povukla se je u selo sv. Iliju (7 km. j. od Varaždina), a odavle u pravcu sela Radovana, Bele i Margečana (11 do 14 km j.z. od Varaždina). Prema nesigurnim podacima ova skupina pripada nekoj slovenskoj partizanskoj brigadi.

28. I. 1944. oko 13.00 sati u selo Klenovnik (6 km s.z. od Ivanca) došlo je 10 partizana. Iz pučke škole izneli Poglavnikovu sliku, unakazili ju, a zatim pribili na zid vatrogasnog doma.

29. I. 1944. u 22.00 sata neutvrđeni broj partizana izvršio je napadaj na oružničku postaju Vinica (14 km s.z. od Varaždina). Napad je trajao jedan sat kada je uspješno odbijen. Ova skupina napala je zgradu občine i kotarskog suda, te svu pismohranu izneli i spalili, dočim je važnija pismohrana ranije evakuirana u Varaždin.

Za vrijeme dok je vršen napadaj na oružničku postaju, druga skupina oko 00,30 sati probudila je umirovljenog oružn. pukovnika g. Matu Rupčića, koji im je otvorio od kojeg su oduzeli i odneli nešto živežnih namirnica, obuće, preobuke, odijela, 2 sedla, više pušaka, samokresa i strjeljiva i 10.000 Kn., otjerali 2 konja i kola na kojima su odvezli opljačkanu robu, a slugu su pustili. Partizana je bilo oko 80—100 ljudi. Žrtava nije bilo. Partizana je bilo navodno 3 ranjena.

31. I. 1944. od 11 do 12 sati u selo Knegincu Gornjem (7 km j.i. od Varaždina) između ustaških postrojbi i partizana vođena je borba. Na našoj strani gubitaka nije bilo. Na strani partizana bilo je 6 mrtvih i 2 zarobljena.

1. II. 1944. oko 04.00 sata između sela Tuhovca i Svibovca (4 km. i. od Varažd. Toplica) došlo je do borbe između ustaških postrojbi i partizana. Borba je trajala do 11 sati. Na našoj strani 4 ranjena od kojih su 2 umrla. Na strani partizana bilo je više mrtvih i 47 zarobljeno, te 2 konja, više pušaka i 8 strojnika.

5. II. 1944. od 14.00 do 22 sata u blizini željez. postaje Hrašćina Trgovišće (3 km. j. od Budinščine) vođena je borba između ustaških postrojbi i partizanskih skupina. Rezultat borbe nepoznat. Partizani su tamo razorili željez. prugu.

⁸ Isto.

Ustaški satnik Deželić Adam koji je prije nekoliko dana pobjegao iz Krap. Toplica priključio se partizanima i sada se nalazi u Golubovcu (6 km. s.z. od Lepoglave). 6. II. 1944. uputio je jedno pismo posadi u Ivancu u kojem javlja: da će on sa partizanima 6. II. 1944. izvršiti napadaj, te ujedno poziva vojničare da se protivu njega i skupine koju će on voditi ne bore. Do napadaja nije došlo. Isti je bio zapovjednik posade u Ivancu, te su mu prilike dobro poznate.

1. II. 1944. u 04.00 sata njemačka posadna zapovjedništva iz Vel. Trgovišća, Zaboka i Oroslavlja i momčad oružn. postaje Vel. Trgovišće poduzela je podhvat u selima u pravcu Tuhelja, Vel. Erpenji i dio područja oružn. postaje Klanjec. Ovom prilikom došlo je do kratke borbe. Uhićeno je 45 vojnih bjegunaca i neposlušnika, 1 partizan i 1 bjegunac legionar Vuk Stjepan. Poginula su 3 seljaka, a 1 je ranjen. Ubijena su 2 njemačka konja, 45 vojnih bjegunaca odvedeno je u Njemačku u logor i na rad, a što su učinili sa legionarom nisu se mogli prikupiti podatci.

KRILO PETRINJA:

14. I. 1944. u selu Marin Brodu (12 km. j.z. od Petrinje) dvojica nepoznatih odmetnika ubili su seljaka Matu Žinića starog 66 god. zato što je poznavajući njemački jezik davao njemačkim jedinicama prilikom zalaza u selo razne podatke o kretanju odmetnika, te su mu odveli i jednu kobilu.

22 I. 1944. oko 03.00 sata između željez. postaje Greda —Leke-nik⁹ (13 km s.z. od Siska) odmetnici su odšrafili 3 šinje i oštetili oko 30 m pruge. Žrtava nije bilo.

29. I. 1944. oko 21.00 sat oko 100 odmetnika napalo je domobransku posadu u Dobrljinu jačine oko 100 domobrana. Borba je trajala 5 sati, te su odmetnici odbijeni. Poginuo je 1 narednik, a ranjeno 9 domobrana. Po pričanju seljaka, odmetnici imali su 19 mrtvih i više ranjenih. Imali su 2 topa, 2 strojnice i 2 strojopuške.

29. na 30. I. 1944. odmetnici pokušali su ući u selo Križ (3,5 km. j.z. od Petrinje) ali su od ustaške zasede odbijeni. Ubijena su 4, a ranjeno 7 partizana. Na našoj strani nije bilo gubitaka.

Po prikupljenim podacima u selu Rovišću (7 km. j.i. od Gline) odmetnici u jednoj drvenoj kući imaju bolnicu sa jednim liečnikom Talijanom. U bolnici navodno ima mnogo bolesnika najviše od pje-gavca.

Na području južno od Petrinje odmetnici vrše razna razviđanja i razmještaj svojih snaga, vjerovatno radi napada na Petrinju. Prim-

⁴ Na ovom području djelovao je Drugi diverzantski bataljon Glavnoga štaba NOV i

ljeni su podatci, da se odmetnici prikupljaju južno od željez. pruge Sisak — Sunja, radi napada i prekida prometa.

30. I. 1944. prema prikupljenim podacima u selo Komogovina (16 km. s.z. od Kostajnice) dovezao se je osobnim samovozom Rade Pribičević bivši odvjetnik iz Petrinje praćen višim dužnostnicima partizanske vlade, te da je održao govor pred oko 5.000 partizana svi iz okolnih pravoslavnih sela.

31.1. 1944. u noći u selo Hrastelnicu (4 km. s.i. od Siska) došlo je oko 200 odmetnika, te nasilno sobom odveli 8 ženskih i 14 muškaraca u dobi od 14 do 42 godine, a od seljaka Josipa Šimta odveli 2 konja. Ove osobe odveli su u pravcu Brezovice (12 km. s.i. od Siska) govoreći da je ovo prva mobilizacija, a u drugoj da će pokupiti sve od 14 do 60 godina.

2. II. 1944. oko 20.30 sati u selu Drenčini (5 km j.z. od Siska) odmetnici u busiji sačekali su ustašu Kuštreba Ivana i njegovu ženu, te ga iz puške ubili, a ženu mu Katu ubili sa nekim tvrdim predmetom po glavi, koji su sutra dan pronađeni mrtvi. Od Kuštreba oduzeli su pušku, bombu i cipele.

5. II. 1944. oko 08.50 sati u blizini željez. postaje Lekenik osobni vlak naišao je na minu. Dvoja štitna kola, stroj, službeni vagon i 2 osobna vagona izbačeni sa tračnica. Žrtava nije bilo. Promet se vrši prelazom.

7. II. 1944. oko 17.00 sati u selu Dubrovčaku Lievom (18 km. s. od Siska) na rieci Savi došlo je do borbe između kozačkih postrojbi i jednog voda 2 sati 1 obkopske bojne sa jedne i partizana s druge strane. Odmetnika je bilo oko 600 pripadnici 2. bataljona BRAĆE RADIĆA. Poginulo je 15 partizana, a 15 ih je zarobljeno sa oružjem. Broj mrtvih mogao je biti 70— 100 ljudi, ali se nije moglo utvrditi zbog nastupa noći. Zaplijenjena je i jedna strojnica.

7. na 8. II. 1944. jedna skupina odmetnika došla je od Kupčine preko Kravarskog, prešla željez. prugu između Mraclina i Turopolja, te na 2 mjesta porušili željez. prugu, a zatim otišli preko sela Rakitovac, Kuće, Poljane (5,5 km s.i. od Turopolja) i dalje prema Posavini.

Prema primljenim podacima odmetnici su u Glini zapalili zgradu kotarske oblasti, a na zgradi občinskog poglavarstva izvjesili su crvenu zastavu. Dva puta tjedno održavaju zabave, a često drže promičbene govore. Trgovine poznatijih pripadnika ustaškog pokreta su potpuno opljačkali. Izdali su proglas da se građanstvo koje je iz Gline izbjeglo ima povratiti u roku 8 dana u protivnom da će njihova imovina biti zaplijenjena.

KRILO KARLOVAC:

23.1. 1944. u večer u selu Leskovcu (3 km. s.z. od Barilovića) jedna ustaška obhodnja od 20 momaka nalazila se u jednoj seoskoj kući, gdje se je obavljalo veselje. Ovom prilikom napadnuti su od partizana, te je u borbi poginulo 4, ranjeno 5 ustaša. Poginulo je 7 građanskih osoba, a 15 je ranjeno. Kuća iz koje se vodila borba izgorila je. Poginula 2 partizana.

25. I. 1944. prilikom vršenja podhvata od naših oružanih snaga u pravcu Vivodine (10 km. s.z. od Ozlja) u biegu, ubijeno je 5 partizana, 2 partizanke same se ustrelile, a 2 su žive uhvaćene.

25. I. 1944. u 08.30 sati na cesti kod sela Izimlje (5 km s.i. od Draganića) partizani¹⁰ napali su jedna kozački odred. Borba je trajala oko 1 sat. Poginula su 2 vojnika, a 20 zarobljeno. Ubijeno je 8 konja, a partizanima pala su u ruke 2 mala topa koje su prilikom odstupanja ostavili.

26.1. 1944. u 08.00 sati u mjestu Kupincu (5 km. j.i. od Zdenčine) jedna skupina partizana napala je jednu kozačku obhodnju od 4 momaka. Jedan kozak i 1 konj ubijeni, a trojica zarobljeni.

26. I. 1944. u 09.00 sati na cesti (1 km. s.i. od Jastrebarskog) skupina partizana napala je jedan njemački samovoz, ali je na pucnjavu pravovremeno došla pomoć ustaša i kozaka iz Jastrebarskog, te su se partizani razbjegli. Po saznanju poginulo je 5, a ranjeno 12 partizana.

26. I. 1944. u 23.00 sati u selu Ribniku (18 km. s.z. od Karlovca) jedna ustaška obhodnja naišla je u jednoj seoskoj kući gostioni 4 partizana koji su se sa ustašama pri ispitivanju oduprli bombama, te su sva četvorica ubijeni.

27.1. 1944. u 09.00 sati u šumi zv. Štrekovac (7 km. j.i. od Karlovca) partizani su napali jednu ustašku obhodnju, te je 1 ustaša poginuo, 1 ranjen, a 1 nestao. Gubitci partizana nepoznati.

27. I. 1944. u 07.30 sati na cesti kod Gornjih Dubrava (7 km j.z. od General Stola) partizani¹¹ napali su domobransko ustašku preselicu od 6 teretnih samovoza koji su vozili iz Karlovca za Ogulin hranu, odijelo i novac. Preselicu je osiguravalo 40 domobrana Slunjske sati iz Karlovca pod zapovjed. domobr. satnika Peričića. Osim ovoga preselicom su putovala još 3 častnika, više domobrana i građanskih osoba, tako da je u preselici bilo svega oko 70 osoba, 5 samovoza zapaljeno je i izgorilo. U Karlovac dovezena je 21 lešina poginulih domobrana i građanskih osoba, a mnogo više izgorilo je na

¹⁰ Dva bataljona Omladinske brigade »Joža Vlahović« napali su dijelove Prve kozačke konjičke divizije.

¹¹ Riječ je o Drugoj NO brigadi Osme divizije NOVJ.

mjestu napada. 10 domobrana iz zadnjeg samovoza spasilo se je bjegstvom, 5 domobrana i zapovjednik preselice ranjeni su koji su se spasili. Partizanima palo je u ruke sve što je preselica vozila u koliko nije izgorilo, osim jednog samovoza. U koliko nije izgorio novac za posadu Ogulin i od pošte Karlovac za Ogulin palo je u ruke partizana i novca oko 12.000.000 Kn.

28. I. 1944. u 11.00 sati u selu Petkov Brieg (4 km. s. od Zdenčine) napali su partizani jedan kozački odred. 1 kozak poginuo. Kod partizana nepoznati.

29. I. 1944. u 08.00 sati u selu Izimlju (3 km. s.i. od Draganića) skupina partizana napala je kozačke postrojbe. Istodobno otvorila se je borba u selu Šipek (3 km. j. od Draganića), Gucima (2 km. s.z. od Draganića) i G. Kupčini (5 km. s.z. od Draganića). Borba je trajala cijeli dan. Izhod borbe nepoznat.

29. na 30. I. 1944. u selo Vodostaj (2 km. s.i. od Karlovca) došla je skupina oko 80 partizana, te opljačkali pučku školu i više seljaka.

29. I. 1944. kozačke postrojbe iz Jastrebarskog vršeći pretres područja občine Sv. Jane i Petrovine. Kod sela Petrovine (6 km. z. od Jastrebarskog) sukobili se sa skupinom partizana. Poginula su 2 partizana i 1 konj. Zarobljeno je 1 konj, 2 strojnice, 2 strojopuške i 1 pušku.

30. I. 1944. u 21,30 sati u selu Brođani (8 km. j.i. od Karlovca) skupina oko 150 partizana napala je bombama kuću u kojoj se je obavljala svadba jednog ustaškog vojnara. Ustaška posada na mostu rieke Kupe (300 m udaljeno) bacačima mina razpršila je napadače. Poginule su 2 ustaše i jedna seljanka, a ranjena su 4 ustaše i 2 seljanke. Kuća u kojoj se je obavljala svadba izgorila je.

31.1. 1944. u 09.00 sati na željez. pruzi Karlovac — Zagreb između željez. postaje Horvati — Zdenčina oklopni vlak naišao je na minu. Jedan štitni vagon izbačen iz šinja u grabu, a stroj sa još 3 vagona izbačen sa šinja. Žrtava nije bilo.

31. I. na 1. II. 1944. između željez. postaje Jastrebarsko — Domagović (1 km j. od Jastrebarskog) sa 5 mina razorena je željez. pruga.

31. I. 1944. oko 21.00 sat partizani napali su domobransku stražu na osiguranju željez. stajališta Desinac. Borba je trajala kratko vrijeme, jer su se domobrani po pozivu predali. Zarobljen je 1 vodnik i 18 domobrana, a 1 domobran skriven ostao je. Zarobljene domobrane odveli su šumom u pravcu Crne Mlake, te se za njihovu sudbinu ne zna.

31. I. 1944. u selo Zadobarje (7 km i. od Karlovca) i G. Pokupje (8 km. s.z. od Karlovca) došla je skupina partizana i sa sobom vodili jednog ustaškog poručnika za kojeg su seljacima govorili da je to Poglavnik Pavelić.

31. I. 1944. iz sela Jaškova (10 km s.z. od Karlovca) partizani silom su odveli 20 mladih seljaka i 1 domobrana na dopustu. Navodno su odvedeni u Sloveniju na izobrazbu.

1. II. 1944. naše oružane snage iz Karlovca vršile su podhvat u pravcu sela Vukmanić (12 km. j.i. od Karlovca). U sukobu sa partizanima 3 ustaše i 1 domobran ranjeni. Gubitci partizana nepoznati.

3. II. 1944. u 07.00 sati između željez. postaje Zdenčina — Horvati (3,5 km s.i. od Zdenčine) eksplozijom jedne mine razorena je željez. pruga. Na istom dijelu pruge pronađena jedna neeksplozirana mina i odklonjena.

3. II. 1944. u 22.00 sata između željez. postaje Zdenčina — Horvati (5,5 km s.i. od Zdenčine) eksplozirala je jedna mina i razorila prugu u duljini 15 metara.

4. II. 1944. u 09.00 sati ustaška i domobranska posada iz Ozlja jačine oko 300 ljudi vršeći pretres područja od Ozlja u pravcu Krašića, kod Grandelić Brda (6 km. s. od Ozlja) sukobila se sa partizanima. Borba je trajala 1 sat, te se je morala povući u Ozalj od nadmoćnog neprijatelja. Ranjeni su nadporučnik Bedeneković, 3 domobrana i 1 ustaša, a 1 ustaša poginuo je i na mjestu borbe ostao.

5. II. 1944. oko 01.00 sat između željez. postaje Jastrebarsko Desinec eksplozirale su 2 mine i razorile željez. prugu. Istodobno napale su 2 domobr. straže na istom dielu pruge kod stražare Br. 288 i 289 kao i stražu na stajalištu Desinec. Na stražari 288 zarobili su 14, a na stražari 289, 4 domobrana, ostali su se razbježali. Na stajalištu Desinec vođena je borba do 5 sati u jutro kada su partizani odbijeni. Žrtava nije bilo.

5. II. 1944. kozačke postrojbe iz Jastrebarskog i 10 ustaša vršeći pretres područja Jastrebarsko —Plešivica. Iznad sela Gornja Rieka (5 km. z. od Jastrebarskog) napadnuta je od partizana. Nakon kratke borbe partizani su odbijeni iznad sela Plešivica (8 km. s. od Jastrebarskog) gdje je vođena borba do pred večer, kada su se naše postrojbe povratile u Jastrebarsko. Ranjen je 1 ustaša i 2 kozaka. Gubitci partizana nepoznati. Pri povratku kozaci od seljaka opljačkali su sve do čega su došli, osobito meso, vino i rakiju.

6. II. 1944. oko 15.00 sati u selo Gor. Rieka (5 km. s. od Jastrebarskog) došla je skupina partizana u namjeri da vrbuje mladiće za njihove redove. Kada im se mladić Jagunić Nikola uzprotivio ubili su ga. Ovom prilikom kazali su partizani, da svaki koji u buduću bude išao u Hrvatsku vojsku povede sa sobom i porodicu, jer da će je oni u tom slučaju kao i imovinu uništiti.

6. na 7. II. 1944. skupina oko 40 partizana napala je ustašku stražu na željez. stražari Br. 503 (4 km. s.i. od Karlovca). Borba je trajala oko 15 minuta kada su partizani odbijeni i otišli šumom u selo

Rečicu (9 km s.i. od Karlovca). Za vrijeme borbe nekoliko partizana ušli su u željez. stražaru gdje je ležao bolestan jedan ustaša kojeg su odveli i razbili brzoglas. U Rečici uhvatili su jednog seljaka koji im je morao voziti 2 ranjena partizana u D. Kupčinu. Istodobno oduzeli su od seljaka 6 volova i 1 konja, te otjerali.

8. II. 1944. u 08.00 sati jedna kozačka obhodnja vraćajući se sa osiguranja željez. pruge Zdenčina —Horvati, našla jače pod tračnicom jednu neeksplođiranu minu, izvadili je i poneli sa sobom u Zdenčinu. Kod dolaska u Zdenčinu mina je u rukama vojnika koji ju je nosio eksplodirala, te njega i još 3 vojnika raznesla, a 2 ranila koji su nakon 2 sata umrli.

KRILO BJELOVAR:

23. I. 1944. iz sela G. Sredice (15 km. s. od Bjelovara) partizani su otjerali oko 30 kola živežnih namirnica u pravcu sela G. Velika (18 km. s. od Bjelovara) i dalje u nepoznatom pravcu.

U selima G. Sredice i Lipovo Brdo (10 i 15 km. s. od Bjelovara) nalazi se po kućama razmještena 17. partizanska brigada. Straže ove brigade izturene su na glavnim putevima prema Bjelovaru i ne puštaju seljake u grad već ih vraćaju.

30. I. 1944. oko 23.00 sata na željez. pruzi Križevci —Bjelovar¹² kod sela Poljana (5 km. j.i. od Križevaca) minirali željez. most. Kod željez. postaje Sv. Ivan Zabno minirali skretnice i mjestimično porušili željez. prugu između željez. postaje Sv. Ivan Zabno — Rovišće. Istodobno minirali kolski most na cesti Križevci —Bjelovar na Tremskom potoku (10 km. i. od Križevaca). Oправка pruge se vrši, ali mosta ne. Promet prekinut.

30. I. 1944. 1. lovački sat ustaške vojnice iz Križevaca krenuo je za Sv. Petar Čvrstec (10 km. j.i. od Križevaca) u jačini 200 momaka, te su oko 10 sati napadnuti na ulazu u selo, te su se morali povući zbog nadmoćnosti odmetnika¹³ kojih je bilo oko 1800 ljudi. Ranjena su 2 ustaše, ali se broj mrtvih i ranjenih nije mogao točno utvrditi, jer se izvjestan broj nije povratio u svoju postrojbu.

31. I. 1944. oko 04.00 sata na željez. stajalištu Klokočevac (5 km. z. od Bjelovara) skupina partizana minirala je željez. prugu, a na druga 3 mjesta razrušili željez. prugu. Iste noći prekopali su cestu i poljske puteve između sela Klokočevac i Bjelovar. Oправка pruge se vrši.

4. II. 1944. oko 15.00 sati u mjesto Ivanjska (13 km. j. od Bjelovara) došla je skupina partizana oko 500 ljudi, zadržali se 1 sat i otišli

¹² Na ovom području prikupljale su se jedinice 33. Divizije NOVJ sa zadatkom da unište željezničku prugu na relaciji Žabno —Bjelovar.

¹³ Odnosi se na jedinice 33. divizije NOVJ.

u pravcu Bereka. Sa njima bila je i glazba koja je celo vrijeme svirala. Sa ovom skupinom viđen je i dom. nadporuč. Potočnik koji je u Kapeli zarobljen.

3. Razni događaji:

Od početka mjeseca siečnja 1944. njemačkim vojnim vlastima u Hrv. Kostajnici prijavilo se je do sada 280 stanovnika pravoslavne vjere u dobi od 18 do 47 godina starosti. Ovi seljaci su svi iz sela Kukuruzara, Velešnje, Babine Rieke, Bjelovca, Prevršca, Mečenčana, Hrastovca, Utolice, Papića i Memske, svi kotara Hrv. Kostajnica. Ovi seljaci navodno su bili kod svojih kuća i uvijek bili protiv partizana, a krili se od naše i njemačke vojske i partizana, te da su se sada odlučili da se sa njemačkom vojskom bore protiv partizana.

Ovi pravoslavci sada su smješteni kod Njemaca u barakama u Hrv. Kostajnici i do sada ih je naoružano 150, a i drugi da će biti naoružani. Za sada su u građanskom odijelu i hrane se od svojih kuća dok ne dobiju odoru i hranu od njemačke vojske.

Jedinica ovih pravoslavaca nosi naziv: II BATALJON SAMOZAŠTITNE BRIGADE BANIJE, a komandant je seljak Stanković Stevan iz sela Bjelovca kojeg su sami seljaci izabrali.

Ovaj bataljon pripada SAMOZAŠTITNOJ BRIGADI BANIJE sa sjedištem u Sunji, a komandant ove brigade je jedan njemački častnik u Sunji.

23. I. 1944. u Vel. Trgovišću po oružnicima uhićena je Šoštar Rezika iz Mačkovca, kotara Ivanec, jer je stajala u vezi sa partizanima. Kod nje je pronađeno jedno pismo upućeno nekom Ivici koji se nalazi među partizanima. Predana je sa pismom redarstvenom ravnateljstvu za grad Zagreb.

26. I. 1944. u selu Lepoglavskoj Vesi (2 km. i. od Lepoglave) 2 16 godišnja dječaka našla su 2 neeksplodirane zrakoplovne bombe, te igrajući se sa njima jedna je eksplodirala i obojicu na mjestu ubila. Također se u dvorištu kaznionice Lepoglava nalaze od mjeseca listopada 1943. 2 neeksplodirane bombe.

31. I. 1944. oko 08.00 sati nepoznate osobe bacale su po gradu Sisku letke u veličini bloka 12 x 15 cm pisane rukom štampana slova u kojima su se pozivali domobrani 2. lovačkog zdruge, da ne idu u Njemačku, već da idu u šumu. Letak završava sa: »DOLJE RAT«.

Domobrani koji su ove letke našli predali su ih svojim nadređenima.

4. O akciji, radu i kretanju sumnjivih osoba tuđinskih i neprijateljskih agenata, provokatora i antidržavnih elemenata:

Akcija, rad i kretanje antidržavnih elemenata napred je opisana.

5. O stranoj propagandi u narodu:

Strana i neprijateljska promičba vrši se širenjem lažnih vesti, radio vesti i letaka. Promičbu šire među narodom partizanski terenci i nepoćudne osobe slušanjem zabranjenih i neprijateljskih krugova: London, Moskvu i tajnu radio stanicu Zrinjski, te ove vesti razprostiru među narodom, koji im nasjeda.

6. O prilikama prehrane i prometa:

Prehrana je dobra.

Željeznički promet na relaciji Sisak —Zagreb i Zagreb — Križevci poduzetim jačim osiguranjem od strane naše i savezničke vojske malo je bolji, dočim na ostalim dielovima glavne pruge i dalje se vrši razaranje, a na vicinalnim željez. prugama, cestama i b.b. linijama stanje je nepromienjeno, te se promet obavlja sa velikim poteškoćama.

7. Odnosi vojske sa ustaškim organizacijama i građanskim vlastima:

Dobro i srdaćni.

8. Odnosi sa savezničkom vojskom čiji se dielovi nalaze na našem području:

Sa njemačkom vojskom obćenito dobri, dok sa kozaćkim postrojbama nisu zbog iznietih postupaka.

Od dana dolaska kozaćkih jedinica na područje kotara Jastrebarsko, Pisarovina i Karlovac, ovi vrše nad građanima razna nasilja, pljačke i silovanja, žena i djevojaka.

24. I. 1944. radi sumnje da su održavali vezu sa partizanima odvedeni su po kozacima: 8 seljaka iz sela Obrež, kotara Vel. Gorica, za čiju se sudbinu ne zna.

31.1. 1944. u selo Gradusu (6 km. s.z. od Sunje) došla je jedna kozaćka postrojba, te od seljaka Kišurića Stjepana silom oduzeli troje svinja teško oko 200 kg, a jedno svinjće ubili u dvorištu. Istog dana druga skupina kozaka oduzela je od seljaka Mije Kulundžića iz G. Letine (7 km. s. od Sunje) jednu svinju tešku oko 130 kg.

3. II. 1944. oko 20.00 sati iz Hrv. Leskovca u Rakov Potok (10 km. j.i. od Samobora) došla je jedna kozačka obhodnja od 20 momaka. Po privatnim kućama tražili jaja, a zatim otišli u krčmu Ivana i Marka Babić, gdje ih je iz zasjede napala partizanska obhodnja i ubila 2 kozaka. Sljedećeg dana došla je grupa kozaka u Rakov Potok i uhitili seljaka Težak Vladimira i gostioničara Babić Marka i Josipa, a zatim im oduzeli svu kućnu robu i gotovog novca preko 800.000 Kn, te ubijene kozake prevezli u Zagreb.

4. II. 1944. kozačke postrojbe iz Sunje prolazeći kroz selo Bistrać (7 km. s.i. od Sunje) od seljaka opljačkali su suho meso, mast i druge razne stvari i odjeću.

4. II. 1944. oko 09.00 sati u selu Markuševac, Dragonožac i Trputec (11, 12 i 13 km. j.z. od Velike Gorice) vojnici 1 kozačke divizije sukobili se sa partizanima, te su partizani nakon kratke borbe odstupili. Kod kozaka gubitaka nije bilo, a kod partizana poginula jedna partizanka. Po završetku borbe kozaci povratili su u navedena sela, te zapalili 76 domova sa nuzgradnim prostorijama i pokupili svu stoku, te na intervenciju naših vlasti vrlo malo stoke su povratili, a sve drugo zadržali za sebe.

5. II. 1944. oko 10.00 sati jedna skupina kozaka iz Bi. Kuta došla je na konjima u selo Gradusu (6 km. s.z. od Sunje) upala u kuću Đure Hrastovski i natrpali u vreću 60 kg suhog svinjskog mesa, ali su u odnošenju od pridošlih susjeda spriječeni. Druga skupina upala je u kuću Jandre Ercegović, te odneli razne robe u vrijednosti 300.000 Kn, a od seljaka Mate Marića odvezli 2 svinje vrijednosti 60.000 Kn.

7. II. 1944. kozačke postrojbe iz Gor. Komareva (9 km. j.i. od Siska) došle su u selo Mađare (3 km. j. od Komarova) nastanjeno hrvatskim pučanstvom, te opljačkali 18 kuća oduzimajući stočnu i ljudsku hranu, suho meso, vino i rakiju.

II. AKCIJA NAŠIH I SAVEZNIČKIH ORUŽANIH SNAGA:

Akcije poduzete od strane naših i savezničkih oružanih snaga napred je opisana.

III. STANJE U VOJSCI:

Kod oružništva:

1. Razpoloženje, duh i disciplina: kod starijih oružnika obćenito dobra, dok kod pomoćnih oružnika i prič. domobrana slabo, jer mnogi bježe i pridružuju se odmetnicima.

2. Incidenti, nereda i izgređa većeg značaja: Nije bilo.
3. Bještva iz oružništva:
 3. X 1943. narednik Ćosić Šimun, Puškarić Svetozar, Simić Križan, oružnik Džaja Ivan, Ćurić Stjepan, pomoć, oružnik Sumiga Ivan, prič. domobran Plemeniti Jakob, Marijić Stanko i Macan Mijo svi postaje Ludbreg.
 3. X. 1943. pomoć, oružnik Radošić Valent i Vađan Josip postaje Varaždina.
 12. X. 1943. prič. domobran Heligonja Dragutin postaje Varaždina.
 13. X. 1943. prič. domobran Komes Marko postaje Krapina.
 17. X. 1943. pomoć, oružnik Presnički Slavko, prič. domobran Zlatić Ivan, Drvar Alojz, Kišun Vinko, Jug Mijo, Ožbold Josip, Boldin Josip, Juraj Ivan, Višak Marijan, Baljek Zvonimir, Marušić Milan, Husajina Đuro, Lazar Josip svi postaje Ivanec, te Presečki Anton iste postaje.
 17. X. 1943. prič. domobran Hostić Josip i Hohnjec Josip postaja Varažd. Toplice.
 18. XII. 1943. prič. domobran Ljeljak Stjepan postaje Ludbreg.
 23. XII. 1943. narednik Mladinov Josip postaje Pregrada.
 28. XII. 1943. pokusni oružnik Fruk Stanko postaje Zlatar.
 25. XII. 1943. pomoć, oružnik Rožman Ivan postaje Krapina.
 28. XII. 1943. prič. domobran Koprek Pavao postaje Zabok.
 30. XII. 1943. prič. domobran Sever Franjo postaje Vinice.
 1. I. 1944. prič. domobran Borović Dragutin i pomoć, oružnik Magić Dragutin postaje Vinica.
 21. I. 1944. prič. domobran Posarić Andrò postaje Varaždina.
4. Ponašanje častnika, dočastnika i momčadi: Po propisu.

IV. VANJSKA SITUACIJA:

1. Prilike u pograničnim oblastima susjednih država:

5. II. 1944. u jutro mađarske vojne vlasti na Dravski most kod Varaždina dopremile su 2 protutenkovska topa, koji se i sada tamo nalaze. Razlog dopreme ovih topova nije poznat.

Područje kotara Koprivnica i Đurđevac i ciela Podravina nalazi pod vlašću partizana uzduž mađarske granice, te se nema podataka.

2. O stranim vojnim bjeguncima: Nema ih.

3. O nedozvoljenim prelazima na granici, švercu i tome slično:

Nisu primljena topogledna izvješća.

4. Odnosi sa pograničnim oblastima susjednih država: Korektni.

V. DJELATNOST ANGLOAMERIČKIH ZRAKOPLOVA:

23. I. 1944. od 20. 30 do 21. 30 sati iznad grada Varaždina kuržio je neutvrđeni broj stranih zrakoplova koji su bacali padobranske rakete na istočnoj strani grada i osvjetljavali naše položaje (bunke-re). Ovi zrakoplovi bacili su 2 bombe između Varaždin. Toplica i sela Jalžabeta (7 km. s.i. od Varažd. Toplica). Učinak nepoznat.

23. I. 1944. oko 24.00 sata iznad grada Varaždina preletio je neutvrđeni broj strani zrakoplova u pravcu sjevera za Njemačku.

23. I. 1944. u 22.15 sati neutvrđeni broj neprijateljskih zrakoplova kružili su nad Kutinom oko 25 minuta. Ovom prilikom izbačeno je 6 crvenih raketa. Zrakoplovi su došli iz smjera zapad, a otišli u pravcu istoka. Nisu bacali nikakovog eksploziva. Izgleda da su htjeli bombardirati izvor nafte u Goilu.

1. II. 1944. u 21.20 sati iz smjera sjeveroistoka leteći u smjeru jugozapada sa zapadne strane Siska u visini oko 1000 m preletio je jedan neprijateljskih zrakoplov razsvjetljen bijelim svjetlom. Iza njega u vremenu od 15 minuta preletjelo je u istom smjeru na istoj visini manje jato neprijateljskih zrakoplova. Za vrijeme preletanja ovih zrakoplova sa područja okolice Kravarskog sa zemlje bacane su rakete koje su letile u visinu do oko 400 m koje su na toj visini uz rasipajuće svjetlo gorile oko 10—15 minuta. Ovo su vjerovatno odmetnici signalizirali, odnosno pokušali signalizirati sa neprijateljskim zrakoplovima.

VI. OBĆI ZAKLJUČAK:

Javna sigurnost na području pukovnije ugrožena je. Željeznički promet ugrožen na svima prugama, a osobito na prugi: Karlovac — Zagreb, Zagreb —Varaždin, Zabok —Krapina i Križevci — Bjelovar.

Javna sigurnost na području Petrinje poboljšana uslijed odlaska partizanskih grupa iz Gore, navodno u Liku.

Na ostalom području uslijed pada snijega i zime partizanska akcija popustila.

VII. ORUŽNIČKE POSTAJE KOJE PRIVREMENO NE DJELUJU:

**VIII. ORUŽN. POSTAJE PRIVREMENO PRESELJENE U DRUGO
MJESTO:**

IX. ORUŽNIČKE POSTAJE KOJE SU OBNOVLJENE:

Krilo Bjelovar: Postaja Grubišno Polje 2. II. 1944.

ZA POGLAVNIKA I ZA DOM SPREMNI!

M.P.¹⁴

Zapovjednik, pukovnik
Krešimir Pavelić
Pavelić K. [v.r.]

*Original, strojopis
Sign., AIHRPH, NG, Inv. br. 7238*

80

1944, veljača 13.

***Izvještaj Kotarskoga komiteta KPH Velika Gorica Okružnome komite-
tu KPH Pokuplje o političkoj situaciji, organizacijskom stanju te radu
NOO***

Kotarski Komitet — K.P.H. za kotar Velika Gorica
Dana 13. veljače 1944.

Drugarskom
Okružnom Komitetu — K.P.H. za Pokuplje

Dragi drugovi!

Dana 12. veljače o.g. održan je sastanak kotarskog komiteta sa
slijedećim dnevnim redom:

- 1.) Izvještaj rada
- 2.) Politička situacija

¹⁴ Okrugli pečat: Nezavisna Država Hrvatska
Zapovjedništvo 1. oružničke pukovnije

- 3.) Organizaciono pitanje K.P.
- 4.) Dezerteti
- 5.) Gospodarsko pitanje
- 6.) Kulturno prosvjetni rad
- 7.) Agit-Prop
- 8.) Kritika i samokritika
- 9.) Razno

Na tačku 1.)

Pojedinačno su drugovi iznašali rad u općinama u kojima su radili. Jedino za općinu Orle nije podnašan izvještaj, jer drug koji radi na tom terenu nije mogao na sastanak stići.

Podnešen je izvještaj o radu Prve konferencije K.P. za Pokuplje¹ tako da su drugovi koji toj konferenciji nisu prisustvovali dobili potpunu sliku o radu iste.

Na tačku 2.)

Politička situacija u našem kotaru nešto se pogoršala, što se vidilo iz izvještaja pojedinih političkih radnika. Pritisak neprijatelja je još uvijek jak, a o nekim krajevima pojačan. Narod je zaplašen i ne može se s njima raditi, jer se boji da bude prokazan ako se sastane s našim drugovima. Teško ga se razuvjerava, a situacija će se poboljšati u koliko se s vojničke strane pokažu jači uspjesi. Neprijatelj je uslijed toga u većoj mogućnosti da razvija svoju propagandu, a mi nismo u mogućnosti da ih potpuno razkrinkavamo uslijed neprijateljske blokade.

Na tačku 3.)

Organizaciono stanje od zadnje izvještaja promjenilo se u toliko što je primljen jedan novi član, te sedam kandidata. Tako da je sada 27 kandidata, a 40 partijaca.

Na tačku 4.)

Po predmetu mobilizacije i dezertera zaključeno je da se pojača politički rad, kako bi narod smatrao potrebnom stupanje u Nov, a ne kao neka prisila. Mobilizaciji koja je već bila provedena nije prethodio, tako reći, nikakav politički rad, pa nije ni čudo da nije postignut uspjeh, koji u tom pravcu morao se očekivati. Dobra pouka je iz toga povučena, koju ćemo ubuduće znati iskoristiti.

¹ Vidi: AIHRPH, KP - 169/416.

Na tačku 5.)

Po gospodarskom pitanju u prvom redu rješavano je osnivanje prehranbenih odbora. U tančine je dogovoreno kako će se provesti kampanja sakupljanja hrane. Kakove će se kod toga rabiti parole i to da se kampanja imade uporno voditi dok se ne postigne potpun uspjeh. U tom pravcu dana je pomoć Kotarskom N.O.O.-u tako da drugarica Slavica² bude član prehrambenog odbora. Osim toga, dato je u dužnost drugarici da istovremeno sa kampanjom sakupljanja provede i popis višaka za slučaj da bi bila potrebna rekvizicija.

Obzirom na to da će za kratko vrijeme doći da se polja obrađuju, odlučeno je da se odmah provede i sakupljanje sjemena.

Na tačku 7.)

Propagandom zadužen je drug Kopač.³ Svi događaji koji se budu dogodili na našem terenu treba odmah saopćiti Kotarskom Komitetu, a odavle sav sabrani materijal slati Agit-propu O.K. Potrebno je savjesno sakupljati sve parole kojima se peta kolona služi, te na njih odmah reagirati letkom, održavanjem sastanaka i svim sredstvima koja su prikladna da se širenje njihove propagande suzbije.

Odlučeno je da se nabave tehnička sredstva za potrebe vlastite propagande radi toga da se na sve događaje može pravovremeno reagovati.

Na tačku 8.)

Provedena je kritika i samokritika te se kod toga upozorilo na manjkavosti drugova i kod toga se razabralo da drugovi premalo čitaju, a pogotovo, da ne proučavaju partijski materijal. Zaključeno je stoga da će svaki drug u buduće na sastanku izvijestiti što je čitao i o tome dati kratki pregled, te kakovu je pouku iz pročitano povukao.

Na tačku 6.)

Kulturno prosvjetni rad bio je na području našega kotara zaostao, pa je NOO-u dana pomoć time što će kulturno prosvjetnim radom rukovoditi drug Đula.⁴ Zaključeno je da se otvore tečajevi za nepismene, a prethodno će se uputiti jednog druga učitelja da svrši kurs, a po tom da sam izgradi drugove i drugarice koji će takav

² Robić — Antonić

³ Franjo Mikulić

⁴ Priređivači nisu tvrdili na koga se to odnosi.

kurs moći sami voditi. Pristupilo se popravcima škola, te jedna škola već radi, iako sa malim brojem djece.

Na tačku 9.)

Povedeno je pitanje o smještaju rodbine i djece onih boraca kojima je sve popaljeno, a njihove se obitelji nalaze na oslobođenom teritoriju. Takovi članovi porazmješteni su privremeno, dok će se to pitanje morati proučiti i riješiti za sve slučajeve, koji će u buduće doći.

Uz drugarski komunistički pozdrav:

Smrt Fašizmu — Sloboda Narodu!

Štef Puzek⁵ [v.r.]

Original, strojopis

Sign., AIHRPH, KP- 169/356

81

1944, veljača 13.

Izveštaj Kotarskoga komiteta SKOJ-a Bjelovar Okružnome komitetu SKOJ-a Bjelovar o teškoj političkoj situaciji uslijed ofenzive neprijatelja te o radu općinskih i kotarskoga komiteta

K.K. S.K.O.J.-a

Bjelovar

13-II 1944. god.

Izveštaj OKRUŽNOM KOMITETU S.K.O.J.-a
BJELOVAR

Dragi drugovi!

Politička situacija u našem kotaru, izmijenila se je mnogo u zadnje vrijeme i utjecaj neprijatelja je vrlo jak. U nekim opć. neprijatelj je posve savladao i rad nam je tamo onemogućen, kao što je na ^udovačkoj jednim, dijelom farkaševačke, predavačke i prespanske

⁵ Stjepan Jandriš

opć. Jasno je da sada neprijatelj upotrebljuje sve što može da mase razjedinj, kao što ubacuje parole da je Engleska zajedno sa Njemačkom stupila u rat protiv S.S.S.R. ili da se engleski oficiri i vojnici u Jugoslaviji razoružavaju od strane Partizana. Kroz Bulinac su prošli petorica ljudi sa bijelim zvijezdama na partizankama, koliko smo obaviješteni došli su iz V. Pisanice, sa tim svojim prolaskom htjeli su da Narodu dokažu da u stvari postoji bijela garda, koja se je sada pojavila i ona će da pobjedi. Točno je da je banda uspjela da sa onim pavelićevim pomilovanjima, mobilizira, oko 50 do 60 ljudi u Bjelovar. Čak, šta više, iz bjelovarskog III bataljona javilo se je u Bjelovar 3 sa oružjem. Po svim opć. u kotaru u zadnje vrijeme diferencira se Narod i vidi se tko je bio naš stvarni simpatizer i prijatelj N.O.B. a tko je bio samo dotle dok nije imao prilike da ode bandi. Naši simpatizeri uvidjeli su potrebu kopanja bunkera, kao što u opć. Kapela u zadnje vrijeme se je iskopalo mnogo bunkera. Omladina je većim dijelom ostala uz N.O.B. samo što ne može da radi, uslijed stalnog kruženja neprijatelja. Rad pete kolone osjeća se tu i tamo, ali nigdje organizirano, kao što u opć. Ivanjskoj po selima G. Petrička, Đurđić i Križiću, u samom Farkaševcu naišli smo na parole »na vrh brijega cvatu bijele ruže, nema više zdravo družje«, ili »na vrh brijega stara čizma, nema više smrt fašizma«, to je vjerojatno došlo iz onih sela gdje dolaze ustaše iz Križevca, to su sela Zvonik, Mački, Breza. Točno je da je naš rad slabij, dok je sa druge strane rad neprijatelja pojačan, naš komitet poduzeo je da uradi što više na okupljanju omladine. Ubačeno je i ova parola da je Njemačka tražila od Mačeka da stupi na vlast, ali da on nije htjeo, nego da je rekao kada se Njemci povuku iz naše zemlje da će onda preuzet vlast. Iz Bedenika i Lasovca iseljeni su prije par dana Mađari u Bjelovar. U opć. N. Rača u selu SI. Kovačica oni ljudi za koje smo vam pisali u prošlom izvještaju, sastaju se i dalje tajno, u istom selu šverca se na veliko, a na taj način i odnose se vijesti kako je u selu i šta se radi, prije par dana ubili su neki pljačkaši jednu ženu za 500 kn, a izgleda da su to bili ti isti koji se tajno sastaju.

Organizaciono stanje je dosta slabo što se vidi iz tabelarnog pregleda, premda smo u zadnjem izvještaju pisali da ćemo za ovaj izvještaj imati potpunije stanje. Razlog je taj da mi nismo uradili koliko bi trebali, a drugo uslijed stalnog kruženja neprijatelja nije se moglo dobiti točno stanje.

Naš komitet ima 8 čl.

Ljubinko Vukelić	polit, sekre.
Franjo Pandur	organiza.
Franjo Sabo	za vojsku

X. ZAGREBAČKI KORPUS

Izveo je 194 borbe i akcije.

Likvidirao je 25 neprijateljskih uporišta.

Zarobio je i predalo mu se 3.024 neprijateljska vojnika i oficira.

Zaplijenio je: 4 topa sa 138 granata, 23 bacača sa 557 mina, 43 mitraljeza, 138 p. mitraljeza, 71 šmajser, 3.887 pušaka, 50 pištolja, 76.185 metaka, 842 ručne bombe, 8 radio stanica, 29 bicikla, 4 motocikla, 2 kamiona, 2 kola, 1215 kg. eksploziva, 1185 pari odijela, 8 telefona, 75 konja, 1,769.450 Kuna.

Uništio je i porušio: 26 kamiona, 1 automobil, 8 tenkova, 29 bor-nih kola, 8 lokomotiva, 26 vagona, 26 mostova, 16 željezničkih stani-ca, 680 metara željezničke pruge, 50 telegrafskih stupova, 1 reflektor, 8 aviona, 5 rudnika, 10 bunkera.

Nanio je neprijatelju gubitke: pobio 2.644 vojnika i oficira, a ra-nio 2.421 vojnika i oficira.

Naši gubitci 277 poginulo, 486 ranjeno i 176 nestalo.

SMRT FAŠIZMU - SLOBODA NARODU!

DOSTAVLJENO:
Vrhovnom Štabu NOV i POJ
Štabu IV, V, VI, VIII, X i XI. M.P.¹
Korpusa

Sef, potpukovnik,
Ilija F. Pavlović [v.r.]

Original, strojopis

Sing., AVI I, Fond NOB, k. 105C, f. 1/3, dok. 44

1944, veljača 14.

Izveštaj politkomesara Zapadne grupe NOP odreda politkomesaru De-setoga korpusa NOV i POJ o radu partijske organizacije u Zagrebačkome i Zagorskome NOP odredu, ishrani i zdravlju boraca, radu štabova odreda, osnivanju Udarnoga bataljona, te radu NOO na terenu kojim su se odredi kretali

¹ Okrugli pečat: Glavni štab narodnooslobodilačke vojske i partizanskih odreda Hrvats-ke
(u sredini petokraka zvijezda)

POLITKOMESAR ZAPADNE GRUPE
PARTIZANSKIH ODREDA
HRVATSKE

K. broj 2/44
14. II. 1944.

KOMESARSKI IZVJEŠTAJ
Politkomesaru X. Korpusa »Zagrebačkog« NOV i POJ.

Podnašam moj prvi komesarski izvještaj ali koji neće biti potpun i cjelovit iz razloga što mi sa Kalničkim Odredom nemamo veze, a niti nam se javio od kada postoji Štab ove Grupe. Mi smo uputili nekoliko dopisa Kalničkom Odredu, a naročito bi nam bio potreban za vršenje operacija na ovom sektoru, no od njega ne dobivamo nikakvih odgovora, pa smatram da su oni direktno pod komandom X. Korpusa »Zagrebačkog«. Isto tako, ni izvještaj Zagrebačkog Odreda nije potpun, jer mi je politkomesar tog Odreda rekao da je on sada istom se vratio sa kursa, pa mu tako nije poznato stanje u Odredu. No za Zagrebački Odred moći ću dati bolji pregled, jer smo držali savjetovanje sa svim rukovodiocima ovog Odreda.

I/ OPĆI PREGLED:

Općenito stanje u Zagorskom kao i u Zagrebačkom Odredu u zadnje vrijeme se dosta izmijenilo, a politička svijest kod boraca je na osrednjoj visini. Ovdje moram da odvojim Zagorski odred i da podnašam pojedinačno izvještaje za Zagorski, a onda za Zagrebački Odred, jer je razlika u borbenosti kao i politička svijest u Zagorskom Odredu na većoj visini nego u Zagrebačkom, a i potrebno je da se osvrnem na prilike koje su vladale u Zagrebačkom Odredu to što ću i učiniti pod točkom II.

Autoritet viših rukovodioca u jednom i drugom Odredu je dosta dobar, ali što se tiče autoriteta nižih rukovodioca, a napose desetara i vodnika je vrlo slab ili nikakav. Tako npr. u Zagrebačkom Odredu u izvjesnom momentu tražili su borci da dođe sam komandant bataljona da izda naređenje, a nijesu se obraćali na izdana naređenja od desetara, vodnika i komandira. Da se podigne autoritet nižih rukovodioca naročito se stavila dužnost politkomesarima, delegatima, da pojačaju politički rad u vojsci da dignu svijest boraca, a i na samom savjetovanju kako sa Zagrebačkim, tako i sa Zagorskim Od-

redom stavljeno u dužnost svim rukovodiocima da intenzivnijim vojničkim kako političkim radom podignu svijest i borbenost boraca, a na isti način da se podigne autoritet nižim rukovodiocima napose desetarima i vodnicima.

Dezerterstva u našim Odredima u većim razmjerima nijesu se pojavila, a i ta dezerterstva koja se događaju nijesu političke prirode, već je to slaba politička svijest i dosta teški uslovi života to jest borci nemaju dovoljno veša pobjegnu na nekoliko dana kući da se očiste i presvuku, a nakon toga se vrate natrag u svoje jedinice. Osim iznimnih slučajeva kao što je to slučaj sa neka dva ustaša koje je mobilizirao kotarski NOO Zlatar — za njih jamčio, a oni su nakon nekoliko dana prebjegli natrag neprijatelju. Naročito sada kada smo formirali Udarni bataljon u kojem ću se osvrnuti pod točkom VI., osjeća se prebjegavanje drugova natrag u svoje jedinice, iako smo mi tražili od Štabova Odreda da nam pošalju dobrovoljce.

Sanitetska služba u našim Odredima nikako ne zadovoljava obzirom na pomanjkanje stručnog osoblja kao po bataljonima, tako i po četama. Sanitetski referenti Odreda se trude da podignu stručno znanje, ali im to baš ne polazi za rukom, jer naročito sada i maju pune ruke posla sa bolesnima, a i dosta je bilo ranjenih u zadnjim borbama. Tako možemo reći da oba druga sanitetska referenta u Zagorskom i Zagrebačkom Odredu imaju sami premalo znanja, a i iskustva, a nemaju nikakvog pomoćnog stručnog osoblja, a niti kakove pomoći. Tako se je dogodio jedan slučaj u Zagorskom Odredu da je dobio jednu stručnu bolničarku dugaricu Ljerku Štampar, koja je u mnogome sa svojim stručnim znanjem pomogla drugu sanitetskom referentu u organizaciji sanitetske službe kao i održavanju kurseva sa bolničarima, no najednom je dobila naređenje od Divizije koja je bila ovdje u Zagorju, da se ima javiti u Štab Divizije. Zato bi bilo potrebno da se objasni taj postupak sanitetskog referenta Divizije, jer po mom mišljenju nije mogao sanitetski referent Divizije drugaricu Štampar jednostavno da uvuče u Diviziju, a ovdje je neophodno potrebna. Odnos boraca prema sanitetskom osoblju je dobar i ne primjećuje se nikakva pogrdna imena osim u nekoliko iznimnih slučajeva što se dogodilo kod samih rukovodioca, no koji su bili radi svog stava pozvani na odgovornost.

Naši borci u oba Odreda su nepomirljivi prema izbjegličkoj vladi kao i reakcionarnom vodstvu HSS-a, a naročito, sa veseljem, slušaju vijesti i predavanja o uspjesima saveznika, a naročito Crvene Armije. U našoj vojsci ne primjećuje se nikakva pomirljivost prema neprijatelju okupatoru, ustašama, četnicima ili bilo kakovoj, nama stranoj, političkoj stranci.

Nažalost, primjetio sam u našim jedinicama da se dovoljno ne poštuju drugovi pali borci i da kult poštovanja prema palim borcima nije na dostojnoj visini. Tako npr. u zadnjim borbama koje je vodio Zagorski Partizanski Odred sa neprijateljem, a naročito kod juriša kojega je izvršio na neprijatelja koji se je nalazio u selu Sambolići pao je jedan drug zamjenik politkomesara I. čete, to su ga njegovi drugovi odmah svukli i ostavili u košulji i gaćama. Naš Štab je ušao u selo, našao mrtvoga druga i naredio da ga se pokopa sa vojničkim počastima što je izvršeno na Belečkom groblju, a Zagorskom Odredu naređeno, da se ispita koji su to učinili i zašto nije drug odmah pokopan kako je trebalo da bude. Na savjetovanjima koja su održana sa rukovodiocima Zagrebačkog Odreda kao i sa Štabom Zagorskog Odreda naročito je napomenuto nedostojnost ovoga čina kao i u mojim uputama koje sam poslao politkomesarima-ob'ratio sam im pažnju naročito na ovakav nedoličan postupak prema palim drugovima.

Odnos drugova prema drugaricama je dobar. Drugovi i drugarice smatraju se ravnima. Ima nesvjesnih drugova koji su na novo došli i njima je čudno da drugarice mogu biti rukovodioci u našoj vojsci, ali pravilnim političkim radom odstranjuju se ta nepovjerenja drugova boraca prema svojim drugaricama. Što se tiče morala moram napomenuti da do sada nije primjećeno neki nemoralan život, odnosno odnos između drugova i drugarica.

U zadnjim borbama istakao se naročito II. bataljon Zagorskog Partizanskog Odreda koji je nakon trodnevnog marša i dvodnevnih borbi, gladan i nakon dugog marša izvršio juriš na neprijatelja koji je prodro u selo Sambolići i istjerao ga iz sela i svojim junačkim držanjem istakao se. Ovdje se naročito istakao svojom hrabrošću komandant kao i zamjenik komandanta ovog bataljona koji su iako ranjeni, i dalje rukovodili svojim jedinicama. To smo naredbom broj 2 pohvalili borce i rukovodioce II. bataljona Zagorskog Partizanskog Odreda, ali nijesmo naročito u naredbi istakli komandanta i zamjenika komandanta, jer smo smatrali da je čitav bataljon zavrijedio pohvalu, a da nikoga naročito ne ističemo.

Na savjetovanju, kojega smo održali sa svim rukovodiocima Zagrebačkog partizanskog Odreda, iskrsele su potrebe smjenjivanja nekih rukovodioca svojih položaja kao komandanta II. bataljona i komesara II. bataljona, a i potreba iziskuje da se smjeni komandant I. bataljona Zagrebačkog Odreda no što ćemo učiniti u najskorije vrijeme. Rezultati savjetovanja sa Zagrebačkim Odredom pokazali su svoj dobar uspjeh već u prvom sukobu kojega je imao ovaj Odred sa neprijateljem i u njegovoj aktivnosti kao i izvršavanju naređenja koje je dobio. Tako se nije ovaj puta, kada je neprijatelj nas-

tupao prema njihovim položajima dogodilo kao što je to bilo uobičajeno u tom Odredu da se bez borbe povuku, nego su neprijatelju nametnuli borbu, rastjerali ga, zarobili jedan puškomitraljez i jednog ustašu, a prema izvještaju kojega smo dobili od njih neprijatelj je na kolima morao da vozi svoje ranjene i mrtve. II. bataljon Zagrebačkog Odreda nije potpun, jer je jedna četa krenula sa drugovima političkim radnicima u Posavinu, da bude kao osiguranje novo-mobiliziranim drugovima. Sa tom četom je i krenuo na put politkomesar II. bataljona, no ta četa je u jakosti 24 druga, koja se ima vratiti ovih dana.

Ovdje moram napomenuti naročito na zastoj mobilizacije ovdje u Zagorju. Usljed pomanjkanja većih jedinica na ovom sektoru, a sve jačeg neprijateljskog terora nad stanovništvom opaža se malodušnost kod pučanstva, a to se najbolje očitava u zastoju mobilizacije, jer kako su god prije dolazile grupe svaki drugi i treći dan po 150 do 200 novo-mobilisanih danas to nije više slučaj. Neprijatelj vrši pljačke i ispade iz svojih uporišta, a mi nemamo dovoljno snaga da ga zapriječimo. Tako je neprijatelj u zadnje vrijeme izvršio pljačku i palež sela Dubrovčan, Bezavina, Mrzlo Polje u kotaru Klanjec. U kotaru Krapina opljačkao sela oko Veternice, Radoboj, Gornjani, a u kotaru Zlatar Belec, Sambolici i grozi se da će popljačkati sva sela koja hrane partizane i iz kojih sela ljudi odlaze u partizane. Kako je nastala malodušnost vidi se najbolje iz slučaja u Radoboju, gdje je jedan član NOO-a otišao neprijatelju, a vojni bjegunci odnosno i naši simpatizeri odlaze u neprijateljsku vojsku, bojeći se da im neprijatelj ne popali kuće i misleći da su na taj način odbranili svoje obitelji. Naročito prema izvještaju kojega sam primio 9. II 1944. iz Prigorja vidi se da su ustaše posljednjih dva tjedna vršili velike progone, paljenja, ubijanja i pljačku po Vugrovcu, Sopnici, Planini, Kašini, Blaguši, Prekoveršju i Glavnici te su uspjeli narod toliko zaplašiti da se jedan veći broj mladića iz tih sela dobrovoljno javio u ustaše (navodno: »bjelu gardu« jer na lijevoj ruci nose bijelu traku), te su oni u zajednici sa ustašama zaposjeli sve dominantne točke, a ove prebjeglice sa bijelom trakom vrše danju i noću patroliranja po svim selima. Ustaše su naoružali ove sa talijanskim i francuskim puškama i govore im da svaki koji će primiti mauzer pušku morati platiti 30 do 40 hiljada kuna, a puškomitraljez 80 hiljada kuna te ako i tko izgubi pušku ili mu ju tko otme da će mu zapaliti kuću. Zapovjednik te garde je ustaški satnik Marukini. Mi smo uputili jedan bataljon Zagrebačkog Odreda i to I. bataljon sa zadatkom da krene u ta sela da pobere oružje izvrši mobilizaciju i postavlja zasjede neprijatelju. A II. bataljon Zagrebačkog Odreda dobio je zadatak da postavlja zasjede na cesti Sveti Ivan — Novi Ma-

f i Ja svakako izbacim ovu cestu iz prometa. Kako nam se nalazi III. bataljon Zagorskog Odreda u Kalniku, a I. bataljon se nalazi u Donjem dijelu Zagorja i operira i između Velikog Trgovišta i Klanjca to za kotareve Pregrada, Krapina, Zlatar, Ivanec ostaje nam samo jedan bataljon Zagorskog Odreda i Udarni bataljon, a to je svakako premalo za ovaj sektor, pa stoga molim da mi javiš družu Komesaru da li možemo raspolagati sa jedinicama Kalničkog Partizanskog Odreda, jer smo u našim operativnim planovima predvidjeli sektor djelovanja dvaju Kalničkih bataljona od Cerja Tužnog do Varaždin Brijega, tako da bi stalno ugrožavali neprijatelja sa sjeverne strane Ivančice i neprekidno im rušili prugu Ivanec —Varaždin i prugu Novi Marof— Varaždin. A jedan bataljon Zagorskog odreda moramo na svaki način poslati u kotar Ivanec, odakle smo dobili izvještaj da je formirana jedna Ivanečka četa koja imade oko 30 naoružanih drugova. A nažalost dobio sam izvještaj da se vrše stalno pljačke po čitavom kotaru Ivanec u ime partizana, a političkih organizacija naročito u općini Bednja, Višnjica, Cvetlin nema nikakvih, što sam se i sam uvjerio kada sam bio sa jednim Zagorskim bataljonom u tom kotaru, a i ovaj bataljon bi imao zadatak da ugrožava cestu i postavlja zasjede na cesti Varaždin —Ormuž.

II/ POLITIČKO STANJE I POLITIČKI RAD

Politička svijest naših boraca je na dosta niskom stupnju. Ovdje moram da se osvrnem kako sam gore pod I/ napomenuo posebice na Zagorski Odred, a posebice na Zagrebački Odred. U Zagorskom Odredu politička svijest boraca je nešto bolja, nego u Zagrebačkom Odredu, ali daleko još od toga da bi se moglo reći kako politkomesar Zagorskom Odredu u svom izvještaju iznaša da je na osrednjoj visini. To se naročito opaža kod ophodnje drugova međusobom, kao i odnosu prema svojim rukovodiocima, a naročito vladanju boraca po selima. Tako sam primjetio kada sam se nalazio sa bataljonima Zagorskog Odreda da drugovi postavljaju pred seljake koji ih hrane i gdje spavaju različite zahtjeve. Na primjer treba im se dati vina, neki borci traže bolju hranu, a bilo je slučajeva da su si naručivali da im se peku kokoši, da im se prave kolači itd. Sam politički rad u bataljonima Zagorskoga Odreda bio je vrlo slab ili nikakav. Pomoći nijesu dobivali. Politkomesari mladi i neizgrađeni nijesu se znali snaći i mogu reći u obilju materijala kojega su dobivali da ga sami prouče i da ga prenesu na borce nijesu nikako to izvršavali. Tako sam na primjer primjetio kod izvjesnih politkomesara bataljona (a naročito kod politkomesara II. bataljona Capara¹) koji je

¹ Franjo, politkomesar drugog bataljona Zagrebačkoga NOP odreda.

sada smjenjen da je imao materijal deset dana u svojoj torbi, a nije ga ni pročitao. Na moj upit zašto ga nosi, odgovorio je da nema vremena da ga čita. Kako sam napomenuo Zagorski Odred dobiva dovoljan broj štampe i materijala za svoje bataljone, a u nekim slučajevima dobivao je u tolikom broju od Okružnog komiteta da ga je i mogao djeliti selima kojima je prolazio. Međutim, to drugovi politkomesari nijesu ozbiljno shvatili i vidio sam u mnogo slučajeva da je taj materijal upotrebljavan za sve druge svrhe, samo ne za one za koje je namijenjen. Na sastancima koje sam imao sa drugom politkomesarom Zagorskog Odreda napomenuo sam mu sve te greške i nedostatke, te je obećao daće malo više pripaziti na politkomesare bataljona i pomoći im u njihovom radu. Na sastancima koje sam održao sa nižim rukovodiocima po bataljonima Zagorskog Odreda, a naročito sa delegatima drugog bataljona vidio sam da ni delegati nijesu upoznati sa političkom linijom NOB kao ni sa Zaključcima II. zasjedanja AVNOJ-a. Naročito se opaža politička nespremnost komesara bataljona ovog Odreda kod održavanja mitinga, gdje poznaju ni najosnovnije stvari da rastumače narodu. A općenito je poznato da je borbenost boraca Zagorskog Odreda na većem stupnju nego politička svijest.

U Zagrebačkom Odredu, kako sam dobio sliku na savjetovanju, stanje je još gore. Izgleda da se u ovom Odredu uopće nije politički radilo, a to se vidi najbolje iz nekoliko primjera koje ću navesti. Borci Zagrebačkog Odreda bili su naučeni da i oni imaju udjela u izvjesnom dijelu plena, a naročito što je bilo strašno, da su se događale krađe među borcima, a i svagdje gdje je prolazio naročito I. bataljon Zagrebačkog Odreda vršile su se krađe i po kućama. Tako na primjer kada se je I. bataljon nalazio u selu Jakovlju za vrijeme mitinga koji je bio tamo održavan borci su po kućama krali. Rukovodioci su znali za te krađe, ali nijesu polagali dovoljno pažnje da se odstrane iz naših redova ovi pljačkaši. Tako je na primjer za Božić 15 političkih radnika dovelo I. bataljon Zagrebačkog Odreda u grad Bistru da provedu tamo Božić. Borci su tamo se opijali tako na primjer u dva dana bilo je popijeno oko 200 litara rakije i na čelu sa bratom političkog radnika Mike Poljaka razbili su podrum odakle su i uzeli još alkohola. Kada su rukovodioci odnosno Štab bataljona naredio da bataljon ima isprazniti dvorac onda su im se borci zagrozili da će pucat po njima. Od političkih radnika koji su se nalazili s njima nalazio se drug Mirko,² Dugi,³ Nacek⁴ i drugi. Tamo su si zaklali dvije svinje, zaklali oko 60 komada živadi i tako

² Vjerojatno Franjo Cecerko.

³ Nikola Poljak, član KK KPH Donja Stubica.

⁴ Dragutin Forjan, član KK KPH Donja Stubica.

proveli Božić. To su samo nekoliko slučajeva koje sam mogao saznati i borci su bili potpuno pijani i nijesu se vladali kao narodni borci. Rukovodioci, odnosno Štab bataljona, prema njihovim izjavama, nijesu mogli u u trag tim krađama, a naročito što je za spomenuti da takorekuć svi borci imadu oveće sume novca, a neznaju sami rukovodioci odakle im taj novac, jedino što znadu da borci sa tolikom sumom novaca nijesu došli u partizane. Ovdje za Zagrebački Odred moram naročito napomenuti da u njihovom Odredu nije sprovedena nikakova obavještajna služba, a naročito nijesu na to važnost polagali ni niži kao i viši rukovodioci. Tako, kako sami pričaju, imaju u svojim redovima kako po svemu izgleda, veći broj neprijateljskih ubačenih pravokatora i špijuna koji demoralizatorno djeluju na svoju sredinu i kako se iz svega vidi uspevao im je taj rad vrlo dobro. Naročito se Štab bataljona potužio na sekretara bataljonskog SKOJ-a, nekog Zaharija⁵ koji je odjelio takorekuć SKOJ-evce od ostalih boraca, a i na ostale borce kao i na SKOJ-evce vrlo negativno djelovao krnjio ugled naše vojske kao i rukovodioca i to govorio je doslovce da nema njima niko da zapovjeda, niti da oni imaju, to jeste SKOJ-evci bilo koga slušati, nego da su oni ovdje da nadziru rad Štabova, a ne da se sa njima zapovijeda. Tako je ogovarao i stvarao mržnju između boraca i rukovodioca te kako je sam priznao postavio 5 drugova da pripaze na rad Štaba bataljona. Te uvijek SKOJ-evcima napominjao da oni ne trebaju pozdravljati svoje rukovodioce, a niti slušati, a borcima govorio da su oni dobrovoljci i da za njih nema kazne i da oni rade što hoće. Što se tiče samog ispada koji je učinjen na Božić, tu je Okružni komitet poveo istragu, a u samom Odredu Zagrebačkom faktično nije se mogao pronaći krivac, osim kako sam već napomenuo slab politički rad rukovodioca, a i njihova manjkavost u radu. Sekretar bataljonskog SKOJ-a Zahari, ne nalazi se sada u Odredu, nego se nalazi negdje u Moslavini na dopustu, ali se još nije vratio. Vidi se ujedno i površnost političkog rada u tom Odredu kada su dozvolili da im sekretar četnog SKOJ-evskog aktiva bude jedan bivši ustaša. Međutim i o tom pitanju izvješten je i Zagrebački Okružni Komitet.

U Odredima se uopće nije ništa radilo na kulturnom prosvjetnom polju. Niti se po jedinicama održavali analfabetski tečajevi. Pokušalo se stvoriti pjevačke horove, a niti to nije učinjeno, u bilo kakovom kulturnom prosvjetnom radu mogu napomenuti, nema niti traga. U Zagorskom Odredu jedino SKOJ-evska grupa pri Štabu Odreda izdaje zidne novine i to sada u najnovije vrijeme. Politkomesarima Odreda dostavljene su upute o organizaciji kulturnog

⁵ Josip

prosvjetnog rada, te su mi drugovi komesari obećali da će u najskorije vrijeme, odnosno odmah, pristupiti organizaciji kulturnog prosvjetnog rada po jedinicama.

III/ ISHRANA, OBUĆA, ODJEĆA I ZDRAVLJE BORACA

Ishrana naših boraca za sada je zadovoljavajuća. Naši borci se hrane po kućama, a intendanture Odreda daju potrebnu hranu koja nedostaje u pojedinim selima kao meso i sol. Mogu reći, najslabija ishrana je u kotaru Zlatar. Narod je ovdje dosta siromašan, a povrhu toga neprijateljski nastrojen, pa nedaje rado našim borcima hranu. Što se tiče obuča moramo napomenuti da su svi naši borci obučeni i da ovdje u ovim neiscrpljenim krajevima imade dovoljno kože i materijala tako da na obuču borci ne oskudjevaju. Nešto teže je sa odjećom. Imamo prosječno oko 20 do 30% boraca u civilnim odjelima, a bez šinjela je oko 40%, ali nadomještujemo šinjele sa gunjevima, tako da borac koji imade šinjel ne nosi gunj, a koji ima gunj, nema šinjela.

U našim Odredima nema do sada nikakvih zaraznih bolesti. Ali uslijed hladnoće i ovako lošeg vremena ima dosta gripe, angine, a i pojavljuje se kod boraca reuma. Ušiju ima po svim našim jedinicama. Zagrebački Odred nije polagao uopće pažnju na šurenje, a kod Zagorskog Odreda, nažalost, od odlaska bivšeg sanitetskog referenta, pokazala se neka zanemarenost, odnosno nedovoljno shvaćanje čistoće boraca. Tako Zagorski Odred ima tri buradi za šurenje, koje uopće ne upotrebljavaju, a ušiju imadu svi od boraca do Štaba Odreda. I u tom pogledu na savjetovanjima dao sam drugovima upute i potaknuo ih da malo više pažnje polože na čistoću svojih boraca. Šišanje je provedeno u Zagrebačkom Odredu, a u Zagrebačkom Odredu na savjetovanju su mi rekli da oni nijesu uopće znali da postoji naredba za šišanje i da se oni trebaju šišati, no mi smo im dostavili tu naredbu i mogu reći da se oba Odreda šišaju i nema nekih zapreka niti opreka kod boraca za samo šišanje.

IV/ RAD I ZAPAŽANJA NA TERENU KRETANJA

Ni Zagrebački ni Zagorski Odred nijesu održavali nikakvih mitinga, zborova, ni masovnih sastanaka sa narodom u selima kojima su prošli. Iznimno II. bataljon Zagorskog Odreda koji se je nalazio u Donjem dijelu Zagorja, održao je tri masovna sastanka s narodom i to kod Sveta Tri Kralja, poslije mise, prisutno je bilo oko 400 seljaka 23. I 1944. i 25. I jedan masovni sastanak u selu Kraljevcu gdje je bilo prisutno preko 500 seljaka kao i 26. istog mjeseca u selu Dubravica kotar Klanjec, gdje je isto bilo prisutno oko 400 seljaka.

Na tim zborovima prisustvovao sam ja, te smo u dogovoru sa političkim organizacijama odnosno kotarskim NOO-om održali zajedničke sastanke i rasporedili si teme govora, sa kojih zborova su i poslani brzojavni telegrami Vrhovnom Komandantu Maršalu drugu Titi, Nacionalnom komitetu, AVNOJ-u i ZAVNOH-u. Prema izvještajima i kako sam sam opazio na terenu, vojska, odnosno politički komesari uopće ne djeluju među pučanstvom. Tako da do danas nije niti Zagrebački, a ni Zagorski Odred osnovao nijedan Narodno-oslobodilački odbor, nijedan odbor AFŽ-a ili USAOH-a. Na tu stranu nijesu drugovi polagali uopće nikakove pažnje, te su smatrali da se njih taj rad ne tiče. Što se tiče ispisivanja parola ni to se nije radilo. Tako da možemo reći da je 90% naših sela kojima prolaze i u kojima se nalaze partizani nema nijedne ispisane parole. To sam isto istakao u direktivama koje sam dao politkomesarima Odreda, a i naročito sam naglasio na savjetovanjima koje smo imali sa Odredima.

Kretajući se po selima, ne opaža se nikakav utjecaj reakcionarnog vodstva, a još manje izbjegličke vlade ili četnika, jer ovdje naši krajevi naročito Zagorje možemo reći je 95% uz NOP. Jedino u kotaru Zlatar opaža se izvjestan utjecaj tog reakcionarnog vodstva, odnosno više vojske narodnog spasa. Međutim to je tako neznatno, pošto usljed reakcije koju banda sprema ovdje i stalno vrši teror nad pučanstvom ne dolazi uopće u obzir, iako se mora budno pripaziti na ove neprijatelje. Nego jedino je primjećena neka pomirljiva crta prema ustašama, da li je to iz straha ili kojeg drugog razloga nije se još jasno ocrtalo, jer evo nekoliko primjera. Ustaše koji se nalaze u Luki, drže mitinge sa narodom i govore im da su Nijemci banda i da će oni sa Njemcima udruživši se zajedno sa Mačekom obračunati kada za to dođe čas, ali da sada su Njemci još prejaki i da bi previše naroda stradalo i ovi ustaše ne vrše nikakove ispade, niti kakovu presiju na narod. Tako isto je slučaj sa četvrtom bojnom Deželina (onog ustaškog satnika kojega smo Vam poslali). Te ustaše kuda god su zalazili u sela, nijesu vršili nikakove pljačke niti paleža, a niti su dirali vojne bjegunce, te su dapače, govorili da smo si mi svi braća. Isti slučaj sa žandarima iz Velikog Trgovišća koji poručuju neka se njima da mir, da će i oni biti mirni. Pa baš ovakav stav ustaša prema narodu stvara neku pomirljivost, koju mi na svaki način razbijamo i zaoštravamo odnos između ustaša i naroda a što je naročito potrebno sada u ovo vrijeme i aktivnim političkim radom da se mase ponovno ne uspavaju, a to je i jedan od razloga slabijem odazivu mobilizacije. Inače nikakovog stranog utjecaja nije se primjetilo na našem sektoru. Jedino, kako sam već gore primjetio, potrebne su jače naše jedinice da obuhvatimo čitavo Zagorje,

te da se ponovno ne ugasne početak ustanka koji je faktično započeo kada se nalazila Divizija u ovom kraju.

Neprijatelj vrši koncentracije u Zagorju⁶ i upodpunjuje Zagorje sa Njemačkim i ustaškim bojnama — tako je nadošla sada u Trgo-vište prema najnovijim izvještajima, Bobanova bojna (crni ustaše). Isto tako je jučer došlo nekih 150 Njemaca u Mače, a navodno da su pojačani svi ostali garnizoni, tako da će sada izvršiti još jači pritisak na pučanstvo, pa baš iz tog razloga mišljenja sam da bi potrebna bila jedna jača jedinica koja bi izvršila pritisak na ove neprijateljske garnizone, a kako smo Vas već izvijestili ustaški garnizon Krapinske Toplice, koji je trebao biti predan nama traži i nadalje (odnosno neki ustaše vezu i da prebjegnu), a isti slučaj je i sa garnizonom u Klanjcu gdje 30 ustaša od njih 43 oče da pređu na našu stranu s oružjem. Što se tiče prelaze, odnosno predaje ustaša, smatram da bi bilo potrebno izdati jedan letak, te ih se pozove da pređu sa oružjem na našu stranu, jer sav materijal i svi letaci, koji je do sada izdavan u 99% slučajeva, nije došao njima u ruke, kako i same prebjeglice pričaju — oni nemaju pojma šta se dešava i jedino što im se govori da ćemo ih mi poklati, da ćemo ih rezat, vadit oči, a to je i razlog radi kojega ne prelaze, pa bi molio, da mi se po tom pitanju pošalju upute da li bi se izdao letak ili ne, jer i ove veze koje mi imamo sa garnizonima su tako slabe ili nikakove, a kako sada ima među ustašama mnogo prisilno mobiliziranih, a i obučenih domobrana, smatram da jedan takav letak bi korisno djelovao.

V/ RAD ŠTABOVA

Štab I. bataljona Zagrebačkog Odreda treba svakako da se smjeni, a naročito komandanta tog bataljona, drug Lipnički.⁷ Ovom Štabu, vidi se, osjeća se njegov utjecaj (čisti domobranski duh koji vlada u Štabu), a on sam nije dovoljno odvažan, a nema ni sposobnosti da bude rukovodioc. Komesar bataljona je isto tako pao pod utjecaj svoga komandanta, a još k tome vrlo je površan i dosta lijen u radu, što je bilo iznešeno na savjetovanju. S toga razloga smo i odredili da se Štab Odreda kreće uz ovaj Štab bataljona i da pomogne drugovima u sređivanju bataljona. Sa Štabom Zagrebačkog Odreda krenuo je i na put naš Načelnik Štaba. Štab II. bataljona Zagrebačkog Odreda, kako se vidi iz naredbe izmjenili smo i postavili za komandanta operativnog oficira Štaba Odreda, a dosadašnji komandant bataljona, vraćen je natrag na svoju dužnost kao inf. oficir. Za komesara ovog bataljona postavili smo za V.D. dužnosti

⁶ Koncentracija snaga vršena je u sklopu priprema za ofenzivu (pothvat »Dubrovnik 2«) na oslobođenu teritoriju sjeverozapadne Hrvatske.

⁷ Mirko

1

druga Lupić Anđelka, dosadašnjeg komesara čete u istom Odredu, a dosadašnjeg komesara ovog bataljona druga Capari stavili smo na raspoloženje našem Štabu. Ove promjene su bile nužno potrebne da se ovaj Odred osposobi za akcije, a čim dobijemo obećane drugove iz Štaba Korpusa, imamo u vidu izmjeniti V.D. Komandanta Odreda, koji ne odgovara nikako svojoj dužnosti kako smo Vam već javili, kao i komandanta I. bataljona. Sam Štab Odreda Zagrebačkog potrebno bi bilo izmjeniti i to druga Komandanta, koji se ne može nikako snaći na novoj dužnosti i nema šire preglede, te nikako ne odgovara na svojoj dužnosti. Inače za sam Štab Odreda ne mogu dati pregledniji sliku, pošto se komesar Odreda sada istom vratio iz Like sa kursa, a i zamjenik komesara je sada nedavno primio dužnost. Štabovi bataljona Zagorskog Odreda, iako su mladi —

— to važi naročito za I. i III., imaju izgleda i uslova da postanu dobri rukovodioci, jedino im je potrebna veća pomoć, kako u političkom, tako i u vojnom pogledu, a Štab II. bataljona je sreden i pokazao se do sada jedan od najaktivnijih Štabova. Štab Zagorskog Odreda je sada dosta oslabljen, kod komandanta opaža se volja i odlučnost za rad, jedino što mu manjka znanje, a to će dobiti punu pomoć od našega Štaba. Poltkomesar nije se do danas još pravo snašao na svojoj novoj dužnosti, gubi se u sitnicama i nema dovoljno širine u svojem radu. Novi zamjenik politkomesara drug Križnik,⁸ vjerujem, da će biti dobar drug i da će dobro vršiti svoju dužnost, jedino što će morati mnogo da uči i da stekne partijskog znanja. Inače je velika greška ovoga Štaba kao i Zagrebačkog, da drugovi ne odilaze u svoj bataljon i ne pružaju dovoljno pomoć nego se drže svojih Štabova i tu se gube u sitnicama. Te svoje nedostatke su i priznali na savjetovanjima i obećali da će od sada polagati veću pažnju na svoje bataljone.

Naš Štab, koliko smo bili do sada zajedno, tj. ja sam primio dužnost 4. o. mj. (dobio sam tek obavjest 1. II o.g.) mogu primjetiti da je drug komandant vrlo marljiv i radin kao i drug Načelnik i da do sada u svim radnjama i zaključcima vladala podpuna harmonija.⁹ Tako smatram da ćemo ispuniti sve zadatke koji su pred nas postavljeni.

VI/ NAROČITE NAPOMENE

Naredbom broj 1. od 7. II 1944. formirali smo Udarni bataljon. Naredbu Vam prilažemo.¹⁰ O samom radu drugova ne bi mogao podneti ni sada još iscrpan izvještaj, ali koliko smo primjetili, a

⁸ Stjepan

⁹ O formiranju Zapadne grupe NOP odreda vidi: Dok. br. 37.

¹⁰ Navedeni prilog nedostaje.

ujedno smo držali savjetovanje sa rukovodiocima, kao i jedan skupni sastanak sa borcima, mogu napomenuti da drugovi mnogo obećaju, jer su faktično izabrani rukovodioci, a i sada dok se sređuju i dok je takovo nevrijeme (zapao je veliki snijeg) izrabljujemo priliku, te im u svakom pogledu pomažemo. Naoružanje im je dobro. Komande četa pokazale su se kroz ovo vrijeme vrlo aktivne u radu, a i uz punu pomoć Štaba svakim danom pokazuju napredak. U samom Štabu vlada harmonija.

Naročito što sam još opazio u Štabovima Odreda kao i po bataljonima, da drugovi nijesu racionalno gospodarili sa imovinom kao i sa novcem kojega su imali. Tako na pr. jedan bataljon Zagrebačkog odreda potrošio je u roku od 6 tjedana 520.000 kuna. Na upit na savjetovanju, kada sam postavio upit na druga politkomesara, šta je učinio sa novcem, odnosno zašto nije predao višem Štabu, odgovorio je, da nije znao šta da radi sa novcem i da nije nikakve upute dobio komu da šalje novac, te je mislio da ga treba potrošiti i da kroz to vrijeme ne treba se hraniti u selu. Tako sam isto primjetio u obračunu Štaba II. bataljona Zagorskog Partizanskog Odreda koji među ostalim rubrikama izdataka ima rubriku za »potrošeno vino muzikantima na mitingu«. A kako se i vidi iz priloženih obračuna, Zagorskog i Zagrebačkog Odreda mnogo ima izdataka za vino i rakiju, to sam i na savjetovanjima kao i u uputama koje sam i poslao naročito obratio pažnju te smo i donijeli odluku da svaki Odred može najviše imati 100.000 kuna i strogo voditi računa o primicima i izdatcima svojih bataljona. Tako da se u buduće ne razbacuju novci u ludo, a isto sam naročito napomenuo da se obrati pažnja na stvari i robu koju imaju po bunkerima, a koja im propada, te da je potrebno obratiti veću pažnju intendanturi da se to više ne događa. Tako na pr.: Prema izvještajima Zagrebačkog Odreda izgleda da su im propali svi bunker u Prigorju koje je imao tamo Zagrebački Odred. A Zagorskom Odredu propao je bunker u Radoboju radi izdaje odbornika, a u nekim drugim bunkerima nadošla je voda. Te sam im stog razloga dao upute i direktive da se intendantura osamostalji, a ne da bude ovisna o nekim odbornicima iz sela, te da si postavi jednoga zemuničara i da se intendanturi stavi na raspolaganje potreban broj povjerljivih drugova. Nemarnošću Štaba Zagorskog Odreda odnosno njihove intendanture propalo je 26 učinjenih koža koje su držali u selu Sambolići, nijesu ih pravovremeno sklonili, a neprijatelj kada je došao u selo Sambolići odnio je kožu. Tako da su sada ostali bez kože, a moraju platiti 108.000 kuna za učimbu kože, jer imaju pogođenu kožu koju daju učinjat da plate.

Molio bi druga komesara da mi javi kakovu oznaku da prišijem, jer za sada ne nosim još nikakove znakove.

Prema direktivama koje su dobili štabovi Odreda da si formiraju kod Štabova Odreda obrazovnu četvu od drugova koji nijesu služili vojsku, te ujedno da rade i da pomažu kod ispostavljanja telefonskih linija, a ujedno da se sa njime radi kako vojnički tako i politički — to je Zagorski Odred već formirao jednu takovu obrazovnu četvu. U Zagorskom Odredu postoji vod za vezu koji postavlja telefonsku liniju i s njime se radi kako politički, tako i vojnički. Sada postavljamo liniju Donja Selnica — Vrlci — Sambolići — Lobar. Linija Sambolići — Vrlci je gotova, a u toku sutrašnjeg dana biće gotova i linija Vrlci — Donja Selnica. Kako sam naveo u točki I/ da prisilno mobiliziraju civile u Prigorju koji su stupili u ustaše, da ih se naziva bijela garda, s druge strane sam dobio izvještaj da ih se naziva Civilna Zaštita.

Ovdje u Zagorju pokazala se neophodna potreba za gradnju jedne bolnice. Za samu gradnju bolnice ima ovdje mogućnosti i sredstava. Razumljivo da se sada ne bi mogla da bude ovdje jedna stalna bolnica koja bi mogla primati teže ranjenike, ali nužnost potrebe nalaže nam da bi svakako trebali imati jednu prihvatnu bolnicu i u kojoj bi mogla zadržati lakše ranjenike, a teže ranjenike bi i onako slali u Kalnik. S tog razloga te molim družu komesare, da mi javiš svoje mišljenje o gradnji jedne prihvatne bolnice, a naročito će sada iziskivati potreba jedne prihvatne bolnice, kada će i drugovi Slovenci slati preko nas svoje ranjenike. U koliko bi se prihvatio taj predlog za granju prihvatne bolnice, bilo bi potrebno da uputite odmah jednog stručnjaka da se započne radom. Kako sam naglasio, materijal za gradnju kao i za unutarnji uređaj, a isto tako i živežne namirnice nije ovdje problem.

Kako su naši štabovi Odreda vrlo mladi, a i sada dosta oslabljeni to bi svakako bilo potrebno da se barem pri Štabu Zagorskog Odreda osnuje vojno sudski odsjek, jer drugovi ne mogu da obavljaju taj silan posao pošto im danomice naše političke organizacije dovlađaju sve veći i veći broj neprijateljskih bandita, a i sami hvataju neprijateljske špijune, a i dosta imadu više puta sumnjivih lica, pa s toga razloga bi bilo potrebno da im se pošalje jedan vojno-sudski referent i to da im olakša rad, a i potrebno je to radi većeg i lakšeg razvijanja i sprovađanja istraga. Tako se neće događati razne greške i propusti, kako je to bilo do sada slučajeva, jer se više puta usljed brzine ili aljkavosti pojedinaca nije sprovela istraga kako je to bilo potrebno, a i nijesu se dobile informacije koje su se mogle dobiti.

U prilogu¹¹ šaljem Ti upute koje sam izradio prema uputama koje sam dobio od Tebe, a nadopunio sam ih sa primjedbama i vlasti-

¹¹ Isto.

tim opažanjem sa terena. U tim uputama ima dosta nedostataka koje ću svakako sada ispraviti i nadopuniti. Tako na primjer, u samim uputama nijesam ništa govorio o dužnostima vojno političkih radnika, kako treba da pripaze na rad izdajica provokatora i petokolonaša u našim redovima, no to sam razradio sa drugovima na savjetovanjima koja smo imali sa Zagrebačkim Odredom, Zagorskim Odredom, kao i sa rukovodiocima Udrnog bataljona. Molio bi Te družu komesaru da mi javiš, da li je potrebno, da Ti šaljem prepis od svega kao n. pr. moje opaske i primjedbe koje ću dati drugovima politkomesarima obzirom na manjkavost koje sam primjetio u njihovim izvještajima.

Dezerterstvo iz Udrnog bataljona odnosno pribjegavanje drugova iz Udrnog bataljona u svoje jedinice do sada nam se pojavilo u 14 slučajeva. Tu se naročito vidi kakav je labav vojnički i politički rad bio u Odredima, jer se u Udrnom bataljonu dnevno radi sa borcima kako vojnički tako i politički, a izgleda da to ovim drugovima nije baš mnogo odgovaralo, taj vojnički i politički rad. A kako je i jedan izjavio. »Idem ja rade u moj Odred«, tamo se dobiva četiri del vina na dan, a ovdje samo dva. Međutim, dok se taj Udrni bataljon malo sredi, a naročito dok se podigne malo politička svijest borcima, odpast će i ovi slučajevi dezerterstva.

Primili smo dopis od Okružnog Komiteta KPH Zagreb od 2. II 1944. u kojem nas drugovi traže da bi mi podpomogli njihov predlog da se Zagrebački Odred stavi pod njihovu vojnu komandu, jer da kada su oni formirali Odred da su se sporazumili sa II. Operativnom Zonom, da će oni vojnički rukovoditi sa tim Odredom, a da se ovog utanačenja nije Zona držala, a isto tako traže od nas da im u pogledu naoružanja ovog Odreda pomognemo. Prepis ovog dopisa Vam šaljem. A da su oni isto takav dopis sa molbom poslali na Oblastni Komitet za zagrebačku oblast.

VII/ U prilogu¹² Vam dostavljamo blagajničke izvještaje Zagrebačkog i Zagorskog Odreda.

Smrt fašizmu — Sloboda narodu!

Politkomesar
Iveković Stjepan [v.r.]

Original strojopis

Sign., AIHRPH, NOV- 6/651

¹² Isto.

1944, sredina veljače

84

Sumarni prikaz posljedica neprijateljske ofenzive na području Kalnika u veljači 1944. godine

SUMARNI ISKAZ

počinjene štete po selima prigodom neprijateljske ofenzive za vrijeme od 8. veljače 1944. do 10. veljače 1944.

ISKAZ ŠTETE POPALJENIH SELA I POUBIJANIH LJUDI

R. IME BR. SELA	IZGORJELE ZGRADE				BLAGO						LJUDI		RAZNO		
	kuća	šta- galj	šta- la	kli- jet	OTJERANO			UBIJENO			Ubi- jenih	otje- ranih	ovce	koš- nice	pe- rad
					ko- nji	roga- to blago	svi- nje	ko- nji	roga- to blago	svi- nje					
1. KOPRIVNIČKA RLJEKA	1	1	1	1	15	27	23	-	1	-	17	4	-	-	-
2. OSJEK	2	2	-	-	36	24	31	-	1	1	8	-	-	-	-
3. APATOVAC	-	-	-	-	6	6	12	-	-	-	3	-	-	-	50
4. VELIKI BOTI NOVAC	9	15	4	4	8	2	17	1	3	-	21	-	-	7	-
5. MALIPOGANAC	3	14	7	-	-	6	-	-	3	12	8	-	25	-	-
6. PRNJAVOR											1				
7. VRHOVAC	-	-	-	-	9	5	-	-	-	-	-	1	-	-	-
8. RADELJEVO SELO	4	20	21	-	2	9	10	5	6	2	1	-	40	1	-
9. VELIKI GRABIČANI		-	-	1	5										
10. VELIKI POGANAC	41	-	130	-	54	193	140	-	-	-	16	3	55	29	290
SVEGA:	60	55	224	-	135	272	242	6	14	15	74	9	120	37	340

Komanda Kalničkog Područja
X. Korpusa »Zagrebačkog«
NOV i POJ. Smrt Fašizmu — SlobodaNarodu!
Intendatura.

M.P.¹

Zamjenik komandanta:
Josip Žganec [v.r.]

^A
Original, rukopis
Sign., AVI I, Fond NOB, k. 1902-3, f. 2, dok. br. 13

Okrugli pečat: Komanda kalničkog područja — Intendatura
(u sredini petokraka zvijezda)

1944, veljača 16.
Zagreb

Iz dnevnoga izveštaja Operativnoga odjela Glavnoga stožera domobranstva o zauzeću Koprivnice

»DNEVNO IZVJEŠĆE BROJ 47/44.

/po podacima primljenim 16. II 1944 godine do 9 sati/

Podr. Bjelovara:

U borbi kod s. Stanić /8 km S. Bjelovara/ palo je 5 i zarobljeno 16 partizana sa oružjem. Vlastiti gubitci: 1 mrtav, 2 ranjena.

Podr. Koprivnice:

Prema izvješću V ust. stajaceg sdruga Koprivnica je zauzeta 9. II¹ /u 22.00 sati/ nakon slomljenog neprijateljskog odpora. Tokom podhvata V ustaškog sdruga od Križevaca do Koprivnice palo je u borbama 167, ranjeno 9, zarobljeno 16 partizana. Plien: 72 puške, 1 strojopuška, 1 strojnica i preko 10.000 pušcanog streljiva. Vlastiti gubitci: 2 mrtva, 16 ranjenih i 2 nestala /vidi izv. br. 46/44/.

²

Podr. Jastrebarskog:

U Plješivici /6 km S. Jastrebarskog/ ubijeno je 14. II u borbi 14, a zarobljeno 5 partizana. Plien: 1 strojnica i 4 puške.

³

MP⁴.

PO NALOGU
Glavara glavnostožernog ureda
Pročelnik operat. odjela
glavnostožerni podpukovnik
/HELBICH⁵/
Helbich [v. r.]«

Original, strojopis
Sign., AIHRPH, NG, inv. br. 33753

¹ Vidi: Dok. br. 33, i Zbornik VII, tom V, knj. 24, dok. br. 61.
² Izostavljnjen dio dokumenta koji se ne odnosi na sjeverozapadnu Hrvatsku.
³ Isto.
⁴ Okrugli pečat: Nezavisna Država Hrvatska
Ministarstvo oružanih snaga
Operativni odjel
⁵ Dragutin

1944, veljača 17 — 19.

Čazma

Zapisnik i referati sa savjetovanja partijskih organizacija sjeverne Hrvatske, koje je u organizaciji Povjerenstva CK KPH za sjevernu Hrvatsku održano u Čazmi od 17. do 19. veljače 1944. godine

Z A P I S N I K

1. Partijskog savjetovanja za sjevernu Hrvatsku dne 17. veljače 1944.¹

Prisutni:

Drug Konspirator²: Drugovi i drugarice! Otvaram ovo prvo partijsko savjetovanje za sjevernu Hrvatsku. Pozivam sve prisutne delegate, koji su pod ovim teškim prilikama došli ovamo na ovo savjetovanje. Isto tako pozdravljam člana CK KPH, člana sekretarijata druga Marka³, kao i člana sekretarijata CK SKOJ-a druga Ratu⁴, koji će prisustvovati na ovom savjetovanju. Na ovo savjetovanje došli su delegati svih okruga sa terena ovog Povjerenstva osim iz samog Zagreba. Prije nego započnemo sa radom pozivam sve prisutne, da odamo počast palim drugovima i to sa jednom minutom šutnje. (Slava palim drugovima! Slava im!)

U ime sekretarijata CK KPH drug Marko pozdravio je prisutne.

Drug Konspirator: Drugovi, prije bi vas upozorio, da nas drugovi, koji nisu dobili pozive za ovo savjetovanje, da bi nas napustili. Ima li koji drug, koji nije bio pozvan. Nema.

Prema tome bi predložio slijedeći dnevni red:

- 1./ Politička situacija i osnovne zadaće Partije
- 2./ Organizaciono pitanje.
- 3./ Vojnički položaj i zadatci na našim sektorima.
- 4./ Razno.

¹ Savjetovanje je održano u oslobođenoj Čazmi. Prisustvovalo mu je 350 delegata partijskih organizacija iz svih krajeva sjeverne Hrvatske. Izostali su jedino predstavnici MK KPH Zagreb koji su, zbog slabih veza kasno primili poziv. Na savjetovanju su održana četiri referata: Politička situacija i osnovne zadaće Partije (Savo Zlatić), Organizaciono pitanje (Anka Berus), Agitacija i propaganda (Josip Hrnčević) i Vojnički položaj i zadaci na našim sektorima (Petar Drapšin).

² Dragutin Sali, član Povjerenstva CK KPH za sjevernu Hrvatsku i Politbira CK KPH.

³ Belinić

⁴ Dugonjić

Da li se slažete sa dnevnim redom? (Slažemo) Prema tome bi prešli na prvu tačku dnevnoga reda. Drug Sava Zlatić govorit će vam o političkoj situaciji.

Referat druga Save po političkoj situaciji prilaže se.⁵

Drug Konspirator: Čuli ste izlaganje druga Save o političkoj situaciji, pa ukoliko kome nije što jasno neka postavi pitanje.

Pitanja:

1./ Drugovi, mi unatoč toga što smo poduzeli mjere u istočnom dijelu valpovačkog i županjskog kotara, pa i u jednom dijelu gradiškog kotara mi još do danas nismo uspjeli, da likvidiramo Mačkov uticaj. Mi nismo uspjeli da likvidiramo politiku čekanja. Mi nismo uspjeli da likvidiramo uticaj Špehara⁶ i Ipše⁷, pa vas molim, da nam kažete što treba da učinimo?

2./ Ja bi htio da postavim pitanje u vezi sa članom ustaškog sabora. Na vinkovačkom kotaru postoji neki Matijević⁸ koji je član ustaškog sabora i on se nalazi u selu gdje mi možemo doći. Mi smo s njime razgovarali i mi neznamo, kakav stav prema njemu da zauzmemo. On se drži kao HSS-ovac, a član je ustaškog sabora. Svojim radom ide na ruku fašizmu, odlazi u Zagreb na konferencije i one-mogućava mobilizaciju na NOV.

3./ Uslijed našeg nepravilnog rada na broskom kotaru, narod ne će uopće da dolazi na nikakve sastanke i zborove. Što da se učini, da narod dođe na te sastanke, da im se objasne odluke AVNOJ-a?

4./ Da li mi imamo neke konkretne podatke, da je Babića⁹ i Jančikovića¹⁰ poslao Maček, da paktiraju sa jugosl. vladom?

5./ Mi smo na dva kotara proveli prisilnu mobilizaciju i dobar dio mobiliziranih pobjegao je u šume. Što da učinimo da se oni vrate kući i da uđu u NOV?

6./ Kako da »Slobodni Dom« ništa ne raskrinkava samog Mačeka koji se potpuno opredjelio na stranu okupatora?

7./ U vezi NOO-a prije nego će biti biranje neki odlaze u uporište pitati da li se mogu birati u NOO-e. Kako da... ?

8./ Kako da se riješi pitanje nacionalnih manjina, koje žele učestovati na NOO-ima, ali ih se odbija, naročito u selima gdje žive Česi i Mađari?

⁵ Vidi str. 502.

⁶ Priređivači nisu uspjeli utvrditi ime.

⁷ Mijo

⁸ Stipe

⁹ Ivan

¹⁰ Tomo

9./ Na koji način vršiti hapšenje narodnih neprijatelja, u onim selima gdje nema NOO-a ili su tajni?

10./ Ima jedan član HSS-a, Domanič," koji je član K. NOO-a a imade stalnu vezu s Daruvarom i sa Ipšom.

11./ Želio bi da pitam na koji način treba raditi s Mađarima?

12./ Luka Kovač odbija narod, a radi u Obi. NOO-u, kako s njime postupati?

13./ Izvjesni ugledni HSS-ovci vorbuju partizane da odu u bandu. Šta treba učiniti s njima, pošto oni imaju još uvijek jak ugled u narodu?

14./ Što je s onim HSS-ovcima koji su u ZAVNOH-u, a nisu ništa učinili da nekoga mobiliziraju, a osim toga nemaju oslonca među narodom? Primjenice Posavec.¹²

15./ Ja bi postavio pitanje, što je sa otvorenjem drugog fronta i kako treba tumačiti narodu o drugom frontu?

16./ Kako treba postupati s HSS-ovcima, koji kažu da je to opet borba između gospode.

17./ Kako treba postupiti kada Srbi kažu, da je za vrijeme Jugoslavije bilo dobro?

18./ Da li da mi konfisciramo imovinu 250 njemačkih porodica, koje su otišle u uporište? Mi smo pozvali da se vrate, ali oni se ne vraćaju, jer im je neprijatelj oduzeo marvu.

19./ Na teritoriju Moslavine mnogo je otišlo u bandu. Da li da se njihova imovina konfiscira?

20./ Na brodskom kotaru mnogo ih je otišlo u bandu, ali sada traže da im se dozvoli povratak.

21./ Kako provesti mobilizaciju hrvatskih masa u selima, koja aktivno pomažu našu borbu, ali ne će da idu u NOV?

22./ Na novogradiškom kotaru HSS-ovci drže tajne sastanke. Nedavno se održao jedan takav sastanak. Rezultat njihovog djelovanja bio je, da su neki ljudi otišli u domobrane. Da li mi smijemo pohvatati takove ljude?

23./ Kakav stav uzeti prema domobranima, koji su otišli u vojsku i tamo se kriju i dalje ostaju u uporištima?

24./ Kakav stav uzeti prema popovima, koji kleveću našu borbu i dalje vrše takove propovjedi?

25./ Kako postupati s porodicama njemačke manjine, koje se nalaze na oslobođenom teritoriju, a njihovi članovi su pobjegli u uporišta?

¹¹ Valentin

¹² Josip

26./ Kako da postupamo s bjelogardistima. Da li da se fizički i_s 1 trebe?

27./ Kako da roditelji pozovu svoje sinove, koji su već prije otišli u uporište?

28./ Na virovitičkom okrugu događa se uslijed čestih neprijateljskih upada da ljudi odlaze u uporišta, a dobar dio ih odvede banka. Kako i na koji način spriječiti odlazak tih ljudi u uporišta?

29./ Kod nas na daruvarskom kotaru Nijemci ne vjeruju da postoji iskreni savez između Sovjetskog Saveza i saveznika. Kako i na koji način tumačiti taj savez?

30./ Neki HSS-ovac prije je otišao u sabor. Ne smatra se ustašom, a za nas ne može raditi jer je bolestan. Sta da učinimo s njime?

31./ Neki Govedić sakuplja podatke o tobožnjem nepravilnom radu partizana.

32./ Šta da radimo sa dvojicom popova, koji primaju partizane, ali s druge strane govore da naš narod treba odbaciti oružje i da radi za mir?

33./ Mađarska kulturna zajednica odražava potajno sastanke sa Mađarima. Kako prema tome postupiti?

34./ Ipša je izdajica, kako s njime postupiti? Imamo niz dokaza protiv Simonovića¹³ i Domanića, koji zastupaju politiku čekanja. Oni spriječavaju ulazak hrvatskih masa u NOV. Kako s njima postupiti.

35./ Poslanik HSS-a Markotić¹⁴ iz Broda nudi saradnju.

36./ Kako sa partizanskim učiteljima, koji se nalaze na oslobođenom teritoriju, a odbijaju da rade u duhu NOB i odlaze po plaću u neprijateljska uporišta?

37./ Kako raditi sa petokolonašima kojih ima veliki broj 85 km daleko od oslobođene teritorije, a ne može se ih dotjerati na oslobođenu teritoriju?

38./ Kako objasniti što je međunarodna reakcija, a da se ne skrene ni lijevo ni desno?

39./ Kako postupiti s bilježnicima, koje smo opomenuli, ali oni i dalje rade i pomažu ustašku državu?

40./ U Posavini u posljednje vrijeme banda pokušava da iseli Srbe u Srbiju. Neki Srbi otišli su u banditsku vojsku. Kako da to spriječimo?

¹³ Kao bilj. 6.

¹⁴ Filip

| 1 , u kotaru Ivancu narod šverca, a naročito radnici tvornice »Ivar«. Sto da poduzmemo?

KT 42/ Kako objasniti pojedinim drugovima zašto nije došlo do formalnog priznanja naše vlade?

43 / U kotaru Slatina »svetopismaši« nastoje da pasiviziraju naše AFŽ organizacije, šire neprijateljsku propagandu i govore da je 'edno te isto partizan i ustaša. Što da se učini sa tim »svetopismaši-
ma«?

44./ U uporištima ima činovnika, koji ne će k nama. Kada ih uhvatimo, što da učinimo s njima?

45./ Kako u Međimurju boriti se protiv Mađara i kako spriječiti širenje »Pravice« od strane ustaša?

46./ Kako treba postupiti sa Nijemcima, koji bratstvo i jedinstvo Srba i Hrvata smatraju silu uperenu protiv njih i koji ne vjeruju da imaju ista prava kao i mi?

47./ Kako tumačiti zaborav odluka ZAVNOH-a?

Drug Sava: Drugovi i drugarice!

Na niz pitanja ovdje zapravo je odgovoreno samim referatima. Mi moramo u diskusiji da se više pozabavimo osnovnim pitanjima referata. Niz pitanja pokazuje, da zapravo naše partijske organizacije muče ona pitanja, koja nisu najvažnija. 10-15 pitanja postavljena su u vezi konfiskacije, a u referatu je izneseno, da nije to osnovna stvar, nije to centralna stvar da mi uhvatimo, oduzmemo i konfisciramo, nego je najvažnije, da mi pravilno politički radimo. Pitanje političkog rada je centralno pitanje.

Ja ću ukratko odgovoriti:

1./ Kako u Županji likvidirati Mačkov uticaj? Slavonska partijska organizacija nije pravilno politički radila kao što je Centralni Komitet postavio. Treba da bude partijska linija pravilno sprovedena.

2./ Matijević je neprijatelj. Treba pokupiti dokaze i mi ćemo ga izvesti pred narodni sud i prema težini krivnje narodni sud će izreći presudu.

3./ Narod ne će da dođe na miting. Tu ćemo ako je potrebno ići i po kućama ili sazvati manje skupine ljudi od 20-30 njih s njima razgovarati, a kada se par ovakvih manjih sastanaka održi, onda će i na veći miting ići.

4./ Maček paktira s jugoslavenskom vladom. Tu su dokazi da je Babić u vezi s Mačkovom klikom. Isto tako podržavao je veze s Pernarom, bio je kod njega. To će mi iznjeti pred narod. Treba uzeti »Pravicu« u kojoj se kaže da je Maček zatvoren. Ako bi vidjeli zad-

nji broj »Pravice«¹⁵ tamo se jasno govori, da Maček time što šuti »predsjednik nam pokazuje put«. To je put za sve«. To jasno kaže »Pravica«.

5./ Na dva kotara provedena je prisilna mobilizacija, uslijed čega mnogo bježe u šume. Jedni su se vratili, a drugi nisu. Opet drugovi tendenca za konfiskaciju. Poradite još politički, objasnite kako je to na njihovu propast. Tako dobro naša NOB nije nikada stajala. Mi gradimo državu, mi smo stvarno snaga. Pokažimo narodu, koliko smo snažni. Dakle, mi moramo još više raditi.

6./ Pitanje »Slobodnog Doma«, koji ništa ne piše o Mačeku. Tačno je da ima HSS-ovaca koji su ušli u NOP kao špekulanti i špijuni. »Slobodni Dom« do danas istina nije ništa jasno pisao o Mačeku. Tako daleko to ne će ići. »Slobodni Dom« treba i on će da piše o pravilnom odnosu koji zastupaju svi pošteni članovi IO HSS-a prema Mačeku.

7./Odbornici pitaju uporišta, da li mogu biti birani u NOO-e. Takovih odbornika ne trebamo.

8./ Nacionalne manjine se ne primaju u NOO-e. To je nepravilan stav prema nacionalnim manjinama. Treba da budu mješani NOO-i.

9./ Na koji način vršiti hapšenja u selima, gdje nema NOO-a ili su tajni? Treba ih na licu mjesta suditi.

10./ Što je sa Domanićem, koji ide u Daruvar, koji pomaže Mačeka, koji je izdajica i petokolonaš? Stav je jasan. Tko pomaže Mačeka taj je izdajica. Svi ti koji se izgovaraju na bolest, slabost i starost oni provode time Mačekovu politiku čekanja i tako treba po njima lupati. To što radi Ipša to je izdaja Hrvatske i ti svi ljudi doći pred narodni sud.

11./ Kako raditi s Mađarima? Pravilno treba raditi, jer njima je ovdje domovina i nacionalne manjine naći će ovdje svoja mjesta.

12./ Luka Kovač.....¹⁶

13./ Izvjesni HSS-ovci verbuju partizane da idu u Pavelićevu vojsku. — S njima treba postupati kao s neprijateljima. Njih treba da narod osudi i da im sudi.

14./ Što je s HSS-ovcima koji su u ZAVNOH-u a ništa ne rade? To su štakori.

15./ Što je s otvaranjem druge fronte? Na Teheranskoj konferenciji saveznici su točno odredili vrijeme i mjesto otvaranja drugog fronta. Drugovi, u ovoj godini biti će druga fronta otvorena.

16./ Kako govoriti s HSS-ovcima koji govore da je to borba između jedne i druge gospode? Tamo jesu gospoda a u NOV sudjeluju

¹⁵ Sredinom 1943. godine izašao je prvi broj »Pravice«, lista »... pravih pristaša Hrvatskog seljačkog pokreta...«.

¹⁶ U originalu izostavljeno.

je narod. Gospoda oko Mačeka uvijek su varala narod, a u našoj borbi sudjeluju ljudi sviju klasa i sviju nacija. Najbolje se vidi po tome, što je metalski radnik i drug TITO.

17./ Kako sa Srbima, koji govore da je za vrijeme Jugoslavije bilo bolje. To je tačno, ali treba dokazati, da je baš kralj Petar doveo do toga, da oni tako žive. To je posljedica nacionalnog ugnjetavanja, koju je vodila velikosrpska klika. Srpski narod trebao je da plati račun za tu izajničku politiku kralja Petra. Ona se osvetila srpskom narodu.

18./ O konfiskaciji imanja 250 njemačkih porodica, koje su otišle u uporišta.— To je primjer, kako su oni i neprijatelji samog njemačkog naroda. Morat ćemo dosta truda da uložimo u radu s njima, jer su oni najviše zavedeni. Osnovno jest drugovi, da se sve stvari ne rješavaju konfiskacijom. Konfiskacija nije nikakvo rješenje, nego objašnjenje i politički rad.

20./ Neki koji su odbjegli bandi, traže da se vrate natrag.— To iskoristite i pišite da ljudi vide kako banda postupa.

21./ Ima ljudi koji pomažu našu borbu ali ne će da idu u NOV. Treba im objasniti kuda bi narod došao da je slušao i slijedio politiku čekanja.

22./ HSS-ovci održavaju sastanke.— Takvi ljudi potpadaju pod sudove. Tko drži sastanke protiv NOP, protiv NOB, protiv države, taj spada pod državni zakon. Protiv takvoga treba tako i postupati. Nemože da se krši zakon.

23./ Kakav stav uzeti prema domobranima, koji su već prije u vojsci? To nije centralno pitanje. Treba naći puteve, kojim će ih se povući iz banditske vojske.

24./ Kakav stav uzeti prema popovima, koji kleveću našu borbu? Isto tako kao i prema svakom drugom neprijatelju koji radi protiv NOP, koj krši državni zakon.

25./ Kako s porodicama njemačkih manjina, čiji su članovi otišli u uporišta. Treba nastojati da se oni vrate.

26./ Kako postupati s bjelogardistima? Već samo ime kaže kako i što treba činiti.

27./ Kako sa sinovima koji su otišli u uporišta? Nađite puteve, nađite neke načine, dozvolite im da posjete sinove.

28. /.....¹⁷

29./ Kod Nijemaca ne postoji ubedljivost u iskreni savez saveznika i Sovjetskog Saveza. Mi moramo da jačamo taj savez. Mi treba da kažemo što su novine pisale prije jednu do dvije godine i što pišu danas. Imamo dokaza tisuće i hiljade o lažnosti fašističke propagande.

¹⁷ U originalu izostavljeno.

30./ Neki HSS-ovac ušao je u sabor.— Ako nije okalajo svoje ruke narodnom krvlju, ako stvarno vidi svoju zabludu, može da radi. Ako je bolestan može biti bolestan i kod nas. Ima mjesta.

31./ Govedić koji sakuplja podatke o nepravilnosti rada partizana.— Uхватite ga, jer je on neprijateljski špijun.

32./ Dva popa govore da se odbaci oružje. — Treba ih raskrinkati i s njima postupati kao s neprijateljima.

33./ Mađarska kulturna zajednica.— Da lije to ona stara? Ne! U toj zajednici fašisti imaju potpun uticaj. Možemo iznutra izbaciti iz te organizacije sve fašiste i povratiti tu organizaciju na staro i čitavu mađarsku zajednicu uklopiti u NOB.

34./ Kako postupati s Ipšom? Treba ga temeljito raskrinkati i to tako da sam narod traži da se sve takove likvidira.

35./ Markotić.....¹⁸

36./ Učitelji koji odlaze po plaću u uporišta.— Nema dvije državne vlasti. Postoji samo naša. Nema nikakve Pavelićeve plaće. Ili ćeš služiti Paveliću ili ćeš se boriti za narod.

37. /.....¹⁹

38./ Kako objasniti međunarodnu reakciju, a da se ne skrene ni lijevo ni desno? Mi znamo što je međunarodna reakcija. To su izvjesne grupe tvorničara, krupnih kapitalista, koji na tom ratu zarađuju, koji se boje da narod ne bi sam o sebi odlučivao i ne žele da narod sam uzme sudbinu u svoje ruke. Ti ljudi imaju znatno utjecaja na otvorenje drugog fronta. Oni se povezuju sa emigrantskim vladama kao jugoslavenskom, grčkom, a isto tako sa poljskom. Oni nastoje da slabe savez između Sovjetskog Saveza te Engleske i Amerike.

39./Kako sa bilježnicima i radnicima koji rade neprijatelju? Ili će biti ovdje, ili će biti ondje.

40./ U Posavini banda seli Srbe u Srbiju. Mi treba Srbima da kažemo, da je njihova domovina ovdje, mi treba da ih uvjerimo da će ovdje naći sve ono za što se bore. Trebamo suzbiti Nedićevu fašističku propagandu, da ih vuku u Srbiju.

41./ Kako sa »Tivarovim« radnicima koji švercaju? Vidite drugovi to je važna stvar. Nismo dovoljno pažnje posvetili tim radnicima. Mi smo ih pozvali da ne rade. Oni su se odazvali, ali nismo povelj računava o njima. Mi treba da okupimo radnike, da stvorimo »Tivarov« NOO, koji će održavati posebne sastanke sa radnicima. Treba povesti računa naročito o njihovim životnim pitanjima sada kada su ostali bez zarade. Svi oni koji su sposobni da učestvuju u NOB, da žene dobiju životna sredstva, jednom riječju da ih mi organiziramo i da povedemo računa o njihovim prilikama. Imali smo

¹⁸ —¹⁹ U originalu izostavljeno.

takav jedan slučaj gdje nismo povelj računom o radnicima, pa su svi kompletno otišli ustašama. Mi znamo drugovi, da je na II. zasjedanju ZAVNOH-a u svom referatu drug Andrija²⁰ rekao da se ne borimo samo za slobodu, nego i za bolji život radnika. Mi već danas moramo pokazati, da već narodna vlast vodi brigu o radnicima i seljacima. Zbog toga naročito gdje ima radnika u zagorskim rudnicima treba da ih okupite, jer pred nama stoji pitanje kako ćemo u rudnicima obnoviti rad.

42./ Zašto saveznici ne priznaju formalno našu vladu? Vi ste vidjeli kako je drug Tito rekao, kako smo mi uz teške i krvave žrtve dobili priznanje naše borbe, ali ta borba nije završena. Mi treba da pokrenemo i zatalasamo mase, da se one bore za priznanje naše vlade. Ja sam zaboravio da kažem o našem znatnom uspjehu. Vi ste začuli da je kralj Petar preko svog ministra Purića²¹ htio sklopiti pakt sa Sovjetskim Savezom po uzoru češko-sovjetskog.²² Ali Sovjetski Savez ga je odbio. To je krupna stvar da Sovjetski Savez koji²³ legalnom odnosu.....²⁴ ne priznaju tu vladu. Prvi puta da službena diplomatska politika Sovjetskog Saveza ide za tim, da Engleska i Amerika.....²⁵ Što je čvršća naša vlast, to će biti formalno priznanje bliže.

43./ Svetopismaši pokušavaju da se oslabi naša borba. Mi ih moramo raskrinkati i njihov rad u narodu. Drugovi ne smije se dogoditi, da su naši drugovi jednostavno streljali 9 svetopismaša Srba. Sa smrtnom osudom treba naročito biti oprezan. Nepravilno je da se ta stvar rješava puškom, naročito onda ako većina njih pomaže našu borbu, a ne će da nosi pušku.

44./ U uporištima ima činovnika, koji ne će k nama. — Treba vidjeti što su oni učinili protiv narodnooslobodilačke borbe. Svaki će biti kažnjen koji potpomaže okupatora, biti će prije ili kasnije pozvan na odgovornost.

45./ Kako u Međimurju boriti se protiv Mađara.— Drugovi, mi se ne borimo protiv Mađara, nego protiv mađarskih fašista, koji guraju svoj narod u propast. Mi moramo Mađare pokrenuti u borbu protiv vlastodržaca, protiv mađarskih fašista. Vidite, interesantno je kako ustaše šire »Pravicu« To pokazuje saradnju ustaša, okupatora i Mačekove klike.

46./ Nijemci vide u jedinstvu Srba i Hrvata silu uperenu protiv njih.— Treba im objasniti, da je njima jedino mjesto u federativnoj Jugoslaviji.

²⁰ Hebrang, vidi: ZAVNOH, Zbornik dokumenata **1943/1**, dok. br. 152, str. 454-461.

²¹ Božidar

²² Riječ je o ugovoru o uzajamnoj pomoći i suradnji, potpisanom u prosincu 1943. Vlada SSSR-a odbila je, 31. siječnja 1944, ponudu izbjegličke vlade Kraljevine Jugoslavije da potpiše istovjetni ugovor.

²³⁻²⁵ U originalu izostavljeno.

47./ Kako tumačiti zaborav odluke ZAVNOH-a? To nije zaborav. To treba ispraviti i rastumačiti sa popularizacijom II. zasjedanja AVNOJ-a. Otpočeti tumačenje odluka ZAVNOH-a u sklopu sa popularizacijom AVNOJ-a.

Drug Konspirator:

Drugovi čuli ste odgovore na vaša pitanja. Prelazimo na diskusiju.

Diskusija:

Drug Drapšin:²⁶

Češka brigada, mađarski bataljon i njemačka četa. — Tome pitanju nismo pristupili drugovi onako kako je Partija postavila. Ove jedinice nisu izvršile onaj politički zadatak, koji im je bio namijenjen, tako da danas u češkoj brigadi imademo 3/4 Srba i Hrvata, a samo 1/4 Čeha. Mađarski bataljon i njemačka četa formalno su uništeni. Mi se sada pitamo, zašto nema Čeha? Dok je bio češki bataljon i kao jedinica NOV imao je češku komandu. Mi ćemo u tom smislu da nastavimo i posvetimo puno pažnju. Sprovođanjem nacionalnog osjećaja i kod štabova i kod komanda, kod samih nacionalnih manjina lako će se riješiti pitanje stupanja u NOV Čeha, Mađara itd. Drugovi, Hrvati i Srbi potcjenjuju nacionalne manjine i odnose se prema njima šovinistički. Mi vidimo osnovno što smo grješili, a čuli smo iz referata druga Save, da je potrebno da se razvije nacionalni osjećaj. Jedino na taj način ćemo moći formirati jedinice da se veže teren VI. i X. Korpusa sa vezivanjem tih manjina. Ako tako postavimo to kao zajedničku stvar riješiti ćemo pitanje nacionalnih jedinica.

Drug Rubčić:²⁷

Drugovi i drugarice! Ja bi htio u vezi s referatom druga Save da spomenem neke stvari i osnovno po tome, kako je partijska organizacija prelazila preko osnovnih problema. Osnovni problem kao što je to vidno iz referata druga Save jest mobilizacija sve narodne snage u borbu. Međutim mnoge naše partijske organizacije nisu tome pitanju ozbiljno pristupile. Prije svega na terenu se vidi, da linija naše Parije nije prenesena u mase, a da ni ne govorimo o tome, da je ona ušla u krv i meso našeg naroda. Postavljanje pitanja vjere, pitanje komunizma, iz svega toga se vidi da narodu nisu jasni ciljevi naše borbe. Dakle i ako je to već prije jednu godinu tačno fiksirano, to još uvijek nije preneseno u mase.

²⁶ Petar, komandant VI korpusa NOV i POJ.

²⁷ Nikola, vijećnik i član Propodjela ZAVNOH-a.

Druga je stvar, da nisu dovoljno popularizirane odluke AVNOJ-a. Što se tiče mobilizacije ona u mnogim krajevima nije uspjela. Naša partijska organizacija nije otkrila razlog zbog čega nije uspjela. U Podravini ona se tumači sa mentalitetom podravaca, i ja neznam kakvih je sve smješnih razloga bilo. Činjenica da je Podravina dala 3000 boraca vidi se, da ne može biti govora o nekom podravskom mentalitetu. Rad reacionera u bjelovarskom okrugu naročito je jak. Imade tamo doglavnika i ustaša koji rade protiv naše borbe. Veliki je utjecaj i rad reacionarne klike oko Mačeka. Oni nisu raskrinkani i od mase izolirani. Na ovom terenu nije se zaoštrila borba protiv te reakcije. Reakcija na tom terenu povezuje se sa vlašću i radi sve intenzivnije i po planu. I ustaše i Maček i klerikalci stvaraju nove oblike borbe protiv našeg pokreta. Molenje krunice na raskršću to je način na koji oni pasiviziraju i nastoje da uspavaju naš narod. Tako vidimo drugovi, da reakcija ne treba da se traži ni u Engleskoj, ni u Americi već u Zagrebu i na samom našem terenu. Dužnost je naših partijskih organizacija, da na svom terenu ljude, koji su bili ranije funkcioneri HSS-a, a koji nalaze bilo kakav razlog da ne uđu u našu borbu, da ih raskrinkamo. Isto tako u ovim krajevima nisu zaoštreni odnosi između HSS-ovaca koji su pristupili borbi i onih, koji se nalaze po strani, koji još nisu pristupili borbi. Imade slučaj u bjelovarskom okrugu, da član NOO-a kaže da je osnovni zadatak raspačavanje »Slobodnog Doma« obilaženje pojedinih HSS-ovskim funkcionerima. To znači da je prema mišljenju tog člana NOO-a osnovni zadatak obilaženje Hegeduša,²⁸ koji radi protiv naše borbe. Naravno tamo nije zaoštrena borba između tih ljudi i onih koji rade protiv našeg pokreta. Isto tako imade slučajeve, da pojedini HSS-ovci, koji su pristupili našoj borbi, nije se za njihovu ocjenu uzeo pravilan kriterij. Osnovni kriterij biti će njihov rad. U Pokuplju jedan član NOO-a ne može da radi na mobilizaciji, jer da mora raspačavati »Slobodni Dom«. Još je jedna stvar, da mi u našem radu nismo uspjeli, da NOO-e tako osamostalimo, da oni postanu nosioci borbe protiv ove reakcije. Kod njih se vidi pomirljivost u borbi protiv tih reacionera. NOO-e osamostaliti i otkloniti pomirljivost, to će biti osnovni zadatak, koji treba da riješimo, da oni postanu nosioci borbe protiv te reakcije. Mislim na osnovu svega toga i na osnovu referata druga Save da učinimo kraj toj pomirljivosti prema neprijateljskim elementima na selu, da te elemente izoliramo i svojim intenzivnim političkim radom pokažemo našem narodu pravilan put, koji mu je dala i pokazala Komunistička Partija, te izvršujući ove zadatke, koje je pred nas postavila Partija.

²⁸ Franjo

Drug Franjo:²⁹

Drugovi! Mi smo imali uspjeha u radu. Okupili smo sav narod i politički ga obuhvatili i stvorili po selima NOO-e. Uz sve to, mi smo priličan broj mobilizirali, formirali brigade i uspostavili. Ali uza sve to mi smo se zanesli uspehom i nismo vodili dovoljno računa o radu tih reakcionarnih elemenata. Uz sve to što smo vodili takvu politiku nismo vodili računa na otpor te reakcije, i kada je došlo do toga da mobiliziramo te ljude, onda smo u tom času naišli na otpor tih reakconernih klika. Našom nebudnošću i jer nismo učvrstili našu vlast, mnogo je ljudi otišlo u uporišta. Labavost prema ustašama — do nedavna bio je na našem terenu veliki župan, te koljači iz Jasenovca, te kolebljivost — sve su to nedostaci u našem radu, koji nas danas tuku po glavi. Nepravilan stav prema nacionalnim manjinama, te slabo posvećivanje pažnje tim manjinama, također je jedna naša greška. Naše partijske organizacije nisu radile onako, kako to zahtjevaju interesi naše borbe i naše Partije. Greške koje smo učinili su krupne i nedostaci u našem radu dosta veliki i mi naravno danas se toga ne ćemo prestrašiti, nego ćemo upotrebiti sve snage, da to ispravimo. Svakako to ne može biti u kratko vrijeme, da ispravimo i nadoknadimo sve ono što smo propustili. U tom radu pružena nam je velika pomoć od drugova i mi se sada nalazimo na ispravnom putu.

Drug Viktor,³⁰

O.K. Bjelovar:

Što se tiče popularizacije Saveznika mnogo se sektašilo. Potcjenivalo se Englesku i Ameriku. U popularizaciji drugog zasjedanja AVNOJ-a radilo se vrlo nepravilno. Nisu se popularizirale odluke Drugog zasjedanja ZAVNOH-a. Na našem okrugu rad reakcije HSS-a koji su se uvukli u naše redove i odbore je vrlo jak. Tako neki kao na pr. Gaži Matko ne spominju rukovodeću ulogu Partije i blate partijske rukovodioce i ruše im ugled. Nije dovoljno razjašnjena uloga KP. i ona nije popularna. Mnogi od njih prikazuju NOB kao borbu za komunizam. Što se tiče Srba oni se boje kazati da su Srbi. Mi smo uspjeli izdići nacionalni ponos Srba. Četnici ubacuju parolu »Vraćamo se u 1941 godinu«. Oni su iskoristili hapšenje nekih Srba u Štabu odreda, zbog nekih nedjela, koje su oni učinili. Mi nismo uspjeli da dignemo nacionalni ponos i da ih uvjerimo da će oni u Hrvatskoj biti slobodni. Po pitanju mobilizacije mi smo sproveli prisilnu mobilizaciju u dva kotara, ali teren nije bio politički

²⁹ Smolčić, član OK KPH Čazma.

³⁰ Ivan Matačić, član OK KPH Bjelovar.

pripravan za mobilizaciju. Zbog toga se jedan dio mobiliziranih razbježao, a jedan dio otišao u bandu. Neuspjeh mobilizacije jasno je pokazao nedovoljan politički rad. Osjeća se pomirljivost kod naših drugova, te slabi politički rad i nedovoljno iskorišćenje odluka II. zasjedanja AVNOJ-a. Ljudi odlaze u uporišta i to par stotina u čitavom okrugu. Najviše iz Križevačkog okruga. U njem je najteže raditi, zbog velikog terora bande. Nedavno su pala 3 člana K.K.

O.K. Varaždin:

Kod nas na varaždinskom okrugu ima veći dio srpskog stanovništva i naša je Partija posvećivala naročitu pažnju srpskom stanovništvu, dok smo danas Srbe zapustili i radi toga se drže Srbi danas prema našoj borbi hladnokrvno i ne usuđuju se kazati da su Srbi, nego kažu da su hrvatski pravoslavci. Kada smo popularizirali odluke AVNOJ-a imali smo poteškoće da ih skupimo. Neprijatelj je uspio da popali veći dio tih srpskih sela i mi nismo kao Hrvati prišli njima u pomoć. Danas se među Srbima organizirano govori, da će popaliti hrvatska sela, jer da ustaše pale samo srpska. Danas se naročito pokazuje potreba da posvetimo pažnju kako Srbima tako i Hrvatima. Isto tako smo grešili da su u NOO-ima samo bolje gazde što osuđuju siromašni seljaci. Potrebno je da se očiste NOO-i, jer pojedini članovi švercaju.

Bilogora:

Na sektoru Bilogora narod je primio odluke II. zasjedanja AVNOJ-a sa oduševljenjem. Kod mobilizacije smo pogrešili. Mobilizirali smo sve NOO-e pa čak i partijske rukovodioce, tako da je na terenu podigla glave reakcija, i nastalo je veoma neugodno stanje. Dok je priliv hrvatskih masa u NOV velik (1200 dobrovoljaca), dotle su Srbi ostali po strani. Među srpskim narodom potrebno je dokazivati, kako su upravo Srbi prvi pošli u NOV i kako se hrvatski narod bori i za srpski i za hrvatski narod.

Drug Stevo:³¹

Drugovi i drugarice! Danas ste iz referata čuli o nekim najvažnijim stavovima, koje zauzima naša Partija po političkom stavu i događajima u našoj zemlji. Čuli ste da je jedan od glavnih osnovnih zadataka i centralno pitanje izgradnja naše nove države, nove federativne demokratske Jugoslavije. Da bi se izgradila država i da bi ta država mogla da djeluje, potrebno je da ima svoje državne organe. Ti državni organi izrasli su u licu naših NOO-a. NOO-i to su organi naše nove vlasti. Pored ovog centralnog pitanja iznesti ću ovdje i druge najvažnije odluke, koje pred nas postavlja naša Partija i CK.

³¹ Josip Hrnčević, član Povjerenstva CK KPH za sjevernu Hrvatsku.

Što je naš zadatak i kakva treba da bude djelatnost u našoj agitaciji i propagandi. Drugovi i drugarice! Politički stavovi i zadaci, koje ovo savjetovanje pretrese i zaključci, treba da se putem naše agitaciono — propagandne djelatnosti unese u narod, da ih narod primi kao svoje i da se za njihovo provođenje bori. Zato ću unutar diskusije o polit, situaciji govoriti o našoj agitaciji i propagandi. Vidi priložen referat.³²

Drug Mrki:³³

Osvrnut ću se na pitanje mobilizacije, kojeg se je dotaknuo u svom referatu i drug Savo. To pitanje postavilo se odmah pred, nas nakon likvidacije Čazme, jednog od najvećih uspjeha naše vojske na ovom terenu. Mi smo tom pitanju posve nepravilno pristupili i u vrijeme našeg najvećeg uspjeha, a neprijateljevog poraza, mi smo pravili greške. Umjesto da smo pojačali mobilizaciju i dobili stalan priliv mi smo tu mobilizaciju zakočili, tako da moramo uperiti sve svoje snage da tu grešku ispravimo. Mi smo dobili novog oružja i trebalo nam je novih boraca. Mi smo se po tom pitanju obratili na partijsku organizaciju, koja je rekla, mi ćemo vam pribaviti potreban broj novih boraca. Mi smo smatrali da moramo i mi sa svoje strane nešto učiniti. Počeli smo održavati mitinge bez poznavanja uslova koji su bili u tom kraju. Neprijatelj, već prije povlačenja iz Čazme, kazao je da će partizani kad dođu iz šume pohvatati ih i odvesti narod u svoju vojsku. Bez pripremanja mi smo pristupili toj mobilizaciji, i skupljali sve od reda. Mi smo na taj način postigli to, da su ljudi počeli bježati, da su nas se počeli bojati, jer narod nije bio spreman, da stupi u naše redove. Velika pogreška učinjena je i s te strane što smo se mi svađali sa partijskom organizacijom na terenu — tko će provesti mobilizaciju —, koja nam je govorila zašto vi održavate mitinge, kad znate, da će mobilizaciju sprovesti partijska organizacija. Mi smo počeli te greške ispravljati time što smo pustili ljude kućama, a zadržali samo dobrovoljce. Međutim je partijska organizacija provela tu mobilizaciju prisilno. Ona je čak od nas, od vojske tražila jedan bataljon i u kutinskom kotaru provela prisilnu mobilizaciju onih ljudi, koje je imala na spisku. Rezultat toga bio je, da su nam polovina tih novomobiliziranih utekli, a desilo se još i to da mi nismo u tom kraju bili dovoljno popularni. Kad smo sazvali miting, narod nije htio da dođe, jer se je bojao, da ga nećemo opkoliti i odvesti. Na ovom terenu primjećuje se, da neprijatelj, koji nije ni prije mirovao a sada usredotočio svoje snage, da predobije narod. On je, dok smo se mi dogovarali, kako ćemo objašnjavati od-

³² Vidi str. 528.

³³ Martin Popović, član KK KPH Sv. Ivan Zelina.

luke II zasjedanja AVNOJ-a i ZAVNOH-a, protumačio odluke kao našu slabost. Naš neprijatelj pripremio je već teren, tako da smo mi njima ispali nametljivi i da smo se morali boriti protiv onoga što je neprijatelj u narodu proturao. Baš NOO-i na ovom terenu, oni su u velike doveli u bludnju našu vojsku i naše part, organizacije. Ovdje se pokazalo jedno, a to je da kod tako važnog pitanja kao što je mobilizacija treba svestrano izvršiti pripremu. Treba mobilizirati partijce na terenu i u vojsci, a također treba mobilizirati sve antifašističke organizacije i sve NOO-e i kada se učine te pripreme, onda se istom može pristupiti tome zadatku. Iako smo uspjeli da, što je ostalo učvrstimo, mi nemamo priliva dobrovoljaca.

Drug Zelenko:³⁴

Ja bi vam hito objasniti stav prema manjinama specijalno prema Mađarima. Od samog početka borbe u ovom kraju mi smo zauzeli nepravilan stav prema Mađarima. U prvim počecima borbe odazvali su se najprije Srbi, a onda Hrvati. Mađarsko stanovništvo smješano je sa srpskim stanovništvom. Srbi su, u početku, u Mađarima gledali neprijatelje, gledali kao na one koji služe okupatoru. Kada se borba proširila na hrvatski narod, onda su se odnosili prema njima kao prema ustašama. Mi nismo prilazili Mađarima, mi nismo njima rastumačili da borba Jugoslavije je njihova borba, nego smo se prema njima odnosili nekako neprijateljski. S druge strane Mađari koji za vrijeme Jugoslavije nisu imali državljanstvo i bili zapostavljani, sada kada je nastalo oni su smatrali da je to stvar Hrvata i Srba. Mi ih nismo uvlačili u odbore, nego smo pregovarali sa »Mađarskom kulturnom zajednicom«. Počeli smo da vodimo politiku popustljivosti i sporazuma s njihovim vođama iz Osijeka, umjesto sa narodom. Kada je do zaoštavanja odnosa između naroda i okupatora i postavilo se za borbu jesu li za borbu ili nisu, odgovorili su da nisu. Naravno kada nismo do sada s njima radili, da ostvarimo taj nacionalni duh, oni su vidjeli u borbi koju smo mi vodili do sada, da im nismo dali nikakvu garanciju, i prema tome su odbili da se bore. Čak su govorili i to da će se seliti. Vidjeli smo da takav odnos prema Mađarima, a isto tako i prema ostalim nacionalnim manjinama jest pogrešan. Drugovi tu pogrešku smo mi uvidjeli tek sada, i zato nemamo ni 10 Mađara u našoj vojsci. Otišli smo u drugu krajnost, htjeli smo da ih mobilišemo. Naravno da smo mi to uvidjeli i da ćemo nastojati svim silama da tu grešku politički ispravimo.

³⁴ Valent Bolt, član OK KPH Čazma.

Drug Jureković³⁵

Naša brigada formirana je neposredno nakon oslobođenja Čazme. Naravno, da je to imalo veliki politički učinak i mobilizacija bila bi provedena, ali je učinjen jedan nedostatak, a to zbog toga što drugovi nisu bili pravilno pripremljeni za mobilizaciju. Inače je mobilizacija provedena potpuno. Učinjene su razne greške nakon mobilizacije. U brigadi nisu bili obuhvaćeni, nije se s njima radilo i borci je nisu smatrali svojom. Posljedica je bila dezerterstvo. Partijske organizacije nisu bile dovoljno čvrste, nakon formiranja brigade i nije se posvetila dovoljna pažnja novim borcima, budući da se brigada borila sa čisto tehničkim stvarima. U okolici Čazme mobilizirano ih je oko 400, a sada ih nemamo više od 100. Grešio je i mobil centar, koji je puštao kućama bogate, a siromašne seljake slao u vojsku. Naravno da su to razni elementi iskoristili za rad protiv nas. Uzrok dezerterstva nije samo naša greška, nego i naše partijske organizacije u vojsci, koja nije znala dovoljno obuhvatiti borce.

Drug Ožegović:³⁶

Kod nas se osjeća naročito na garešničkom kotaru da tu Srbi ne samo da nisu oduševljeni, kao što su to bili u početku, nego se među njima osjeća neka nelagodnost i oni ne osjećaju za pokret. To je rezultat našeg pogrešnog djelovanja. Jedan dio tereta pada na agitaciju i propagandu. Jedan primjer gdje nismo dovoljno iskoristili agitaciju i propagandu, da nismo posvetili pažnju da okupimo Srbe oko NOB. Mi nismo dovoljno objasnili da ZAVNOH nije samo predstavništvo Hrvata, nego i predstavništvo Srba. Mi nismo popularizirali »Srpski Klub«, predstavništvo Srba u ZAVNOH-u. Ne samo to, nego »Srpsku Reč« nismo dovoljno populazirali.

Drug Ćiro:³⁷

Ja bi htio da rekнем nekoliko reči o sektaškom stavu u pitanju odnosa prema Saveznicima. Mi svi u Slavoniji nismo dovoljno objasnili pomoć, koju nam saveznici šalju, i da baš naši neprijatelji nastoje da razbiju savez između Engleske i Amerike te Sovjetskog Saveza i da naša NOB propadne. Tako smo propustili da raskrinkamo Mačkovu kliku, koja je govorila, da je Engleska i Amerika naši neprijatelji i da nas hoće likvidirati. To je dovelo do toga da naši rukovodioci nisu mogli uvjeriti naše borce, koliku pomoć pružaju nama saveznici. Naša agitacija nije istakla pomoć saveznika posljednjih dana, kada je bačeno 2.500 pari cipela, čime bi dokazali nepri-

³⁵ Stjepan, zamjenik komesara NO brigade »Matija Gubec«.

³⁶ Priređivači nisu utvrdili ime.

³⁷ Ivan Pavelić, član Oblasnoga komiteta KPH za Slavoniju.

atelj, da su saveznici naši prijatelji. Isto tako kada je drug Tito dao zapovjed o razbijanju 6 njemačke ofanzive³⁸, koju smo razbili vlastitim snagama u to vrijeme pomoć saveznika nije bila dovoljna i mi mjesto, da smo govorili da će pomoć biti veća, mi smo tu pomoć potcjenjivali.

Drug X:

Od vremena II. zasjedanja AVNOJ-a reakcija je podigla glavu i počela raditi. Kada smo počeli graditi državu ona je pokušala da je minira iznutra i uvlačila u NOO-e svoje elemente. Zato je čišćenje naših NOO-a pravi put. Partija nije dovoljno popularizirana i mi nismo dovoljno budni.

Drug Ćule:³⁹

Ja ću da se osvrnem na pitanje sektaštva prema saveznicima. Ovdje treba paziti na jedno pitanje, a to je da smo prelazili preko onih stvari i da smo zauzeli nepravilan stvar. Drugovi treba ovako. Osnovno bitka, koja se danas vodi na međunarodnom polju jest borba protiv fašizma. Osnovne smjernice za tu borbu dao je Sovjetski Savez. Razumije se što je veći broj naroda i država u borbi protiv fašizma, to je jedna od ogromnih pobjeda Sovjetskog Saveza, koji je uspio da dovodi u vezi Englesku i Ameriku, koje su kapitalističke zemlje. To je ogromna pobjeda. Jasno je da su međunarodne klike i reakcija imale osnovnu svoju liniju da razbiju taj savez. Sovjetski Savez vodi naprotiv takovu politiku, da se taj savez produži dokle god je to više moguće, za što lakšu pobjedu nad fašizmom. Sa druge strane u Engleskoj i Americi garancije su njihovi narodi i njihove Komunističke Partije, da se taj savez ne razbije. Odluke Moskovske i Teheranske konferencije prisilile su Englesku i Ameriku da se izjasne za što prije završenje rata i za što prije uništenje fašizma. Međunarodna reakcija nastojala je da promjeni tok Moskovske konferencije, da se na njoj ne raspravlja kako uništiti fašizam, već kako će se urediti Evropa poslije rata. Još jedanput došla je do izražaja snaga sa strane naroda Engleske i Amerike, a u prvom redu komunista, jer će oni postaviti pitanje vi ste rekli to i to, a vi to ne izvršavate. Međunarodna reakcija nastoji, da naš NOP oslabi i da spriječava pomoć od saveznika. I baš pomoć što smo je dobili zadnje vrijeme, to je drugovi pobjeda naše, i Sovjetskog Saveza, politike, time je međunarodnoj reakciji zadan udarac u oči. Priznanje naše borbe dokaz je, da smo mi faktor od međunarodne važnosti i to je onemogućilo reakciji, da upliviše na vladu. Ističući pomoć sa-

³⁸ Riječ je o zimskoj ofenzivi 1943/1944. na jedinice NOVJ, glavni udar bio je usmjeren na jedinice u centralnoj Bosni.

³⁹ Dušan Čalić, sekretar Oblasnoga komiteta KPH za Slavoniju.

veznika onda prvenstveno ističemo pobjedu svih revolucionarnih naprednih i demokratskih snaga u tim zemljama. Međunarodna klika nastoji, da pasivizira narode na razne trikove. Treba da ističemo pomoć, koju dobivamo. Engleska i Amerika moraju izvršiti obaveze jer će ih narodi pitati zašto to niste učinili i uhvatit će ih za gušu, to je poluga u rukama tih naroda, da izvojuje svoju slobodu. U takvom smislu treba da se postavi to pitanje saveza između Sovjetskog Saveza, Engleske i Amerike i pomoći, koju nama pružaju saveznici.

Daruvar:

Na sektoru Daruvara nalazi se mnogo nacionalnih manjina. Drugovi nisu dovoljno rastumačili odluke AVNOJ-a i posljedica toga bila je ta, da su Srbi i Hrvati urotili se protiv Mađara. Mi smo počeli održavati sastanke sa tim nacionalnim manjinama i narod je tražio da se stanoviti materijal štampa na njihovom nacionalnom jeziku. Neke odluke II. zasjedanja AVNOJ-a mi smo odšampali na njihovim nacionalnim jezicima, da vide da se priznaju i da znadu da će biti ravnopravnost u federativnoj Jugoslaviji. Mi smo održali jedno savjetovanje i jedan zbor. Odluke AVNOJ-a primljene su, čak šta više neke familije, koje su bile pobjelge u uporište vratile su se natrag. Interesovanje naroda za odluke II. zasjedanja AVNOJ-a bilo je vrlo živo. U našem kotaru učinili smo velike greške u pitanju mobilizacije. Mi smo napisali 800 poziva za vojsku. Rezultat toga bio je da su se odazvali 10-15 odbornika i neki članovi Partije i oko 30 dobrovoljaca.

Bilogora:

Srbima, koji su najviše stradali i koji su doprinjeli najviše žrtava za NOB posvetila se veoma mala pažnja. Nije se iskoristio nacionalni momenat. Mobilizacija nije uspjela kako treba, zbog političke nepripravnosti. U radu na mobilizaciji pokazale su se nepravilnosti i zbog toga je mnogo ljudi otišlo u uporišta.

Drug Crni⁴⁰:

Na zagrebačkoj oblasti ima mnogo problema, koji će vas interesirati. Bio je snažan priliv u NOV, ali je nastala stagnacija. Zašto je nastala stagnacija, zašto taj priliv nije ostao i dalje? Zbog naše pomirljivosti i nebudnosti. Ustaše su se uvukli u naše odrede, pa čak i u komande mjesta. U varaždinskom okrugu stanje je nazadovalo. Naši članovi Partije počeli su birokratizirat i izdavati samo naređenja.

⁴⁰ Josip Tucman, član Oblasnog Komiteta KPH za zagrebačku oblast.

Drug X:

Mi smo uvlačili HSS-esovce u NOP. Mnogi poštteni HSS-esovci su pristupili našoj Borbi, ali se na njih gleda sa potcjenjivanjem, premda mnogi od njih radi na mobilizaciji kao i svaki član Partije.

Blaha:⁴¹

Činjenica je, da je partijska organizacija na terenu i vojsci vrlo mlada. Direktive nisu mogli da sprovedu u život, jer nisu znali kako da ih sprovedu. Kad je došla direktiva o stvaranju NOO-a oni su ih organizirali, da nisu znali kakvo je selo, kakvo je političko stanje tog sela, kakovi su pripadnici tog sela, tako da su se u NOO-e uvukli petokolonaši i neprijateljski elementi. Kada se postavila stvar, omasoviti našu Partiju, otvoriti širom vrata našoj Partiji, onda se pogrešilo, ne toliko na terenu kao u vojsci. Mnogi prijašnji ustaše i legioneri pokazali su se borbeni, kad su prešli u naše redove i njih se je primilo u Partiju. Tako su u Partiju ušli ljudi, koji su bili na istočnom frontu, koji su možda poubijali na stotine članova Boljševičke Partije, tako da su ušli u Partiju oni, koji nisu bili dostojni da uđu. Naša Partijska organizacija uvidila je grešku i nastojala je da odstrani te ljude iz Partije. Zahvaljujući pomoći od Oblasnog Komiteta, kao i od drugova iz CK mi smo uspjeli da pročistimo naše partijske organizacije i mi ćemo strogo voditi računa o tome, tko će ući u Partiju.

Drug Marjan:⁴²

Reakcija na našem kotaru nije našla utočišta, nego je zavela nekoliko pojedinaca, i mi ih nazivamo smetiškovci. Šire se vijesti, da će se Nijemci složiti sa HSS-esovcima i tako istjerati ustaše.

Đureta:⁴³

Povodom mobilizacije učinjene su greške, tako da su mnogi iz jedinica pobjegli svojim kućama. Nije se razvijala ljubav prema našoj vojsci, te mnogi smatraju brigadu kao neku kaznu.

Mika:⁴⁴

Glavnu borbu neprijatelj vodi protiv naše Partije i našu borbu naziva komunističkom. Potrebna je popularizacija naše Partije. Naša Komunistička Partija je kao neki bauk, uslijed čega su neki naši drugovi govorili da se ne trabaju bojati komunista »Ne bojte se komunista, jer su oni u manjini«.

⁴¹ Đuro, zamjenik komesara NOU brigade »Braća Radići«.

⁴² Priređivači nisu utvrdili o komu je riječ.

⁴³ Stjepan, član OK SKOJ-a Bjelovar.

⁴⁴ Kao bilj. 42.

Vlado:⁴⁵

Prema direktivama da se pređe u širinu mi smo uvlačili u redove naše borbe HSS-ovce. Nekoji su pokušali iznutra razbiti redove NOB. Na našem terenu nalazi se Predavec,⁴⁶ koji je u svojoj izjavi istakao rukovodeću ulogu Partije. No kasnije, kada mu se stavilo u zadatak da organizira rušenje pruge za 6. novembar onda je rekao, da je lako rušiti, ali tko će graditi. On je odbijao mladiće od naše vojske, a njegova žena je švercer.

Drug Martin:⁴⁷

U kotaru Sisak imali smo udarnu grupu sjeverno do pruge Zagreb Sisak, ali ju je vojska uzela.⁴⁸ Osjeća se potreba, da se ta grupa vrati na taj teren, jer nema vojne jedinice, koja bi nam pomogla u radu. Događa se da 10 »čerkeza« provale u selo, i na taj način nam je otežan rad. U zadnjih 3 mjeseca uslijed toga što nismo imali vojne jedinice ubijeno je 10 drugova.

Drug Cvetković:⁴⁹

Činjenica je da neprijatelj ima političkog uspjeha i njegova mobilizacija uspjeva i zato moramo raditi na tome, da odluke II. zasjedanja AVNOJ-a postanu krv i meso našeg naroda.

Drug Hugo:⁵⁰

Drugovi se nisu osvrnuli na to, kakav utisak ostavlja naša vojska na naša sela. Utisak je slab i naše partijske organizacije u vojsci treba o tome da povedu računa.

Drugarica Vesela:⁵¹

U kotaru Čazma nije se posvećivala pažnja NOOima. Omladina i žene nisu uvučene u NOO-e.

Drug. Vlatka:⁵²

Naša borba obuhvaća sva pitanja pa tako i pitanje prosvjete —
— otvorenje škola i analfabetskih tečajeva. Naš narod traži otvorenje škola. Veći broj učitelja koji dolaze k nama politički su neizgrađeni, zato ih moramo uzdizati. Dužnost je NOO-a da pomažu učitelje i da utječu na njih, a isto tako i na učitelje u uporištima. Ali mi kao komunisti moramo da pomognemo NOO-ima.

⁴⁵ Prišlin sekretar OK KPH Zagreb.

⁴⁶ Đuro

⁴⁷ Hajčić, član KK KPH Sisak.

⁴⁸ Riječ je o Cerskoj (Sisačkoj) četi koja je u siječnju 1944. ušla u novoosnovanu NO brigadu »Franjo Oguinac-Seljo«.

⁴⁹ Marijan, član OK KPH Čazma.

⁵⁰ Priređivači nisu utvrdili o komu je riječ.

⁵¹ Anka Kežman, sekretar KK KPH Čazma.

⁵² Babić, član Prosvjetnog odjela ZAVNOH-a.

Drug Čipe:⁵³

Na brodskom kotaru nije se uspjelo obuhvatiti 2 — 3 sela i tamo je neprijatelj stvorio uporište i mobilizirao oko 200 ljudi.

Pehar⁵⁴ drug:

Potrebno je da vojni sudovi obavijeste narod o likvidaciji svakog čovjeka.

Drug Žukina:⁵⁵

Po selima susrećemo se sa neprijateljskom propagandom. Sa naše strane zanemaruju se popularizacija Sovjetskog Saveza za što se narod živo interesuje. Govpri se mnogo o pobjedama Crvene Armije a da se pri tome ne popularizira Sovjetski Savez. Na terenu se ne ispisuju parole. U koliko ih irtja one nisu lijepo ispisane. Potrebno je popularizirati SKOJ u vojsci, no drugovi to smatraju sektaštvom.

Drug Savo:⁵⁶

Drugovi i drugarice! Ja ću se najprije osvrnuti na još jedno pitanje, na koje još nije potpuno jasno odgovoreno. Pitanje je postavio drug Mika, a to je pitanje kako stoji sa time, da li se mi borimo za komunizam. U tom pogledu vlada nejasnoća u redovima nekih naših partijskih organizacija, dali se mi borimo za komunizam. Kako to mi se s jedne strane borimo za komunizam, a s druge strane vodimo Narodno-oslobodilačku borbu. Pa kako mi varamo narod, mi se borimo za komunizam a s druge strane za narodno oslobođenje. Nešto tu nije u redu. Jednom rječju našim drugovima to nije bilo jasno, a vjerojatno i drugdje imade mladih drugova, koji žele da na to dademo odgovor. Mi smo komunisti, mi smo članovi KP, koja, kako vi znadete, ima svoj krajni cilj ne samo društveno uređenje, kao što je to danas u Sovjetskom Savezu, nego još dalje potpuno besklasno društvo — komunizam. Mi nikada nismo narodu rekli da smo mi prestali da budemo komunisti i nikada nigdje nismo kazali, da smatramo da je nekakvo društveno uređenje ala Beverić dobro za buduće uređenje svijeta i razvitak čovječanstva. Mi znamo da je put napretka, put narodnog oslobođenja, put razvitka čitavog čovječanstva je put, kojim su pošli narodi Sovjetskog Saveza, put socijalizma, put komunizma. Ali drugovi i drugarice, kako onda to da mi danas naročito ističemo, da je borbe Narodno-oslobodilačka borba, da nije borba za komunizam. Vidite drugovi, kad je počeo taj rat

⁵³ Stjepan Magić, član OK KPH Brod.

⁵⁴ Kao bilj. 42.

⁵⁵ Pavle, član Oblasnoga komiteta SKOJ-a za zagrebačku oblast.

⁵⁶ Zlatić, rukovodilac Povjerenstva CK KPH za sjevernu Hrvatsku i član Politbiroa CK

naročito u početku KP je potpuno jasno tu stvar postavila. Mi smo kazali vama u početku, danas kada je pitanje istrebljenja našeg naroda nije vrijeme da mi rješavamo društvena pitanja ili bilo koja pitanja, koja nas međusobno dijele. Svima nama prijetila je smrt i uništenje od njemačkog okupatora i Komunistička Partija predložila je svima, da se ujedinito svi bez razlike na mišljenja, koja nisu jedinstvena, bez obzira pripadnosti klasne, vjere itd., da se svi ujedinito u borbi protiv glavne opasnosti, protiv njemačkog okupatora, protiv njemačkog fašizma. A pitanje što će biti poslije kada se oslobodimo. KP odmah u početku je kazala — to pitanje rješavat će kasnije narod, kada skršimo tog najvećeg neprijatelja čovječanstva, kad protjeramo okupatora, kad oslobodimo našu zemlju onda ćemo da rješavamo pitanja izgradnje našeg novog života, pitanje izgradnje naše države, pitanje izgradnje onoga, što bude narod želio, što će narod da prihvati. I vidite drugovi baš time dokazujemo, koliko je naša Partija čvrsto vezana uz interese našeg naroda. Ona je bila spremna da surađuje sa svima. Mi smo htjeli sporazum sa Petrom i Tito se je sastao sa Dražom radi borbe protiv okupatora. Oni ne samo da su to odbili nego su prešli na stranu okupatora zbog straha da će izgubiti svoje položaje, svoje mekane fotelje, budući da KP stiže sve više povjerenja u narodu, da narod ide za komunistima i KP ti ljudi smislili su jedan vrlo jednostavan, ali pakleni plan. Ne mogu oni vlastitom rukom, da unište naš pokret, nego uz ponoć okupatora, nego uz pomoć okupatorskih bajuneta. Mislili su i pomoću klike oko Mačeka da unište naš pokret i za to su se oni, netko prije, netko kasnije, povezali sa okupatorom i zajedno sa okupatorom i reakcijom sarađuju u borbi protiv nas, u borbi protiv naroda. S druge strane naši narodi vidjeli su u komunistima stvarne borce za narodne interese. Sjetimo se na riječi druga Tita koji je rekao, — da su prošla ona vremena, kada je reakcionarna klika mogla da priča, kako su komunisti neprijatelj naroda, često sa uspjehom. Danas narodi znaju, što je KP učinila za narod. Mi smo drugovi danas stvarno učinili djelo s kojim će se ponositi desetci i desetci naših pokoljenja. U Hitlerovoj evropskoj tvrđavi mi smo stvorili oslobođeni teritorij, tome se stvarno divi čitav svijet i mi se možemo ponositi da smo Srbi, Hrvati i Slovenci. I vidite u čemu je daljnji naš rad. Baš u tome, da mi sve svoje snage, svu svoju požrtvovnost damo u rad oko dokončanja NOB, oko stvaranja nove demokratske federativne Jugoslavije. Kada narod stekne u nas povjerenje da su komunisti od početka pokazivali pravilan put, da su to ljudi, koji su žrtvovali, da su se oni borili u prvim redovima, kada će im se to da objasni i kada će im se reći da učinimo to i to; treba da se dađe zemlja seljacima, treba da se poboljša život radnika, onda ćemo ga

moći povesti onim putem kojim je pošla zemlja Socijalizma. Prema tome mi smo komunisti, mi se nismo odrekli našeg programa i baš zbog toga mi danas dajemo sve naše snage, mi dajemo desetke hiljada života članova naše Partije u borbi za narodno oslobođenje. To je linija naše Partije za koju se mi najiskrenije borimo. Izdajnici naroda i njegovi neprijatelji, koji su prešli u tabor okupatora, oni se danas tuku zajedno sa okupatorom. Na poprištu uz narod ostala je jedino KP. Vidite drugovi u tome je to pitanje, kako stoji da li smo se odrekli da se borimo za socijalizam i komunizam. Neprijatelj pokušava da to pitanje iskoristi u svoje prljave svrhe. Neprijatelji naroda, klika oko Mačeka, agenti, ustaše okupator, svi oni pričaju to je komunizam, o komunizmu gdje vlada glad i bijeda kao u Rusiji. Mi im možemo dati jednostavan odgovor »Ako je tako zlo u Rusiji, kako onda mogu da vode rat« i kako je mogla da skrši tako silnu snagu, tako snažnu, jednu od najvećih ratnih mašina u svijetu, nje-mačku ratnu mašinu, koja je pokušala da uništi Sovjetski Savez. Što je baš ono što je omogućilo da postigne te silne uspjehe. To je što vlada u Sovjetskom Savezu socijalistički sistem. Da nije bilo Sovjetskog Saveza, da je to bila carska Rusija ona bi stvarno propa-la za šest nedelja, kao što je to računao Hitler.

Kratko iznjeti osnovni naši zadatci, koji stoje pred nama.

1.) Iz vanjske politike mi moramo da korigiramo naš sektaški stav prema Saveznicima. To pitanje bilo je nejasno mnogim našim drugovima. Ne smijemo da pređemo u drugo krajnost, da kažemo da je dobro i ako nema 2 fronte. Pred nama stoji zadatak da upoz-namo zadatke u vezi s tim zaključcima. Zadatak, koji stoji pred na-ma iz te vanjske političke situacije jest — borba za priznanje naše vlade. Mi smo postigli jedan krupan uspjeh, ne samo u borbi protiv kralja, nego i u borbi protiv međunarodne reakcije, koja je pružala dosljednu pomoć kralju Petru. Pomoću Sovjetskog Saveza skršena je međunarodna reakcija, i oni moraju da nam pružaju pomoć. Za-datak jest, da mi zainteresiramo naše mase za priznanje naše vlade.

2.) U vezi sa našim prilikama na ovom terenu pokazala je ova diskusija, da su tačna zapažanja Povjerenstva, da politička linija na ovom terenu nije usvojena. Zadatak je da usvojimo političku liniju, i da na svakog partijca prenesemo ono što smo ovdje čuli. Treba da savladamo partijsku liniju, da nam ona bude najubojitije oružje. U tom pogledu treba da kod popularizacije odluka II. zasjedanja AV-NOJ-a ispravljamo grešku da smo zaboravili na odluke ZAVNOH-a. Iskoristiti odluke AVNOJ-a kako su one istekle iz odluka ZAVNO-H-a.

3.) O Mačeku i reakcionarnoj kliku mi smo mnogo grešili. O tome je mnogo govoreno i stvar je jasna. Treba shvatiti da bitka za proširenje NOF ide ide za potpunom izolacijom Mačeka i njegove klike, uticaj čekanja i izdaju koju vrše. Zadatak koji stoji pred nama jest da tu grešku uklonimo. Isto tako kralja Petra i jugoslavensku vladu. Mnogo konkretnije i ozbiljnije priči raskrinkavanju u srpskim krajevima. Nije to samo šablonski, nego treba konkretnim primjerima prikazati izdaju, koju vrši kralj Petar. Pokazalo se iz diskusije i jasno se ocrtao, da je nacionalnim pitanjima bilo skrućenja. Treba i te greške odkloniti. Naročito drugovi treba da mi pravilno iskoristimo nacionalne tradicije našeg naroda, a naročito kod Srba. Mi smo nasljednici srpstva i srpskog naroda.

4.) Iskorijeniti iz naših redova pomirljivost prema neprijatelju. Ne možemo mi biti pomirljivi prema ustaškoj bandi. Ne može da bude dvovlašća.

5.) Problem mobilizacije pravilno postaviti. O tome je isto govoreno. Ukazano je na niz pogrešaka, koje su učinjene kod toga. Treba se u sadašnjim prilikama da mi izvršimo jedan još širi politički rad, te mobilizaciju postaviti na dobrovoljnoj bazi na našem terenu. Mobilizacija nije jedan miting, nego odraz našeg rada. Stvaramo novu demokratsku republiku. Ne stvaramo je kugljicama,⁵⁷ već oružjem. Pitanje mobilizacije treba pravilno postaviti.

6.) Pitanje izgradnje države. Kod toga moramo najveću pažnju posvetiti NOO-ima. NOO-e treba pretvoriti u pravu narodnu vlast, koja će danas voditi borbu našeg naroda. Rat protiv svake samovolje. Ako mi gradimo državu ne može biti samovolje.

7.) Moramo da znamo, da je borba za pravilno sprovođenje i tih zadataka. Borba neprestana za pravilno provođenje naše partijske linije protiv iskrivljavanja. U naše redove dolaze ljudi, dolaze elementi stranog shvaćanja. Moramo neprestano na terenu voditi borbu za pravilno provođenje partijske linije. To su osnovni zadatci, koji stoje danas pred nama.

Drugovi, ja bih htio da reknem nekoliko riječi u vezi sa diskusijom. Diskusija pokazala da smo se u rješavanju naših problema izgubili u uskom praktikizmu. Drugovi ne smijemo dozvoliti, da nas svakodnevni rad uguši. Po pitanju odnosa prema Mačeku imali smo nepravilan stav. Mi smo napadali Košutića⁵⁸ i druge žbirove, kao nosioce reakcije, ali se zmija ne ubija po repu, nego po glavi. Svi naši sastanci bili su uzaludni. Zadatak je pitanje linije, borba za pravilnu političku liniju osnovni je zadatak kod nas za njeno spro-

⁵⁷ Mirnim putem, izborima.

⁵⁸ August.

vođenje i život i ako sprovedemo tu partijsku liniju ona će biti naše
naš ubojitije oružje.

Referat drugarice Anke⁵⁹ po organizacionom pitanju.⁶⁰

Pitanja

1. Drugovi nas interesira da li se može po KNOO-ima formirati partijska jedinica?
2. Drug Zlatić i drugarica Anka govorili su o ukidanju političkih radnika, molim, da bi se to objasnilo?
3. Naglašeno je da se posvećuje najveća pažnja NOO-ima. Mi smo u NOO-e dali drugove sekretare Komiteta, te je to štetilo partijski rad, da li je to pravilno?
4. Kojoj partijskoj ćeliji pripada SKOJ-evsko rukovodstvo?
5. Kojoj partijskoj jedinici pripada sekretar brigadnog komiteta SKOJ-a?
6. Da li se mogu tzv. »čerkezi« bivši članovi Partije u SS.⁶¹ primiti u našu Partiju?
7. O aktivima kakve zadatke treba postaviti pred te aktive?
8. Članovi Partije iz Okružnog USAO-a i O.K. SKOJ-a stvorili su jednu partijsku jedinicu, da li je to pravilno?
9. Drugarica Anka govorila je o partijskoj komisiji pri oblasnim odborima AFŽ-a, da li te partijske komisije postoje i kod nižih?
10. Da li su članovi aktiva neka grupa saradnika ili kako?
11. Da li član općinskog komiteta prilikom obilaska drugoj općini može na toj općini stvoriti općinski komitet?
12. Kakve su to paralelne jedinice u gradu?
13. Ranije je rečeno, da se u vojno pozadinske ustanove uzimaju politički radnici, no kasnije je rečeno, da sa tim radom treba prestati. Kako i na koji način da se to pitanje regulira?
14. Potrebno je da nam se objasni, da li će kandidati postojati ili ne?
15. Kako da se najbolje rješi pitanje partijskog članstva u diverzantskim štabovima bataljona i u samom bataljonu, jer se bataljon kreće po više okruga dapače i više oblasti, pa je stoga vrlo teško rukovoditi i kontrolirati rad?
16. Da li se postavljaju kotarski odbori AFŽ-a i kako se postavljaju u kotaru gdje ne postoje?
17. Kako koordinirati rad vojnih ustanova i kotarskih komiteta?
18. Kojoj partijskoj ćeliji pripada rukovodioc SKOJ-a u Odredu?
19. Da li se drugovi izbačeni iz Partije mogu uvrstiti u te aktive?

⁵⁹ Berns, član Povjerenstva CK KPH za sjevernu Hrvatsku i Politbiro CK KPH.

⁶⁰ Vidi str. 514.

⁶¹ Sovjetski Savez.

Drug. Anka:

Drugovi na jedan dio pitanja, koja ste postavili zapravo je govoreno u samom referatu. Pitanje u vezi sa ukidanjem političkih radnika drug Sava je jučer objasnio, da svi komunisti moraju uzeti učešća u izgradnji države i prema tome ne može biti nijednog člana Partije, koji ne bi na tom radu bio zadužen. Drug je vrlo slikovito prikazao onu političku radnicu. Članovi KK. koji su zaduženi po organizacionom pitanju obilaze općinske komitete i ćelije. U gospodarskim komisijama kod NOO-a imade dobrih komunista, oni će izvršivati i jedan i drugi zadatak. Mislim da to nije nikakva zapreka, da ti drugovi i dalje rade na izvršenju njihovih zadataka, koje će Partija i ćelija pred njih postaviti. Time će se oni još dublje povezati sa izgradnjom države.

2) U K NOO-ima ne treba da se osnuje ćelija, jer teren jednog kotora nije tako velik, da ne bi mogli da budu u svojoj ćeliji. Treba težiti za tim da ostanu u svojoj ćeliji.

3) Drug je postavio pitanje sekretara KNOO-a da se povuku sa tog rada. Svi drugovi Partijci treba da sudjeluju u izgradnji same države, a sudjelovanje drugova iz Komiteta zavisi o jačini istog.

4) Pitanje stvaranja jedinice od članova Partije iz Okružnog USAOH-a i O.K. SKOJ-a o tome je bilo govoreno i oni treba da uđu u onu partijsku jedinicu u selima gdje žive i rade.

5) Kojoj jedinici pripada brigadni sekretar SKOJ-a, i sekretar SKOJ-a odreda. Vidite drugovi SKOJ-evski rukovodioci nisu ništa izvan vojske. Oni su partizani i prema tome na kojoj se vojnoj dužnosti nalaze tamo i pripadaju onoj ćeliji.

6) Pitanje »Čerkeza« mislim drugovi, da je to pitanje jasno. Predpostavimo, da su oni bili Partijci, i kao prema takvima jasno nam je kakav stav treba da zauzmemo. Oni su izdali svoju Partiju i jasno je da ih mi nećemo oživljavati.

7) U vezi sa pitanjem zadataka, koji se postavljaju pred aktive. Postavljaju se svi oni zadaci, koji se postavljaju i pred članove Partije. Jasno je da oni rade pod rukovodstvom Partije. Sto se tiče njihove odgovornosti treba da provjerimo u kojoj mjeri ispunjavaju zadatke, da ih možemo osposobiti za ulazak u Partiju. Kao članovi NOO-a oni su odgovorni za svoj rad i tamo.

8) Da li se kandidati ukidaju ili ne? Oni se nisu nikada ukinuli nego su se ukinule kandidatske jedinice, koje su bile paralelno sa ćelijom.

9) Da li drugovi, koji su isključeni iz Partije mogu ući u aktive? Ovdje se ne može dati jedan opći odgovor. To zavisi o tome kako glasi isključenje, kakve je greške radio i da li se je popravio.

10) Da li član općinskog komiteta može formirati jedinicu u drugoj općini. Svaki komunista dužan je da pomogne proširenju partijske organizacije. To ne smije da bude anarhistički, već treba da to učini preko svoga općinskog komiteta, preko kotarskog komiteta i u dogovoru sa KK. Ne samo da to može, nego i treba.

11) Paralelne organizacije u gradovima. To nije za druge gradove važno pitanje, nego samo za Osijek. Što znači paralelna organizacija? To znači da ne podizemo ćelije sa jednim komitetom nego sa dva tri paralelna rukovodstva, koja neće biti povezana međusobno, tako da neznaju jedan za drugoga.

12) U vezi sa reorganizacijom rukovodstva AFŽ-a, da li se partijske komisije osnivaju i kod nižih? Ja sam navela, da kod oblasnih AFŽ-a postoji, dok kod okružnih ih nemamo, jer nisu potrebni.

13) Pitanje stvaranja odbora AFŽ-a u kotaru gdje ih nema? Tamo ćemo stvoriti odbor. Organizirati ćemo žene sazvati široku kotarsku konferenciju i stvoriti odbor.

Nije rečeno da oni više ne će postojati, nego da su oni bili kočnica u rukovodstvu u okupljanu žena.

14) U vezi sa radom Partije u vojno pozadinskim ustanovama kako da se koordinira rad između kotarskih komiteta i vojno pozadinskih vlasti. To je stvar samih naših kotarskih komiteta kako će to oni izvršiti, i urediti svoj rad na terenu. Rad drugova u polit, radnika vojno pozadinskim vlastima nije se mogao trpiti zbog toga što se unašala anarhija. Drugo pitanje, da li se drugovi iz vojno-pozadinskih vlasti mogu uzeti u općinske komitete. Bez znanja komande područja ne može se prepustiti partijce.

15) Radi rukovođenja radom diverz. bataljona on treba da se poveže na onom terenu na kojem djeluju njegove jedinice i tamo tražiti pomoć partije.

Referat⁶² druga Drapšina!

DISKUSIJA po organizacionom i vojničkom pitanju:

Drug Šibi:⁶³

Naša vojska na području X. Korpusa jest porasla unatrag nekoliko mjeseci od 700 na 8000 boraca. Taj veliki priliv novih boraca mi nismo potpuno obuhvatili ni vojnički, ni politički pa ni organizaciono. Razlog tome jest u tome, što se prilikom novih boraca nisu se mogli razviti kadrovi. Mi imamo mnogo kadrova, no oni su neiskusni, neprekaljeni, mladi. Partijska organizacija u vojsci jest ona na kojoj leži prvi zadatak da bi se mogao taj priliv novih boraca obuh-

⁶² Vidi str. 535.

⁶³ Ivan, komesar X korpusa »Zagrebačkoga« NOV i POJ.

vatiti. Ti novaci redom su bivši domobrani i HSS-ovci, i oni su uvukli u našu vojsku mnogo tuđeg stranog uticaja, koji je strani i štetan našoj vojsci. Ti novi borci treba da se saliju s starim borcima i to je jedan od prvih i velikih zadataka koji stoji pred nama. Među- tim naša part, organizacija u vojsci nije učinila sve da taj zadatak izvrši, nego se to prepustilo pojedinim komesarima i komandanti- ma, a part, organizacija nije određivala nikakve planove po tim pi- tanjima. Razlog treba tražiti u prvom redu, što naše part, organiza- cije u vojsci ne žive part, životom. Te jedinice neredovito se sastaju. Nije se insistiralo na tome, da se održavaju redovni sastanci i da se posveti pažnja teoretskoj izgradnji. Sami rukovodioci razvijaju se jedni po komandatskoj, a drugi po komesarskoj liniji. Zaboravljaju da su članovi Partije, da ih je Partija postavila na te dužnosti, a pos- lije dolazi sve drugo. Oni su zaboravili, ako ne bude dobri komunis- ti ne će biti dobri komesari i dobri komandanti. Mišljenja sam, da bi se tom pitanju obuhvaćenja trebalo posvetiti specijalnu pažnju. Treba donjeti jedan određeni plan po kojem bi se radilo, da se ti drugovi novaci saliju, da se pretope sa starima, da naše jedinice do- biju jednu čvrstinu. Ti planovi za taj rad treba da se stvore putem Partije i preko Partije, od divzij. komiteta pa nadalje. Na taj način ja mislim drugovi, da bi se smanjih niz nezdravih pojava, kao dezer- terstva, slabo poštovanje prema oružju, loš odnos prema narodu, antagonizam prema pozadinskim ustanovama. Kada nam je bila potrebna pomoć partijskih organizacija na terenu, onda su drugovi govorili mi smo vojska, a oni su civili. Mislim da bi trebala Partija sa svoje strane, a mi koji smo članovi Partije u jedinicama poduzeti sve u pogledu toga rada sa tim novo mobiliziranim. Naše jedinice nisu čvrste i ne mogu izvršavati zadatke, koji se pred njih postavlja- ju ni u političkom ni u vojničkom pogledu.

Drug Drapšin:

Iz referata drugarice Anke vidi se da se postavlja problem živo- ta štabskih čelija. Osvrnut ću se na to. Život u našim štabskim čeli- jama popuno je neredovan i može se reći da nije ni postojao. Može se reći da se mnogi štabovi nisu redovito sastajali, a nije se ni pos- većivala tome pažnja, da dnevni red sastanka bude i gradnja naših rukovodioca kao komunista. Na tim sastancima, u koliko su se odr- žavali, raspravljala su se pitanja vojničkih zadataka, a djelomično i pitanja teoretsko-političke izgradnje. Ali ono što je naša Partija tre- bala da učini, da od naših komandanata u rukovodioca napravi dob- re komuniste, sa visokom partijskom disciplinom i sa visokom part, odgovornošću, to nije postignuto. Mnogi naši rukovodioci ne posjeduju apsolutan autoritet koji im je potreban. Gdje se može

najbolje kritikovati komandanta? Naše se najbolje na part, ćeliji, preko tog pitanja se prelazilo, tako da su mnogi istupi naših drugova komandanata bili na uštrb autoritetu Partije i to je ostalo nezamjećeno u part, ćeliji. Mislim da se na budućim sastancima ćelija posveti pažnja kritici i samokritici. Počevši od komandanta Korpusa pa na niže ne prilazi se tim stvarima. Izderati se na jednog partizana, nije dostojno ni jednog komandanta, a kamoli komuniste. A preko toga se prođe. Naši drugovi zanemaruju part, disciplinu. Našim drugovima u divizijskim komitetima u Odredima i brigadama ne posvećuje se najveća pažnja. To je jedino mjesto, gdje možete izgrađivati naše vojne rukovodioce, da budu dobri partizani. U štabskoj ćeliji imade komandant da polaže računa o svom držanju. To ne treba shvatiti da bi išlo na uštrb njegovog autoriteta. Može on zapovjedati i strogo, ali sve to tako i na takav način izraženo da svaki borac i potčinjeni starješina vidi u njemu dobrog druga, ali strogo u sprovođenju naredaba. Preko toga možemo najbolje podizati ugled Partije među rukovodiocima. Na taj način mu ćemo riješiti mnoga važna pitanja, gdje će naši vojni rukovodioci postati mnogo odgovorniji. To je jedan vrlo važan problem, da od naših komandanata stvorimo vrlo dobre komuniste. Ako se nalazi na položaju komandanta, znači da ima izvjesne sposobnosti i kvaliteta, koje treba povezati sa visokom part, disciplinom, da budu pravi komandanti. Ako hoćemo imati prave komandante i komuniste, to ćemo najbolje postići, ako redovito održavamo štabске ćelijske sastanke, gdje je na dnevnom redu kritika i samokritika. Naravno da kod toga treba da pazimo, tko ulazi u sastav ćelije. Treba da kritika bude konstruktivna, a ne da ona ruši autoritet.

Drug Rubčić:

Drugarica Anka podvukla je, da komiteti vrše pregled nad radom partijaca. Putujući po ovim krajevima vidio sam da se na pojedine naše političke radnike gleda kao na neke žandarme, kao na neke špijune. Došao sam u jednu kuću i omladina vodi rat sa NOO-ima i veli sada će doći terenac, pa ću ja s njim da uredim stvar. Na putu sam vidio, da jedan politički kaže, da se sposobnost jednog političkog radnika sastoji u tome, koliko će više rakije moći naliti u svoju čuturicu, kada dođe u pojedinu kuću. Ove pojave dokazuju samo to, da nad pojedinim političkim radnicima nema kontrole. Treba da općinski i kotarski komiteti, da vrše kontrolu nad radom pojedinih partijaca. Nadalje mogu naglasiti to, da po pitanju omasovljavanja naše Partije vlada sektaški stav. Vidio sam mnogo dobrih članova NOO-a, dobrih, požrtvovnih odanih stvari Partije, ljudi koji se interesuju za Partiju. Međutim oni su ostali van Partije. Naravno da je u vezi s time i pitanje čišćenja part, organizacije od neprijatelj-

skih štetočinskih elemenata. Eto vidimo, da u NOO-ima možemo naći rezervne snage, samo ako ih pronađemo, a s druge strane moći smo kontrolirati da ostanimo sve ono što u Partiji ne valja. Bilo je također naglašeno, da u pojedinim gradovima part, organizacije nisu stvarane. Izgovor je bio različit. Međutim može se vidjeti, da iz pojedinih neprijateljskih uporišta masovno odlaze ljudi i ta uporišta teže za slobodom, ali unatoč toga mi nismo u njima stvorili niti NOO-e, niti part organizacije. To je dokaz, da se tim pitanjem nismo dovoljno bavili. Imate slučajeve gdje se nepovjerljivim ljudima povjeri informativna i obavještajna služba u neprijateljskim uporištima. Tako znamo slučaj, gdje je jedan informativan nakon kratke službe morao biti streljen. Naravno da preko takovih ljudi ne možemo dobiti informacije, niti pregled rada u uporištu. Prema tome potrebno je prije nego što mu damo dužnost, vidjeti kakav je on bio prije. Htio bi još podvući ono, što je drugarica Anka iznjela, a to je da bi mi partijci mogli rukovoditi čitavim političkim, ekonomskim i kulturnim životom, treba da uvijek imamo u vidu, da je part, organizacija živ organizam, ona treba da bude motor-pokretač čitavog života, da se interesira za sve probleme toga kraja i da njima rukovodi. Tako vidimo, da uz borbu za provođenje-part. linije, da mi moramo voditi borbu za osmasovljenje Partije, za proširivanje part, organizacije, a istovremeno i čišćenje od štetočinskih elemenata. Još jedno moram da naglasim, ukoliko je moja impresija pravilna, utisak koji sam dobio na savjetovanju, mislim da u part, organizaciji u Slavoniji nešto ne štima. Moglo se ovdje kod drugova kod pojedinaca opaziti, kako će nakon govora Slavonaca pljeskati. Ako je moja impresija pravilna, onda su se na ovom savjetovanju drugovi pokazali, da su mnogo više vojnici, nego komunisti. Stvar se lijepo mogla vidjeti u samoj reakciji, koju su ovdje bili manifestirali. Ja neznam, ukoliko su ove moje primjedbe pravilne, no diskusija će to pokazati da je to jedan od zadataka s kojim će se diskusija pozabaviti. U vezi s tim vidjelo se još jedno, da na našem savjetovanju donesena čvrsta odluka za daljnji rad, da se stvorilo jedno borbeno raspoloženje. Jasno je pokazalo to savjetovanje, da se to raspoloženje stvara i da ćemo stvarno mi sa ovog svjetovanja otići s novim iskustvom, novim snagama, novim znanjem, da sve usvojimo sve one važne stvari, naročito koje su drugovi iz CK u svojim referatima podvukli, kako bi na taj način mogli da prenesemo u naše part, organizacije, da one započnu odlučnijim i intenzivnijim radom. Međutim meni izgleda jedno, da bi ovo savjetovanje moglo dobiti neki manifestacioni karakter. Zato to spominjem, što se nisu spomenula neka važna pitanja, koja bi trebali da uočimo, koja bi trebali da prenesemo na teren u organizacije gdje mi djelujemo. Toliko o tome.

Htio bi se još osvrnuti na referat druga Drapšina. Mislim, da je on u svom referatu neke stvari precjenio, a druge podcjenio. Tako je precjenio Teheransku konferenciju kada je drug rekao, da se je na toj konferenciji pokazala jednodušnost svih saveznika. Koliko znamo, naša je partija i naša partijska štampa ocjenila Teheransku konferenciju kao jednu velik i snažan korak ka učvršćenju odnosa između saveznika. Naravno u svemu tome nije bilo govora o nekoj potpunoj jednodušnosti. Iz takve ocjene mogli bi se stvoriti krivi zaključci koji bi se mogli osvetiti u našem radu. Mislim da je drug Drapšin precjenio pomoć koju saveznici daju nama. On je istakao koordinaciju brodova i aviacije u našim operacijama. Koliko mi je poznato, da te operacije i pomoć nisu bile toliko znatne kao što je to drug Drapšin podvukao. Ja znam jedno, da je drug Tito u svojoj obavijesti, koju je dao u vrijeme šeste ofanzive, da je pomoć bila veoma mala. Ja mislim, da je drug Tito to zato kazao, da uvjeri čitav svijet, da smo mi vlastitim snagama skršili fašističke napore u našoj zemlji i da nam sutra ne može nitko kazati, da smo to postigli uz pomoć nekih drugih. Trebalo je postići i ocrtati te svaku stvar staviti na svoje mjesto, i ocjeniti onako kakva jest. Isto tako je drug Drapšin kazao da se ne treba bojati partizanske taktike, koju je Švabo upotrebio, jer da oni nemaju oslonca u narodu. Ja mislim da bi mi tako mogli govoriti u propagandnom smislu, a stvarno je ovdje za nas jedan problem. Mnogo važnije je da ozbiljnije pristupimo tom problemu. To je za nas komuniste i partijce kud i kamo važnije, kako bi na svom terenu organizirali protuakciju. Isto tako mislim da je prilično nepravilna tvrdnja, da je propala Mačekova politika čekanja i dinastija Karađorđevića. Mislim da na ovom savjetovanju, treba da realno gledamo na stvari, da ta politika nije propala, i da imade ogroman broj masa koje slijede politiku čekanja. Zadatak nas komunista jest, da pokrenemo sve sile kako da skršimo tu politiku čekanja. To sam imao da primjetim na organizacioni i politički referat. Ja mislim, da će diskusija još ove stvari pročistiti.

Drug.....:64

U vezi sa referatom po organizacionom pitanju drugarice Anke osjeća se veliki nedostatak rada partije u vojsci. Nedostaci rada u vojsci dolaze najviše zbog što se nije pristupilo planskom radu i pravilnoj podjeli rada. Uopće u vojsci nema nikakve odgovornosti pojedinih rukovodioca pred Partijom. Održavaju se šablonski sastanci na kojima se postavljaju kojekakva nevažna pitanja. Obrazovni sastanci održavaju se po dva puta nedjeljno iako je u naše redove došao veliki priliv novih boraca. Zbog toga moramo na sastancima

⁶⁴ U originalu izostavljeno.

što više pojačati rad. Također Partija u vojsci se osjeća kao slabi rukovodioc, što je dozvolila, da se nepravilno izdižu kadrovi. Neki novi borci iz legija i domobranstva uzdignuti su a stari borci koji se već više mjeseci i godina bore u našoj vojsci zapostavljeni su i nisu bili unapređivani. Osjeća se slabo rukovodstvo Partije u vojsci, što je Partija dozvolila da pojedini komesari i komandanti padaju u sve veće greške. Umjesto da je Partija pomogla da se odstrane te greške, ona je dopustila da se tih grešaka nakupi što više. Tako kada su pojedinci pali u velike greške, ona je postupila tako, da se ti isti liše čina ili dužnosti, umjesto da je Partija poduzela korake, da se podignu naši kadrovi. Također je primjećeno, da ono što zaključuje bat. biroi, da se to ne uzima u obzir, i ne sprovodaju se u djelo. To se osjeća u samom štabu i u četnim jedinicama. Pojedine jedinice ograničile su se na rad samo na pojedinim sektorima po političkoj liniji, ili po vojničkoj liniji, a nisu stvarno uočile potrebu koje se ukazuju u samoj jedinici. Tako na pr. ako bi se ukazao slučaj da se u našim jedinicama pojačao politički rad, onda part, organizacija nije poduzela jače mjere, nego je ostala po starom. Također se primjetilo, ako neki drugovi iz nekih jedinica boluju od tifusa, partior. se nije starala da se ti drugovi redovito peru, šišaju i da se očiste od ušiju i da se suzbije ta bolest. Također obzirom što je u naše jedinice došao veći broj novih boraca, to je neprijatelj počeo ubacivati veći broj špijuna, koji su imali zadatak, da miniraju našu vojsku iznutra. Partijska organizacija nije dala u zadatak da se suzbiju ti špijuni i da se stvori mogućnost, da Partija ima puni pregled o radu u vojsci nad pojedinim komesarima, komandantima, te da ima uopće punu kontrolu. Ona treba da pomaže i u vojničkim pitanjima, koja se tiču pravilne izgradnje naše vojske. Da se naša vojska snabdije sa odjećom i vešom part, jedinice nisu se povezale sa vanpart. organizacijama, sa AFŽ, NOO-ima i omladinom i ako ovi krajevi obiluju s plahtama, vešom i ostalim. Kada bi se naša part, organizacija povezala sa vanpart. organizacijama na terenu onda bi se i podigao autoritet vanpart. organizacije kao AFŽ, NOO-a u našoj vojsci. Osim toga osjeća se slaba saradnja naše vojske i part, ćelija sa NOO-ima i ako naša vojska kao politička vojska je sastavni dio narodne vlasti; da ona u što većem obujmu surađuje u izgradnji naše države, našeg državnog aparata.

Drug.....:⁶⁵

U vezi sa referatom druga Drapšina da naša Partija u vojaci nije postala stvarni rukovodioc, to su sva pitanja koja se nameću 32. diviziji. Jedna od najslabijih strana je birokracija naših štabova, koje se u posljednje vrijeme opazilo u svakom štabu bataljona. Naši šta-

⁶⁵ U originalu izostavljeno.

bovi bataljona da bi zadovoljili dužnostima, oni sami izdavaju naredbe i ne daju punu pomoć našim komandirima i polit, komesarima. To se točno osjeća isto tako i kod vojnih akcija, što je dovelo do tako teškog udarca, koji nam je neprijatelj zadao kod.....⁶⁶ Naši štabovi bataljona samo prenašaju naređenje na mlađe komandire i komesare, koji nisu tako vješti vojnim akcijama, mladi su i neiskusni. Tako je nastala pregrada između boraca i štabova bataljona. Naši borci kada dođu u štab gledaju kao neke strane ljude i tako umjesto da tu pregradu razrušimo, ona postaje sve veća. Da su imali ljubavi i odgovornosti prema Partiji, da su išli među borce srušili bi među njima tu pregradu. U štab. bat. dolazili su ljudi, koji su do pred nekoliko mjeseci došli iz domobrana. Oni nisu mogli pružiti borcima ljubav, koju bi trebao da ima svaki pravi komunista. Te pregrade treba razrušiti i od naše vojske učiniti ono što treba da bude naša vojska. Kao rezultat tog nepravilnog partij. rada, oni ne osjećaju svoju odgovornost pred Partijom, već pred svojim štabom. Partija nije dovoljno posvetila pažnju SKOJ-u. Događa se da se Skojevski sekretar mjenjao bez znanja part, organizacije. Potrebno je da part, organizacija posveti najveću pažnju Skoju, jer on je izvor naših snaga. Događalo se u našoj vojsci da su skojevci morali po nekoliko puta ići na stražu, obavljali su sve poslove jer im se govorilo »ti si skojevac, ti to moraš«. Rezultat toga je bio taj, da su mnogi od njih rekli »Ja ću ispisti iz Skoja, ja neću biti skojevac«. Da su im se objasnili ciljevi SKOJ-a, što je bila dužnost skojevskih rukovodioca, ti drugovi postali bi dobri komunisti. Odnos između naših operativnih jedinica i NOO-a iz temelja je pogrešan. Kada naše jedinice stižu u sela, one se ne obraćaju na NOO-e, nego same ulaze u kuće i time potkopavaju autoritet NOO-a, umjesto da ga jačaju i da sudjeluju na izgradnji narodne vlasti. Na našim part, organizacijama stoji da ispravimo te greške, da odstranimo te nedostatke. U našim jedinicama uvriježilo se, da su zamjenici komesara postali slabiji drugovi nego komesari i time se je rušio autoritet Partije. Drugovi borci gledali su u tim slabijim drugovima manje sposobne ljude i veći autoritet uživali su komesari četa. Vrlo je često slučaj da u našim jedinicama za komesare stavljaju se drugovi koji su sposobniji, ali ti komesari zbog nepravilnog rada odnose se omalovažavajući prema Partiji i ruše autoritet Partije. Naša Partija među borcima ne uživa onaj autoritet koji bi trebala da ima. Sastanci štabova održavaju se svakih 14 pa i mjesec dana. Sada treba da se upregnu sve snage i otklone nedostaci, da bi naša Partija postala stvarni rukovodioc, da joj se pojača ugled među borcima.

⁶⁶ U originalu izostavljeno.

Drug Buco:⁶⁷

Drugovi, ja bi htio da govorim o radu komunista u NOO-u. U prvom redu ja bi htio da iznesem neke nepravilnosti koje su drugovi učinili u NOO-ima. Što se događalo na terenu? Opazilo se da same part, jedinice u NOO-ima ne žive part, životom. Znamo jedan slučaj, gdje je jedan NOO održao sastanak bez da je za to znao i K. Komitet. Mi smo dobili takav dojam, da ti drugovi nisu nikakvi komunisti, tako aljkavi da ne polažu važnost na izgradnju države i organizacije naše narodne vlade. Drugovi koji rade u NOO-ima ne odnašaju se najbolje u radu i nisu duša NOO-a. Drugo u NOO-ima tužili su mi se na nepravilne postupke drugova partijaca prema njima. Još je jedna stvar, koja se primjetila i koju smo mi uočili, da u našim NOO-ima imade kojekakvih elemenata i mi smo pristupili čišćenju. No i kod toga počinile su se greške, jer su drugovi isključili neke drugove za koje nisu postojali opravdani razlozi, a isto smjenili su čitave NOO-e, često puta također bez naročito razloga. Zato možda što drugovi seljaci ne znaju onako pričati i pisati kao oni, a ostali su saboteri i štakori, koji se neprijateljski odnose prema NOO-ima i NOB. Mi čistimo naše NOO-e i uzimamo nove ljude, ali se jednim dijelom uzelo ljude koji su dobre gazde i koji znaju dobro govoriti, a nisu se oni uzimali, koji šute, koji ne znaju onako lijepo pričati, ali rade i odani su našoj borbi. Često se događa da siromašniji seljaci pitaju kako to da su samo bogati u NOO-ima. Naši NOO-i su slabokrvni i potrebna im je svježina, koju će moći dobiti prilikom poštenih i borbenih žena, te omladine. Događa se da drugarice žene izlaze iz NOO-a, ali mi to ne smijemo dozvoliti. Drugovi muškarci ne shvaćaju ravnopravnost žena no one su se pokazale borbenijim nego drugovi. Dizanje ugleda NOO-ima od ogromne je važnosti. Ne smije se dogoditi, da drugovi komunisti dolaze u NOO-e, kritikuju njihov rad, a da im se ne pomogne kad se uvidi greška. Mi treba da svestrano pomognemo NOO-ima u radu, a to ćemo moći samo na taj način, da svi drugovi komunisti na terenu se pozabave sa time što znače NOO-i i od kolike su danas oni važnosti.

Drug Crni:

Drugarica Anka govorila je o formiranju aktiva i u vezi s tim ja ću prikazati kako smo mi to pitanje riješili na svom terenu. Nema sumnje, da je naša partijska organizacija u posljednjim mjesecima imala ogromne žrtve. Mi smo uspjeli da obuhvatimo sa NOO-ima gotovo sva sela, tako da danas možemo reći da imademo u našem okrugu sve one uslove za čvrstu narodnu vlast. U svim kotarima formirani su KK, osim u kotaru Čakovec. Nema sumnje, drugovi i

⁶⁷ Gabrijel Vidović, član Oblasnoga komiteta KPH za Slavoniju.

drugarice, da smo mi mogli učiniti više. Vjerujem da je bilo objektivnih uslova, ali mi nismo iskoristili sve mogućnosti. Mi smo bili dosta veliki sektaši i to u pogledu primanja novih članova u Partiju. Mnogi NOO-i bili su bez ijednog člana Partije i logično je da nismo mogli tražiti, da budu barem djelomično samostalni. Mi smo uspjeli u posljednjih mjesec dana da povežemo sve partijske organizacije. Tamo drugovi, gdje nismo imali jače partijske organizacije, tamo gdje su oni bili slabiji mi smo prišli formiranju aktiva i oni su se pokazali naročito podesnim za rukovođenje vanpartijskim organizacija. Isto tako nismo imali takorekuć nikakve veze sa gradom i sa neprijateljskim uporištima, ali mi smo u posljednje vrijeme uspostavili vezu sa gradom i neprijateljskim uporištima i tamo formirali jedan mjesni NOO. Svi ovi uspjesi jasno je da nas nisu mogli zadovoljiti. Isto tako nas ne može zadovoljiti rad organizacije AFŽ, i mi nismo posvetili dovoljno pažnje da se omasovi. Isto tako nismo dovoljno pažnje posvećivali SKOJ-u. Naše partijske jedinice nisu se redovito sastajale, nisu se osjećale komunistima i jasno je da nisu bile rukovodioc u svim tim organizacijama. U posljednje vrijeme te partijske jedinice dobivaju veću pomoć od KK, a isto tako dobiva veću pomoć i SKOJ. Da se to stanje popravi osnovno jest, da se partijske jedinice redovno sastaju i to ne samo na radne sastanke, nego da se sastanu radi proučavanja partijske štampe i literature. Osim toga je potrebno, da se puna pomoć pruži našoj mladoj organizaciji SKOJ. Ako ćemo početi ovim putem onda ćemo u najskorije vrijeme imati veliki priliv novih članova u Partiju, gdje će biti osposobljeni za rukovodioce svih naših vanpartijskih organizacija i onda ćemo moći da stvorimo nove kadrove, koji su neophodno potrebni.

Drug Marijan:⁶⁸

Jedan od osnovnih nedostataka u krapinskom okrugu jest taj što se opazilo kod naših organizacija, da ne osjećaju novog vremena, da nisu dovoljno ušle u probleme, koji su se pojavili. Mi imamo oslobođeni teritorij i prema tome osnovnih problema ekonomskih, iz školstva, zdravstva, ali to drugovi nisu uočili. O tome se mnogo pisalo u NAPRIJED i mi treba da te nedostatke otklonimo. U našim organizacijama nije dovoljno razvijen osjećaj odgovornosti. Treba da postoji jedan sistem kontrole. Na taj način mogli bi da pozovemo na odgovornost za svaki neizvršeni zadatak. U našim osnovnim part, organizacijama — ćelijama uloga sekretara nije dovoljno jasna i o samom sekretaru ovisi sav posao, pravilna raspodjela rada, uspjeh rada, te part, organizacije moraju mu posvetiti

⁶⁸ Ivica Gretić, sekretar OK KPH Krapina.

više pažnje. Potrebno je da se prouči naša part, štampa. Potrebno je osnovno znanje, koje će drugovi steći na nižim part, kursevima koji će se održavati kod K.K.

Imali smo jedan naročiti slučaj na zlatarskom kotaru. Prije 4 do 5 mjeseci, gdje u jednoj fazi poleta naroda i oduševljenja za NOB part, jedinica postala kočnicom razvitka borbe. Evo kako: jedinica se sastojala od starih ljudi, koji su naučeni na povučeni rad, strogo konspirativni i u momentu kada je prerastao narod, nisu osjetili preokret, da se mase naroda dižu u borbu, te su stali na put mobilizaciji. Mi smo bili prisiljeni da iz te jedinice izlučimo one koji su bili dobri, te ih poslali u vojsku, a jedan dio nepopravljivih oportunisti isključili iz Partije. Poslije rješavanja toga pitanja na zlatarskom kotaru bilježimo uspjeh i napredovanje. Dalje bi htio da naglasim, da sektaštvo još danas postoji na našem okrugu. Zagorski kraj je veoma siromašan i veliki broj seljaka zaposlen je u rudnicima. Imaju zemlju ali ih smatramo kao radnike. Kod tih naših zagorskih seljaka razvijena je ljubav prema Komunističkoj Partiji. K.P. uživa autoritet, što se vidi po tome, da se zagorski seljaci ne obraćaju na NOO-e nego na kotarske komitete. Čak moramo da nastojimo da ne bi išao ugled tih KK na uštrb NOO. Ima mnogo primjera odanosti Komunističkoj Partiji. Mnogi pojedinci govore — ja sam već od ranije komunista. Treba te ljude obuhvatiti, kandidirati raditi s njima i primati ih u Partiju. U posljednjih 2 mjeseca primili smo u Partiju 60 novih članova, ali kod toga treba da pazimo da ne pređemo u drugu krajnost, da uzimamo ljude u Partiju, a da ih ne prokušamo. Mi smo to sektaštvo prebrodili i poći ćemo dalje tim putem i razvijati Narodno-oslobodilačku borbu.

Drug Mađarić:⁶⁹

U vezi sa organizacionim pitanjem učinili smo jednu grešku i to da smo drugove rasporedili po raznim sektorima, te je došlo do toga, da se je rad jednostrano razvijao. Za popularizaciju odluka II. zasjedanja AVNOJ-a uložili smo mnogo truda i rada, ni ipak nismo uspjeli da same te odluke pretvorimo u krv i meso naroda. Te odluke nisu naišle na punu podršku. Nismo uspjeli pokrenuti široke mase, da se poveže fronta s pozadinom. No zahvaljujući drugovima iz Obi. komiteta ovo je ispravljeno. Vrlo je lijepo drug Savo rekao o našem radu part, organizacije: to je kolos na drvenim nogama. Vjerujem, da se ta greška nije dogodila samo na našem kotaru, već i na ostalim kotarevima i da to treba najhitnije ispraviti, da naše part, organizacije uposlimo za uspostavu nove, mlade države.

⁶⁹ Drago, sekretar KK KPH Đurdevac.

Drug Malina⁷⁰ član OK Čazma:

Drugovi i drugarice! Pred nas su se postavili krupni zadaci. Kako vidite iz referata druga Save pred nas se postavlja pitanje obnove države. Kako ćemo je izgraditi. Događali su se mnogi nedostaci, a to je da su se u naše odbore uvukli ljudi koji nisu bili voljni da se bore, koji nisu bili odani našoj borbi, i prema tome nisu mogli svršavati zadaće koje su se pred njih postavljale. U odbore uvukli su se razni petokolonaši, te se dogodilo da su čitavu odbori otišli u uporišta. Kako se je to moglo dogoditi da part, organizacija nije povelu računa o tim ljudima koji se biraju u odbore. Kako se je moglo voditi računa? Moglo se na taj način da prije svakog biranja odbora u selu treba promotriti selo i ljude, koji će biti birani. Drugovi, jedno je izgubljeno iz vida, da u našim odredima, koji operiraju na ovom području nisu učestvovali u biranju odbora u svojim selima, a u brošuri rada NOO-a se kaže da mogu biti birani. Da su u tom biranju sudjelovali i naši borci, naravno svaki u svome selu, ne bi se događalo toliko grešaka, jer oni poznaju svoje selo, ljude i oni bi bili garancija i nebi se dogodilo da na površinu isplove razni mračnjaci. Drugovi, u buduću kada se vrši biranje odbora trebalo bi svakako obavjestiti vojnike, koji se nalaze na tom sektoru i čak šta više da budu birani. No ne s time, da se njih nastoji izvući iz vojske, nego da oni od vremena do vremena dođu da vide kako se radi. To će biti jedna garancija, da će naši NOO-i postati zaista jedna narodna vlast. Prilikom popularizacije II. zasjedanja AVNOJ-a pokazao se jedan nedostatak, a to je da drugovi nisu uzimali u obzir kakvo je stanje bilo u selu. Zbog toga se i dogodilo, da su mnogi seljaci pobjegli od svojih kuća. Te greške koje su počinjene treba ih najhitnije ispraviti. Dešavalo se je da su u mjesne odbore birani ustaše, umjesto da se u te odbore stavili iz sela poštene ljudi, koji bi se za našu stvar žrtvovali i time koristili NOB.

Drugarica Maca:⁷¹

Drugovi i drugarice! Mi sada kada prolazimo kroz selo, kada održavamo sastanke s narodom vidimo, da kampanja za popularizaciju odluka II. zasjedanja AVNOJ-a, kako su to već ranije i ostali drugovi iznesli, te odluke nisu postigle svoj cilj. Drugovi ja bi htjela da kažem, našto smo nailazili prilikom održavanja sastanaka. Naš narod tuži se na postupak naše vojske. Na sastancima oni su se odnosili sa strahom i nakon duljeg razgovora s njima govorili o tom postupku vojske. Nije rjedak slučaj, da u kuću dolazi drug, koji sa stola baca molitvenik. Oni se tuže da naši borci imaju velike zahtje-

⁷⁰ Joso, član OK KPH Čazma.

⁷¹ Gržetić, članica Glavnoga odbora AFŽ Hrvatske.

ve u pogledu hrane i spavanja, odlaze sami na tavan, da si uzmu hranu, a ima i takovih slučajeva, da naši borci dižu pušku na seljaka. Redovno se događa da govore seljacima banditi i to zbog pojedinih bandita u samom selu., u kojem ima i poštenih seljaka i s njima se postupa kao s neprijateljem. Naši drugovi osjedaju kod kulaka s njima se zadržavaju, dok su ostali po strani. Drugovi, mi smo naišli na terenu, da u NOO-ima nalaze se kulaci i siromašni seljaci. To su nažalost dva tabora. Ti isti kulaci naređuju siromašnim seljacima da dadu kola i konje po nekoliko puta, dok oni moguće nisu dali ni jedanputa. Naše part, organizacije ne vode računa o tome, da vide kako je selo raspoloženo prema tim našim NOO-ima, prema našim borcima, što selo misli kada prolazi jedan naš odred. Imade takovih slučajeva, da na sastancima seljaci sa strahom govore o pogreškama NOO-a, ili o greški pojedinaca. Imade takovih slučajeva, da na sastancima odbora AFŽ-a obično kulačke žene izazivaju kavgu i čitav sastanak rasprše. Žene sa sastanka odlaze a da nisu rekle ono što misle, nego kasnije poslije sastanka govore mnogo toga, što im je zaista teško i što im čine te žene. Na sastancima naši seljaci strahuju da kažu da je nešto nepravilno učinjeno. Naše part, organizacije treba da odgoje NOO-e a i čitavo selo, tako da oni osjećaju život i uzimaju u svoje ruke. Ovako ćemo uvući mnogo seljaka i mnogo žena u našu borbu. Drugovi, nije samo to pitanje. Seljaci kažu: u NOO-e uvukli su se ljudi, koji su prije pljačkali i za vreme Jugoslavije, pa i onda kada su ovdje bili Švabe. Naši partijci nemaju partijske budnosti, jer ne vide sve ono što se u selu događa. Naši partijci često puta ne nailaze na simpatije i povjerenje svog sela. Ima ljudi, koji ti, kada dođeš, kažu sve u lice, ali ne kažu partijcima toga sela. To znači, da drugovi nemaju veze i kontrolu po svakodnevnim pitanjima u svom selu, da nemaju niti najuže veze sa NOO-om, niti ih kontroliraju, niti pomažu. Često puta neznaju da uoče najvažnije stvari. Sjećam se jednog kotarskog savjetovanja. Drugovi su uzimali potpuno oportunistički stav. Kada je jedan član Okr. komiteta, iznio da treba tako i tako nešto izvršiti, oni nisu to učinili. Mnogi se plaše izvršiti neke zadatke, jer se boje da će doći banda, i s time se nažalost naši drugovi partijci slažu. Oni uzimaju potpuno oportunistički stav i sjede na dvije stolice. Ako drugovi partijci ovako postavljaju stvari, razumljivo je da ni selo drugačije na to gleda. Kakvi su nam članovi partije u selu, takvo nam je i čitavo selo.

Pitanje pijanstva. Drugovi često se događa, da naši članovi partije dolaze pijani na masovne sastanke i zaboravljaju na svoju dužnost i neznaju po kakvom su zadatku došli. Htjela sam reći i to da naši drugovi, koji dolaze iz gradova, razni namještenici, unose u redove naroda onaj tipični malograđanski mentalitet. Ako dođeš u

kuću pojavljuje se malograđanstvo u pjevanju raznih pjesama i govoru prostih viceva. Ti drugovi lupaju se u prsa da su komunisti, ali kojim pravom. Eto vidite drugovi i drugarice, to su pojave, koje nas lupaju po glavi i zbog čega su naše antifaš. organizacije zaista tako slabe. Naši drugovi partijci trebali bi da odgajaju NOO-e i sve antifašiste, da im sami budu primjerom, pokazati čitavim selima da se mi borimo za nešto novo, da bacamo svu trulež, koju smo nasljeđili od Jugoslavije, da se borimo za jedan ljepši i pravedniji život. Treba da odbacimo razvrat i pijanstvo i da svojim primjerom pokazemo, kakvi treba da budemo, onda će i naše organizacije biti odraz nas. U izgradnji i obnovi naše države moramo paziti i na te stvari. Moguće će netko reći, da su to sitnice, da to nije važno. To je i te kako važno, jer seljaci paze što se govori i kako se ponašaju naši drugovi borci i drugarice, kada dođu u selo. Često puta je selo bolje nego što su naši partijci. Ako govoriš s nekim partijcem i ukažeš mu na grešku, on ti odgovori: pa nije to tako strašno, drugim riječima nije važno. Stvar se nastavlja dalje. Naši drugovi part, nisu još shvatili ozbiljno koliko je važno posvetiti pažnju radu AFŽ. Što je nastalo u Moslavini od čitavog niza odbora? Oni su se raspali, jer nisu part, organizacije povele računa o njima, nego je čitav rad bio prepušten drugaricama bez iskustva. Zato imademo sada takovih slučajeva, da su se u odbore uvukli razni nenarodni elementi. Ako odbori AFŽ, part, organizacije i NOO-i ne vide da neprijatelj preko žena unosi u selo svoju štampu i onda će se dogoditi, kao u jednom selu, gdje je neprijatelj preko žena proturao oko 200 novina. A kako naša štampa prodire u naša sela? Što se događa s njome. Naši drugovi iz nje frču cigarete i zato ima neprijateljske štampe mnogo više i njegova je djelatnost mnogo jača. Mnoge žene odlaze u uporišta i služe kao špijuni neprijatelju, a druge žene opet imaju uticaj na pasiviziranju žene. Žene ne smiju ništa da kažu, jer se pojedini odbornici prijete. Mnogi govore da nevalja selo. Drugovi nevaljamo mi i kad ćemo mi valjati, valjat će i selo.

Drug Kožar,⁷² član K.K. Križev.:

Naš kotar je jako šaren. U našem kotaru prije 6 mjeseci bila su samo 3 člana partije. Prema tome kada nije bilo partijaca, nije se moglo raditi, a ono što se radilo, nije se moglo kontrolirati. Osim toga pojedinci nisu znali kako treba da rade i što treba raditi. Seljaci vole Partiju, ali pošto naši odbornici nisu bili kako treba, nisu provodili part, liniju, nisu uspjeli da narod povežu uza sebe. Seljaci i žene odlaze u neprijateljska uporišta, jer se oko nas nalaze sama uporišta i naveliko švercaju, dok muškarci odlaze u neprijateljsku

⁷² Đuro,

vojsku. Uslijed čestog zaljetavanja bande bilo bi potrebno, da se na ovaj teren pošalje jedna jedinica, jer je narod zaplašen. Teror bande je velik. Banda pljačka, pali i ubija. Oni nisu vidjeli jednu našu jaču vojnu snagu i mnogi seljaci bi se vratili iz neprijateljske vojske, jer su oni poštene, ali uslijed straha pred bandom, koja im se prijeti, da će im popaliti kuće, ne vraćaju se.

Drug Baršić:⁷³

Drugovi i drugarice! Veoma malo pažnje posvećivalo se vojno-pozadinskim stražama, koje treba da štite našu pozadinu. Dešavalo se i dešava se, da drugovi iz odreda pošalju novake u te straže, koji nisu shvatili dužnost onako kako bi to trebalo. Mnogi seljaci tuže se na te straže i na njihov brutalan postupak, da se ponašaju kao neki žandarmi, a ne kao pripadnici narodno-oslobodilačke vojske. U vojno-pozadinske straže trebalo bi poslati, poštene iiskusne borce, koji će znati štititi našu pozadinu. Ti drugovi iz vojno-pozadinskih straža svojim postupcima pokolebali su autoritete NOO-a, jer oni sami određuju gdje će jesti i boraviti. Kako to spriječiti? Najveću pomoć tome treba da pruže part, organizacije.

Drug Jambrešić,⁷⁴ sekr. K.K. Bjelov.:

Mnogo imade općina u kojima ima vanpart. organizacija, dok s druge strane imade općina u kojima ima samo part, ćelija. Treba provesti pravilan raspored part, članova na terenu. To u početku ne bi išlo lako, ali sistematskim i pravilnim radom to bi se postiglo. Osim toga mi treba da upremo sve sile, da sve poštene iz redova HSS-a povučemo u NOB. Dešavalo se, da su se u NOO-e uvukli razni špekulanti i ljudi neprijateljski raspoloženi prema NOP i zbog toga treba da se pristupi odmah čišćenju.

Drug. Lepa:⁷⁵

Drugovi i drugarice! Ja bi se dotakla više organizacionog pitanja.

Ja mislim prije nego što pređem na organizaciono pitanje, da samo napomenem što obuhvaća organizaciono pitanje. Organizaciono pitanje obuhvaća komitete, ćelije, njihov život, njihov rad, i njihov sastav. Drugo obuhvaća rad naših kadrova, a treće očuvanje naše Partije od udaraca neprijatelja, što se naročito tiče u gradovima.

Drugovi u toku NOB a i neposredno prije nego što je ona počela naša Partija izgubila je veliki broj svojih članova. U samom početku palo je od neprijatelja 10 naših drugova među njima i drug Ker-

⁷³ Ivica, zamjenik komesara Bjelovarskoga NOP odreda.

⁷⁴ Marijan

⁷⁵ Perović, član Oblasnoga komiteta KPH za zagrebačku oblast.

šovani. U toku ustanka također je palo veliki broj dobrih, odanih i probranih kadrova. Kada uzmemo to u obzir, vidimo da se kod nas postavlja pitanje, kao najvažnije pitanje, proširenje naše Partije sa novim mladim kadrovima. Ne može se kazati da priliv partijskog članstva nije velik. Pogledajmo da li je taj novi partijski kadar na visini onog starog. Možemo kazati da nije. Pred nas se postavlja zadatak da ga mi podignemo na visinu staroga kadra, da on bude također odan, da bude mogao izvršiti tako krupne zadaće. Mi vidimo da možemo zahvaliti našem starom kadru, koji je možda bio najodaniji kadar poslije Boljševičkog, a novi mladi kadrovi treba da budu isto tako odani. Imade slučajeva da su naši mladi kadrovi pred teškoćama odstupili, a ne možemo danas kazati da ga ne bi mogli podignuti na visinu onih starih. To novo članstvo treba da bude budno. Ne smije pred zadatcima odstupiti nego naći mogućnosti da ih savlada. Primjećuje se, češće puta, da naši drugovi imaju pogrešnu praksu, da idu linijom manjeg otpora, tako da je njima lakše raditi. Što to znači, da naši drugovi idu linijom manjeg otpora? Znači da treba da se naši drugovi vaspitaju, da se odgajaju više na savladanju teškoća, da oni rade linijom težeg otpora, učeći se da savladaju tu liniju teškog otpora i da tako postanu pravi komunisti. Drugo pitanje. Da podignemo naše nove kadrove potrebno je da naše kadrove učinimo komunistima, da budu marksisti, da savladaju našu naučnu marksističku teoriju. Potrebno je da se upoznaju sa marksizmom, koji će im osvijetliti put, pa će imati uvijek pred sobom perspektivu sigurne pobjede. Imade mnogo mladih članova naše Partije, koji pokleknju zato što nemaju jasnu perspektivu pred očima. Na nama stoji drugovi, na nama je greška da ti mladi drugovi pokleknju. Da su se oni upoznali sa osnovnim naučnim zadacima marksizma oni ne bi pokleknuli, već bi bili sigurni da je pobjeda na našoj strani. Dakle mi treba da od komunista učinimo marksiste, da bi bili čvrsto uvjereni u svoju pobjedu. Drugovi, ja mislim, da se mi ne bi smjeli zanositi s našim velikim pobjedama. Naša Partija postigla je ogromne uspjehe. Ako smo mi postigli velike uspjehe moramo i na kraju pobjediti. Danas kada smo mi postigli tako velike uspjehe na pojedinim okruzima, to se u dovoljnoj mjeri ne pokazuje ili da nije na visini onoga...⁷⁶ Mi nismo u stanju da radimo, a ne budemo li sebe svakodnevno kontrolirali, kako da odклонimo teškoće i ispravimo greške. Jedno drugo pitanje je čišćenje Partije. Naši drugovi su tom pitanju pristupili nesigurno. U Partiji se nalaze ljudi koji nisu vrijedni da budu članovi Partije. S druge strane, drugovi su pali u drugu grešku, oni su iz Partije bacali drugove koji

⁷⁶ U originalu izostavljeno.

nisu bili za izbacivanje. Treba drugovi stvarno dobro promisliti kada i koga bacamo iz Partije. Treba imati smjelosti u čišćenju Partije, a drugo mi se toga ne trebamo bojati, jer je ona uvijek nakon čišćenja ojačala. Partija je uvijek jača poslije čišćenja. Često puta je bolje da imade 25 nego 50 članova i da tih 25 članova izvrši zadatak onako kako je to Partija pred njih postavila, a ne da mi dajemo direktive, a naše organizacije su nesposobne i nemoćne da te zadatke izvrše.

Proširenje Partije. Kada primamo novo članstvo moramo paziti odakle uzimamo to novo članstvo. Prisustvovala sam jednoj kotarskoj konferenciji na kojoj je bilo 40 članova; od toga 13 obrtnika, jedan trgovac, jedan bilježnik, ostalo seljaci, a nijednog radnika. Osim toga prisutno članstvo bili su sve stari ljudi zabrinuta lica i jednim pogledom vidiš, da ti ne mogu da pristupe teškim zadatcima. Hoću da kažem da nije svejedno tko je u Partiji. Prvenstveno treba da u našu Partiju uzimamo radnike. Naša Partija u vojsci pokazala se čvršća, kad smo imali više radnika. Da je zaista naša vojska bila jača i čvršća gdje je bilo više radnika, pokazalo se to u borbama sa četnicima. U istočnoj Bosni naša VI. Brigada u borbama sa četnicima izašla je čista. U Bos. Krajini imade vrlo dobrih odreda, koji su sastavljeni od radnika tvornice »Šipad«. Oni su se najdosljednije borili protiv četnika. Socijalni sastav je vrlo važan. Ako ćemo imati radnika u Partiji onda će nam ona i biti čvrsta. Koordinaciju rada nismo postigli, jer svaki za sebe radi. Partija je izvor svega. Zaboravila sam, ne sjećam se da li je Lenjin ili Staljin rekao,

— »Partija je motor, koji pokreće mase u borbu preko raznih transmisija« — Za vrijeme Jugoslavije imali smo sindikate, a danas imamo AFZ. To treba da mi pokrećemo. Centar treba da bude partijska ćelija. Kad to bude, onda se neće postavljati pitanje koordinacije.

Kolektivno rukovođenje. Niti u našim ćelijama, niti u višim komitetima nema kolektivnog rukovođenja. Što znači kolektivno rukovodstvo? To znači da se drugovi u Komitetu sastanu i da razmotre svoj teren. Ako ne znaš kakav je teren, onda nemožeš niti donijeti nikakav plan. Treba da znadu kakav je narod, kakva su politička strujanja i kakvi su organizacioni problemi. Kad se sve to iznese onda se drugovi zadužuju po tim svim pitanjima i kasnije svaki od njih odgovara za ono što su učinili. Uvijek treba da se sva pitanja kolektivno rješavaju.

Rad u vojsci. Drug zamjenik komesara je dobro primjetio, da se u pozadinskim stražama nalaze novomobilizirani drugovi, koji se familijarno odnose prema seljacima, vlada podmićivanje i svemu tome treba odlučno stati na put, jer i narod onoga kraja konkretno u Đurđevcu kaže, da tu treba da budu stari borci, iskusni, a istovre-

meno, koji će znati politički raditi sa narodom. To je važno pitanje, koje treba riješiti.

Komandanstvo kod naših drugova. Mnogi naši drugovi osjećaju se više komandantima, nego članovi Partije. U većini slučajeva štabске ćelije ne raspravljaju kako će riješiti neke važne probleme, nego se raspravlja kako će se nekoga deknuti. Pojavljuje se dezertstvo u većoj mjeri. Trebalo je pitanje dezertstva ispitati koji su uzroci i kako da se riješi, a nije pitanje kako će se nekoga deknuti glavno. To tako važno pitanje, gdje se je trebalo udubiti, a ne ga površno riješiti, kako su to oni činili.

Rad u gradovima je vrlo težak. Nikada nije bio tako težak kao danas, pa ni za vrijeme jugoslavenskog najžešćeg terora. Kad se stupa rješavanju tog pitanja mora da se pronađu drugovi sa iskustvom u tom radu, jer oni koji nemaju iskustva odmah padaju od neprijatelja. Još je jedna stvar, a to je da neprijatelj danas u gradovima ima posve nove metode u borbi protiv naših organizacija i tim novim metodama treba da se suprostavimo našim novim metodama. Pored redovnih agenata na ulicama oni imaju i rajonske agente, koji kontroliraju kretanje u tom rajonu, i zbog toga je vrlo teško raditi. Imade mnogo slučajeva da hapse ljude, čije im se držanje čini sumnjivo. Iskustvo iz Broda, Zagreba i Osijeka pokazuje da se u gradovima može raditi i boriti se protiv policije... U zadnje vrijeme izginulo je veliki broj naših dobrih drugova, i gotovo ne prođe dan, da ne bude netko od naših drugova uhapšen.

Drug Car:⁷⁷

Na našoj oblasti u radu sa SKOJ-em i odnosu i pomoći naše Partije SKOJ-u vidjelo se jedno, a to da naši drugovi u općinskim i kotarskim Komitetima nisu dovoljno posvećivali pažnje u problemima SKOJ-evske organizacije. To se najviše očitovalo u čišćenju naše SKOJ-evske organizacije. Izbacivali su se drugovi, a samo za to što se nije poznavala linija naše Partije. To se vidi da općinski i kotarski Komiteti nisu na nekim mjestima dobivali pomoć. Po pitanju drugova partijaca koji su u SKOJ-evskim komitetima. U okružnom komitetu SKOJ-a drugovi partijci stvorili su partijsku jedinicu. Oni su se sastajali i na tim sastancima učinjen je dnevni red na kojima se redovno pretresala politička situacija. U pitanju samog odgojnog rada naših mladih komunista sa strane naše partije mora se posvetiti više pažnje. Mi smo postavili pred Komitete da se proučava materijal. Bez pomoći Partije naši Komiteti osjećali su se nemoćnim. Po tom pitanju treba posvetiti više pažnje.

⁷⁷ Petar, politkomesar XII NOU brigade XII udarne divizije NOVJ.

Skok-evska organizacija u vojsci u zadnje vrijeme imala je vrlo velike gubitke. Nije se posvećivalo pažnje, da ti drugovi ne ginu tako ludo. To se pokazalo kod zadnje akcije kod Čagljina, gdje je poginulo 17, a izbačeno iz stroja 55 SKOK-evaca.⁷⁸ Nije se posvećivalo dovoljno pažnje našim najboljim drugovima, koji bi postali članovi Partije za kratko vrijeme. Pitanje čišćenja SKOK-evske organizacije. Sa strane naše partijske organizacije potrebno je da se posveti veća pažnja da se to čišćenje pravilno sprovodi. Pravilan odnos SKOK-evske organizacije prema Partiji moći ćemo tražiti i zahtijevati onda, kada će se SKOK-u pružiti puna pomoć.

Lončarić:⁷⁹

Drugovi i drugarice! Između ostalih pitanja koje su drugovi pokrenuli nije dotaknuto jedno pitanje, a to je pitanje naših drugarica u vojsci. Naše drugarice u našim jedinicama nalaze se već po 15 — 18 mjeseci u borbi. Ne može se reći, da su one rđave — najbolji borci, one su mitraljesci, uvijek prve, uvijek jurišaju, a po pitanju njih uzima se jedan nepravilan stav. Rijetki su slučajevi da su naše drugarice rukovodioci. Njih se u tom smislu zapostavljalo i to zbog toga što se u našim jedinicama vrlo malo govori od strane rukovodioca i komesara o ulozi žene u našoj borbi. Nigdje se o njima ne piše, ništa se o tim drugaricama ne govori. Te drugarice, koje su dugo u borbi fizički su iscrpljene i treba ih postaviti na neke dužnosti izvan vojske. One bi vrlo dobro radile u svojim selima odakle su u radu NOO-a. Trebalo bi povesti računa o tim drugaricama, koje ne mogu više da podnesu napor.

Drugo pitanje jest teoretska izobrazba naših drugova, koja je dosta teška. Mi odašiljemo na kurseve drugove, ali oni dolaze sa vrlo malo znanja. Mi smo riješili da organiziramo jedan kurs pri štabu divizije, ali nam je tu potrebna pomoć, jer nemamo materijala.

Drug Šaraj čič:⁸⁰

U vezi sa referatom drugarice Anke po organizacionom pitanju treba da budu ćelije i općinski komiteti štabovi NOP u svojim mjestima. Međutim na terenu virovitičkog okruga oni to nisu u potpunosti. Rad partijske jedinice i općinskih komiteta imade neki sadržaj. Taj sadržaj rada sastoji se u tome, da partijska jedinica i općinski komiteti raspravljaju pitanja, koja bi trebali raspravljati mjesni i općinski NOO-i. Partija ne rukovodi ni u kojem slučaju sa radom SKOK-a i AFŽ-a, dok u radu NOO-a rukovodi. Međutim se pokazalo i

⁷⁸ Vidi: Zbornik VII, tom V, knj. 23, dok. br. 115 i 128; knj. 24, dok. br. 47.

⁷⁹ Vlado, politkomesar XXVIII divizije NOVJ.

⁸⁰ Ivo, sekretar OK KPH Virovitica.

to naročito kod mobilizacije da su se u Partiju uvukli i takvi ljudi, koji kad je vršena mobilizacija nisu se htjeli odazvati pozivu, nego su ostali kod svoje kuće. NOO-i u nekim krajevima nastali su spontano i oni su bez kontrole Partije spremno su se odazvali pozivu da stupe u vojsku. Na virovitičkom kotaru u nekim partijskim jedinicama rad pravilno teče, dok u drugim rad ne zadovoljava. Osnovni razlog je taj, da je kvaliteta partijaca slaba. Drugi nedostatak je taj, što partijske organizacije i pojedini članovi Partije nemaju nikakve inicijative. Također je važno i to da kod partijskih organizacija nema snalažljivosti. Kad uočimo te nedostatke moramo znati i te nedostatke odkloniti. Paziti na kvalitet partijskih organizacija da one mogu rukovoditi svim antifašističkim organizacijama, NOO-ima, AFŽ-ima i SKOJ-a. To će se riješiti tako, da se pruži puna pomoć od viših partijskih foruma. Nedostatke snalaženja u mnogim problemima također neće moći naši partijci, koji su mladi rješavati sami. Jedan od nedostataka jest taj, što su se u Partiju uvukli ljudi, koji tu ne spadaju. To treba rješavati čišćenjem, a isto tako treba posvetiti mnogo brige tome, da se vodi stalna kontrola nad radom pojedinih partijskih organizacija i to moraju preuzeti na sebe viši partijski forumi.

Drug Tolja:⁸¹

Pred našu partijsku organizaciju postavlja se veliki zadatak izgradnja naše nove državne vlasti. Istina je da mi već danas na našem teritoriju imamo izvjestan aparat, no u mnogim slučajevima da nova vlast ne zasluhuje da se zove narodna vlast. I to iz dva osnovna razloga. Prvo što u našim NOO-im ima ljudi, koji su neprijateljski raspoloženi prema našoj borbi, drugo imademo odbore, gdje ne bi mogli reći da su neprijatelji, ali ljudi nevješti i nepokretni i ne umiju da se snalaze. Pred naše partijske organizacije, kao što je drugarica Anka podvukla postavlja se izgradnja i učvršćivanje naše narodne vlasti. Jedan od najboljih načina kako da očistimo NOO-e od tuđinskih elemenata jesu masovni sastanci. Tu baš dolazi do punog izražaja da naše ćelije i komiteti mogu da preko tih masovnih sastanaka pronose u djelo sve one potrebe, koje se pred narodnu vlast postavljaju za što bolje jaćanje vlasti i za razvitak narodnog života. Što se dešavalo kod masovnih sastanaka; u većini slučajeva nisu se održavali, a gdje su se održavali smatrali su se kao mitinzi. Na tim masovnim sastancima treba da se raspravljaju svi problemi sela i da na tim masovnim sastancima ćlanovi Partije povedu diskusiju, i da tako povedu narod u borbu. Ovim masovnim sastanci-

⁸¹ Bogdan Crnobrnja

ma postizavamo dvije stvari. Prvo da naučimo naš narod da imade pravo da kontrolira rad NOO-a. Mi to danas ne činimo i naši drugovi komunisti morali bi se tom stvari pozabaviti. Pitanje kako ćemo učvrstiti našu narodnu vlast. Bilo bi zgodno, da naši drugovi iz vojske i drugih antifašističkih organizacija učestvuju na tim masovnim sastancima.

Drugi način kako ćemo izvršiti čišćenje u NOO-u jesu izbori pred kojima mi stojimo za vrlo kratko vrijeme. Mi nismo do sada uspjeli da obuhvatimo, da naši najbolji sinovi učestvuju u narodnoj vlasti. Već sada moramo vršiti izvjesne pripreme za slijedeće izbore. Kotarski komiteti uz pomoć kotarskog NOO-a već sada treba da izrade čitav plan tko može i tko treba da uđe u NOO, a ne da nas izbori zateknu nepripravne. Prema tom planu treba da u NOO-e uđu najodaniji ljudi, koji će poslužiti, da narod zaista steče u NOO-e povjerenje. Treba nastojati da narod izabere te ljude, a ne neke švercere, smutljivce i špekulante. Ako ćemo tako pristupiti tim stvarima — izgradnji i učvršćenju narodne vlasti — onda ćemo izvršiti zadatke, koje pred nas postavlja Partija.

Drug Dane:⁸²

Drugovi vidjeli smo iz samog referata druga Save, da naše organizacije vode pomirljivost prema neprijatelju. Kad pogledamo zašto naše organizacije vode tu politiku pomirljivosti, treba da uvidimo najprije tko je u našim organizacijama. Drugovi, kad se jednog druga uzelo u Partiju i kazalo da ulazi u O.K. i kada su se pred njega postavili zadatci isti je rekao: »Što će moja milijunska vrijednost kod kuće«. Drugovi ako bi mi prilazili takovim ljudima nećemo moći voditi nepomirljivu borbu. Drugovi su naglasili koliko imade sirotinje, koja je odana našoj borbi, koja voli našu Partiju, a ne prilazi se njima, koji su najborbeniji i najodaniji našoj Partiji.

Drugovi naše partijske organizacije na sastancima nisu imale kritiku i samokritiku, tako da su pojedini drugovi padali iz greške u grešku i kad se toga nakupilo nije se moglo preko toga prelaziti već su se pojedini drugovi smjenili, što su oni smatrali nedrugarstvom između drugova. Drugovi partijska organizacija posvetila je vrlo malo pažnje vanpartijskim organizacijama a naročito AFŽ-u. Što se tiče pitanja pomoći, SKOJ-a, nije bila onakva kakva je trebala da bude. Ako je u partijskoj organizaciji jedan drug zadužen po pitanju SKOJ-a događa se to, da taj drug nije upoznat sa problemima SKOJ-a i ne može da pruži pomoć SKOJ-u. Drugovi trebalo je više posvetiti pažnje da članovi SKOJ-a ulaze u NOO-e i da rade u njima.

⁸² Danilo Vuksan, sekretar Oblasnoga komiteta SKOJ-a za zagrebačku oblast.

Drug Šobajić:⁸³

Teoretski rad u vojsci je vrlo slab. Mnogi drugovi još nisu upoznati sa linijom NOB. Zato je dužnost partijskih organizacija da na tom porade, da drugovi steknu neko teoretsko znanje. Odnos između partijske organizacije u vojsci i partijske organizacije na terenu vrlo je oskudan. Među vojnim jedinicama imade često pojavu, da drugovi iz jedne brigade zaviđaju uspjeh drugoj brigadi iz čega se vidi, da nije razvijeno drugarstvo. Često puta iz jedne brigade prelaze samovoljno u drugu, kada ih se prekomanduje iz njihove stare jedinice. Ima slučaj, da je u 28 diviziji čak komesar čete dezertirao i njegov zamjenik u svoju staru jedinicu. Sami članovi Parije jedne jedinice goje prema drugoj jedinici izvjesno nepovjerenje. Događa se da drugovi neće da idu u brigadu, jer žele da ostanu u odredima. Partijska organizacija nije kod tih drugova dovoljno razvila svijest i ljubav prema našim brigadama. Treba istaknuti, da će oslobođenje naših naroda izvršiti brigade i korpusi, a ne partizanski odredi.

Drug. Vlatka:⁸⁴

U NOO-ima imade jedan nedostatak, a taj je, da direktive ZAVNOH-a ne proučavaju i izvršuju NOO-i a još manje partijske jedinice. Drugovi treba da znaju, da su direktive ZAVNOH-a direktive Partije i da drugovi partijci treba da izvršuju te zadatke. Naš teritorij svakog dana sve je veći i zadatci koji se postavljaju pred nas su veliki. Mi treba da dademo nove upute u radu, koje će odgovarati razvitku naše borbe. Odgovornost NOO-a je slaba. Cijeli NOO treba da bude odgovoran za rad, a ne samo pojedini drugovi.

Drug Rato:⁸⁵

Drugovi i drugarice. Ja mislim da je ovo savjetovanje do sada do ovog momenta dalo ogromne rezultate. Iznjeti su mnogi problemi i da su stvarno učesnici unjeli svijetla u radu partijske organizacije u ovim krajevima. Međutim jedno pitanje o kojem smo mi čitavo vrijeme govorili i stavljali je na prvo mjesto o toj stvari nije se raspravljalo. Izgleda kao da smo zaobišli to važno pitanje, kako da se rješi glavni zadatak, koji se danas postavlja pred nas a to je, da se mi nalazimo u novoj fazi borbe, da mi danas gradimo državu. Drugovi prvi puta nakon toliko godina želja, težnja, borbi i žrtava, toliko progona po koncentracionim logorima, poslije ubijstva naših najboljih drugova i sinova naše domovine, danas po prvi puta narod je uzeo vlast u svoje ruke. Prvi puta danas Komunistička partija rukovodi narodom koji se nalazi na vlasti. I ovo savjetovanje bilo

⁸³ Vojo

⁸⁴ Kao bilj. 52.

⁸⁵ Kao bilj. 4.

je sazvano baš zbog toga, što komunisti u ovim krajevima treba da učine, da našu vlast, koju narod drži u svojim rukama, što bolje učvrste, izgrade i kako da je očuvamo i da dovedemo borbu do pobjedonosnog završetka. Pred tim zadatkom koji stoji pred nama, meni izgleda da smo premalo pažnje posvetili u pogledu rješavanja svih pitanja, koja ste postavljali. Slušali ste izlaganje drugova delegata...⁸⁶ Drugovi kada postavljamo tako ta pitanje nećemo ga moći riješiti na potpuno zadovoljstvo. Drug tajnik iz O.NOO-a iznio je jednu takvu stvar, o kojoj treba da se zamislimo. On je govorio, kako naši NOO-i ne smiju da budu samo grupice ljudi, nego da u toj vlasti, u njenoj izgradnji u selu treba da učestvuje čitav narod. On je predložio rješenje, da se održavaju masovni sastanci cijelog sela, na kojima će NOO-i prenjeti zadatke i položiti računa o svome radu. Mislim, da drugovi delegati treba o tome dobro prodiskutirati, i onda ako valja, da to provedemo u djelo. Mi nećemo da stvaramo sesoska nadleštva, kod kojih će narod da šuti, nego vlast u kojoj će da učestvuje čitav narod. Mislim da drugovi treba da budu najaktivniji u rješavanju tih pitanja.

Danas mi ne možemo zamisliti rad naših organizacija, mi ne možemo zamisliti rad AFŽ-a, o kojoj se skoro nikako nije ni govorilo, ne možemo zamisliti rad omladine USAOH-a rad SKOJ-a kao transmisije kao što je to drugarica Lepa spomenula, da oni budu odvojeni od tih pitanja izgradnje naše države. Danas AFŽ, USAOH i sve ostale organizacije, koje postoje i one koje će možda nastati u toku daljnjeg razvoja ustanka, treba da sve svoje snage upere u rješavanju tog pitanja, i ja mislim da bi se trebalo pozabaviti tim problemima. Drugarica Anka je u svom referatu iznjela, da je AFŽ postigla veoma velike uspjehe ne samo u ovim krajevima, nego i u čitavoj zemlji. Ona je okupila oko sto hiljada žena i povela ih u NOB, ali da su one stare forme AFŽ-a, koje su do jednog izvjesnog vremena bile pokretač u okupljanju žena, da su postale zastarjele. Tako su stare forme AFŽ-a razvitkom postale kočnica njezinog učešća u NOB, zato što se počela da stvara jedna druga organizacija. Često puta se dogodilo, da su drugarice iz AFŽ slušale naređenja svojih viših dobra, a ne organizacije NOF. Na taj način počeo se AFŽ u izvjesnim mjestima udaljivati od općih zadataka, koji stoje pred cjelokupnim narodom, a tako i pred ženama, jer su one ravnopravan dio naroda. To je jedan momenat, koji je bio povod, da se AFŽ dadu druge izvjesne organizacione forme, koje će moći da okupe još šire mase žena. Treba pronaći forme, da se okupi još više žena, a s druge strane da budu još čvršće vezane u pokretu i borbi i da još više

⁸⁶ U originalu izostavljeno.

pomognu i s druge strane da ih se osposobi za izvršenje zadataka, koje pred njih postavlja današnji razvitak borbe. Na koji način će se to postići. To se može postići na taj način, ako se razbije ta kruga organizaciona forma. AFŽ treba da zahvati u širinu, da čvrsto poveže žene uz NOP. Da se ti odbori čvršće povežu uz NOO-e i uz sva tje- la, koja će se u toku ustanka možda stvarati. Danas kada se postav- lja učvršćenje NOO-a jedan od najvećih zadataka jest učešće AFŽ u NOO-ima. Organizacije AFŽ neće više dobivati direktive odozgo od oblasnih ili Glavnog odbora, nego će se direktive primati od NOO-a. Tu drugovi treba partijska organizacija da učini prekretnicu. Tu treba da partijska jedinica u selu uzme pitanje AFŽ u svoje ruke i da je jedan od glavnih zadataka jedinice vezati AFŽ uz NOO. Onda se neće dogoditi kako neki drugovi kažu, da partijska organizacija ne rukovodi AFŽ-om, Skojem ili USAOH-om.

Slično je pitanje i sa Usaohom. Sto se desilo? Usaoh ne shvata svoju glavnu dužnost da pomaže naš NOP nego se počela smatrat sasvim nešto odvojenim. Dogodilo se da su omladinci slušali nared- be i direktive od viših odbora, ne od organa NOF-a kojima treba da pruže svaku pomoć. S druge strane dogodila se još jedna stvar. On je počeo da koči razvoj još širih razmjera omladin. pokreta. Desilo se da je ova organizacija stvarala izvjesnu kopiju Skoja. Radi tih forma, koje su počele da koče još širi razvitak NOP pokazala se po- treba, da se učine izvjesne promjene i da se stvore neke nove for- me, koje bi omogućile stvaranje još šireg pokreta, a da se uvede ve- ća pomoć NOO-u i da se radi više na izgradnji naše države. Radi toga da bi se kod Usaoha izbjegli štetne posljedice potrebno je pro- vesti izvjesne promjene. U prvom redu da naš Skoj ne shvati Uj.sav. kao neku drugu organizaciju, nego Uj.sav. mora da se shvati pokre- tom omladine, kao širokim pokretom omlad. da obuhvati sve što je pošteno i pokrene sve što je pošteno i da je čvrsto poveže. Skoj ne smije da se odvoji već treba da bude kao što je to rekao drug Ri- bar.⁸⁷ Skoj treba da uraste u Usaoh i da postane jezgra oko koje će se okupljati omladina. Da bi se to postiglo ne smiju da se stvaraju neke paralelne organizacije. Mi treba da idemo u širinu i da se ne bojimo te širine jer ćemo na taj način aktiviz. mnoge omladince ko- ji su stajali po strani. Treba da stvaramo odbore od 50 — 80 omladi- naca. U tim odborima treba da budu pretstavljani razni omlad. S druge strane u selima da organiz. Mjs. čvršće vežemo uz zadatke koji se postavljaju pred NOO. Omlad. treba da ukaže svestranu po- moć, da na svojim sastancima čitavog sela da pretrese što ona tre- ba i što ona može da pruži NOO-u. Ne smije da bude izoliran, već

⁸⁷ Ivo Lola, član Politbiroa CK KPJ i sekretar CK SKOJ-a, poginuo 27. studenog 1943.

treba da okupi ne samo omladinu, nego žene i djecu u svim pitanjima koja se danas **pred nas postavljaju**. To su glavni zadaci koji se postavljaju pred nas u današnjem razvitku naše borbe.

Danas imamo 6000 čl. P. a nešto manje čl. Skoja. Skoj ne smije se shvatiti tako da se odvoji od Partije, već treba da se brine i najviše pažnju da posveti Skoju. Drugovi ako neće biti suradnje između Part, i Skoja onda mi nećemo moći ostvariti one zadatke koji stoje pred P. org. i zadatak P. org. jest da okupi omladinu. Omladina je dio naroda i treba p. org da učini sve da bi ta omlad. išla za njom. Skoj je rezerva Partije i ona treba da ju odgaja. Treba odgajati omladinu da postanu komunisti i ako tako postavimo stvar onda u sjev. Hrv. ne će biti samo 6000 čl. P. nego 60.000 — Omladinci treba da se vaspitaju da postanu komunisti, da postanu prvoborci. Zato part, org treba tom pitanju da posveti mnogo više brige nego do sada. Isto tako je i u vojsci. U našim brigadama nalazi se mnogo omladine koja za ovu svetu borbu žrtvuje svoje živote, gotovo 1 /3 ne ulazi u Skoj.

Za vrijeme diskus. postavilo se pitanje brigadnih sekretara Skoja. U vojsci treba da se radi ne samo sa čl. Part, ili Skoja nego sa svakim čovjekom. Mi ćemo prije svega da stvaramo naše kadrove od naših naboljih boraca i oni treba da postanu pravi komunisti. Drugovi mi treba da znamo jednu stvar, a to je, da naša vojska ne smije da se odvoji od naroda. Ako je narod ne će osjećati svojom vojskom mi nećemo pobjediti. Zato je zadatak svakog komunista da svaku tendencu koja bi imala drugi karakter treba da suzbije. Ono što rade pozadinski radnici treba da rade i oni u vojsci. Mi nemamo vojnih i pozadinskih komunista. Zadaća sviju nas je da učestvujemo u izgradnji države. Jučer smo govorili o tome koliko je velika čast biti članom K.P. Ne samo što je ona uspjela da digne ustanak u našoj zemlji, nego je njen utjecaj još mnogi širi. Zasluga naše Part, jest da je i narod u Grčkoj digla u borbu protiv okupatora. Ustanak u Albaniji također je pod rukov. naše Partije. Drugovi naša P. nema samo unutarnji značaj, ona imade mnogo širi značaj za razvitak borbe porobljenih naroda, naročito naroda koji se nalaze neposredno uz nas. Velika je stvar biti članom tako velike Partije koja i druge narode uči kako da iskoriste mogućnost koja je SS⁸⁸ dao promjenom svog ustava. Mi danas drugovi treba da se sjetimo na jednu stvar, koju nasmijemo nikada zaboraviti da živimo da se borimo u imper. svijetu, da se borimo među kapital, državama, koje se nalaze oko nas. Treba da imamo na umu što imamo više snage to ćemo imati i više prava.

⁸⁸ Sovjetski Savez.

I

Mi imademo danas preko četvrt milj. boraca, o kojima svjet govori. Snagu i pomoć da smo to postigli dao nam je SS, koji je u toku 2 1/2 g borbe ne samo oslobađao svoj narod nego je tokom te borbe i silno ojačao. Zadat, naše Partije jest da ono što smo ostvarili da još više učvrstimo, još više proširimo one naše uspjehe. Naš uspjeh jest postignuto bratstvo svih naroda Jugosl. koje uvijek treba da proširujemo. Drugi uspjeh jest jedinstvo NOF. Treći najveći uspjeh jest naš NOV.

Drug Ciro:⁸⁹

Drugarica Anka u svom referatu iznjela je, da se na ovom terenu nalazi oko 6000 članova Partije, što je prilično mnogo. Postoji mogućnost da mi part, organizaciju proširimo. Najosnovniji nedostatak u part, organizaciji jest, da u naše part, organizacije ulaze novi članovi Partije i unose izvjesnu mjeru nediscipliniranosti. Drugo, vi se ne sastaju redovito, što je od velike važnosti. Zatim se pokazuje neodgovornost u radu, ne šalju se redovito izvještaji, što je također važan zadatak. Ne osjećaju se dovoljno odgovornim, da treba sve zaključke koje su primili sprovedu u djelo. Treći nedostatak jest, da su novi drugovi unjeli neiskrenost u partijske organizacije. To se naročito pokazuje kod nas u pogledu moralnog odnosa drugova prema drugaricama.

Drug Savo:⁹⁰

Drugovi i drugarice! Ja bi htio da se osvrnem na neka pitanja, a u prvom redu ja bi još jedanput pocrtao kao glavno pitanje organizacionog referata, na koje je upravo ukazao drug Rato i na koje diskusija nije u onoj mjeri ukazala kako bi trebala, a to je slijedeće pitanje. Kao što je postavljeno u referatu a to da u vezi odlukama II. zasjedanja AVNOJ-a pred nama stoji zadatak izgradnje države, da u vezi s tim zadacima pred naše part, organizacije bolje reći ako hoćemo, da moraju naše part, organizacije otpočeti da rade na nov način. Da pokrenemo sve i zadnjeg člana Partije, da izvrši zadatak koji stoji pred nama. U tom pogledu iz referata drugarice Anke vidi se jedan veliki nedostatak, a to je da naše hiljade part, ćelija, da naši općinski komiteti nisu se još snašli, da bi pravilno rukovodili s vanpartijskim organizacijama, NOO-ima, AFŽ-om, što je istaknuto ovdje. Ako to ne postignemo, da one naše ćelije od 6.000 partijaca ne budu pristupile rješavanju toga, ne ćemo moći da riješimo te velike zadatke, koji su pred nas postavljeni nakon II. zasjedanja AVNOJ-a. Vidite drugovi mi smo tu pretresali i pretresamo, koji su organizacioni problemi, kako da organizirano pristupimo rješavanju onih

⁸⁹ Kao bilj. 37.

⁹⁰ Kao bilj. 56.

zadataka, koji su nam postavljeni na II. zasjedanju AVNOJ-a. U torn pogledu treba naročitu pažnju da posvete ćelije i općinski komiteti. S druge strane u referatu je istaknuto, da moramo pitanje rukovodstva s vanpartijskim masovnim organizacijama postaviti na novi način. Ne bi htio ponovno da govorim o NOO-u jer je drug Tolja pravilno postavio to pitanje, a drug Rato ga je nadopunio. Slažem se kako je govorio drug Rato u vezi sa SKOJ-em i omladinom. Još nešto da se ukaže u vezi sa novim načinom rada AFŽ-a i sa reorganizacijom, koja se izvršila i vrši u zadnje vrijeme sa AFŽ-om.

Vidite drugovi i drugarice, u čemu je bila osnovna greška, koja je zakočila pravilan daljnji razvoj AFŽ-a. Osnovna greška organizacije u vezi s radom AFŽ-a bila je u tome što se je AFŽ, sve više pretvarala u jednu posebnu upravu političku organizaciju žena. U članicama »Žena u borbi« i u direktivnim pismima naišlo se često puta, da treba AFŽ pretvoriti u borbenu političku organizaciju. To se je shvatilo i provodilo na taj način, da su se žene uvlačile u AFŽ da se stvorila jedna politička organizacija, koja je radila na onim zadacima, koje je pred nju postavljala NOB. To je ona osnovna stvar, koju treba kod rada AFŽ izmijeniti. Ne radi se o tome da mi stvormo neku posebnu žensku političku organizaciju, nego se radi o tome, da AFŽ mora da uklopi žene u JNOF, u radu na izgradnji nove države, i omogućiti ženama, da učestvuju u NOO-ima u gospodarskim komisijama, prosvjetnim, zdravstvenim i svim ostalim problemima i drugim pitanjima, koja se postavljaju pred NOO-e. To je zadatak AFŽ-a, a ne stvarati neke posebne organizacije, zatvarati se sami u sebe, nego treba da žene priđu i učestvuju kod izgradnje nove države, da učestvuju u toj političkoj borbi, u rješavanju svih političkih problema. To je ta osnovna prekretnica u vezi sa radom AFŽ-om. Jedino tako mi ćemo osigurati stvarnu ravnopravnost žena, stvarno ono, što hoće naša narodna vlast da postigne i u tom pogledu htio bi da dodirnem pitanje budućnosti AFŽ-a. Time što mi imamo svoju državu, što je narodna vlast tu, koja sama po sebi osigurava ravnopravnost žena, koja sama po sebi nastoji da žene postanu i budu ravnopravne, kad je to tako sasvim je jasno, da pitanje budućnosti AFŽ-a i kasnije kada se mi oslobodimo i protjeramo okupatora neće biti potrebno da ima i da postoji jedna posebna fronta žena, koja ima upravo taj zadatak, taj zadatak da uvede žene u političku borbu. Jasno je da pitanje budućnosti AFŽ-a, koja se sada prometnula u jednu borbenu političku organizaciju, da poslije rata takovo gledanje ne odgovara pravilnom stanju stvari. Podvlačim, da zadatak AFŽ-a jest da žene pokrene, da žene uvrsti u NOF, da im omogućiti i olakša da sve žene učestvuju u izgradnji naše nove države. Time je stvarno osigurana ravnopravnost žena, za koju se ona stvarno i bo-

ri. Žene treba da stupe u NOO-e i da tamo iznesu svoje želje, a ne da govore samo na svojim sastancima AFŽ-a, jer ih tako ne možemo uklopiti u izgradnju države i osigurati im ravnopravnost. Jedino tako radeći i ako tako postavimo ciljeve i rad AFŽ moći ćemo zbilja još i one žene, koje nisu do danas sudjelovale u AFŽ-u, da i njih uklopimo i pokrenemo u političku borbu u izgradnji naše nove države. S time u vezi organizacioni oblici su sasvim drugačiji. Mi još do nedavna kada smo govorili o toj reorganizaciji uglavnom smo postavljali ovako da se od kotarskih odbora na više mjenja način i rad odbora, a da se rad općinski i seoski odbora mjenja. Naši seoski i općinski odbori, naročito seoski, nisu neki kruti odbori od 4 —5 žena, nego u stvari sve žene sela, ulice, tvornice itd., a onih 4 — 5 naročito aktivnih žena treba da se brinu da sve žene sela uklope u rad na izgradnji naše države. Te žene treba da budu članovi komisija NOO-a, zdravstvenih, prosvjetnih i drugih. Sve te žene može se zvati na sastanak, da tamo rasprave sva ta pitanja. Nema krutosti u samom AFŽ-u, nema onako kako se prije radilo. To je danas vrlo elastička i široko postavljena organizacija, kojoj je osnovan zadatak, sve žene pokrenuti u izgradnju države, to je zadatak koji stoji pred nama da ga riješimo.

U vezi s tim promjenama ja bi drugovi i drugarice dodirnuo još jedno pitanje, a to je pitanje organizacionih oblika, naročito naših vanpart. organizacija. Vidite drugovi, da se prekjučer radilo ovako, jučer da se to mjenjalo, a danas se opet ide dalje. Zašto je to tako i kako mi gledamo na te organizacione oblike? Ne gledamo kao na nešto stalno, kruto, nedajemo neke recepte jednom za uvijek, nego organizacioni oblici su samo sredstvo preko kojih mi provodimo naše osnovne zadatke, koje postavlja partijska linija. Osnovne zadatke nikada ne smijete zaboraviti. To naročito važi za organizacione oblike Ujedinjenog Saveza. Naš teren sjeverno od Save je jako različit. On se vrlo razlikuje od svih ostalih terena, gdje je do sada bilo većih oslobođenih teritorija i ne može se dati recept: ovako organizirajte! Mogu se dati samo osnovne smjernice i iskustva, koja su se pokazala na drugim terenima dobra, a zadatak je naše organizacije, da mi nađemo najzgodnije oblike. Zato organizacioni oblici i sve te forme rada ne smijemo da ih kruto shvaćamo.

Po pitanju vojske pokazala je diskusija, da zapravo naše partijske organizacije u vojsci ne ostvaruju kako treba rukovodeću ulogu Partije, a o tome je govoreno i u referatu. Mi moramo postići da naši divizij. komiteti budu rukovodioci. Diviz. komiteti imaju danas uza se kao savjetodavno tijelo i polit, odjele. Pokazalo se da na ovom terenu, da su polit, odjeli novo stvoreni u našim vojnim jedi-

nicama, a da drugovi partijski funkcioneri ne znadu pravilno da iskoriste svu pomoć, koju politodjel može da daje.

Odnos komesara prema partijskim organizacijama. Drugovi! u razvoju naših komesara došao je do izražaja jedan nedostatak, a to je da su se oni razvijali posebno i mimo Partije. Oni su se pretvorili u nešto posebno, zapravo zakomesarčili, i imali neku svoju posebnu liniju. Oni nisu shvatili, da je njihov zadatak u samom komesarskom radu najuže se povezati s Partijom, da su oni pretstavnici Partije u vojsci. Tko je to ko je nosioc linije NOB? To je Komunistička partija. Nije bez razloga, da su svi komesari komunisti. Da bi oni mogli da izvrše svoj zadatak da sprovode liniju NOB, moraju da se najuže vežu, da surađuju najuže s partijskim organizacijama. Tom raskoraku komesara i partijskih organizacija u našoj vojsci treba čim prije da se učini kraj. U svom cjelokupnom komesarskom radu komesar je dužan, da se nasloni na Partiju, da raspravlja sva pitanja svoga rada sa odgovarajućim partijskim forumom i da uz pomoć ćelija i partijskih organizacija rješava sva pitanja.

Drug Joža:⁹¹

Htio bi da naglasim, kako se to vidjelo i iz vojničkog referata druga komandanta korpusa Drapšina, daje diverzantska djelatnost vezana za pruge. Te pruge danas nisu na našem oslobođenom teritoriju, već su one u neprijateljskim rukama. S time u vezi hoću da naglasim, da se do danas nije posvećivalo sa strane naših partijskih organizacija dovoljno pažnje i da su te jedinice i te grupice išle u akcije često puta na vlastitu inicijativu i u svojoj mržnji prema neprijatelju vršile taj zadatak. Jasno je da jedinica vrijedna i sposobna je toliko, koliko bude svijest podignuta među partizanima u tim diverzantskim jedinicama. Te jedinice pokazale su silnu borbenost i požrtvovnost, a da im starije part, rukovod. nije posvećivalo potrebnu pažnju. Potrebno je da se posveti više pažnje i da se te greške isprave.

Drug Crni:⁹²

Htio bi da se osvrnem na izvještaj, koji nije bio objektivan, a kojega je dao drug varaždinskog okruga o njihovim uspjesima u kotaru Ludbreg. Nema sumnje da su oni imali uspjeha, ali moram napomenuti da je u dva kotara vrlo slabo. Mi treba da stvari gledamo onako kako je po cijelom okrugu, a ne samo jedan kotar. Drugovi mi smo svi čitali o kadrovima od Dimitrova, koji kaže, da se kadrovi moraju uzgajati kao ruže u bašci, i to treba da imamo na umu, da uzdižemo i da najveću pažnju posvetimo kadrovima.

⁹¹ Kao bilj. 42.

⁹² Kao bilj. 40.

Drugovi do sada se pokazalo da se direktive dobivene od ZAVNOH-a u pogledu NOO-a nisu izvršavale. Treba da znamo jedno, da iza svih tih direktiva stoji naša Partija i da smo ih mi dužni da provodimo u život. U uputama ZAVNOH-a o NOO-ima stoji da svakih 14 dana treba da se održi sastanak i da se na tom sastanku rješavaju pitanja sela. U tim uputama također stoji, da bi odbori trebali slati izvještaje. No to se ne događa.

Odnos naše vojske prema narodu. To je prilično bolno pitanje. Vidimo u nekim slučajevima, da naša vojska sličići ustašama. Mislim ovdje jedinice Kalničkog odreda. Partijske organizacije nisu rukovodila tim odredom.

SKOJ. Naša part, organizacija pružila je malu pažnju SKOJ-u. Mi ne bismo smjeli zaboraviti, da naša pozadina najviše doprinosi svoj borbi. Treba da posvetimo više pažnje i da uklonimo sve nedostatke, koje su do sada vladale u pojedinim organizacijama.

Drug Drapšin:⁹³

Ja bi htio da se osvrnem na vojničke probleme koji su u vezi sa radom naših partijskih organizacija na ovom terenu. Nema sumnje, da se jedan veći dio Hrvata nalazi na ovom terenu. Njemački generali, koji vode svoju vojsku kroz našu zemlju ne bave se mnogo politikom, a u vojničkom pogledu njima su važni samo životni izvori, a koji su istovremeno i životni izvori naše vojske, a to je baš ovaj dio zemlje. S time u vezi razmotrimo i najnoviju neprijateljsku taktiku. Mi ne treba da se bojimo najnovije neprijateljske taktike osnivanje grupa, koje se zaleću u sela. Mi se neprijatelja nismo bojali ni 1941. godine kada je on bio daleko bolje naoružan, a zahvaljujući to partizanskoj taktici, mi smo uspjeli neprijatelja potući. Još je jedna stvar koju drugovi nisu zapazili, a to je da naše pobjede imamo zahvaliti novoj taktici i strategiji našeg slavnog vrhovnog komandanta maršala TITA. To je jedinstvena definicija taktike na svijetu. Ali jedan dio te taktike protiv svakog ispada i pokušaja neprijatelja jeste partizanska taktika, i ako naši drugovi hoće da se rješe te neprijateljske drskosti, treba da se sjete partizanske taktike.

Greška naših štabova partizanskih odreda, da su oni sve odrede pretvarali u brigade. Tu je drugovi najveća zadaća naših O.K. da natjeraju te naše komandante odreda da se pozabave tim pitanjem.

Treba da pogledamo od kraja maja do prije mjesec dana u Hrvatskoj formirana su pet Korpusa, i nitko ne može kazati, da su u tim Korpusima većinom Srbi. U tim korpusima najveći dio su Hrvati. Znači, da Hrvati stupaju u redove NOV protivno svakoj po-

⁹³ Kao bilj. 26.

litici čekanja. Vidimo da je i sam Maček prestao s politikom čekanja i da radi zajedno s kraljem Petrom oko dinastije.

Iz referata druga Save vidjeli smo, da ta politika nije dotučena, da još postoji opasnost ako se uspavljujemo. Vidimo da na tom terenu, gdje se govori o politici čekanja rezultat je formiranje 5 korpusa NOV. Ako pratimo razvoj jedinica u Srbiji, kakva je bila situacija krajem 1941 i početkom 1942? Mi ćemo vidjeti, da se tamo spominje i šumadijska brigada. To znači da i narod Srbije nije pristao uz onu politiku, u koju su htjeli da ga gurnu.

Drugovi, mi treba da u našem radu, da ispravno radimo, da se naslonimo na naše partijske organizacije na terenu. Mi ne ćemo moći provesti sve ono, ako ljudi u selima ne budu zainteresirani za našu borbu, ako ne budu postojale u svakom selu partijske organizacije. To je naročito važno.

Još je jedan problem, a to je pitanje odnosa komandanta i komesara. Nepravilno je tko ima veće pravo, da li komandant ili komesar. Zna se drugovi kakav treba da bude taj odnos. Taj odnos mora biti najčvršći, i najprisniji. Komandant odgovara za vođenje operacija, ali to ne znači, da komesar ne treba da bude zainteresiran kako teče operacija. Komesar isto tako treba da učestvuje u svim operacijama. Isto tako bi bilo neispravno postavljeno, da se komandanta ne tiče politička svijest boraca. To je isto tako važno kao i sve vojničke akcije.

Još je jedan drugi problem, a to je uništavanje pruga. Do sada se malo zainteresiralo čitavo stanovništvo odnosno kraja gdje su se vršile akcije na pruge. Rušenje pruge dobiva trostruki značaj, kada angažiramo čitava sela na tome, kada u tome učestvuju žene i djeca. Ja znam samo za dva takva slučaja, i to na pruži Zagreb-Osijek gdje su svi seljaci poletjeli na prugu, da spriječe da ne bi neprijatelj ponovno uspostavio vezu. To će se najbolje postići kada se naše operativne jedinice povežu na terenu sa komitetima.

A sada o vojničkom izučavanju naših rukovodioca. Ja pozivam sve drugove, a naročito drugove koji rukovode partijskim organizacijama u odredima iz O.K. da oni stvarno daju sve od sebe tj. da se prosto preko partijske discipline pozabave izučavanjem vojničke linije. Rukovanje jedinicama postaje svakim danom sve složenije. Svaka greška naših vojničkih rukovodioca platit će se krvlju i životom naših boraca. Treba da tu odgovornost izdignemo pred naše drugove. Mi ne možemo dozvoliti, da naši drugovi padaju zbog aljkavosti nekih rukovodioca. Oni treba da shvate da su odgovorni za krv i život svakog borca. Mi to moramo postići, a postići ćemo onda kada bude razvijena prava discipliniranost u štabskim ćelijama. Mi ćemo imati uspjeha samo onda, kada partijske organizacije budu

živjele pravim partijskim životom i onda nam ne će biti teško rješavati one zadatke, koji se pred nas postavljaju.

Drugarica Anka:⁹⁴

Drugovi i drugarice. Drug Rato i drug Savo istakli su, da diskusija nije dala uglavnom odgovor na osnovna pitanja, kako da pokrenemo naše ćelije, naše općinske komitete, znači da pokrenemo mase na pitanju izgradnje naše nove države. U diskusiji drugovi su se dotakli niz pitanja i mislim, da je diskusija ipak dala dosta odgovora na pitanja samo diskusija nije koncentrisala na ono o čemu se trebalo raspravljati. Zato ću se kasnije osvrnuti nato, ali nekoliko riječi hoću da kažem po nekim pitanjima o kojima se govorilo u diskusiji, ali koja nisu dovoljno osvijetljena. Samo jedan drug govorio je o pitanju stvaranja partijskih organizacija na neoslobođenom teritoriju. Pitanje aktiva dotakao je samo jedan drug, da se na njegovom okrugu već tako postupilo i da se praktikovalo. Iz izlaganja druga dobila sam utisak, da postoji opasnost, da drugovi zaboravljaju zašto je taj aktiv bio oformljen. Mi smo naglašavali zbog čega je to, što se pitanje tako postavilo, da su naši drugovi nepravilno postupili aktivima, konačno jer su prešli i stvar partijske organizacije. Naši kotarski komiteti i općinski će preko aktiva moći da rukovode sa.....⁹⁵ i zaboravljaju da je aktiv samo jedna privremena forma, dok drugovi ne budu u stanju, da budu primljeni u Partiju.

Drugovi, trebalo je više da se govori o reorganizaciji u rukovodstvu i u radu sa AFZ-om i omladinom. Hoću samo jedno da naglasim, kada se govorilo o tome, da se svi partijci i komunisti uposle na izgradnji države, prešli ste preko toga da treba i aktivizirati AFZ sve partijke i komunistkinje i nepartijke na pitanju izgradnje države. Drugovi nekoliko riječi o komisijama i o radu žena. Vi drugovi znadete, da je ZAVNOH postavio te komisije, kao prehranbene, gospodarske, zdravstvene, u koje su trebali da uđu članovi NOO-a, AFZ-a i USAOH-a. Mi to znamo, međutim rezultati tih komisija na terenu su nikakvi. Ukoliko su te komisije osnovane one nisu djelovale. Neke osnovne zdravstvene komisije smatrale su da je njihov zadatak, da kopaju zahodske jame po selu, a ne da pokrenu žene i omladinu na izvršenje zadataka koji se pred njih postavljaju. Zapravo te komisije treba da budu jedno savjetodavno tijelo preko kojega treba da se pokrenu sve žene i omladina. Treba narod pokrenuti u izvršenju tih zadataka.

Pitanje osposobljavanja ćelija i općinskih komiteta da rukovode na svojem terenu, da postanu štabovi, da pokrenu narod u borbu,

⁹⁴ Kao bilj. 59.

⁹⁵ U originalu izostavljeno.

kao i to, da se kod njih razvije samoinicijativa o čemu je bilo govoreno. Drugovi, može bit će izgledati suvišno pitanje, kako treba da ćelije postavljaju svoj rad. Najveća teškoća drugova jest u radu ćelija. Možda i samim našim drugovima nije toliko jasno, kako da se postavi rad u ćelijama, da one djeluju kako treba. Konstatovano je da su naše partijske ćelije bile samo registratorom događaja, a da nisu postali štab. Konkretno znači to, da kad jedna partijska organizacija primi novi broj »Naprijed« u kojemu su iznesena pitanja i direktive, da odmah po tome postupi, a ne da čeka na direktive Partije. Drugovi po pitanju ćelija mnogo se govorilo o neprijateljskoj propagandi, koja je naročito aktivna na ovom terenu. Parole neprijatelja raskrinkavaju naše ćelije, naše komitete koji treba da suzbiju tu neprijateljsku propagandu, koja ide zatim da koči NOB. Jasno, da baš radi slabog teoretskog nivoa, naše članstvo treba da šalje izvještaje o strujanju neprijateljske propagande kotarskom komitetu. To je naročito važno kad mi gradimo državu, osobito u gospodarskom pitanju. Ćelije treba da vode računa o svim pitanjima i da one na svom terenu pronalaze načine, kako da se riješe svi ti zadaci. Još na Drugoj skupštini ZAVNOH-a istaknuto je da teret rata bude prenesen na krajeve, koji još nisu iscrpljeni. Pošto su to u prvom redu krajevi sjeverno od Save mislim da one same treba da pronalaze ono i što mogu same da učine da to urade, jer to je zadatak opći, za kojeg nije potrebno posebno odobrenje Partije.

Referat druga Save na partijskom savjetovanju za sjevernu
Hrvatsku 17. II 1944.

Drugovi i drugarice!

U referatima na konferencijama i savjetovanjima običava se dati analiza međunarodne situacije, pa onda unutrašnje političke situacije, te na temelju toga daju se izvještaji sa terena i današnja zadaca, koja stoji pred partijskim organizacijama. U ovom referatu ja neću poći tim putem, nego ću ovdje iznijeti neka najosnovija pitanja, neka najvažnija pitanja sa ovoga terena o kojima u našim partijskim organizacijama ne vladaju baš čisti pojmovi, da bi ta pitanja pretresli i da bi nedostatke i slabosti otklonili.

Iz međunarodne politike odnosno iz međunarodne situacije ja ću se ovdje dodirnuti samo jednog pitanja. To je pitanje priznanja naše Narodno-oslobodilačke borbe. Drug Tito u svom referatu na II zasjedanju AVNOJ-a rekao je slijedeće: »Trebalo je proliti potoke

dragocijene narodne krvi, trebalo je da desetci hiljada najboljih sinova naših naroda polože svoje živote u toku dvogodišnje nejednake borbe s neprijateljem, da bi na koncu istina o stvarnom položaju u Jugoslaviji prokrčila sebi put pred svjetskom javnošću.« Tako kaže drug Tito i to je tako. I stvarno, nevjerovatne su bile žrtve, teška je bila borba da konačna istina o nama prodre u svjetsku javnost, da nas konačno priznaju ne samo u svjetskoj javnosti, nego da nas počinju priznavati i službeni krugovi saveznički. U toj borbi mi nismo imali protiv sebe samo jugoslavensku vladu i kralja Petra, koji je na svemoguće načine pokušavao da u krivom svjetlu prikaže borbu u Jugoslaviji. Kralj Petar i jugoslavenska vlada potpomognuti su međunarodnom reakcijom. Mi smo uspjeli ne samo da prodremo i da pobjedimo u borbi protiv kralja Petra i jugoslavenske vlade, nego i u borbi protiv međunarodne reakcije. Poznato vam je ono što danas o nama pišu svi svjetski listovi... Spomenuo bi samo uvodnik Timesa. Vi znadete što govore o nama poznati engleski publicisti Stid, Harison, Watson i drugi. To je uspjeh koji smo postigli, uspjeh i u borbi protiv nastojanja međunarodne reakcije. I vidite drugovi, danas o nama pišu i govore u čitavom svijetu. Nema novina, nema kraja, gdje se sa divljenjem ne govori o NOB i Titi i o prilikama kod nas. Mogli bi čak kazati to, da u inostranstvu u Engleskoj i Americi znadu više o nama i o našim pitanjima, nego što smo mi uspjeli da unesemo u mnoge naše krajeve.

U toku borbe za priznanje našeg pokreta najveću pomoć pružila nam je Sovjetska Unija. I upravo možemo kazati, nakon Moskovske odnosno Teheranske konferencije osjeća se preokret u stavu prema nama i u službenim savezničkim krugovima koji danas pomažu nas. Kod Vrhovnog Štaba nalazi se vojna misija sa vojnim poslanikom Maklenom.⁹⁶ Kod Vrhovnog štaba nalazi se i sin Čerčila. U zadnje vrijeme kao što vam je poznato i po izjavi druga Tita, pomoć zapadnih Saveznika prema nama pojačala se u znatnoj mjeri. Evo Slavonci vam mogu da pričaju, da su samo u Slavoniji Saveznici uz ostalo bacili i 2.400 — 2.500 pari cipela, dakle jedna znatna pomoć našoj vojsci u Slavoniji.

I vidite drugovi, te velike uspjehe, koje smo mi postigli u borbi protiv međunarodne reakcije mi ne iskorištavamo na terenu kako treba. Mi imamo snažno oružje u tim priznanjima, kojim se ne služimo, a sa kojim možemo na terenu tući kralja Petra, jugoslavensku vladu i Mačeka. Mi se njime ne služimo kako treba. Zadatak je naših partijskih organizacija da svestrano popularizira stvarno priznanje naše borbe od Saveznika. Mi moramo iz našeg rada odkloniti

⁹⁶ Fitzroy

često zapaženo sektaštvo prema Engleskoj i Americi, prema tim našim Saveznicima. Često se čuje nepravilnih stvari od pojedinih drugova, često se potcjenjuje pomoć, koju nam pružaju saveznici. Potcjenjuje se taj veliki uspjeh, kojega smo postigli mi u toku naše narodno-oslobodilačke borbe. Naročito je taj sektaški stav to potcjenjivanje velika pogreška danas, kada mi nakon odluka II. zasjedanja AVNOJ-a, stvaramo i organiziramo novu državu. Mi stvaramo novu državu, temelje novoj državi. Mi smo država, koja se odnosi saveznički prema Engleskoj i Americi. Nepravilno je da ima ljudi, koji se nalaze u državnom aparatu, koji se odnose nepravilno, sektaški i nelojalno prema našim saveznicima Engleskoj i Americi. Prema tome zadatak, koji stoji pred nama jeste, da taj sektaški stav odklonimo, i da pravilno postavimo odnos prema saveznicima. Mi treba da objeručke prihvatimo priznanje, koje nam ukazuju, da tu krupnu pobjedu, kako je rekao drug Tito: »... u čije temelje su uzidani deseci hiljada života naših boraca«, da tu pobjedu pravilno tumačimo. Ono za što se mi borimo jest priznanje naše vlade, naše države, koju mi gradimo. Ako se mi nepravilno odnosimo prema Saveznicima ne doprinosimo u našoj borbi za priznanje. Glavni zadatak, jeste pokrenuti narod, okrenuti mase, da one traže priznanje naše vlade — nove federativne Jugoslavije. Dakle, mi moramo te pogreške odkloniti, mi moramo tu krupnu pobjedu na međunarodnom terenu iskoristiti, tako da cijeli narod pokrenemo u borbu i za formalno priznanje Nacionalnog Komiteta i AVNOJ-a. Eto, u tome je kratko kazano, glavni zadatak, koji stoji pred nama sa terena međunarodne politike.

Drugovi i drugarice, preći ću sada na pitanje unutrašnje naše politike na zadatke, na nedostatke, slabosti i uspjehe koje smo postigli u našoj zemlji, odnosno na ovom našem sektoru. Najprije nekoliko riječi o provođenju pravilne političke linije. Vi se sjećate, da je drug Ranković⁹⁷ u svom članku u »Proleteru« rekao: »da je u rukama naše Partije najveće i najubojitije oružje pravilna politička linija i njeno brzo i energično sprovođenje u život«. Politička linija — to su osnovne smjernice, plan za borbu, koju vodi naša Partija. Jasno je, ako nema pravilnih osnovnih smjernica ne može biti onih rezultata, koji bi trebali da se vide. Drugovi, ja ću isto tako promotriti, da li smo mi ovdje na ovom terenu pravilno sprovoditi političku liniju, naše nedostatke i slabosti.

Najprije nešto o popularizaciji odluka II. zasjedanja AVNOJ-a. Kako mi gledamo i kako moramo da gledamo na odluke II. zasjedanja AVNOJ-a. Što nama daju odluke II. zasjedanja AVNOJ-a? Odlu-

⁹⁷ Aleksandar, član Politbiroa CK KPJ.

ke II. Zasedanja AVNOJ-a daju nam odgovor na ono pitanje, koje danas postavlja svatko: »Što će biti poslije rata?«. Nema čovjeka danas, koji ne bi pitao, koji ne bi sam sebi postavio pitanje: »Što će biti poslije rata?«. Vidite drugovi odluke II. zasjedanja AVNOJ-a odgovor su na to pitanje. Odluke II. zasjedanja AVNOJ-a govore nam, da smo mi već danas za vrijeme rata počeli organizacijom i stvaranjem jedne nove narodne države, nove federativne Jugoslavije. To u prvom redu treba da imamo na umu. Druga stvar iz toga nužno proizlazi: ako mi danas prilazimo organizaciji nove države, nove federativne Jugoslavije, to je jedan krupan događaj, jedna prekretnica u NOB. Prekretnica koja povlači za sobom niz stvari, koje treba drugačije da postavimo, drugačije da radimo, nego što smo do sada radili. Izgraditi, pristupiti izgradnji nove države ogroman je zadatak, koji pred nama stoji. Zadaća je naših partijskih i vanpartijskih organizacija pokrenuti čitav narod u izgradnji nove federativne države, toga novog, što smo mi nakon odluka II. zasjedanja AVNOJ-a dobili u zadatak.

Odluke II. zasjedanja AVNOJ-a daju nam i novo snažno oružje u borbi protiv najvećih neprijatelja, koji žele povratak na staro, protiv kralja Petra, reakcionarne klike oko Mačeka. Odluke II. zasjedanja AVNOJ-a su naročito snažno oružje u Hrvatskoj protiv reakcionarne klike oko Mačeka i kralja. Mi moramo, da pravilno iskoristimo odluke II. zasjedanja AVNOJ-a u borbi protiv tih neprijatelja. Drugovi, kod popularizacije odluka II. zasjedanja AVNOJ-a mi smo dozvolili jednu pogrešku; a da smo potpuno zaboravili, da su odluke II. zasjedanja AVNOJ-a logički razvoj onih odluka, koje su donjele na II. zasjedanju ZAVNOH-a. To smo potpuno smetnuli s uma. U agitaciji kod populariziranja odluka II. zasjedanja AVNOJ-a to moramo otkloniti i mi moramo, da populariziramo i odluke ZAVNOH-a. Na zasjedanju u Plaškom naročito u referatu druga Andrije dane su smjernice uz odobrenje hrvatskog naroda za odluke koje je donio AVNOJ.

Vidite drugovi! Kada bismo to propustili, kada ne bi ispravili taj nedostatak u našem radu moglo bi nam se to osvetiti. Moglo bi naročito u hrvatskim krajevima, da sada kad vršimo popularizaciju odluka II. zasjedanja AVNOJ-a Hrvati pitaju: što je sa ZAVNOH-om? Mi moramo dati odgovor da su odluke AVNOJ-a u najužoj vezi s odlukama ZAVNOH-a, koje su donesene na II. zasjedanju u Plaškom. To je važno i u daljnjem našem radu u popularizaciji tih odluka, da ih pretvorimo, kako je to u jednom broju »Naprijed« lijepo rečeno: »u krv i meso našeg naroda«. Pravilnim tumačenjem odluka ZAVNOH-a i AVNOJ-a, treba da okupimo oko privremene vlade sve narode u Hrvatskoj. Upravo moramo postići to, da se svi izjas-

ne, da su svi za AVNOJ, ZAVNOH, za druga Tita, da su svi za novu federativnu Jugoslaviju. U tom našem radu mi moramo drugovi i drugarice, da populariziramo i Centralni komitet KPJ i C.K. KPH. Pod vodstvom CK KPJ postignuti su ovi uspjesi u Jugoslaviji pod vodstvom CK KPH u Hrvatskoj. Mi moramo da populariziramo ta naša rukovodstva, treba da postignemo da narod odluke CK primi kao svoje odluke, kao narodne odluke, to je zadatak koji stoji pred nama. Toliko o odlukama II zasjedanja AVNOJ-a, a sada prelazim na neka pitanja, koja su naročito važna za naše krajeve sjeverno od Save.

Kada pretresamo, da li je naša partijska organizacija sjeverno od Save savladala i pravilno provela u život part, liniju, onda drugovi moramo doći do konstatacije, da naše partijske organizacije nisu usvojile partijsku liniju, nisu objasnili narodu neka najvažnija pitanja, a to je odnos prema Mačeku i Mačekovoj kliku, odnos prema jugoslovenskoj vladi i kralju Petru. Zadatak je ovog savjetovanja, da i u tom pogledu postavimo stvar kako treba. Kako se mi odnosimo prema Mačeku i njegovoj kliku i u čemu je uticaj jugoslovenske vlade i kralja Petra. Najprije o Mačeku.

Drugovi! Maček se potpuno opredijelio! On se opredjelio, ali ne na stranu NOB, nego na stranu petokolonaša, na stranu okupatora, na stranu onih koji hoće povratak na staro. Mi tako gledamo Mačeka i tako treba da izađemo pred narod. Naravno da tako gledamo i sve oko njega. Svaki onaj koji podupire Mačeka, on je danas izdajica i petokolonaš. Naravno lako je kazati, ti si izdajica, ti si petokolonaš. To treba dokazati, a naročito u krajevima, gdje imade uticaja Maček i njegova klika. Treba da pravilno raskrinkavamo Mačeka i kliku oko njega na konkretnim stvarima, a ne samo da kažemo ti si petokolonaš, da to nismo dokazali. Prije nego odgovorim na ovo pitanje treba drugovi konstatirati, da je na našem terenu sjeverno od Save uticaj Mačeka još uvijek jak. Taj uticaj odražuje se u prvom redu u tome, što tim tipovima uspjeva, da niz seljaka drži u pasivnosti, da niz seljaka ne stupa u našu NOV. Još uvijek ima, možemo kazati u svim našim krajevima tragova taktike čekanja, koja je u stvari taktika pomaganja okupatoru. Kako ćemo da pođemo pred narod u tom pogledu. Mi imamo tako jake argumente u rukama da je upravo čudo, da mi te argumente još nismo u punom obujmu iskoristili.

Zapitajmo se, i postavimo pred narod što bi bilo, da je Hrvatska pošla putem Mačeka i njegove klike i da nije hrvatski narod pošao putem NOB, onim putem, koji mu je pokazala Komunistička Partija. Što bi bilo od hrvatskog naroda? Na tu stvar lako je odgovoriti. Da je ovdje uspjelo fašizmu i Paveliću da sredi svoj aparat, onda

ne bi hrvatski sinovi bili u Hrvatskoj, nego bi slijedili pute Rumunjskog naroda, bili bi na Istočnom frontu, tamo bi bili hrvatski mladići, tamo bi ginuli. Što bi bilo sa samom Hrvatskom, da je hrvatski narod slijedio politiku čekanja. Sa Hrvatskom bi se postupalo kao sa pobjeđenom zemljom, koja bi slijedila sudbinu njemačkog naroda. U Jugoslaviju vratio bi se kralj Petar i četnička kama, a kakva bi bila sudbina Hrvata, o tome ne treba narodu mnogo objašnjavati, to on zna. Eto to je put, koji ne samo od početka nego još i danas preporuča i predlaže Maček. A ne samo da on to preporuča nego on to i čini. On vidi kako narod slijedi Komunističku Partiju. Maček se vezao sa reakcijom, kako bi onemogućio ostvarenje narodne pobjede. On je poslao nedavno Jančikovića u Bari i od tamo u Englesku, da paktira, pravi smetnje, da pravi vezu sa kraljem i Dražom. On je nedavno poslao svog pouzdanog čovjeka puk. Babića u Foggiu, a zatim i u Kairo, da paktira sa kraljem i Dražom, da sklopi sporazum u borbi protiv NOP, u borbi protiv naših naroda. Na sve načine vezuju se danas neprijatelji naših naroda, vezuju se i paktiraju, te nastoje u prvom redu da pomoću okupatora suzbiju naš Narodno-oslobodilački pokret. U tom kolu jednu od nakrupnijih uloga igrao je Maček. Zato mi danas Mačeka postavljamo na njegovo pravo mjesto: Maček je izdajica i svaki tko ga pomaže taj je protiv hrvatskog naroda, taj radi na izdaji Hrvatske.

Maček i njegova klika s druge strane pokušava, videći, da hrvatski narod polazi putem NOB, da ipak u hrvatskom narodu hvata neke pozicije i zbog toga oni nuđaju razne pregovore. Nuđaju na mnogo mjesta. Nuđaju i u Zagrebu. Krbek i Košutić stalno pokušavaju da dođu do naših ljudi, a svojim ljudima preporučuju, mi gore vodimo pregovore, a vi nemojte ništa raditi ili ubacuju u naše redove u NOP razne špekulante, smutljivce, ljude koji imaju zadatak da iznutra razbiju NOP, da unutar NOP stvore pozicije za Mačekovu kliku, za Mačeka. Jedan od naših zadataka jeste i taj, da mi pronađemo te špijune i smutljivce, da ne dozvolimo da bilo tko unutar NOP stvara pozicije za borbu protiv naroda, za izdajničku Mačekovu kliku. Kako ćemo prepoznati te ljude. Vrlo ih je jednostavno i lako prepoznati. Jednostavno pogledaš, što pojedini čovjek čini za NOB, za NOP, da li ono što radi jača naše redove ili ne. Kakovih sve slučajeva nema. Ima ljudi, koju su dali izjave, a govore protiv mobilizacije. Slučaj Predavca, koji odvraća ljude od mobilizacije, a žena mu šverca. Ima još niz takovih slučajeva. Jednom riječju, po radu, po tome, da li rad tih ljudi jača ili slabi NOP prepoznati ćemo ih. Mi od svakog koji je ušao u NOP tražimo, da svojim radom jača naše redove, da učvršćuje ono u čemu je jedini spas za sve narode Hrvatske i Jugoslavije. Ako on to ne radi treba odmah vidjeti, da li se ne

krije u njemu neki špijun, koji je poslan u naše redove, da iznutra razbije naše NOO-e i naše redove. U vezi s tim naročito se zapažalo, da na mnogim mjestima ti špekulanti postavljaju na diskusiju, pa što je sa obnavljanjem HSS-a? Naši drugovi u tom pogledu nisu znali pravilno da odgovore. Dali su si nametnuti od neprijatelja diskusiju, da li je zabranjena stranka ili nije i šta je sa obnavljanjem organizacija HSS-a.

Drugovi i drugarice! Obnavljanje HSS-a u današnjim prilikama, stvaranje stranačkih organizacija ne bi vodilo jačanju NOP i zbog toga svi poštteni HSS-ovci, svi poštteni članovi IO HSS-a danas uopće ne postavljaju pitanje, da se obnovi stranka. Nego danas svi poštteni HSS-ovci poštteni članovi IO HSS-a, koji su ušli u naše redove, postavljaju pitanje jačanja NOF, NOB i kroz to gledaju sav svoj rad i promatraju svoje djelovanje. Prema tome nema nikakve zabrane osnivanju HSS-a, nego danas svaki onaj koji je pošten, ne postavlja, obnavljanje stranačkih organizacija, obnavljanje HSS-a. Dakle tu nema nikakve službene zabrane, nego to je u interesu NOB. U tom¹ smislu treba i na temelju da to objašnjavamo, i u tom pogledu treba da pravilno postavljamo naš odnos.

Prije nego prođemo na razradu pitanja, kakve su greške bile u odnosu prema kralju Petru i jugoslavenskoj vladi htio bi vam naročito podvući, da je glavna smetnja, glavna opasnost, koja koči, koja sprečava da hrvatske mase još aktivnije ne prilaze NOP-u, Maček i njegova klika. Prema tome borba za proširenje NOP, borba za aktivizaciju, za mobilizaciju hrvatskih masa, mora da bude vezana sa borbom za potpunu izolaciju, za potpuno raskrinkavanje Mačeka. Dokle god mi potpuno ne raskrinkamo Mačeka i njegovo izdajstvo pred narodom, dokle god bude nejasnoće u hrvatskom narodu, tako dugo ne ćemo moći sav narod pokrenuti u borbu. Tako treba gledati na pitanje još jače aktivizacije i mobilizacije hrvatskog naroda. Odluke II. zasjedanja AVNOJ-a, baš u hrvatskom narodu, takovo su snažno oružje, kako u drugim djelovima zemlje nemamo, koje nam daju mogućnosti da potpuno raskrinkamo Mačeka i njegovu kliku. Sve ono što je nekada postavljala republikanska stranka, ono čime je HSS-u nekada uspjelo da predobije hrvatski narod, nalazi se u odlukama II. zasjedanja AVNOJ-a. Naročito treba pravilno iskoristiti u agitaciji i propagandi republikanski oblik vladavine, jer mi smo za republiku, za pravilno rješenje nacionalnog pitanja. O tome je govorio i drug Tito na II zasjedanju AVNOJ-a, kad je rekao: ».....samo republikanski demokratski oblik vladavine može spriječiti da se našim narodima ne desi nikad slične nesreće«. Mi smo za republikanski oblik vladavine, za federaciju, za pravilno rješenje nacionalnog pitanja u Jugoslaviji, za sve ono što je željelo hrvatsko

seljaštvo i zbog čega je poslije prošlog rata pošlo za Stjepanom Radićem. Pred nama stoji zadatak, da odluke II. zasjedanja iskoristimo za jaču mobilizaciju u Hrvatskoj, za potpunu izolaciju i raskrinkavanje Mačeka i njegove klike.

Drugovi! U našim okruzima u sjevernoj Hrvatskoj potcjenjuje se u srpskim krajevima uticaj kralja Petra i jugoslavenske vlade. Mi ovdje nemamo četničkih formacija većeg obujma, i prema tome drugovi zaključuju, da na našem terenu »četničkih tendenca« nema. A što se zapazilo? Kod popularizacije odluka II. zasjedanja na našem terenu, Srbi kada se govori o kralju Petru, šute i nisu baš oduševljeni time. Što to znači drugovi? To znači da mi nismo uspjeli srpskom narodu na konkretnim primjerima da raskrinkamo jugoslavensku vladu i kralja. Među Srbima ima ljudi kojima nije jasno, da je kralj takva izdajica i da je on počinio takva nedjela, koja mu se pripisuju. Ti ljudi mogu lako ako ne danas, a ono sutra pasti plijenom četničke propagande i kralja Petra. Pred nama naročito u srpskim krajevima stoji zadatak, da temeljito i do kraja raskrinkamo kralja Petra i jugoslavensku vladu, da raskrinkamo a ne da samo kažemo da je kralj lopov. Da pomoću niza konkretnih primjera dokažemo narodu, što je značila monarhija u prijašnjoj Jugoslaviji, što kralj znači u toku NOB i kako bi povratak kralja i monarhije značio povratak onog starog i svih onih zala, koje je taj režim našem narodu nanio. Trebamo postići to, da i Srbi sa zadovoljstvom prime odluke II. zasjedanja AVNOJ-a, da nema povratka u zemlju izdajniku kralju Petru i monarhiji.

Drugovi, na našem terenu sjeverno od Save mi nismo uspjeli da na pravo mjesto postavimo naše odnose prema Srbima i nacionalnim manjinama. Imate drugovi i ovakvih slučajeva, da na pr. u jednom selu ovdje u blizini, učiteljica, koja je postavljena od naše narodne vlasti na molbu djece da zajednički proslave Sv. Savu kaže da je Sv. Sava jednak Paveliću. I ništa se partijska organizacija nije našla u čudu, kada se to pitanje pred nju postavilo. Imate niz takvih slučajeva, a naročito na zagrebačkoj oblasti, gdje se Srbi ne usude da kažu da su Srbi, nego pravoslavci. I to čak sa strane naših drugova često se čuje: to su pravoslavci, a to su katolici. Mjesto da mi naročito istaknemo srpstvo i Srbe, da je to jedan herojski narod, koji je doprinjeo nevjerovatne žrtve, ne samo za svoju slobodu, nego i za slobodu sviju naroda Jugoslavije. Mjesto da to istaknemo da to postavimo na pravo mjesto, da su baš Srbi oni koji su prvi prišli NOB, mi se nepravilno odnosimo prema tome i ne iskorišćujemo taj nacionalni momenat, da Srbi budu ponosni, na ona djela koja su učinili za oslobođenje naših naroda.

S druge strane drugovi u odnosu prema Cesima, Slovacima Mađarima i Nijemcima pravilo se kojekakvih pogrešaka. Mjesto da naša čehoslovačka brigada preraste u diviziju, naša čehoslovačka brigada stoji pred raspadom. Slično je tako i sa mađarskim bataljonom, i njemačkom četom. Mi se šovinistički odnosimo prema tim nacionalnim manjinama. Neki odgovorni drugovi izmislili su teoriju, da Česi nisu borbeni narod. Mjesto da mi pravilno pridemo nacionalnim manjinama, da im prikažemo, da je borba koja se vodi ovdje njihova borba, mi smo doveli do toga, da Mađari traže da im se izdaju propusnice, da otiđu u Mađarsku. Zamislite drugovi, da su ti ljudi otišli u Mađarsku kakova bi to bila sramota za naš narod i za naš pokret. Umjesto da pomognemo antifašističkom frontu Mađarske, da dignemo narod u borbu, mi koji smo avangarda svih porobljenih naroda u Evropi u borbi protiv okupatora, dozvoljavamo da mađarski seljaci bježe u Mađarsku. Pravo bi imali da pitaju, kako ste vi riješili pitanje slobode naroda, demokracije, kada su pokušala čitava sela da bježe. Vidite drugovi, to je samo jedan primjer kako su neki postavljali pitanje odnosa prema nacionalnim manjinama. I u nacionalnim manjinama postoje snage, koje mogu da pomažu našu NOB. Mi moramo da nacionalnim manjinama prikažemo, da je njihov put jedino u NOP-u.

Na čitavom terenu sjeverno od Save zapaža se kod niza naših partijskih organizacija, a naročito u našim NOO-ima **pomirljivost prema neprijatelju**. Nismo mi uspjeli drugovi, da unesemo ne samo u naš narod ovdje nego i u naše partijske organizacije onu mržnju prema neprijatelju bez koje nema uspjeha i onih rezultata, kakve bi morali da postignemo. Nevjerojatni su zločini, koje su učinili ustaše, ne treba mnogo da se nabraja, a mi nismo uspjeli da u narodu razvijemo mržnju prema tim zločincima, da im prikažemo što bi bilo od svakog čovjeka u Hrvatskoj, da je narod pošao putem Pavelića, putem Mačeka i da treba mrziti tu bandu, koja hoće da odvede u propast čitavi hrvatski narod. Mi drugovi, još danas kada smo pristupili osnivanju naše nove države, imademo na oslobođenom teritoriju ostatke ustaškog aparata. Ne mogu biti dvije države u državi. Postojimo samo mi. Oni su svi izdajice, lopovi, mračnjaci, koje ćemo mi sve očistiti iz naše zemlje. Temeljito treba da se očiste svi ostaci Pavelićevog ustaškog aparata sa našeg terena.

Mi negdje idemo tako daleko, da se u jednom našem O.NOO-u postavilo pitanje, da li da platimo električnu struju Paveliću ili ne. To se raspravljalo na sjednici O.NOO-a. Što se onda čudimo, da čitavi naši NOO-i odu u Pavelićevu vojsku. Mi drugovi dozvoljavamo, da na našem terenu imade ustaških velikih župana, članova hrvatskog sabora, ustaških doglavnika i da ih nismo izveli pred narodni

sud. Čak neki partijci su pregovarali s tim ljudima, koji provode u stvari politiku sjedenja na dvije stolice. I s Pavelićem su dobri, a i s nama su neki dobri. Ne može biti sjedenja na dvije stolice. Mi ne možemo u našim NOO-ima trpjeti ljude, koji vode politiku zašticanja svojih sela, da se ne mobilizira ljude, koji stvarno nisu iskreno i dosljedno prišli našem NOP. Takve ljude treba da očistimo iz naših NOO-a. I u tom pogledu imade mnogo pomirljivosti u našim partijskim organizacijama, među našim drugovima. Ima slučajeva, gdje jasenovački ustaše sjede kod kuće i naši drugovi ništa ne poduzimaju protiv njih. Drugovi, nema veće ljage nego što je Jasenovac, nema većih krvnika nego što su jasenovački ustaše. Mi ne smijemo dozvoliti da jasenovački ustaše sjede kod svojih kuća, a da ih ne izvodimo pred narodni sud. Imademo slučaj, da 20 narodnih učitelja, nije htjelo da potpiše pozdravni telegram Titi. Moglo bi se nabrojiti još niz takovih primjera. Sve to pokazuje da u našim partijskim organizacijama još nije postavljen pravilan odnos prema neprijatelju da nisu nepomirljivi prema fašizmu, a mi vodimo rat da uništimo fašizam do kraja. Reakcija misli da spašava fašizam, no mi idemo za tim, da fašiste uništimo i da plate za sva zločinstva, koja su učinili našem narodu. To je linija naše Partije, to je linija Sovjetskog Saveza. Zbog toga ne možemo dozvoliti da budemo pomirljivi prema narodnim izdajicama i narodnim neprijateljima. Treba pred narod iznjeti svu strahotu koju su nam učinili ustaše, treba raskrstiti sa politikom pomirljivosti.

U vezi s time treba naglasiti, da baš zahvaljujući našem pomirljivom stavu prema našim neprijateljima nismo uspjeli u narodu ucjepiti mržnju prema ustašama i neprijateljima i povesti borbu do njihovog istrebljenja. Ali narodni neprijatelji radili su tako, da je Pavelićevu u zadnjih nekoliko tjedana uspjelo, da u izvjesnim krajevima našeg terena mobilizira u svoju vojsku. Vi ste vjerojatno opazili, da je Pavelić i okupator uz pomoć Mačeka i špijuna, poveo jednu propagandu ofanzivu protiv nas. Oni su izdali onu zakonsku uredbu o amnestiji odmetnika, oni su se nedavno preko letaka i preko usmene propagande uz pomoć klike oko Mačeka raspricali o propasti partizana. I upravo zbog toga što smo mi imali pomirljivi odnos na nekim mjestima uspjelo im je, da Pavelić mobiliše za svoju vojsku, za jednu propalu stvar. U samom jednom kotaru otišlo je 300 ljudi u Pavelićevu vojsku.

Vidite drugovi u vezi sa time treba istaći još jednu pogrešku u našem radu. Drugovi su mislili na nekim mjestima i u nekim okruzima, da će pitanje ne odilaženja u Pavelićevu vojsku riješiti nekim prisilnim mjerama. Kod dvojice trojice, koji su otišli u Pavelićevu vojsku glavna stvar naših partijskih organizacija bila je da povedu

što prije konfiskaciju, pa da se oni ostali uplaše i ne odu. Orijentacija na tu liniju iz temelja je pogrešna. Ne radi se o tome, da mi nekoga preplašimo konfiskacijom. Sudbina onih, koji su otišli u Pavelićevu vojsku, koji će ga do kraja pomagati vrlo je strašna. Sudbina narodnih neprijatelja u našoj domovini biti će crna. Ti ljudi doći će pred narodni sud, izgubit će glavu, svoju imovinu, a njihove žene i djeca ostati će bez građanskih prava. I mi moramo ovo objasniti, objasniti što znači njihov čin i zašto će položiti glavu. Politički dakle moramo u prvom redu, da objasnimo narodu, da narod uvjerimo u našu stvar u neizbježnu propast Pavelića i njegove stvari i tada ne ćemo imati masovnog odilaženja u Pavelićevu vojsku.

U vezi s time pitanjem ja ću se dodirnuti problema mobilizacije. U tom pogledu mi smo također pravili niz grešaka. Ne može se kazati, da smo u problemu mobilizacije pošli pravilnim putem. U Slavoniji postavljeno je pitanje mobilizacije pred operativne jedinice, pred naše brigade i odrede. Razvila se utakmica tko će više mobilizirati. I kako je to ispalo? Događalo se, da je za vrijeme mitinga komandant rasporedio vojsku oko sela i sve što je bilo sposobno u selu uvrstio u vojsku. Tada je poslao izvještaj mi smo mobilizirali toliko i toliko. Ovako postavljanje čitave mobilizacije bilo je vrlo nepravilno. Mobilizacija, koja je jedan od osnovnih pitanja naše NOB, nije jedna stvar, koja se rješava jednim mitingom, nego dugotrajnim radom, a u radu pravilnim sprovođenjem onih političkih zadataka, koje sam iznesao u prvom dijelu referata: raskrinkavanjem Mačekove klike, kralja Petra, jugoslavenske vlade, tih kočnica, koje kušaju spriječavati našim narodima, da vide pravi put. To je prva stvar, koju moramo učiniti da bi povećali mobilizaciju. Odluke AVNOJ-a su nama snažno oružje za mobilizaciju naročito hrvatskih masa. Sređenje naših NOO-a rad na pravilnoj organizaciji naše narodne vlasti, da narod stvarno u našim narodnim vlastima vidi svoju vlast, koju treba pomognuti, za koju treba da se bori, to je put kojim ćemo mi mobilizirati pravilno uređenje naših komanda područja provođenjem mobilizacionih spiskova. To su sve mjere, koje ukupno uzevši osiguravaju stalan priliv u NOV. To naravno ne isključuju rad na mobilizaciji, koji će biti od vremena do vremena još pojačan posebnim kampanjama, posebno organizovan naročitim zborovima itd.

Drugovi! Dodirnuti ću se pitanja izgradnje temelja naše nove države. Mi gradimo državu i zadatak koji stoji pred nama jest, da i učvršćujemo organe naše vlasti, da učvršćujemo NOO-e. Naši NOO-i moraju biti ne 4-5 ljudi, koji sjede u njima, nego moraju biti masovne organizacije. Što to znači? Da oni moraju imati podršku čitavog naroda, da kod rješavanja pitanja NOO-a sudjeluje čitav narod na-

sih sela, to je zadatak, koji stoji pred nama. Osim toga mi moramo, da kod naših NOO-a razvijemo djelatnost na svim onim sektorima na kojima jedna država razvija svoju djelatnost. Naročito na pitanjima ekonomske djelatnosti, prosvjete, zdravstva, propagande itd. Na sve te sektore mi treba da položimo veliku pažnju. Mi komunisti moramo, da postanemo i stručnjaci za pojedina ta pitanja. Ne možemo drugovi, da nama razni šumari, neki veterinari i slično bez ikakve naše kontrole rade. Na komunistima leži zadatak na seljacima i radnicima, koji stoje u prvim redovima NOP, koji su proveli tu borbu i preuzeli u svoje ruke vođenje i upravljanje NOB i izgradnju nove države, na njima leži zadatak, da se upoznaju sa svim tim državnim pitanjima, da postanu i na tim poljima stručnjaci. U tome pogledu bili su napisani članci u našem listu »Naprijed« no opazilo se, da naša partijska organizacija sjeverno od Save ne sprovodi to u djelo. Naročito bi vas drugovi upozorio na jedno, a to je, da mi gradimo državu, da je to jedina država u Jugoslaviji, da ne postoji niti Pavelićeva niti Nedićeva niti koja druga. Mi moramo postići to, da narod stvarno sa povjerenjem gleda u našu državu. Ne može biti više samo volje. Ne može da bilo tko, da se neki politički radnik sjeti, da nekoga uhapsi i da ga zatvori. Ne može da neki komandanti ili komesari prave neke stvari na svoju ruku. To znači kršenje autoriteta države, koju mi stvaramo. Narod treba stvarno da vidi: tu su NOO-i koji rješavaju. Mi imamo organizaciju narodne vlasti i nitko, pa ma tko to bio ne može da radi na svoju ruku. Narod treba da stekne povjerenje i sigurnost u naše NOO-e. Vidite drugovi, propustima u toj stvari treba temeljito da učinimo kraj naročito u našim krajevima sjeverno od Save.

U vezi s time drugovi, ja ću se dotaknuti pitanja i u organizacionom dijelu biti će govora, da je zvanje političkog radnika ukinuto. Nakon odluka II. zasjedanja AVNOJ-a ono postaje bespredmetno. Sa pravom je jedna starica pitala neku drugaricu »što ti zapravo radiš?«. Ona je odgovorila »ja vodim politiku«. Vidite, drugovi i drugarice, mi moramo i u tom pogledu baš u vezi s današnjom situacijom i u vezi sa izgradnjom države, da sve naše snage i najsposobnije ljude uključimo u izgradnju nove narodne vlasti, naročito na izgradnji našeg državnog aparata. Prema tome svi naši najbolji drugovi treba da se uklope u radu na učvršćivanju NOO-a, naše narodne vlasti. Te zadatke treba da imaju u vidu i sve naše antifašističke organizacije.

Na kraju drugovi i drugarice još samo jedno pitanje. Ove sve stvari koje smo iznjeli pokazuju nam da na ovom terenu sjeverno od Save nismo čvrsto usvojili i savladali liniju naše partije. Ali nije dovoljno usvojiti je samo na riječima nego i voditi upornu, svakod-

nevenu borbu za provođenje partijske linije u život. Pred nama stoji kao glavni zadatak, da osiguramo na čitavom našem terenu u svakom selu, u svakoj organizaciji kod svakog NOO-a, svagdje i na svakom mjestu pravilno sprovođenje partijske linije u život, onih zadataka, onih pitanja, koja smo ovdje raspravili.

REFERAT O ORGANIZACIONIM PITANJIMA.

Drugovi! Historijske odluke koje su donesene na Drugom zasjedanju AVNOJ-a, u prvom redu odluka o pretvaranju AVNOJ-a u vrhovno zakonodavno i izvršno narodno predstavničko tijelo naroda Jugoslavije, kao i odluka o formiranju Nacionalnog Komiteta Oslobođenja Jugoslavije, postavljaju pred našu Partiju, pred sve naše partijske organizacije nove i krupne zadatke. Značenje tih odluka i politički zadaci koji iz njih proizlaze dovoljno su osvijetljeni u

1. tački našeg savjetovanja i u postavljanju organizacionog pitanja naglasiti ćemo u prvom redu i kao osnovno jedno: ni u toku same Narodno-oslobodilačke Borbe, u vrijeme kada okupator i njegovi pomagači još nisu istrijebljeni i istjerani iz naše zemlje, već gradimo novu demokratsku slobodnu federativnu Jugoslaviju, udaramo čvrste temelje onakovoj državnoj zajednici, kakva je u interesu svih naroda Jugoslavije i kakovu prihvaćaju najšire mase naroda. To, su, drugovi, u prvom redu zadaci, koje treba da u djelo sprovede naša Partija, kao avangarda radničke klase i zato najnapredniji, najsvjesniji i najorganizovaniji dio naroda. Naša je Partija uspješno mogla da ispuni sve zadatke koje je sebi postavila, uz jasnu i pravilnu političku liniju, uz povezanost naše Partije sa širokim narodnim masama i povjerenje koje je ona imala kod svih naroda Jugoslavije i zato što. je njena organizaciona čvrstina i bezgranična odanost Partiji njenih članova, bila jedna od osnovnih činilaca, koji su usloveli omogućenje borbe, kako je to konstatirao drug Zujević⁹⁸ u »Proleteru« .

Drugovi! Na terenu sjeverno od Save mi smo u toku Narodno-oslobodilačke borbe ojačali i proširili partijske organizacije. Danas imademo na tom terenu dva Oblasna Komiteta, 10 Okružnih Komiteta, 37 Kotarskih Komiteta. Sačuvali smo kontinuitet partijske organizacije u samom centru okupatorskih snaga, u gradu Zagrebu. Ukupan broj partijskog članstva na ovom terenu prelazi brojku od 6.000. Sa tolikim brojem partijaca mi smo, drugovi, u stanju da is-

⁹⁸ Sreten, član Politbiroa CK KPJ.

punimo sve one zadatke, koje pred nas postavlja naša Partija. Mi imademo organizirane vanpartijske organizacije, vojsku, NOO-e, SKOJ, USAOH i AFŽ, imademo sve te masovne organizacije, preko kojih ostvarujemo rukovodeću ulogu naše Partije u narodnim masama. U jedinstveni NOF skupljene su široke mase naroda, obuhvaćene su preko vanpartijskih masovnih organizacija, a zadatak je partijskih organizacija, da objedini rad svih masovnih organizacija i da njihovu djelatnost usmjeri pobjedonosnom završetku narodno-oslobodilačkog rata i stvaranju nove Jugoslavije. To objedinjavanje čitavog rada treba da izvrše partijske organizacije i to ne samo u vrhovima, nego odozgo do dolje, od CK do ćelije. Naše ćelije, naši općinski Komiteti, moraju da se osjete odgovornima za rad svih vanpartijskih masovnih organizacija na svom terenu, da rukovode i usklade rad svih vanpartijskih organizacija i da preko njih sprovedu u život one sve zadatke, koje Partija postavlja. One treba u svom selu, u svojoj općini da budu štab, koji će da rukovodi čitavom borbom naroda, da bude borbeni štab naroda u ustanku, kao i u izgradnji države, jer će samo tako biti u stanju da uspješno svrše sve krupne zadatke, koje današnji stepen razvitka Narodno-oslobodilačke borbe postavlja pred narod.

I.

Da li su naše ćelije, naši općinski Komiteti, pa i kotarski i okružni u cjelini shvatili taj osnovni organizacioni zadatak?

Drugovi! U jednom odlomku iz izvještaja CK KPH tiskanom u »Proleteru« broj 16, konstatuje se, da »pored zadovoljavajućeg broja članstva kako na oslobođenom tako i na neoslobođenom teritoriju, mi još nismo uspjeli prebroditi glavnu slabost naših partijskih organizacija, da naše ćelije na terenu i u vojsci naši Kotarski Komiteti rukovode borbom naroda na svom terenu. Osjeća se još kod naših organizacija labavost u radu i nedovoljna povezanost sa masovnim organizacijama«. Drugovi! Iako je to konstatirano već pred godinu i po dana, te osnovne slabosti naših partijskih organizacija nisu prebrođene. Iako su postignuti značajni uspjesi njima se ne može zadovoljiti i moramo stalno imati na umu riječi druga Tita: »da je organizaciono pitanje naše Partije najvažnije pitanje, koje se nikad ni za momenat ne smije izgubiti iz vida, ako hoćemo da naša Partija postane snažna i masovna Partija, sposobna da savlada i najteže zadatke, koji se u sadašnjim sudbonosnim danima stavljaju pred nju«. Zato je i **centralno organizaciono pitanje koje treba danas da raspravimo, pitanje osposobljavanja ćelija, općinskih komiteta kao i viših rukovodstava, da postanu rukovodioci na svom terenu, da objedine rad svih vanpartijskih organizacija, da postanu štab na**

svom terenu. Drugovi! U radu naših partijskih organizacija od ćelije do Oblasnih Komiteta treba da unesemo novi ratni tempo. Naši Komiteti ne poznaju dovoljno probleme svoga terena i dozvoljavaju radi toga da se bez prave partijske kontrole rješavaju anarhično razna pitanja (obrazložiti, primjeri).

Jasno je, da pošto se Komiteti nisu bavili konkretnim pitanjima svoga terena, nisu takav rad prenosili na niže Komitete i na ćelije. Zato se dešavalo, da su sastanci ćelija i onih na terenu kao i onih u vojsci bili bez sadržaja i da mladi partijci nisu u ćelijama dobivali inicijative i elena za ispunjenje konkretnih zadataka, jer o tim zadacima nisu raspravljali na ćelijskom sastanku, niti po konkretnim pitanjima donášali zaključke. Otuda i to da ćelije čak i ne drže redovito sastanke, a neki su se Komiteti prema tome pitanju odnosili pomirljivo. **Rad naših ćelija treba povezati sa svakodnevnim pitanjima i potrebama naroda.** Dosadašnjim radom ćelija i Komiteta izmicalo se iz ruku rukovodstvo, naše organizacije svele su se često na registriranje događaja, našle se njima na repu, gubile se u sintičarenju i ispustile iz ruku rukovodstvo vanpartijskih organizacija. Zato nisu ni rijetki slučajevi, da se drugovi partijci utope u radu na pr. u NOO-u ili u AFZ-u, a rad u partiji, u ćeliji smatraju nečim što im ponekad izgleda i suvišnim. Tu istu pojavu imademo i u vojsci, te drugovi komesari, komandiri i komandanti često smatraju partijski sastanak kao nešto što se po partijskoj disciplini mora održati, ali za koje oni ne osjećaju potrebu kao partijci.

Isto tako je jedna od velikih slabosti naših Komiteta osobito Okružnih jeste i u tome, što se mnogi Komiteti nisu saživjeli kao forum, što po važnim pitanjima ne donášaju zaključke, već pojedini drugovi rade svaki po svom sektoru ili na određenom dijelu terena, a na sastancima komiteta donose se samo izvještaji, dok treba da se na sastancima Komiteta razrađuju konkretne zadace na osnovu direktiva dobivenih od viših foruma. Prenašanje direktiva je vrlo često birokratsko, one se ne razrađuju i ne konkretiziraju za teren, za koji su pojedini Komiteti odgovorni. Okružni Komiteti često nisu rukovodili, a ponekad ni kontrolirali rad ni svih partijskih organizacija na svom terenu. Najčešće se to dešavalo sa part, organizacijama u vojnoj vlasti u pozadini i njihovim ustanovama i tako su te važne ustanove prepuštene same sebi. Naše su partijske organizacije i Komiteti skoro redovno propuštali da ispune zadatak usklađivanja i objedinjavanja rada vanpartijskih organizacija na svom terenu. I tako bi mogli navesti mnogo primjera, ali ćemo se ograničiti na jednom primjeru, koji najbolje može da ilustrira kako se takovim odnosom mogu čak da upropaste naponi i žrtve, koji su bili potrebni za ispunjenje postavljenih zadataka. Glavni Štab postavio je

operativnim jedinicama, koje su se nalazile na terenu jednog okruga, zadatak, da izvrše akciju ekonomskog karaktera i da se veće količine hrane iz te ekonomske akcije prebace preko Save za ishranu tamošnjih jedinica i naroda. ZAVNOH je već ranije stavio u zadatak Okružnom NOO-u da obrazuje komisiju, koja će se brinuti o prebacivanju sakupljene hrane preko Save. Operativne jedinice izvršile su akciju i prebacile ogromne količine hrane do oslobođenog područja, predali je Komandi područja, jer to spada u njene zadatke, da se dalje o tome brine. Komanda područja komisiji za prebacivanje, jer je za to osnovana i rezultat svega toga bio je, da je u nekoliko sela ležalo oko 40 vagona masti, debelih svinja, šećera itd. a preko Save nije prebačeno ništa, jer ni jedna ustanova samo svojim vlastitim snagama nije mogla da izvrši prebacivanje. O.K. je pored svega prelazio kao da se to sve njega ništa ne tiče i birokratski svršavao svoje tekuće poslove.

Kako smo već naveli naša Partija ima na ovom terenu veliki broj članstva. Naši Komiteti međutim nemaju pregled ni nad samim partijskim članstvom, niti ono raspoređeno po terenu. Imademo široke terene, čitave općine i kotareve, koji nisu obuhvaćeni s partijskim organizacijama, ili gdje broj partijaca ne može da osigura pravilno sprovođenje partijske linije. Imademo tako novomarski, križevački kotar i neke kotareve u zagrebačkom okrugu, neke kotareve u Slavoniji, kao donjomiholjački i županjski, gdje je brojno stanje partije dovoljno jako da osigura rukovodstvo Partije, to ipak nije osigurano radi toga, što sve ćelije i komiteti djeluju samo na jednom dijelu kotara, dok je niz općina i sela izvan partijske kontrole i rad u koliko ga se vrši, vrši se samo preko vanpartijskih organizacija.

Jedan od važnih zadataka naših Komiteta jeste i to da se pozabave pitanjem prodiranja i stvaranja partijskih organizacija na tim neobuhvaćenim terenima. Sigurno u nizu tih sela i općina ima drugova, koji se osjećaju komunistima i koji hoće da pod rukovodstvom Partije i njenih direktiva rade. Možda bi se to pitanje moglo riješiti tako da se kao privremena forma uzme osnivanje aktiva sa kojima bi rukovodio partijac i postavljao im postepeno zadatke, koji se postavljaju pred partijsko članstvo i uz to radio na njihovoj izgradnji kao komunista, na upoznavanju sa teorijom marksizma-lenjinizma. Preko takovih aktiva mogli bi da uzdižemo te drugove, provjeravamo i da postepeno iz njih izaberemo kandidate, dalje sa tim kandidatima pojedinačno radimo i ako bi i dalje ostali u aktivu. Na takav način mogli bi brzo da proširimo partijske organizacije i da vodimo sistematsku brigu o tim drugovima. Time bi izbjegli i to što nam se desilo u nekim kotarevima bjelovarskog okruga, gdje su

se partijske organizacije stvarale naglo, te su se u partiju uvukli razni štetočinski elementi, čak i agenti Mačekove klike, jer nije bilo pravilnog mjerila za primanje u Partiju. Kandidati treba obavezno da prisustvuju prosvjetnim sastancima ćelija koje ih kandidiraju.

Jedan od vrlo velikih propusta naših organizacija jeste u tome što nismo obuhvatili niz gradova na našem terenu, a sa mnogima čak ni ne postoje veze. Međutim iskustva iz rada u gradovima neprijateljskim uporištima dokazuju, da se i pod najtežim uslovima terora mogu naše organizacije da održe, razviju i postanu rukovodiocima masa. U Zagrebu i Brodu održale su se partijske organizacije za čitavo vrijeme. Zagrebačka organizacija i ako je imala veliki broj žrtava, iako je činila velike napore za samoodržanje, nije uspjela da obuhvati antifašistički raspoložene mase, zakukuljila se, izgubila u načinu rukovođenja vanpartijskim organizacijama. Pred našim organizacijama u Zagrebu postavlja se pitanje njenog omasovljenja i najužeg povezivanja sa vanpartijskim antifašističkim masama, jer je to ujedno i najbolja obrana od provala. Kako je daleko išla ta začahurenost svjedoči nam odnos partijskih organizacija pema SKOJ-u, sa kojima su ćelije odbile da se povežu, zato što su se bojale provala do strane SKOJ-a, što su smatrale, da omladina nije u stanju da izdrži teror klasnog neprijatelja. Time je rad s omladinom došao u ćorsokak i jasno je, da se SKOJ i Ujedinjeni Savez nije mogao da razvije, tako da omladinskih organizacija skoro i nema u Zagrebu. Pitanje organizacije u Osijeku uslijed niza provokatora jest mnogo teže, a drugovi treba da se pozabave pitanjem stvaranja paralelnih organizacija, da bi tako izolirali partijsku organizaciju od provokatora. Za rad u gradovima ne mogu se postaviti krute organizacione forme, a naše organizacije u gradovima, a u prvom redu M.K. u Zagrebu treba da budu štab koji će znati da vodi i organizaciju i mase tako, da daju najviše udaraca okupatoru i njegovim slugama, a da naše snage sačuva od udara reakcije. Za njih naročito važe pravila, koja važe u svakoj borbi, a to je poznavanje neprijatelja, njegovih pozicija, njegove taktike, pravilna ocjena vlastitih snaga i na temelju takovog poznavanja svoga terena postavljati zadatke, organizacione oblike itd. Naši Oblasni i Okružni Komiteti baš sada kada se nalazimo pred skorim slomom fašizma treba posebnu pažnju da posvete gradovima i tako pripremimo gradove da se oslanjaju na vlastite snage i ne čekaju oslobođenje vojničkim snagama izvana.

Dakle kao glavni čisto organizacioni zadaci postavljaju se:

1.) Osposobiti naše ćelije i Komitete da budu rukovodioci na svom terenu, da postanu štabovima u narodnoj borbi. To ćemo postići tako da se Komiteti i ćelije upoznaju sa svakodnevnim konkret-

im pitanjima i potrebama borbe i naroda i da rad naših ćelija po-
vežemo sa svakodnevnim pitanjima i potrebama naroda.

2.) Pravilno rasporediti partijsko članstvo, obuhvatiti part, or-
ganizacijama cijeli teren i osobito posvetiti pažnju obuhvatanju i
proširenju partijskih organizacija u gradovima.

II.

Kako sprovesti stvarno rukovođenje vanpartijskim organizaci-
jama?

Svi zadaci koji se postavljaju pred naše vanpartijske organizaci-
je, to su partijski zadaci i njih treba da razrade, konkretiziraju, da
donesu zaključke o njihovom ispunjenju naše ćelije i naši Komiteti.
Komiteti i ćelije moći će se to da izvrše ako se upoznaju sa zadaci-
ma, koji stoje pred tim organizacijama.

a) Poslije Drugog zasjedanja AVNOJ-a treba još veću pažnju
posvetiti NOO-ima. Iako su te zadaće mnogostrane ipak se dadu
svesti na dvije osnovne zadaće. To je već postavljeno u 35. i 36. bro-
ju Naprijed:

1.) Učvrstiti diljem cijele zemlje narodnu demokratsku vlast, uč-
vrstiti je i ojačati NOO-e, da bi predstavljali istinsku narodnu vlast.
Izgraditi od NOO-a prave najmasovnije narodne organizacije, orga-
nizatore i rukovodioce narodne borbe rada i života, da bi se s najve-
ćim pouzdanjem i uspjehom na njih mogli oslanjati AVNOJ i Nacio-
nalni Komitet.

2.) Razviti i usavršiti djelatnost NOO-a na svim područjima,
imajući pred očima sve veće potrebe naroda i vojske, kao i činjeni-
cu, da se danas u zemljama Jugoslavije postavljaju temelji prave na-
rodne države. Prožeti svu politiku i djelatnost NOO-a duhom brats-
tva i jedinstva, duhom istinske narodne politike na privrednom, po-
litičkom, zdravstvenom, prosvjetnom i drugim područjima.

Naša Partija uzela je sebi u zadatak da organizuje državu. Iz-
vršenje tog zadatka moguće je samo ako na tom uzmu učešće hilja-
de ljudi, ako na izgradnji države okupimo sve rodoljubive i kon-
struktivne snage našeg naroda. U tom poslu treba da iznikne og-
romna armija novih organizatora, koji će da pomognu ispunjenje
tog velikog zadatka i koji će taj zadatak da osjete svojim. U tome
treba da sudjeluje sva omladina, u tom treba da sudjeluju mase že-
na.

Naši NOO-i su još daleko od toga da postanu organi prave na-
rodne vlasti, da budu organi prve narodne vlade. Oni treba, kako
smo već rekli, da budu masovne organizacije čitavog naroda, za rje-
šavanje svih konkretnih pitanja, kao pitanje mobilizacije, gospodars-

kih pitanja, pitanja prosvjete, zdravstva, pitanje šverca, borbe protiv pete kolone, sabotera i špekulanata itd. Sve su to problemi, koje treba da rješavaju NOO-i. Oni će ih moći rješavati samo uz aktivnu pomoć naše Partije. Svi ti problemi treba da budu predmet diskusije, da se o njima donose pravilni zaključci na samoj partijskoj čeliji da to partiji prenesu na NOO-e, da im pomognu da se sva ta pitanja diskutuju pred selom, općinom itd. i da se na konkretnom ispunjenju svih tih zadataka mobilišu ne samo partiji i članovi NOO-a već pomoću SKOJ-evskog aktiva i odbora- USAOH-a, odbora AFŽ-a cijeli narod. Naši partijci, čelije i komiteti moraju biti svjesni toga, da između zadataka i njihovog ostvarenja u djelo postoji dugi put koji zavisi o spremnosti i sposobnosti masa, da ih sprovede u život, a zadatak je partijskog članstva, da tu spremnost i sposobnost masa stalnim i neumornim radom povećava. Način rada partijaca u NOO-ima treba da se osniva na tome, da se sprovađanje partijskih direktiva ostvarenje uvjeravanjem, prevaspitavanjem nepartijaca u samim NOO-ima, da preko takvih NOO-a koji će također svoj rad osnivati na prevaspitavanju i uvjeravanju masa učini svojinom masa sve direktive Partije. Glavno težište rada treba prebacivati na to, da se aktiviziraju mase u ispunjenju i oživotvorenju velikog zadatka, udaranja temelja nove države, a ne dati da se sav njihov rad osniva na vlasti i naređenju. U tom pravcu naše partijske organizacije nisu učinile maksimum napora i često su dozvoljavale, da se drugovi u NOO-u zanesu i oslone na snagu vlasti. Tipičan primjer za to jeste postupak prilikom mobilizacije za NOV u jednom kotaru, kada su partijci pored zaključaka donesenih na sastanku Kotarskog Komiteta dozvolili, da K.NOO donese nepravilne zaključke po pitanju prisilne mobilizacije. Time ne samo da Partija nije sprovela rukovodstvo u NOO-ima nego su se drugovi našli na repu špekulanata i neprijatelja NOB. U naše NOO-e uvukao se izvjestan broj špekulanata, prikrivenih neprijatelja NOB i demokratskih sloboda naroda i takve treba izbaciti iz organa narodne vlasti. Vrlo često čujemo od drugova-kad govore o pojedincima u NOO-ima, pa čak i o čitavim NOO-ima da postavljaju ovako: »taj je naš, a onaj je njihov«. To znači da su sami svjesni, koliko se neprijatelja uvuklo u organe narodne vlasti. Jasno je, da ti špekulanti i neprijatelji vuku sa sobom i izvjestan broj poštenih drugova, koji su uslijed našeg nedovoljnog i nepravilnog rada prepušteni njihovom uticaju. Kada naše čelije i općinski komiteti shvate kakvu ulogu treba da odigraju u ispunjavanju zadataka koje je Partija pred nas postavila, znati će da se pravilno koriste vanpartijskim organizacijama i time osigurati i pravilno rukovodstvo u samim tim organizacijama. Onda se neće dešavati da se NOO-i utope u sitničarenju. Brzo će se razobličiti i otkriti

V kulanti u samim NOO-ima, podići politička svijest masa na takav stepen, da će oni moći da sačuvaju čistoću NOO-a, kao organa rve narodne vlade i kao svoju pravu narodnu vlast. Treba prekinuti sa štetnim shvatanjima, da postoje općinski, kotarski, okružni i oblasni NOO-i i neka se tamo rješavaju sva pitanja, koja se tiču NOO-a. Uslijed takvog rada bilo je niz krupnih zadataka koje je ZAVNOH postavio pred NOO-e, i koji nisu izvršeni. Spomenuti ćemo samo dva važna pitanja i to pitanje zajma, preko kojeg su partijske organizacije i rukovodstva prešli kao preko pitanja, koja se njih ne tiču i prepustili NOO-ima da sami ta pitanja rješavaju. Rezultat toga bio je da sa zajmom nisu postignuti ni politički ni materijalni rezultati, koji su se mogli postići. Drugo isto tako krupno pitanje jest pitanje pomoći iscrpljenim krajevima u Lici, Kordunu i Primorju. Hrane je bilo na pretek, a prebacilo se vrlo malo. Tim se pitanjem isto tako nisu pozabavile partijske organizacije i Komiteti, tako da ni taj važan zadatak nije izvršen.

Pitanje obuhvatanja još neobuhvaćenog terena vrlo sporo napreduje, jer se i to prepustilo višim organima NOO-a, a nisu to kao svoj glavni zadatak smatrale partijske organizacije i tako imademo danas još uvijek preko 1/3 terena neobuhvaćenog NOO-ima i izvan domaka i kontrole narodne vlasti. Naše su partijske organizacije posvetile slabu pažnju formiranju NOO-a na neoslobođenom terenu i u samim uporištima. Imamo vrlo mali broj gradova i uporišta u kojima imamo organizirane NOO-e, a komiteti nisu pomogli partijskim organizacijama u tim gradovima, da nađu odgovarajuće organizacione forme za okupljanje širokih masa i zaoštavanje njihove borbe protiv okupatora. Uloga tih NOO-a ukoliko su formirani, svodi se na odbore NOF-a, dok politički uopće nisu djelovali. Dozvolili smo, da neprijateljska propaganda prevlađuje i djeluje čak i na onaj dio masa, koje smo mi obuhvatili i desilo se kao na pr. u Zagrebu, da su se među masama antifašista širile štetne iluzije. Preko najrazličitijih formi organizacija samih NOO-a i krajnjim uprošćavanjem rukovodećeg aparata treba da nađu što elastičnije forme za povezivanje svih antifašista na još široj bazi. Samo tako moći će mase antifašista da izvrše ono što smo već ranije spomenuli, pomoći svom oslobođenju svojim vlastitim snagama. (Primjer Splita).

Odgovornost za rad NOO-a od strane partijskih komiteta prepušta se partijcima, koji su zaduženi po tom sektoru, a nije se postavljalo pred sve partijske organizacije zadatak da oni kao cjelina rukovode tim sektorom. Ti pojedini drugovi nisu mogli da izvrše rad za koji je trebalo da ulože sve svoje snage sve partijske organizacije, a s druge strane događalo se, da su se drugovi koji su radili po tom sektoru odvajali od ostalog partijskog rada i postajali samo

specijalisti po svom sektoru, razvijali se jednostrano i nepravilno i time se dovadala u pitanje ponekad i sama njihova partijnost. Danas kad izgrađujemo državu, svaki član Partije mora da bude uposlen na nekom državnom poslu: u NOO-ima, komisijama itd., a kod toga ostaje u svojoj ćeliji. Tako nema više partijskih ćelija u Kot NOO-ima.

b) Pitanje odvajanja partijaca na posebnim poslovima, prenašanje odgovornosti za rad u vanpartijskim organizacijama na pojedine partije sa ćelija i Komiteta najbolje ćemo da razradimo na pitanju organizacije AFŽ-a.

AFŽ se pretvorila u posebnu žensku organizaciju u kojoj su se odbori AFŽ-a smatrali često više odgovornima svojim višim odborima, nego li organima Narodno-oslobodilačke Borbe na svom terenu, pa i samoj Partiji. Zato je dolazilo i do razmimoilaženja, mjestimično čak i do sukoba između AFŽ-a i NOO-a, a i partijke koje su radile u AFŽ-u razvijale su se samo kao rukovodioci AFŽ-a. Olabavila je njihova odgovornost pred Partijom i stvorila se jedna Partiji paralelna organizacija. Zato je i izvršena i reorganizacija u rukovođenju AFŽ-om i partijske organizacije treba da preuzmu punu odgovornost i za rad AFŽ-a. Osnovnu odgovornost za rad na mobilizaciji žena tj. i za rad AFŽ-a svuda treba da snose partijske organizacije tj. ćelije i rukovodeći komiteti naše Partije. Upravo prenošenje odgovornosti za rad u AFŽ-u sa partijskih organizacija na partijke, aktivistkinje AFŽ-a i čak ćelija u AFŽ-u i na odbore AFŽ, u najvećoj mjeri olakšalo je razvijanje grešaka, koje su se pojavile U radu i razvitku AFŽ-a i koje bi mogle imati štetne posljedice za čitav naš Narodno-oslobodilački Pokret. C.K. je postavio zadatak svim našim partijskim organizacijama, da moraju poduzeti sve da se te greške što prije isprave. Zato ćemo se tim pitanjem opširnije pozabaviti. U svom pismu C.K. upozorava pri tome na slijedeće zadatke:

1) Opći zadatak AFŽ-a jest okupiti i aktivizirati žene u opće narodno-oslobodilačku frontu, pomoći im u njihovom političkom podizanju, sa ciljem da zauzme svoje mjesto u općoj oslobodilačkoj borbi zajedno s muškarcima.

2.) Iz toga izlazi, da je osnovni pravac djelatnosti naših aktivistkinja u AFŽ-u, njegovo razvijanje u širinu, prilaženje što širih masa žena, prodiranje u redove još neobuhvaćenih masa, pronalaženje metoda za jaku aktivizaciju zaostalih ženskih masa, a uporedo sa njihovom aktivizacijom treba sve više učvršćivati povezanost žena sa organima Narodno-oslobodilačke Fronte i lokalnim organizacijama Partije.

3.) Da bi se ta zadaća mogla postići, odbori AFŽ-a na terenu treba da imaju najširu formu daleko od svake organizacione krutosti.

Ti odbori moraju u stvari biti samo forma za održavanje konferencija i za opću aktivnost žena u NOB-i. Najnužnije funkcionerke tih širokih odbora žena u koje treba da u stvari ulaze sve žene sela, gradova, ulica itd. ne smiju da shvate svoju funkciju tako kao da su one pretstavnice žena u NOB-i, nego kao funkcija aktivistkinja Narodno-oslobodilačke Fronte za mobilizaciju žena u zajedničkoj borbi-

4.) Zadaća viših odbora AFŽ-a, kotarskih, okružnih, oblasnih, glavnih i centralnog jeste prema tomu da politički manifestiraju učešće žena u NOB-i, da lokalnim organizacijama pomažu savjetima, da povezuju žene, a naročito ženske organizacije i pokrete, koji su pod uticajem raznih drugih političkih strujanja, da organiziraju centralnu i nacionalnu štampu za žene itd. To znači, da ti odbori treba da budu što širi, da obuhvaćaju predstavnice žena raznih političkih i vjerskih pripadnosti. Ovi odbori treba u prvom redu da su povezani sa odgovarajućim partijskim organizacijama i organima NOB-e, a svoju aktivnost ka nižim odborima AFŽ-a treba da razvijaju prema potrebama i uputama tih organa. Njihov odnos prema nižim odborima AFŽ-a ne smije biti kruto organizacijski, već uglavnom agitaciono-propagandistički. Viši odbori AFŽ-a, moraju se starati o tome, da niži odbori budu u prvom redu odgovorni lokalnim organima Narodno-oslobodilačke Borbe.

5.) Partijke u užim izvršnim tijelima Centralnog, Glavnih, Pokrajinskih i Oblasnih odbora AFŽ-a treba da budu partijske komisije za rad među ženama, pri čemu zadržavaju konspirativnost prema nepartijkama u tim odborima. Samo u rijetkim najnužnijim slučajevima može se dopustiti, da partijka bude partijski uposlena samo na radu AFŽ-a. Partijke aktivistkinje AFŽ-a moraju uporedo obavljati i druge partijske zadatke. Međutim sve te razlike treba da su uključene u part, organizacije, ćelije, komitete, u kojima se mogu normalno razvijati i dobivati zadatke. Treba težiti zatim da sve aktivistkinje AFŽ-a, partijke, nepartijke i nekomunistkinje pored njihove aktivnosti u AFŽ povuku na rad i na ostalim sektorima opće Narodno-oslobodilačke Borbe.

Na našem terenu vrlo veliki broj žena nije obuhvaćen politički niti aktiviziran po pitanju rješavanja konkretnih zadataka borbe i izgradnje nove države. Pred naše partijske organizacije postavlja se zadatak da se žene uvedu brže u politički život, da se jače angažiraju i zainteresiraju za rad NOO-a, da osjete NOO-e kao svoju vlast, da pitanje izgradnje nove slobodne demokratske Jugoslavije shvate kao pitanje koje je najuže povezano sa njihovim interesima i da moraju u tome da doprinesu svoj dio, jer samo njihovo sudjelovanje u političkom životu naroda ostvaruje njihovu ravnopravnost. Partij-

ske organizacije moraju da se pozabave pitanjem onih ženskih masa, koje su još uvijek pod uticajem reakcionarne klike oko Mačeka i politike čekanja. Problemom uvlačenja baš tih ženskih masa u Narodno-oslobodilačku Borbu treba da se pozabave i partijke u užim izvršnim tijelima Oblasnih odbora tj. partijske komisije pri Oblasnim Komitetima za rad među ženama.

c) Rad SKOJ-a i okupljanja cjelokupne omladine u Ujedinjeni Savez odvija se također u izvjesnoj mjeri bez aktivnog sudjelovanja čitave partijske organizacije i prepuštalo se SKOJ-evskim komitetima da sami rješavaju problem okupljanja omladine. SKOJ-evska rukovodstva vide pred sobom ogromnu masu antifašističke omladine, ali svojim snagama nisu u stanju da nađu oblike okupljanja i način rada sa tom omladinom. Otuda i uskoća samog SKOJ-a, a još više Ujedinjenog Saveza. Broj SKOJ-evaca na mnogim okruzima nije ništa veći od broja partijaca, a broj omladinaca koji je okupljen oko SKOJ-evskog aktiva u Ujedinjenom savezu vrlo je mali. U nizu SKOJ-evskog aktiva i čak nižih odbora nailazimo na takve omladince, koji ne zavređuju da nose ime mladog komunista, koji zasnivaju svoj rad na pričanju, u rukovodstva nisu došli na osnovu svog rada i borbe već na osnovi izvjesnih sposobnosti, koje nisu ni mjerilo za primanje u SKOJ, a još manje za povjeravanje tako odgovornog zadatka, kao što je rukovođenje omladinskim masama. Nije rijedak slučaj, da SKOJ-evske organizacije žive izvan okvira općih omladinskih organizacija i time je SKOJ pokazao, da se još nije prilagodio novim uslovima i ne djeluje među omladinskim masama, pa radi toga ne može da ispuni zadatke koje pred njega postavlja široki omladinski pokret. O tome je pisao drug Ribar u »Proleteru« br. 16: »SKOJ je posebna određena organizacija komunističke omladine, a Ujedinjeni Savez je čvrst oblik organizacionog jedinstva mladih komunista i svih drugih mladih antifašista i rodoljuba. Prema tome je SKOJ nerazlučan dio i treba da uraste u Ujedinjeni Savez, ali da sačuva svoje posebno lice i postane sve više svojim radom za ciljeve Ujedinjenog saveza njegovom kičmom i rukovodećim dijelom«. Partijske organizacije treba da pomognu SKOJ-u da shvate svoje zadatke, da se SKOJ među antifašističkom omladinom populariše kao rukovodeći dio omladine. Ni divizijski komiteti, ni bataljonski biro i u vojsci nisu pomagali SKOJ-evskim rukovodstvima u njihovom radu i obraćali su se na njih samo onda kada su trebali da dobiju od njih nekog političkog rukovodioca, tako da u vojnim jedinicama vrlo je čest slučaj da nemamo uopće kontinuiteta u radu u SKOJ-evskim rukovodstvima. Čelija se mora pozabaviti problemom okupljanja omladine, pomoći SKOJ-evskim aktivima da razvijaju i nađu takove organizacione oblike osnovnih organizacija Uje-

dinjenog Saveza, koji će biti najpodesniji za okupljanje omladine. Stalna briga ćelija i komiteta treba da bude aktivizacija omladine u Narodno-oslobodilački Pokret, problem političkog, kulturnog prosvjetnog rada omladine i da ujedini sav rad i sve napore omladine na ratni način tako da sve bude podređeno interesima fronte i pobjede. To je naročito važno u vezi sa Drugim zasjedanjem AVNOJ-a, koje nam je ujedno jedno od moćnih poluga za aktivizaciju sve omladine i za njezino privođenje radu na izgradnji nove demokratske Jugoslavije, koja osigurava bolji život mladoj generaciji. Isto tako izgubili su iz vida naše ćelije u vojsci i na terenu da je SKOJ desna ruka Partije i njen najbolji pomoćnik, da je SKOJ organizacija komunističke omladine koja ima zadatak ne samo da bude rukovodioc omladine u njenoj borbi, već i odgajać i stvaralac novih kadrova komunista za Komunističku Partiju. Iz redova SKOJ-a trebali bi da u prvom redu povećamo naše partijsko članstvo.

d) Ćelije u vojsci treba usmjeriti tako, da one budu rukovodioci i organizatori partizana i žarište, koje će neprestano podizati vojnički, politički i kulturno-prosvjetni nivo partizana. Da bi se osigurala rukovodeća uloga Partije u vojsci potrebno je, da se rad ćelije u četi osjeti u punoj mjeri svakodnevno, da ne prođe ni jedno važno pitanje o kome se ne raspravlja i ne donosi zaključak. Njezina je dužnost da ostvari čvrsto moralno i političko jedinstvo u četi, tako da ona bude sposobna da izvrši akciju koju štabovi budu postavljali. Pravilno djelovanje ćelija u četi od naročitog je značaja za sve naše jedinice koje naglo rastu, kod kojih je veliki priliv novih boraca, ranijih domobrana, koji unašaju u redove partizana mnoga tuđa shvatanja. Evo što nam o tome kaže drug Ranković u »Proleteru« br. 16: »Politička svijest ovih boraca, koji u velikom broju pristižu nije niti može biti na stepenu onih prvih. Ta činjenica mora biti jasna i razumljiva svakom našem političkom i vojnom radniku, njome se imaju rukovoditi partijski aktivisti u postavljanju rada i prilaženju borcima. Ljudi dolaze sa raznim često i tuđim shvatanjima svijeta i života. Time se u naše redove momentalno unose tuđa shvatanja, ali naša Partija dobija novi i odlučan kadar ljudi za prevaspitavanje. Niska ili skoro nikakva svijest o ciljevima naše borbe, kriva shvatanja, razne nezdrave sklonosti nesmiju nas ni za trenutak zbuniti već samo još više dati podstreka u radu za prevaspitavanje mladih boraca. U tom radu naša Partija i njeni rukovodioci moraju pokazati čeličnu volju, bezgranično strpljenje i istrajnost«. Isto tako zadatak je partijskih ćelija da osposobe čete, da vrše široki organizacioni rad u narodu na liniji Narodno-oslobodilačke Borbe. Da bi ćelija mogla uspješno izvršavati sve te svoje zadatke mora da bude upoznata sa svim oblicima rada Partije, kao što je organizacioni

rad NOO-a, rad s omladinom, stvaranje i zadaci omladinskog saveza, rad AFŽ i t.d. Od naročite je važnosti da se ćelija osjeti odgovornom za rad komesara da mu pruži najveću pomoć. Isto tako komesar treba da bude svjestan toga, da neće moći da ispuni zadatke, ako se ne bude u svom radu oslanjao na pomoć partijske ćelije. Nepravilno je što ćelije često prolaze preko pitanja rada komesara, radi toga što komesar polaže po komesarskoj liniji računa o svom radu na drugom mjestu. Treba oštro udariti po tendencijama, koje su se pojavile u nekim jedinicama da se partijska organizacija svede na kulturno prosvjetnu instituciju, koja radi samo na odmoru, i glavna je zadaća divizijskih komiteta i bataljonskih biroa, da u tome naprave punu preorijentaciju. Rad ćelija treba da se odvija stalno, svakodnevno na položaju i jurišu, u maršu i t.d. Tada drugovi neće više izvještavati da nema ništa nova, jer su jedinice bile stalno u pokretu. Povezivanje sa partijskim i vanpartijskim organizacijama na terenu mora se smatrati obligatnim i partijci i partijski rukovodioci iz vojske treba da pruže pomoć organizacijama na terenu. Isto tako dužnost je osobito komesara da prolazeći kroz sela i krajeve, koji nisu još obuhvaćeni organima narodne vlasti, pomognu njenom uspostavljanju, da o tome obavijeste partijske organizacije na terenu.

III.

Drugovi! Krupni su zadaci koji današnji stepen borbe postavlja pred naše organizacije. Ali »kadrovi rješavaju sve« i zato ćemo se pozabaviti na kraju ukratko s pitanjem kadrova. Već smo ranije konstatovali da naši komiteti nemaju pregleda nad kadrovima. Već dugo dani su kadrovski obrasci, koji međutim nisu uopće ispunjavani ili vrlo površno, tako da preko njih mi još uvijek nemamo pregled naših kadrova. Mora se prekinuti sa tim neredom i komiteti moraju da dobiju pregled partijskog članstva i da izvrše pravilnu raspodjelu kadrova. (Formulari!) Odabiranje i pravilno rukovođenje kadrovima pomoći će nam da oni što brže niču i da se uzdižu. Već smo ranije naveli, da su se u naše organizacije uvukli štetocinski elementi, koji su doprinjeli tome, da se na terenu zagrebačke oblasti, a specijalno bjelovarskom, čazmanskom i dijelu varaždinskog okruga zacario oportunizam. Moramo pristupiti čišćenju Partije, a kod toga voditi računa, da pomognemo zdravim elementima, da se oslobode greške u koje su upali uslijed nezdravog stanja koje je postojalo u nekim od tih organizacija. Pitanje kadrova je vrlo važan dio partijskog rada, a za ocjenjivanje ljudi imademo jasno i nedvosmisleno mjerilo, koje nam je drug Dimitrov još na VII. Kongresu Kominterne dao. Ako se budemo služili tim kriterijem, ne će-

mo pogrešiti u politici kadrova. Evo što je drug Dimitrov postavio kao osnovno:

- 1.) Najdublja odanost stvari radničke klase i vjernost Partiji provjerena u borbama.
- 2.) Najtješnija povezanost s masama, živjeti interesima mase, osjećati puls života masa, njihova raspoloženja i želje.
- 3.) Samostalno se orjentirati u situaciji i ne bojati se odgovornosti za odluke.
- 4.) Discipliniranost i boljševička prekaljenost.

Sa pitanjem kadrova povezano je i pitanje teoretskog izgrađivanja kadrova. Kursevi su nam moćno pomoćno sredstvo, ali kod nas se uvriježila praksa, da drugovi uče samo na kursu, a ne koriste se partijskim materijalom niti ga se proučava. Naša centralna štampa, a osobito partijska ne koristi se dovoljno, ne proučavaju osnovne stvari, koje su tretirane u samoj našoj štampi. Otuda i nesigurnost i kolebanje u sprovođenju partijske linije, kao i niz propusta i nepravilnosti u izvršavanju postavljenih zadataka.

Preorijentacija u načinu rada i rukovodstva kao i partijskih ćelija u smislu upoznavanja svoga terena razrađivanje direktiva, njihovo konkretiziranje pomoći će nam, da ispunimo postavljene zadatke. S time u vezi je pitanje kontrole izvršavanja povjerenih zadataka. Treba da razvijemo samoinicijativu svih naših organizacija, pojačamo odgovornost pred Partijom i da razvijemo kritiku i samokritiku.

Ukratko ćemo ponoviti zadatke, koji stoje pred našim organizacijama:

- 1.) Osposobiti komitete i sve partijske organizacije, da budu rukovodioci na svom terenu i da usklade rad svih vanpartijskih organizacija. Treba razviti samoinicijativu ćelija i općinskih komiteta, da se osjete kao štab na svom terenu i povezati njihov rad sa svakodnevnim pitanjima i potrebama naroda. Osposobiti divizijske komitete i bataljonske biroa, da rukovode radom partijskih organizacija u vojsci, a osobito razviti rad ćelija u četi.
- 2.) Proširiti partijsku organizaciju, obuhvatiti sav teren i prodrijeti u gradove u kojima nemamo partijskih organizacija.
- 3.) Komiteti i partijske ćelije moraju se upoznati sa svim političkim i ekonomskim problemima svoga terena i uskladiti rad svih vanpartijskih organizacija u pravcu proširenja borbe i rukovoditi vanpartijskim organizacijama i cijelim narodom na izgradnji države. Naročito raditi na učvršćenju NOO-a kao organa vlasti.
- 4.) Posvetiti naročitu pažnju pitanju kadrova, pojačati odgovornost pred Partijom, razviti kritiku i samokritiku, unijeti red i preg-

lednost nad samom organizacijom i preko kadrovskih obrazaca i formulara postaviti pitanje kadrova na naučnu osnovu.

Referat drugarice Anke" na partijskom savjetovanju za sjevernu Hrvatsku 18. II. 1944.

Referat o agitaciji i propagandi.

Drugovi i drugarice!

Agitacija i propaganda je stalan i vrlo važan sektor rada svih partijskih organizacija. Osnovni su joj zadaci, da putem partijskih kurseva podiže teoretsko-političku izgradnju članova Partije, da razvija kulturno-prosvjetnu djelatnost u narodu, ona je zvučnik preko kog Partija usmeno i pismeno unosi u narod svoju politiku i svoje odluke te pokreće i organizira narod u borbi za provođenje te politike i izvršavanje tih odluka. Njen je zadatak, da podigne političku svijest narodnih masa na taj stupanj da ne samo partijsko članstvo, nego čitav narod odluke Partije, odluke Centralnog Komiteta primi kao svoje, te da se za njihovo provođenje do kraja bori.

U okviru ovih općih zadataka razvijale su i partijske organizacije u sjevernoj Hrvatskoj svoju djelatnost na polju agitacije i propagande. U tom radu postignuti su uspjesi: Oblasni Komitet za Slavoniju organizirao je svoj Agitprop, preko kog održava stalno jedan srednji partijski kurs, a sada će organizirati i drugi. I Oblasni Komitet za zagrebačku oblast uzeo si je u zadatak, da za područje svoje oblasti odpočne izdavanjem jednog takvog lista i time ujedno dokaže izlaženje listova pojedinih Okružnih NOO-a, koji izlaze neredovito i bez dovoljne kontrole. U posljednje vrijeme Oblasni Komitet za Slavoniju organizirao je štampariju, u kojoj se preštapava sva centralna štampa pa za sjevernu Hrvatsku, a Oblasnom komitetu za Zagrebačku oblast uspjelo je organizirati štampariju, koja je pored ostalog dosad izbacila 10.000 primjeraka brošure »Odluke II. zasjedanja AVNOJ-a te 5.000 primjeraka spisa »O osnovama Lenjinizma«. Oblasni NOO za Slavoniju izdaje dvaput nedeljno radio vijesti u tiraži od 8.000 primjeraka, a na području zagrebačke oblasti izdaju te radio vijesti pojedini Okružni NOO-i. Na čitavom našem području izdati su od vremena do vremena brojni proglassi i letači.

Održavani su i stalno se održavaju brojni sastanci i zborovi u narodu, ali nažalost, kao ni za ostale grane djelatnosti naših partij-

⁵⁹ Kao bilj. 59.

skih organizacija, tako ni za usmenu propagandu ne postoje nikakvi statistički podaci.

U posljednje vrijeme naša partijska organizacija usmjerila je sav svoj agitaciono-propagandni aparat na popularizaciju odluka

II. zasjedanja AVNOJ-a i s tim u vezi na raskrinkavanje reakcionarnih klika oko dvora i Mačeka, te na mobilizaciju — naročito hrvatskih masa, — u NOB i NOV.

Posebno valja istaknuti, da je lijepo razvijena pismena propaganda u jedinicama našeg VI. Korpusa. Sve brigade tog korpusa izdaju svoje brigadne listove, a pojedini bataljoni i džepne novine. U njima se štampaju dopisi i sastavci samih boraca. Tako su na pr. borci 17. brigade za samo jedan broj svog brigadnog lista poslali **150** dopisa, sastavaka i pjesama.

Rezultat ovog djelovanja na području agitacije i propagande jeste taj, da su narod i borci naših jedinica uglavnom upoznati s ciljevima i zadatcima NOB-e i sadržajem odluka II. zasjedanja AVNOJ-a, te da slijede parole i put borbe, koji im ukazuje naša Partija. U sve širim redovima stupaju i hrvatske mase na našem području u NOB i NOV.

No pored svih ovih uspjeha u našoj agitaciono-propagandnoj djelatnosti ima i mnogo krupnih nedostataka:

1.) U našoj agitaciji i propagandi nije bilo pravilnog rukovođenja.

Naši komiteti nisu rukovodili svojim Agitropima, već se je sav rad prepuštao samim agitropima, koji su samostalno radili kako su znali. A ti Agitropi po svome sastavu bili su i jesu slabi, nisu živjeli s narodom i prisluškivali glas naroda, nego su djelovali iz svojih bajti po šumama. S takvim djelovanjem iz bajti nastavilo se i onda, kad su već postojali i uslovi da se smjeste u oslobođenim mjestima, da se ugnjezde u narodu i ondje u neposrednom dodiru s narodom upoznaju se s njegovim dnevnim potrebama i shvaćanjima, te da prema njima usklade i tako ožive svoj rad.

2.) Agitaciono-propagandna djelatnost odvijala se je bez plana.

Ne da se nije pisalo. Pisalo se je mnogo, izlazilo je mnoštvo lokalnih listova, ali je sve to bilo rastepeno i slabo kontrolirano. Listovi su se bavili uglavnom općim pitanjima, koja razrađuje centralna štampa, a nisu ti listovi bili ogledalo narodnog života svog kraja, svog okruga. Pisani su teškim, narodu slabo razumljivim jezikom.

Pomanjkanje plana je još više došlo do izražaja u usmenoj propagandi. Održano je mnoštvo sastanaka i mitinga, ali tako da njima nisu bila obuhvaćena ona mjesta, koja su udaljena od sjedišta naših partijskih rukovodstava, već se je stalno održavalo sastanke takorekuć u istim selima. Naša agitacija i propaganda nije ni izdaleka obuhvatila sve narodne mase i čitav teren.

3.) **Iskrivljavanje političke linije naše Partije**, naročito u pogledu neodlučnog i nejasnog stava spram reakcionarne klike oko Mačeka, odražavalo se najjasnije u našoj lokalnoj štampi i na zborovima. Kad je koncem godine 1942. CK. KPH upozorio naše partijske organizacije na protunarodnu rabotu reakcionarne klike oko Mačeka i na potrebu njenog raskrinkavanja i izoliranja od hrvatskih masa, naše su partijske organizacije povele tu kampanju raskrinkavanja, ali nevješto i ne-konkretno. Nisu one znale povezivati prijeratnu protunarodnu i petokolonašku rabotu te klike njenom izdajom u času okupacije naše zemlje, njen pokušaj kočenja NOB, a naročito nisu naše partijske organizacije znale djelovanje pojedinih agenata te klike na terenu svoditi u plan klikaške taktike čekanja. Raskrinkavanje seje svodilo na pravno i neuvjerljivo lupanje po Mačeku. K tome se je pridružio i sektaški stav spram uvlačenja poštenih pristasa i funkcionera u NOB. Skrenulo se je lijevo i sektašilo. Kad je opet CK KPH upozorio naše partijske organizacije na nužnost razbijanja tog sektaškog stava, na nužnost uvlačenja svih poštenih pristasa i funkcionera HSS-a u NOP i aktiviziranja u njemu, naše su partijske organizacije, istina, brzo shvatile potrebu toga, ali su pri tom prešle u drugu krajnost, u prirepašenje i povodjenje za stranim shvaćanjima, koja su u NOP unosili razni špekulatni. O Mačeku se je šutjelo i izmislilo seje Košutića, kao centar okupljanja reakcije iz HSS-a. Sada se naše partijske organizacije nalaze u stadiju usvajanja pravilne linije Partije spram reakcije oko Mačeka, pravilno je raskrinkavaju usmeno i pismeno, ali čitava partijska organizacija još nije usvojila partijsku političku liniju. Jasnoću i odlučnost stava protiv klike oko Mačeka narod s razumjevanjem i olakšanjem prima.

4.) Često se naša agitaciono-propaganda djelatnost i to naročito u posljednje vrijeme na zagrebačkoj oblasti, **nalazi u defanzivi spram neprijateljske propagande**. Reakcionarna klika oko Mačeka na pr. održava sa svojim agentima po provinciji redovne veze, oni se potajno organiziruju rasturaju svoju štampu, ubacuju svoje parole kao na pr. »Tko je za Mačeka taj čeka«. Srpske mase u nekim kotarevima na raskrinkavanje kralja i klike oko dvora još uvijek odgovaraju šutnjom. Reakcija se ujedinjuje ona je u ofanzivi. Naše organizacije ulažu truda, da te agente i njihove veze otkriju, ali na neprijateljsku propagandu ne reaguju odmah i neposredno na licu mjesta, nego to istom dojavljuju svojim Komitetima i čekaju, da oni reaguju na neprijateljsku propagandu. To znači reagirati sporo. To znači da smo u defanzivi.

Pa i o događajima povoljnim za našu NOB narod često dozna prije iz neprijateljskih izvora, nego od nas. Na taj način narod često

zauzima o tim događajima stav, kojeg mu mi nismo ucijepili, pa poslije toga treba mnogo truda, da se ucijepi pravilna ocjena odnosnog događaja. Naročita sporost vlada u rasturanju naše štampe, kao i u njenom neracionalnom iskorištavanju. Zato nema nikakva opravdanja, pogotovo kad se zna, kolika je uloga štampe i uz koje poteškoće naše štamparije rade.

5.) **Naša lokalna štampa**, izuzev one u vojnim jedinicama, **ne izvire iz narodnog pera**. Nju pišu dva do tri druga, a ne narod. Zato je ona slabokrvna i monotona. Naši partijski drugovi, kao da se boje pisati, a gotovo ništa nisu učinili, da se organizira dopisna služba, koliko za lokalnu, toliko i za centralnu štampu.

Naši letači su deklarativni, jednoobrazni, predugi, uvijek počinju s velikim uvodima i završavaju s opširnim zaglavljcima, u jednom letku piše se o svemu i svačemu — umjesto da se u njima na jasan, jednostavan način i kratko opiše neki događaj, akt terora itd., da se taj događaj ocjeni s gledišta naše borbe i narod pozove na odgovarajuću akciju.

Naše radio vijesti umjesto, da se u glavnom služe emisijama radiostanica »Slobodna Jugoslavija«, »AVNOJ-a« i »MOSKVE« političkim komentarima tih radiostanica, te donošenjem vijesti sa svog terena, one vrlo često štampaju i ne-provjerene vijesti i komentare.

6.) **Usmena propaganda se je šablonizirala**, i to kako na terenu, tako i u vojsci. U prvom redu ne posvećuje se nikakova pažnja samoj organizaciji zborova ili-ti mitinga. Rijetki su zborovi, koji bi imali svečani izgled: da se narod nekim redom na zboru svrsta, da se podigne i iskiti govornica, da se izvjesje transparenti i parole, da se izabere pretsjedništvo zbora, koje će njime rukovoditi, da se spremi dnevni red zbora, a govornici da se spremje za govore. Na našim zborovima redovno istupa mnogo govornika, koji ne govore po unaprijed određenim temama, nego ispred pojedinih organizacija i to vrlo često govore jedno te isto. Zbor teče odprilike ovako: Najprije govori drug ispred Partije, pa onda ispred vojske, NOO-a, omladine, AFZ-a, a narod šuti i strpljivo čeka, kad će se sve to svršiti i odpočeti igranka ili prikazivanje kazališnog komada. U vojsci opet drug komesar izađe pred stroj odčita svoje, — i gotovo.

Zboru se ne daje štimung pleskanjem, izvikivanjem umjesnih parola, kojim pleskanjem i izvikivanjem bi se potcrtali najvažniji stavovi u govoru. Ako se plješće i izvikuju parole, to više liči prekidanju govora, nego njegovu potcrtavanju.

Tek u posljednje vrijeme praktikuju se manji sastanci s diskusijom.

7.) Ovdje valja posebno potcrtati još jedan nedostatak naše agitacije i propagande. **Naša štampa i usmena propaganda sektaše pre-**

ma zapadnim saveznicima Engleskoj i Americi, potcjenjuju njihove napore i pomoć, koju nam pružaju, prave se prema njima ispadi itd. Po pisanju naše štampe i po našim zborovima može se dobiti dojam, da se radi o komunističkoj revoluciji. Sve iskorišćuju naši neprijatelji i prave razne poteškoće NOP. Treba paziti dakle na širinu naše linije NOB i pravilan odnos prema saveznicima. Treba se samo malo zadubsti u to, koliko je napora uložio u to Sovjetski Savez, dok je razbio Minhensku politiku¹⁰⁰ svjetske reakcije i ne samo razbio, nego najjače kapitalističke države svijeta Englesku i Ameriku uveo u Antihitlerovsku Koaliciju i ne samo to, nego je s njima stvorio ratni savez protiv njemačko-fašističkih osvajača, i ne samo to, nego se taj savez sve više učvršćuje, kako to svjedoče rezultati Moskovske i Teheranske konferencije. To su historijska djela Staljinske vanjske politike Sovjetskog Saveza. **I** kad mi potcjenjujemo napore zapadnih saveznika, onda mi time potcjenjujemo i historijsku ulogu toga saveza, onda mi time ispoljavamo samo svoju političku nezrelost, onda mi time škodimo NOB, a ne svjetskoj reakciji. U odnosu prema zapadnim saveznicima naša agitacija i propaganda ne smije skretati ni desno ni lijevo, već se držati mjerila izraženog u 14. i 15. broju »Proleter« u članku druga Tita i u brojnim člancima našeg lista »Naprijed«.

8.) Kao što smo već uvodno rekli, glavna djelatnost naše agitacije i propagande odvija se oko popularizacije odluka **II.** zasjedanja AVNOJ-a i s tim u vezi s raskrinkavanjem reakcionarnih klika oko dvora i Mačeka. Činjenica, je, da naše partijske organizacije u ovoj kampanji uklanjaju netom iznesene nedostatke, te da ni u jednoj dosad vršenoj kampanji nisu nastupale ovako planski i s ovakovim širokim frontom. Ali nedostatci nisu odklonjeni, oni se tek počinju otklanjati. Ni dosadašnji rezultati kampanje ne zadovoljavaju, većina naroda je doznala za odluke **II.** zasjedanja AVNOJ-a, ali još nisu shvatila njihov historijski značaj i prelom, kojeg te odluke u životu naroda Jugoslavije predstavljaju. Još uvijek ima kolebanja u masama, još uvijek utjecaj reakcije nije razbijen, još uvijek strši pred nama jedan od najvažnijih zadataka — borba za aktivizaciju hrvatskih masa i njihovo uvlačenje u NOV.

Drugovi!

Da bi naša agitacija i propaganda u cjelosti otklonila ove i druge nedostatke, te da bi ona zaista postala zvučnik, preko kog Partija pokreće i organizira mase u borbu, potrebno je shvatiti ovo:

¹⁰⁰ Riječ je o sporazumu iz 1938. između Francuske, V. Britanije i Njemačke. Tim sporazumom udovoljeno je njemačkom zahtjevu za sudetskom oblašću, čime je žrtvovana nezavisnost Čehoslovačke.

1.) Agitacijom i propagandom rukovode Partijski Komiteti, a ne njihovi Agitpropi. Agitpropi su organi Komiteta, a nisu neka samostalna tijela. Komitet daje Agitpropu zadatke, a Agitprop treba da orijentira sav svoj rad na izvršavanje tih zadataka te da pronalazi načina, kako da ih provede. Da bi Agitpropi bili sposobni izvršavati zadatke, koje pred njih postavljaju Komiteti oni moraju imati stalnu pomoć Komiteta, moraju dobro poznavati dnevne potrebe i raspoloženje naroda u kome djeluju. To znači, treba biti u stalnom dotiru s narodom i ne odvajati se od njega. Politička linija naše Partije ta je danas konkretno linija NOV, linija JNOF čiji su rukovodeći organi NOO-i. Jedan od sektora rada NOO-a je i propaganda, kojom su unutar NOO-a zaduženi Propodjeli, odnosno pojedini članovi NOO-a. Iz toga izlazi, da će Agitpropi danas pretežnu većinu svojih zadataka vršiti preko Propodjela, odnosno NOO-a.

No nije agitacija i propaganda samo zadatak Agitpropa i Propodjela niti pojedinih drugova zaduženih tim sektorom rada u čeliji ili Komitetu, odnosno NOO-u. **To je zadatak čitave partijske organizacije,** kao i svih ostalih masovnih antifašističkih organizacija. Iz svakog čovjeka treba osposobiti agitatora i propagatora, a ne ograničiti se samo na pojedine političke rukovodioce i radnike. Naš agitaciono-propagandni aparat treba da bude masovan, a zadatak je partijske organizacije da njime rukovodi. To pak pretpostavlja aktivizaciju partijskih ćelija i općinskih Komiteta na polju agitacije i propagande. Pokrenuti i osposobiti ćelije i Općinske Komitete u tom radu — centralno je pitanje agitacije i propagande.

2.) **Agitaciju i propagandu treba planski postaviti.** Na primjer: treba sprovesti kampanju popularizacije odluka II. zasjedanja AVNOJ-a u narodu. Tu treba sačiniti plan. Najprije će se sastati Oblasni Komiteti i proučiti te odluke, direktivna pisma i štampu, koja se odnosi na te odluke. Sačiniti plan kampanje u okviru oblasti, prenjeti taj plan na razradu i provedbu na Okružne Komitete, a preko njih na čitavu partijsku organizaciju i vanpartijske masovne organizacije. Agitpropu će dati zadatak da prikupi i umnoži materijal za kampanju, da spremi vješte agitatore, te da organizira nekoliko uglednih zborova, konferencija i sastanaka s diskusijom. Plan treba da obuhvati svako selo, svakog čovjeka. U toku same kampanje treba kontrolirati kojim se tempom odvija, da li ide na obuhvatanje čitavog terena i narodnih masa, kako narod prima te odluke, koje se teškoće pojavljuju i stalno pomagati, da se teškoće svladaju. Kod provedbe kampanje valja voditi računa o stepenu svijesti narodnih masa, kakvo je političko stanje u hrvatskim, a kakovo u srpskim masama i prema tome podešavati način izlaganja. O rezultatu kampanje treba u samom njenom toku podnašati redovno izvještaje.

3.) U našoj agitaciji i propagandi treba da zavlada ofenzivan duh.

Napadati neprijatelja, a ne čekati njegove napade. Naše ćelije i Općinski Komiteti trebaju odmah letcima i na seoskim sastancima reagirati na pojedine događaje u selu ili općini i ne čekati, dok ih na to potakne viši Komitet. Razbiti strah, od istupanja na sastancima i strah od pisanja i ne bojati se odgovornosti za greške. Pored samostalnog reagiranja na pojedine događaje treba o njima izvijestiti viši Komitet. Jedino o završenim pitanjima reagirati nakon uputa dobivenih od višeg Komiteta. Političko raspoloženje u narodu treba stvarati, a nije dosta registrirati događaje i raspoloženje u narodu. To je zadatak komunista. Kad mi obuhvatimo narodne mase i kad ih zatalasamo za provedbu partijskih odluka, kad ih narod primi kao svoje, neprijateljska propaganda odbijati će se od naroda kao lopta od zida. Razbiti šablonu. Jednoličnost naših mitinga narodu je dodijala. Treba razvijati diskusiju. Diskusija oživljuje našu agitaciju i propagandu. Iz diskusije naša politička linija izlazi uvijek učvršćena. Ne bojimo se mi onoga, koji nam svoje pogreške iznosi. Toga ćemo mi lako uvjeriti u ispravnost naše politike i našeg stava. Udarati treba po onome ko ti na oko povlađuje, a u sebi drugo misli i iza leđiju drugo govori i radi. To su ti smutljivci i špekulanti, to su neprijatelji NOB-a, njih treba raskrinkavati i od narodnih masa izolirati. Iskoristiti treba svaku priliku, gdje se ljudi okupljaju, da se razvije diskusija. Pripovjeda mi je jedan moj susjed, koji je za vrijeme Oktobarske Revolucije bio zarobljen i živio u Rusiji, o tome kako su agitirali boljševici. Nisi mogao doći na kolodvor, u voz, u gostionu, na ulicu itd., kaže on, a da nisi čuo kako neki boljševik u diskusiji pobija protivnika. A, zar mi ne bi trebali i mogli slično činiti?

3.) **Naša štampa.** Mi umnožavamo u znatnom broju primjeraka našu centralnu štampu, a u prvom redu naš partijski list »Naprijed«. Činjenica je međutim, da se ta štampa dovoljno ne proučava, nego se čita kao obična novina. Mnogi naši drugovi u ćelijama i ne znadu čitati »Naprijed«. Zadatak je partijskih Komiteta, da provjere kako naši drugovi u ćelijama svladavaju »Naprijed« i koliko su sposobni da se njime služe. Mi se trebamo učiti čitati našu štampu, pa ćemo se onda znati u svom radu s njome koristiti.

Da bi naša lokalna štampa stvarno bila ogledalo narodnog života i borbe potrebno je, organizirati dopisnu službu za lokalnu štampu, a isto tako i za centralnu štampu i agenciju »TANJUG«. To je zadatak, koji je već odavna postavljen pred naše partijske organizacije, ali se do danas nije ozbiljno pristupilo njegovu izvršenju. Ovako dalje ne smije ići. Oblasni Komiteti se obvezuju, da preko svojih Agitpropa organizuju dopisnu službu. Jednom drugu u Agitpropu

treba da to bude sektor rada. Sve dopise za centralnu štampu i agenciju TANJUG treba slati preko Povjerenstva osim nekih izvanredno važnih vijesti, koje se mogu slati izravno Agitpropu CK preko radiotelegrafa.

Da bi se naša štampa brzo rasturala i racionalno iskorištavala, te da bi doprla u svako selo, potrebno je organizirati kolportersku službu i plan za raspačavanje. U tu svrhu valja preko Propodjela za područje oblasti ili okruga sazvati konferencijama na kojoj bi se to pitanje raspravilo. Treba za svaki kotar organizirati kanale i kurire za raspačavanje. Gdje je to potrebno staviti na raspoloženje kuriri-ma osedlane konje.

Naročitu pažnju valja posvetiti ubacivanju naše štampe u neprijateljska uporišta.

O ostalim nedostacima naše štampe pisano je više puta u »Naprijed« pa se tim člancima treba koristiti.

4.) **Usmena propaganda.** Mjesto sazivanja velikih zborova, na kojima je istupalo mnogo govornika s mnogo tema treba praktikovati manje zborove za dva do tri sela, na kojima će istupati 2 — 3 druga i izložiti nekoliko osnovnih pitanja, a po tom razviti diskusiju. Drugovi se za govor i diskusiju moraju dobro pripremiti i paziti na to, da ih razni špekulanti u diskusiji ne svedu s važnih pitanja na sporedna. Pokazalo se vrlo korisnim i to treba praktikovati, da se po selima održavaju i manje konferencije, za 20 — 30 ljudi, na kojima se najlakše razvija slobodna diskusija.

Ovi manji zborovi i konferencije naravno ne isključuju potrebu održavanja velikih zborova. Ti veliki zborovi treba da budu rezultat niza manjih zborova i konferencija i treba da budu dobro organizovani i da imadu svečan karakter, kao što je to već gore rečeno.

U pogledu poboljšanja naše agitacije i propagande i primjene novih oblika njenog djelovanja valja napose dobro proučiti pismo CK KPH od 17. XII. 1943. i paralelno pismo ZAVNOH-a o kampanji za popularizaciju odluka II. zasjedanja AVNOJ-a.¹⁰¹

VOJNIČKI POLOŽAJ I ZADACI NA NAŠEM SEKTORU

I.

KRATAK PREGLED OPŠTE VOJNIČKE SITUACIJE U EVROPI

Opšta vojnička situacija može se okarakterisati činjenicom, da je danas svakom čovjeku jasno, da je rat na Istočnom bojištu pre-

¹⁰¹ Vidi: Građa SZH, knj. VII, dok. br. 124.

vazišao sukob između Njemačke i Sovjetskog Saveza. Danas je opšte priznato da je taj rat dobio svjetski značaj. To znači, da se mnoga pitanja neće moći rješavati ne vodeći računa o tome, ko je zadao glavni udarac fašističkim ljudožderima i svetskoj reakciji. Propali su planovi političkih špekulanata, koji su računali da na račun tuđih žrtava, za zelenim stolom ostvare svoje mračne i sebične ciljeve. Rat na istoku ušao je u fazu, kada je pred Crvenu Armiju stavljen neposredni zadatak, da istjera njemačke osvajače iz zemlje Socijalizma i da uništi »novi poredak« u Evropi. Nije daleko dan, kada će pobedonosne jedinice Crvene Armije zagrmeti kroz Njemačku i satelitske zemlje. Poslednja napredovanja Crvene Armije pokazuju, da ona to može i hoće. Propali su planovi svetske reakcije, koja je računala sa iscrpljenjem Crvene Armije i da to iskoristi za ponovno porobljavanje naroda. Narodi Jugoslavije još odlučnije kreću putem, koji im je pokazala naša junačka Komunistička Partija, putem oružane borbe. Pobjeda je na pragu. Tresu se kolena fašističkim zločincima, pratiocima Hitlera, koji vide svoj završetak na vešalima. Narodi porobljene Evrope dobivaju silan podstrek, da se laćaju oružja, i zbače sa sebe fašističke okove. Niču partizanske jedinice u Bugarskoj, učvršćuje se vojska u Grčkoj. Naši albanski drugovi već imaju svoju Narodno-oslobodilačku vojsku. Stvaraju se partizanski odredi u Francuskoj, Italiji i Poljskoj.

Polako, ali uporno napredovanje naših saveznika u Italiji, sve više ugrožava najosjetljiviju pozadinu njemačke ratne mašine. Sve veća nesigurnost oseća se u vojničkim potezima Hitlerovih generala. Sve se više oseća uzajamna povezanost našeg fronta i fronta naših saveznika u Italiji.

Otvaranje drugog fronta nije daleko. Jednodušnost i jedinstvo pogleda na osnovna pitanja o uništenju Hitlerovske koalicije, naših velikih saveznika Sovjetskog Saveza, Engleske i Amerike, koji su postignuti na Moskovskoj i Teheranskoj Konferenciji, jasan su dokaz da otvaranje drugog fronta nalazi se u fazi vojničkih, odnosno tehničkih priprema. Otklonjene su smetnje političke prirode, na koje su računali reakcioneri i spekulanti, kada su mislili, da je jedinstvo saveznika nemoguće i da do drugog fronta neće uopšte doći. Hitlerov »Hauptkvartir« menjaće svoju osnovnu strategijsku koncepciju obuhvata i uništenja. Od spoljnih operacijskih pravaca, prelazi se na unutarnje operativne pravce. Razumljivo je, da onaj štab koji u najtežim danima, kada je pitanje rezervi nerešivo, menja svoju osnovnu strategijsku zamisao, mora izgubiti rat. Borba na dva fronta — iskonski strah nemačkih generala, uskoro će postati stvarnost.

II.

KRATAK PREGLED VOJNIČKE SITUACIJE U JUGOSLAVIJI

Borba koju vode narodi Jugoslavije, koja je u početku imala karakter borbe između naroda Jugoslavije s jedne strane i fašističkih okupatora i domaćih izdajnika s druge strane, dobila je nov izgled. Vojnički posmatrano ona se pretvara u jednu od najvećih bitaka za Balkan. Narodno-oslobodilačka vojska postala je najozbiljniji međunarodni vojnički faktor. Zahvaljujući bojištu u Jugoslaviji, Balkan može vrlo lako biti uspješni operativni pravac naših saveznika, koji bi imao sudbonosni uticaj na razdvajanje njemačkih armija na istoku i zapadu i za udar u leđa i bok njemačkim armijama u Ukrajini i severnoj Italiji. Sve je jasnija velika istina, da je naša borba sastavni deo borbe naših velikih saveznika. Bačene su u prah i pepeo laži naših protivnika, da će nas Englezi i Amerikanci tobože uništiti. Oni će nas sve aktivnije pomagati, da bi ostvarili svoje velike strategijske ciljeve. To se najbolje vidi u zajedničkoj saradnji naše Narodno-oslobodilačke vojske i savezničke avijacije i brodovlja. Zatim u znatnoj materijalnoj pomoći u opremi, koje nam je izliferovala saveznička Engleska vlada. Dalje postignut je puni sporazum po svim pitanjima između engleske komande za Sredozemlje i naše delegacije. Mi već imamo neke svoje baze u Italiji, a isto tako i izvestan broj bolnica. Ove činjenice pokazuju da jedino narodno-oslobodilačka vojska uživa poverenje i ima pravo na pomoć zapadnih saveznika. Svi ostali, koji špekuliraju pod Hitlerovim skutom doći će pred narodni sud posle naše pobjede.

Razbijena je šesta neprijateljska ofanziva protiv narodno-oslobodilačke vojske Jugoslavije. Hitler nije mogao postići nekih ozbiljnih rezultata i pored udvostručavanja snaga u ovoj ofanzivi, u odnosu na prošlu godinu. Potpuni krah šeste ofanzive je opipljiva potvrda izjave druga Tita, koji je rekao, da je neprijatelj jak, ali da se odnos snaga promenuo u našu korist. Nova Njemačka taktika osvajanja gradova, koja je naročito praktikovana u šestoj ofanzivi, kao i upada manjih grupa na naš oslobođeni teritorij najbolje ilustrira njihovu vojničku slabost. Oni osvoje naše gradove ali ih i napuštaju, jer nisu sposobni da ih drže u svojim rukama, pošto nemaju vojske da ih zaposjednu. Okupator formira udarne grupe sa kojima prolazi kroz naš teritorij, te postizava na nekim mjestima privremene uspjehe. Ti privremeni uspjesi nikako nisu odraz njegove moći, nego slabosti. Svoju slabost hoće da nadoknadi novom taktikom. Dok kod fašističkih okupatora stanje je ovakovo s druge strane vidi se stalan porast naše oružane sile. Narodi Jugoslavije svrstani u redove narodno-oslobodilačke vojske sa oružjem u ruci, nezadrživo ostvaruju svoje želje.

Čitavom Jugoslavijom plamti oružana borba. U svakom delu Jugoslavije stvaraju se nove vojne jedinice i novi partizanski odredi. Potrebno je istaći novi porast naših jedinica u Srbiji, Makedoniji, zatim u Dalmaciji i Primorju, Sloveniji i Istri. Težište oružanih borbi u Jugoslaviji je Hrvatska. Propala je politika »čekanja«, koju propovedaju reacioneri oko Mačeka i Maček. Propali su planovi velikosrpske reakcije, kada su sa svojim četnicima 1941. udarili nož u leđa narodno-oslobodilačkoj borbi. Neće Srbija igrati ulogu žandara u Jugoslaviji, kako su to zamišljali dvorska klika i beogradski čaršijaši.

U svim krajevima Jugoslavije stvorene su velike operativne jedinice, divizije i korpusi. Nije daleko dan, kada će se pristupiti organizovanju armija i grupa armija. Dalje proizvodjenje druga Tita za maršala Jugoslavije i uvođenje oficirskih i podoficirskih činova, jasno pokazuju, da se približavamo momentu, kada će naša vojska dobiti punu organizacionu formu, okovana gvozdenom samodisciplinom. Naša narodno-oslobodilačka vojska poprima sve više izgled savremene regularne armije. Njezina organizaciona struktura i formacijski sastav jedinica, omogućuje joj rešavanje najsloženijih zadataka. Izjalovile su se nade neprijatelja, da će tegobe i nedisciplina razbiti redove narodno-oslobodilačke vojske.

Vojnički su likvidirani svi domaći izrodi. Ni Draža, ni Pavelić, ni Nedić, ni Rupnik ne predstavljaju vojničku opasnost. Njima još jedino ostaje da uz pomoć, kako međunarodnih reacionera, tako i domaćih špekulanata pokušavaju razbiti našu vojsku iznutra. Propale su nade i kundačara i žandara, da će se stvoriti država kundačka i zatvora. Zatrt će se tragovi svih nenarodnih režima.

Kada govorimo o vojničkoj situaciji u Jugoslaviji, ne možemo o tome govoriti, a da ne spomenemo našu Narodno-oslobodilačku vojsku. Naša Narodno-oslobodilačka vojska nastala je na jedinstven način u istoriji sveta i ratovanja. Niko još nije uspeo organizovati vojsku na takav način, na koji je način organizovala vojsku naša slavna Partija, na čelu sa drugom Titom. To je vojska, koja je bila bez vojne pozadine, a sada iza nje stoji dušom i telom čitava Jugoslavija, na čelu sa Antifašističkim većem i Privremenom vladom. Naša vojska bila je bez izvora za snabdevanje. Snabdevala se i još uvek se snabdeva plenom iz Hitlerovih magacina, dobivenim u borbi. Sa pravom tražimo od naših saveznika punu vojničku pomoć. Iskustvo iz borbe naroda Jugoslavije pokazalo je, da je borba moguća i pod najtežim uslovima. Borba, koju je organizovala naša Partija, ne samo da će osloboditi naše narode, nego će ona biti putokaz svim porobljenima, kojim se putem dolazi do slobode. Naša Partija je dala čovečanstvu novu strategiju i novu taktiku u borbi za slobodu.

Ju Dalekovidnost i neustrašivost Komunističke Partije, velika borba bratskog naroda Sovjetskog Saveza, pomoć naših Saveznika Engleske i Amerike, omogućile su nam, da stvorimo ono, što je izgledalo nemoguće, a to je, da se od pojedinaca i grupica rodi velika, moćna i moderna Narodno-oslobodilačka vojska. Put kojim smo pošli ispravan je, još više samopregora i odgovornosti u sprovođenju partijske linije u život, i pobeđa je tu. Nema tako velike časti, kao što je biti član Komunističke partije Jugoslavije.

Daljnji razvoj i učvršćenje naše Narodno-oslobodilačke vojske zahtjevat će pravilno sprovođenje linije Narodno-oslobodilačke borbe, koju je postavila naša Komunistička Partija. Biće potrebno pravilno sprovoditi u život odluke II. zasjedanja Antifašističkog veća Narodnog Oslobođenja Jugoslavije. Dalje, razvitak naše vojske zahtevaće pravilno korišćenje obaveza naših saveznika, datih u Atlanskoj povelji i pravilno korišćenje zaključaka Moskovske i Teheranske konferencije. Potrebno je usredotočiti svoju agitaciju i propagandu, tako da bi se razvila svest o obavezi za stupanje u Narodno-oslobodilačku vojsku, pre donošenja zakona o opštoj vojnoj obavezi. Još pre donošenja zakona o opštoj vojnoj obavezi, mora svakom stanovniku Jugoslavije biti jasno, da će svaki imati pravo u blagodati slobode samo onoliko, koliko se istinski založio za oslobođenje naroda. Isto tako mora svakom postati jasno, ko do zadnjeg momenta služi fašizmu bilo iz straha, bilo iz kojih drugih razloga, da će zajedno sa fašistima odgovarati za sva zverstva, koja su učinjena u našoj zemlji.

III.

VOJNO STRATEGIJSKI POLOŽAJ NAŠEG SEKTORA

Vodeći računa o svemu gore rečenom, razmotrit ćemo i naš vojno-strategijski, odnosno taktički položaj. Mislimo ovdje konkretno na sektor VI. i X. Korpusa.

Na prvome mestu moramo konstatirati, da se na našem sektoru nalazi veliki broj stanovnika. Možemo reći, da jedan veliki deo stanovništva Hrvatske živi na našim sektorima. Takođe na našem sektoru živi znatan broj naroda nacionalnih manjina kao Čeha, Slovačka, Mađara i Nemaca. Nekoliko desetaka hiljada Hrvata, kao i izvestan broj nacionalnih manjina sposobnih za oružje, nalazi se izvan borbe. Iz toga proizlazi, da mi konkretno raspolažemo sa vrlo velikim rezervama. Raspolažući sa rezervama mi ako pravilno iskoristimo te naše rezerve, rešićemo jedno od osnovnih pitanja strategije. Isto tako veoma je važna činjenica, da se na našem sektoru nalaze najveći i najvažniji gradovi Hrvatske, industrijski centri, gdje se nalaze mnoga poduzeća u kojima je uposlano hiljade radnika.

Uzećemo samo primer Zagreb, Osijek, Brod i još mnogi drugi. Komunisti nesmeju dozvoliti, da jedan znatan deo hrvatskog naroda ostane izvan borbe, niti smemo dozvoliti, da naši drugovi radnici, koji su na dohvatu naših ruku, prave municiju i oružje za fašiste, koje će nas ubijati. Odmah možemo videti, da ako pravilno budemo radili moći ćemo ispuniti nekoliko osnovnih zadataka, koje je pred nas postavila naša Partija, a to je: proširiti našu borbu i na posljednjeg Hrvata u ovim krajevima i rasteretiti srpski narod, koji je do sada podnosio najviše žrtava u borbi za oslobođenje naroda Jugoslavije. Još više će se učvrstiti oruženo bratstvo hrvatskog i srpskog naroda. Rešićemo nekoliko glavnih pitanja pobeđe.

Na severu graničimo sa Mađarskom. Mađarski fašisti porobili su jedan deo Hrvatske i jedan deo Vojvodine. Pitanje oslobođenja tih naših krajeva, širenjem ustanka u Međumurju, mora biti jedna od osnovnih zadata naših partijskih organizacija na ovom sektoru. S druge strane nastojanje mađarskih antifašista za oslobođenje ispod Hitlerovog jarma, također će postaviti pred našu Partiju pitanje pomoći mađarskom narodu. Na jugoistoku našeg sektora graničimo sa Srbijom. Oči dinastije Karađorđevića uprte su u Srbiju. To im je poslednja nada, jer misle da će ipak uz pomoć Draže, Nedića i Hitlera, moći stvoriti veliku Srbiju. Mi isto tako znamo, da je pravac glavnog udarca naše Partije Srbija. Pred naše partijske organizacije i vojsku ubrzo će se postaviti pitanje direktne oružane pomoći našim drugovima u Srbiji.

Usled silnog napredovanja Crvene Armije na zapad, naš sektor sve više postaje neposredna zaleđina nemačke vojske. Već sada se vrše na našem sektoru pregrupacija i oporavak razbijenih divizija na istoku. Već sada se šalju nemačke trupe sa Istočnog bojišta na naš sektor na odmor i ishranu. Da bi nam ovo bilo jasnije, treba da se setimo da je front Crvene Armije nama daleko bliži, nego Staljingradu. Drugim rečima, mi smo bliže nemačkom frontu na istoku, nego što su bili ukrajinski partizani Kijeva i Žitomira, kada se vodila borba kod Staljingrada. Ova činjenica nameće svim našim partijskim organizacijama zadatac, da obnove neke prvobitne forme borbe u gradovima i u preduzećima.

Na našem sektoru nalaze se razvijene mreže železničkih pruga. Ovdje naročito valja istaći železničke pruge, koje idu uzduž Save i Drave. Također su od važnosti za neprijatelja i sve poprečne pruge. Pruge koje prolaze kroz naš sektor imaju u svakom slučaju strateški značaj. U borbi protiv Narodno-oslobodilačke vojske to se naročito istaklo u šestoj neprijateljskoj ofanzivi, neprijatelj brzo prebacuje svoje manevarske grupe stvarajući težište borbe sad u istočnoj Bosni, sad u centralnoj Bosni, sad u Crnoj Gori i Sandžaku i na

drugim mjestima. U eventualnoj borbi između saveznika i nemačkih fašista za Balkan, uzdužne pruge također bi služile neprijatelju za manevrisanje rezervama. Neprijatelj bi mogao brzo i lako stvarati težište borbe prebacivanjem svojih udarnih snaga na željeni sektor. U slučaju otvaranja drugog fronta na zapadu, značaj uzdužnih pruga postaje prvorazredan. Pruge bi u tom slučaju služile za prebacivanje velikih strateških rezerva sa istoka na zapad i obrnuto u toliko pre, kada znamo da će Hitleru ostati u takvom slučaju dejstvo po unutaršnjim operacijskim pravcima. Ova činjenica pokazuje, da je naš sektor od vrlo važnog strateškog značaja, kako za nas i naše saveznike, tako i za fašističke okupatore. Ni za momenat ne sme se zaboraviti, da je Partija ocenila naše borbe, kao bitku za pruge.

Naš sektor ograđen je sa dve ozbiljne prirodne prepreke, a to su reka Sava i Drava. Naš sektor je uzak i ovo u izvesnom smislu otežava naš manevar po frontu i dubini. Ova tesnoća naročito se izražava za vreme neprijateljskih ofanziva. Usled toga, za nas je od prvorazredne važnosti stanje na desnoj obali Save. Reoni uz desnu obalu Save moraju biti sigurni, tako da u svakom trenutku bez opasnosti mogu primiti naše jedinice. Stanje na desnoj obali Save moramo posmatrati ne samo kao jedan od uslova za brz i pravilan razvoj naših jedinica i uslov za najuspešnije delovanje na pruži Beograd-Zagreb, nego i kao rešavanje našeg najosetljivijeg pitanja, pitanje ranjenika. Slučaj sa XII. Udarnom brigadom je dobar početak, koji se mora odlučnije i obimnije sprovesti.

Naš sektor važan je i vojnički i po tome, što se u izvesnom smislu može posmatrati i kao veliki strateški mostobran naše Narodno-oslobodilačke vojske i naših saveznika u srednjoj Evropi. On će odigrati naročito važnu ulogu u konačnoj likvidaciji nemačko-fašističkih okupatora i njegovih mađarskih satelita. Zbog toga treba najveću pažnju posvetiti privlačenju naroda Posavine, Podravine u Narodno-oslobodilačku Borbu od kojih mogu biti najbolji pontoniri.

ZADACI PARTIJE NA SEKTORU VI. i X. KORPUSA

Razmotrivši svestrano situaciju na našem sektoru, mi pred naše partijske organizacije možemo spostavi ti sledeće zadatke:

1.) Stvarati velike operativne jedinice na ovom sektoru, za oslobodenje naše teritorije i gradova. Paralelno sa ovim uvršćivati stare i stvarati nove jedinice Narodno-oslobodilačke vojske nacionalnih manjina sa svojom komandom. Mi ćemo oslobađati ne samo svoj sektor, nego moramo pomoći i drugim krajevima. U tome smislu moraju se vaspitati borci i rukovodioci. Moramo formirati 3-4 Korpusa punog formacijskog sastava. Pun formacijski sastav Korpusa zahteva: stvaranje svih grana pomoćne službe koje su predviđene

naređenjem Vrhovnog i Glavnog Štaba. To će omogućiti celishodnu upotrebu snaga i sredstava u borbi i izvođenju manevara. Najveću pažnju posvetiti organizaciji i izobrazbi pontonira i jurišnih pionira. Najhitnije organizovati prevozni i mostovni materijal i urediti radionice za rad sa eksplozivom. Paralelno sa stvaranjem velikih operativnih jedinica Narodno-oslobodilačke vojske posvetiti pažnju partizanskim odredima, koji još uvek igraju svoju važnu ulogu, u našoj Narodno-oslobodilačkoj Borbi. Možemo slobodno reći, da se postavlja pitanje stvaranja armije, na ovom važnom sektoru.

Učvršćivanje i razvitak kako velikih vojnih jedinica tako i odreda zahtevaju čišćenje štabova i vojničkih ustanova od aljkavih i nesposobnih rukovodioca. U svim štabovima i ustanovama sprovesti najveću partijsku odgovornost u radu. Najveću pažnju posvetiti uzdizanju mladih vojničkih kadrova. Najsavjesnije odabirati one, koji imaju uslove za daljnji razvoj i odgajati ih posebnom brigom. U našoj Partiji ima ljudi sposobnih za sve, samo ih treba pronaći i postaviti na odgovarajuće mjesto. Zavesti nov tempo u radu — ratni tempo. Svaki zastoj i grešku vojnih rukovodioca, plaća se krvlju i životima. Zato svaki komunista, rukovodioc u vojski, mora imati onakav stil u radu, koji je dostojan velikog zvanja člana Komunističke Partije, a to je **Lenjinistički stil u radu.**

Da bi naši vojni rukovodioci bili sposobni da rukovode velikim vojničkim i partizanskim odredima, potrebno je da sve starešine odlučno poznavaju Titovu taktiku. To znači da s jedne strane moraju biti odlični poznavaoци partizanske taktike, a s druge strane moraju biti upoznati sa svim taktičkim radnjama i elementima taktike jedne regularne vojske. Pitanju sadejstva teškog naoružanja i pešadije, posvetiti najveću pažnju. Svaki vojni i politički rukovodioc mora znati tehnički opis i taktički upotrebu svih borbenih sretstava oružja i jedinica jedne moderne vojske, počev od puške pa do borbinih kola i avijacije, te motomehanizovanih jedinica. Borci moraju postati majstori svog oružja, a rukovodioci majstori u vođenju trupa i borbama i bojevima. Uspešno sprovođenje ovog zadatka, zahteva opšti plan za vojničku izobrazbu. Iz opšteg plana zadavati konkretne zadatke za određeni period vremena.

2.) Operativnu delatnost naših jedinica podvrgnuti rešavanju jednom od glavnih zadataka, koje je pred nas postavila Partija i Vrhovni Štab t.j. uništavanja pruga. Razviti najživlju delatnost, kako diverzantsku tako i u velikim jedinicama na svim prugama, a prvenstveno na pruzi Beograd-Zagreb. Delatnost na prugama zahteva borce i rukovodioce, koji vešto rukuju eksplozivom. Zahteva smeće diverzante i sadejstvo diverzanata sa operativnim jedinicama. Formirati nove diverzantske čete. Naša bitačna prostorija po

tome je baš i karakteristička, jer se u njoj vodi borba za pruge, planskim i sistematskim delovanjem na željezničkim prugama, ne samo da ćemo postizavati taktičke uspehe uništavanje neprijateljskih sretstava i žive sile, nego ćemo mu onemogućavati njegove vojničke zamisli strateških razmjera.

Pun razmah naših jedinica zahtevaće oduške, mostobrane na desnoj obali Save na nekoliko mesta. Ovaj zadatak biće najbolje ispunjen kad se razviju jedinice Narodno-oslobodilačke vojske i odre- da uz desnu obalu Save, kao i držanjem svojih jedinica tako. Na ovaj način obezbedićemo manevre širih razmera, uspešnije napada- nje pruge i onemogućićemo neprijatelja da podvrgne uništenju na- še jedinice. Pa ne samo to, nego se treba najozbiljnije pozabaviti iz- gradnjom i izdržavanjem bolnica za naše ranjenike na desnoj obali Save. Potrebno je ustanoviti sigurne veze sa Sremom, Srbijom, Bosnom, Banijom, Kordunom, Slavonijom i Mađarskom. Ovo će zahtevati čistu političku situaciju u Posavini i Podravini.

Potpuno iskorištavanje snaga i sredstva VI. i X. Korpusa zahte- vaće, da se od oba sektora stvori jedna operativna cjelina. Napravi- ti zajednički operativni plan i u njemu predvidjeti akcije, koje se mogu rešavati po jedinstvenom planu. Ovde bi na prvom mestu doš- le pruga Beograd-Zagreb, Daruvarsko-Bjelovarski bazen i Podravi- na. Jednovremeno sa ovim posvetiti pitanju transporta najveću paž- nju. Obezbediti uzajamnu pomoć u borbi i radu. Omogućiti vezu oba sektora dobrim cestama, što će zahtevati likvidaciju izvesnih uporišta. Isto tako popraviti porušene mostove i omogućiti našim seljacima redovan saobraćaj, a s druge strane omogućiti njihovo brzo rušenje u slučaju nailaska neprijatelja. Pravilna i blagovreme- na upotreba teškog oružja, kao i manevrisanje većim jedinicama zah- tevaju dobre ceste kao i druga komunikativna sretstva i veze.

Kada je reč o operativnoj delatnosti jedinica ne sme se ni na momenat zaboraviti da tu delatnost treba povezati sa rešavanjem važnih političkih zadataka, koji se postavljaju pred naše partijske organizacije. Birati takve operativne pravce, koji će omogućavati i olakšati mobilizaciju.

3.) Biće potrebno izraditi jedan opšti plan za sprovođenje mobi- lizacije. Pri izradi plana voditi računa da prvenstveno uđu u obzir krajevi, koji su zreliji, t.j. gdje je uticaj Partije veći. Plan mora biti samo se po sebi razumije, usklađen sa operativnom djelatnošću je- dinica. Mobilizaciju sprovoditi preko Komandi Područja, uz sude- lovanje partijskih i ostalih antifašističkih organizacija. Najveću paž- nju posvetiti hrvatskom narodu, koji je na nekim delovima našeg- sektora još pod uticajem reakcionera i špekulanata iz vodstva HSS-a. Za uspešno sprovođenje mobilizacije potrebno je najtješnje poveza-

ti vojsku sa pozadinom. Obratiti najveću pažnju, da vojska prilikom prolaska kroz sela i gradove, ne bi svojim postupcima dovela narod u sumnju, da li smo mi iskreni borci za ono što on želi. Iz postupka svakog borca i svakog rukovodioca mora se videti, da oni shvaćaju, da vojska može postojati samo zato, što poštuje interese svoga naroda i za njih se bori. Pravilno se odnositi prema srpskom narodu, jer položaji srpskih sela daju nam sigurnu planinsku operativnu osnovicu, bez koje je nemoguće opstanak jedne vojske. Pravilno se odnositi prema hrvatskom narodu, jer on je glavna rezerva, bez čijeg je uvlačenja u borbu nemoguć razvoj naših jedinica. Vojnu pozadinu organizovati i uvesti u njoj red, disciplinu i odgovornost isto tako, kao i u operativnim jedinicama. Svaki borac i rukovodioc u vojsci mora shvatiti, da bez čvrste pozadine, bez pozadine koja voli svoju vojsku nemoguće je izvojevati pobjedu.

Stvoriti sigurne veze sa gradovima. Ovome pitanju pristupiti kao pitanju širenja ustanka na najvažnijim tačkama, a ne samo kao pitanju špijunaže i kontrašpijunaže.

Novomobilisanim posvetiti najveću pažnju. Uzdizati njihovu političku svest, da bi bili sposobni za vršenje svih zadataka.

Referat druga Pere Drapšina na partijskom savjetovanju za sjevernu Hrvatsku 18. II. 1944.

Original, strojopis

Sign., AIHPRH, KP-48/543

87

1944, veljača 17.

Izveštaj Kotarskoga komiteta KPH Jastrebarsko Okružnome komitetu KPH Pokuplje o političkoj situaciji u kotaru i reorganizaciji partijske organizacije

Kotarski Komitet K.P.H.
Jastrebarsko

Dana, 17. II. 1944.

Drugarskom
Okružnom Komitetu K.P.H. Pokuplje

Izveštaj

Dragi drugovi!

Kako sam došao na teren poslije konferencije, održao sam odmah sastanak Kotarskog Komiteta i posavjetovao se sa drugovima o svim promjenama po pitanju masovnih organizacija t.j. A.F.Ž.-a i USAOH-a kako bi drugovi mogli da nadalje pravilno rade.

Također smo prišli reorganizaciji partijske organizacije, pošto do danas mi nismo imali pravilno postavljene. Postojala je partijska jedinica (ćelija) kod Kotarskog Komiteta SKOJ-a, koja prema novim direktivama ne treba da postoji, već smo ove drugove dodjelili po drugim jedinicama i formirali novu, s obzirom da smo primili još tri druga u partiju.

Organizaciju postavili smo ovako: formirali smo tri partijske ćelije i to:

1. partijska ćelija za općinu Klinča Selo u koju su ušli:
drug Vučković Franjo, (seljak) sekretar jedinice, Hrvat
drug Puštaj Ignac (kovač) Hrvat
drug Kufrin Ignac (seljak), Hrvat
drugarica Pušćak Marica (seljakinja) Skojevka, Hrvatica
2. Općina Sveta Jana:
drug Horvatić Ivo (student), sekretar jedinice, Hrvat
” Tandarić Mijo (seljak), Skojevac, Hrvat
Bašić Josip (seljak), Hrvat
” Buneta Vlado (učitelj), Hrvat
” Juraj Vera (seljanka), Hrvatica, Skojevka
” Damjanić Juro (seljak), Hrvat, Skojevac
3. Općina Petrovina:
drug Milan¹ (radnik), sekretar jedinice, Hrvat
Kelečić Josip (seljak), Skojevac, Hrvat
” Matasić Stjepan (seljak), Hrvat
” Dragee² (seljak). Hrvat. Za dva druga bez prezimena naknadno ću javiti.

Ukupno sviju članova sa komitetom 21. Kandidata imademo predviđenih 9.

Pred sve ove postojeće jedinice postavili smo da se što češće sastaju i da proučavaju pojedinačno kao i skupno svu našu direktivnu štampu kao i marksističko-Lenjističku nauku. Odredili smo

¹ Andrašić

² Kufrin

plan rada za mjesec dana. U roku od mjesec dana da se prouče odluke o drugom zasjedanju Avnoja i Zavnoha, Napred i Proleter. U koliko će se moći drugu glavu V.K.P.B. Pred Komitet se postavilo da se prouči također sve ovo i brošuru »Iz pitanja Lenjinizma«.

Postavili smo si da što više i bolje uzdignemo naše mlade kadrove, jer znademo da kadrovi sačinjavaju sve. Raspravljali smo i o tome da posvetimo više pažnje i uzdizanju Narodno-oslobodilačkih odbora kao narodne vlasti, jer ćemo preko njih moći da svladamo sve poteškoće i zapreke na koje nailazimo, a odbori će nam dati novih članova našoj partiji. Postavili smo si da se što jače povežemo sa svim našim organizacijama kao i sa našom vojskom, koja se nalazi na našem terenu. Narodno-oslobodilački odbori se nešto popravljaju i vrše dužnosti za koje su sposobni. Održao sam sastanak sa Kotarskim NOO-om na kojem smo raspravljali o svim pitanjima, koja su važna na ovom terenu i pozvali smo drugove sa izdajničkom klikom na čelu sa Mačekom³.

Politička situacija je na terenu dosta nepovoljna, pošto neprijatelj pravi česte upade naročito u Plješivici i Okić.

Narod je zbog toga uplašen a u Okiću dosta demoraliziran, pošto je naša okićka četa t.j. I četa II bataljona Ž.P.U.⁴ doživjela jedan manji poraz u selu Plješivici 14. II. 44. U borbi sa neprijateljem poginulo je 7 drugova, 12 ranjenih i 5 živih uhvaćenih i to većinom okićanci, pa zbog toga nam neće ni mobilizacija uspjeti, pošto se ljudi izražavaju pojedinci da rade da ih streljamo doma nego da idu u našu vojsku. Imade takovih koji kažu da bi bilo bolje da su u domobranima, jer da bi još danas bili u životu, ali znademo zbog čega govore, a ujedno ćemo morati pojačati politički rad da ovakove glasine suzbijemo. O gubitcima neprijatelja nemamo podataka, ali prema svim izgledima bili su jako mali. U općini Sveta Jana se prijavilo dobrovoljno u našu N.O.V. 6 drugova, koji su bili u domobranima, a pobjegli su iz Oštarija. Sada radimo na tome da što više raskrinkamo izdajničku reakcionarnu kliku na čelu sa Mačekom i kampanju za mobilizaciju, preko naših antifašističkih masovnih organizacija u vezi sa našom vojskom. Drugo, ništa naročito novog.

Smrt fašizmu — Sloboda narodu!

Uz drugarski Kom. pozdrav!

Original, / strojopis
Sign., AIHRPH, KP-169/361.

Tomo⁵[v.r.]

³ U originalu rečenica nedovršena.
⁴ Žumberačko-pokupski NOP odred.
⁵ Pipić

1944, veljača 17.

Izveštaj Vice Zaninovića Prosvjetnome odjelu ZA VNOH-a o stanju i organizaciji školstva u okruzima gornje Hrvatske

ZEMALJSKOM ANTIFAŠISTIČKOM VIJEĆU
NARODNOG OSLOBOĐENJA HRVATSKE

Prosvjetnom odjelu.

Izveštaj za okruge
Gornje Hrvatske.

1.) 21. I. poslao sam izveštaj o školstvu u okruzima Gornje Hrvatske na temelju izveštaja podnijetih na konferenciji okruga Gornje Hrvatske i Slavonije.

2.) Oblasni odbor za Gornju Hrvatsku nije još formiran, ali će se formirati uskoro, kako sam obaviješten, a za sada postoji samo Inicijativni odbor.

Ovu oblast obuhvatali bi okruzi 1. Moslavački (kotarevi: čazmanski, kutinski, sisački i garešnički), 2. Bjelovarski (koprivnički, bjelovarski, đurđevački i križevački), 3. Pokupski (žumberački, jastrebarski, samoborski, pisarovinski, velikogorički), 4. Zagrebački (dugoselski, sveti ivan zelinski, stubički, zagrebački), 5. Varaždinski (ludbreški, ivanečki, novomarovski, varaždinski, čakovečki i preloški), 6. Krapinski (Klanjec, Pregrada, Krapina, Zlatar).

3.) Drug Tošić¹ i ja obišli smo dosele okruge: moslavački, bjelovarski i djelomice varaždinski ne čekajući na formiranje oblasti, te smo u dodiru sa pročelnicima prosvjetnim i prosvjetnim referentima pružali upute za organizaciju školstva i smjernice u radu, prisustvovali smo i konferenciji okruga Gornje Hrvatske i Slavonije dne 16—18. I. na području Moslavine, 31. I i 7. II. konferenciji okruga bjelovarskog, 25. I konferenciji prosvjetnih referenata Moslavine, te petodnevnom sastanku za političko-pedagošku izgradnju nastavnog osoblja ludbreškog kotara (4. II — 9. II).

Na temelju svega toga podnosimo ovaj izveštaj, ma da je on nepotpun s obzirom na kratkoću vremena da se temeljito prouči stanje stvari, provede organizacija i upoznaju svi okruzi.

¹ Ivo

Bila je zakazana za 20. o. mj. prosvjetna konferencija prosvjetnih referenata okružnih i kotarskih za gornju Hrvatsku, a imala se održati na području Moslavine, ali smo našli za shodno, da je za sada otkazemo, pa će se održati samo za uže područje.

4.) **Analfabetski tečajevi**, nisu skoro nigdje otvarani u Gornjoj Hrvatskoj, a nisu bili ni upoznati s nacrtom plana i programa.

5.) **Srednje škole:**

a) Otvoren je prvi razred gimnazije u Dišniku (kotar garešnički), s dječjim domom za partizansku djecu, pa je zaključeno na sastanku od 26. I sa povjerenikom za prosvjetu i socijalnu skrb, da će u Dišniku biti samo dom za srednjoškolsku mladež, a na području čazmanskog kotara osnovat će se dječji dom za osnovce. Škola je imala započeti radom 25 — 30. I, a predviđeno je oko 8 partizanske djece (al će ih još pridoći) i pet do 7 eksternista. Upravu zavoda vodi Godler Frida, upravu ekonomata Pavić Hortenzije, nastavnik, a nastavnik [je] još Buzdon Marijan. U domu još radi Levin Ševa (s obzirom na sadašnje stanje u internatu, gdje ima 21 dijete). Nastavnici su upućeni u plan i program te u duhu naših disciplinskih propisa. Djeca su slabo odjevena, a osobito nedostaje obuće, a nema ni veša. Pokrivača ima svega 8. Pomanjkanje obuće glavni je razlog što škola još nije bila započela. Nedostaju još školske knjige, pogotovo školski pribor. Na konferenciji 25. I u prisustvu dvojice članova KNOO, te prosvjetnih referenata obećano je puno osiguranje hrane, a od strane okružnih referenata za socijalnu skrb, snabdjevanje odjećom i obućom.

b) Bio je prijedlog da se osnuje niža srednja škola u Dubravi (kotar čazmanski), ali s obzirom što već 22. I nije bilo na raspoloženje ni nastavnika ni klupa, ni potrebnih sredstava, te s obzirom na prijedloge znatnog dijela roditelja da se to odgodi na drugu školsku godinu, — bilo je lako stvoriti odluku, da za ovu godinu to otpadne, a u međuvremenu stići će vaš odgovor i vaše mišljenje. Izgleda da će slični prijedlozi dolaziti i iz drugih kotareva.

c) Građanska škola u Đurđevcu, koji je oslobođen 31. XII 1943., započela je radom istom 3. II. Škola je znatno oštećena, ali s više nastavničke brige moglo se ponešto i izbjeći. Dobio sam utisak, da je ovo odgađanje u mnogočemu plod političkog taktiziranja (širile su se tada neke nestvarne glasine), a opaža se izvjesna pasivnost nastavnika spram NOB, pa i kod samog upravitelja dr. Ivana Kranjčeva, koji je u vrijeme mog boravka u Đurđevcu ležao bolestan (sumnjivo). Neosporno potrebna je znatna kontrola rada i pouzdana ruka, koja bi radom upravljala. Ima 6 nastavnika i školski pomoćnik.

d) U Virju radi građanska škola, ali je još nisam dospio posjetiti. Prema obavijestima dobivenim broj pouzdanih nastavnika nije ni ovdje velik, pa će biti potrebno vršiti neke promjene barem u upravi. Tako na pr. sam saznao s upućenog mjesta (drug Marijan² iz ONOO Bjelovar) da upravitelj nije ustašku tablu skidao nekoliko sedmica, dok nije bio prisiljen i da nije ni jedan dopis naš uvrstio u urudžbeni zapisnik do određenog roka.

Odlukom ONOO Bjelovar škole su pretvorene u realne gimnazije, pa vas molim za mišljenje o tome. (Da li da tako ostane.) Neki politički ljudi misle, da bi ova promjena bila politički oportuna. Svakako potrebno nam je obavještenje o nazivu realne gimnazije, građanske škole koje su sada pretvorene u realne gimnazije (da li **da** ih zovemo **niže srednje škole**) i preostalih građanskih škola.

e) Privatna ženska realna gimnazija »Kćeri božje ljubavi« s pravom javnosti, ima pet odjeljenja, a 3 razreda sa 159 upisanih učenica, a izostalo je radi raznih prilika 21. Kao i svi zavodi koje sam posjetio, upoznat je s duhom disciplinskih propisa i ostalih smjernica i ovaj zavod. Na zavodu rade 4 sestre, vjeroučitelj, jedna suplentica i nastavnik koprivničke gimnazije emigrant profesor Rus za ruski (sa dvije godine službe u Jugoslaviji i navodno 11 u Rusiji). U školi rade prema primljenim programima. Metodski postupak je dobar, škola je uredna. Međutim, nije se nigdje mogla osjetiti povezanost s danima naše borbe, osim što je uveden novi nastavni program. To sam na kraju iznio upraviteljici s napomenom, da ću otvoreno s njome razgovarati po našem partizanskom običaju i o tome kakav namjeravam poslati izvještaj. Molila me da pričekam jedno 20 dana, pa će se već tada moći razabrati, da je u tom pravcu postupila (parole, zidne novine, slike, obrada gradnje iz hrvatskog itd.). Da li samo obećanje? Kao nadzornika škole predložio sam profesoricu Maju Veseli, koja radi u AFŽ-u u ovim krajevima, a učinio sam to u dogovoru s drugom Marijanom, sekretarom ONOO. I njegovo i ostalih je mišljenje, da bi bilo neoportuno politički u ovim prilikama ukidati ovaj zavod, ali je potrebno voditi nadzor. Ukoliko vas zanimaju opširniji podaci o njima javite, pa ću to učiniti. Pozitivno je da su se pobojele, da zavod ne bude ukinut nakon mojih napomena o politički pasivnom radu škole, u najmanju ruku.

f) U Koprivnici djeluje još ženska stručna škola, koju još nisam posjetio.

g) Na potpunoj gimnaziji u Koprivnici upisan je 591 učenik, a sada ih polazi 410. Ima 13 odjeljenja, a radi svakog drugog dana, dijeleći zgradu s osnovnom školom. Najstariji mučki učenici mobili-

² Grga Jankež

zirani su. Na zavodu radi 17 nastavnika-ca, a upravu vodi Pauković Josip, prof, sa 33 godine službe. Vrlo dobre su i pouzdane nastavnice Maja Veseli i Ljepava Ljeposava, koja je sada angažirana u propagandni odsjek ONOO, a za sadašnjeg upravitelja se može reći, da je pristaša NOB. Potrebno je raditi da se izvjestan broj suzdržljivih privuče na aktivniju saradnju. Naimarević Ante (predaje povijest) nije pouzdan i kao da ostaje u krilu Mačekovu, a nepouzdan je i Srbin Diklić Dušan, prema dobivenom obavještenju. Na zavodu radi i ustaška tabornica Matić Verka. Dužnosnice ustaške mladeži Krivačić Zora i Požur Mila dozvolom Komande mjesta otišle su u uporište, a zadržati ustaša Šalamon Josip nalazi se u domobranstvu.

h) U Ludbregu radi građanska škola i većina nastavnika je malo pouzdanih, a upravitelj Petrinović klerikalac, je, kao što je slučaj i na osnovnoj školi u Ludbregu za upraviteljicu zavoda.

6.) Osnovne škole i organizacija nastavnog rada.

Prema uputama o organizaciji, kako mi je izložila drugarica Vlatka Babić, škole ovdje nisu radile, pa se sada nakon datih uputa započinje u tom pravcu.

7.) Na osnovu izvještaja okruga na konferenciji od 16. I može se razabrati da je organizacija školstva na području **okruga zagrebačkog** zanemarena, mada u dugoselskom kotaru ima mogućnosti za taj rad, dok su u drugim kotarevima ovog okruga prilike mnogo teže uslijed bliskog dodira s uporištem i krstarenja neprijateljskih vojski. Sudski, prop-odjel i prosvjetni odjel vodi drug Čmelić Mario. O malom broju osnovnih škola ne mogu pobliže izvijestiti.

8.) Stanje u **okrug** **u krapinskom** također nam nije pobliže poznato, a stanje u okrugu Pokuplja, prema neizravnim podacima, glasi: U Žumberku od 16 škola radi 13 sa 14 učitelja i 3 omladinca. U Jaski od 5 škola rade 4 sa 7 učitelja, ali učitelji nisu raskrstili s neprijateljem. Polazak djece je ovjđe manji od 50%. U Samoboru radi od 6 škola 3 sa 7 učitelja, a polazak je 60%. U Pisarovini od 13 škola radi 8 sa 8 učitelja i 2 omladinca. U Velikoj Gorici od 12 rade 4 škole sa 6 učitelja i 40% polaska djece. Održana su 2 analfabetska tečaja u okrugu, a za kotar Jasku i Samobor održan je trodnevni krus za političku izgradnju nastavnog osoblja.

9.) **U moslavačkom okrugu** stanje je slijedeće: za sisački kotar bio je postavljen kao kotarski referent Gjuro Parić, ali on to sada odbija navodeći godine starosti, pa će doskora biti postavljen novi referent. Na tom kotaru vrlo je malo uređeno, a uzrok je djelomice i smještaj kotara u dodiru s neprijateljskim vojskama. U kutinskom (referent je Grča Josip) i garešničkom (referent je Kefelja Stjepan) jedne škole su potpuno u rukama partizanskim (kutinski 5, garešnički 9, ali će doskora proraditi još dvije), a pod kontrolom i u du-

hu NOB rade većina. Ustaško obilježje izgubile su skoro sve osim onih u samom uporištu, a tih je malo (Garašnica, Hercegovaca, Kutina, Veliki Zdenci, Križ, Ivanič). Kako u Kutini nema još prave organizacije NOB, jer je istom oslobođena³, to je u začetku organizacioni posao, pa ni prosvjetna organizacija nije provedena po općinama. U čazmanskom kotaru kao prosvjetni referent djeluje Šepak Milan u zadnje vrijeme (referent Ostenjal Josip pobjegao je u uporište s učenjem Kuštreba Tomo). Od 27 škola rade u duhu NOB 18, 4 su u uporištu, u jednom selu škola ne radi, a 4 izvan uporišta nisu obuhvaćene NOB. Nastavno osoblje su svugdje stručna lica. Okružni referent je Lujo Knežić, učitelj, i on je član Okružnog N00-a, pa ovdje kao i u bjelovarskom okrugu (profesor Ljubo Serdar) bio je združen pročelnik i referent. Prema tome njihovo mjesto je određeno kao povjerenika za prosvjetu, a uz Luju Kneževića u sporazumu s drugaricom Vlatkom Babić predviđena je za referenta okružnog Vica Balen. Od 28. XII do 1. I održan je kurs za političku izgradnju u prisutnosti 32 nastavnika koji su tom prilikom potpisali pozdrav drugu Titu.

10.) Bjelovarski okrug ima skoro sve škole otvorene u kotaru đurđevačkom (35 škola i 2 građanske pretvorene sada u realne gimnazije, a 10 općina) te koprivničkom kotaru (34, kao i prije rata, a odziv učenika je od prilike 70%). Križevački kotar nije još imao referenta, a rad je bio otežan položajem kotara. Navodno uslijed blizine i upada neprijatelja, ovdje nije ništa učinjeno, a pogotovo organizaciono. Nisu mnogo bolje prilike ni u bjelovarskom kotaru djelomično radi pomanjkanja čvrste prosvjetne organizacije. Kotarski referent drugarica Pavešić Jelena pouzdana je, ali je mlada još, a stupila je na dužnost bez potrebnih uputa i pred kratko vrijeme.

Prosvjetni rad u kotaru Đurđevac i Koprivnica je u razmahu predratnom i sa strane prosvjetnog odjela ONOO Bjelovar, činjeni su znatni korisni pothvati, ali bilo je i nedostataka. Organizirani su 5-dnevni sastanci nastavnog osoblja (osnovne i srednje škole) u kotaru koprivničkom dne 25 — 30. I u prisutnosti 95 posjetnika, a u kotaru đurđevačkom imao se održati 10. II, a cilj im je bila politička pedagoška izgradnja u duhu NOB, upoznavanje s osnovnim smjericama NOB. Sastanke su vodili prof. Branko Sučević, Ljubo Serdar te drugovi iz komiteta, SKOJ-a, AFŽ-a (predavanjima), a prisustvujući i sam sastanku ludbreškog kotara (4 — 9. II.) vidio sam da je rad dobro proveden. Osim toga održana su dva jednodnevna sastanka za kotar koprivnički u prisustvu 70 učesnika, a 14. I sastanak

³ Kutina u to vrijeme nije bila oslobođena. Autor izvještaja govori o djelovima kutinskoga kotara koji su bili oslobođeni ili poluoslobođeni.

đurđevačkog kotara 7. I formiran je prosvjetni odio okruga. U n; mu je bio veliki broj nastavnika: Serdar Ljubo, Kuštrak Franjo Franjević Vinko, Vrančić Aleksandar, Ožeg Vinko, Ljubomir Vranko. Bio je zasnovan 15-dnevni tečaj za buduće učitelje u kojem je bilo 15 polaznika, ali je prekinut, jer je 12 omladinaca otišlo u vojsku. Ovaj tečaj omladinaca 7 i 8 razreda srednje škole trajao je samo nH 11-15.1. a

Međutim, stari nisu dobro organizacijski postavljene u okrugu pa otuda nije bilo moguće provesti nadzor rada, pružiti upute, aktivizirati pasivno nastavno osoblje, starati se da se rad pravilno odvija.

Već sam naveo, da kotar Križevački nema referenta, a onaj u kotaru bjelovarskom pouzdan je, ali se još ne snalazi. U kotaru đurđevačkom nije se uopće znalo tko je kotarski prosvjetni referent, a politički nepouzdan Vedriš (učitelj) djelovao je kao referent za osnovne škole, kao da je ta podjela u našoj organizaciji prosvjetnoj provedena. Raniji upravitelji škola ostali su i dalje na zavodu ne ulazeći mnogo u to, da li su to zaslužili. Sada radimo na pronalaženju pouzdanih ljudi za referente i upravitelje škola i već imamo i gotovo skicu, neki su već i nastupili (Franjević Vinko kao upravitelj osnovne škole, a Kuštrak bi imao biti referent kotarski). No poteškoća je što izbor pouzdanih ljudi nije velik. Bio bi ipak nešto veći da neki nisu na radu u vojsci ili pak angažirani za propagandni odsjek ONOO i s time se moramo često boriti. Izbor koprivničkog kotarskog referenta učitelja Vranka bio je vrlo nezgodan, i to se ispitalo u dogovoru s drugovima sa nadležnih foruma. On je ranije vodio zbor ustaške mladeži i ušao u prosvjetni ustaški rad, a njegova navodna izjava da je to činio u dogovoru nema pravog osnova s obzirom na osobu na koju se poziva. U dogovoru s drugovima nađeno je kao najbolje rješenje, da se pozove u intendaturu, a njegovo će mjesto preuzeti drugi referent prosvjetni.

^11.) U okrugu varaždinskom prosvjetni rad bio je ograničen do početka ofenzive na ludbreški kotar, te na općinu Varaždinske Toplice (kotar Novi Marof) te općinu Jalžabet (kotar Varaždin). 28 škola radi u kotaru ludbreškom (od toga jedna srednja). Polazak škole je negdje 100%, a ponegdje je 50%. Nastavno osoblje pasivno (50%). Postoji još osnovna ženska škola u Rasinji i Velikom Bukovcu koje vode sestre pomoćnice. Održan je obvezatan 5-dnevni ideološki kurs u prisustvu 48 nastanika (4-9. II).

^ 12.) Nastavno osoblje u osnovnim školama ima potpunu pedagošku spremu i zasada ne postoji velika potreba novih nastavničkih snaga, ali će se ona kroz najkraće vrijeme javiti, pa će se započeti organiziranjem tečajeva za stručnu nastavu angažirajući omladince

4 ili više razreda srednje škole. Veći broj nastavnog osoblja pasivno je u odnosu prema NOB, a po svoj prilici to je plod političkog vaktiziranja i neodlučnosti ili pak bojažljivosti. Ta pasivnost nije u ogim slučajevima obilježena ustaškim raspoloženjem, već ili partičkom neizgrađenosti ili izbjegavanjem da se angažiraju. Sa jedne dnevnog sastanka u Đurđevcu dne 14. I upućen je brzojavni pozdrav maršalu drugu Titu i potpisalo ga je 25 nastavnika, a nije se otpisalo oko 30. Spisak nastavnika koji su uskratili potpis nemam **uza** se, ali ću nastojati dostaviti ga. Isto tako upućen je pozdrav sa 5-dnevnog sastanka sa koprivičkog kotara 25 -30-1 pa je od 95 prisutnih nastavnika potpisalo 75. O tome se raspravljalo na okružnoj konferenciji ONOO Bjelovar na kojoj je odbor zaključio da se to ispita u neposrednom dodiru s pojedinim nastavnicima. Na sastanku ludbreškog kotara upućen je pozdrav također drugu maršalu Titu, ali bez osobnog potpisivanja. Dijelim mišljenje nekih drugova iz nadležnih političkih foruma, da bi trebalo početi samo zadnjim putem, jer u gornja dva slučaja stvorene su pojave, koje, bez posljedica, za nas nezgodno djeluju i na ovaj način već se otvorenije formiraju dva toboira među nastavnim osobljem.

13.) Stanje školskih zgrada zadovoljava, jer su samo u nekim mjestima zgrade zapaljene ili pak oštećene (Đurđevac na pr.) ili su pak u nekoliko mjesta zaposjednute. U mnogim školama drže se sastanci, pa bi trebalo da priređivači povedu računa da škole ne ostanu po nekoliko dana neočišćene sa klupama izvan razreda u nemogućnosti dakle da se nekoliko dana radi.

14.) Kursevi. Već 5. III započet će na području okruga moslavačkog 10-dnevni kurs za političku izgradnju nastavnog osoblja, a vidi se iz ovog izvještaja da je to neophodno potrebno — vodiće se dva puta mjesečno, utvrđen je raspored, a jedan dio prvih polaznika osposobit će se za daljnje vođenje ovakvih kurseva. Kurs za osposobljavanje omladinaca za vršenje nastavničke službe još nije započeo, ali je u planu.

15.) Razno — Nastavnici muku muče s školskim knjigama (udžbenici). Okrug Bjelovar je stvorio nacrt za izdavanje čitanke za srednje škole. Predočeno je da je potrebno poslati na pregled prosvjetnom odjelu koji se već bavi takvim poslom i da se njihovim nacrtom može korisno upotpuniti onaj u Prosvjetnom odjelu. ONOO Bjelovar predložio je da se njemu pošalje rukopis, pa da bi ga štampao u koprivničkoj štampariji. U svakom slučaju potrebno bi bilo da se pod nadzorom Okružnog prosvjetnog odjela dozvoli objavljivanje bar litografiranih nacrti za najvažnije predmete, jer će ovakove nacрте sami nastavnici morati stvarati diktirajući, a to neće bi-

ti u mogućnosti punog nadzora od strane nadležnih prosvjetnih foruma.

Prema zaključku odbornika sela Plavšinac blizu Koprivnice zadržene su 4 sestre unijatkinje za vođenje škole koju polaze većinom srpska djeca, koje sestre su ustaške vlasti bile poslale vjerojatno sa naročitom misijom. Ova odluka odbornika plod je političke špekulacije.

Sred[nje] škole namjeravale su izdati za tromjesečje svjedožbe, mada se za tromjesečje svjedožbe ne izdaju. U ovom slučaju to se htjelo raditi u punom i ispravnom uvjerenju, da će to politički dobro djelovati pružajući đacima prvu partizansku svjedožbu, ukusno izrađenu, prema formularu svjedožbe real[ne] gimnazije u Otočcu.

15.) Ovaj izvještaj napisan na temelju dodira na terenu već 9. II dopunjavamo sada popisom drugova zaduženih po prosvjetni te kotarskih i okružnih referenata koji već djeluju, te onih koje bi trebalo postaviti, ali za neke od njih je potrebno dobiti odobrenje, jer rade na drugom sektoru. To je izvršeno na sastanku pod predsjedanjem drugarice Vlatke Babić pročelnice prosvjetnog odjela ZAV-NOH-a. Mjesto druga Ive Tošića, koji odlazi u pros[vjetni] odjel ZAV-NOH-a, za oblasnog pros[vjetnog] referenta određen je Kancijan Antun.

U okrugu moslavačkom kao prosvjetni povjerenik je djelovao Lujo Knežić, učitelj, a kao referent je predviđena drugarica Vica Balen. Kao kotarski referenti djelovali su u kotaru kutinskom Grča Josip, a u garešničkom kotaru Kefelja Stjepan, a sisački će se upotrijebiti kroz najkraće vrijeme. Za čazmanski kotar je Šepak Milan, učitelj.

U bjelovarskom okrugu djeluje kao povjerenik za pros[vjetu] prof. Serdar Ljubo, a predviđen je kao okružni ref[erent] Vrančić Šandor, učitelj. U bjelovarskom kotaru Pavešić Jelena kao član KNOO je povjerenik, a kao pomoćnik je predviđen Ožeg Vinko, vrlo marljivi učitelj, ali politički ranije neispravan. U koprivničkom kotaru mjesto učitelja Vranka o kome je ranije bila riječ predviđen je Kaić, učitelj. U đurđevačkom kotaru već je određen Kuštrak Franjo u sporazumu sa NOO. Za križevački kotar predviđena je Ida Simić, do sada na radu u OAFŽ.

U varaždinskom okrugu kao povjerenik djeluje Čolja Viktor, a kao referent je predviđen Novak Stjepan. Nadalje su predviđeni za varaždinski kotar Rauš Ivo, učitelj, za ludbreški kotar Matulić Franjo, učitelj, za Novi Marof Čolja Vjekoslav, a za Ivanec Franjević Božo. Kotar Čakovec i Prelog nalaze se pod mađarskom vlašću.

Za krapinskog okružnog referenta predviđen je Valent Horvat, a za klanječki kotar Augustinović Jelena.

i

Za zagrebački okrug u kojem navodno djeluje kao povjerenik Čmelić Mario, predviđen je Makek Ivo.

SMRT FAŠIZMU - SLOBODA NARODU!

Oblasni prosvjetni referent
za Gornju Hrvatsku:
Vice Zaninović [v.r.]

17 II 1944-

Original, strojopis
Sign., AIHRPH, NV-21/2201.

89

1944, veljača 18.

***Izvještaj Drage Bjelanovića, člana KK KPH Sv. Ivan Zelina Okružno-
me komitetu KPH Zagreb o ofenzivi ustaša u zelinskom kotaru i nesnala-
ženju partijske organizacije***

Kotar Sv. Ivan Zelina
18.11 1944.

O.K. K.P.H.
Zagreb

Izvještaj

Organizaciono stanje i političko u Kotaru Sv. Ivan Zelina.

1.) K.K. sa	5 čl.	3 rad.	2 selj.
2.) 4jedin. sa	<u>12 čl.</u>	<u>4 rad.</u>	<u>8 selj.</u>
Ukupno član	17 čl.	7 rad.	10selj.
3.) Kandidata 3. staro 30 dan.			

Političko stanje u Kotaru do dana 6./II 1944. g.

U cijelom Kotaru kada je banda započela sa svojim akcijama po selima, narod se je uplašio i povukao, a naročito kada je vidio da je naša N.O.V. bila udaljena od sela zaposlena drugim akcijama u drugim kotarevima, narod se je osjetio osamljen i zaplašen da će banda početi sa svojim poznatim pljačkama i paljenjem.

U tom momentu, narod koji nije dovoljno bio politički zreo on je počeo da se prijavljuje u banditska uporišta, tu su banditi iskoristili momenat i labavo stanje u Kotaru gdje su omogućili im da sami sebi stvore u Općini Kašini uporište govoreći im da neka bra-

ne svoje sela od partizana. U roku od nekoliko dana banditi su poslali u Kasinu 100 ustaša, a seljaka se je okupilo oko 400 koje su naoružali sa talijanskim puškama za koje moraju položiti kauciju

30.000 Kun. Obučeni su u civilnom, a nose samo Ustašku kapu. Isti patroliraju po svojim selima svakoga dana kao i po noći, shvatljivo je da je sada momentalno politički rad otešćan u cijelome Kotaru. Najveća greška za ovo stanje koje je zateklo čitavi kotar jeste nedovoljno posvećena pažnja narodu, nije se znalo koliko je narod politički svjestan, a naročito kada je narod čuo da su se nekoliko članova partije a napose onda kada su čuli da je čak i sekretar¹ K.K. se ovako sramotno predao, to je još više pospješilo ovaj događaj.

Nakon nekoliko dana sam narod a naročito oni koji su se prijavili u Vojsku vidjeli su da su se zaletili i da to nije tako kako to banda priča, pa su jedan drugoga počeli napadati, govoreći jedan drugome ti si to kriv da sam ja ovdje, a on pa njemu natrag ja nisam krit ti si to kriv, i tako je počelo već za nekoliko dana trenje između njih jer su vidjeli da su pogrešili. Po tome svemu vidimo da narod nije tome kriv nego je krivnja u tome što nije bilo koga da u ovakvom momentu priskoči narodu i da ga svrati na pravi put, narodni put. Stoga se mora najhitnije i najenergičnije pristupiti narodu da bi ga se odvojilo od razbojničke ustaške bande koja se bježe za tuđe interese a nikako za narodne.

S.F. S.N.

Šalter² [v.r.]

Original, rukopis

Sign., AIHRPH, KP-79A/18.

90

1944, veljača 18.

Izveštaj Kotarskoga komiteta SKOJ-a Velika Gorica Okružnome komitetu SKOJ-a Pokuplje o organizacijskom stanju SKOJ-a i USAOH-a, političkoj situaciji u kotaru, radu agitpropa i mobilizaciji

Kotarski Komitet SKOJ-a
Vel. Gorica

¹ Mato Cifrek

² Drago Bjelanović

Okružnom komitetu SKOJ-a

Pokuplje

Dana 18. II. 1944. održan je sastanak K.K. na kojem su prisustvovali svi članovi osim drugarice Barice¹ koja je bolesna.

1. Organizaciono pitanje SKOJ-a i USAOH-a
2. Politička situacija
3. Agit-prop i dopisnička služba
4. Mobilizacija
5. Pripreme za II. kongres i nabavka materijala
6. Kotarska konferencija USAOH-a
7. Kritika i samokritika
8. Plan rada
9. Razno

1. Organizaciono pitanje:

SKOJ: Uslijed stalnih ispada neprijatelja u naša sela rad sa SKOJ-em nije bio onakav kakav je predviđen u planu. U općini Sv. Klara, Odra, Vel. Gorica, Orle i Novo Čiče nije se moglo da bi se sastajale čitave grupe nego se je radilo pojedinačno, gdje su im davane direktive a koje su oni prenašali na ostale članove. Jedino u općini Dubranec i Kravarsko održani su sastanci sa skojevskim grupama. Zadaci koji su se postavljali pred skojevske grupe nisu se izvršavali s dobrim rezultatima jer još naše organizacije SKOJ-a nisu osamostaljene, da bi postavljene zadatke mogli izvršiti. Mi smo nastojali da preko naučnih sastanaka osposobimo da mogu one rukovoditi omladinom. Teror koji neprijatelj vrši na našem terenu pljačka i paljenje mnogo nam onemogućuje rad, a i omladina i skojevci malo su ustrašili, jedino moral ostao na visini u općini Orle gdje se omladina a naročito skojevci nisu dali ustrašiti, makar neprijatelj svakodnevno krstario po posavskim selima. Stanje organizacije slijedeće:

Općina Orle, stvorena jedna nova skojevska grupa od 8 članova, tako da postoje dvije, a druga od 11 članova. Sa njima su održani sastanci gdje ih se je uputilo u rad i upoznalo sa najnovijim direktivama.

Općina Novo Čiče ima dvije skojevske grupe, jedna od tri člana, dok druga od 5 članova. Sa njima nisu održani sastanci nego se radilo, pojedinačno.

¹ Fabijančić

Općina Vukovina ima jedna skojevska grupa koja je povećana za jednog člana tako da sada ima 8 članova. Sastanak je održan sa polovicom grupe, jer zbog neprijatelja nije se moglo skupno održati sastanak.

Općina Kravarsko ima dvije skojevske grupe koje su povećane jedna ima 8 članova dok druga ima 6 članova. Sa njima su održani sastanci kako radni tako i naučni.

Općina Dubranec imala je jednu skojevsku grupu od šest članova, ali četvorica su otišla u N.O.V. tako da su ostala samo dvojica.

Općina Vel. Gorica imade općinsko rukovodstvo SKOJ-a od tri člana. Sam rad tog rukovodstva ne osjeća se među omladinom jer je zadržavanje po selima te općine teško tako da se niti oni nisu mogli zadržavati. Skupni sastanak rukovodstva nije bio nego se je pojedinačno radilo sa njima. Imade 4 skojevske grupe sa kojima se isto pojedinačno radilo. Jedna grupa ima 14 članova, druga ima 6 članova, treća ima 12 članova i 4. 12 članova.

Općina Sv. Klara imade općinsko rukovodstvo od tri člana. Sa tim rukovodstvom nije održan sastanak jer je tamo kretanje bilo teško pošto se u svakom selu nalazi banda takozvani Čerkezi.

Ima dvije skojevske grupe jedna od 4 člana i druga od 4 člana. S njima isto nisu održani sastanci nego se sa njima radilo pojedinačno. Od treće skojevske grupe ostao je samo jedan skojevac dok su dvojica uhapšena. U općini Odra nema skojevske grupe.

USAOH: Rad sa organizacijama U.S. također nije bio onakav kakav je bio u planu. Sastanci sa odborima nisu se skupno održavali nego se više pojedinačno radilo. S kotarskim odborom nije se održao sastanak zbog toga što predviđeni drugovi za kotarski odbor nisu došli na sastanak. Rad sa općinskim odborima ne osjeća se među omladinom jer pred njih nisu davani konkretni zadaci, nije im pružana dovoljna pomoć da se osposobe za taj posao. Organizacije od prošlog sastanka nisu se promjenile u velikoj mjeri, jedino zbog neprijateljskog terora odbori su se malo pasivizirali.

U općini Orle imade općinski odbor od 4 člana. Sa njime se nije održao sastanak nego se radilo pojedinačno, gdje ih se uputilo u rad i date su mu nove direktive. Njegov rad se osjeća među omladinom jer obilazi omladinu po selima.

Imade 11 odbora te je ta općina obuhvaćena tj. sva omladina je obuhvaćena. Ti odbori imadu ukupno 75 članova. Ti odbori okupljaju oko sebe 123 člana. Sa pet odbora radilo se pojedinačno dok sa ostalima nisu se održavali sastanci. U toj općini bio je omladinski dom koji je bio uređen u kojem su se održavali sastanci, ali zbog toga što neprijatelj stalno dolazi tamo sve parole i uređaj smo skinu-

II Općina Novo Čiče imade općinski odbor ima 6 članova trojica su otišla u N.O.V. a četvrti je uhapšen, tako da su ostala samo dvojica. Sa njima se nije radilo, što drug koji je bio zadužen po toj općini nije se mogao tamo zadržavati. Imade 4 odbora USAOH-a od 27 članova i jedan odbor pionira od 5 članova. Odbori samostalno ne rade. Općina Vukovina imade dva odbora USAOH-a od 6 članova i jedan odbor pionira od 15 članova. Sa tima odborima održani su sastanci. Općina Kravarsko imala je općinski odbor od 6 članova. Dvojica su otišla u N.O.V. jedan je uhapšen, dok trojica pošto im je sve pogorjelo porazmjestili se kod familije u općini Vukovina. Imade 5 odbora USAOH-a sa ukupno 34 člana i 4 odbora pionira sa ukupno 32 člana. Sa odborima i pionirima održani su sastanci. Općina Dubranec, imala je općinski odbor ali je on otišao u N.O.V. također i četiri seoska odbora, tako da ih sada imade 6. odbora sa ukupno 21 član. Općina Vel. Gorica imade općinski odbor USAOH-a 5 članova, jedan i to predsjednik otišao u NOV. Imade pet odbora USAOH-a i to dva seoska od 10 članova i tri odbora pionira 40 članova. Sa njima nisu se održavani sastanci, nego se samo pojedinačno radilo. Općina Odra imade 4 odbora USAOH-a sa ukupno 19 članova i jedan odbor pionira od 8 članova. Sa njima se radilo isto pojedinačno jer tamo se skupno nije moglo raditi. U općini Sv. Klara imade jedan odbor USAOH-a od 5 članova. To bi bilo organizacijsko stanje u kotaru. Prema izvještaju vidi se da su nam se organizacije malo uskoлебale zbog neprijateljskog terora.

Politička situacija: Od prošlog sastanka nije se mnogo promijenila. Znakovi ofenzive i dalje traju. Neprijatelj svakodnevno krstare po posavskim selima i po onim općinama koje se nalaze uz prugu. Prema tome i naš rad je dosta težak, te ne možemo niti na vrijeme redovito održavati svoj sastanak, jer se oni drugovi iz Posavine nemogu prebaciti preko pruge, zbog neprijateljskih zasjeda i patrole. Neprijatelj vrši pljačku po selima tako da je u Posavini u općini Orle oduzeo 413.000 kuna, zatim iz svake kuće oduzeli meso, ruho i **ostale** stvari, oduzeli 9 konja 31 komad svinja zatim sijeno, kokoši i otjerali 147 ljudi. U općini Vukovina, Vel. Gorica, Odra, Sv. Klara također dolaze u sela i tamo pljačkaju. U općini Dubranec upalili su dva sela Markuševac i Donji Dragonožec i sve opljačkali. U takvoj situaciji pojavila se i peta kolona koja širi razne glasine o našem pokretu, iskorištavajući što nema naše vojske naročito u općini Novo Čiče, Odra i po svim općinama uz prugu. Podigli su glave i bivši funkcioneri naročito u općini Vukovina i Odra.

U općini Odra u selo Mičevac došao je jedan gospodin iz Zagreba koji je tamo sakupio 12 ljudi i kazao im da neka dođu u Zagreb, da će dobiti puške i sve potrebno naoružanje i da će braniti selo.

Međutim ti ljudi su pošli u Zagreb, ali nisu primili oružje, nego kad su se vratili iz Zagreba rekli su da bi to oni predali partizanima. Sada se boje da će ih partizani i sve bi dali što se traži od njih. To je sve vodio bivši funkcioner HSS iz tog sela. Dakle vidi se da su bivši funkcioneri HSS-a počeli dizati glave u zajednici sa petokolonašima. Narod je dosta uplašen te se boji da će im ti Čerkezi sve popaliti te nam je rad dosta težak, a naročito zbog toga što su ubacili neku smicalicu tj. da ustaše brane narod da oni ne dadu Čerkezima da pljačkaju a što su i učinili u jednom selu općine Odra gdje su Čerkeze vratili iz sela i nisu im dali oduzimati sijeno. Tako su kod neupućenog naroda uspjeli koji im je momentalno povjerovao i dao se pod njihovu zaštitu. Mi smo narodu na to objašnjavali da oni su najprije naredili tim Čerkezima da idu pljačkati a poslije su dolazili, tobože da štite narod. Takva bi bila politička situacija.

Agit-prop: Agitacija i propaganda vršena je putem našeg materijala i pojedinačno. Za održavanje masovnih sastanaka nije bilo mogućnosti naročito u onim općinama koje su uz prugu, dok u općini Kravarsko održano je pet masovnih sastanaka na kojima je prisustvovalo 162. osoba. Neprijatelj je ubacivao među narod parolu da će poslije Čerkeza doći još gori koji će sve klati i ubijati, a to su Bugari. Petokolonaši šire glasine da gdje su sada partizani da sada neće doći, zatim su bacali iz aviona letke da se naša vojska predaje i da kozačka i njemačka vojska štiti narod, dok sam narod vidi tko ga pljačka i pali njegova sela te javno govore kako lažu. Pisane su parole tako da ih je ispisano oko 100. Mi smo vršili agitaciju i propagandu populariziranjem naših političkih ustanova Nacionalnog Komiteta, druga Tita. Dopisnička mreža je dosta slabo organizirana stalno se govori da treba pisati, ali opet se ne piše te smo sada zaključili da treba pronaći u selu općini dopisničare koji će voditi brigu o dopisima.

Mobilizacija : Od prošlog sastanka mobilizirano je na dobrovoljnoj bazi 50 omladinaca. Ovdje na našem terenu u općini Dubranec i Kravarsko vođena je kampanja za mobilizaciju te je sve mobilizirano od 18 — 35 god. Pitanje mobilizacije se malo popravlja, jer bolje shvaća ići u N.O.V. jer danas na svojim leđima vidi tko mu je prijatelj a tko neprijatelj.

Pripreme za II. kongres: nisu izvršene sa najboljim rezultatima, zbog toga što nije pravilno objašnjen,, ali ipak je sakupljen 481 potpis koje ćemo Vam poslati sa pozdravnim pismom. Zaključili smo da i dalje sakupljamo potpise i da omladini objasnimo odgođenje kongresa i njegov ogromni značaj za našu omladinu. O nabavljenim stvarima koje smo nabavili poslati ćemo Vam posebni dopis, samo

no na sastanku zaključili da jednog druga zadužimo kao nabavljača za nas, a taj dotični drug je iz Sv. Klare koji ima mogućnosti da nabavlja.

Kotarska konferencija: Pošto smo već prije zaključivali da ćemo održati kot. konferenciju, ali zbog vojničkih stvari nije se mogla održati, te smo sada zaključili da se konferencija odgodi do 1. III. 1944. pa će se onda vidjeti kakova je situacija i dali se može održati ili nemože.

Kritika i samokritika: poslije izvještaja načinili smo osvrt na izvještaj te smo vidjeli da nismo sve od sebe dali. Drugovi su priznali da nisu posvetili pažnje pojedinim pitanjima kao naprimjer pripreme za II. kongres.

Iz svega se vidjelo da je u komitetu zavladao nedrugarstvo te smo se i po tom pitanju porazgovarali.

Plan rada: poslije toga načinili smo plan rada te smo zaključili da se počne raditi sa novim direktivama koje nam drug Vinko² objasnio i po pitanju SKOJ-a i po pitanju USAOH-a, i na učvršćenju naših organizacija.

U točki razno razgovarali smo o članarini o dobrovoljnom doprinosu zatim o nabavki materijala i pročitali direktivna pisma koje smo dobili od vas gore i zatim održali naučni sastanak.

Smrt fašizmu — Sloboda Narodu

uz drugarski pozdrav
Luka/Franjo³ [v.r.]

Original, strojopis

Sign., AIHRPH, SKOJ-15/1678.

1944, veljača 18.

Okružnica Štaba Desetoga korpusa »Zagrebačkog« NOV i POJ podređenim jedinicama o uočenim slabostima prilikom neprijateljske ofenzive na Kalnik

² Lovrić

³ Franjo Pipić

ŠTAB
X.KORPUSA »ZAGREBAČKOG«
N.O.V. i P.O.J.
Op. Br. 76
Dne 18. II. 1944.

Stabu XXXII. Divizije NOVJ
Štabu XXXIII. Divizije NOVJ
Štabu Zapadne Grupe Odreda
Štabu Kalničkog Partizanskog Odreda
Štabu Bjelovarskog Odreda
Komandi Kalničkog Područja
Komandi Bjelovarskog Područja
Komandi Moslavačkog Područja

Neprijateljska ofanziva, koju je ovaj preduzeo 8. II. o. g.¹ na naš oslobođeni teritorij iznenadila nas je i za istu smo saznali tek u posljednji čas. Za ovu ofanzivu neprijatelj je izvršio koncentraciju svojih snaga u uporištima Varaždin, Var. Toplice, Novi Marof i Križevci. Od naše informativne službe nismo dobili gotovo nikakve podatke o ovim koncentracijama. Naše jedinice bile su u blizini Var. Toplica, a da ništa nisu saznale o namjerama neprijatelja.

Neprijatelj je otpočeo svoje nadiranje na naš oslobođeni teritorij u četiri pravca i to:

Pravcem Novi Mrof — Kalnik — Osijek — Apatovac snagama jačine od dvije bojne i četiri tankete i Križevci — Apatovac jedna bojna.

Pravcem Križevci — Koprivnička Rijeka — Mali Poganac — Prnjavor — Koprivnica sa dvije bojne.

Pravcem Var. Toplice — Drenovac — Gabrinovac — Leskovac — Ludbreg sa jednom bojnom i

pravcem Varaždin — Ludbreg sa jednom bojnom i četiri do pet tenkova.

Izviđački organi divizije i brigada nisu izvršili svoj zadatak. Tako se dogodilo, da je izviđačka četa divizije osmotrila neprijatelja koji je nastupao u pravcu lugarnice, a da nije o tome obavjestila dva bataljona Brigade »Braće Radića«, koji su bili na položaju kod sela Leskovec. Posljedica ovoga bila je ta, da je neprijatelju uspjelo da iznenadi naše jedinice kod Leskovca. Tako su gotovo svi pokreti neprijatelja koje su osmotrili izviđački dijelovi divizije, brigada i bataljona, ostali neiskorišteni, jer njihove jedinice nisu bile na vri-

¹ O toku i posljedicama ofenzive na oslobođeno područje vidi: Dok. br. 84, 85, 92, 106, 107, 120, 126 i 148.

j,rne izvještene o tim pokretima, a često puta nisu izviđački organi uopće obavještavali svoje jedinice o pokretima neprijatelja.

Neprijatelj je u ovoj ofanzivi koristio novu taktiku i kretao se gotovo svuda šumskim putevima i grebenima, izbjegavajući pokrete drumovima. Isto tako vršio je i noćne pokrete u cilju postizavanja iznenađenja. Osiguranja naših jedinica bila su vrlo slaba i labava. Tako se dogodilo da je Zagorski bataljon u selu Osijek bio iznenađen na spavanju, mada je bio obavješten i opomenut da bude na oprezu.

Raspored naših jedinica na položajima bio je u većini slučajeva previše razvučen, tako da položaji četa nisu bili međusobno povezani, te se uslijed toga nije mogao osujetiti (parirati) neprijateljski manevar. Ovo nam najbolje dokazuje slučaj u borbama oko sela Radeljeva. Kod sela Radeljeva učinjena je još jedna velika greška, a to je bilo napuštanje pomenutog sela. Nerazumljivo je to kako je mogla četa koja je trebala braniti selo napustiti isto i povući se iznad sela, kad je samo selo pružalo najpovoljnije uslove za odbranu jer je ispred sela bila čistina, koju neprijatelj ni u kom slučaju ne bi mogao preći da su naše jedinice držale samo selo.

Rukovođenje štabova sa jedinicama nije bilo sređeno t. j. objedinjeno. Štabovi su bili rastrgani i svaki član je radio po svom nahođenju. Često puta štabovi nisu bili upoznati sa situacijom na drugim odsjecima borbe, niti su obavještavane o tome njihove potčinjene komande. Uslijed toga je i propuštena prilika da se neprijatelju nanese još veći gubitci. To nepoznavanje situacije i nepovezivanje sa susjednim jedinicama naročito je došlo do izražaja u borbi oko sela Radeljeva. Mogućnost i svi preduslovi da zadamo neprijatelju težak udarac postojali su, pa ipak nisu iskorišteni. Glavni nedostatak bio je da se jedinice nisu međusobno povezale, da upoznaju stanje kod neprijatelja i kod nas i da odlučno udare u bok u pozadinu neprijatelja, koji nije očekivao naš udarac.

Pohvalno se držao i pokazao Štab III. Bataljona Kalničkog Partizanskog Odreda, koji je po svojoj inicijativi izvršio juriš na neprijatelja, koji je bio zauzeo selo Brežance. Ovo pokazuje daje taj Štab imao samoinicijative, a to je potrebno i neophodno da imaju i svi ostali naši štabovi. Samoinicijativu treba razvijati do navike.

U ovoj borbi pokazao se još jedan nedostatak naših jedinica, a to je prerano otvaranje vatre. Neprijatelja treba pustiti na što bliže odstojanje i snažnom i iznenadnom vatrom nanijeti mu gubitke i time ga zbuniti.

Veza između viših i nižih štabova u glavnom je zadovoljila zahvaljujući i stalnoj telefonskoj liniji, koja je bila izgrađena. Osoblje na telefonskim centralama pokazalo se hladnokrvno i požrtvovno.

Nedostatak je jedino u tome što nisu znali kome će štabu prije dati vezu. Uvidjelo se da je bilo suviše telefonskih centrala, tako da je često veza bila prekidana. Veza između susjednih jedinica je zakažala, jer se bataljoni nisu direktno međusobno povezivali kuririma.

Sanitet u bataljonima i brigadama nije izvršio u potpunosti svoju zadaću, dapače desio se slučaj u Kalničkom Odredu da pri napadu na selo Radeljevo mrtvi drugovi nisu iznešeni ni pokopani. Pored sanitetskog osoblja glavnu krivicu zato snose sami štabovi koji ne daju dovoljnu podršku svome sanitetu. Često puta referenti saniteta bataljona i brigada ne znaju pravac evakuacije ranjenika, jer im njihovi štabovi ne daju nikakvih naređenja i ako su to dužni učiniti.

Ishrana boraca bila je otežana jer je narod bježao od svojih kuća, a naši magazini nisu mogli biti u selima već se sva hrana spremila u zemunice. To nam ukazuje na potrebu da jedinice imaju svaka svoju kuhinju i da se hrana donša iz sela koja nisu ugrožena.

U ovim borbama su nanijeti neprijatelju osjetni gubitci.

Neprijatelj je imao preko 200 izbačenih iz stroja. Među mrtvima se nalazi i nekoliko ustaških oficira, a među njima i podpukovnik Rajić, bojničnik Devčić i satnik Rukavina.

Zaplijenjeno je: 1 teški mitraljez, oko 33 pušaka, 1 vozeća kuhinja i oko 5.000 metaka, 1 kola i 2 para konja.

Oštećena su 2 tenka i 1 teretni automobil.

Naši gubitci iznose: 35 mrtvih i 43 ranjena.

Ovo naređenje imaju proučiti svi štabovi na svojim sastancima zaključno do štabova bataljona. Na ovim sastancima naređenje detaljno prodiskutovati, kako se nebi slične greške u buduću dešavale. Koristiti se stečenim iskustvom u ovim borbama te da se nebi u tom pravcu i u buduću griješilo.

Smrt fašizmu — Sloboda narodu!

Politkomesar,
Ivan Šibi [v.r.]

Komandant pukovnik,
Vlado Matetić [v.r.]

Da je otpravak vjeran originalu
potvrđuje

Načelnik štaba major,
Brunović² [v.r.]

² Milan

Izdano na prijepisu svim jedinicama I i II brigadi
Mosi. I Bjel. Odredu
Štab XXXIII divizije X. Korpusa
»Zagrebačkog« NOV i POJ
Dne 22/II 1944.
pov. br. 18/44.

Načelnik Štaba:
(Poručnik)
Kušec Božidar [v.r.]

Ovjereni prijepis, strojopis
Sign., AVI I, Fond NOB, k. 1207 A, f. 7, dok. br. 1

92

1944, veljača 19.

Operativni izvještaj Štaba Tridesetdruge divizije NOVJ Štabu Desetoga korpusa »Zagrebačkoga« NOV i POJ o akcijama brigade od 18. siječnja do 18. veljače 1944. godine

ŠTAB XXXII. DIVIZIJE
NARODNOOSLOBODILAČKE
VOJSKE
JUGOSLAVIJE

Oper. b. 28/44
19. II. 1944.

Predmet: Mjesečni operativni izvještaj
od 18. I. 1944 do 18. II. 1944.

ŠTABU X. KORPUSA »ZAGREBAČKOG« NOV i PO Jugoslavije

U vremenu od 18.1. 1944 godine do 18. II. 1944 godine ova divizija nije vršila neke veće akcije, kakove bi trebala vršiti prema svojoj formacijskoj veličini i svojem formacijskom mjestu. Borbe koje je vodila većinom su bile nametnute od strane neprijatelja. U sastavu Divizije nalaze se dvije brigade, jedna stara i srednja brigada, koja je svojom borbom i svojim uspjesima stekla ime Udarna brigada, — to je brigada »Braće Radića« —, i mlada brigada »Matije Gubec«. Borci ove mlade brigade još su mladi i neprekaljeni vojnici sirovi, koji nisu još čvrsti i izdržljivi pod udarcima neprijatelja koji je danas dugotrajnom borbom stekao borbeno iskustvo i prekalio se, a

isto tako nisu ustrajni i uporni pri osvajanju neprijateljskih uporišta. Rukovodioci isto tako su mladi, ne raspolažu sa dovoljno ratnog iskustva u rukovođenju u borbenim jedinicama, nedostaje im samoinicijativa i samostalnost u donošenju brzih odluka i na vrijeme. Ovo se naročito očitovalo pri zadnjim borbama, — ofanzivi, koju je neprijatelj priredio na naš oslobođeni teritorij.

Brigada »Braće Radić« gubila je od svoje udarne sposobnosti, zbog velikog broja nenaoružanih boraca, što je vrlo loše utjecalo na ostale borce za vrijeme borbe. Pored toga neki rukovodioci pokazali su u posljednjim borbama nesamoinicijativu i nisu izvršili svoje zadatke kako treba. Ali ipak stanje borbenosti i sposobnosti za vođenje borbe kao kod boraca tako i kod rukovodioca popravlja se.

Dana 19. I. 1944. godine jedna četa Udarne brigade »Braće Radića« vršila je izviđanje neprijateljskog uporišta Zlatar sa članovima štaba brigade. Tom prilikom došao je u sukob sa neprijateljem u jačini od 50 — 60 ustaških bandita. U borbi koja je bila vrlo kratka, neprijatelj je imao:

3 ranjena

Sopstveni gubitci 1 mrtav.

U to vrijeme brigada »Matije Gubec« držala je položaje Gor-
— Kraljeva — Podrute — Margičani. Sukoba sa neprijateljem nije imala.

Dana 21. i 22. I. 1944 godine Udarne brigada »Braće Radića« vodila je borbu sa neprijateljem na položajima oko Visokog i Viničnog. Neprijatelj je nadirao od Sv. Ivan Zelina prema položajima koje je držala ova brigada.

U ovoj borbi koja je bila vrlo krvava i oštra neprijatelj je osjetio čvrsto ruku narodnog vojnika i ovom prilikom imao je 110 mrtvih i ranjenih.

Sopstveni gubitci 7 mrtvih, 11 ranjenih i 4 nestala.

Brigada »Matije Gubec« u to vrijeme nalazila se je na položajima Novi Marof — Oštrice — Ključ. Dana 21. I. 1944 godine neprijatelj je izvršio napad na položaje brigade »Matije Gubec« kod Novog Marofa od pravca Male Pake većim snagama. Zbog jakog pritiska neprijatelja brigada se je morala povući i to jedan dio prema Mađarevu, a drugi dio preko Lužana za Poljanu. U ovoj borbi neprijatelj je imao više mrtvih i ranjenih.

Detaljan izvještaj o ovoj borbi podnešen je u operativnom izvještaju Oper. br. 11/44 godine od 25. I. 1944. godine.¹

¹ Vidi: Zbornik VII, tom V, knj. 23, dok. br. 98.

Dana 24. I. 1944 godine brigada »Matije Gubec« držala je položaje Svibovec —Segled —Greščevina — Slanje. Udar na brigadu »Braće Radić« nalazila se na sektoru Kalnika.

Oko 11 sati istoga dana neprijatelj je izvršio napad sa tri kolone na položaje ove brigade uz pojačanje motorizacije od 3 tenka.

Neprijatelj je poslije kratke borbe odbijen.

Gubitci neprijatelja 3 mrtva.

Sopstveni gubitci ništa.

Udar na brigadu »Braće Radić« nije imala borbe.

U ovoj borbi podniet je operativni izvještaj 30. I. 1944 pod brojem 14/44.²

Dana 1. II. 1944 godine neprijatelj je uspio u jačini od jedne ustaške bojne da izvrši prepad na naš IV. bataljon i da ga u potpunosti iznenadi. To je IV. bataljon brigade »Matije Gubec«.

Tom prilikom neprijatelj je imao 7 mrtvih i 15 ranjenih.

Sopstveni gubitci 27 mrtvih, 7 ranjenih i 46 nestalih.

O toj borbi podniet je operativni izvještaj 1. II. 1944 pod brojem 16/44.³

Udar na brigadu »Braće Radića« na svojim položajima u to vrijeme nije imala sukoba.

Dana 6. II. 1944. godine neprijatelj je uspio iznenaditi osmatračicu izviđača II. bataljona brigade »Braće Radić« na Golom Brdu i tom prilikom bio je jedan mrtav drug i 2 nestala.

Dana 8. II 1944 godine Udar na brigadu »Braće Radić« držala je položaj dva bataljona Leskovac, jedan bataljon Ludbreg i jedan bataljon Puhlaki. Istoga dana neprijatelj je uspio da iznenadi III. bataljon i snažnim naletom da nanese tom bataljonu nepotrebne gubitke. Bataljon se je nalazio na položajima oko Leskovca. Tom prilikom neprijatelj je imao 10 mrtvih.

Sopstveni gubitci 7 ranjenih, 15 nestalih.

Brigada »Matije Gubec« nalazila se na sektoru V. Poganac—Duga Rijeka —Ivanec.

O ovoj borbi operativni izvještaj podniet je 12. II pod brojem 23/44 godine.⁴

Dana 9. 1. 1944 godine neprijatelj je izvršio napad na položaje II. bataljona brigade »Braće Radić« u Ludbregu i na položaje III. bataljona iste brigade u Ludbreškim vinogradima. U ovom napadu učestvovalo je oko 400 stotine ustaških bandita pojačanih sa 4 tenka.

² Isto, dok. br. 130.

³ Isto, knj. 24, dok. br. 4

⁴ Isto, dok. br. 49.

II. bataljon uspio je svojom čvrstom i odlučnom borbom odbaciti neprijatelja od svojih položaja nanevši mu teške gubitke. III bataljon zbog razvučenih snaga nije uspio zadržati neprijatelja i zbog opšte situacije oba bataljona bila su povučena sa svojih položaja u pravcu Čakovca. U ovoj borbi oštroj i krvavoj neprijatelj je imao 46 mrtvih i 39 ranjenih. Zarobljeno je nešto ratnog materijala, dok su oštećena dva tenka.

Sopstveni gubitci: 6 mrtvih, 11 ranjenih, 2 nestala.

Operativni izvještaj podniet 12. II. 1944 pod brojem 23/44.

Istoga dana brigada »Matije Gubec« držala je položaje, jedan bataljon Donjara, jedan bataljon Botinovac, a jedan bataljon sa dvije čete na koti šume Riječica. Neprijatelj u jačini 2 ustaške bojne izvršio je napad na položaje brigade »Matije Gubec«. Poslije duže borbe neprijatelj je prodro položaje naših jedinica na što su se morali povući. Neprijatelj je pri tome imao velike gubitke i cijeni se na 60 do 70 mrtvih i ranjenih.

Sopstveni gubitci iznose 8 mrtvih i ranjenih.

Operativni izvještaj o ovoj borbi podniet 14. II. 1944 pod brojem 24/44.⁵

Dana 10. II. 1944 godine bataljon III. brigade »Matije Gubec« držao je položaj u selo Radeljevo, sa jednom četom u samom selu, a sa jednom četom kod kote 192. Tačno u 13 časova 45 minuta istoga dana neprijatelj je izvršio napad na selo u jačini jedne bojne. Poslije duže borbe borci ovog bataljona nisu mogli izdržati snažan pritisak ovih krvavih bandita koji su htjeli obuhvatnim manevrom da opkole ovaj bataljon, te se isti morao povući. U to pristigle u pomoć 2 čete II. bataljona brigade »Braće Radić« i 2 čete IV. bataljona, a i dva bataljona K.P.O. Poslije višekratnih juriša naši su uspjeli da potisnu neprijatelja do polovice sela, ali dalje nisu mogli. U ovim borbama neprijatelj je imao 12 mrtvih i oko 20 ranjenih.

Sopstveni gubitci 6 mrtvih, 9 ranjenih i 12 nestalih.

Operativni izvještaj o ovoj borbi podniet 13. II. 1944 pod brojem 23/44 godine.

Dana 15. II. 1944 godine u 3 sata u jutro II.-bataljon Udarne brigade »Braće Radić« izvršio je napad na položaje ustaške bande koji su se nalazili u Ludbreškim vinogradima na koti 155. Bande je bilo oko 30 ustaških bandita P.T.S. smještenih u 3 kleti.

Borci II. bataljona pod zaštitom magle privukli su se do ispred samih ustaških položaja i snažnim i brzim naletom u potpunosti su uspjeli iznenaditi neprijatelja.

Tom prilikom neprijatelj je imao 6 mrtvih i 4 ranjenih.

⁵ Isto, dok. br. 56.

Zarobljeno je ratnog materijala.
Sopstveni gubitci 2 lakše ranjena.
Operativni izvještaj o ovoj borbi podnijet 17. II 1944 pod bro-
jem 25/44 godine.⁶
Spiskovi ranjenih, poginulih i nestalih podnijeti su prilikom
podnašanja operativnih izvještaja poslije same borbe.

Smrt fašizmu — Sloboda narodu!

Politkomesar:
S.o.

M.P.⁷

Komandant-major:
Štok⁸ [y.r.]

Original, strojopis

Sign., AVI I, Fond NOB, k. 551 A, f. 6/1, dok. 7.

93

1944, veljača 19.

***Izvještaj zamjenika sekretara SKOJ-a NO brigade »Matija Gubec« o ra-
du i organizacijskom stanju omladinske organizacije, kulturno-prosvjetno-
me i vojnom radu te o zdravstvenom stanju***

Zamjenik sekretara SKOJ-a
U Brigadi »Matija Gubec«
10. II 1944.

IZVJEŠTAJ

Zdravo drugovi.

Evo šaljem Vam izvještaj o radu SKOJ-a u našoj brigadi od 1. II
do 18. II 1944. jer je drug sekretar otišao na kurs pa ga privremeno
ja zamjenjujem te vršim njegovu dužnost.

Kako Vam je poznato je naša Brigada još mlada te je tako i sa
radom SKOJ-a. Nakon zadnjeg reformiranja¹ između naše brigade i

⁶ Isto, dok. br. 65.

⁷ Okrugli pečat: Štab XXXII divizije NOVJ
(u sredini petokraka zvijezda)

⁸ Izidor

¹ Reorganizacija je uslijedila nakon borbe kod Svibovca I. ožujka 1944. Četvrti bataljon prekomandovan je u II brigadu XXXIII divizije NOV i POJ a jedan bataljon u brigadu »Braća Radići«, odakle je došao jedan bataljon u brigadu »Matija Gubec«. Istovremeno su izvršene promjene u Štabu brigade. O tome vidi: Dok. br. 71, i **Zbornik VII**, tom V, knj. 24, dok. br. 4.

Ud. Br. »Braća Radića«, sve se je pokomešalo, te je bilo treba na novo organizirati rukovodstvo Brigade, kao pojedinih bataljona. Koliko se do sada opazilo SKOJ je počel da radi, te je poduzel zamašne korake.

Kaj se tiče političkog stanja naše Brigade je ovakovo. Politička svijest omladinaca, kao i nekih SKOJ-evaca nije najbolja. Isto tako stoji sa borbenošću. Svakako je tome krivo to, da su to većina borci, mladi jedan dva najviše po četiri meseci koji su u borbama još neiskusni i kojim su bile ove borbe prve. Drugo je treba sa njima punom parom raditi, da se jim digne politička svijest. I to je sada SKOJ-evska organizacija u povezanosti sa partijom poduzela.

SKOJ-evci su upoznati sa linijom naše borbe, dok je među drugim omladincima dovoljno njih koji još toga ne znaju. SKOJ-evcem isto tako je razkrinkano izdajničko vodstvo HSS-a, četnici, izbjeglička vlada te drugi neprijatelji naroda. Sa federativnim uređenjem Jugoslavije još sada nisu svi dobro upoznati. O ZAVNOH-u i AVNOJ-u isto još nisu svi upoznati da bi tačno razumjeli šta i kakvo funkciju vrši. Sva ova pitanja je treba sa omladinom još dobro pre-raditi.

Da se vratim na druga politička pitanja. Odnosi drugova do drugarica dosad nisu bili najbolji dok ni SKOJ poduzel svojih mjera. Sa dokazivanjem omladincima i borcima da se drugarice ne smiju podcenjivati, te da se ne bude trpjelo, da bi se događali nemoralni slučajevi u vojsci.

Kletva i psotka je među borcima nažalost još uvijek dosta razširena. Kaj se tiče obavještajne službe SKOJ-evci su po tome zaduženi te podpomažu u tome.

V četama je zadnje vreme život malo veseliji i življivi. Dok su bili prije borci međusobno pomešani poradi reformiranja nisu se poznavali, osjetila se u četama neka tromost. To je naša organizacija brzo popravila time da je u četama raspirila pjesmu, zabavu itd. Svakim danom održavaju se vojnički i politički časovi, uče se pjesme, pišejo se članci za džepne novine, tako da borci nemaju vremena misliti na dom ili na kakove druge stvari. Uspjeh ovakovog rada se svakim danom opaža.

Da preden na **Organizaciono pitanje.**

U Brigadi »Matija Gubec« ima 13 SKOJ-evskih grupa, u kojima ima 126 članova, a 130 omladinaca ima koji su neobuhvaćeni. Od Ambulante i čete za vezu u Brigadi ne znam da li imaju osnovane grupe jer sam tek sada primil dužnost, a pored dužnosti u bataljonu nisam imal vremena, da se u tome upoznam.

Evo organizaciono stanje po bataljonima.

I bataljon ima 4 grupe, koje broje 45 SKOJ-evaca i 40 neobuhvaćene omladine. Sastankov je bilo održanih 7 i od toga 5 radnih i 2 obrazovnih i to od 7. II do 18. II jer on nije dao izvještaj od prvoga, jer tada još nije primio dužnosti. Sastankov u ovom vremenu nije bilo dovoljno održano, a tome su krivi gusti pokreti i razštrkanost drugova po dužnostima te je tako bio rad onemogućen. A zato se je radilo sa pojedincima, te se ovako nadoknadilo.

II. bataljon ima 5 grupa, koje broje 51 članova i ima 30 neobuhvaćenih omladinaca. Od 28. I do 19. II održano je 23 sastanka od kojih 14 radnih i 9 obrazovnih. Rukovodstvo bataljona imalo je 3 sastanka i to 2 radna i 1 obrazovni.

III. bataljona ima 4 grupe, koje broje 30 članova te ima 60 neobuhvaćenih omladinaca. Jer je drug sekretar ovog bataljona tek prije par dana primio dužnost nije ni slao izvješta o radu prije njegovog dolaska. Za vrijeme njegovog rada i to par dana održao je 4 sastanka i osnoval jednu grupu kod štaba.

Tako je zajedno u Brigadi bilo održanih 34 sastanka grupa, 5 sastanka bataljonskog komiteta i 1 sastanak brigadnog komiteta na kojem je prisustvovao drug iz oblasnog komiteta (Zagreb, neka izvine da sam zaboravio njegovo ime).

Na obrazovnim stanicama govorilo se o osnovnim pitanjima SKOJ-a, o dužnosti SKOJ-evaca. Razkrinkavalo se izdajničko vodstvo HSS-a, izbjegličke vlade, četnike te okupatora. Isto se politiško prikazivalo ofanzivu neprijatelja na Kalnik, te njegov poraz.

Na radnim sastancima, obično se obrazloži politička situacija u svijetu, daje se izvještaj o radu, zaduživanje po sektorima, kritika i samokritika, te druga najaktualnija pitanja. Zadaci se dosta dobro izvršavaju samo sada za vrijeme ofanzive neprijatelja je malo rad pojedinih sektora zaostal i to poradi gustih pokreta. Kod nas se radi ovako, da najprvo brigadno rukovodstvo da direktive, koje nato prenosu na bataljonsko i dalje na grupe. Zadaci se postaviju konkretno, tako, da se može rad kontrolirati.

Kulturno prosvetni rad.

Kako je sav rad naše brigade u početku, tako je i sa kulturnim radom. Organizirano je pisanje članaka i izdavanje džepnih novina.

I. Bataljon izdal je 2 komada džepnih novina i jedne zidne. II. bataljon ima materijal za novine već sakupljen, samo jih je treba urediti, tako i u III. bataljonu, sa tim radom napreduje te budu naskoro uskrse mnoge džepne novine u našoj Brigadi.

Kaj se tiče pjesme, isto se napreduje. SKOJ-evska organizacija preko svojih članova prenaša nove pjesme među borce. U zadnje

vrijeme naučili su se u II. bataljonu 3 pjesme dok i u I. i III. bataljonu pjesma uspješno napreduje. Pjevački zborovi po četama jesu osnovani, dok u bataljonima još nisu.

O nepismenim u našoj Brigadi nažalost ne možem Vam slati broja. Za svoj bataljon te je II. znam, da jih ima 15. Ali puno se radi na tome, da se nepismenost čim prije smanji te su zato drugovi zaduženi da učijo pisati nepismene. Diletantske grupe u našoj Brigadi još nisu osnovane. Isto tako su redki, koji znadu recitirati, koju pjesmu, dok se skečeva ne zna. Kaj se tiče pisanja parola bili su drugovi zaduženi, ali su zadaci slabo izvršeni, a to se može poradi čestih pokreta može ublažiti. Isto tako je tome krivo pomanjkanje materijala.

Vojni rad.

Po vojnom radu su SKOJ-evci zaduženi, da u najvećoj mjeri pomažu vojne rukovodioce, da pazijo na čistoću oružja, da pazijo da se drugovi pozdravljaju u kratko, da podpomažu po svim vojnim pitanjima. One zadatke oni dobro vršijo. Naučilo je već prilično broj boraca rukovati sa puškomitraljezom i teškim mitraljezom. U zadnjim borbama opazila se je nespretnost boraca u prebacivanju i u traženju zaklona kaj se može pripisivati njihovi neiskusnosti u borbi. A opet su se nekoji pokazali kao junaci jer su do zadnjeg izdržali na položaju te potukli maso neprijatelja koji se je u hrpama približaval našim mitraljezima. Da navedem ime drugova koji su se junacki izkazali u ovoj borbi i to su Šašek Josip koji je bio kod teškog mitraljeza te štitil povlačenje cjelog bataljona i štaba Brigade. Isto tako se izkazal Kušek Andrija iz II. čete II. udarnog bataljona, koji je svojim puškomitraljezom štitil povlačenje svoje čete te u pravilnom povlačenju potukel mnogo brojno bandu. Za hrabro držanje u borbi nagrađeni su sa činom delegata i desetara.

Zdravstveni rad.

Zdravstveno stanje u našoj Brigadi je na srednjem stepenu. Sad u ovoj zimi, drugove je treba dosta opominjati da se umivaju i čistijo. Pitanje uši postavili smo ovako, da si neka svaki po mogućnosti svaki dan pregleda i potuca ako ih ima jer je sad šurenje poradi pokretov i zime onemogućeno. SKOJ-evci su po zdravstvenom sektoru zaduženi, da čim više nastoje da se zdravstveno stanje u našoj brigadi digne.

Rad na terenu.

Po radu na terenu smo zadužili ovako, da ima svaka grupa održati jedan sastanak sa omladinom na terenu. A to se nije izvršilo

nego su drugovi samoinicijativno vodili sa civilima razgovore o našoj borbi o našim ciljevima o budućem uređenju naše države o ofanzivi neprijatelja na Kalnik te prikaz njenog poraza.

Tako bi sa ovim izvještajem završil te molim, da mi izvinete, ako nije baš najbolji i jer ne tipkam.

Smrt Fašizmu — Sloboda Narodu

Sekretar bataljonskog
komiteta SKOJ-a:
Šprajc Peter [v.r.]

P.S. Poleg izvještaja šaljemo Vam karakteristike sekretara grupa te bataljonskog komiteta. Od drugova koji su na kursu očete dobiti karakteristike sa kursa. Iz mogeg II. bataljona otišli su na kurs Jerko Mijo iz III. čete člana SKOJ-a i Lovreković Ivan, sekretar grupe u teškom odjeljenju.

Molim Vas da nam po mogućnosti šaljete nešto materijala jer se po-manjkanje jako osjeća. Isto tako bi nam bili jako potrebne pjesmarice, skečevi, te pjesme za recitiranje.

Molimo Vas da nam po mogućnosti ovi materijal šaljete i to čim prije.

Zdravo!

Peter [v.r.]

Original, rukopis

Sign., AIHRPH, NOV-7/874.

94

1944, **veljača 20.**

Zapisnik Kotarskoga NOO Pregrada, upućen Okružnome NOO Krapina, sa sjednice održane 18. veljače 1944. godine

KOTARSKI N.O.O.
PREGRADA

od 20/11. 1944.
Broj: 144/1944.

Predmet: Sjednice Kot. N.O.O. Pregrada
od 18/11 1944. prepisa-predloženje.

Okružnom N.O.O.

K R A P I N A

573

Dragi drugovi!

Dostavlja se prepis sjedničkog zapisa sjednice Kotarskog N.O.O.
Pregrada od 18/11 1944. na uvid.

SMRT FAŠIZMU - SLOBODA NARODU!

Uz drugarski pozdrav!

Predsjednik:
Stjepan Nežmahen [v.r.]

Tajnik
Josip Drenški [v.r.]

M.P.¹

KOTARSKI N.O.O. PREGRADA
sjednice Kotarskog N.O.O. Pregrada od 18. veljače 1944.

Prisutni:

Uz članove Kotarskog N.O.O. Pregrada i drug Vijećnik Dragutin
Hohnjec.

PROGRAM:

- 1/ Otvorenje sjednice,
- 2/ Direktive dopisi Okružnog N.O.O. Krapina,
- 3/ Rad Kotarskog N.O.O. Pregrada (izvještaji o organizacijama,
političko stanje i akcijama i t. d.
- 4/ Eventualije.

Ad 1/ Predsjednik pozdravlja prisutne našim borbenim pozdra-
vom »Smrt Fašizmu — Sloboda Narodu« i time otvara sjed-
nicu.

Ad 2/ DIREKTIVE: Drug tajnik čita dopis Okružnog N.O.O. Krapina
od 12/II 1944. broj 137/1944 t. j. pravilnik o prehrambenim
prilikama.

Treba osnovati Okružni N.O.O., Kotarski N.O.O., Općinski
N.O.O., i seoski N.O.O. svaki jednu prehrambenu komisiju,
da se može sve urediti kako treba.

O svim se potrebama treba izvještavati svakih 8 dana, Ko-
tarski N.O.O. Pregrada. Uz čitanje daje neke upute drug
Alojz Debeljak.

Dopis Okružnog N.O.O. od 29/1 1944. broj 57/1944. sa Uputa-
ma o osnivanju Gospodarskih komisija.

Dopis Okružnog N.O.O. Krapina od 10/11 1944. broj
137/1944. kao tumač o direktivama u gospodarskoj pre-
hrambenoj komisiji.

¹ Okrugli pečat: Kotarski NOO Pregrada
(u sredini zvijezda petokraka)

Dopis Okružnog N.O.O. Krapina od 11/II 1944. broj
152/1944. o obrađivanju veleposjeda.

- a) **BIRANJE GOSPODARSKE KOMISIJE:** Glasom sviju prisutnih izabrano je ovako:
1/ Milan Grilec predsjednik gospodarske komisije i član Kot. N.O.O.
2/ Nikola Žigrović agronom, stručnjak (gospodarstva).
3/ Gabrijel Turčić, Ravnice opć. Desinić, (veterinarstvo).
4/ Stjepan Kajba Velika Gora, općina Vinagora (šumarstvo).
5/ Antun Brezinščak iz Vrbišnice kbr. 18 (tehnika).
6/ Čiril Grofelnik Hum na Sutli (trgovina).
7/ Stjepan Jureša Selno Krap. Toplice (obrt).
8/ Željko Ljubić Desinić (administracija).
- b) **PREHRAMBENA KOMISIJA:** Izabrana po direktivama dopisa Okružnog N.O.O. broj 137/1944. od 10/11 1944. Zapisnik točka 3. Izgleda ovako:
1/ Milan Grilec predsjednik Komisije, Član Kotarskog N.O.O.
2/ Slavko Martinko Pregrada.
3/ Eterović Stjepan Pregrada.
- c) Kao intendant Kotarskog N.O.O. izabran je drug Čiril Debeljak iz Huma na Sutli.

Ad 3/ Izvještaj o radu Kotarskog N.O.O.-a Pregrada:

POLITIČKO STANJE KRAP. TOPLICE:

Kad je banda otišla stanje je bilo dobro, ali nakon dolaska bande unatrag u Krap. Toplice opet je teško stanje, imade samo 7 odbora. Banda (Ustaše) mame narod proglasima, predavanjima tako, da je oko 40 ljudi otišlo u njihovu vojsku. Govore, da su i oni protiv Njemaca i time dobivaju ljude. Tako je banda sve zavela, da je potpuno sigurna samo Erpenja, dok je svagdje drugdje narod uplašen. Ustaše idu među narod na sajmove i govore Druže, dakle se služe riječju »Drug«, a kad netko štogod zine — onda bi ga apsili. Onda apse partizane pa ih puštaju i time kažu, da nisu neprijatelji partizana i samo neka partizani skinu »petokraku« složit će se s njima.

OPĆINA PREGRADA:

Narod je popustio u svojem oduševljenju. Stavlja se mnogo pitanja, a sve u vezi sa imanjem »Bežanec«. Osnivanje radnih grupa smatraju »Tlakom«. Za N.O.V-u, daju sve što imaju, samo na poziv u N.O.V-u nikako ne reagiraju, t. j. ne odazivaju se. Iz Marinci je je-

dan otišao u banditsku vojsku, to je Krizmanić Dragan. Dne 17/II 1944. došla je banda iz Krapine u Plemenšćinu i Pregradu. Tu je spalila 3 kuće i štalu (1. u Plemenšćini i 2. u Vojsaku).

U bazi Kotarskog N.O.O. nalazilo se je 500 komada jaja, 3 kg čvaraka i 2000 komada letaka »Narodu Hrvatskog Zagorja«, koje je banda odnijela, dok se je Kotarski N.O.O. pravovremeno udaljio dva dana prije toga i došao na Vinagoru, gdje je i sada. Naš I. Bataljon se sukobio sa banditskim stražama u Valentinovu i Klenicama, ali rezultati još nisu poznati.

OPĆINA VINAGORA:

Narodno gibanje slabo, sve bi za vojsku dali, idu na mitinge, ali ne bi nikako u N.O.V-u. Možda bi se dalo učiniti mnogo, da se održavaju veliki mitingi.

Za općinu HUM NA SUTLI, nema odbornika Kotarskog N.O.O., a općina Desinić šalje redovito izvještaje i vidi se sve u njima.

b/ ORGANIZACIONO STANJE:

Općina Krapinske Toplice:

Odbora ima 7 sa 35 članova, ovi još rade, a 7 odbora sa 33 članova je zakazalo uslijed pritiska bande koja se nalazi u Krap. Toplicama. A.F.Ž. imade 7 odbora sa 33 članova, a U.S.O.H. ima 7 odbora sa 35 članova.

Općina Pregrada:

Obuhvaćeno je svih 22 sela sa 22 odbora. Izvedene su reorganizacije svih N.O.O. i U.S.A.O.H. ima 17 odbora sa 93 članova, koji rade. Sastanak održan u Humu na Sutli Kotarskog U.S.A.O.H. kojemu je prisustvovalo 1100 osoba.

Općina Vinagora:

Sva sela su organizirana, reorganizacija je izvedena samo u Gabrovcu, N.O.O. imade 6. Odbori A.F.Ž. i U.S.A.O.H. ne rade puno, dočim U.S.A.O.H. imade 3 odbora sa 19. članova.

Općina Hum na Sutli:

N.O.O. imade 16, sa 69 članova dok ostala 2 sela nisu obuhvaćena, zbog obližnjeg neprijateljskog uporišta. A.F.Ž imade 10 odbora sa 45 članica i to u 10 sela, dok 8 sela nije obuhvaćeno.

Općina **Desinić:**

Imade 26 N.O.O-a, u 28 sela, u 2 sela su zajednički odbori jer su ta sela malena. A.F.Ž. je osnovan i u mjestu Desiniću. Sastanku je prisustvovalo oko 50 članica i izabran je novi odbor. U.S.A.O.H. imade 12 odbora sa 76 članova.

EVENTUALI JE:

1/ Drug Debeljak iznosi pitanje šverca koji se oštro kažnjava. Švercere treba oštro kažnjavati oduzimanjem svega, a ako se opet uhvati odpremanjem u N.O.V-u.

2/Drug Milan Grilec blagajnik Kot. N.O.O-a, daje svoj izvještaj o primanju N.O.F, koji iznosi za mjesec veljaču 1944. 149.373. Kune. Na izvještaj o fondu, daje primjedbu drug vječnik Hohnjec. Isti ističe, da se u pomanjkanju novaca radi slabog prometa, u ime N.O.F, može uzimati odnosno primati živežne namirnice i vino.

3/ Evakuacija dobra »Bežanec«.

Izvještaj daje drug Veljko Strunjak koji iznosi sljedeće:

Bilo je raznih slučajeva, koji su se pokazali plačkaški, tako je pratilac kola Ivana Dvoršaka Josip Kolenc krao pšenicu i ječam, o čemu je spriječen, kukuruz je prisvajao Prevolšak iz Broda Hum na Sutli, te tako je i odbornik Vrbanec Slavko tajnik Gorjakova, sa drugima nalagao (tovario žito za svoje ljude itd.).

(Razdjeljeno i sklonjeno) pšenice 41 vreća (ne vagnuto-vreće pune)

ječma	10 vreća sa 498 kg
ječma	620 kg, poslano u mlin za priradbuk
zobi	565 vreća
graha	233 vreća
kukuruz	23 kola u klipovima
vino	8.177 litara.

Stoka razdjeljena 6 krava, a dvije su još ranije dane na prehranu u Pregradu. Dvije krave ostale su na imanju »Bežanec«. Razdjeljeno je 6 junica, troje teladi, a jedno je ostavljeno na imanju, dva bika dodjeljena su na držanje i iskorištavanje u rasplodne svrhe d°k je jedan bik zaklan u kobasičarske svrhe za N.O.V-u. Nadalje 4 vola su dodjeljena kao i ostala stoka na privremeno držanje i ishranu, dok tri para volova ostaje na imanju za izdržavanje najvažnijih gospodarskih poslova. Oni volovi su dosta stari, mršavi.

Svinje su rezdjeljene ovako: Na privremeno držanje s time, da se koristi držaoc sa pomladkom dodjeljeno je 6 krma, a dvije su os-

tavljene za sada na imanju jer su imale pod sobom tri dana stare odojke.

Pod ovim krmačama imade 13 odojaka i čim ojačaju biti će također dodjeljeni seljacima na sigurno mjesto. Razdjeljeno je 17 odojaka i prasića, zaklano je za preradbu u kobasice i sušenje za mast u svrhu podmirenja N.O.V-e, tri tovljenika čiste vage po 100 do 110 kg i jedan nerast, iste težine.

Konji: 1 pastuh preuzet je po I. Bataljonu u koliko radi svoje mladosti nebi odgovarao biti će u Desiniću zamijenjen za jahaćeg . konja.

Jedna stara kobilica i dvoje ždrebadi ostavljeni su na imanju »Bežanec«.

Ostala stoka: dva magarca, 51 komad peradi i tri košnice pčela ostavljeni su na imanju radi proljetnog povećanja brojnog stanja, tj. u rasplodne svrhe.

Uz sve gore navedeno odveženo je 3 kola sijena.

Uz teško stanje raspodjele u opće može se reći, da nije taj rad prošao najgore.

Dopis Okružnog N.O.O. Krapina od 13/11 1944. broj 163/1944. u kome se traži nabava živežnih namirnica za članove Okružnih N.O.O. Krapina preuzeo je dužnost za nabavu kola drug Josip Svečak.

Drug Blaž² predlaže pomoć drugu Videe Stanku koji je izgubio snagu (ranjen i ne može hodati) u jednoj akciji. Kotarski N.O.O. Pregrada odlučuje, da mu se izda pomoć, tj. prvu pomoć u novcu od 10.000 Kuna te mu je ista svota nakon izvršene sjednice već dodijeljena.

Drug Janko Halapir napominje potrebu i dužnost svih članova, da pišu članke dopise, da organiziraju čitaonice, domove kulture itd.

Drug vječnik Hohnjec traži aktivnost od svih članova Kotarskog N.O.O., a ne samo od Izvršnog odbora. Zato je tu širi odbor, koji treba da prenosi direktive, na svoj općinski N.O.O. Drug Hržica iznosi da omladina SKOJ, ne radi na terenu kako treba, najme, priređivali su zabave, koje se ne dopuštaju. Tako je bilo u selu u Kleneč-no i Ivaniću Desinić. Isto tako su SKOJ-evci likvidirali Martina Šlogara iz Dubrvice, općine Desinić, bez ikakove istrage i zapisnika. To si je upisao drug Alojz Debeljak za na daljnji postupak. Tako isto drugovi, posebno radnici omladine i A.F.Ž-a, traže kola za prevoz, nezadovoljno odbijaju i kritiziraju hranu i stan, tražeći luksuz što ubija oduševljenje naroda.

Zaključeno i podpisano:

² Andrija Blažun, član KNOO Pregrada.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Predsjednik:
Stjepan Nežmahen [v.r.]

M.P.³

Tajnik:
Josip Drenški[v.r.]

Original, strojopis
Sign., AIHRPH, NV-76/261.

95

1944, **veljača 21.**

Izvještaj Kotarskoga komiteta KPH Bjelovar Okružnome komitetu KPH Bjelovar o političkoj situaciji, radu partijske organizacije, stanju u SKOJ-u, radu NOO, te stanju u partizanskim četama

KK KPH Bjelovar
21. II. 1944.

Okružnom Komitetu KPH
Bjelovar

Polumjesečni izvještaj KK Bjelovar

Politička situacija kotara Bjelovar: Reakcija u kotaru poprima **sve** više i više maha. Nešto uslijed stalnih ispada neprijateljske vojske koja se u manjim grupama zalijeće u pojedina sela, nešto uslijed pojačanog rada neprijateljske propagande na terenu na koju smo mi vrlo slabo i površno reagirali. Moral naroda je poljuljan i gubi pomalo vjeru u partizane. Neprijatelj je ubacio da se partizani u masama predaju, nikakove jedinice ne krstare po ovom kotaru i uslijed toga narod vjeruje ovim glasinama. Tako dobivamo izvještaje od pojedinih partijskih jedinica da kad pozivaju pojedince da ne idu u vojsku ili da se vraćaju kućama dobivaju odgovore: »a šta možemo kad partizana više nema, hoćemo li se dati poklati ili popaliti« i slično. Kad im mi prikazujemo da je to samo rad neprijateljske propagande ne vjeruju nam jer se u zadnje vrijeme ne čuje o našim uspjesima. Uslijed takvog stanja otišlo je u neprijateljsku vojsku tokom ovog mjeseca više od 250 ljudi. To je jedna žalosna pojava koju

³ Kao bilj. 1.

nam za sada ne uspijeva spriječiti. Mi se trudimo svim silama da je spriječimo. Najviše je otišlo u neprijateljsku vojsku iz općine Gudovac. Ta općina nije uopće sad više pod nikakvim našim utjecajem jer su sve organizacije koje smo imali na toj općini potpuno razbijene pošto oko 70 ustaša koji žive stalno u Gudovcu dan i noć krstare po selima te općine hapse, pljačkaju i teroriziraju narod. Isto tako je stanje poljuljano na općini Severin u kojoj je narod strahovito zastrašen uslijed dnevnih naleta bande. Sad uhapse ovog, sad uhapse onog, ubijaju, pale itd. U zadnje vrijeme su nam na toj općini pala u neprijateljske ruke 4 člana partije. No najgore od svega je to što je narod te općine, Prespanske i Račanske došao do mišljenja da smo mi povukli »Orovačku četu« radi toga da bi ih što više izložili neprijatelju i na taj način prisilili da idu u partizane. Na sva naša uvjerenja da tome nije tako i da je to rad neprijateljske propagande dobije se samo ovakav odgovor: Mi smo dali partizane, a gdje su sad. I stvarno je istina da su ta sela (Severin, Tomaš, Ravneš, Orovac, N. Rača itd.) dali relativno najviše partizana i da bi bez sumnje trebalo za taj sektor odrediti jedan bataljon Bjelovarskog odreda kako bi se narodu dala zadovoljština.

Usljed ovakvog stanja razvio se je vrlo jako i šverc. U grad se odlazi masovno i to baš najviše truje narod, jer ih tamo kljukaju sa svojom propagandom i odande se vraćaju pokolebani. Tamo vide »uspjehe Nijemaca na Istočnom bojištu«, slike kako se partizani u masama predaju i razne druge izmišljotine i dovoljno je da neki povjeruje u to i već se to prenosi kroz selo. Politički nam ne polazi za rukom da suzbijemo šverc, jer mnogi ne bi išli kad bi poduzeli nešto protiv ovih nepopravljivih ali mi ne možemo poduzeti ništa jer nemamo čime.

Ceste i pruge su popravljene i neprijatelj se služi njima a nama ne polazi za rukom da organiziramo narod na kopanje cesta i rušenje pruge jer je zastrašen a ne možemo im pružiti vojničko osiguranje jer nema na ovom terenu vojske.

Osim toga naš pomirljivi oportunistički stav prema petokolonašima i neprijateljskim špijunima osvećuje nam se sada na terenu. Umjesto da smo energično pročistili teren od petokolonaša i špijuna mi smo tražili kojekakove naročite dokaze da su oni razvijali svoju djelatnost. Mnogi su nakon što su nam načinili neprilika pobjegli u neprijateljska uporišta a drugi su digli glave i osilili se. Tako je jedan od ovakvih tipova pljunuo u lice jednom našem odborniku i rekao mu »đubre partizansko« i sličnih stvari. Mi smo taj naš propust uočili i donijeli zaključak da se poduzme najenergičniji i najnepomirljiviji stav protiv svih neprijateljskih elemenata, i da ih se nemilosrdno čisti.

Odnosi između Srba i Hrvata su dobri jedino su zategnuti po nekim mjestima. Četničkih formacija nema kao napr. u Srijedskoj, Bolču, Tuku, Lasovcu postoji izvjesna naklonost prema četništvu koja nije za sada još došla do izražaja. Srpski narod u našem kotaru je još dosta vezan uz dinastiju i kralja Petra i na mitinzima gdje se govori o kralju Petru i dinastiji narod šuti. Prema Srbima smo mi imali jedan vrlo neispravan stav koji nam se do sada još nije osvetio ali bi nam se skoro mogao da ga nismo uočili i odlučili prekinuti sa takvom praksom. Mi smo pretpostavljali da je Srpski narod već dovoljno osvješten i da mi moramo težište naše političke djelatnosti posvećivati Hrvatima ne obazirući se mnogo na Srbe. Usljed toga su Srbi počeli misliti da ih napuštamo, i još kad su uz to vidjeli da se mnogima koji su učestvovali u hapšenju i proganjanju Srba nije ništa dogodilo čak da se nalaze pojedinci u Narodno-oslobodilačkim odborima počeli su se hladiti prema NOB. Tako je neprijatelj mogao ubaciti među Srbe općine Kapela i Predavač povodom strijeljanja Mamule i drugova što nije bilo dovoljno narodu politički objašnjeno, da se vraća 1941. Mi smo to na savjetovanju uvidjeli i odlučili takav stav prekinuti.

Reakcija oko HSS radi aktivno po pojedinim općinama ali nam za sada ne uspijeva uhvatiti od kuda i ko vodi. Konkretnih podataka nemamo ali se to na terenu osjeća i oni vjerojatno poduzimaju sve kako bi što više ljudi poslali u Pavelićevu vojsku i odvratili narod što više od linije NOB.

U posljednje vrijeme je primjećeno da se pojedine grupice 5-6 ljudi kreću noću i hapse. U Kozarevcu su opkolili kuću člana KK Jozze Grdinića, ali on nije bio kod kuće. Primjećeni su u Bulincu, Predavačkoj i Farkaševačkoj općini. Nose petokrake zvijezde koje su s jedne strane crvene, a s druge bijele i mogu ih okretati.

Partija: Partijskom savjetovanju za Sjevernu Hrvatsku prisustvovali su sa ovog kotara 6 drugova i 2 drugarice. Na ovom savjetovanju su drugovi mnogo naučili i dobili su pojam o mnogim stvarima koje im do sada nisu bile jasne a i savjetovanje je moralno jako dobro djelovalo na nas jer smo tek sada pravo uvidjeli kolika je snaga naše partije.

Radi savjetovanja nije sastanak Kotarskog Komiteta na dan kad je bio zakazan već 21. II. o. g. Isto tako nismo radi savjetovanja mogli poslati polumjesečni izvještaj.

8. II. o. g. u jutro je neprijateljska vojska napala bazu kotarskog komiteta. Tom zgodom je poginuo drug koji je nosio arhivu KK i arhiva je pala neprijatelju u ruke pošto je nismo mogli spasiti. Pali su neprijatelju svi izvještaji, svi dopisi i direktive od drugarskog OK i popis članstva partije sa punim imenima i prezimenima i oko

80.000 kuna gotovog novca. 4 člana partije koji se nalaze na tom popisu su u posljednje vrijeme pali neprijatelju u ruke i to su drugovi Boltižar¹ iz Orovca, Tudić² iz Severina, Fuček³ iz Orovca i Lešnik⁴ i₂ Trojstva.^a

Sastanak KK održan je 21. o. m. Sastanku nije prisustvovao drug Stanislav.⁵ Zadatci koji si je KK preduzeo na posljednjem sastanku nisu bili svi sprovedeni u život radi toga jer su drugovi pošli na savjetovanje i bile su strahovite mečave koje su spriječavale normalan rad. Tako je bilo postavljeno za zadatak da se broj kandidata poveća na 20 i da se formiraju u N. Rači part, jedinice što nije provedeno u život. U općini N. Rača formirana je samo jedna part, jedinica.

Iz izvještaja pojedinih drugova sa terena se vidi da je partijski kadar odan borbi i da ima uslove za dobar razvoj ali su drugovi vrlo slabo izgrađeni i oportunistički nastrojeni i partijnost im je vrlo niska. To je pomalo i razumljivo jer je to mladi kadar kojeg treba odgojiti.

Do slijedećeg sastanka uzeo si je KK u zadatak da posveti najveću pažnju teoretskom izdizanju kadrova i razvijanju partijnosti kod njih i da od jednog sastanka do drugog da članovi KK posjete sve part, jedinice. Dalje da se drugovi sprema za kotarsku konferenciju koja će se održati kako nam je od drugarskog OK saopćeno u skoro vrijeme.

Dalje je zaključeno da se posveti najveća briga pronalaženju kandidata i formiranju partijskih aktiva. Drugovi koji su bili na savjetovanju prikazali su drugovima direktive koje su dobili na savjetovanju kako bi se drugovi već sada mogli koristiti tim savjetovanjem dok nama ne stignu dopisi od naših viših foruma o tom savjetovanju. Po direktivi koju smo dobili na savjetovanju da svi članovi partije moraju učestvovati na izgradnji države stavili smo za zadatak drugovima da svi imaju raditi u vanpartijskim organizacijama i komisijama. KK si je stavio naročito u zadatak da sa partijskim organizacijama razradi detaljno plan kako će se organizirati rad na sektoru svake jedinice po AFŽ. Primjećuje se da od kad je provedena reorganizacija u AFŽ da se taj sektor nalazi u nazadovanju i da ga KK nije uspio organizaciono da savlada jer nije ni sam pravilno svatio reorganizaciju.

¹ **Mirko**

² Ivo

³ Stevo

⁴ Ivan Lesnik, Nijemci su ga strijeljali 2. ožujka 1944, vidi: dok. br. 149.

⁵ Jozo Grdinić

Osim toga je zaključeno da se održi sastanak KAFŽ 28. o. m. kako bi se rad po AFŽ po novom načinu još jednom dobro razradio. Broj članova AFŽ nije nam poznat jer su se neki uslijed reakcije raspali i pasivizirali. Općinskih AFŽ ima 7. Od toga nema članova partije u 2 općinska odbora.

Pošto ovaj sastanak KK nije održan redovno, to je zaključeno da se slijedeći sastanak održi 10. marta. Od sada će se sastanci održavati svakog 10 i 25 u mjesecu. Do 21 mi imamo na terenu kotara Bjelovar 19 part, jedinica sa ukupno 102 člana, od toga 22 u komitetima.

Narodno-oslobodilački odbori: Na ovom sektoru nalazimo se u nazadovanju. Mnogo članova odbora je neprijatelj pohapsio, a dosta odbora se je pasiviziralo uslijed jake neprijateljske reakcije. Odbori su zastrašeni i rad se po tom sektoru odvija dosta teško.

KK si je preduzeo slijedeće zadatke:

Dizati autoritet odbora kao organa narodne vlasti; pročistiti odbore od svih neprijateljskih elemenata koji su se uspjeli uvući u naše redove. U mnogim mjestima se odbor morao povući iz pojedinih sela jer se banda u ta sela zalijeće svaki dan. Uslovi za javne odbore u tim mjestima ne postoje stoga smo zaključili da tamo gdje ne možemo uspostaviti javne odbore uspostavimo tajne koje ćemo legalizirati prvom prilikom. Osim toga zaključeno je da se posveti pažnja vezama i da se veze organiziraju svuda gdje su uslijed reakcije poki-dane. Dalje je stavljeno u zadatak da se na terenu pokupe podatci koji odbori rade i koliko ih ima.

Tačni podatci koliko je sakupljeno hrane nisu nam poznati jer drugovi iz ekonomskog odsjeka nalaze se na terenu, ali izgleda da taj broj nije veći od 150 metara žita i nešto masti.

Bunker su se otpočeli graditi, kopati između Ribnjačke i Lasovca i u općini Kapela. Jedan dio toga posla je završen. Prosvjetni odbor radi sa dosta uspjeha. Sudski odsjek također radi, ali još nije uveden.

Na sastanku je zaključeno da za člana KNOO Bjelovar uđe ponovno Marijan⁶ i to prema direktivi koju smo dobili na part, savjetovanju.

SKOJ i USAOH: Na ovom sektoru također nazadujemo. Broj SKOJ-evaca na kotaru iznaša svega 67. To je jedan nesrazmjer prema članstvu partije koji je skoro duplo veći umjesto da bude obratno. Krivnja za to leži na partiji jer nama nije uspjelo da provedemo kroz naše partijske organizacije da pruže onu pomoć SKOJ-u koju bi morale pružiti, a mnogim članovima partije nije uopće jasno ka-

⁶ Jambresić

ko treba po SKOJ-u raditi. Sam kotarski komitet SKOJ-a je vrlo slab, nesamostalan i što je najgore neodgovoran. I unatoč svez nastojanja ovog komiteta nije nam uspjelo KK SKOJ-a osposobiti. Drugovi iz KK SKOJ-a su neodgovorni i nemarni i nemaju uopće razvijen osjećaj dužnosti. Tako je napr. na sastanak KK SKOJ-a koji se trebao održati 21. o. m. od 9 članova komiteta došlo svega 3. I na terenu se drugovi ponašaju također neodgovorno i zanemaruju svoje dužnosti i ne provode u život one zadatke koje su si stavili u dužnost. Stoga tom problemu moramo posvetiti najveću pažnju jer ako nam ne uspije osamostaliti i osposobiti rukovodstvo nećemo moći ni ojačati SKOJ-evske organizacije. Osim toga se drugovi još uvijek odnose sektaški na primanje u SKOJ iako im se nato ukazuje na svakom sastanku.

Uslijed straha pred reakcijom i prisilnom mobilizacijom te slabog rukovodstva od strane SKOJ-a dosta odbora USAOH se je raspalo.

Kako su drugovi iz KK SKOJ-a proveli u život zadatke koje su si postavili na svom zadnjem sastanku nije nam poznato pošto drugovi nisu došli na sastanak svog komiteta niti su poslali izvještaje.

Vojska: Pod naše političko rukovodstvo spadaju Šandrovačka, Bačkovačka straža i radionice u Bilogori. Od prošlog sastanka komiteta nismo održali nikakvih sastanaka s njima jer su drugovi Kata⁷ i Marijan koji su time bili zaduženi otišli nam patrijsko savjetovanje. Drugovi iz tih jedinica nisu na poslali nikakvih izvještaja.

Radionice imaju jednu jedinicu od 4 člana, dok u stražama jedinice nema, ali su komandiri i zamjenici članovi partije.

Mobilizacija uspijeva slabo. Pojedinačno se odlazi u redovne NOV, ali masovnijeg odilaženja nema. Mobilizacija je prilično zaključena prisilnim mobilizacijama, a osim toga na prespanskoj, severinskoj i račanskoj općini gdje su postojali kakvi takvi uslovi za mobilizaciju narod se ne da jer nema nikakve jedinice na tom sektoru.

Agitacija i propaganda: Glavna djelatnost agitacije i propagande bila je usmjerena na popularizaciju odluka II zasjedanja AVNOJ-a. Plan koji si je KK postavio djelom je ispunjen, a djelom nije jer su drugovi otišli na savjetovanje. Po tom zadatku održana su dva zbora kojima su prisustvovali oko 700 ljudi, 5 savjetovanja općinskih aktiva i oko 30 masovnih sastanaka sa selom. Narod je sa dosta interesa pratio tumačenje odluka i u mnogim selima je uzeo živog učešća u diskusiji.

Kao glavni zadatak postavio si je KK da nastavi pojačanim radom oko popularizacije odluka tumačeći ih s ispravkom koja je do-

⁷ Lalić

nešena na savjetovanju da su odlukama AVNOJ-a predhodili zaključci II zasjedanja ZAVNOH-a.

Materijal koji primamo šaljemo odmah dalje na teren.

Smrt fašizmu — Sloboda narodu!

Drugarski pozdrav,
za KK Bjelovar:
Marijan Jambrešić [v.r.]

Original, strojopis

Sign. AIHRPH, KP-96/4390.

96

1944, veljača 23.

Moslavina

Izveštaj Đure Uzelca, vijećnika ZAVNOH-a Ekonomskome odjelu ZAVNOH-a o održanoj konferenciji NOO-a sjeverne Hrvatske i sastanku gospodarskih i tehničkih stručnjaka, te o radu ekonomskih odjela pri ONOO-ima

ZEMALJSKO ANTIFAŠISTIČKO VIJEĆE
NARODNOG OSLOBOĐENJA HRVATSKE

Broj E.O. 602 Z/E
Dne 23. februara 1944.

Tajništvu ZAVNOH-a

U prilogu dostavljamo Vam izveštaj duga Đure Uzelca sa okružne konferencije svih okruga sjevernog bazena. Prileži i proglas gospodarskih i tehničkih stručnjaka koji je donesen na konferenciji 21. XII pr. g. u Moslavini.

U izveštaju druga Uzelca mislim da treba naglasiti dvije stvari:

1. Iz njega ćete približno vidjeti, na kojem su organizacionom stupnju naši NOO-i u krajevima sjeverno od Save.
2. Da su gospodarske komisije uzele maha i u našem sjevernom oslobođenom području.
3. Da je ispravna teza koju je zastupao E.O.¹ u pogledu komisija za prebacivanje hrane, a ta je da Komisija treba u isto vrijeme da

¹ **Ekonomski odsjek.**

bude i jedna nabavna ustanova, koja će poduzimati i stanovite mjere za oživljenje razmjene između naših sjevernih i južnih krajeva, ukoliko to vojne i političke prilike dozvoljavaju.

Drugarski pozdrav

Smrt fašizmu — Sloboda narodu!

1 prilog

Za Ekonomski odio

Prepis

Moslavina, 23. I. 1944.

Ekonomskom odjelu ZAVNOH-a

Dragi drugovi!

nakon našeg dolaska na područje Moslavačkog Okruga, javili smo Vam se dva puta, a sad Vam šaljem novi izvještaj nakon održane konferencije NOO-a i kongresa stručnjaka. Konferencija NOO-a održana je 16. o. mj. i trajala je dva i pol dana. Bili su delegati Oblasnog NOO-a za Slavoniju, sa delegatima svih Okružnih NOO-a Slavonije (Osijek, Našice, Slavonski Brod, Virovitica, Nova Gradiška), zatim delegati Okružnih NOO-a Moslavina, Bjelovar, Zagreb i Pokuplje. Delegati Okružnog NOO-a Krapina nisu bili, a delegati Okružnog NOO-a Varaždin stigli su dva dana kasnije, jer su pogrešno shvatili da se konferencija imade održati 20. ov. mj. kada je bila zakazana konferencija stručnjaka. S njima smo posebno održali sastanak nakon konferencije stručnjaka kojoj su i oni prisustvovali i na kojoj su se pretresala sva naša gospodarska pitanja.

Konferencija NOO-a je bila dosta dobra. Naročito je korisna u tome, što su se prvi put sastali delegati svih Okruga sjeverne Hrvatske i upoznali se sa problemima raznih krajeva i što su se na taj način ti NOO-i zbližili, jer do sada su vrlo slabe veze između njih postojale.

Konferenciji je prisustvovao drug Nina² i delegati C.K. Pretresana su sva pitanja koja spadaju u djelokrug rada NOO-a. Po ekonomskim pitanjima stvar stoji otprilike ovako:

Okružni NOO Pokuplje: imade svoj Gospodarski odjel. Prehrambene komisije postoje samo u Zumberku, dok se je sakupljanje hrane vršilo u ostalim krajevima zajedno sa masovnim organizacijama. Sakupljanje nije po planu obavljeno, svaka je organizaci-

² Nikola Rubčić

ia sakupljala na svoju ruku i u posljednje vrijeme je to popravljeno. Skrenuta im je pažnja na koji način se vrši sakupljanje. Okrug će se **moći** sam prehraniti a moći će dati prilično hrane i za nastradale krajeve. **Naročito se dade sakupiti svinja i masti**, jer je narod spre-**mao** svinje za prodaju, ali je prodaja na neoslobođeni teritorij zabranjena i to bi se sada u većim količinama dalo tamo otkupiti, neš-**to** uz priznanice, a nešto uz gotov novac. Radi toga bi bilo potreb-**no** da se tome odmah pristupi putem Centralne komisije. Moći će **se** sakupiti i ostale hrane, zatim sjemenja i raznog alata, koga bi se **dalo** nabaviti iz uporišta. Prebacivanje ide vrlo teško, jer je neprija-**telj u** tim krajevima pooštrio kontrolu, ali svakako lakše će i otud nego za sada iz Moslavine. Zajma su primili za 8,310.000.— a realizi-**rali** 5,361.000.— Zajam je dijeljen NOO-ima bez plana, tako da su neke općine dobile mnogo više nego su mogle unovčiti, a druge mnogo manje. Za kotar Velika Gorica potrebno je još obveznica za 5.000.000.— a za kotar Jastrebarsko 1,000.000. Sajmovi neki rade ali slabo. Neprijatelj imade jak utjecaj i smeta. Sprečavanje izvoza hrane u uporišta vrši se prilično uspješno. Zemlja je obrađena.

Okružni NOO Zagreb: nije do sada uopće dijelio rad po sektori-**ma**. NOO do sada nije po ekonomskim pitanjima ništa naročito ra-**dio**, jer mu je vrlo otežano. Gotovo sav teritorij nalazi se pod kon-**trolom** neprijatelja i Odbor nikada nije na stalnom mjestu, niti su **svi** drugovi zajedno, nego politički rade na terenu. Pored jake kon-**trole** okupatora autoritet NOO-a je priličan. Suzbija se šverc sa hra-**nom** u uporišta, ali uz velike teškoće. Jedan dio okruga je u hrani **pasivan**, ali će se moći međusobno prehraniti. Zajma su primili 7.550.000.— a unovčili 4,980.000.— Zemlja je sva obrađena. Pokušat će NOO izvršiti podjelu rada i osnovati Gospodarske komisije.

Okružni NOO Bjelovar: Ekonomski odjel je počeo raditi poseb-**no** pre 20 dana. Sa hranom je bogat. Samo od ušura imade mjeseč-**no** prihoda 10 vagona žita. Nema ga kuda spremati, te im je rečeno, da hitno grade nove zemunice. Mogli bi velike količine slati u pos-**tradale** krajeve, samo da se uspostavi veza. Zemlja je obrađena. Mlinovi su pod kontrolom, ali labavom. Imade i izvora Apatovačke kiseline.

Okružni NOO Moslavina: Rad Ekonomskog odjela je dosta dob-**ro** organiziran. Posvećuje se pažnja svim pitanjima narodnog gos-**podarstva**. Prehrambene prilike su vrlo dobre. Odbor se trudi da skupi što veće količine hrane za prebacivanje u nastradale krajeve i za sada imade oko 30 vagona hrane koju može dati na raspolaganje. Sada se vrši sakupljanje masti. Zemlja je obrađena kao i obično. Po-

sao sa obveznicama ide uredno. Treba obveznica za još 5,000.000,— Mlinovi i pilane su pod kontrolom. Vrše se pripreme za rad ciglana.

Oblasni NOO Slavonije: Ekonomski odjeli postoje kod Oblasnog i Okružnog NOO-a. Imade oko 100 spaljenih sela. Pružena im je pomoć iz NOF-a. Napuštene zemlje imade 20.000 jutara. Od toga je obrađena ove jeseni samo 800 jutara. Kažu da više nije obrađeno radi toga što su bile smetnje od strane neprijatelja te nisu iz udaljenih krajeva mogli prebacivati plugove. Skrenuta im je pažnja na ovo i upozoreni su da se sva zemlja imade obraditi, te su izjavili da će je zasijati proljetnim usjevima. Mlinovi su pod kontrolom ali od strane vojnih pozadinskih vlasti. Drugovi iz NOO-a smatraju da nisu dovoljno jaki NOO-i da bi ovo na sebe preuzeli. Ukazano im je na pogrešnost ovakvog stava. Od ušura prima mjesečno oko 45 vagona žita. Za sada imade za prebacivanje u nastradale krajeve oko 200 vagona žita. Žito se nalazi u zemunicama, kojih imadu veliki broj i koje su pod nadzorom vojnih vlasti. Obrt je potpuno uništen i radi se na oživljavanju. Za sada postoje samo vojne radionice.

Okružni NOO Varaždin: Postoji gospodarski odsjek. Drugovi se trude u radu i prema njihovim izvještajima dosta dobro se radi. Imade jedan kotar pasivan (Ivanec) kome će morati davati pomoć. Prilično se hrane uvozi u uporišta, jer neprijatelj imade okolicu Varaždina pod jakom kontrolom. Mogli bi dati za izvoz oko 300 konja, 1500 goveda, 2000 svinja, 100 vagona kukuruza i ostalog žita 17 vagona. Pored toga spremaju kod majstora izradbu alata, kola i ostalog koje bi također prebacili. Prehrambene komisije imadu samo mjesni NOO-i i te sakupljaju hranu. Imade mogućnosti za sakupljanje svih vrsta sjemenja, a naročito šećerne repe, koje imadu oko 10 vagona. Sajam se održava u Ludbregu, ali je slabiji nego u mirno doba. Mlinovi su pod kontrolom, Radionice rade kao i ranije, koje su u privatnim rukama. Zajam se raspačava i novac šalju odmah čim ga više sakupe. Na području okruga imadu dva rudnika uglja, kojima je do sada rukovodila vojska.

Najglavniji problem, koji sada stoji pred nama jest, da se što prije otvori kanal kojim bi se prebacivala hrana i ostali materijal. U ovim krajevima ima hrane više nego ikada, isto tako i stoke. Negdje manje, negdje više, ali je ima dosta. Nabaviti alata i poljoprivrednog oruđa nije problem. Isto tako i traktore, ali samo treba naći načina za prebacivanje. Za nabavu alata, naročito plugova, kosa i ostalog važnijeg ali vrijednog alata, koji nam je potreban, imade mogućnosti svaki NOO, a naročito moslavački, koji bi to nabavljao putem jedne zadruge, koja bi to dobivala iz uporišta po vrlo sniženim cijenama. Tu bi trebala izvjesna svota novaca. Predložili smo

im da vrše nabavku, a da novac upotrebe iz obveznica, te prilikom obračuna naznače koliko su ga u te svrhe potrošili, jer je i suviše jugo da se novac šalje tamo, pa da se opet vraća natrag, a u svakom slučaju je vredniji alat od njega. Od majstora i seljaka na oslobođenoj teritoriji uzimalo bi se i putem priznanica. Sjemenja se također može sakupiti i sakuplja se. Teškoće su u prebacivanju, jer je neprijatelj jako osigurao pruge tako, da se jedva pojedinci prebacuju, a o kolima za sada ni govora. Opazili smo da nedostaje ovdje jedno tijelo koje bi na ovoj strani vodilo brige o transportima. Pojedini NOO šalju Transporte do Okružnog NOO-a Moslavina da ih upute dalje (pred par dana bio je slučaj sa Okr. NOO Bjelovar, koji je poslao 3 vagona žita), a kako nema mogućnosti ni veza odmah za prebacivanje to ovaj dođe u težak položaj jer ne zna, kamo bi sa žitom. Radi toga smo predložili konferenciji, da se formira jedna pomoćna komisija na terenu moslavačkog okruga, koja bi pomagala Centralnu komisiju. Njen rad bi se sastojao u tome, da bude na ovoj strani u vezi sa svima komisijama koje vrše sakupljanje i prebacivanje hrane, kao i sa svim Okružnim NOO-ima. Dalje, imade da stoji u stalnoj vezi sa Centralnom komisijom, koja će joj redovito javljati mogućnosti za prebacivanje. Ona treba da imade i svoje pomoćno osoblje, kao kurire, tehničare itd. Svaki NOO koji bi imao da uputi transport, imade da ga upućuje preko ove komisije, koja će mu uvijek dati podatke kada da ga šalje i kojim pravcem i dalje će se starati da stvori osiguranje, te uopće da transport u redu stigne do Centralne komisije. U ovu komisiju za sada ulazi jedan delegat Oblasnog NOO-a Slavonije, jedan NOO-a Bjelovar i jedan ONOO-a Moslavina. Pozvat ćemo i delegata II Zone. Konferencija je ovo jednoglasno prihvatila i istakla, da je ovo zaista vrlo potrebno, te će se komisija sastati ovih dana i otpočeti radom. Razumije se da je ovo privremeno, jer treba da na to dađe svoje mišljenje ZAVNOH i G.Š. ali je ovo učinjeno da se ne gubi vrijeme. Radi toga je potrebno da donesete stalno rješenje po ovome pitanju, i da se dadu ovoj komisiji slične ovlasti kao i Centralnoj.

Najglavnije je za sada da se otvori kanal. Moslavina može prebacivati od Save u pravcu Banije. Radi toga je potrebno da Centralna komisija tamo otvori kanal i da se isti osigura od Save do Topuskog i onda bi stvar išla lako. Ovdje bi se požurilo tako, da se u što kraćem roku prebaci veće količine hrane, a dotle bi se mogla dati i jedna jaka vojna jedinica, koja bi za to vrijeme samo osiguravala prebacivanja. Mišljenja smo, da bi skoro stalno trebala jedna jaka jedinica samo na ovom kanalu s ovim pitanjima biti zadužena, jer mače su slabi izgledi za jedan veći uspjeh. Tako bi se moglo prebaciti žito, mast, ostala hrana, sjemenje, stoka, kola, alat, konji i sve

ostalo. Dok se taj put ne otvori, neće biti uspjeha na cjelokupnom ovom poslu.

U ovim krajevima glavno je pitanje sol, cigaret papir i duvan. Baš oni akrtikli kojih mi imademo u izobilju radi toga bi se otvaranjem kanala odmah i to riješilo. Koliko bi ono političkog uspjeha imalo, nije potrebno ni naglašavati. Neki krajevi koji graniče s Mađarskom do sada su se donekle snabdjevali sa soli iz Mađarske, ali su za nju morali davati ždrebad. Cijene su povoljne, jer sol uzimaju po 100 kuna po 1 kg, a cijena ždrebad je od 40 do 70 hiljada kn. Upozorio sam ih da ovo ipak što manje čine.

Mlinovi su pod priličnom kontrolom, ali je treba pojačati. Pila-ne također ali one ovdje nisu nikakvo važno pitanje, jer najviše sto-je bez posla, jer se ne osjeća potreba za daskama. Obrtnici rade kao i do sada. Istina oskudjeva se u koži i nekim sirovinama, kojih ne-mamo na oslobođenom teritoriju. Ponešto se dobavlja i iz uporišta, ali sve teže.

Svi su dobili na konferenciji upute za osnivanje Gospodarskih komisija, te je osnivanje u toku.

20. o. mj. održana je konferencija stručnjaka, kojih je bilo oko 60. Ima ih priličan broj koji nisu došli naročito šumara, sa područ-ja bjelovarskog okruga. Konferencija je bila slična onoj u Otočcu³, a po tvrdnjama drugova koji su onoj prisustvovali, bila je bolja od Otočačke. Raspravljena su sva pitanja, davate su upute za osnivanje Gospodarskih komisija. Bilo je postavljanja malo čudnih pitanja, ali se je ipak sve riješilo. Izdat je i Proglas, koji u prilogu dostavljamo.⁴ Ovo je rađeno u moslavačkoj tehnici, te nisu stavljena zanima-nja, ali će ostali staviti.

Važno je da se što prije pošalju svim Okružnim NOO-ima upute za organiziranje veterinarske, šumarske i agronomske službe. Ti stručnjaci se vrlo teško snalaze bez »pisanih propisa«, a poznato nam je, da je spremno pa treba da se što prije pošalje.

Naknadno ćemo Vam poslati zapisnike sa obiju konferencija, jer sada još nisu gotovi. Iz Moslavine ćemo krenuti prema Bjelova-ru, zatim dalje po ostalim okruzima. U bjelovarskom izgleda da tre-ba najviše pomoći, pa ćemo tamo najprije i krenuti.

Ivo Marinović se nalazi na terenu u kutinskom kotaru, te ćemo po povratku krenuti zajedno dalje, a izgleda da će tamo i drug Ni-na.

³ Vidi: **ZAVNOH**, Zbornik dokumenata 1943/1, dok. br. 185.

⁴ Navedeni prilog nedostaje.

R idite na što hitnijem otvaranju kanala za prebacivanje hrane i
to **po** mogućnosti preko Banije, jer je preko Pokuplja odnosno Po-
savine teško.
Drugarski pozdrav
Smrt fašizmu — Sloboda narodu!
Đuro Uzelac [v.r.]

pq Neke stručnjake, koji su bili suvišni u Moslavini i koji su bili bez za-
noslenja u ostalim okruzima, poslali smo dogovorno s Obi. NOO Sla-
Jonii u Slavoniju njima na raspolaganje, jer ih tamo manjka.
Oblasni će Vam poslati njihova imena radi potvrđenja uposlenja u ko-
misijama. Uzelac

Priiepis, strojopis
Sign., AIHRPH. NV-25/2280.

1944, veljača 23.
Izveštaj Štaba Tridesetčetvrte divizije NOVJ Štabu Četvrtoga korpusa
NOV i POJ o borbama kod Krašića, Pribića i Hrženjaka

STAB XXXIV. DIVIZIJE
IV. KORPUSA
N.O.V.J.
Oper. Br. 48/44. MP¹
23. II. 1944. 1

OPERATIVNI IZVJEŠTAJ
o borbi kod Krašića
Pribića i Hrženika
dne 17. II. 1944.

ŠTABU IV. KORPUSA N.O.V. Jugoslavije.—

Borba se je vodila na položajima kod ~~Bressića~~. Hrzemk^ Pav-
lov Brega, Grandić Brega, Pribić, Krašic i Hutina. (Sekcija Samo
bor 1:100.000).

¹Zaprimni pečat Štaba IV. korpusa NOV i POJ, op. br. 66, od 26. II 1944. godine.

Teren na kome se vodila borba je manevarski i dosta dobar ali je izložen napadu iz zraka zbog otkrivenosti a naročito sada kada je snjeg. Isti položaj sa fronta i desnog krila opasan je neprijateljskim uporištima i komunikacijama i to Jaska-Karlovac i Karlovac-Ozalj.

Omladinska Brigada »Joža Vlahovića« bila je toga dana raspoređena na sledećim položajima: III. Bataljon Dvorišće — Lović Prekriški, II. Bataljon Grandić Breg — Hrzenik — Krašić, I. Bataljon Pribić, IV. Bataljon Slavetić. Borbu protiv neprijatelja koji je nastupao toga dana vodila su samo dva Bataljona i to I. i II. Bataljon ove Brigade.

Neprijatelj koji je napadao sastojao se iz I. Kozačke Divizije i ustaša. U borbi je učestvovalo jedan puk Kozačke Divizije, još neprovjeren njegov naziv i ime komandanta, zatim je učestvovala X. ustaška Bojna, pojačana nekim djelovima XXX. ustaške Bojne. Sa napadom je rukovodio uz štab puka kozačke Divizije i komandant I. neprijateljskog sektora general Tomašević². Neprijatelj je ukupno brojao oko 2.000 vojnika.

Neprijatelj je imao namjeru da se probije do sela Krašić, Hrzenik i Pribić u cilju pljačke a za taj prodor trebao je da iskoristi iznenađenje nad našim jedinicama, koje su se nalazile na tom sektoru. On je nastupao iz četiri pravca i to iz Draganića i Ozlja preko Podbrežja i Brlenića za Krašić i Hrzenik i od Novaka i Jaske preko Petrovine i Kupčine za Donji Pribić. Naše snage primjetile su neprijatelja ali ne baš dovoljno na vrijeme tako da je neprijatelj odmah u početku ovladao isturenim kotama ispred naših položaja, ali nije postigao iznenađenja i tu se razvila borba. Neprijatelj je nakon 2 sata borbe dovukao pojačanja i avijaciju, koja je u toj borbi na otvorenom položaju odigrala glavnu ulogu i omogućila neprijatelju postignuće cilja.

Pismene zapovjesti od strane štaba Omladinske Brigade nisu izdane već su zapovjesti izdavane telefonski i usmeno, odnosno naređenja.

Borba je počela najprije kod I. Bataljona i to oko 6 sati ujutro dne 17. II. 1944, a kod II. Bataljona počela je oko 7 sati istog dana ujutro.

Neprijatelj koji je napadao na I. Bataljon u Pribiću nastupao je preko Kupčine i Petrovine i u 6 sati njegova prethodnica izbila je u Donji Pribić, gdje se sukobila sa našom patrolom, koja je bila daleko slabija i morala se povući i tu je uspelo neprijatelju zarobiti jednog drugu iz patrole. Bataljon odnosno štab Bataljona bio je obavješten od patrole za kretanje neprijatelja, odmah je sa 2 čete podu-

² Ivan

zeo napad na neprijatelja t.j. njegove prednje djelove i nakon kratke borbe odbacio ga s Donjeg Pribića prema Kupčini, i taj položaj je zadržao u svojim rukama. Istovremeno nakon završetka ove prve faze borbe kod I. Bataljona neprijatelj poduzima napad na II. Bataljon u Bresariću i Hrženiku od Podbrežja i Brlenića i djelovi odbacenog neprijatelja od Donjeg Pribića također sudjeluju u napadu na Bresarić iz Krašić iz pravca Gornje Kupčine i razvija se jaka borba kod Bresarića i Hrženika. Neprijatelju nije uspjelo napredovati u roku od jednosatne borbe iako je pretrpio osjetne gubitke pokušavajući prodreti u naše položaje. Neprijatelj kada je video da do 11 sati nije napredovao i uspio odbaciti naše snage. U to vrijeme stigla su 2 avijona »Rode« koje su počele bombardovati i mitraljirati naše položaje, ali za kratko vrijeme došle su još 4 »Štuke«, koje su počele strašno bombardovati i mitraljirati položaj II. Bataljona, nanevši mu osjetne gubitke, te je Štab Bataljona doneso zaključak da se Bataljon povlači u onom momentu kada su avijoni najžešće bombardovali i to u pravcu Hutina i D. Prekrižja, o čemu je izvjestio štab Brigade, koji se nalazio u Strmcu. Taj Bataljon u svom povlačenju pretrpio je osjetne gubitke u ljudstvu i materijalu i zbog toga što se povlačio u cjelosti bez toga da je unapred odredio četama pravac povlačenja na pojedine maskirane predjele ili naselja. Povlačenje II. Bataljona neprijatelj je iskoristio i nastupao te zauzeo Bresarić, Krašić i Hrženik odakle nije pokušavao prodreti dalje, dok je avijacija i dalje nastavila sa tučenjem naših položaja a naročito II. Bataljona sve dok se neprijatelj u 2 sata posle podne nije počeo povlačiti, odnosno sve dok se nije povukao. Kod I. Bataljona neprijatelj je i dalje nadirao ali nije uspeo odbaciti taj Bataljon niti prodreti u Pribić i taj Bataljon nanosao je neprijatelju veće gubitke, dok je on imao neznatne gubitke i avijacija na položaju toga Bataljona nije bila aktivna.

Borba je prestala u 15 sati posle podne kada se neprijatelj povukao u svoje polazne baze. Neprijatelj je za vrijeme prodora u Krašić, Hrženik, Brlenić i Bresarić pokupio oko 100 ljudi, opljačkao 40 krava i volova i 30 svinja te drugih živežnih namirnica. Povlačenje neprijatelja nismo mogli ugrožavati radi zaštite avijona, koji su stalno mitraljirali naše položaje i onemogućili kretanje.

Za vreme brobe štab Brigade nalazio se u Strmcu, odakle je rukovodio borbom, već kad je borba počela kuririma, prije telefonom, i kod I. Bataljona nalazio se jedan član štaba Brigade, dok kod II. Bataljona sve dok se nije počeo povlačiti nije bio niko od štaba Brigade. Za vreme te borbe također od štaba naše Divizije nije se nalazio niko na Zumberku.

Usljed sporog komandovanja štaba Brigade i neodlučnosti štabova Bataljona nije se u početku borbe uspelo kontra manevrom i napadom odbaciti neprijatelja na čitavom sektoru fronta i nastaviti gonjenje tako je neprijatelj uspio za vreme borbe procjeniti tačno naše položaje i iskoristio avijaciju za tučenje istih te nisu postignuti željeni rezultati dok je I. Bataljon ipak uspio da održi inicijativu na svom položaju i onemogući neprijatelju cilj na tom sektoru. U toku borbe ubijeno je 19 neprijateljskih vojnika kod kojih je veći broj ostao na položaju od toga i 3 Rusa — oficira, ranjeno je 30 neprijateljskih vojnika. Zapaljeno je 1 njemački pištolj, 1 karabin i 1 ranac municije Mauzer i ostale sitne opreme.

U ovoj borbi mi smo također pretrpjeli osjetne gubitke od neprijateljske avijacije i to skoro samo II. Bataljona Omladinske Brigade. Naši gubitci iznose 15 mrtvih, 26 lakše ranjenih od avijonskih bombi, 1 zarobljen i 11 domobrana, koji su bili uvršteni u Omladinsku Brigadu nestali su za vrijeme te borbe, dok još nije ustanovljeno dali su pobjegli kućama ili neprijatelju. Od rukovodioca poginuo je drug Prilika Ilija, delegat, a lakše ranjen komandir ruske čete drug Stjepan.

U toj borbi utrošeno je 2.670 metaka za puške i mitraljeze, 34 mine za t. bacač dok je oštećeno od avijonskih bombi i izgubljeno 1 t. mitraljez »Breda«, 14 karabina, 3.785 metaka, 5 samara, 4 ranca i 8 konja.

U ovoj borbi nije se niko naročito iztakao niti od pojedinaca ni jedinica, dok se slabo ponijeo štab II. Bataljona Omladinske Brigade a i sami članovi štaba Brigade slabo su utjecali na događaje i tok borbe.

Štab Brigade u ovoj borbi nije iskoristio manevar svojih jedinica t. j. svoju rezervu a to su dva Bataljona za napad na neprijateljske bokove, da bi skrenuo neprijatelja sa pravca njegovog nastupanja, razvukao njegove snage tako da ne bi mogao jačim snagama napadati samo jedan Bataljon. Istina Brigada nije bila razvijena za borbu dubinskim frontom ali je bila telefonska veza sa Bataljoni-
ma pa su se udari i manevar mogli ipak postići brzim odlučivanjem i procjenjivanjem situacije od strane štaba Brigade.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU !

Politkomesar:
Franjo Knebl [v.r.]

M.P.³

Za Komandanta:
Nač. Štaba,

Original, strojopis

¹ **Dušan Pekić** [v.r.]

Sign., AVII, Fond NOB, k. 426, f. 2, dok. br. 44.

³ Okrugli pečat: Štab Žumberačko-posavskoga sektora NOV i POH
(u sredini zvijezda petokraka)

ig44, veljača 23.

Zagreb

Dnevni izvještaj Operativnoga odjela Ministarstva oružanih snaga NDH o posljedicama bombardiranja Zagreba te akcijama jedinica NOV i PO Hrvatske oko Zagreba

VOJNIČKA TAJNA

DNEVNO IZVJEŠĆE I a BROJ 54/44.
OPERATIVNOG ODJELA MINISTARSTVA ORUŽANIH SNAGA
23. II 1944 god. 0900 sati.

I OPĆI PREGLED:

Stanje bez većih promjena.
Neprijateljski zrakoplovi 22. II bombardirali Zagreb. Ima žrtava i materijalne štete.

II POJEDINOSTI:

Podr. Zagreba:

Noću 21/22. II odbijen je bez vlastitih gubitaka napadaj partizana na Jakuševački most. Neprijateljski gubitci nepoznati.

Prema izvješćima do 0800 sati 23. II štete od neprijateljskog zračnog bombardiranja Zagreba 22. II jesu:

- 71 poginuo;
- 80 ranjenika primljeno u bolnicama;
- Neustanovljeni broj ranjenika na kućnoj njezi;
- Podpuno srušeno 40 kuća, a oštećeno 160 kuća.

Neprijateljsko zrakoplovstvo napalo je Zagreb u 2 talasa; prvi u 1046 sati, a drugi u 1058 sati. Na uzletište bačeno 32 bombe, oštećen je samo 1 zrakoplov od 17. Ljudskih žrtava nema.

Podr. Sv. Ivana Žabna:

Djelovanjem topničke vatre iz Sv. Ivana Žabna palo je 76 partizana kod s. Fuka (8 km j. z. Sv. Ivana Žabna).¹

¹ Navedeni podaci nisu točni. U operativnom izvještaju Štaba X korpusa »Zagrebačkoga« NOV i POJ za veljaču 1944. godine nema podataka o takvim gubicima, vidi: Zbornik VII, tom V, knj. 25, dok. br. 3.

Podr. Našica:

Noću 20/21. II partizani su odveli iz s. Podgorač (9 km j. i. Našica) sve muškarce i žene u dobi 15 — 45 godina.

Djelat, vlast, zrakopl.:

— Vršilo bojne zadaće.

Obćenito:

I gorskom zdruhu prijavilo se 17 vojnih neposlušnika i 4 partizana, a 7 partizanskih dužnostnika uhićeno.

DOGAĐAJI NA PRUGAMA:

Na željezničkoj pruzi između ž. p. Vel. Gorica i Odra eksplodirala je jedna mina. Manji kvar na želj. pruzi odmah popravljen. Pronađena je još jedna ne eksplodirana mina.

M.P.²

PO NALOGU
Glavara glavnostožernog ureda
Pročelnik operativnog odjela
glavnostožerni podpukovnik
(HELBICH³)
Helbich [v.r.]

Original, strojopis
Sign., R SUP SRH, 1-61/1083.

99

1944, veljača 24.

Izvještaj partijske jedinice Radoboj Kotarskome komitetu KPH Krapina o političkoj situaciji u općini i radu partijske organizacije

Partijska jedinica K.P.H.
R a d o b o j
24./II. 1944.

² Okrugli pečat: Nezavisna Država Hrvatska
Ministarstvo oružanih snaga
Operativni odjel

³ Dragutin

Drugarskom Kotarskom Komitetu K.P.H.

K r a p i n a .

Dragi drugovi !

I. Politička situacija.

U našoj općini kritično je stanje uslijed toga, što je banda od početka ovog mjeseca počela praviti veliki teror nad narodom. Narod je jako demoraliziran od straha.

Dana 1. ov. mj. došla je banda iz triju strana i napravila napad na Gorjane gdje se nalazio O.K.¹ i O.N.O.O.² Štab III bataljona nalazio se u pučkoj školi u Radoboju, ali bez ikakove straže tako, da se je banda približila na kojih 600 metara samom Radoboju. O tome je bio izvješten dva puta komandant bataljona, da se približava banda i traženo od njega, da neka vojsku dade na položaj, a on je odgovorio, da to nije istina, pa se je to ponovilo i drugi puta, kada je banda bila čisto blizu škole, ali ni tada još nije htio dati vojsku iz škole na položaj, već istom onda, kada je banda zapucala kojih 200 metara ispred same škole. Tako se dogodilo da je uslijed nemarnosti komandanta palo naših 8 boraca, a 4 su ranjeni. Tog istog dana banda je ubila 2, a ranila 1 seljaka, koji su bježali pred bandom. Banda je izvršila veliku pljačku u našoj općini, te još nemožemo ustanoviti, što je sve i kome je sve opljačkala.

Kako smo gore naveli narod je sada jako zaplašen i teško je pristupiti k ljudima sa političkim radom. Narod je dočuo za nesposobnost komandanta III bataljona, koji je skrivio, da su nastradali naši drugovi, pa u koliko se moglo primijetiti, nastala je demoralizacija i među samom našom vojskom. Uslijed toga kada jedan komandant može napraviti jednu takovu grešku, gdje stradaju ljudi bez potrebe, jer se svemu tome moglo izbjeći, nastala je demoralizacija među narodom. Doznali smo, da je otišlo 12 mladića k bandi u Krapinu, a od toga četvorica su bili u brigadi braće Radića. Isti koji su pobjegli k bandi, hodaju uniformirani u ustaškim odijelima te vrše hapšenja po selima.

Bilo je pohapšeno puno ljudi simpatizera N.O.B., kao i članova seoskih i općinskih N.O.O., koji su bandi izdali sve što su znali. Tako su izdali bunkere, koji su se nalazili na Gorjanima. Bilo je i takvih koji nisu uhapšeni od strane bande, ali su od straha išli sami da se javljaju, da su odbornici i slično. Tako je Jurinjak Franjo koji je bio blagajnik seoskog N.O.O. prijavio se sam bandi i predao istoj

¹ Općinski komitet.

² Općinski narodno-oslobodilački odbor.

ubrani fond u iznosu od 10.400 Kuna. Od tih koji su pobjegli k bandi jedan je i učitelj Klarić sa svojom ženom. Potonji se neko vrijeme nalazio u partizanima, te je isto prijavio bande sve što je znao kao: gdje se nalazi koja baza. Postoji mogućnost uslijed svega toga što se dogodilo, da se pristupi političkom radu, ali je potrebno prije formirati jednu udarnu desetinu, koja bi pročistila teren tj. svu familiju od onih koji su otišli k bandi sami dobrovoljno poslati za njima i rekvirirati im svu imovinu. Bilo bi i njih nekoliko na broju, koje bi trebalo likvidirati radi toga što su napravili izdaju i sa time bi se poslije toga moglo opet sa ljudima raditi. Imade još poštenih simpatizera N.O.B. u našoj općini, koji nisu klonuli duhom uslijed reakcije bande.

Banda dolazi na područje naše općine svakog dana, a više puta i u noći te pomoću domaćih izdajica vrši pljačku i hapšenja.

Doznali smo ti to, da se je išao sam javiti član K.P. Voljavec Petar, dočim člana K.P. Rudolfa Poljak su uhapsili.

Isto se sam prijavio bandi Skojevac Prelčec Dragutin sa propustnicom koje je banda bacala iz aviona. Istog je primio u Skoj drug Marić³, kojeg sam radi toga bio opomenuo, da kako može takvog primati u Skoj, jer da je njegov otac bio bandit koji je i likvidiran i da je njegov sin nepovjerljiv, ali mi je drug Marić odgovorio, da ću ja njemu gospodariti i zapovijedati. Isti se miješao i u par navrata u posao koji na njega ne spada. Tako je spriječio i saslušanje dviju špijunki koje su bile došle iz Krapine i na mjesto, da je mi saslušamo, on je odredio, da bez saslušanja imadu otići u odred.

II. SKOJ I USAOH.

Drugovi i drugarice koji rade po omladini ne rade ispravno. Oni su postavljali u Skojevske grupe mladiće i omladinke bez obzira na političku orijentaciju njihovih roditelja, a što je vrlo štetno po N.O.P. Mogli smo primijetiti, da su ulazili u Skojevsku grupu iz onih kuća, gdje su bili naši drugovi i drugarice koje rade po omladini bolje podvoreni.

Omladina na teritoriju naše općine nije zadovoljavala sa svojim radom radi toga, jer su pojedinci koji rade po omladini priječili da bude koji član K.P. prisutan njihovim sastancima i sjednicama. To je bio slučaj sa drugom Mladićem⁴, koji nije dopustio da bude član K.P. prisutan njegovoj sjednici.

³ Boris Majer

⁴ Andrija Jadek

I

III. A.F.Ž.

Odbori AFŽ-a bili su formirani, ali radili nisu ništa, dočim nakon reakcije koja je uslijedila sa ženama se uopće nemože raditi u **našoj** općini za sada.

IV. N.O.O.

N.O.O.-e biti će potrebno sada sve reorganizirati i sastaviti ih od poštenih i čvršćih ljudi, koji se neće kukavički predati kao što se to sada dogodilo.

V. Vojska i akcije.

U toku ovog mjeseca mobilizirali nismo ništa, već imademo samo dezertera od kojih se još neki kriju po selima, a neki su otišli k bandi, a to naročito iz razloga, što vrši propuste komandujuće i političko osoblje u našoj vojsci, kako je to slučaj sa napred navedenim III. bataljonom.

Akcija u toku ovog mjeseca nije bilo.

VI. Agit-prop i dopisna služba.

Mitinzi u toku ovog mjeseca nisu se održavali. Štampu koju smo dobili razdijelili smo našim simpatizerima.

Prednji izvještaj dostavljamo gornjem drugarskom Naslovu sa time, da se o tome obavjesti kako je to navedeno u točki I. po političkoj situaciji naš viši forum tj. O.K. koji neka poduzme mjere, da se takovi propusti u vojsci nebi dešavali.

Smrt fašizmu — Sloboda Narodu!

Uz drugarski pozdrav:
Žiga⁵ [v.r.]

Original, strojopis

Sign., AIHRPH, KP-88/3737.

⁵ Rihter Viktor

1944, veljača 25.

Izveštaj Okružnoga komiteta KPH Bjelovar Oblasnome komitetu KPH za zagrebačku oblast o političkim prilikama na terenu, organizacijskom stanju i radu partijske organizacije

OK KPH
Bjelovar

25. II. 1944.

Oblasnom Komitetu KPH za
Zagrebačku oblast

Dragi drugovi!

Šaljemo vam izvještaj.

1/ Pregled političkih prilika na terenu. Sve do nedavna imali smo u našem okrugu 2 kotara potpuno oslobođena i to koprivnički i đurđevački. Koprivnički kotar nam je bio oslobođen 3 mjeseca, a đurđevački 11/2 mjeseca.¹ Pred nekih 15 dana uspjelo je bandi da se probije u Koprivnicu i da se tamo zadrži. Kod upada bande u Koprivnicu digli su glave petokolonaši tako, da je pri povlačenju naših drugova iz Koprivnice pucala peta kolona iz pojedinih kuća. Iz same Koprivnice pobjeglo je oko 1.000 duša civilnog pučanstva. To civilno pučanstvo smo razmjestili po manje ugroženim selima i pobrinuli se, da nitko ne ostane na ulici. Naglašavamo to da su ti izbjeglice većina Hrvati i da su ih srpska sela u koja smo ih smjetili primila jako toplo i vrlo lijepo. Samo povlačenje iz Koprivnice i sam moral onih koji su bježali i moral civilnog stanovništva susjednih sela od Koprivnice bio je dobar. Nije bilo panike i možemo reći, da je borbenost masa toga kotara porasla. Neposredno iza ulaska bande u Koprivnicu javilo se odmah 50 ljudi partizana, koje smo uputili u partizanske jedinice.

Banda, koja je ušla u Koprivnicu, vršila je odmah zlostavljanja po samoj Koprivnici (o čemu još nemamo točne podatke), zatim banda je formirala straže po pojedinim selima (Hlebine, Bregi,

¹ Koprivnica je bila oslobođena od 7. studenoga 1943. do 9. veljače 1944, a Đurđevac od 1. siječnja 1944. do 9. veljače 1944. godine.

Drnje) i to od domaćih izdajnika petokolonaša, bivših mačekovaca, bivših ustaša. No usprkos toga banda nije uspjela da uđe u sva sela. Tako npr. još uopće nije mogla da uđe u Đelekovac, gdje je narod sam pod rukovodstvom naše partijske organizacije u toj općini formirao svoju vlastitu stražu, koja ne dopušta ustašama da se približe u blizinu sela. Oni su stalno na straži i čim bi se neprijatelj približio, oni pucaju. Na svom putu prema Koprivnici banda je popalila dosta sela i to srpskih, poklala je dosta stanovništva i mi smo odlučili da im pošaljemo materijalnu pomoć i da izdamo letak, kako ste nam vi dali upute.

Poslije upada bande u Koprivnicu mnogi petokolonaši i narodni neprijatelji, bivši ustaše digli su glave i stavili se otvoreno u službu ustaša, a svi ti su se za vrijeme oslobođenja šetali slobodno po svojim selima, jer im mi nismo ništa učinili. Njihovo sadanje javno opredijeljenje za bandu pokazuje našu veliku grešku a to je pomirljivost prema narodnim neprijateljima. Bili smo pomirljivi i dopustili smo, da se ti banditi šeću slobodno, a među njima čak i jedan doglavnik, ne samo to, nego smo s njima i sastanak održali misleći ih uvjeriti, da su pogrešili i da treba da služe NOB. Banda je pokušala iz Koprivnice da izleti koji puta van, međutim joj to nije uvijek uspjelo.

Nedavno smo mi sa jednim bataljonom Bjelovarskog odreda izvršili napad na Hlebine i to bitno mijenja situaciju u jednom dijelu koprivničkog kotara. Naš bataljon je rastjerao bandu iz Hlebina, nekoliko bandita ubio i nakon toga neće više nitko da ide na stražu i neće da primi oružje od bande govoreći, da što će oni ići na stražu, kad njima partizani neće ništa. A oni, koji su javno se stavili u službu bandi sada uvlače robove i skrivaju se.

Jednako i mačekovi agenti su se nešto uvukli na koprivničkom kotaru.

No jači uticaj i jači rad mačekove klike vidi se na đurđevačkom kotaru i to na općini Novo Virje i Molve. Tamo je formirana neka oružana jedinica od svih 25-30 naoružanih ljudi, koji su izvršili prepad na našu stražu u Novom Virju i Molvama i obe straže uspjeli zarobiti. Jedna straža je imala oko 9 ljudi, od toga su trojica pobjegla, a druga isto tako. Osim toga uspjela je ta oružana jedinica da osim straže u Molvama zarobi i drugaricu Rozu², člana kotarskog komiteta SKOJ-a Đurđevac i Novakovića³ člana KNOO Đurđevac. Nakon toga mi smo uspjeli da zarobimo trojicu iz te oružane formacije. Zapovjednik te oružane formacije je Šandor Grčić, koji je uputio pismo Komandi mjesta Đurđevac, gdje kaže ovako: »Mi ni-

² Turković

³ Todor

J smo ustaše, mi nismo domobrani, mi smo narodna obrana, vi
mojte nas dirati, mi nećemo vas.« Ta grupa se više zadržava prek-
Drave u Repaču, a noću prelazi na našu stranu i tako krstari po o-
čini Molve i Novo Virje do Ferdinanovca.

Tu se neminovno nameće potreba jedne veće jedinice tj. jedno
našeg bataljona, koji bi otišao tamo i očistio tu bandu. Slična onf-
žana formacija pojavila se bila jedno vrijeme oko Pitomače, samo
se ova nazivala bijelom gardom, a rukovodioci su bili neki ustaše
dok iza toga svega zapravo stoje mačekovi agenti i to Mesarov u op-
čini Novo Virje, koji sada živi u Virovitici, ali djeluje preko svoga
brata, koji se nalazi u Novom Virju. U pitomačkoj općini ta jedini-
ca, koja se pojavila pripucavala je na samu Pitomaču i spremala je
napad na Komandu mjesta. Tu se opet pokazala naša greška i to po-
mirljivost prema narodnim neprijateljima, da smo ostavili ustaše u
Pitomači, koji su potajno rovarili protiv nas. No jednog dana smo
uhapsili trojicu ustaša i oni su odmah priznali, da imaju neku orga-
nizaciju koja sprema napad na Pitomaču. tj. na Komandu mjesta u
Pitomači i otkrili su još neke veze tako da smo ih 13 pohvatali. Na-
kon toga hapšenja ta oružana formacija je prestala s radom i po-
vukla se s ovog terena prema Slavoniji.

Rad mačekovih agenata se inače očituje i u tome, što su stalno
ubacuju najrazličitije lažne vijesti tako npr. dolazi banda, Englezi i
Nijemci napraviti će mir, pa će rat trajati još 5 godina, ova brigada
se je predala ili ovaj partizan se je predao, za pojedine komesare;
komandante zatim članove našeg Okružnog odbora pronose vijesti,
da su se predali itd. Uopće im je cilj da unesu zabunu i paniku u na-
rod. Šalju, prijeteća pisma našim predsjednicima odbora. A osim
toga pišu parole Živio Maček, Žap, rišu hakenkrojce, D.K.P. (Dolje
Komunistička Partija). Neki sluge te mačekove klike nazivaju se
bjelogardistima i govore, da se oni bore pod bijelom zvijezdom i ta-
kovu jednu bijelu zvijezdu su izvjesili u općini Kloštar. To je bijela
četvero kraka zvijezda izrezana od papira, na kojoj piše Žap dolje
partizani, živio Maček.

Na bjelovarskom kotaru su se pojavile neke grupice od 5-6 ljudi,
koji su opkolili kuću jednog člana kotarskog komiteta Bjelovar, ali
ga nijesu našli kod kuće. Te grupice su počele da krstare u općini
Nova Rača i to će opet biti rad reakcije mačekove. Na križevačkom
kotaru Papa poziva članove naših odbora u domobrane.

Nedavno je došao na naš okrug jedan agent Mačkov, poslan iz
Zagreba, koji je počeo mobilizirati za domobrane. Došao je k nama
i htio je da se uvuče u naše organizacije, no mi smo ga sa znanjem
druga Mike⁴ likvidirali.

⁴ Mika Špiljak

Možemo reći, da nismo uspjeli ni izdaleka još raskrinkati mačekom kliku i da je utjecaj te klike još dosta jak i to najjači na đurđekom kotaru. Na koprivničkom kotaru razbijamo uticaj te reakciy³ preko onih poštenih pristaša HSS-a, koji su prišli NOB-i.

^{3C} U Podravini se naročito osjeća rovarenje popova, i to u Novigradu Virju, Đurđevcu, Kloštru i još po nekom selima. Tako n. pr. pop Virju nije htio da služi misu dok partizan s oružjem nije izišao iz crkve. Novigradski pop organizirao je intervenciju za jednog ustaškog bandita Plantića. A đurđevački pop je uveo neke večernice za mir, neka molenja kod križanja i to svaki dan, samo da odbije ljude i žene od nas. Pop u Kloštru javno napada one omladinke, koje idu na sastanak u omladinske organizacije. A i pitomački je pop izgleda upleten bio u zavjeru. Mi smo prišli raskrinkavanju tih popova kao narodnih neprijatelja i odnosit ćemo se prema njima kao i ostalim narodnim neprijateljima.

Rovarenja nekih špekulanata i smutljivaca, koji su uspjeli da se uvuku u naše odbore se osjećaju. U mnogim našim NOO-ima ima tih špekulanata, koji koče rad odbora, a mjestimično i sabotiraju i da nastoje da skrše ugled NOO-ima u selu. Ima tako predsjednik NOO u jednom selu, bivši HSS-ovac, koji si je izgleda sam bacio u kuću prijeteeće pismo. Nakon toga se je odbor u tom selu zahvalio. Bilo je pokušaja sa strane Franje Gažija i Matkova Marka da tako nešto petljaju u Okružnom NOO-u. Za njih dvojicu je karakteristično to, da nigdje ne govore o rukovodećoj ulozi Komunističke Partije u NOB-i i da nastoje blatiti pojedine partijske rukovodiocce. Međutim oni su suzbijeni. Mi smo uspjeli da svi bivši pristaše HSS-a, koji su prišli NOB-i, a koji su iz našeg okruga, da napišu dopis izvršnom odboru HSS-a, gdje traže da Slobodni Dom bude organ Izvršnog odbora, a ne Magovca⁵, zatim da Dom raskrinkava Mačeka i njegovu kliku, zatim da Dom ne treba imati posebne povjerenike. Taj dopis su potpisali Prvčić,⁶ Čiković,⁷ Tomo Gaži i Franjo Gaži, a i Matkov. Još su u pismu naglasili da Slobodni Dom ne djeluje dovoljno mobilizaciono, jer da ne raskrinkava politiku čekanja. Takav dopis poslali su i Centralnom Komitetu KPH.

Mi smo inače kroz niz konferencija, mitinga i zborova popularizirali odluke Drugog Zasjedanja AVNOJ-a i svagdje raskrinkavali politiku čekanja. Za vrijeme oslobođenja ovih dvaju kotareva možemo reći da je kroz mitinge i zborove, na kojima je svuda bila glavna tema raskrinkavanje reakcije oko Mačeka i politike čekanja, prošlo

⁵ Božidar

⁶ Stjepan

⁷ Tomo

oko 80.000 ljudi. Naročito su bile uspješne kotarske konferencije po NOO za Kotar Koprivnicu i Đurđevac.

Istovremeno smo raskrinkavali i kralja Petra i njegovu kliku prikazujući što je dinastija Karađorđevića donijela našim narodima. No uticaj dinastije i kralja još uvijek se osjeća u srpskim selima našeg okruga. Zato smo i mi sami krivi, jer baveći se previše s rodoljubima HSS-osvcima nismo posvetili dovoljno pažnje srpskom stanovništvu. Tako da se još uvijek čuje gdje Srbin kaže da je pravoslavac i kad mu govoriš o kralju Petru šuti. U toj šutnji se jedino očituje još izvjestan utjecaj kralja, a i neprijatelj ubacuje često parole među te Srbe, kojim parolama oni i nasjedaju tako npr. vraćamo se u 1941. je bačena parola u Javorovcu i to povodom strijeljanja Mamule, Popovića i Steve Vujičića. Ako mi pravilno poradimo sa srpskim stanovništvom, mi možemo za kratko vrijeme imati lijepu slogu Srba i Hrvata i to na većem dijelu našeg okruga. Izgleda da je najzatrovanije stanje oko Poganca i oko Vojakovca, gdje je neprijatelj namjerno klao i ubijao samo Srbe, da napravi razdor između Srba i Hrvata. Četničkih oružanih formacija nema tu.

Najteža situacija jeste na križevačkom kotaru i na jugoistočnom dijelu bjelovarskog kotara. Tu banda zalijeće svaki dan i po danu i po noći. Na gudovačkoj općini bjelovarskog kotara nemamo više uopće više nikakove kontrole. Odbornici su svi pohvatani, nove veze ne mogu da se stvore, jer je banda stalno oko Gudovca, stalno nadire u sela te općine tako, da je na toj općini pohvatano u kratko vrijeme oko 30 odbornika. Slično stoji severinska općina bjelovarskog kotara. Ta općina možemo reći da politički stoji najbolje u okrugu, ali tamo je sada reakcija jako jaka, naime banda dolazi svakodnevno tamo, hvata odbornike, ubija narod, i na terenu te općine je bila baza Kotarskog komiteta Bjelovar, koju je banda došla tri puta napasti, i kod zadnjeg napada su drugovi jedva iznijeli živu glavu. Tom prilikom je pala i arhiva kotarskog komiteta, koju nije su nikako mogli spasiti. Inače je ta općina i susjedna joj pisanička općina dale već oko 1.000 partizana, a na tom terenu nema nikada naših vojnih jedinica. Tu se također nameće potreba da se odmah formira jedna četa i pošalje na taj sektor i stalno tamo ostane i da sprečava bandu u njenom dolaženju. Mogli bi reći da je pitanje rada na toj općini više vojničko pitanje, koje bi trebali što hitnije riješiti. Mi smo zatražili od X Korpusa 30 pušaka i namjeravamo sami formirati tamo jednu četvu, koja će tamo da raste dalje i da mobilizira, da ruši prugu Bjelovar-Garešnica, koja inače radi i da uništava cestu. Jednako tako bi vojnički trebalo zahvatiti i gudovačku općinu, jer se tamo sam jedan čovjek ne može uopće da kreće.

Kao što smo naglasili, najteže je na križevačkom kotaru. Tamo je banda svojim svakodnevnim izljetavanjem mnoge već odbore pobila, mnoge zarobila, a onaj preostali dio odbora se sam javio bandi. Uopće se tamo odbornici počeli javljati bandi, jer im je banda natjerala strah u kosti stalnim zaletavanjem. Banda tamo zalijeće, a naših nikakovih snaga nema. To važi naročito za gudovečku općinu, gradačku, ravenjsku, čvrstečku, orehovečku i vojakovačku. Zapravo po čitavom kotaru Križevci banda se šeće bez naročitih smetnji. Sad su pala dva člana kotarskog NOO, koji su ujedno članovi partije. I na tom kotaru banda ponovno uspostavlja svoju vlast, općinske uprave itd. S druge strane narod toga kotara nije protiv NOB-e, ali je tako zastrašen, da odlazi bandi u vojsku i tako je s toga kotara u posljednje vrijeme otišlo 350 ljudi bandi, a sa bjelovarskog je otišlo oko 250 ljudi bandi. Pitanje rada na križevačkom kotaru jest vojničko pitanje, ne samo političko i bilo bi nužno, da Kalnički Odred češće prođe i prokrstari križevačkim kotarom i da koliko toliko olakša politički rad.

Mobilizacija je na našem okrugu zastala. Kao što vam je poznato, na đurđevačkom i koprivničkom kotaru smo mobilizirali s pozivima, što smo i pogriješili, jer smo krivo ocijenili situaciju. Od svih pozvanih na koprivničkom kotaru javili se oko 60%, a na đurđevačkom oko 40%. Dok se ostali dio razbježio po goricama. Uspjeli smo da neke od tih vratimo kućama tj. da veći dio njih vratimo kućama i zaključili da više ne šaljemo pozive, ali da mobiliziramo na dobrovoljnoj bazi pojačanim političkim radom. Sa koprivničkog kotara je otišlo oko 50 ljudi bandi, a sa đurđevačkog oko 100.

23. o. m. je banda prodrla tenkovima u Đurđevac, gdje je iznenadila našu komandu mjesta i kotarski NOO tako da su ih tenkovi došli pred kuću, a oni su bili unutra. Ipak im je uspjelo sretno se povući, ali su ubijena ipak 3 stražara komande mjesta, a tri zarobljena. Drugi dan u jutro neprijatelj je došao s tenkovima u Virje i isti dan se vratio u Đurđevac, napustio Đurđevac i otišao u Pitomaču. U Pitomači si je neprijatelj napravio svoju bazu, iz koje eto tako izlijeće. Smatramo, da je svakako nezgodno, da eto tako velika mjesta od svojih 6-10.000 stanovnika padaju bez ikakove borbe i to prvo Pitomača, pa Kloštar, pa Đurđevac pa Virje. Sva ta mjesta je prošao neprijatelj bez borbe. No mi nemamo nikakovih snaga vojničkih da to spriječimo. Dva bataljona Bjelovarskog odreda su zauzeta na drugoj strani i to jedna prema Bjelovaru, a drugi prema Koprivnici tako da je ova sva linija prema Pitomači otvorena i neprijatelj se šečkara, kako mu se prohtije. Mišljenja smo da bi bilo dobro, kada bi se jedna brigada X Korpusa prebacila na jedno kraće vrijeme na ovaj naš teren, a vi nastojte, ako se s time slažete, da to pospješite.

te kod Korpusa. Naravno, to dolazi u obzir, u koliko Korpus ne **bi** imao u vidu neke veće akcije.

Naša jedna četa je opet danas ušla u Đurđevac, ali banda može da je istjera kad hoće.

Prilikom upada bande u Đurđevac razbježalo se dosta civila **i** raspoloženje tih izbjeglica je dosta borbeno. Mi smo se pobrinuli da ih opet razmjestimo pravilno po selima u manje ugrožena mjesta i jedan određeni dio izbjeglica hoće u borbu i traži oružje. Ali **ni** mi a ni odred nemamo oružje, sam naš odred ima 400 boraca, od toga 200 naoružanih.

Još jedno pitanje, koje nismo uspjeli riješiti ili bolje reći likvidirati, a to je šverc. Šverc je cvao u Podravini, a sad se počinje razvijati oko Bjelovara, gdje opet narod masovno odlazi u uporište. A na križevačkom naravno tamo čak voze živežne namirnice i sve ostale potrepštine bandi. Uspjeli smo nešto suzbiti šverc na đurđevačkom kotaru, ali tu smo upotrebili i vojničke mjere.

Kod popularizacije Odluka Drugog Zasjedanja AVNOJ-a primjetilo se to, da su ljudi postavljali najviše pitanja, a zašto Jugoslavija, kad smo Jugoslaviju već imali. Mi smo odgovorili na ta pitanja tako, da smo prikazali, što je značila stara Jugoslavija, a kakova treba da bude i kakova će biti nova Jugoslavija. Odluke AVNOJ-a smo najjače popularizirali u ova dva oslobođena kotara, jer su tu i uslovi bili najbolji tako da bi mogli reći da je u većini sela tih dvaju kotareva održan sastanak, zbor ili konferencija, gdje se govorilo o tim odlukama. Na bjelovarskom kotaru nismo uspjeli prirediti masovne zborove, ali na seoskim sastancima i mitinzima je govoreno o odlukama Drugog zasjedanja AVNOJ-a.

Pristupit ćemo ponovno planski popularizaciji odluka Drugog zasjedanja AVNOJ-a, ali s tom ispravkom da govorimo i o drugom zasjedanju ZAVNOH-a, koje je zapravo i prethodilo donaćanju historijskih odluka Drugog zasjedanja AVNOJ-a.

2/. Organizaciono stanje partijske organizacije. Naša partijska organizacija se polako razvija. Najbolje se razvija na bjelovarskom i koprivničkom kotaru dok na đurđevačkom kotaru stagnira, a na križevačkom nazaduje. Glavni nedostatak partijske organizacije na đurđevačkom i križevačkom kotaru jest taj, što naši tamošnji kotarski komiteti nisu znali da budu rukovodioci, te nisu znali da pravilno zaposle partijske ćelije. Oni su prenašali direktive na kotarske forume van partijskih organizacija i zapošljavati te forume, ali nisu prenosili te direktive u isto vrijeme i na partijske ćelije tako da i njih zaposle na provođenju direktiva u život. Takovim radom partijska je organizacija ostala zapuštena, nije joj posvećena dovoljna pažnja, partijci nisu živjeli normalnim partijskim životom. Tako su

t'iske ćelije na đurđevačkom kotaru zamrle i stagnerale u razvo-
4?a na križevačkom možemo reći da skoro i nemamo partijske or-
ganizacije. Ćelije, koje su tamo postojale su bile također zapuštene,
eouštene same sebi i razvijale se jako divlje. Naši kotarski komi-
teti su u većini slučajeva nedovoljno povezani sa nižim partijskim
organizacijama. Sami komiteti ne djeluju kao kolektivna rukovods-
tva već svaki pojedinac zadužen po svojem sektoru, zadubi se u
svoj sektor i ne interesira se za ostale sektore rada. Mi smo udarili
po tome i to se je počelo ispravljati, ali možemo reći da smo koliko
toliko ipak uspjeli srediti kotarske komitete, koji su za sada veoma
mladi, ali imaju uslov za povoljan daljnji razvoj.

Održali smo dvije kotarske partijske konferencije i to za kotar
Koprivnicu i Đurđevac, gdje su birani kotarski komiteti.

Te konferencije su pokazale i to da općenito su naše partijske
organizacije bile slabo vezane s vanpartijskim organizacijama. Bilo
je čak slučajeva, da je bilo članova partije odgovornih po NOO a da
nisu članovi NOO-a. Nadalje je primjećeno, da je najmanje pažnje
posvećeno kandidatima i radu s kandidatima. Uopće po primanju u
partiju se je mnogo sektašilo i nije se uzimalo nekoga za kandidata
tek kad ga se provjerilo na radu, nego često puta na lična poznans-
tva kao na pr. na đurđevačkom kotaru.

Koliko smo uspjeli da donekle učvrstimo i osposobimo kotar-
ske komitete, općinski komiteti i partijske ćelije su još jako slabe.
Još uvijek se naše partijske ćelije ne sastaju redovno i ne rukovode
sa svim vanpartijskim organizacijama.

U smislu partijskog savjetovanja⁸ u Moslavini odlučili smo po-
jačati rad partijskih ćelija i općinskih komiteta i posvetiti veliku
pažnju kandidatima. Naše ćelije nisu bile rukovodstva u svojim se-
lima i nisu znale da objedine rad svih vanpartijskih organizacija, ta-
ko da se dogodilo da NOO radi jedno, AFŽ drugo, a omladina treće.

Na terenu, gdje nemamo partijske organizacije, počeli smo
stvarati aktive od simpatizera Komunističke Partije i ti aktivni su se
u praksi pokazali kao vrlo podesna forma za odgajanje novih člano-
va.

Još jedan veliki nedostatak je taj, da nemamo partijske organi-
zacije u uporištima, u gradovima, u Bjelovaru, tom najjačem upo-
rištu nemamo skoro ništa osim nekih pojedinačnih veza, sa Križev-
cima je isto tako. Kod Koprivnice i Đurđevca smo pogriješili na taj
način, da smo dopustili da svi naši ljudi rade javno tako da su kod
povlačenja iz Đurđevca i Koprivnice morali svi da napuste grad, te
mi sada u stvari nemamo neke solidne veze s tim mjestima.

⁸ Partijsko savjetovanje Povjerenstva CK KPH za sjevernu Hrvatsku održano je 17— 19.
veljače 1944. godine, vidi: Dok. br. 86.

Brojno stanje partijske organizacije je slijedeće:

KK Bjelovar ima 7 članova, 19 partijskih jedinica i 2 općinska komiteta, ukupno 102 članova partije.

KK Đurđevac ima 7 članova, 9 partijskih ćelija sa 42 člana.

KK Križevci ima 5 članova, 4 partijske ćelije s ukupno 16 članova.

Okružni komitet ima sada 8 članova i to 4 člana biroa i 4 člana plenuma: članovi biroa Marijan,⁹ politički sekretar, Viktor¹⁰ organizacioni sekretar, Zvonko¹¹ odgovoran po Agitpropu, Čuk¹² po vojsci i članovi plenuma Mato¹³, sekretar OK Skoja, Lujo¹⁴ sekretar KK Đurđevac, Ivica Kranželić i Joža Manolić. Posljednja dva druga, koja su došla ovih dana, još nisu raspoređeni. Za druga Ivicu Kranželića nismo dobili nikakovu karakteristiku, pa bi vas molili da nam je što prije pošaljete.

Osim toga imamo partijsku ćeliju u Okružnom NOO-u od 6 članova, u propodjelu partijsku ćeliju od 4 člana i u ekonomskoj komisiji partijsku ćeliju od 3 člana, te partijsku ćeliju u diletantskoj grupi od 4 člana.

Rad Antifašističke fronte žena je malo zastao. U smislu reorganizacije po radu AFŽ-a mi smo rasformirali okružni odbor AFŽ-a i te drugarice razmjestili po kotarskim i općinskim komitetima partije. Budući da naše partijske organizacije nisu dosada čvrsto rukovodile sa AFŽ-om i da su zapostavljale rad AFŽ-a to se sada još jače osjeća. Nismo još uspjeli da potpuno razbijemo sektaški stav naših partijskih organizacija po pitanju rada sa ženama. Još uvijek je pomoć partije organizacijama AFŽ premalena. Taj sektaški stav očituje se u tome, što imamo malo žena članova partije.

Stojimo pred tim, da formiramo jedan širi okružni odbor AFŽ-a, koji će biti više reprezentativno, a ne rukovodeće tijelo. Taj okružni odbor sastajat će se samo po potrebi i po općim pitanjima davati direktive za rad Antifašističkoj Fronti žena. Kotarski odbori su ostali, kakovi su bili i ranije no u smislu reorganizacije proširiti ćemo i njih i njihov odnos prema nižim odborima neće biti rukovodeći.

Budući da na našem okrugu nije rad AFŽ-a tako razvijen, da bi mogli potpuno prići toj novoj reorganizaciji, zadržat ćemo pretežno još stare oblike rada, dok razvoj AFŽ-a na našem okrugu treba sva-

⁹ Grga Jankes

¹⁰ Ivan Matačić

¹¹ Franjo Zajšek

¹² Vinko Jedut

¹³ Kirin

¹⁴ Drago Maderić

kako da ide u smislu reorganizacije. Imamo u planu držanje mjес-nih općinskih konferencija sve do okružne konferencije, na kojim će se konferencijama birati odbori. Vjerujemo da ćemo od sada moći pružiti mnogo veću pomoć Antifašističkoj Fronti Žena s obzirom na to da se je broj članova našeg OK povećao.

SKOJ. Opća karakteristika naših skojevskih organizacija jest uskost, i ta uskost Skoja prenosi se i na USAOH. Broj skojevaca u našem okrugu jest mnogo manji nego broj članova partije. To znači, da su naša skojevska rukovodstva jako mnogo sektašila po primanju novih članova u SKOJ. Možemo reći da je i pomoć partije SKOJ-u bila premalena tako da smo se zadovoljili time, da je sekretar OK SKOJ-a bio član OK Partije i pustili ga da on sam rukovodi. Ako idemo niže od Okružnog komiteta partije do partijskih ćelija, naći ćemo to da u partijskim ćelijama često puta nema druga odgovornog po SKOJ-u i tamo gdje postoje članovi partijskih ćelija odgovornih po SKOJ-u ne idu na sastanke skojevskih grupa. Skojevcі našega okruga nisu odgajani u duhu ljubavi prema partiji, a i zbog takovog odnosa partijske organizacije prema SKOJ-u nijesu naši skojevci izgrađeni kao pravi mladi komuniste, koji vole svoga rukovodioca, Komunističku Partiju. Osjeća se često puta odnos: mi SKOJ — vi partija, što se čak osjeća i kod članova partije, koji su članovi skojevskih foruma. Ranije je toga bilo mnogo više, no mi smo tukli po tome i uspjeli to promijeniti. S druge strane SKOJ na našem okrugu nije dovoljno popularan, što se očituje u tome, da ne postoji kod mlađih omladinaca antifašista želja da postanu članovi SKOJ-a, nego je čak bilo slučajeva, da su i izlazili iz SKOJ-a. I u toj nepopularnosti SKOJ-a leži razlog, da je broj Skojevaca na našem okrugu tako malen. No stvar ide na bolje.

Naš okružni komitet Skoja je premalen, ima svega 4 člana. Baš u posljednje vrijeme je bilo mnogo promjena u samom okružnom komitetu SKOJ-a tako da su iz Okružnog komiteta SKOJ-a neki drugovi i drugarice izlazili, a novi opet dolazili, pa i zbog tih reorganizacija je malo zastao rad SKOJ-a. Članovi Okružnog komiteta SKOJ-a isto tako nisu živjeli normalnim partijskim životom, pa su se izvjesno i birokratizirali, tj. nisu prilazili odgajanju kadrova s ljubavlju i s omladinskim elanom i poletom. Kod kotarskih komiteta SKOJ-a je isto tako dosta promjena i reorganizacija i nekako nije se uspjelo izdići i pronaći najzdravije elemente i njima posvetiti pažnju i odgajati ih za rukovodiocе. Zatim nije bilo dovoljno planskog rada u odgajanju i izgrađivanju mladih komunista.

I ovdje smo postavili težište rada na to da se osposobe skojevske grupe i općinski komiteti, jer kako smo zapazili, direktive, koje su izdavane, zapinjale su kod općinskih, a negdje već i kod kotar-

skih komiteta tako da nisu došle do skojevske grupe. A skojevske grupe se nijesu ni redovno sastajale.

A kao što smo gore spomenuli, u radu SKOJ-a manjka širine tako da je i USAOH preuzak.

Imamo okružni odbor USAOH-a. U smislu reorganizacije proširit ćemo sada okružni odbor USAOH-a na svojih 50 i više članova.

Brojno stanje SKOJ-a je slijedeće:

OK SKOJ-a ima 4 člana.

KK SKOJ-a Bjelovar ima 9 članova, 8 skojevskih grupa, 4 općinska komiteta s ukupno 74 člana.

KK Đurđevac ima 5 članova, 2 općinska komiteta ukupno 15 članova.

KK Koprivnica ima 5 članova, 2 općinska komiteta, 11 skojevskih grupa s ukupno 65 članova.

KK Križevci ima 4 člana, 7 skojevskih grupa, 2 općinska komiteta s ukupno 36 članova.

Kod rada SKOJ-a primjećeno je i to, da je vrlo mali broj drugarica, dakle omladinkama nije posvećena pažnja.

Kako vidimo, kotarski komiteti SKOJ-a a i okružni su malobrojni, pa smo na zadnjem sastanku OK SKOJ-a zaključili da se popune skojevski forumi i predvidjeli smo drugove i drugarice, koji će ući kao novi članovi u Skoj.

Za 13. III smo zakazali okružno skojevsko savjetovanje.

Narodno-oslobodilački odbori. Općenito možemo reći za rad naših Narodno-oslobodilačkih odbora da se oni nijesu snašli u radu kao politički organi Jedinstvene Narodno-oslobodilačke Fronte, a niti kao organi vlasti i to naročito važi za mjesne i općinske NOO-e dok imamo pojedine kotarske odbore, koji su se počeli pomalo snalaziti i to kotarski odbori Bjelovar, Đurđevac i Koprivnica. Najslabije stoji križevački. Osim toga po našim, mjesnim i općinskim odborima ima dosta špekulanata i smutljivaca, koji svojim radom iznutra podgrizaju te odbore. U vezi s tim pred nama stoji važan zadatak čišćenja NOO-a od petokolonaša i špekulanata. Tom čišćenju ćemo pristupiti odozdo tako da pojedine špekulante i petokolonaše raskrinkamo pred narodom, pred selom, da ga samo selo izbaci iz NOO-a i da na taj način dođu do izražaja oni najzdraviji elementi pojedinih sela. Naši mjesni odbori ne drže redovne sastanke sa selom i teško se privikavaju na to. U većini slučajeva njihov se rad sveo na izdavanje prousnica, traženja kola i vodiča.

Naš Okružni NOO djeluje prilično dobro i imamo formirane skoro sve komisije, koje su potrebne u vezi s izgradnjom naše nove države i s izgradnjom naše narodne vlasti. Sad se prilazi osnivanju

I

tih komisija kod kotarskih odbora i na niže. O radu tih komisija možemo reći to, da je tek u početku, jer su te komisije još vrlo mlade.

Kako pred nama danas stoji kao glavni zadatak izgradnja naše države, posvetit ćemo punu pažnju radu i razvoju tih komisija tako da neće biti ni jednog člana partije, koji ne bi učestvovao u radu izgradnje države. No napomenut ćemo i to, da ima u našem okrugu općina, gdje se moramo prvenstveno baciti samo na politički rad i na okupljanje naroda i na osnivanje Narodno-oslobodilačkih Odbora. To će vrijediti na pr. za križevački kotar, gdje nam se veliki broj odbora raspao i gdje je veći dio terena organizaciono neobuhvaćen. Ima slučajeva i na đurđevačkom kotaru da su se odbori raspali tako da na skoro 4 općine tog kotara i nemamo odbora tj. u većini sela tih općina nemamo odbora. Dakle obuhvatiti još taj dio terena organizaciono, stvoriti, organizirati NOO-e, to je također jedan naš važan zadatak po tom sektoru rada.

Mi imamo u okrugu oko 250 mjesnih odbora i oko 25 općinskih odbora. Ukupan broj sela našeg okruga jest oko 490, a općina 40. Kako vidimo iz ovoga brojčanog pregleda, imamo još dobar dio sela koji nije organizaciono obuhvaćen i obuhvaćanje i tih sela organizacijom bit će, kako smo gore spomenuli jedan od naših najglavnijih zadataka.

Kopija, bez parafa, strojopis

Sign., AIHRPH, KP-96/4391.

101

1944, veljača 25.

Izveštaj Okružnoga komiteta KPH Čazma Oblasnome komitetu KPH za zagrebačku oblast o političkoj situaciji u okrugu, o radu i organizacijskom stanju partijske organizacije, SKOJ-a, USAOH, NOO, AFŽ, o vojsci, Agitpropu, te zaključcima plenuma Okružnoga komiteta

OK KPH

Čazma, dne 25. II. 1944.

IZVJEŠTAJ

1. Politička situacija:

Od zadnjeg izvještaja pa do sada, politička situacija u našem okrugu se nešto izmjenila. Tako je nastalo previranje u narodu i među

onima koji su pobjegli u neprijateljsko uporište. Nakon kraćeg vremena, kako su otišli u neprijateljsko uporište, neki su se počeli vraćati kućama koji su bili zavedeni, dok se još iz nekih sela desi da neki pobjegne u uporište. Tako je između 25. i 26. u noći u neprijateljsko uporište Bjelovar iz sela Miklouša, kotar Čazma otišlo 20 ustaša. Sada kada su se odnosi počeli zaoštrevati između naroda i bande, ti povučeni ustaše su počeli biti sve aktivniji. Tako su počeli prelaziti, na stranu bande, i nagovarali druge da odu zajedno s njima, što im je u nekim selima i uspjelo. Sela u blizini uporišta još uvijek stoje pod kontrolom neprijateljske vojske, koja stalno upada u ta sela i terorizira nad narodom. Tako je narod zastrašen u većem dijelu dok se kod jednog dijela osjeća da ga taj strah prelazi i tako se sa pojedincima može pomalo i raditi.

Proslava 26. godišnjice osnutka Crvene Armije je dosta dobro proslavljena. U kojim selima smo mogli održati šire sastanke tj. koja su dalje od uporišta narod se je u priličnom broju odazvao. Veći Zborovi su održani u Čazmi i Dubravi, dok su se u ostalim selima održavali uži sastanci. Kada se je govorilo o izdajničkoj kliku oko Mačeka i o samom Mačeku, Babiću¹ i Jančikoviću², kakav su oni stav u najnovije vrijeme zauzeli, da su se javno stavili u službu okupatora i domaćih izdajica. Narod je to osuđivao, a naročito se opazilo oduševljenje u narodu kada se je govorilo kako zemlja treba pripasti narodu. Kampanja o popularizaciji AVNOJ-a i Nacionalnog Komiteta još nije u punoj mjeri uspjela ali narodu postaje sve jasnije i uviđa, da je to njegova prava vlast i da je on sam tomu doprineo, da je došlo do formiranja Nacionalnog Komiteta. Mi poduzimamo sve, da bi se sav narod upoznao sa odlukama ZAVNOH-a i AVNOJ-a i da se s tim ne prestane tako dugo dok to ne bude izvršeno.

Peta kolona postaje sve aktivnija, kao i reakcionarna klika oko Mačeka, jer uviđaju da ih narod ostavlja i da se u sve većoj mjeri opredjeljuje uz Narodno-oslobodilačku borbu. Tako je Martin Marković bivši zamjenik narodnog zastupnika HSS-a za kotar Čazmu, a isto tako Blaž Mezak otišli u uporište Križ i tako se javno opredjeli li uz bandu. Ostali koji su se opredjelili uz našu Narodno-oslobodilačku borbu nisu doprinijeli našoj borbi gotovo ništa. To su Drobec³, Vojković⁴ i Posavec⁵ već samom pokretu nanašaju više štete jer nastoje u svakom pogledu da unesu kojekakove zabune u narod,

¹ Ivan

² Toma

³ Juraj

⁴ Tomo

⁵ Tomo

o im narod već malo vjeruje, osim nekolicine koji su se i ranije
Sa U uz njih. Mi od sada budno pratimo njihovo kretanje i nastoji-
vc da oni sami ne odlaze među narod. Kada bi što saznali poduzeti
ćemo odmah potrebne mjere. Samo savjetovanje nam je mnogo
doprinijelo u tom pogledu i tako su mnoge stvari rasčišćene koje
nisu bile jasne. Na samom sastanku kojega smo održali 25. II. 1944.
sa svim članovima Okružnog Komiteta, gdje su bili prisutni drug
Mićo⁶ i Crni⁷, još smo te sve stvari razradili i donijeli zaključke što
trebamo sve učiniti da bi se političko stanje u našem Okrugu popra-
vilo. Zaključke ćemo Vam poslati u prilogu ovog izvještaja. Zaključ-
li smo da održimo partijsko savjetovanje za naš Okrug, koje bi se
imalo održati 2. III. 1944. Da bi se pravilnije prenesli zaključci sa
Oblasnog savjetovanja i iskustva koja su dobivena na istom.

Kotar Čazma:

Već u zadnjem izvještaju smo javili, da je političko stanje u
ovom kotaru bilo vrlo slabo. S tim više što je u zadnje vrijeme otiš-
lo u bandu oko 300 ljudi i to najviše bivših ustaša, dok im je uspelo
povući za sobom i one kojima nije bilo baš drago, ali možemo reći
da se je to dogodilo baš i našom krivicom. Mi smo u zadnje vrijeme
pojačali tamo političku djelatnost. Tako je održano mnogo seoskih
sastanaka na kojima se narodu objašnjavalo, što čeka one koji se
vežu danas uz sudbinu Hitlera i ostalih koji se za njega vežu. Počeli
smo javno raskrinkavati politiku čekanja i one koji to u narod una-
šaju. Tako se dogodio jedan slučaj u selu Koštanju, općina Dubra-
va, da je bio sazvan sastanak sela na kojega je velika većina naroda
tog sela došla. Među njima je došao i Sever⁸, bivši općinski funkcio-
ner HSS-a, koji je kočio svaki rad u selu, koji bi išao na korist Na-
rodno-oslobodilačkom Pokretu. Naši drugovi su ga na samom sas-
tanku napali i raskrinkali kako politiku čekanja tako i samog njega,
koji tu politiku podupire. Tako je on morao da ode iz sastanka, a
narod je birao Odbor. U sam Odbor i razne odsjeke je birano 40 lju-
di. U općini Kloštar fratri okupljaju Omladinu i s njom održavaju
sastanke, poslije toga ples i pjesma. Kada bi pokušali doći na sas-
tanke omladinci koji su vezani našom borbom oni ih sprečavaju.
Još slabo stoji općina Štefanje. Sada smo tamo poslali jednoga dru-
ga koji će na toj općini politički djelovati. Isto tako stoji slabo opći-
na Križ u kojoj smo imali općinski Komitet. Dva člana su uhapšena
i tako je Komitet razbijen i tu ćemo još morati dodati nekoga, da se

⁶ Savo Zlatić

⁷ Josip Tucman

Priredivači nisu uspjeli utvrditi ime.

politički rad pojača. Nešto bolje stoje općina Dubrava i Čazma. Tu se je u zadnje vrijeme prilično radilo, samo što još nisu same organizacije učvršćene i pročišćene po čemu se sada radi i što će se u skoro vrijeme provesti. Samo uporište Ivanić sačinjava samo općinu. Unutar samoga uporišta drugovi djeluju, ali na vrlo konspirativan način. Samo forsiranje Drobca da organizira neke povjerenike za »Dom« nije uspjelo, jer se uspjelo na sastanku kojega je on sazvao ljudima prikazati, kako se van Odbora ne može nikakova organizacija druga stvarati, već da se u Odboru odredi jedan čovjek koji će raspačavati ne samo Slobodni Dom, nego i ostalu štampu, tj. da bude za to odgovoran.

Kotar Garešnica:

Kako na tom kotaru imade Hrvata i Srba, Mađara, Čeha još uvijek se nije postiglo jedinstvo čitavog naroda u borbi protiv fašizma. S naše strane se učinila greška što nismo pravilno k svima pristupili. Nismo išli za tim, da raskrinkavamo reakcionarne elemente kako iz redova hrvatskog tako i srpskog naroda, a tako i nacionalnih manjina. Kako se tamo vežu bivši HSS-ovci preko Mile Radoševića iz Popovca sa Srbima. Tu se očito vidi kako se reakcionarne klike ujedinjuju protiv Narodno-oslobodilačke borbe. Mi smo sada počeli javno na Zborovima raskrinkavati takove ljude, koji se još danas drže na oko po strani Narodno-oslobodilačkog Pokreta, a s druge strane se povezuju preko raznih protunarodnih elemenata sa ustaškom vlašću. Raskrinkavanje tih ljudi kod naroda se dosta dobro prihvaća, jer je Mile Radošević htio prikazati kako su Srbi pasivni, a da bi on trebao poraditi na tom da se njih aktivizira. Naši drugovi su ga radi toga napali, jer narod nije bio pasivan, već on koji je stajao po strani a svoju djecu nije puštao u naše organizacije. Sam Vojković u svom radu nije uspio i nije mogao još nikoga mobilizirati i povesti u borbu. Tako malo koji sastanak prođe a da ga narod ne napadne, da im on ne treba govoriti ništa nego da primi pušku i da ide u borbu. Mađari su se nešto pasivizirali i više ne ističu tako javno da bi htjeli seliti, jer nekoji koji su pobjegli u bandu vratili su se kući i kažu da u Mađarskoj ista takova vlast kao što je i Pavelićeva, da se tamo narod hapsi i proganja kao ovdje. Oni kažu da će raditi sve što im se reče i da će Mađarima dokazivati, da pomažu borbu i da su tu slobodniji nego u Mađarskoj. Isto tako mi sa svoje strane poduzimamo sve da bi se njih predobilo za Narodno-oslobodilački Pokret.

Sa Česima stojimo nešto bolje ali se i kod njih osjeća neka nesigurnost, a sve je krivica na nama što nismo dovoljno tumačili svim nacionalnim manjinama i da ih nismo uspjeli upoznati, da će svaki

onaj koji će se boriti i učestvovati u Narodno-oslobodilačkoj borbi biti jednako pravan kako sa Hrvatima tako i sa Srbima.

Tu smo pojačali političko djelovanje i nastojati ćemo, da se stanje još više popravi.

Kotar Kutina:

U ovom kotaru je narod mnogo zastrašen, jer je i tamo velik broj ustaša koji su bili povučeni sada ponovno otišao u uporišta i upadaju u pojedina sela, hapse narod. Tako je politički rad otežčan jer narod slabo dolazi na sastanke. Ranije je vođena nepravilna politika s naše strane da su naši drugovi u Narodno-oslobodilačke odbore uvlačili ustaše, koji nisu išli za tim da narod okupe i da ga vežu uz Narodno-oslobodilački Pokret, nego su u narodu razorno djelovali i na svakom koraku štetili. Kada smo mi to oštrije postavili pred njih i kada se kazalo, da ustaše ne mogu biti u Odboru već treba da idu u borbu, oni su pobjegli u uporišta. Prije toga se upoznali sa kretanjem naših ljudi, te im sada postavljaju uspješne zasjede. Tako nam je već više ljudi palo u ruke bandi. Oni poznaju terene i u malim grupicama izlaze iz uporišta i to u više grupa i u raznim pravcima, tako im mi ne možemo uspješno postavljati zasjedu. Nedostaci su i u tomu, što su naši drugovi vodili pomirljivu politiku, da su ne samo ustaše mogli biti nesmetano kod svojih kuća, nego je do nekog vremena sam veliki župan bio slobodan da ga nije nitko smetao, već su drugovi išli za tim da s njim pregovaraju.

Na tom kotaru Srbi i Hrvati se približno dobro slažu, samo sa Česima ne stojimo još najbolje, jer se isti boje još uvijek Hrvata, jer ranije nisu s njima dobro stajali. Isto je krivica na nama da mi nismo dovoljno protumačili i Čehe uvjerali u to, da se nitko nikomu neće osvećivati, nego je dužnost svakoga da učestvuje u ovoj borbi, da naša zemlja bude čim prije oslobođena. Tu smo isto pojačali političko djelovanje i vjerujemo, da će se u najskorije vrijeme stanje popraviti.

Kotar Sisak:

U tom kotaru reakcija od strane neprijatelja ne prestaje već skoro dva mjeseca. Tako u mnogim selima imade Čerkeza, koji vrše pljačku i teror nad narodom, postavljaju zasjede našim drugovima te im tako onemogućili dolazak u veliku većinu sela. Prosto u desetinama se po svim selima nađu tako da čak i u šumu dođu i postave zasjedu na prolazima. Kako su u zadnje vrijeme pala dva člana Kotarskog Komiteta⁹, jednog su člana Partije uhapsili i strijeljali od-

⁹ Poginuli su Ivo Rukavina i Klasić Stefan.

mah na cesti. Tamo je politički rad otešćan, ali uz prkos svega toga narod još uvijek ostaje uporan i odazove se na sastanak ali vrlo konspirativno.

Reakcionarna klika tj. pretstavnici bivše stranke HSS-a sastaju se, održavaju veze sa ustašama, vežu se uz domobranstvo, podržavaju vezu sa Zagrebom isto tako i sa Posavcem, koji je član ZAVNOH-a. Ti su ljudi odavna pred narodom raskrinkani i izgubili povjerenje naroda, osim nekolicine pokvarenjaka koji su se i ranije s njima vezali. Podrobnije podatke o njihovoj vezi sa gradom tj. sa Siskom ćemo naknadno javiti, jer će nam drugovi poslati podrobnije podatke o svemu.

Za one koji su na tom kotaru strijeljani od naše strane dobro je prihvaćeno od strane naroda. Narod to odobrava, samo za jednog koji imade puno kumova i prijatelja, ti isti njegovi prijatelji govore, da je on nevin strijeljan. Njegov zet koji je od naše strane bio uhapšen nije strijeljan nego mobiliziran u našu vojsku otkuda je pobjegao k bandi. Sada narod govori, da je trebalo i njega ubiti. O ostalima se ništa ne govori, a i nema se što govoriti jer je to sam narod prije osudio nego što su oni strijeljani.

Organizaciono stanje:

Same partijske organizacije još uvijek nisu dovoljno učvršćene iako smo mi mnogo poduzeli da to učinimo. Pomalo odstranjujemo one koji su kolebljivi i koji vode pomirljivu politiku kako iz kotarskih tako iz općinskih komiteta i partijskih jedinica. To sve nismo uspjeli u punoj mjeri izvršiti zbog toga, što sam Okružni Komitet nije bio dovoljno učvršćen a i malo nas je bilo, da bi sve poslove mogli pravilno obavljati. Sada smo na ovom sastanku pojačali sam biro u kojega smo primili i druga Malinu¹⁰ tako sada biro broji 5 članova. Raspodjelili smo rad i zadužili svakog po svem sektoru i tako svaki sada imade određeno što će raditi. Drugarica Katica¹¹ je povučena iz Okružnog, to je sigurno i vama poznato. Tako sam plenum Okružnog Komiteta broji 9 članova. U svim kotarskim komitetima treba provesti reorganizaciju i iste učvrstiti. To treba isto učiniti sa općinskim komitetima i sa partijskim jedinicama, da se Partiju očisti od tuđih elemenata. Da bi se to moglo sve izvršiti zaključili smo održati partijsko Okružno savjetovanje, a poslije svega toga održavati općinske, kotarske konferencije i pripremiti se za Okružnu konferenciju. To sve treba tako savjesno pripremiti, da se već na općinskim konferencijama biraju delegati za Kotarske konferen-

¹⁰ Joso
" Kušec

cije i to konferencije održati na onim općinama gdje za to postoje uslovi. Na Kotarskim konferencijama birati delegate za Okružnu konferenciju. To će isto doprinijeti mnogo raščišćavanju pojedinih pitanja i učvršćenju pojedinih pitanja i učvršćenju partijskih organizacija u našem Okrugu. Sada opširno nebi mogli govoriti o organizacionim pitanjima Partije, već ćemo nastojati da vas izvještavamo o izvršenim zadacima svaki 8 dana kako je to i zakazano, da vam uvijek budemo mogli javiti što smo učinili i u kojem pravcu.

Iz kotara Garešnice smo uzeli organizacionog sekretara i dali ga na kotar Čazmu, a na kotar Garešnicu smo poslali jednog druga, koji je bio u Mobilnom centru pri Komandi područja.

Za kotar Čazmu smo isto poslali jednog druga, komandira straže, koja je bila kod našeg Okružnog. Taj drug se uspio prilično izdići i pokazao se vrlo disciplinovan i sam kotar Čazmu prilično pozna, a po svemu izgleda, da bi se on mogao izdići i zato smo ga na taj kotar poslali.

Na kotar Kutina smo poslali jednog druga iz naše Tehnike, koji će isto tamo pomagati u radu ako se pokazao dobar onda bi ga mogli uputiti u sam općinski Komitet. To zavisi od toga koliko će se on interesovati za rad.

U Sisku treba provesti reorganizaciju Kotarskog Komiteta, jer je organizacioni sekretar poginuo.¹² Tamo ne ćemo morati nikoga dodati. Mislimo da će se komitet moći oformiti na taj način, da se uzmu drugovi iz općinskih komiteta.

SKOJ

Kako smo već ranije javili u prošlom izvještaju SKOJ-evske organizacije na našem Okrugu su vrlo slabe. Sam Okružni komitet nije postao rukovodioc i u njemu samom nema čvrstine. Tako stoje i sva niža rukovodstva i u tom pravcu smo poduzeli sve, da bi se čim više pomoglo SKOJ-u i da bi se SKOJ-evske organizacije učvrstile od nižih SKOJ-evskih jedinica pa do samog Okružnog Komiteta SKOJ-a. Sami drugovi u Okružnom Komitetu SKOJ-a se nisu redovito sastajali i nisu proučavali direktivnog materijala iako smo im odredili i upozorili ih, što trebaju proučiti.

Tako se ni sami nisu upoznali sa direktivama koje pred njih postavlja Partija i SKOJ prema tomu nisu mogli pružiti pomoć niti nižim rukovodstvima. Sada se priprema Okružno savjetovanje SKOJ-a, da bi se mogao imati točan pregled kakovim SKOJ-evcima raspoložemo i da bi se već na tom savjetovanju moglo ustanoviti, koji bi SKOJ-evci mogli doći u obzir za Okružni Komitet SKOJ-a kao i za

¹² Klasić Stefan

Kotarske Komitete. Postavili smo si u zadatak, da se pomogne SKOJ-u i da se ga jedanput osamostali, da bi mogao kao što bi i trebao okupiti i predstavljati Omladinu našeg Okruga. Kako vidite SKOJ-evske organizacije su slabe i o tom vam nemamo što opširnije govoriti, nego ako se što popravi da vam naknadno javimo.

ORGANIZACIONO STANJE USAOH-a

Kako SKOJ nije imao punu podršku i pomoć Partije to se njegova opća slabost odrazila i na USAOH-u. Velik broj Omladine raspoložen je Antifašistički, ali nije pravilno obuhvaćen našim SKOJ-evskim organizacijama. Brojno stanje USAOH-a iznosi sada oko 7.000 ali taj broj nije dovoljno obuhvaćen niti SKOJ imade rukovodstvo i kontrolu nad tom Omladinom.

Krutost organizacionih formi, koje su bile prosta kopija SKOJ-evske organizacije, neelastičnost pojedinih SKOJ-evskih rukovodilaca i slabo snalaženje rukovodstava USAOH-a postale su kočnica za proširivanje fronte antifašističke omladine i za stvaranje omladinskog jedinstva.

Sada se sprovodi promjena u organizacionoj formi USAOH-a, nastojeći se da se izbjegne svaka krutost tih organizacionih formi, da se one prošire, a SKOJ da postane direktni rukovodilac USAOH-a urastajući u mase Omladine. Pred sve partijske organizacije postavili smo zadatak da one direktno pomažu SKOJ-u u pronalaženju formi za okupljanje omladine u USAOH i da sami rješavaju pojedine probleme koji se postavljaju pred Omladinske organizacije i na taj način pruže najveću podršku, a isto tako i kontrolu omladinskim organizacijama. U vezi sa učvršćivanjem SKOJ-evskih organizacija bit će bolje obuhvaćene organizacije USAOH-a i stanje će se uzajamnim radom SKOJ-a i Partije u najkraćem vremenu popraviti.

VOJSKA

Partijska organizacija u Odredu¹³ vrlo je neiskusna i mlada, a partijski rad slab. Za formiranje Brigade¹⁴ otišla su iz Odreda 2 bataljona, pa je tako Odred sada ostao sa 150 boraca, od kojih nastoji stvoriti dva bataljona.

Politički komesari su također slabi, i nisu savladali partijsku liniju. Politički komesar Odreda¹⁵ otišao je također u Brigadu i njegov nedostatak se osjeća. Nastojimo sada da na terenu pronađemo

¹³ Moslavački NOP odred.

¹⁴ Prva brigada XXXIII divizije NOVJ.

¹⁵ Ivan Altić

novog političkog komesara, jer u vojsci drugovi nemaju takovoga komesara.

Nakon savjetovanja za Sjevernu Hrvatsku¹⁶ održano je savjetovanje partijaca u Odredu i prenesene su direktive sa savjetovanja. Broj partijaca u Odredu iznosi 30, i njihovo znanje i politička svijest je vrlo malena, jer su većinom mladi partijci.

Odjeća i obuća boraca je vrlo slaba i imaju 35 drugarica, koje nemaju hlaća i u suknjama moraju ići na položaj te zbog toga često poboljevaju.

Među narodom garešničkog i kutinskog kotara izražava se želja, da se formira neki bataljon, koji bi nosio ime nekog srpskog nacionalnog junaka. Štab Odreda imade namjeru da jedan od svojih bataljona nazove imenom nekog takovog junaka. O tome će donijeti odluku Štab Korpusa i Glavni Štab.

Ustanovama Komande područja i Komanda straža do sada se ukazivala slaba partijska pomoć. Kotarski komiteti sada direktno rukovode partijskim jedinicama u Komandama mjesta i Komandama straža. Općinski Komiteti rukovode s partijskim jedinicama u stražama i radionicama.

Okružni Komitet rukovodi partijskom jedinicom u Komandi područja, ali je do sada bila dosta slaba veza između Komande područja i OK.

Zaključili smo da se pojača pomoć OK. Komandi područja i da im se pomogne u sprovođenju pojedinih zadataka i rješavanju političkih problema. Također smo zaključili da se pojača politički rad u stražama, bolnicama i ostalim ustanovama, gdje su se dešavale do sada mnoge nepravilnosti i gdje do sada nije bilo uspostavljeno partijsko rudovodstvo.

OKRUŽNI NARODNO-OSLOBODILAČKI ODBOR

Okružni NOO nije bio stvarni rukovodilac na svom Okrugu i nije vodio nadzor ni pravilnu kontrolu nad Kotarskim, općinskim i mjesnim NOO-ima, a niti je imao pregled, pa nije mogao niti da pruža pravilnu pomoć nižim Narodno-oslobodilačkim odborima. Kako je u odborima vladala velika pomirljivost prema neprijatelju, to se uspjelo u odbore uvući velik broj ustaša, te raznih petokolonaša, koji su se sada konačno opredjelili i velik broj takovih odbora se raspao. Broj takovih raspalih odbora približava se stotini.

Isto tako se je pogrešilo da se u blizini neprijateljskih uporišta i na terenu formiralo mnogo javnih odbora, a taj teren stajao je i stoji pod vojničkom kontrolom neprijatelja. To je također doprini-

¹⁶ Savjetovanje je održano u Čazmi 17-19. veljače 1944. godine, vidi: Dok. br. 86.

jelo raspadu Narodno-oslobodilačkih odbora i onemogućavalo im pravilnu djelatnost. Pokazalo se također da se u NOO-ima nalazi velik broj suvišnog osoblja, koji nisu od neke koristi, a na narodnoj su hrani. U mnogim Odborima pa čak i u nekom kotarskom nije bilo učvršćeno partijsko rukovodstvo.

Odlučili smo prekontrolisati NOO-e i očistiti ih od petokolonaša i ustaša, učiniti spiskove ljudstva u NOO-ima i suvišno osoblje poslati u vojsku, učvrstiti partijsko rukovodstvo u Okružnom NOO-u i ostalim kotarskim i općinskim NOO-ima, upućivanjem dobrih i odanih partijaca na rad u NOO-e. Isto tako postavili smo da članovi Okružnog NOO-a i ostalih kotarskih NOO-a obilaze teren i ukazuju konkretnu pomoć nižim NOO-ima kontrolišući njihov rad. Ni jedan ustaša ne može biti član NOO-a. Dali smo direktive da se u blizini neprijateljskih uporiša i na terenu, koji kontroliše neprijatelj stvaraju tajni odbori kao što je to bilo i ranije.

ANTIFAŠISTIČKA FRONTA ŽENA

Nakon reorganizacije AFŽ-a osjetila se je pasivnost većine bivših aktivistkinja, koji nisu shvatile suštinu te reorganizacije. Članovima partijskih jedinica nije bilo jasno kako da se radi nakon te reorganizacije i općenito uzevši rad je zapeo.

Nakon savjetovanja to je pitanje razjašnjeno i sada se sprovodi kroz partijske organizacije objašnjava suština čitave te promjene i postavlja se pred partijske ćelije da direktno uzmu rukovodstvo u svoje ruke. Nastoji se da se većinu najaktivnijih žena bira u NOO-e i da ih se uposli na radu oko NOO-a, u raznim komisijama. Sa time se je sada počelo i još nema nekih vidnijih rezultata o tome da li će se ubrzo proširiti organizacija Antifašističke Fronte Žena.

Pred partijske jedinice je postavljeno da vode brigu o jačanju AFŽ i da izvještavaju u svojim izvještajima o radu među ženama na svom sektoru.

AGITACIJA I PROPAGANDA

Zaključili smo da ukinemo Agit-prope pri Okružnim Komitetima, a težište agitacije i propagande da pređe na Prop-odjele Okružnog i kotarskih NOO-a. Prop-odjeli izdavali su razne letke i štampu bez kontrole i cenzure Okružnog Komiteta. Na taj način bilo je raznih grešaka i pogrešnih tumačenja. Da se to izbjegne, zaveli smo da preko članova CK u NOO-u vršimo cenzuru i kontrolu nad svim formama agitacije i propagande koje izdaje Prop-odjel. Nastojimo da umjesto šabloniziranih mitinga i zborova održavamo javne diskusije sa narodom. U tom smislu nastojimo da osposobimo drugove ko-

ji istupaju na zborovima, za vođenje diskusije sa protivnicima naše borbe. Povelili smo računa o tome da se organizuje dopisnička služba u neprijateljskim uporištima, naročito u Goilu.

Rasturanje naše štampe nije bilo pravilno organizovano i postavili smo pred Prop-odjel da to rasturanje riješi na najpravilniji način. Još uvijek ne možemo reći da naša agitacija i propaganda zadovoljava i da na vrijeme reagira na neprijateljske akcije. No ipak se osjeća izvjesni napredak u radu agitacije i propagande, naročito u usmenoj propagandi i kulturno-prosvjetnom radu.

Ovaj izvještaj smo skratili s tog razloga što nismo imali točne podatke o svim postojećim organizacijama partijskim i vanpartijskim i što smo stvorili plan u kojem bi imali pročitati sve organizacije i učvrstiti ih. Nekoje će od tih biti raspuštene, a u nekim selima gdje su se prije raspale tamo ćemo formirati nove. Tako ćemo vas stalno obavještavati kakove promjene budu nastale tako da se možete sa svim upoznati.

Primitite drugarski pozdrav,

Smrt fašizmu — Sloboda narodu!

Okružni NOO-Moslavina

Franjo [v.r.]

26. veljače 1944.

ORGANIZACIONI IZVJEŠTAJ

Okrug Moslavina ima 4 kotara, 18 općina i 272 sela. Od toga imamo organizovanih 4 kotarska NOO-a, 18 općinskih i 184 mjesna NOO-a, i to ovim redom:

Kotar Čazma imade 104 sela, 65 mjesnih NOO-a, 5 općinskih. U 39 sela odbori su raspušteni.

Kotar Kutina ima 51 selo, 32 mjesna i 3 općinska NOO-a, u 19 sela nema odbora.

Kotar Garešnica ima 49 sela, 37 mjesnih i 4 općinska NOO-a u 12 sela nema odbora.

Kotar Sisak ima 68 sela, mjesnih NOO-a 50, 6 općinskih, u 18 sela nema odbora.

¹⁷ Smolčić

Najveći broj raspuštenih NOO-a je u kotaru Čazma i to s razloga što su se u odbore uvukli neprijateljski elementi i to specijalno u općini križkoj i kloštarskoj. Zato su odbori jednim dijelom raspušteni, a jednim dijelom zahvalili se odbori sami. U kutinskom mnogi su odbori razbijeni od strane neprijatelja kao i u kotaru sisačkom.

Politička situacija na cijelom okrugu se pogoršala uslijed aktivnosti neprijateljske propagande i našeg slabog političkog rada.

SMRT FAŠIZMU - SLOBODA NARODU!

OK KPH
Čazma.

ZAKLJUČCI sa sastanka plenuma OK KPH

Politički zadaci:

Centralno pitanje je kako sprovesti u život zaključke među Oblasnog savjetovanja za Sjevernu Hrvatsku.

Potrebno je pred organizacije postaviti glavne političke momente i nastojati da članstvo savlada političku liniju, prekontrolisati njihovo poznavanje partijske linije, naročito po novim momentima u toj liniji. Najvažniji politički momenti kojima treba nadopuniti objašnjavanje partijske linije jesu povezivanje Mačeka sa ostalim reakcionarnim krugovima u inostranstvu i zemlji, preko Babića, Jančikovića itd., zatim kod popularizacije odluka drugog zasjedanja AVNOJ-a popularisati odluke ZAVNOH-a i pojedine momente iz referata druga Andrije¹⁸ na tom zasjedanju. Treba prikazati da je hrvatski narod preko ZAVNOH-a odobrio odluke AVNOJ-a, koje su bile samo daljnji nastavak i proširenje odluka ZAVNOH-a. U tome također treba isticati potrebu borbe za bolji život radnih masa, za podjelu zemlje seljacima i poboljšanje života radnicima. U odnosu prema Srbima i nacionalnim manjinama, treba također objašnjavati odluke ZAVNOH-a koje pravilno rješavaju pitanja manjina u Hrvatskoj. U vezi s time treba isticati heroizam srpskog naroda u ovoj borbi kao i srpsku slavnu tradiciju i prikazivati da su danas Srbi komunisti produživači slavne srpske tradicije. Istimati Mađarima

¹⁸ Hebrang, riječ je o referatu s Drugog zasjedanja ZAVNOH-a, vidi: **ZAVNOH**, Zbornik dokumenata 1943/1, dok. br. 152, str. 454-461.

lik Sandora Petefia i pomagati mađarskom narodu u borbi protiv njegovih fašista.

Prekontrolisati kako su partijske organizacije prenijele zaključke savjetovanja, u kojim se partijskim organizacijama vodi pomirljiva politika itd.

Sekretar treba na svakom sastanku da bilo iz ranijih zaključaka ili iz direktivne štampe postavi pred partijsku organizaciju pitanje kako je ona sprovela zadatke i kako kontroliše rad svojih nižih organizacija. Da li su Komiteti uočili svoje slabosti i da li provode liniju Partije. Čitava stvar treba da izgleda ovako: CK postavlja a posljednji partijac provodi u život, na taj način je cijela organizacija udarna pesnica, koja sprovodi liniju naše Partije. Ne može se rukovoditi ako se ne uoče glavne stvari i ako se oko njihovog sprovođenja ne mobiliše cijela organizacija.

Organizacioni zadaci:

Glavna linija rada mora biti nastojanje da ćelije i komiteti postanu štabovi masa na terenu. Svi partijci moraju učestvovati u rješavanju problema u izgradnji Države. Iz toga slijede pitanja partijskog rukovodstva u masovnim organizacijama. Treba Partiju učvrstiti stvaranjem novih kadrova i uvlačenjem poštenih i borbenih Srba, Mađara i ostalih narodnosti.

Treba ukinuti jedinice u Kotarskim NOO-ima, članovi Partije Kotarskih NOO-a, Kotarskih Komiteta SKOJ-a itd. treba da budu članovi partijske jedinice sela gdje im se nalazi sjedište, oni trebaju da učestvuju u rješavanju svih pitanja toga sela.

Održati Okružno savjetovanje i izvršiti pripreme za održanje kotarske i okružne konferencije u najkraće vrijeme.

Izvršiti raspodjelu partijskog kadra po neobuhvaćenom terenu i partijski nekontrolisanim masovnim organizacijama. Osigurati rukovodstvo Partije u NOO-ima.

Pojačati pomoć Partije SKOJ-u, kontrolisati rad SKOJ-evskih i ostalih Omladinskih organizacija ukazati im konkretnu pomoć i razjasniti organizaciono postavljanje Omladinskih masovnih organizacija. USAOH treba da bude najšira masovna organizacija pod direktnim rukovodstvom SKOJ-a, od koga dobivaju direktno uputstva za rad, odbori USAOH-a nemaju više direktivni već samo reprezentativni karakter.

Po pitanju AFŽ-a naš je glavni zadatak da žene okupimo oko NOO-a, u NOO-u, na izgradnji države. Do sada su žene bile okupljane oko Odbora AFŽ-a te su se kao cjelina uklapale u NOB-u. Ovo ne isključuje posebne sastanke žena, koji će se održavati samo zato da se pripremi i olakša pristupanje žena u NOO-e. One treba da posta-

nu aktivisti NOP-a i da direktno učestvuju u rješavanju svih pitanja jer u tome se u stvari sastoji ravnopravnost žena. Žene aktivisti treba da uđu u razne komisije oko i u NOO-u i za okupljanje ostalih žena treba upotrebiti baš takove žene, to je u stvari Odbor.

Učvrstiti NOO-e, uspostaviti čvrsto partijsko rukovodstvo u njima i očistiti ih od neprijateljskih i suvišnih elemenata, osoblja. Upoznati se sa radom NOO-a i aktivno učestvovati u rješavanju pojedinih ekonomskih i ostalih problema.

Upoznati se sa radom NOP-a i ukazati im konkretnu pomoć.

Pitanje polit-odjela pri Komandama područja prekontrolisati straže i Komande mjesta.

Podvrći cenzuri rad kulturno-prosvjetnih radnika u Prop-odjelima. Ukinuti Agit-prope pri Okružnim NOO-ima. Provesti statistiku o održanim Zborovima, organizirati kolportersku službu.

Original, strojopis

Sign., AIHRPH, KP-56/86.

102

1944, veljača 25.

Izveštaj Okružnoga komiteta SKOJ-a Bjelovar Oblasnome komitetu SKOJ-a za zagrebačku oblast o pogoršavanju političke situacije, zastoju mobilizacije te radu i organizacijskom stanju u kotarevima i Bjelovarskom NOP odredu

O.K. SKOJ-a Bjelovar

25. II. 44.

Oblasnom Komitetu SKOJ-a za

Zagrebačku Oblast

Izveštaj

POLITIČKA SITUACIJA: Neprijatelj je na svim kotarevima postao veoma aktivan, ta aktivnost se očituje, neprestanom zalijetanju na naš oslobođen teritorij. Ubacivanje letaka koji govore, o gubitcima partizana, kao i o njihovom uništenju. Prilikom svog zalijetanja, neprijatelj se u većini slučajeva ponaša »dobro« prema narodu. Očito je da nastoji da otupi borbenost naroda, i izgladiti sukobe.

Osjeća se udruživanje reakcije na čitavom okrugu. Pojavljuju se parole: procvale su bele ruže nema više zdravo druže, ili na vrh brije-ga crna čizma, nema više smrt fašizma. Zatim da su Oblasni i Ok-ružni Komiteti pobjegli sa šmajserima, ispred ofanzive, a vojsku ostavili sa trometkama. Zatim po čitavom okrugu unašaju strah i paniku, ubacivanjem paničarskih parola, koje imaju cilj da poljulja-ju povjerenje naroda u našu snagu i da istaknu snagu neprijatelja. Nastoje da razjedinjavaju Srbski i Hrvatski narod. Primjer: kod nas-tupanja u Koprivnicu, gdje su palili Srbska sela, te ubacili parolu da su Hrvati znali da dolaze, ali nisu htjeli javiti (Osijek). A općeni-to je jaka parola: Da će Srbi svi izginuti, a Hrvati će ostati. Na Kop-rivničkom kotaru govore da se vraćamo u 41. godinu, da se Hrvate sve pušta, a da se Srbe sve strijelja.

Na Križevačkom kotaru neprijatelj je naročito aktivan. Na opć. Gradec, Raven, Vrbovac narod je veoma zaplašen, jer ustaše u ma-njim skupinama pa čak i po trojica upadaju u sela. Hvataju odbor-nike, i uopće sve one koji su na bilo koji način pomagali N.O.B. Tu nema nikakvih naših jedinica, te neprijatelj može nesmetano ha-račiti. Uz to neprijateljska propaganda baca kišu lažnih letaka, o uništenju partizana, ubacuje se parola o predaji mnogih naših jedi-nica. Tako npr. ubačena je parola da se jedna kod naroda veoma popularna udarna grupa »Čelikova četa« predala u Križevcima. Sta-riješine sela uspostavljaju opet vlast opć. Donose iz uporišta progla-se, pozive, poštu itd. Oni govore da će se onom tko ne preda višak hrane zapaliti kuća. Narod je počeo voziti žito u grad. Mnogi vojni obveznici odlaze u vojsku. Taj odlazak u neprijateljsku vojsku, po-većao se od kada su neki ljudi koji su do sada radili u N.O.O.-u ili u odborima U.S.O.H.-a, također otišli u neprijateljsku vojsku. Narod govori: kako nebi mi išli kad partizani idu. Neprijatelj prikazuje u Križevcima filmove, o predaji partizana, osobito XVII brigade. Na-rod sve više odlazi u grad.

Na Koprivničkom kotaru. Neprijatelj je u Hlebinama naoružao petokolonaše, koji su pljačkali partizanske domove. Na Sokolovač-koj opć. je veliko ogorčenje među Srbima na brigadu Matije Gubca, koja se povukla za vrijeme napada ustaša. Narod govori da su stari partizani izginuli, a novi u kojima je pretežni dio Hrvata i ustaša da neće da brane Srbska sela, jer da ima dosta rukovodioca, koji su bi-li prije u ustašama. U Koprivnici se neprijatelj po vijestima »dob-ro« ponašao. U ustaše je otišla nekolicina ljudi dok ostali narod sto-ji odvojeno i rezervisano. Prilikom nadiranja ustaša u Koprivnicu učinili su ustaše u Srpskim selima strahovita zvijerstva. U hrvat-skim selima su se prema narodu lijepo ponašali. Dijelili cigarete, djeci novac, plaćali hranu itd. Govorili su da više neće biti ubijanja i

paljenja, i da su tome krivi partizani. Zatim da će možda S.S.S.R. pobijediti, ali da partizani neće. Dok su u srpskim selima ubijali, pljačkali i zlostavljali ljude.

Na Đurđevačkom kotaru. Stanje je skoro isto kao i na Koprivničkom kotaru. Peto kolonaši su digli glavu i ubacuju razne pilepi-ve parole. U Novom Virju govori se, da partizani nemaju nikakvih snaga, kao ni oružja. Zatim govore da dolazi Sabolić¹ sa vojskom, i da će sve one koji su u partizanskim organizacijama kao i oni koji dolaze na sastanak postrijeljati. Roditelji zabranjuju omladini da ide na sastanak. Kažu: kako su došli u Koprivnicu, tako će doći i u Virje i postreljati ih. Povodom naše mobilizacije, reakcija se poslužila sa roditeljima mobilisanih, na taj način su tražili preko njih povratak svojih sinova, jer da su ih partizani prevarili. Pošto su ih odveli umjesto u đurđevačku, a ono u sedamnajstu »vlašku« brigadu. Omladina koja je pobjegla ispred naše mobilizacije jedan dobar dio se je vratio svojim kućama. Oni koji su otišli u brigade osjeća se dezerterstvo, a osjeća se i strah pred našom mobilizacijom. Na čitavom kotaru osjeća se pojačan rad popova u službi neprijatelja koji putem službe božje odbijaju narod od N.O.B. na pr. pop u Virju govori u crkvi ovako »pomolimo se za sve dečke koji se nalaze kod kuće.« — »Sva omladina imade zelene tikve, kvari se, i pleše«. Nije htio služiti misu u prisustvu partizana. Pop u Đurđevcu moli svaki dan za »mir«, održava devetnice, 8 dana se pričešćuje a 9 se ispovijeda i tako reda jedan za drugim, kroz to vrijeme nesmije omladina kao ni žene da prisustvuje bilo kakvim sastancima. Isti pop je sam brisao parolu na svojoj kući. Pop u Kloštru javno napada omladinke u crkvi zato što razgovaraju sa partizanima. To su načini kojima popovi nastoje pasivizirati narod, skrenuti ih od misli dnevnih događaja. Na ovom kotaru može se reći da narod strahuje pred komunizmom.

Na bjelovarskom kotaru. Od kada su naše jedinice otišle sa toga terena, upadi neprijatelja su učestali. Neprijateljska vojska se slobodno kreće po čitavom kotaru što redovno čini tako da se približi selu noću i to šumom. Time se je izvršilo izvjesno lučenje u samom narodu. Oni koji su do sada bili prikriveni neprijatelji ili se čak uvukli u naše organizacije danas su aktivno stupili na stranu neprijatelja, a oni drugi postali su još aktivniji. Na opć. Gudovac je neprijateljska vojska iz Bjelovara pomoću domaćih izdajica pohvatala sve članove naših organizacija. U mjestu Prgomelj, dok su se u ostalim selima ove opć. naše org. raspale ili razbježale. Neprijatelj je uspostavio svoju vlast, naoružao domaće izdajice. Na opć. N. Rača i

¹ Vladimir

V. Trojstvo stanje je slično, organizacije su se raspale, neprijatelj se češće zalijeće, hvata pojedince i time zastrašuje narod. Dok na opć. Severin, Kapela, Farkaševac, djelomično Ivanjska naše org. su ostale čvrste i unatoč terora.

Iz navedenog stanja vidi se da je strah pred neprijateljem velik, da narod nasjeda (odn. jedan dio) neprijateljskoj propagandi, dok se omladina nije pokolebala osim u selima blizu uporišta i gdje je neprijatelj imao jak utjecaj. To se vidi iz toga što su redovno stariji odlazili u neprijateljsku vojsku dok se omladina nije tako odazivala. U većini slučajeva na kotarevima Križevac i Bjelovar može se konstatirati da su pojedinci odlazili u neprijateljsku vojsku iz straha da sačuvaju svoju imovinu. Dok na kotarevima Koprivnica i Đurđevac aktivizirali su se oni koji su bili vezani i do sada uz neprijatelja. (kao bivši ustaše, te Mačekovi klikaši).

Sa druge strane je na cijelom okrugu stala naša mobilizacija. Naše org. su uz prisustvo vojnih jedinica (vezanih za određeni teren) uspjevala u mobilizaciji, dok sada pod ovim okolnostima mobilizacija ne uspjeva. Na Križevačkom i Bjelovarskom kotaru naše jedinice su krenule dalje što je zakočilo mobilizaciju, dok na Đurđevačkom i Koprivničkom kotaru mobilizacija na pozive je potpuno zakočila mobilizaciju na dobrovoljnoj bazi. U toku same mobilizacije naše org. nisu se snašle i nisu stvorile potrebno raspoloženje i duh mobilizacije, a posljedice toga se evo danas osjećaju.

Na cijelom okrugu omladina vidi koliku ulogu igra S.S.S.R. u današnjoj borbi, iako mi nismo mnogo načinili na njegovoj popularizaciji. Dočim na saveznike Englesku i Ameriku gledaju sa nepovjerenjem, čemu je pogodio i naš sektaški stav. Neprijatelj je koristio takav stav i ubacivao različite parole o labavosti antif. saveza i neiskrenosti saveznika.

U nekim selima i opć. našeg okruga (Grkina, Đelekovac, opć. Severin) voli narod i omladina našu Partiju, što se vidi po odanosti borbi. Naše org. bojeći se da ne skrenu sa linije nisu popularizirale Partiju i SKOJ: Narod nije upoznao ulogu i zasluge Kompartije u današnjoj borbi. Populariziranje Partije i SKOJ-a vršilo se na veoma krut i šablonski način. Govorilo se napr. Partija je rukovodioc borbe, SKOJ je predvodnik omladine a nije se pronalazio način popularizacije koji bi bio omladini razumljiv i prihvatljiv.

Odluke II zasjedanja AVN.OJ-a nije upoznala još sva omladina jer nismo dovoljno shvatili važnost odluke i nismo ih sa dovoljno topline prenijeli na niže org. Hrvatska omladina sa zadovoljstvom je primala odluke o Republici i kralju, ali mi nismo dovoljno ukazali nato da su te Odluke plod N.O.B. Kod tumačenja odluka nisu se uopće povezale odluke sa II zasjedanjem ZAVNOH-a. U srpskim se-

lima gdje se je pravilno tumačilo II Zasjedanje narod i omladina su dobro primali odluke, a u selima gdje nije to pitanje razrađeno još uvijek se nailazi na opravdavanje kralju da je mlad i da nije kriv (selima opć. Sokolovac).

U našem Odredu² stanje u II bataljonu ne zadovoljava. Pol. rad se jako sporo razvija, tako da imade prilično mladih boraca koji nisu upoznati potpuno sa ciljevima Borbe, a upoznavanje boraca sa novijim polit, momentima mnogo zaostaje na pr. upoznavanje sa Odlukama II Zasjedanja još nije potpunoma razvijeno. Naša SKOJ-evska org. nije sposobna da polit, rukovodi. U jedinicama se vidi velika težnja za kućom i iz tog razloga ima dezerterstva. U svim jedinicama drugovi gledaju sa nepovjerenjem na zapadne saveznike. Na Partiju i SKOJ gledaju borci sa poštovanjem i mnogi žele da postanu članovi. Disciplina u jedinicama nije na visini ali ide na bolje. Drugarstvo nezadovoljava. Odnos prema nižem komandnom osoblju nije također dobar. Naša org. nastoji da se to stanje popravi, ali zbog mladosti članstva i rukovodioca to veoma polako ide. Borbenost u svim jedinicama je dobra. Pripreme za II KONGRES su na cijelom okrugu zastale. Održavanjem mitinga i zborova skoro da je onemogućeno. Skupljanje potpisa ide veoma teško i od prošlog izvještaja nismo primili niti jedan potpis. Interes za KONGRES je opao, pogotovo zato jer ga nismo mogli podržavati preko zborova, a pismenim putem se nije moglo mnogo učiniti.

ORGANIZACIONO STANJE

Naš okružni Komitet ima 4 člana. Komitet je brojčano slab i ne može pružiti dovoljnu pomoć org. na terenu. Za proširenje Komitet ima mogućnosti. Predvidili smo da primimo u Komitet druga Savu Obračević iz Bjelovarskog Komiteta, koji je pokazao dosta u radu, a sada je na srednjem SKOJ-evskom kursu jedan od najboljih.

Kotarski Komitet Bjelovar ima 9 članova i može rukovoditi sa radom na svom terenu. Sekretar Komiteta drug Ljubinko³ osjeća se kao rukovodilac, snalazi se i kao sekretar za sada zadovoljava. Drug Franjo Pandur se veoma lijepo razvija i zbog svoje vrijednosti u radu, mnogo obećava. Franjo Sabo vrijedan i odan, teško se izražava. Kosovka Velimir vrijedan je i ima uslova za razvitak. Ostali članovi Komiteta su prilično mladi ali požrtvovni u radu.

Na kotaru postoje 4 opć. Komiteta: Severin, Ivanjska, Farkaševac, Kapela. Opć. Komiteti Kapela i Severin razvijaju se i osjećaju se kao rukovodstva na svojim opć. Ivanjski Komitet je nešto slabiji, ali ipak djeluje, a također i Farkaševački.

² Bjelovarski NOP odred.

³ Vukelić

Na kotaru imamo 10 SKOJ-evskih grupa sa ukupno 68 članova. Sve grupe održavaju svoje sastanke i žive neke više a neke manje SKOJ-evskim životom.

Kotarski komitet Đurđevac broji sada 5 članova. Drugarica Roza⁴ član plenuma okružnog komiteta uhvaćena je od bande u selu Molvama. Komitet je prilično slab i ne osjeća se rukovodioc na cjelom terenu. Sekretar komiteta drug Milenko⁵ ne zadovoljava kao sekretar. Prilično je mrtav, ne snalazi se na terenu, inače je odan i požrtvovan. Kod članova komiteta ne uživa autoritet. Drugarica Nena⁶ hoće raditi, u radu prilično ne odgovorna, ne saživljava se i ne prilagođava se nivou grupa (omladine). Drug Martin⁷ nedavno je primljen u komitet, ali je pokazao veliku volju i interesovanje za rad. Drugarica Barica⁸ i drug Štefek⁹ veoma su mladi u radu, ali ipak pokazali su mnogo volje.

Komitet bi trebalo proširiti, ali za sada sa tog terena nemamo nikoga u vidu. Na tom kotaru postoje dva opć. komiteta, koji su prilično slabi i do danas ih nismo vidjeli u radu. Opć. komitet Virje ima 3 člana, prilično je slab i ne rukovodi sa radom na svojoj općini. Opć. kom. Đurđevac imao je 4 člana i bio je nešto bolji, ali sada nakon dolaska neprijatelja u Đurđevac ne znamo što je s njim.

Stanje naše organizacije na ovom kotaru je zabrinjavajuće i SKOJ se na terenu nalazi pred likvidacijom. Na kotaru imamo svega tri grupe sa 15 članova. U nekim selima imamo po 1 i 2 SKOJ-evca, koje sada treba pripojiti jednoj grupi da ne vise u zraku. Proširiti SKOJ-evu organizaciju to nam je ovdje prvi i najvažniji zadatak. Ove grupe koje postoje imaju skoro redovite sastanke. To su više neke odgojne grupe, a ne radne, koje se aktiviziraju na nekom radu. U stražama, tehnici ovog kotara postoje 3 grupe sa 11 članova. Na kotaru svega 6 grupa sa 26 članova SKOJ-a.

Kotarski komitet Koprivnice ima 6 članova. U komitet je primljena drugarica Katica Prvčić, koja je veoma požrtvovana, odana i ima uslova za razvoj, drugarica Julka¹⁰ sekretar opć. kom. Sokolovac, te drug Jeri¹¹ pročelnik grupe iz Koprivnice. Drug je požrtvovan, u radu je do sada bio prilično dobar i kao član komiteta će zadovoljiti. Komiteti će moći zadovoljiti kao cjelina. Na kotaru postoje 2 opć. kom. Sokolovac i V. Botinovac. Ovi komiteti su veoma

⁴ Turković

⁵ Milivoj Valadžija

⁶ Jović

⁷ Ciganović

⁸ Kunić

⁹ Priređivači nisu utvrdili o komu je riječ.

¹⁰ Renac

¹¹ Ivan

mladi i nije im pružena nikakva pomoć, te se njihov rad nije mogao još osjetiti. Na kotaru imamo 11 SKOJ-evskih grupa sa 65 članova. 7 od ovih 11 grupa nalazi se na Sokolovačkoj općini. Rad ovih grupa još nije provjeren ali prema izvještajima izgleda da rade i da su jedne od najboljih. Tim grupama posvetiti ćemo mnogo više pažnje i možda ćemo tamo naći mnoge ljude za popunjavanje i proširivanje komiteta. Ovim grupama se do sada posvećivalo jako malo pažnje, te su rasle i razvijale se bez naše pomoći i kontrole.

Kotarski komitet Križevci ima 4 člana. Komitet ne može uspješno rukovoditi sa radom na cijelom kotaru zbog malog broja članova. Sekretar komiteta drugarica Ljubica¹² nije se još snašla na terenu, još uvijek kuka za brigadom, drug Marjan¹³ je sada bolestan i najviše bi mogao učiniti na terenu, drug Štefek¹⁴ nastoji da učini što više, ali se teško snalazi i krut je, drugarica Marica¹⁵ također je veoma požrtvovna, ali premalo elastična i teško se snalazi. Komitet treba biti proširen drugaricom Sofijom¹⁶, koja sada ide na niži Partijski kurs i drugaricom Marijom Šket koja se nalazi na sred. SKOJ-evom kursu. Ovako proširen komitet mogao bi za neko vrijeme raditi, dok se ne bi pronašli ljudi za daljnje proširivanje. Zbog uslova za rad koji tamo postoje, neophodno je da taj komitet bude širi.

Na Križevačkom kotaru imamo 2 opć. komiteta. Opć. komitet Sv. P. Orehovac radi skoro na cijeloj opć. sa odborima USAOH-a i njegov se rad osjeća i pokazuje neke rezultate. Sekretar toga komiteta je veoma vrijedan drug, ali ga se ne može odvojiti od kuće pa makar samo da dođe na kurs.

U opć. koimitetu Vrbovac stanje je sada lošije. Tu se očitovala naša nebudnost, jer smo dopustili da se u našu SKOJ-evsku organizaciju uvuku kolebljivci koji su pri prvom jačem udaru neprijatelja pokleli. Sekretatr tog komiteta otišao se javiti u vojsku nakon toga što su mu ustaše ubili oca. Od 5 grupa koje su tamo postojale svega su dvije ostale čvrste i ne pokolebive, su se grupe Vinkovac, Salnik i Ledine raspale i razbjegle. Sada nemamo veze sa tom općinom i ne znamo što je učinjeno da se stanje poboljša.

Na kotaru imamo svega 7 grupa (bez onih koje su se raspale) sa 30 članova. Jedan dio ovih grupa radi stalno, šalju izvještaje redovito, dok neke grupe ne rade stalno nego su im sastanci prilično neredoviti. Te se grupe nije obilazilo često, niti im se dovoljno pomagalo.

¹² Zardin

¹³ Kao bilj. 9.

¹⁴ Pugar

¹⁵ Kao bilj. 9

¹⁶ Manojlović

Na okrugu imamo na terenu 31 grupu sa 182 člana	
u komitetima SKOJ-a	24 člana
	206 članova SKOJ-a na terenu.
U komandama, stražama, tehnikama	
6 grupa sa	37 članova
U vojsci (Odredu) 6 grupa sa	58 članova.

Svega ima 43 grupe sa 300 članova SKOJ-a. Mnoge naše grupe nisu nikle na radu, a niti su danas pokretači akcija omladine, nego su neke (mali broj) postale čitalačke grupe ili neka ugodna društvanca. Ovu griješku trebamo što prije otkloniti i naše organizacije aktivizirati na konkretnim pitanjima rada među omladinom. Ponovno smo postavili plan proučavanja materijala koji treba ovoga puta da se provede u život:

1. Izjava o ciljevima N.O.B.,
2. II Zasjedanje AVNOJ-a, 3. Omladinska borba.

USAOH

Na našem okrugu postoji okružni odbor USAOH-a koji je za sada još malo brojan te smo postavili da ga što prije proširimo. Odbor se nije već dugo sastajao kako je to postavljeno da se ne prave uporedo jednako čvrste org.

Kotarski Odbori USAOH-a postoje na kotarevima Koprivnici, Bjelovaru i Đurđevcu dok na križevačkom zbog naročitih prilika nije se do sada moglo formirati kotarski odbor. Kotarski odbori USAOH-a nijesu također dovoljno prošireni.

Općinski odbori USAOH-a kojih imade po svim kotarevima ali u nedovoljnom broju su se gotovo raspali, dok na onim opć. koje imaju dobre opć. Komitete tamo je i rad opć. odbora dobar, kao što je to na Bjelovarskom Kotaru na opć. Kapela i Severin.

Mjesne org. USAOH-a koje su bile postavljene redovno kao čvrsta rukovodstva a ne kao širok pokret omladinskih masa, zbog svoje krutosti sve više slabe. Na pr. u selima Đurđevačkog kotara od kad je rad domaćih neprijatelja pojačao mnoge su nam se org. raspale, nisu htjeli dolaziti na sastanke sve iz bojazni pred neprijateljem, a mi smo i dalje uporno tražili sastanke te smo to smatrali kao mjerilo njegovog rada. Redovno su to bile greške kod postavljanja mjesnih org. USAOH-a. Danas se na Đurđevačkom kotaru djelomično na koprivničkom kotaru i tamo gdje neprijateljska vojska ne dopire omladina neće aktivizirati nikako javno već sama u konspiraciji, na mnogim mjestima je teško uspostaviti sama vezu. Takovom stanju s jedne strane jak rad neprijatelja koji je kod naroda

izazvao strah, dok mi istovremeno nismo bili u svom radu dovoljno čvrsti i okretljivi. U tim krajevima gdje je neprijatelj posljednje vrijeme upao nemoguće je zasad organizacije i antifašistički pokret omladine omasoviti, već se je moralo pristupiti početnom radu, a to je uspostavljanje dobrih omladinskih veza da preko njih imamo barem dobar uvid u jedno selo u radu neprijatelja kao i o njegovim namjerama.

U nekim krajevima i selima našeg okruga mjesne org. postala su rukovodstva omladine i uspjeli su masovno okupiti omladinu.

Agitacija i propaganda

U smislu osposobljavanja omladinskih rukovodioca na našem okrugu bilo je nužno prići održavanju nišeg SKOJ-evog kursa, koji će početi 27-II pri našem okružnom Komitetu.

S obzirom na ponovo osvježavanje priprema za II KONGRES izdati ćemo u tehnici jedan oveći plakat sa parolom II KONGRESU.

U omladinskim domovima počeo je život sve više da se razvija na kulturno prosvjetnom polju, ali je to sve u posljednje vrijeme zamrlo uslijed terora.

U pogledu dopisne službe se je rad na našem kotaru pojačao i taj rad kreće sada boljim pravcem.

S.F.S.N.

za O.K. SKOJ-a
sekretar:
Mato [v.r.]¹⁷

M.P.¹⁸

Original, strojopis

Sign., AIHRPH, SKOJ-11/1184.

103

1944, veljača 25.

Zapisnik Kotarskoga NOO Pregrada upućen Okružnome NOO Krapina sa sjednice održane 25. veljače 1944. godine

¹⁷ Kirin

¹⁸ Okrugli pečat: Okružni komitet SKOJ-a Bjelovar
(u sredini petokraka zvijezda)

KOTARSKI N.O.O.
PREGRADA

od 25. veljače 1944.
Broj: 177/1944.

Predmet: Zapisnik sjednice Kotarskog
N.O.O. Pregrada od 25/II. 1944.
predlož enje.

O k r u Ź n o m N . O . O .
P R E G R A D A

Dragi drugovi!
Dostavljamo Vam prepis sjedničkog zapisnika Kotarskog
N.O.O. Pregrada od 25. veljače 1944. na uvid.
Smrt fašizmu — Sloboda narodu

Uz drugarski pozdrav!

Predsjednik:	Tajnik:
Stjepan Nežmahen [v.r.]	Josip Drenški [v.r.]
M.P. ¹	

KOTARSKI N.O.O. PREGRADA

ZAPISNIK
SJEDNICE Kotarskog N.O.O. Pregrada od 25. veljače 1944.

PRISUTNI:
1./ Nežmah Stjepan predsjednik, 2./ Drenški Josip tajnik, 3./
Milan Grilec blagajnik, 4./ Josip Svečak odbornik, 5./ Zeljko Ljubić
odbornik.

OTSUTNI:
Andrija Blažun, Janko Halapir, Ljudevit Bednjanec, jer su na
sjednici Okružnog N.O.O.
1./ Rješavanje molbi za pomoć postradalima od bande.
Gluhak Adalbert iz Sopota kbroy 77 moli pomoć, jer mu je

¹ Okrugli pečat: Kot. Nar. Osi. Odbor Pregrada
(u sredini petokraka zvijezda)

- banda zapalila klijet. Odobrava mu se momentalno 2 vinske bačve, a kad bude gradio klijet pomoć će mu se dati o gradnji.
- 2./ Leskovar Petar iz Valentinova kbroy 17 moli pomoć u blagu, živežu i građevnom materijalu. Odobriti mu se za sada ne može ništa nego, da se imade pozvati na dogovor.
 - 3./ Leskovar Stjepan iz Valentinova kbroy 10, njegova molba pod brojem 153/1944. se uzima do znanja i treba mu odgovoriti slijedeće: Da će se poslije smrti fašizma svima sve biti nadoknađeno a do onda se neka strpi i pričekaj jer će moći proživjeti.
 - 4./ Vrhovski Josip iz Valentinova izgorjela mu klijet sa svime što je bilo u njoj. Izvještaj se prima do znanja i dati će mu se pomoć sa njime samim.
 - 5./ Živičnjak Slavko iz Vojsaka koji je podpuno stradao u svemu. Za sada dobije 100 kg kukuruza, 100 kg krumpira, 20 kg bažula, 25 kg pšenice, 20 kg ječma, od pokućstva po mogućnostima.
 - 6./ Bešenski Slavko iz Vojsaka izgorjelo mu je sve. Imade mu se dati pomoć od 75 kg kukuruza, 75 kg krumpira, 20 kg pšenice, 20 kg ječma, 15 kg bažula, namještaj po dogovoru. Njega pozvati na dogovor, da kao majstor oružan stupi u N.O.V-u.
 - 7./ Petar Živičnjak iz Valentinova pomoć mu je prema direktivama treba dati općinski N.O.O. Pregrada.
 - 8./ Franjo Živičnjak iz Vojsaka izgorjelo mu je sve. Dobije 100 kg kukuruza, 100 kg krumpira, 20 kg bažula, 25 kg pšenice, 20 kg ječma, pokućstvo prema potrebi i dogovoru.
 - 9./ August Antolić iz Vojsaka uputiti ga na Općinski N.O.O. Pregrada.
 - 10./ Josipa Puclin iz Dolnje Plemenščine izgorjela kuća sa svime što je imala. Dobije 25 kg kukuruza, 10 kg pšenice, 5 kg bažula, 10 kg ječma i 30 kg krumpira.
 - 11./ Josip Živičnjak iz Vojsaka. Uputiti ga na Općinski N.O.O. radi nadoknade manufakture.
 - 12./ Molba Alojza Debeljaka iz Huma koji traži pomoć u kravi, koju je mogao ubiti. Meso je dao na raspoloženje Kotarskom N.O.O. Pregrada, a njemu je određena jedna dojna krava, koja se nalazi kod Ignaca Novak iz Kaštela, kod koga je krava dana iz Bežanca.
 - 13./ Nabava hrane za Okružni N.O.O. Krapina. Odlučeno je poslati 200 kg kukuruza, 50 kg pšenice, 100 kg krumpira, 100 kg jabuka, za otpremu je odgovoran drug Josip Svečak, član Kotarskog N.O.O. Pregrada.
- Zaključeno i podpisano!

SMRT FAŠIZMU - SLOBODA NARODU!

Uz drugarski pozdrav!

Predsjednik:
Stjepan **Nežmahen** [v.r.]

Tajnik:
Josip Drenški[v.r.]

M.P.²

Original, strojopis
Sign., AIHRPH, NV-76/270.

104

1944, veljača 26.

Pismo Filipa Lakuša, člana Izvršnoga odbora ZA VNOH-a, Andriji Hebrangu, sekretaru CK KPH o radu u Posavini, Moslavini, Podravini i Požeškoj kotlini, te o svojim razmišljanjima u vezi s »pomirljivim« stavom Božidara Magovca prema Mačeku

26. II. 1944.

Druže Andrija¹ !

Radi preslabog zdravlja i drugi poznatih razloga nemogu sada tamo do Zavnoha.

Govorio sam na mnogo sastanaka u Posavini, Moslavini, Podravini i Požeškoj kotlini. Razgovarao sam sa mnogo funkcionera bivše HSS. Svi se oni slažu sa našom nar. oslobodilačkom borbom (bar izvana) i nijedan nemože ništa prigovarati, samo što mnogi ne potpomažu našu borbu kako bi mogli sa svojim bivšim autoritetom u selj. narodu nego pomažu samo materijalno, (da im se nemože prigovoriti, da sabotiraju borbu) a neki čak to prividno rade samo da mogu tajno više raditi sa neprijateljima.

Poznavao sam naš narod kakav je bio za života Stjepana Radića, ali sada kao da to nije onaj narod, tako su ga ta pokvarena gospoda sa Mačekom na čelu pokvarila.

One linije o nenapadanju vodstva HSS slabo sam se držao no sada nakon onako jasne rezolucije AVNOJ-a u Jajcu i nakon onakovog govora našega Maršala druga Tita i nakon onakovih važnih odluka koje bi morao svaki Hrvat sa veseljem potpisati, sada ja krivim više Dra Mačeka nego Pavelića. Jer Pavelić je otvoreni bandit dok je Maček podmukli izdajica najljepših Radićevih ideja i on bi se sada i sa samim vragom složio a protiv vlastitog naroda.

² Isto.

¹ Hebrang

Sada nakon takovog držanja Mačeka i njegovih par pokvarenih drugova mi iskreni sljedbenici Radićeve ideje, koji smo pristupili narodno-oslobodilačkoj borbi još više vidimo u Kom. Partiji pravog vodiča i organizatora borbe, dok ponavljanje i organiziranje makar i pročišćene HSS u sadašnje vrijeme borbe samo bi škodilo samoj borbi. Jer je ta stranka, nekada zdrava i jaka zaslugom Dra Mačeka sada izgleda kao hrpa gnjilog krumpira. Tu stranku pokvarena gospoda sa Mačekom na čelu sasma su uništila, a što je u njoj bilo zdravo to je već pristupilo nar. oslobodilačkoj borbi.

Ako još ni sada Magovac² neće pisati u »Domu« otvoreno protiv Mačeka onda je čak bolje da »Dom« prestane izlaziti. Ali »Dom« nek izlazi, a pisati mora kako to hoćemo mi a ne kako hoće sam Magovac, jer nije to njegova privatna prćija, nego je »Dom« list nar. oslobodilačke borbe kao i »Vijestnik«.

Dok malo popusti zima, a meni se popravi zdravlje poći ću k vama, da se temeljito razgovorimo.

A dotle Vas sve pozdravljam. Drugove Paju³, Ćanicu,⁴ Stanka Škare, a osobito tebe družu Andrija.

Smrt fašizmu — Sloboda narodu
Živila republika

F.⁵ Lakuš [v.r.]

Original, rukopis

Sign., AIHRPH, KP-32/2141.

1944, veljača 26.

105

Izvještaj političkog komesara Komande bjelovarskoga područja Okružnome komitetu KPH Bjelovar o partijskome radu u ustanovama područja

Bjelovarsko Područje
Dne 26/11. 1944.

O k r u ž n o m K o m i t e t u
Bjelovar

Dostavlja se izvještaj o dosadanjem partijskom radu u Bjelovarskom području:

² Božidar

³ Gregorić

⁴ Stanko Opačić

⁵ Filip

Od dana kada sam zadužen tim poslom održao sam sastanke sa svim partijskim jedinicama u ovom području, osim u Vojnoj komandi Koprivnica. Do sada je bilo 6 partijskih jedinica sa ukupno 25 članova. Te jedinice su vrlo mlade i do sada su vrlo malo radile. Sa komandom područja su održana dva partijska sastanka isto kao i sa komandom mjesta Đurđevac.

Političko stanje:

Političko stanje se znatno pogoršalo posljednjih dana uslijed upada bande u Koprivnicu isto tako kao i pojavom ustaških bandita preko Drave, koji su uneli priličnu zabunu među narod. Ista banda je uslijed neopreznosti razoružala dvije naše straže i to u Novom Virju i Molvama kojom prilikom su naša dva druga i ubijena. Razlog razoružanja i iznenađenja bio je u glavnom neopreznost, jer straža nije imala ni stražu, pa nije čudo, da ih je banda lahko iznenadila.

Samu bandu vodi neki ustaški tabornik iz Gole zvani Čekada¹ koji je i obučen u ustašku uniformu. On javno govori svim vojnim bjeguncima, da treba, da se jave u svoje jedinice i da se bore za Poglavnika i za NDH. Zatim kako je poglavnik dobar i kako se oni moraju boriti protiv komunizma. U Novom Virju vodi tu bandu neki Šandor Grčić, koji se potpisuje kao zapovjednik općine Novo Virje. Banda je otvoreno povezana sa ustaškom bandom u Koprivnici i od nje dobija oružje. Taj Čekada je obični plaćenik, koji treba da verbuje mlade ljude u banditsku vojsku. U Kalinovcu se pojavljuju letci, u kojima stoji, da je dosta prolijevanja krvi Hrvatske i da Hrvati Partizani trebaju da se vrate kućama, jer se stvara nova vojska Dra Mačeka. Potpisano nije, a dolje su uzvici-----Živio Dr Maček. Živio Poglavnik. Zivila bjela garda. Uslijed prijetnje tih bandita narod je prilično zaplašen i boji se te bande pošto su se prijetili, da će izseliti sve one, koji se neće odazvati i koji će biti protiv njih. Prilikom dolaska naših drugova u Novo Virje, nisu našli nikoga tamo do bandita a i njihove familije su preselili preko Drave. Od Komande je izdano i naređenje, da se imade izvršiti konfiskacija kod svih onih, koji su pobjegli sa bandom preko Drave, ali uslijed upada bande u Đurđevac, nije to izvršeno. Veći dio naroda je Narodno Oslobodilački pokret, on je uz nas, samo što oni isto tako ne mrze otvoreno bandu, jer oni nisu osjetili na svojim leđima sve tegobe i nedjela koja su izvršili okupatori i njihove slugе. Stanje se malo pogoršalo i uslijed mobilizacije, ali danas kada su se svi povratili svojim kućama koji su prije bježali, jer su primili pozive, da će ići, ako

¹ Ivan

idu samo svi dok roditelji onih, čiji su sinovi otišli traže energično da ide i ono ostalo, što je primilo pozive, pa makar ih prisilili. Oni bi najrađe, da mi one, koji nisu otišli potučemo. Da nije banda upala sada u Podravinu stanje bi se popravilo. Pete kolone imade dosta. U Đurđevcu su navodno pucali na naše, kad su se povlačili iz kuća i to civili.

Stanje u ustanovama komande područja:

Komande mjesta kao i pojedine komande straža su bile slabo upućene u sam rad tako, da su poslovi, koje su one obavljale bili nikakovi. Komande mjesta su dobile vrlo malo uputa kako treba da se radi, tako da su se komande mjesta gubila u sitnim administrativnim poslovima, dok su one kao vojni politički i ekonomski faktor potpuno otpali. Njihove straže su slabe, nedisciplinovane, ne vrše službu. Za to su im se i događale pojave da neprijatelj sa nekoliko bandita razoruža cijelu našu stražu. Svi ti partizani su mladi partizani, koji su tek sada došli u partizane, a pošto se s njima nije ništa ni politički ni vojnički radilo, nije ni čudo, da im se to dogodilo. Komandiri i komesari tih novoosnovanih četa bili si naimenovani od boljih stražara i poslalo ih se na teren, neka oni daju znanje ostalim stražama, a ni sami ga nemaju dovoljno, niti oni znadu, što treba zapravo raditi. Osim toga neki su i pijanice i to kronični, koji su zato poslani ovamo iz Odreda, pošto oni nisu mogli s njima ništa napraviti. Takav je postao ovdje u jednoj četi zamjenik komandira i sada ga zapravo nitko ne kontroliše i radi što mu se sviđa.

Da bi se podigao i politički i vojnički rad stražara sve partijske jedinice su zadužene, da one imaju lično primjerom pokazati ostalim drugovima, kako se izvršuju pojedina naređenja i da svagdje i na svakom mjestu moraju svima prednjačiti, jer će onda i ostali videći tako raditi.

Osim toga komandant područja dužan je dva puta u mjesecu da održi savjetovanje sa svim komandirima i vodnicima i da na tom savjetovanju dađe zapravo plan njihovog rada isto tako, kao što to mora s njima proučiti na savjetovanju i stvoriti tu zaključke, koji se imaju do slijedećeg savjetovanja izvršiti.

Isto tako pomoćnik komandanta mora isto tako održati savjetovanje sa komesarima i delegatima i preći s njima najnoviju situaciju kao i svu štampu, koja u tome roku dođe i zadužiti ih, da i oni moraju to sve proći i proučiti sa svim svojim jedinicama. Ta savjetovanja će se isto održati dva puta mjesečno. Što se tiče ekonomije, zamjenik komandanta mora održati svakih deset dana ista savjetovanja sa svim referentima i intendantima, kao i šefovima radiona i

tu stvoriti konkretne zaključke, koji treba da se izvrše do slijedećega sastanka.

Isti zaključci bit će postavljeni pred sve članove partije i pojedine jedinice i oni će biti prvi, koji će te zaključke sprovoditi u djelo i ostalima još razjasniti samu potrebu toga rada.

U samoj komandi je stvar bila vrlo nejasna. Oni bi svi htjeli da bude dobro i vide sve greške, koje se događaju svakim danom, ali samo govore, kako bi trebalo ovo ili ono, ali nikako da što poduzmu, da se stanje popravi. Sami članovi komande, komandant, te zamjenik i pomoćnik nisu znali, tko treba što da radi, tako da su stalno svi sjedili u kancelariji, a nitko nije ništa radio, osim riješili ono malo pošte. Osim toga oni su svi radili sve, i nije bilo nikakvog rasporeda rada. Kancelarija je nesređena. Komandant ne vjeruje pomoćniku, a ovaj zamjeniku i svi vjeruju, da je dobro samo ono, što on napravi, a ono što drugi naprave nevalja. Pomanjkanje povjerenja između članova uže komande, ali to će se brzo popraviti i stvari se razbistravaju i sada im je jasno, kako oni zapravo treba da rade.

Što se tiče organiziranja SKOJ-a to su zaduženi drugovi, pojedini članovi partije, ali za sada nemamo točan popis, jer su neki od njih zarobljeni od bande, pa ću to u slijedećem izvještaju javiti.

Sastanci se održavaju svake nedelje (sedmice) dva puta i to jedan sastanak radni, a drugi teoretski t.j. sama izgradnja politička. Sastanci se redovito održavaju i oni su i tačne upute za rad tj. što treba i kako treba da održavaju sastanke kad nema nikoga kod njih, koji će s njima održavati sastanke.

Osim toga na sastanku je postavljeno pitanje izgradnja zemunice koje je vrlo hitno, ali nema dovoljno drugova, koji bi to uradili. Zato smo mi riješili da se obratimo na O. Komitet t.j. na Vas, da Vi izdađete u susret komandi, ako je to ikako moguće. Da se sa Vaše strane mobilišu članovi partije iz civila i neki odbornici, koji su zbilja povjerljivi na deset dana, da bi se isti bunker mogli što prije iskopati, kako bi mogli spremati što više žita za našu vojsku.

Meni je prvi izvještaj o partijskom radu jednog područja općenito, pa mi javite drugovi, kakovi su nedostaci samog izvještaja i što treba da sve uđe u izvještaj.

U ostalom, ja ću doći do Vas, ali mi ipak javite.

Uz drugarski pozdrav

Smrt Fašizmu — Sloboda Narodu!

strojopis

Sign., AIHRPH, KP-96/4392.

Štef² Banak[v.r.]

¹ Stjepan

1944, veljača 26.
Sisak

*Izveštaj Zapovjedništva Prve oružničke pukovnije Ministarstvu unu-
tarnjih poslova o borbama protiv jedinica NOV na području sjeverozapad-
ne Hrvatske od 11. do 26. veljače 1944. godine*

ZAPOVJEDNIČTVO
1. ORUŽNIČKE PUKOVNIJE
J.S.Br.156/Taj.
U Sisku 26. veljače 1944.

Predmet: Doglasno izvješće

PREDSJEDNIČTVU VLADE NA RUKE POMOĆNIKA	
PREDSJEDNIČTVA VLADE DRŽAVNOG TAJNIKA	
Dr. VJEKOSLAVA VRANČIĆA	ZAGREB
GLAVNOM ZAPOVJEDNIČTVU ORUŽNIŠTVA /SIG. ODJEL/	ZAGREB
ZAPOVJEDNIŠTVU I. ZBORNOG PODRUČJA /Izvješ./	ZAGREB
RAVNATELJSTVU ZA JAVNI RED I SIGURNOST /Odsjek X./	ZAGREB
ZAPOVJEDNIČTVU SREDIŠNJE ORUŽNIČKE ŠKOLE	BJELOVAR
ZAPOVJEDNIČTVU 2. ORUŽNIČKE PUKOVNIJE	GOSPIĆ
ZAPOVJEDNIČTVU 3. ORUŽNIČKE PUKOVNIJE	BANJA LUKA
ZAPOVJEDNIČTVU 4. ORUŽNIČKE PUKOVNIJE	BROD n/SAVI
ZAPOVJEDNIČTVU 5. ORUŽNIČKE PUKOVNIJE	SARAJEVO
ZAPOVJEDNIČTVU 6. ORUŽNIČKE PUKOVNIJE	MOSTAR
ZAPOVJEDNIČTVU 7. ORUŽNIČKE PUKOVNIJE	SPLIT

Prema uputu za organizaciju i rad izvještajne službe i zapoviedi Vrhovnog oružničkog zapovjedništva Taj. J.S. Br. 320 od 31. srpnja 1941. predlažem sljedeće izvješće za vrijeme od 11. do 26. veljače 1944.

I. OBČA POLITIČKA SITUACIJA:

1. Razpoloženje naroda obzirom na unutarnje i vanjske prilike i događaje:

Od zadnjeg predloženog izvješća bez bitnih promjena. Hrvatski narod na području pukovnije, pod stalnim pritiskom partizanskih bandi i njihovih vlasti, podlieži njihovoj promičbi, a osobito na područjima koja se nalaze pod njihovom privremenom vlašću. U onim

mjestima koja su pod našom državnom vlašću, partizani imaju među našim sunarodnjacima svoje simpatizere koji ih podpomažu. Državne oblasti i vojne postrojbe pružaju narodu zaštitu samo po gradovima i većim mjestima, dok po selima i manjim mjestima koje drže partizani, državne oblasti nisu u stanju narod zaštititi. Njemačke savezničke i naše vojne postrojbe u posljednje vrijeme energično i uspješno progone i uništavaju partizanske bande, te se kod naroda osjeća bolje raspoloženje, osim kod manjeg broja onih koji aktivno sudjeluju u redovima partizana.

Na žalost, savezničke kozačke postrojbe gdje god dođu, vrše razna nasilja nad našim mirnim pučanstvom, koji postupci stvaraju neraspoloženje prema saveznicima i samoj državi, a pogoduju neprijateljskoj promičbi.

Zakonskim odredbama Poglavnika o pomilovanju pokolebani su partizanski redovi, te se veći broj partizana, vojnih bjegunaca i neposlušnika predao ili se još uvijek predaje našim oblastima, njemačkim i našim vojnim postrojbama, te oružničkim postajama. Po primljenim obavjestima u zadnje vrijeme postoji razmimoilaženja između Hrvata i Srba odmetnika. Navodno između njih predstoje i oružani sukobi. U obće opaža se kriza u partizanskim postrojbama, koje napuštaju oni koji su bili nasilno odvedeni. Isto tako partizane napuštaju oni vojni obveznici ili neposlušnici, koji se na poziv vojnih oblasti nisu odazvali ili su pobjegli iz vojske, kao i oni koji se pod prijetnjom partizana nisu smjeli javiti u vojne postrojbe. Oni sada, mjestimično udruženi, javljaju se u hrvatsku vojsku. Građanstvo, pošto su ih dosadanja bezobzirna ubijanja, pljačkanja i razna nasilja nad hrvatskim stanovništvom osviestila, je spremno, da podpomogne naše i savezničke oružane snage u borbi protiv partizana. Sva promičba upućena Hrvatima o tobožnjoj »slobodi«, urodila je gorkim iskustvom za naivne i lakovjerne Hrvate. Za ovo poboljšanje obćeg stanja imaju najviše zasluga naše i savezničke postrojbe, koje neprekidnom djelatnošću svakodnevno razbijaju partizanske skupine i nigdje im ne daju odahnuti. Međutim, od ovih povratnika ne mogu se očekivati ne znam kakove koristi za naše postrojbe, jer većina njih gledala je da pod svaku cenu izbjegne svojim vojnim dužnostima, pa bilo to u redovima naše ili partizanske vojske.

Na području Velike župe Gora, Pokupje, te na južnom, jugoistočnom i jugozapadnom dielu Velika župa Prigorje, naš narod mnogo je izložen nasiljima kozačkih postrojba, koje vrše razna bezakonja, kao ubijanja, pljačke i silovanja žena i djevojaka. Unatoč toga on nije klonuo duhom, voli svoju državu i za nju svakodnevno doprinosi žrtve u krvi i imetku.

Na željezničkim prugama Karlovac-Zagreb, Zagreb-Varaždin Zabok-Krapina i Križevci-Bjelovar, partizani i nadalje minama razaraju željezničku prugu, propuste i b.b. linije, dok je na ostalim dijelovima željezničke pruge razaranje donekle popustilo. Na vicinalnim željezničkim prugama, kao i cestama, promet je skoro svugdje u prekidu.

Pravoslavci: Svi su u partizanskim redovima u krajevima koje partizani privremeno drže u svojoj vlasti. Oni u gradovima i većim mjestima koja su pod našom državnom vlašću, za sada mirni, ali nepovjerljivi, simpatiziraju sa neprijateljima naše države, a zavedeni neprijateljskom promičbom, jedva očekuju slom Nove Europe i uskrsnuće Jugoslavije bilo pod bivšom dinastijom, bilo pod Staljinom.

Ostale narodnostne skupine: Bez promjena.

2. Kao važnije iznosim sljedeće:

ZUPSKO ORUŽNIČKO ZAPOVJEDNIČTVO ZAGREB:

1. II. 1944. u noći u selo Rude i Brestovlje (6 km.j.i. od Samobora) došla je skupina partizana, te iz sela Rude odveli 25, a iz Brestovlja 6 mladića, za čiju se sudbinu ne zna.

2. II. 1944. oko 22.30 sati u selo Merenje (11 km.s.z. od Zaprešića) došla je skupina oko 50 partizana iz kuće izveli seljaka Kmetić Jurja i iz puške ubili.

4. II. 1944. u selu Vratnik (4 km.z. od Samobora) i Bregani (5 km. s.z. od Samobora) njemačko oružništvo vršilo je raciju, te i ako u ovim selima nije bilo ni jednog partizana, opljačkali su 12 domova iz kojih su odnieli razno rublje, meso i dragocjenosti, otjerali goveda i perad, a zatim zapalili nekoliko sjenika sa sienom.

6. na 7. II. 1944. iz sela Brckovljani (6 km.s. i. od Dugog Sela) pobjeglo je 5, a iz sela Vel. Ostrne (4. km.j.i. od Dugog Sela) 5 Rusa-Kozaka, te se priključili partizanima.

8. II. 1944. u selu Čučerju (8 km.s.z. od Sesveta) jedan sat Zagrebačke ustaške željez. bojne vršio je akciju, te je uhićeno 4 osobe sa strojnicom. Pri povratku u Zagreb napadnuti su kod sela Granešine (5 km.s.z. od Sesveta), te su prilikom borbe uhićene osobe ubijene. Istodobno naišao je poštanski službenik Stjepan Krvarić iz Čučerja iz Zagreba, te je poginuo. Kod ustaša nije bilo gubitaka.

11. II. 1944. u 17.00 sati u selo Repušnica (4 km.z. od Kutine) došla je skupina oko 15 partizana, te sa sobom odvela bivšeg Vel. župana Uroić Stjepana u pravcu Mosl. Selišća (8 km.s.i. od Kutine) za čiju se sudbinu ne zna.

11. II. 1944. oko 00.30 sati na željez. pruzi Novska-Zagreb (7 km.z- od Popovače) eksplodirala je mina. Oštećena je jedna šinja u duljini 2 metra. Žrtava nije bilo. Promet uzpostavljen istog dana.

12. II. 1944. u 10.00 sati na željez. pruzi Novska-Zagreb između željez. postaje Repušnica i Gračenica (5 km.s.z. od Kutine) domobrani 3- sati želj. stražarske bojne pronašli su postavljenu minu koju su odstranili. Istodobno naišli su u pravcu Novske vlakom sa dizalicom ustaše P.T.S. i uzeli minu od domobrana. Kako ju nisu znali demontirati, mina je eksplodirala, te je ranjeno 5 ustaša.

13. II. 1944. oko 24.00 sata na željez. pruzi Novska-Zagreb (5 i 8 km.z. od Popovače) u razmaku od po 200 m postavljene su 3 mine, a na udaljenosti od ovih od 3,5 km 3 mine koje su eksplodirale, te na svakom mjestu oštetile po jednu šinju. Žrtava nije bilo.

14. II. 1944. u 15.00 sati u selu Repušnica (4 km.z. od Kutine) nakon kraće borbe sa partizanima, zarobljena je obhodnja postaje Kutina oružn. narednik Dasović Stjepan, oružnici Dujmović Jakov i Pavlović Stjepan koji su se nalazili u službi radi hvatanja vojnih bjegunaca, te su odvedeni u pravcu Moslav. Selišća (8 km.s.i. od Kutine) i za njihovu se sudbinu nezna.

16. II. 1944. u 09.00 sati selo Donje Orešje (4 km.s. od Sv. Ivan Zelina) napalo je oko 100 partizana, gdje se nalazi ustaška posada od 30 momaka. U toku borbe iz Sv. Ivan Z ina stigla je pomoć, te su partizani raztjerani. Ranjen je jedan ustaša. Gubitci partizana nepoznati.

17. II. 1944. primljeni su podatci, da su u Moslavačko Selišće (8 km s.i. od Kutine) došle 4 partizanske brigade i to: Češka, Slovenačka, Moslavačka i Crnogorska.¹ Podatci su provjereni, te su točni, osim za crnogorsku Brigadu. Njihovo naoružanje su puške i strojopuške. Ove brigade došle su u ove krajeve radi bolje prehrane. Ostali podatci nisu se mogli utvrditi. Poduzete su mjere opreza.

18. II. 1944. u 20.30 sati između željez. postaje Odra i Sv. Klara (6 km.s.z. od Vel. Gorice) na željez. pruzi eksplodirale su 4 mine, a jedna je nađena neeksplodirana. Žrtava nije bilo. Pruga je oštećena za 80 metara.

19. na 20. II. 1944. skupina partizana nepoznate jačine došla je u trgovinu Herceg Đure (1 km.s.z. od Samobora), te opljačkali trgovinu, kućnu robu i otjerali stoku. Došli su i otišli u pravcu Slanog Dola (6 km.s.z. od Samobora).

¹ Na ovom području nije u to vrijeme bilo slovenskih ni crnogorskih jedinica. XIV divizija prošla je preko ovoga terena krajem siječnja i početkom veljače 1944. godine, vidi: Dok. br. 67.

ŽUPSKO ORUŽNIČKO ZAPOVJEDNIČTVO VARAŽDIN:

30. I. 1944. oko 05.00 sati skupina partizana jačine oko 200 ljudi izvršila je napadaj na Krapinu. Borba je trajala do 6 sati, kada su partizani odbijeni u pravcu Radoboja (4 km.i. od Krapine). Na našoj strani gubitaka nije bilo. Na strani partizana nezna se.

30. I. 1944. od 10.00 do 17.00 sati kod sela Martinšćine (5 km.s. od Zlatara) vođena je borba između ustaških postrojbi i partizanskih skupina. Na našoj strani 1 mrtav i 1 ranjen. Na strani partizana 7 mrtvih među kojima jedan častnik. Kod njega je pronađena zapovied, da mora u najkraćem roku zauzeti Krapinu, Zlatar i Varaždin, a zatim se priključiti napadaju na Zagreb. Zarobljeno je 15 partizana, 1 konj, 200 kg mesa i jedna kanta masti.

30. na 31. I. 1944. neutvrđeni broj partizana razorio je željez. prugu kod željez. stajališta Vel. Ves (5 km.j. od Krapine). Promet uzpostavljen.

31.1. 1944. naše i savezničke oružane snage iz Krapine poduzele su podhvat protivu partizana koji su 30. I. izvršili napad na Krapinu. U selu Radoboju (4 km.i. od Krapine) došlo je do borbe. Poginulo je 60 partizana među njima i jedna bolničarka kod koje je pronađena torba raznog zavojnog tvoriva, 165.000 Kn i raznih spisa. Ovo su uzele njemačke snage.²

3. II. 1944. njemačke postrojbe iz Krapine poduzele su pothvat u selu Radoboju i okolini. Na strani Nijemaca 7 ranjenih, a na strani partizana 14 mrtvih.

3. II. 1944. oko 06.00 sati u Očuru (5 km.j.z. od Lepoglave) došlo je oko 30 partizana, te fizičkim snagama razarala željez. prugu Lepoglava-Golubovec. Nakon kraćeg vremena po tobožnjoj zapoviedi povukli su se u natrag u Gor. Jesenje (9 km.s. od Krapine).

4. II. 1944. kod crkve Sv. Florijana (1 km.j. i. od Klanjca) i sela Gredica (2,5 km.j. od Klanjca) nalazile se skupine partizana nepoznate jačine. Ustaška posada i momčad oružn. postaje iz Klanjca pošle su u podhvat, gdje je došlo do borbe. Borba je trajala od 9 do 15 sati kada su partizani odbijeni. Na našoj strani gubitaka nije bilo. Na strani partizana prema pričanju očevidaca 6 mrtvih i nekoliko ranjenih.

5. II. 1944. oko 24.00 sata u selo Vidovec (7 km.j.z. od Varaždina) došla je skupina partizana neutvrđene jačine. Iz tamošnje obćinske zgrade izniela sve spise, osim zemljišnih knjiga i zapalili, a zatim se povukli.

² Prema izvještaju Štaba Zapadne grupe NOP odreda Štabu X korpusa »Zagrebačkoga« NOV i POJ Zagorski NOP odred imao je u toj borbi 6 mrtvih i 8 ranjenih boraca. Vidi: AVII, Fond NOB, k. 551a, f.6/I, dok. br. 5.

6. II. 1944. u selu Dubrovčaku (3 km.i. od Klanjca) partizani su oduzeli službenu i posebničku poštu od poštara Ricijaš Slavka koju je nosio iz Vel. Trgovišća u Klanjec.

8. II. 1944. od 12.00 do 16.00 sati između sela Leskovca — Kamenjaka i Ledskog Brda (7 km. istočno i j.i. od Varažd. Toplica) vođena je borba između ustaških postrojbi i partizanskih skupina. Ranjen je jedan vojničar. Na strani partizana oko 100 mrtvih i 37 zarobljeno. Zaplijenjeno je 8 konja, jedna strojica i više pušaka.³

8. na 9. II. 1944. na željez. pruzi Varaždin-Zagreb između željez. postaje Budinščine i Zlatar Bistrice neutvrđeni broj partizana razorio je željez. prugu u duljini 3 km. Pruga još nije popravljena.

8. II. 1944. kod mjesta Gabrinoca i Kamenjaka (10 km.j. i. od Varažd. Toplica) naše postrojbe našle su i zapalile 15 drvenih zgrada u kojima su partizani imali bolnice sa potrebitim namještajem i električnim osvjetljenjem. Partizani su ranjenike prije dolaska naših postrojbi odpremili u nepoznatom pravcu.

9. II. 1944. naše oružane postrojbe zauzele su Ludbreg. Prilikom borbe poginuo je ustaški bojnik Krunislav Devčić kod zauzimanja jednog bunkera u Ludbreškim vinogradima (2 km.j. od Ludbrega).

10. II. 1944. ustaške postrojbe pošle su u podhvat u sela Gotalovac, Krapinicu i Požurevac (10—12 km.j. z. od Novog Marofa). U selu Krapinici i Požurevcu došlo je do borbe. Zbog nadmoćnosti odmetnika naše postrojbe morale su se povući u pravcu Hrašćine, Trgovišća (3 km.j. i. od Budinščine). Kod ustaša 4 poginula i 5—6 ranjenih. Gubitci partizana nepoznati.

10. II. 1944. njemačke postrojbe iz Vel. Trgovišća pošle su u podhvat protiv partizana na području oružn. postaje Vel. Trgovišće. Kod sela Družilovca (7 km.j.i. od Klanjca) došli su do borbe oko 13 sati. Njemačke postrojbe progonile su partizane do sela Mrzlog Polja i Požarkovca (5 km.j. i. od Klanjca). Poginuo je jedan redarstvenik. Kod partizana nepoznati gubitci. Pri povratku njemačke postrojbe u selu Družilovcu zapalile su sve gospodarske zgrade seljaka Ovčarić Mije i Stjepana, te Loj ni Križara koje su do temelja sa cjelokupnim oruđem i namještajem izgorile. Od Loj ni Križara oduzeli su kotao za pečenje rakije, te muškog i ženskog odiela, 60.000 Kn. i otjerali 3 krave i 1 tele.

11. II. 1944. oko 01.00 sat skupina partizana oko 15 ljudi upala je u zgradu razdjela rizničke straže u Križovljan Cestici (5 km.s.z. od Vinice), od njih oduzeli 8 gunjeva, 80 kom. naboja i raznih posebnih stvari od stražnika. Stražari nisu davali otpora, jer nisu imali oružje.

³ Gubici NOU brigade »Braća Radići« iznosili su 7 ranjenih i 15 nestalih, vidi: Dok. br. 92, i **Zbornik VII**, tom V, knj. 24, dok. br. 49.

13. II. 1944. oko 05.00 sati u selo Doljan (7 km.j. od Varaždina) došla je skupina partizana 18 ljudi. Kod kuće pronašla ustašu Horvat Vladimira 3. sati 1 pukovnije P.T.Z. odveli ga do mjesnog groblja i tamo strijeljali. Od njega odnieli pušku, 300 naboja, 4 bombe i odoru.

13. na 14. II. 1944. na željez. pruzi Varaždin-Zagreb između željez. postaje Podrute-Budinščina, neutvrđeni broj partizana razorio je željez. prugu u duljini 2 — 3 km. Pruga još nije popravljena.

13. na 14. II. 1944. na istom dielu pruge partizani posjekli su sve b.b. stupove, a na cesti Podrute-Budinščina na potoku Krapina (7 km.j.z. od Novog Marofa) prepilali i porušili drveni most.

14. II. 1944. od 03.00 do 13.00 sati njemačka zapovjedništva iz Vel. Trgovišća, Zaboka, Gredice i Oroslavlja uz pomoć momčadi oružn. postaje Vel. Trgovišće poduzet je podhvat na području postaje Vel. Trgovišća u selima Zeinci, Luka, Krajska Vas, Vadina, Strmec, Domahovo i Vižovlje. Uhvaćeno je 25 vojnih bjegunaca i neposlušnika koji su po njemačkim vojnicima odpremljeni u Zagreb.

15. II. 1944. oko 09.00 sati u Dugoj Rieci (9 km.j. od Ludbrega) između ustaških postrojbi i partizanskih skupina došlo je do borbe. Na jednoj i drugoj strani gubitci nepoznati. Partizani se povukli u pravcu Kalnika.

U Novom Marofu naše su oblasti osnovale miliciju koja obilazi Novi Marof i okolna sela.

U svim partizanskim redovima vlada nezadovoljstvo. Partizani se pripremaju da poubijaju svoje vođe. Mnogi bi se predali našim oblastima, ali se boje da će im partizani popaliti domove.

ŽUPSKO ORUŽNIČKO ZAPOVJEDNIČTVO BJELOVAR:

22. na 23. I. 1944. partizani su minama digli u zrak željeznički most preko potoka Severinka (1 km. j. od Severina). Iste noći razrušili su željez. prugu od sela Patkovac prema Severinu (9 km.j. i. od Bjelovara) u duljini od 600 metara, a isto toliko od sela Patkovac prema željez. postaji Kokinac.⁴ Promet između Bjelovara i Garešnice prekinut.

28. na 29. I. 1944. partizani su natjerali seljake iz sela Čepelovca, Budrovac i Sirova Katelena, te su razrušili oko 3 km. željez. pruge između željez. postaje Sirova Katalena i Kloštra (8 km.j. od Đurđevca).

30. I. 1944. od mljekarske zadruge u selu Bulinac (14. km.j. i. od Bjelovara) partizani su odnieli sve mljekarske kante, jedan veliki

⁴ Diverziju je izvršio Diverzantski bataljon VI korpusa, vidi: **Zbornik VII**, tom V, knj. 24, dok. br. 47.

separator, 60 lit. vrhnje i 50 kom. sira, te sve odnieli u Bilogoru. Vrijednost 600.000 kn.

15. II. 1944. u selu Kapela (10 km.s. od Bjelovara) partizani su skupili oko 10 kola na kojima su prevozili pšenicu iz mlina »Natalija« iz Donji Mosti u selo Javorovac (17 — 18 km.s. od Bjelovara), gdje su je sakrili u podzemna spremišta.

U toku ove zime partizani su kod sela Poljančani (16 km.s. od Bjelovara) sjekli jelovu šumu i drvo vozili na pilanu »Natalija« u selo D. Mosti gdje su rezali daske od kojih su gradili spremišta kod sela Javorovac, gdje su sada spremili žito.

16. II. 1944. u noći u selu Podgarci (9 km.s.z. od Bjelovara) partizani su od seljaka Laber Hinka oduzeli jednog bika, raznog rublja i odjeće.

ŽUPSKO ORUŽNIČKO ZAPOVJEDNIČTVO PETRINJA:

5. na 6. II. 1944. u selu Kratečkom (7 km.z. od Sunje) odmetnici zapalili su občinsku zgradu, mlin i sve gospodarske zgrade seljaka Harjač Stjepana, kojeg su odmetnici početkom siečnja ov.g. odveli u šumu i ubili.

6. II. 1944. u selu Čigoču (9 km.s. od Sunje) odmetnici su zapalili sve gospodarske zgrade udove Krčelić čijeg su muža Vladu odmetnici početkom siečnja ov.g. odveli u šumu i ubili.

7. II. 1944. u Crkvenom Boku (12 km.i. od Sunje) primjećeno je prebacivanje odmetnika sa desne na lijevu stranu rijeke Save kojih je moglo biti oko 2000 ljudi. Sa odmetnicima stupilo je u borbu oko 400 kozaka iz Sunje te je borba vođena od podne do mraka uz pomoć našeg zrakoplovstva. Na strani kozaka poginulo je 20 ljudi, a kod odmetnika 40.....⁵ i veći broj ranjenih. Navodno su odmetnici ovom prilikom prebacili na lijevu obalu rijeke Save oko 50 kola strjeljiva.⁶

9. II. 1944. u 18.00 sati između sela Ravnice i Poljavnica (6 km.s.i. od Bos.Novog) njemački transportni vlak naišao je na miniranu prugu. Od eksplozije prevrnuo se stroj i 6 vagona. U borbi poginulo je 6 njemačkih vojnika, 1 domobran i 1 diete, a ranjeno je 13 njemačkih vojnika i 1 djevojka. Gubitci odmetnika nisu poznati, jer svoje mrtve i ranjene odvoze sobom. Pljačka nije vršena jer je napad odbijen. Promet se je 3 dana vršio prelaženjem.

13. II. 1944. po dobijenim podacima u blizini Topuskog Huskini odredi pod zapovjedništvom ustaškog satnika Martina Grabovca napali su jednu odmetničku kolonu koja je s opljačkanim stvarima

⁵ U originalu izostavljeno.

⁶ Opširnije o tome vidi: **Zbornik** VII, tom V, knj. 24, dok. br. 35, 37 i 50

išla iz Gline prema Topuskom. Borba je trajala od 9 do 18 sati. Partizani imali su znatne gubitke, a Huskina vojska im je plien oduzela.

14. II. 1944. oko 11.00 sati kod sela Župića (4 km.j.z. od Petrinje) odmetnici sačekali su jedan odjel ustaša, ali su odmetnici pomoći zrakoplovstva razpršeni, a ustaše su se probile u Goru (8 km.j.z. od Petrinje) gdje su zarobili 4 odmetnika, a zatim se vratili u Petrinju. Poginuo je jedan vojničar, a teže je ranjen ustaški zastavnik Pavao Kalajdžić i jedan vojničar. Zrakoplovi bombardirali su Goru. Srušene su 3 kuće i partizansko skladište. Poslije bombardiranja partizani su ponovno ušli u Goru.

15. II. 1944. njemačke vojne vlasti u Kostajnici razoružali su 100 milicionera pravoslavaca, gdje ih je bilo 280, te ih odpremili u pravcu Zagreba, navodno zato što su vršili iznude nad golorukim narodom.

U Sunji nalazi se oko 450 pravoslavaca iz okolnih sela, koji su ranije bili u odmetništvu, a sada djelomično naoružani i pod njemačkim zapovjedništvom vrše osiguranje željez. pruge.

19. II. 1944. oko 04.00 sata nekoliko kozaka iz Sunje upali su u stan Petra Čeaka posjednika i mlinara u Selišću (7 km.s.i. od Sunje) te iz kuće odneli raznog odjela, obuće i živežnih namirnica u vrijednosti 300.000 kuna.

22. II. 1944. u 11.25 sati manja grupa zrakoplova nepoznate narodnosti leteći iz smjera J.I. iznad oblaka, letjela je sa istočne strane Siska u smjeru s.z.. Isti dan u 11,45 sati veća grupa zrakoplova nepoznate narodnosti leteći iz smjera j.i. sa zapadne strane Siska letjela je u smjeru s.z.. Prva grupa zrakoplova vratila se je isti dan u 12,25 sati, a druga veća grupa u 12,45 sati u pravcu dolaska.

26. II. 1944. kozačke postrojbe zauzele su Glinu (20 km.j.z. Petrinje).

ZUPSKO ORUŽNIČKO ZAPOVJEDNIŠTVU KARLOVAC:

10. II. 1944. u 22.00 sata partizani napali su domobransku željez. stražu u bunkeru na željez. stajalištu Domagovići (5 km.i. od Jastrebarskog). Borba je trajala 1 sat kada su partizani odbijeni u nepoznatom pravcu. Vlastitih gubitaka nije bilo. Kod partizana navodno 3 ranjena. Za vrijeme napadaja druga skupina odmetnika na 2 mjesta (2 i 4 km.z. od Zeljez. postaje Jastrebarsko) eksplozivom razorili prugu.

10. II. 1944. u 08.00 sati na željez. prugi Karlovac-Zagreb između željez. postaje Zdenčina-Horvati (2 km.s.i. od Zdenčine) oklopni vlak naišao je na minu. Od eksplozije oštećena je jedna šinja za 80 cm.

12. na 13. II. 1944. između željez. postaje Zdenčina-Horvati na 5 mjesta eksplozivom razorena je željez. pruga i jedan bunker.

12. na 13. II. 1944. u uboški dom Amruševo u Klinča Selu (2 km s.z. od Zdenčine) došla je skupina oko 30 partizana, te odnieli brzoglas, jedan pisajući stroj i liekove.

13. II. 1944. u 09.00 sati u selo Goljak (3,5 km.j. od Draganića) došlo je iz posade Draganić 6 kozaka pa su od seljaka nasilno oduzimali kokoške. Ovakovom postupku uzprotivio se seljak Ferdo Zdjelar i Bartol Barsanić, te su kozaci Bersanića ubili, a Zdjelara kundakom puške po glavi teže ozlijedili. Poslije ovoga kozaci su od mnogih seljaka pohvatali kokoške i otišli u Draganić.

13. II. 1944. u 05.00 sati jedan odred kozaka iz posade Zdenčina sa jednim odredom iz Stupnika iznenada napali su partizane u selu Kupinačkom Kraljevcu (7 km.i. od Zdenčine) i tom prilikom bez borbe zarobili 60 partizana sa celom opremom koje su odpremili u Zagreb. U navedenom selu kozaci su zapalili 6 kuća koje su se cjelokupnim gospodarskim zgradama i oruđem, te ljudskom i stočnom hranom do temelja izgorjele. Istodobno izvršili su više silovanja nad ženskinjama pa čak i nad djevojčicama od izpod 14 godina.

14. II. 1944. od 07.00 do 12.00 sati odred kozaka i ustaša iz posade Jastrebarsko vršeći pretres područja Jastrebarsko-Plješivica, kod sela Plješivica (6 km.s. od Jastrebarskog) sukobili se sa partizanima. Poginulo je 14 partizana, a 5 ih je zarobljeno. Zaplijenjena je jedna strojna puška talijanska »Bereta« i više pušaka. Vlastiti gubitaka nije bilo.

15. II. 1944. u 01.00 sat na željez. stražaru (5 km.s.i. od Karlovca) došlo je oko 25 partizana. Iz stražare uzeli su brzoglas i sve oruđe za popravak pruge. Istodobno posjekli su sve b.b. stupove od ove stražare do željez. postaje Rečica, a žicu na dvoje kola odvezli u selo Blatnicu (17 km.s.i. od Karlovca).

17. II. 1944. kozačke postrojbe iz Jastrebarskog vršeći čišćenje područja Jastrebarsko-Krašić. U Krašiću (10 km.j.z. od Jastrebarskog) sukobili se sa partizanima. Poginulo je 15 partizana, a mnogo ranjeno. Prema saznanju kozaci su imali 30 ranjenih kozaka. Kozaci u selu Krašiću uhitili su 77 seljaka i dotjerali u Jastrebarsko i opljačkali mnogo domova.

17. II. 1944. od 02.00 do 18. II. do 20.00 sati ustaške i domobranske postrojbe iz Karlovca i Stativa vršeći podhvat na području obćine Netreć i Ribnik. U Netreću sukobila se sa partizanima. Ubijeno je 4, a zarobljeno 12 partizana. Na našoj strani 1 vojničar i 1 ustaški zastavnik poginuli, a 7 vojničara i 1 domobran zarobljeni. Zaplijenjeno je 2 talijanske strojopuške »Brede«, jedan laki bacač, 12 karabina, više strjeljiva i razne odore.

18. II. 1944. kozačke i ustaške postrojbe iz Jastrebarskog vršeći podhvat na području Jastrebarsko-Plješivica-Sv. Jana. U selu Plješivica (7 km.s. od Jastrebarskog) sukobili se sa partizanima. Borba je trajala kratko vrijeme jer su se partizani povukli. Ranjeno je 6 koza-ka, a gubici kod partizana nepoznati. U selu Sv. Jana kozaci opljačkali su od seljaka sve do čega su došli.

19. na 20. II. 1944. između željez. postaje Zdenčina-Horvati (4 km.s.i. od Zdenčine) na 6 mjesta eksplozivom razorena je željez. pruga.

3. Razni događaji:

31.1. 1944. od Koprivnice dovezli su partizani oko 60 kola i na 2 teretna samovoza svoje ranjenike u Đurđevac koje su razmjestili po kućama.

1. II. 1944. partizani su iz Đurđevca prema Koprivnici otjerali oko 700 osoba muškog i ženskog spola i oko 100 kola. Kazali su im da ponesu hranu za 2 — 3 dana, jer da će prekopavati željez. pruge i ceste.

U selu Sandrovcu (15 km. i. od Bjelovara) partizani su uzpostavili šumariju, a za upravitelje šumarije postavljen je Pentak Đuro predsjednik mađarske zajednice, a zamjenik mu je Martin Nad Mađar.

U Šandrovcu je partizanska oružnička postaja koja ima brzoglasnu vezu sa Turčević Poljem i Đakovcem (12 km. i. od Grub. Polja).

3. i 4. II. 1944. na oružničkoj postaji Ivanić Grad prijavilo se 30 vojnih obveznika sa područja občine Kloštar Ivanić i Ivanić Grad koji su pod uticaj em partizanske promičbe napustili vojnu dužnost i nalazili se kod svojih kuća. Svi prijavljeni upućeni su u Zagreb.

6. II. 1944. oko 12.00 sati u selu Kladu (3,5 km.j. i. od Samobora) na mjestu zv. Crnčina igrajući se granatom njemačkog podrijetla koja je eksplodirala, te su poginule 3 osobe, a teško je povrijeđeno 5 osoba. Od povređenih su još 2 osobe umrle.

9. II. 1944. na oružničkoj postaji Ivanić Grad prijavilo se 10 vojnih obveznika, a 13. II. prijavilo se 6 vojnih obveznika svi sa područja občine Ivanić Grad. Svi su prepraćeni zapovjedništvu grada Zagreba.

4. O akciji, radu i kretanju sumnjivih osoba tuđinskih i neprijateljskih agenata, provokatora i antidržavnih elemenata:

Akcija, rad i kretanje antidržavnih elemenata napred je opisana.

5. O stranoj propagandi u narodu:

Strana i neprijateljska promičba vrši se širenjem lažnih vesti, radio vesti i letaka. Promičbu šire među narodom partizanski terenci i nepoćudne osobe slućanjem zabranjenih i neprijateljskih krugovala, London, Moskvu i tajnu radio stanicu Zrinjski, te ove vesti šire među narodom, koji im nasjeda.

6. O prilikama prehrane i prometa:

Prehrana je dobra. Źeljeznićki promet na relaciji Sisak-Zagreb i Zagreb-KriŹevci u zadnje vrijeme se bolje normalizira uslijed poduzetih podhvata od strane naće i saveznićke oruŹanih snaga, doćim ne ostalim dielovima glavne pruge i vicinalnim Źeljez. prugama, cestama i b.b. linijama, stanje je nepromienjeno, te se promet obavlja sa poteškoćama.

7. Odnosi vojske sa ustaćkim organizacijama i graćanskim vlastima: Dobri i srdaćni.

8. Odnosi sa saveznićkom vojskom ćiji se dielovi nalaze na naćem podrućju:

Sa njemaćkom vojskom odnosi su dobri.

II. AKCIJA NAĆIH I SAVEZNIĆKIH ORUŹANIH SNAGA

Akcija i rad napred je opisana.

III. STANJE U VOJSCI

Kod oruŹnićtva

1. RazpoloŹenje, duh i disciplina: Kod starijih oruŹnika dobra, kod pomoć, oruŹn. i prić. domobrana slabo, jer bjeŹe i pridruŹuju odmetnicima.

2. Incidenti, nereda i izgreda većeg znaćaja: Nije bilo.

3. Bjegstva iz oruŹnićtva.

20. XII. 1943. prić. domobran Litarić Ivan postaje Krap. Toplice.

21. XII. 1943. pomoć, oruŹn. Klaućki Vinko postaje Krap. Toplice.

24. XII. 1943. prić. domobrani: Cingulin Franjo, Ćehilić Dućan, Knapić Franjo, Bratković Mato i BlaŹić Mato svi postaje Krap. Toplice.

24. I. 1944. prić. domobran Źmaguc Dragutin postaje Vinica.

4. Ponaćanje ćastnika, doćastnika i momćadi: Po propisu.

IV. VANJSKA SITUACIJA:

1. Prilike u pograničnim oblastima susjednih država:

Nema podataka.

2. O stranim vojnim bjeguncima:

Nema ih.

3. O nedozvoljenim prelazima na granici, švercu i tome slično:

Nisu primljena topogledna izvješća.

4. Odnosi sa pograničnim oblastima susjednih država:

Korektni.

V. OBCI ZAKLJUČAK:

Javna sigurnost na području pukovnije ugrožena je. Željeznički promet ugrožen na svim prugama, a osobito na prugama Karlovac-Zagreb, Zagreb-Varaždin, Zabok-Krapina i Križevci-Bjelovar, a da kolske puteve i ne spominjem.

Javna sigurnost na području pukovnije u zadnjih 15 dana donekle je poboljšana usljed pada sniega i što su partizanski redovi djelovanjem oružanih snaga, pokolebani.

VI. ORUŽNIČKE POSTAJE KOJE PRIVREMENO NE DJELUJU: ./.

VII. ORUŽN. POSTAJE PRIVREMENO PRESELJENE U DRUGO MJESTO: ./.

VIII. ORUŽNIČKE POSTAJE KOJE SU OBNOVLJENE:

Krilo Varaždin: Oružničke postaje Novi Marof 17. II. 1944.

Krilo Bjelovar: Oružnička postaja Sv. Ivan Žabno 7. II. 1944.

Oružnička postaja Veliki Grđevac 16. II. 1944.

ZA POGLAVNIKA I ZA DOM SPREMNI!

Zapovjednik, pukovnik,
Krešimir Pavelić

Pavelić K.[v.r.]

Original, strojopis

Sign., AIHRPH, NG, Inv. br. 7239.

⁷ Okrugli pečat: Nezavisna Država Hrvatska
Zapovjedništvo I oružničke pukovnije

1944, veljača 27.

Izveštaj Oblasnoga komiteta KPH za zagrebačku oblast Povjerenstvu CK KPH za sjevernu Hrvatsku o neprijateljskoj ofenzivi na oslobođeni teritorij, o slabostima koje su tom prilikom pokazale organizacije NOP-a, te o sprezi bivših HSS-ovaca i ustaša

OBLASNI KOMITET K.P.H.
ZA ZAGREBAČKU OBLAST

Broj službeno /44.
Dne 27. II. 1944.

Povjerenstvo CK KPH za Sjev. Hrvatsku

Dragi drugovi,

javljamo Vam o situaciji u krajevima, gdje je neprijatelj izvršio prodor i zaposjeo Koprivnicu, Ludbreg i Pitomaču.¹ Poslije tog prodora situacija, tako rekuć u čitavoj Podravini, momentano se pogoršala. Agenti reakcionarne klike oko Mačeka digli su glave i vrlo su aktivni na realizaciji Pavelićeve amnestije. Oni nagovaraju pojedince da se predaju i obećavaju im, da im se neće ništa dogoditi. U ovoj ofenzivi otkrili su se i oni, kojima je uspjelo da se uvuku u NOO-e. Otkrili su se na taj način, što su pozivali odbornike, koji su u prvi čas pobjegli ispred neprijatelja da se vrate svojim kućama. Tako se čitavi mjesni odbor Ludbrega vratio, nakon toga, što je već bio u bjegstvu ispred ustaša. Osim ludbreškog, vratili su se također u svoja sela na poziv ustaša članova NOO-a iz još nekoliko sela. Prilikom posljednje ofenzive, neprijatelj je vrlo oprezno postupao u Podravini, dočim je u kalničkim selima bio vrlo krut. U podravskim selima, pa i u samoj Koprivnici, puštao je uhvaćene partizane, no međutim, naknadno saznajemo, još nepotvrđeno, da neprijatelj u Koprivnici ponovno uspostavlja logor u Danici. U srpskim selima na podnožju Kalnika, pobijeno je oko 74 lica, većinom Srba, a iz sela Vel. Botinovac ubijena je čitava jedna hrvatska obitelj. Isto tako u Carevdaru hrvatskom selu pobijeno je oko 6 lica. Osim ubijstava, neprijatelj je palio kuće u 9 sela, među njima i Vel. Poganac, gdje je spaljeno oko 40 kuća. U većini tih sela narod nije sav bježao, a niti

¹ Vidi: Dok. br. 84, 85, 91, 92, 106, 126 i 146.

je evakuirao blago i hranu, tako da je prilična količina hrane uništena, a veći broj stoke odveden.

U podravskim selima, kuda su prolazili ustaše po selima, pozdravljali su ljude sa »Živio dr Maček«, iz čega se vidi, da njihova saradnja t.j. Mačeka i ustaša postaje sve prisnija i otvorenija. Uz pomoć Mačekovih agenata uspjeli su da momentano unesu paniku u padravska sela i sela oko Križevaca. Ustašama je također uspjelo da stvore u dva sela civilnu zaštitu i to u Koprivničkom Ivancu i u Hlebinama. Naše jedinice već su imale sa tim istim seljacima sukob, prilikom pokušaja da ih se razoruža. U Hlebinama ubijeno je 7 i u borbi zapaljena jedna kuća. Mi smo imali 2 mrtva. U Koprivničkom Ivancu ubijen je jedan, a četiri su zarobljena. Isto tako neprijatelj je razvio svoju špijunažu preko koje nastoji, da se direktno poveže sa Križevcima i da preko nje kontrolira taj teren. Po svemu izgleda, da neprijatelj ima čvrstu odluku, da ponovno uspostavi saobraćaj na pruzi Križevac-Koprivnica. Tako je već kod samih Križevaca počeo popravljati prugu.

Za vrijeme ofenzive došla je do izražaja naša konstantacija, da je niži vojni i politički kadar slab, neprovjeren u borbi i prema tome bez potrebnog iskustva. Savjetovanje, koje smo održali sa brigadom »Matija Gubec«, pokazalo je, da su borci, makar mladi, u glavnom dobri, a da su pojedini rukovodioci, zamjenici komandira četa, delegati, a među njima čak i zamj. komesara bataljona, bili kukavice i paničari. Uslijed propusta, koji su učinjeni za vrijeme ofenzive od strane brigade »Matija Gubec« popaljena su dva sela, zbog čega je narod njih osuđivao, a četnički elementi iskoristili su to za stvaranje nepovjerenja sa strane Srba prema Hrvatima rukovodionicima u toj brigadi. Pošto nemamo još potpune podatke o stanju na čitavoj oblasti, opštu analizu političke situacije dat ćemo u redovnom izvještaju.

U cilju, da se popravi situacija, održat ćemo: 1/ partijsko savjetovanje na okrugu Bjelovar, dne, 5. III. 44. 2/ na okrugu Varaždina dne, 10. III. 44. a sa Krapinom momentarno nemamo veze uslijed stalnog krstarenja neprijatelja u okolini Novog Marofa. Isto tako održat će se savjetovanja u svim Odredima. Uputit ćemo partijske organizacije da se pojača rad u onim selima, na koja momentano neprijatelj vrši svoj utjecaj. U vezi s time izdat ćemo i letak za čitavu oblast, koji Vam ujedno šaljemo na uvid, time da se štampa u Vašoj tiskari, u 10000 primjeraka. Osim ovih mjera, poslat ćemo u naše jedinice da što više krstare podravskim selima, jer je neprijatelj proturio vijest o predaji i uništenju naših brigada.

Korpus je primio depešu od G.Š.H. u kojoj se Šime Balen postavlja za zamjenika komandanta Korpusa i proizveden je u čin pot-

pukovnika. Drug Šime obratio se nama za savjet, jer on smatra, da neće moći da udovolji na toj dužnosti, jer do sada nikada nije se bavio tim problemima kao što je naša vojna pozadinska vlast i sve što spada u njezin djelokrug. Njegovo je uvjerenje, da bi on više doprinio kao pomoćnik komesara, nego na novoj dužnosti. I naše je mišljenje, da bi on stvarno mogao više koristiti na političkom radu, ali nemamo nikoga osim Brunovića »Uče«,² koga bi mogli postaviti na tu dužnost. Molimo Vas, da i Vi dadete Vaše mišljenje o tome.

Upravo sada primili smo Vaš brzojav da Vam pošaljemo »Amerikanku« i slova. Odmah ćemo zadužiti jednog druga, koji će otići do O.K. Bjelovar i dopremiti mašinu i slova direktno do Vas.

U početku pisma trebali smo napomenuti i to, da se prilično veliki broj ljudi povukao iz Podravine oko 500, koji su razmješteni po selima, uglavnom familije od odbornika. Okružni NOO-i poduzeli su već neke mjere, da se popravi jedan dio popaljenih kuća.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

_____ Uz drugarski pozdrav:

Original, strojopis

Tehek [v.r.]

Sign., AIHRPH, KP-48/535.

108

1944, veljača 27.

Izveštaj Okružnoga komiteta SKOJ-a Zagreb Oblasnome komitetu SKOJ-a za zagrebačku oblast o političoj situaciji, organizacijskom stanju, agitaciji i propagandi na kotarima okruga

Okružni komitet SKOJ-a
Zagreb, 27/II 1944.

Oblasnom Komitetu SKOJ-a za Oblast Zagrebačku

IZVJEŠTAJ

Politička situacija.

Povezivanjem otvoreno ustaša i reakcionera iz redova HSS-a izbili su na površinu pojedini ljudi koji se u naletu ustaša u mjesta,

² Milan

³ Antun Biber

izdižu i otvoreno im služe, po mobilizaciji, pokazivanjem naši ljudi vrše propagandu protiv nas. Općenito preko čitavog Okruga se osjeća strah naroda pred bandom. Neprijateljska propaganda se osjeća svagdje i imade veliko djelovanje među omladinom, dok se naše omladinske organizacije slabo u tome snalaze i idu na repu događaja, tako da smo stalno u defanzivi. Uz to što neprijateljska propaganda djeluje, a naše organizacije ne reagiraju prave naši rukovodioci sami i druge pogreške. U reakciji se grupišu zajednički bježe, sklanjaju se u pojedina sela u kojima nema reakcije i u tim selima ništa ne rade, tako da se stvara neraspoloženje naroda prema njima. Uz to napuštaju svoje Kotareve i Općine tako da narod ostane sam bez rukovodioca i kad banda ubaci neke parole nema ih tko narodu objasniti, naših parola i objašnjenja nema pa to iskoriste petokolonaši da razdvoje narod, što im i u nekim općinama uspije.

Kotar Sveti Ivan Zelina

Reakcija je trajala sa jačim snagama tako dugo dok su razbili sve naše organizacije u kojima je bilo petokolonaša. U zadnje vrijeme koliko smo mogli saznati počeli su odvlačiti veće količine ustašavan iz toga kotara, a ostavljaju tamo sve domaće koji su se javili u ustaše i ti sada vrše patrolu po selima u civilu naoružani. Ti ustaše, imadu na rukavu ljevom bjelu traku, kapu partizanku sa petokrakom zvijezdom, a iz nutarnje strane im piše »Nit sam ustaša nit sam Partizan, već sam žarko sunce koje čekam preokret«. Narod govori na to tako bili su do sada partizani, a sada su ustaše i izdaju nas pa ne vjeruju više nikome, jer su mnogi i partizani iz toga kotara otišli u ustaše pa se sada šetaju po tim selima. Neki su već od tih s naše strane uhapšeni i likvidirani, a to će se nastaviti i dalje. U toj reakciji su se članovi komiteta kako SKOJ-a tako i partije razbježali u samoj reakciji tako da do sada nije imao tko s narodom da bude i da mu objašnjava novo nastalu situaciju. Po nekim selima su si počeli opet postavljati tabornike rojnike itd. I ta mjesta uzimaju opet oni isti koji su i prije tu funkciju vršili, a bio je s naše strane popustni pomirljiv stav prema njima da se nekoji od tih nisu likvidirali, a baš ti danas prave teror nad narodom. Mobilizirano je 43 s njima i stariji.

Kotar Zagreb

Na istočnome dijelu kotara i to na općinama Sesvete i Markuševac se također vidi popustljivost prema bandi tu je isto greška ko na Sv. Ivanskom kotaru, da se je slabo radilo, drugovi koji su bili na tome dijelu kotara povukli se iz tih općina. Narod je počeo ma-

sovno da vadi ustraške legitimacije kako bi slobodno išli po uporištima, i kad banda naiđe da ne trebaju bježati. Dosta omladinaca iz tog dijela kotara otišlo u domobrane, a čak su i dva SKOJ-evca otišli u ustaše, i to baš oni SKOJ-evci koji su radili od 1942. god. pa sada ti isti vode bandu po selima. Iz općine Pušća do sada nije bilo da odlaze u domobrane, a to je zato što se nije vodila pomirljiva politika prema bandi i neprijatelju, jer se je čistilo. Isto su takovi zadaci za rad postavljeni i na ovome dijelu kotara. Preko ostalog dijela kotara nemamo jer je drug Čapajev¹ pao, a nije se uzdiglo drugoga omladinca koji bi ga zamjenio. Na tome kotaru nemamo tačan pregled mobilizacije.

Kotar Stubica

Usled stalni reakcija na tome kotaru narod i omladina jesu ustrašeni. Kada se došlo kome u selo narod govori dat ću vam sve i nosit ću jelo u šumu samo nemojte kod mene biti. Vidi se po svem da je narod uz nas i da voli NOB. Samo nije upoznat sa ciljevima naše narodno oslobodilačke borbe. Uz to još i gone i Nijemci i ustaše vojne begunce pa su počeli iz općine Gornja Stubica odilaziti, Bistrici i Donja Stubica u domobrane, dok u selima gdje se moglo raditi narod bježi pred bandom. Na čitavom kotaru smo mobilizirali, ali samo trojicu. Na tome kotaru kao i na ostalim se dosta osjeća rad pete kolone, same su naše organizacije dosta slabe pa ne mogu pronaći te petokolonaše, a ni razkrinkati ih. Peta je kolona iskoristila neuspjeh prilikom zauzimanja Zlatara², da su Partizani slabi i da ih puno pogine, itd. Na to narod slabo gleda i sa strahom a nema tko da im razjasni.

Kotar Dugo Selo

Na tome kotaru se otvoreno vidi povezivanje istaknutijih HSS-ovaca, koji nisu pristupili N.O.B. sa ustašama i sada sve otvorenije djeluju na tome Kotaru. Počeli su agitirati da bi osnivali neke vatrogasne zaštite a ti bi bili kod kuće, i nebi nikuda išli, s namjerom da ih onda naoružaju, a organizira je Arko iz Dugog Sela. Tako je neki Devčić iz Dugog Sela da se trebaju svi javiti u tu narodnu zaštitu od 18-52 godine, sa još nekim od Gestapoa i da bi branili svoje selo od Partizana, jer da je očito da će Njemačka izgubiti rat i ustaše su isto na kraju pa bi to trebala narodna zaštita preuzeti vlast.

¹ Mirko Letinčić

² Vidi: Dok. br. 16 i 19.

Po svem se vidi da su se povezali Predovac³, Juršić⁴, Harambaša⁵ Hudan⁶, Kemfelja⁷ i Arko sa reacionerima HSS-a iz Zagreba i raširili mrežu po čitavome kotaru, a to se sada iztražuje i već se neke od njih razkrinkava kao na primjer Predovca Šandora, dok će se i ostali početi razkrinkavati. Tako je Predovac slao Juršića, HSS-ovca koji nije pristupio NOB iz Rugvice u Zagreb do Košutića⁸, Reberskog⁹ i ostalih, i to svakako po neke upute. Dok je Juršić zvao jednog našeg druga da kako bi bilo kad bi se osnovala Vatrogasna zaštita u Rugvici dok mu je drug odgovorio da se to ne može osnovati jer sva ta društva su protiv NOB. Tako su primijetili da je Hudan iz Lukarišća konferirao negdje u vinogradu sa Kemfeljom jedan čitav dan. U Posavskim Bregima je počeo pop da otvoreno agitira i mobilizira za Pavelićevu vojsku, dok pop u Ivancu organizira Bijelu gardu, a izjavio je da imade vezu sa Dubravom na Čazmanskome kotaru. Djelovanje tih petokolonaša se vidi i na čitavome kotaru. Oni su počeli proširivati mrežu sa pojedinim selima koji izbacuju pojedine parole, šire alarmantne glasine itd. A to sve dosta djeluje na narod. Vide se dosta velike promjene u razmaku od svojih dva mjeseca, ranije taj njihov razoran rad osjeća se i među omladinom kao i među ženama. Postavili smo da će omladinske organizacije u vezi sa ostalim vanpartijskom organizacijama kao i članovima partije te pojedine tipove razkrinkavati sa konkretnim primjerima, a kojih imade dosta za svakoga pojedinca. Uz to se je pojavilo dosta to da mnogi partizani bježe iz svojih jedinica, a naročito iz Brigade »Matije Gupca«. Drugovi izjavljuju o nekim nepravilnim postupcima u brigadi, i da su ji tamo nazivali bandom i to baš komandni kadar, uz to čuju kako banda pravi reakciju po tome kotaru tako da su sada došli kućama i kažu braniti ćemo svoja sela. Postavili smo u zadatak da se k njima ljepo prilazi i objašnjava kako je danas potrebno da izgrađujemo snažno jedinice i modernu vojsku, a ako to neće uspjeti morati će se formirati neka jedinica koja će krstariti tim kotarom tako da ji se tamo prikluču.

Organizaciono stanje.

Biro Okružnog komiteta broji 4 člana i razpodjela je učinjena kako smo već javili u zadnjem izvještaju, a sada ovih mjesec dana dok se malo ne srede i učvrste kotarski komiteti bićemo svi na tere-

³ Đuro

⁴ Mato

⁵ Stjepan

⁶ Tomo

⁷ Duka

⁸ August

⁹ Josip

nu. Imaćemo bazu negdje na Dugoselskom kotaru ako se nešto ne promjeni, a jedan član biroa ostati će na tome kotaru u blizini centra. Poslije savjeta i pune pomoći Žaci¹⁰ koju ćemo mu stalno davati i dalje, pokazalo se je da je svatio opremu koja mu je data i pokrenuo se je napred.

Kotar Dugoselo

Kotarski komitet sastoji se od 5 članova, a brojio je 6, a jedan je uhapšen, a to iz općine Brckovljan drug Munja.¹¹ Predvidjeli smo da ćemo u taj komitet uzeti još dva do tri člana iz kotarskog odbora USAOH-a i to koji su najbolji. U najskorije vrijeme će biti formirani općinski komiteti i članovi kotarskog komiteta će moći da rukovode kotarem, a da neće biti odgovorni svaki za svoju općinu kako je to do sada bilo. Bila su dva općinska komiteta SKOJ-a i to u općinama Dugoselo i Lupoglav od 8 članova, a općinski komitet Oborovo je u formiranju. Momentalno nemamo tačno stanje tih komiteta jer je bilo hapšenje u lupoglavskoj i brckovlanskoj općini, a bila je uhapšena i čitava SKOJ-evska grupa u dugoselskoj općini. U općini Dugo Selo imade općinski komitet od 4 člana, 6 SKOJ-evski grupa sa 23 člana. Općina Oborovo imade 2 SKOJ-evske grupe sa 9 člana i jedan izvan grupe.

U općini Posavski Bregi imade svega tri SKOJ-evca. Bilo ih je veliki broj u toj općini ali se nije s njima radilo kako treba tako da su neki otišli u banditsku vojsku, a nešto ih je otišlo u partizane.

Iz te općine i općine Brckovljani i Lupoglav nemamo pregled, jer vlada reakcija i drug Munja iz općine Brckovljan i u Zagrebu je uhapšen.

Kotar Stubica

Kotarski komitet broji 9 članova od kojih ćemo jednoga dati na kotar Zagrebački, a Petra¹² i Baricu¹³ u NOV. Jer Barica neće da radi na terenu i samo je u jednom mjestu ili selu, pa nema smisla držati nju na terenu ako neće da radi. Uložićemo sve snage da uzdignemo mlade drugove koji su došli na teren, u taj komitet, jer ti su drugovi bili u vojsci i u toj reakciji i stanju kakovo je na tome kotaru slabo se snalaze, ali uz punu pomoć će moći raditi. Na čitavo me kotaru imade 10 SKOJ-evaca koji još nisu povezani u grupe, jer se nalaze u svakoj općini po dva do tri.

¹⁰ Stjepan Pušec

¹¹ Franjo Mladen

¹² Josip Bočina

¹³ Glavač

Kotar Zagreb

Kotarski komitet skoja se sastoji do 4 člana, a predviđeli smo da ćemo izvući iz Odreda dvojicu za taj kotar, iz Brigade »Matije Gubca« Đuru Šantića. U zadnje vrijeme se je mislilo da je drugarica Ivica¹⁴ poginula iz Zagrebačkog Odreda međutim smo doznali od jedne drugarice iz zatvora da se je ta Ivica predala bandi i da je sada u tajnoj policiji. Uz to smo dodijelili drugaricu Volgu¹⁵ na taj kotar, međutim neće ostati nego je tražila da ide u brigadu, isto tako je bilo i sa drugom Požarskim¹⁶ pa smo ji morali poslati u brigadu, jer nema smisla je držati na kotaru, ako ništa ne radi. Uz pomoć drugova iz KK KPH povući ćemo dobre borce iz Odreda i iz toga kotara i to domaće, jer se je pokazalo da drugovi koji ne poznaju teren ne mogu tamo raditi, a to nam pokazuje iskustvo sa Požarskim. Komitet je vrlo slab jer se stalno mijenja i uz to je reakcija. Sam sekretar je tek došao iz Odreda i članovi su mladi, tako da će im trebati dati punu pomoć da se izdignu i osamostale. Brojno stanje SKOJ-evaca iz toga kotara nemamo.

Kotar Sveti Ivan Zelina

Kotarski komitet broji sada 5 članova kada je došao iz brigade Božek¹⁷ i biće pojačan još s nekim drugovima koji se zadržavaju na tome kotaru, a bili su u kotarskom odboru U.S.A.O.H-a i pokazali se mnogo bolji nego neki drugovi u K.K. Sam komitet sada ne radi nikako, i pobjegli su iz toga kotara, jer je domaća banda uzela mnogo više učešća nego prije, a drugovi su dosta i pomični. Na tome čitavome kotaru je ostalo tek nekoliko SKOJ-evaca.

Odnos SKOJ-a i Partije na našem Okrugu. Do sada SKOJ sa partijom nije bio povezan po čitavom Okrugu i nije partija pružala nikakove pomoći SKOJ-u. A sada je u Stubičkome kotaru i kotaru Dugoselo kotarski komiteti su povezani sa kotarskim komitetima SKOJ-a i tim komitetima partija pruža pomoć, a dok u kotaru zagrebačkom i kotaru Sv. Ivan Zelina nisu još do danas povezani partija sa SKOJ-em i ne pružaju pomoć Skoju niti općinski komiteti Partije i općinski komiteti SKOJ-a nisu povezani tako isto i partijske jedinice sa skojevskim grupama nisu povezane dok se je k tome sada pristupilo da zajednički rade. Pa i sama partijska savetovanja će nam u tom pravcu pomoći, da se to povezivanje što prije sprovede u djelo. Kako kotarski i općinski komiteti nisu bili do sada povezani

¹⁴ Priređivači nisu utvrdili o komu je riječ.

¹⁵ Anđelka Novak

¹⁶ Nikola Sović

¹⁷ Mijo Martek

tako isto nisu ni kotarski NOO i NOO mjesni zajednički povezani po svim kotarevima i općinama, a isto tako i po selima dok se sada to sprovede u djelo. Dok se je od strane pojedinih članova iz NOO, pocjenjivali omladinci da oni nisu zato da oni vode takovu politiku. Takove stvari nam se događaju još po onim mjestima po kojima nisu se još uspjeli povezati omladinci sa NOO.

Agitacija i propaganda.

Po čitavom Okrugu se je dosta slabo širila pismena Propaganda, dok se je usmena nešto više. U kotaru Dugo Selo je se više širila nego po ovim ostalim kotarevima. Po dugoselskom kotaru su se održavali široki sastanci na kojima se je govorilo o ZAVNOH-u i AVNOJ-u, Maršalu Titi itd. A parole se nisu opće pisale po čitavome Okrugu jer se je to dosta zanemarilo. A što se tiče dopisničke službe, kod svakoga kotarskoga komiteta je jedan drug zadužen po dopisničkoj službi, dok se pronađu drugi koji će biti dopisničari kod kotarskih komiteta. Druga Gorana¹⁸ smo dali za dopisničara O.K.K.P.H-a Zagreb, a druga Franceka¹⁹ smo zadužili kod našega komiteta za dopisničara.

A što se tiče održavanja kurseva na našem Okrugu za sada je nemoguće, a kad će se pružiti prilika odmah ćemo nastaviti sa održavanjem kurseva.

Po pitanju vojske za sada vam ne možemo dati nikakovoga pregleda ni izvještaja, jer se tako rekuć vojska niti ne nalazi na našem Okrugu, a drug Sever²⁰ je bio na kursu pa nemamo izvještaja za sada, do idućeg sastanka ćemo vam poslati izvještaj.

Što se tiče veza po našem Okrugu one su dosta aljkave, da to je za dužnost svim kotarskim komitetima, da uspostave veze između kotareva u našem Okrugu, a isto tako i sa svim susjednim kotarevima iz drugih Okruga.

Sledeći sastanak O.K. Plenuma bit će na 25/111.1944.

Za Okružni komitet SKOJ-a Zagreb

Ćapajev²¹ [v. r.]

Original, strojopis

Sign., AIHRPH, SKOJ 11/1186.

¹⁸ Ivan Brajdić

¹⁹ Franjo Kukolja

²⁰ Stjepan

²¹ Mato Vranek

1944, veljača 27.

Operativni izvještaj Štaba Moslavačkoga NOP odreda Štabu Trideset-treće divizije NOVJ za drugu polovinu veljače 1944. godine

Štab
Moslavačkog N.O.P. Odreda
Hrvatske

Op. br. 8/44
27.11.1944

Predmet: Operativni izvještaj.—

ŠTABU XXXIII DIVIZIJE X KORPUSA »ZAGREBAČKOG«
NOV i POJ

Od prošlog izvještaja do danas bili smo u selu Dragancima po naređenju Štaba Divizije zbog osiguravanja savjetovanja u Čazmi¹, tako da nismo nikuda kretali ni poduzimali mjere u pogledu akcije. Za to vrijeme smo imali borbu, jer nas je neprijatelj napadao. Isto tako smo imali i neke zasjede, koje nisu u potpunosti izvršene. Sada smo se prebacili na sektor kod Narte i Bjelovara gdje ćemo da poduzmemo sve mjere u pogledu zasjeda, tako da neprijatelju sprečimo izlazak po selima.

17. II. 1944 po naređenju Štaba Divizije da krenemo u selo Štefanje da pohvatamo neku bandu koja bi se navodno imala sastati u Štefanju u mlinu, isto tako da će banda iz Narte krenuti pred njih do Štefanje. Za izvršenje toga zadatka dobili smo jedan bataljon za pojačanje iz I. Brigade XXXIII Divizije. Mi smo odmah krenuli na zadatak tako da smo dvije čete poslali u zasjedu na mostu na cesti kod Narte u šumi Ravneš. Jedna četa je raspoređena u Starom Štefanju odnosno oko sela i samoga mlina, tako dok bi banda naišla da se pohvataju. Jedna četa bila je u selu Lamincu, a ostale snage u Štefanju kod Štaba odreda, kao rezerva. Prema prikupljenim podacima banda se imala da sakupi u 5 sati na večer. Mi smo ostali na

¹ Riječ je o partijskom savjetovanju koje je u Čazmi organiziralo Povjerenstvo CK KPH za sjevernu Hrvatsku od 17. do 19. veljače 1944. godine. Vidi: Dok. br. 86.

položaju do 8 sati, te nije naišao nitko. Naše je mišljenje da na ovakove zadatke ne bi smjeli da krenemo sa većom snagom, pošto neprijatelj može da primjeti nego bi trebalo sa malom snagom koja može da dođe neprimjetno.—

18. II. 1944 banda je krenula iz Narte u pravcu Čazme u jačini od oko 300 vojnika u kamufliranim uniformama bjelima tako da su neprimjetni i nastupali su u velikoj brzini tako da im je uspjelo da dođu do Draganca odakle smo ih odbili natrag. Neprijatelj je naišao takvom brzinom da mi nismo stigli da zauzmemo položaje koje smo bili predvidjeli. Informativna služba nije ništa izvijestila o pokretu neprijatelja, dok je jedan kurir koji je ostao iza svoje jedinice iz bataljona, koji je bio dodjelen ovom Štabu za izvršenje akcije. On je stigao kasno prije par minuta nego što je neprijatelj dok smo mi izvršili raspored, tako da smo jednu četvu poslali na kotu 180 kod Vagovine, prema Milaševcu. Jednu četvu poslali smo na kotu 146 do Siščana. Jedna četa imala je položaj ispred samoga sela Vagovine do Draganca na cesti. U samome nailasku naših četa na položaj, koja je trebala biti na cesti naišli su na neprijatelja i odmah su se povukli na groblje gdje su primili borbu, koja je trajala oko 40 minuta, nakon čega se je neprijatelj vratio u svoju polaznu bazu. Tom prilikom utrošeno je oko 900 metaka. Gubitci kod neprijatelja nam nisu poznati. Na našoj strani dva mrtva i jedan lakše ranjeni, a jedan se predao bandi, koji je pred nekoliko dana došao k nama.—

19. II. 1944 Uputili smo jednu četvu po naređenju Štaba Divizije u pratnju VI. Korpusa za Bilo-goru. Četa se je vratila natrag 23. II. 1944.—

19. II. 1944 Postavili smo zasjedu sa jednom četom na cesti kod mosta ispod Narte, a ujedno smo iseljivali neke familije iz Blatnice.— Banda je naišla oko 20 vojnika tako zvane milicije u odstojanju od 20 — 25 koraka. Naši su izvršili juriš na njih gdje je neprijatelj imao i ranjenih. Nije nam točno poznati koliko ih je bilo ranjenih, a na mjestu našli smo 2 mrtva, a ostale su uspjeli izvući. Utrošeno je oko 200 komada metaka, zarobljeno 2 para čizama, 1 šinjel i jedno odjelo kao i dva karabina i 160 metaka.—

25. II. 1944, krenuli smo sa odredom u selo Laminæ. Odmah smo isturili patrole do same Narte i u samu Nartu, ali neprijatelj ne izlazi nikuda sa manjim snagama.—

26. II. 1944 neprijatelj u Narti dobio je pojačanje iz Bjelovara i odmah krenuo u pravcu Štefanja, odnosno Blatnice da iseli nekog Dončevića. Čim smo mi to dočuli odmah smo poslali jedan vod preko šume Ravneš prema Narti, da im presječemo odstup odnosno da ih udarimo sa leđa. Dok smo mi stigli oni su se već povlačili tako

da smo malo zapucali na njih. Neprijatelj se je povukao u svoje **po-**
lazne baze, i nije nam poznato dali je imao gubitaka.

27. II. 1944. krenuli smo za Ivanjsku.—

SMRT FAŠIZMU - SLOBODA NARODU!

Z. Politkomesara:	M. P. ²	Z. Komandanta:
Altić³ [v. r]		Strika Ilija [v.r.]

Original, strojopis
Sign., AVI I, Fond NOB, k. 1602, f. 11, dok. br. 3.

110

1944, veljača 27.

Izveštaj Komande žumberačkoga područja Odsjeku za vojne vlasti u pozadini Četvrtoga korpusa NOVJ o političkom i ekonomskom stanju te radu pojedinih odsjeka komande

KOMANDA
ŽUMBERAČKOG
PODRUČJA
Dne, 27. II. 1944.
broj 21/44

Predmet: polumiesečni Izvieštai za Voine Vlasti u pozadini
od 10. II. do 25. II. 1944.

Póložaj.

POLITIČKA SITUACIJA: Prilike se na političkom polju ove Komande vidljivo popravljaju. Neprijatelj je ponovo bacao neke letke, ali ovdašnji živalj na njih nije skretao nikakvu pozornost, te nisu imali nikakvog štetnog učinka. Politička situacija u općini Radatović, u početku se vrlo dobro pokazala kod naroda, ali izgleda da se pogoršava. Rad N.O.O.-a nije aktivan kako bi morao biti. Narod puno kritikuje na N.O.O.-re, te nastojimo da se ta neaktivnost N.O.O.-ra popravi. Prisustvovao sam nekoliko sastancima i konferencijama N.O.O.-ra, upozoravajući ih na nepravilan rad, ali je predsjednik općine Radatović bio dosta uporan prema mojem kritikanju. Kritikovali su, što je Komanda Područja vršila rekviziciju

² Okrugli pečat: Štab Moslavačkoga NOP odreda
(u sredini zvijezda petokrata)

vojničke spreme i odjeće kod civila. Ja sam im dokazao, da je to bio pravilan postupak, jer zašto da vojnička roba leži kod pojedinaca po 10 — 20 pari u rezervi, a dok borci nemaju veša. Na to je predsjednik napao Komandu Područja i vojsku da ne valja, da se poneki oblače, a da pojedinci su goli i bosi. Tako se izrazio pred seoskim N.O.O. što tako nije smio, jer njegovi navodi ne odgovaraju istini. Ja sam mu nato odgovorio, da onaj borac koji je 1. godinu ili dvije u borbi ima pravo da nosi odijelo, koje si je u borbi zarobio, i da nikako nije pravilno, da borac koji je danas stupio u N.O.V., da skidamo sa onog starog borca koji si je zarobio robu i da dajemo novom, koji je istom sada mobiliziran. Dotičnoga sam javio Okružnom komitetu na odgovornost. Stanje u narodu je dosta dobro i ide na bolje, samo se primjećuje na nekim mjestima pomanjkanje dovoljan broj polit, radnika. Primjećuje se potajni rad petokolonaša i H.S.S.-ovaca na rejonu Kotar Samobor i Jaska, a također i u kotaru Žumberak, ali u manjem opsegu. U toku je mobilizacija, a prethodno smo izvršili kampanju, te se sada vrši popis svih vojnih obveznika, tako da će biti u najskorije vrijeme gotovo. Na terenu Samobor Jas-ka t.j. na repnim tačkama, koje su izložene neprijateljskim prepa-dima, izvršio je Ž.P.O. djelomičnu mobilizaciju, pošto bi bilo štetno da se čeka.

EKONOMSKO STANJE: ovoga Područja svaki dan se sve više pogoršava, jer se rezerve hrane svaki dan sve više i više smanjuju, te se pojavilo pitanje prehrane naše bolnice. U pomanjkanju soli bila je i bolnica prinuđena da jede neko vrijeme neslani kruh. Do sada smo dobili dvije vreće, tako da će biti za prvu silu dok nam stigne sol. Što se hrane tiče za bolnicu izvršili smo nekoliko konfiskacija naših narodnih neprijatelja, te ju podmirili za neko vrijeme, dok se izvrši rekvizicija po N.O.O-ima.

U sporazumu sa N.O.O.-ima izvršit će se rekvizicija veće količine hrane kako bi se moglo pristupiti kazanskoj ishrani operativnih jedinica. Sa naše strane poduzimljemo sve, te im dajemo direktive, kako bi što brže i povoljnije uspjela ta rekvizicija hrane. Po procjeni kotarskih N.O.O. dato nam je na znanje, da će u pogledu žitarica rekvizicija potpuno uspjeti, ali za mast bit će vrlo teško, jer u pogledu svinja je vrlo pasivan kraj. Pitanje soli je vrlo akutno stanje kod našeg naroda, a koje mi u našem djelokrugu ne možemo riješiti. Narod nema soli, a teško se dobiva i sa neoslobođenog teritorija, a koliko dođe, ta je kupljena u švercu uz vrlo visoke cijene. Narod traži propusnice misleći da će negdje nabaviti soli, pošto se izgovaraju da borci koji su kod njih na hrani jedu neslano, te da se tuže na hranu. Drug zamjenik kom. bio je u Štabu XXXIV. Divizije gle-

de soli, te mu je obećano da će u najkraće vrijeme biti prebačena na teritorij Žumberka oko 2.000 kg, ali ta će sol moći podmiriti samo vojničke potrebe, dok za civilno pučanstvo je otvoreno pitanje. Nabavni Centar bi donekle funkcionirao, kad bi na dispoziciji imali potrebne sume novaca za nabavu robe za podmirenje potreba vojničkog karaktera.

EKONOMSKI ODSJEK: Rad ovog odsjeka bio je u prvom periodu nešto podbacio, iz više razloga. Uslijed nepovoljnog vremena, nestašica pojedinih stvari kao na pr. soli i nemogućnost nabavke tih stvari na našem terenu, te je dovelo taj odsjek u vrlo nezgodan položaj u pogledu udovoljenja raznim zahtjevima. Ekonomsko stanje uvjetuje i sam rad ekonomskog odsjeka. Prikupljanje hrane i ostaloga, što je potrebno za našu vojsku vrši se unutar same komande, najviše iz konfiskacija od narodnih neprijatelja. Rekviziciji se još ne pristuplja, ali će se pristupiti u najkraće vrijeme po N.O.O-ima. Dosada jedino vrelo prihoda su ove komande kazne, za one koji idu na neoslobođeni teritorij bez propusnica, ali i to vrelo je u opadanju pošto je osnovana radnička četa. Drugovi ovog odsjeka zadovoljavaju i imadu sve uslove za daljni razvitak.

POLITIČKI ODSJEK: U ovom odsjeku nije se ništa zadnje vrijeme radilo, pošto sam bio službeno odsutan, ali po svome dolasku svojski sam prionio radu, kako bi moju odsutnost popravio. Vršim se reorganizacija i popuna polit, odsjeka, te sam postavio polit, instruktora, koji imade izgleda, da će na toj dužnosti odgovarati. Politički sastanci se održavaju svakog dana po partizanskim stražama, te je primjećeno da se političko stanje kod drugova svakim danom popravlja. Pošto se u našim partizanskim stražama nalazi dosta slab bi kvalitet, pa je rad dosta otežčan, pa se zbog toga i sporije napreduje. Među njima nalazi se izvjestan broj dobrih i svjesnih drugova, koji su nam dodijeljeni iz operativnih jedinica kao ranjeni, koji nam služe kao dobri politički saradnici među drugovima.

TEHNIČKI ODSJEK: Rad ovoga odsjeka zadovoljava u granicama mogućnosti. Ima također i po koji puta i zastoja, ali taj je uslijed pomanjkanja materijala. On je ovisan o mogućnosti nabave materijala. Mehanička radiona radi najbolje i završava na vrijeme, i ako imade premali broj stručnog osoblja. Postolarska radionica u ovom razdoblju radila je u glavnom na krpariji, jer nema materijala, ali ovih dana ponovo je nešto prispjelo, te će se započeti sa izradom novih cipela. Krojačka radiona također obavlja samo opravke odijela, jer nemamo nimalo materijala, te tako naši borci nemaju

svi niti partizanke. Zadnje vrijeme zadaje nam mnogo poteškoća kod ozdravljenja drugova koji su u bolnici, pošto ih nemamo u što obući i uputiti u svoje borbene jedinice. Javili smo Omladinskoj Brigadi i Z.P. Odredu da nam u toj stvari pomognu, ali nemaju niti oni ništa suvišnog odijela, te vas molimo da vi u granicama mogućnosti nam pomognete kako bi drugovi na vrijeme bili upućeni u svoje jedinice. Sve ostale radionice nastavljaju svoj rad u dosadašnjem opsegu.

VOJNO SUDSKI: Njegov rad se svaki dan poboljšava, po primljenim direktivama od druga Duke¹ iz G.O.C.-a, te se rad odvija pravilnim putem.

ZDRAVSTVENI ODSJEK: Taj odsjek prema svojoj svrsi ne zadovoljava, kojemu je šef. Dr. Kraus.² Ako premda je drug Doktor stari partizan primjećuje se mnogo nepravilnosti i grešaka i posjeduje jednu stanovitu dozu indolencije. Također je bio pozvat i na odgovornost ovoj Komandi gdje su mu bile prikazane njegove greške, te je primio kritiku i izjavio da će se popraviti. S obzirom na naš veliki broj ranjenika u Bolnici i ambulantno-oporavilištu t.j. ranjenika i bolesnika na broju oko 217 a od tih su 70 nepokretni, te se primjećuje da uz taj broj ranjenika i bolesnika imademo premali broj liječnika. Upravnik bolnice je drug Dr. Konforti,³ koji je već poodmako u godinama, te je jedini liječnik u bolnici, koji je vrlo marljiv i sposoban, ali na svoje visoke godine ne može na sve dospjeti. Drug Dr. Ramšak⁴ leži bolestan od tifusa. Dr. Kraus je šef zdravstvenog odsjeka, te imade preko sebe ambulantu i oporavilište.

VOJNE KOMANDE: Njihov rad se poboljšava, ali ne zadovoljavaju u potpunosti, pošto se prepolagano razvijaju, teško se osamostaljuju, te još nisu oživjeli u svoj djelokrug rada. Osobito se primjećuje manjak na političkom polju, ali uglavnom u njima je usađena požrtvovnost i nastojanje da sve te poteškoće savladaju. Pomoćnik Komande Samobor-Jaska bio je kritikovan, te se primjećuje da je kritika koristila, te se vidno popravlja, još uvijek se bavimo s mišlju da ga smijenimo s obzirom na njegovu starost.

PARTIZANSKE STRAŽE: Partizanske straže svakim danom napreduju kako u političkom tako i u vojničkom pogledu. Postavili

¹ Vasić

² Otto

³ Josip

⁴ Milan

smo uz vojničkog instruktora i političkog, tako da se uklanjaju svi dosadašnji nedostaci. Veliki nedostatak je taj što su skloni piću pošto ovaj kraj obiluje dosta sa vinom, poduzete su sve mjere predostrožnosti, da se ograniči uživanje alkohola. Zdrave i sposobne drugove prebacujemo u operativne jedinice.

DJELATNOST MASOVNIH ORGANIZACIJA: Dosada nije bila potpuna saradnja sa masovnim organizacijama, ali baš na to u zadnje vrijeme posvetilo se mnogo pažnje, da bude suradnja između vojske i tih organizacija što tijesnija i bolja, te rezultat toga je taj, daje olakšan rad polit, odsjeku. Nastoji se svojski da se to zbliženje između vojske i masovnih organizacija sprovede na što solidnijoj bazi, pa se u tu svrhu priređuju mitingi i zborovi, koji su uvijek dobro posjećeni i to naročito od omladine na kojima su zastupani članovi ove Komande Područja.

NARODNO OSLOBODILAČKI ODBORI: nisu na ovoj visini, za koju su postavljeni. Većina stvari riješava se na papiru, a praktički vrlo slabo. Mi sa svoje strane, kao i preko Kotarskih N.O.O. dajemo direktive i stalno ih upućujemo i posjećujemo, tako da dobiju duh samostalnosti, te se primjećuje da se znatno popravlja. Pod utiskom razvoja svjetske i unutarne situacije mnogi odbornici su postali vrlo aktivni u svom radu, dočim mnogi su se uvukli samo zato, da se riješe vojničke obaveze, i bavimo se tim da sve takove u sporazumu sa Kotarskim N.O.O. smijenimo, te da ih mobiliziramo.

POLITIČKO — PROSVJETNI RAD: u ovoj Komandi je još u začetku, postoje neki tamburaški zborovi, koji nastupaju na masovnim zborovima. Posvećuje se također pažnja nepismenosti, koja je u opadanju. Veliku senzaciju pobudilo je na jednom mitingu i zboru u Keserima opć. Radavić električno svijetlo, koje se dobiva pomoću jednog motora na vodeni pogon, kojeg je instalirala naša mehanička radiona, te je izvedena elektrifikacija cijelog sela Kesera, kojeg je ovdašnje stanovništvo primilo sa velikim oduševljenjem. Posjet tom mitingu izvršili su što više sela iz Slovenije, te izražavali svoje divljenje.

Smrt Fašizmu — Sloboda Narodu!

Pomoćnik:	Komandant: SI.odsutan.
Sladković Matija [v. r.]	M. P.® u zamjenu zamj. Komandanta:
	Mladen Bastajić [v. r.]

Original, strojopis -----

Sign., AVII, Fond NOB, k. 1780, f. 3, dok. br. 15 (1-2).

⁵ Okrugli pečat: Komanda vojnog područja Žumberak
(u sredini zvijezda petokraka)

1944, veljača 29.

Okružnica Povjerenstva CK KPH za sjevernu Hrvatsku svim partijskim organizacijama u sjevernoj Hrvatskoj o zadacima u vezi aktualne političke situacije

POVJERENSTVO CK KPH
za sjevernu Hrvatsku
29. II. 1944.

Svim partijskim organizacijama
sjeverne Hrvatske

Dragi drugovi!

Kod prenošenja onih pitanja koja smo raspravili na partijskom savjetovanju za sjevernu Hrvatsku¹ na cjelokupno naše članstvo opazilo se, da na nekim mjestima nisu naši drugovi uočili one osnovne zadatke, koji treba u prvom redu da se pretresu na svim našim komitetima i na svim našim čelijama. Zbog toga skrećemo vam u ovom pismu pažnju na neka pitanja, koja su se raspravljala u prvoj tački dnevnog reda savjetovanja i koja treba da se naročito pretresu u našim partijskim organizacijama.

1./ Na međunarodnom polju mi smo postigli krupne uspjehe u borbi za raskrinkavanje jugoslavenske vlade, kralja Petra i Draže Mihailovića. Danas možemo kazati da zapadni saveznici podržavaju jedino s nama vojničke veze i priznaju Narodno-oslobodilačku Vojšku, kao jedinu vojničku snagu u Jugoslaviji, koja se bori protiv fašističkih okupatora. Pomoć saveznika našoj Vojsci u zadnjih nekoliko tjedana znatno se pojačala. Stvarno priznanje naše borbe od strane zapadnih saveznika veliki je naš uspjeh, koji je postignut ne samo u borbi protiv »Jugoslavenske vlade« i kralja nego i u borbi protiv međunarodne reakcije. Tu krupnu pobjedu mi na terenu dovoljno ne iskorišćujemo. Priznanje, koje nam danas odaje sva svjetska javnost i službeni saveznički krugovi treba da nam posluži kao jako oružje, da potpuno od naroda izoliramo kralja, »jugoslavensku vladu« i reakcionarnu kliku oko Mačeka. Mi treba da **zatalasamo**

¹ Opširnije o tome vidi: Dok. br. 86.

mase u borbu i za formalno priznanje naše vlade — Nacionalnog komiteta, ukazujući narodu, da uz nas stoji Sovjetski Savez, koji je odbio da s »jugoslavenskom vladom« sklopi pakt po uzorku pakta SSSR-Čehoslovačka, da uz nas stoje i narodi Engleske i Amerike da našu borbu priznaju i službeni saveznički krugovi.

Našu borbu za formalno priznanje Nacionalnog Komiteta otežava **svaki nepravilni, sektaški stav prema zapadnim saveznicima**. Mi moramo da to otklonimo svagdje, a naročito u našoj štampi.

2./ Kod popularizacije odluka II. zasjedanja AVNOJ-a naše partijske organizacije propustile su sasvim, da pokažu naročito hrvatskom narodu, kako su te odluke ozakonjenje onih shvaćanja i onih odluka, koje su donesene na II. zasjedanju ZAVNOH-a u Plaškom, Oslobođilne fronte u Sloveniji i t.d. Mi moramo pod popularizacijom II. zasjedanja AVNOJ-a **popularizirati i odluke II. zasjedanja ZAVNOH-a** i pokazati kako su narodi Hrvatske preko **ZAVNOH-a** već u Plaškom iznijeli svoj stav i na buduće uređenje države, koje je kasnije odlukama AVNOJ-a postalo zakonom.

Popularizacija odluka AVNOJ-a, borba za izgradnju nove države — nove federativne Jugoslavije, onaj je zadatak, koji treba da prožme sve naše partijske organizacije, da ih pokrene na još jači rad, na nove napore, da im dade novog poleta u okupljanju svega naroda našeg terena u jedinstveni Narodno-oslobodilački front, oko privremene vlade, oko AVNOJ-a i ZAVNOH-a, oko druga TITE, vođe naroda Jugoslavije.

3./ Borba za proširenje i učvršćenje Narodno-oslobodilačkog Pokreta, borba za izgradnju nove države, slobodne Hrvatske u slobodnoj demokratskoj Jugoslaviji **nerazdvojno je povezana s borbom za potpuno izolaciju izdajničke Mačekove klike, kralja, monarhije i »jugoslavenske vlade«**. Tu stvar naše partijske organizacije u sjevernoj Hrvatskoj nisu shvatile i u odnosu prema reakcionarnoj klici oko Mačeka, prema uticaju »jugoslavenske vlade« i kralja nisu ovladale partijskom linijom. U radu partijskih organizacija bilo je kolebljivosti, pomirljivosti u odnosu prema Mačeku i njegovoj klici, a s druge strane sektaštva prema poštenim pristalicama b. HSS-a. U srpskim krajevima naše partijske organizacije podcjenjivale su opasnost od uticaja kralja i »jugoslavenske vlade«. Danas se Maček potpuno opredijelio i to na stranu narodnih neprijatelja, na stranu onih, koji žele povratak na staro. Pukovnik Babić² emisar Mačeka i njegove klike pod pokroviteljstvom svojih saveznika iz ustaških re-

² O misiji Ivana Babica vidi: Lj. Boban, **Iz britanske politike prema Hrvatskoj seljačkoj stranci potkraj 1943. i početkom 1944. godine** («Zbornik Zavoda za povijesne znanosti Istraživačkog centra JAZU», vol. 10, Zagreb 1980); F. Jelić-Butić, **Hrvatska seljačka stranka**, Globus, Zagreb 1983, str. 248-260.

dova, odletio je u Italiju, da bi ih povezao s jugoslavenskom vladom, kraljem i međunarodnom reakcijom i osigurao zajedničko istupanje svih reakcionara i narodnih izdajnika u borbi protiv NOV i slobodne Hrvatske u novoj Jugoslaviji. U zemlji Maček i njegova klika stvaraju uporišta u domobranstvu, surađuju i sa ustašama, pregovaraju s Dražom i njegovom komandom, da u momentu slo- ma okupatora uz pomoć domobranstva i ustaških jedinica pomog- nu dolazak na vlast kralju i reakciji i time osiguraju svoje privilegi- rane položaje. Maček i njegova klika nastoji naročito na našem terenu da stvori što širu mrežu svojih agenata i da pojača svoj rad na slabljenju NOP, na slabljenju mobilizacije i da ojača mobilizaci- ju u neprijateljsku vojsku.

Agenti Mačekove klike uvlače se danas u NOP, daju izjave, izjaš- njavaju se sa pristalicama IO HSS-a, ulaze u NOO-e i nastoje iznut- ra slabiti i razbijati jedinstvenu NOF. Ti špekulanti i smutljivci na- stoje u NOP da stvaraju pozicije za propalu stvar klike oko Mačeka i njezinih sljedbenika.

U borbi za potpuno izolaciju Mačeka i njegove klike mi u odlu- kama AVNOJ-a imamo moćno oružje, naročito treba u tome da pra- vilno koristimo federativno uređenje Jugoslavije i **republikanski ob- lik vladavine kao agitacionu parolu**. Nasuprot ostvarenju davnog sna hrvatskog naroda, čiji su temelji uzidani odlukom II. zasjeda- nja AVNOJ-a, narodu treba objasniti što bi bilo s Hrvatskom i hrvatskim narodom, da je pošao putem »taktike čekanja«, koju je propovijedao Maček što bi bilo s Hrvatskom, da danas slijedi Mače- ka na njegovom putu paktiranja s kraljem Petrom, ustašama i s re- akcijom u borbi protiv težnje našeg naroda.

Mi moramo pojačati borbu za potpuno izolaciju Mačeka i njego- ve klike u hrvatskom narodu. Kod toga moramo se čuvati sektaš- tva. Mi treba da učinimo sve, da olakšamo svim poštenim pristaša- ma b. HSS-a da uđu u JNOF, ali s druge strane mi moramo odlučno raskrinkavati sve one koji još danas »čekaju«. Smutljivce i špekula- ne koji bi unutar NOP htjeli da grade pozicije za Mačeka i njegovu izdajničku rabotu treba pred narodom nesmiljeno raskrinkavati i juriti ih iz jedinstvenih redova NOF.

Potcjenjujući uticaj kralja i jugoslavenske vlade u srpskim kra- jevima našeg terena mnoge naše partijske organizacije ograničava- le su se na nekonkretno raskrinkavanje kralja, monarhije i »jugos- lavenske vlade«. Nije čudo da su Srbi na taj način odluke II. zasje- danja AVNOJ-a primili na nekim mjestima dosta hladno. Sve naše partijske organizacije treba da shvate, da u srpskim krajevima tre- ba što **konkretnije i neumorno** raskrinkavati izdajničku protuna- rodnu ulogu kralja i monarhije.

4./ Partijsko savjetovanje pokazalo je da u borbi za bratstvo i jedinstvo naših naroda neke naše partijske organizacije iskrivljuju partijsku liniju. U zagrebačkoj oblasti nije se pravilno odnosilo i prilazilo Srbima. Ponegdje se dozvolilo, da u odnosu prema Srbima izbije hrvatski šovinizam. I prema srpskom šovinizmu, koje se također zapazilo na našem terenu nije povedena pravilna borba. Neki su drugovi zaboravili da je uz ostalo potrebno srpskom narodu prikazati i to, kako je jedino Narodno-oslobodilački pokret nastavak slavnih tradicija srpske prošlosti. Nepravilan stav imala je većina naših partijskih organizacija prema nacionalnim manjinama: Česi-
ma, Slovacima, Mađarima, Nijemcima i t.d. Potcenjivale su se velike snage, koje se u njima kriju i koje također moramo mobilizirati u borbu za novu slobodnu Jugoslaviju, a ne da ih ostavljamo neprijatelju da ih on iskorišćava.

Partijsko je savjetovanje pokazalo da još uvijek kod nekih naših partijskih organizacija, a naročito kod naših NOO-a i vojno pozadinskih vlasti ima **pomirljivosti** prema neprijatelju. Naša narodna vlast pomirljivo se odnosi prema ostacima okupatorskog i ustaškog aparata, pomirljivo se odnose naši drugovi prema radu špekulanata i smutljivica u NOO-ima, dozvoljava se masovno odlaženje u uporišta, nebudnost vlada prema neprijateljskim agentima i t.d. Naše partijske organizacije treba da poduzmu sve, da se takovom stanju što prije učini kraj.

Na savjetovanju se pokazalo, da se u mnogim našim okruzima nije **pravilno prišlo mobilizaciji**. Od pogrešaka spomenut ćemo samo neke: prepuštanje mobilizacije skoro isključivo operativnim vojnim jedinicama u Slavoniji, mobilizacija u okrugu Čazmi, gdje se pred narod u stvari došlo s parolom ili u našu vojsku, ili u neprijateljsku. Razašiljanje hiljade poziva u kotaru Ludbreg, Daruvar i drugdje, bez neke naročite političke pripreme itd.

Mobilizacija u NOV nije samo rezultat jedne kratkotrajne kampanje, nego posljedica našeg cjelokupnog rada, koji se danas sastoji od neumorne i pravilne popularizacije odluka AVNOJ-a, od konkretnog raskrinkavanja kralja, monarhije, »jugoslavenske vlade« i izdajničke uloge Mačeka i njegove reakcionarne klike, od rada na jačanju i učvršćenju naših NOO-a, naših vojnih pozadinskih vlasti itd. Takovim pravilnim radom možemo da osiguramo stalan priliv u NOV, što naravno ne isključuje da na pojedinim terenima mi organiziramo i posebne kampanje za mobilizaciju ili da tamo gdje za to postoje uslovi sprovedemo i dobro pripremljenu mobilizaciju.

5./ Borbu za slobodnu Hrvatsku u novoj federativnoj Jugoslaviji, borbu za pravu narodnu državu, čije temelje mi već danas postavljamo, vodimo danas ne samo na vojničkom i političkom polju.

Pred nama stoje i zadaci **proširenje naše narodne vlasti, naših NOO-a i razvijanje i usavršenje djelatnosti** NOO-a na svim područjima. **Pred** našom narodnom vlasti stoje veliki zadaci na području gospodarskih, prosvjetnih, zdravstvenih, socijalnih itd. pitanja. Rješavanje tih pitanja od ogromne je danas važnosti i ona se, **naročito gospodarska pitanja**, pojavljuju se kao prvorazredni politički problem. Kao važno sredstvo u politici Narodno-oslobodilačkog pokreta.

Mi treba da poradimo na tome, da naši NOO-i razvijaju najživlju djelatnost na svim tim sektorima, a naročito na gospodarskom. Treba pratiti rad NOO-a na svim područjima, proučavati i sprovesti u djelo sve upute koje NOO-i dobivaju od naše vlade i ZAVNOH-a. Mi moramo da ispunimo one riječi iz Naprijed br. 35-36, gdje se u članku: »Drugo zasjedanje AVNOJ-a i naše zadaće« kaže: »Prožeti svu politiku i djelatnost NOO-a duhom bratstva i jedinstva i duhom istinsko-narodne politike na privrednom, političkom, zdravstvenom, prosvjetnom i drugim područjima«. Na našem oslobođenom području imamo veliki broj radnika i radničkih porodica, (npr. radnici u zagorskim rudnicima itd.) od kojih mnogi žive u vrlo teškom položaju. Naše partijske organizacije treba da tim radnicima i njihovom položaju posvete punu pažnju.

Da bi te zadatke mogli izvršiti, moraju se naši partijci upoznati sa gospodarskim problemima, sa problemima socijalnim, prosvjetnim, zdravstvenim itd. a ne da sve te stvari prepuštaju isključivo raznim »stručnjacima«. Komunisti moraju i u rješavanju tih pitanja da budu na čelu svog naroda. »... Komunisti treba da budu ne samo heroji borbe, već i pioniri i heroji rada«. (Naprijed br. 38-39 u članku: »Važnost gospodarskih pitanja u Narodno-oslobodilačkoj borbi«),

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Drugarski pozdrav
Savo' [v. r.]

Original, strojopis

Sign., A CK SKJ, Beograd, Fond Hrvatska 11/123.

.³ Zlatić, rukovodilac Povjerenstva CK KPH za sjevernu Hrvatsku.

1944, veljača 29.
Desinić

***Izveštaj Općinskoga NOO Desinić Okružnome komitetu KPH Krapina
o slanju pšenice i kukuruza***

OPĆINSKI NARODNO OSLOBODILAČKI ODBOR - D E S I N I Ć

Broj: 54/1944.

Desinić, dne 29. II.1944.

Drugarskom
Okružnom Komitetu
Krapina

Dragi drugovi!

Prema usmenom nalogu druga Željka Ljubića¹ šaljemo Vam 50 kg pšenice i 200 kg kukuruza.

Molimo da nam povratite 4 vreće, jer nisu naše. Ujedno nam potvrdite primitak žita.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

PodPredsjednik:
Kajalik Željko [v. r.]

M. P.²

Tajnik:
Ivo Ban [v.r.]

Original, strojopis

Sign., AIHRPH, KP-83/3235.

1944, veljača

***Izveštaj Kotarskoga komiteta KPH Žumberak Okružnome komitetu
KPH Pokuplje o političkoj situaciji na terenu i organizacijskom stanju Partije***

¹ Clan KK KPH Pregrada.

² Okrugli pečat: Općinski NOO Desinec
(u sredini petokraka zvijezda)

KOTARSKI K.K.P.H.
ŽUMBERAK

DRUGAR. OKRUŽNOM KOMITETU K.P.H.
POKUPLJE

Dragi drugovi!

Održali smo sjednicu našeg komiteta bez prisutnosti kojeg člana O.K. zatim Vas izvještavamo o stanju našega kotara.

Polit, situacija u Radatoviću: Iz podnešenih izvještaja vidimo da se je situacija izmjenila malo u koliko je negdje lošija, a negdje je i bolja. Obično neraspoloženje dolazi još od toga što je drug Pavič¹ član Okružnog N.O.O. kod pojedinih ostavio dobar utisak od svoje strane, dočim je omalovažavao drugove iz općinskih N.O.O. govoreći da isti ne vode računa o njima, da ne traže razne potrepštine, koje bi mogli dobiti. Mi znademo da naša vojska danas nema ono što bi im bilo od preke nužde i da mi nismo u stanju da narodu dade-mo sve ono što bi njima danas trebalo, te da u isto vreme ni drugo-**vi** nisu krivi za sve to. Izgleda da drug Pavić hoće da sebe populari-zira, a u isto vrijeme da oblati drugove.

Drugo, što komanda mjesta izvela neke pretrese u selu Lešće ra-di neke robe koju je u vrijeme kapitulacije prisvojena od strane po-jedinaca. Mi smo pristupili isto ka tome da se stvar ispita o sumlji-vim, pa izgleda da su u sumljive ubrojeni i drugovi čl. K.P. Još nismo na čisto sa svim.

U Sošicama nema naročitih izmjena, jedno što narod pita zašto su šverceri u raznim komisijama, kako je to opet postavito, i ako smo mi već takovu komisiju prije raspustili. Mi ćemo tu komisiju opet raspustiti i poslati je u vojsku, a pozvati drugove na odgovor-nost koji su iste predložili.

Na Oštrcu se stanje izmjenjuje s obzirom na to što dolaze poje-dinci iz neprijateljske vojske, te govore u korist našu.

U Vivodini također dolaze pojedinci iz neprijateljske vojske, i od njih se nekoji javljaju u naše redove. Većina naroda voli našu borbu, ali samo otvoreno nitko nesmije istupati i raditi, jer ih je strah od ustaša koji skoro svaku noć prokrstare kroz čitavu Vivodi-nu. Rad pete kolone primjećuje se na Prekrižju koji su direktno po-vezani sa Krašićem. Mi smo poduzeli potrebne mjere da bi im ušli u trag.

¹ Duka

U Kalju nema naročitih izmjena, dok se samo može primjetiti malo rovarenje od strane petokolonaša baš u vrijeme kad se sprovodi kakova kampanja. Izvor tog rovarenja potiče iz Tomaševaca. Raspoloženje naroda je povoljno, jedno što se nailazi na poteškoće zbog soli, ali to je slučaj u čitavom kotaru.

U Krašiću je bila nedavno neprijateljska vojska koja je opljačkala mnogo blaga, masti, mesa, i raznih drugih kućnih stvari. Prilikom toga ispada naša se je vojska pod pritiskom neprijateljske avijacije morala povući, tako da je banda upala u pojedina sela. Kod većine koji su tvrdili da se njima neće ništa dogoditi, da ne treba nitko ništa spremati, ali baš iste je zadesio taj slučaj t.j. da su ih opljačkali. Većina naroda vidi, da neprijatelj više ne pita tko je tko, već samo da idu za pljačkom. Isto su bili pohapsili i Stepince od kojih su također sve opljačkali, ali su ih i pustili. Vidi se sada ipak veća mržnja prema neprijatelju, nego što je prije bio slučaj, ali razumije se da rad pete kolone nije ni u to vrijeme mirovao govoreći da je to sve krivnja partizana, što su oni tako prošli. Dakle jedan veći dio naroda se slaže sa našom borbom, samo što uvijek vlada ona hladnoća i strah. Tek što se rad pokrene malo, zatim banda upadne i opet demoralise narod. Uočili smo te reakcionare onog pokvarenog dijela koji se okuplja oko Mačeka, i došli smo im u trag. Upozorili smo drugove na veću budnost, da bi lakše mogli tu mrežu pohapsiti i raskrinkati pred narodom. Sada baš iza ovog prodora posvetiti ćemo što više pažnje na kretanje tih pojedinaca koji su nam sumnjivi, te da vidimo njihovo djelovanje iza ovog neprijateljskog prepada.

U Draganiću nemamo tačnog pregleda s obzirom na to što je načičkan s neprijateljskom vojskom, te nam se onemogućuje kretanje po terenu. Znamo ukoliko smo obavješteni da se i kod njih pljačka nastavlja kako je to već slučaj bio i prije. Narod je nezadovoljan sa sadašnjim stanjem.

Organizaciono pitanje Partije: Okružna konferencija partije pomogla je drugovima snalaziti se na terenu t.j. mnogo pitanja je razjašnjeno drugovima s kojim do sada nisu bili na čistu. Mi smo na našoj sjednici podvukli sve nedostatke o pojedincima i pozvali na odgovornost druga Furjanića² koji snosi svu odgovornost za slučaj u Vivodini.³

Drug je priznao da on kao član Komiteta mora imati više odgovornosti pred Partijom za sve ono što se dogodi na onom terenu, gdje se on nalazi. Isto kaže, da je on rekao da se povuku drugovi iz

² Ivan

³ Vidi: AIHRPH, KP — 169/348 i KP — 175/902.

istoga sela gdje se je i desila ta tragedija, dočim su oni odgovorili da neće i da nije potrebno. Mi smo ga upozorili, da ako bi se u buduće slično dogodilo zbog nedovoljne budnosti, da će pred Partijom biti najstrože pozvan na odgovornost, iza čega bi i posljedice bile velike.

Sve mlađe partijske organizacije iako neizgrađene, ali pokazuju više volje za rad i više odgovornosti nego što je to slučaj kod starijih organizacija. Da bi se rad partijske organizacije pokrenuo u Radotoviću, mi smo izmijenili sekretara općinskog Komiteta i postavili druga Vladića.⁴ Isto smo pozvali na odgovornost drugove, koji su išli u intervenciju za pojedine hapšenjake. Drugovi su se pokajali, govoreći da oni nisu ništa govorili što bi okrivljenim olakšalo položaj, već samo na poziv naroda, da idu s njima nisu hteli odustati. Janka Kovačevića iz Grabra člana KP isključujemo iz Partije i po kazni ga šaljemo u vojsku tamo, gdje [će] biti najteže, jer je isti otkrivao tajne Partije i pričao zaključke Partijske sjednice pojedinim svojim prijateljima. Šaljemo Vam socijalni i nacionalni sastav gdje ćete vidjeti brojno stanje, kako su i gdje pojedini zaduženi. Na našoj konferenciji koja će se uskoro održati pretresti ćemo i upoznati Vas konkretnije.

Vanpartijske organizacije: Broj omladinskih organizacija svaki dan raste, i raspoloženje kod njih je povoljno. SKOJ kao najbližu partijsku organizaciju brojčano smo povisili, a istovremeno više posvetili pažnje na političkom izdizanju.

Narodno Oslobođilački Odbori su prilično aktivni, a naročitih izmjena kod njih nema.

AFŽ-e: Kako su neke drugarice čule da neće postojati posebna organizacija žena, da će ta organizacija biti raspuštena, te zbog toga su se pitale jer im nije bilo jasno. Drugarice su se bile momentalno razočarale, misleći da su one imale pravo samo dok se od njih traži za potrebe borbe. Mi smo im stvar objasnili.

Brojno stanje svih organizacija dobiti ćete u nacionalnom i socijalnom sastavu.

Dragi drugovi!

S obzirom na to što Vam je poznato dosadašnje stanje u našem kotaru, ne iznosimo staro, već samo one promjene koje su se zbile u zadnje vrijeme t.j. od prošlog sastanka.

Mobilizacija: Zaključili smo da se svi sposobni od 17 godina do 45 godina pozovu u vojsku, a koji su tako teškog stanja kod kuće, da se ostave na stražama u pozadini vojnim i civilnim vlastima. Mobi-

⁴ Janko

lizacija će obuhvatiti čitavi kotar, samo što ćemo u prvome redu u Krašiću mobilisati omladince. S kampanjom smo počeli u sporazumu sa vojnim jedinicama na teritoriji našega kotara.

Prehrana vojske: S obzirom na to što se vojska treba hraniti **na** kazanu, kako bi imala bolji red i da bi kod naroda bilo uglednije mi nastavljamo momentalno sa kampanjom zbiranja hrane.

Održali smo zborove po svim općinama, kao i sastanke sa svim jedinicama povodom proslave 26-godišnjice Crvene Armije. Uspjeh je bio povoljan i ako usljed vremenskih prilika nismo mogli sprovesti najbolju kampanju. Narod koji je prisustvovao na zborovima sa oduševljenjem je pratio govornike, koji su podvukli značaj Crvene Armije baš u ono vrijeme kad je osnovana, zatim danas kad se nalazi u domovinskom ratu, gdje igra i te kako važnu ulogu za čitavo čovječanstvo a naročito za slavenski narod. Mnogo ih je interesirao referat povodom te svečanosti. U oči toga dana palili smo kresove. Parole nismo izpisali kako smo već naveli, da smo kasno počeli sa kampanjom.

Šaljemo Vam uputnike o kadrovima, ali s obzirom nato što Vam su isti hitni, te zbog toga nemožemo čekati dok pojedini drugovi ne ispune svoje, ali to će biti 2-3 komada, koje ćemo Vam naknadno poslati.

Mi smo Vam negdje pred 20 dana poslali obračun o primljenoj svoti u novcu za članarinu i za prilog, pa ste nas obavjestili, da Vi to niste od nas primili. Sada nemamo tačnog pregleda koliko je toga bilo, ali u glavnom da su isti novci nešto utrošeni u potrebe našeg Komiteta i potrebe političkih radnika, te za razni materijal koji smo dali za Agit-prop OK. Dalji prilog i članarine koju ćemo dobiti, smatramo da bi bilo potrebno uložiti u kakovu robu, koje je potrebna za naše aktiviste. Svi aktivniji članovi naših organizacija padaju nama na teret, jer su isti u nemogućnosti da se sami snabdjevaju u obući i odjeći.

Drugarica Draga Badovinac koja je na Vašoj sjedinici bila određena na teren u Pisarovinu. Ista je za sada bolesna. Da bi Vas upoznali o pojedinostima i njezinim dužnostima ako Vam do sada nisu bile jasne, drugarica je član kotarskog N.O. Odbora, a ujedno je u užem odboru. Isto je popularna kod naroda i kod žena i kao takova može na našem kotaru da najviše uspije. Molimo Vas da bi nas obavjestili da li ste bili upoznati o pojedinostima i da li će biti zgodno da kao takova ostane u našem kotaru.

Kako ste nam govorili da popišemo koliko bi nam bilo od najveće potrebe obuće i odjeće. Da ne nabrajamo, vi ako imate i ako možete nam što poslati, Vi nam to učinite, to bi bilo u obući, vešu i za drugarice par šosova, ili bilo kakovoga platna ili štofa.

Usled vremenskih prilika, a i našenemarnosti nismo Vam poslali ovaj materijal. Donosioci pošte jesu naši kuriri, i isti su kandidati K.P.

Poginulih čl. K.P. 6.
kand. K.P. 10.

U našoj vojski čl. K.P. 2.
" " kand. K.P. 3.

Sastanak našega komiteta bit će 2. III. 1944.

Smrt fašizmu — Sloboda narodu!

Drug. kom. pozdrav
Dušan⁵ [v.r.]

Original, strojopis
Sign., AIHRPH, KP-169/375.

114

1944, veljača (kraj)

Izveštaj Pokrajinskoga komiteta SKOJ-a za Hrvatsku Centralnome komitetu SKOJ-a o radu omladinske organizacije u sjevernoj Hrvatskoj

POKRAJINSKI KOMITET SKOJ-a
ZA HRVATSKU

Koncem februara 1944.¹

II. 1944.

CENTRALNOM KOMITETU SKOJ-a

Dragi drugovi!

Šaljemo vanm naš izvještaj u kojem ćemo dati opći prikaz rada i stanja naših organizacija od zadnjeg izvještaja. U izvještaju se nećemo osvrutati tako detaljno na svaki okrug kao što je to bilo u zadnjem izvještaju već ćemo to učiniti u slijedećem izvještaju. Zbog toga što naš komitet nije imao do sada stvaran pregled stanja kako u Dalmaciji tako i Istri to ćemo za ove oblasti priložiti posebne izvještaje uz ovaj izvještaj.

⁵ Radanović

¹ Dopisano rukom.

Povoljno raspoloženje omladine u Hrvatskoj prema NOB i dalje se još u pojačanoj mjeri razvija na čitavom našem teritoriju a naročito na zagrebačkoj oblasti kao i čitavom teritoriju Hrvatske preko Save. To povoljno raspoloženje omladine odrazilo se naročito u njejoj mobilizaciji za našu vojsku kao i proširenju naših organizacija na nizu teritorija u kojima mi do sada nismo imali naših organizacija /Zagrebačka oblast i dijelovi Slavonske oblasti/.

Na teritoriju zagrebačke oblasti naročito čazmanski, djelomično zagrebački, krapinski i dijelom bjelovarski okrug omladina masovno odlazi u Narodno-oslobodilačku vojsku. Na kotaru Dugo Selo /zagrebački okrug/ odazvala su se dobrovoljno u partizane sva godišta od 1913. do 1925. godine, tako da ih je otišlo preko 600 u partizane. U ovoj oblasti do pred 3-4 mjeseca mobilizacija je uspjevala prilično masovno na čazmanskom okrugu. Danas međutim stanje se znatno popravilo jer odlazak omladine u partizane zahvatio je većinu ove oblasti. U ovoj oblasti možemo da kažemo da je veliki dio omladine prozreo politiku izdajničke klike oko Mačeka i masovno prilazi Narodno-oslobodilačkom pokretu. Po našoj mobilizaciji koja se danas tamo vrši vidi se da je otpočelo tamo masovno odvajanje naroda i omladine od politike ove izdajničke klike. Iako sam Maček predstavlja u nekim mjestima izvjestan autoritet kod nekog dijela masa jer nije u dovoljnoj mjeri tim masama jasna izdaja Mačeka i klike oko njega. Simpatije za partizane danas su toliko narasle u tim krajevima da omladina pored stupanja u našu vojsku odaziva se masovno u pojedine akcije rušenja pruge, cesta i telefonske linije i vrlo ju je lako aktivizirati u omladinskim udarnim grupama. Kod svih masa pa i onog dijela kojemu još nije jasna izdaja klike oko Mačeka narasle su ogromne simpatije za partizane ne samo povoljnim razvojem vanjsko-političkih događaja već i uslijed toga što su ih partizani u nizu kotareva te oblasti oslobodili terora ustaša i Švaba, prvenstveno mobilizacije i pljačke koju Švabe vrše, a mase omladine u opšte se ne odazivaju u neprijateljsku vojsku. Među vojnim bjeguncima na ovoj oblasti kojih ima na desetine hiljada još u ljeti ove godine iako je veliki dio njih simpatisao partizane nije vladalo raspoloženje za masovno odlazanje u partizane. Danas međutim nastala je ovdje ogromna prekretnica te vojni bjegunci ne samo što u selu izlaze partizanima ususret kao vodiči ili da im se brinu za hranu, već oni i masovno odlaze u partizane kako je to već gore za pojedine okruge navedeno. Na teritoriju Slavonske oblasti mobilizacija omladine u partizane nastavlja se u priličnoj mjeri. Za vrijeme kapitulacije Italije došlo je i u ovim krajevima do velikog revolucionarnog poleta koji se odrazio i u mobilisanju velikog broja omladine. To naročito važi za osječki okrug u kojem smo

mi dotada prilično slabo stajali sa našim organizacijama jer su one bile malobrojne i dosta slabe i ne povezane. Danas međutim i pored uspjeha u mobilizaciji na tom okrugu postignut je uspjeh i u stvaranju i proširenju naših organizacija. U posljednje vrijeme mjeseca oktobra naročito na ovome okrugu kao i brodskom okrugu bila je izvršena ofanziva na te krajeve sa strane tzv. Čerkeza iako su ti okruzi bili skoro potpuno neoslobođeni. Neprijatelj je izvršio masovna strijeljanja i vješanja a također i palenje čitavih sela. Osim toga sa strane ovih izvršena su mnogobrojna silovanja naročito nad djevojkama te su omladinke bile zbog toga u svim tim krajevima prve koje su bježale od kuća. Posljedice ove ofanzive bile su da smo izgubili nekoliko omladinskih rukovodioca iz ovih okruga koji su poginuli, a također da je došlo do prilično velike zastrašenosti masa, tako da se je bio počeo pod pritiskom toga terora jedan dio tih vojnih bjegunaca odazivati u neprijateljsku vojsku. Prolaskom ofanzive stanje se počelo ponovo da popravlja.

U Slavoniji kroz ovo vrijeme nije bilo takvog masovnog prilaska u partizane kao što je to napr. sada u pojedinim djelovima zagrebačke oblasti gdje ustanak zahvaća masovno sav narod ali je kroz to vrijeme mobilisan priličan broj omladine te su stvorene tri nove brigade. Naše organizacije u Slavoniji i pored savjetovanja za zagrebačku i slavonsku oblast nisu uspjele da otklone sektaštvo u radu koje je kod njih bilo i pored toga što je naš uticaj organizacije proširen na dosta velik broj omladine od tog vremena. To se vidi i po tome što u Slavoniji ima oko 20.000 vojnih bjegunaca a da većina od njih nisu obuhvaćeni političkim radom naših organizacija, a niti se odazivaju masovnije u partizane iako bježe od neprijatelja i njegove mobilizacije. Osim sektaštva koje pretstavlja jedan od uzroka za ovakovo stanje ima i drugih razloga, a to je da u Slavoniji još uvijek ima prilično teritorija koji nisu obuhvaćeni radom naših organizacija. A upravo i na tim teritorijama nalazi se i najveći dio vojnih bjegunaca.

Na okrugu Pokuplje najznačajnije je to da omladina u kotaru Velika Gorica masovno odlazi skoro sva u partizane. Ovdje je politika klike oko Mačeka doživila svoj potpuni poraz na ovom kotaru. Na jednom dijelu Pisarovinskog kotara kao i djelovima Samoborskog kotara omladina se također odaziva u partizane, dok u samom Žumberku veći dio omladine je mobilisan. Međutim još uvijek većina omladine na kotaru Jaska kao i dijelu kotaru Pisarovina ne odaziva se masovno u partizane i možemo reći da na ovom terenu nije još razbijena politika klike oko Mačeka a također na nekim mjestima Samoborskog i Jasenjskog² kotara koji su glavna zapreka za pok-

² Riječ je o kotaru Jastrebarsko.

retanje ove omladine. Možemo da kažemo da na kotaru Jaska a dijelom pisarevinskog kotara niti iz daleka nije još razbijen uticaj kli-ke oko Mačeka.

Na starim oslobođenim teritorijama banijskog, karlovačkog, ličkog okruga kao i okruga za Gorski kotar stanje se je na nekim od njih prilično popravilo. Na karlovačkom okrugu uspjelo je našim organizacijama pokrenuti i mobilizirati priličan dio omladine iz karlovačkog kotara a također ostvariti skoro potpuno mobilizaciju omladine u plašćanskom kotaru u kojem je većina omladine još do ovog ljeta bila potpuno četnički nastrojena. Danas međutim u ovom kotaru pored omladinaca starijih koji se odazivaju na pozive partizana, omladinci od 16—18 godina javljaju se dobrovoljno u partizane te su već i formirali jednu omladinsku četvu sa kojom se vrši vojno-politički kurs. U ličkom okrugu naše organizacije su uspjele mobilizirati oko 200 omladinaca na dobrovoljnoj bazi iz otočaćkog i perušićkog kotara. Međutim možemo da kažemo da pored velikih uspjeha u radu naših organizacija u Lici nije njima uspjelo u dovoljnoj mjeri razbiti sam ustaški utjecaj oko Gospića kao i u otočaćkom kotaru. To važi i za Slunjski kotar karlovačkog okruga. Još uvijek na pr. iz otočaćkog kotara događa se prilično masovno bježanje k ustašama u Gospić. Na banijskom okrugu situacija poslije neprijateljske ofanzive na Baniju mnogo se pogoršala, jer ne samo što je došlo do dezertiranja prilično velikog broja partizana iz brigada, već i što je četnička opasnost na Baniji prilično se povećala naročito na kostajničkom i petrinjskom kotaru, gdje ima prilično velik broj dezertera iz naših partizanskih jedinica. Razlog ovakvom stanju na Baniji jeste slab politički rad kako u vojsci tako i pozadini sa strane naših organizacija. Osim toga uvukao se priličan oportunizam čak i kod samog OK SKOJ-a po pitanju četnika i negledanje njihove stvarne opasnosti. U organizacijama je zavladao prilično neborbeni i oportunistički stav sprem samim četnicima. Nijemci su stvorili četničku bazu [u] Sunji i formirali jednu grupu četnika od njih oko 70 i upadaju u sela petrinjskog i koštajničkog kotara. Među njima nalazi se osim četnika dopremljenih iz Bosne i Beograda [i] jedan dio dezertera iz naših partizanskih jedinica. Za popravak stanja na Baniji potreban je ne samo intenzivan i pravilan politički rad naših organizacija već i podizanje borbenosti kod čitave naše skojevske organizacije i uklanjanje oportunizma kod pojedinih naših organizacija kao i samih pojedinih omladinaca u SKOJ-u koji čak šta više unose četničku propagandu a ne vode borbu protiv četnika. Osim toga potrebno je da sa samim okružnim komitetom ove stvari do kraja rasčiste. U okrugu Gorski kotar poslije neprijateljske ofanzive koja je bila ljetos stanje se donekle popravilo, no, me-

đutim dezterstvo na delničkom, vrbovskom i čabarskom kotaru smanjilo se, ali naše organizacije nisu uspjele da prošire svoj politički rad na ove dezterere i da ih se vrati nazad u vojne jedinice, već sa događa da pojedini agenti klike oko Mačeka počimaju održavati sastanke sa ovim deztererima, a sami deztereri već su par puta napucali na naše drugove. Uticaj ustaša na kotaru Vrbovsko prilično je jak što se je vidilo na primjeru Ravne Gore gdje su veliki broj i omladinaca i ostalih bio priključio ustašama u Vrbovskom.

Na svim ovim napred pomenutim oblastima i okruzima razbijen je u ogromnoj većini svaki uticaj ustaša. Međutim on se danas proteže najviše i najjače oko samog Gospića, djelom otočacki kotar zatim nešto oko Vrbovskog i Ogulina i nadalje u jednom manjem dijelu samoborskog i kotara Jaskog /Vivodina, Krašić i Plješivica/. Za vrijeme prošle ofanzive na Žumberak razbio se bataljon formiran od Vivodana te su većina otišli u neprijateljsku vojsku a jedan dio ih je otišao u ustaše. Manje uporište ustaša bila su dosada još u pojedinim selima Zlatarskog kotara zatim nešto oko Bjelovara. No međutim ustaše i njihov rad među omladinom doživili su potpuno krah.

Glavna zapreka danas za uključivanje hrvatske omladine u borbi jeste klika oko Mačeka koja još uvijek uspjeva da u pojedinim mjestima a negdje i kotarevima prilično bremza pokretanje hrvatske omladine. Njihova najjača uporišta još do danas jesu u kotaru Jaska a naročito u Kupincu gdje se u ovom posljednjem čim naše snage ne djeluju u blizini njihovoj počimaju potpuno neprijateljski odnositi prema Narodno-oslobodilačkom pokretu. Donekle uporište svojih ima ova klika u jednom dijelu Pisarovinskog kotara. Zatim na zagrebačkoj oblasti dosta je još jaka njihova uporišta jesu na varaždinskom okrugu, zatim kotar Sv. Ivan Zelina na kojem i pored masovnog raspoloženja omladine ovog kotara prema partizanima i njihovog dosta masovnog učestvovanja u diverzionim akcijama, ovoj kliki uspjeva da ih odvraća da ne idu u partizane i to uglavnom svojim parolama čekanja i zastrašivanja sa terorom ustaša i okupatorima koji bi tobož poslije njihovog odlaska u partizane uslijedio. U Slavoniji ova klika prilično bremza uvlačenje hrvatske omladine u borbu naročito na Zupanjskom kotaru zatim jednom dijelu Valpovačkog kotara, zatim na dijelu broskog kotara. U požeškom kotaru ustaški uticaj seje znatno smanjio ali uticaj ove klike još je prilično jak, a rad naših organizacija u velikom dijelu ovog kotara jeste skoro nikakav. Ovdje je priličan broj bivših ustaša postao nosiocem parola i politike klike oko Mačeka.

Možemo da kažemo da klika oko Mačeka iako je izgubila većinu svog uticaja na omladinu u omjeru čitavog našeg teritorija, da ona

još predstavlja uvijek dosta jaku kočnicu za uklapanje hrvatske omladine u borbu. Oni nemaju nekih posebnih svojih organizacija među omladinom, već oni svoj uticaj na omladinu šire preko roditelja i starijih, a također unošenjem straha pred neprijateljskim terorom nad familijama partizana. Pored njihovog dosta intenzivnog djelovanja protiv NOB oni su opet ponovo otpočeli sa stvaranjem svojih pljačkaških i razbojničkih bandi, koje su prozvali bjelom i plavom gardom. Nekoliko takovih grupa pojavilo se u kotaru Novi Marof, okrug Varaždin kao i oko samog Varaždina.

U Slavoniji još uvijek parole čekanja ove klike imaju uticaj a na jedan dio hrvatske omladine iako ona sva masovno simpatiše partizane, ali se ne odaziva u partizane i ne prilazi tako masovnije našim organizacijama. Oni u velikoj mjeri iskorištavaju katoličke popove za razvijanje antikomunističke propagande, jer da je ova borba čisto komunistička stvar. To im u nekim mjestima i uspjeva pasivizirati jedan dio omladine i spriječiti pristupanje pojedinih na pr. križarskih organizacija u Ujedinjeni Savez.

Politički rad na raskrinkavanju ove klike imao je dosta vidnih uspjeha, ali još uvijek naše organizacije često puta kod raskrinkavanja ove klike ne znaju iznositi konkretne primjere protunarodnog rada ove klike i njenih pojedinih agenata u pojedinim mjestima, već naprotiv naša propaganda često puta biva dosta općenito. Na pr. danas kada se otvaraju široke mogućnosti raskrinkavanja ove klike poslije odluka sa drugog zasjedanja AVNOJ-a, naše organizacije u priličnoj mjeri nisu shvatile nove i još jače mogućnosti za raskrinkavanje ove klike povezujući nju i njen rad sa jugoslavenkom vladom i kraljem i prikazujući njih kao agente ove vlade i okupatora i kao pored okupatora glavne neprijatelje u zajednici sa jugoslavenkom vladom za ostvarenje republike.

Same odluke sa drugog zasjedanja AVNOJ-a općenito na našem teritoriju masovno su prihvaćene i sprovode se njihova popularizacija među omladinom, naročito danas u ovim predkongresnim pripremama. Kod popularizacije ovih odluka važno je to da naše organizacije su također prilično šablonski počele vršiti popularizaciju ovih odluka. To se vidi iz primjera gornjih sa zagrebačke oblasti, a također i u ovim krajevima gdje se iste odluke nisu potkrepljivale dovoljno sa konkretnim činjenicama na terenu. Osim ovog počelo se u srpskim krajevima i među srpskom omladinom sa isticanjem parole »Smrt kralju!«, koja općenito uzevši kod jednog dijela srpskog stanovništva a naročito u dosada četničkim krajevima Like pa i Korduna nije dobro prihvaćena. U zagrebačkoj oblasti naše organizacije istakle su masovne parole među hrvatskom omladinom protiv izbjegličke vlade i kralja iz kojih se vidi da se odluke AVNOJ-a

naišle na ogroman odjek među hrvatskim masama. Međutim ove odluke nisu dovoljno iskorištene upravo na raskrinkavanju klike oko Mačeka kako smo već naveli i prikazivanjem te klike kao glavne kočnice za pokretanje hrvatske omladine da bi ostvarila svoje vjekovne težnje a koje su u odlukama AVNOJ-a izražena. Čak šta više kod popularizacije ovih odluka moglo se primjetiti da se je udarajući po kralju i vladi među hrvatskim masama klike oko Mačeka prilično zaboravila, što je istima omogućavalo nesmetan rad. U srpskim krajevima na pr. u Lici počele su neke naše organizacije u predkongresnim pripremama popularišući odluke AVNOJ-a i kupeći pozdravne potpise da stvar postavljaju u obliku izbora, tko je za kralja a tko za Tita, te smo im na ovu nepravilnost ukazali.

Veliki broj pristaša i bivših funkcionera HSS-a pristupili su kako u zagrebačkoj tako i slavonskoj oblasti našem pokretu. Iz njihovog dosadašnjeg rada pokazalo se da je jedan dio od njih došao čisto iz svojih špekulantskih interesa i prilagođavanja svoga neprijateljskog rada pod našim okriljem. To se pokazalo naročito u Slavoniji a također u zagrebačkoj oblasti. U zagrebačkoj oblasti kada su naše organizacije vršile i vrše pripreme za II kongres održavanjem mitinga i sakupljanjem potpisa, takovi pojedini tipovi nalazeći se u Narodno-oslobodilačkim odborima počeli su širiti glasine kako je uopće nemoguće da se Kongres održi, kako ne treba potpisivati arke jer da će moći nastradati ako ti arci padnu neprijatelju u ruke i ustajati uopšte protiv stvaranja omladinskih organizacija koje su njima veliki trn u oku. Na njihovu politiku pasiviziranja i nerada Narodno-oslobodilačkih odbora kao i unošenje stranačkih sukoba unutar NOO-a naše organizacije nisu do sada odgovorile ovom svojem zadatku onako kako bi trebale. To se ogleda u tome što velik broj naših organizacija nije sudjelovao u pripremama za izbore NOO-a niti za učestvovanje omladine u NOO-ima. Zbog toga, a i uopšte zbog slabog dosadašnjeg političkog rada naših organizacija po ovim pitanjima naše organizacije nisu dale svoj pravi udio u borbi protiv ovih neprijatelja.

U raskrinkavanju četnika postignuti su dosta veliki rezultati u plašćanskom kotaru kao i Lici. Međutim četnička opasnost još uvijek nije dovoljno otklonjena niti su naše organizacije dovoljno aktivizirane u borbi protiv te opasnosti. To se vidi iz primjera Banije, a također i iz same Slavonije gdje također kod naših organizacija je vladalo potcjenjivanje četnika i njihove mogućnosti prodiranja među srpsku omladinu. To se vidilo na Novogradiškom okrugu, gdje ne samo što se potcjenjivala četnička opasnost nego kad je okupator otvorio četničke baze u Okučanima i Lipiku, naše su organizacije u početku bile dosta slabo aktivne u borbi protiv njih. Tako su na

pr. pojedine žene nosile letke i dijelile ih a da organizacije nisu na licu mjesta reagirale i hapsile takove. One su bile svoj rad svele na informativnu službu po pitanju četnika izvještavajući o pojedinim četničkim rovarenjima, ali su vrlo slabo bile aktivizirale sve omladinske mase u borbi protiv četnika. I ta grupa četnika u Slavoniji razbijena je od naše vojske ali je ovo karakteristično za samu političku svijest i rad naših organizacija. Četnička opasnost prilično je jaka na bjelovarskom okrugu specijalno kotarevi Bjelovar, Koprivnica, Križevci gdje ima srpskog stranovništva.

Kao olakšanje četničkom uticaju u pomenutim kotarevima bilo je i to da su naše organizacije i sami rukovodioci govorili Srbima u tim krajevima da su oni pravoslavci te i sami prigušivali nacionalnu svijest te omladine. I pored toga što su u velikoj većini kod srpske omladine prihvaćene odluke AVNOJ-a o zabrani povratka izbjegličkoj vladi i kralju još uvijek kod jednog dijela naroda a i same omladine četnička propaganda o kralju još uvijek nije dovoljno rasrinkana i pretstavlja za njih neku mogućnost za približavanje jednom dijelu srpske omladine, i ako je njihov uticaj stalno u opadanju.

3

Zagrebačka oblast:

Ovaj oblasni komitet zadnje vrijeme smo popunili sa jednim članom kojeg smo prebacili iz Oblasnog Slavonije a u vidu imamo za taj Oblasni i druga Branka Uzelca koji je do pred kratko vrijeme bio sekretar OK Kordun, a sada radi na OK Krapina. Na ovoj oblasti okružni komiteti su za sada malobrojni a isto tako i kotarski dok općinski malo gdje postoje.

Na ovoj oblasti velika je oskudnica za kadrove, kako za kotarske tako i za okružne. Slabost je u tome što se nije imalo sistema po pitanju izdizanja kadrova. Nije se tražilo zdrave odane i borbene omladinke i njih uzdizalo i odgajalo. Naročita je poteškoća za kadrove na okruzima Bjelovar, Varaždin. Gdje je radi naglog bujanja pokreta bio potreban velik broj kadrova, a kako se nije tom pitanju posvećivala dovoljna pažnja dignuti su oni koji su najprije iskočili, a nije se prodrlo duboku u mase i pronašlo najbolje omladinke. Sam način rukovođenja vrlo je nepravilan. Članovi okružnih i kotarskih komiteta ne posvećuju pažnje nižim komitetima pa da preko njih rade, nego sami obilaze sela i rade sa Ujedinjenim Savezom. Na taj način slabu su pažnju posvetili stvaranju Skojevske organizacije koja je ovdje vrlo malobrojna pored uslova koji postoje. Koliko malo se obilazilo skojevske grupe vidi se iz primjera da su se po-

³ Izostavljen je dio teksta u kojemu se izvještava o stanju u primorsko-istarskoj oblasti.

jedine skojevske grupe na okrugu Bjelovar počele raspadati. Na Đurđevačkom kotaru raspale su se četiri a na bjelovarskom 9 skojevskih grupa.

Skojevska organizacija u Sjevernoj Hrvatskoj nije najzdravija. U njoj ima velik broj raznih špekulanata i brbljivaca. Kod primanja u Skoj nije se uopće pazilo koga se prima, nije se omladince provjeravalo u radu nego se uzimalo one koji su se istakli pričanjem. Na taj način takvi su se elementi i mogli uvući u Skoj. U organizaciji imade i ustaša kao npr. Koprivnica, okrug Čazma gdje su u Okružnom komitetu sjedili jedan ustaša i jedan četnik. U vojsci se na ovoj oblasti također prošvercao u Skoj priličan broj ustaša, čak na rukovodeća mjesta, i starih domobrana. Ti ustaše i domobrani koji su bili dugo u neprijatskoj vojsci ne mogu se odgajaju mlade komuniste, da rade sa omladinom i da od naše organizacije stvore onakovu kakva bi ona trebala biti. Oni su unijeli neprijateljska i nama tuđa shvatanja u Skoj. 1/ U našoj organizaciji vlada pomirljiv stav prema neprijatelju, labav odnos prema njihovom djelovanju u narodu. To se očituje u ostavljanju ustaša na životu, u interveniranju za razne bandite da ih se ne strelja, odlaganju u uporišta, brisanju parola, čekanju neprijatelja itd. Naša organizacija ovdje nije odlučno prekinula sa ustaškom vlasti i državom.

Pored toga naš SKOJ nije borbena organizacija, nema onaj borbeni duh koji bi trebala da ima. Mnogi se skojevci ne daju u vojsku, mi ne možemo mobilizirati sve općinske komitete a kamo li sve skojevce. Takovi nama neprijateljski elementi unijeli su veliku labavost, kolebljivost i sporost u izvršenju zadataka.

Radi svega toga skojevska organizacija na ovoj oblasti nije mogla da stane na čelo omladinskog pokreta. Sam Skoj nije popularan i o njemu se malo govori.

Na ovoj oblasti mnogo se sektašilo u odnosu prema omladinkama. Njima se posvećivala vrlo mala pažnja i slabo ih se primalo u SKOJ.— A baš su one pokazale mnogo više čvrstine i odlučnosti u rješavanju pojedinih zadataka, jer nisu bile toliko pod utjecajem neprijateljskih shvatanja.

Na krapinskom i zagrebačkom okrugu tih pojava nema u tolikoj mjeri i čitava je skojevska organizacija u tim okruzima mnogo zdravija.

U Zagrebu poslije ubistva sekretara⁴ mjesnog komiteta mi smo uputili dvije⁵ drugarice iz Slavonije u sam grad i formirali novo rukovodstvo. Ponovo je pao sekretar mjesnog i jedna drugarica.⁶ Ra-

⁴ Ivica Habunek

⁵ Riječ je o Agnezi Vostrel Amanović i Ruži Ervančinović.

⁶ Franjo Kunštić i Agneza Vostrel Amanović.

di toga nemamo pregled nad organizacijom. Jedino imamo vezu sa nekim skojevskim grupama preko partijske organizacije.

Na teritoriju slavonske oblasti i ostalih okruga nema naročite promjene u skojevskoj organizaciji. Te su se organizacije počele oslobađati dosadanjeg praktikizma u radu. To se osjeća naročito na okrugu Lika. Na Baniji naša skojevska organizacija je prilično razvodnjena mlitava i oportunistički se odnosi prema pojavi četničkog rovarjenja. Naše organizacije nisu bile dovoljno energične da likvidiraju te pojave te je taj oportunizam zavladao u čitavoj organizaciji. Općinski komitet SKOJ-a sa 18 skojevaca prešao je u četnike. Slaba odlučnost pokazala se i u odnosu prema dezerterstvu koje se masovno pojavilo, a naše organizacije nisu radile na njegovom sprečavanju i suzbijanju. Te pojave proizlaze iz slabe političke svijesti i teoretske izgradnje naših organizacija i radi špekulantskog stava pojedinih tipova koji su se uvukli u organizaciju.

Glavni zadatak naše skojevske organizacije je razbiti praktikizam u radu i riješiti što prije sve nezdrave pojave unutar same organizacije.

Ujedinjeni Savez proširio se znatno kod nas u posljednje vrijeme naročito u Slavoniji, zagrebačkoj oblasti a i u Istri gdje su organizacije tek počele da se stvaraju. Još uvijek je velik nedostatak u Ujedinjenom Savezu uskoća koja se nije prebrodila. U Slavoniji i zagrebačkoj oblasti organizacije Ujedinjenog Saveza obuhvataju upravo smješno malen broj omladine. Članovima Saveza smatraju se samo najbolji omladinci koji su spremni da vrše akcije i da dolaze na sastanke, ili da se čvrsto vežu uz NO borbu. One široke mase omladine koje su antifašistički raspoložene ali to ne pokazuju jer je teror ustaša još jak ostaju van utjecaja naših organizacija. Koliko je uskoća Ujedinjenog Saveza vidi se po ovom primjeru: na jednom okrugu u Slavoniji skupilo se 3.000 potpisa više nego što se računalo da ima članova Ujedinjenog Saveza.

Veliki dijelovi Hrvatske još nisu zahvaćeni našim utjecajem. Još ima mnogo krajeva u Slavoniji, zagrebačkoj oblasti, Istri kuda naše organizacije nisu prodrle. To važi naročito za gradove jer mi u njima rijetko gdje imamo kakve organizacije.

Krute organizacione forme koče široki razvitak omladinskog pokreta. Naša rukovodstva ne znaju te forme prilagoditi omladini, već idu za tim da omladinu obuhvate u krute oblike organizacije u kojima se okuplja samo najsvjesniji dio. Tako su u Slavoniji stvarane radne čete iako za njih nije bilo uslova. U Sjevernoj Hrvatskoj do nedavno stvarali su se akcioni odbori iako su oni već davno postali kočnica za proširenje pokreta i za aktivizaciju omladine. Naši rukovodioci ne znaju pronaći ona pitanja na kojima bi mogli okupiti i

zainteresirati omladinu. Tako na pr. u Sjevernoj Hrvatskoj Ujedinjeni Savez ostao je širok i neučvršćen. Nije se išlo za tim da se pored proširenja pokreta ide i za njegovim učvršćenjem preko stvaranja pojedinih osnovnih organizacija. Tako je omladina pretekla nas i u niz slučajeva sama stvarala svoje organizacije bez našeg znanja. Omladina je formirala kulturno-prosvjetne grupe, sama pisala pjesme i davala priredbe. Na okruzima Bjelovar, Varaždin postoji još uvijek niz prijašnjih domova Seljačke Sloge itd. koji su sad prazni. Omladina je naučena da u njima živi i da se tu okuplja a naše organizacije nisu znale da to prihvate i da te domove pretvore u omladinske domove i da im dadu naš sadržaj rada. Pored toga u tim krajevima postoje jake tradicije bivših sportskih organizacija. Omladina ima volje da jedan dio omladine uklope u Ujedinjeni Savez. Radi toga počeli smo sa oživljavanjem tih sportskih organizacija gdje god je to moguće.

Na dulje oslobođenom teritoriju nisu se u organizacijama Ujedinjenog Saveza desile nikakove znatnije promjene. Ujedinjeni Savez postao je i tu čvrsta organizacija slična Skoj-u.

Glavna karakteristika Ujedinjenog Saveza je ta da se on razvijao posebno i odijeljeno od života čitavog naroda, i čitavog Narodno-oslobodilačkog pokreta. Naše organizacije radile su samostalno i postale same sebi za cilj. To se osjeti naročito u čitavoj Sjevernoj Hrvatskoj gdje je omladinski pokret potpuno izdvojen od čitavog Narodno-oslobodilačkog pokreta. Naše organizacije nisu smatrale da je njihova dužnost pomagati NOO-e i baviti se svim pitanjima koja se tiču naše borbe. One su se bavile samo omladinskim pitanjima.

Zadatak nam je danas ukloniti čitav Ujedinjeni Savez u jedinstveni Narodno oslobodilački front i aktivizirati omladinu po svim pitanjima Narodno oslobodilačkog pokreta.

Kopija bez parafa, strojopis

Sign., AIHRPH, SKOJ- 8/668.

⁷ Izostavljen je dio izvještaja u kojemu je riječ o radu i stanju SKOJ-a u vojsci jer se ne odnosi na jedinice s područja sjeverozapadne Hrvatske.

1944, veljača

Izveštaj Okružnoga NOO Varaždin ZAVNOH-u o političkoj situaciji u okrugu, razvoju, organizacijskom stanju i radu NOO

OKRUŽNI NOO — VARAŽDIN

IZVJEŠTAJ

1. Političko stanje u okrugu.

Od šest kotareva, koliko ih ima naš okrug, u jeseni 1943. godine dva su oslobođena i to: Ludbreg i Novi Marof, djelomično je oslobođen kotar Varaždin, a nisu oslobođeni kotarevi: Ivanec i dva Međimurska, to jest Prelog i Čakovec.

Intenzivni politički rad započeo je u proljeće 1943. godine kad su se počeli stvarati tajni odbori, koji su poslije u oslobođenim kotarevima birani javno. Narodu se tumačili prvenstveno ciljevi Narodno-oslobodilačkog pokreta, pozivao se da stupa dobrovoljno u NOV-u i tumačila štetnost po Narodno-Oslobodilačku borbu, da odlazi u neprijateljska uporišta kao i da odnosi u ista živežne namirnice, jer se time produžuje rat.

Raspoloženje naroda prema Narodno-oslobodilačkom pokretu bilo je u početku slabo, jer su suprotnosti između okupatora i ustaša, s jedne strane, i stanovništva, s druge strane, bile relativno male. Nadalje tokom 1941. i 1942. godine neprijatelj je iskorištavajući religioznost naroda ovog kraja sa prodikaonica, a i na druge načine predočavo narodu Narodno-oslobodilački pokret kao židovsko-komunistički, navodeći izmišljene primjere rušenja crkava, ubijanje popova itd. u Bosni, na Kordunu i u Lici. U tom vremenu još nije postojao ovdje naš politički organizovan rad, koji bi pobijao neprijateljsku propagandu, tako da je narod bio u velikoj mjeri pod uplivom iskrivljenog mišljenja o Narodno-oslobodilačkom pokretu. Nije bilo u početku konferencije ili skupština na kojoj ne bi za vrijeme diskusije palo pitanje »da li je istina da je Narodno-oslobodilački pokret komunistička stvar i da komunisti ruše crkve, ubijaju popove, a da će svi morati jesti iz jednog kazana«. Usto narod je ovdje ranije pripadao uglavnom bivšoj HSS i kako je Maček i klika oko njega bili zauzeli stav iščekivanja, što se također odrazilo na

raspoloženje naroda ovoga kraja. Ove činjenice su uglavnom razlog zašto je u ovom kraju Narodno-oslobodilački pokret relativno kasno započeo kao i pasivnost na koju se nailazilo u početku širenja Narodno-oslobodilačkog pokreta.

Upoznavajući narod sa ciljevima Narodno-oslobodilačke borbe, veliki uspjesi naše vojske i ogromni uspjesi bratske Sovjetske Rusije na političkom i vojničkom polju doprinijelo je, da je narod počeo prilaziti Narodno-oslobodilačkom pokretu. Raspoloženje naroda prema NOP-u raslo je vidno pojačano prodiranjem NOV u Zagorje, što se manifestiralo na taj način, da su se osnivali narodno-oslobodilački odbori, čitala naša štampa, u sve većem broju posjećivalo naše skupštine i mitinge, sudjelovalo u sabirnim akcijama kao i na rušenju saobraćajnih objekata i iz dana u dan javljali se dobrovoljci u Narodno-oslobodilačku vojsku.

Ugledne pristaše bivše HSS pristupili su NOP-u i mnogi od njih aktivno sudjeluju u NOO-ima. Organizovani rad »Bijele garde«, odnosno klike oko Mačeka nismo uspjeli otkriti. Tu i tamo otkriven je pojedinac, koji je odmah onemogućen, tj. raskrinkan.

Odluke II. Zasedanja AVNOJ-a narod je dobro primio. Sa skupština i mitinga poslan je veliki broj pozdravnih brzojava maršalu Jugoslavije Josipu Brozu Titu, Nacionalnom komitetu i AVNOJ-u. Raskrinkavanje kralja Petra odnosno njegovog povezivanja preko Mihailovičevih četnika sa neprijateljem uspjelo je. Inače narod ovog kraja ni ranije nije bio oduševljen monarhijom, uz to strah od povratka u zemlju velikosrpske vlade i četnika također je razlog da se narod izjasnio za Federativnu Republiku. Tumačeći narodu historijske odluke II. Zasedanja AVNOJ-a naišli smo svagdje na veliko interesovanje kod naroda za budućnost naše zemlje i naših naroda.

Naša vojska je dobro primana u selima, seljaci su je rado hranili i vojska je dočekivala kao zaista narodna i oslobodilačka, a njezin dolazak donosio je osjećaj sigurnosti. To se naročito očitovalo kod domobrana, koji su se listom vraćali kućama, dok oni koji su već bili kod svojih kuća nisu se vraćali u neprijateljsku vojsku. Vojsku smo inače snabdjevali dobrovoljnim priložima u namirnicama a mlinari su ustupili od ušura 50%. U par slučajeva izvršena je реквизиција stoke i to tako da se u kućama iz koje je netko u zadnje vrijeme otišao u ustaše rekvirirao njegov dio stoke. Ove реквизиције obavljene su dogovorno sa NOO-om.

Pored širenja ciljeva NOP-a i osnivanja NOO-a organiziralo se snabdijevanje siromašnih kotareva namirnicama iz Podravine. Snabdijevanje je organizirano na bazi zamjene, a preko kotarskih NOO-a. Zagorski kotarevi davali su vino, sjeno i ugalj, a Podravina je u zamjenu davala pšenicu, kukuruz i stoku. Ovakav način zamje-

ne na našu inicijativu i pod našom kontrolom dao je dobre rezultate. Izraženo u novcu na pr. sto kilograma kukuruza stajalo je postavno kotar Novi Marof 3.000 Kuna, dok je na neoslobođenoj teritoriji i okolici Varaždina ista količina stajala 7.000 Kn. Nestašicu soli riješili smo tako da smo vršili zamjenu ždrebadu koja nije za rasplod za sol sa Međimurjem. Na taj način pokrili smo najnužnije potrebe za soli. Efekt ove trampe izraženo u novcu bio je taj, da nas je stajao jedan kilogram soli prosječno 120 Kn. Istovremeno prodavana je sol u Varaždinu po 500 Kn.

Dobro je odjeknulo među narodom što je naša vojska stavila Narodno-oslobodilačkim odborima pasivnih kotareva na raspoloženje pšenicu i sol kao i okov za kola da se podjeli besplatno narodu.

Šverc sa namirnicama i nabijanje cijena unutar oslobođene teritorije suzbijalo se energično. Hapšenje par profesionalnih švercera kao i slanje istih na prisilni rad dobro je odjeknulo među narodom. Šverc sa oslobođene teritorije u neprijateljska uporišta bio je u početku dosta velik. Kao što je napred rečeno narodu se na skupštinama ukazivalo na štetnost po N O B odnošenju namirnica u neprijateljske gradove, a s druge strane hapsilo se okorjele švercere i na taj način sveo se šverc na najmanju mjeru. Švercalo se odnosno odnosilo uglavnom mast, mlječni i vrtni proizvodi, a iz gradova donosilo se duhan, petrolej i sol.

U oslobođene kotareve neprijatelj se povremeno zalijetavao u sela vršeći pljačku i hapšenja ljudi, koje je odvodio i tukao, ubijao ili slao na rad u Njemačku. Ovakove slučajeve iznosili smo pred narod da bi neprijatelja raskrinkavali na konkretnim primjerima.

Međutim u zadnje vrijeme neprijatelj je promijenio taktiku, što više počeo je i politički da radi. Ustaški predstavnici održavaju skupštine na kojima pokušavaju odvratiti narod od NOP-a. Na jednoj skupštini održanoj u Varaždinskim Toplicama govorio je župan iz Varaždina. Između ostaloga rekao je doslovno »ustaštvo će biti tako dugo dok rat traje, a poslije rata narod u svakom slučaju radnici i seljaci, odlučit će na slobodnim izborima hoći li poglavnika ili predsjednika«. Pada u oči da na skupštinama, koje neprijatelji održavaju, rijetko se spominje ili uopće ne spominje poglavnika i ustaštvo, a mnogo se govori o braći Radić. Istodobno ustaše rasturaju Mačkov list »Pravica«. Povezanost Mačeka s neprijateljem na taj način ovdje je sigurno dokazana što mi iskorišćujemo u raskrinkavanju Mačeka.

Neprijatelj je putem letaka, skupština, a i pojedinačnim porukama pozvao narod, a naročito odbornika NOO-a da ne napuštaju svoje domove kad u njihova sela dođu, jer da im se ništa dogoditi neće. Mi smo narod odmah upozorili da ne nasjeda neprijateljskoj

propagandi, jer da će neprijatelj u danom momentu ipak odvesti ih bilo u vojsku, bilo na prisilan rad u Njemačku, a živežne namirnice opljačkati. Upadom neprijatelja u oslobođene kotareve to se zaista i događa. Neprijatelj je putem poziva pozvao sve muškarce rođene od 1900. do 1926. godine da se imadu u roku od tri dana prijaviti vojnim vlastima, nadalje hapsi na sve strane, ubija i pljačka namirnice.

Zamah NOP-a usporen je upadom neprijatelja u oslobođene kotareve. Tokom mjeseca siječnja i veljače neprijatelj je ponovno okupirao kotareve Novi Marof i Ludbreg.

2. Političko stanje po kotarevima.

A. Kotar Ivanec

Usljed toga, što je neprijatelj bio stalno u dva uporišta i to: Lepoglava i Ivanec odakle je kontrolirao cio kotar, politički rad je bio tajan i teško se odvijao. Tokom 1943. godine uslijed velikih uspjeha Crvene armije kao i svakodnevnih pobjeda naše NOV-e, a naročito poslije oslobođenja zloglasne Lepoglave po našoj vojsci, politička situacija i raspoloženje naroda znatno se popravilo. Tek 1943. godine, tj. kad je oslobođena Lepoglava, narod ovog kotara prvi put je vidio vojnike naše NOV-e, koje je gledao u početku sa respektom, a i strahom, jer je neprijateljska propaganda držala narod u bludnji, odnosno NOP-a.

Na sastancima i mitinzima za vrijeme diskusije narod se najviše interesirao glede crkvene i grofovske zemlje. Mi smo narod pozvali, da se bori za zemlju, to jest da stupi u NOB-u. Rad neke druge neprijateljske organizacije nismo primjetili, ali činjenica je ta, da mi nismo uspjeli zatalasati široke slojeve naroda, što se vidi u malom odazivu dobrovoljaca u NOV.

Ovdje je stanovništvo po narodnosti hrvatsko i pretežnim djelom seljaštvo, ali ima oko dvije i pol hiljade rudarskih rudnika. Rudnici ne rade, jer su postrojenja uništena po NOV-i.

Na našu inicijativu, pošto je kotar pasivan, organizirana je prehrana na taj način, da smo dozvolili NOO-ima zamjenu namirnice iz Podravine.

Narod u blizini Varaždina odlazi još uvijek u neprijateljsko uporište Varaždin i odnaša živežne namirnice, da bi ih zamjenio za sol i odjeću. Isto tako ima slučajeva šverca na Njemačkoj granici kamo se odnose purani, kokoši, mast itd. u zamjenu za sol, galicu, duhan itd. Mi smo vrlo energično branili taj šverc i smanjili ga! Narod je odobravao te mjere govoreći zašto mi da hranimo Nijemce, a oni nas bombardiraju, tlače i na taj način neće biti nikada kraj ratu.

U kotaru osnovana je veća udarna četa, koja krstari po cijelom kotaru. Zapalili smo sve pogranične karaule i rampe, što je narod, koji živi uz granicu, živo odobravao, a naročito dvovlasnici, koji nisu usljed tih pregrada mogli do svoje zemlje dok sada mogu nesmetano obrađivati svoj posjed.

Priliv naroda u našu NOB-u porastao je u posljednje vrijeme tako, da je tokom mjeseca siječnja formirano preko dvadeset seoskih NOO-a. Svi ovi NOO-i birani su javno na skupštinama a kod većih sela uzeti su u obzir čak i pojedini zaselci tako, da je od svakog zaselka ušao po jedan član u odbor na želju, i zahtjev seljaka. Koliki je interes za NOP navodimo primjer općinu Bednju, gdje je općinski NOO biran javno od naroda na skupštini na kojoj je prisustvovalo seljaštvo svih sela ove općine. Tumačeći narodu historijske odluke II. zasjedanja AVNOJ-a naišli smo svagdje na veliko interesovanje naroda. Vrlo živo narod je primao i odobravao odluke AVNOJ-a, mnogo se klicalo Maršalu Jugoslavije Josipu Brozu Titu i Nacionalnom komitetu kao prvoj narodnoj vladi i poslano je 8 pozdravnih brzojava.

B. Kotar Novi Marof

U ovom kotaru politički rad na širenju NOP-a započeo je intenzivno početkom 1943. godine. Održavani su sastanci s pojedincima ili manjim grupama na kojima su se tumačili ciljevi NOP-a, pozivao narod da napušta neprijateljsku vojsku, da ne ide u Njemačku na rad i da sabotira neprijateljske pothvate; nadalje narodu se dijelila naša štampa. Kraj sveg našeg rada nismo uspjeli narod u tolikoj mjeri zatalasati da bi se osnivali NOO-i i da bi u većoj mjeri stupali u NOV. Uzrok tome leži u tome što suprotnosti 1941. i 1942. god. između naroda i okupatora nisu bile naročite i što je narod sa predubeđenjem gledao na NOP zaveden dvogodišnjom neprijateljskom propagandom, a i radi straha od okupatora, jer kroz ovaj kotar prolazi željeznička pruga, Zagreb-Varaždin, ceste Zagreb-Varaždin i Križevci-Varaždin za čije osiguranje neprijatelj je držao stalnu vojsku u kotaru.

Kotar inače nastavaju Hrvati i to isključivo seljaci, jer u cijelom kotaru nema osim sela većeg naselja. Stanovnici su ranije pripadali bivšoj HSS. Oslobođenjem Novog Marofa i Varaždinskih Toplica polovicom septembra 1943. god. po NOV-u neprijatelj se povukao u uporišta Varaždin, Sveti Ivan Zelina i Križevce. Pored toga što je kotar oslobođen narod je dosta slabo sudjelovao u NOP-u naročito u selima blizu neprijateljskih uporišta odnosno putevima, kojima neprijatelj vrši prebacivanje trupa. Izvjestan broj ljudi branio se, da aktivno sudjeluje u NOP-u sa izgovorom da je preuranjeno. Među

ovima su uglavnom funkcioneri bivše HSS. Na naš poziv mnogi su se bivši HSS-ovei odazvali i stupili u NOP. Tokom vremena bili smo prisiljeni neke ukloniti iz NOO-a usljed neaktivnosti dok drugi su postali i te kako oduševljeni pristaše NOB-e i danas aktivno surađuju u NOP-u. Politika čekanja naročito se osjeća u ovome kotaru. Ovo čekanje povezujemo sa klikom oko Mačeka, jer je 1935. god. i 1938. god. bio zastupnik u ovome kotaru dr. Tomo Jančiković, kojeg je narod volio i simpatizirao. Zamjenik dra. Jančikovića je bio domaći seljak Jambrec Andrija, koji je pristupio u NOP, ali se stalno branio od aktivnog i javnog rada čas da je star, a čas da nije vrijeme i da treba pričekati povoljan momenat. Nadalje navodio je razlog blizina neprijatelja, koji svaki čas može da upadne u selo i opljačka ih.

Uspjeli smo da pročitamo dva pisma, koja je pisao dr. Jančiković u ljeto 1943. godine s namjerom da obnovi veze sa funkcionerima bivše HSS. Mi smo energično pristupili raskrinkavanju Jančikovića i uspjeti tako, da je baš onaj funkcioner bivše HSS, na koga je bilo upućeno pismo, a koji je član NOP-a aktivno tumačio narodu povezanost Jančikovića i ostale klike oko Mačeka sa velikosrpskom i četničkom vladom u Londonu i istodobno onemogućili Jambreca i još par bivših HSS-ovca. Pristupilo se raskrinkavanju Mačeka, no u tom nismo uspjeti, jer smo u jeku kampanje bili prekinuti od neprijatelja ponovnom okupacijom kotara. Isto tako nismo uspjeti da sve članove bivše HSS aktiviziramo na našu stranu tj. ovdje narod ne vidi, odnosno još uvijek nije uvjeren u pobjedu Narodno-oslobodilačke borbe.

Neprijatelj je iz svojih uporišta, tj. iz Varaždina, a zauzećem Varaždinskih Toplica odavde naročito širio lažne vijesti. U Varaždinskim Toplicama bio je komandant major Devčić,¹ koji se naročito odlikovao u širenju lažnih vijesti. Tako je on dao razglasiti po kotaru, da narod ne treba napuštati svoje domove kad ustaše dođu u njihova sela, jer da im se ništa dogoditi neće. Nadalje, upadom u par sela kao i u samim Varaždinskim Toplicama pohapsio je odbornike NOO-a, održavao im miroljubive govore i pokušavao sitnim materijalnim uslugama, da ih odvraća od NOP-a. Priličan broj odbornika pa i ostalih pristaša NOP-a povjerovao je, iako smo mi još ranije upozoravali narod, da ne nasjeda neprijateljskim lažima. Neprijatelj je kasnije pored obećanja, da se nikome ništa dogoditi neće upadajući u pojedina sela hapsio odbornike koji su ostali kod svojih kuća i odvodio u srez, odnosno u Varaždin. Tamo su odbornici prisiljavani, da se odreknu NOP-a i koji su pristali pušteni su, a

¹ Krunoslav

ostali su zadržani. Inače neprijatelj je vršio pljačkaške pohode iz svojih uporišta u sela, a naročito je opljačkao kuće pripadnika NOP-a.

Općenito, uzevši, narod simpatizira naš pokret, ali bojeći se neprijatelja izbjegava javnu saradnju što se vidi najbolje po tom, da rado prima i čita našu štampu, a s druge strane priliv u NOB je dosta slab. Nadalje, nismo uspjeli uvjeriti narod o potrebi rušenja željezničkih pruga i mostova tj. da masovno sudjeluje i ako mu je rastumačeno, da je ovo potrebno radi sigurnosti vlastitih domova.

I u ovom kotaru narod je dobro primao i dočekivao našu vojsku i baš u tom kotaru vidjelo se kod naroda, da naša Vojska donosi zaista oslobođenje i sigurnost od neprijatelja. Tako da za svo vrijeme dok je kotar bio oslobođen nijedan vojni obveznik nije otišao u neprijateljsku vojsku, kako je ovaj kotar ekonomski pasivan, to je i pod normalnim prilikama morala se uvažati hrana, našom inicijativom organizirana je prehrana stanovništva na bazi zamjene sa Podravinom. Paralelno sa ovom našom akcijom, dala je naša vojska ovom kotaru iza oslobođenja Koprivnice veću količinu pšenice, soli, šećera, potkova i okova da se besplatno podijeli narodu. Ova naša inicijativa a naročito ovaj akt naše vojske dobro je odjeknuo kako u ovom kotaru, tako u cijelom Zagorju i sa odobravanjem primljen.

Oslobođenjem ovoga kotara pojavilo se par slučajeva krađe u ime N.O.V. naročito iz državnih ustanova i energičnim proganjanjem lopova i hapšenjem jednog odbornika NOO-a uspjeli smo u korjenu da zapriječimo daljnje pljačkanje, odnosno krađu.

I pored toga što se narodu ukazivalo na štetnost odnošenja namirnica u neprijateljska uporišta švercalo se i dalje. Hapšenjem profesionalnih švercera sveo se šverc na najmanju mjeru.

Nakon II zasjedanja AVNOJ-a pristupilo se popularizaciji historijskih odluka našeg narodnog parlamenta i u mjestima na kojima smo stigli da održimo mitinge, narod je pažljivo saslušao odluke, odobravao iste a naročito je narod odobravao osnivanje Federativne Republike Hrvatske, stari san Hrvata i sa svih tih mitinga poslani su pozdravni brzojavi (12) tvorcima tih odluka tj. Maršalu Jugoslavije Josipu Brozu Titu, Nacionalnom komitetu i AVNOJ-u.

Prilikom tumačenja historijskih odluka II. zasjedanja AVNOJ-a narod je u početku bio u velikoj mjeri iznenađen i primjetilo se, da nije bio pripremljen za ovakove velike odluke, tj. primjećuje se propust učinjen s naše strane, da nisu odluke II. zasjedanja ZAVNOH-a prikazane narodu. Nismo uspjeli u svim mjestima održati mitinge radi popularizacije odluka II. zasjedanja AVNOJ-a, jer je neprijatelj tokom mjeseca siječnja ponovno okupirao cio kotar.

C. Kotar Varaždin

Pokret u samom gradu vrlo se teško razvijao, jer su uslovi bili nepovoljni usljed reakcije u samom gradu, a s druge strane, jer je neprijatelj uspio nakon okupacije u vrlo kratkom vremenu da uspostavi svoju policijsku službu, koju je u stvari naslijedio od prijašnjih vlasti sa malim personalnim promjenama na vrhovima. Mi smo u glavnom uspjeli da okupljamo narod oko sakupljanja, raznih stvari kao što su: rublje, medicinski i štamparski materijal i novac.

Uspostavivši vezu sa tvornicom TIVAR uspjeli smo da organizujemo protestni štrajk u kojem su radnici uspjeli, kod toga bilo je uhapšeno više naših drugova-radnika. Razvitkom našeg pokreta došlo je triput do hapšenja skoro cijele naše organizacije. Unatoč strahovitog terora, svakiput se dolazilo do novih ljudi, koji su stupali i pomagali naš pokret. Najmanje uspjeha imali smo kod okupljanja radništva u fabrici TIVAR, dok u svilani uspjeli smo da skupimo 65% radnika i 90% namještenika. Naš neuspjeh u fabrici TIVAR nastao je usljed sektašenja jer su radnici bili organizirani u HRS-u a drugovi, koji su ranije bili u URS-u svi su otpušteni, tako da nismo imali na koga se obratiti.

U zadnje vrijeme uspjeli smo formirati gradski NOO, u kojem su bili tri radnika i dva namještenika a koji su okupili oko sebe oko 200 drugova i drugarica. Stanje se u zadnje vrijeme popravilo usljed sjajnih uspjeha naše NOV-e i Crvene Armije.

Pored svih teškoća uspjeli smo, da našu štampu redovito ubacujemo u grad Varaždin i po potražnji za našom štampom vidi se da je naša NOB dobro primljena i da se sa simpatijom prati NOP.

U zadnje vrijeme pojačala je rad domaća reakcija, tj. bivši HSS-ovci čiji je eksponent advokat dr. Jugović.² Politiku čekanja, koju je Maček preporučio svojim bivšim pristašama, Jugović je, povezavši se sa neprijateljem širio po gradu. Raskrinkavanje Mačeka smo vršili jedino ubacivanjem naše štampe i letaka ali još uvijek nismo uspjeli potpunoma u samom gradu raskrinkati Jugovića i ostale reakcionare. Kako je Varaždin sjedište gestapovaca i kako neprijatelj budno pazi na kretanje svih građana, to su naši simpatizeri stalno u strahu i usljed toga naša organizacija je podvrgnuta čestim ličnim promjenama, a ugroženi drugovi, u koliko uspiju, bježe u NOV-u.

U selima kotara Varaždina naročito u istočnim tj. u općinama Bartolovec i Jalžabet NOP razvijao se mnogo bolje nego li u zapadnom dijelu kotara i to s razlogom, što se u istočnom djelu lakše kretalo. Naročito se aktivizirao politički rad u istočnom dijelu kotara nakon što je bio oslobođen Ludbreg.³

² Tomislav

³ Ludbreg je oslobođen 3. listopada 1943. godine.

U zapadnom dijelu kotara politički rad se slabije razvijao ne samo uslijed toga što je neprijatelj taj dio kotara kontrolisao nego i stog razloga što je tu bilo aktivno par domaćih izdajica. Tako je na inicijativu popa u Sv. Iliji uhvaćena od neprijatelja dva domobrana koji su bili u sastavu konjice koja je išla da se preda našoj vojsci, to jest da dobrovoljno stupe u NOB-u. Toj izdajničkoj raboti pomagao je popu učitelj iz istog mjesta. U istom kotaru nalazi se 70-godišnji seljak Antolić,⁴ zastupnik, koji do duše nije išao u Pavelićev sabor iako je bio pozvan ali isto tako nije htio aktivno da surađuje s nama pod izgovorom da je već star i da ne može više raditi. Primijećeno je da su članovi bivšeg HSS-a kada su bili pozvani da stupe u N.O.P. u većini slučajeva obraćali se na Antolića i pitali ga za mišljenje i savjet. Jednom prilikom (početkom proljeća 1943. god.) boravio je kod njega dr. Pernar⁵.....⁶ automobilom pod izgovorom da je došao kupovati ...⁷ du zelja. Nismo uspjeli saznati o čemu su razgovarali. U općini Petrijanec živi član bivšeg HSS-a, koji je sa znanjem naših drugova otišao u Pavelićev sabor što je bilo nepravilno. Inače isti taj zastupnik Dombaj⁸ izražavao se najbolje o N.O.P-u i davao novčane priloge. Uslijed hapšenja njegovog sina zastupnik Dombaj pasivizirao se odnosno N.O.P-a. Njegov sin povezao se sa dr. Jugovićem advokatom iz Varaždina i isti je vjerovatno dogovorio sa Jugovićem preporučivao politiku čekanja. U istoj općini postoji neki Krsnik član bivšeg HSS-a a sada aktivni ustaša. Primijećeno je, da Krsnik održava sastanke u selima i nama je uspjelo da na te sastanke dolazi jedan naš drug, koji nas je izvještavao o njihovom radu. Okupljali su se pod izgovorom da je to vatrogasno društvo. Održana su dva sastanka no kako smo ih mi raskrinkali prestali su održavati sastanke, jer im ljudi nisu više htjeli dolaziti. Općinski bilježnik u Jalžabetu održavao je s nama vezu i mi smo povjerovali da je naš simpatizer. Međutim on je otišao u neprijateljsko uporište povukavši sa sobom deset mještana u neprijateljsku vojsku. Mi smo ga raskrinkali i uvjerali narod da je narodni neprijatelj.

Narod ovoga kraja sa simpatijom i povjerenjem prati našu borbu. Naša se štampa svakim danom sve u većoj količini potražuje, a isto tako i prilozi za N.O.F. su svakim danom sve veći.

Kako se nalazimo u blizini velikog neprijateljskog uporišta tj. Varaždina razmahao se šverc. Mi smo ukoliko se to dalo ukazivali

⁴ Juraj

⁵ Ivan

⁶ U originalu oštećeno, nedostaju dvije riječi.

⁷ Isto, nedostaje jedna riječ.

⁸ Stjepan

narodu na štetnost po N.O.B. odnošenje namirnica u neprijateljska uporišta, a stalnim švercerima plijenila se roba i predavala odnosno podijelila sirotinji mjesta odakle je švercer; veća količina zaplijenjenih namirnica predavana je našoj vojsci.

Historijske odluke Drugog zasjedanja AVNOJ-a uspjeli smo tumačiti narodu samo u istočnim općinama. Sa održanih mitinga poslano je 10 pozdravnih brzojava maršalu Jugoslavije Josipu Brozu Titu, Nacionalnom komitetu i AVNOJ-u.

Upadom neprijatelja u Ludbreg, Varaždinske Toplice i Novi Marof došle su i naše općine, istočne, neposredno pod neprijateljsku kontrolu i uslijed toga moralo se prijeći na tajni rad.

D. Kotar Ludbreg

Od svih kotareva našeg okruga u ovom se najprije započelo sa političkim radom na širenju N.O.B-a. Tako je već u rujnu mjesecu 1941. godine formirana grupa od pet drugova koji su se često prebacivali i za Bilogoru i tamo vršili akcije. U kotaru tj. po selima, stvarale su se tajne grupe sa zadatkom da dijele naše letke i skupljaju pomoć. U ovoj akciji uspjeli su drugovi da zainteresiraju narod u tolikoj mjeri da je vozio živežne namirnice u Ludbreške vinograde odakle su se snabdijevali i hranili partizani. Formiranjem naše prve grupe mjeseca ožujka 1942. godine najveći dio te grupe snabdjevan je hranom iz tih vinograda. Raspoloženje naroda prema partizanima bilo je veliko. Često se čulo da narod govori »Čekati dok se gora ozeleni pa idemo svi u partizane!« ili čulo se i ovako »Bit će nas više nego li drveća!«. Ovo se naročito čulo poslije vojničkih uspjeha te grupe zbog slabog rukovođenja kako vojničkog tako i političkog, doživjela je ta prva naša četa neuspjeh iza jedne jače neprijateljske akcije. U ovoj akciji neprijatelj je sudjelovao sa 10.000 vojnika, a naša četa bila je jaka svega 58 drugova. Raspadom čete pokolebao se moral naroda u tolikoj mjeri da nas je vrlo teško primao tako da smo bili prisiljeni povući se u šumu, iskopati si bunkere odakle smo mogli vojnički i politički djelovati. Ovo stanje trajalo je sve do proljeća 1943. godine kada je naša vojska počela vršiti akcije na ovom terenu. Sjajni uspjesi naše vojske na ovom terenu mnogo su doprinijeli podizanju morala kod stanovništva tako da je opet dobro primao partizane, hranio ih i u njima vidio svoju vojsku. To se naročito može podvući za Srbe. Ovo uvjerenje naroda učvrstilo se, kad su se pojavile veće snage naše vojske, a pogotovo prelazom na našu stranu jednog domobranskog divizionu u Jalkovcu i oslobođenjem zloglasne Lepoglave.⁹

⁹ Divizion u Jalkovcu prešao je na stranu NOV od 7. na 8. srpnja, a Lepoglavu su zauzele jedinice 12. slavonske divizije 13. srpnja 1943. godine.

Iza toga počeli su se birati javno N.O.O. i ako još Ludbreg, Koprivnica, Varaždinske Toplice nisu bili oslobođeni. Pored toga što su navedena uporišta bila u neprijateljskim rukama održali smo 8. IX

1943. sastanak u selu: Veliki Bukovec sa funkcionerima bivše H.S.S gdje im je objašnjena linija N.O.B. i pozvali ih na suradnju. Tom zgodom uspješno smo raskrinkali kliku oko Mačeka dok samoga Mačeka nismo dirali. Prisutni funkcioneri bivšeg HSS-a donijeli su jednoglasno odluku da će aktivno raditi u N.O.P. Većina od njih stvarno se aktivizirala u našoj borbi dok jedan mali dio ostao je po strani. Ovdje je primijećen organizovani pokušaj političkog rada članova bivšeg HSS-a no mi smo uspjeli u korijenu taj rad spriječiti na taj način da smo jednoga prvaka likvidirali.

Val narodnog pokreta raširio se po cijelom kotaru, u svim selima održavani su zborovi i mitinzi, a odbor Kotarskog N.O.O-a biran je javno na skupštini na kojoj je bilo preko 500 ljudi. Na tim zborovima i konferencijama tumačeni su narodu ciljevi N.O.B-a. Narod je sa oduševljenjem potpomagao našu borbu što se manifestiralo u tom da je priliv dobrovoljaca u N.O.V. bio svakim danom sve veći da su zdušno doprinosili u N.O.F. rado primali i hranili našu vojsku i masovno sudjelovali na rušenju saobraćajnih objekata i prekopavanju cesta. Zahvaljujući ovakovom raspoloženju naroda kotara Ludbreg uspjeli smo u ovom kotaru da sto posto obuhvatimo narod da sve naše ustanove i ciljeve sprovedemo u život kao što su pododsjeci N.O.O-a kazališna trupa i zidne novine. Nije bilo kuće u kojoj se nije čitala naša štampa.

Kraj ovakovog raspoloženja prema N.O.P-u razumljivo je da je narod ovoga kotara sa oduševljenjem pozdravio historijske odluke

II. zasjedanja AVNOJ-a iz svakog sela, a i mjesta Ludbreg poslala je 50 pozdravnih brzojava Maršalu Jugoslavije Josipu Brozu Titu, Nacionalnom komitetu i AVNOJ-u.

Pored Hrvata u ovom kotaru stanuju i Srbi i to pet sela su čisto srpska, a tri mjesta su pomiješana, tj. u njima žive Srbi i Hrvati. N.O.B. započela je uglavnom u srpskim selima jer je okupator počeo sa progonom Srba po svojem dolasku u ove krajeve. U počecima naše borbe našli su drugovi u srpskim selima utočište kao i hranu. Neprijatelj primjetivši suradnju Srba sa partizanima od vremena do vremena zaletao se u srpska sela palio kuće, pljačkao i ubijao. Tokom vremena proširio se N.O.P. i na susjedna hrvatska sela. Neprijatelj iako je znao da postoji saradnja Hrvata sa partizanima prilikom svojih pljačkaških pohoda samo je uništavao srpska sela i Srbe sa očiglednom namjerom da zaoštri odnose između braće Srba i Hrvata. U tim svojim namjerama neprijatelj je djelomično i uspio jer posle svakog pohoda čulo se od strane Srba primjedbe da se sa-

mo njihovi domovi uništavaju dok se Hrvate pušta na miru. To su naročito govorili bivši četnici. Mi smo da bi paralizirali ovo shvatanje pružali svestranu pomoć Srbima naorčito u namirnicama koje su davali Hrvati. Iznašajući pred Srbe i tumačeći im namjere neprijatelja kao i pomoć koja su dala hrvatska sela uspjeli smo kod Srba da održimo uglavnom dobro raspoloženje N.O.P-u. To se naročito vidjelo kod zadnjeg upada neprijatelja u srpska sela da je narod bez daljnega povukao se sa našom vojskom i osjećajući svestranu brigu N.O.P-a uspjeli smo i ono par nezadovoljnika da ušutkamo. Tokom 1943. godine uslijed naglog priliva Hrvata u N.O.V. izvjesno vrijeme Srbi su bili u strahu neće li N.O.V. zapostaviti i čak napustiti. Međutim pružanjem svestrane pomoći baš od strane N.O.V-a kao i pomoći koja su davala hrvatska sela, kako je naprijed rečeno uspjeli smo i ovaj strah da uklonimo. Kako smo se mi odnosno naša vojska najviše zadržavali baš u srpskim selima to je i glavni dio tereta pao na Srbe. Pored ovakovog našeg stava prema Srbima i ukazivajući Hrvatima na sve ono što braća Srbi podnose kao i tumačeći Srbima i za ovu tragediju koju oni proživljavaju ne može se kriviti Hrvate, nismo uspjeli potpunoma uspostaviti jedinstvo među braćom Srbima i Hrvatima.

E. Međimurje

Da bi se moglo točno utvrditi političko stanje Međimurja potrebno je imati u vidu političke i ekonomske prilike u kojima je ovaj kraj bio do okupacije pod Mađarima.

Do 1918. godine bilo je Međimurje u sastavu Ugarske odnosno bivše Austro-Ugarske i kako je prenaseljeno odlazili su Međimurci na sezonske poljske radove po bivšoj Austro-Ugarskoj pa čak i po Njemačkoj. Propašću Austro-Ugarske došlo je Međimurje u sastav bivše Jugoslavije u kojoj mogućnosti zarade za poljoprivredne radnike iz Međimurja nisu bile tako dobre kao ranije, a sa druge strane odlazak u srednju Europu bio skopčan sa teškoćama. Inače narod ovog kraja pripadao je politički većim dijelom bivšoj H.S.S., jedan manji dio pripadao je bivšim samostalcima.

Dolazak Nijemaca godine 1941. shvatili su Međimurci da će im se opet dati prilika za zarade kako je to bilo prije 1918. godine. Nijemci su ubrzo izručili Međimurje Mađarima što je izazvalo kod njih neraspoloženje. Mađari da bi pridobili politički za sebe Međimurce počeli su slati im pomoć uz minimalnu cijenu u brašnu, šećeru, soli itd. Utvrđeno je da to brašno potječe iz Vojvodine, odnosno iz Bačke koje su Mađari opljačkali Srbima. Paralelno sa davanjem materijalne pomoći na drugoj strani Mađari su angažirali štampu i

naklonjeno im svećenstvo da bi uvjerali Međimurce kako su oni zaseban narod, a ne Hrvati. Čak su u štampu uveli nakaradni jezik tvrdeći da je to pravi jezik Međimurja.

Učvrstivši svoju vlast počeli su Mađari sa progonima pa i ekonomskim uništavanjem Međimuraca nametnuvši im nepravedne poreze kao zaostaci neplaćene poreze iz vremena bivše Jugoslavije a sa druge strane počeli su im oduzimati zemlju koju su seljaci dobili u bivšoj Jugoslaviji agrarnom reformom i dovodili na tu zemlju mađarski živalj. Uslijed ovakovog stanja stvari pojavio se prvi otpor kod naroda prema okupatoru na taj način da su se počeli osnivati tajni N.O.O. No uslijed strahovitog terora od strane mađarskih vlasti N.O.O. tokom 1942. godine nisu mogli naročito doći do izražaja, a mnogi su čak i prestali raditi bilo da su se prebacili preko Drave u Zagorje ili da su pohvatani. Te godine vršile su mađarske vlasti velike racije, cijele akcije protiv naših simpatizera i veliki broj naših simpatizera uhapšen je, tako je na sam božić 1942. uhapšeno 180 naših drugova. Ovakovim svojim postupkom prilično su zastrašili narod, a sa druge strane uspjeli su Mađari u priličnoj mjeri da uvjere narod kako je N.O.P. u Hrvatskoj, odnosno u Jugoslaviji »komunistički i da partizani odmah uvode komunistički poredak«.

Zadnjim prepadom mađarskih vlasti na naše drugove bile su prekinute sve veze, koje su postajale između nas i drugova Međimuraca. Ovakovo stanje potrajalo je do početka ljeta 1943. godine kada je uspjela naša N.O.V. da oslobodi podravska sela i na taj način omogućeno prebacivanje naših drugova u Međimurje i obratno. Od tog vremena počinje intenzivno politički rad na širenju NOB u Međimurju, a i vršenje manjih akcija kojom prilikom likvidirano je par narodnih neprijatelja. Na Dravi razvio se živ saobraćaj sa Međimurjem odakle su prenošeni za N.O.P. razni materijali kao što je medicinski i štamparski, a i također tu je izvršena razmjena ždrebači za sol. Mađarske vlasti primjetivši ovaj saobraćaj, da bi ga onemogućili postavili su duž obale Drave električni vod pod naponom. Naš jedan drug neznajući o čem se radi, naišao je na vod i poginuo. Kraj svih smetnji koje su Mađari postavljali uspjeli su drugovi uvijek da pronađu puteve za prebacivanje preko Drave i na taj način održavali neku vezu s nama. U jesen 1943. godine a i zimi dosta dobro napredovao je N.O.P. tj. osnivani su N.O.O-i, čitala naša štampa, a i drugovi iz Međimurja stupali u NOV. Samo te zime stupilo ih je 200 u NOV. Prilikom tumačenja ciljeva NOP-a u početku smo glavno težište prebacili da narod pravilno upozna liniju NOB-a i da ne bi imao iskrivljeno mišljenje o komunistima kako je do tada imao. Uspjeli smo narodu da rastumačimo ulogu Komunističke Partije i

NOB-i. Upadom neprijatelja u podravska sela, ponovno je otežan saobraćaj sa Međimurjem.

3. Organizaciono stanje u okrugu.

Početkom naše borbe nisu se odmah mogli formirati NOO-i, pa makar i tajni, već su to bili aktivni sa zadatkom da šire našu štampu, skupljaju priloge, daju obavještenja o kretanju neprijateljske vojske, skupljaju oružje, vrše kurirsku službu itd. Takovo stanje trajalo je do jeseni 1942. godine, kad smo pristupili formiranju tajnih NOO-a. Biranje javnih NOO-a bilo nam je omogućeno tek oslobođenjem Ludbrega, Varaždinskih Toplica i Novog Marofa.

23. XI 1943. godine održana je javna konferencija u Varaždinskim Toplicama, a na kojoj je bilo prisutno preko 500 delegata iz kotarskih, općinskih i mjesnih NOO-a. Na toj konferenciji izabran je izvršni odbor okružnog NOO-a od 9 članova. Izabrani su slijedeći drugovi: 1. Koren Jakob, seljak iz Ključa, 2. Kuhar Đuro, obrtnik iz Sračinaca, 3. Čolja Viktor, seljak iz Ključa, 4. Tot Viktor, seljak iz Kuzminca, 5. Višnjić Tomo, trgovac iz Preloga (Međimurje), 6. Možanić Ivan, seljak, 7. Kušter Ivan, rudarski radnik iz Ivanca, 8. Beli Franjo, radnik iz Kućana Gornjeg, 9. Ivić Stjepan, radnik iz Kutnjaka.

Izabrani izvršni odbor sastao se četvrtog dana iza konferencije, na kojoj se konstituirao i podjeljene dužnosti po sektorima rada kako slijedi: 1. predsjednik Koren Jakob, 2. potpredsjednik Beli Franjo i ujedno zadužen da rukovodi propagandni odsjek, 3. tajnik Ivić Stjepan, 4. za gospodarski odsjek Kovač Antun, 5. za prosvjetni odsjek Čolja Viktor, 6. za zdravstveni odsjek Višnjić Tomo, 7. za socijalni odsjek Kuhar Đuro, 8. za promet Kušter Ivan i 9. odbornik Možanić Ivan. Odlaskom druga Tota u Oblasni NOO i smrću druga Kuštera koji je poginuo, nastale su promjene u sastavu odbora.

Sjednice izvršnog odbora ONOO-a održavane su svakih 14 dana do neprijateljske ofanzive. Nismo mogli zadovoljiti, jer nismo znali organizaciono stanje postaviti. Volja za rad kod svakog odbornika postoji i odnosi u samom Okružnom NOO-u drugarski su. Pojedini drugovi ne zadovoljavaju u potpunosti, jer drugovi nisu dovoljno samostalni, ali od sjednice do sjednice stanje se popravlja. Narod se obraćao preko kotarskih NOO na Okružni NOO u pojedinim pitanjima. I ako je narod naše odluke primao ne može se reći, da je narod u potpunosti u ONOO-u gledao pravog narodnog predstavnika. Kotarskim i općinskim NOO-ima davala se pomoć na taj način što se odlazilo na njihove sjednice i pomagalo im se u radu usmenim i pismenim putem. Gospodarski odsjek jedini izvršavao je postavljene zadatke, dok ostali odsjeci nisu se mogli razviti pod uslovima u kojima mi ovdje živimo.

4. Organizaciono stanje po kotarevima.

A. Kotar Ivanec

Kotarski NOO još ne postoji, u kotaru imade 3 općinska NOO-a od kojih su dva javno birana i javno rade, dok je 1 odbor u općini Ivanec tajni, ali sva sela u općini su zastupana u odboru i u glavnom svi zanju za taj odbor. Rad općinskih NOO-a je prilično dobar, na primjer pomaže seljacima čiji su sinovi u NOV, preuzima djecu od seljaka, koji žele ići u NOV, dao je na obradu zemljišta onih narodnih neprijatelja koji su prebjegli preko njemačke granice. U općini Bednji, općinski NOO pristupio otvaranju osnovnih škola, koje su bile zatvorene tj. nisu radile i to je naišlo na velik odjek kod naroda. Nadalje općinski NOO-i brinu se za izgradnju seoskih NOO-a i odlaze na sjednice istih.

Seoskih NOO-a imade u kotaru 43. Ovi odbori su raznoliki. Neki su bolji, a neki slabiji, a nekih 15 NOO-a slabi su, tajni i nepokretni. Pojedini članovi su vrlo strašljivi uslijed blizine neprijateljskog uporišta Varaždina i ti odbori nisu pravi nosioci NOP-a. Kod ostalih mjesnih NOO-a je stanje mnogo bolje. Ovi su odbori birani svi javno od sela, te isti djeluju javno kao prava narodna vlast, održavajući zajedno sa po kojim članom općinskog NOO-a šire sastanke sela sa ciljem, da se narodu prikaže politička situacija, a istodobno na tim sastancima rješavaju i ostala pitanja sela kao na primjer pitanja šuma i lugara, škole, ishrane NOV, pomoći itd.

B. Kotar Novi Marof

U ovom kotaru postoji KNOO javno izabran od delegata općinskih i mjesnih NOO-a. Izvršni odbor sastoji se od 7 drugova, a plenum od 28 drugova. Sjednice izvršnog odbora nisu redovito održavane kako to predviđa poslovnik o radu NOO-a uslijed stalnih upada u kotar neprijatelja, dok plenarne sjednice održane su svega dvije. Izvršni odbor konstituirao se da je između njih jedan izabran za predsjednika, jedan za tajnika, jedan za blagajnika koji je ujedno bio zadužen po NOV i 4 odbornika. Kod ovog Kotarskog NOO-a nismo uspjeli formirati odsjeke. I ako su drugovi odbornici shvatili dužnost najozbiljnije nisu bili u početku rukovodioci i na sjednicama rješavala su se sitna pitanja i zadjevice iz dnevnog života, dok politički momenat pušten je po strani. Nadalje drugovi su se nerado prihvaćali administrativnog posla sa izgovorom da su nevješti. Tokom vremena to se stanje dosta popravilo i odbor je dosta dobro rješavao pitanja ovoga kotara kao na primjer suzbijanje krađe, opskrba sirotinje sa gorivim drvom, organizacija zamjene vina za žitarice sa Podravinom i raspodjela dobivenih namirnica.

U kotaru imade četiri općinska NOO-a koji su javno birani, i javno rade. Rad tih općinskih NOO-a nije jednolik, dok općinski NOO-i u Varaždinskim Toplicama i Ljubeščici prilično su dobri, dotle su NOO-i u Novom Marofu i u Gornjoj Rijeci dosta slabi. Primijećeno je i ovdje kao i u kotaru Ivancu, da su pojedini članovi strašljivi uslijed blizine neprijateljskih uporišta, to se naročito odnosi na neke članove bivše HSS radi čega bili smo prisiljeni ukloniti ih iz NOO-a.

Ostalih NOO-a imademo u ovom kotaru 20 i to: 18 mjesnih NOO-a, 1 rudarski NOO, za rudnike Ivanpolje i 1 gradski za mjesto Varaždinske Toplice. Rudarski NOO osnovali smo radi toga, jer su vlasnici bili uvjerali radnike da su ih oni izvukli iz neprijateljske vojske i s druge strane radi toga da bi se po jedinstvenom planu uredili odnosi između radnika i poslodavaca, kao i rukovanje sa bratimskom blagajnom. Nismo uspjeli rudarski NOO učvrstiti u tolikoj mjeri, da bi kao prava narodna vlast rukovodili poslovima i često puta se događalo da su u pojedinim pitanjima savjetovali se sa poslodavcima mjesto sa nama.

Općenito uzevši i općinski i mjesni NOO-i nijesu bili pravi nosioci NOP-a. Redovito je bilo da je u NOO-u našao se jedan drug koji je ispravno shvatio svrhu NOO-a dok ostali drugovi bilo da su dolazili samo na sjednice, a inače nisu ništa radili ili su vršili kurirsku službu, raznosili štampu itd. Širi sastanci sela retko su se ili uopće nisu se održavali, a izgovor je bio da može neprijatelj svakog časa ući u kotar.

Pored ovih općinskih i mjesnih NOO-a koji su svi javno birani imade 6 tajnih, koji su raspoređeni po općinama Breznički Hum i Gornja Rijeka.

C. Kotar Varaždin

Iako je ovaj kotar neprijatelj uglavnom kontrolisao iz svojeg jakog uporišta Varaždin izabran je javno Kotarski NOO u čiji izvršni odbor ušli su uglavnom radnici i taj odbor pored svih teškoća dosta je dobro vršio svoju dužnost. Otsjeci se nisu mogli osnovati i rad članova izvršnog odbora sveo se uglavnom na širenje NOP-a, osnivanje NOO-a i na davanju pomoći općinskim, odnosno mjesnim NOO-ima. Pored kotarskog NOO-a postoji 5 općinskih NOO-a koji su svi tajni i 43 mjesnih NOO-a koji su istočnom dijelu kotara javni, a u zapadnom dijelu tajni. Nije se uspjelo učvrstiti ove NOO-e kao pravu narodnu vlast i rad se uglavnom sveo na to da su pojedini odbornici bavili se hvatanjem švercera, vršili kurirsku službu itd. U istočnom dijelu kotara NOO-i su dosta dobro rukovodili sabirnim akcijama za NOF, odnosno za NOV.

U gradu Varaždinu postoji jedan tajni Gradski NOO i dva tajna radnička NOO-a u Tivaru i Svilani, koji obuhvaćaju ukupno oko 200 ljudi.

D. Kotar Ludbreg

Prije oslobođenja mjesta Ludbrega postojali su tajni NOO-i. Sa oslobođenjem mjesta i kotara Ludbreg ponovo su birani javno svi NOO-i i obuhvaćeno je sve općine i sva sela.

Kotarski NOO, koji je izabran javno, ima izvršni odbor i plenum, zatim jedino u ovom kotaru uspjeli smo kod ovog kotarskog NOO-a osnovati sve odsjeke kako to pravilnik o radu NOO-a predviđa. Rad ovog odbora, koji je u početku bio slab popravio se u tolikoj mjeri da se osamostalio i riješavao dosta dobro pojedina pitanja, a naročito ona, koja zasijecaju u gospodarstvo.

Kotarski NOO nije se osjećao kao stvarni rukovodioc i politički nije djelovao u punoj mjeri. Kako su izvršni odbor sačinjavali dva radnika i sedam seljaka, to su drugovi koji su inače pokazali puno upornosti i volje za rad, izbjegavali administrativne poslove braneći se, odnosno izgovarajući se, da su nevješti. Kraj pune pomoći Okružnog NOO-a uspjelo nam je dobiti samo jedan izvještaj o političkom radu. Inače sjednice izvršnog, a i plenarnog odbora održavane su redovito, na kojima su raspravljana sva tekuća pitanja i na kojima su drugovi bili zaduživani po sektorima rada. Jedni i drugi odbornici davali su punu pomoć općinskim i mjesnim NOO-ima s tim da su odlazili na sjednice, konferencije i mitinge.

Gospodarski odsjek, iako nije imao gospodarske komisije, izvršio je raspodjelu među drugovima po granama privrede i svestrano se brinuo i snabdjevao našu N.O.V. namirnicama, nadalje pri gospodarskom odsjeku formirana je prehrambena komisija, koja je bila pod rukovodstvom gospodarskog odsjeka Okružnog NOO-a. Ovo zadnje učinili smo iz tog razloga, da bi što uspješnije obavljali s jedne strane prehranu N.O.V. bez obzira u kojem je kotaru, jer je ludbreški kotar jedini aktivni u ovome okrugu, a s druge strane da bi mogli uspješno i brzo snabdjevati civilno stanovništvo pasivnih kotareva. Gospodarski odsjek vodio je nadzor nad razmjenom dobara, kontrolisao cijene i suzbijao šverc, kao i podupirao socijalni odsjek, odnosno popaljenih srpskih sela.

Socijalni odsjek nije zadovoljio u punoj mjeri, jer cijeli rad nije pravilno organiziran i sveo se na pojedinačna podupiranja u srpskim popaljenim selima živežnim namirnicama i stokom.

Prometni odsjek isto tako nije zadovoljio, pošto nije potpuno izvršio svoju zadaću, odnosno popisa tegleće stoke i prometnih sredstava, nego se je to prepuštalo općinskim NOO-ima, da prema potrebi stavljaju našoj N.O.V. potrebni podvoz.

Zdravstveni odsjek vlastitom inicijativom iako nije imao još direktiva za osnivanje zdravstvenih ekipa, pokupio je liječnike iz ovog kotara i organizirao ambulantni pregled i liječenje bolesnika jedan-
t sedmično. Po osnivanju zdravstvene ekipe pri Okružnom NOO-u preuzeo je iste poslove kotarske ekipe.

propagandni odsjek nije zadovoljio, jer se cio rad sveo na primanju štampe i zidnih novina i na raspačavanju iste, nadalje organizacija mitinga nije bila pravilno postavljena, već su svi bili jednolični tako, da u zadnje doba narod je manje dolazio na iste sa primjedbom, da će čuti ono što je već i ranije čuo.

Rad prosvjetnog odsjeka zadovoljava. Pozvani su učitelji kotara ludbreškog na suradnju u N.O.P-u i kako je odziv bio jako dobar, tj. osim trojice svi su se odazvali, organizovan je i održan jedan kratki kurs za učitelje.

Pored Kotarskog NOO-a javno je izabrano pet općinskih NOO-a, tj. obuhvaćene su sve općine ovoga kotara. Rad općinskih NOO-a zadovoljava, tj. drugovi su se u radu osamostalili i bili predstavnici narodne vlasti. Svestrano su se brinuli za snabdjevanje naše N.O.V. namirnicama kao i podvozima, zatim održavali sastanke po općinama i punu pomoć davali mjesnim NOO-ima. Isto to vrijedi uglavnom i za mjesne NOO-e, kojih je bilo, odnosno ima 52. U početku pojedini NOO-i nisu zadovoljavali, pak su bili smjenjivani. I Općinski i Mjesni NOO-i po sastavu bili su kompletni i svi javno izabrani. Oko mjesnih i općinskih NOO-a narod je bio stvarno okupljen, što se najbolje vidjelo u sabirnoj akciji za mast.

Dok su ostale antifašističke organizacije tj. A.F.Z. i USAOH u ostalim kotarevima tek u fazi stvaranja, u ovom kotaru one su organizirane i obuhvatile ceo kotar. U početku nije postojala povezanost među antifašističkim organizacijama u ovome kotaru, tj. svaka je organizacija na svoju ruku radila, pa se čak dogodilo, da su i sabirne akcije vršile svaka za sebe. Uspjelo se okupiti sve antifašističke organizacije u kampanju oko sabiranja masti, koja je dala dobre rezultate i skupljeno je oko 3.000 kg masti, dok akciju za sabiranje sjemena sprovele su drugarice iz A.F.Ž-a.

E. Međimurje

U kotaru Prelog osnovan je jedan inicijativni kotarski NOO i 15 mjesnih NOO-a, a u kotaru Čakovec osnovan je jedan mjesni NOO i u 6 sela imademo aktiva.

Ovi NOO-i pod prilikama pod kojima se živi u Međimurju nisu mogli doći do izražaja kao narodna vlast, već ceo rad se sveo na raspačavanju naše štampe, skušljanju pomoći i na skupljanju dobrovoljaca za našu N.O.V. Nadalje, drugovi su vršili i sudjelovali kod

manjih akcija, organizirali nabavku medicinskih i štamparskih potrepština i organizirali razmjenu soli za ždrebad.

TABELA N.O.O-a U OKRUGU VARAŽDIN:

Red. br.	N.O.O-i	Oslobodena teritorija		Neoslobodena teritorija			SVEGA	OPASKA
		JAVNIH	INICIJATIVNIH	JAVNIH	TAJNIH	INICIJATIVNIH		
1.	O.N.O.O.	1	—	—	—		1	
2.	K.N.O.O.	2	—	1	—	1	4	
3.	OPĆ. N.O.O.	9	-	2	6	-	17	
4.	MJ. N.O.O.	70	6	52	55	-	183	
5.	RADN. N.O.O.	1	-	—	2		3	
6.	GRAD. N.O.O.	1	-	-	1		2	
	UKUPNO:	84	6	55	64	1	210	

TAJNIK:

M.P.¹⁰

PREDSJEDNIK

Koren Jakob [v.r.]

OKRUŽNI NOO VARAŽDIN
ZDRAVSTVENI ODSJEK

I Z V J E Š T A J

Još prije nego smo izabrali Okružni NOO, formiran je Inicijativni Okružni NOO. Isti je pozvao liječnike iz okruga na suradnju time, što ih je angažirao da povremeno dolaze u mjesta gdje nema liječnika te da vrše besplatan pregled siromašnijeg pučanstva.

Osnutkom Okružnog NOO-a za okrug Varaždin na sjednici održanoj koncem studenoga 1943. u Varaždinskim Toplicama udareni su temelji narodne vlasti na ovom području. Da rad što bolje funkcionira, a suglasno sa Propisnikom o organizaciji NOO-a, izvršena je raspodjela na pojedine odsjeke. Za zdravstvo, koje svakako treba da zauzme jedno od prvih mjesta u narodnom gospodarstvu, osnovan je posebni odsjek po kojem je zadužen jedan član odbora. Odmah nakon toga prešlo se na organiziranje zdravstvenih odsjeka kod pojedinih kotarskih NOO-a. Tu su isto pojedini drugovi poseb-

¹⁰ Okrugli pečat: Okružni NOO Varaždin
(u sredini petokraka zvijezda)

no zaduženi po zdravstvu. Njima je stavljeno u dužnost, da odmah pristupe ispitivanju stanja svaki na svom sektoru tako, da se dobije što točniji pregled u čitavom okrugu. U tu svrhu stavili su se istidrugovi u vezu sa liječnicima nalazećim se u njihovom rajonu pozvavši ih na suradnju. Liječnici su pokazali prilično dobre volje za taj posao tako da ima izgleda da će se rad za kratko vrijeme prilično dobro odvijati. Osim toga Okružnom NOO-u dodijeljen je jedan liječnik, koji kao stručnjak stalno radi kod Zdravstvenog odsjeka.

Prema izvještajima iz pojedinih kotareva ustanovilo se vrlo osjetljivo pomanjkanje liječnika uslijed ratnih prilika. To se riješilo na taj način, što su u općinama gdje nema liječnika osnovane ambulante, u koje su dolazili liječnici u određene dane u svrhu vršenja pregleda. Obzirom na to, što u ovom kraju još za sada nije vladala epidemija bilo koje zarazne bolesti u većem opsegu, pokazalo se ovo rješenje prilično zadovoljavajuće.

U daljnjem radu formirana je prva zdravstvena ekipa kod Okružnog NOO-a. Ekipa se sastoji iz jednog člana odbora zaduženog po zdravstvu, jednog liječnika, jedne bolničarke i jedne stručno spremne primalje. Ekipa uzela si je za zadatak da otpočne sa djelovanjem najprije u kotaru Ludbreg kao jedino potpuno oslobođenom kotaru i to u općini Mali Bukovec.

Tu je održan sastanak sa pred kratko vrijeme osnovanom zdravstvenom sekcijom, koja se sastoji od pet članova. Na tom sastanku pretresana su sva pitanja, koja se odnose na zdravstvo. Ista sekcija, koja je vrlo mlada, nije ništa naročitog učinila, jer zapravo još nije bila ni pravilno upućena u sam rad. Zato im je na tom sastanku podrobno prikazana njihova dužnost i važnost njihovog rada. U svrhu, da se što bolje upoznaju sa radom kod svakog našeg rada sudjelovao je jedan od njih.

Dalje održan je jedan sastanak sa omladinom, gdje je prikazano omladini, da je ona prva, koja treba sudjelovati u širenju svijesti kod naroda, tako, da narod upozna, da samo njegovim aktivnim učešćem u svim pitanjima mogu se očekivati pozitivni rezultati.

Osim toga održan je sastanak sa AFŽ-om. Sastanak je bio vrlo opširan, jer je prisustvovalo oko 70 žena. Tu je prikazivana važnost higijene na selu, važnost odgoja djece i slična druga pitanja. Na sastanku je bilo vrlo živo, jer su žene vrlo se aktivizirale u diskusiji.

Povrh toga imamo u projektu obilazak školske djece. Radi kratkog vremena posjetili smo samo jednu školu.

Nakon toga smo organizirali ambulantu u Malom Bukovcu. Radi povoljnih prostorija, koje smo imali na raspoloženju uspjeli smo vrlo lijepo urediti. U četiri dana ambulantu je posjetilo oko 40 ljudi. Šest posjeta imali smo kućnih.

Iz svega izloženoga može se razabrati da će se rad na zdravstvenom polju razvijati vrlo povoljno ako ne nastupe kakove krupnije promjene. Uspjelo se zainteresirati narod, a to je preduvjet za uspješno djelovanje. Nadamo se, da će budući izvještaj biti mnogo sadržajni.

Smrt fašizmu — Sloboda narodu!

ZA OKRUŽNI NOO:
Koren Jakob [v.r.]

ZA ZDRAVSTVENI ODSJEK:
u.z. **Tot V.**^a [v.r.]

I Z V J E Š T A J

o radu Gospodarskog odsjeka O.N.O.O. Varaždin

Okružni NOO biran je 28. XI 1943. godine u Varaždinskim Toplicama. Na konferenciji je prisustvovalo preko 300 delegata iz kotarskih i općinskih NOO-a. Gospodarski odsjek formirali smo u mjesecu siječnju 1944. god.

Rad Gospodarskog odsjeka nije se razvijao pravilno, jer mi nismo znali postaviti organizacioni rad istoga, te je proteklo dosta vremena dok smo ga uspjeli oformiti. Inicijativni ONOO zaposlio je dva agronoma sa zadatkom da organiziraju obrađivanje zemlje za sjetvu u čemu su uspjeli.

U Gospodarsku komisiju ušli su slijedeći drugovi:

1. drug Kovač Antun, kovački obrtnik, član ONOO kao predsjednik
2. drug Vrančić Zlatko za poljoprivredu
3. drug Cvetko,¹² veterinar, za veterinarsku službu
4. drug Severinski¹³ za šumarstvo
5. drug Kolenko¹⁴ za trgovinu i razmjenu
6. drug Takač¹⁵ za obrt i sitnu industriju.

Gospodarska komisija održala je dva sastanka na kojima je raspravljala o zadaćama koje se postavljaju pred njima. Jesensku obradu zemlje uspješno smo riješili. Zasijali smo 76 rali pšenice, 4 1/2 rali raži i uzorali 8 rali. Napušteno vlastelinstvo Martijanec evakuirali smo tj. nađene stvari stavili smo na raspoloženje našoj vojsci, a jesenju sjetvu obavili su sami. Preostalo zemljište ostavljeno je za proljetne radove tj. za kukuruz i krumpir. Mi za sada ne oskudijevamo na poljoprivrednom oruđu. Paljenjem pojedinih sela neprijatelj

¹¹ Viktor

¹² Radosav

¹³ Vladimir

¹⁴ Juraj

¹⁵ Đuro

ie uništio i poljoprivredni alat, ali mi smo ga nadoknadili iz Podravine. Zemljište ostalo od Srba, koji su otjerani i na koje je neprijatelj naselio koloniste mi smo ga preuzeli u svoje ruke i obradili, jer su se kolonisti neprijateljski odnosili prema nama, pa smo bili prisiljeni poslati ih svojim kućama. Sam rad na obradi zemljišta popaljenih ili evakuiranih sela organiziraćemo na taj način što ćemo pozvati narod iz Podravine na obradu. Sjemenje za naše potrebe nabavili smo u dovoljnim količinama. Također smo sabrali dosta veliku količinu sjemenja za slobodnu teritoriju Like, međutim za vrijeme ofanzive neprijatelj je zapalio kuću u kojoj je bilo spremnjeno sjemenje. Poduzete su mjere da se nabave voćke, ali neprijateljska ofanziva nas je i u tome spriječila.

Osnovana je prehrambena komisija kod KNOO Ludbreg, a pod kontrolom ONOO-a. Sakupili smo u kotaru Ludbreg oko 3.000 kg masti koja je bila namijenjena za slobodni teritorij. U jeku kampanje na sakupljanju masti zatekla nas je neprijateljska ofanziva, koja nas je omela u daljnjem radu, a neprijatelj je uspio da otkrije pojedina zakonspirisana mjesta i da nam odnese oko 1.200 kg. Neprijatelj je uspio da otkrije bunkere u kojima se nalazila mast izdajom. Ostalu mast uspjeli smo da prebacimo na gornji teren, koju smo dali našoj vojsci.

Sa mlinovima, kojih imade u kotaru Ludbreg 30 manjih i 5 većih, utanačili smo da za NOP daju polovicu ušura s tim da je određen procenat ušura tako da mlinovi na vodi mogu uzimati 8%, a mlinovi na motorni pogon 10% ušura. Ovaj način ubiranja brašna mogli smo potpunoma provesti u kotaru Ludbreg, koji je jedini bio cijeli oslobođeni, dok u ostalim kotarima uzimao se ušur kada je tamo došla naša vojska, a po istom ključu. Manji mlinovi davali su paušalno, jer je bilo teško kontrolisati koliko je samljeo. Kukuruz nismo uzimali od mlinova, jer ga nismo mogli spremati u bunkere usljed toga što nije bio dovoljno suh. Nadzor nad mlinovima vodio je mjesni NOO, a na većim općinski NOO i kotarski NOO. U Ludbregu popravljali smo mlin vlasništvo Kerstnera kojeg je zapalio neprijatelj prije nego što smo mi oslobodili Ludbreg. Ka podizanju toga mlina pristupili smo radi toga pošto isti imade kombinirani pogon, tj. moguće motorni, no on tjera se vodenim turbinama i na taj način mislili smo uslijed nestašice nafte na iste turbine ukopčati električne generatore za rasvjetu mjesta Ludbreg. Taj posao morali smo prekinuti uslijed upada neprijatelja u Ludbreg, a kako čujemo vlasnik je produžio sa radom.

Veterinar je besplatno pregledavao blago siromašnim seljacima, a od bogatijih je naplaćivao. Vršili smo pripreme za održavanje veterinarskog kursa po općinama sa ciljem da osposobimo drugove

u pojedinim selima za davanje prve pomoći blagu, započeli smo s akcijom oko nabavka rasplodne stoke, koja je ovdje u pomanjkanju, naročito bilo je predviđeno nabavka rasplodnih bikova sa područja ONOO Bjelovar kao i seruma za cijepljenje blaga. U izvršenju tih planova, a i već poduzetih akcija prekinuti smo neprijateljskom ofanzivom.

Na ovom području imade dosta šume sposobne za sječu odakle se okolno stanovništvo snabdjevalo gorivim i građevnim drvetom. Šume uglavnom pripadaju zagrebačkom Kaptolu i imovnim općinama, manji kompleksi pripadaju seljacima. Na oslobođenoj teritoriji počela se šuma nemilosrdno uništavati dok nismo uspjeli narodu rastumačiti da su šume narodna imovina i na taj način spriječili daljnje haraćenje. Gorivim drvom snabdijevali smo stanovništvo iz javnih šuma, a organizaciju dijeljenja vodili su NOO-i sa šumskim stručnjacima. Bilo je selo u blizini Varaždinskih Toplica koje je naročito pljačkalo šumu zagrebačkog Kaptola, te prodavalo drvo u Varaždinu. To se dešavalo radi toga i tako dugo dok mi nismo mogli kontrolirati taj teritorij. Oslobođenjem Varaždinskih Toplica, Ludbrega i Novog Marofa uspjeli smo narodu toga sela rastumačiti štetnost ovakovog neracionalnog štećenja šume. Iz ovih šuma snabdijevali smo gorivim drvom mlinove i industrije. Rudnik uglja kojeg je vlasnik napustio pobjegavši u Zagreb, a u kojem je radilo 80 radnika preuzeli smo u svoje ruke. Ugljenom smo snabdijevali industriju, a i ostale privatnike, radnicima povisili 100% platu, a preostali višak išao je u korist NOF.

Pristupili smo k izgradnji popaljenih sela, naročito sela Ivanca kojeg je neprijatelj spalio 7.1 1944. godine. Narod čije su kuće popaljene smjestili smo u nepopaljene i pružili im prvu pomoć u živim namirnicama, a sukcesivno snabdijevali smo stanovništvo hranom i stokom. Nismo uspjeli da popaljene kuće brzo popravimo, jer se popaljena sela nalaze na gornjim terenima gdje nema nijedne pilane za obradu građevnog drva, a iz Podravine nismo mogli preneti ni jednu pilanu. Uslijed ovakovog stanja stvari bili smo prisiljeni ljudskom snagom piliti potrebno drvo odnosno obrađivati ga, uslijed čega je i sama gradnja išla sporije.

Pasivne kotareve naročito Novi Marof snabdijevali smo sa hranom iz kotara Ludbreškog na bazi zamjene tj. da je Novi Marof davao vino, a Ludbreg žitarice. Formirali smo komisiju za razmjenu dobara okruga Krapina, međutim, drugovi iz Krapine nisu mogli poslati svoju komisiju radi neprijateljske ofanzive. Narod kotara Ivanec dolazio je u kotar Ludbreg kupovati živežne namirnice, što je obavljeno pod kontrolom NOO-a i narod je imao prilike da vidi

kolika je razlika životnog standarda između oslobođene i ne oslobođene teritorije. Ovo nam je mnogo olakšalo politički rad.

ZA OKRUŽNI NOO:
Koren Jakob [v.r.]

ZA GOSPODARSKI ODSJEK:

OKRUŽNI NOO VARAŽDIN
SOCIJALNI ODSJEK

IZVJEŠTAJ

Iza prve sjednice Okružnog NOO-a Varaždin, koja je bila održana četiri dana iza konferencije, zadužilo se drugove po pojedinim odsjecima. Socijalni odsjek pristupio je radu, što je drugove zadužene po socijalnom odsjeku u kotarskim NOO-ima zadužio po konkretnim zadacima: Na prikupljanju za popaljena sela, uništene i opljačkane domove, na zbrinjavanju porodica čiji se sinovi nalaze u redovima N.O.V. i postradale familije od požara ili od neprijatelja. Članovi kotarskog NOO-a nisu te direktive sproveli u život i nisu dobivene direktive prenijeli na općinske i seoske NOO-e. No i kraj takvih prilika Socijalni odsjek pružio je pomoć postradalim familijama, ali ne u dovoljnoj mjeri. Pomagalo se familijama u gradu Varaždinu sa živežnim namirnicama i sa novcem familije, čiji su članovi pobijeni ili u logorima. Popaljenim selima pružala se pomoć u živežnim namirnicama iako ne u dovoljnim količinama, koja je nabavljena dobrovoljnim prinosima iz ludbreškog kotara. Pomoglo se također bombardiranim i popaljenim selima i to u građevnom materijalu, a dovoz tog materijala dalo je zajednički cijelo selo. Pristupilo se izgradnji stambenih i gospodarskih zgrada popaljenih sela Kalnika, a prikupljaju se podaci o uništenim i stradalim selima no sada ih sređujemo i poslat ćemo ih u slijedećem izvještaju.

Rad Socijalnog odsjeka ne zadovoljava, no nastojat ćemo, da se to stanje popravi.

Smrt fašizmu Sloboda narodu!

ZA OKRUŽNI NOO:
Koren Jakob [v.r.]

ZA SOCIJALNI ODSJEK:
Kuhar Đuro [v.r.]

OKRUŽNI NOO VARAŽDIN
PROPAGANDNI ODJEL

IZVJEŠTAJ

Od 28. studenog 1943. g. to jest odkako je izabran Okružni NOO Varaždin, mi smo našu propagandu kako usmenu i pismenu tako i kulturno umjetničku usmjerili u pravcu mobilizacije i popularizacije Narodno-oslobodilačkog pokreta, prikazivajući ciljeve naše borbe, u kojoj se ostvaruju hiljadugodišnje težnje našeg naroda. Historijske odluke Drugog zasjedanja AVNOJ-a nastojali smo da prikažemo narodu kako su ti uspjesi postignuti nakon duge i teške borbe. Ukazivajući narodu na čvrst savez Sovjetske Rusije, Engleske i Amerike, na nepobjedivu Crvenu Armiju i sve više jačanje naše vojske, to su garancije da odluke Drugog zasjedanja budu provedene u život. Isto tako nastojali smo, da na konkretnim činjenicama rasrinkavamo narodne neprijatelje Mačeka i kliku oko njega kao i četničku vladu sa kraljem Petrom na čelu, petokolonaše i ostale političke špekulante. Usmenom i pismenom propagandom prodirali smo u svako mjesto našeg Okruga, dočim kulturno-umjetničkom propagandom bili smo ograničeni na oslobođeni kotar Ludbreg i dijelove poluoslobođenih kotareva Novi Marof i Varaždin. Naša štampa dobro je primana kako lokalna, tako i centralna i narod sve više traži. Naš Okružni NOO izdaje svoj list »Odjeci Borbe«, koji izlazi kao mjesečnik. Isto tako izdajemo i »Radio vijesti« dva puta nedjeljno, a izdali smo nekoliko propagandnih letaka. U svojoj propagandi imali smo lijepih uspjeha. Letak namijenjen radnicima Varaždina duboko je odjeknuo (80% Tivarovih radnika obustavilo je posao i neki prešli u redove NOB-e). Letak narodu Međimurja dobro je primljen. Isto tako letak namijenjen mađarskoj vojsci u Međimurju dopro je duboko u Mađarsku, pa i u samu Peštu. Sa raznih skupština poslano je oko 80 brzojavnih pozdrava Privremenoj Vladi, drugu Titu itd.

Pismena propaganda

Od 28. XI do neprijateljske ofenzive tj. 9. II 1944. god. izdali smo pet brojeva našeg lista (ranije dva broja Inicijativni odbor) ukupno u 7.500 primjeraka na 90 stranica, »Radio vijesti« dva puta nedjeljno po dvije hiljade primjeraka, te nekoliko puta i izvanredne vijesti. Pet raznih propagandnih letaka u 30.000 primjeraka. Neprijateljskom ofenzivom onemogućena nam je pismena propaganda, jer

nam je tehnika propala. Isto su tako propali i pojedini primjerci našeg propagandnog materijala. Naš kao i neprijateljski propagandni materijal, kojeg imamo i kojega ćemo sakupiti poslat ćemo vam. Centralnu štampu, koju primamo prilično redovito nastojimo da dopre u svako selo.

Kulturno-umjetnička propaganda

Pored Kazališne družine NOO-a, postoji pet seoskih kazališnih družina. Kazališna družina NOO-a kao i seoske, dale su priličan broj priredbi sa lijepim uspjesima. Poteškoća je u tome, što nemamo potrebnog materijala već drugovi sami pišu drame i skečeve. Program na priredbama uz drame i recitacije kao i pjesme, davao se i po koji šaljivi komad. Program Kazališne družine bio je pristupačan narodu i usmjeren u pravcu mobilizacije i raskrinkavanja neprijatelja. Zidne novine izdali smo tri broja, koje su uglavnom po čitavom jednom oslobođenom kotaru bile izvještene. Nismo uspjeli organizirati da sam narod sudjeluje kod pisanja zidnih novina. Počeli smo organizirati glazbu i pjevačke zborove kao i fotosekciju, ali nas je neprijateljska ofenziva u tome spriječila. Program kazališnih priredbi poslat ćemo Vam čim nam bude moguće. Poznate drame davane su od Čapeka »Mati« i od Senečića »Neobičan čovjek«.

U našoj propagandnoj službi imamo mnogo poteškoća zbog pomanjkanja sposobnih drugova, a koje smo imali ti su dodjeljeni na druge dužnosti. Osim toga neprijateljska ofenziva nas je u tome mnogo spriječila, da nismo mogli bolje da organizujemo propagandnu službu. Neprijatelj upada u svako selo našeg okruga osim nekoliko popaljenih kalničkih sela. Same veze sa gradovima su dosta teške, a u posljednje vrijeme neprijatelj je vršio velika hapšenja. U grad Varaždin kao i u ostala mjesta teško se progura va naš materijal. Direktive u organizaciji propagandne službe koje smo primili od Vas mnogo će nam pomoći i u samoj organizaciji iste. Isto je tako teško i prebacivanje materijala u Međimurje, jer su Mađari pored Drave spleli električnu mrežu. Usprkos svih zapreka uspijeva nam da prebacujemo materijal, kojeg narod željno očekuje. Naša propaganda ima dosta veliki uspjeh, što se vidi po tome, što je veliki broj drugova iz Međimurja stupio u redove NOB-e.

Nismo uspjeli aktivizirati široke mase u propagandu, već su to bili pojedinci, a koji su bili preslabi, da bi mogli parirati neprijateljskoj propagandi. Također nismo uspjeli da organiziramo dopisnu službu.

Isto tako nismo pridavali dovoljno važnosti neprijateljskoj propagandi, smatrajući da letci, koje je bacao neprijatelj neće djelovati na narod, već da će se isti upotrebljavati kao papir za cigarete. Me-

đutim vidimo, da je neprijateljska propaganda imala uspjeha, a naročito po pitanju mobilizacije za neprijateljsku vojsku.

Neprijateljska propaganda

Neprijatelj je pojačao svoju propagandu i izmijenio način propagande. Dok je ranije od vremena do vremena bacao letke u zadnje vrijeme, pored pismene propagande, tj. letaka i raznih knjižica, počeo je održavati i skupštine. Na tim skupštinama pored ostalog naglašava se da je ustaštvo privremeno to jest dok traje rat, a poslije narod će odlučiti kakvu vlast želi: hoće li poglavnika ili predsjednika. Isto tako ustaše dijele Mačkov list »Pravica«. Sve manje spominje se poglavnika, dočim mnogo spominju braću Radić. Petokolonaši ubacivaju razne parole, a najmilije im je, da neće pobjediti ustaše ni partizani, već netko treći. Isto tako neki domobranski oficiri govore vojnicima, da će i oni pristupiti ali je još prerano, da je bolje da ovako polako ide, jer kad bi se svi digli, Nijemci bi nas uništili, jer su još uvijek dosta jaki.

Formiranjem Okružnog NOO-a Varaždin, u prvom početku sva propaganda pala je na leđa uglavnom na jednog čovjeka, dok nam je kasnije uspjelo formirati propodjel od 6 drugova: Pročelnik Beli Franjo, radnik i član Okružnog NOO-a, sekretar Horvat Josip, radnik, po pismenoj propagandi i u uredništvu lista bili su drugovi Kancijan Antun, učitelj i Vajs (Deneš) privatni činovnik te drugarica Ružica,¹⁶ za kulturno-umjetnički rad bio je odgovoran drug Novak Stjepan, učitelj. Ovako formiran naš propodjel nije zapravo ni počeo da radi, već su drugovi bili dodijeljeni na druge dužnosti: drug Kancijan za Oblasnog referenta za prosvjetu, a drug Vajs otišao u Oblasni propodjel, dočim je drug Novak otišao u vojsku, a isto i sekretar drug Horvat otišao na drugu dužnost. Tako za sada zapravo ne postoji propodio, no počeli smo ponovno da isti sređujemo, o čemu ćemo Vas izvijestiti u budućem našem izvještaju.

Smrt fašizmu — Sloboda narodu!

ZA OKRUŽNI NOO:

Koren Jakob [v.r.]

ZA PROPAGANDNI ODJEL:

u.z ¹⁷ [v.r.]

Original, strojopis

Sign., AIHRPH, NV-9/732.

¹⁶ Aufeberger

¹⁷ Potpis nečitak.

ig44, ožujak 1.

Okružnica Povjerenstva CK KPH za sjevernu Hrvatsku svim partijskim organizacijama o zaključcima partijskoga savjetovanja u Čazmi u vezi organizacijske strukture partijskih organizacija i zadacima partijskih organizacija u vezi s tim

POVJERENSTVO CK KPH
za sjevernu Hrvatsku
1. III. 1944.

Svim partijskim organizacijama
Sjeverne Hrvatske

Dragi drugovi!

Na partijskom savjetovanju za sjevernu Hrvatsku¹ raspravljano je niz organizacionih pitanja, što treba da pomogne našim partijskim organizacijama da ispune zadatke, koje današnji stepen borbe postavlja pred nas. Pravilno postavljena organizaciona pitanja pomoći će našim partijskim organizacijama da rukovodeću ulogu Partije ostvare u cjelini i dovedu je do punog izražaja na cijelom terenu, da pomognu vanpartijskim organizacijama i narodnim masama da sve svoje djelovanje usmjere interesima fronte i pobjede i radu na izgradnji nove demokratske Jugoslavije.

Na partijskom savjetovanju došle su u cjelosti do izražaja slabosti naših organizacija. Općinski komiteti, ćelije i masa članstva nisu svoju aktivnost svestrano razvijali, radili su bez konkretne pomoći, bez plana nisu rukovodili radom vanpartijskih organizacija. Naši komiteti nisu imali pregleda nad partijskim članstvom i nije se vodila nikakva politika kadrova.

Kao centralno organizaciono pitanje postavljeno je pitanje osposobljavanja čitave partijske organizacije, svih komiteta, a osobito **općinskih komiteta i ćelija: da postanu stvarni rukovodioci na svom terenu, da ostvare rukovodeću ulogu Partije, da ujedine i usklade rad svih vanpartijskih organizacija** i preko njih pokrenu i aktiviziraju najšire mase naroda na ispunjenju postavljenih zadataka.

¹ O tome opširnije vidi: Dok. br. 86.

Da bi naše organizacije lakše izvršile preorijentaciju u radu i izmjenile stil rada potrebno je, da se potsjete na niz organizacionih pitanja, koja su raspravljena na savjetovanju.

I.

1.) Oblasni, okružni i kotarski **komiteti treba da se upoznaju** sa svim problemima svog terena i to ne samo političkim, nego i ekonomskim, prosvjetnim, zdravstvenim itd. To znači da treba da imaju tačan pregled ne samo političkog stanja i strujanja u narodu, nego da poznaju ekonomsku i socijalnu strukturu svoga kraja, znadu broj stanovništva, uslove života, gospodarske probleme itd.

U svom unutarnjem partijskom radu treba da razviju **kolektivni rad**, da kao forum razrađuju konkretno zadatke, koji se postavljaju pred partijske organizacije na njihovom terenu, kao i pred vanpartijske organizacije, a u prvom redu pred NOO-e kao organe narodne vlasti. Tako će moći da usklade rad svih vanpartijskih organizacija i rukovode njihovim radom. Partijske organizacije treba da razrade plan rada za određeno vrijeme i da ga u svakodnevnom praktičnom radu provjeravaju.

Rad općinskih komiteta i ćelija treba da se poveže sa svakodnevnim pitanjima borbe i potrebama naroda i tako dade pun sadržaj njihovom radu, ostvari rukovodstvo vanpartijskim organizacijama i razvije jaču odgovornost i samoinicijativu u masi partijskog članstva.

Divizijski komiteti i bataljonski birovi treba da uzmu čvršće u svoje ruke rukovodstvo radom svim partijskim organizacijama u vojsci, a osobito **razviju rad ćelija u četi**.

2.) Komiteti treba da imaju potpun **pregled nad partijskim članstvom**, pravilno rasporede partijsko članstvo, a **mrežu partijskih organizacija prošire na sav teren**. I pored velikog broja članstva imamo još mnogo općina u kojima nemamo partijskih organizacija i koje stoje izvan partijskog djelovanja i kontrole.

U cilju bržeg stvaranja partijskih organizacija treba pojačati rad sa kandidatima, jer je pitanje proširenja Partije, jedno od osnovnih zadataka koji stoje uvijek pred svakom partijskom ćelijom. Kandidati treba obavezno da prisustvuju teoretskim sastancima partijske ćelije, koje ih kandidiraju.

3.) Komiteti treba naročitu pažnju da posvete **stvaranju partijskih organizacija u gradovima** — neprijateljskim uporištima, u kojima nemamo naših organizacija, kao i proširenju i učvršćenju partijskih organizacija u gradovima gdje one postoje.

Oblasni i Okružni komiteti treba da prouče uslove rada u svojim gradovima i prilagode način rada prilikama u svakom pojedinom gradu.

4.) Pred sve partijske organizacije postavlja se pitanje pojačanja odgovornosti pred Partijom i čišćenja partijskih organizacija.

II.

Da bi ostvarili puno rukovodstvo Partije u vanpartijskim organizacijama i narodnim masama treba da pravilno shvatimo ulogu vanpartijskih organizacija kao i transmisija preko kojih se Partija povezuje s masama. Svi zadaci koji se postavljaju pred vanpartijske organizacije — **to su partijski zadaci**. Sa tim zadacima moraju biti upoznati komiteti i ćelije, treba da ih razrade, konkretiziraju i snose punu odgovornost za njihovo ispunjenje. Komiteti i ćelije treba da svestrano obuhvate sve probleme svoga terena i daju inicijative vanpartijskim organizacijama i njihovom radu i pomognu im u okupljanju i aktiviziranju najširih masa. Štetno je nepravilno, da se partijske ćelije i niži komiteti ne smatraju odgovornima za rad vanpartijskih organizacija radi toga što postoje viša rukovodstva tih organizacija, kojima rukovodi Partija. Partijske organizacije u cjelini, i komiteti i ćelije snose u prvom redu punu odgovornost za rad vanpartijskih organizacija. Članovi Partije moraju biti najaktivniji, najinicijativniji i najbolji među aktivistima Narodno-Oslobodilačkog Pokreta u vanpartijskim organizacijama. Preko vanpartijskih organizacija treba obuhvatiti, aktivizirati i uposliti najšire mase naroda na proširenju borbe i izgradnji temelja slobodne Hrvatske u novoj federativnoj Jugoslaviji.

1.) Naše NOO-e treba učvrstiti i ojačati tako da predstavljaju istinski **čvrstu narodnu demokratsku vlast**. Oni treba da postanu prave najmasovnije narodne organizacije, organizatori i rukovodioci narodne borbe, rada i života. Oni treba da vode istinsku narodnu politiku na političkom, privrednom, socijalnom, prosvjetnom, zdravstvenom i drugim područjima. Uz aktivno učešće masa **očistiti NOO-e od špekulanata i prikrivenih neprijatelja** narodno-oslobodilačke borbe.

Partijske organizacije treba da dadu inicijativu ne samo u rješavanju političkih pitanja, nego također u rješavanju gospodarskih i ostalih pitanja. One treba da proučavaju potrebe naroda, koje treba riješiti i da ne dozvole, da se rješavaju samo ona pitanja koja sam narod postavlja kao hitna i važna. Partijske organizacije i partijci treba da se osjete odgovornima ne samo za pravilno i hitno ispunjenje primljenih direktiva, već i za svaki propust u radu koji ide na štetu borbe i naroda. Treba odstraniti praksu da se tzv. politički ili

terenski radnici bave »političkim radom«, dok se pitanja NOO-a, pitanja izgradnje nove države ostavljaju po strani.

2.) Promjene u načinu rukovodstva AFŽ-om obavezuju partijske organizacije, da još jače snose odgovornost na mobilizaciji žena u Narodno-oslobodilački Pokret. Time će se ukloniti greške koje su nastale u radu u toj organizaciji, jer su one upravo u najvećoj mjeri i mogle da se pojave uslijed prenošenja odgovornosti za rad u AFŽ-u sa partijskih organizacija na odbore AFŽ-a i na uski krug partijskih aktivistkinja u AFŽ-u. Partijske organizacije, a osobito općinski komiteti i ćelije treba da snose punu odgovornost za aktiviziranje žena na rješavanju konkretnih zadataka borbe i izgradnje temelja nove države. Mase žena treba brže uvlačiti u politički život, jače ih zainteresirati, angažirati, povezati uz rad NOO-a, koji u ženskim masama treba i mogu da nađu jaku podršku.

3.) Pitanje okupljanja i pokretanja antifašističke omladine i rad SKOJ-evskih grupa treba da bude također stalna briga partijskih komiteta i ćelija na našem terenu. Uslijed prepuštanja rukovodstva omladinom samim SKOJ-evskim komitetima imademo štetnu pojavu po cijelu partijsku organizaciju i njezin razvoj, da SKOJ ne samo što nije uspio da razvije USAOH, već nije bio svuda ni desna ruka Partiji i Partija se nije popunjavala iz redova mladih komunista, koji bi trebali da budu stalni izvor priliva novog partijskog kadra u našu Partiju.

Treba pomoći SKOJ-evskim grupama da nađu odgovarajuće forme okupljanja i rada sa omladinskim masama i napraviti iz omladine jedan od najjačih stupova Narodno-oslobodilačke Borbe. Omladinske organizacije će se tak onda pravilno razvijati, ako svoj **rad budu vršile u sklopu općih zadataka, koji stoje pred Narodno-oslobodilačkim Pokretom.** Forme aktivnosti omladine treba neprestano prilagođivati novo nastalim prilikama, tako da postanu oslonac preko koga će NOO-i također ostvarivati svoje djelovanje na raznim područjima narodnog života. Da bi omladinske organizacije mogle da to ispune, treba postaviti i široke organizacione forme, stvarati seoske odbore omladine u koje ulazi sva omladina jednog sela i na svojim širokim sastancima raspravlja o svim pitanjima Narodno-oslobodilačke Borbe. Omladinske organizacije koje je do sada omladina u toku borbe stvorila, treba i dalje stvarati i učvršćivati, tijesno ih vežući uz NOO-e, **Omladinske organizacije**, a naročito one u selima, **treba čvrsto vezati sa organima Narodno-oslobodilačke Fronte**, jer im samo oni mogu dati pun i konkretan sadržaj rada i na taj način čvrsto ih vezati i uklopiti u izvršavanje opće narodnih zadataka.

4.) Partijske organizacije u vojsci: divizijski komiteti, bataljonski biro i čelije treba da se osjete odgovornima za podizanje vojničkog, političkog i kulturno-prosvjetnog nivoa partizana. To je naročito važno u svim našim jedinicama, koje naglo rastu, kod kojih je veliki priliv novih boraca, koji često u redove partizana unose tuda shvatanja. Pred tim teškoćama ne smijemo se zbuniti, jer time dobivamo novi kadar boraca za prevaspitavanje. Zadatak je partijske čelije i to da osposobi četvu da vrši široki agitaciono-propagandni rad u narodu na liniji Narodno-oslobodilačke Borbe. Partijske čelije, biro i komiteti treba da snosu punu odgovornost za rad komesara i da mu dadu punu podršku u radu, a komesari treba da pojačaju svoju odgovornost pred partijskom organizacijom.

Okružni Komiteti treba da pruže punu pomoć partijskim organizacijama u odredima. Naročito je potrebno da Okružni komiteti dobiju uvid i pregled nad partijskim organizacijama u vojnim vlastima i pozadini, da povežu i usklade njihov rad sa radom NOO-a, tako da te važne organe narodne vlasti ne ostavimo i dalje bez partijske kontrole, lišene pune partijske pomoći.

III.

Da bi mogli ispuniti sve postavljene zadatke treba pristupiti **sistematskom proučavanju kadrova**, voditi smišljenu politiku kadrova.

Komiteti treba da dobiju **pregled partijskog članstva, da izvrše pravilnu raspodjelu kadrova**. Pravilno odabiranje kadrova i rukovođenje njime pomoći će nam da se oni naglije uzdižu i brže niču. Pri tome treba držati se Dimitrovskog mjerila o odabiranju i izdizanju kadrova.

Treba pojačati **odgovornost organizacija i pojedinaca pred Partijom, razvijati kritiku i samokritiku, postaviti pitanje kadrova na naučnu i plansku osnovu** i preko kadrovskih obrazaca i formulara unijeti red i preglednost nad partijskim članstvom.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Drugarski pozdrav
Anka² [v. r.]

Original, strojopis

Sign., A CK SKJ, Fond Hrvatska 11/123.

² Berus, član Povjerenstva CK KPH za sjevernu Hrvatsku.

1944, ožujak 1.

Izveštaj Okružnoga komiteta KPH Krapina Oblasnome komitetu KPH za zagrebačku oblast o gubicima partizana u selu Hruškovici kraj Vrbovca i neprijateljskoj ofenzivi u Zagorju

OKRUŽNI KOMITET K.P.H.
KRAPINA
1. III. 1944.

Drugarskom
OBLASNOM KOMITETU K.P.H.
za zagrebačku oblast

Dragi drugovi!

Mi smo nakon šestodnevnog puta stigli na svoj okrug sa prilično poteškoća i nezgoda. Kud smo god prolazili ili smo naišli u selo nakon što je pred nama banda otišla, ili smo otišli, a banda bi upala u selo, dok [je] na koncu u selu Hruškovici kraj Vrbovca bio teži slučaj, t.j. dogodilo se ovako:

U četiri sata u noći smo stigli u selo i smjestili se na spavanje. Iz našeg okruga bilo je oko 18 drugova, a iz zagrebačkog otprilike isto toliko. Već oko šest t.j. 2 sata nakon što smo mi došli u selo okupirala je banda, u snagi od 150, selo i počela sa pretresivanjem. Sumnjamo da je bila izdaja, već slučaj t.j. sistem bande kojeg u novije vrijeme banda primjenjuje po selima onoga kraja. Tu su nam kod izlaska iz kuća naneseni osjetni gubici. Poginula su tri druga, jedan iz K.K. Stubice, jedan iz K.K. Dugog Sela, i jedan iz K.K. Zagreb.¹ Uhvaćen [je] živ omladinac Božek,² koji je upućen u K.K. Skoja Sv. Ivan Zelina, i još [su] uhvaćeni neki živi iz okruga zagrebačkog, imena nismo odmah mogli saznati. Zatim su ranjene dvije drugarice iz zagrebačkog okruga kojima je uspjelo pobjeći, te drug Ico član O.K. Skoj-a Krapina ranjen i uhvaćen i jedan seljak ranjen i uhvaćen. Poginuli, uhvaćeni i ranjeni, svi [su] iz zagrebačkog okruga o čemu će Vas OK Zagreb sigurno detaljnije izvijestiti, a od naših drugova ra-

¹ Riječ je o Nikoli Poljaku, Stjepanu Barbariću i Jakobu Kefečeku.

² Mijo Martek

njen je drug Ico /Josip Družinec/ član OK Skoj-a, i član ONOO-a. On je ranjen u nogu i tako uhvaćen. Vjerovatno se onesvjestio, budući da se nije sam ubio. Drug je bio veoma dobar i požrtvovan, on je otpremljen u Vrbovec i vjerovatno u bolnicu. U koliko se vrši neka zamjena, molimo imajte u vidu da i njega tražite.

Na putu mogli smo primjetiti kod drugova iz Zagreba /OK je krenuo prema Posavini, a tu su išli drugovi iz raznih kotarskih komiteta, vojske i drugi/ veliko paničarstvo, nepoznavanje puta za kojeg su nam na početku tvrdili da znaju i veliku razjedinjenost. Svaki od njih je predlagao da se odmaramo u onom selu, kojeg je on lično poznavao, gdje se on lično bolje snalazio, ne vodeći računa o kolektivnoj sigurnosti. Naravno za čitav slučaj ne krivimo njih, niti oni mogu snositi odgovornost, ali je karakteristično da su se suprostavljali svakom predlogu o mjestu odmaranja, videći svuda smrtnu opasnost i nemogućnost.

Potvrđujemo primitak Vaših dopisa (četiri) od 29. I. od 31.1, do 6. II., 7. II. i 8. II. 1944. na koje Vam i redom odgovaramo.

Populariziramo X. Korpus »Zagrebački« i u štampi su leci koje je isti Korpus izdao, a koje mi umnažamo u 4.000 primjeraka. Pismo nam daje još jasniju smjernicu za samo populariziranje na zborovima i skupštinama, što ćemo i činiti.

Drugo, poziv za partijsko savjetovanje je stigao do nas, već nakon našeg odlaska na savjetovanje, a na koje smo otišli na jedno pisanje od druga Mike.³

Treće, u pitanju veze sa Vama preko OK Varaždin razumijemo i postupit ćemo prema uputi.

Četvrto, o zalihama papira i ostalog tehničkog materijala Vam odmah i odgovaramo. Na skladištu imamo:

- 600 kg novinskog papira,
- 20.000 araka koncept papira razne veličine,
- 8.000 araka mašinskog papira /tanki/,
- 300 komada matrica,
- 15 kg štamparske boje.

Sa bojom za geštetner veoma oskudijevamo i nemamo zaliha.

Taj materijal je smješten u našim bunkerima i za njega je odgovoran član našeg Komiteta drug Rok.⁴

Osim toga imamo na raspoloženju jednu malu štampariju, koja se sastoji od jednog štamparskog stroja na nožni pogon, veoma starog tipa, ogroman stroj, a može se tek štampati veličina kvart formata /23,5 x 31,5 cm/ te jedan regal slova od kojih se ne može složiti

³ Spiljak

⁴ Dragutin Rafaj

ti više nego tekst koji stane na napred spomenutu veličinu papira. U toj tiskari drugog nema, i ako hoćemo dati nešto štampati, onda moramo dati boje i papir.

Za sada nam je mjesečna potrošnja 10.000 araka za »Glas Hrvatskog Zagorja«, 2.400 araka za radio vijesti, i oko 7.600 araka za razne brošurice, letaka i t.d. Dakle ukupno oko 20.000 araka koncept papira. O svakoj novoj nabavci i potrošnji ćemo Vam redovno izvještavati.

Dopis od 31. I. razumijemo.

Dopis od 6. II. poziv na konferenciju bivših članova HSS-a, je došao do nas veoma kasno i ipak smo skupili šest uglednih HSS-ovaca, koji međutim nisu stigli na tu konferenciju, budući da se nisu u tom kratkom roku mogli probiti prema Kalniku.

Na dopis od 7. II. evo izvještaj:

Za popularizaciju Odluka II zasjedanja Avnoj-a, mi smo pristupili prema uputama ZAVNOH-a, t.j. formirali smo ekipe, koje smo na sastanku prije odlaska u sela upoznali sa stanjem i njihovim zadatkom. Slali smo dva po dva zajedno po selima i svaka ta dvojka imala je točno određena sela, gdje je trebala održati skupštine sa narodom. Do sada je održano ukupno 100 skupština sa 9.478 prisutnih i sa tih skupština otposlato 234 telegrama, drugu TITI, AVNOJ-u i Nacionalnom Komitetu. Iz svega se vidi da još ni izdaleka nismo obuhvatili sva sela, te ćemo ponovo sazvati te ekipe po kotarevima, ustanoviti u kojim selima se nije bilo i tamo poslati drugove. Još možemo konstatirati, da u mnogim slučajevima te dvojke nisu dorasle zadatku koji im je bio postavljen i da nisu uspjele prikazati svu širinu, značenje i dalekosežnost Odluka II zasjedanja. To ćemo kod ponovnog sastanka ekipa, ponovno s njima proraditi i poslati u sela još neupoznata sa Odlukama.

Prilažemo Vam pregled do sada održanih skupština, te 141 telegram, a 93 telegrama smo predali drugu Marku⁵ na savjetovanju u Moslavini.

Dopis od 8. II. od druga Mike nam je velika poduka kojeg ćemo pažljivo razraditi i prenijeti na organizacije.

Za vrijeme našeg boravka na savjetovanju, u Zagorju se, t.j. na našem okrugu provodila neprijateljska ofenziva. Velika je šteta što toliki broj rukovodioca nije bio momentalno na terenu. Ofenziva se odvijala ovako: Koncentracija bande u snazi od 1.000 do 2.000 usmjerila se od Krapine prema zlatarskom kotaru, gdje se nalazio Štab Z.P.O.H. i njegova dva bataljona, te Štab grupe zapadnih Odreda i jedan bataljon. Žestoke borbe razvile su se oko Radoboja, gdje

⁵ Belinić

je naš III bataljon izbacio oko 80. neprijateljskih vojnika iz stroja otprilike podjednako mrtvih i ranjenih. To je bilo 31. I.⁶ Dva dana kasnije vodio je na istom mjestu bitku II bataljon Z.P.O.H. Kasnije se uglavnom bitke odvijale na zlatarskom kotaru oko Belca. Našoj vojci nisu nanjeti porazi. Najjače bitke su bile 24, 25. i 26. II. gdje je banda nastupala topovima, bacačima i jednim avionom. Naši gubici su nekoliko mrtvih, desetak ranjenih, a gubici neprijatelja nisu nam poznati, osim četiri živa uhvaćena sa nešto oružja. Tada su se naše snage povukle na razne strane. Na položaju kroz dva dana i jednu noć ima desetak manje smrznutih na noge. To je dio ofenzive na našu vojsku uglavnom na zlatarskom kotaru. Tu je došla do izražaja nesposobnost vojnih intendantata, jer su otkrivena dva bunke-
ra sa raznom robom, o čemu još nemamo točnih podataka.

Drugi dio ofenzive jest na kotaru Klanjec, Pregrada i Krapinu, ti su kotarevi politički jači, što neprijatelj, izgleda sasvim točno zna, i vrši teror na pučanstvo. Na Klanjcu su opljačkana sela Dubrovčan, Mrzlo Polje i Strmec, i pohvatao ljudi, ali je naš I. bataljon jurnuo na neprijatelja i neprijatelj je napustio više kola opljačkanih stvari, a pohapšeni ljudi su pobjegli. Opljačkane stvari smo podijelili narodu. Na kotaru Pregradi je zapaljeno više kuća u selu Plemenščini. Na kotaru Krapini su opljačkali više pojedinih kuća u raznim selima, u jednom noćnom prepadu ubijen je član KNOO-a, u jednom drugom noćnom prepadu uhvaćena su tri odbornika, prvi općina Petrovsko, a druga dvojica iz općine Đurmanec. U sukobu sa bandom poginuo je član K.K.K.P.H. Krapina drug Đurkin Pero, jedan član Komiteta Krapine u susretu sa bandom nije upotrebio oružje, i kukavički se dao uhapsiti. Naročite presije je pravila banda u selu Gorjani kraj Radoboja i u općini Radoboju. Izgleda zato što je banda znala, da su tamo bila dulje vremena sjedišta Okružnih rukovodstava. U toj reakciji ubijeno je 5 seljaka, i pohapšeno oko 20 ljudi među njima i nekoliko odbornika. Narod je uglavnom bježao pred bandom, ali je banda poručila, saznajući od prije hapšenih za članove odbora i aktiviste, njihovim porodicama, da se smjesta dođu javiti, inače će uništiti gospodarstva, a obitelji otjerati u logor. I tako se prijavilo oko 10 odbornika i aktivnijih ljudi. Ta činjenica je svakako porazna i u momentu te krize t.j. reakcije, trebala se pružiti veća podrška tom narodu, nego im se pružila. To su dosadašnje štete neprijateljske ofenzive.

Da nam se ne bi to i dalje dešavalo poduzet ćemo slijedeće:

Veće izdavanje naše štampe, približit se narodu baš u onim selima, gdje je teror najjači, kako mu ne bi moral padao, već rasla

⁶ Vidi: Dok. br. 106, bilj. 2.

mržnja prema neprijatelju i još jači i pravilnije iskoristiti snage našeg Odreda u nanošenju udaraca neprijatelju.

Opširniji mjesečni izvještaj poslat ćemo Vam što skorije.

SMRT FAŠIZMU - SLOBODA NARODU!

Uz drugarski pozdrav,
Marjan⁷ [v. r]

Prilažemo Vam jedan paketić za druga

Crnog,⁸ tko šalje ne znamo.

»Glas Hrvatskog Zagorja« broj 3.

Brošuricu »Narodni liječnik«

Primjerak umnožene slike druga Tite.

Radio Vijesti broj 2, 3. i 4.

Letak »Narodu Hrvatskog Zagorja«. Letak je predat u štampariju i u tom smo mi otišli na savjetovanje, tako da je štampan bez korekture i zato se potkrale greške kao pisanje malim slovima ono što bi trebalo velikim /u zadnjem dijelu letka t.j. kod parola/, kao i to da je štampan na drvenom papiru, umjesto na novinskom.

Tri primjerka neprijateljske propagande.

P.S.

Održan je veći broj skupština, ali koje nemamo zavedene u priloženim podacima.

Original, strojopis

Sign., AIHRPH, KP-56/95.

118

1944, ožujak 1.

Izveštaj Kotarskoga komiteta KPH Križevci Okružnome komitetu KPH Bjelovar o posljedicama neprijateljske ofenzive te o organizacijskom stanju komiteta

K.K. K.P.H.

Križevci

1. III. 44.

O k r u ž n o m k o m i t e t u

K.P.H.

Bjelovar

⁷ Ivica Gretić

⁸ Josip Tucman

┌

I z v j e š t a j

K.K. K.P.H. Križevci od 1. III. 44. god.

Politička situacija.

Neprijatelj još uvijek vrši mobilizaciju i to na prisilni način, odnosno zastrašivanjem. Isto tako još uvijek pljačka i hapsi naše odbornike. Narod je vrlo zaplašen i to na općini Vrbovec, Raven i Gradec. Starješine i neki općinski službenici opet su počeli vršiti svoju službu, kako na teritoriji gdje nije bila ofenziva i na teritoriji gdje nije bila. Narod odlazi sada još više u grad nego što je do sada, osobito u blizini teritorije gdje je bila ofenziva, a na kojoj smo mi imali ipak neku kontrolu, kao što je to na općini Sv. Peter Orehovac. Sa te općine i sa Sv. Ivan Žabno kao i Sv. Peter Čvrstec još nije u većem broju nitko otišao u neprijateljsku vojsku, na općini Sv. Petar Orehovac i jednog dijela općine Vojakovac, narod je postao nekako prkošljiv-neće da ispunjava dužnost koje su mu date sa strane N.O.O. Takovo raspoloženje kod naroda je i zbog toga što mi do sada nismo još uspjeli narod ni malo upoznati sa odlukama Avnoj-a. No to nam nije bilo ni u tolikoj mjeri moguće, jer se neprijatelj stalno zalijetao u naša sela i bilo je vrlo teško održati sastanak bez bilo kakve vojne jedinice. Zbog toga smo zamolili Štab X Korpusa da nam izađe u tom pogledu u susret i dobili smo jedan vod K.P.O. s kojim su otišli drugovi iz svih organizacija, kako bi mogli što bolje iskoristiti to vrijeme. Isto tako ćemo i sa Čelikovom četom¹ krenuti na drugi kraj našeg kotara. Tom prilikom ćemo također i pročistiti teren od pete kolone, koja je vrlo aktivna i šta više drzovita. U mnogim selima nemamo pregled, jer smo izgubili i svaku vezu sa tim selom, tako da danas pred nama stoji i stvaranje veza. Prema tome je prilično i teško dati točnu političku situaciju.

Rad Partije i organizaciono stanje.

Naš kotarski Komitet imade 6 članova. Drugarica Mileva² po A.F.Ž. Seka³ pol. sek. Zajec⁴ org. sek. Čelik⁵ odgovoran za rad čete, Kožar⁶ i Dušan Manojlović po N.O.O. Svi članovi komiteta i ostali su članovi jedne od vanpartijskih organizacija, a najviše N.O.O. i Usaoha.

¹ Riječ je o udarnoj grupi pod komandom Augusta Šketa-Čelika, vidi: Dok. br. 119.

² Cetušić

³ Paula Martinčić

⁴ Mile Vujnović

⁵ August Šket

⁶ Đuro

Kotarski komitet kao forum ne djeluje baš jedinstveno, jer svi drugovi nisu jednako zainteresirani za sve sektore, već većim dijelom samo za onaj za koji je odgovoran. No nastojat ćemo da se i to ispravi kao i sektašenje po primanju u partiju iako postoje, i to dobri, ljudi. Sastanke održavamo redovito svakih petnaest dana. Sve nove direktive koje su primljene na oblasnom partijskom savjetovanju⁷ na kojem su bili drug Zajec, Kožar, Seka i Ankica,⁸ prenešene su na čitav komitet kao i ostale partijce. Isto tako i na ostale vanpartijske organizacije. To savjetovanje nam je mnogo pomoglo baš u pogledu stvaranja partije tamo gdje je nema, kao što je kod nas.

Partijska jedinica koje je bila u Prilesju ne postoji, jer je jedan član uhapšen Kemfelja,⁹ a drug Lepotinec¹⁰ se nalazi u bazi K.N.O.O. kao drugi tajnik. Isti drug je bolestan i nemože da djeluje na terenu. Inače je vrlo odan partiji i vrlo dobro zapaža i postavlja stvari. Sa jedinicom u Hudovu nismo za to vrijeme uspjeli uspostaviti vezu što će se učiniti sada. Iz jedinice u Sesvetama izašao je drug Dušan¹¹ a primljen je drug Petar Vranešević. Jedinica kod Skoja se već dulje vreme nije sastala, jer se tome nije posvetila pažnja. Te jedinice žive više neprijateljskim nego partijskim životom.

U posljednjoj ofenzivi pao je drug Jerko¹² u borbi, koji je bio u tehničari.

Sada kod nas imade 22 člana, a koliko kandidata nije poslije ove ofanzive još ustanovljeno. U ovaj broj članova je ubrojen i Kot. Kom.

Rad Skoja.

Komitet Skoja imade 5 članova od kojih je jedan još uvijek bolestan. Koliko imade skojevskih grupa i skojevaca nije nam poznato kao ni njihov rad, jer nitko od nas nije bio na sastanku Komiteta, a kad smo stigli nismo bili s njima. Kako ni jedinica nemamo a koje jesu te ne šalju izvještaj, ne možemo ni preko njih saznati broj i rad Skoja.

Isto je tako i sa Usaoh-om. No to je samo privremeno. Od predzadnjeg stanka mogli bi dati podatke, ali to nije više točno jer se i kod tih organizacija mnogo promjenilo.

⁷ Riječ je o savjetovanju partijskih organizacija sjeverne Hrvatske, vidi: Dok. br. 86.

⁸ Zdjelar

⁹ Priredivači nisu uspjeli utvrditi ime.

¹⁰ Josip

¹¹ Manojlović

¹² Mato

Rad N.O.O.

Sada smo opet formirali K.N.O.O. od 13 članova od kojih su 7 članova u izvršnom a 6 članova u plenumu. Formirane su i komisije i to za propagandu i ekonomska komisija. Prva imade dva člana a druga 4 člana. No i dalje se radi na proširenju tog odbora kao i komisija. Formirana je i sudska komisija. Drugovi koji su ušli u K.N.O.O. u skoro će vrijeme biti članovi partije, jer su to sve dobri i odani drugovi kako pokretu tako i partiji.

Kakav će biti njihov rad vidjet će se. Koliko imademo još odbora ne bi mogli ni to iznijeti, jer su mnogi pohapšeni a neki si i res-tepli zbog straha. Sada ćemo formirati odbore ilegalne kako bi bili za neprijatelja nepoznati.

Rad A.F.Ž.

Kotarski odbor A.F.Ž. ne postoji i sada smo u formiranju toga odbora. Formirat će se 4. III. 44. Sve organizacije smo zatražili da nam pošalju dobre i odane drugarice. Od tih su tri završile i kurs po A.F.Ž.

Također nemamo pregled niti nad tom organizacijom.

To bi bio vrlo kratak izvještaj i nepotpun. Nadamo se da će već moguće i drugi izvještaj moći biti mnogo potpuniji.

Smrt fašizmu — Sloboda narodu!

Original, strojopis
Sign., AIHRPH, KP-96/4394.

Sekretar:
Seka [v. r.]

119

1944, ožujak 1.

Naređenje Štaba Bjelovarskoga NOP odreda o formiranju Orovačke čete, Čelikove udarne grupe i Udarne grupe Plavšinac te postavljanju rukovodilaca

NAREDBA br. 3

Štaba Bjelovarskog Partizanskog odreda Hrvatske od 1/3.

1944. god.

FORMIRANJE OROVAČKE ČETE:

Prema naređenju Štaba X. Korupusa Zagrebačkog NOV i POJ ponovno se formira Orovačka četa koja će podpadati neposredno

pod Štab Bjelovarskog Partizanskog Odreda. Zadatak iste čete, da vrši akcije na kotaru Bjelovar te da krstari po općinama Prespa, Severin, Rača, dio općine Velika Pisanica te dio općine Ivanjska sve do potoka Česme. Također ista četa ima zadatak da uništava željezničku prugu Bjelovar — Velika Pisanica kao i cestu Bjelovar-Severin-Bulinac-Velika Pisanica. Ista će četa podnašati izvještaje o vojničkom i političkom radu prema direktivama ovog odreda.

FORMIRANJE UDARNE GRUPE ČELIKOVE I UDARNE GRUPE PLAVŠINAC:

U saglasnosti sa Okružnim Komitetom Bjelovar formirane su Udarne grupe i to: 1/ Čelikova¹ Udarne grupa koja će krstariti po kotaru Križevac i 2/ Udarne grupa Plavšinac koja će krstariti po dijelu kotara Koprivnica te cijeli kotar Đurđevac do tunela Paulovac.

Zadatke za izvršivanje akcije dobiva ti će od Okružnog Komiteta u Bjelovaru. Iste grupe podpadati će pod nadzor u vojničkom smislu pod Štab Bjelovarskog Partizanskog Odreda, te su dužne podnašati pismene izvještaje o vojničkom i političkom radu te o naoružanju i razvoju, te o izvršenim akcijama Štaba Bjelovarskog Partizanskog Odreda.

U slučaju neprijateljske ofenzive i većih akcija iste grupe podpadati će pod komandu jedinica Bjelovarskog Partizanskog Odreda u čijoj će se blizini iste nalaziti. Iste grupe naoružavati će se samo prilikom vršenja akcija. Okružni Komitet Bjelovar moli se, da dostavi imena komandira, komesara, vodnika i polit, delegata dotičnih grupa kako bi se isti mogli imenovati Naredbom ovog Odreda.

POSTAVLJANJA I SMJENJIVANJA SA DUŽNOSTI VOJNO KOMANDNOG KADRA:

Za komandira Orovačke čete postavlja se drug Batinec Jovo. Za politkomesara iste čete postavlja se drug Ostrolučan Mićo dosadašnji komesar čete II. bataljona. Za zamjenika komesara iste čete postavlja se drug Lalić Jozo dosadašnji zamjenik komesara bataljona. Isti će i dalje nositi čin zamjenika komesara bataljona, a vršiti će dužnost zamjenika komesara čete.

Za izaslanika Štaba Odreda koji će rukovoditi sa Orovačkom četom postavlja se drug Batinac Mirko dosadašnji zamjenik komandanta I. bataljona. Ista četa predložiti će drugove koji će se postaviti za vodnike i delegate, te dostaviti njihova imena.

¹ August Šket

Drug Pevac Milenko vršioc dužnosti komesara II. bataljona pošto nije zadovoljio svojim dužnostima smjenjuje se sa te dužnosti i postavlja se za politkomesara čete II. bataljona. Dosadanji komesar čete drugog bataljona drug Svetozar Ivančević pošto se zanemario na svojoj dužnosti te zapustio politički rad u četi, smjenjuje se sa dužnosti politkomesara čete i upućuje se u Štab I. bataljona kao obični borac.

Drug Ljeljak Ivan dosadanji komandir Izviđačkog voda pri Štabu Odreda, pošto je svoj vod nepažnjom naveo na neprijateljsku zasedu, te zbog uživanja alkoholnog pića lišen je čina zamjenika komandira čete i premešta se u II. bataljon za običnog borca.

Za komandira Obrazovne čete postavlja se drug Radanović Pajo dosadanji zamjenik komandira iste čete.

Za polit, delegata Izviđačkog voda postavlja se drug Menalo Ilija dosadanji borac istog voda.

Za polit, delegata voda za vezu postavlja se drug Tekajić Dušan dosadanji polit, delegat Izviđačkog voda.

Za polit, delegata Odredske straže postavlja se drug Barčani Ignac borac Izviđačkog voda.

Ovu naredbu pročitati pred strojem.

Smrt fašizmu — Sloboda narodu!

Za Politkomesara:
Jovan Rakinić [v. r.]

Komandant:
Volan² [v. r.]

M. P.³

Dostavljeno:
Štabu I. i II. bataljona
Komandi Orovačke i Obrazovne čete,
Stabu XXXIII. Divizije NOV i POJ i
Okružnom Komitetu K.P. Bjelovar
radi znanja

Original, strojopis

Sign., AIHRPH, NOV-11/1396.

² Andrija Bartovčak

³ Okrugli pečat: Štab Bjelovarskog NOP odreda Hrvatske
(u sredini zvijezda petokraka)

**1944, ožujak 1.
Zagreb**

***Izveštaj Brzoga oklopa PTS-a Zapovjedništvu PTS-a o čišćenju okoline
Zagreba od partizana u prvoj polovini veljače 1944. godine.***

B R Z I S K L O P
POGLAVNIKOVIH TJELESNIH SDRUGOVA

Broj: 151 /t. sa pril.
U Zagrebu, dne 1. III. 1944.

Zapovjedništvu Poglavnikovih Tjelesnih Sdrugova
/Odjel Ia/

Zagreb

Predmet: Podhvatno izvješće
za mjesec veljaču

Savezno dopisu Zapovjedništva P.T.S. /odjel Ia/ od 2. II. pod brojem 245/taj., dostavlja se mjesečno podhvatno izvješće za mjesec veljaču:

1. Prema usmenoj Zapovjedni Zapovj edništva P.T.S. /1a/ a pismenoj zapovjedi Brzog Sklopa br. 37/taj. od 3. veljače 1944. g. upućen je jedan teretni samovoz sa rojem ljudi i jednim glasnikom na motorkoturu kao pratnja Zapovjedniku P.T.S. prilikom obilazka podhvata »Dubrovnik«.¹

2. Podhvat u svrhu čišćenja od partizana područja Podsused, Bistra, Vrapče i Stenjevec prema ustmenom dogovoru Zapovjednika B.S. i Glavara odjela Ia i Ic a prema zapovjedi Zapovj edništva B.S. br. 46/taj. od 4. II. 1944. g.

Vlastite snage sastojale su se od Stožerne, Motorkoturaške, Teške, Grenadirske i Koturaške sati. Sve sati osim Moto sati upotrijebljene su kao pješačтво. Ukupan roj ljudstva iznosio je oko 300.

Podhvat je trajao tokom dana 5 veljače.

¹ Opširnije o tom pothvatu vidi: Dok. br. 84, 85, 91, 106, 107, 121, 126 i 148.

Podhvat je vršen na području sjeverno od glavne ceste Zagreb-Samobor na odsjeku Vrapče-Podsusjed i zapadno od ceste Vrapče-Zagrebačka Gora do ceste z. Podsusjed-Popovec.

Pretpostavljalo se da se u selima onoga područja nalaze manje skupine odmetnika.

Podhvat je vođen na taj način što je Moto sat i Stožerna zatvorile paznačeni prostor a ostale su postrojbe vršile pretraživanje.

Posljedak podhvata: uhvaćena su 4 vojna obveznika, koja nisu imala sa sobom isprave te su sprovedeni po pripadnicima Redarstvenog voda P.T.S.-a

3. Podhvat »Vukovar« određen po zapovjedi Zapovjedništva P.T.S. /Odjel Ia/ pod br. 256./taj. od 7. II. 1944. g.

Jačina Brzoga Sklopa sastojala se od 120 pješaka, 4 motorkotura, 2 strojnice na trokolicama.

Zapovjednik odjela bio je bojnik Orešković.

Podhvat je trajao 8 dana.

Zadatak nije postignut radi velikoga snijega.

U dodir sa neprijateljem se nije došlo.

4. Zapovijed za pokret u svrhu čišćenja odmetnika na području sela Bidrovec-Vidovec-Čučerje izdana od Zapovjedništva Brzog Sklopa br. 63. taj. od 17. II. 1944. g.

Jačina vlastitih snaga: Stožerna sat, Moto, Grenadirska, Koturaška, svi kao pješništvo.

Podhvat je trajao dva dana.

Neprijatelj se sastojao od pojedinih skupina većinom sakritih po klijetima i kućicama.

Podhvat se vršio na taj način što su pojedine postrojbe sa polaznog mjesta vršile pokret prema Čučerju i uz put pretraživale područje.

Posljedak podhvata: uhvaćeno devet vojnih bjegunaca, 6 /šest/ djelatnih partizana, 2 /dvije/ partizanske kurirke sa cjelokupnim tvorivom koje su trebale predati osobama Zagreb-Vrapče.

Od oružja uhvaćeno je: tri praške /1/ jedna francuska trometka, 2 /dva/ samokresa (jedan marke Brešja kal. 12 mm, a 1 /jedan/ od 6 mm. na kolo).

Sa naše strane nije bilo gubitaka.

Svi uhićeni sa materijalom predani su Redarstvenom vodu P.T.S.

5. Postrojbe Brzoga Sklopa sa podhvata »Dubrovnik« još se nalaze u sastavu podhvata.
Izvještaje ne dobivamo.

M. P.²

Pobočnik Mutabžija
Mutabžija [v. r.]

Original, strojopis
Sign., RSUP SR Hrvatske, IH-35/391-2.

121

1944, ožujak 2.

Izveštaj Okružnoga komiteta KPH Varaždin Oblasnome komitetu KPH za zagrebačku oblast o posljedicama neprijateljske ofenzive na njihovom području te o situaciji u Međimurju

O.K. K.P.H.
Varaždin
2.III. 1944.

OBLASNOM KOMITETU K.P.H.
ZA ZAGREBAČKU OBLAST.

POLOŽAJ.

Dragi drugovi!

Politička situacija se mnogo izmjenila na našem okrugu zauzećem Ludbrega, Koprivnice, paljenjem sela, klanjem i ubijanjem pučanstva i naših drugova na terenu.¹

Neprijatelj sada kontrolira cijeli naš okrug osim par sela. Narod je preplašen i neodlučan pa ne zna šta da radi. Neprijatelj je početka zauzeo pomirljiv stav prema narodu te isto i prema članovima NOO-a, samo je tražio »terence« i kurire, dok se za članove

² Okrugli pečat: Brzi sklop
Poglavnikovih tjelesnih zdругova

¹ O neprijateljskoj ofenzivi na oslobođenu teritoriju opširnije vidi u: Dok. br. 84, 85, 91, 92, 106, 107, 126, 120 i 148.

K.P. nije naročito interesirao. Članove NOO-a je neprijatelj zvao, da se jave i da podnesu izvještaje; kako rade po odsjecima i kada su mu to razložili, kazo je da je to dobro i da sad samo treba da isto tako rade za ustaše i da im se neće ništa dogoditi, dok su od nekih tražili da potpišu izjave da više neće surađivati sa partizanima.

Neprijatelj održava zborove, gdje govore kako se oni isto bore za slobodnu Hrvatsku kao partizani, samo da se partizani bore u stvari za Jugoslaviju. Na zboru u Varaždinskim Toplicama veliki župan župe Varaždin govori, da su ustaše samo dok traje rat, a poslije rata neka narod odluči, hoći li Pavelića ili predsjednika. Isto tako je Devčić² u Toplicama u početku odbijao tužbe protiv partizana i protiv onih koji pomažu NOB, da to nije lepo tužiti i da se mi Hrvati ne smijemo među sobom uništavati, već treba da bude sloga, treba braniti partizane i ustaše, jer da se borimo za istu stvar.

Posle toga je neprijatelj proglasio mobilizaciju od 1990. g. do 1925. g., pa sada narod uviđa, da su ustaše nemilosrdni, te da nisu više tako »dobri« kao u početku. Neki su se odazvali mobilizaciji i otišli u neprijateljsku vojsku a i u ustaše. Nemamo točnog pregleda, koliko se ih javilo. Koliko smo sada saznali može ih biti oko sedamdeset.

Situacija nije zapravo tako crna, kako je izgledalo, ljudi se još boje ali su uvidili kako rade ustaše, te sada jedva čekaju, da vide nekoga od naših drugova. U glavnom se boje domaćih izdajica.

Kotar Varaždin:

Na tom kotaru se je stanje pogoršalo. Upadom neprijateljske vojske u Ludbreg i kretanjem neprijateljske vojske po cijelom varaždinskom kotaru, narod se uplašio, a i našim drugovima je otežan rad na terenu. U samom početku neprijateljska vojska je postupala sa narodom blago i pomirljivo, te je samo tražila »terence« i kurire i ponešto se interesirala za članove NOO-a. One koje su tražili nisu mogli da pronađu, jer su se isti skrivali — zato su gestapovci hvatali članove NOO-a, vojne bjegunce itd. Tako je uhvaćen NOO u Jalžabetu, Novakovcu i nakon preslušavanja pustili ih svojim kućama. S time su htjeli zavarati i ostale članove po drugim selima, da će biti pušteni nakon preslušavanja, pa su ostali kod kuće. Ali narod se je uvjerio kakovi su ustaše i kako oni neće narodu ništa 22.

II. 1944., kada je neprijateljska vojska to jest gestapovci blokirala jedan dio općine Bartolovec uz cestu Ludbreg-Varaždin i pravila premetačine po kućama, misleći da pronađe partizane i članove komiteta kotarskog kao i kotarskog NOO-a, koji su se tamo nalazili.

² Krunoslav, zapovjednik Prve ustaške bojne.

Oni su bili dan prije obavješteni da vojska dolazi, te su se tako s klonuli, a kada su gestapovci videli da njih nema počeli su sa hapšenjem vojnih bjegunaca iz Pavelićeve vojske. U selu Žabnjak uhvatili su dva druga, koji su se nalazili kod kuće, dok su ostali pobjegli. Ona kolona koja se je vraćala iz Zamlake preko Šemovca uhvatila je u Šemovcu jednu partizanku, koja je bila na bolovanju. Izgleda da im je ona dala i neke podatke o drugim drugovima, kada su oni počeli odmah sa hapšenjem u tom selu, uhvatili predsjednika NOO-a Gelta Ivana, Mirović Valenta, Kučić Feliksa i Novak Stjepana sa cijelom porodicom, osim sina Marjana, koji je pobjegao i spasio se time što je imao pušku i počeo pucati po gestapovcima, pa su odustali da idu u daljnu potjeru za tim omladincem. U toj kući su gestapovci sve demolirali i opljačkali.

Kada su se gestapovci vraćali iz Šemovca prema Varaždinu uhvatili su dve drugarice, od jedne drug aktivno radi u našem pokretu. U selu su kazali da će njih pustiti, kada se njihovi muževi jave u Varaždinu. Pohvatali su isto tako neke članove NOO-a iz sela Bartolovca, među njima i jednog člana K.P. te još neke vojne bjegunce u Bartolovcu i Trnovcu, svega skupa oko 47 ljudi iz općine Bartolovec. Drugi da su došli domobrani i oduzimali po općini Bartolovec mast, kukuruz, sijeno, slamu itd, te odvezli u Varaždin. Da li su naplaćivali ili ne, neznamo tačno, dok tamo gdje su uzeli što kod naših drugova rekli su to će plaćati Tito. Iz ove općine su se gestapovci prebacili u općinu Biškupec, istočni dio općine to jest Zbelavu i Kučan, gdje su hapsili u Zbelavi učitelja Graha i cijelu obitelj Vidović, te sve u kući uništili. U selu Pihovcu otjerali su jednu obitelj Rešetar zbog toga što njihov sin radi aktivno na terenu. Do hapšenja došlo je i u južnom dijelu kotara, gdje je u jednom selu bio ubijen neki ustaša, a drugovi koji su uhapšeni još do danas nisu pušteni iz zatvora. Još veće ogorčenje i strah na tom kotaru jest zbog toga, što se je par domaćih partizana javilo u Varaždinu u neprijateljsku vojsku. Narod u tom kotaru veseli se kada vidi naše drugove, samo se boji sklanjati ih, a to motiviraju sa time da će doći gestapovci i cijelu familiju otjerati. U samom gradu Varaždinu, politička situacija nije se izmijenila, nego naš rad napreduje, te mjesni odbor NOO-a jest proširen, a ujedno osnovan je jedan vojni odbor od 5 lica, kojima su date dužnosti. U samom gradu neprijatelj vrši propagandu tako, da ove civile i sve zarobljene partizane vodi po ulicama grada i svaki puta po drugoj, kako bi izgledalo da vodi svaki puta druge, a tumači narodu da su se sami predali. Narod to ne vjeruje, jer vidi svaki dan i na svakoj ulici jedna te ista lica. U Varaždinu možemo u posljednje vrijeme više raditi i zbog toga, što je mnogo špijuna, koji su prije radili u samom Varaždinu otišlo van grada i rade vani po

terenu, a naši drugovi lakše djeluju u samom Varaždinu. Uspjeli su uspostaviti veze preko varaždinskog kotara sa nekim pograničnim selima Gornjeg Međimurja, iz kojih će se moći dalje uspostavljati veze, te smo već dva druga Međimurca uputili gore na posao.

Detaljnog pregleda, koliko je iz toga kotara otišlo ljudi u neprijateljsku vojsku još nemamo, ali svakako broj nije toliki kako se to priča.

Kotar Novi Marof:

Situacija na Novom Marofu se stalno pogoršava s time što je neprijatelj uspostavio kotar i općinu u Novom Marofu, općinu u Brezničkom Humu, Varaždinskim Toplicama i žandarmerijsku stanicu u Var. Toplicama. U Novom Marofu se nalazi jedna ustaška bojna, ali sada više nije cijela bojna u Novom Marofu, već je jedan dio u Var. Toplicama. Ustaši su popravili most na glavnoj cesti preko Bednje kod Novog Marofa i popravili jedan veliki dio pruge, kamo tjeraju na rad i seljake iz bližnjih sela. Ranom zorom dolaze patrole u pojedina sela i odvođe starije i mlađe ljude pogotovo članove NOO-a. Tako su 24. I. 1944. obkolili selo Ključ, pozvali narod na okup i odpeljali oko 40 ljudi. Dana 28. I. 1944. opkolili su selo Sudovec i odveli su 60 ljudi. Nakon preslušanja pustili su 11 ljudi, među njima i neke članove NOO-a. 2. II. 1944. došli su u Ljubešćicu i odveli 7 ljudi, među njima 4 člana NOO-a i tom prilikom su doneli razne letke i novine i podijelili među ljude. U Var. Toplicama je držao skupštinu veliki župan župe Zagorje i rekao, da će se posle rata moći sam narod izabrati koga hoće na vlast. Ustaše su hodale po selima i na dobrovoljnoj bazi tražili hranu, govoreći da su oni prava hrvatska vojska. Narod njih ne priznaje, a niti im daje kao Narodno-oslobodilačkoj vojsci. Doznali smo da će sreska uprava od svakoga, tko imade više od dva komada blaga oduzeti isto, prema tome koliko ih ima, a isto tako treba da nadoknade ono žito, koje lanjske godine nisu predali. Prete se sa jačom ofanzivom na Kalnik i familijama, koje imadu nekog u partizanima, da će im sve oduzeti, a njih otjerati i poubijati. Narod je zbog toga još više uplašen, te se znatno javlja u neprijateljsku vojsku. U Čurilovcu se dogodio slučaj da je otac silom odveo sina u Var. Toplice u neprijateljsku vojsku. Petokolonaši vješto iskorištavaju slučaj iz Svibovca, gdje je ustašama uspjelo da zarobe oko 46 partizana i ubacuju među narod, da su se sami predali i da se tako i mnogi drugi predavaju. Tako govore, da se je predala i brigada »Braće Radića«. 25. I. 1944. ustaši su uhvatili Žuti Jakoba, kojega su izdale domaće izdajice, da je partizan, te ga isprebijali i na zadnje ustrelili. Jedna velika većina ljudi koji su hapšeni u kotaru Novi Marof puštena je, a među njima i takore-

kuć svi članovi NOO-a. Drug Rusek³ prijašnji komandant »udarne grupe« ubijen je na bijegu, kada su ga htjeli ustaši vezati, a on se odupro. 22. II. 1944. uhvaćeni su pretsjednik mjesnog NOO-a Ljubeščice Žugec⁴ i jedan kurir i nalaze se sada u zatvoru Novi Marof. 24. II. 1944. posle podne dva ustaša došla su u Gornju Rijeku i krenula preko brda smjer Križevci. Zapazivši naše drugove pustili su se u bjeg. Drugovi iz kotarskog komiteta i udarne grupe pošto nisu mogli da ih stignu a ustaše na poziv da stanu, to nisu učinili, pucali su na njih i jednoga teško ranili, dok je drugi još imao toliko vremena, da je razoružao ranjenog ustašu te uspio pobjeći. Kod ranjenoga su našli legitimaciju na ime Bobanj Mato, ustaški poručnik. Pošto je bio teže ranjen, ubili su ga do kraja. Neprijateljska kotarska vlast Novi Marof poslala je pozive za vojsku od g. 1900. do g. 1926. u općinu Ljubeščicu. Sve te prijetnje i zastrašivanja djelovala su na narod tako, da se boji primati našu štampu, a i sami članovi NOO-a se boje dolaziti na sastanke. Naši drugovi iz kotarskog NOO-a upozorili su sve vlasnike rudnika u tom kotaru, da obustave rad i oni su to učinili, jedino Ivanušić i Hiršel nastavili su rad, ne u punoj mjeri, već samo sa tri radnika za očuvanje rudnika kako bi se moglo odmah nastaviti sa radom. Nakon tri dana naši drugovi išli su kontrolirati rudnike i u istima našli ta tri radnika. Zarušili su ova dva rudnika. Rudarima su objasnili zašto to rade.

Kotar Ivanec:

Od reorganizacije kotarskog komiteta Ivanec se je stanje u tom kotaru znatno izmjenilo. Na tom kotaru neprijateljske patrole zaletavaju se u pojedina sela u blizini svojih uporišta i pljačkaju drva za ogrijev i za gradnju bunkera. Tako je jedna patrola noću došla u Črkovec, te je u ime partizana tražila od seljaka suho meso. Seljaci preplašeni, a i uvjereni da su možda to pravi partizani, dali su im 8 komada suhoga mesa, kako već to seljaci među sušiti. Pri izvršenju ove pljačke nisu dali da seljaci zapale svjetlo. U posjedne vrijeme dolaze žandarmerijske patrole u sela oko Ivanca. Na kotar Ivanec dolaze partizanske jedinice iz zagorskoga odreda, te su na općini Bednja pokupili sve radio aparate, vojničke uniforme kod pojedinaca, koji su to imali ili od ranije ili su to kupili, a da nisu pri tome dali paliti svjetlo. Ranije već smo Vam javili, da ima na tom kotaru neka pljačkaška grupa u Brezovoj gori, koju je organizirao neki nadstražar, koji živi u Zagrebu, a potajno je dolazio na Brezovu goru i davao uputstva toj pljačkaškoj grupi. Ti isti su postavljali zasje-

³ Josip

⁴ Ivan

de našim drugovima, koji su dolazili na teren raditi, te jednoga ranili. Naši drugovi su se malo više zainteresirali za tu grupu i kroz razna raspitivanja jedna žena je odala tu vezu. Pristupilo se hapšenju slijedećih: Josipa Felčeca, Urša Perneka i žene toga nadstražara, koji je dolazio iz Zagreba, Antuna Perneka. Nakon preslušavanja istih, priznali su vezu sa bivšim žandarom Svršnjak Valentom, kojega su također uhapsili i on je prizano da su svi gore navedeni uhapšeni bili šest dana u zasjedi u namjeri da ubiju naše drugove. Zadatak im je bio ubiti 8 naših drugova, među njima članove NOO-a i članove K.P. Nakon preslušavanja strijeljani su po udarnoj grupi, koju je novi komitet imao u zadatku da osnuje za čišćenje narodnih neprijatelja. Isti postupak je objašnjen narodu od strane općinskog NOO Cvetlin, na mitingu gdje je prisustvovalo 200 ljudi, koji su odobrili taj postupak. Nakon čišćenja tih gore navedenih bandita, narod bez straha stupa u narodno-oslobodilački pokret, dok se ih ranije nije moglo dobiti na jedan širi sastanak. Također je strijeljan od iste udarne grupe općinski pisar Majcen Stjepan, koji se je stalno grozio narodu sa ustašama i usprkos opomena naših drugova ubirao i nadalje općinski namet i ako je općina likvidirana po nama i proradio je u toj općini općinski NOO. Ovaj postupak je narod isto tako odobrio. Reakcionarni rad bivših članova HSS-a osjeća se i to preko bivšeg kotarskog pretsjednika Franje Juga, kao i narodnog poslanika Antolića,⁵ i još nekih drugih iz općine Ivanec i Maruševac, koji vode politiku čekanja. Kotarski pretsjednik bivšeg HSS-a izjavio je, da ne mogu svi ići u borbu tko bi onda hranio našu vojsku, a to da mu ja kazao i sam Antolić. Ovakovi se naročito interesiraju, da li će posle borbe biti izbori da li će HSS kao takova isto ići na izbore. Sa raskrinkavanjem ovih petokolonaša sa politikom čekanja u cijeloj bednjanskoj općini pristupaju bivši članovi HSS-a u narodno-oslobodilački pokret iskreno, a i u same narodno-oslobodilačke odbore. Da je taj kotar krenuo naprijed vidi se i po tome, što imade novo formirana dva općinska NOO-a za Cvetlin i Ivanec, dalje 40 mjesnih NOO-a, od kojih je 20 javno biranih. Održana su 4 mitinga, na kojima je bilo prisutnih od 200 do 400 ljudi. Za sada u tom kotaru su najbolji uvjeti za rad, jer nema tako jake reakcije, samo ako će se pravilno raditi. Sada, dokle su bila dva najodgovornija druga na partijskom savjetovanju, udarna grupa koja se nalazi na tome terenu sa oko 50 drugova pretvorila se u pljačkašku grupu na taj način što su izvršili na Križovljan-Cestici neku akciju i zaplijenili neka odjela i veš, te međusobno podjelili i međusobno se posvađali. Kada su vidili članovi K.P. koji se nalaze u udar-

⁵ Jozo

noj grupi da su tu pogriješili, a i same neprijateljske patrole pokušale su da ih pohvataju zaključili su da je nemoguće da se kreću u tolikom broju same i bez dovoljno oružja, te da pređu svi zajedno u zagorski odred. Da li su prešli ili ne, neznamo.

Kotar Ludbreg:

Stanje na tom kotaru se je izmjenilo upadom neprijatelja u Ludbreg. Neprijateljska vojska se je požurila, da naglo propatrolira po selima. I ovdje je uzela pomirljiv stav, u prvih nekoliko dana, te obećavala da se nikome neće ništa dogoditi. Članove NOO-a su hapsili, te ih po preslušavanju puštali doma. Ne prođe niti dva do tri dana, kad ih ponovno uhapsu. Isto tako su hapsili i članove Partije, članice AFŽ-a i partizane, koje su našli kod svoje kuće bilo na bolovanju dopustu ili dezertere. Odmah iza toga neprijatelj proglašava mobilizaciju od g. 1900. do g. 1926. Narod na mobilizaciju gleda hladno, rezervirano. Narod se sakriva, neće da ide u vojsku. Kada je vidio neprijatelj da mobilizacija ne uspeva, pokušali su zvati narod da popravlja prugu i to preko seoskih glavara. Odazvalo se svega preko 60 iz pojedinih sela i počeli da odmeću sneg. Naši drugovi su pripucali na njih i seljaci su se razbježali. Ustaše, koji su dezertirali iz njihove vojske, a to je godište 1925, a isto tako i domobranlove po selima. Pohapsili su sledeće drugove: u Vel. Bukovcu Mikulan Antuna, člana općinskog NOO-a, Mikulan Josipa sa autom skupa sa kojima je on pobjegao iz Zagreba ovamo, Ivančić Alojza člana mjesnog NOO-a, u Malom Bukovcu: Ivančić Dragutina, člana mjesnog NOO-a, Hlebar Rudolf, člana mjesnog NOO-a, Sakać Blanku, koja je radila u USAOH-u, Kelec Terezu, radila po AFŽ-u, te isto tako Triplat Mariju, AFŽ, Modrić Miju, člana mjesnog NOO-a. Svi skupa su optuženi kao komunisti. Uhvaćeno je i mnogo drugih članova NOO-a, a naročito u općini Martijanec, ali jedan dio od njih je već pušten svojim kućama. Ustaše su odvezli sakupljenje živežne namirnice, Okružnog NOO-a, koji su se nalazile Čukovec-Bolfan i to: 250 kg masti, 18 m kukuruza, 8 m graha, 6 m brašna, 66 kg luka. Sve skupa je izdao Tišler Franjo iz Čukovca. Isti je otišao sa ustašama u Ludbreg. Ustaše kupe dobrovoljce za vojsku ustašku. Javilo se iz Selnika 16, iz Globočeca 8, Priles 6, Križovljan 6, dakle ukupno 36. Ustaški bojnik održao je govor u Vel. Bukovcu i saslušao seljake o radu po odsjecima u NOO-u, gdje su radili kao članovi. Kada su mu to kazali, rekao je da je to tako dobro i da tako nastave raditi za ustaše. Neprijateljska vojska, kada je bila borba u Subotici zaklala je Pucikor Josipa, seljaka iz Subotice i Salaj Milana iz Kuzmanca. 9. II. 1944. u Ludbreškim Vinogradima ubijena su dva starca i to Petrušanec iz Sv. Đurđa, kojega je prepoznao netko koji je išao sa usta-

šima i rekao, da imade on dva sina u partizanima, jednoga u logoru, a jedan je kod kuće općinski predsjednik, drugi se zove Crnković iz Sigeteca. 11. II. 1944. u Bolfanu neprijateljska vojska ubila je dva partizana: Đurđeka iz Bolfana, koji je navodno bio komesar, a drugi Novosel iz Ludbrega. 29. II. 1944. neprijateljska patrola ubila je u Karlovcu druga Kraus Stanka iz Komarice. U noći 29. II. na 1. III. 1944. su naši drugovi uhvatili Baksa Stjepana i Hižak Pavla, oba dva partizanski dezertteri, te su stalno izbjegavali naše patrole, a kada su uhapšeni, nisu htjeli da idu sa našim drugovima, nego su kazali, nek ih rade na mjestu ubiju, teškom mukom dobili su ih iz kuće na ulicu, a majke počele su vikati i plakati, došli su do kuće od jednoga njih, stali su i počeli se otimati, da idu u kuću javiti se svojim. Božo je izvadio pištolj i pucao na jednoga iz blizine tako da se je odmah mrtav strušio, a drugi je skočio i htio bježati, te je pucao i za njima i ga teško ranio. Kada je došao do njega, ubio ga je do kraja. Svakako su naši drugovi nepravilno postupili što su na licu mjesta obračunali sa njima i što nisu išli redovnim putem kako bi mogli od njih još nešto saznati. Upozorili smo drugove, da se to ne smije više dogoditi, a na sastanku će se taj slučaj detaljno ispitati.

Međimurje:

Zauzeće Ludbrega i Koprivnice te patroliranje neprijatelja po selima Podravine, djelovalo je i na narod Međimurja, a još više zbog toga što je za vrijeme ofenzive jedan transport ustaša prebacivao se preko Međimurja za Koprnicu. Kako okupator tako i domaći petokolonaši poslužili su se lažima, da su partizani na Kalniku uništeni, da su se predali itd. Momentalno se kod naroda primjetio neki zastoj, no to nije dugo trajalo, jer se je narod mogao sam uvjeriti da to nije istina, pošto se još uvijek čuju borbe preko. Tako sam narod govori, o tome, a to smo saznali preko naših simpatizera, te i od švercera, koji dolaze ovamo.

Mađarski okupator je jedan dio vojske povukao iz Međimurja, a mjesto vojske bacio je masu špijuna. Koliko smo saznali imade oko 1200 špijuna. Ti špijuni saznali su preko naših dezerttera i pomoću trikova sa kojim se služe, da se tamo radi politički i za kanale, preko kojih se prebacuju u partizane. Jednom agentu uspjelo je sa našim materijalom pod krinkom političkog radnika osnovati u Doljnjem Mihaljercu NOO i to od samih starih HSS-ovaca i kazao im je da će zajedno ići preko i tamo će primiti daljnje direktive. A kada su ti drugovi išli, dočekala ih je zasjeda mađarska i pohapsila, prem-latila i zatvorila. Neki od njih još su sada u zatvoru. Isto tako i u Vidovcu došla su dva agenta i nagovarala ljude, da je po narod potrebno da se radi u narodnom pokretu, jer se može samo tako riješi-

ti okupatora. »Drugovi, oružje je tu idemo odmah doneti ga.« Opet ih je dočekala zasjeda i pohapsila ih. Odvedeni su u zatvor i mučeni. Špijuni su se poslužili i sa pozivima za mađarsku vojsku. Sa tim pozivima došli su k ljudima, u koje su sumnjali da sarađuju sa nama te govorili: »Druže, ja sam, evo, dobio poziv za u mađarsku vojsku, a ja ne bi htio da idem. Ti znaš, kako bi ja mogao se prebaciti u partizane.« — Često puta oni dolaze i k onim ženama čiji su muževi u partizanima te se služe sa ljubavnim trikovima, da bi otkrili naše veze. Služe se i sa pretnjama, da će ju uhapsiti, ako se ne poda.

Stalna nova hapšenja se vrše. Tako je u Mihajlovcu uhapšen jedan SKOJ-evac: Kanižaj Dragutin, koji je radio po omladini. Kako smo doznali slabo se držao, provalio je u dva sela, tako gdje je i radio. Do sada uhapšenim neznamo broja. Provala bila je u Dolnjem Mihaljvcu i Sv. Mariji.

Okupator nastoji da izvuče čim više iz Međimurja, rekvirira žito, blago itd.

Ustaši iz Varaždina imaju svoje skladište municije u Gornjem Međimurju, te kada dolaze u Međimurje donasaju sa sobom štampu i to petokolonašku »Nova Hrvatska« itd. te ju tamo šire. Naši drugovi su tamo razoružali dva ustaša i to na Bjelici.

Mađarsko vojno ministarstvo dalo je službenu obavijest za mobilizaciju svega što je sposobno za oružju, a nesposobne za vojsku mobiliziraju na radove po marofima.

Kao što smo već spomenuli rekviriraju po Međimurju sve, ali narod je ustao protiv te rekviracije u nekim selima. Žandari su naređivali seljacima da ružđe kukuruz ali seljaci nisu htjeli. Zatim su žandari sa jednim pisarom prisilno oduzimali skoro sav kukuruz, tako da seljacima nije ostalo ni za jedan mjesec. Seljaci su vikali za njima »Vi iz nas pravite partizane!« Vikali su i po selu »Gdje su ti partizani zašto ne dođu, već jednom ovamo, rajši neka si oni odnesu nego Mađari.« — Mađari dali su seljacima neka hrane svinje, da mast dadu Mađarima, a meso će ostati njima. Seljaci su dali mast Mađarima, ali sada dolaze žandari i po meso, oduzimaju seljacima i ništa ne plaćaju. — Vlasti su naredile mlinarima, da moraju žandarima davati svaki mjesec 10 kg brašna, a da zato ne plaćaju ništa.

Simpatije naroda svakim danom rastu za NOB, jer narod vidi da neće viša tako lako da prolazi kao do sada, jer su Mađari počeli sprovađati pojedinačno mobilizaciju. Pa zbog toga narod i sam traži da se vrše i tamo akcije i da se ubija špijune. Narod dobro prima naše drugove, skriva ih i hrani.

Mjere koje smo poduzeli tamo: spriječava se mobilizacija, a spriječava se isto, da narod ne dava Mađarima živežnje namirnice. Uspostavljene su veze u Gornjem Međimurju sa 5 sela, gdje su for-

mirani i aktivni, koji trebaju da prorade, da formiraju NOO, ili barem pripreme ljude za stvaranje NOO-a.

Uvjeti za rad su povoljni, a sada ćemo dati i nove smernice za rad. Došlo je ovamo 5 drugova dobrovoljaca za diverzante koje ćemo poslati na diverzantski kurs.

U ostalim kotarevima poduzeli smo sledeće **mjere:**

Sprečavanje mobilizacije u Pavelićevu vojsku i to na taj način, da se popiše sva narodna imovina narodnih neprijatelja i inicijatora, koji su nagovarali ljude, da idu u neprijateljsku vojsku, da se objasni zašto se to radi, da se ispita svaki pojedini slučaj redovnim putem i onda poduzeme potrebne mjere. Za one, koji su otišli na razne nagovore ili iz straha u neprijateljsku vojsku dati će im se mogućnost da se vrate svojim kućama, a njihovim familijama objasniti će se da se u suprotnom slučaju njih potpuno razvlasti.

Popularizira se 8. mart.

Postavilo se natjecanje i to između pojedinih općina, pojedinih kotara za sakupljanje plahta, ručnika i ostalog veša za našu vojsku.

Naši drugovi služe se odlukama donešenim na drugom zasjedanju AVNOJ-a, stvaranjem nove narodne države, koriste se uspjesima Crvene Armije i naše NOV. Sve ovo se koristi za mobilizaciju u NOVJ.

Sa svim selima uspostaviti će se veze, kako bi mogla štampa što kraćim putem doći do ljudi.

Smrt fašizmu — sloboda narodu!

Za O.K. K.P.H.

Jura⁶ [v. r.]

P.S. Po agitaciji i propagandi posle upada neprijatelja u Ludbreg i Koprivnicu nije se dosta moglo učiniti iz razloga što je narod preplašen pa se ga ne može okupiti za šire sastanke, a nije izašla ni naša štampa, pošto iz tehničkih razloga nismo mogli izdavati ni radio-vijesti ni ostali naš tekući materijal. Svu centralnu štampu koju smo dobili razdijelili smo i otišla je na teren. Prilikom 26 godišnjice Crvene Armije održano je 10 širih sastanaka, pisele su se parole i palili krijesovi.

Izvještaj za II 1944.

O.K. Varaždin

Original, strojopis

Sign., AIHRPH, KP-56/98.

⁶ Stjepan Puklek

1944, ožujak 2.

***Izveštaj Kotarskoga komiteta KPH Pregrada Okružnome komitetu
KPH Krapina o političkoj situaciji i organizacijskom stanju u komitetu***

Kotarski Komitet K.P.H.
Pregrada

Izveštaj za mjesec veljača
2. - III. -44.¹

OKRUŽNOM KOMITETU K.P.H.
K r a p i n a

Dragi drugovi!

Šaljemo Vam izvještaj sa sastanka K.K. koji je održan 2. ožujka 1944.

1/ Politička situacija:

Drug Ljudvek² opširno je na sastanku govorio o novim smjernicama i direktivama u radu. Naročito je upozorio drugove na podzemni rad pokvarene i izdajničke klike oko dr Mačeka kako bi se ovo rovarjenje još u zametku osujetilo. Utjecaj ovih pokvarenjaka na našem kotaru ne primjećuje se, ali će se ipak još pažljivije pratiti rad nekih sumljivih ljudi. Drugovi su nadalje upozoreni da se na mitinzima više i opširnije govori o odlukama II zasjedanja AVNOJ-a te, popularizira Nacionalni Komitet kao našu vladu. Nadalje je govoreno o pravilnom stavu napram naših saveznika Engleske i Amerike kako se ne bi njihova pomoć precjenila kao i podcjenila.

Nakon referata druga Ljudveka² prešlo se je na političku situaciju u našem kotaru. Od prošlog sastanka pa do danas politička situacija u četiri općine ostala je u glavnom nepromijenjena, dok se je stanje u Krapinskim Toplicama pogoršalo.—

Na mitingu narod u velikom broju prisustvuje, te se po diskusiji koja se na kraju razvija, zapoza da se narod veoma interesira za uspjehe kako naše N.O.V., Crvene Armije te o odlukama II zasjedanja AVNOJ-a, stavu naše vlade napram izbjegličko vlade i Kralju Petru.

¹ Dopisano rukom.

² Ljudevit Bednjanec, sekretar komiteta.

Samo u Krapinskim Toplicama uslijed proračunanog držanja Ustaške bande uspjelo je toj bandi narod zastrašiti. Mnogi naši N.O.O. koji su prije dobro radili raspali su se.

Na prošlom sjednici pretresalo se je pitanje općine Vinagora, te je tom prilikom zaključeno da se u ovoj općini moraju održati, što više mitinga kako bi se najšire mase upoznale sa ciljevima N.O.B. Ovi mitinzi su održani i zapaža se povoljna promjena u držanju naroda.

Drug Vlado³ iz Agit-prop komisije i Mišo⁴ iz K.K. bili su kod župnika Vukine, koji je izjavio da aktivno ne može kao svećenik sudjelovati u našoj N.O.B. ali da će najavljavati naše mitinge sa propovjedaonice, te novčano pripomagati naš fond. Bombardiranje Zagreba svugdje je primljeno sa velikim oduševljenjem kao dokaz da naši saveznici pomažu našu N.O.B.

Općina Krapinske Toplice

Od kad je banda došla natrag u Toplice rad u ovoj općini je veoma otešćan i skučen, odbori se raspadaju, a u koliko još rade potpomažu šverc. Na sastanke dolazi tek šest do sedam ljudi, obično tom prilikom prigovaraju zabrani šverca i prodaji vina. Odbori u Maloj Erpanji rade bolje, dolaze na mitinge, osnivaju Domove kulture, kopaju zemunice te čitaju naš materijal. Odlučeno je da će još jedan naš drug otići na tu općinu, kako bi se narodu raskrinkala lažna propaganda bande. Iz ove općine otišlo je oko 40 mladića u banditsku vojsku. Nakon odlaska satnika Deženina iz Krapinskih Toplica uhapšeno je 30 naših simpatizera. Iza saslušanja trebali su trojica biti streljana, međutim nasljednik satnikov izjavio je da se ovi drugovi moraju pustiti doma, jer sve što su radili, radili su pod pritiskom partizana pa ih se zato ne smije osuđivati. I tako su svi uhapšeni pušteni doma. Trojica drugova iz Krapinskih Toplica i to: Škrinjar, Đurđanec te Barić dezertirali su iz naše vojske te se sada nalaze u Toplicama. Od bande nisu bili uhapšeni jer je zapovjednik izjavio da su oni bili prisiljeni od partizana otići u vojsku. Zapovjednik Krapinskih Toplica u razgovoru sa narodom upućuje da bi želio doći na mitinge i da se on ne boji nikoga da nije nikome ništa učinio pa neću niti partizani u njega dirati. Navodno da zapovjednik prima veliki broj pritužbi iz našeg kotara, tako, da je zabranio privatnicima koji dolaze sa takvim pritužbama pristup u njegovu kancelariju. Zapovjednik je održao jedan sastanak u školi u Krapinskim Toplicama na kojem su prisustvovali i naši drugovi iz okolnih

³ Stopar, član agitropa OK KPH Krapina.

⁴ Ćiril Drenški

sela. Govorio je u tom smislu da je već vrijeme da se mi Hrvati prestanemo boriti, te da se, sporazumimo i složimo da zajednički udarimo po Švabama. Nadalje, da je navodno osuđivao švercere koji će za ovo djelo odgovarati pred narodnim sudom.

8./2. 1944. ubijen je od ustaša Očić Štef iz Gregurovca kao represalija za četiri pala banditska vojnika.

Općina Pregrada

Dne 12. veljače 1944. provalila je iznenada banda iz Krapine na teritorij općine Pregrada, od koje je jedna manja jedinica došla i u samu Pregradu. U sedam sati u jutro pod vodstvom bandita Putara iz Pregrade i Hrestaka opkolila je banda bazu našeg Komiteta u nadi da će iznenaditi naše drugove. Ali smo već bili dva dana prije obavješteni o ovom pohodu te je pravovremeno prenešen materijal kao i hrana. Banda je pronašla 500 komada jaja i 2000 letaka — Narodu Hrvatskog Zagorja. Od ovih jaja banda je ostavila 202 komada dok je ostalo sa 2 kg čvaraka pojela. Naši letci spaljeni su u Pregradi. Raspitivali su se za Josipa Svečaka i Josipa Drenški. Patrola našeg I bataljona napala je ove pljačkaše i to sa vrlo lijepim uspjehom ali se ne zna točan broj ranjenih i mrtvih. Popalili su kuće, štale i kleti, otimali novac, odvlačili posteljinu, odijela i živežne namirnice. Tom prilikom oštećeni su Josip Puclin, Milan Micika, Slavko Lamot iz Doljnje Plemenščine, Josip Živičnjak, Slavko Živičnjak, Slavko Bešenski, Živičnjak Franjo, August Antolić iz Vojsaka, Josip Vrhovski, Petar Živičnjak iz Valentinova te Josip Krog iz Prigorja. Uspješan napad patrole našeg I bataljona ohrabrio je naš narod, koji uviđa da je jedino oružanom borbom moguće uništiti neprijatelja. Narod i okolna sela oko imanja Bežanec nezadovoljan je, što se zemlja nije porazdijelila te na poziv da rade na toj zemlji odgovaraju da je to »tlaka« i da su voljni u svemu podpomagati onim obiteljima koji su dali borce u N.O.B. ali da neću raditi na imanju Bežanec. Nadamo se da će okružni N.O.O. pitanje raspodjele ovog imanja riješiti na zadovoljstvo naroda.

Općina Desinić

Ova općina pokazala se prema drugim općinama najbolja u mobilizaciji, te je tokom mjeseca veljače poslano 53 dobrovoljaca u N.O.V.-u. To je mali broj, ali napram tome, da druge općine nisu ništa mobilizirale tokom mjeseca veljače ipak je jedan lijepi uspjeh. 5.

i 6. veljače boravila je na teritoriju općine Desinić Slovenska divizija,⁵ koju je naš narod primio sa velikim oduševljenjem, što se je i dokazalo dobrom organizacijom hrane.

⁵ Vidi: Dok. br. 67.

U Desiniću sada se nalaze 17 ranjenika naše N.O.V. Oko ovih ranjenika brine se organizacija A.F.Ž. Po noći i po danu dežuraju drugarice kod bolesnika, a narod im šalje obilno hrane po čemu se može zaključiti da postoji velika ljubav naroda na prema našim borcima. U samom Desiniću primjećeno je, da se neki trgovci i zelenaši sastaju više nego obično pa je radi toga povećana pažnja njihovom kretanju. Za sada se nema nikakvih konkretnih podataka o nekim sastancima, ali kako smo rekli pažljivo će se pratiti svaki njihov korak. 1. veljače 1944. likvidiran je Ljudevit Fojs ustaški detektiv jer je postojala opasnost izdaje bandi 11. veljače 1944. Skojevcu likvidirali su Martina Šlogara iz Dubravnice bez da su se predhodno sporazumili sa N.O.O.

Općina Vinagora

Ovdašnji je narod slabo upućen u ciljeve naše N.O.B. imade mjesta gdje narod nije nikada čuo naše partizanske pjesme, održano je sedam mitinga. Narod je, pažljivo saslušao govornika te obećao da će se odazvati u vojsku čim nastane malo toplije vrijeme, jer da su bosi. Odbori rade slabo te će se provesti reorganizacija istih. Narod je veoma siromašan te imade sela koja već sada nemaju hrane. Učitelj Kezela nakon naše ozbiljne opomene vidno se je popravio, te ne prođe skoro nijedan dan a da negdje sam ili sa našim drugom ne održi sastanak.—

Općina Hum na Sutli

Ovdje narod u velikom broju dolazi na mitinge, ali, kad se govori o mobilizaciji pristni se razilaze. 10. veljače 1944. održan je masovni kotarski omladinski sastanak u selu Druškovcu na kojem je prisustvovalo preko 1000 omladinaca iz svih općina. Govornici su pozdravljeni burnim odobravanjem, prostorija je bila bogato okićena parolama. Prisutne su bile 4 glazbe. Omladinci iz općine dolazili su pod crvenom zastavom. U selu Vrbišnici 20. veljače 1944. svečano je otvoren dom omladine.

II/Organizaciono stanje:

Partijskih jedinica ima tri i to u općini Hum na Sutli od 6 članova, u općini Krapinske Toplice od 3 člana i u općini Pregrada od 6 članova.

Grupa aktiva ima 4 i to u općini Hum od 4 člana, Krapinske Toplice od 10 članova, Pregrada 3 člana, Desinić 5 članova.

Partijske jedinice zadužene su konkretnim zadacima: kopanjem zamunica, osnivanjem Domova kulture, održavanjem mitignja, do-

pisne službe. Partijske jedinice su dobre i rade ali slabo čitaju i razrađuju naš materijal. U sporazumu sa drugom Marjanom⁶ izabran je drug Debeljak Ćiro iz Huma kao inštruktor pri K.K. da nakon svršenog nižeg partijskog kursa sa partijskim jedinicama i aktivima drži više dnevne obrazovne sastanke. S tim u vezi, molimo Vas da nas obavjestiti kada će početi niži partijski kurs da što prije pošaljemo ovog druga na izobrazbu. Grupe aktiva isto su dobre, ali se primjećuje pomanjkanje volje za čitanjem i razrađivanjem našeg materijala.

Skoj

Rad Kotarskog komiteta Skoja od prošlog sastanka pa do danas poboljšao se te se može reći da omladina nije prepuštena sama sebi, nego se s njome radi.

Najljepši dokaz visoke političke svijesti naše omladine bio je zbor na Humu na kojem je prisustvovalo preko 1000 omladinaca. Bolji uspjeh u radu i organiziranju omladine može se očekivati nakon formiranja novog Kotarskog komiteta.

Unatoč mnogih opomena da se ne smije poduzeti nikakova akcija bez prethodnog obavještenja N.O.O. izvršio Skoj akciju likvidiranja Martina Šlogara iz Desinića. N.O.O. se je pritužio na ovu samovolju omladine te obavještavaju da se narod opravdano boji ovakvih nepravilnih postupaka. Kotarski Skoj obavješten je da sazove miting na kojem će uz jednog našeg druga obrazložiti narodu ovo likvidiranje. Skojevcima su aktivni u pisanju parola te, o osnivanju omladinskih domova.

Na cijelom kotaru imade 21 grupa Skoja sa 112 članova, te 56 odbora USAOH-a sa 300 članova. Formirano je 17 pionirskih desetina u cijelom kotaru.

N.O.O.

Otkad je dobio kotarski N.O.O. bazu njegov rad i djelovanje se je povećao.

Narod ima sve više povjerenja u N.O.O., što se najbolje vidi po tome da po svakom pitanju dolazi po savjet od svojih seoskih, općinskih ili kotarskog N.O.O.

Naročito se zapaža dobro snalaženje u poslu kod druga Josipa Dreniškog, tajnika Kotarskog N.O.O.-a, koji svaki zadatak brzo i lako rešava.

U glavnom odbori rade dobro, tek odbori u Krapinskim Toplicama su kako smo gore naveli rade slabo.

⁶ Ivica Gretić, sekretar OK KPH Krapina.

U Pregradi imamo 22 N.O.O. sa 112 članova, u Desiniću imamo 25 N.O.O. sa 120 članova, na Humu 16 odbora sa 64 članova, Krapinske Toplice 7 odbora sa 38 članova, Vinagora 7 odbora sa 21 članom.

A.F.Ž.

Sprovedena je reorganizacija A.F.Ž. i to tako da su pojedini članovi K.P. zaduženi da nadgledaju i podupiru ovu organizaciju. Kako ne bi žene ostale po strani Narodno-oslobodilačkog pokreta obavješteni su svi N.O.O. da biraju u svoje odbore i žene. Ova reorganizacija sprovedena je u općini Pregradi, donekle u općini Hum, dok u ostalim općinama je još u toku.

Žene sve više imaju razumjevanje za N.O.B., te se rado odazivaju organizaciji A.F.Z., a i one koje još nisu obuhvaćene aktivno pomažu našu borbu.

Organizaciono stanje A.F.Ž. je ovakovo:

Općina Pregrada	20 odbora	sa	77 članica,
Općina Desinić	18 odbora	sa	82 članice,
Općina Hum	9 odbora	sa	37 članica,
Općina Krapinske Toplice	7 odbora	sa	28 članica.

Agit-prop

U Krapinskim Toplicama održana su 23 mitinga sa 1040 ljudi, osnovana su 4 doma kulture.

U općini Vinagora održano je 7 mitinga sa 450 ljudi. Osnovane su 2 zdravstvene komisije u Pregradi i Desiniću te se svaku nedjelju drže predavanja iz higijene.

U općini Hum na Sutli osnovana su 17 Domova kulture.

U općini Krapinske Toplice osnovana 4 Doma kulture.

Razno

Narodno Oslobodilački odbori sakupili su za Narodni fond Kn 200.613,-

U ime članarine je priloga K.P. ubrano je Kn 1.900.— Drug Jan-ko⁷ kritiziran je da slabo radi po Agit-propu, te da slabo posjećuje našu bazu. On se zadržava samo u svojoj općini.

Drug Mišo upozoren je da u ophođenju sa narodom ne bude grub. Nadalje pozvan je na odgovornost zašto nije pravovremeno spremio 2000 letaka, koje je banda pronašla u našoj bazi i ako je imao zato dovoljno vremena.

Slijedeći sastanak održati će se 22/11 1944.

⁷ Kao bilj. br. 2.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Uz drugarski pozdrav
sekretar
Ljudvek⁸ [v. r.]

Mitinzi [su] održani prošli mjesec na našem Kotaru jesu i to 34 a 1780 prisutnih. Na mitinzima se je govorilo o vanjskoj i unutar-ljoj Političkoj situaciji, o potrebi mobilizacije, populariziramo Nač7
Comitet, A.V.N.O.J. i Z.A.V.N.O.H.

Original, strojopis
Sign., AIHRPH, KP-83/3240.

123

944, ožujak 2.

Izvještaj Mjesnoga komiteta SKOJ-a Zagreb Oblasnome komitetu iKOJ-a za zagrebačku oblast o političkoj situaciji u Zagrebu, organizacij-kom stanju i radu komiteta, srednjoškolskoga, radničkoga i studentskog ukovodstva

bjesni Komitet SKOJ-a
ZAGREB
2. III. 1944.

OBLASNOM KOMITETU SKOJ-A
z a
ZAGREBAČKU OBLAST

IZVJEŠTAJ

I/ Politička situacija:

Uporedo sa razvojem događaja, sa pobjedama Crvene Armije i
aveznika, te sa razvojem povoljne političke situacije u našoj zemlji
broj antifašističkih masa u Zagrebu biva svakim danom sve veći.
anas veći i oni koji su prije vjerovali u Hitlerovu pobjedu i možda
ktivno ga pomagali, vide sada očitu njegovu propast, okreću mu le-

⁸ Kao bilj. 2.

da i traže spas na drugoj strani. Općenito danas su svakidašnje teme razgovora među masama Zagreba propast Njemačke, pobjede Sovjetskog Saveza, skori povratak partizana itd., a ustaška i ostala banda potpuno je nemoćna da to zapriječi, što oni i sami priznaju. Tako se dogodilo da je jedan podvornik objašnjavao dvojici hitlerovaca, kako će Njemačka propasti i pobijediti SSSR, kada se on udaljio jedan od te dvojice bandita izjavio je da su danas već mnogi takovi, ali da su oni nemoćni na prama njima, jer kada bi ih htjeli uništiti morali bi makar pola Zagreba povješati. Ovakovi i slični primjeri događaju se svakodnevno, po kojima se zbiljam vidi njihova slabost.

U vezi sa bombardovanjem Zagreba nije ustaška promidžba ni putem štampe, radia, letaka uspjela da među masama omrazi saveznike, te da prikaže njihov napad kao ništenje crkava, škola, stambenih zgrada. Sa tom svojom promidžbom uspjeli su zavarati vrlo malen broj ljudi, dok su kod ogromne većine postigli sasama suprotno. Mržnja naprama Njemcima i ustašama postala je još jača, jer narod zbiljam uviđa i govori da su baš oni krivi tome bombardovanju. Prilikom poglavnikova obilaženja pogođenih zgrada i postradalih građana, jedna žena kojoj su poginula tri člana obitelji u svome očaju rekla je lično poglavniku: »Vi ste svemu tome krivi.«

Vidi se jasno da su ustaše izgubili svaki uticaj na mase. Međutim oni bi još uvijek htjeli da budu ona snaga koja su bili 1941/1942, da narod zavaraju te da s njim čine ono što oni hoće. U tu svrhu oni se služe raznih letcima, tjednim vještima, koje razbacuju gradom a koje su pune kojekakvih gluposti i izmišljotina. Jedno vrijeme i to odmah poslije poglavnikove odredbe o pomilovanju partizana, svakodnevno su javljali preko štampe i radia koliko se partizana predalo, koliko ih je zarobljeno, te koliko su ih pobili. Također da bi to potkrijepili vodali su gradom grupice ljudi koji su zaista bili jadnog izgleda, te ih prikazivali kao zarobljene i predane partizane. Ali kako im time nije uspjelo masu zavarati sada su s time prestali.

Prije par dana ponudili su osmoškalcima da se jave u poglavnikov tjelesni zdrug, te da će u tome slučaju odmah dobiti svjedodžbe. Nakon par dana pozvali su nekoliko škola da vide koliko budu s time postigli. Poslije održanoga govora u kome se naglasilo da oni koji se ne odazovu tome pozivu znači da su protivnici hrvatske države. Ali i potkraj toga nisu uspjeli ono što su oni htjeli, jer se javio vrlo malen broj omladinaca, sa pojedinih gimnazija javilo se 2,4, najviše 5. Ovima drugima koji se nisu javljali vikali su otvoreno već pripravljeni i stari članovi toga PTZ: Dolje komunista! Van komunisti! itd.

Kad pogledamo općenito na političku situaciju u Zagrebu, vidimo doista da je ona vrlo povoljna. Ali usprkos toga mi nismo još uspjeli zavladatai javnim mišljenjima masa, a isto tako nismo ih uspjeli niti organizaciono obuhvatiti. Još uvijek nam se događa da nam mase nasjedaju kojekakovim smicalicama i parolama koje ubacuju ustaše i reakcionarno vodstvo HSS-a kao što su na pr.: prijateljstvo Engleske i Njemačke, te da će Engleska ipak poslije rata raditi onako kako ona bude htjela itd. Zatim mase Zagreba govore vrlo malo o AVNOJ-u, NKOJ-u, ZAVNOH-u, te o II zasjedanju AVNOJ-a i njegovim odlukama. Kod toga jedan od nedostataka je u tome što mase dobiju prilično malo našeg materijala a i ukoliko ga dobiju ne prouče ga kako treba. Dalje naš rukovodeći kadar je zbiljam neiskusn u radu, sami rukovodioci ni sami ne znaju ova osnovna pitanja, a kamoli da bi ih mogli pravilnu tumačiti masama. Da bi to popravili mi smo si postavili da najprije sa rukovodstvima proučimo ova najvažnija pitanja u vezi sa II zasjedanjem AVNOJ-a, a zatim održavanje političkih konferencija, gdje će se masama u nevezanom razgovoru tumačiti pravilan stav prema pojedinim pitanjima, a isto tako će se i prisluškivati i glas masa, tako da bi onda imali pravu sliku o političkoj situaciji u cjelom gradu.

II/ Organizaciono stanje:

Za cijeli grad postoji Mjesni Komitet, koji se sastoji od 3 člana, 2 Hrvata 1 Srbin, 3 intelektualca, 2 ženske i 1 muškarac.¹

Do sada MK nije zadovoljio u radu. Nije posvetio pažnju nižim rukovodstvima, kako bi ih makar donekle osposobili da mogu pravilno rukovoditi s masama omladine. Jedno je, da nijedan MK nije dugotrajan, članovi se tek upoznaju s radom i onda padnu, na njihovo mjesto dolaze novi članovi koje onda treba nanovo upoznavati, tako da je rad uvijek u zaostatku. Za 3 zadnja mjeseca pala su nam dva člana MK-a.

Rad u MK podijeljen je na 3 sektora: studentski, srednjoškolski i radnički.

Studentski sektor:

Na ovome sektoru postoji studentsko rukovodstvo koje je sastavljeno od 4 člana, 4 Hrvata, 2 muš. i 2 žen. Članovi su slijedeći:

Biba, koja je ujedno sekretar toga rukovodstva, radila je od početka NOB-e u jednoj SKOJ-evskoj grupi, te je poslije postavljena u rukovodstvo za sekretara. Još uvijek je zadržala stare načine rada i

¹ Priređivači nisu uspjeli utvrditi sastav komiteta ni članove ostalih rukovodstava.

naprosto neće da se prilagodi novom masovnom radu omladine. Zatim jako slabo čita i proučava sav tekući materijal.

Drugi član je Sokrat, koji je prije kratkog vremena ušao u rukovodstvo te se pokazao prilično vrijedan i odan, ali kasnije kada se je provjerio ispostavilo se da je on švercer i da sarađuje u »Plavoj Reviji« fašističkom listu. Sada mu se postavilo da ili da se okane toga ili ne može biti SKOJ-evac.

Treći član je Sana koja nikako ne zadovoljava u radu. Ima samo vrlo uzak krug svojih poznatih ljudi sa kojima radi a dalje na fakultete neće da se povezuje i prodire. Pokraj toga prilično je nedisciplinovana i ne prima nove direktive. Sada joj se postavilo da u određenom roku ode u partizane.

Zadnji član je Maks, koji je također prije kratkoga vremena ušao u rukovodstvo i pokazao se jedan od najboljih. On još ne poznaje rad ali ima puno volje, prima upute i sprovodi ih onako kako mu se to postavlja.

Općenito cijelo rukovodstvo je nedisciplinovano, sklono intelektualnom filozofiranju, dok se vrlo slabo posvećuje pažnja tome kako i na koji način bismo okupili što veći broj omladine i organizirali ih u USAOH.

Svaki član rukovodstva drži po tri fakulteta, odnosno samo pojedine ljude na tim fakultetima.

Na svim fakultetima ima 5 SKOJ-evskih grupa sa ukupno 14 SKOJ-evaca, 6 žen. i 8 muš.

Te SKOJ-evske grupe vrlo slabo, gotovo nikako ne djeluju na omladinu, ne održavaju redovito sastanke, ne proučavaju materijal, već su se začahurili sami za sebe, a isto tako kao i rukovodstvo bave se vrlo često filozofiranjem pojedinih naučnih problema.

Na fakultetima ima još priličan broj bugarske omladine, koja je prije imala vezu sa Sofijom, te je ta sada prekinuta i oni su se priključili nama. Oni imaju svoje posebno rukovodstvo, svoje SKOJ-evske grupe, koje drže za sobom antifašiste. Sa njima se radi jednako i postavljaju im se isti zadaci kao i našoj omladini.

Srednjoškolski sektor:

Srednjoškolsko rukovodstvo sastoji se od 5 člana, 4 Hrvata 1 Srbin, 3 muš. 2 žen.

Prvi član toga rukovodstva je Zvonko koji je u isto vrijeme i sekretar. Od postanka NDH radio neprestano na školi. U radu je točan, marljiv i odan. Odlazi na sve kompleksne sastanke, te na sastanke pojedinih SKOJ-evskih grupa, po čemu se zaista vidi da se neobično trudi.

Drugi član je Milan koji je u isto vrijeme i član neke kazališne grupe. U radu baš nije pokazao /se/ vrijedan, a uz to je jednom prilikom izjavio da ga čitanje naše štampe umara. Postavljeno je njegovo izključenje iz rukovodstva.

Treći član je Cvetko koji još ne poznaje sam organizacioni rad, a isto tako je i prilično spor. Ali zato on ima prilično volje i interesuje se za sam rad, te se trudi da i nešto načini.

Drugarica Sonja koja je takođe član rukovodstva, ne dolazi na sastanke opravdavajući to time da je slijede detektivi. Inače i na radu također nije pokazala neki naročiti uspjeh.

Zatim drugarica Tea, koja pokazuje prilično volje i interesovanja za rad, ali budući da ima veliku porodicu sa bolesnom majkom, vezana je kućnim poslom i ne može dovoljno da se posveti radu.

Više škola sačinjavaju jedan kompleks. Tako postoje 4 kompleksa koja obuhvaćaju 15 škola.

Na tim srednjim školama ima 17 SKOJ-evskih grupa koje obuhvaćaju 72 SKOJ-evca. Te SKOJ-evske grupe održavaju sastanke, čitaju materijal. Ali u cjelome tome radu osjeća se neko mrtvilo, budući da im se ne postavlja nikakvih novih zadataka.

Radnički sektor:

Prije tri mjeseca bio je cjeli radnički sektor, koji je tada brojio oko 30 ljudi, pohapšen, te je i tom prilikom pao i jedan član MK-a.² Poslije toga nije bilo skoro mjesec dana nikakove veze sa radnicima. Tada smo dobili ponovo jednu grupu od 4 omladinca, preko kojih smo ponovo uspjeli obuhvatiti nešto radničke omladine, tako da je po broju ljudi dostignut prijašnji radnički sektor. Ovi ljudi bili su grupirani u pojedine odbore USAOH-a, koji su također opet prodirali dalje. Mi smo si tada postavili da to oformimo po rejonima, gdje bi nam Partija i NOO pružili pomoć. Ali prije 14 dana ponovo je bilo hapšenje na radničkom sektoru. Uхватili su na sastanku jednu grupu omladinaca i druga koji je trebao biti rukovodioc čitavog radničkog sektora. Poslije toga pali su još nekoji omladinci, te sada opet momentalno nema veze sa radničkim sektorom.

III/ USAOH:

Preko SKOJ-evskih rukovodstava i grupa povezivalo se sa anti-fašističkom omladinom, ali od nje je uglavnom ubirana pomoć i katkad im se davalo za čitati nešto materijala. Okupljanje i organiziranje u odbore USAOH-a bilo je vrlo slabo, jer uglavnom radilo se

² Agneza Vostrel-Amonović

sa omladinom, koja se osjećala, odnosno smatrala komunistima. Da bi se to popravilo i da bi se obuhvatila masovno antifašistička omladina pristupilo se osnivanju pojedinih viših odbora USAOH-a. Tako je formiran Mjesni Odbor USAOH-a koji se sastoji od 3 člana. Članovi tih odbora su još mladi, neiskusni i sami se tek uče rukovoditi USAOH-om. Zatim formirani su Odbori za srednje škole i studentski odbor, koji opet sada formiraju odbore za pojedine škole i pojedine fakultete preko kojih će se obuhvatiti malo veći broj antifašističke omladine.

Kod toga neprestano nailazimo na poteškoće i prepreke. U prvom redu još veliki broj omladine nalazi se pod uticajem roditelja, koji im ne dozvoljavaju da sudjeluju aktivno u radu, iz čistoga straha što se boje za svoju djecu. Zatim nam se gotovo svakodnevno nameće pitanje stanova za održavanje sastanaka, jer ljudi se iz bilo kojih razloga boje dati svoj stav. Baš to je jedan od glavnim uslova što se sastanci ne održavaju redovito.

Kod toga se zbiljam mora i priznati da krivnja leži i u tome, što se nije masovno obuhvatila omladina, te što se stanovi ne traže od širokih masa omladine, nego to pada samo na pojedine najaktivnije ljude, odnosno rukovodioce koji zaista nisu uvijek u mogućnosti da nađu stan.

Kod obuhvaćanja radničke omladine također se susrećemo sa mnogim poteškoćama jer radnici su zaposleni po cijeli dan, nemaju vremena za održavanje redovitih sastanaka. Osobito to vrijedi za šegrte, koji su potčinjeni svome poslodavcu te se vrlo često dogodi da se ne mogu nikuda maknuti od posla, čak šta više nekada i nedjeljom moraju biti u radionicama tako da je rad sa njima prilično težak.

Ovo su uglavnom poteškoće sa kojima se susrećemo, a pokraj ovih, još svakodnevno nameću niz raznih sitnica kao što su uzbune, te zaposlenost pojedinih ljudi itd, što sve skupa opet puno škodi da se tad obavlja i razvija na vrijeme.

Uz drugarski pozdrav:

Smrt fašizmu — Sloboda narodu!

Za M.K. SKOJ-a
Mila³ [v. r.]

Original, strojopis

Sign., AIHRPH, SKOJ-11/1191.

³ Ruža Ervančinović, izvještaj je napisan nakon njenog odlaska iz Zagreba krajem veljače 1944. godine.

1944, ožujak 3.

Zapisnik sa sjednice Okružnoga komiteta KPH Krapina na kojoj je razmotrena politička situacija, organizacijsko stanje partijske organizacije, SKOJ-a, NOO i AFŽ te stanje u Zagorskom NOP odred

Zapisnik

sjednice OK K.P.H. Krapine održane 3-III-1943.¹

Prisutni šestorica, dok [je] drug Roda,² zbog bolesti odsutan.

Dnevni red:

1. Politička situacija
2. Organizaciono stanje
3. SKOJ
4. N.O.O.
5. A.F.Ž.
6. Vojska
7. Agit-prop
8. Kritika i samokritika
9. Razno

1. Politička situacija

U toku mjeseca veljače osjeća se pojačana reakcija neprijatelja i vojnički i propagando. Tako u Krap. Toplicama banda pristupila političkom djelovanju po selima govoreći: »Da oni nisu neprijatelji Partizana, samo neka skinu petokraku zvijezdu i neka smjene srpske oficire i da su radne grupe uvođenje nove tlake«. Naročito su represalijske provedene u opć. Radoboj. Poubijano je 5 seljaka i 20 pohapsila te opć Mihovljan gdje je pljačkala po selima a u Loboru u Završju je prevarom pod imenom Partizana provalila jednu drugaricu, t.j. ona je priznala da novčano pomaže pokret.

U selu Brleku opć. Zlatare dali su neki od bande apsiti u sporazumu s bandom a poslije je banda u tom selu izvršila pljačku i represalijske i apšenje.

U Okrugu je banda poapsila oko 100 ljudi a poslije toga uslijed zaplašenosti i kolebljivosti prijavilo se bandi oko 20 ljudi većinom odbornici.

¹ U originalu je greškom napisana 1943. godina; prema sadržaju dokumenta jasno je da je sjednica održana 1944. godine.

² Milan Posavec

Unatoč tih represalija³ od strane bande narod traži da dođu partizani k njima u sela da ih brani od bande.

Da bi dobili bolju i točniju sliku treba otići na sve kotareve, ponovni sastav ekipa bolje spremljenih nego ranije.

Okružni Komitet i O.K. SKOJ je razpodijeljen na rad u O.N.O.O. a jednako tako je učinjen i plan za K.K. i K.K. SKOJ kod K. N.O.O. sa zadatkom da to drugovi na terenu sprovedu u djelo.

Na našem terenu pojavio se rad protunarodni kroz neke popove. Tako pop u Orehovici zabranjuje da idu na zborove, napadao druga Tita itd... Njega treba da narod javno sudi. Pop kod Sv. Tri Kralja je dao podatke ustašama i da će on zapaliti školu, on igra dvoličnu politiku te ga treba razkrinkati pred narodom, ako se u dovoljnoj mjeri uspije raskrinkati da se ga sudi na smrt.

2. Organizaciono stanje

O.K. Krapina ima 7 članova druga Radu smo povukli iz K.K. Klanjec.

Polit, sekretar: drug	Marijan ⁴		
Org.	Bertaš ⁵		
SKOJ	Marić ⁶		
NOO	drug Mika ⁷	Biro:	
Vojska	¹¹ Roda	Politsekr.	Marijan — SKOJ
A.F.2.	drugarica Tonka ⁸	Org. sekr.	Bertaš — Vojska
Agit-prop	drug Rok ⁹	N.o.o.	Mika
		Agit-prop	Rok — A.F.Ž.
KK Klanjec ima	7 članova	7 jedinica,	37 članova,
K.K. Pregrada	6 član.,	5 jedinica,	26 članova,
K.K. Krapina	7 član.,	7	33
K.K. Zlatar	7 čl. 8		49
O.N.O.O.	1 jedinica od	5 članova	
Prop-odjel	2 člana K.P.		
Agit-prop	2 člana K.P. i	1 kandidat.	
ROC	1 jedinica	3 člana	
O.K.SKOJ	1 jedinica	4 člana	
Ukupno	32 jedinice	168 članova	42 kandidata

³ Vidi: Dok. br. 117 i 122.

⁴ Ivica Gretić

⁵ Marko Mrkoci

⁶ Boris Majer

⁷ Ivan Jadan

⁸ Tonka Mrkoci-Jurin

⁹ Dragutin Rafaj

3. Za vrijeme odsutnosti članovi OK i član. KK polit, i org. su se slabo drugovi snalazili. A naročito ne znadu rukovoditi sa vanpart. organizacijama.

Sada je napravljen raspored za svaki kotar kako će uposliti članove K.K. u K.N.O.

Isto je tako zadatak drugova koji su o/ti/šli na kotareve da ispitaju za svakog pojedinca kakvu funkciju vrši u pojedinim organizacijama.

Predstojeće savjetovanje¹⁰ za cijeli Okrug će svakako donijeti dobitak za snalaženje partijcima.

Put prema Partiji je slijedeći: okupiti sve simpatizere u aktive iz kojih najbolje predviđeno sa kandidatima koji trebaju dolaziti na obrazovne sastanke jedinice i postepeno iz uzimati u Partiju.

Najbolji Skojevcu predviđeni za Partiju treba da dolaze na obrazovne sastanke jedinice.

Članovi Komiteta treba da djeluju i odgojno i da rade sa drugovima na teoretskom podizanju partijaca i da kod njih izazovu veselje i želju da što više saznaju od njih a ne samo da dolaze da im naređuju i da ih kritikuju što nisu to i to izvršili.

— Stvarati opć. komitete tamo gdje postoje tri jedinice ili više od najboljih drugova iz tih jedinica.

— Po pitanju kurseva imamo mali zastoj što drugovi koji su ih održavali su raspoređeni na nove dužnosti, a što se tiče stanja na više i srednje part kurseve imamo nesreću što prekasno dobivamo obavjesti.

Posebno voditi brigu o zamjenama drugova na odgovornim mjestima.

4-IV-44. počinje niži part. kurs. ujutro a 3 biti tu za čla. K.K. Na kurs dolazi po jedan član Komiteta i drugi najbolji partijac na kotaru kojeg predviđaju za K.K.

4. SKOJ

O.K. SKOJ ima 5 članova budući da je drug Ico¹¹ pao.

K.K. SKOJ	Klanjec	4 člana,	5 opć.	27 čl.,	11 grupa	161 Skojevac
K.K. SKOJ	Pregrada	4	"		15 grupa	64
	Krapina	5	"2 opć.	10 čl.,	6 grupa	83
	Zlatar	7			8 grupa	44
						352 Skojevca

Radom obuhvaćeno 241 selo od ukupnog broja sela 313.

Na sjednici smo upoznali i razradili sa novim direktivama u radu Skoja što nam je prenio drug Marić.

¹⁰ Savjetovanje je održano 26. i 27. ožujka 1944. godine.

¹¹ Josip Družinec

Do sada ima tek 9 omladinskih domova.

U radu KK SKOJ-a nema plana ni sistema u radu kao i povezanosti spram Partiji. Opaža se linija manjeg otpora kod svih komite-
ta ali nova podjela u radu kod K.N.OO će ih više približiti konkret-
nom radu. Skojevske grupe uopće nisu povezane sa part, jedinice.

Široke mase i članove Skoja imaju ljubav spram Partije.

N.O.O.

NOO još nisu shvatili te velike promjene t.j. da su postali prava
narodna vlast a naročito nemaju širine pogleda kao i načina djelo-
vanja t.j. ubjeđivanje već više se služe pismenim ili usmenim nare-
đivanjem. Idemo ka sređivanju Okružno N.O.O. koji se već malo
snalazi dok u K.N.O.O. to još nije slučaj t.j. oni još nemaju jasno
razrađeno sektore i djelovanje po njima. Kod opć. i seoskih krupno
grešimo njima se nije posvećivala pažnja i ne djeluju iz svojih sje-
dišta.

Odborima su najveća većina naših sela obuhvaćena. Od svih se-
la 313 obuhvaćeno 272 sela.

Poblize o radu N.O.O. se vidi iz priloženog izvještaja¹² O.
N.O.O.-a.

A.F.Ž.

Od poslije kako su došle promjene u našem rukovođenju sa
A.F.Ž. mnoge naše part. org. su to krivo shvatile t.j. /što/ A.F.Ž.
uopće ne postoji te je rad po tom sektoru veoma zamro.

Imamo 144 odbora A.F.Ž. po selima.

Skretanje pažnje rada part, jedinicama u vezi što imamo plan i
njihovo učvršćenje i proširenje partije i dodjeljivanje drugarica
partijski K.K. po radu A.F.Ž. držimo da će opet oživiti rad sa žena-
ma, te njihovim uvlačenjem u N.O.O. i Part, jedinice a djevojke u
SKOJ.

5. Razvijamo kod žena da pišu, tako da i sada u Glasu Hrv. Za-
gorja se osjeća na tom polju napredak.

Zatim ćemo pristupiti sazivanju konferencije žena po kotarevi-
ma ili pak po općinama.

6. Vojska

Rukovodstvo Odreda odlaskom druga Franceka¹³ i Špiranca¹⁴
je zaista oslabilo što dolazi sve više /do/ izražaja time što smo dali

¹² Navedeni prilog ne nalazi se uz dokument. Priređivači ga nisu uspjeli pronaći.

¹³ Franjo Tuđman

¹⁴ Josip

druga Križnika¹⁵ za sekretara će se stanje popravljati no komesar Odreda sve više zatajuje. On je nedavno učinio veliku nesmotrenost t.j. oženio se je jednom djevojčicom bez znanja i savjetovanja sa Partijom.

Drugo politički slabo djeluje na vojsku i gubi se u sitnicama, drug Družinec¹⁶ sadašnji Komandant vojnički dobar ali politički slab i potreban mu je jači politički saradnik, ali Vidiček¹⁷ to nije. Tako da se pred nas ozbiljno postavlja pitanje izmjene Vidičeka za komesara Odreda.

O mogućnosti podizanja jednog druga komesara batalj. ili zamjenka posavjetovati ćemo se sa sekretarom Odreda.

Ofenziva na našu vojsku nije nam nanijela većih udaraca t.j. gubitaka. Jedini što su od palih drugova su većinom rukovodioci.

Po odlasku druga Tuđmana novi sekretar Križnik već preko nekoliko dana je krenuo na put u Moslavinu tako da mementalno nemamo uvid u rad.

Sada je sekretar preuzeo svoju dužnost a jedan član Komiteta odlazi u vojsku radi savjetovanja po bataljonima.

U vojsci se mnogo sektaši po pitanju primanja u Partiju kao i u SKOJ što također treba da odklonimo. Prema posljednjim podacima ima u našem Odredu 55 čl. KP i 85 Skojevaca. Cijeli odred ima oko 600 boraca.

Kroz tu ofenzivu pobio naš I. Bat. u sektoru Klanjca u toku večera 60 bandita zarobio 1 bacač i nešto drugog oružja.

III. Bat. u okolini Radoboja izbacio iz stroja 80 bandita pola mrtvih i pola ranjenih.

Odredu svratili pozornost da se zadržava bliže samih uporišta, da na taj način kontrolira pokrete bande i da se više zadržava u onim selima gdje se prije nije zadržavo budući da i siromaštvo sve jače dolazi do izražaja.

7. Agit-Prop

Agit-prop komisiju O.K. smo rasteretili mnogim stvarima kao uredništvo Glasa radio vijesti, i t. d. što je preuzeo prop, odjel. Od Druga Rubčića¹⁸ dobili smo potanko uputstvo za organizaciju Prop odjela, pa ćemo postupiti i vjerujemo da će na tom području usmene, pismene kao i na kult-umjetničkom polju postići povoljne rezultate.

Znači da bi zadatak Agit-prop komisije bio slijedeći:

- 1/ održavanje kurseva
- 2/ saradnja za centralnu štampu

¹⁵ Stjepan

¹⁶ Ivica

¹⁷ Josip

¹⁸ Nikola

3/ umnožavanje part, štampe.

Kako nam drug Vlado¹⁹ odlazi izgubili smo predavača za kurseve, no međutim vjerujemo da će drug koji je predviđen za tu dužnost odgovoriti potrebama.

U našoj agitaciji i propagandi je bilo do sada taj nedostatak premalo populariziranja borbe u Zagorju i prema vani i za samo pučanstvo Zagorja.

S obzirom na stanje koje vlada na Zlatarskom kotaru odlučili smo letak sljedećeg sadržaja:

Kako tamo ima mnogo rudnika i grofova, rudnici državni a grofovi vlastelini neprijatelji objasniti narodu kako će to biti njegovo i u samom početku letka objasniti odluke II AVNOJ-a i ZAVNOH-a. To bi bio letak samo za zlatarski kotar.

Poziv radnicima u Tekstil industiji Zabok i Zutnica za obustavu rada za neprijatelja.

Te lokalni letak za okolinu oko Krap. Top. s obzirom na širenje vijesti od ustaša u tom kraju.

Niži part, kurs početak 4-IV.

S.F.S.N.

Original, rukopis -----

Sign., AIHRPH, KP-83/3241a.

1944, ožujak 3.

125

Izveštaj Okružnoga komiteta KPH Pokuplje Centralnome komitetu KP Hrvatske o nastojanju da se partijskim konferencijama ojača i učvrsti rad partijske organizacije, o otežanim uvjetima rada zbog brojnosti neprijateljskih posada, te o slabostima u radu NOO

OKRUŽNI KOMITET K.P.H.

Pokuplje

Drugarskom

CENTRALNOM KOMITETU K.P.H.

Dragi drugovi,

Poslije naše Okružne Partijske Konferencije¹ počeli smo sredi-vati i učvršćivati partijske organizacije po kotarevima. Održaćemo

¹⁹ Stopar

¹ Okružna partijska konferencija održana je od 8-10. veljače 1944. godine, vidi: AIHRPH, KP-169/614.

partijske konferencije po svim kotarevima i to na 8. III. u Pisarovini, 10. III. u V. Gorici, 12. III. u Jaski, 15. III. u Samoboru, te 18. III. u Žumberku. Na tim konferencijama upoznaćemo još bolje partorg sa zadacima i prenijeti na njih sve što smo naučili na našoj okružnoj konferenciji. Članovi biroa sudjelovaće na tim konferencijama sa po kojim članom plenuma ovog komiteta.

Osjeća se da je okružna konferencija pomogla drugovima u komitetima. Dobili su širi pogled na svoj rad. Svi se sada trude da što više ojačaju i brojčano organizaciju, a naročito nestaje sektaškog odnosa prema ženama i omladini. Partijska organizacija na terenu povezuje se sa org. u našoj vojsci, što je do sada izostajalo. Kroz ovaj mjesec imamo pojačanu partorg. sa novih pedeset do šezdeset partijaca, koji su i do sada bili vrlo aktivni i požrtvovni. Najviše od njih ima skojevaca i žena. Njih nisu drugovi primili, jer su se bojali da još nijesu sposobni da mogu postati partijci, jer još ne znaju o Partiji mnogo. Da bi podigli izgradnju partijaca na viši stupanj, koja je kod nas vrlo niska, održavaćemo niže partijske kurseve kroz koje ćemo provesti sve naša partijce. Prvi počima 5. III. sa 25 drugova. Glavni sadržaj toga kursa biće upoznati partijce s političkom partijskom linijom, te kako se i na koji način ona sprovodi u djelo, te osnovne stvari iz marksizma-lenjinizma. Program će također obuhvatiti i tekovine borbe poslije II zasjedanja Avnoja. Mi ćemo morati mnogo više upotrijebiti sve što nam stoji na raspolaganju da proširujemo i podižemo poznavanje marksizma-lenjinizma, jer se osjeća kod sveg našeg članstva vrlo slabo znanje. Partijci su vrlo odani i požrtvovni i oni svaki postavljeni zadatak izvršavaju, ali znanje je uzrok da su često kruti i praktičari. Malo se još uvijek prorađuje naša štampa i ne proučavaju se direktive. Naš je plan da svi prođu kroz kurseve, niže, pa onda srednje partijske. Zatim svakih osam dana obvezatan naučni sastanak za svaku ćeliju. Neka važnija pitanja iz partijske štampe, te iz političkih prilika i razvoja njenih održati sastanak sa svim ćelijama u jednoj opć. gdje će se samo to pitanje proraditi. Tu da opć. komitet pozove druga iz K.K.² ili ako se nalazi naša vojska iz B.B.³ da im pomogne. Osim toga održavaćemo što češće savjetovanje po kotarevima, jer su i ona do sada vrlo mnogo koristila upotrebljavajući u daljem radu novo znanje i iskustvo. Osim toga daćemo plan rada za sve ćelije po kotaru [da] sastave sporazumno sa nama K.K., koji moraju materijal i partijski i politički obraditi u određenom roku.

Kod nas u našem okrugu nalazi se prilično velika količina neprijateljske vojske. Nalaze se gotovo u svim selima i mjestima uz

² Kotarski komitet.

³ Bataljonski biro.

prugu Zagreb-Sisak i Zgb-Karlovac. Redovito dnevno vrše ispade prema Plješivici, Okiću, i Krašiću te često prema Posavini i u smjeru Pisarovine sa strane Karlovca. Tu se nalaze Švabe i »Čerkezi« sa ustašama. Uz prugu Zgb-Sisak pojačani su svi garnizoni, dok su prema Karlovcu prošle dvije švapske divizije. Brigada Selje⁴ i TPO⁵ izvršili su po drugi put na po uspješnu akciju na stanicu Horvati, dok se ŽPO⁶ i omladinska brigada⁷ dnevno tuku sa bandom na podnožju Žumberka. Ta pljačkaška banda kuda prolazi, opljačka sve, vrši teror i lovi muškarce. Svojim terorom su zaplašili narod i neke naše organizacije su se puvukle i razbile. U takovim momentima ustaški tipovi organizuju zajedno sa mačekovcima da što više naroda, muškaraca prođe sa bandom u neprijateljsku vojsku. Mačekovci često znaju prije dan kada banda dolazi, te se uklone, ili služe kao vodiči. U opć. Čiče, kotar Gorički nekoliko tih mačekovaca među kojima je najpoznatiji Franjo Kancelak iz Čiča išli su k ustašama po oružje, dobili ga i doveli još k sebi 40 ustaša da se brane od partizana i Čerkeza. Čerkezi zajedno sa ustašama dnevno im pljačkaju kuće. Gdje nema ustaša tamo sami mačekovci tjeraju narod u domobranstvo, plaše ga i groze se odbornicima. U najvećem dijelu Posavine nisu uspjeli jer su tu naše organizacije čvrste i imaju za sobom sav narod. U ostalim kotarevima su uspjeli bremsati mobilizaciju za našu NOV. Sa naše strane obično nije dovoljno pripremana svestrano kampanja, nedovoljno raskrinkavanje njihova rada kao izdajica, te nije bilo ni dovoljno budnosti na rad tih neprijatelja NOP. Ti mačekovci naročito se žeste tamo gdje smo mi uspjeli mobilizirati i okupiti narod oko naših organizacija. Tu se sasvim otvoreno povezuju sa okupatorom i s ustašama. Osim toga im mnogo pomaže u njihovom radu na razbijanju i pasiviziranju naših organizacija dezerterstvo. Tako imademo u Posavini slučaj, gdje je narod sav naš, odakle su pojedina sela dala po tri stotine i više boraca i tuda se skiče po dvadeset do trideset dezertera, koji plaše narod, piju, groze se pojedinim odbornicima, tako da upravo ovim mačekovcima sjajno služe u propagandi. Poduzeli smo sve da se dezertere pohvata i predvede njihovim jedinicama. Često iza pljačke Švaba i Čerkeza dolaze ustaše i vraćaju opljačkane stvari. Tako su uspjeli u Čehima gdje im je narod dao na inicijativu bivšeg prvaka HSS-a Jandraš Mije 30.000 Kuna za vino. Tu su u opć. Sv. Klare prilično naše omladinske organizacije, jedino nisu dovoljno učvršćene kako bi mogle raditi i pod najtežim uslovima. Najveći dio naroda bježi pred

⁴ NO brigada »Franjo Ogulinac — Seljo.«

⁵ Turopoljsko-posavski NOP odred.

⁶ Zumberačko-pokupski NOP odred.

⁷ Omladinska NO brigada »Joža Vlaković«.

bandom i sakriva se. Često se događa da banda spali kuću svog pristasa. To stalno krstarenje ometa i razbija naše organizacije gdje su samo uspostavljene. Tako u Okiću gdje se mobilizacija počela lijepo razvijati, banda ju je omela dnevnim upadima u Okić. Često za vrijeme tih upada po koji mačekovac prođe sa bandom u uporište. To vrlo dobro djeluje na narod i na organizacije. Tako je iz Sv. Jane ot selila sa bandom u Jasku Falica Jana neka bivša prosvjetna radnica Seljačke Sloge. Najveći dio mačekovaca, razni bivši zastupnici iz ovog okruga nalaze se stalno u Zagrebu u bolnici. Mi smo poslali jednog našeg simpatizera bivšeg HSS-ovca k njima i on nam javlja da tamo često dolazi Maček i vijeće sa njima. Javićemo vam dalje ako što saznamo. Najviše kako sam napomenuo ti mačekovci rade na sprečavanju mobilizacije u NOV i tjeranju u domobrane. U tome se uvijek povezuju sa okupatorom i ustašama u susjednom uporištu. Plaše odbornike i groze se njima da će ih maknuti ako još dođu u njihovo selo. To poručuju po drugim licima ili podmeću pisma. Takav slučaj imamo u Pokupskom. Još se pojavljuju ceduljice sa opisom nekog »božjeg čuda« i si. pozivanje na pasivnost, nikuda u vojsku, a to da treba prepisivati određeni broj. Zapazilo se da su neki naši borci u ŽPO prepisivali isto.

Narod je vrlo dobro primio odluke AVNOJ-a i ZAVNOH-a i gdje god su održane konferencije i zborovi i sa narodom i sa odborima raspoloženje naroda i odbornika se vrlo mnogo promijenilo. Govorilo se o tome kroz nekoliko dana po selima, povećan je bio NOV i mobilizacija olakšana. Gotovo svagdje a posebice u poluoslobodnim teritorij ama narod je masovno potpisivao pozdravne telegrame. Obično su mačekovci odbijali potpisivati i narod plašiti da će poslije toga morati u partizane. Uza sav rad i nastojanja tih izdajica da u očima naroda omrže NOP, raspoloženje naroda je sve bolje osobito tamo gdje je naš politički rad dobar. Još nijesmo dovoljno iskoristili odluke AVNOJ-a za borbu i za raskrinkavanje mačekovaca, te na pojačanoj mobilizaciji. Sada ima izgleda da ćemo čim okopni uspjeti nešto više mobilizirati. U onim selima i mjestima gdje se nalazi neprijatelj uz prugu, organizacije su nam slabe ili ih nemamo, jer su pred terorom neprijatelja izbjegli k nama. Radimo na tome da se ponovo uspostave.

Poduzeli smo sve da sređujemo redom naše NOO-e, prvo ONOO, a zatim ostale po kotarevima. Mogu vas izvijestiti da smo sa Fiolićem⁸ prilično rasčistili i on sam priznaje da do sada nije gotovo ništa radio, a često da je izbjegavao hotimično. Navodi kao razlog da se on ne može nikako snaći. Zajedno sa njime smo pretresli

⁸ Petar

prilike kod nas, rad i nastojanja raznih mačkovaca kako se povezuju sa ustašama i okupatorom, kako veliki dio krivnje snose oni za palež i teror naših sela, za produljenje rata, za žrtve koje su se mogle sačuvati, rad njihov na razbijanju NOP, jedine garancije našem narodu bolje sutrašnjice. Izložili smo rad Tora,⁹ koji je kao predsjednik KNOO¹⁰ mimo znanja NOO održavao sastanke u Pokupskom i Šišljaviću samo sa nekim bivšim HSS-ovcima gdje je zajedno sa Majurincem¹¹ govorio o bataljonu braće Radića u sastavu VII divizije u koji mogu da uđu samo pravi Hrvati HSS-ovci. Tu je također govorio da to odobrava Maček, a uopće nije održavao sastanke sa narodom ili sa NOO-om niti ma gdje pozivao narod u borbu. Tu smo postavili pred njega da li on zna za Torov rad, da li je njemu poznato što je Tor govorio, da li se on slaže i odobrava takav rad, da li je njemu poznat sav rad u ONOO, rad otsjeka, pisma ZAVNOH-a itd. On je odgovorio da na to sve nije mislio i odgovorio je negativno. Sam kaže da treba Tora pozvati na red na sastanku KNOO-a da se izjasni da li je za NOP ili za Mačeka, mi smo ga ispravili »ili protiv NOP«. Na sastanku je i sam Fiolić postavio tako pred Tora i vrlo je lijepo govorio kako treba NOO da radi koje su mu dužnosti i uopće na liniji NOP. Nakon duljeg razjašnjavanja Tor se izjasnio da je on mislio ako bi napadao Mačeka da bi ga time popularizirao te zato nije to radio, ali da će od sada ako je tako na svim masovnim zborovima i svagdje napadati Mačeka kao izdajicu. Sve je to zapisnički sprovedeno. U ONOO smo uredili tako da predsjednik /Fiolić/ i tajnik¹²/ član O.K./ rukovode radom ONOO, da budu oni upoznati sa svim otsjecima i njihovim djelovanjem kao i zadacima koji dolaze od ZAVNOH-a. Stvarno stanje u našim NOO-ima bilo je prilično nezdravo. Birokracija, nered, otsjeci su radili potpuno samostalno da predsjednik ni tajnik uopće nisu bili upoznati i njihovim radom, odnos prema Fioliću nije bio najbolji i on se osjećao kao stran u NOO-u. Razno osoblje u NOO-u spavalo je na krevetima, a on je morao negdje na klupi, i takovih stotinu stvari nema sumnje i moralo je s jedne strane da dovede do onog stanja a drugo švrljanje po terenu bez ikakove kontrole i ne postavljanje konkretnih zadataka omogućilo je da se počeo povezivati vjerojatno i pod utjecajem Magovca¹³ sa Pernarom.¹⁴ Stari Fiolić inače redovito po deset i više puta pročita »Napred« i nešto je obrazovaniji seljak. Sada ćemo zajedno sa njim na teren na raskrinkavanje mačkovaca

⁹ Ivan

¹⁰ Kotarski NOO Pisarovina.

¹¹ Priradivači nisu utvrdili ime.

¹² Duka Pavić

¹³ Božidar

¹⁴ Ivan

ovih ovuda, i time upotrijebiti ga u tome koliko će se moći iskoristiti za mobilizaciju onog dijela kojeg su držali mačekovci i razdvajaju grupu njihovih. Vezaćemo ga na rad i držati stalno na oku. Isto to ćemo urediti i u KNOO-ima gdje imademo takovih odbornika. Time ćemo spasiti ga za NOP.

Sada se ovdje nalazi VIII Divizija,¹⁵ te ćemo to pristustvo iskoristiti za mobilizaciju. Upotrijebićemo sve načina da to iskoristimo. Ima mnogo domobrana koji bježe iz domobranstva k nama, a i raspoloženje je prilično dobro u narodu tako da će se moći možda i veći broj mobilizirati.

Kako smo obaviješteni od druga Marka¹⁶ kada je zadnji puta ovuda prolazi da će kotar Sisak k nama spasti. U zadnje vrijeme tamo su bile tri provale, koje su bile u samom gradu Sisku te u okolici. Provaljen je i V. K. i mjesne organizacije. Dva puta pala je u ruke neprijatelja arhiva K.K. i ROC-a. O.K. Čazma treba nam predati što ima, a mi ćemo upotrijebiti sve da iznova izgradimo partorg i antifašističke organizacije, a trebali bi odmah započeti tamo radom, dok nije razbijeno. Zadnja provala se protegnula i na Zgb gdje je pohapšeno oko 100 ljudi, uglavnom privatne veze, dok u organizaciju nije zadrila.

Molimo da nam pošaljete jednu dobru četvu PPK-ovaca¹⁷ kako bi zajedno uz njih mogli mi izgraditi našu četvu, koju bi mobilizirali. Ovamo neprijatelj ubacuje vrlo mnogo špijuna i agenata, a osim toga i imade čitav teren prepleten mrežama. Tu su povezani i ustaše i mačekovci i svi zajedno rade i špijuniraju. U prvom redu ćemo mi osposobiti sve naše organizacije na opću borbu protiv tih agenata, na potpuno raskrinkavanje mačekovaca, spriječiti prelaz sa slobodnog teritorija i kontroliranog u uporišta, razvijati mržnju i suprotnost zbog neimanja nemogućnosti nabave život važnih potreba. Spriječiti svaku trgovinu sa neprijateljskim uporištima kako bi razvili oštru granicu između kontroliranog i nekontroliranog teritorija i razvili i pojačali borbu kod naroda, koji je u uporištima protiv neprijatelja i težnju da ih se što prije oslobode. Pogotovo ćemo sada povesti akciju na potpunu obustavu svake trgovine sa gradom, a nećemo niti kiselicu dati izvoziti van, jer su ti vozari služili kao vezari mačekovcima i ustašama.

Molimo vas da nam privremeno ostavite drugaricu Marinić Tatanu, učiteljicu iz škole »mala škola« iz Ruda kod Samobora. Ista je bila i u SSSR-u te ima vrlo mnogo smisla za organiziranje domova

¹⁵ Divizija dolazi na područje Žumberka i Pokuplja početkom ožujka 1944, s ciljem da likvidira neprijateljska uporišta na komunikacijama Zagreb — Karlovac. O njenim akcijama vidi: Zbornik VII, tom V, knj. 25, Dok. br. 115

¹⁶ Belinić

¹⁷ Protiv pete kolone.

za djecu i škole. Mi smo također već povelili akciju za osnivanje srednje škole i doma i sakupili oko 20-setero djece od 10-15 godina i već počeli sa radom. Mislimo povećati taj broj do pedeset. Stoga nam je potrebna da nam pomogne organizirati školu i dom za tu djecu. Mi nemamo osim još jedne učiteljice nikakvih stručnih lica, koja bi mogla to preuzeti. Sada je traži ZAVNOH. Mi ćemo je zadržati dok nam vi dadete savjet, jer nam je sada teško napustiti započeto, a ona jedina nam tu može pomoći momentalno.

3. III. 1944

Smrt fašizmu — sloboda narodu!

Drugarski kom. pozdrav
Stevo¹⁸ [v. r.]

Original, strojopis
Sign., AIHRPH, KP-33/2155.

126

1944, ožujak 3.

Izveštaj Kotarskoga komiteta KPH Koprivnica Okružnome komitetu KPH Bjelovar o teškoj političkoj situaciji nakon ulaska ustaša u Koprivnicu te o organizacijskom stanju

Kotarski Komitet
Koprivnica

3. III1944.

Drugarskom Okružnom Komitetu KPH
B j e l o v a r

Izveštaj sastanka Kotarskog Komiteta održanog 27. II. 1944, na kome su prisustvovali sedam drugova i dva druga iz Okružnog Komiteta.

POLITIČKA SITUACIJA se je na našem kotaru u znatnoj mjeri pogoršala, a uzrok je tome nadiranje neprijatelja u naš kotar i zauzimanje Koprivnice.¹ Povodom toga se je reakcija našla u povolj-

¹⁸ Stjepan Koren

¹ Peti ustaški stajaci zdruk ušao je u Koprivnicu 9.veljače 1944. godine. Opširnije o neprijateljskoj ofenzivi na oslobođeni teritorij vidi: Dok. br. 84, 85, 91, 92, 106, 107, 120, 121 i 148.

nom položaju i započela javno da djeluje, da se veže sa pristašama reakcionarne klike oko Mačeka, koja joj je glavni oslonac. To joj je uspjelo naročito u onim krajevima i selima, gdje narod nije sa naše strane bio politički obuhvaćen, drugim riječima, uspjelo joj je tamo, gdje nismo u dovoljnoj mjeri raskrinkavali izdajničku ulogu klike oko Mačeka, a što je još gore, jer nismo uklonili sa terena pojedine špekulante, sabotere, petokolonaše, jednom riječju, nismo maknuli sa terena »štakore«. Narod je veoma različito reagirao na dolazak neprijatelja, koji je također nastupao u raznim mjestima sa različitim metodama. U nekim selima su gotovo svi bježali u šumu i ta sela je neprijatelj palio i pljačkao, a iz onih sela gdje je bilo mišljenje među narodom podvojeno i gdje su neki nasjeli paroli o amnestiji te ostali kod kuće, neprijatelj je klao i ubijao. U drugim selima su ustaše dolazeći u kuće gdje su našli sve ukućane govorili: »Eto vidite! Zato što niste bježali ne ćemo vam ništa, a pogledajte kako gore ona sela, iz kojih su ljudi bježali pred nama«. Par minuta zatim su klali do čega su došli. Ima i sela, u kojima su dočekali neprijatelja zadovoljni i iz tih sela idu na popravak pruge. To su sela, u kojima nismo uspjeli da raskrinkamo kliku oko Mačeka i na nju se oslonio cijeli ustaški pokret. Dogodilo se čak, da su pojedini Srbi — pristaše dinastije i Petra II služili neprijatelju kao vodiči. Zvjerstva, koje je počinio neprijatelj strahovita su, argumenat protiv svega, kad ustaše tumače, da oni nisu kao 1941. g., i da su to samo drugi ustaše. Iznijet ću nekoliko brojeva, da čim zornije prikazem stahote djelovanja ustaša.

U Botinovcu su poklana i ubijena 21 osoba, a od toga dvoje djece, a ostalo starci i starice od 50-70 g. Među njima većina Srba, ali ima i Hrvata. Jednu ženu su čak ložili na vatri. U Malom Pogancu ubijeno je 8 osoba, a starost se kreće od 54-80 g. i to svi Srbi. Iz Koprivničke Rijeke ubijeno je i zaklano 16 osoba, većinom starijih. Nakon svih tih zlodjela i nakon ulaska neprijatelja, situacija je postala veoma složena i različita. Među narodom je nastalo veliko previranje i zato ima sela, u kojima je ustaški pokret naišao na pristaše, a što je značajno, to su reakcioneri klike oko Mačeka, koji su ovom prilikom dokazali da se uglavni oslonac svakog protunarodnog pokreta. Tako su u Hlebinama, Peterancu, Drnju, Sigecu, Ivanču i Kunovcu primili pojedinci iz ruku ustaša, koji su ih nagovarali, da uzmu oružje pa da brane samo svoje selo od Partizana. U drugim selima kao što su Bregi, Botovo, Djelovi i Novigrad narod je uplašen, ali neće da uzme oružje i ne kani se odazvati na neprijateljsku mobilizaciju, premda neprijatelj govori, da će ići samo na mjesec dana u Njemačku na kurs, a onda će doći u svoje selo da ga brani.

Parole, kojima se neprijatelj služi u tim selima su razne i tako na primjer ustaše govore, da se oni bore samo protiv komunista, i da znaju da će Njemačka izgubiti rat. Nagovaraju narod da se organizira u vojne grupe tzv. »narodne obrane«. Simpatije naroda većinom su na našoj strani, a naročito u srpskim selima, u kojima narod unatoč teške nesreće koja ga je snašla stoji čvrsto uz Narodno-oslobodilački Pokret.

Materijalno stanje, u kome se nalazi taj dio kotara veoma je loše, ali se narod sam međusobno ispomaže, što se tiče hrane i skloništa.

U vezi sa ostalom političkom situacijom smatramo da je najpotrebnije uspostaviti vezu sa selima i krajevima koji se nalaze pod kontrolom neprijatelja i tamo baciti veći dio naše štampe, a s time u vezi također izraditi jedan letak koji će narod uputiti u pravo djelovanje kao i namjere neprijatelja. Krajevima koji su popaljeni i uništeni potrebna je hitna materijalna pomoć u hrani za ljude i blago. Taj zadatak je već izvršen i dalje će slijediti sabirne akcije za pomaganje tih krajeva. Nesmijemo dopustiti, da narod prihvati parolu »narodna obrana«, nego treba svakome dokazati da je to maska iza koje se sakrivaju ustaše. Po srpskim krajevima, pored materijalne pomoći, koju ćemo davati sa napomenom, da su to sakupila braća iz hrvatskih sela, treba raskrinkavati dalje vladu, kralja i dinastiju iskorištavajući pri tome sve posljednje događaje u Kairu,² to jest difernenciju među jugoslavenskim izbjeglicama, osnivati domove kulture sa imenima slavnih srpskih kulturnih radnika i povezati Mačeka, ustaše, četnike i dinastiju.

U krajevima koji se nalaze u previranju treba brzo prikazati kako neprijatelj upada na naš oslobođeni teritorij samo da opljačka, da izvrši mobilizaciju za interese okupatora i da mu to uspijeva radi petokolonaša, koji se još nalaze u našim selima.

Pošto smo prije političke situacije u kotaru razmotrili i politički referat sa partijskog savjetovanja za sjevernu Hrvatsku, stavili smo pred članove Partije deset osnovnih zadataka:

1. Usvojiti i proučiti političku liniju i prenijeti je na sve članove KP.
2. Ukloniti sektaški stav prema Saveznicima.
3. Razviti borbu za priznanje naše vlade, parlamenta i države.
4. Popularizirati odluke II zasjedanja ZAVNOH-a i AVNOJ-a, dok one ne postanu krv i meso nas članove Partije, a zatim i čitavog naroda.

¹ U Kairu je 7. siječnja 1944. godine izbila pobuna u garnizonima vojske izbjegličke vlade Kraljevine Jugoslavije. Akcija, kojom su rukovodile pristalice NOP-a, ugušena je intervencijom savezničke vojske.

5. Bezkompromisno raskrinkavati Mačeka.
6. Ozbiljnije provoditi raskrinkavanje Petra II, dinastije i vlade.
7. Ispravno postaviti nacionalno pitanje Srba i ostalih manjina.
8. Ukloniti pomirljivost prema neprijatelju.
9. Mobilizaciju provoditi pravilno i na dobrovoljnoj bazi.
10. Poraditi svim silama na izgradnji države, jačanju NOO-a, razvijanju istih po svim sektorima, a paralelno s tim povesti rat protiv svake samovolje.

ORGANIZACIONO STANJE se je također promjenilo. Kotarski Komitet se sastoji od sedam drugova i jedne drugarice, a drug Boro,³ koji je bio, deveti član Komiteta, otišao je za komesara udarne grupe po direktivi sekretara OK Bjelovar. Sam rad Komiteta kao i većine partijskih organizacija na terenu, poremetio se je i u neku ruku olabavio, jer se u prvi mah uslijed velikih promjena na terenu nismo snašli, jer nismo imali veze sa svim organizacijama i radi toga nismo niti mogli da se nalazimo na čelu događaja. U kotaru postoji jedan opć. Komitet sa devet članova, koji je formiran za cijelu bivšu općinu Sokolovac s time da djeluje i rukovodi sa svih sedam partijskih jedinica i da stvori uslove za osnivanje općinskih Komiteta u svakoj od tri općine, na koje je razdijeljena bivša općina Sokolovac. Rad toga Komiteta prema kratkom vremenu njegovog postojanja bio je zadovoljavajući i prilično se snašao u teškoj situaciji nakon upada neprijatelja. Članovi toga Komiteta su požrtvovni, aktivni i maju sve uvjete za razvitak u dobre rukovodiocce, a njihov rad se odrazuje i u radu sedam jedinica koje spadaju u njihov sektor. Svih tih sedam jedinica šalju redovito izvještaje, plaćaju članarinu, dosta se redovito sastaju, počinju da gledaju probleme svoga sela, neke od njih čak i same pristupaju rješavanju problema. Dvije od tih jedinica su slabije, ne sastaju se redovito, nasjedaju neprijateljskim parolama, čak ih i sami nesvjesno šire, pomirljivi su prema petokolonašima, nemaju osjećaja odgovornosti prema Partiji i nisu rukovodioci svoga sela. Osim ovih sela imamo još tri jedinice, čiji rad nije na visini, a nalaze se u općini Plašinac gdje je partijska organizacija u opadanju, poradi slabe brige o kandidatima. Pet jedinica, sa terena, nad kojim ima kontrolu neprijatelj nalaze se izvan svog sela, ali se svi nalaze na dužnosti ili u udarnoj grupi ili u KNOO-u, a ostali su dobili zadatak da se povežu sa svojim selima. Općina odnosno mjesto, koje je dalo najveći broj SKOJ-evaca i članova Partije, to jest Đelekovac nemaju ni partijsku jedinicu ni kandidate, a razlog je tome slaba briga o kandidatima. Kandidata u cijelom kotaru imamo petanest. Za sređivanje organizacionog sta-

³ Priređivači nisu utvrdili o komu je riječ.

nja kao prvi važan zadatak stavili smo pred partijske organizacije redovito održavanje sastanaka i da ti sastanci ne budu stvar discipline, nego da se na tim sastancima raspravlja o svim problemima sela ili sektora i da kroz to članovi Partije osjete potrebu sastanaka. Pitanje kandidata postavili smo kao važan i hitan problem, a ove treba tražiti između seljaka, radnika, žena i SKOJ-evske omladine. Dali smo u zadatak svim jedinicama da nas stalno izveštavaju o kandidatima, o proučavanju materijala i o poteškoćama, na koje nailaze u proučavanju materijala, da organiziraju dopisničku službu i da posvete veliku brigu SKOJ-u, NOO-u i AFŽ-u. Jedinica u KNOO-u će ostati i dalje radi izvanrednih saobraćajnih prilika.

Sve zadatke u vezi sa političkim i organizacionim stanjem poslali smo svim članovima Partije na kotaru u obliku jednog direktivnog pisma, koje vam prilažemo.⁴

Rad Narodno-oslobodilačkih Odbora od kotarskog pa na niže nije zadovoljavajući i radi toga je izvršena reorganizacija Kotarskog NOO-a, te su svi članovi Komiteta ušli u odbor po raznim komisijama i tako smo uvjereni da će rad, ne samo kotarskog, nego općinskih i mjesnih NOO-a u najkraće vrijeme biti popravljen. KNOO se sastoji od trideset članova, od toga su devet u izvršnom odboru, a ostalih dvadeset i jedan su po raznim odsjecima i komisijama. Od deset općinskih NOO-a sedam ih djeluje u svojoj općini, a tri odbora se nalaze izvan općine. Sedamdeset mjesnih NOO-a djeluje u svojim selima, a četiri su pobjegla pred neprijateljem. Svi odbornici koji se nalaze izvan svojih sela dobili su u zadatak da stalno drže vezu sa svojim selom. Za osposobljenje KNOO-a uzeli smo u zadatak da proučimo sa svakim odsjekom upute ZAVNOH-a o radu u pojedinim odsjecima.

Rad sa SKOJ-em još uvijek je nedovoljan, a to ćemo najbolje vidjeti iz statističkih podataka: K.K. SKOJ-a broji šest članova, a osim njega postoje dva općinska Komiteta i deset SKOJ-evih grupa sa svega pedeset članova. Razlog je tomu što partijske organizacije nisu posvećivale dovoljno pažnje SKOJ-u i što većina članove Partije nije radila sa SKOJ-evim grupama, jer u većini slučajeva nije ni znala. Većina ostale omladine, premda antifašistički raspoložene, nije obuhvaćen, jer nismo našli način forme i probleme oko kojih bi okupili tako veliki broj omladine, koji leži izvan našeg uticaja. Tako u čitavom kotaru do osamdeset i pet sela samo u sedamnaest postoje mjesni odbori USAOH-a, sa dva općinska odbora i jednim kotarskim.

Organizacija Antifašističke Fronte žena nalazi se uvijek na istom stupnju. Već mjesec dana imamo isto brojčano stanje što se ti-

⁴ Navedeni prilog nije pronađen uz izvještaj.

će mjesnih odbora a sada momentalno mnogi od pedeset tri postojeća odbora AFŽ-a, ne održavaju sastanke i u stvari kao da i ne postoje. Radi toga smo dali, zadatak svakoj partijskoj jedinici, kao i svim članovima, da hitno porade na obuhvatanju čitavoga kotara sa organizacijom AFŽ-a.

U pitanju agitacije i propagande nije u zadnjih tri tjedna učinjeno skoro ništa, prema situacija zahtijeva rad u punoj mjeri. Po tom pitanju smo radili najprije na uspostavljanju veza za brzu raspojedlu štampe i za sakupljanje podataka o djelovanju neprijateljske propagande, da bi mogli svaku parolu brzo i uspješno suzbiti.

Molimo Vas, da nam pošaljete kritiku o direktivnom pismu, koje prilažemo uz ovaj izvještaj.

Smrt fašizmu — Sloboda narodu!

Za kotarski Komitet, sekretar

----- Oto⁵ [v.r.]

Original, strojopis

Sign., AIHRPH, KP-96/4396.

127

1944, ožujak 3.

Izvještaj Kotarskoga komiteta KPH Stubica Okružnome komitetu KPH Zagreb o političkoj situaciji u kotaru i organizacijskom stanju partijske organizacije

K.K. K.P.H.

Stubica.

3. III. 1944.

Drugarskom Okružnom Komitetu K.P.H.

Zagreb.

Izvještaj o političkoj situaciji kotara Stubica.

Sa sastanka kotarskog komiteta, kojeg smo održali dne 2. III. 1944. Na sastanku smo dobili točan pregled o političkom stanju našeg kotara, a koje je sledeće: Reakcija od strane ustaške i švapske bande je donekle popustila u pojedinim općinama, ali smo dobili podatke da su počeli dizati glave neki predstavnici i funkcioneri bivše HSS i to u općini Bistri, a glavni su pokretači tog izdajničkog

⁵ Ferdo Pomykalo

rada Rožmeni iz G. Bistre. Podatke koje smo dobili o njihovom radu su provjereni, a taj se rad sastoji u sledećem: Oni nagovaraju ljude da neka ne idu u partizane a ni u banditsku vojsku, jer će kažu u roku 14 dana usljediti krupni događaji i da će oni sve sposobne ljude trebati za borbu protiv partizana. Ti zlikovci govore da ćemo mi doživiti isto takav poraz kao što su ustaše doživili od partizana. Oni širiju vijesti da sada dolazi treća sila, a to je HSS na čelu sa Dr. Mačekom, koja će preuzeti vlast u svoje ruke i obračunati sa partizanima. Izvješteni smo da oni sve direktive dobivaju iz Zagreba i to od Pernara,¹ Ciglenečkog, a izgleda da imaju i veze sa Kemfeljom² iz Dugog Sela. Također govore da vlast nemože biti u šumi nego u Zagrebu. Za sada ta peta kolona nema veće podrške u samom narodu. Na sastanku kotarskog komiteta dali smo drugovima točne upute i direktive za raskrinkavanje te klike i to putem sastanaka na kojima treba točno prikazati što hoće ta gospoda koja se utapljaju hvatajući se za slamku, kako žele ta gospoda naturiti narodu svoju gospodsku politiku onakvu kakva je bila za vreme bivše Jugoslavije. Mi ćemo budno paziti na rabotu ovih izdajica i nemilosrdno ćemo ih tući i raskrinkavati na svakom koraku. Jer imademo pouku iz Sv. Ivanjskog kotara, gdje drugovi nisu vodili dosta odlučno politiku protiv petokolonaša, te nećemo dozvoliti da se isti slučaj ponovi kod nas, nego ćemo svaki njihov pokušaj u klici ugušiti. Inače je narod dobar, te je usljed pada reakcije počeo popuštati i strah. Stanje po pojedinim općinama je sledeće:

Općina D. Stubica: Budući da u mnogo mjesta imade banda svoja uporišta, to je naš rad vrlo težak, dok u mjestima gdje nema bande narod je okupljen uz N.O.P. Domaći izdajice zavukli su se u neprijateljska uporišta te od tamo rovale, ali nemaju podrške u narodu. U toj smo općini otkrili bjelu gardu, čiji su organizatori bili: Futak Franjo, Mlinarić Mijo i Božić Dragutin. Isti su uapšeni te su na istragi priznali da su do sada poslali u Zagreb 9 ljudi, koji su iz Zagreba bili otpremljeni u Njemačku na rad. Za svaku takovu žrtvu dobili su po 5000 Kuna. Ujedno su trebali organizirati t.zv. seljačku vojsku Matije Gupca, a direktive za rad, po njihovom priznanju, dobivali su iz Zagreba od Cesaree Dragutina. Oni u narodu nisu imali nikakvih simpatija, što se najbolje vidi po tome da narod odobrava što smo ih likvidirali.

Općina G. Stubica: Jer banda nema ni jednog uporišta u toj općini i reakcija je popustila, narod je dobar i oporavio se od straha.

¹ Ivan

² Duka

Narod je uz N.O.P., a to se je pokazalo kod slučaja kad je banda htjela formirati općinu i pozvala je preko seoskih pandura ljude da si izaberu načelnika. Na taj poziv nitko se nije odazvao i nitko neće primiti mjesto načelnika. Time je narod pokazao da je prekinuo svaku vezu sa ustaškom bandom. U toj je općini peta kolona slaba, te se njezin rad gotovo i ne osjeća. Ljudi koji su pred kratko vreme otišli u banditsku vojsku počeli su se vraćati svojim kućama.

Općina M. Bistrica: Većina naroda simpatizira N.O.P., usled reakcije koju vrši ustaška banda iz uporišta M. Bistrice, narod je zatrašen i peta kolona imade otvorene ruke za svoj rad. Ima dosta i domaćih izdajica, pa su se radi toga i povukle sve naše organizacije. Ustaše vrše pljačku na taj način što apse pojedine ljude pod izlikom da su partizani, a posle ih puštaju pod uvjetom da moraju dati sto-ku i druge živežne namirnice. Radi toga nitko se ništa ne usudi raditi, bojeći se pljačke i apšenja. Narod stalno traži našu vojsku koja bi razbila uporište u M. Bistrici. Najopasniji izdajice su nekoliko mačkovaca koji imaju dosta ugleda u samom narodu, a njihov glavni rad je nagovaranje naroda da ne ide u partizane i da ostane u stavu očekivanja.

Općina Bistra: Narod je dobar i nije se pokolebao u reakciji koja je do nedavna harala. Rad pete kolone se osjeća u nekoliko sela i to tamo gdje je mačkovština stalno bila dosta jaka, a to je nekoliko sela G. Bistre i Jablanovac. U tim je mjestima narod pasivan i neutralan, dok je u ostalim selima narod uz N.O.B. koju aktivno potpomaže.

Općina Orosavlje: Narod je slab, jer je banda u svim mjestima te općine, pa nam je tako skoro svaki rad onemogućen.

ORGANIZACIONI IZVJEŠTAJ.

Brojno stanje i socijalni sastav članova K.P.

	Rad.	Selj.	Int.	Muš-ki	Žen-ski	Sve-ga	Kandi-data
K.K. K.P.H.	5	2	—	7		7	
Opć.K. K.P.H. G. Stubica	4	2	—	5	1	6	1
Opć.K. K.P.H. D. Stubica	4	-	-	4	—	4	1
Opć.K. K.P.H. M. Bistrica	1	2	-	3	—	3	2
Opć.K. K.P.H. Bistra	1	3	—	3	1	4	3
Part. Jedinica Jakovlje	2	2	—	4	—	4	
Svega članova K.P.	17	11	—	26	2	28	7

Oranizaciono stanje N.O.O.				
	N.O.O.	Odbor- nika	Muški	Ženski
Kotarski N.O.O.	1	17	15	2
G. Stubica, Opć. N.O.O.	1	10	9	1
" mjes. "	14	67	67	-
D. Stubica, opć.	1	4	4	-
" " mjes. "	4	24	24	—
M. Bistrica, opć.	1	7	6	1
" mjes. "	7	36	36	—
Bistra opć.	1	11	10	1
" mjes. "	6	37	37	—
Ukupno:	36	213	208	5

SKOJ i USAOH.

Kotarski K. SKOJ-a sastoji se od 7 članova. Skojevske grupe postoje i to: Opć. Bistra, grupa od 4 člana, opć. G. Stubica, grupa od 4 člana i opć. Bistrica, grupa od 4 člana.

Kotarski odbor USAOH-a sastoji se od 8 članova.

G. Stubica, opć. odbor USAOH-a sastoji se od 4 člana, i 4 mjesna sa 16 članova.

M. Bistrica 3 mjesna odbora sa 11 članova.

Bistra 2 mjesna odbora sa 10 članova.

D. Stubica 1 mjesni odbor sa 4 člana.

A.F.Ž.

Bistra, 6 mjesnih odbora sa 29 članica.

D. Stubica 1 mjesni odbor sa 5 članica.

G. Stubica 2 " " " ,10

Bistrica 2 " " 11

Smrt fašizmu — Sloboda narodu!

M.P.⁴

Sekretar K.K.
Vilko³ [v.r.]

Original, strojopis
Sigin., AIHRPH, KP-79 A/23.

³ Mijo Krošelj
⁴ Okrugli pečat: Kotarski komitet KPH Stubica
(u sredini petokraka zvijezda s srpom i čekićem)

1944, ožujak 3.

Izveštaj Kotarskoga komiteta SKOJ-a Novi Marof Kotarskome komitetu KPH Novi Marof o organizacijskom stanju i radu općinskih komiteta

3./III. 1944.

K.K. SKOJ-a
NOVI MAROF

DRUGARSKOM K.K.P. NOVI MAROF

Izveštaj

Dragi drugovi, održali smo sastanak našeg komiteta. Na sastanku bili su prisutni svi članovi našeg komiteta osim druga Ratkovića¹ koji je uhapšen od bande. Od O.K. SKOJ-a bili su prisutni drug Janko² i drugarica Pavla,³ a od K.K.P. bio je prisutan kod političke situacije drug Viktor.⁴

Politička situacija na našem kotaru je nepromijenjena. Banda je i dalje ostala na svim općinama našeg kotara i miroljubivo postupala sa narodom i omladinom, a i služi se sa našom taktikom. Banda je izbacila parole da u Ivancu i Pogancu više nema međa da žive u zajednici t.j. da ne postoji privatnog vlasništva. Reakcija u pozadini također izbacuje parolu da su ova uporišta koja su pala bandi u ruke uopće neosvojiva od partizana. Izbacivanjem ovih parola uspelo je bandi pridobiti, koliko nam je poznato, do sada 56 vojnih obaveznika iz ovog kotara, među kojima su i naši omladinci.

Organizaciono stanje:

Naš komitet je do sada brojio 4 člana pa smo stoga primili dva nova člana i to druga Ivca⁵ i druga Baksu.⁶ Ivec je bio do sada sekretar općinskog komiteta SKOJ-a, a drug Baksa je iz komande mjesta Varažd. Toplice. Isti je skojevac 4 mjeseca.

¹ Priredivači nisu uspjeli utvrditi ime.

² Antun Crneka

³ Paula Višnjić

⁴ Tkalec

⁵ Kao bilj. 1.

⁶ Isto.

Općinski komitet unutarnje Toplice brojio je 3 člana. Jedan uhapšen od bande nalazi se zatvoren u Varaždinu. Dobro se drži. Jedan u vojsci u komandi mjesta, a jedan se nalazi u Toplicama i radi.

Općinski komitet vanjske Toplice brojio je 5 članova. Sekretar uhvaćen od bande i pušten, trojica kod kuće ne bježe, a jedan otišao u bandu.

Općinski komitet Ljubešćica brojio je 3 člana. Jedan strijeljan od naših, a jedan zatvoren isto od naših, a jedan otišao k bandi.

Općinski komitet Novi Marof brojio je 5 članova. Od toga tri su otišli u našu vojsku, jedan je kod nas u komitetu, a jedan se nalazi kod kuće, ne radi.

Skojevske grupe:

Skoj grupa Gornja Rijeka brojila je 3 člana. Dva su u udarnoj grupi, a jednog je banda uhvatila, kako se drži nije nam poznato.

Skoj grupa Ljubešćica brojila je 4 člana, jedan je bio član općinskog komiteta i sekretar skoj grupe, taj je uhapšen od naših i zatvoren, a za trojicu nam nije poznato.

Skoj grupa Vanjske Toplice brojila je 3 člana, jedan radi, a trojica ne rade.

Skoj grupa Novi Marof brojila je 4 člana.

Općinski odbori:

Općinski odbor Vanjske Toplice brojio je 3 člana, jedan kod kuće ne radi, a dva su u bandi.

Ljubešćica-Općinski odbor brojio je 3 člana. Otišli su u bandu.

Općina Gornja Rijeka, odbor je brojio 6 članova, svi su u udarnoj grupi.

Kotarski odbor brojio je 5 članova i to 3 člana su bila iz našeg komiteta, jedan je bio sekretar općinskog komiteta koji se nalazi kod kuće, ne radi, a jedan je otišao u bandu.

Drugovi,

S time završavamo naš izvještaj i pozdravljamo Vas sa našim drugarskim pozdravom.

S. F. - S. N.

Original, rukopis

Sign., AIHRPH, SKOJ-12/1438.

1944, ožujak 3.

***Izveštaj Kalničkoga NOP odreda Štabu Desetoga korpusa NOV i POJ
o akcijama izvedenima u veljači 1944. godine***

Štab K.P.O.H.

Op. Br. 42/44

3/II. 1944.

Predmet: OPERATIVNI IZVJEŠTAJ
za mjesec februar.

Štabu X. Korpusa »Zagrebačkog« NOV. i POJ.

1 /II. 1944. Održana je vojna konferencija koju je predvodio komandant¹ pukovnik X. Korpusa i pomoćnik komesara² istog Korpusa, zajedno sa članovima Štaba ovog Odreda. Na konferenciji su bili svi štabovi bataljona kao i komande četa.

2/II. 1944. Odred se nalazio u selu Apatovcu, sa jedinicama radi-
li su se vojni časovi, a najviše se posvećivala pažnja o pravilu službe
IV. dio i o maršovanju i držanju veze u koloni. Politički se prikazivalo
lo novim borcima cilj naše borbe i mržnja prema neprijatelju.

3/II. 1944. Odred se nalazio u selu Apatovcu, gdje su se jedinice
sređivale za daljnje zadatke. Istoga dana došao je novi komandant,³
koji je po naređenju komandanta-pukovnika X.Korpusa otišao u
obrazovani bataljon koji se je nalazio u selu Sokolovci i tamo izabrao
40 dobrih drugova koji su raspoređeni u Odredu po bataljoni-
ma.

4/II. 1944. Odred je bio u selu Apatovcu, odakle je davao potreb-
na osiguranja kao i patrole u pravcu Leskovca, Drenovca, Kalnika,
Sv. Helene i hvatao vezu sa II. Brigadom XXXIII. Divizije koja se
nalazila u Botinovcu i Kop.⁴ Rijeci.

Istoga dana komandant Odreda održao je sastanke sa Štabovi-
ma bataljona i upoznao se sa njima.

5/II. 1944. Odred se nalazio u selu Apatovcu, gdje su se održava-
li časovi sa komandama četa kao i sa borcima.

¹Vladimir Matetić

²Šime Balen

³Jovica Mandić

⁴Koprivnička.

6/II. 1944. Odred se nalazio u selu Apatovcu čitavi dan, dok je na večer stigao III. bataljon Zagorsko P.Odreda sa ranjenim drugovima. Iste noći stiglo je naređenje od Štaba X. Korpusa za rokiranje naših snaga i zauzimanje novih položaja. Po tom naređenju kojeg smo dobili postupili smo tako da smo jedan bataljon isturili u selo Osjek i to Zagorski bataljon, I. bataljon u selo Kop. u Rijeku, zaselak Vitanovići, dok su ostala dva bataljona ostala u selu Apatovcu držeći vis iznad crkve i vis iznad gornjeg zaselak Apatovca prema Drenovu. Položaji su se zauzeli već u 12 sati u noći. Na svim položajima kako smo dobivali izvještaje nije bilo nikakvih promjena osim kod bataljona koji se nalazio u Osjeku na kojega je neprijatelj naišao ujutro u 6 sati, gdje ga je zaobišao i napao ga sa brijega tj. iz šume. To je bilo

7/II. 1944. Isti bataljon se je raspršio i trebala su čitava tri dana da se sakupi. Ostali bataljoni su držali toga dana položaje čitav dan a neprijatelj se nalazio u selu Osjeku i na brdu Gradec kt. 368. Pošto je neprijatelj na istoj koti imao dosta jaku snagu i automatsko oružje mi ga nismo napadali. Istog dana na večer oko 9 sati poslali smo naređenje koje smo dobili od Štaba X. Korpusa našem I. bataljonu da se povuče u sastav Odreda tj. u selo Apatovac. Isti bataljon je stigao te noći.

8/II. 1944. Odred je držao položaj u selu Apatovcu, s tim što je jedan bataljon držao gornji zaselak sela Apatovca i brdo iznad sela, a jedan bataljon gornji dio sela i vis iznad crkve, a jedan bataljon sa ostatkom sakupljenog Zagorskog bataljona držao je položaj u zaselku Crnčići i groblje — front prema nadiranjju neprijatelja — koji bi išao cestom od Križevaca.

Istog dana neprijatelj je napucavao na naše položaje misleći da će tako otkriti naše položaje da bi mogao efikasnije gađati sa svojim oružjem. Ali sa naše strane nije se opalio ni jedan metak do 4 sata poslije podne dok se neprijatelj nije stao spuštati sa kote 368 u zaselak Apatovac — Brežana. Počele su se spuštati najprije patrole, zatim kolone da pljačkaju i da uzimaju jelo iz sela gore na brdo. Oko pola 5 sati kad smo vidjeli da neće da udare na nas izvršili smo juriš sa jednim bataljonom u samo selo i tom prilikom bila su uhvaćena dvojica ustaša u jednoj kući koji se nisu htjeli predati te su na licu mjesta streljani. Plijen: dva karabina sa po 300 kom. metaka i cijela oprema. Nakon toga banda je odbježala na brdo a mi smo se povukli u selo Apatovac gdje smo isti bataljon sredili i pripremili ga da izvršimo juriš na onu bandu koja se nalazi na brdu Gradec kt. 368. U pola 8 sati na večer krenuli smo sa bataljonom u napad. Sa bataljonom je krenuo drugi komandant i komesar Odreda. Kad smo stigli na određeno mjesto bilo je oko 20 sati i 30 minuta i kad se je

prišlo u najbliže odstojanje počelo se sa jurišem. Prvi bunker koji su bili na ivici šume, kad su jurišači izbili do njih, banda se je raspršila po cijeloj šumi. U tom prvom naletu dobro su se pokazali cijela I. četa III. bataljona sa komandantom dok je II. četa sa komesarom bataljona koji je prvi pobjegao sa fronta, tako i cijela četa nije izvršila svoj zadatak. Juriš se je vršio dva puta, kako su borci tj. čete bile razdvojene tako je drugi juriš vršila I. četa i vod I. bataljona U.Brigrade »Braće Radića« koji je takođe sudjelovao u tom jurišu. Kako je banda bila na višem brdu utvrđena i sa jačim automatskim oružjem, a naši su bili slabo snabdjeveni sa municijom i nakon dva i pol sata stalne borbe bataljon se morao povući natrag u svoje baze. Gubitci neprijatelja ovaj put nisu nam poznati a sigurno ih je bilo dosta mrtvih kao što smo dobili izvještaj od civila. Tom prilikom zarobljen je jedan neprijateljski jahači konj sa sedlom a na našoj strani bilo je 5 lakše ranjenih drugova.

9/II. 1944. Odred je zauzeo položaje u selu Apatovcu, kako je to bilo unapred naređeno i oko 9 sati neprijatelj je počeo da tuče težim oružjem tj. sa bacačima i t.mitraljezima naše položaje a tukao je zato pošto je bio na višem položaju. Tom prilikom dok je on tukao jedne su snage išle od Marinovca cestom koje su se razvijale prema Kop. Rijeci i Apatovcu, a jedan dio snaga se spuštao prema selu Brežancima, tako da je u dva smijera napadao naše položaje koji su se nalazili poviše crkve na brdu.

Nakon 3 sata borbe isti bataljon se morao povući da promjeni položaj. Povukao se je na gornji zaselak Apatovca i zauzeo front prema selu Crnčići. Tu smo se tukli sa neprijateljem do 17 sati i radi pomanjkanja municije morali smo se povući i po naređenju Štaba divizije povukli smo se u selo Ivanec. U toj borbi neprijatelj je imao 16 mrtvih i veći broj ranjenih. Na našoj strani bilo je 5 lakše ranjenih i 3 teža ranjena. Kad smo stigli u Ivanec odmah smo rasporedili snage tako da smo jedan bataljon poslali prema Velikom Pogancu ali je već u samom mjestu neprijatelj zauzeo položaje i taj bataljon se je zadržao poviše Poganca na položaju, dok su druga dva bataljona zauzeli položaje: jedan u Ivancu a drugi iznad Ivanca. Svi bataljoni na svojim položajima su se ukopali da bi mogli neprijatelji čim bliže pustiti i smlatiti.

10/11. 1944. Bataljoni su držali iste položaje do 14 sati. Toga časa smo dobili naređenje od Štaba X. Korpusa da sa dva bataljona krenemo i da gonimo neprijatelja koji se je povlačio iz Vel. Poganca u pravcu Vel. Grabičana i Prkosa. Mi smo odmah po tome postupili i dali naređenje Štabovima i odmah krenuli napred. Kad smo stigli u Vel. Poganac neprijatelja tamo nije bilo, jer je ranije otišao u selo Vel. Grabičani i Radeljevo. U streljačkom lancu išli smo do blizine

neprijatelja gdje smo čuli da se puca i već smo primjetili jedno selo gdje gori. Kako je bio streljački lanac kroz šumu tako su se bataljoni razdvojili i nismo imali veze. Bataljon koji je išao prema Vel. Grabičanima istjerao je neprijatelja iz sela i nanio mu dosta gubitaka i jednog uhvatio živa. Tom prilikom zarobljena su 3 karabina i 400 kom. metaka. Zatim jedna rezervna cijev od puškomitraljeza. U toj borbi imali smo 3 mrtva i 2 lakše ranjena. Bataljon koji je naišao na selo Radeljevo primio je borbu i tom prilikom je nanosao neprijatelju 10 mrtvih i veći broj ranjenih, dok su na našoj strani bila 2 mrtva i 2 lakše ranjena. Plijena nije bilo nikakovog. Nakon tri sata borbe bataljoni su se povukli u određene baze i to: I bataljon na Jasenovcu sa potrebnim osiguranjem kao i patrolama. II bataljon u selu Vel. Poganac i III bataljon u selu Ivanec. U tim bazama bataljoni su ostali 11, 12 i 13 II 1944. Za to vrijeme bataljoni su se sređivali, održavali sastanke o posljednjim borbama, koji su nedostaci da u buduću se ne bi dešavali.

14/11. 1944. Naš Odred je dobio novi raspored baza. I to: I bataljon je zauzeo bazu Gornja i Dolnja Glogovnica sa zadatkom da šalje izviđačku desetinu u pravcu Križevaca, a u koliko neprijatelj izlazi da mu napravi zasjedu. II bataljon je ostao u selu Apatovcu da kontroliše put prema Drenovcu i Leskovcu. III bataljon je zauzeo bazu sa jednom četom u selu Osijek a jednom četom zajedno sa jednom četom u selu Marinovec.

Od 14 do 19/11. 1944. ostali smo na istim položajima. Za to vrijeme održavali su se vojnički i politički časovi. Vrijeme je bilo rđavo tako da nije moglo egzercirati ali ipak dva dana vojska je imala ratnu službu: napad na selo i obrana sela.

19/11 Odred je imao pokret i to sa dva bataljona u selo Leskovac i Svibovec. Jedan bataljon je ostao u selu Apatovac.

20/II. 1944. Bataljoni su toga dana držali položaje.

21/II. 1944. Neprijatelj je izašao sa manjim snagama prema našim položajima i to u tri pravca i kako je pod vatrom nailazio prema položaju koje su držali naši borci a sa drugom snagom zaobilazio je naše položaje. Kako smo već napred dva dana držali položaje a bilo je vrlo loše vrijeme i borci su bili dosta izmoreni te smo se dogovorili da se povučemo u selo Apatovac, jer je neprijatelj bio probio se u selo Svibovac i zauzeo visove iznad Svibovca, prema tome nije se mogla organizovati ishrana i u 8 sati na večer krenuli smo se za Apatovac.

22/11. 1944. Stigli smo u selo Apatovac u 3 sata ujutro, gdje smo doručkovali i malo odmorili i u deset sati po naređenju Štaba X. Korpusa krenuli smo sa dva bataljona na iste položaje, dok je jedan bataljon ostao u Apatovcu. Istog dana u 8 sati na večer krenuo je je-

dan bataljon na zadatak da likvidira uporište Tonimir na kojem se nalazilo 50 ustaša sa teškom strojnicom, puškomitraljezom i sa nekoliko parabela. Isti bataljon je trebao napasti tačno u 10 sati sa dvije strane da uleti tj. da ih iznenadi i zauzme uporište ali prilikom samog napada, pošto je neprijatelj na dobrom položaju i bila je vidna noć kao i veliki snijeg tako da se primjetilo na 500-600 metara i tako su bili primjećeni te se neprijatelj spremio i čekao, dok su bliže prišli otvorio je brzu paljbu na nas tako da se nije moglo napred. Gubitaka na našoj strani nije bilo a za neprijatelja ne znamo. Nakon satne borbe mi smo se povukli u iste baze.

23/II. 1944. Bataljoni su držali iste položaje sve do danas tj 3/III. 1944. Za vrijeme držanja ovih položaja neprijatelj je većinom izlazio iz svojeg uporišta Var. Toplica, ponekad sa slabijim snagama a nekad i sa jačim i to nadirajući prema našim položajima, ali još do danas nije uspio da nas zbaci sa ovih položaja.

27/II. 1944. Neprijatelj je nailazio iz Var. Toplica u jačini dve do tri satnije i pokušavao da zauzme naše položaje, ali mu to nije uspjelo i bio je odbačen natrag u svoje baze. U toj borbi neprijatelj je imao tri mrtva i veći broj ranjenih dok je na našoj strani poginuo jedan drug i to komandir čete a jedan se navodno-predao neprijatelju u selu Svibovcu. U toj borbi potrošeno je 500 kom metaka. Istog dana odredski izviđački vod koji je imao zadatak da pohvata ustaše u selu Ćurilovcu, koji dolaze na obilazak svojih kuća i tom prilikom nijesu uspjeli da ih pohvataju jer su ih ustaše već izdaleka primjetili i počeli bježati van iz sela braneći se sa jednim puškomitraljezom i nekoliko parabela i pušaka, no naši su ipak uspjeli četiri ubiti, dok su ostali uspjeli pobjeći preko Bednje. Na strani naših nije bilo nikakvih gubitaka, i isti su stigli tokom iste noći u sastav našeg Odreda.

28/II. 1944. Toga dana neprijatelj je krenuo iz svojeg uporišta Var.⁵ Toplica u jačini od 350 bandita u tri kolone i to: Jedna kolona krenula je iznad Skarnika, jedna kolona prema Poljani a treća kolona preko Tuhovca.

Neprijatelj iz svih pravaca nadirao je prema položajima našeg III. bataljona. U toj borbi dobro se pokazao komandant bataljona drug Bosanac Đuro te mitraljezac Sabol Stjepan koji je hladnokrvno propuštao neprijatelja na blisko odstojanje i nanosio mu žrtve. Takođe se pokazao i vodnik Glišić Svetozar koji je dobro rukovodio sa svojim vodom i bio na svom mjestu.

Nakon 4 satne borbe neprijatelj se povukao u svoje baze. U toj borbi neprijatelj je imao 11 mrtvih i veliki broj ranjenih. Osim toga

⁵ **Varaždinske.**

pobijeno je 6 konja koji su nosili teške mitraljeze kao i bacače. Na našoj strani poginuo je jedan drug, dok ranjenih nismo imali.

U svim ovim borbama koje je naš Odred vodio vidjeli se da se sami borci kao i rukovodioci pomalo snalaze, dok Štabovi bataljona nekoji nisu bili na svojim mjestima tj. nisu imali pregleda nad svojim jedinicama u samoj borbi, ali se vidi da kroz kratko vrijeme kada se obradi i srede štabovi bataljona, da će sam rad i zadaci izvršavati se mnogo tačnije i na vreme. U svim ovim borbama možemo reći da je još najbolje u čvrstini držao svoj bataljon štab I. bataljona, jer isti Štab je do sada se najbolje saživio, dok u Štabu III. bataljona imade dosta nesuglasica između komandanta i komesara, a nemogu se ni slagati dok je komesar veliki paničar a isto tako i zamjenik komesara drug Zidanić.⁶ Štab II. bataljona izmjenio se komandant i komesar ali kako se vidi po njihovim radu da se mnogo trude i da se prilično slažu i svakako da će srediti svoje komandno osoblje i učvrstiti svoje borce za daljnje zadatke.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

M.P.⁷

Politkomesar:
N.⁸ **Ladišić** [v.r.]

Komandant — kapetan:
Mandić Jovica [v.r.]

Original, strojopis

Sign., AVII, Fond NOB, kut. 551 A, f. 6/1., dok. br. 10 (1—2).

130

1944, ožujak 3. .

Izveštaj Komande bjelovarskoga područja Štabu Desetoga korpusa »Zagrebačkoga« NOV i POJ o radu mlinova, kožara, kopanju zemunica za spremanje hrane te radu mehaničke i kovačke radionice

Komanda Bjelovarskog Područja
X. Korpusa Zagrebačkog NOV i POJ

Broj 3. III 1944.

⁶ Franjo

⁷ Okrugli pečat: Štab Kalničkoga NOP odreda
(u sredini petokraka zvijezda)

⁸ Nikola

Drugarskom
ŠTABU X. KORPUSA ZAGREBAČKOG NOV i POJ

Drugovi!

U riješenju Vašeg dopisa od 29. II. broj 122 javljam Vam slijedeće:

MLINOVI:

U vezi sa mojim zadnjim izvještajem javljam Vam, da upravo vršimo sa izaslanikom OK.N.O.O. primopredaju mlinova i da smo u stanju za danas javiti Vam kako slijedi:

NOVI PARNI MLIN D.D. KOPRIVNICA kapacitet na 24 sata
20.000 kg — pogon parni stroj —

JOSIP I BARA FRIBEN KOPRIVNICA kapacitet na 24 sata
4.000 kg — pogon na vodu i posebno za rezervu motor na upojni plin.

MIRKO SEVER, PETERANEC kapacitet na 24 sata 12.000 kg — pogon upojni plin — motor.

FRANJO MATIŠA, BREGI kapacitet na 24 sata 4.000 kg — pogon voda i parni stroj.

NIKOLA KRAPINEC, BREGI kapacitet na 24 sata 1.000 kg -
— pogon parni stroj.

PRVI PARNI MLIN D.D. NOVIGRAD kapacitet na 24 sata
20.000 kg pogon parni stroj.

PERŠIĆ i DRUG, VIRJE kapacitet na 24 sata 7.500 kg — pogon parni stroj.

BRAUNOV PAROMLIN D.D. ĐURĐEVAC kapacitet na 24 sata
20.000 kg — pogon parni stroj.

NOVI PARNI MLIN D.D. KLOŠTAR PODR. Kapacitet na 24 sata 15.000 kg — pogon motor na upojni plin (drvo).

NATALIJA MLIN DOL. MOSTI kapacitet na 24 sata 8.000 kg —
— pogon motor na upojni plin (drvo).

MATO KRZNARIĆ, MOLVE, kapacitet na 24 sata 2.000 kg pogon upojni plin drvo, a osim tih mlinova imade još vodenica odn. mlinova na flah meljavu za koje još O.N.O.O. nije skupio podatke, a niti obavio procjenu za davanje % za N.O.B.

Od većih mlinova O.N.O.O. paušalizirao je Mlin Franjo Matiša Bregi sa 2.000 kg pšenice mjesečno, Nikola Krapinec, Bregi 400 kg pšenice i 400 kg kukuruza mjesečno, Matija Krznarić Molve 2.000 kg kukuruza mjesečno, Peršić i dr. Virje 1.500 kg pšenice mjesečno, dok ostali mlinovi imadu davati 5% samljevene količine, tj. dovešene količine za mljevenje. MLIN Braunov u Đurđevcu stoji pod na-

som upravom i daje 10% — no mi se imademo brinuti za pokriće njegovih režija.

O.N.O.O. Bjelovarski obračunao je sa mlinovima količinu koju bi imali davati — no iz knjiga ne može se za sada ustanoviti koliko je tko dao ni koliko još imade predati, jer će taj izvještaj nama naknadno poslati budući je uslijed nastale situacije u Podravini izveženo žito i kukuruz iz ugroženih mlinova, no podatke još i sami nemaju koliko je izveženo. Neki su mlinovi dali i više no što bi morali dati, pa će O.N.O.O. za ovaj višak izdati mlinovima rekvizicione priznanice, dok mlinovi koji su manje predali nego li što su predati morali, mi ćemo to ubrati i spremiti u naša slagališta.

Slijedeći mlinovi imaju u nuspogonu pilane: Nikola Krapinec, Bregi 2 puna gatera, PRVI PARNI MLIN D.D. NOVIGRAD 1 gater, M. Peršić i dr. Virje 1 gater, Braunov paromlin Đurđevac 1 gater te uz mlin i električnu centralu, koja svjetlom opskrbljuje mjesto Đurđevac.

Uslijed nastale situacije prije nekoliko dana O.N.O.O. skinuo je pogonsko remenje u slijedećim mlinovima: Prvi Parni Mlin NOVIGRAD, M. Peršić i dr. VIRJE, dok je Komanda Mjesta Virje skinula remenje u mlinu Braunovom u Đurđevcu.

Po odredbi Kom. Bjel. Područja remenje će se odmah vratiti mlinovima, pa će isti nastaviti sa radom čim remenje postave i neki nabave pogonski materijal. Za nadzor mlinova zadužen je sa strane Komande drug Kovačević Svetozar, kojemu će Komanda dati još potrebnih drugova, tako da će kontrola biti posve osigurana.

KOŽARA BRAĆE VEDRIŠ, NOVIGRAD:

Kožara je obustavila, prema izjavi poslovođe i Vašeg povjerenika, pogon 1. II. Razlog je viša sila, što je navodno ustanovio drug Ing. Alfred Jäger izaslanik X. Korpusa, jer su se na pogonskom stroju slomili neki ležaji. Odgoda popravka nije bila moguća. Dijelovi su poslati u radioicu Krapinec u Koprivničkim Bregima, jer bliža radionica MIRNE d.d. nije to mogla izraditi. Dijelovi su poslani još 5. II kada se nije mogla predvidjeti okupacija Koprivnice. Kako su Bregi povezani sa Koprivnicom, neznamo koje je stanje sada sa tim dijelovima. Strojari koji je iz Mirne d.d. a bio je posuđen za tvornicu u svrhu popravka stroja i koji je te dijelove sproveo u Bregima sada se nalazi negdje u Bregima i nama nije poznato što je s njime. Do sada je poduzeto to što su obavijestili komandu Bjelovarskog Područja da ona poduzme korake da se ti dijelovi povrate u tvornicu. Obavijest je data drugu komandantu. Poslovođa i povjerenik predlažu da se što prije uz vojnu potporu dijelovi, koji su sada

vjerovatno gotovi (u koliko nisu došli u ruke bandi) dopreme u tvornicu. Onda bi se u vremenu od 6 dana po primitku dijelova moglo započeti sa radom, jer je inače sav uređaj pripravan. Stanje zaliha je izmjenjeno u toliko, što je od zadnjeg izvještaja predanog drugu Ing. Alfredu Jägeru izdano 59 komada vratine u težini 374 kg Vašoj intendanturi. Za početak rada potreban je tanin — a bez tani-na tvornica može još preuzeti u rad 93 komada teleće kože za gor-nju kožu.

TVORNICA KOŽE KOPAŠ ĐURĐEVAC:

Nema zapreke da rad u tvornici odmah započne. Po izjavi Vašeg povjerenika druga Zelinskog počima se sutra tj. 4. o. mj. Nije za sa-da primjećeno da bi kratko trajnom okupacijom po bandi bila na-nešena šteta u kožari.

ZEMUNIČARI:

Drugovi! Mi ovdje imademo živežnih namirnica mnogo za spre-mati, a nemamo dovoljan broj zemuničara, koji bi to mogli sproves-ti. Materijala kao daske, građe, čavala i alata imademo dovoljno. Ja sam zamolio O.K. i O.N.O.O. da mi pomognu pronaći ljude povjerlji-ve, koje bi mogao upotrijebiti za zemuničare, tj. za konspirativne poslove. Do danas nisam bio pomognut ni za jednog druga nego što sam sam pronašao nekoje drugove seljake, koji ne spadaju pod mo-bilizaciju, a javili su se dobrovoljno. Većina od tih je iz Javorovca imade ih svih skupa 12. Drugovi! Molim Vas, da mi Vi u tom po-mognete, da sugerirate kod O.K. da me u tom pomognu, da prona-đemo još drugova za kopanje zemunica. Posla bi bilo stalno da ih imamo i 50. Tereni odgovaraju za zemunice. Imade jedna drugarica inžinir kod O.K. Istu sam zamolio, da nam se odstupi za vođenje građevinskog odsjeka. Ona je bila dugo vremena u logoru, a karak-teristiku imade kao povjerljiva. Obećana mi je, ali odgovora od O.K. nisam do danas dobio.

Za sada smo iskopali 2 zemunice u Sredicama i to jedna veličine 3 x 6 m, a druga 3 x 4 m. Unutra imade oko 40 m.c. žita, a ostali prostor je za razne stvari. Druge dvije zemunice veličine 3 x 9 i 3 x 7 m nalaze se u planini oko Javorovca isto su gotove i priređe-ne samo za žito. Do sada smo utovarili oko 100 m.c. U istome kraju smo započeli kopati dvije nove. Vojna Komanda Koprivnica imade 2 zemunice veličine 2,5 x 6 m, unutra imade raznih stvari kao žita, graha, zob i razne robe, dok treću sada kopaju. O.N.O.O. imade vi-še zemunica, ali neznam koliko i gdje, jer oni to manje više drže za svoju stvar.

Drugovi! Štab Bjelovarskog P.O. H. traži kod nas sledovanje i to: meso, brašno, kukuruz, zob, sijeno itd. Ja sam im rekao da je drug pomoćnik Načelnika Korpusa ustanovio, da oni ne mogu primati sledovanje u ovim krajevima od Komande Bjelovarskog Područja dok si ne organiziraju kuhinju ili kazane. Oni kažu da je to nemoguće sprovesti u život i dalje sledovanja daju kuhati po kućama. Kažu da su oni na to prisiljeni, jer da su ova sela u kojima se oni nalaze, iscrpljena. Naše je mišljenje, da bi se Odred u ovim krajevima mogao hraniti samo bi ekonomi imali mnogo više posla. Javorovac, Sredice, Borovljani jesu izrabljeni, ali mnoga druga sela nisu. Molim odgovor, ako Odred nema prava dizati sledovanje kod Komande Bjelovarskog Područja da bi Vi naknadno imali njih upozoriti na to i uputiti kako da se prehrana vrši.

MEHANIČKE I KOVAČKE RADIONICE:

Drugovi! U zadnje vrijeme osnovali smo i stavili u rad radionice: bravarsku, mehaničku, puškarsku i kovačku. Za sada tim radionama upravlja kao šef jedan drug mehaničar. Za pravi rad i predviđeno proširenje potrebno je osnovati u Bjelovarskom Području tehnički odsjek, osnovati tehničko skladište, postaviti šefa tehničkog odsjeka te upravnika radiona sa time mi za sada ne raspolažemo.

Nama bi radi toga bila potrebna osoba za vođenje tehničkog odsjeka te upravnik tehničkih radiona, dočim bi za skladište imalo ljude. Isto nam pravi veliko pitanje rad kovačnice. Kovačnicu smo osnovali i do sada su nam je vodila dva druga iz Kalničkog područja i to drugovi Antolković i Bedenik. Njih smo na zahtjev Kalničkog Područja uputili na njihovu dosadašnju dužnost. Sada nam je ostala kovačnica bez majstora. Da se nastavi rad trebali bi odmah barem jednog kovača za šefa radione dočim bi mu dodali mobilizirana još dva druga.

Kako mi u području takovoga nemamo, molimo Vas da nam ga Vi pošaljete.

Očekujemo u pitanju osnivanja tehničkog odsjeka i dodjeljivanju šefa odsjeka, upravnika radionica i kovača Vaše rješenje.

Dodajem izvještaju za kožare:

Što se tiče kože, ona je uglavnom spašena. Neprijatelju nije ništa palo u ruke, a što pišete da ste čuli, da narod ovdje kožu šverca i prodaje iz naše kožare, to nama nije poznato. Mi jesmo ulovili par osoba koje su kožu prodavale, ali to je bila koža, koja je izrađivana sa domaćim učinkom i poznalo se na njoj da nije bila tvornički izrađena. Dogodio se slučaj, da su seljaci krali našu kožu, ali im se dola-

žilo odmah u trag. Kao na pr. jedan seljak iz Novigrada vozio je našu kožu u Koprivnicu i kada se je koža predavala, pokrio je konja sa jednom velikom kožom, a onda kožu na konju pokrio sa gunjem, tako da je koža virila ispod čebeta i krađa se je opazila, a da se i nije na taj način krađa ustanovila, nebi nas mogao prevariti, jer svaka kola dobiju popratno pismo i ako se ne slaže kod predaje ustanovljuje se manjak.

Smrt fašizmu — Sloboda narodu!

M.P.¹ Zamjenik Komandanta:
-----**Slavko Kezele** [v.r.]

Original, strojopis
Sign., AIHRPH, NOV-6/655.

1944, ožujak 4.

Izveštaj zamjenika politkomesara Druge brigade Tridesettreće divizije NOVJ Oblasnome komitetu KPH za zagrebačku oblast o borbama od formiranja brigade, radu članova Štaba, vojno-političkoj naobrazbi, kultumoprosvjetnom radu te o organizacionom stanju partijske i omladinske jedinice

ZAMJENIK POLIT. KOMESARA
II BRIGADE 33 DIVIZIJE
X. KORPUSA ZAGREBAČKOG
NOV I POJ

Dana 4. III 1944. godine

Drugarskom
OBLASNOM KOMITETU KPH ZAGREB

I Z V J E Š T A J

Po formiranju¹ ove brigade zapazilo se da njezino brojno stanje, koje u prvim momentima bilo 480 boraca, bilo je daleko premalo

'Okrugli pečat: Komanda bjelovarskog područja
(u sredini zvijezda petokraka)

¹ Brigada je formirana 19. siječnja 1944. godine u oslobođenoj Koprivnici od 3. i 4. bataljona Druge brigade Druge operativne zone i 3. bataljona Bjelovarskog NOP odreda, vidi: Dok. br. 37.

da bi brigada mogla živjeti pravim vojničkim i političkim životom. Dolaskom boraca koji su premješteni ili prekomandovani po kazni iz brigade Matije Gupca, kao i desetcima novo pridušlih dobrovoljaca, popelo se brojno stanje blizu do 600 boraca, no i to brojno stanje daleko je premalo, a da nebi dužnosti koje se nameću pred borce bile toliko opterećene, da borci rijetko kada imaju vremena za vojnu i političku naobrazbu. Ova brigada vodila je od svog formiranja niz akcija i borbi. Svega u jednoj borbi i to u sv. Petru Čvrstecu uspjela je da odbije neprijatelja i da mu zada osjetljive gubitke, dočim borbu koju je imala u Kloštru, Dabcima, Lipovcu u napadu na voz kod Žabljačkog luga, kao i zadnjoj akciji na stanici Repinec nije uspjela. U nekim od tih borbi zadati su i osjetljivi gubitci ovoj brigadi, a naročito u Kloštru, gdje je jedna četa našeg 1 bataljona bila skoro potpuno uništena. Ti zadnji neuspjesi koji su se nizali jedni za drugima, do duše nisu pokolebali moral samih naših boraca koji i danas traže akcije. No, primjećuje se da vjera u uspjeh i udarnu moć naše brigade opala je kod samih naših rukovodioca koji su se u mnogim prilikama pokazali nedorasli u rukovođenju pojedinih akcija. Problem dezerterstva koji je usledio naročito dolaskom boraca iz brigade Matije Gubec nije se riješio krivnjom samih partijskih rukovodioca, koji tome problemu nisu pravilno pristupili. No, primjećeno je jedno, da je bilo vrlo malo boraca koji su otišli ka neprijatelju, da su to bili svega nekoliko slučajeva, dok svi ostali većinom su izvršili samovoljnu prekomandu u ostale jedinice naše divizije kao i pozadine. Dugi i naporni marševi kao tako rekuć neuspjele, neprekidne borbe donijele su kao posledicu, da je veliki dio boraca ostao bos i da je odjeća skoro se cijela raspala. Za neuspjeh akcija kao i borbi koje smo imali jednu od najznačajniji odgovornosti svakako snose štabovi bataljona, komande četa pa i sam štab brigade. Osvrtom na štab 1 bataljona mogu primjetiti da komandant toga bataljona jeste čovjek koji apsolutno nema nikakvih sposobnosti kao vojni rukovodioc, jer je mlitav, neodgovoran, neodlučan i aljkav u povjerenim mu dužnostima i zadacima. Njegov bataljon pod njegovim rukovodstvom doživio je dva osjetljiva poraza, jednog u Kloštru i drugog u Dabcima. Inače taj komandant Šilkan Josip bivši domobranski zastavnik, koji nije prošao borbu partizanskog ratovanja, te kao takav nema iskustva strategije i taktike koju ima NOV. Za njega je ujedno zatraženo preko divizijskog komiteta da ga se smijeni sa te dužnosti, jer pomoć koju smo mu ukazali nije donijela (dovoljno) željenog rezultata. Komesar toga bataljona Cevvar Tomo drug od 1938 godine član Partije, koji također do danas nije shvatio svoju dužnost, pa i osjećaj odgovornosti, nije u njemu probuđen u dovoljnoj mjeri. Isti je spor i neodlučan u donaćanju

odluka, isti vidi mnoge stvari, ali ne može se snaći da te stvari uklopi i postavi pojedina pitanja na ispravno i odgovarajuće mjesto. Zamjenik komesara toga bataljona Bistrović Stjepan, drug koji se trsi da svojim radom nadoknadi nerad i neaktivnost komandanta i komesara u potpunosti ne uspijeva u tome, jer istome također fali teoretsko-političke izgradnje. Štab toga bataljona pred borcima ne uživa nikakav ugled, a naročito komandant, koji je postao predmet općeg razgovora kod boraca. Komande četa istog bataljona prilično su dobre i pod jednim energičnim rukovodstvom mogle bi zadovoljiti.

Štab 2 bataljona u svojoj cjelini mogao je ispuniti vojne zadatke koji bi bili pred njega postavljeni.

Komandant kao vojnik i rukovodioc bio je dosta dobar, no njegov privatni razvratan i nemoralan život prisilio nas je, da smo ga morali izbaciti iz Partije i poslati ga Štabu Korpusa na raspoloženje.

Komesar toga bataljona drug gostioničar² Sveto jeste čovjek koji ima poleta, znanja i volje, no koji se ubirokratizirao s utvaranjem na svoju političku sposobnost. Zamjenik komesara Fabijanić Ivan, drug kojemu je manjkala teoretska-politička izgradnja, a koji je inače okretan i požrtvovan u radu. Istoga smo poslali na srednji partijski kurs. Komande četa toga bataljona zadovoljavaju.

Štab 3 bataljona počevši od komandanta kao starog i odanog borca koji je poštivan u svome bataljonu u dovoljnoj mjeri, može se jedino kazati da mu manjka potrebna vojnička naobrazba u rukovođenju jedinicama. Zamjenik komesara toga bataljona usled pomankanja teoretske izgradnje kao i potrebe uzdizanja njegove sposobnosti poslan je također na srednji partijski kurs. Komesar koji je ovih dana stigao Perković Ivan, koji je do nedavno v.d. komandanta mjesta u Dubravi, za sada se nije još snašao na toj dužnosti i kakav će biti vidjeti ćemo. Komande četa bataljona ne zadovoljavaju u potpunosti. Karakteristično je za primjetiti da se kod svih štabova osjeća birokracija, koja potječe od slabe političke svijesti, koja se naročito ispoljava kod vojnih rukovodioca, koji smatraju da stvar političke izgradnje nije stvar koja se njih tiče.

Štab same brigade kao cjelina mogao bi da zadovolji. Počevši od komandanta koji imade dobrog i višegodišnjeg praktičnog iskustva u rukovođenju sa jedinicama, no kojemu manjka teoretskog vojničkog znanja. Njegova politička izgradnja vrlo je slaba i u saobraćanju sa borcima i narodom u mnogo slučajeva čini krupne političke greške, kako po pitanju odnosa, tako i po pitanju prostote, ko-

² Pogrešno napisano, treba stajati Gostinčar.

ju izražava svojim psovkama. Na njih iz sastanaka skrenuta mu je pažnja na te nedostatke. Isti Korać³ mogao bi i više od sebe dati, kada bi bio malo poletniji u radu. Inače borci ga poštuju kao starog borca. Komesar brigade Šušnjar⁴ je drug koji imade mnogo volje, poleta i ličnog zalaganja u radu, no koji imade manu da voli igrati ulogu diktatora u štabu brigade. Ustrajnim radom nadam se da će, ta pojava biti uklonjena. Načelnik štaba Mazlek⁵ drug koji mnogo radi, žrtvuje se, ali kojemu manjka političkog znanja i želja za tim znanjem je jedna od vrlo pozitivnih strana kod njega samoga. Obavještajni oficir drug Petroković⁶ nedavno je primio tu dužnost i rezultati njegovog rada pokazali su se i organizaciju obavještajne službe prilično je sredio. Po svojoj marljivosti i požrtvovnosti može ga se smatrati vrlo dobrim.

Sam štab brigade u zajednici rješava sve probleme i zadatke koje pred njega postavlja viši štab.

Sanitetska služba prilično je dobro organizovana, no pristupili smo i reorganizaciji iste, kako bi otklonili nedostatke, koje smo do danas uočili. Formiranjem bolničkih vodova po bataljonima, smatramo da ćemo postići osiguranje, da će ranjeni borci kao i mrtvaci u svakoj prilici biti sa položaja izvučeni. Iskustvo koje smo imali dok su za vrijeme borbe borci dobivali dužnosti da iznašaju ranjene drugove pokazala se kao nedovoljna. Referent saniteta Kajić⁷ pokazuje puno volje i smisla za svoju dužnost, što je vrlo rijetko kod referenata saniteta, no on kao član Partije svoju dužnost je pravilno shvatio. Odnos drugova prema drugaricama i obratno za sada je dobar. Nije se moglo zapaziti nikih pojava nemorala, a i ravnopravnost u podjeli i raspoređivanju dužnosti vrši se pod kontrolom naše Partije.

Veza između naših boraca kao i naroda, a i rad na vanpartijskim organizacijama počeo je uzimati sve šireg učešća. Politički komesari četa i bataljona stavljaju se u kontakt sa predstavnicima narodnooslobodilačkih odbora, održavaju sa njima sastanke, upućuju ih, savjetuju po pojedinim političkim problemima, a i sam kontakt sa narodom održava se preko zborova i skupova. U mnogim selima kuda se kretala naša brigada bila je dobro primljena i dočekana, no bilo je i sela gdje baš nijesu simpatično ju primili, a to krivnjom pojedinaca iz naše brigade, koji su učinili razne nepodopštine koje su bacile ružno svjetlo na moral i poštenje naših boraca. (Slučaj Matešić).

³ Miloš

⁴ Nikola

⁵ Josip

⁶ Stanko

⁷ Milan

Politička svijest naših boraca prilično je dobra. Pretežni dio jesu dobrovoljci i koji kao takvi ipak znaju zašto su stupili u redove NOB-e. Nepravilan stav kojega su do danas imali prema našim saveznicima počeo se otklanjati upornim objašnjavanjem i uočavanjem grešaka koje su uočene na partijskom savjetovanju⁸ Zagrebačke i Slavonske oblasti, svakim danom proširuju horizont kao i vidik u mnoge mutne političke zapletaje. Pravilno objašnjavanje i temeljito raskrinkavanje Mačeka i reakcionarne klike oko njega razvedrilo je mnogog i mnogog borca i dalo mu nove snage i poleta za daljnju borbu. Borci donekle upoznati su sa odlukama II zasjedanja AVNOJ-a kao i zasjedanju ZAVNOH-a. No još se nije postiglo da bi te odluke postale krv i meso naših boraca i da bi ih oni znali koristiti kao jako i efikasno oružje u borbi protiv domaćih izdajnika (izdajica) kao i svih špekulantskih i oportunističkih elemenata koji se nalaze još u redovima NOP-a. Objašnjavanjem odluka II zasjedanja AVNOJ-a kao i tumačenje Moskovske i Teheranske konferencije otklanjamo sektaški stav prema našim saveznicima i stičemo uvjerenje kod naših boraca u pravu i istinsku saradnju sa njima. Pokazuje se da naši politički rukovodioci s time što u potpunosti ne objašnjavaju pojedine političke momente stvaraju kod nekih boraca zasebna njihova mišljenja, zasebne njihove komentare i zasebna gledanja na pojedine stvari. To smo učinili i pred političke rukovodioce, postavili da se pojedine stvari trebaju u potpunosti razjasniti kako se nebi nedovoljnim objašnjavanjem postigao neželjeni politički komentar.

Vojna naobrazba naših vojnih rukovodioca do danas se tom pitanju nije posvećivalo dovoljno pažnje. Mnogo i mnogi naši stari prvoborci drugovi koji su od prvog dana stupili u borbu protiv okupatora i domaćih izdajica, drugovi sinovi naših sela, ljudi slabopisanih i slabonaobraženih, ali koji dušom i telom odani našoj Partiji i našoj borbi ostali su nezapaženi. Favoriziralo se i postavljalo na dužnosti domobrane, ustaše, legionare i razne druge elemente, a na te prvoborce zaboravljalo se usled njihove slabe vojničke i političke izgrađenosti. Mi smo pristupili rješavanju tog problema i poslali smo skoro desetak takvih prvoboraca na vojne kurseve, da bi se osposobili za narodne oficire i da ih se ne bi, kao što se to do sada praktikovalo turalo iz dužnosti na dužnost, i s položaja na položaj, a sve samo za to što nijesu mogli zadovoljavati, jer nijesu imali znanja.

Samo rukovanje našim oružjem nije kod boraca u potpunosti sprovedeno. Ima još mnogo i mnogo boraca koji nijesu upoznati sa

⁸ Riječ je o savjetovanju koje je organiziralo Povjerenstvo CK KPH za sjevernu Hrvatsku. Ono je održano u Čazmi od 17. do 19. veljače 1944. godine, vidi: Dok. br. 86.

tehničkim upravljanjem i koncentracijom vatre, tako da utrošak municije upravo zabrinjuje naše borbene jedinice. Ljubav prema oružju, ljubav prema municiji nije razvijena, nije usvojena. S time što naši borci ne znaju cijiniti dejstvo i razornu moć našega oružja, jer im to nitko nije objasnio, ne znaju iskoristiti prave zakone. Dvodi do osjećanja nesigurnosti i opasnosti dozvoljenja neprijatelju bliže k prilazu. Veliko odstojanje, slabo unišavanje, rezultat je velikog utroška municije.

Kulturno-prosvjetni rad počeo je da se normalno razvija. Ostranjene su sve forme profesionalnih kulturno-prosvjetnih radnika i prišlo se je u širinu rada među borcima te su postavljene organizacione forme kulturno-prosvjetnih odbora, koji će da organizuju kulturno-prosvjetni rad u život po našim jedinicama. Pristupili smo izdavanju našeg lista, te smo kod toga načinili natječaj kod boraca za najljepše ime, koje bi taj list trebao da dobije. Interes i sudjelovanje kod boraca za naziv lista uzeo je najširih razmjera. Mnogo se izgubilo što brigada nije dulje vremena imala političkog komesara, koji bi potencirao i forsirao napredak kulturno-prosvjetnog života.

Organizaciono stanje same naše partijske organizacije jeste sljedeće: postoje 3 bataljonska biroa, svaki od njih ima po 3 četne ćelije i jednu štabnu ćeliju. Formirana je jedinica u pratećoj četi, u četi za vezu, tehnici, jedinica pri štabu i štabska jedinica. U svakoj ćeliji podjeljen je rad po sektorima. Svaki sektor dobije po jednog člana Partije koji je istim zadužen, ali koji ujedno radi i po svim ostalim pitanjima. Uz podjelu rada po sektorima zadužilo se još posebno svakog člana Partije za koji konkretni zadatak. S time se želi postići samo odgovornost kod članova Partije. Sastanci se održavaju skoro redovito.

Sami bataljonski biroi do danas nisu djelovali kao bataljonski forumi, jer pojedini članovi biroa smatrali su se kao predstavnici svojih četnih jedinica, a ne kao rukovodioci partijskog rada i života u bataljonu, i što se nije sa njihove strane vodila kontrola kod svih ćelija bataljonskog biroa, već što je svaki pojedini sekretar smatrao svoju ćeliju, kao jedinu ćeliju o kojoj on treba da se brine, da ju izgrađuje i za nju da pred partijom odgovara.

Sam nivo partijskog članstva prilično je slab, ne smatraju se članovi Partije da su oni, oni koji rukovode današnjom borbom, ne smatraju se oni, da bi oni trebali riješavati sve probleme koje narod postavlja pred njih, nego stvari usko postavljaju kroz perspektivu njihovog vlastitog zaduženja. Uočavanjem tih nedostataka na ćelijskim sastancima kao i proučavanju partijskog materijala naši kadrovi se jačaju, osposobljavaju se za dužnosti koje pred njih postavlja narod i Partija.

U našim partijskim ćelijama ne osjeća se živ tempo rada. Ćelije su obično registratori događaja vojničkog i političkog neuspjeha. Ćelije uopšte ne zapažaju probleme koje bi morale one riješiti tako, da uvijek sjede na repu događaja. Ukoliko se i zapazi kod pojedinaca koji problem, to oni ne pristupaju istome, već ga postavljaju na više partijske forume da bi ga on riješio. Sekretari ćelija nemaju pregleda nad cijelim članstvom i neznadu uposliti i iskoristiti sposobnosti pojedinih drugova tako, da mnogi članovi Partije zaduženi su sa neznatnim dužnostima gdje nemaju mogućnosti da politički djeluju u svojoj okolini.

O omasovljenju naše Partije nije se dovoljno posvećivalo pažnje. Na primjer u bataljonu kojega smo dobili u sastav naše brigade iz Bjelovarskog P. Odreda vodila se politika da uopšte nijesu imali kandidata u tome bataljonu, kao i u cjelom Bjelovarskom P. Odredu. Kod uvlečanja i kandidiranja novih drugova za našu Partiju postoje neodlučnosti, dugo provjeravanje i uočavanje najsitnijih grešaka nad pojedinim drugovima umjesto da se drugovi primaju kakvi jesu, a da ih se u samoj partiji izgradi i osposobi kao komuniste i rukovodioce. Naše Partijske ćelije nije do danas zahvatio ratni tempo po tome pitanju, a isto tako i uočavanju raznih oportunističkih elemenata kojih imade u našoj Partiji, pristupaju naše ćelije dovoljno energično i da izbace iz partijskih redova sve takove štetočine.

Pomoć koju naša Partija pruža SKOJ-u nije u dovoljnoj količini data. Oživotvorena uloga SKOJ-a ne osjeća se u našoj brigadi. SKOJ imade sve svoje organizacione forme po ogromnom broju omladine, koja se nalazi u našim redovima nije obuhvaćen. Razlozi za to svakako leže u tome što SKOJ-evske grupe ne znaju prilagoditi našim borbama i što ne znaju zainteresovati našu omladinu preko pjesme, svirke, kao i punog kulturno-prosvjetnog života najšire redove omladinaca. Pristupaju našoj omladini kruto sa pitanjima starijih političara, a ne prilaze im na onim najosnovnijim stvarima, koje interesuje omladinu. U zadnje vrijeme primili smo u našu Partiju oko 10-tak SKOJ-evaca, ali koje smo ostavili da i dalje rade na liniji SKOJ-a, i što mislimo da će na taj način uspjeti proširiti organizaciju, kao i omasoviti našu Partiju. Ovih dana održava se niži SKOJ-evski kurs kod naše brigade, na kojemu su se pokazali i istakli nekoliko dobrih SKOJ-evaca. Mislimo da bi bilo potrebno i nadalje održavati takve niže SKOJ-evske kurseve u cilju osposobljavanja SKOJ-evaca za budući rad.

Perspektiva našeg budućeg rada trebala bi da bude svakako upoznati temeljito cijelo partijsko članstvo o nedostacima i greškama koje je naša partija činila u vojsci kao i na terenu sjeverno od Save. Nužnost održavanja partijskog savjetovanja je nepobitna i po-

radi nemogućnosti održavanja istog u cijeloj brigadi pristupit ćemo održavanju savjetovanja po bataljonima.

Ukupno brojno stanje članova Partije u ovoj brigadi jeste 86, koji su podjeljeni u 17 partijskih ćelija i 3 bataljonska biroa. Kandidata imamo svega 20, što je daleko premalo za brojno stanje naših boraca. SKOJ-evaca imademo oko 147, a imade izgleda, da će ih u najskorije vreme biti oko desetak uvučeno-primljeno u SKOJ.

Smrt fašizmu — Sloboda narodu!

Zamjenik politkomesara:
Duka⁹ [v.r.]

Original, strojopis
Sign., AIHRPH, KP-56/103.

132

1944, ožujak 5.

Zapisnik s sjednice Političkoga biroa Centralnoga komiteta KPH na kojoj je razmotreno stanje u pojedinim oblastima, a utvrđeni su i konkretni zadaci koje partijske organizacije trebaju provoditi na svom području

Z A P I S N I K
sjednice Biroa CK KPH od 5. i 6. III. 1944.

Prisutni: Fatty,¹ Stevo,² Gašpar,³ Brzi,⁴ Marko,⁵ Rade⁶ i Duško.⁷

Dnevni red:

- 1./ Politička situacija (vanjska i unutrašnja) i izvještaji sa terena.
- 2./ Organizaciono stanje
- 3./ Obavještajna služba

⁹ Đuro Blaha

¹ Andrija Heb rang
² Ivan Krajačić
³ Karlo Mrazović
⁴ Pavle Gregorić
⁵ Belinić
⁶ Žigić
⁷ Brkić

- 4./ Vojska
- 5./ AVNOJ, ZAVNOH i NOO-i
- 6./ SKOJ i USAOH
- 7./ AFŽ
- 8./ Agitprop
- 9./ Razno

1./ Politička situacija

Pečat međunarodne situacije daju pobjede Crvene Armije i saveznička bombardovanja Njemačke i vojno-industrijskih centara u porobljenim zemljama Evrope. Hitlerova Njemačka, kao i njezin blok svakim danom sve više slabi i puca. To se ogleda u odbacivanju njemačke vojske sve više na zapad i u sve većoj kolebljivosti Hitlerovih satelita (Finska, Mađarska, Rumunija i Bugarska). Hitler pokušava na sve načine oslabiti i razbiti savez SSSR, Engleska i Amerika. Međutim, isti postaje svaki dan sve snažniji i jači, a naročito poslije Moskovske i Teheranske konferencije.

Oslobodilački pokret u svim porobljenim zemljama Evrope snaži se i jača.

Ugled i položaj Jugoslavije postaje u inostranstvu sve čvršći i značajniji. To se vidi i po Čerčilovom govoru, održanom u Donjem Domu 22. II. o.g., kao i po dolasku sovjetske i američke vojne misije u V.Š.

Razvoj Narodno-oslobodilačkog ustanka u zemlji i dalje se razvija iako ne onako kao poslije kapitulacije Italije. Na takav razvoj je uticala neprijateljska ofenziva.

I dok se na jednoj strani sve pozitivne narodne snage združuju i jačaju u borbi za slobodu i nezavisnost, dotle se na drugoj strani sjedinjava sve što je izdajničko i protunarodno (Pavelić, Nedić, Maček i izbjeglička vlada sa kraljem Petrom).

Položaj četničkih izroda postaje svakim danom sve bijedniji i bezizlazniji. To se vidi po govoru generala Simovića,⁸ pobuni jugoslavenskih oficira u Kairu,⁹ otkazivanju pomoći koju je izbjeglička vlada davala jugoslavenskim vojnicima i oficirima u Švicarskoj, sve veći ugled N.O.P. u inostranstvu, kao i sve jasnija slika kod širokih narodnih slojeva o četničkoj izdaji i saradnji sa okupatorom.

⁸ Riječ je o govoru Dušana Simovića na londonskom radiu 20. veljače 1944, u kojem se on zauzeo za priznavanje NOP-a i NOVJ.

⁹ Na Bliskom istoku grupa oficira, pristalica NOP-a, u vojsci izbjegličke vlade Kraljevine Jugoslavije otkazala je poslušnost svojoj vrhovnoj komadi, 1. siječnja 1944. NO odbor izdao je proglas u kojem je pozvao sve pripadnike vojske da pređu na stranu NOVJ. U Kairu je 7. siječnja izbila pobuna u garnizonima vojske izbjegličke vlade. Akcija, kojom su rukovodili pristalice NOP-a, ugušena je intervencijom savezničke vojske.

Prelazak Huske¹⁰ sa svojim jedinicama na našu stranu je važan politički i vojni uspjeh.

Odlučeno:

- 1./ Pojačati našu propagandu. Sa istom preći u ofenzivu.
- 2./ Očistiti naše organizacije od neprijateljskih i kolebljivih elemenata.
- 3./ Udariti po pomirljivosti u radu organizacija i pojedinaca.
- 4./ Iznositi koncentraciju svih neprijateljskih snaga od okupatora do Mačeka (iznositi saradnju okupatora, Pavelića, Nedića, Mačeka i kralja Petra).
- 5./ Objašnjavati da Mačekova klika i njegovi agenti, pošto ne smiju i ne mogu da udare protiv odluka II zasjedanja AVNOJ-a, služe se lažima i Gebelsovom propagandom (partizani su krivi zbog paljevine sela i stradanja naroda »Pravica«).
- 6./ Elemente koji nisu potpuno čvrsti što dulje vezati za nas.
- 7./ Onemogućiti i raskrinkati pojedine HSS-ovce, koji su prišli N.O.P. a i dalje podržavaju tajne veze sa Mačekom. Pojačati kontrolu kretanja po oslobođenom teritoriju, a naročito na graničnim linijama okupirane i oslobođene zone.
- 8./ Isticati i objašnjavati značaj odluka II zasjedanja AVNOJ-a i ZAVNOH-a.
- 9./ Pružiti što veću pomoć Cazinskom kotaru.

a/ Stanje u Sjever. Hrvatskoj

U Čazmi 16. 17. i 18. II. o.g. održano partijsko savjetovanje za Sjever. Hrvatsku.¹¹ Bilo prisutno 350 delegata (270 sa terena i 80 iz vojske). Održana su 3 referata: politički, organizacioni i vojni. Priprema dobro izvršena. Konferencija uspjela. Ipak joj je nedostatak što nisu bili delegati iz Zagreba. Rezolucija nije donešena.

Na savjetovanju se konstatovalo da se pokret razvija neravnomjerno. Mobilizacija uspjela u Zagorju, Podravini i Moslavini (500 ljudi za poslednji mjesec dana).

U Slavoniji mobilisano 200 Hrvata iz Požeške kotline.

U Zagorju sve veći upliv i povjerenje prema Kom. Part.

Situacija u Podravini i Moslavini nije zadovoljavajuća. Dešavaju se česti slučajevi osipanja jedinica i dezertiranja neprijatelju (Bijela garda).

¹⁰ Vrhovni štab NOV i POJ odobrio je, depešom Glavnome štabu NOV i PO Hrvatske 4. veljače 1944, sporazum predstavnika IV korpusa NOVJ s Huskom Miljkovićem, komandantom muslimanske milicije u Cazinskoj krajini.

¹¹ Opširnije o savjetovanju vidi: Dok. br. 86.

Mačekova klika i njegovi agenti ne miruju i ne čekaju. Oni su se opredjelili za protiv-narodni tabor i kao takvi protiv naroda i rade.

Održana je konferencija pristaša HSS-a koji rade, u N.O.P.¹² Oni su izdali Proglas¹³ u kome osuđuju izdajničku rabotu Mačeka i njegove klike. Ujedno su uputili pisma Izvršnom odboru HSS-a u kome ukazuju na potrebu punog učešća u N.O.P. i svestranog zalaganja za mobilizaciju svih narodnih snaga za borbu za nezavisnost i slobodu. Istovremeno su uputili pozdrav Nac. Komitetu i drugu Titu.

Slavonske jedinice imaju udarniju snagu nego jedinice X Korpusa. Međutim potrebno je jedinice i VI i X Korpusa aktivizirati.

U oblasti Slavonije imamo: 4.000 partijaca, a u zagrebačkoj oblasti oko 2.000. Potrebna je pomoć u kadrovima za obe oblasti i to za partijske funkcionere u kotarskim i okružnim komitetima.

Neki partijci predlažu formiranje radničkih N.O.O.-a.

Odlučeno:

1./ Ukazati drugovima na potrebu što jačeg razvoja ustanka, a naročito u hrvatskim krajevima.

2./ Pojačati našu propagandu. U istoj objašnjavati koncentraciju reacionera, izdajnika i neprijatelja našeg naroda.

3./ Ukazivati širokim narodnim slojevima na to da Maček ne čeka nego da se je opredjelio i da radi u neprijateljskom i izdajničkom bloku.

4./ Dati pomoć u partijskim kadrovima.

5./ Javiti drugovima u Povjerenstvu da se izda Rezolucija¹⁴ na osnovu partijskog savjetovanja.

6./ Ne mogu se stvarati radnički N.O.O.-i. Ako hoće da se bore radnici za popravku svog položaja, neka rade na tome kroz organizacije u koje su prisilno organizovani. Zahtjevi radnika da se formiraju radnički N.O.O.-i jeste posljedica slabog rada partijske organizacije u Zagrebu.

7./ Trebat će da češće neko ode do Sjever. Hrvatske, ili da drug Mićo¹⁵ svrati do nas radi zajedničkog rješavanja težih problema i pitanja i postavljanja zadataka za rješenje istih.

¹² Konferencija predstavnika HSS-a iz varaždinskoga, čazmanskoga i bjelovarskog okruga održana je 21. veljače u Čazmi.

¹³ Vidi: AIHRPH, HSS, inv. br. 71.

¹⁴ Rezolucija s partijskog savjetovanja nije izdata. Povjerenstvo je uputilo nižim forumima upute o radu u skladu sa zaključcima savjetovanja, vidi: Dok. br. 111 i 116.

¹⁵ Savo Zlatić, rukovodilac Povjerenstva.

b/ Stanje u Pokuplju

8. II. o.g. održana Okružna part, konferencija.¹⁶ Konferencija nije pripremljena ni tehnički ni politički, ali je to bio ipak veliki događaj za mladu partijsku organizaciju pomenutog okruga. Bilo je prisutno 140 delegata. Referati nisu bili dobro spremljeni. Diskusija prilično plodna.

Partijskoj organizaciji je potrebna jača pomoć od C.K. U O.K. nedostaje jedna jača ruka. Bendo¹⁷ se ne snalazi dovoljno. Postavlja se problem mobilizacije. Mobilizacija je sprovedena putem poziva bez dovoljne političke pripreme. Ne postoji saradnja između part, organizacije i vojnih vlasti po mnogim zajedničkim problemima. Osjeća se jak uticaj reakcionarne Mačekove klike i njegovih agenata. Oni naročito ometaju mobilizaciju.

Stariji Komiteti ne pomažu dovoljno niže.

Izvršen je na konferenciji izbor O.K. iz koga je ispao drug Nacek.¹⁸

Agitacija i propaganda nedovoljna i spora.

Odmah poslije part, konferencije održana je i Okružna SKOJ-evska konferencija. Ista nije uspjela. Ona nije bila dovoljno pripremljena, a i čitava SKOJ-evska organizacija na cijelom okrugu ne zadovoljava u potpunosti. Morat će se poslati pomoć i češće im ukazivati na zadatke koji stoje pred njima.¹⁹

Odlučeno:

- 1./ Češće obići O.K. i pomoći im.
- 2./ Dati im pomoć u kadrovima iz O. K. Lika.
- 3./ Razviti jači politički i agitacioni rad na tom sektoru. Sa konkretnim dokazima raskrinkavati neprijateljski rad i izdaju Mačekove klike i agenata u Pokuplju i Hrvatskoj.
- 4./ Popraviti Rezoluciju sa Okružne part, konferencije i ukazati, da se ista što prije odštampa i razdijeli part, organizacijama Okru-
8.
- 5./ Ukazati P.K. SKOJ-u, da nekoga izašalje u Pokuplje, gdje treba da pomogne O.K. SKOJ-a.

c/ Stanje na Kordunu

1. marta o.g. održana je plenarna sjednica O.K. Karlovac, a zatim savjetovanje O.K. sa sekretarima K.K.

¹⁶ Vidi: AIHRPH, KP-169/416.

¹⁷ Stjepan Koren

¹⁸ Ignac Pipić

¹⁹ Savjetovanje je održano 25. veljače 1944. godine, vidi: AIHRPH, SKOJ-IO/1115.

Partijska organizacija se nije snašla pred svim problemima i zadacima, koji su predstojali pred njom.

Ima više slučajeva dezerterstva iz III. brigade VIII Divizije. Iz pomenute brigade je dezertiralo 80, a iz Plaščanskog odreda 70 boraca. Oko 30 je otišlo u neprijateljski garnizon.

Mobilizacija Hrvata slaba. Neprijatelj uspio da mobiliše oko 300 mladića sa našeg oslobođenog teritorija kotara Slunj. Naša organizacija nije posvećivala dovoljno pažnje radu među Hrvatima.

Neprijatelj na vrlo podmukao i prepreden način širi vjersku sektu Baptista, koji prema svojim vjerskim propisima neće da uzimaju pušku u ruku. Cilj širenja pomenute sekte jeste pasiviziranje naroda.

U Karlovcu se desila provala. Razlog je postojanje više veza između naše organizacije u Karlovcu i partijskih organizacija na terenu, vojske i pozadinskih vlasti.

Kulački elementi se izvlače od vojske. Postoje izvjesne veze između istih i starješina u našim vojnim jedinicama i pozadinskim vlastima.

Narod ističe da se ne sudi pravo jer da sud vrlo često donosi presude u korist imućnijih ljudi iako bi isti trebali da izgube parnicu.

Komandant Područja drug Dušan Rkman održava prijateljske veze sa izvjesnim ljudima koji nisu u potpunosti odani N.O.O. Treba to ispitati.

O.K. je donio odluke da sjedini neke K.K.

Odlučeno:

1./ Potreba stalne pomoći ukazivanjem na probleme i zadatke pred kojima stoji O.K.

2./ Upornim političkim radom u zajednici sa Štabovima i našim organizacijama u vojsci suzbiti i spriječiti dezerterstvo.

3./ Nastojati u one Komitete, koji rade na sektoru gdje živi pretežno hrvatsko stanovništvo, staviti drugove rukovodioce po narodnosti Hrvate.

4./ Raditi na mobilizaciji Hrvata. Kazniti one drugove koji su omogućili da neprijatelj mobiliše 300 ljudi sa našeg oslobođenog teritorija.

5./ Više voditi računa o konspiraciji. Zabraniti održavanje nepotrebnih veza sa našim drugovima i organizacijama u gradovima.

6./ Ispitati na koji način je omogućeno povlađivanje kulačkih elemenata na Kordunu. Ispitati slučaj veze Komandanta Područja Dušana Rkmana sa nesigurnim ljudima.

7./ Izvjestiti ZAVNOH da nekoga pošalje iz svog sudskog odjela da pregleda rad sudova na Kordunu.

d/ Partijska konferencija VIII. Divizije

Održana 23. II. o.g. u Slunju. Bilo prisutno 280 delegata. Podnesena su 3 referata: Politički, vojni i organizacioni. Vojni referat je bio najbolji. Konferencija je uglavnom uspjela.

Delegati su teško učestvovali u diskusiji. Međutim, diskusija je ipak dopunila referate.

Političko stanje u jedinici je zadovoljavajuće. Morat će se ipak više poraditi na potpunijem upoznavanju i značaju odluka II. zasjedanja AVNOJ-a.

U posljednjih dva mjeseca dezertiralo je oko 80 boraca.

Borbenost je na visini, a naročito kod omladinskog bataljona.

Starješine nemaju pravilan odnos prema mlađim drugovima.

Pljačka još nije u potpunosti likvidirana.

Za vrijeme borbe se dovoljno politički ne radi.

Smatraju da bi naša štampa trebala da piše popularnije — njima više pristupačno.

Delegate su više interesovala vanjsko-politička nego unutrašnjo-politička pitanja.

Postoji pravilan odnos između starešina u brigadama i bataljonima. Dok to nije slučaj u četama između komandira i vojnika.

Vojni rukovodioci nedovoljno uče. Potrebno im je više inicijative i više budnosti.

Intendantura ne zadovoljava.

Divizija broji 3.500 boraca. U vremenu osnivanja je imala 350 članova K.P. sada ima 820 članova K.P. Od osnivanja Divizije pa do danas poginulo 350 članova K.P. i to većinom rukovodioca.

Partijska organizacija nije ulagala dovoljno napora i pažnje oko izgrađivanja mlađih drugova.

Za prijem u Partiju uvijek se imao kao glavni kriterij, a često puta i jedini — hrabrost. Nije se radilo dovoljno sa kandidatima. Bataljonski biro i se često bave sitnicama. Divizijski komitet im nije ukazivao dovoljno pomoći. Ipak se Divizijski Komitet osjeća kao rukovodioc u jedinici.

Potrebna je jača pomoć SKOJ-u. Rezolucija će se naknadno donijeti.

Odlučeno:

1./ Ukazati divizijskom komitetu na potrebu pojačanog političkog rada, te otklanjanje dezerterstva i pljačke u jedinicama. Istaći važnost i značaj vojne naobrazbe.

2./ Ukazati div. komitetu na potrebu što bržeg sastavljanja odnosno donošenja Rezolucije kako bi ista bila potsetnik našim drugovima i part, organizacijama u Diviziji za dalji rad.

e/ Stanje u Cazinskom kotaru

Politička situacija u Cazinskom kotaru razvija se svakim danom sve više u našu korist.

Ipak stanovništvo Cazinskog kotara možemo podijeliti na tri grupe:

- 1./ koji su u potpunosti na strani N.O.B., a kojih ima za 70%,
- 2./ koji su za politiku čekanja (Hasan Miljković, član ustaškog sabora),
- 3./ Najmanji dio stanovništva koji je za potpunu saradnju sa okupatorom i Pavelićem.

Održan sastanak starih odbornika i hodža (prisutno 90) u Maloj Kladuši 25. II. o.g. Na sastanku Huška izjavio o prelazu njegovih jedinica na stranu N.O.V., ukazao na potrebu rada N.O.O.-a i pozvao preko odbora cio narod u borbu. Izjava Huskina naišla na topao prijem.

Nijemci izdali 2 letka protiv Huske. Huška na njih odgovorio.

Muslimanske jedinice krajem februara vodile borbe protiv Nijemaca u okolini Cazina.

Formirane su 2 brigade a pored toga još postoje 4 bataljona. Potrebni su vojni i politički kadrovi. Oficirska škola otpočela sa radom u M. Kladuši, gdje će sticati vojnu naobrazbu vojne starešine muslimanskih jedinica. To je naišlo na topao prijem kod vojske i naroda.

Naši drugovi koji su ušli u sastav muslimanskih vojnih jedinica prilaze svemu sa rezervom.

Formirana Komanda Područja. Komandant hodža Zuhdija Rizvić. On nije mnogo popularan u narodu.

Drug Lutvo²⁰ se dobro snašao na radu. On traži pomoć u kadrovima. On smatra da bi trebao da se formira O.K. Bihać i da se dosele na sektor Cazinskog kotara odakle treba da rukovodi.

Potrebno je ljudi za Agitprop. Drug Lutvo moli da se na Cazinski kotar zbog tifusa pošalje zdravstvena ekipa. Potrebna su mu i 2 radio aparata sa glasogovornicima zbog propagande, a naročito zbog toga što je stanovništvo većinom nepismeno.

Odlučeno:

- 1./ Tražiti pomoć u kadrovima (Muslimanima) od V. Korpusa i Obi. Komiteta Bos. Krajine, za partijske organizacije i vojne jedinice.

²⁰ Lutvo Ahmetović

- 2./ Po dolasku kadrova iz Bosne formirati O.K. Bihać sa sekretarom drugom Lutvom.
- 3./ Pojačati politički rad.
- 4./ ZAVNOH treba da pošalje drugove za organizaciju N.O.O.-a, saniteta, prosvjete, gospodarstva itd. u Cazinski kotar.
- 5./ Vojnim jedinicama treba što prije dati izvjesnu količinu odjeće i obuće, pošto ih ima oko 200 bosih i slabo odjevenih.

f/ Stanje u Istri

Poslije part, konferencije i u Istri su stvari krenule na bolje. Formirana su 3 O.K. i svi kotarski. Operativni Štab za Istru ima pod sobom 4 bataljona. Odnosi između Štaba i part, organizacije nisu zdravi. Pojačane su akcije, a naročito diverzantske. Skoro sav narod je za N.O.P. Počeli su da rovere agenti jugoslavenske izbjegličke vlade. Treba ih na konkretnim pitanjima raskrinkati. Mobilizacija napreduje. N.O.O.-ima će trebati pomoć.

Odlučeno:

- 1./ Da neko od drugova iz OK ode do Istre.
- 2./ Javiti telegramom Diminiću²¹ da je on odgovoran za rad part, organizacije u vojsci. Izdati mu naređenje da uspostavi zdrave odnose između part, organizacije i Oper. Štaba.
- 3./ Ukazati u Komitetu na potrebu raskrinkavanja agenata izbjegličke vlade (Mogorovića²² i Milanovića²³) na konkretnim činjenicama.

2./ Organizaciono stanje

Uslijed neredovnih izvještaja od nižih partijskih organizacija nemamo potpun i jasan uvid u rad part, organizacija.

Iz posljednjeg izvještaja se vidi da na teritoriju Ob. Kom. Dalmacije imamo preko 1.700 članova Partije.

U Slavoniji imamo 4.000, a u zagrebačkoj oblasti 2.000 članova Partije. Morat će se zatražiti od naših nižih komiteta da nam redovno šalju izvještaje.

Također će se morati izraditi formulari za statistiku članstva.

Od formiranja našeg Komiteta u sadanjem sastavu nižim part, organizacijama je ukazana velika pomoć.

Mnoge naše part, organizacije ne znaju dati uputstva za rad partijske ćelije.

²¹ Dušan

²² Bogdan

²³ Miho

Odlučeno:

1/ Zatražiti od nižih Komiteta da nam šalju redovne izvještaje svakih mjesec dana.

2/ Izraditi formulare za statistiku članstva.

3/ Izraditi uputstva za rad ćelije.

4/ Napisati pismo part, organizacijama da svaki član Partije treba da bude zadužen ne samo po političkom, nego i po praktičnom radu.

5/ Da drug Duško²⁴ čim prije krene za Dalmaciju i pomogne tamošnjim part, organizacijama.

6/ Ispitati da li bi drug Perica²⁵ mogao da radi u O.K. Karlovac, pošto mu je teško u ZAVNOH-u, radi njegovog zdravlja.

7/ Imati u vidu druga Amulića²⁶ za eventualnog sekretara Ob. Kom. za Slavoniju.

8/ Upitati CK KPJ da li mogu biti primljeni u Partiju, u izuzetnim slučajevima, ljudi koji prihvataju načela i disciplinu naše Partije, ali vjeruju u Boga (Alaha).

9/ Da se briše kazna ukora drugu Arturu Turkulinu.

3./ Obavještajna služba

Po gornjem pitanju se nije raspravljalo pošto se očekuju instrukcije od V.Š.

4./ Vojska

Stanje u G.Š. se sredilo.

Naročito komesar ulazi u sve probleme i rješava ih.

Potrebno je aktivizirati sve jedinice. Kod svih se zapaža slaba taktika i nedovoljno izgrađeni kadrovi.

Što se tiče pozadinske vojne vlasti ona je podijeljena i reorganizovana prema Korpusima.

Odlučeno:

1./ Ukazivati svim jedinicama na greške pojedinih vojnih jedinica putem pisama.

2/ Potrebno je pozivati na odgovornost radi neispunjenja zadataka.

3/ Izraditi program za politkomesare.

4/ Predložiti V.Š. da unapredi druga Maljčika²⁷ u čin pukovnika.

²⁴ Kao bilj. 7.

²⁵ Dozet

²⁶ Stipe

²⁷ Dalibor Jakaša

5./ ZAVNOH

Rad u Zavnohu nije potpuno zadovoljio. Potrebno je više uvida u pojedine odjele, ali pri tome ne gubiti opću perspektivu na rad cijelog ZAVNOH-a.

Odlučeno:

- 1./ Da učitelji po selima ujedno vrše i propagandu među narodom, a ne samo da se bave učenjem pisanje djece.
- 2./ Drugaricu Vlatku²⁸ smjeniti sa dužnosti pošto nije zadovoljila i staviti na raspoloženje Okruž. N.O.O.-u Čazma.
- 3./ Zdravstvenom odsjeku staviti u zadatak da vodi statistiku o zdravstvenom stanju u zemlji, broju sanitetskih ustanova i stručnog osoblja. Odmah da pošalje odgovor Nac. Komitetu na postavljena pitanja koja se odnose na statistiku sanitetskog osoblja i medikamenata.
- 4./ Sudski i upravni odjel ostaju i nadalje zajedno.
- 5./ Ispitati mogućnost i izgleda rada druga Sime Todorovića komandanta Banijskog područja, kao predsjednika N.O.O.-a za Baniju.
- 6./ Druga Apiha²⁹ poslati na Sloveniju.
- 7./ Zadužiti jednog člana O.K. Banije da obilazi bolnice i škole na Baniji.
- 8./ Hubenija³⁰ dati za vođenje socijalnog odjela u ZAVNOH-u.

6. AGITPROP

Agitprop nema dovoljno ljudstva za pravilan rad. Postoji redakcija »Naprijed« ali to nije Agitprop. Također Radio-sluzba nije sređena.

Odlučeno:

- 1./ Upotpuniti Agitprop sa novim ljudima.
- 2./ Razraditi program (prema programu kojega smo dobili od CK KPJ).
- 3./ Veru Jurić staviti na raspoloženje ZAVNOH-u.
- 4./ Pitati V.Š. kako postupati sa Čerkezima.
- 5./ Osigurati struju za radio-stanicu i onda, kada ista bude smještena negdje u šumi.

²⁸ Babić, član Prosvjetnog odbora ZAVNOH-a.

²⁹ Milan

³⁰ Marijan

7. Razno

Odlučeno :

1./ Od strane svih drugova je konstatovano da je pismo, koje je uputio drug Gašpar Divizijskim komitetima u vezi sa nedostacima u Štabovima, ukidanju kurseva politkomesarskih itd., nepravilno upućeno i postavljeno. Taj čin druga Gašpara smatra se greškom.

2./ Drug Marko zadužuje se za rad po SKOJ-u.

3./ Izvjestiti druga Miću, da je Proglas za 8. mart Glav. Odbora AFŽ-a slab, i da više pripazi na njihove publikacije.

4./ »Švicarca«³¹ poslati nazad u Švicarsku.

5./ Da drugovi iz CK više pišu u našoj štampi radi poboljšanja iste, kao i radi popularizacije članova Komiteta. Na taj način neće sav teret pisanja članaka pasti na druga Fatty-a.

Po pitanju SKOJ-a, USAOH-a i AFŽ-a nije se raspravljalo pošto nisu postojali novi problemi u radu na pomenutim sektorima.

Smrt fašizmu — sloboda narodu!

Zapisničar:
Duško³² [v.r.]

Original, strojopis

Sign., AIHRPH, KP-33/2160.

133

1944, ožujak 5.

Izveštaj Mjesnoga komiteta KPH Zagreb Povjerenstvu CK KPH za sjevernu Hrvatsku za veljaču 1944. godine

IZVJEŠTAJ ZA MJESEC FEBRUAR 1944.

A./ POLITIČKO STANJE.

U toku mjeseca februara bilo je političko stanje kod zagrebačkih masa još uvijek pretežno pasivno. Mase zapažaju događaje, donekle ih ispravno tumače, ali su još uvijek u stavu iščekivanja i oče-

³¹ Riječ je o predstavniku Jugoslavenskoga komiteta narodnog oslobođenja u inostranstvu, iz Švicarske, koji je došao po priznanje toga komiteta od AVNOJ-a, te s ponudom da uz mobilizaciju naših građana na rad za potrebe NOP-a vrši i ulogu posrednika da se, pod što povoljnijim uslovima, dobije pomoć za obnovu Jugoslavije.

³² Kao bilj. 7.

kuju pomoć od vanjsko-političkih događaja i od uspjeha na istočnoj fronti, t.j. od Crvene armije. Tek mali dio boji se dolaska Crvene armije i polaže sve nade na anglo-američke trupe. Još uvijek se osjeća uticaj fašističke štampe i ubacivanje verzija od strane reakcionarnog dijela vodstva HSS-a. I ta fašistička štampa i mačkovci unose često zabunu u mase. Raspoloženje Zagrepčana u toku ovog mjeseca, njihovo političko stanje i reagiranje na političke događaje bilo je u toku ovog mjeseca slijedeće:

Uspjeh Crvene armije i razvoj operacija na istočnoj fronti primaju mase sa oduševljenjem i jasno im je da skoro čitavi teret ovog rata nose na svojim leđima sovjetski narodi već treću godinu, a naročito oduševljenje izazvalo je uništenje njemačkih divizija u okuci Dnjepra. Nitko ne vjeruje fašističkoj štampi koja je nastojala da uvjeri mase da su se te divizije probile kroz sovjetski obruč. Zapaženo je osnivanje jugoslavenskog odreda¹ u sastavu Crvene armije, a mi preko svoje štampe /Politički pregled/ nastojimo mobilizirati mase za NOV i izvući ih iz tog pasivnog stava iščekivanja spasa od strane Crvene armije.

Promjene sovjetskog ustava tj. odluke Vrhovnog sovjeta SSSR-a o osnivanju nacionalnih vojnih jedinica pojedinih republika u sastavu Crvene armije i vanjsko-političke slobode pojedinih republika djelovale su pozitivno. Mase ispravno zapažaju nacionalnu politiku SSSR-a za vrijeme domovinskog rata i smatraju to unutarjom čvrstinom Sovjetskog Saveza. To nam mnogo doprinosi popularizaciji SSSR-a kao pobornika za prava i slobode malih naroda, a mase to naročito danas dobro shvaćaju za vrijeme fašističke diktature. Mačkovci ubacili su verziju, da ove promjene znače znak slabosti SSSR-a, ali nisu imale uspjeha tom parolom, a mi smo u našoj štampi /Politički pregled/ dali stav po tome pitanju.

Ponuda izbjegličke jugoslavenske vlade sovjetskoj vladi u duhu sovj^tsko-čehoslovačkog ugovora² i odgovor sovjetske vlade poznat je masama i učinio je u Zagrebu jaki utisak. Time se učvrstilo povjerenje u NOV i u druga Tita a mačkovci i svi oni koji su se nadali da će Englezi uništiti NOV i njih dovesti na vlast da uzjaše narodu na grbaču, gube nade. Mase ispravno osjećaju i u ovom stavu Sovjetskog Saveza garancije za slobode evropskih naroda.

Govor Simovića³ praćen je sa velikim interesom /već zbog toga što se mnogo sluša radio London/ i naročito je zapaženo da se nije

¹ Jugoslavenski odred NOVJ, od 212 boraca, formiran je 3. lipnja 1944. godine u Teheranu. Odred je položio zakletvu da će se kao samostalni odred NOVJ boriti u SSSR-a u sastavu Crvene armije.

² Riječ je o ugovoru o uzajamnoj pomoći potpisanom 12. prosinca 1943. godine.

³ Dušan

zalagao za Dražu Mihajlovića. Poznat je od 27. marta 1941. pa se mase, koje su danas u Zagrebu pretežno antihitlerovski raspoložene, imaju o njemu dobro mišljenje.

Akcija Saveznika prate se sa najvećim interesiranjem i mase su zadovoljne bombardiranjem Njemačke, ali kritiziraju spori razvoj vojnih operacija u Italiji. Očekuje se brzo otvorenje drugog fronta, a naročito utisak učinila je izjava lista »Rat i radnička klasa«, da je dan invazije fiksiran jer mase potpuno vjeruju sovjetskoj štampi.

Mačkovci su doduše zbunjeni izjavama iz Čerčilovog govora, ali rade aktivno i ubacuju stalno verzije među mase kao: da nije iskrena saradnja između Engleza i Sovjeta; da će između njih doći do sukoba; da će Englezi prevariti Ruse jer su bolji diplomate; da je došlo do sukoba između engleskih oficira i partizana na otoku Rabu, jer da su Englezi tražili da partizani skinu zvijezde sa kapa; da su partizani prerano počeli borbu protiv okupatora i bacili narod u nesreću, dok se na pr. Česi ne bore, a isto će biti oslobođeni itd; da se u pojedinim partizanskim odredima, gdje ima Srba, proganjaju Hrvati; da komunisti misle iskoristiti NO pokret u svoje komunističke svrhe itd. Imade još dosta ljudi u Zagrebu kojima nije jasan stav Mačeka prema NOB i koji misle da bi i on bio u ZAVNOH-u, kada bi se mogao osloboditi ustaša. Zato ga mnogi smatraju mučenikom, a mi ga raskrinkavamo na kućnim konferencijama i putem »Političkog pregleda«; to vrijedi i za ostali dio reakcionarnog vodstva HSS-a za koji mase doduše ne misle kao za samog Mačeka, /da je žrtva fašizma/, ali ne vide njihovu izdajničku i protunarodnu politiku. Pod uticajem mačkovaca je uski krug ljudi, u glavnom jedan dio intelektualaca i imućnijih obrtnika, kojima su mačkovske parole prihvatljivije nego naše ili iz oportunističkih razloga ili radi pokvarenosti.

Upozorenje druga Tita o mobilizaciji proizvelo je strah pred odgovornošću, ali se naročito u redovima intelektualaca i vojske osjeća izvlačenje s motivacijom, da će otići u partizane kad popusti zima. Mnogi se ispričavaju fašističkim represalijama na njihovim familijama, a mali dio, koji je pod uplivom mačkovaca, govori, da su to metode kao i kod ustaša i da se iz toga vidi slabost NO pokreta. Izgleda nam, da će bombardiranje Zagreba više pokrenuti mobilizaciju nego upozorenje druga Tita. Razlog za to su i povojničena poduzeća preko kojih su mnogi ljudi oslobođeni od vojske, pa sjede i čekaju dok se drugi za njih bore. Mi ukazujemo na to da okupator neće moći praviti represalije ako odlazak u NOV bude masovan i upozoravamo na posljedice slušanja okupatora /Odluke AVNOJ-a u Jajcu/. U prvi čas uspjela je fašistička propaganda unijeti pomutnju u

narod sa lažima **o vraćanju partizana**, ali danas već svi znadu da to nije istina. Mase danas znadu da se prijavljuju vojni bjegunci sa sela, koji nisu htjeli ući u NOV a za domobranstvo su bili vojni bjegunci.

Krađe u ličnu korist u nekim tvornicama i poduzećima nisu još otklonjene premda se stalno ukazuje na to preko NOO-a i ostalih vanpartorga, a prvenstveno preko partorge. Proveli smo kampanju i u »Političkom pregledu« gdje ukazujemo na to da te krađe tjeraju radnike u kriminal, da ih demoraliziraju i da ih time odalečuju od NOB. I u pitanju krađa ukazali smo na upozorenje druga Tita i na to da jedino borbom protiv fašizma može da se riješe ekonomski problemi masa.

Teror okupatora i ustaša ostao je jak kao i do sada, ali se osjeća da sam niži aparat postaje mlitav. Metode terora se donekle mijenjaju od vremena do vremena: npr. u januaru blokiran je bio cijeli Zagreb i bile su pretrage po kućama /negdje premetačine, a u pretežnom dijelu grada identificiranje stanara po kućama/, ali u februaru je metoda promjenjena i sada se vrše pregledi pojedinih kuća ili blokova u raznim dijelovima grada. Ta promjena učinjena je zato što se s jedne strane teško uspostavlja aparat za blokadu čitavog Zagreba, /a januarska blokada nije dala nikakvih rezultata/, a s druge strane učinila je blokada čitavog grada vrlo nepovoljan utisak na građanstvo. U decembru i januaru često je bio blokiran Jelačićev trg, dok sada većinom grupe od po tri agenta legitimiraju muškarce po raznim ulicama i u slučaju da nemaju vojne dokumente /povojničenja/ ili ispravne legitimacije, hapse ih.

Nakon prvog bombardiranja Zagreba⁴ zavladała je velika bojazan radi porušenih kuća i ljudskih žrtava /oko 100 mrtvih/, ali pretežni dio građanstva traži još jače bombardiranje vojnih ciljeva. Prilikom Pavelićevog obilaska u Tkalčičevoj ulici, kada je on zapitao neku ženu čija je kuća bila srušena od bombardiranja, kako joj je, ona je odgovorila: »Evo gladni smo, bos i goli, a sada nas još tuku i iz zraka! Nama je svega dosta i mi hoćemo mir!« Pavelić se je izgubio, a prisutni su građani ženi čestitali. Ustaše koji hoće da prikažu taj napad terorističkim doživljaju neuspjehe pred masama i ljudi im otvoreno govore da ne bi bilo bombardiranja kada ustaša i okupatora ne bi bilo u gradu. Dosta ljudi odlazi iz Zagreba iz straha pred zračnim napadima, ali većinom su to stariji ljudi. Mi nastojimo mobilizirati borce na NOV ukazujući na bombardiranje grada.

Narod živo komentira **skupoću i nestašicu živežnih namirnica**. Ne krivi partizane radi zabrane prevoza živežnih namirnica sa na-

⁴ Zagreb je bombardiran 22. veljače 1944. godine

šeg oslobođenog teritorija, već oštro kritizira šverc, odašiljanje hrane u Njemačku i njeno nagomilavanje kod ustaških glavešina.

Masovna **sabotaža** i organizirana sabotaža nije još do sada provedena u većem opsegu. Mase shvaćaju potrebe sabotaže, rade sporije i spontano i organizirano, ali svjesnu sabotažu vode danas /a i vrše je/ samo komunisti. Štampom i direktivama i konkretnim zadacima koji su vezani na vremenski rok nastojimo proširiti sabotažu u masama.

Raskrinkavanje špijuna po tvornicama i poduzećima, u kasarnama i u vojnim uredima vrši se po planu, i prešlo je na mnogim mjestima /neke tvornice itd/ skućeni krug pojedinaca tako, da cijelo poduzeće zna za špijune, izbjegava ih i ignorira.

Odluke AVNOJ-a na II. zasjedanju u Jajcu dosta su poznate masama, a naročito je poznata odluka o zabrani povratka kairske vlade i kralja i to je primljeno s naročitim zadovoljstvom radi bojazni od osвете četnika. Sve odluke su vrlo prihvatljive za građane a naročito povoljno je primljeno republikansko uređenje, koje nam je jako oružje za raskrinkavanje mačkovaca. NKOj i odluke AVNOJ-a populariziramo preko NOO-a, preko kućnih konferencija i »Političkim pregledom«.

U domobranstvu osjeća se još uvijek pasivnost. U nekim rodovima oružja osjeća se nakon upozorenja druga Tita stanovito gibanje, ali uz sve pokušaje nismo još uspjeli organizirati oružani prelaz nekih zagrebačkih vojnih jedinica niti pojedinaca u masi κ NOV. Mnogo se priča o masovnim prelazima u proljeće /izgovori sa snijegom i zimom/, a naročito oportunistički vladaju se oficiri. U pobjedu Njemačke uopće nitko ne vjeruje, a ugled Crvene armije i NOV raste svakim danom.

Govor Čerčila primljen je sa velikim zadovoljstvom radi izjave o saradnji Mihajlovića s okupatorom, radi nepovoljnih izjava za kairsku vladu i radi priznanja drugu Titu i NOV. U mačkovskim redovima ostavio je taj govor vrlo mućan utisak, ali oni i dalje rovere protiv NOB i povezuju se sa ustašama /to se osjeća u kasarnama među oficirima i u uredima/. Obzirom na ovo stanje masa ostaju u februaru i za mjesec mart slijedeći politički zadaci:

1./ Obzirom na činjenicu, da fašistićka štampa imade uticaja na javno mišljenje: prenos našeg političkog stava na mase preko štampe /»Politićki pregled«/, kućnim konferencijama i usmenim novinama.

2./ Aktiviziranje masa za borbu: sabotaže, protesti, sakupljanje za NOV, mobilizacija i štrajkovi.

3./ Raskrinkavanje reakcionarnog dijela vodstva HSS-a i obuhvatanje HSS-ovih masa: raskrinkavanje reakcionarnog dijela vodstva, zahvat HSS-ovih masa preko naših NOO-a, popularizaciju federativnog i republikanskog uređenja /NKOJ, AVNOJ, ZAVNOH itd/, pristupanje poštenim pojedincima i njihovo aktiviziranje za NOB prema stupnju njihove gotovosti za rad.

4./ Brže reagiranje na događaje u Zagrebu, ne dozvoliti da fašistička štampa natura verzije o zarobljavanju i predaji velikog broja partizana nakon 6. ofanzive i Pavelićeve tobožnje amnestije i si.

5./ Aktivizacija vanpartijskih organizacija za politički rad; za sada ga vrše samo rajoni i ćelije partorge.

6./ Po pitanju druge fronte objasniti masama da međunarodna reakcija želi produženje rata i odugovlačenje otvaranja druge fronte radi ratnih profita i jer se nada da će time oslabiti narodno-oslobodilačke pokrete u Evropi.

7./ Davanje konkretnih zadataka o ekonomskim akcijama pod rukovodstvom naših partijskih i vanpartijskih organizacija /za raspodjelu namirnica, poboljšice plaća itd./.

8./ Jače aktiviziranje masa za zajam.

9./ Kritika dosadanje mobilizacije i direktive, da pojedinci iz NOO-a idu u NOV, ako mogu za sobom povući stanoviti broj antifasista.

U toku mjeseca februara **mobilizirano je za NOV** ukupno **45** ljudi po kanalima otpreme MNOO-a, od kojih su 33 antifasisti, a preostalih 12 su ruski zarobljenici.

U toku mjeseca februara razdijeljeno je **obveznica za zajam** u iznosu od 1,700.000.- Kn, a sa zaostacima iz prošlog mjeseca ubrano je 2,115.000.- Kn. Od te svote šaljemo ZAVNOH-u 1,115.000.- Kn dok 1 milijun ostaje u Zagrebu za nabavku sjemenja za ZAVNOH u dogovoru s njima. Ukupno je do sada realizirano oko 7,500.000.- Kn.

B./ ORGANIZACIONO STANJE.

a./ PARTIJSKA ORGANIZACIJA.

Partorga broji ukupno **96 članova partije**. Po nacionalnom sastavu imade 93 Hrvata, 1 Srbin i 2 Slovenca, a po socijalnom sastavu imade 62 radnika, 25 namještenika i 9 intelektualaca. Po spolu imade 73 druga i 23 drugarice.

U toku mjeseca februara primljeno je 7 novih članova partije. Isključena su 2 člana zbog kukavičluka, neizvršavanja dužnosti i izvlačenja iz rada. Zbog ugroženosti upućeno je u NOV 7 članova par-

	Član. komiteta	Broj ćelija	Član. ćelija	Kandidata:	Ukupno:
Mjesni komitet	7	-	-	-	7
I. Rajon	2	2	5	4	7
II. Rajon	3	3	9	9	12
III. Rajon	4	5	15	3	19
IV.-V. Rajon	4	3	8	5	12
VI. Rajon	-	1	4	2	4
Ukupno:	20	14	41	23	61
Agit-prop	-	-	-	-	1
MNOO	-	2	7	-	13
MVO	-	1	4	-	4
Partiz. grupe	-	-	-	-	3
MAOŽ	-	1	3	-	3
SKOJ	-	1	3	-	3
Tehnika	-	-	-	-	2
Ob. služba	-	1	3	-	3
Spec. duž.	-	-	-	-	3
					96

tije, a 2 su hapšena. U toku mjeseca smanjio se broj članova partije od 100 na 96 t.j. za 4 člana.

MJESNI KOMITET:

Sastav MK isti je kao prošlog mjeseca. U organizacionom pogledu ovaj forum nije mogao zabilježiti gotovo nikakav napredak. Slabosti, sporost u izvršavanju zadataka, nedovoljna budnost i popustljivost nisu uklonjene. Tokom mjeseca proučen je na teoretskim sastancima materijal nižeg partijskog kursa.

I. RAJON: sastoji se od 2 člana. Od drugova koji su prošli mjesec sačinjavali RK sekretar je upućen na rad u partizanske grupe, a druga dvojica upućena su zbog ugroženosti na rad u NOV, pa je prema tome ostao samo 1 član. U RK ušla je drugarica Volga,⁵ radnica, inteligentna, požrtvovna i odana, ali veoma mladi član partije. Uslova za razvitak ima. Ovoj drugarici povjerena je dužnost sekretara. Daljnje popunjenje RK izvršit će se u toku mjeseca marta nakon što se provjere kandidati. Rajon imade ukupno 7 članova partije, koji su razdijeljeni u 2 krnje ćelije i to:

⁵ Mira Kovačić

1. **ćelija:** sastoji se od 1 člana. U vezi sa padovima na terenu ove ćelije, o čemu je izvješteno prošlog mjeseca, pao je Božo,⁶ a zbog njegovog slabog držanja mora ići u NOV treći član ćelije. To je ulična ćelija.

2. **ćelija:** je tvornička 10164929010⁷ i imade 3 člana. Org. stanje je kao i u prošlom mjesecu, a političko stanje kod samih članova se je popravilo.

3. **ćelija:** ulična, potpuno se raspala. Sastojala se je od 2 člana, od kojih je jedan zbog ugroženosti morao biti upućen u NOV, a drugi član, drugarica Volga, ušla je u RK.

Zbog padova u partorgi i u masovnim organizacijama u ovom rajonu, rad je gotovo potpuno zamro. Sastanci se nisu održavali, a proširenje padova prouzrokovala je nebudnost partijaca. Krnje ćelije popunit će se u najkraće vrijeme od 4 kandidata. Iz ovog rajona upućeno je u NOV 4 člana partije, a 1 je uhapšen i taj dovodi na vezu policiju.

II. RAJON: Rajonski komitet sastoji se od 3 člana. Smanjenje je nastalo uslijed isključenja sekretara iz RK i on je stavljen pod istragu zbog navodnog pijanstva. Dužnost sekretara povjerena je drugu Pavlu.⁸ Rajon imade ukupno 12 članova partije koji su raspodijeljeni u 3 ćelije i to:

1. **ćelija:** je ulična, a sastoji se od 3 člana. U sastavu ćelije nije u toku mjeseca bilo nikakvih promjena. Članovi ćelije pokazuju napredak u političkom i organizacionom pogledu, osim samog sekretara. Sastanci ćelije održavani su redovito.

2. **ćelija:** je ulična, a sastoji se od 2 člana. Od kandidata za popunjavanje ćelije otpala su 2, dok će druga 2 u najkraćem vremenu biti primljeni. Sastanci ćelije održavani su redovito, što se može smatrati kao napredak u pogledu jačanja discipline i osjećaja odgovornosti.

3. **ćelija:** je tvornička 58562749282716,⁹ imade 3 člana. Smanjenje je nastalo, jer je 1 član upućen na rad u partizanske grupe. Ova ćelija imade velike poteškoće u radu zbog nemogućnosti održavanja sastanaka, jer članovi ćelije imaju razno radno vrijeme iako rade u istom poduzeću. Izgleda, da će se ovaj problem povoljno riješiti. Ćelija je dobivala slabu pomoć zbog nesposobnosti isključenog sekretara RK koji je za nju bio zadužen.

⁶ Priređivači nisu utvrdili ime.

⁷ Siemens.

⁸ Aleksandar Richter

⁹ Tramvaj.

U pogledu izvršavanja organizacionih zadataka učinjeno je veoma malo i to u glavnom zbog neiskustva i nesnalaženja drugova koji su svi od reda mladi članovi partije. Na sastancima RK i ćelija prorađen je slijedeći materijal: članci iz »Naprijed« /Turska zagonetka, Više reda i organizacije/ i Odluke II. zasjedanja AVNOJ-a.

III. RAJON: RK sastoji se od 4 člana. U toku mjeseca izvršene su u ovom komitetu velike promjene koje su vrlo nepovoljno uticale na rad partorge i masovnih organizacija. Sekretarica RK upućena je u NOV zbog ugroženosti, a 1 član se razbolio i postao nesposoban za svaki rad. RK je popunjen sa 3 nova člana, od kojih su 2 mladi članovi partije bez potrebnog iskustva, ali imaju uslove za razvitak. U rajonu imade ukupno 19 članova partije koji su raspodijeljeni u 5 ćelija i to:

1. ćelija: je ulična i imade 3 člana. Sastanci ćelije održavaju se redovito. Napredak u pogledu otstranjivanja nedostatka iz prošlog mjeseca nije velik.

2. ćelija: je ulična, imade 5 članova. Sastanci ćelije održavaju se redovito. Politički rad ćelije je uspješan /organiziranje konferencija/. U sastav druge ćelije uklopljena je bivša treća ćelija /ulična/, koja se raspala nakon odlaska 2 člana te ćelije u NOV, a 1 član ušao je u RK.

3. ćelija : je tvornička 182937.¹⁰ Imade 2 člana, a ovog mjeseca popunit će se iz redova kandidata. Sastanci ćelije održavani su redovito u februaru.

4. ćelija : tvornička 40261620275616," imade 4 člana. Tokom mjeseca izvršene su promjene odlaskom jednog druga na rad u partizanske grupe /PG/. Primljena su 2 nova člana, dok stari članovi ove ćelije ne pokazuju nikakav napredak.

5. ćelija: tvornička 28193919281939.¹² Ima 3 člana. Ćelija se povećavala za 1 člana. Sastanci se redovito održavaju, a sposobnost rukovođenja masovnim organizacijama nije naročita.

Rad u ovom rajonu bio je u toku mjeseca prilično slab zbog promjena u RK, koji je pružao premalo pomoći ćelijama. Na sastancima RK i ćelije prorađivan je slijedeći materijal: Više reda i organizacije, Odluke II. zasjedanja AVNOJ-a, Slobodna Hrvatska u slobodnoj Jugoslaviji. U NOV je zbog ugroženosti upućeno 2 člana, 1 je isključen radi kukavičluka i neizvršavanja zadataka.

¹⁰ GEC

¹¹ Plinara.

¹² Vodovod.

IV.— V. RAJON: Rajonski komitet popunjen je s jednom drugaricom tako da sada ima 4 člana. Novi član RK, drugarica pokazala se na dosadašnjim dužnostima kao veoma dobra. Rajon imade ukupno 12 članova partije koji su raspodijeljeni u 3 ćelije i to:

1. ćelija: je ulična i imade 2 člana. Ćelija je zadužena za teren bivšeg IV. rajona. Oba člana ćelije su članovi kotarskog NOO-a i imaju zadatak formirati aktive od članova onih odbora za koje su zaduženi. Ćelija će se popuniti sa 2 kandidata.

2. ćelija: je ulična i imade 3 člana. Ćelija je zadužena za teren V. rajona i ima isti zadatak kao i 1. ćelija.

3. ćelij a: je tvornička 181956163727¹³ i imade 3 člana. Ćelija je formirana pred kratko vrijeme, ali se pokazuju rezultati.

Članovi partije na ovom rajonu su svi mladi članovi partije i nemaju iskustva. Teoretski su neizgrađeni a i organizacione sposobnosti nisu im naročite. Svi pokazuju volju za rad i odani su. Mora im se dati više pomoći. Na sastancima RK i ćelija prorađen je materijal: Rezolucije ZAVNOH-a i AVNOJ-a, Titov referat na zasjedanju AVNOJ-a i Upute ZAVNOH-a za rad NOO-a.

VI. RAJON: na ovom rajonu još uvijek nije uspjelo formirati RK. Postoji samo 1 ćelija od 4 člana koja rukovodi radom na čitavom rajonu. Smanjenje je nastalo, jer je 1 član premješten na drugi rad. Slabosti koje su navedene u prošlom mjesecu za članove ove ćelije nisu otklonjene. U toku idućeg mjeseca primit će se novi članovi iz redova kandidata i tada formirati od najboljih RK.

Opće slabosti partijske organizacije jesu: neizgrađenost kadra, nedovoljna disciplina, nedovoljno razvijen osjećaj odgovornosti i pomanjkanje plana u radu. **Zadaci** jesu: učvršćenje partorge i njeno ojačanje, uzdizanje kadrova, više pažnje primanju žena u partiju i omasovljenje partije.

b./ VANPARTIJSKE ORGANIZACIJE.

1./ NARODNO-OSLOBODILAČKI ODBORI:

MNOO: imade 6 članova od kojih su **4** članovi partije, a ostala **2** su simpatizeri KP. Raspodjela dužnosti je kao i u prošlom mjesecu, a u samom odboru pao je 1 član /član partije koji nije do sada nikoga ugrozio/ i mjesto njega došao je 1 član partije, kvalificirani radnik. /Pao je drug Ante,¹⁴ član partije, intelektualac/.

¹³ Gorica.

¹⁴ Petar Šenoa

I. KOTAR: KNOO imade 3 člana. Radi padova nisu održavani sastanci niti KNOO-a niti ostalih NOO-a. Stanje je kao i u prošlom mjesecu s razlikom da su izgubljena 2 NOO-a.

II-a KOTAR: KNOO imade 4 člana i držao je 11 NOO-a od kojih su 5 izgubljeni uslijed labavosti članova KNOO-a. Povezivanje tih izgubljenih odbora je u toku. U 6 NOO-a koji su povezani imade 24 člana, a oni obuhvaćaju 185 antifašista.

II-b KOTAR: KNOO sastoji se od 5 članova. U toku mjeseca kotar je popunjen sa 1 HSS-ovcem antifašistom koji ima upliva na pristaje HSS-a ali je dosta mlitav u radu. Ostali članovi su dobri tako da će se ovaj kotar moći razviti. Broj NOO-a je kao i u prošlom mjesecu t.j. 7 NOO-a dok se broj antifašista povećao od 115 na 139. Kotar je mobilizirao 9 drugova za NOV. Otposlao je za NOV 1 poljsku bolnicu i nešto saniteta. Organiziranom sabotажom uništeno je 1.000 m tkanine u jednoj tekstilnoj tvornici. Pomoć je isplaćena u visini od 69.300.- Kn.

III-a i III-b KOTAR: Uslijed hapšenja predsjednika III-a kotara /po vojnoj stvari/ izgubljena je veza sa tim kotarom te nije moglo biti izvršeno povezivanje odbora koji pripadaju III-b kotaru. Osim toga padom dvojice drugova bili su ugroženi neki članovi III-a kotara koje je zahvatio strah pa su se izgubile veze. Stvarnog rada u ovim kotarevima nije bilo.

IV. KOTAR: Sastav KNOO-a je nepromijenjen. Drugovi napreduju u svom razvoju te se pokazuju i prilični rezultati rada. KNOO je obuhvatio slijedeće odbore:

1. NOO:471618162920 1048165927281939 ¹⁵ ima	3	člana i	29 antif.
2. NOO: ulični "	3	tt a	2 tt
3. NOO: 27263656294758 ¹⁶	3	tt tt	4 tt
4. NOO: ulični	3	ti tt	4 tt
5. NOO: 5627391619 ¹⁷	3	tt tt	- -
6. NOO: ulični "	3	tt tt	4 tt
7. NOO: 395610 ¹⁸	3	tt tt	3 tt
8. NOO: ulični "	4	tt tt	14 tt
9. NOO: tvornički 1610485627 ¹⁹	1	tt tt	4 tt
10. NOO: tvornički 101620182956 ²⁰	3	*t tt	14 tt

¹⁵ Higijenski zavod.
¹⁶ Abreht.
¹⁷ Radio.
¹⁸ DRS
¹⁹ Iskra.
²⁰ Singer.

11. N00: 58565020163727 ²¹	ima 3 člana i 14 antif.
12. N00: Mehaničari	” 3 ” ”— ”
13. N00: ulični	” 3 ” ”8 ”
14. N00:361926205629365619 ²²	” 3 ”

241

100²³

Ukupno obuhvaća kotar 46 članova NOO-a i 226 antifašista, a to znači povećanje od prošlog mjeseca za 4 NOO-a i 70 antifašista. Za NOV je mobiliziran samo 1 čovjek. Kotar je organizirao 11 političkih konferencija na kojima je sudjelovalo 65 antifašista. U toku mjeseca otpremljeno je za NOV 250 kg saniteta.

V. KOTAR: KNOO sastoji se od 4 člana. Tu su izvršene promjene u sastavu odbora, isključeni su neki nepokretni stariji drugovi pa su sada bolji rezultati. KNOO obuhvaća slijedeće odbore:

1. N00: ulični	ima 3 člana i 50 antifašista
2. N00: ulični	” 3 ”
3. N00: 181956163727 ²⁴	” 3 ” ” 45
4. N00: 172616275627 ²⁵	” 3 ” ” 28
5. N00:2729561939561969 ²⁶	” 3 ” ” 9
6. N00:29264827 - 10162627 ²⁷	” <u>2</u> ” » <u>12</u>
	18 144 ²⁸

Ukupno je obuhvaćeno 26 članova odbora i 138 antifašista. KNOO je u toku mjeseca organizirao 15 političkih konferencija na kojima je sudjelovalo 150 antifašista. Zatim je organizirana akcija za poboljšanje ekonomskog položaja radnika u tvornici 1726162756.²⁹ Ova akcija je u toku pa još neznamo za rezultat. Za NOV je mobilizirano 12 ljudi i otpremljeno je 50 kg saniteta.

VI. KOTAR: KNOO sastoji se od 4 člana. U ovaj kotar upućen je na rad još 1 član partije da ga pojača. Kotar je uspio da se organizaciono sredi. Obuhvaćeno je:

1. N00: ulični	ima 3 člana i 12 antifašista
2. N00:481920591749 ³⁰	” 3 ” ” 12
3. N00:482627192063727 ³¹	” 4 ” ” 18

²¹ Tržnica.
 ²² Bolnica Rebro.
 ²³ Ukupan zbroj dopisan rukom.
 ²⁴ Gorica.
 ²⁵ Uljara.
 ²⁶ Aerodrom.
 ²⁷ Elka-Siba.
 ²⁸ Kao bilj. 23.
 ²⁹ Kao bilj. 25.
 ³⁰ Konzum.
 ³¹ Klaonica.

4. NOO:482758562720 ³²	ima 3 člana i 9 antifašista
5. NOO: 4016261958 ³³	” 4 ” ” 5
6 . NOO:4027401653727 ³⁴	” 4 ” ” -
7. NOO: mehaničari	” 4 ” ” -
8. NOO: ulični	4 ” <u>12</u>
	29 58 ³⁵

U poduzećima 5627401639,³⁶ 292629485827,³⁷ 572926³⁸ i 40292048272627³⁹ držimo po 1 povjerenika preko kojih nastojimo formirati NOO-e. Kotar obuhvaća ukupno 30 članova odbora i 81 antifašistu. Mobilizirana su 3 druga za NOV.

VII. KOTAR: 50292616295920163727.⁴⁰ Uspjelo je prodrijeti u pojedina odjelenja i stvoriti bazu za stvaranje organizacije. Rad je dosta težak zbog zaplašenosti radnika. Ukupno obuhvaćeno je 40 radnika i do sada je organiziran samo 1 NOO.

VIII. KOTAR: KNOO ima 3 člana od kojih 1 drži sektor 1627282027102617503627,⁴¹ drugi drži 10272016582958⁴² i 101937102617503627,⁴³ a treći drži 1026193619392027592827201627.⁴⁴ Prvi sektor ima 3 NOO-a od po 3 člana, drugi sektor ima 7 NOO-a od po 3 člana i 2 NOO-a krnja tj. samo po 2 člana i treći sektor ima 4 NOO-a od po 3 člana. Ovaj kotar obuhvaća ukupno 14 NOO-a i 2 krnja NOO-a te zajedno sa KNOO broji 49 antifašista. Postavljeni su organizacioni zadaci da se učvrste NOO-i i da se poveže i skupi što više antifašista. Tokom ovog mjeseca nije nitko mobiliziran za NOV.

MJESNA OTPREMA: Mjesni otpremni odbor sastoji se od predsjednika, koji je vezan na člana MNOO koji je zadužen za NOF. Osim predsjednika MOO-a postoje još 2 člana od kojih je jedan zadužen za sanitet, a drugi za odjeću, obuću i ostali materijal. 2 su članovi partije, a treći je aktivista. Tokom mjeseca februara otpo-
slan je slijedeći materijal: 1000 kg papira, 125.000 araka Cyklopapira, 74 boja, 50 kg lijekova, 180 kom injekcija protiv pjegavog tifusa, jed-

³² Katran.
³³ Pilot.
³⁴ Papirnica.
³⁵ Kao bilj. 23.
³⁶ Rapid.
³⁷ Elektra.
³⁸ Sel.
³⁹ Penkala.
⁴⁰ Željeznica.
⁴¹ Javna služba.
⁴² Sanitet.
⁴³ Socijalna služba.
⁴⁴ Slobodna zvanja.

nu poljsku apoteku, 1 aparat za transfuziju krvi, 8 pari cipela, 1 kg telefonske žice, 3 foto-aparata, 70 filmova i 500 foto-papira, 43 sekcije, 1 zamotak crvenog sukna /za zvijezde/, 60 baterija i 1 štamparsku mašinu.

PROP-ODJEL: Prema izvještaju iz prošlog mjeseca, pošto nema nikakvih promjena, svakog tjedna izlazi 1 broj »Političkog pregleda« koji se štampa za sada u cca 1000 primjeraka. List je vrlo dobro primljen kod masa.

Slabost je NOO-a što još uvijek nisu postali rukovodioci NOB, a to je zbog političke nezrelosti članova odbora. Pomoć koju bi im trebala pružiti partija nije velika zbog neizgrađenosti članova partije koji njima rukovode. Rad NOO-a usmjeren je u glavnom na pomaganje NOV i na pomaganje postradalih od terora odnosno obitelji boraca, dok se politički zadaci zapostavljaju. U organizacionom pogledu ima dosta velikih poteškoća zbog nedovoljno razvijenog osjećaja odgovornosti i discipline tako, da se često gube veze, što ometa normalan rad. U zadnje vrijeme nastojimo što jače mobilizirati NOO na sprovađanju političkih zadataka, ali još nema zadovoljavajućih rezultata.

2./ ANTIFAŠISTIČKA FRONTA ŽENA:

MAOŽ: U sastavu MAOŽ-a nije bilo nikakvih promjena. MAOŽ je pojačao svoj politički rad, a i u organizacionom pogledu zapaža se napredak. Za političko izdizanje članova MAOŽ-a održavat će se posebni tjedni sastanak.

I. KOTAR: KAOŽ održavao je sastanke, ali ostali odbori nisu održavali sastanke zbog padova na ovom kotaru. Promjena nema nikakvih, pa organizaciono stanje ostaje kao u prošlom mjesecu. Izgubljen je AOZ 4027491748⁴⁵ a 4 članice i 13 antifašistkinja i do sada nijfe pronađen, dok su ostala 4 AOŽ-a povezana.

II. KOTAR: U KAOZ izvršene su neke promjene i to: 1 drugarica otišla je u NOV, a druga je upućena na drugi rad. Drugarice sa kojima je izvršeno popunjenje također su dobre, tako, da se taj KAOŽ može uzeti kao najbolji. Osim postojećih 7 AOZ-a formirani je novi AOŽ u toku februara u 4917392937,⁴⁶ a u formiranju je AOZ u tvornici 47293649 27294019262748.⁴⁷

III. KOTAR: U ovom kotaru izmjenjene su 2 drugarice zbog neaktivnosti. KAOŽ je upotpunjen i ima 4 članica od kojih su 3 partij-

⁴⁵ Pamuk.

⁴⁶ Hudec.

⁴⁷ Herman Polak.

ske, pa mislimo da će se rad sada pojačati. U organizacionom pogledu nema nikakvih promjena.

IV. KOTAR: KAOŽ ima 4 članice kao i prošli mjesec. Sklonost filozofiranju još nije potpuno uklonjena, ali je učinjen napredak. U organizacionom pogledu nema nikakvih promjena.

V. KOTAR: KAOŽ je formiran i ima 5 članica. Sve su članice radnice, na dosadašnjem radu pokazale su se požrtvovne i savjesne, pa ima izgleda da će i ovaj kotar jače proraditi. KAOŽ povezao se sa svim odborima u tvornicama i poduzećima gdje su oni postojali, a formirao je neke nove. Obuhvaćeni su slijedeći odbori:

1.AOŽ: ulični 485619162738163729 ⁴⁸	ima 4 članice i 3 anti fašistkinja
2. AOŽ: ulični 39173656272827 ⁴⁹	" 3 " " 12
3.AOŽ: 48192058274858 ⁵⁰	" 2 " " 5
4. AOŽ: 1610485627 ⁵¹	" 2 " " 8
5.AOŽ: 36292627162737	
19281949272658162029 ⁵²	" 3 " " 11
6.AOŽ: 3829472616275627 ⁵³	" 3 " " 2
7.AOŽ: 3627582910 ⁵⁴	" 4 " " 8
8.AOŽ: 18271920 ⁵⁵	" 12 " " 29
	33 78 ⁵⁶

9. AOŽ i 10. AOŽ: brojčano stanje dano je pod 8.

VI. KOTAR: KAOŽ ima 3 članice. Smanjenje je nastalo uslijed hapšenja predsjednice KAOŽ-a. Ostale članice teško se snalaze u radu. Broj obuhvaćenih AOŽ-a ostao je isti, a broj obuhvaćenih anti-fašistkinja povećao se za 30.

Rad AFŽ-a po političkim zadacima prilično je napredovao, pa se nadamo, jačem organizacionom obuhvatu antifašistkinja. AFŽ je organizirao političke konferencije antifašistkinja na kojima je obuhvaćeno u toku mjeseca 230 žena iz svih slojeva. Organizirane su sitne pojedinačne sabotaze kao npr. uništavanje rublja i sirovi-na. Raskrinkano je nekoliko agenata pojedinih poduzeća. Osim toga organizirana je jedna manja akcija na tržištu protiv skupoće i nedobivanja mlijeka na karte za djecu. AFŽ se povezao sa antifasis-

⁴⁸ Krojačice.

⁴⁹ Dubrava.

⁵⁰ Kontakt.

⁵¹ Iskra.

⁵² Belajac — Ovomaltine.

⁵³ **Cešljara.**

⁵⁴ Bates.

⁵⁵ Gaon.

⁵⁶ Kao bilj. 23.

tkinjama iz ženske organizacije HSS-a, te nastoje na taj način obuhvatiti do sada je neobuhvaćene žene.

3./ **SKOJ:** Sastav MK SKOJ-a ostao je nepromijenjen. Treći član MK SKOJ-a je student koji je u prošlom mjesecu primljen i postao je član partije tako, da u MK SKOJ-a postoje 3 člana partije.

Dosadašnja neaktivnost omladinskih organizacija i njihovo nedovoljno povezivanje sa omladinskim masama je posljedica slabosti SKOJ-a kao rukovodioca omladine. SKOJ nije organizaciono jasno odijeljen od ostalih organizacija omladine i pun je elemenata koji nemaju uslova da budu skojevci. Zato je stavljeno u zadatak MK SKOJ-u da očisti organizaciju od tih elemenata i da odredi i provjeri tko pripada SKOJ-u a tko USAOH-u, da učvrsti organizaciju i da osposobi članove SKOJ-a za rukovođenje omladinskim masovnim organizacijama. Rad na izvršavanju ovih zadataka je u toku i u ovom mjesecu postignuti su neki rezultati.

Studentsko rukovodstvo: ima 4 člana i to 2 druga i 2 drugarice.

Rukovodstvo obuhvaća slijedeće skojevske grupe:

1. GRUPA: 4929391637162027 ⁵⁷	ima 4 člana
2. i 3. GRUPA: 174916295827482739 ⁵⁸	" 6 "

Srednjoškolsko rukovodstvo: ima 5 članova ali detaljnih podataka o njima nemamo. Rukovodstvo obuhvaća ukupno 17 grupa sa 71 članom. Grupe djeluju na slijedećim sektorima:

1. GRUPA: 10562939582947 ⁵⁹	ima 3 člana
2. GRUPA: 10562939582947 ⁵⁹	" 3 "
3. GRUPA: 17381658292616 ⁶⁰	" 4 "
4. GRUPA: 17381658292616 ⁶⁰	" 3 "
5. GRUPA: 405628274826181649 ⁶¹	" 5 "
6. GRUPA: 405628274826181649 ⁶¹	" 35 "
7. GRUPA: 405628274826181649 ⁶¹	" 5 "
8. GRUPA: 5856293827502920181649 ⁶²	" 5 "
9. GRUPA: 4056282750292056181649 ⁶³	" 4 "
10. GRUPA: 4056282750292056181649 ⁶³	" 3 "
11. GRUPA: 1058561738 ⁶⁴	" 5 "

⁵⁷ Medicina.

⁵⁸ Umjetnička akademija.

⁵⁹ Sred.[nja] tehn.[ičkaj].

⁶⁰ Učitelj.

⁶¹ I. kl.[asična] gim.[nazija].

⁶² III. žen.[ska] gim.[nazija].

⁶³ I. žen.[ska] r.[ealna] gim.[nazija].

⁶⁴ Struč.[na].

12. GRUPA: 4056282756181649 ⁶⁵	ima 5čl.
13. GRUPA: 4056282756181649 ⁶⁵	” 5 ”
14. GRUPA: 3956171827 ⁶⁶	” 4 ”
15. GRUPA: 5856293827 ⁶⁷	” 4 ”
16. GRUPA: 382958 ⁶⁸	” 4 ”
17. GRUPA: 40295827 ⁶⁹	” 3 ”

Podatke o broju grupa i članova ne uzimamo definitivno jer će biti potrebna daljnja čišćenja.

Radnička omladina: Od starih organizacija radničke omladine nije do sada uspjelo povezati ništa. Odbor USAOH-a koji je formiran u prošlom mjesecu je pao, a uzroci pada nisu do sada mogli biti objašnjeni.

Usaoh: Formiran je Mjesni odbor Usaoh-a od 4 člana. Detaljnije podatke o tim drugovima dati će se u slijedećem izvještaju. Na studentskom sektoru formirano je rukovodstvo koje obuhvaća 9 odbora i 72 omladinca. Na srednjoškolskom sektoru nema za sada rukovodstva, ali se nadamo da će ono biti formirano u toku mjeseca marta. Na ovom sektoru obuhvaćeno je 137 omladinaca koji još nisu organizirani u odbore, ali je to zadatak za mjesec mart.

4./ **VOJNI KOMITETI:** MVO je reorganiziran tako, da su 2 člana partije upućena na rad u zapadni i istočni odbor, a na njihova mjesta primljeni su MVO 1 361916201648.⁷⁰ On imade uticaja na oficirski kor naročito u Minorsu, a drugi je 4019561738201648⁷¹ pristao HSS-a, antifašist. Pouzdanost obojice je provjerena.

Broj vojnih odbora povećao se je za 3, ali o njima nemamo podataka. Vojni odbori obuhvaćaju ukupno 246 vojnih lica. U toku mjeseca poslano je u NOV nešto municije i sanitetskog materijala.

5./ PARTIZANSKE GRUPE: Zaključak, da će svaki rajon dati po 1 člana partije na rad u PG nije mogao biti sproveden u potpunosti, jer u svakom rajonu nije bilo članova partije koji bi za taj rad odgovarali, a neke rajone bi time previše oslabili. Formirane su 2 grupe, svaka po 3 člana, a u svakoj grupi djeluje po 1 član partije. Rukovodilac ovih grupa je član partije i posjeduje sve uslove za ovaj rad.

6./ **OBAVJEŠTAJNA SLUŽBA:** Stanje je nepromijenjeno i prema izvještajima za mjesece decembar i januar.

⁶⁵1. r.[realna] gim.[nazija].
⁶⁶ Druga.
⁶⁷ Treća.
⁶⁸ Čet.[vrta]
⁶⁹ Peta.
⁷⁰ Vojnik.
⁷¹ Poručnik.

7./ AGITPROP: U agitpropkomisiji imamo još uvijek samo **1** člana i za sada nema izgleda da će se taj broj povećati. Na nižem partijskom kursu nalaze se 2 grupe kursista od 4 člana, dakle ukupno 8 članova i to 5 članova RK i 3 člana ćelije. Od tih 8 kursista svršila su trojica kurs sa prilično dobrim uspjehom, a ostalih 5 sa slabijim. Formirane su daljnje 3 grupe sa ukupno 12 kursista od kojih je 1 grupa već otpočela sa radom.

U toku mjeseca podijeljen je organizacijama slijedeći materijal: Vjesnik br. 13 950 kom, Vjesnik br. 17 950 kom, Politički pregled br. 23 750 kom, Politički pregled br. 24 935 kom, i »Naučite to žene!« 800 kom. Agitrop-materijal NOF-a i KP ne dobivamo već 3 mjeseca vjerojatno radi ofenzive okupatora.

C./ NOVČANO STANJE.

/za mjesec januar 1944./

	Primitak:	Izdatak:	Razlika:
Part, članarina:	31.950,-	—	31.950,-
Part, prilog:	238.240,-	127.000,-	111.240.-
NOO:	516.320,-	484.810,-	31.510,-
AFŽ:	12.000,-	-	12.000,-
SKOJ:	42.100,-	14.970.-	27.130,-
	840.610.-	628.780.-	213.830,-

U stavci NOO obračunati su samo IV., V. i VI. kotar, a ostali kotari obračunati su izravno kod MNOO-a. Izdatak se odnosi: pomoć 426.914. — , zatim razno 57.896.—

U stavci AFŽ obračunat je samo VI. kotar, dok su ostali kotari preko MAOŽ-a obračunati kod MNOO-a.

Zagreb, 5. marta 1944.

Politkomesar⁷²
MK KPH ZAGREB
Ozren⁷³ [v. r.]
/Ozren/

Original, strojopis
Sign., AIHRPH, KP-49/556.

⁷² Riječ je o političkojne sekretaru, a ne politkomesaru.
⁷³ Dragan Carić. Izvještaj je napisan po njegovom odlasku iz Zagreba, krajem veljače 1944. i dolasku u sjedište Povjerenstva u Moslavinu, vidi: AIHRPH, KP^8/541.

1944, ožujak 5.

Izveštaj OK KPH Čazma Oblasnome komitetu KPH za zagrebačku oblast o održavanju partijskoga savjetovanja, političkom stanju na terenu te kadrovskim promjenama u komitetima

OK KPH

Čazma, dne 5. III. 1944.

Drugarskom

Oblasnom Komitetu

Z A G R E B .

Dragi drugovi!

Dne 2. III. 1944. održali smo Okružno partijsko savjetovanje, na kojemu je prisustvovalo oko 160 delegata. Savjetovanje, na kojemu je prisustvovalo oko 160 delegata. Savjetovanje je trajalo 2 dana, a na njemu prenesene su političke i organizacione direktive putem referata sa partijskog savjetovanja za Sjevernu Hrvatsku.

Samo savjetovanje je dosta dobro uspjelo i razjašnjena su mnoga politička i organizaciona pitanja, koja su se do sada nepravilno postavljala na terenu. U glavnom, preneseni su zaključci sa savjetovanja¹ za Sjevernu Hrvatsku i konkretizirani su na naše prilike.

Pored toga održali smo sastanke sa svim kotarskim komitetima i konkretizirali političke i organizacione zadatke, te postavili plan kako da se učvrste partijske organizacije i ostvari, zapravo objedini rukovodstvo partije svim vanpartijskim organizacijama. Organizacione promjene u AFZ i USAOH-u sprovode ne na terenu i partijsko članstvo je većim dijelom shvatilo suštinu tih organizacionih promjena i njihovo političko značenje.

Pred sve članove Partije postavili smo zadatak ulaska u NOO-e i primanje dužnosti pri NOO-ima. Počam od OK pa do ćelije svi partijci bit će uključeni u aparat narodne vlasti, samo će se pri tom voditi računa da to ne bude pre naglo i da se to sprovede preko naroda.

Za učvršćenje naše partijske organizacije i bolji izbor kadrova zaključili smo da se održe partijske konferencije za sve općine, ko-

¹ Savjetovanje Povjerenstva CK KPH za sjevernu Hrvatsku održano je od 17. do 19. veljače 1944. godine. O zaključcima vidi: Dok. br. 111 i 116.

tareve i onda konačno okružna konferencija. Na svim tim konferencijama birati će se na principu potpuno demokratskog centralizma, tajnim glasanjem svi komiteti počevši od općinskih do okružnih. To je prema sporazumu sa drugovima iz Povjerenstva CK KPH. Tako će se održati kotarske konferencije ovim redom: Kotar Sisak čim to bude moguće, a za to su tamo upućena dva člana Okružnog komiteta, kotar Čazma 18. III., kotar Garešnica 22. III., a kotar Kutina 26.

III. Naknadno ćemo vam javiti datum održanja okružne konferencije za koju bi bilo poželjno da na njoj prisustvuje i neko od vas. Vjerujemo da će te konferencije dati dobre rezultate i da će se osjetiti veća odgovornost, kako komiteta pred članstvom, tako i članstva pred komitetima.

Postavili smo da se posveti veća pažnja i da se pruži veća pomoć SKOJ-u. U okružnom komitetu SKOJ-a smjenjen je sekretar i upućen je na kurs a preuzeo je dužnost sekretara drug Savo Mandić. Danas smo održali okružno savjetovanje SKOJ-a, koje još traje i na kojemu su primjećeni već do sada mnogi nedostaci i slabosti SKOJ-evske organizacije na našem Okrugu. Pored ostaloga zapaža se da SKOJ-evci ne vide pravi sadržaj svog rada i prosto kopiraju Partiju baveći se općim problemima, koji su dosta daleko od Omladinskih shvaćanja.

Postavili smo da se u samom okružnom komitetu poveća partijska odgovornost, disciplina, što također prenosimo i na niže partijske organizacije. Tako smo druga Zelenka² kaznili partijskom opomenom, zbog labavog odnosa prema partijskim direktivama i neodgovornog rada.

Pored toga, zaključili smo da se poveća pomoć i kontrola Okružnom NOO-u, Komandi područja, ROC-u i Odredu. Nastojimo da sve te zaključke zaista ostvarimo i nadamo se da ćemo u najkraće vrijeme uspjeti.

Općenito političko stanje na terenu pomalo se popravlja i mnogi se vraćaju nazad iz neprijateljskih redova. Zauzimanje pravilnog stava prema ovima još će više pospješiti popravljanje političkih prilika na terenu. U vezi s time pojačali smo i konkretizirali raskrinkavanje pojedinih agenata Mačekove klike, kao i klike oko Kralja Petra i njenih predstavnika na terenu. Isto tako postavili smo pred partijske organizacije najenergičnije, da stvarno upoznaju probleme svih vrsti i prilike svojega terena. Dali smo uputstva za sistematiziranje formulara za kadrove kako bi se mogla sprovesti pravilna politika kadrova. Taj rad još uvijek dosta sporo napreduje jer drugovi se u njemu dobro ne snalaze. Jedan izvjestan broj kadrovskih

² Valent Bolt, član OK KPH Čazma.

obrazaca, koje smo sredili smo vam poslali, neznamo da li ste ih primili.

Zatražili smo da partijske organizacije u području i njegovim ustanovama sastave spiskove namještenog ljudstva i njihovih dužnosti, kako bi mogli sprovesti čišćenje tih ustanova od balasta. Nastojimo da se podigne ugled vojnih sudova, koji se je potpuno srozao zbog pomirljivosti i aljkavosti tih sudova.

U naš okružni komitet ušla je drugarica Maca³ iz Glavnog Odbora AFZ, a drugarica Beba⁴ i Zoga⁵ ušle su u garešnički i čazmanski kotarski komitet. To je za sada sve što smo preduzeli, a u redovnom izvještaju moći ćemo da govorimo i o nekim rezultatima tih mjera. Primate drugarski pozdrav:

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

M.P.⁶

Zakomitet:
Marijan⁷ [v.r.]

Original, strojopis
Sign., AIHRPH, KP-56/106.

135

1944, ožujak 5.

Zapisnik s Drugoga okružnog savjetovanja SKOJ-a za Moslavinu

Održano je II. Okružno Savjetovanje SKOJ-a
za Moslavinu

5-111-1944.

Dana 5. ožujka 1944. g. održano je u selu Grabovnici, kotar Čazma, II. Okružno Savjetovanje SKOJ-a za Moslavački okrug —

Seoska škola bila je iskićena velikim parolama, na zidu su visjele dvije slike najvećih ljudi: Druga Staljina i maršala Josipa Broza Tite. — Ispod slika visjela je kao krv crvena zastava sa srpom i čeki-

³ Maca Gržetić

⁴ Bosiljka Krajačić

⁵ Olga Kreačić

⁶ Okrugli pečat: Okružni komitet KPH Čazma
(u sredini petokraka zvijezda)

⁷ Cvetković

ćem, koja nas podsjeća na krvave borbe radništva i seljaštva za ravnopravnost i slobodu.

Oko devet sati, otvorio je drug Sava¹ sekretar O.K. SKOJ-a za Moslavinu savjetovanje i uto je predloženo predsjedništvo uz burno odobravanje prisutnih delegata zauzelo mjesta. Predsjedništvo je sačinjavalo: Sekretar P.K. SKOJ-a drug Mika,² zatim drugarica Milka³ i drug Ljubo⁴ iz P.K. SKOJ-a, zatim sekretar O.K. Partije za Moslavinu drug Smolčić Franjo, i drug Hitri,⁵ te biro O.K. SKOJ-a drugarica Ribica,⁶ drug Stari⁷ i drug Žuti⁸.

Prisutnih delegata bilo je iz čitavog okruga oko 80.- Na dnevnom redu bio je polit, referat, koji je iznio drug Sava.- Govorio je o vanjskoj i unutarnjoj političkoj situaciji, o Teheranskoj konferenciji, o ugovoru SSSR sa Čehoslovačkom, govoreno je o reakcionarnoj kliku oko Mačeka, o međunarodnoj reakciji itd... Iza toga su postavljena pitanja, tako da su pretreseni svi događaji koji nas trebaju interesirati.- Zatim je nastavljeno sa diskusijom. Drugovi iz pojedinih kotareva iznašali su političku situaciju u svom kraju.

Tako je drugarica iz Sisačkog kotara iznijela sve polit, probleme, i poteškoće rada, radi stalnih napadaja Čerkeza, ali iznijela je svu ljubav, koju gaji ona omladina prema našem pokretu, prema našem ljubljenom vođi drugu Titi.-

Omladina, a naročito mi SKOJ-evci, napisali smo na svim kućama u svim selima parole i kad je banda došla u ta sela pokušala ih je brisati, ali kada je vidjela da bi imala s tim vražjeg posla, prolazila je kraj njih, i moralo joj je biti jako hladno u duši, kad vidi da omladina javno izražava svoju ljubav prema N.O.P. i njenom pokretaču Komunističkoj Partiji.-

Iznjeti su svi polit nedostaci na pojedinim kotarevima, raskrinkavalo se pojedine reakcionare izmenjivana su iskustva rada, diskusija je tekla vrlo živo.-

Delegati iz vojske iznijeli su politički rad u samoj vojsci, ljubav SKOJ-evaca i čitave vojske prema K.P.-

Prisutni delegati su burnim pljeskom odavali oduševljenje, manifestiralo se K.P. SKOJ-u, maršalu Titi, Crvenoj Armiji, i drugu Staljinu, Nacionalnom Komitetu, AVNOJ-u i ZAVNOH-u.

¹ Mandić

² Mika Špiljak

³ Kufrin

⁴ Hrnjak

⁵ Tomo Buden

⁶ Štefica Šipek

⁷ Ivo Skeler

⁸ Nikica Podkrajšek

U odmorima koji su trajali oko 10—15 minuta: pjevale su se pjesme — dvorana je orila, oduševljenje je raslo.-

Još je na vrlo lijep način drug sekretar P.K. SKOJ-a Mika iznio polit, situaciju, prikazao je svu grotesknost i podlost međunarodne reakcije, kralja i Mačeka, koji žele ponovno da se vrate, koji hoće narodu da nametnu okove stare i trule Jugoslavije, koji bi bili još teži, krvaviji i gori nego stari okovi.-

Ali N.O.V. je siguran jamac da se to neće dogoditi, naši borci garantiraju svojim životima da neće dozvoliti izvršenje paklenih planova pokvarene gospode, koji hoće da i dalje sjede na grbači radnog naroda.-

Zatim se je prešlo na II točku organizaciono pitanje.-

Drugarica Ribica iznijela je organizacioni referat. Govorila je o što većem proširivanju USAOH-a na čitavom terenu, treba obuhvatiti omladinu koja još nije obuhvaćena USAOH-om, zatim da treba što bolje osposobiti naše Komitete da budu rukovodioci, razviti u SKOJ-evim organizacijama disciplinu, i što više popularizirati K.P.-

Govorila je još o mnogim zadacima koji se postavljaju pred nas, mlade Komuniste, i koje mi moramo da riješavamo.-

Zatim se prešlo na postavljanje pitanja, koja se tiču organizacionog rada na terenu.-

Sva pitanja najviše su se vrtila o novim organizacionim promjenama u USAOH-u, jer ulazimo u novu etapu naših organizacija; stare postaju kočnicom.- Od sad se uvlači omladinu čitavog sela u širi odbor, tako da više pojedinci nebudu zaduženi samo po jednom sektoru rada, napr. učenju uloga, kurirstvu, itd... nego da će svi biti zaduženi po svemu.-

To je na lijep način iznijela drugarica Milka, koja nam je ujedno dala nove zadatke, koji se trebaju izvršiti. Tako npr.

1) Preorijentirati čitav rad omladine u vezi sa izgradnjom države.-

2) Pročistiti SKOJ, od svih nepoćudnih elemenata, koji su se uvukli u SKOJ-eve organizacije te odgojiti SKOJ-evce, zaista kao prave mlade komuniste.

3) Odgajati SKOJ u ljubavi prema Partiji, zatim pitanje II. kongresa.-

I na koncu, uvijek i uvijek, mobilisati omladinu za našu vojsku.-

Diskutovalo se mnogo o poteškoćama organiziranja omladine blizu uporišta, o okupljanju omladine u samim uporištima, te o nekim omladincima, a čak i samim SKOJ-evcima, koji su utekli u uporišta k bandi.-

»Nije omladina zatrovana polit. Mačeka ili kralja, zatrovani su stari, koji su imali utjecaj na omladinu. Samo našom nemarnošću i

neradom,« rekao je drug Mika, »ta omladina je otišla u uporište, jer mi joj nismo dali dovoljnu političku izgradnju.. .«.-

Da, mi priznajemo da smo dosta griješili u dosadanjem radu, ali mi ćemo te griješke ispraviti. Izmijenili smo iskustva, uvidjeli smo svoje dobre i loše strane, naše mane i greške i mi ćemo ih se kloniti.-

Obećali smo dati sve od sebe, što traži naša organizacija, naša Partija, i naš Narod.- Nećemo dozvoliti da neprijatelj ubacuje parole, mi ćemo to spriječiti. Spriječiti ćemo sve laži i klevete koje se na nas sipaju sa strane reakcionarnih klika — raditi ćemo na izgradnji naše države, žrtvovati ćemo ako bude potrebno i naše živote, kune-
mo se na to mi mladi Komunisti.-

Na svršetku pjevana je Internacionala, uzvikivane su parole — manifestiralo se.-

80. mladih komunista, krenulo je s puno novog iskustva, s mnogo novog znanja, među narod koji ih čeka, koji ih zove, jer je potrebno da mu se pokaže pravac kojim treba da ide — da opet ne padne u šake nezasitnih zvijeri — reakcionarne gospode.-

»Mi mladi proleter!

Izgradit ćemo novi svijet«.-

Smrt fašizmu — Sloboda Narodu!

Vera Crnobori [v.r.]

Original, rukopis

Sign., AIHRPH, SKOJ-13/1467.

136

1944, ožujak 6.

Izveštaj Povjerenstva CK KPH za sjevernu Hrvatsku Centralnome komitetu KP Hrvatske o održanome partijskome savjetovanju za sjevernu Hrvatsku, povezivanju protivnika NOP-a bez obzira na međusobne nesuglasice, pogoršanju stanja u vezi s neprijateljskom ofenzivom u zagrebačkoj oblasti, te o preraspodjeli rada u Povjerenstvu

POVJERENSTVO CK KPH
za sjevernu Hrvatsku

6. III. 1944.

Br. 6

IZVJEŠTAJ CENTRALNOM KOMITETU KPH.

Dragi drugovi!

Partijsko savjetovanje koje smo održali 17.— 19. II. o.god. ocjenjujemo kao uspješno. Na njemu je prisustvovalo oko 350 drugova iz svih okruga, jedino nije bio zastupan grad Zagreb uslijed toga, što su na vezi bile teškoće, tako da su poziv primili prekasno. Na savjetovanju raščistili smo niz pitanja, a naročito ona, za koja smo na sastanku Povjerenstva ocijenili, da su osnovna za partijsku organizaciju u sjevernoj Hrvatskoj. Ta pitanja obrađena su u referatima i dvim pismima, koja smo uputili partijskim organizacijama i koja treba da im posluže kao neke vrste potsjetnika onih glavnih problema koji su raspravljani na savjetovanju. Referate¹ i pisma² vam prilažemo, pa ćete iz njih najbolje moći vidjeti, koja pitanja smo postavili i kakve smo upute dali za njihovo rješavanje. Molimo vas da nam o svemu što prije dadete vaše mišljenje,³ jer mi ćemo oštro uzeti kurs na to, da se postavljene stvari sprovedaju kroz sve partijske organizacije. U organizacionom pitanju kao što vidite iz referata i odgovarajućeg pisma mi smo kao centralne stvari postavili tri pitanja: osposobljavanje naših ćelija i općinskih komiteta, da postanu stvarni rukovodioci na terenu, s tim usko povezano pitanje pravilnog rukovođenja s vanpartijskim masovnim organizacijama, te pitanje pravilne politike kadrova. Izgradnja nove države, preorijentacija u radu s AFŽ, omladinom itd. ne može da se pravilno odvija, ako ne pokrenemo na taj rad sve naše partijsko članstvo, a u prvom redu ćelije i općinske komitete, ako pravilno ne postavimo problem rukovođenja s vanpartijskim masovnim organizacijama i ako ne pridemo temeljitom izučavanju naših kadrova i brizi za njihov što brži i što pravilniji razvitak.

Drug Stevo⁴ uputio je partijskim organizacijama »Nekoliko uputa za poboljšanje agitacije i propagande«, na temelju zapažanja Povjerenstva o stanju naše agitacije i propagande. Te upute također vam prilažemo.

Na čitavom terenu opaža se pojačana aktivnost agenata Mačekove klike. O tome nam izvještaj Oblasnog Komiteta za Slavoniju kaže slijedeće:

»Stanje koje smo ovdje zatekli karakteristično je po sve aktivnijem radu Mačekovaca. Njihov rad poprima ovakve oblike:

¹ Vidi: Dok. br. 86.

² Isto, 111 i 116.

³ Isto, 132.

⁴ Josip Hrnčević

a) Jedni otvoreno se vežu s ustašama i vrše mobilizaciju u domobranstvo. Na pr. to radi Špehar, koji je imao sastanak s tabornikom iz Petrova sela i policijskim agentom iz Nove Gradiške Šikićem. Oni su se dogovorili da će Špehar povući iz partizana u domobranstvo ljude, ako im ustaše zagarantuju život. On je utjecao na neke ljude tako da ih je dezertiralo iz Požeškog Odreda bliže 30. Dalje on vrši mobilizaciju za domobranstvo. Isto to čine i neki drugi štakori tako na pr. iz Šuplje Lipe sela Šimuna Šimunića otišlo je oko 40 pod zastavom u domobranstvo. Isto tako otišlo je iz Levinovca 16 i još nekih mjesta. Po tome se vidi, da su oni kao svoju glavnu zadaću uzeli mobilizaciju u domobranstvo u zajednici s ustaškim funkcionerima. Značajno je i to da je bivši narodni zastupnik Palajić sa pretsjednikom kotarske organizacije Stragancem i Beljanom bio na sastanku sa Jakličem. Ipak uz njihov pojačani rad nije otišlo do danas u domobranstvo više od 100 ljudi sa teritorija Slavonije. Tu ne računamo prisilno mobilisane čiji se broj penje na nekoliko stotina i to iz djelova gdje se nalaze njemačke jedinice.

b) Drugi oblik njihovog rada jeste da su se dali pohapsiti od ustaša i da žive u uporištima, a k njima dolaze razni drugi funkcioneri kojima oni daju upute za rad. Tu spada Mara Matočec, Mesarov, Radinković i još neki drugi.

c) Treći oblik njihovog rada jeste da na liniji ugovora između četnika i HSS-a šire povjerenje u Dražu.⁵ Domović je pričao jednom Srbinu koga smatra da je četnički orjentisan kako je Perica⁶ u Beogradu i da se moraju svi složiti, jer se približuje čas obračuna s komunistima. Isto tako tvrdio je kad su naši tražili da raskrinkava kralja, kako to neće ići jer da Srbi vole kralja.

d) Daljnji oblik njihovog djelovanja jeste, da skrivajući se pod parolom: »Ne bavimo se politikom, bremzaju mobilizaciju. Tu spada Tuna Babić, kao i još neki pristalice Mačeka.«

U izvještaju Oblasnog Komiteta za zagrebačku oblast govori se uz ostalo:

»Agenti reakcionarne klike oko Mačeka digli su glave i vrlo su aktivni na realizaciji Pavelićeve amnestije. Oni nagovaraju pojedince da se predaju i obećavaju im, da im se ne će ništa dogoditi.«

Na terenu zagrebačke oblasti izuzev Zagorja stanje se znatno pogoršalo. Neprijatelj je i vojnički i propagandno uzeo inicijativu u svoje ruke i bacio naše partijske organizacije u defanzivu. Uz obilnu pomoć agenata Mačekove klike uspjelo je Paveliću da na pr. samo u kotaru Bjelovar mobilizira oko 1000 ljudi, u kotaru Čazmi oko 400 itd. Mnogo tih ljudi otišlo je sa već dugo oslobođenog teritorija.

⁵ Mihailović

⁶ Riječ je o kralju Petru Karađorđeviću.

Niz b. nižih funkcionera HSS-a koji su do sada »čekali« otišli su u uporišta.

Partijske organizacije u ovoj oblasti još su uvijek vrlo slabe kako brojčano tako i po iskustvu kadrova i nisu uspjele da osiguraju čvrsto rukovodstvo Narodno-oslobodilačkim Pokretom na tom terenu. Sam Oblasni Komitet još se nije snašao, ne djeluje kao forum, nego svaki član trči sam za sebe po terenu. Do danas još nisu održali ni jedan sastanak, gdje bi bili prisutni svi članovi Oblasnog Komiteta. Takav način rada prenosi se i na Okružne Komitete. Posvetit ćemo mnogo pažnje da Oblasni komitet ispravi te svoje nedostatke, jer s obzirom na svoj sastav ima sve uslove da ubrzo postane stvarni rukovodioc na svom terenu.

X. Korpus boluje od svih slabosti novih jedinica. Osjeća se po-manjkanje i vojničkih i političkih kadrova. Uz to ima veliki broj vojnika koji su nenaoružani. Taj broj penje se između 1000 do 2000. Drugovi iz Zagorja pričali su na savjetovanju da bi mogli odmah mobilizirati 1000 ljudi kad bi imali oružja. X. Korpusu morat će se u tom pogledu pomoći od strane Glavnog Štaba.

Na temelju pisma druga Andrije⁷ od 17. II. o.g. izvršili smo novu raspodjelu rada u Povjerenstvu. U ranijoj raspodjeli mi smo istakli samo one sektore za koje smo vam javili a raspodjelu rada nismo smatrali takovom, da drug Savo⁸ bude odgovoran samo za organizacioni sektor, nego da kao politički rukovodioc bude još odgovoran za organizacioni sektor. Sada smo izvršili slijedeću raspodjelu: za vojsku drug Capo,⁹ za rad s vanpartijskim masovnim organizacijama drug Mile¹⁰ koga smo po vašoj odluci kooptirali u Povjerenstvo, za agitaciju i propagandu ostaje Stevo, a drug Konspirator¹¹ radit će po organizacionim pitanjima, naročito će raditi na tome da sredi kadrovske obrasce, imeničke preglede, brojno stanje partijskih organizacija itd.

Partijski kursevi održavaju se u Slavoniji, jer su tamo za sada mnogo povoljniji uslovi nego kod nas.

O »politodjelima« pri komandama područja potkrala nam se u našem izvještaju greška. U naredbi Glavnog štaba ne govori se o partijskim politodjelima, nego o politotsjecima pri komandama područja. Prilažemo vam propis odgovarajućeg mjesta iz naredbe Glavnog štaba. Zadnjom reorganizacijom vojno pozadinskih vlasti

⁷ Hebrang

⁸ Zlatić

⁹ Vlado Janić

¹⁰ Počuča

¹¹ Dragutin Saili

po naredbi Vrhovnog štaba to pitanje je i onako postalo bespredmetno.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Drugarski pozdrav
Savo¹² [v.r.]

Original, strojopis
Sign., AIHRPH, KP-33/2162.

137

1944, ožujak 6.

Prismo Save Zlatića Centralnome komitetu KPH o njegovim zapažanjima u vezi s formiranjem JNOF, stavu prema radništvu i drugim problemima koji se javljaju u radu NOO

CENTRALNOM KOMITETU KOMUNISTIČKE PARTIJE
HRVATSKE

Dragi drugovi!

Kada je drug Marko¹ bio kod nas nabacio je pitanje stvaranja posebnih organa JNOF i koliko se na terenu osjeća potreba za stvaranjem takovih organa uz NOO-e. Htio bih o tom pitanju da iznesem neka naša zapažanja i iskustva. I na ovom terenu osjeća se da ima nekih teškoća, da nešto fali kada se nastoji uskladiti rad svih naših antifašističkih organizacija i svih antifašista u sprovađanju onih zadataka, koji danas stoje pred Narodno-oslobodilačkim Pokretom. Mi smo na NOO-e gledali ne samo kao na organe vlasti nego i kao na organe JNOF-a. Međutim, iskustva su pokazala da spajanje tih dviju funkcija nikako se nije moglo na zadovoljavajući način sprovesti. Htio bih u vezi s time podsjetiti na neka iskustva s Korduna. Na jednom partijskom savjetovanju još u ljetu prošle godine, nakon članka u NAPRIJED »Jačajmo NOO-e«, naša partijska organizacija oštro je postavila pitanje, da NOO-i budu i organi JNOF-a i da im je to osnovno u onom momentu. Kako se to u praksi izvršilo? Olabaviti NOO-e kao organe narodne vlasti nije se mog-

¹² Kao bilj. 8.

¹ Belinić, član Biroa CK KP Hrvatske.

lo, tjerati odbornike iz NOO-a da težište svog rada, prebace na održavanje političkih sastanaka, konferencija itd. Isto tako nije išlo, jer su, prvo bili opterećeni radom na vršenju poslova, koji su pred njih iskršavali kao nosioci narodne vlasti, a drugo oni nisu bili u stanju, da na svojim odborskim sastancima uočavaju i pretresaju sve političke probleme, oni nisu mogli da se pravilno povežu i da ostvare najužu suradnju s AFŽ-om i omladinom. Da bi im se to olakšalo, da bi oni mogli postati i organ JNOF-a tamošnja partijska organizacija počela je prakticirati zajedničke sastanke svih, kako su ih tamo nazivali Aktivista JNOF-a, na koji su dolazili odbornici iz NOO-a, odbornice iz AFŽ-a članovi odbora USAOH-a, članovi partijske ćelije, aktivni drugovi iz komisija pri NOO-u, jednom riječju svi aktivisti JNOF-a. Na tim sastancima pretresala su se sva pitanja od opće političkih pa do svakodnevnih pitanja pojedinog zaseoka, koja su onda NOO-i postavljali na seoskim sastancima i tamo ih rješavali uz pomoć AFŽ-a, omladine itd. Takovim načinom uspjelo se na nekim mjestima postići vrlo dobre rezultate. Narod se čvrsto vezao uz NOO-e i oni su na redovitim sastancima uz punu podršku naroda rješavali sva pitanja, pretvorili su se u pravu narodnu vlast, u masovne narodne organizacije. Međutim, da li su se NOO-i pretvorili takovim bez sumnje pravilnim radom u organe JNOF-a? Ja bih ipak rekao da ne, jer je organ JNOF-a onoga sela bio u stvari skup onih aktivista JNOF-a, koji su se posebno sastajali. Prema tome oštro postavljanje, da se NOO-i pretvore u organe JNOF-a, da okupe oko sebe sav narod, urodilo je stvaranjem posebnih skupova, posebnih organa JNOF-a. Izgleda po svemu, da je rješenje tog pitanja baš u tome, da se stvore posebni organi JNOF-a i da će stvaranje takovih organa značiti znatnu pomoć NOO-ima i olakšati im da se stvarno pretvore u organe prave narodne vlasti, u kojoj sudjeluje čitav narod.

Na terenu zagrebačke oblasti poubijano je i pohvatano preko 100 odbornika. NOO-i na velikom djelu terena ne mogu da rade legalno i ne mogu da vrše funkciju vlasti. Kako partijska organizacija drži kurs na to da NOO-i moraju biti organi vlasti, a to ne ide bez legalizacije, imamo činjenicu da se niz NOO-a raspada. Samo u okrugu Čazmi raspalo se oko 100 NOO-a. I pošteni ljudi koji nemaju zaštite od učestalih, naročito noćnih napadaja neprijateljskih bandi, dolaze i zahvaljuju se na dužnosti odbornika. Tu se također osjeća potreba, da na takovim terenima stvaramo odbore, koji će biti ilegalni i koji će vršiti funkciju organa JNOF-a.

Vjerovatno vas je Marko izvjestio, da se naročito na terenu zagrebačke oblasti postavilo pitanje radnika (zagorski rudnici, šumski radnici, radnici tvornice Tivar itd.). Njihov je položaj vrlo težak i ni-

tko o njima nije vodio računa. Mnogi od njih, naročito šumski radnici su u partizanima, ali briga o njihovim porodicama nije skoro nikakva. Sve to nas je ponukalo, da se tim pitanjem pozabavimo na sastanku Povjerenstva. Pod uticajem činjenice, da se nitko o njima nije brinuo, mi smo imali mišljenje, da bi ih bilo potrebno okupiti kao radnike i da bi to okupljanje bilo kao neki zametak budućih sindikalnih organizacija.² Čitajući izvadke iz Titinog razgovora sa slovenskom delegacijom u kojem se baš i to pitanje dodiruje, mi smo o tome još posebno raspravljali i naše prijašnje mišljenje korigirali.

Drug Tito u tom razgovoru kaže: »Premalo je danas težiti za tim da se radnička klasa udruži u sindikalnoj organizaciji. To trenutno nije važno i takvo rješenje ne može doseći viših nazora i obuhvatiti više zadaće kojih mora danas biti svijestan svaki radni čovjek. Danas mora radnički pokret predstavljati organizaciju u narodu, gdje će radnik zastupati kao borac za nacionalnu slobodu i kao garant boljeg života, ne samo za sebe nego za čitav narod, za čitavo čovječanstvo. Radnici moraju svi u našu zajedničku frontu, jer danas su dio naroda i ništa drugoga.«

Ostvariti jedinstvo radničke klase unutar JNOF-a, usmjeriti sve snage radničke klase na jačanje, proširenje i učvršćenje JNOF-a, Narodno-oslobodilačke Borbe i izgradnje nove države, to je ona osnovna zadaća koja danas stoji pred svakim radnikom — tako smo shvatili Titine riječi. Ali takovo postavljanje ne isključuje nego naprotiv, obavezuje da mi posvetimo punu brigu radnicima. Mi mislimo da je potrebno održavati posebne sastanke s radnicima pojedinog rudnika, tvornice itd. ukazujući kako je put za rješenje njihovih pitanja put Narodno-oslobodilačke Borbe, put izgradnje nove države, koja će jedina moći osigurati radnicima ne samo punu slobodu nego i bolji život. Ali već danas dužni su naši NOO-i, naša narodna vlast da pruže najveću potporu tim radnicima i njihovim porodicama, naročito onima koji hranitelje imaju u partizanima, jer bi inače naziv narodna vlast ispao u očima tih ljudi fraza a ne istina. Među tim radnicima, mislimo, da nije pogrešno stvarati odbore, koji će biti organi JNOF-a i koji će naročito voditi računa da olakšaju svim radnicima prelaz u NOB i na izgradnju nove narodne države. Što se tiče naziva tih odbora mi smo bili preporučili partijskim organizacijama, da se među tim radnicima stvaraju NOO-i, ne gledajući u tom konkretnom slučaju NOO-e kao organe narodne vlasti, nego kao organe JNOF-a. Možda i taj problem ukazuje na potrebu da se oforme posebni organi JNOF-a.

² Vidi: AIHRPH, KP-49/613.

Na zadnjem sastanku Povjerenstva raspravljali smo i pitanje izbora NOO-a. Gotovo nigdje sjeverno od Save nisu sprovedeni pravi izbori za NOO-e. Mislimo da je to pitanje naročito sazrelo u Slavoniji, gdje je lani neprijateljska ofanziva pomela izbore tako da i tamo gdje su sprovedeni, sprovedeni nepotpuno. Naše je mišljenje da izbore treba sprovести u prvom redu u Slavoniji, ali i drugdje gdje imamo čvršće oslobođeni teritorij. Po našem mišljenju ako se izbori dobro organiziraju (za što postoje uslovi) mnogo će doprinjeti zatalasanju naroda. Pravilno sprovedeni izbori trebali bi postati narodni plebiscit za odluke drugog zasjedanja AVNOJ-a. Svakako kad se prilazi izborima treba na to gledati kao na momentalno najvažniji zadatak partijske organizacije, jer će oni ako uspiju imati svoj značaj ne samo za ostale krajeve naše zemlje, nego čak i za međunarodnu javnost. Javite nam o tome vašu odluku, a ZAVNOH bi trebao da konkretnije sredi pravilnik o vođenju izbora na temelju iskustva iz Like, Korduna i Banije.

SMRT FAŠIZMU - SLOBODA NARODU!

6. III. 1944.
Br. 6

Drugarskipozdrav
Savo³ [v.r.]

Original, strojopis

Sign., AIHRPH, KP-33/2261.

138

1944, ožujak 6.

Pismo Anke Berus, člana Povjerenstva CK KPH za sjevernu Hrvatsku, Centralnome komitetu KP Hrvatske o stavu članova Povjerenstva prema nastavnim planovima s prijedlogom da se izmijene

CENTRALNOM KOMITETU KOMUNISTIČKE PARTIJE
HRVATSKE

Dragi drugovi!

Kod Okružnog NOO-a za Moslavinu vidjela sam slijedeće nastavne planove:

- 1/ Privremeni nastavni plan za narodne osnovne škole,
- 2/ Maksimalni plan za narodne osnovne škole,
- 3/ Nacrt programa za četiri razreda srednje škole, koje je izdao Prosvjetni odsjek ZAVNOH-a.

³ Zlatić, rukovodilac Povjerenstva CK KPH za sjevernu Hrvatsku.

U vezi sa tim nastavnim planovima razgovarala sam sa drugovima iz Povjerenstva i naše je mišljenje, da bi se trebale izvršiti hitno izmjene u tim nastavnim planovima.

U svim planovima u nacionalnoj historiji ne govori se uopće o istoriji Srba, koji predstavljaju više od 1/4 stanovništva u Hrvatskoj. Tako ispada, da Srbi u Hrvatskoj nemaju uopće svoje nacionalne historije.

U planu za književnost isto tako nisu uzeti Srbi, koji nisu rodom sa terena Hrvatske, a koji su nesumnjivo imali velikog udjela i u kulturnom životu samih Hrvata, kao i uticaja na hrvatsku književnost (Vuk Karadžić, Daničić, Njegoš, Zmaj Jovan Jovanović itd.).

Uopće u svim tim planovima osjeća se kao nedostatak povezivanja i upoznavanja djece sa historijom ostalih južnoslavenskih naroda u prvom redu Srba i Slovenaca.

Smatram potrebnim, da se ta pitanja prediskutiraju sa prosvjetnim odjelom ZAVNOH-a. I inače u planu osobito iz gore navedenih predmeta, ima stvari o kojima bi trebalo diskutirati, ali one nisu tako krupne, kao gore navedene. Među inim nalazi se u planu za zemljopis i ovakva rečenica: »Posjedi Engleza, Francuza, Rusa, Holanđana i ostalih naroda u Aziji!«

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

6. III. 1944.
Br. 6

Drugarski pozdrav
Anka¹ [v.r.]

Original, strojopis
Sign., AIHRPH, KP-33/2165.

139

1944, ožujak 6.
Zagreb

Iz dnevnog izvještaja Operativnoga odjela Ministarstva oružanih snaga NDH o napadu jedinica NOV i PO Hrvatske na Horvate, Brezovicu i pruge

DNEVNO IZVJEŠĆE Ia BROJ 66/44.
OPERATIVNOG ODJELA MINISTARSTVA ORUŽANIH
SNAGA
6. III 1944. g. 0900 sati.

¹ Berus

II. PODRUČJA:

Zagreb: 5. III partizani² su napali našu posadu u Horvatima (16 km j.z. Zagreba), pošto su predhodno prekinuli želj. prugu s obe strane, kako bi spriečili pridolazak pojačanja. Poslie žilavog otpora naša posada poduzela je odmicanje u Zdenčinu i Leskovac. Vlastiti gubitci: 3 poginula, 5 zarobljenih (sa oružjem). Partizani su zapalili zgradu gdje je bila nastanjena naša posada, skretnicu u želj. postaji i uništili su naše bunkere. Oklopni vlak, koji je bio upućen u pomoć dobio je nekoliko punih pogodaka, te se je morao povući u želj. postaju Zdenčina.

Istog dana odbijen je napadaj partizana³ na kozačko uporište u s. Brezovica (20 km j.z. Zagreba). 4 kozaka, 1 seljak i 1 djevojka su ranjeni. Neprijateljski gubitci nisu ustanovljeni.

Između Sesveta i Zagreba okršaj našeg želj. osiguranja sa slabijom skupinom partizana.

Bjelovar: Pri razviđanju u području Ivanjska — Berek (18 km j. Bjelovara) protjerane su u smjeru juga partizanske seoske straže. 4 partizana je poginulo.

Dogodaji na želj. prugama: Na pruži Križevci-Bjelovar, noću 4/5. III minirane su 2 skretnice u želj. postaji Sv. Ivan Zabno, a kod želj. postaje Cirkvena razvaljeno je 600 metara želj. pruge.

ZA POGLAVNIKA I DOM SPREMNI!

Po nalogu
Glavara glavnostožernog ureda
Pročelnik operativnog odjela
M p 6 glavnostožerni podpukovnik
(HELBICH⁷)
Helbich [v.r.]

Original, strojopis
Sign., AIHRPH, NG, inv. br. 33754.

¹ Izostavljen dio dokumenta u kojem nije riječ o sjeverozapadnoj Hrvatskoj
² Napad je izvršila Omladinska NO brigada »Joža Vlahović«, vidi: **Zbornik VII**, tom V, knj. 25, dok. br. 112.
³ Napad je izvršila NO brigada »Franjo Ogulinac-Seljo«, vidi: **Zbornik VII**, tom V, knj. 25, dok. br. 22.
⁴ Kao bilj. 1.
⁵ Isto.
⁶ Okrugli pečat: Nezavisna Država Hrvatska
Ministarstvo oružanih snaga
Operativni odjel
⁷ Dragutin

1944, ožujak 6.
Bjelovar

***Izveštaj Pothvatnoga zapovjedništva Bjelovar Zapovjedništvu Prvoga
zbornog područja o borbama protiv jedinica NOV u veljači 1944. godine***

PODHVATNO ZAPOVJEDNIČTVO

Broj: 500/taj.

U Bjelovaru, dne 6. III. 1944.

Predmet: Bojna relacija za
mjesec veljaču 1944.

Spoj : Glst. br. 2250/taj. od
2. IX. 1943.

ZAPOVJEDNIČTVU I. ZBORNOG PODRUČJA
Glavnostožerni odjel,

Z A G R E B

Dostavlja se Naslovu bojna relacija Podhvatnog zapovjedništva
Bjelovar za mjesec v e l j a č u 1944.

7. II. 1944. Neprijateljske obhodnje iz pravca Kolarevo Selo i Paljevine dva km. J. od Narte su obasule položaje Narta jačom vatrom. Neprijatelj odbijen bez vlastitih gubitaka.

11. II. 1944. Odred Kotarskog jurišnog odreda u svom nasilnom izviđanju prema selu Stanići (8 km. S. od Bjelovara) nakon jedan i pol satne borbe protjerao neprijatelja.

Vlastiti gubitci: jedan mrtav i 5 ranjenih.

Neprijateljski gubitci: 5 mrtvih nabrojenih, 16 odmetnika zarobljeno.

14. II. 1944. Partizani izvršili napad na stražu **4.** sati XVIII. želj. stražarske bojne (jačina 11 domobrana) kod Slatkog potoka (3 km. S. od Vel. Grdjevca).

Vlastiti gubitci: 4 domobrana zarobljena, a neprijateljski gubitci nepoznati.

18. II. 1944. 1. sat III. bojne **2.p.p.** u zajednici sa njemačkom sati izvršila je nasilno izviđanje u pravcu Narta — Stefanje — Daskatica — Vagovina — Narta, bez vlastitih gubitaka.

Neprijateljski gubitci **25** mrtvih i **2** zarobljena.

23. II. 1944. Dvie sati **III.** bojne 2.p.p. iz Narte izvršili su nasilno izviđanje u pravcu Narta — Blatnica — Staro Stefanje — Štefanje —
— Laminæ — Narta.

Bez dodira sa neprijateljem.

25. II. 1944. Slabije odmetničke snage obasule su strojopuščanom i puščanom vatrom posadu **III.** bojne 2.p.p. u Narti. Neprijatelj odbijen bez vlastitih gubitaka.

26. II. 1944. Tri sati **III-** bojne 2.p.p. iz Narte krenule su u nasilno izviđanje pravcem Narta — Blatnica — Štefanje — Laminæ —
— Narta bez dodira sa neprijateljem.

28. II. 1944. II. i III. bataljon Moslavačkog odreda u jačini od 300 odmetnika dočekaao je putnički vlak Bjelovar — Križevci kod šume »Žabljački Lug« iz zato već prije pripremljenih rovova.

Prije napada odmetnici su sa dvie mine na upaljivanje onesposobili lokomotivu i oklopljeni vagon.

Neprijatelj je učinio dva juriša na vlak, ali je bio odbijen.

Naši i saveznički vojnici podpomognuti strojopuščanom vatrom iz oklopljenog vagona izvršili su dva juriša na neprijatelja s uspjehom.

Vlastiti gubitci: Dva domobrana, dva njemačka vojnika i jedna građanska osoba mrtvi; dva domobrana, jedan ustaša i tri građanske osobe ranjeni.

Neprijateljski gubitci: 8 mrtvih nabrojenih (a prema izkazu očevidaca kreće se broj mrtvih između 15 i 20) i dva zarobljena.

IZKUSTVA:

Odmetnici napadaju u pomanjkanju živežnih namirnica i odjeće većim snagama u svrhu pljačke.

Uspjeh u borbi protiv odmetnika postizava se naglim približavanjem neprijatelju.

NEDOSTATCI:

Odmetnici u svojim podhvatima izrabljuju momenat prve nava-
le, radi čega je potrebno da i najmanji naši diełovi prilikom podhva-
ta ili pratnje vlaka imaju bar dva do tri automatska oružja, kako bi prvi nalet odbili i time podigli duh u svojim redovima.

VLASTITI GUBITCI:

Dva mrtva dva ranjena i 4 zarobljena domobrana; jedan ustaša mrtav i 5 zarobljenih iz Kotarskog oružničkog jurišnog voda.

VJEROJATNI PROTIVNIČKI GUBITCI:

45 do 50 mrtvih od toga nabrojenih 32, zarobljenih 20, a ranjenih oko 50.

UTROŠAK STRELJIVA:

Za stare Francuske puške 1118 naboja (8 mm.)
69 bombi,
105 naboja Manlicher 8 mm
7561 naboj 7.9 mm.
848 za stroj osamokres
15 kom. bacačkih mina
46 kom. naboja za samokres
265 raznobojnih znakovnih naboja

ZA POGLAVNIKA I ZA DOM SPREMNI!

Zapovjednik, pukovnik:
(Čihak)
Čihak [v.r.]

Original, strojopis
Sign., AVII, Fond NDH, kut. 58, fase. 52, dok. br.2/1.

1944, ožujak 7.

Izveštaj Okružnoga NOO Krapina Tajništvu ZAVNOH-a o političkoj situaciji i organizacijskom stanju u veljači 1944. godine u okrugu Krapina

OKRUŽNO NARODNI OSLOBODILAČKI ODBOR
K R A P I N A
Broj: 309/44.
Dne 7. III 1944.

ZEMALJSKOM ANTIFAŠISTIČKOM VIJEĆU NARODNOG
OSLOBOĐENJA
H R V A T S K E
I Z V J E Š T A J
za mjesec veljaču 1944.

Politička situacija:

Politička situacija na našem okrugu u posljednjih mjesec dana se je pogoršala. Neprijatelj je bio poletom narodnih masa i aktiv-

nošću naših bataljona smeten, ali se je tokom vremena ipak snašao. Poduzeo je protiv nas vojnu, a naročito političku ofanzivu. Zima, koja je nastupila, koristila je više neprijatelju, nego nama. Banda izlazi iz svojih garnizona obično u jačini jedne čete, krstari po selima i to većim djelom po onim selima, gdje su se ponajviše zadržavale naše snage i ustanove, tako da smo morali činiti velike napore, da spriječimo razbijanje naših vojnih jedinica i ustanova. Banda vrši pljačku po selima nad imovinom seljaka, hapsi simpatizere NOB-e i članove NOO-, vrši ubistva, a osim toga vrši propagandu protiv naše Narodno-oslobodilačke Borbe. Govori narodu, da su naše brigade uništene, da neka partizani pristupe k njima, pa da će se zajednički boriti protiv neprijatelja, ne napominje, kojeg neprijatelja. Nedavno je izbačen jedan letak, u kojem neprijatelj poziva partizane i sve one, koji su s njima u bilo kakvoj vezi, da se prijave ustaškim i njemačkim vlastima, da im se sve oprašta, što su do sada radili protiv NDH. Banda iz Krapine i Đurmanca govori na prolazu kroz selo, da će naručiti 40 vagona žita i podijeliti narodu, znajući da je ovo pasivan kraj, da se oni mnogo bolje hrane nego partizani, da imaju daleko bolje naoružanje nego naša vojska. Uhapšene u Krapini vodi u kino i s nekojima dosta dobro postupa i nakon toga ih pušta kući. Banda u Krapinskim Toplicama govori po selima, da oni neću ništa partizanima, da bi se oni s njima složili, samo da izbace srbske oficire i Crvenu zvijezdu, poziva vojne obveznike, da se prijave i vrate natrag u njihovu banditsku vojsku.

Neprijatelj je tim svojim postupkom pripremao plan za svoju mobilizaciju i želi razbiti Narodno-oslobodilački Pokret u našem okrugu, kao i naše vojne jedinice. Mi smo u tom periodu pretrpili dosta osjetljivi ekonomski i politički udarac. U vojničkom pogledu smo osjetili taj udarac u mobilizaciji za NOV, dok naše vojne jedinice nisu bile nigdje poražene. Neprijatelj je kroz to vrijeme uspio mobilizirati oko 100 ljudi. Ima slučajeva, da su članovi NOO-a otišli i prijavili se bandi. Najporaznija je činjenica, da je na kotaru Krapina otišlo 12 članova NOO-a iz općine Radoboj k bandi, a među njima i blagajnik Opć. NOO-a, koji je sobom odnio 10.400 kuna NOF-a, i predao bandi. Osim toga osjeća se rad pojedinih popova, koji po crkvama vrše propagandu protiv Narodno-oslobodilačke Borbe i odvrćaju narod od nje, tako u Orehovici kot. Zlatar govori tamošnji pop narodu, da nesmije odlaziti na mitinge, da partizani neće pobjediti i napao je našeg dragog druga Titu. Pop kod crkve sv. Tri Kralja, kot. Klanjec govori pred narodom, kako on prizna NOB i pravi se našim prijateljem, a izvršio je izdaju, jer je jednom ustaškom nadporučniku izdao, kuda se kreću naše jedinice i naši politički radnici. Pop Vukina u Vinogori, kotar Pregrada poziva narod, da

se moli bogu za mir, a da oružje neka baci. Propaganda koju vrše gore navedeni popovi, usko je povezana sa ustaškom i svom petokolonaškom propagandom, tako da možemo reći, da je rad te udružene reakcije u našem okrugu uspio učiniti osjetljivi zastoj u razvitku Oslobođilačkog Pokreta na našem okrugu.

Neprijatelj je sa svojim manevriranjem uspio, kako smo napred napomenuli, da zavede izvjestan strah i nesigurnost u narod, da poljulja onaj borbeni polet masa, koji je postojao. Ali možemo reći, da još do sada nije postigao one rezultate iz te svoje kampanje, kako je to prema njegovom planskom nastupu i nasrtaju na naš Pokret u prvi mah izgledalo. Simpatije naroda ostale su i nadalje na strani NOB-e. Odluke II. zasjedanja AVNOJ-a narod veoma lijepo prima na sastancima koji se održavaju. Brzajavnim pozdravima, koje sa tih sastanaka šalje, odaje najveće povjerenje i odanost Maršalu drugu Josipu Brozu-Titi, Nacionalnom Komitetu i AVNOJ-u. Slaže se sa federativnim uređajem Jugoslavije, a naročito sa odlukom o zabrani povratka kralju Petru i izbjegličkoj vladi. Pobjede naše Narodno-oslobodilačke Vojske, pobjede Crvene Armije prima sa najvećom radošću. Sve više se jačaju simpatije naroda prema našim saveznicima Engleskoj i Americi. To se osobito osjeća od kako je londonska radio stanica izjavila, da saveznici neće više pomagati Dražu, nego da će svu pomoć pružiti drugu Titi. Bombardiranje Zagrebačkog aerodroma¹ i nekih objekata u samom Zagrebu pojačalo je još više povjerenje u saveznike, u narodu našeg okruga, jer mu je to kao jedan najbliži događaj, u kojem vidi stvarnu suradnju saveznika u našoj svetoj oslobodilačkoj borbi. To još više učvršćuje vjeru u zaključke Moskovske i Teheranske konferencije.

Da bi osujetili plan neprijatelja i podigli moral u narodu, poduzet ćemo sledeće mjere: ponovno ćemo formirati ekipe na svim kotarevima našeg okruga, koje će održavati mitinge po svim selima, tumačiti odluke II. zasjedanja AVNOJ-a u vezi sa odlukama II. zasjedanja ZAVNOH-a, raskrinkavati sve reakcionarne elemente, koje ćemo osim toga pozvati na odgovornost. Izdati ćemo letak za cijeli okrug, letak za radnike tekstilne tvornice Zabok, sav narod pozvati, da pojača svoje učešće u Narodno-oslobodilačkom Pokretu, a radnike ćemo pozvati da napuste rad u tvornici, koja radi za neprijatelja i da stupe u NOV-u. Isto tako ćemo izdati letak za kotar Zlatar (specijalno), jer je u tom kotaru narod dobrim dijelom rodbinski vezan za ustašku bandu u Zlataru, koja je većim dijelom regrutovana iz okolice samog Zlatara i susjednih općina, da prozre one svoje izrode, koji služe neprijatelju ili da ih pozove, da napuste banditsko

¹ Vidi: Dok. br. 98..

uporište Zlatar i da se vrate svojim kućama. Bataljoni našeg Odreda² zadržavat će se na takovim položajima, gdje će bandu vezivati što više za njezina uporišta, tako da nam rad na terenu bude moguć.

Iznosimo po kotarevima podatke o teroru neprijatelja i likvidaciji izdajnika naroda.

KLANJEC

Na kotaru Klanjec banda je u toku mjeseca veljače popalila dvije kuće sa gospodarskim zgradama i opljačkala 38 gospodarstava, ubila je trojicu ljudi, uhapsila 11 i prisilno mobilizirala 8 mladića.

PREGRADA

Na kotaru Pregrada banda je popalila 6 kuća sa gospodarskim zgradama i opljačkala 15 gospodarstava. Prisilno je mobilizirala 40 mladića (vojnih obveznika). Sa naše strane su likvidirana dva špijuna.

KRAPINA

Na kotaru Krapina banda je opljačkala 38 gospodarstava, ubila 1 člana KNOO-a i još jednog druga. Uhapsila je 33 osobe. Otišlo je 8 bandi iz općine Radoboj 12 članova NOO-a, vojnih obveznika je otišlo 12 8 bandi. Sa naše strane likvidirano je 5 špijuna.

ZLATAR

Na kotaru Zlatar banda je popalila 13 kuća sa gospodarskim zgradama i opljačkala 53 gospodarstava. Ubila je 13 naših ljudi, među njima i dva člana NOO-a. Uhapšeno je 35 osoba, od toga jedan član NOO-a. Prijavili su se bandi (predali) 3 člana NOO-a, a 20 vojnih obveznika javilo se u banditsku vojsku zbog straha pred bandom, da im ne uništi familiju. Sa naše strane likvidiran je 1 špijun.

ORGANIZACIONO STANJE

ONOO sastoji se od 30 članova — 3 izvršni.

Klanjec:	KNOO postoji	od	29 članova — 8 izvršni.
	7 općinskih	od	47 članova.
	82 seoska	od	401 članova.
Pregrada:	KNOO postoji	od	28 članova — 8 izvršni.
	5 općinskih	od	31 članova.
	75 seoskih	od	346 članova.

² Zagorski NOP odred.

Krapina:	KNOO postoji	od 26 članova — 8 izvršni.
	5 općinskih	od 31 članova.
	54 seoskih	od 258 članova.
Zlatar:	KNOO postoji	od 28 članova — 8 izvršni.
	7 općinskih	od 40 članova.
	72 seoskih	od 364 članova.

Stanje naših NOO-a je slabo. Njihov politički nivo još uvijek ne zadovoljava. Od tuda i slučajevi odlaska κ bandi. A najslabija strana je ta, što u većini ne shvaćaju ozbiljno odgovornost za preuzete zadatke i ne snalaze se u administraciji. Zato snosimo i mi veliki dio odgovornosti, jer im nismo pružili dovoljnu pomoć.

Da bi ih podigli i više osposobili za vođenje poslova, odlučili smo sledeće: održavati kurseve za funkcionere NOO-a, razpisali smo okružnicu na sve KNOO-e, u kojoj smo im postavili zadatak, da se svi članovi šireg KNOO-a sastanu na izvanrednoj sjednici, na koju će otići članovi ONOO-a, s njima proučiti upute i napraviti raspored, da svi članovi KNOO-a otiđu na teren po općinama, da održe sjednice sa svim općinskim i seoskim NOO-ima, da ih upute u rad. Sjednice Kotarskih NOO-a od sada pa nadalje posjećivat će stalno članovi ONOO-a, tako da ojačamo i učvrstimo naše NOO-e, da budu sposobni u vršenju svoje dužnosti, tj. u vršenju dužnosti organa Narodne Vlasti — u izgradnji naše države. Do sada još nismo uspjeli formirati sve potrebne komisije kod našeg ONOO-a, ali u svakom otsjeku već imademo po jednog, dva ili tri druga-rice, a potrebne stručnjake pronalazimo na terenu preko naših organizacija.

Molimo Vas, da nam pošaljete sve upute za organizaciju svih komisija naših otsjeka, kao i upute o sudstvu. Upute o sudstvu nismo do sada primili, a iz dopisa, koji nam je od Vas stigao 4/III o.g. vidimo da ste nam ih poslali, te Vas molimo da nam ih ponovno pošaljete.

GOSPODARSTVO

U toku mjeseca veljače učinili smo u gospodarstvu sledeće: u kotaru Pregrada preuzeto je vlastelinstvo »Bežanec« od baruna »Ottenfelsa«³ (Švaba) sa ukupnom površinom od 406 i 1/2 jutra zemljišta, od toga 250 jutara šume. Cjelokupni inventar sa gospodarskim zgradama i dvorcem. Preuzeli smo još 8 manjih posjeda od narodnih neprijatelja, državnih i napuštenih sa ukupnom površinom od 78 kat. jut. oranice, 63 kat. jut. livade, 5 i pol kat. jut. pašnjaka, 3 kat. jut. vrta, 36 kat. jut. vinograda, 16 kat. jut. voćnjaka i

³ Franjo

259 i 1/2 kat. jut. šume. Na tim posjedima preuzete su osim zemljišta samo gospodarske zgrade, inventar nije nađen. Blago, žito i vino sa vlastelinstva Bežanec evakuirano je po gospodarskoj komisiji KNOO-a Pregrada. Manja količina žita je već podijeljena postradali-ma od banditske pljačke, blago je dato u pohranu pojedinim seljaci-ma. Zemlju smo odlučili podijeliti narodu, ali kako doznajemo, da je banda ponovno ušla u Pregradu, to nam sada neće biti moguće, jer se isti posjedi nalaze baš na tom sektoru. Na kotaru Krapina preuzeli smo šumsku upravu »Macelj« bivše vlasništvo baruna Ot-tenfelsa, sa ukupnom površinom 1244 kat. jut. šume, 26 kat. jut. os-talog zemljišta i gospodarske zgrade. Dijelit ne možemo, jer je ban-da ponovno ušla u Đurmanec, koji je u neposrednoj blizini tog posjeda. Na ostalim kotarevima do sada nismo preuzeli još ništa zbog kontrole neprijatelja u njihovom području, nego tek prikuplja-mo podatke od istih.

NOF

Naš obračun za mjesec veljaču izgleda ovako:

Saldo iz prošlog mjeseca	464.088.50 kuna
Primitak ”	” 1,662.821,-kuna
Ukupno ”	” 2,126.909.50 kuna
Izdatak ”	” 724.847,- kuna
Saldo za budući mjesec	1,402.062.50 kuna

Promet:

U tom pogledu smo učinili sledeće: zatražili smo od svih KNO-O-a našeg okruga, da nam pošalju popis svih prometnih sredstava kola, konja, volova, automobila, benzina i nafte. O tome zavesti knjige za svaki kotar.

Socialni ostsjek:

Zatražili smo od KNOO-a našeg okruga, da izvrše popis svih obi-telji bez sredstava za život, koliko i što im je potrebno. O tome tako-đer zavesti knjige za sve kotareve.

Zdravstvo:

U zdravstvu nismo do sada učinili drugo osim nabavke lijekova i sanitetskog pribora za potrebe NOV-e. Do sada smo to većim dije-lom davali za potrebe ZPOH i bolnicu Kalnik.

Sada smo zaključili osnovati zdravstvenu komisiju od 1 liječni-ka i 2 bolničarke. To isto smo odlučili sprovesti u svim KNOO-ima.

Liječnik u kto. komisiji liječiti će narod badava s time, da mu osiguramo sve što je potrebno za njegovo održanje. Osnovne lijekove nabavit ćemo iz sredstava NOF-a.

Organizirat ćemo po selima predavanja o higijeni i spriječavanju zaraznih bolesti.

Organizirat ćemo kurseve za bolničarke, od kojih ćemo moći slati i za našu vojsku. Predavač će biti jedan liječnik.

Prosvjetni odsjek:

Na polju prosvjete smo učinili tek toliko, da smo u školama, koje su pod našom kontrolom uredili sa učiteljima, da ne uče djecu prema ustaškim načelima, nego da ih odgajaju u duhu NOB-e.

Odlučili smo, da dok nam ne stigne nastavni plan od prosvjetnog odsjeka ZAVNOH-a, sa svim učiteljima održati sastanke sa političkim diskusijama i pripremiti ih za novi nastavni plan.

Prop-odjel:

Na polju agitacije i propagande učinili smo u mjesecu veljači sledeće: štampali smo »Glas Hrvatskog Zagorja« br. 3 u 800 primjeraka.

Štampali smo radio vijesti br. 4 u 1.200 primjeraka.

Održano je 162 mitinga sa 10.980 prisutnih, sa kojih je poslato 234 brzojavnih pozdrava AVNOJ-u, Nac. Komitetu i Maršalu Jugoslavije drugu Josipu Brozu — Titi.

Osnovano je 18 »Domova kulture«, gdje se čita naša štampa, a u nekojima se osim toga izdaju »Zidne novine«, isto tako osnovano je 9 tamburaških sekcija i 1 limena glazba. Ispisuju se parole.

Komisije kod naših odsjeka još nisu potpune odlučili smo pozvati sve stručnjake, za koje znademo na okupiranom dijelu našega okruga, da se stave u službu naroda. Njih ćemo uposliti u našim otjecima, odnosno komisijama.

Ovo je naš izvještaj za mjesec veljaču 1944. Molimo Vas, da nam u odgovoru na njega stavite svoju kritiku, tako da nam pomognete, da se u sastavljanju izvještaja što bolje usavršimo.

SMRT FAŠIZMU - SLOBODA NARODU!

Predsjednik: u.z.
Ivica Grečić [v.r.]

M.P.⁴

Tajnik:
Ivan Jadan [v.r.]

Original, strojopis

Sign., AIHRPH, NV-9/743.

⁴ Okrugli pečat: Okružni narodno oslobodilački odbor Krapine
(u sredini petokraka zvijezda)

1944, ožujak 8.

Izveštaj Okružnoga komiteta KPH Krapina Oblasnome komitetu KPH za zagrebačku oblast o radu i organizacijskom stanju te političkoj situaciji u siječnju i veljači 1944. godine

OKRUŽNI KOMITET K.P.H.
KRAPINA

8. III. 1944.

Drugarskom
OBLASNOM KOMITETU K.P.H.
za zagrebačku oblast

Dragi drugovi!

Mjesečni izvještaj za mjesec siječanj nijesmo Vam poslali zato, jer sam baš radio na njemu — došla je vijest za odlazak na savjetovanje u Moslavinu i tako sam prekinuo.

Do sada smo Vam poslali nekoliko kraćih pisama o stanju u našem okrugu, a ovo će biti mjesečni izvještaj za mjesec siječanj i veljaču.

1. POLITIČKA SITUACIJA

Situacija u našem okrugu u mjesecu veljači je različita od mjeseca siječnja, i osjeća se mali pad nasuprot poleta, koji je vladao u siječnju mjesecu.

U siječnju smo pristupili popularizaciji odluka II. zasjedanja i taj rada smo povezivali sa mobilizacijom. Prema broju mobiliziranih po kotarevima, možemo najbolje vidjeti zdravost stanja. Mobilizirano je u siječnju oko 1400, od toga Klanjec 220, Pregrada 420, Krapina 700 i Zlatar 92.

Kotar Klanjec, Pregrada i Krapina čine jednu cjelinu povoljnog stanja. Tu narod prima veoma lijepo partizane, bolje [je] upoznat sa ciljevima NOB, aktivnije učestvuje u oružanoj borbi. Kod toga moramo napomenuti, da se u kotaru Klanjcu prima partizane najljepše, ali se osjeća špekulanstvo što se tiče odlaska u partizane. Naročito je to slučaj na općini Trgovište, kotar Klanjec, gdje se može čuti: »Mi smo bili prvi u našem kotaru, koji smo učestvovali u NOB, pa sada neka malo i drugi«.

Drugi dio našeg okruga jest općina Zabok i Sv. Križ od kotara Krapina i kotar Zlatar. Tu su česta uporišta i manje se radilo. Tu narod još odlazi u uporišta, radi na željeznici, poštama i u tekstilnoj tvornici Zabok. Ali ni u toj cjelini nije posve isto stanje. U općini Sv. Križ i Zabok narod nije tijesno vezan sa ustašama, kao što je to slučaj na Zlataru. Iz te dvije općine otišlo je u siječnju mjesecu oko 20 omladinaca u partizane. Dok je na zlatarskom kotaru narod rodbinski vezan sa ustašama, t.j. svojom djecom koji su otišli još 1941. u ustaše, a sada se nalaze u zlatarskom garnizonu. Tu narod odlazi u posjete svojoj djeci ustašama u Zlatar. Vojničkih snaga toliko nemamo, da kontroliramo cijeli teren, a niti je unutrašnja snaga naših organizacija tako jako, da te posjete i ulazak u garnizon otклонimo.

Uz sve to, ako pogledamo unatrag nekoliko mjeseci, stanje se na zlatarskom kotaru znatno popravilo, pogotovo općina Lobor, Mihovljan, Budinščina i Hrašćina, dok općine Zlatar, Bedekovčina i Mače neprijatelj strogo kontrolira. Poboljšanje stanja vidi se jasno i iz toga, što općina Mihovljan, Lobor i Budinščina ne rade, uspostavljeni su NOO-i, i što se uglavnom iz tog dijela kotara u toku siječnja odazvalo oko 90 boraca u NOV. Daljnji uporni politički rad i njegovo povezivanje sa mobilizacijom doprinjet će poboljšanju tog najlošijeg kotara našeg okruga. Rudnici kojih je bilo u našem okrugu prilično, t.j. 10 sada rade samo tri, Krapina, Zabok i Zlatar Bistrica. Iz rudnika koji ne rade, odazvao se izvjesan broj rudara u partizane iz rudnika Pregrada i Radoboj, dok se veoma malo rudara odazvalo u partizane iz zlatarskog kotara. Možemo reći da je u siječnju vlada-
lo prilično zdravo stanje i bilo nam jasno, ako se negdje ne zaletimo, ako ne napravimo koju krupniju političku ili vojničku grešku, da možemo imati nade u još povoljniji razvitak.

Kako je ta povoljnost stanja uslovljena uveliko ekonomskim položajem naroda, a te probleme ustaška vlast gotovo nikako ne rješava, dok smo im mi pristupili. Narod je bio veoma zadovoljan sa našim dogovorom o nabavci žita iz Podravine uz cijenu od 25 Kn. Objava narodu te mogućnosti je zaista značila za nas politički dobitak.

Znači, o mogućnosti i našoj sposobnosti rješavanja osnovnih ekonomskih pitanja, t.j. pitanja prehrane, ili pak o pravilnom kanaliziranju zahtjeva i potreba naroda, u vezi sa ratom i ratnim poteškoćama, u tom upravo leži daljnji uspjeh ili neuspjeh u radu na našem okrugu.

Takva je bila situacija u toku siječnja mjeseca.

U mjesecu veljači osjeća se pojačan rad neprijatelja i vojnički i propagandno. Tako je u Krap. Toplicama banda pristupila politič-

kóm djelovanju po selima govoreći: »Da oni nisu neprijatelji partizana, samo neka skinu petokrake zvijezde, neka smjene srpske oficire, te da su omladinske radne grupe, uvođenje nove tlake«. Naročito su represalije provedene u općini Radoboj, kotar Krapina. Pobijeno je 5 seljaka i 20 uhapšeno. U općini Mihovljan i Loboru su učinjene velike pljačke. U općini Lobor je neki ustaša sa partizankom na glavi rekao jednoj ženi: »Što radiš još tu, zašto ne ideš u partizane«. A ona je odgovorila: ne mogu ići, ali ja novčano pomažem pokret. U selu Brlekovo, općina Zlatar dali su se nekoji u sporazumu sa bandom hapsiti, a poslije toga banda došla ponovno u selo i izvršila hapšenja i pljačku.

U okrugu je banda pohapsila oko 100 ljudi, a poslije toga uslijed zaplašenosti i kolebljivosti, prijavilo se bandi oko 20 ljudi, većinom odbornici.

Unatoč tih represalija sa strane bande, narod traži da dođu partizani u njihova sela i da ih brane od bande.

Na terenu se također pojavio protunarodni rad nekih popova. Tako pop u Orehovici, općina Mače, kotar Zlatar zabranjuje narodu, da ide na zborove i napada druga Titu. Pop kod Sv. Tri Kralja, općina Trgovište, kotar Klanjec davao podatke ustašama, a pred narodom se pravi veliki prijatelj NOB. Pop na Vina Gori, kotar Pregrada govori, da je dosta rata i da bi trebalo baciti oružje.

Drugovi iz OK koji su pošli na te kotareve, će to u detalje raspitati i raskrinkavati, za popa u Orehovici je odlučeno, da ga se hapsi i izvede pred narodni sud, budući da je omražen među narodom i poznat po svom protunarodnom radu.

Da bi dobili bolju i točniju sliku stanja i da bi mogli pravilno reagirati na sve pojave na terenu, u svaki kotar je otišao po jedan član Okružnog Komiteta, da izvidi stanje budući da od 8. pa do konca veljače, dok smo bili na savjetovanju¹ u Moslavini, nije bio nitko od OK kao i najbolji članovi KK, na terenu.

Kako smo nap red spomenuli pitanje ishrane je kod nas političko pitanje. Naš dogovor sa Podravinom momentano ne dolazi do izražaja, jer su putevi blokirani, a uz ovakve puteve se narod ne da po kukuruz. Mnoga sela već sada nemaju hrane. To je izgleda neprijatelj sasvim točno uočio, i da bi predobio narod, izbacio je parolu: »Da će u Krapinu dovesti 40 vagona kukuruza, soli, petroleja i t.d. samo narod treba u Krapinu doći po to«. To je zaista lukavi potez neprijatelja i mi smo u vezi s tim poduzeli slijedeće: Izbacili smo letak o tom, a ljudima koji nemaju kukuruza savjetovali da idu po ži-

¹ Riječ je o savjetovanju koje je organiziralo Povjerenstvo CK KPH za sjevernu Hrvatsku od 17. do 19. veljače 1944. godine.

to u Podravinu, jer ga tamo ima u slobodnoj prodaji. Također smo organizirali dvije nabavljачke komisije, jedna u kotaru Pregradi, a druga u kotaru Klanjcu. Njima je stavljeno u zadaću da nabavljaju iz Zagreba, za što ima puno izgleda, sol, petrolej, papir, boje i duhan, a za to ćemo dati vino, rakiju i jaja. Ako želimo da banda ne pokoleba narod putem soli i petroleja i t.d. trebali smo za ta pitanja naći neka riještenja i zato smo tako postupili. Javite nam, da li smo pravilno postupili, da u sadašnjem momentu dajemo jaja i vino za spomenutu robu. Napominjemo da je bez toga nabavljanje robe i rad komisija nemoguć, budući da narod nema novaca, a to mu je jedino što može unovčiti.

Drugovi iz OK koji su otišli po kotarevima imaju zadatak ponovno sazvati ekipe, s njima dobro preraditi sadašnje stanje i situaciju i ponovno ih slati u sela za temeljitije upoznavanje naroda sa odlukama II zasjedanja i koje povezivati ponovno sa mobilizacijom.

Kotar Ivanec smo preuzeli.² U prilogu Vam dostavljamo zapisnik³ o političkom i organizacionom stanju na kotaru na dan preuzimanja. Napominjemo da se radilo malo i daje narod gotovo sasvim izvan NOB. Budući da još nema Kotarskog NOO-a uzeli smo si kao prvi zadatak, saziv kotarske konferencije za biranje KNOO-a.

Prilažemo⁴ Vam tekst od 4 letka koji se nalaze u štampi. Javite nam da li je bilo pravilno izdati onaj letak na ustaše. Učinili smo to zato, što se primjećuje u njihovim redovima velika demoralizacija.

2. ORGANIZACIONO STANJE

Okružni Komitet ima 7 članova. Druga Rodu,⁵ koji je bio član Komiteta, a ujedno sekretar KK Klanjec povući ćemo sa kotara.

Podjela rada u Komitetu je sada slijedeća:

Polit, sekretar	Marijan ⁶	Biro:
Org. sekretar	Bertaš ⁷	Marijan
Skoj	Marić ⁸	Bertaš
NOO	Mika ⁹	Mika
Vojska	Roda	Rok

² Kotar Ivanec je priključen OK KPH Krapina 5. ožujka 1944. godine. Do tada je bio pod OK KPH Varaždin.

³ Vidi: AIHRPH, KP-94/4217.

⁴ Navedeni prilog nedostaje.

⁵ Milan Posavec

⁶ Ivica Grečić

⁷ Marko Mrkoci

⁸ Boris Majer

⁹ Ivan Jadan

AFŽ	Tonka ¹⁰					
Agit-prop	Rok ¹¹					
KK Klanjec ima	7 članova.	7	jed.	37 čl.	i	7 kandidata.
KK Pregrada	6	5	"	26 "	i	24
KK Krapina	7	7	"	33 "		
KK Zlatar ima	7	8	"	49 "	i	10
ONOO		1	"	5"		
Prop, odjel ONOO		1	"	2 "		
Agit-prop OK		1	"	2 "	i 1	
Roc		1	"	3 "		
OK Skoj-a		1	"	4 "		
Ukupno . .		32	jed.	168 čl.	i	42 kandidata.

Okružni Komitet djeluje veoma harmonično i odnos svih prema svima je zaista drugarski. Drugovi stiču sve više oštrine zapažanja i praktične sposobnosti. Drug Bertaš koji se vratio sa kursa došao je sa novim snalaženjem i poletom. Drugarica Tonka je također osvježena i pružit ćemo joj svaku pomoć. Jedino drug Roda nije u cjelosti uklopljen u taj kolektiv, budući da stalno boravi na klanječkom kotaru.

Prema smjernicama dobivenim na savjetovanju, uključili smo drugove iz OK i OK Skoj-a na rad po raznim otsjecima ONOO. Isto smo izradili plan za uposlenje drugova iz KK i KK Skoj-a u KNOO. Za sprovođenje toga i svih ostalih zadataka je po jedan član OK otišao na svaki kotar.

Kotarski Komiteti još uvijek nemaju sistema u radu, i odnos njih i KNOO je još nejasan, u čemu će im se mnogo pomoći uvrštavanjem njih na rad u KNOO.

Kod odsutnosti članova OK i sekretara KK vidjelo se slabo snalaženje ostalih članova KK.

Partijske jedinice ne dobivaju dovoljnu pomoć od KK i nisu zaduživane dovoljno jasnim i konkretnim zadacima. Uzeli smo si na zadaću da se ispita što radi i kako je uposlen svaki Partijac u okrugu, te ih uposliti u NOO ili komisije pri NOO-u.

Predstojeće savjetovanje¹² za cijeli okrug će im svakako biti pomoć u daljnjem snalaženju.

Mogli smo zapaziti, da drugovi iz KK kad dolaze na sjednice jedinica ponajviše naređuju i kritikuju, ne vodeći računa koliku su im pružili pomoć. Na to smo im skrenuli pažnju, da trebaju djelovati

¹⁰ Mrkoci — Jurin
¹¹ Dragutin
¹² Savjetovanje je održano 26. i 27. ožujka 1944. u Trakošćanu.

više odgojno i teoretski uzdizati, tako da se jedinice vesele, i da žele da im dođu drugovi iz KK, a ne da samo strepe pred kritikom.

Do sada nismo imali Općinskih Komiteta i dali smo smjernicu, da se oni formiraju pri čemu će im pomoći drugovi iz OK.

Po pitanju kurseva imamo priličan zastoј, zato što su drugovi koji su do sada održavali dobili nove dužnosti, Ivica Božić član ONOO-a, a druga Vladu¹³ smo poslali к Vama. A što se tiče slanja na srednji i viši Partijski kurs, gotovo uvijek dobivamo obavjesti prekasno.

4. IV. će početi niži partijski kurs. Na kurs će doći po jedan član KK i po jedan najbolji Partijac u kotaru, i trojica drugova iz Odreda.

Stanje Partijske članarine i priloga:	11.018. Kn
Part, članarina za I. mj.	4.950.Kn.
Part, prilog za I. mj.	17.500.Kn.
Part, članarina za II. mj.	3.700.Kn.
Part, prilog zall.mj.	10.550.Kn.
Ukupno.....	47.718.Kn.
Izdatak	4.400.Kn.
Gotovina u blagajni.....	43.318.Kn.

Kod partijske članarine i priloga je manji obračun za II mjesec nego za I zato što za II mjesec još nismo dobili obračuna iz kotara Zlatar. To ćemo priključiti III. mjesecu.

3. S K O J

OK Skoj-a ima 5 članova, budući da je drug Ico,¹⁴ kako smo Vam u prošlom pismu javili na putu iz savjetovanja ranjen i pao bandi u ruke. On je otpremljen u Vrbovec, vjerovatno u bolnicu. Molimo ponovno ukoliko bi se vršila kakva zamjena, da ga tražite.

KK Skoj-a Klanjec	4 čl. 5 opć. Kom. 27 čl. 11 grupa 101 Skojevac.	
KK Skoj-a Pregrada	4 "	15 " 64
KK Skoj-a Krapina	5 " 2 " " 10 "	6 " 83
KK Skoj-a Zlatar	7 "	8 44
Ukupno		352 Skojevca

¹³Stopar
¹⁴Josip Družinec

Radom sa omladinom je obuhvaćeno 241 selo. Dakle preko 3/4 od ukupnog broja sela u našem okrugu.

Do sada ima tek 9 omladinskih domova.

Okružni Komitet Skoj-a još uvijek ne djeluje kolektivno i kako bi trebao, ali se zapaža napredak.

Kotarski Komiteti Skoj-a nemaju sistema u radu i uz sve naglašavanje još uvijek su nedovoljna povezanost sa KK Partijom. Kotarski Komiteti Skoj-a i Skojevske grupe još uvijek slabo politički djeluju. Kod KK Skoj-a u KNOO zaduživanjem sa konkretnim zadacima ćemo to ispravljat.

Kako je Skoj bio do sada veoma slabi izvor za nove Partijce, to smo dali smjernicu da najbolji Skojevc i koje predviđamo za ulazak u Partiju dolaze redovno na obrazovne sastanke Partijskih jedinica. Držimo, da ćemo time najbolje povezati Partiju i Skoj.

4. N.O.O.

NOO-i još nisu svatili te velike promjene t.j. da su postali prava Narodna vlast, a naročito nemaju širine pogleda kao i načina djelovanja t.j. da djeluju putem ubjeđivanja, već se često služe pismenim ili usmenim naređivanjem. Okružni NOO se već pomalo snalazi, izuzev neke slučajeve kompliciranja, umjesto pojednostavljivanja stvari. Kotarski NOO-i su mnogo slabiji, još ni izdaleka ne djeluju po sektorima. Kod općinskih i seoskih krupno grešimo. Njih se osnovalo i poslije toga posvećivala zaista slaba pažnja. Ni općinski ni seoski još ne djeluju iz svojih sjedišta.

Odbori su, od 313 sela u Okrugu uspostavljeni u 272 sela. Kako neprijateljske snage kontroliraju sada teren mnogo jače nego ranijih mjeseci, to je rad svih odbora i njihova puna funkcija kao narodne vlasti dosta otežana.

Za podizanje odbora politički i praktički u radu, početak ćemo sa kursovima, što prije. (Kursevi za članove NOO-a). Detaljnije o radu NOO-a vidi se iz priloženog¹⁵ izvještaja ONOO-a.

5. A.F.Ž.

Od poslije kako su došle promjene u načinu rukovođenja sa AFŽ,¹⁶ mnoge naše Partijske organizacije su to krivo svatile, t.j. kao da AFŽ uopće ne postoji, te je rad Partije po tom sektoru veoma zamro. Imamo 144 odbora AFŽ po selima. Tom pitanju skrećemo na-

¹⁵Prilog nije uz dokument, navedeni izvještaj vidi pod Dok. br.

¹⁶Okružnicu o organizaciji i radu AFŽ uputio je CK KPH, na osnovu pisma CK KPJ, u kojoj je ukazano na štetnost centralizacije i date upute za dalji razvoj, vidi: AIHRPH, KP-31/2091-1.

ročitu pažnju Kotarskim Komitetima i Partijskim jedinicama, a dodjelit ćemo također Kotarskim Komitetima neke članice KP da rade direktno po rukovodstvom KK sa AFŽ-om.

Naročitu pažnju smo skrenuli da se žene uzimaju u NOO-e, a svijesne i odane u Skoj i Partijske jedinice. Uzeli smo si u zadatak, da sazivamo konferencije žena po općinama radi političkog rada s njima. Suradnja naših žena u »Glasu Hrvatskog Zagorja« je prilična i posljednji broj Glasa bilježi napredak u tome.

6. VOJSKA

Rukovodstvo Odreda je odlaskom druga Franceka¹⁷ i Špiranca¹⁸ zaista oslabilo, što dolazi sve više do izražaja. Time što je drug Križnik¹⁹ postao sekretar Odreda, će se vjerojatno stanje popravljati, no komesar Odreda Vidiček²⁰ sve više zatajuje. On je nedavno učinio veliku nesmotrenost t.j. oženio se sa jednom Skojevkom (okružni omladinski dopisnik) bez znanja i savjetovanja sa Partijom. Oni zaista ne odgovaraju jedan drugome i taj njegov čin pretstavlja njegovu nesmišlenost o čem se govori. On politički veoma slabo djeluje u Odredu i gubi se u sitnicama. To sada dolazi do izražaja, budući da nema Franceka i Špiranca koji su ga u svemu pomagali. Komandant Odreda vojnički dobar, ali politički slab i uz njega bi trebao dobar komesar, što Vidiček nije. Tako da se pred nas postavlja ozbiljno pitanje izmjene Vidičeka sa komesara Odreda. O mogućnosti podizanja komesara ili sekretara bataljona na taj položaj, posavjetovat ćemo se sa sekretarom Odreda.

Ofenziva na našu vojsku, nije nam nanijela većih udaraca t.j. gubitaka. O tom smo Vam javili u prošlom pismu.²¹

Po odlasku druga Franceka novi sekretar Križnik je već nakon nekoliko dana krenuo na put za savjetovanje u Moslavinu, tako da momentalno nemamo potpunu sliku svih detalja. Sada je sekretar preuzeo svoju dužnost, a jedan član OK je otišao u Odred radi održanja savjetovanja po bataljonima. U vojsci se mnogo sektaši po pitanju primanja u Partiju kao i u Skoj, što također treba da otklonimo. Prema posljednjim podacima u Odredu imamo 55 članova KP i 85 Skojevac. Odred broji blizu 600 boraca. Kroz tu ofenzivu pobio je I bataljon u sektoru Klanjca oko 60 bandita, a zarobio jedan laki bacač i nešto drugog oružja. III. bataljon je u okolici Radoboja izbacio iz stroja oko 80 bandita, pola mrtvih, pola ranjenih.

¹⁷**Franjo Tudman**

¹⁸**Josip**

¹⁹**Stjepan**

²⁰**Josip**

²¹**O tome opširnije vidi: Dok. br. 117.**

Podataka o broju mobiliziranih u toku mjeseca veljače nema-
mo, ali taj broj je sigurno veoma mali. U vezi sa ponovnim ekipama
za popularizaciju odluka, početak ćemo ujedno sa novom kampanjom
za mobilizaciju.

7. AGIT-PROP

Agit-prop komisiju OK smo razteretili mnogim stvarima kao:
uredništvo Glasa, Radio vijesti i t.d. što je preuzeo prop, odjel
ONOO-a.

Od druga Rupčića²² smo dobili potanka uputstva za organizaci-
ju prop, odjela i vjerujemo, da ćemo u tome uspjeti. Prema tome na
Agit-prop, komisiju OK bi došao samo posao održavanja Partijskih
kurseva, drugo saradnja za partijsku štampu i treće, umnožavanje
partijske štampe. Svu usmenu, pismenu propagandu i kulturno-um-
jetnički rad dali smo prop, odjelu. Molimo Vas da li je dobro to raz-
graničenje i što još spada u rad Agit-prop komisije OK koje sad do-
duše i nemamo, budući da je drug Božić ušao u ONOO, Pavel²³ u
prop, odjel, a druga Vladu smo poslali Vama, a u tehnicu imamo
jednoga druga, koji je bio odgovoran za štampanje. Da li da imamo
samo jednoga druga pri OK, koji bi bio odgovoran samo za kurseve
i saradnju za partijsku štampu ili trebamo ponovno formirati Agit-
prop komisiju.

U našoj agitaciji i propagandi je bio do sada veliki nedostatak,
što se sporo reagiralo na neprijateljske parole, letke i t.d. te je po-
pularizacija borbe u Zagorju, i kod nas, a naročito izvan Zagorja t.j.
putem saradnje u centralnoj štampi bila veoma slaba.

Molimo javite nam, kako uposliti Roc u vezi sa novim smjerni-
cima.

Po mom mišljenju Roc ima najviše veze sa upravno-administra-
tivnim odsjekom i mi smo odlučili, da ih vodimo kao članove up-
ravno-administrativnog odsjeka ONOO-a, u kojem oni mogu koris-
titi i čak trebaju koristiti i ne samo, da ih mi tamo vodimo, nego bi
trebali tamo stvarno da rade, a ujedno izvršavali sve zadatke od Po-
ca. Da li smo to pravilno postavili.

SMRT FAŠIZMU - SLOBODA NARODU!

Uz drugarski pozdrav,
Marijan²⁴ [v.r.]

Original, strojopis

Sign., AIHRPH, KP-56/110.

²²Odnosi se na Rubčić Nikolu, vjećnika ZAVNOH-a i urednika »Vijesnika«.

²³Petar Kranjec

²⁴Kao bilj. 6.

1944, ožujak 8.

Izveštaj Oblasnoga komiteta SKOJ-a za zagrebačku oblast Oblasnome komitetu KPH za zagrebačku oblast o političkoj situaciji i organizacijskom stanju SKOJ-a i USAOH-a te o agitaciji i propagandi

OBLASNI KOMITET SKOJ-a
za zagrebačku oblast

Dne, 8. III. 1944.

Drugarskom

Oblasnom Komitetu K.P.H.
za Zagrebačku oblast

Dragi drugovi,

nakon duljeg vremena šaljem Vam izvještaj o stanju na našoj oblasti. Mi smo to već trebali ranije učiniti, ali radi ofenzive koje ovdje još uvijek traju, radi odsutnosti drugova iz komiteta, a i radi naše aljkavosti mi to na vrijeme nismo učinili.

POLIT. STANJE:

Razvitkom narodno-oslobodilačke borbe svakodnevno se može sve bolje pratiti politički razvoj narodnih masa na našoj oblasti. Ranije još prije ove posljednje ofenzive osjetio se je jak priliv narodnih masa u naš pokret. Okrug Krapina prednjačio je u tom pogledu među svima. Odanost naroda prema našoj borbi tamo je najveća. Sa ljubavlju narod dočekuje naše borce, smatra ih svojom pravom vojskom, i na mjestima im nosi hranu na položaj. Poslije paljenja nekih zagorskih sela, narod je neprijatelja odgovorio stupanjem u partizane. Samo od 1.1. do 8.1, mobilisano je 500 ljudi. U siječnju je mobilisano 1.500 ljudi, a i kasnije se svakodnevno vrši mobilizacija. Najvećim dijelom tu dolazi u vojsku omladina i to radnička i siromašnih seljaka. Zagorski Odred do sada nam važi kao najbolji naš Odred. Sa dugoselskog kotara otišlo je u partizane preko 250 boraca. Mobilizacija je vršena i u Podravini i to na pozive. Dosta se je ljudi odazvalo pozivu, ali veliki dio ih je utekao u bandu ili u šume i vinograde. Prije ulaska bande u Ludbreg i Koprivnicu

bile su održane velike konferencije sa narodom, na kojima se je razvijala živa diskusija po svim političkim pitanjima. Sa tih konferencija slani su pozdravi Nacionalnom Komitetu i drugu Titi. U Ludbregu je održan također veliki omladinski zbor na kome je bilo do 1.000 omladine. Raspoloženje je bilo jako dobro. Naše organizacije priređivale su omladinu za taj zbor, uvježbavali komade i pjesme, tako da su pojedina sela pristupala sa programom. Na zboru se je očitovala velika ljubav prema našoj borbi, drugu Titu, Komunističkoj Partiji, što se isticalo u pjesmi, parolama i oduševljenju.

U Međimurju pored velikog terora koji tamo vlada, veliko je oduševljenje hrvatskog naroda za naš pokret. Naročito u mjestima koja su bliža našoj granici postoje u svakom selu garnizoni, a svaka ulica u selu ima svog dežurnog agenta. Mađaroni neprestano šire glasine kako su uništeni oni Međimurci koji su otišli u partizane. Ipak bez ikakvog rada ljudi su dolazili u grupama k nama u partizane, probijajući se kroz mađarske straže i preko granice. Sada u zadnje vrijeme pale su nam veze, pa tako u ovo vrijeme ne dolazi nitko u partizane. Kada je u jednom selu poginuo jedan partizan iz udarne grupe, onda su omladinke sljedeću noć kitile grob palom borcu zelenilom. Žene su se dolazile na taj grob moliti. Iako su mađaroni skinuli vijenac, omladina je ponovo metnula novi. Jednom prilikom prešle su dva ustaše u Međimurje. Narod se okupio oko njih i počeo ih je zadirkovati, govoreći da U znači ubojica, da su oni hrvatske izdajice, da su prodali Međimurje i t.d. Tu ima vrlo mnogo uslova za rad. Mi smo tamo poslali već 4 druga i svi su već poginuli. Sekretar K.K. SKOJ-a Prelog je uhapšen i provalio sve veze koje je imao. Sada smo ponovo poslali tamo druga koji je svršio srednji SKOJ-evski kurs, a u kratko vrijeme ćemo poslati još nekoje.

U posljednje vrijeme neprijatelj je vršio jednu manju ofenzivu na naš teritorij. Iako mu je uspjelo vrlo naglo prodrijeti u Koprivnicu, svejedno se je evakuisao dobar dio naroda. Veliki dio naroda koji je ostao u mjestu dosta je povučen i ne saobraćuje sa ustašama. Tako na jednu zabavu koju su priređivali ustaše nije došao nitko od građana osim njihovih simpatizera. Pri evakuaciji narod se je iz Koprivnice povlačio prema Bilogori i to u srpska sela. Srbi su ih vrlo lijepo dočekali, premda je bilo mnogo naroda, pazilo se na njih da im se što bolje izađe u susret. Svima okolnim selima pretila je opasnost da će ih opljačkati banda iz Koprivnice. Zato si je narod u Đelekovcu organizirao straže koje paze da ne bi banda došla u mjesto. Nešto su oružja imali sami, a nešto su dobili od naše vojske, i tako su očuvali selo da im uopće banda do danas nije došla u selo. Po danu paze i dežuraju žene, omladina i pioniri. Omladina ludbreškog kotara koja je dolazila na zbor, sada se sakriva od ban-

de, a neki neprijatelji dolaze pred njihove kuće i izazivaju ih. Omladinci su razoružali jednoga partizana koji je sa oružjem pošao da se preda bandi, te su ga dotjerali u našu brigadu. Sada ovih dana banda je vršila i drugu ovenzivu na Kalnik. Narod nije htio čekati kod kuće, već je iako je snijeg bio dubok, krenuo na put za Bilogoru sa našom vojskom. Svako se je osjećao najsigurniji kada je mogao ići uz vojsku. Evakuisalo se oko 1.000 civila. Politička svijest u našim jedinicama raste. Za ove ofenzive, na pozive o amnestiji odazvali su [se] tek neki pojedinci, uglavnom je dezerterstva bilo malo. U bitkama koje su se vodile bilo je mnogo slučajeva junaštva i neustrašivosti kod naših boraca omladinaca. U brigadi »Braće Radić« i u zagorskom Odredu borbenost je vrlo velika.

Dosta naših organizacija su potpuno u ovo vrijeme zakazale, a neke su čak otišle u neprijateljsku vojsku. Nekoliko je N.O.O.-a na Križevcima otišlo bandi u vojsku, neki čak vrše mobilizaciju za ustaše.

Djelovanje ustaške propagande u posljednje vrijeme je vrlo jako. Na sve moguće i nemoguće načine šire oni glasine o uništenju naše vojske. U Križevcima prikazuju film o predaji XVII brigade. Dosta ljudi sa sela odlazi gledati taj film. U svome nastupanju u ofanzivi, oni su se u hrvatskim selima odnosili lijepo, dijelili cigarete, a kad su dolazili u srpska sela onda su klali, ubijali i palili (križevački kotar). Na križevačkom kotaru već su počeli uspostavljati općine. Neki seljaci već iz grada donose obavjesti, pozive, a u grad voze žito i kukuruz »višak«. U selima gdje je jaka peta kolona oni su prišli naoružavanju tih bandita. Tako su u Hlebinama (Koprivnica) naoružali civile koji su se borili kada su naši htjeli ući u selo.

Na cijelom terenu prišli su mobilizaciji i to izravno za ustaše. Iz općine Bukovac (Ludbreg) mobilisali su 100 ljudi, ali su već neki od ovih kada su vidjeli da ne ostaju u Varaždinu — razbjegli se i vratili kući. Preko partizanskih porodica ustaše traže povratak njihovih sinova iz partizana, jer da im onda oni neće ništa. Šverc je razvijen na cijelom terenu, odvozi se hrana, blago, mlijeko u Ludbreg, Varaždin, Križevce i Zagreb, a isto tako preko granice u Mađarsku. U najnovije vrijeme banda je počela naoružavati pojedina švercere, tako da su oni sigurni da im niko u selu od naroda ako nema oružja neće moći oduzeti »njihovu« robu.

Banda svuda širi zastrašivajuće parole o dolasku Čerkeza. Na Sisku žele okupiti narod i naoružati ga u borbu navodno protiv Čerkeza, dočim bi ih oni iskoristili u borbu protiv naše vojske.

U posljednje vrijeme naročito u Podravini osjeća se vrlo jaka работа popova protiv našeg pokreta. U Virju, Bukovcu, Novigradu, popovi sve više dižu glave. Neki sa svoje kuće brišu parole, neki ne-

će služiti misu dok je partizan u crkvi, neki dijele knjige u kojima se piše protiv Sovjetskog Saveza, jedni nazivaju pokvarenim omladin-kama one koje dolaze na sastanke i t.d. Naše organizacije su to do sada gledale ravnodušno, ali mi sada poduzimljemo da se povede najenergičnija borba protiv njih kao narodnih neprijatelja. Što se tiče novomobilisanih u ustaške redove, smatramo da treba odlaziti do njihovih porodica i reći im neka im javljaju da se vrate kući, i nas-tojati da te porodice i sam narod toga sela osude one pokvarenjake koji su organizirali mobilizaciju za ustaše. Raskrinkavanje laži o uništenju partizana brzo se sprovodi, jer narod opet viđa partizane u svojim selima. Još uvijek su mnoge naše organizacije u svome ra-du dosta slabe, tek neke su se aktivizirale i pod ovim težim uslovi-ma. Zato se uglavnom na cijelom teritoriju osjeća neka potištenost i pasivizacija. U ovo vrijeme naročito dolaze do izražaja razni klika-ši iz HSS koji upravo sada najviše rovale. Pokazalo se da takvih lju-di ima dosta u N.O.O.-ima. Na Krapini kada je trebalo prebaciti na-še novomobilisane do naših vojnih jedinica, onda ti saboteri nisu htjeli davati vezu za dalje, samo da se te drugove vrati nazad. Na dugoselskom kotaru su reacioneri napravili paniku u koloni koja je kretala za partizane — rekavši: »Na prugi je ustaška i njemačka zasjeda«. Tako su se mnogi ljudi razbježali, a da u stvari nije bilo ništa. Kada je banda nastupala oko Novog Marofa, reacioneri su proturili glasine da će biti uništena sela gdje na cesti budu prekopi. Narod je zato na više mjesta zatrpavao prekope, brisao parole a u Carevdaru (Križevci) čak su seljaci sami išli čistiti snijeg sa ceste da mogu ustaški tenkovi slobodno prolaziti. Pomirljivost se je dosta proširila a naročito u selima gdje je banda lijepo postupala i gdje djeluju ovakvi reacioneri.

Danas se sve više osjeća zajednička rabota reacionera iz HSS-a i ustaša. Tako reacioneri na križevačkom kotaru šalju izvještaje ustašama o kretanju naših snaga. Izgleda, da Papa¹ sa Križevaca na-govara ljude da idu u zagrebačku policiju. Ustaše u nekim selima gdje je jak utjecaj klike iz HSS-a kao Crnilo, Remetinec (okrug Va-raždin) daju narodu šećer, sol, petrolej i druge stvari i blago se od-nose prema njima. To iskorištavaju reacioneri da bi pomogli mo-bilizaciju u ustaške redove. Neki reacioneri iz HSS-a sa sisačkog kotara pregovarali su sa ustašama i s njima imali vezu, te odavali kretanje naših jedinica te su ih drugovi kao takove uhvatili i strega-li. Naročitu aktivnost pokazuju ti pokvarenjaci na bjelovarskom ok-rugu. Tamo su u nekoliko slučajeva domaći reacioneri uz pomoć ustaša (koji su prešli iz Mađarske) pohvatali naše pozadinske straže

¹ Andrija

kao u Molvama, a u Pitomači su organizirali napad na komandu mjesta, ali to im je prije vremena otkriveno. Sada se osjeća i u Medimurju da ti klikaši počinju djelovati, jer se i tamo šire iste njihove parole. Tamo se osjeća naročito njihov rad u selima koja se bave švercom, a svi ti šverceri su u vezi sa mađarskim vlastima, jer inače ne bi mogli ići preko granice. Otale se vidi da su sve te klike ujedinjene u radu protiv našeg pokreta. Preko naših komiteta i organizacija mi pristupamo najoštrijoj borbi protiv tih reakcionera. Svim našim organizacijama mi smo uputili list, upozoravajući ih da pred narodom raskrinkavaju sve te reakcionere iz HSS-a koji su se uvukli u naše odbore, a svojim radom služe okupatoru. Te pokvarenjake koji govore da će im Englezi pomoći, tući ćemo ih dokumentima o pomoći Engleza upravo našoj vojsci, koja iz dana u dan biva sve znatnija i priznanjem koje jedino naš pokret jeste dobio od Saveznika.

U nekim srpskim selima (Botinovac, koprivnički kotar) koja su popaljena za ove reakcije — stanje je vrlo loše. Stalno se proturaju i kruže parole koje idu za razjedinjavanjem našeg naroda. Reakcija ubacuje nepovjerenje prema našim brigadama, a i štabovima. Govore: »Sve su brigade samo hrvatske, nema ni jedne srpske«, »Hrvati se neće da bore za srpska sela«, »Gubavci« (Gupčeva brigada), »Vraćamo se u 1941. godinu, jer se Srbe tuče, a ustaše dolaze na položaje«. U nekim selima garešničkog kotara (Vukovlje) prijeko gledaju na političke radnike, i još za koje znadu da su komunisti.

Na mnogo slučajeva nepovjerenje prema našem pokretu dolazi — lo je upravo radi našeg nepravilnoga rada. Labav odnos prema ustašama, izdizanje njih koji su se predali za vodnike i komandire u vojsci, puštanje mnogih hapšenih nazad loše je djelovalo na Srbe. Čak se dešavalo na bjelovarskom kotaru da je jedan omladinski rukovodioc zabranio srpskoj omladini da na zbor nosi svoju nacionalnu zastavu, govoreći da će mu se onda razbiti organizacije u hrvatskim selima kroz koje oni prolaze.

Da bi otklonili nepovjerenje jednog dijela Srba prema našem pokretu, moramo početi u prvome redu od samoga našeg odnosa. Zato mi ukazujemo našim organizacijama da paze kako se odnose prema srpskom narodu, da se izdiže nacionalna svijest, oštar odnos prema svim neprijateljima, i da se svuda ističu zasluge koje je srpski narod do sada imao u ovoj borbi. S druge strane voditi ćemo energičnu borbu protiv svih parola izdajničke izbjegličke klike. U ovoj ofanzivi povlačio se je velik dio srpskog naroda pred bandom. Upravo Gupčeva brigada bila je ta koja je vodila skoro cijelu noć borbu sa bandom koja je nastupala, zatim je skupila sve civile, osigurala kolonu i prelaz preko koprivničke pruge i prebacila ih sa

Kalnika na Bilogoru. Sam put je bio po snijegu dosta težak, ali je narod išao vrlo brzo miješajući se među vojsku, jer se tamo osjećao najsigurnijima. Nitko nije htio da ostane iza kolone. Naročito su bili zadovoljni kada su kasnije vidjeli na jednom brdu kolonu naših boraca koji su osiguravali prelaz. Svi su bili radosni i vikali su »Vidi gdje su naši čak otišli da nam osiguraju prolaz«. Ovaj momenat mi ćemo moći naročito iskoristiti, ukazujući narodu koliko brigu i ljubav gaji naša vojska za naš narod. Same reakcionere i one koji su pod utjecajem izbjegličke vlade, a do danas nisu u našoj oslobodilačkoj vojsci, i najviše rovere tući ćemo s time da ćemo ukazivati kako su upravo drugovi iz raznih krajeva naše zemlje dolazili da brane njihova sela, gubili tamo svoje živote, a oni mirno sjedili i gledali kako im ustaše pale kuće. U ovoj zadnjoj ofanzivi već se vidi kako je znatno bolje gledanje na vojsku. Neke žene putujući pričale su: »Mi ne posvećujemo dovoljno pažnje našim borcima.« »Eto mi tek jednu noć putujemo pa jedva idemo, a kako oni koji tako idu svaki dan i noć.«

Politički rad u vojsci još uvijek je dosta slab premda je znatno krenuo napred. Naši rukovodioci mladi su i politički slabo izdižu svu omladinu. Bjelovarski odred je vrlo slab. U jednom slučaju počeli su bježati kad je jedan bandit pucao. Brigada »Matije Gupca« bila je dosta slaba po borbenosti, ali se sada borbenost znatno pojačava. Naročito dolazi do izražaja zagorski elemenat, koj je skroman, ustrajan, odan, hrabar. Sa novodošlima je uvijek dosta slab rad. Tako se je znatan broj Podravaca vratio kući iz XXVIII divizije. U bjelovarskom odredu neki neprijatelji ubacili su za vrijeme ofenzive parolu: »Svi iz oblasnog komiteta su sa šmajserima utekli kada se je trebalo boriti (kad su drugovi išli na savjetovanje)«.

Sve naše organizacije kako na terenu, tako i u vojsci nisu dovoljno isticale zasluge naše Partije i SKOJ-a za sve uspjehe koji su postignuti. Čak skoro u svim okruzima nije se dopuštalo omladini da uz nacionalne zastave nosi i crvene zastave. Tako na omladinskim zborovima nije se vidjelo da se nose i crvene zastave. Uopće se bovalo da se govori o komunizmu, o životu u SSSR-u i t.d. Ističe se svuda zasluge Crvene Armije, a ne tumači se zašto je ta armija upravo toliko jaka. U Zagorju narod sam postavlja: »Šta će biti sa zemljom onih bogataša, koji nisu danas sa neprijateljem«. Naši drugovi nigdje nisu rastumačili kako komunisti gledaju i postavljaju agrarno pitanje, kada je narod to već tražio da im se rastumači.

Prema Crvenoj Armiji narod uglavnom gaji veliku ljubav i povjerenje. Naročito kada je teška situacija, onda se ljudi i u vojsci i u selima pitaju: »Hoće li Crvena Armija skoro k nama«. Jedna druga-rica koja je bježala iz sela pred bandom, kada se je pričalo o napre-

dovanju Crvene Armije, rekla je: »Glavno da oni idu naprijed, a mi makar i patili ovdje«.

Kod nas se još uvijek malo pazi na populariziranje NOO-a kao prave narodne vlasti. Preko naših komiteta mi smo već upućivali naše organizacije, da nauče omladinu da ona smatra NOO-e svojim predstavnicima. Uopće svuda je bilo slabo pomaganje akcija s kojima rukovode NOO-i. To se je smatralo kao nekom tuđom stvari, a njihovo samo ono što dolazi preko omladinskih odbora. Jedan od glavnih zadataka jeste pomoći sve poslove oko izgradnje zemlje kojima rukovode NOO-i.

Odluke Drugog zasjedanja AVNOJ-a još uvijek nisu dosta prodrle u narodne mase. Na omladinskim sastancima čitalo se je o odlukama, ali se nije dovoljno ulazilo u bit odluka, te je tako prolazilo među omladinom kao nevažno. Kod nas se nije govorilo da su te odluke upravo donešene na osnovu odluka ZAVNOH-a i drugih vijeća, tako da su te odluke stvarno došle od naroda. Sada se počinje već pravilno tumačenje odluka. Mi prilazimo raskrinkavanju svih protunarodnih klika upravo preko tih odluka. Kliku oko Mačeka tučeno upravo s time što su oni napravili sporazum sa Dražom, priznaju dinastiju, koja je toliko zla donijela narodu. Upravo odlukama AVNOJ-a zabranjen je povratak tim izdajicama.

Da bi se to sprovelo, mi smo postavili pred sve naše komitete da oni u prvom redu dobro prouče sve te stvari, pa da oni onda to prenose na sastancima nižih komiteta, te na SKOJ-evsku organizaciju i na omladinske mase.

ORGANIZACIONO STANJE:

U ovim prilikama jače reakcije na naš oslobođeni teritorij pokazuje se kakva je snaga i čvrstina naših organizacija. Neke skoj-evske grupe, iako su sada na potpuno okupiranom teritoriju, svejedno nastavljaju uporno svoj rad. To su većinom organizacije koje su starije i koje su već dobro razvijale svoj rad. Tako imamo na kotaru Ludbreg skoj-evske grupe koje redovito održavaju svoje sastanke, a jedna je grupa organizirala i sudjelovala u hapšenju i streljanju nekih špijuna. Iz Koprivnice se je povukla s našom vojskom čitava skoj-evska grupa, tek što je iz neobavještenosti pao u ruke pročelnik Šercer.² Dočim, mlađe skoj-evske grupe su pomalo demoralisane i zastale su sa radom. U koliko na taj neoslobođeni teritorij dolaze κ njima naši drugovi rukovodioci i te se grupe ohrabruju, aktivišu i nastavljaju rad. Na Varaždinskom kotaru drugovi iz jedne skoj-evske grupe raspravljali su da li da se idu prijaviti bandi ili da

² Josip

se još uvijek sakrivaju. U to vrijeme došla je među njih drugarica Slavica³ iz kotarskog komiteta, rastumačila im situaciju obodрила ih, te su oni nastavili sa našim radom. Zato smo mi postavili pred naše komitete da se obidu sve grupe, ponovo aktivišu one koje su zastale i da nastoje povesti u borbu protiv domaćih izdajica i švercera. Bilo je i takovih skoj-evskih grupa koje su potpuno podbacile i pri ovoj zadnjoj neprijateljskoj ofanzivi otišli u neprijateljsku vojsku. To je slučaj na kotaru Stubica, Varaždin i Križevci. Na Križevcima je jedan sekretar općinskog komiteta Skoj-a otišao u zagrebačku policiju, izgleda da ga je na to nagovorio mačekovac Papa. Sekretar K.K. Skoj-a Garešnica Branko⁴ izgleda da je dezertirao i da ide kao četnik sa nekom grupom po okolnim selima. Da bi učvrstili organizacije, mi smo prišli čišćenju komiteta od raznih kolebljivaca, a zamjenjujemo ih sa ljudima iz vojske. Do sada smo već po tome učinili nešto, ali to ide dosta teško. Na zagrebački O.K. poslali smo iz vojske druga Božeka Valenta, koji će uskoro moći ući u O.K. Članovi O.K. su uglavnom bili u vojsci, a i na terenu se dovoljno prekaljuju. Drugovi koji su bili kuriri kod Štaba Zone, a bili su na višem skoj-evskom kursu, također rade na zagrebačkom okrugu. Oni su se snašli u radu i za vrijeme stalnih reakcija na stubičkom kotaru oni su ostali na terenu.

Na bjelovarski okrug poslali smo za sekretara K.K. Skoj-a Križevci drugaricu Ljubicu Žadin koja je bila u brigadi »Braće Radića« i svršila srednji skoj-evski kurs. Snalazi se već na terenu i za vrijeme reakcija ostala je tamo. Sa trećeg skoj-evskog kursa poslat ćemo također na Križevce drugaricu Marijanku Škot koja je bila sekretar partijske jedinice u četi brigade »Braće Radića«. Jedna drugarica koju smo izvadili iz brigade i poslali na bjelovarski okrug bez ičijeg znanja vratila se natrag u jedinicu. Sa svim ovim drugovima iz vojske je teško, jer svi neprestano traže da idu nazad u vojsku. Iz K.K. Skoj-a Koprivnica poslali smo u vojsku drugaricu Miru Jović, a kad budemo mogli popuniti komitete, slati ćemo i druge drugove, kojima je to neophodno potrebno.

Čazmanski O.K. Skoj-a nam je najslabiji i mi smo mišljenja da bi ga trebalo zamijeniti sa mlađim ljudima. Sam sekretar je aljkav i neodgovoran. Od P.K. Skoj-a bilo nam je javljeno da ga pošaljemo u Liku, a da bi dobili drugaricu Veru.⁵ On je u to vrijeme upravo bio otišao na Kongres, tako da to nismo učinili. Iz tog komiteta također je otišla i drugarica Ribica⁶ po odluci P.K. Skoj-a na drugu duž-

³ Dabić

⁴ Zoroja

⁵ Crnobori

⁶ Štefica Sipek

nost. Savo⁷ je suviše tih i povučen i već ne odgovara za omladinski rad. Žuti⁸ ima dosta lošu prošlost. Tako kada su mu drugovi u Sisku stavljali neke zadatke on ih nije hitro izvršiti i puvukao se na rad u Njemačku. Vukašin⁹ je također aljkav i trebalo bi ga poslati malo u vojsku. Za sada imamo u vidu za popunjenje tog komiteta druga Štefa Kulovića koji je iz Siska, a sada je sekretar brigadnog komiteta Skoj-a u Gupčevoj brigadi, i partizan je već 2 godine, te nekoliko puta ranjen. Sada je na kursu među najboljima. On će se vratiti u brigadu, te dok se izdigne drugi drug za zamjenu — Kulovića ćemo povući van. Također bi u komitet (plenum) mogao ući drug Plavi¹⁰ sekretar K.K. Skoj-a Čazma, koji se na kursu pokazao najbolji. Sa ovim komitetom morat ćemo se najviše pozabaviti. Drug iz našeg komiteta koji ide na taj okrug razmotriti će razvitak svih tih drugova, pogledati koga može izdići, tako da bi i taj komitet sredili. Iz plenuma okružnog poslali smo u vojsku druga Divka¹¹ koji je bio sekretar K.K. Skoj-a Čazma, a također i druga Milana Cedermasa koji je bio organizacioni sekretar iz tog komiteta.

Iz varaždinskog O.K. Skoj-a poslali smo u vojsku Vladu Skupnjak. Sada komitet ima 6 članova, a sekretar je sada drug Matek.¹² Drug Božo Roje se je nepravilno odnosio prema članovima komiteta, nije ih izdizao i nije dao komitetu čvrstinu. U izgledu je da uđe u komitet sekretar K.K. Skoj-a Varaždin drug Vlado Kuhar. Drugarici Slavici¹³ iz K.K. Skoj-a Varaždin posvećujemo više pažnje i izdići je. Iz Kalničkog Odreda izvučen je jedan sekretar bataljonskog komiteta Skoj-a, te je poslan u Međimurje. Također se trećeg srednjeg skoj-evskog kursa poslat ćemo u Međimurje jednog Međimurca koji je do sada bio delegat u odredu.

Krapinski komitet smo pojačali sa drugaricom Dragicom¹⁴ i sada će ući Sveta Jerin (Ruža). Druga Rudeka¹⁵ izključit ćemo iz biroa i metnuti u plenum radi njegovih grješaka u odnosima koje on nikako ne popravlja. Isti je bio duže vremena u domobranima, i mi ćemo još bolje razmotriti njegov slučaj te ćemo onda po tome postupiti.

O.K. Skoj-a Bjelovar ima do sada 4 druga. Komitet je dobar, ali je suviše uzak, tako da mogu slabo rukovoditi na čitavom okrugu

⁷ Mandić

⁸ Nikica Podkrajšek

⁹ Karanović

¹⁰ Stevo

¹¹ Ivan Pavlić

¹² Tomo Jurišić

¹³ Kao bilj. 3.

¹⁴ Makar

¹⁵ Stjapan Krog

koji je vrlo velik. U komitetu je dosta slab drug Rade¹⁶ u svojim odnosima prema Partiji, a kada je ranije bio na policiji nešto je bio priznao za sebe. Za sada s njime nismo ništa predvidli, samo moramo pripaziti na njegove odnose prema drugovima. Za izdizanje i popunjenje tog komiteta imamo u vidu neke drugove koji su se pokazali dobri u radu, kao: Savu Obračević iz K.K. Skoj-a Bjelovar, Ljubinko¹⁷ sekretar K.K. Skoj-a Bjelovar, Franjo Pandur, Franjo Sabo i Kosovka Velimir, svi iz K.K. Skoj-a. Mi ćemo gledati njihov razvitak, te ćemo ih tako primati u O.K.

Brigadni komiteti su svi formirani i imaju uslova za razvitak. U

1. moslavačkoj brigadi sekretar je Mirko Fajdiga, u 2. Tino,¹⁸ u brigadi »Braće Radića« Pajo Prodanić, a u Gupčevoj Štef Kulović kojeg će poslije kursa zamijeniti drug Hržina¹⁹ sadašnji sekretar jednog bataljona. O samim odredima nemamo dovoljno pregleda zato, jer nas okružni vrlo slabo izvješćuju o radu u odredima.

Na čitavoj oblasti vrlo slabo rade općinski komiteti. Iako su već na mnogim mjestima formirani, još uvijek oni nisu rukovodioci na svojoj općini. Tek nekoji komiteti pravilno rade i rukovode sa grupama. Same Skoj-evske su grupe vrlo uske, a to naročito u Zagorju. Ranije je bilo da su se skoj-evske grupe postavljale na nekim mjestima, i takve su nam grupe vrlo slabe i nemaju dovoljno čvrstine. Skoj-evske grupe nesmiju biti slučajno formirane kako je to bilo do sada negdje, već upornim radom naših organizacija mi ćemo oduševljivati napredniju omladinu sa daljnjim ciljevima naše Partije. Takav rad do sada nije postojao, pa zato još danas mnogi Skoj-evci neznaju šta oni hoće i zašto se bore kao komunisti. Naše su organizacije vrlo slabe teoretski da bi mogle tako širiti našu skoj-evsku organizaciju. U tom pogledu mi smo već postavili pred sve naše komitete kao jedan od najvažnijih zadataka odgojni rad. Sada grupe uče »Uloga Proleterske Omladine« i »Omladinsku Borbu«, ali to ide vrlo slabo. Iz omladinske borbe ne čitaju se oni važniji članci, već ono što je zanimljivije.

Također se naše organizacije slabo aktivišu na radu. Rijetko gdje skoj-evske grupe rukovode omladinu na razne akcije, rušenja prugu, prekopanju cesta, sprječavanje šverca i t.d. Na bjelovarskom okrugu u severinskoj općini, osjeća se da živi skoj-evska organizacija, jer oni neprestano rukovode omladinu na razne akcije. Pred nas se postavlja kako god teoretski i politički izdići naše organizacije, isto tako i osposobiti da budu pokretači i rukovodioci omladine u

¹⁶ Dragutin Lenard

¹⁷ Vukelić

¹⁸ Lončar

¹⁹ Josip

radu. U vojsci se skoj-evska organizacija ne osjeća dovoljno. U vojnom radu u Gupčevoj brigadi, skoj-evska si je grupa postavila zadatak u roku od 15 dana naučiti rukovati puškomitraljezom 10 boraca, namjesto da su postavili da za taj rok nauče svi borci te jedinice. Otale se vidi sporost i slabo djelovanje skoj-evske organizacije na savlađivanju ratnih vještina. Upravo u ovim prilikama kada je ofenziva mi ćemo moći dobro ocjeniti sve naše drugove rukovodioce koji su se u tom vremenu pokazali čvrsti. I same organizacije na terenu i u vojsci moći ćemo izdizati u općinske, kotarske, a u vojsci u bataljonske komitete — one drugove koji su ostali čvrsti i savjesno vršili svoj rad. U ovom slučaju moći ćemo također da iz naših komiteta izključimo razne kolebljivce.

Naš oblasni komitet Skoj-a broji 5 članova. U komitet je ušao drug Branko Uzelac, koji do sada radio na krapinskom okrugu. Također u plenum ulazi drug Ivica²⁰ sekretar O.K. Skoj-a Zagreb. Još uvijek je naš komitet dosta uzak i mi ćemo morati ga još proširivati. Da bi što brže otklonili sve nedostatke u vojsci i na terenu, mi smo prišli savjetovanjima koja će se održati u najskorije vrijeme.

O.K. Skoj-a Čazma ima savjetovanje 12. III., Bjelovar 12., Varaždin 19, Zagreb 19, Krapina 26. III. Zato se i mi moramo razići da bi održali ova savjetovanja, ali svejedno uvijek će u centru biti po dva druga. Oko 1. IV. poslije održanih savjetovanja mi ćemo održati naš sastanak.

USAOH:

Omladinski pokret, kako smo naveli u prošlom izvještaju, pošao je u širinu, a naročito u nekim okruzima. Najviše se omladina oduševljavala i okupljala oko kulturno-prosvjetnog rada. Mnoge diletantske grupe već su formirane i lijepo one razvijaju svoj rad. U koliko omladina nema dovoljno komada počinje sama pisati skečeve iz života njihovog sela, gdje katkada ismijavaju razne sabotere koji su u odboru, i na taj način raskrinkavaju ih (Frkaševac i Dugo selo). Kod nas seje ranije vrlo slabo radilo sa pionirima, ali neprestanim ukazivanjem na taj nedostatak i ta se organizacija počela razvijati i kretati naprijed. To se je naročito osjetilo na bjelovarskom i čazmanskome okrugu. U Koprivnici i Đurđevcu od sve omladine pioniri su bili najaktivniji i najviše ih se je okupljalo.

Možemo reći da naša omladina nije ni izdaleka aktivizirana na raznim pitanjima koliko je to moguće. U većini se je jednostrano prilazilo omladini, neprestano samo organiziralo zabave, veselice, plesove, a da se nije išlo dalje aktivizirati tu omladinu i na radu.

²⁰ Dragutin Plašč

Šverc je razvijen na čitavoj oblasti, nosi se hrana u Zagreb, Varaždin i Mađarsku. Sa tim švercerima najviše se kreću razni špijuni koji bandi daju podatke o našem radu. Mnoge ceste i pruge stoje neprekopane i neporušene, a da ih omladina nije još onesposobila. Bez daljnjega da ima po koja organizacija koja je po nekim pitanjima zaposlila omladinu. Na kotaru Sisak omladinke su vezle rupčice sa Titovom slikom, sa zvijezdama i sa raznim parolama. Uz Dravu na nekim mjestima omladina je hvatala švercere (čak i jednog odbornika) i predavala ih našoj vlasti. Na Krapini su omladinke nosile na položaj borcima hranu. Omladina općine Severin stalno vrši razne akcije. To su tek pojedini slučajevi, te pred nama stoji da mi svu našu omladinu aktiviramo po tim raznim pitanjima. Sada u proljeće dolazi kao najvažniji zadatak omladine pomoći u radu porodicama naših boraca koji se nalaze na frontu. Mi već sada prilazimo preko naših organizacija kampanji za formiranje radnih četa. Kako je svuda šverc jako razvijen, to će biti suzbijanje iz toga vrlo važan zadatak i posao naše omladine. Na terenu koji je sada okupiran neprijatelj vrši rekviziciju, a čemu se naše organizacije nisu dovoljno oduprle. Uz sve ostale poslove koje je omladina do sada vršila, ovo sada spada među najglavnije.

Pri ovim ofenzivama dosta je omladinskih odbora zakazalo se radom kao na dijelu varaždinskog, bjelovarskog i zagrebačkog okruga. Odbori koji se nalaze na oslobođenom terenu još uvijek djeluju. Nastale promjene kod organizacije Ujedinjenog Saveza mi ćemo prenijeti na organizacije preko okružnih savjetovanja SKOJ-a. Već sada se prilazi biranju tajništva u pojedinim selima i općinama, a poslije skoj-evskog savjetovanja održat ćemo okružne konferencije na kojima ćemo izabrati široke okružne odbore. Na neoslobođenom terenu ćemo formirati tajništva od nekoliko najboljih omladinaca koji će djelovati politički i aktivizirati na radu omladinu svoga sela.

Odnos USAOH-a prema NOO-ima na našoj teritoriji je vrlo neravilan, tako da između USAOH-a i NOO-a nema skoro nikakve saradnje. Prema direktivama koje smo u posljednje vrijeme dobili postupit ćemo, te usmjeriti sav rad omladine u pravcu izgradnje nove države, t.j. povezano sa zadacima koji stoje pred NOO-ima. O pomaganju omladine pri izgradnji zemlje mi ćemo redovito izvještavati. Pripreme za Kongres gotovo su zastale. Potpise koje smo sakupili, kao i pozdrave za II. Kongres — sve smo već odaslali. Broj potpisa neznamo, jer je neke slala drugarica Milka²¹, tako da mi sada nemamo pregleda. Sa Krapine su nam bili poslali popis omladine,

²¹ Kufrin

te smo im mi to poslali nazad. Sa zagrebačkih gimnazija šaljemo Vam pozdrave, ali bez teksta, jer ga oni nisu napisali, vjerovatno bojeći se da bi mogo pasti bandi u ruke.

Kako nam je skrenuta pažnja oživit ćemo rad na predkongresnim pripremama. Sav rad koji stoji pred našom omladinom, povezat ćemo sa pripremama na Kongres. Sada prilazimo održavanju seoskih konferencija omladine (Kongresi), gdje će se diskutirati po svim političkim problemima.

Kako u posljednjim izvještajima od pojedinih okružnih komiteta nismo dobili statistički pregled Ujedinjenog Saveza, a koje smo dobili su vrlo nepotpuni, tako da ni mi sada ne možemo Vama poslati taj pregled.

Još u siječnju mi smo formirali Inicijativni Oblasni odbor USA-OH-a u koga su ušli iz našeg komiteta drug Žukina²² kao predsjednik, Ivica,²³ Branko,²⁴ iz brigade smo povukli drugaricu Dušanku Ramdilović koja je vrlo popularna u srpskim selima Kalnika, sa bjelovarskog okruga povukli smo drugaricu Natu²⁵ iz okružnog komiteta, i Dragicu Pavlek iz Okružnog odbora. Drugarica Dragica Pavlek svršila je srednji skoj-evski kurs i po vlastitoj želji otišla je na kratko vrijeme u vojsku. Tamo je vršila dužnost proćelnika skoj-evske grupe i kako smo čuli u jednoj bitci je poginula. Drugarica Dušanka sada je na srednjem skoj-evskom kursu. Poslije okružnih konferencija mi ćemo prići održavanju oblasnih konferencija.

AGITACIJA I PROPAGANDA:

Usljed neprekidnih upada bande i ofenziva, mi nismo mogli ispuniti plan koji smo predvidli na zadnjem sastanku. Računali smo izdati neke brošure o životu u SSSR-u, te neke skupljene članke iz »Naprijed« koji bi nam poslužili za odgojni rad naših Skoj-evaca. Za omladinske domove smo računali u štampariji izraditi parole. Također smo trebali izdati list za ovu oblast, i mi smo ga bili izgradili, ali nismo imali mogućnost odštampati, a kasnije smo i čuli da ne izdajemo svoga lista. Kako naš rotator nije radio, a štamparija je u Koprivnici pala bandi u ruke, to mi nismo mogli izdati ništa od predviđenog materijala. Jedino što smo nekoliko članaka iz »Borbe« i »Naprijed« koji su nam potrebni za kurs izvukli 100 komada. Sada pri selenju rotator nam se ponovo pokvario, tako da nećemo moći duže vremena raditi s njime.

²² Pavle

²³ Kao bilj. 20.

²⁴ Uzelac

²⁵ Jović

Za sada u svaki okružni komitet postoji po jedan dopisničar. Na Čazmi i Bjelovaru dopisničari nisu bili pod kontrolom okružnog komiteta, i radili su bez njihove pomoći, pa je to bilo nepravilno. U brigadama ćemo na ovim savjetovanjima zadužiti drugove za taj posao.

Prije pada Ludbrega²⁶ održali smo veliki kotarski zbor koji je potpuno zadovoljio. Omladina iz raznih sela davala je pojedine komade i drugima davala podstreke za rad. Po nekim neoslobođenim selima (kotar Ludbreg) piše omladina i sada parole. U Križevcima, pošto se ne mogu pisati duge parole, to se spontano pišu kratice »Z.D.T.« (Živio drug Tito). U gradove Varaždin, Križevci i druge poslani su u velikom broju letci o drugom Kongresu i mali plakatići sa zvijezdom. Za teoretsko izdizanje naših rukovodioca mi održavamo pri našem komitetu srednji skoj-evski kurs. Drugi kurs je završio sa potpunim uspjehom. Mi smo tome kursu posvetili mnogo pažnje. Mi smo održali neke teme, neke drugovi iz oblasnog komiteta K.P.H., a neke predavač. Na kursu je bilo 19 kursista. Sa toga kursa mi smo imali već predavače za niže skoj-evske kurseve. Treći srednji skoj-evski kurs je sada završio, i ovaj je također zadovoljio, a četvrti kurs počinje 10. III. Na trećem je kursu bilo 20 kursista.

Pri svakoj diviziji mi smo organizirali po jedan niži skoj-evski kurs. Oni su u toku, jedan je već završio, a o rezultatu nismo obavješteni.

Svi okružni komiteti održavaju kurseve. Varaždin je održao 3 niža skoj-evska kursa. Bjelovar održava sada prvi, Čazma također održava kurs sa manjim razmacima. Krapina također vodi kurs. Zagreb je imao kurs, ali ga je prekinuo, te ga sada ponovo vodi, jer smo im sa srednjeg skoj-evskog kursa poslali druga za predavača.

Proslava 23. februara nije naročito uspjela, jer je za te dane bila ofenziva na naš teren. Svejedno su se palile vatre na pojedinim mjestima Bilogore, održavali mitinzi i t. d. Sa Krapine, Čazme i Zagreba još nismo dobili podatke kako se sprovela proslava.

Poslije ove reakcije mi ćemo nastojati odmah uspostaviti našu tehniku i prići izdavanju pojedinog materijala, koji nam je neophodno potreban.

Uz drugarski pozdrav

Smrt fašizmu — Sloboda narodu.

Za oblasni komitet SKOJ-a:

Original, strojopis **Ivo Lovinčić** [v. r.]
Sign., AIHRPH, KP-56/112.

²⁶ Ludbreg je u neprijateljske ruke pao 9. veljače 1944. godine, vidi: Dok. br. 92, i Zbornik VII, tom V, knj. 24, dok. br. 49.

1944, ožujak 8.

Izveštaj Štaba Desetoga korpusa NOVJ Odsjeku za vojne vlasti u pozadini Glavnoga štaba NOV i POH o političkom i ekonomskom stanju te o radu vojnopozadinskih vlasti

Štab
X. Korpusa »Zagrebačkog«
NOV i POJ

Broj:
Dne, 8. III. 1944.

Predmet: izvještaj

GLAVNOM ŠTABU NOV i PO HRVATSKE
(ZA II. Odjel)

ODSJEK ZA VOJNE VLASTI U POZADINI

I. Političko stanje-aktivnost neprijatelja i peta kolona

Moslavina

U prijašnjim izvještajima o političkom stanju na teritoriju komande Moslavačkog Područja naglašavano je kako je to stanje dosta loše, a nije se do sada mnogo popravilo. Kod srpskog, a napose kod hrvatskog dijela pučanstva, osjeća se rad reakcije, pogotovo one oko izdajničkog dijela vodstva bivše H.S.S. Čak i u mjesnim N.O.O.-ima nalazi se ljudi koji su se uvukli u te odbore sa namjerom da mogu sabotirati i kočiti rad. Takovi elementi se nedovoljno pred narodom raskrinkavaju i tako politički onemoguće. Iz pojedinih sela, osobito iz onih koja su bliže neprijateljskim uporištima, su pojedinci, koji su prije bili ustaše, pobjegli k neprijatelju i prijavili se u neprijateljsku vojsku. Mnogi od tih su se predomislili i vratili se natrag svojim kućama. Isti se drže pod istragom i paskom. Uspjelo je ući u trag jednoj četničkoj organizaciji. Istraga je u toku.

U selima u kojima žive Mađžari osjeća se rad njihove organizacije »Mađžarske kulturne zajednice«. Istoj organizaciji je rad dozvoljen, dok ona brani svojim članovima suradnju i pristupanje u

N.O.P. Njihova organizovanost osjeća se po tome što u svim selima daju jednake izjave i imaju ista stanovišta. Mjesni N.O.O.-i bili su zabranili tim manjinama svako kretanje, pa se je zbog toga kod njih pojavilo nezadovoljstvo.

Kalnik

Političko stanje na teritoriju Kalničkog područja bilo je dosta dobro do neprijateljske ofanzive. Hrvati su više i masovnije prilazili Narodno-oslobodilačkom Pokretu i njihovi sinovi su se javljali u N.O.V. Rad reakcionarnog dijela vodstva bivše H.S.S. osjećao se je. Nastavilo se je borbom protiv takovih elemenata i raskrinkavanjem pojedinaca iz tog reakcionarnog vodstva.

Srbski dio stanovništva surađivao je u N.O.P.-u i podnosio glavne terete borbe sve do prošle ofanzive.¹ Tom ofanzivom neprijatelj je nad Srbima iskalio svoj bijes ubijajući na najzvjerskiji način nevine ljude, žene i djecu i pljačkanjem i paljenjem narodne imovine. Neprijatelj je svojom ofanzivom uspio djelomično i kod Hrvata i kod Srba pokolebati vjeru u snagu naše vojske. Neprijatelj se služio taktikom izazvanja što većeg jaza i mržnje između Srba i Hrvata proturavajući glasove kako će se ustaše složiti sa hrvatskim partizanima i zajedno uništiti Srbe. Palio je u glavnom srpske kuće, ubijao Srbe i vikao Srbima: »Vama ovdje nema mjesta, selite se u Srbiju, ovo je Hrvatska i td.« Kad su ustaški krvnici napustili srpska sela, ostavivši iza sebe desetke poklanih staraca, žena i djece, spalili kuće, opljačkali imovinu i slično, narod koji se vraćao na svoja popaljena ognjišta bio je očajan. Jedna žena kraj čije kuće su dvije tri hrvatske kuće, vikala je: »Ako neće ustaše da spale kuće ovih ovdje, (mislila je Hrvate) ja ću ih sama potpaliti.«

Neprijatelj je pohvatao velik broj članova N.O.O.-a. Mnogi od njih nisu htjeli da bježe. Oni koji su ostali na oslobođenom teritoriju od straha neće da rade. Neki su se stavili u službu neprijatelja. Jedan ustaški oficir u Ludbregu rekao je jednom našem odborniku: »Ti si do sada služio partizanima, a od sada ćeš služiti nama.« Pohvatane odbornike kao ni partizane neprijatelj nije streljao, već je neke od njih puštao kući. U gradovima Koprivnici i Ludbregu, kao i najbližoj okolini, ustaše su izdali proglase u kojima pozivaju partizane da predaju oružje i da će biti pušteni svojim kućama. Neki od partizana, koji su se baš u to vrijeme nalazili na dopustu kod svojih kuća, u selima u najbližoj okolini Koprivnice, odnijeli su oružje u Koprivnicu, predali ga ustašama i vratili se svojim kućama. Tako je neprijatelj postupao prvih dana svog ulaska u spomenute gradove.

¹ O toj ofenzivi opširnije vidi: Dok br. 84, 85, 91, 92, 106, 107, 126, 120, 121 i 148.

Danas neprijatelj primjenjuje oštre mjere. Objavio je mobilizaciju u ustašku vojsku i naglasio, da za Hrvate, koji su sposobni za vojsku imaju samo tri izlaza: javiti se u ustašku vojsku, prisilan rad u Njemačkoj ili streljanje. Po dolasku neprijatelja u Koprivnicu cijene živežnim namirnicima su naglo porasle. Prema najnovijim izvještajima neprijatelj ubire porez u Koprivnici preko svoje upravne vlasti, koju je odmah uspostavio. Po dolasku u Koprivnicu neprijatelj je prvih dana streljao oko 10 ljudi.

Ustaški nastrojene elemente i bivše ustaše iz Koprivnice i iz okolice (Hlebine, Peteranec, Drnje i dr.) neprijatelj je naoružao i ostavio ih kao posade sa zadatkom da pružaju otpor našoj vojsci i da, kako oni to kažu »spriječe dolazak partizana i brane od partizana svoja sela«. Utvrdili su se u većim zidanim zgradama (školi, crkvi i dr.) i krvavo se brane. Isti govore: »Mi ćemo braniti svoje selo, mi nijesmo ustaše, ni domobrani, ni bijela garda. Mi smo narodna obrana.« Neprijatelj iz Koprivnice poslao im je grupu ustaških bandita, koje im pomažu kod organizacije otpora i odbrane.

Usljed sve veće aktivnosti u posljednje vrijeme, kako na vojničkom tako i na-političkom polju (raznim lećima o amnestiji i si.) neprijatelju je uspjelo da mobilizira u većoj mjeri vojne obveznike za svoju vojsku i za rad u Njemačkoj.

U momentima prodora neprijatelja na oslobođeni teritorij Kalnika, ustaški krvnici su poubijali i poklali 74 ljudi, žena i djece, većinom staraca i starica od 60 do 80 godina, spalili su preko 60 kuća, 224 gospodarske zgrade, poubijali ili otjerali oko 700 komada ko-
nja, goveda i svinja i 340 komada peradi.

Na sektoru Kalnika nije nam još do sada uspjelo uvjeriti srpski narod da za sva zločinstva i zvjerstva, koja prave ustaški i švapski razbojnici nije kriv hrvatski narod. Pojedini svjesniji srpski elementi uviđaju da ustaše kolju i srpski i hrvatski narod, pljačkaju i jedne i druge, pale i srpske i hrvatske domove i čine jednake zulumе i zvjerstva nad jednim i drugim narodom. Imade primjera iz prošle neprijateljske ofenzive da su ustaški koljači poklali cijele hrvatske familije, pokraj mnogih srpskih.

Imade partizana Srba, (na pr. u V. Pogancu) koji su narodni borci od prvih dana rata, a sada su kod svojih kuća. Bili su bolesni i nakon kratkog liječenja i oporavka su ozdravili, ali im se više neda ići u vojsku i govore, kako su se oni dosta borili i da je sada red da se bore Hrvati. Kad koji Srbin ide u vojsku često im njihove majke na odlasku govore: »Pazi sinko da ne postaneš kakav šarža (oficir ili podoficir).« Četnički nastrojeni elementi srpskog naroda govore: »Mi Srbi, nećemo imati nikakova prava, jer nas je malo, Hrvati će ugrabiti svu vlast i si.« Dalje govore da će na koncu rata odlučivati

Englezi i Amerikanci, a ne Rusi niti mi. Nas neće pitati. Kako će reći Englezi i Amerikanci, tako će i biti. Hrvati dolaze odmah na više položaje, a naši sinovi ginu, dok Podravci neće da idu u vojsku, itd. Imade i takovih koji otvoreno izjavljuju da bi najradije da se vrati kralj Petar i jugoslavenska vlada. Ovakove i slične burgije šire četnički nastrojeni elementi, koji su nama u glavnom poznati. Našim političkim radom nije nam do sada uspjelo dovoljno popularizirati »Srpski klub« i objasniti istorijski značaj odluka II. Zasedanja AV-NOJ-a. Isto tako nije nam do sada uspjelo dovoljno prikazati važnost Čerčilovog govora o Jugoslaviji, njegov stav prema N.O.P. i drugu Titu i njegov odnos prema izdajničkoj jugoslavenskoj vladi i kralju Petru, kao i ostale najnovije političke momente, koji jasno pokazuju kakav ugled i značaj uživa naša N.O.V. u očima čitavoga svijeta.

Bjelovarsko Područje

Političko stanje u tom području odražavalo se u znaku dosta velikih simpatija, koje narod gaji prema N.O.V. i N.O.P. Za mobilizaciju, koja je provedena na teritoriju tog područja, nijesu bile izvršene dovoljne političke pripreme, a pored toga mobilizaciji se je pristupilo nepravilnim načinom, upućivanjem poziva, premda uslovi za to nisu bili dozreli. Tako se je desilo da se je na tisuće poslanih poziva javilo svega oko 100 boraca. Ostali, nagovarani od naših neprijatelja i petokolonaša i od straha pred posljedicama, pobjegli su od svojih kuća i sakrivali se po okolnim selima i vinogradima. Išlo se tako daleko da se je hapsilo obitelji od onih boraca, koji se nisu na poziv prijavili. Poslije kad im je s naše strane zagarantirano da im se neće ništa dogoditi, ako se vrate svojim kućama, svi su se uglavnom povratili. U međuvremenu neprijatelj je prodro u Koprivnicu i uspio da naoruža neka okolna sela. U Novom Virju neprijateljski elementi izvjesili su ustašku zastavu i našu partizansku stražu, koja se tamo nalazila, pozvali na predaju, dok su između Novigrada i Đurđevca presjekli našu telefonsku liniju.

Građani Ludbrega i Koprivnice, osim malih izuzetaka nijesu s oduševljenjem dočekali neprijateljsku vojsku. Iz Koprivnice dobrovoljno se je evakuiralo oko 60 porodica, a mnogo je ljudi pobjeglo na oslobođeni teritorij iz okolnih sela.

II. Ekonomsko stanje

Na teritoriju Moslavačkog područja ne osjeća se nigdje oskudica na živežnim namirnicama. Osjeća se nestašica soli, odjeće i obu-

će, uslijed čega se događaju pojedinačni prekršaji zabrane odlaska u neprijateljska uporišta zbog nabavke nekih potreština. Oskudica soli osjeća se podjednako, kako na teritoriju Moslavačkog, tako i na teritoriju Kalničkog i Bjelovarskog Područja. Krijumčarenje živežnih namirnica u neprijateljska uporišta uspjelo je do sada uvelikoj mjeri suzbiti. Na teritoriju moslavačkog, bjelovarskog i kalničkog područja gotovo svi mlinovi rade pod kontrolom Okružnih N.O.O.-a i stalno se ubire ušur, od kojega 50% ide u korist Narodno-oslobodilačke Vojske. Najveći prihodi od ušura dobivaju se od mlinova na teritoriju Bjelovarskog područja. Na sektoru Kalničkog područja osjeća se izvjesna iscrpljenost u živežnim potrebštinama i to zbog neprijateljske pljačke i paleža, a i uslijed dugog boravka jedinica N.O.V. na ovom uskom sektoru. Zalihe stoke na sektoru Kalnika isto tako su prilično iscrpljene, kao i stočna hrana, što se osobito osjeća poslije prošle neprijateljske ofanzive, gdje je odvedeno mnogo stoke i spaljeno mnogo krme.

III. Rad komandi područja po odsjecima i sekcijama

1. Zdravstveni odsjeci

U Moslavini je stanje zdravstva u posljednje vrijeme prilično dobro. Poboljšao se rad bolničkog osoblja i njihov odnos prema bolesnicima i ranjenicima. Izgrađene su zemunice za smještaj ranjenika u slučaju ofenzive, kao i zemunice za spremanje živežnih namirnica. Ranjeni i bolesni drugovi po dolasku u bolnicu dobivaju čisto rublje, čim se najbolje sprečava ušljivost. Higijensko stanje je dosta dobro i osiguranje bolnice je dovoljno.

Na sektoru Kalnika osjeća se nedostatak zavojnog materijala. Do prošle ofanzive stanje u bolnicama i ambulantama bilo je dobro. Svaki bolesnik imao je svoj krevet i bile su mu pružene sve udobnosti prema našim mogućnostima. Uslijed neprijateljske ofenzive stanje se pogoršalo.

Zdravstvena služba u komandi Bjelovarskog područja nije još razgranjena i nalazi se u stadiu organizacije.

2. Vojno-sudski isljednici

Rad Vojno-sudskih isljednika komande Kalničkog i Moslavačkog područja odvija se u znaku stalnih poteškoća i preopterećenosti poslom. Broj zatvorenika, čiju krivicu treba isleđivati kreće se u obim područjima od 60-80 lica. Najveće poteškoće su u tome što sumnjive osobe hapse razni organi kao P.O.C.-i, R.O.C.-i i dr. i šalju

ih vojno-sudskim isljednicima pri komandama područja često puta bez ikakvih podataka.

Isti je slučaj kod vojnih isljednika komande Bjelovarskog područja i komandi mjesta.

Uprkos toga, što su vojnosudskim isljednicima kao i svim vojnim sudovima komandi područja date detaljne upute za rad, i zabranjeno im je izvršiti bilo koju smrtnu osudu bez odobrenja višeg vojnog suda kod Štaba X. Korpusa, ipak je komanda mjesta Koprivnica i komanda Bjelovarskog područja u času neprijateljskog prodora u Koprivnicu poubijala preko 20 ljudi bez našeg znanja i odobrenja, motivirajući to time, da je to bilo nužno zbog ofanzive neprijatelja.

Vojno-sudski isljednici komandi mjesta i komandi područja kao i vojni sudovi komandi područja nalaze često puta u teškom položaju neznajući pravilno ocijeniti karakter krivice pojedinih lica. Često puta izriču teške kazne nad licima koja to ne zaslužuju i čija likvidacija našem pokretu nanosi samo štetu, a ne korist dok istovremeno oni pravi organizatori zločina nad našim narodom nepopravljivi narodni neprijatelji slobodno šeću i nisu predvedeni pred narodni sud, ili im taj sud preblago sudi. Slučaj doglavnika Betlehema i bivšeg velikog župana i stožernika Stjepana Urojića, koji su do nedavno mirno i nesmetano živjeli na našem oslobođenom teritoriju i potajno vršili svoj protunarodni posao najbolje pokazuje, kako organi naše narodne vlasti još uvijek neznaju ocijeniti zločine raznih ustaških funkcionera i odjeliti ih od onih sitnih prestupaka koje čine razni brbljavci i politički nesvjesni ljudi.

3. Sekcija pošta, telegrafa i telefona

Rad tih sekcija svakim danom se poboljšava. Veze funkcioniraju mnogo bolje nego ranije. Telefonske veze postoje između svih važnijih ustanova na teritoriju komandi područja. Rad na poštama ne funkcionira baš najbolje zbog toga što se na poštama nalaze takovi drugovi, koji ne shvaćaju dovoljno ozbiljno svoj posao i njegovu važnost i ne pristupaju radu sa dovoljno osjećaja odgovornosti. Komanda Kalničkog i Moslavačkog područja ima svoje čete za vezu, a Komanda Bjelovarskog područja imade vod za vezu. To osoblje je slabo obučeno i obučeno.

4. Rad komandi mjesta

Ulaskom neprijatelja u Koprivnicu i Ludbreg komande mjesta su se povukle izvan tih gradova i sada djeluju kao vojne komande. Na najvišem vojničkom nivou stoji vojna komanda Kutina. Borci te

komande uspjeli su da odbiju četiri uzastopna neprijateljska pokušaja prodora na oslobođeni teritorij. Neprijatelj je bio prisiljen da se vrati natrag u uporište i pretrpio je gubitke u mrtvima i ranjenima. Komande mjesta imaju formirane sve odsjeke i sekcije, a isto tako organizirane su intendature i ekonomije. Njihovi vojno-sudski islednici u mnogome pomažu u radu vojnosudskim islednicima komande područja. Dne, 26. II. o.g. neprijateljski avioni su u nekoliko navrata teško bombardovali Dubravu, pa je tom prilikom poginulo desetak partizana iz komande mjesta Dubrava. Koliko nam je do sada poznato, prigodom tog bombardovanja neprijatelj nam je nanio gubitke od 40 mrtvih i mnogo ranjenih i to partizana i civilnog pučanstva. Komande mjesta imaju svoje partizanske straže, koje kontrolišu određeni sektor, hvataju sumnjiva lica, sprečavaju šverc, vrše izviđanja neprijateljskih uporišta i dr. U središtima nekih komandi mjesta organizovane su razne radionice, koje izrađuju obuću, odjeću i popravljaju oružje za borce N.O.V.

5. Rad partizanskih straža

Partizanske straže ne ispunjavaju sve one zadatke koji su pred njih postavljeni. Često griješe kod uredovanja i u odnosu prema narodu. Borbenost im nije na visini, a isto tako ni politička svijest, što se najbolje vidjelo prigodom posljednje neprijateljske ofenzive na sektoru Kalničkog područja. Partizanske straže sastoje se od fizički slabih ljudi, boležljivih, pored toga slabo naoružanih, odjevenih i obučenih. U Kalničkom području izvršene su sve pripreme za održavanje kursa za partizanske straže.

6. Djelotvornost masovnih organizacija

Na teritoriju Moslavačkog područja rad masovnih organizacija, kao AFŽ-a, USAOH-a i drugih nije toliko aktivan koliko bi mogao biti. Organizacije AFŽ-a nisu u stanju da organiziraju snabdjevanje bolnice, dovoljnom količinom mlijeka i si. Isto tako priredbe USAOH-a vrlo su rijetke, a pomoć njihova članovima obitelji naših boraca također je minimalna. To je naročito došlo do izražaja prošle jeseni, kada je bilo potrebno obaviti nužne jesenjske poslove.

7. Djelatnost N.O.O.-a i N.O.F.-a

Rad N.O.O.-a nije zadovoljavajuća. Ne poklanja se dovoljno pažnje pitanju mobilizacije novih boraca u N.O.V. Često puta mjesni N.O.O.-i podnose molbe za otpust pojedinih boraca iz redova N.O.V. Osjeća se labavost u njihovu radu, tim više, jer su se mjesti-

mično u njih uvukli petokolonaški elementi u svrhu sabotaže i kočenje uspješnog rada.

8. Političko-prosvjetni rad među narodima i partizanskim stražama.

Na terenu Moslavačkog i Kalničkog područja dosta je intenzivan političko-prosvjetni rad u narodu. Po selima se održavaju mitinzi. U nekim selima postoje domovi kulture, u kojima se nedjeljom i blagdanima čita i diskutira o raznim problemima. Osnovne škole po selima, gdje god je to moguće otvorene su i rade. Oko suzbijanja nepismenosti nijesu se do sada preduzimale dovoljne mjere.

Političko-prosvjetni rad po partizanskim stražama nije dovoljan. Slabo se pišu zidne novine, a džepne skoro nikako. Ne održavaju se redovito političko-prosvjetni časovi. Glavna krivnja leži u tome što nema dovoljno ljudi, pa su pojedinci skoro stalno na dužnosti. To je zbog toga što su sektori na kojima djeluju partizanske straže prostrani. U komandi mjesta Dubrava političko-prosvjetni rad donekle zadovoljava.

VOJNO-SUDSKI ODSJEK

Rad tog odsjeka započeo je tim da se dadu upute o organizaciji vojnog sudstva i upute za samo sudovanje u operativnim jedinicama X. Korpusa. Izrađene su detaljne upute o načinu organizacije vojnih sudova brigada i partizanskih odreda pod zapovjedništvom i kontrolom Štaba X. Korpusa, koje su dostavljene svim divizijama, brigadama i partizanskim odredima X. Korpusa »Zagrebačkog« NOV i POJ.

Zatim su izvršene stanovite promjene kod vojno sudskih istražitelja pojedinih komandi mjesta, da bi se na taj način poboljšao rad tih istražitelja.

Izvršen je pregled rada vojno sudskih istražitelja komandi Moslavačkog i Kalničkog područja i Komandi mjesta tih područja. Dane su upute za organizaciju i rad vojno sudskih istražitelja kao novoformirane komande Bjelovarskog područja. Vojno sudskim istražiteljima dane su općenite upute o radu i načinu vođenja istraga prigodom rješavanja konkretnih slučajeva.

U tom razdoblju formiran je viši vojni sud X. Korpusa »Zagrebačkog« NOV i POJ, koji ima zadatak da preispituje presude donešene po pojedinim vojnim sudovima vojnih jedinica ili vojno pozadinskih vlasti, te da iste potvrđuje, odnosno preinačuje.

*

Velika smetnja ispravnom radu vojno sudskog istražitelja, odnosno vojnih sudova je činjenica da isti dobivaju samo općenite i nedokumentirane podatke o sumnjivim licima, te što civilne, vojno-operativne i vojno pozadinske vlasti samostalno vrše hapšenja pojedinih lica ili čak i skupina bez prethodnog ispitivanja pravog razloga krivice. Da bi se to sprečilo dane su već prije upute, kako se imaju sastavljati prijave, odnosno vršiti hapšenja, da bi se u istrazi raspolagalo sa provjerenim podacima i izbjeglo bezrazložno hapšenje. Kako se toga većina ustanova nije držala, uspostavilo je ovaj odsjek suradnju sa P.O.C.-om za gornju Hrvatsku, te su vojno sudskim istražiteljima date direktive, da se za prikupljanje podataka po sumnjivim licima, obraćaju na nadležne R.O.C.-ove kako bi se na taj način svi slučajevi mogli što brže, detaljnije i pravilnije riješiti. U tom pravcu opaža se stanovito poboljšanje, jer sada vojno sudski istražitelji dobivaju provjerene podatke o sumnjivim ili pritvorenim licima i mnogo brže, čim je omogućena veća ekspeditivnost u radu i donošenje ispravnih presuda, odnosno odluka.

Isto tako uspostavljen je bliži kontakt i suradnja između političkih foruma i organizacija i vojno sudskih istražitelja vojno partizanskih jedinica, i to tako, da se kod rješavanja predmeta izričito političke (petokolonaške, saboterske i slično) prirode o tom objašnjavaju politički forumi i traži njihovo mišljenje o sumnjivim, odnosno pritvorenim licima i konačnom rješenju, obzirom na političko stanje dotičnog kraja i politički efekat, koji će presuda izazvati u tom kraju. Na taj način postizava se to, da će presuda vojnih sudova biti u skladu sa političkom situacijom, čim će se podići povjerenje u vojno sudstvo i koristiti narodno-oslobodilačkom pokretu.

Po pozadinskim vojnim sudovima na području X. Korpusa »Zagrebačkog« te po višem vojnom sudu X. Korpusa kao prvostepenom sudu, osuđeno je u toku mjeseca siječnja 1944.:

na smrt streljanjem	71	lice
upućeno na prisilan rad	66	”
mobilizirano	38	”
imovinski kažnjeno	21	”
obustavljeno postupaka	55	”
ostalo neriješeno	50	”
Ukupno	311	”

Od toga broja otpada na **Bjelovarsko područje**

streljano	8	lica
obustavljeno postupaka	10	”
ostalo neriješeno	<u>22</u>	”
Ukupno	40	”

Napominje se, da je vojno sudski istražitelj Bjelovarskog područja započeo sa radom 15. I. 1944.

Na Moslavačko područje

streljano	9 lica
upućeno na prisilan rad	36 ”
imovinski kažnjeno	19 ”
mobilizirano	15 ”
obustavljeno	27 ”
ostalo neriješeno	15 ”
Ukupno	121

Na Kalničko područje

streljano	42lica
prisilan rad	30 ”
imovinski kažnjeno	2 ”
mobilizirano	17 ”
obustavljeno	18 ”
ostalo neriješeno	13 ”
Ukupno	122 ”

Velik broj streljanih lica u Kalničkom Području, posljedica je naglog pokreta iz Poganca, nakon upada ustaša u Ivanec, njegovog paljenja 7. I. 1944., kojom prilikom je streljano 29 lica, optuženih radi petokolonaštva, špijunaže i sličnog.

Sam vojno sudski odsjek Štaba X. Korpusa »Zagrebačkog« NOV i POJ pored organizacije rada i kontrole rada vojnih sudova vrši istrage u važnijim slučajevima špijunaže, kad je posredi organizovana špijunaža protiv NOV i daje direktive za rad u slučajevima organizirane petokolonaške djelatnosti, koje rješavaju vojno sudski istražitelji komandi područja. U tom odsjeku

streljano je	12 lica
mobilizirano	6 lica
Ukupno	18 lica

Tabelarni pregled sudskih postupaka vođenih kod pojedinih vojno sudskih istražitelja Komande područja i skupnih predmeta svih postupaka vođenih kod vojno pozadinskih vlasti na području X. Korpusa po vrstama delikata i broju kažnjenih dajemo u posebnom prilogu.

Izvještaj o radu vojno operativnih jedinica, nisu dostavljeni ovom odsjeku, uslijed pokreta, koji su nastali početkom mjeseca, pa radi toga ne možemo dati pregled rada vojnih sudova kod vojno

operativnih jedinica. Na njihov rad osvrnuti ćemo se u izvještaju za slijedeći mjesec.

Pregledom poslovanja pojedinih vojno sudskih istražitelja ustanovljeno je, da su glavni delikti koji dolaze u raspravu, petokolonaštvo, koje dolazi u obzir na oslobođenom teritoriju i odlaženje u neprijateljska uporišta u selima u blizini uporišta, sa sumnjom da se radi o špijunaži protiv NOV. Petokolonaštvo je česta pojava u Podravini, naročito kotarevima Ludbreg i Koprivnica, gdje se pojavljuju masovne i organizovane pojave istoga. Osjeća se veći priliv špijuna ubačenih u redove Narodno-oslobodilačke Vojske, a naročito na Moslavačkom Području, odakle se ti špijuni prebacuju na teritoriju Kalničkog Područja, odnosno u borbene jedinice X. Korpusa »Zagrebačkog« NOV i POJ. Slučajevi pljačke u ime NOV, su u opadanju, a isto tako i slučajevi sabotaze.

Pregledom poslovanja pojedinih vojno-sudskih istražitelja i uvidom u raspravne spiskove koji su dostavljeni na uvid višem sudu, primjećeno je da se različito kvalifikuju ista djela i da se na iste prestupe odnosno zločine primjenjuju različite kazne. To je posljedica toga, što se do sada rad vojno sudskih istražitelja nije rukovodio sa jednog centra, koji bi regulirao to pitanje. Da bi se to u buduću sprečilo potrebno je da se dadu uputstva o načinu kažnjavanja pojedinih kažnjivih čina i jednoobraznoj kvalifikaciji tih djela, da bi se na taj način podjednako postupalo na cijeloj teritoriji X. Korpusa, a suradnjom vojno sudskih odsjeka ostalih štabova Korpusa i na čitavom oslobođenom teritoriju.

Primjećeno je da patrole vojno operativnih jedinica i vojno pozadinskih vlasti prilikom hapšenja na terenu, htijući provesti predistragu upotrebljavaju silu protiv sumničenih, koje zatim sa vidljivim ozljedama prepraćaju vojno sudskim istražiteljima nadležnih vojno pozadinskih vlasti na nadležni postupak. Taj postupak je skroz neispravan i politički štetan, te ćemo ponovno upozoriti sve zainteresirane na način vršenja hapšenja i ispitivanja pojedinih lica, odnosno sastavljanja prijava protiv sumnjivih lica, na temelju, kojih će protiv istih biti proveden postupak.

Osjeća se pomanjkanje svjesnih i politički izgrađenih vojno sudskih istražitelja kod svih komandi područja i komandi mjesta. Da bi se otklonila ta zapreka ispravnom i efikasnom vršenju vojno sudske službe, nameće se hitna potreba, da se obrazuje kadar sposobnih, iskusnih i politički svjesnih, vojno sudskih istraživanja. Mišljenja smo, da bi se moglo to postići na taj način, da se iz borbenih jedinica izvuku stariji, u borbi prokušani i politički izgrađeni drugovi (po mogućnosti za pokrete onesposobljeni politkomesari) sa kojima bi se održao kratki kurs o vršenju organizacije i zadacima

vojnog sudstva, a zatim bi se uputili na rad. To, zatim uvođenje ispravnog podnašanja prijave vojno sudskim istražiteljima i načinu vršenja samog hapšenja, te gore navedeno jednoobrazno kvalifikovanje i kažnjavanje pojedinih kažnjivih čina, biti će glavni zadaci za budući rad ovoga odsjeka.

Do sada nisu niti sudovi vojno pozadinskih vlasti niti operativnih jedinica dostavljali presude o izrečenim kaznama na potvrdu višem sudu prije samog izvršenja te presude, jer viši sud nije bio formiran, a čekanje na to da stigne potvrda od višeg suda Glavnog Štaba, nije bilo moguće. To je pitanje sada uređeno tako da vojni sudovi Kalničkog, Bjelovarskog i Moslavačkog područja, kao i sudovi svih vojnih jedinica, moraju svaku smrtnu presudu prije njezinog izvršenja dostaviti na potvrdu višem vojnom sudu X. Korpusa, jer to sadašnje komunikacije dozvoljavaju bez štete po ekspeditivnost tih istražitelja, odnosno sudova. Svim operativnim jedinicama te vojno sudskom istražitelju komande Moslavačkog područja naređeno je, da imadu dostavljati na odobrenje višem vojnom sudu X. Korpusa sve smrtnu presude nad pripadnicima N.O.V., dok smrtnu osudu prije odobrenja višeg vojnog suda kod Štaba X. Korpusa mogu izvršiti samo u izuzetnim slučajevima kad su posve sigurni da za dotični zločin neko lice nedvoumno zaslužuje smrtnu kaznu i kad je zbog bilo kojih razloga potrebno da se ista osuda izvrši prije nego što dođe do odobrenja višeg vojnog suda, a tehnički nemoguće u kraćem vremenu dobiti potvrdu dotične presude po višem vojnom sudu. Kako se međutim desilo vojnom sudu Bjelovarskog područja da izvrši veći broj smrtnih kazna bez znanja i odobrenja višeg vojnog suda smatrajući izuzetnim slučajevima neprijateljsku ofanzivu, te je svim vojnim sudovima i vojno sudskim islednicima izdano naređenje da ne smiju niti jednu smrtnu osudu izvršiti bez odobrenja dotične smrtnu presude po višem vojnom sudu.

U pitanju poboljšanja higijenskih i prehrambenih prilika u zatvorima izvještavamo, da je to pitanje u Kalničkom području bilo u toku mjeseca siječnja potpuno zadovoljavajuće, te su pojedini kažnjenici prema težini optužbe bili odjeljivani, kako ne bi lakši delikventi dolazili u doticaj s težima, odnosno kako bi se mogli razdvajati, koliko je to, obzirom na prilike, pod kojima se radi moguće, pritvorenici optuženi radi istih djela. U Moslavačkom području nije zadovoljavalo niti higijensko stanje zatvora, niti odjeljivanje težih delikvenata od lakših, pa su data naređenja da se to stanje popravi, a o rezultatu ćemo izvijestiti u slijedećem izvještaju.

SANITETSKI ODSJEK

Formiranje X. Korpusa obrazovan je sanitetski odsjek sa zadatkom da rukovodi sa vojnim sanitetom operativnih jedinica kao i sa vojno-pozadinskim sanitetom.

Sanitet operativnih jedinica formiran je tako kako je to predviđeno našom sanitetskom uredbom. Referenti svih naših operativnih jedinica jesu stručna lica to jest liječnici ili medicinari. Svaka naša divizija ima svog kirurga. Sanitet naših operativnih jedinica još uvijek ne dobiva potrebnu pomoć od vojnih rukovodioca koji još uvijek ne shvaćaju važnost saniteta u vojsci. U praksi sanitet naše jedinice smatraju kao balast kojega bi se htjeli riješiti. Velika pžrtvovnost pojedinih sanitetskih rukovodioca nije primljena onako, kako to zaslužuje. U drugim slučajevima nesnalaženje pojedinih rukovodioca nespretnih odnosa prema okolini ali još uvijek dobra namjera dovodi češće i do težih nesporazuma između njih i vojno političkih rukovodioca. Na položaju premalo se posvećuje pažnje sa strane mnogih komandanata smještaju previjališta. Nabrzinu se odredi mjesto previjališta koje obično ostaje bez osiguranja, a isto tako i bez veze sa komandujućim štabovima. Da ovakovo stanje ima štetnih posljedica našoj borbi nije potrebno mnogo dokazivati. Potrebno je revidiranje i hitno poboljšanje, odnosa vojnih i političkih rukovodioca prema našem sanitetu.

Pozadinski sanitet

Komanda Kalničkog područja to jest njezin zdravstveni odsjek rukovodi se vojno partizanskom bolnicom. Njen zdravstveni referent sa ostala 4 liječnika, rade 3 odjela, čije je cjelokupno stanje na današnji dan 127 ranjenih i bolesnih, od toga broja 80 drugova jest ranjeno, a 37 bolesnih, broj nepokretnih jest 26, brojno stanje osoblja jest 89. Ova se bolnica ishranjuje za sada bez naročitih smetnja. U ishrani se ne pridržava određene tabele budući da imamo dovoljno rezervne hrane. Za sadašnje potrebe imamo i lijekova kao i ostalog sanitetskog materijala. Ove posljednje rezerve su dosta male. Politički i stručni život u ovoj bolnici unatoč svih poteškoća u vezi sa zaansom ofenzivom nastavlja se i razvija povoljno. Sama Komanda područja pokazuje dosta dobre volje da pomogne svom sanitetskom odsjeku oko izdržavanja i života bolnice.

Komanda Moslavačkog područja

Njen zdravstveni odsjek također rukovodi sa vojno partizanskom bolnicom. Na radu u toj bolnici osim zdravstvenog referenta

radi i 5 liječnika. Brojno stanje ove bolnice jeste 182 ranjena i bolesna druga od toga je 130 ranjenih, a 52 bolesna. Broj nepokretnih u toj bolnici jest 61. Brojno stanje osoblja je 94. Zbog situacije na Kalniku probacili smo u ovu bolnicu 45 ranjenih drugova iz Kalničkog područja.

Komanda Bjelovarskog Područja

I ova Komanda ima svog zdravstvenog referenta i to liječnika. Na ovome terenu imali smo rekonvalescentno odjeljenje, odjeljenje sa nešto ranjenih u ovoj posljednjoj ofenzivi. Zbog situacije na ovom terenu premjestili smo sve ranjene u Moslavinu.

Na čitavom teritoriju našeg Korpusa nema za sada nikakove opasnije zaraze.

TEHNIČKI ODSJEK

U mehaničarskim radionicama Komande Moslavačkog i Kalničkog i Bjelovarskog područja izrađeni su:

nova izvlakača.....	42
udarne igle.....	2
izbacivača za puške.....	5
nišana za puške.....	6
dijela za puškomitraljeze i teške mitraljeze.....	42
postolje za teški mitraljez.....	1
novih djelova za top 47 mm.....	9
raznih drugih djelova	167
dok je u istom razdoblju popravljeno:	
topa 47 mm.....	2
teški bacač.....	1
laki bacač	1
teški mitraljez.....	4
puško mitraljez.....	21
pušaka.....	190
lovačkih pušaka.....	6
parabela.....	1
pištolja.....	20
pisaćih strojeva.....	17
šivaći stroj.....	1
agregat motor.....	1
željezničkih vagona.....	17
dezinfekcioni aparat.....	1
dezinfektora.....	2

/

raznih drugih djelova i predmeta 68 kao peći, štednjaka, noževa, vratašaca za rešetke, klamfe, baglame, piuka, lopata, stolarski okovi i dr.

Rad mehaničara Kalničkog i Moslavačkog područja potpuno zadovoljava i zaslužuje pohvalu, dok rad mehaničarske sekcije komande Bjelovarskog Područja zaostaje i nije na visini. Poteškoće su u radu svim mehaničarskim radionicama pomanjkanje kisika, kojeg je u Moslavini do nedavno bilo u manjoj količini. Politički rad među drugovima Kalničkog i Moslavačkog područja u mehaničarskim radionicama je dobar, te uslijed toga u radionicama vlada natjecanje u radu i zdrava radna atmosfera, a isto tako vlada drugarski odnos među drugovima.

U mehaničarskim radionicama Bjelovarskog Područja to nije slučaj. Iste su tek nedavno formirane. U Moslavini je u toku izgradnja nove barake za mehaničarsku radionicu. Gradnji isto tako potrebne barake za mehaničarsku radionicu na Kalniku pristupiće se, čim se završe ostali radovi, jer je to od prijeke potrebe. U mehaničarskoj radionici u Moslavini popravljaju se 17 automobila, od kojih će neki biti sposobni za promet. Popravljen je auto njemačkog tipa Amfibia. Za uspostavljanje željezničkog prometa na uskotračnim željezničkim prugama na teritoriju komande Moslavačkog područja pristupiće se montaži motora na upojni plin na šumski vagon, koji će služiti kao lokomotiva. Za popravka oružja i motornih vozila upotrebljavamo dvije privatne mehaničarske radionice u Dubravi, a isto tako radile su za naše potrebe mehaničarske radionice i kovačnice u Koprivnici do neprijateljske okupacije.

Rad građevinskih sekcija

Glavni zadaci tih sekcija, od kojih su neke još u formiranju, jeste izgradnja bolničkih zgrada, bunkera i zemunica za smještaj ranjenika, živežnih namirnica i ostalih potreština. U Moslavini je rad na izgradnji zemunice za smještaj ranjenika mnogo bolje napredovao, nego je to slučaj na Kalniku. Pristupilo se je izgradnji još jedne zemunice, koje će moći primiti još oko 40 ranjenih drugova. Izgrađena je na Kalniku jedna veća zemunica s namjerom da se u nju za slučaj potrebe smjeste ranjenici, ali zbog nesigurnosti terena, koji je sav ispresjecan putevima i gdje je nemoguće izgradnju takovih zemunica kao i smještaj ranjenika držati u konspiraciji, to za tu svrhu takove zemunice ne dolaze u obzir.

Rad na izgradnji baraka za bolnicu slabo napreduje. Dok je organizacija rada oko te izgradnje, doprema materijala, pripremanja radne snage i dr. bilo u toku, neprijatelj je poduzeo ofanzivu i tako

je taj posao bio za nekoliko dana obustavljen. Osim toga ulaskom neprijatelja u Koprivnicu i Ludbreg onemogućeno nam je iskoristiti sve pilane, kao i ostali materijal, koji se nalazi u Koprivnici i Ludbregu ili u najbližoj okolini. Poslije ofanzive mi smo odmah pristupili uspostavljanju jedne pilane na oslobođenom teritoriju, koja se ovih dana montira, dok je rad na osposobljavanju motora, koji će vršiti pogon pilane, u toku. Za izgradnju bolnice dopremljena je veća količina dasaka, gotovih prozora i vrata, a dovlači se i ostali potrebni materijal.

Rad na izgradnji zemunica, kako na teritoriju Moslavačkog područja, tako Kalničkog i Bjelovarskog dnevno se nastavlja, za spremanje prvenstveno žita i ostalih živežnih namirnica.

Sekcija pošta, telegrafa i telefona

Jedinica za vezu komandi Kalničkog područja imade 38 drugova, Moslavačkog 42, a Bjelovarskog 17. Sve te jedinice raspolažu sa 10 poljskih i poštanskih centrala, oko 50 telefonskih aparata, većom količinom žice, izolatora i drugog potrebnog materijala. Osjeća se nedostatak u alatu, naročito u penjalicama i natezaču. Stručna sposobnost osoblja na poštama, telefonskim centralama i dr. mnogo se je poboljšala od kako su stigli drugovi, koji su svršili telefonski kurs, koji je održavan pri Štabu X. Korpusa. Izrađene su nove telefonske linije i to u Moslavini: Marica — Mikleuš u dužini od 7 km, i Marica-Borek u dužini od 10 km. Prilikom izgrađenja svih linija vršeno je natjecanje, tko će prvi izgraditi te linije. Linije su izgrađene za dva dana.

Na teritoriju Kalnika izgrađena je telefonska linija Prkos — Vel. Poganac i Prkos — Vel. Branjska. Osim toga podignuti su stupovi sa nosiocima i izolatorima od Vel. Poganca — Gornja Rijeka, te od Leskovca do Drenovca.

Na teritoriju Bjelovarskog područja podignuta je telefonska linija Novigrad — Gornje Mosti i izvršena rekonstrukcija telefonske linije Koprivnica — Novigrad. Rad pošta je bio vrlo dobar. Nove pošte nisu osnovane. Nedostaje alata, telefonskih centrala i telefonskih aparata. Stručna sposobnost ljudstva nije najbolja zbog toga, što su drugovi u vodu za vezu novomobilisani, pa se tek sada uvode u posao.

Na teritoriju Moslavačkog i Kalničkog Područja osnovane su telefonske radionice.

Rad kurira i prenos pošte je vrlo otežan osobito iz Moslavačkog područja za Baniju zbog toga, što neprijatelj jako kontroliše željezničku prugu preko koje treba prelaziti.

U poštama vode se propisane knjige.

Rad rudarske sekcije

Kod komande Kalničkog Područja postoji i rudarska sekcija. Kako je u posljednjem izvještaju spomenuto, nalaze se na ovom teritoriju ležišta soli i nafte. Radi velikog pomanjkanja, i jedne i druge tvari, započeto je već početkom mjeseca prosinca prošle godine sa istražnim radovima, ne bi li se dalo doskočiti pomanjkanju soli i nafte rudarskim radom. Istražni radovi doveli su do sada do slijedećih rezultata:

a) Na osnovu iskaza starijih ljudi o kopanju soli u tim krajevima pregledane su od tehničkog odsjeka mjesta gdje bi se mogla očekivati nalazišta soli. Istražni radovi vršeni su kod sela Tuhevca jer su ostala mjesta bila suviše blizu neprijatelju. Rad je započeo u sporazumu sa Kotarskim N.O.O.-om Novi Marof, a kasnije je njima rukovodio jedan rudarski inženjer, simpatizer NOB. Prema zadnjem izvještaju došlo se u istražnom rovu do glinastog materijala sa slanim kamenitim ulošcima. Međutim neposredno posle toga neprijatelj je zauzeo Varaždinske Toplice i time je taj rad bio obustavljen.

Nalazišta soli mogu se vjerojatno očekivati i na drugim mjestima na Kalničkom području, no dosadašnja iskustva kod tih radova postavila su pitanje, jesmo li sposobni, da u današnjim prilikama izvedemo istražne radove. Ovi se radovi naime ne mogu izvesti bez eksploziva, kojega nemamo.

b) Radovi na istraživanju nafte vrše se u neposrednoj blizini sjedišta Komande Kalničkog Područja i njime rukovodi šef rudarske i građevinske sekcije Komande Kalničkog Područja drug ing. Cermelj. Radi pomanjkanja svakog mehaničkog pomoćnog sredstva, upućen je isključivo na ručni rad. Istražni radovi vršili su se pomoću kopanja istražnih okana. Zadnje produbeno je do debljine 9,5 m. Priliv nafte u januaru bio je 3 litre na dan, dok se u posljednje vrijeme povećao na 5 do 6 litara. U toku posljednjih mjesec dana, znatno se poboljšao i kvalitet nafte.

Ovi radovi započeti su još u decembru i do sada su vrlo polagano napredovali. Glavni je uzrok u pomanjkanju stručnih rudarskih radnika i potrebnog rudarskog alata. Rudar, koji je određen za taj posao, stalno je bolestan. Kod samog rada najveću smetnju pravi voda, čiji je priliv s rastućom dubinom sve veći, a iznosi sada oko 500 litara dnevno. Za odvodnjavanje nema sekcija do sada nikakve sisaljke i tako je nakon svakog prekida rada potrebno mnogo truda, dok se voda iscrpi uz gubitak skupocjene nafte.

Do sada je skupljeno oko 100 litara nafte.

U posebnoj laboratoriji su vršeni pokušaji za primitivnu rafinaciju. S tim su se bavili drugovi ing. Zalar i ing. Cermelj. Pokusi

vršili su se sa spravama, koje su sami izradili, bez najosrió^nijih pomoćnih sredstava. Pokusi su ipak doveli do jednog rezultata i to, da je nađena mogućnost primitivnog rastavljanja u tri frakcije, od kojih bi se jedna upotrebljavala za rasvjetu, druga kao ulje, a treća kao kolomaz.

Daljnji rad na vađenju nafte je obustavljen zbog pomanjkanja tehničkih sredstava.

Rad mehaničarskih radionica /pokretnih/

U XXXII. Diviziji kod Brigade »Matija Gupec« i Brigade »Braće Radića« postoje pokretne puškarske radionice, koje vrše najnužnije popravke na oružju. Takove radionice u formiranju i kod Brigada XXXIII. Divizije. Vojno-mehaničarska radionica Kalničkog područja utrošila je u ovome razdoblju 60 litara benzina, 40 litara nafte, 5 kg karbita, 10 kg uglja, 40 litara ulja i jednu cinčano-limenu tablu, dok je ostalo na skladištu 60 litara benzina, 90 l nafte, 15 kg karbita, 15 kg uglja, 100 l ulja i 6 cinčano-limenih tabla.

Zalihe vojno kovačke radionice komande Kalničkog Područja na dan 28. I. 1944. su slijedeće:

željeza	100 kg
uglja	50 "
potkovica	650 komada
čavala .	23 paketa po 500 komada
šarafa .	16 paketa po 100
grifova	30 komada

Zalihe vojno kovačke radionice Komande Moslavačkog Područja na dan 13. II. o.g. jesu:

plosnatog željeza	10 snopova
šinja za kola . . . ,	4 komada
lunjaka za kola . ,	1 sanduk
potkivačkih čavala	60 kg

Rad kožara u Novigradu i Đurdevcu

Stanje od 17. II. o.g.

a/ Kožara Braće Vedruš u Novigradu

Ova kožara obustavila je rad dne, 1. II. 1944. i to radi popravke glavnog pogonskog stroja. Taj stroj nije bio redovito popravljen i čišćen unazad dvije-tri godine. U zadnje vrijeme je funkcionirao tako slabo, da je popravak postao neizbježiv. Stoga je jasno da sad i popravci duže traju. Neki djelovi su izlizani i nalaze se na popravku u radionici Mirna d.d. Bregi.

Radi popravka glavnog stroja zapela je završna izrada priličnog broja koža. Sve ove kože mogu biti izrađene u razmjerno kratkom vremenu i to odmah čim glavni stroj započne sa radom.

Pregled stanja izrađene i nedovršene kože

Pregledom od 15. I. ustanovljeno	krupon	tabanice	odrâina ^{Gor.}	ko- za	Vratovi	prsnaci
dovršeno	50	98	250			
nedovršeno	120	75		70	60	11
Ukupno:	173	173	250	70	60	11
Predano do 16. II	104	138	292		—	—
Preostalo u tvor.	71	35		70	60	11

Nedovršeni kruponi i vratovi moraju se još izvaljati. Gornju kožu treba namastiti. Budući da se maštenje vrši 3 puta, to kožara nema dovoljno količine kožarske masti /degrasa/. Ta se mast može zamjeniti smjesom loja i lakog mašinskog ulja.

Suvlasnik tvornice Josip Vedriš potpuno se povukao iz tvornice i prepustio povjereniku slobodne ruke. On i nadalje isplaćuje radnike i izjavio je da će to činiti dok god ima novaca.

b/ Narodna kožara Đurđevac

Ova kožara nastavlja svojim redovitim radom. Ona će u slijedećih 20 dana izbaciti oko 40 komada masnih koža za gornje djelove. Dostavljanje ove kože ide sporo radi pomanjkanja kožarske masti.

Pregled stanja izrađene i predane kože

	Crni boks	futeri	krom koža	Okraina masna koža
dovršeno do 15.1.	40	2	3	60
predano do 17. II.	—	1	—	61 78
preostalo	40	1	3	— —

U bazenima se nalazi:

Pol. džonova konjske kože teleće kože džon teleća koža/krom/				
190	30	40	30	40

Rad u kožari teče prilično polagano radi pomanjkanja masti i ostalih potrebstina, kao i radi vrlo niskog stepena političke svijesti radnika.

Sva sirova koža, koja se sakuplja na Bjelovarskom Području otprema se u kožaru Novigrad. Ta je kožara do sada preuzela slijedeće količine sirove kože:

sirove goveđe kože.....	6.697 kg
sirove teleće kože.....	1.295 kg

Sva ta koža ne može se preraditi radi pomanjkanja štavila /tani-na, kroma/. Isto tako ne može sva ta koža spremiti radi pomanjka-nja soli.

INTENDANTURA

U ovom mjesečnom razdoblju intendanturi X. Korpusa postavlja se više zadataka. Za izvršenje tih zadataka potrebno je bilo pro-naći izvjestan broj sposobnih drugova, što se je donekle uspjelo. Stvoreno je vlastiti magazin sa manjim zalihama raznih artikala, a pristupilo se je izgradnji vlastitih zemunica. Uslijed neprijateljske ofenzive djelatnost na izgradnji tih magazina i zemunica obustav-ljeni, a sve živežne namirnice i ostale potrebstine spremaju se u ze-munice komande područja.

U posljednje vrijeme nalazilo se na sektoru Kalnika oko 4.000 boraca N.O.V., čija prehrana i skrb za odjevanje i obuču bila je jed-na od prvih briga intendanture. Prehrana se vršila nesmetano. Kad-kad se je osjećala nestašica masti, soli, mesa i krme za stoku. Tim artiklima snabdjeli smo se preko Okružnih N.O.O.-a za Bjelovar i Varaždin iz Podravine. Radionice radile su nesmetano i snabdjeva-le borce odjećom i obućom.

Prehrana naših operativnih jedinica još uvijek se vrši djelomič-no po seoskim kućama, a djelomično na kazanu. Kruh sleduju svi borci bez obzira na to da li se hrani po kućama ili u četnim kuhinja-ma. Uslijed neprijateljske ofenzive i namjere da se naše jedinice po-vuku iz sektora Kalnika, pekare i radionice taj dan su prestale sa radom, dok je sve žito i ostale živežne namirnice bilo spremljeno. Dok smo ponovno pokrenuli radionice i dok su pekare proradile punim kapacitetom, smanjili smo za nekoliko dana obrok kruha od 1 kg na pol kg. Od sada dajemo 75 dkg kruha dnevno pojedinom borcu. Kruh se peče iz pšeničkog brašna mješano sa kukuruznim i raženim.

NOVČANO POSLOVANJE

/izvod iz blagajničkih knjiga za vrijeme od 14. I. 1944. godine do 13. II. 1944./

Intendanture	Ukupni primitak	Ukupni izdatak	Saldo	Primjedba
X. Korpusa »Zagrebačkog	;« 114.500 kn	43.680 kn	70.820 kn	
Zagrebačkog P. Odreda	314.414 kn	186.900 kn	127.514 kn	Odnosi se na mj. siječanj, a ne na razdoblje od 14.1, do 13. II. o.g.
Kom. Kalničkog područja	1169.712 kn	485.715 kn	683.997 kn	
S V E G A :	1598.626 kn	716.295 kn	882.331 kn	

IZVJEŠTAJ MESARSKIH RADIONICA:

Inten-	Brojno GOVEDA TELETA				SVINJA				
stanje									
dantura	uposlenih drugova	dobiv' mesa	zakl. mesa	dobiv' mesa	zakl. mesa	dobiveno			
						mesa	mast	i slan	ne
Komande Bjel. područ.									
Komande Kal. pod- ručja	4 29	4808 2		68 8		409 54			
Komande Mosl. pod- ručja	4 58	7559 9		450 1		40 - 25			
S V E G A :	8	87	12367 11	518 9		449	54		25

IZVJEŠTAJ PEKARSKIH RADIONICA					
Intendantura	Brojno stanje zaposlenih drugova	Upotrebjeno		dobiveno kruha	PRIMJEDBA
		brašna	sol		
Komande Bjelovar. Područja					Postoje dve pekarske radionice, koje mogu da rade ukupnim kapacitetom do 5000 kg kruha dnevno
Komande Kalničkog područja	17	24.250	210	30.982	
Komande Moslav. područja	3	2.996		4015	
U K U P N O :	2 0	27.246	210	34.997	

IZVJEŠTAJ STOLARSKIH RADIONICA							
Intendantura	broj		I z r a đ e n o				
	zaP- drug.	stolo- va	stoli- ca	kre- veta	Mrtv. sand,	pro- zora	san- sama duka ra
Komande Kal. pod.	6	1		-		6	7 25 3 3
Komande Mosl. Pod.	7	9	8	1	4	11	2 10 8 3 1
UKUPNO:	13	10	8	1	4	17	9 35 11 6 1

IZVJEŠTAJ OBUĆARSKIH RADIONICA:							
Intendantura	Brojno stanje zaposl. Čizama drugova		I z r a đ e n o				popravlja-Primjed. ka
	čizama	Čizama	cipela	i na polu- glava- k nova	peta		
Kom. Bjel. područja	10		38	11	129	129	38
Kom. Kal. područja	28	6	324	4	90	10	240
Kom. Mosl. područja	13	1	29	15	46	—	447
Ukupno:	51	7	391	30	265	139	725

IZVJEŠTAJ KROJAČKIH RADIONICA									
Intendantura	kaputa	bluza	hlača	kapa	Glež- nja- ka	košu- lja ^{gaca}	Krpa- nja	Brojno stanje drug.	
Kom. Bjelovar, područja	3	1	10	25	4 37	17 272	7	7	
Kom. Kalničkog područja	4	48	61	160	-	81 40	29	17	
Kom. Moslavačkog područja	19		40	81	9	98 129	567	10	
SVEGA:	7	68	111	266	13	216 186	868	34	

IZVJEŠTAJ REMENARSKIH RADIONICA									
Intendantura	sedala	hamova	Rem- ni- ka	Sa- mara	Fišek- 'iii'a	Tor- 'a	Bromo stanje bica uposl.	Primjed.	
Kom. Bjelov. područja	2	4	-	1	-	1	1		
Kom. Moslavač. područja	--		10	1	2	2	1	sve po- pravci	
SVEGA:	2	4	10	2	2	3	2		

IZVOD IZ MAGAZINSKIH KNJIGA O STANJU ŽIVEŽNIH NAMIRNICA I OSTALIH ARTIKLA NA DAN 13. II. 1944.									
a/ Živežne namirnice									
Vrst	Intendan. X. Korpu- sa »Zagrebač- kog«	Intendan. .Zagorskog Partizan, odreda	Intendan. Bjelovar. područja	Intendan. Komande Kalničkog područja	Intendan. Komande Moslavač.	S v e g a			
Goveda	-	-	7	-	-	7 kom.			
teladi	4	-	-	-	-	4 kom			
svinja	-	-	14	-	-	14 kom.			
svinjske suhe mast.	110	-	-	-	-	110 kom.			
pšenica	-	7400	3350	283000	55747	349497	kom.		
raž	-	-	-	-	1430	1430	kom.		
ječam	-	-	-	-	498	498	kom.		

Vrst	Intendan. X. Korpu- sa »Zagrebač- kog«	Intendan. Zagorskog Partizan, odreda	Intendan.. Bjelovar. područja	Intendan. Komande Kalničkog područja	Intendan. Komande Moslavač. područja	S v e g a
kukuruz u klipu	-	-	3250	16284	-	19534 kom
kukuruz u zrnju	-	300	-	840	4635	5775 kom.
grah	-	-	678	15714	4003	20395 kom.
krumpir	-	-	540	22931	577	24048 kom.
mast	267	-	593	669 /brutto/	879	2408 kom.
ulje	-	-	-	-	320	320 kom.
šećer	-	200	-	8968	1470	10638 kom.
sol	-	16300	29	137	2	16468 kom.
b/ Ostali artikli						
petrolej	-	-	-	53	8	61 lit.
karbid	-	-	451	nije naved. ali post. veće zalihe		451 kg
koža gornj.	-	-	24	-	-	24 kg
koža donj.	-	30	104	nije naved. ali postoje zalihe		134 kg
klinaca za cipele	15	-	-	-	-	15 kg
cigarete	7040	-	-	nije naved. ali postoji		7040 kg
žigice	15 kut.	-	-	800 kut.	31463	32278 kut.
PREGLED BROJNOG STANJA KONJA, KOLA I TOME PRIPADAJUĆE SPREME II. o.g.					1 na dan 13.	
Intendantura	K o n j a			edla	fjake- Γ1	primjed.
	jahač	■ tegl.	ukupno			
X. Korpus »Zagreb.«	7	5	12 1	4	2	--
Komande Kal. podr.			17	4	7	--
Komande Bjel. podr.			24 2	18	9	3
Komande Mosl. podr.	1	16	17 1	10	13	2
UKUPNO:	8	21	64 4	36	31	2 3

Dne 4. III. o.g. počela je nova neprijateljska ofanziva na sektoru Kalnika. Sve pozadinske ustanove zajedno sa komandom područja evakuirale su se na Bilo-goru. Sa operativnim jedinicama i komandom područja evakuiralo se je mnogo civilnog pučanstva. Neka srpska sela ostala su posve prazna, dok je u ostalima ostalo samo ono što je bilo nesposobno za pokret i što iz bilo kojih razloga nije htjelo da napušta svoje domove. Prema posljednjim izvještajima neprijatelj se nalazi još uvijek u skoro svim selima oslobođenog teritorija Kalnika i to u Vel. Pogancu, Ribnjaku, Prkosu, Radeljevu idr. U tim selima neprijatelj vrši temeljitu pljačku i odvozi stoku, žito i ostalo u Križevce, Ludbreg i Koprivnicu.

Smrt fašizmu — Sloboda narodu!

Pomoćnik načelnika Štaba
kapetan:

Kopija, bez parafa, strojopis

Sign., A VII, Fond NOB, k. 551 B, fase. 1, dok. br. 1(1-9)

145

1944, ožujak 9.

Izveštaj Kotarskoga komiteta KPH Đurđevac Okružnome komitetu KPH Bjelovar o političkoj situaciji u kotaru, neprijateljskoj ofenzivi i organizacijskom stanju partije, SKOJ-a, NOO i AFŽ

Kotarski Komitet K.P.H.-a Đurđevac
Dne 9. ožujka 1944.

Okružnom Komitetu K.P.H.-a

Bjelovar

Dragi drugovi!

Šaljemo Vam izvještaj o političkoj situaciji kao i našem radu u Kotaru Đurđevac.

1. Politička situacija:

Nakon održane Partijske konferencije na kojoj su konstantirani svi nedostaci rada Partijske organizacije te nakon održane sjedni-

ce K.K. kojoj su prisustvovali drug Marijan¹ i Viktor² mi smo krenuli na rad sa mnogo više volje svjesniji svih naših grijeha sa vrućom željom da ih ispravimo.

Kotarsko savjetovanje N.O.O. — a kome su prisustvovali drug Nino Rubčić, drug Marijan i ostali drugovi iz Okružnog N.O.O..a mnogo je doprinjelo političkom sređivanju u N.O.O.-ima našeg kotara. Neprijateljska ofenziva podpuno je promijenila stanje.

Pad Koprivnice i Ludbrega³ [u] neprijateljske ruke bio je signal za ofenzivu udružene reakcije koja se već dulje vremena pripremala za ovu svoju ofenzivu. Reakcija vršeći u pripremu ubacivala je [u] narod alarmantne vijesti o dolazku neke velike njemačke snage, dalje među narod ubacivala parole kako je Narodno oslobodilački pokret komunizma koji će oduzeti seljaku zemlju, narodu dati kazan, stvoriti nemoral i td., ubacivala vijesti kao poruke Mačeka da će Englezi doći i uništiti partizane, da predsjednik kaže da treba stvarati bijelu gardu da se svi partizani predaju i td. S druge strane na temelju te i takove političke situacije neprijatelj sa svojom vojskom izvršio je ofenzivu iz uporišta Virovitica na naš kotar. 21. II. 1944 zauzeo je Pitomaču i 23. u 8 sati ujutro provalio u Đurđevac sa 6 tenkova, tom prilikom su pala naša 3 druga a dvije drugarice i jednog druga zarobili. 24. II. 1944, sa isto 6 tenkova provalio je u Virje kom prilikom je poginuo komandant Virja član Partije drug Vaso.⁴ Sva sela općine Pitomače i općine Kloštar neprijatelj je držao kao svoja uporišta. Dne 4. III. 1944, neprijatelj se naglo povukao natrag u uporište Virovitica. Po nekim vijestima neprijatelj ispražnjuje uporište Virovitica a osim toga, je točno da neprijatelj iseljava iz kotara Virovitice sve njemačko žiteljstvo. Neprijatelj je kod ove svoje ofenzive uspostavio odmah sve organe stare vlasti općine i žandarmeriju, te djelovanje Zempra. Preko tih organizacija i ustanova stare vlasti neprijatelj je odmah prešao uz pomoć svoje oružane sile na pljačku naroda, na prisilni otkup žita, stoke i svinja, i kod toga je uspio neke manje količine žita opljačkati i odpremiti u uporište Virovitica. Neprijatelj je nadalje odmah prešao na prisilnu mobilizaciju svih od 1908. do 1926. godišta. Kod mobilizacije je imao u općini Pitomača 65% uspjeha dok u općini Kloštar oko 55%. Točne podatke uspjeha te mobilizacije u općini Sesvete nemamo ali biće isto tako. Sada kada se neprijatelj mnogo povukao u Viroviticu oko 20% prisilno mobiliziranih već dezertirao i vratio se svojim kućama. Neprijatelj prigodom povlačenja pljačkao je imovinu saradnika i sim-

¹ Grga Jankes

² Ivan Matačić

³ Neprijateljske snage zauzele su Koprivnicu i Ludbreg 9. veljače 1944. godine.

⁴ Florijan Markac

patizera N.O.P.-a u Kloštru i Pitomači kao i selima tih općina. Točan broj uhapšenih nije nam poznato ali će biti oko 60 osoba. Između ostalih u Pitomači je uhapšen član K.P. drug Živko Franjo kao i drugarica Mađerić Jelka isto članica K.P.-a moja majka. Isto tako je uhapšen i moj otac i sestra. Kuću su mi potpuno opljačkali i razbili. Sve uhapšene neprijatelj je odpremio iz Virovitice u logor, no koji nije nam još poznato. Članovi Narodno-oslobodilačkih odbora u te tri općine većinom su ili zarobljeni ili se predali neprijatelju. Malen broj je onih koji su bježali i tako se spasili. Neprijatelj nije imao kod ove svoje ofenzive naročitog političkog uspjeha. Možemo kazati da je poslije ove ofenzive politička situacija za nas bolja negoli prije bila, iz razloga prvo što je neprijatelj odmah pristupio formiranju stare vlasti preko nje sa svojom oružanom snagom počeo pljačkati narod, drugo što je pristupio prisilnoj mobilizaciji i odmah prisilno mobilizirane odpremio, treće što unatoč svoje vojske koja je u svojem sastavu imala i motoriziranu artiljeriju i tenkove, morala se povući pa se sada narod pita mora biti sila na strani partizana kad su se morali Njemci povući i četvrto jerbo mu je vojska pljačkala i pokazala svoju podpunu nedisciplinu.

Haljine i živežne namirnice što je banda opljačkala u Kloštru to je prodavala u Pitomači i obratno što je opljačkala u Pitomači to je prodavala u Kloštru. Veš i parfumerijske artikle to je opljačkala u mojoj kući javno su Njemci i feldžandari prodavali po Pitomači. Iz tih razloga možemo konstatirati da je politička situacija pokrenuta poslije ofenzive još više u našu korist. Narod u tim selima jest jako zaplašen i malo se pokazuje na ulicu.

Neprijatelj se isto tako bacio na ofenzivu političku i pokušavaju stvarati vojne jedinice protiv nas u selu Kalinovcu, Budrovcu i zaselcima /Konacima/ Novo Virje. Njegov politički rad to je bila politička zbrka pojmova. Vodiči i organizatori bili su ustaše koji su inače koljači iz logora Danica i Jasenovca kao Čekado Pavao komandant jedinice koja je djelovala a i sada djeluje u općini Novo Virje s ovu i s one strane Drave. Benkek Fabijan isto tako ustaša koljač, Grčić isto ustaša koljač, Babec otac i 4 sina isto ustaše i koljači, Gračan iz Kalinovca žandar koji je ubijao na Vojnoviću i Gudovcu. Oni su sebe i svoju vojsku nazivali milicijom, narodu govore da nisu oni za partizane ni za ustaše nego za Mačeka i za H.S.S. a pozdravljaju se sa pozdravom »za dom spremni« pjevaju ustaške pjesme po zidovima pišu parole žap, pa onda punim slovom Živio naš Ante Pavelić, živila N.D.H. dolje komunizam dolje razbojnik Tito, dolje partizanski banditi, i td. Budući da ih vode krvave ustaše koljači i njihova djela su krvava. Grupa Čekade koja djeluje na Novom Virju s ove i sa one strane Drave izvršila je akciju na stražu Koman-

de mjesta Đurđevac na Virovskom prolazu i zarobila 7 drugova naoružanih, isto tako izvršili su akciju na Molvama i tom prilikom su poginula 3 druga a zarobili su 7 živih drugova sa oružjem. 1. III. 1944, ubili su Špan Jakoba člana N.O.O.-a Gornja Šuma bolesnog, starog 61 godinu na krevetu u njegovoj kući. Drugarica pokojnog druga Špana je pretsjednica mjesnog odbora A.F.Ž.-a. Nakon što su ga ubili pjevali su ustaške pjesme. U Molvama su zarobili drugaricu Rozu⁵ člana K.K. SKOJ-a Đurđevac, druga Novakovića⁶ koji je radio pri Kotarskom N.O.O.-u u Ferdinandovcu, druga Dorčeca⁷ Kotarskog pojerenika ROC, druga Jendrijeva⁸ člana izvršnog odbora K.N.O.O.-a Đurđevac i veći broj odbornika u tim selima. Sve zarobljene otpremaju preko Drave mađarskom stranom u Koprivnicu a po vijestima koje nisu potvrđene 3. III. 1944, svi ovi zarobljeni drugovi streljani su u Koprivnici. 3. III. izvršena je akcija straže Komande mjesta Đurđevac naših kurira i dio drugova grupe O.K.-a na Kalinovac kom prilikom je sva banda u Kalinovcu likvidirana. Oni su bili u jednoj kući unutra se zabarikadirali, sa tavana bacali bombe i borili se 4 sata. U borbama je kuća zapaljena, vođa grupe Dautanac Đuro ubijen i Gračan stari a 4 člana te grupe kada je već kuća gorila predali se. Sva 4 su likvidirana. 3 druga bila su lakše ranjena a jedan teško. 4. III. 1944, Bataljon Bjelovarskog Odreda izvršio je akciju na grupu Cekade koja se bila smjestila u školu i općinu Novo Virje /Drenovica/ no drugovi imajući 6 ranjenih i dva vodiča mrtva bili su odbijeni i povukli su se. Jučer 8. III. bataljon »Braće Radića« izvršio je ponovu akciju na Novo Virje no neprijatelj se je povukao već prije preko Drave.

Narod u Đurđevcu poslije prepada neprijatelja bolje gleda na N.O.P. i potrebna je jača naša djelatnost pa će situacija biti još bolja. Isto tako i u Virju.

Političko mišljenje i raspoloženje žena u našem kotaru još uvijek nije zadovoljavajuće. Žene su još uvijek previše pod uticajem klerikalizma koji vodi preko svojih vjerskih organizacija na čelu sa svećenicima podzemnu organiziranu propagande protiv nas. Djelovanje A.F.Ž.-a u našem kotaru još nije obuhvatilo i pokrenulo žene. Ženama A.F.Ž. još uvijek je djelomično stran. Još uvijek žene odgovaraju »za žene nije politika«. Neprijatelj vidi u ženama sebi opasnog protivnika pa je tako pohapsio žene koje su radile kao članice odbora A.F.Ž.-a u Pitomači moju majku, Dragicu Španić, Veličan Katu, u Sedlarici Mlinarić Maru, ubili Prepelec Anicu sa 8 metaka

⁵ Turković

⁶ Todor

⁷ Mijo

⁸ Dragutin

iz parabele što nije htjela priznati gdje se nalazi bunker sa hranom i sa kožom. Sve ove drugarice neprijatelj je otpremio u logor. Za opće poboljšanje stanja u radu sa ženama potrebno je svakako prekinuti pojam nepovjerenja to jest prekinuti sa sektaštvom u radu sa ženama i na temelju svatanja žena u politici i uopće o životu spojiti sve to sa pogledima i nazorima žena članica i aktivistkinja A.F.Ž.-a pa da se to stanje popravi.

Omladina to jest rad s njome i njeni politički pogledi jesu bolji negoli rad sa ženama. Imade vrlo lijepih primjera da je naša omladina u samoj svojoj osnovi i biti Antifašistički protu njemački raspoložena i da voli svoju domovinu da mrzi neprijatelja okupatora i da će biti zadovoljavajući centar tog rada u radu omladine na izgradnji naše nove Države slobodne Hrvatske u federativnoj Jugoslaviji.

Na temelju našeg napred navedenog izvještaja zaključujemo da je poslije ofenzive i neprijatelja, poslije reakcije i prelaza u ofenzivu naše domaće bande samim time politička situacija poboljšala našu politiku.

2. Organizaciono stanje:

Danas broj članova K.P.-a u našem kotaru jest 49, 4 člana su nam pala neprijatelju u ruke od kojih je jedan, Vaso mrtav. U vojku su otišla dva člana. Teoretska izgradnja odanost borbi smatramo da nam je dovoljno poznato jerbo smo zadnje vrijeme imali dovoljno kontakta i vi ste upoznati sa članovima naše Partije u našem kotaru. Budući da smo nas troje Lujo,⁹ Mešter¹⁰ i Baleb¹¹ bili od zadnje kotarske konferencije Partijske odsutni na savjetovanju zasjedanju Hrvatske 13 dana a odmah slijedeći dan je počela ofenziva neprijatelja nismo mogli sprovesti u život sve zaključke naše konferencije jerbo su na terenu ostale samo drugarice Pepica¹² i Ruža,¹³ a one druge da su buduće tek sada došle, nisu još dovoljno upoznate i savladale teren. U ovoj ofenzivi neprijatelja članovi Partije nisu u dovoljnoj mjeri bili uz narod i sa narodom.

Rad SKOJ-a se povećava, danas broj članova SKOJ-a jest 57 drugova i drugarica od kojih tri grupe pri Komandama mjesta a jedna grupa u tehnici. Nakon pada drugarice Roze, K.K. SKOJ-a broji 5 članova.

⁹ Drago Mađarić

¹⁰ Bolto Pankarić

¹¹ Ivan Barberić

¹² Radola

¹³ Slezak

Rad Narodno-oslobodilačkih odbora u našem kotaru još uvijek proživljava krizu. Dio odbora u našem kotaru a skoro svi u općinama Kloštar, Sesvete, Pitomača jesu ili zarobljeni ili se predali neprijatelju i kod ovoga je taktički postupao pa je u logor odvezao samo one koje smatra opasnim, između ostalih neprijatelju se predao i dobio garanciju da mu se neće ništa dogoditi član izvršnog odbora K.N.O.O.-a trgovac iz Kloštra Sandl, mi još nismo zauzeli stav prema odbornicima koji su se predali neprijatelju, i neprijatelj ih nije otjerao u logor nego ih je ostavio kod kuće, ali smatramo da više nebi mogli biti članovi N.O.O.-a. Rad A.F.Ž. isto tako se popravljja i ako nebi mogli kazati da se on brojčano mnogo povećao ali drugarice se aktiviziraju i postaju sve odanije borbi.

Sada kada jest podpuno preuređenje rada K.K. pruža veću pomoć i direktnu pomoć kako SKOJ-u tako i ostalim Antifašističkim organizacijama, s time jer se prisustvuje njihovim sjednicama članovi Partije direktno su odgovorni za rad svih tih naših organizacija i dužni su da prisustvuju svim njihovim sjednicama pa će sada svakako biti i rezultati tog i takovog rada biti zadovoljavajući.

Kod nas boravi Tomo Vojković bivši narodni zastupnik H.S.S.-a, do sada je održano 7 mitinga na kojima je on govorio. On je u svojim govorima je vrlo opširan i dugačak, govori uvijek o historiji ratova i td. no o sadašnjosti pa nadalje o radu reakcije o ras-krinkavanju klike oko Mačeka kao i samoga Mačeka je kraći. Narod njegova izlaganja prima sa odobravanjem kao i uopće njega kao ličnost, do sada sam ga ja pratio i uvijek sam ja govorio iza njega a sada ga prati drug Šoš.¹⁴

Uz mnogo drugarskih pozdrava

Smrt Fašizmu — Sloboda Narodu!

Org. sekretar:

Pol.sekretar:

Lujo¹⁵ [v. r.]
Mešter¹⁶ [v. r.]

M. P.¹⁷

Original, strojopis
Sign., AIHRPH, KP-96/4399.

¹⁴ Franjo
¹⁵ Kao bilj.9.
¹⁶ Kao bilj. 10.
¹⁷ Okrugli pečat: Kotarski komitet Đurđevac
Komunističke partije Hrvatske
(u sredini petokraka zvijezda)

1944, ožujak 11.

***Uputstvo Socijalnoga odjela ZA VNOH-a svim oblasnim okružnim NOO
o formiranju i osnovnim podacima socijalnih odjela pri NOO***

Drugarica Anka¹!

U prilogu šaljem Ti Uputstva Socijalnog odjela, koja smo poslali svim Oblasnim i Okružnim NOO-ima. U koliko Okružni NOO Zagreb nije još iste dobio neka prepíše ove koje Ti šaljem.

Smrt fašizmu — Sloboda narodu!

Drugarski Te pozdravlja
Stj.² Šalamun [v. r.]

ZEMALJSKO ANTIFAŠISTIČKO VIJEĆE
NARODNOG OSLOBOĐENJA HRVATSKE
SOCIJALNI ODIO.

Br 22/S

Dne 11 marta 1944.

Svim

oblasnim ¹ Okružnim NOO-ima.

Oslobođenjem sve većeg područja naše zemlje i učvršćivanjem narodne vlasti u borbi oko izgradnje osnova naše države, pojavljuju se pred nama sve složeniji problemi, koji zahtjevaju hitno rješavanje. Stalne borbe, rušenje i paljenje stotine sela, divljačka klanja što ih vrše fašističke bande po cijeloj našoj domovini, ostavljaju teške tragove, koje naša narodna vlast treba već sada odstranjivati, da bi u koliko toliko olakšala težak položaj onog djela stanovništva, koji je stradao. To od nas zahtjevaju načela na kojima počiva Narodno-oslobodilački pokret — da se brinemo još u toku borbe za sve one, koji su stradali i stradaju u borbi naših naroda za svoje oslobođenje. Kada se borimo za bolji život, uopće ne možemo dopustiti sada stradavanje onih, koji su neposredno pogođeni fašističkim zločinima. /Jedno od temeljnih načela Narodno-oslobodilačkog pokreta je pravo radnika na punu naplatu za svoj rad, na nadnicu i uslove rada, koji omogućuju život dostojan čovjeka, nadalje pravo seljaka na zemlju, koja mu je dovoljna da bi mogao pristojno živjeti/.

¹ Berus

² Stjepan

Navedene su zadaće sastavni dio naše borbe i u organizaciji općeg rada naših NOO-a. Prilazimo osnivanju posebnog odjela u svakom Narodno-oslobodilačkom odboru, socijalni odio — odio koji će se baviti tim pitanjima — treba osnovati pri svakom oblasnom, okružnom i kotarskom Narodno-oslobodilačkom odboru. Njegovi su početni zadaci organizacija pomoći partizanima invalidima, pomoći njihovim obiteljima, obiteljima poginulih partizana, pomoći postradalima uslijed fašističkog uništavanja i paleža, staranje za nezbrinutu djecu, ratnu siročad, djecu bez roditelja, pomoći onima iz siromašnih krajeva čija je ishrana uslijed fašističkog haračenja otežana. Osnovni poslovi socijalnog odjela dijele se uglavnom na slijedeće:

1./ Staranje o invalidima Narodno-oslobodilačke vojske. Svaki NOO mora voditi strogo računa o životu svih invalida na njegovom području. U tu svrhu izradit će socijalni odio NOO-a točan popis prema priloženom obrascu. U invalide ubrajaju se u prvom redu svi borci Narodno-oslobodilačke vojske, koji su u toku borbe onesposobljeni za daljnju borbu. U invalide ubrajaju se i sva civilna lica, koja su postradala od neprijateljskog oružja, avijonskog bombardiranja, vršeći neku javnu službu organizirajući pozadinu itd. Zasebno treba voditi spisak invalida partizana i spisak invalida civilnih lica.

O životnim potrebama invalida, o njihovom smještaju, hrani i odjeći, vodi računa Narodno-oslobodilački odbor. Sve invalide, ako im to dopušta zdravstveno stanje treba bezuslovno zaposliti u raznim službama. Nesposobne za teži rad treba namjestiti u radione u kojima se obavlja posao za koji su oni sposobni, tako da bi taj posao naučili još u toku rata. Naročito treba nastojati, da se iskoriste na odgovornim mjestima i u Narodno-oslobodilačkim odborima, svi oni invalidi koji su prekaljeni u Narodno-oslobodilačkoj borbi i koji su dokazali svoju odanost.

U koliko su invalidi hranitelji obitelji, a njihovo stanje onemogućuje da se staraju o svojoj obitelji /djeci, ženi, itd./ moraju to činiti Narodno-oslobodilački odbori.

Staranje o svim invalidima kao i njihovim obiteljima u prvom redu se svodi na obradu njihove zemlje. Njihovu zemlju treba obraditi usprkos svih teškoća pomanjkanja radne stoke, alata, krme i si.

2./ Briga o nezbrinutoj djeci. U rad socijalnog odjela pada skrb o djeci roditelja koji se nalaze u fašističkim logorima, ili su ubijeni od fašističkih bandita kao i skrb o djeci onih, koji se nalaze u NOV, a nemaju nikoga koji bi se o njima starao. U svakom okrugu ili oblasti NOO mora organizirati dječji dom i to po mogućnosti na takovom mjestu koje je najmanje izloženo neprijateljskim napadima. Dužnost je NOO-a da se stara o sigurnom smještaju djece u slučaju

neprijateljskog upada, o izgradnji zemunica za djecu, kao i o njihovom raspodijeljivanju po udaljenim manje izloženim selima. Okružni NOO-i dužni su voditi skrb o prehrani, odjeći i obući dječjih domova na svom okrugu, te vršiti stalni nadzor nad njihovom naobrazbom i školovanju. U pogledu njihovog školovanja socijalni odio sarađivati će s prosvjetnim odjelom svog NOO-a.

3./ Briga o obiteljima poginulih i umrlih partizana i nezbrinutim obiteljima partizana, koji se nalaze u NOV i obiteljima ostalih žrtava fašističkog terora. NOO-i kod organiziranja podjele hrane i pomoći starati će se prvenstveno o roditeljima, udovicama i djeci palih, umrlih i živih boraca NOV. Uz staranje o njihovim osnovnim potrebama pružiti će NOO-i na prvom mjestu ovim obiteljima pomoć prilikom obrade njihovog zemljišta.

4./ Briga o žrtvama ratnog uništavanja. NOO-i će planski organizirati pružanje pomoći svim onima, kojima je neprijatelj uništio kuću, stoku, alat i si. Po obnovi njihovih ognjišta ili o privremenom smještaju takvih obitelji kao i o opskrbi istih alatom stokom itd. starat će se socijalni odio uz saradnju s ekonomskim odjelom.

5./ Briga o izbjeglicama. Svaki NOO dužan je voditi točan spisak izbjeglica na svom području. Sve izbjeglice treba opskrbiti stanom, hranom i ostalim potrebštinama. Treba pravovremeno pripremiti potrebno za smještaj izbjeglica iz ugroženih krajeva.

6./ Briga o sirotinji. Dužnost je socijalnog odsjeka, da se stara o podjeli pomoći sirotinji, koja nije u mogućnosti da si osigura život s vlastitog zemljišta ili u oslobođenim gradovima, kojoj nije moguće da se prehrani iz vlastitog prihoda.

7./ Socijalni odio vodi statistiku ljudi u fašističkim, policijskim i sudskim zatvorima, tamnicama, konc. logorima, itd. Brine se oko njihovog pomaganja novcem, hranom, odjećom i opće zato da im se pomogne i olakša položaj. Nadalje prikuplja podatke o njihovom životu i fašističkom teroru itd.

8./ Statistika. Svaki NOO dužan je prema priloženim obrascima voditi točne spiskove o slijedećem:

- a/ ratnim invalidima-partizanima i civilnim licima, posebno o partizanima, posebno o civilima,
- b/ ratnoj siročadi svih vrsta,
- c/ o obiteljima invalida poginulih i umrlih partizana i ostalim žrtvama fašističkog terora,
- d/ žrtvama ratnog uništavanja s tim u vezi o cijeloj šteti koju je prouzročio neprijatelj na selu; oštećenim ili uništenim stambenim, gospodarskim zgradama, o ubijenim žiteljima, starci-

ma, ženama i djeci, uništenoj, odvedenoj stoci, voćnjacima, vinogradima itd. U koliko te poslove već nije uzeo na rad gospodarski odio,

e/ izbjeglicama i imovini koju su ovi donijeli sobom,

f/ sirotinji i njezinim potrebama u odjeći, obući i hrani te s tim u vezi o svoj napuštenoj zemlji, kao i o potrebama pojedinih obitelji za zemlju.

9./ Čitav rad odjela u organizacionom pogledu treba se saobraziti radu ostalih odjela prema dosadašnjoj praksi, a u buduće po uputama, o radu i organizaciji NOO-a, koje će naskoro izići.

Po primitku ove okružnice dužni su NOO-i poslati odmah izvještaj o tome, što su do sada učinili u svom djelokrugu po socijalnom pitanju. Da li su organizirali socijalni odio i na koji su način rješavali socijalna pitanja. Kakva su sve socijalna pitanja iskrsavala na vašem okrugu. Pošaljite nam svoje mišljenje i predloge na temelju iskustva u svom radu na terenu.

Ponovno podvlačimo, da su kotarski NOO-i dužni točno izvještavati o radu socijalnog odjela, na svojim područjima, njihove djelatnosti svakih 15 dana. Okružni, direktno ili preko oblasnih NOO-a slati će točne izvještaje redovno mjesečno socijalnom odjelu ZAV-

NOH a. Smrt fašizmu — Sloboda narodu!

Za socijalni odio:
Sti. Šalamun [v.r.]

Original, strojopis

Sign., AIHRPH, KP-57/115.

1944, ožujak 12.

Izveštaj Štaba Zagorskoga NOP odreda Štabu Zapadne grupe POH o neprijateljskoj ofenzivi u Zagorju potkraj veljače 1944. godine

Op. Broj 18/1944.
Dne 12. ožujka 1944.

ŠTABU ZAPADNE GRUPE P.O.H.

OPERATIVNI IZVJEŠTAJ

U zadnje vrijeme prilike su se na sektoru našega Odreda znatno promjenile. Neprijatelj otpočeo je u cijelom Zagorju ofenzivu sa ci-

ljem, da oslobodi i osigura sve komunikacije, a naročito prugu Zabok-Krapina-Rogaška Slatina i prugu Zagreb-Varaždin. Ove su pruge za neprijatelja utoliko važnije, što mu je pruga Zagreb-Zidani most preopterećena. Jačina neprijateljskih snaga sudjelujućih u ovoj ofenzivi bila je 2000 do 3000, od kojih je jedan dio snaga davao pozadinska osiguranja. Neprijatelju bio je cilj blokirati Ivančicu, pronaći naše snage i uništiti ih. Može bitno prebacivanje naših snaga namjeravao je neprijatelj spriječiti stalnim postavljanjem zasjeda i pokretima svojih jedinica u pozadini obruča, kojeg je neprijatelj stezao oko Ivančice. Ofenziva otpočela je 20. i trajala do 30. II 1944.¹ godine. Ofenziva nije uspjela, pošto su naše snage uspjele probiti blokadu oko Ivančice i prebaciti se prema Maceljskim Gorama.

Da bi smo rascjepili neprijateljsku koncentraciju oko Ivančice prebačen je jedan bataljon u Klanječki kotar sa zadatkom demonstracije, čime bi privukao na sebe izvjestan dio neprijateljskih ofenzivnih snaga, dok je drugi bataljon nešto kasnije prebačen natrag u Zlatarski kotar sa istim zadatkom.

Zadatak naših jedinica izvršen je u potpunosti, pa nam je uspjele prepoloviti neprijateljske ofenzivne snage i time ih oslabiti.

Dio neprijateljskih snaga, koje su vršile ofenzivu u Zagorju nalaze se na odmaranju u Klanječkom i Pregradskom kotaru.

Bataljoni operirali su na slijedećim sektorima:

I. bataljon u Donjem Zagorju, odakle je prebačen u Zlatarski kotar.

II. bataljon u Zlatarskom kotaru, odakle je sproveo ranjene drugove za Kalnik.

III. bataljon na području Zlatarskog kotara, odakle se je prebacio u Donje Zagorje.

A K C I J E :

I. bataljon bio je na sektoru kotara Klanjec i Pregrada sa zadatkom da ruši komunikacije i postavlja zasjede pred neprijateljskim uporištima.

10. II. bataljon je postavio zasjedu u Družilovcu na izlazu iz banditskog uporišta u Velikom Trgovišću. Neprijatelj je nastupao prema našim jedinicama s dvije strane. Naš položaj je bio dobar. Borba je prihvaćena u 11,00 sati. Borba je trajala 2 sata tj. do 13,00 sati. Uspjesi naši bili su slijedeći. Banda je imala 10 mrtvih i 6 ranjenih. Plijeu se sastojio od 6 pušaka i 6 pari odijela, dok je ostalo uspjele bandi povući. Banda je bila u jačini oko 150 Njemaca. Ti uspjesi bili

¹ O toj ofenzivi vidi: Dok. br. 148.

su prve čete, dok je III četa, s druge strane ceste prepustila bandu da izađe iza leđa I. četi i tako da se je stvorila panika između III. čete sa kojom se je nalazio drug komesar bataljona, tako da se tom prilikom I. četa morala povući i nije mogla imati boljih uspjeha.

Od 10. do 18. bataljon je manevrirao po tom kotaru i rušio komunikacije, tj. prekopavao ceste.

18. i 19. II bataljon je postavio zasjedu u Gredicama ispod Klanjca. Naišla su 2 kamiona, gdje je banda imala 7 mrtvih u jednom kamionu i spaljen je kamion i plijen se sastojao od 2 puške, 1 pištolj i parabela, te 600 komada mauzer municije, dok je zbog neopreznosti uspio jedan kamion pun bande pobjeći u banditsko uporište Klanjec i to pod banditskom vatrom iz Klanjca. U toj borbi istakli su se slijedeći drugovi: komandir III. čete Brlek Dragutin i mitraljezac drug Zajec Mirko i desetar drugarica Špiljek Slavica. Do 22. akcije nije bilo.

22. II jedna četa I. bataljona prebacila se u zasjedu na cesti preko Sutle. U zasjedi je zarobila dva Rusa u Njemačkom zarobljeništvu, koji su prisilno morali vršiti patrolu uz granicu, gdje su uhvaćene 3 puške i 2 bicikla, gdje je ubijen jedna Švabo i jedan je ranjen, dok su ostale dvije čete bile u zasjedi u Kraljevcu.

Poslije tog do 28. bataljon je manevrirao po istom kotaru i postavljao zasjedu. U sukob sa neprijateljem nije došao, te se je prebacio preko pruge i ceste i zauzeo slijedeće baze: u mjestu Radoboju. Postavio je zasjedu i naišla je banditska patrola gdje je ubijen jedan ustaša i jedan ranjen i uhvaćeno je jedna puška kao i odijelo, dok su se ostali uspjeli povući, dok je isto tako od naše strane bio jedan mrtav. Krivnja je ta, jer zasjeda nije bila dovoljno oprezna.

29. II bataljon se je povukao i zauzeo slijedeće baze u Jesenju Gornjem, gdje je ostao na položaju dva dana na osiguranju ranjenih i bolesnih drugova.

II. bataljon bio je na sektoru kotara Zlatara, gdje je isto tako rušio komunikacije i postavljao zasjede.

15. II bataljon je postavio zasjedu iznad Zlatara na koti iznad Borkovca i na samoj cesti Zlatar-Lobor. Banda je naišla u jačini oko 100 ustaša. Naša zasjeda je raspalila na njih gdje je banda imala 3 mrtva i 5 ranjenih, ostalo se je uspjelo u paničnom bijegu povući natrag u uporišta.

Od 15. do 20. bataljon je manevrirao po tom istom kotaru i postavljao zasjede. Do sukoba nije naišao.

Od 20. pa do sada operativni izvještaj nismo primili i između toga II. bataljon je krenuo na put sa ranjenicima na Kalnik.

III. bataljon: je bio na sektoru Krapinskog kotara i Zlatarskog, od kuda je krenuo sa ranjenicima za Kalnik. Zadatak tog bataljona

bio je slijedeći: Da ruši komunikacije i postavlja zasjede s obzirom na to što je banda imala namjeru da uspostavi prugu Zabok —Rogaška Slatina. Rad tog bataljona nije nam poznat iz operativnog izvještaja jer ga nije ni slao, a u koliko nam je poznat bio je labav. Naročito kod putovanja sa ranjenicima za Kalnik i na samom Kalniku. Operativni izvještaj tog bataljona imademo od 21. pa napred.

21. II bataljon je bio na položaju u Selnici i oko dvorca Rukavine u Vrlcima. Kroz to vrijeme sređivao se je bataljon i postavljeni su novi rukovodioci:

22. II izvršen je fingirani napad na dvorac Rukavina, koji je prilično dobro uspio.

23. II bataljon je držao iste položaje, ali borbe nije bilo.

24. II bataljon je zauzeo položaje u Zajezdi. Te noći izvršio je rušenje pruge kod Podruta prema Novom Marofu.

25. II bataljon je zauzeo položaje u selu Vrlci, jer je već otpočela neprijateljska ofenziva. Tu je daleko nadmoćni neprijatelj nastupao od Sombolića prema Vrlcima. Bataljon držao je položaj uzduž sela Vrlci oko 1000 metara. Neprijatelj tukao je sa haubicama, teškim i lakim bacačima, teškim i lakim mitraljezima i napadao iz zraka sa avionom. Borba je trajala kroz cijeli dan i nastavila se slijedećeg dana istom žestinom. Neprijatelju nije uspjelo da ide napred niti najmanje, jer su ga naše snage jakom vatrom odbijale i zadavale mu teške udarce. U noći jedna desetina pokušala je izvršiti napad iz leđa neprijatelju, nu to nije uspjelo, jer je neprijatelj također pokušao doći iza leđa našim snagama. Jedan vod postavljen je odmah u zasjedu. Na našoj strani bila su tri mrtva i 22 ranjena. Zarobljeno nije ništa. U borbi su se istakli drugovi I. čete kao i jedan vod II. čete. Naročito se je istakao komandir I. čete kao borac i rukovodioc. Isto tako su se pokazali ostali svi borci kao i rukovodioci dosta dobro kao i sam Štab bataljona.

U razdoblju od 27. veljače do 5. ožujka 1944. godine bataljon se je kretao po Jesenju, Jezerišću, Desiniću, Dubrovčanu, Bezavina i Tuhelj. Tu su postavljene zasjede, ali neprijatelj nije izlazio iz uporišta izim što je dana 4. III u jačim snagama nastupao od Velikog Trgovišća prema Višovlju, ali se je povukao odmah u svoje uporište, jer je vjerovatno doznao za našu zasjedu. Ovih dana nije bilo borbe.

Naši bataljoni nisu izvršili zadatak kao što bi to trebalo obzirom nato što su naši rukovodioci još mladi i kao rukovodioci nijesu se najbolje snalazili.

I. bataljon: Komandant I. bataljona je vojnički sposoban, nije dosta samoinicijativan. Potrebno mu je još da bude bolji taktičar u borbi. Komandiri u tom bataljonu prilično zadovoljavaju. Vodnici i desetari u tom bataljonu slabo su vojnički izgrađeni, ali se održava

desetarski kurs i svakim danom osjeća se da se vojno stanje nižih rukovodioca tj. desetara i vodnika popravlja.

II. bataljon. Komandant II. bataljona nije zadovoljio u borbi kao rukovodioc, pa je smijenjen i postavljen je novi komandant za kojega još neznamo kakovi je. Komandir I. čete je hrabar samo teško se snalazi u borbi. Komandir II. čete dosta je slab i potrebna mu je veća vojnička izgradnja. Vodnici i desetari su također dosta slabi.

III. bataljon. Komandant je hrabar. Teško se snalazi kod razmještaja jedinica. Komandiri četa prilično su dobri. Vodnici i desetari nisu baš najbolji, ali se održava vodnički i desetarski kurs, te će se vojnički izgraditi.

Prema tome da se izgradi vojnički komandni kadar, poduzeli smo slijedeće:

Po napred navedenom organizirali smo desetarske kurseve, a sa komandantima bataljona češće održavamo sastanke i savjetovanja. Po tim sastancima stanje se dosta dobro popravlja u našim jedinicama.

Smrt fašizmu — Sloboda narodu!

Politkomesar
J.² Vidiček [v. r.]

V. D. Komandanta:
Družinec Ivica [v.r.]

Original, strojopis

Sign., AIHRPH, NOV-10/1274.

148

1944, ožujak 12.

Varaždin

**Izještaj Prve pukovnije PTS-a Zapovjedništvu PTS-a o učešću u pot-
hvatu »Dubrovnik 2« i čišćenju područja Ivančice**

1. PUKOVNIJA
POGLAVNIKOVIH TJELESNIH
SDRUGOVA

Broj: 349/taj. sa pril.
U Varaždinu, dne 12. 3. 1944.

Predmet: Podhvatno izvješće za
mjesec veljaču 1944. g.

² Josip

ZAPOVIEDNIČTVU POGLAVNIKOVIH TJELESNIH SDRU-
GOVA

Z A G R E B .

Tokom mjeseca veljače t. g. aktivnost ove pukovnije, bila je prilično velika. Izvedeno je nekoliko podhvata sa liepim uspjehom, a dnevno su vršena razviđanja u okolicu, koja su bila uvijek uspješna. — Prvi podhvat bio je podhvat »Dubrovnik 2«¹ o kojem je poslano opširno izvješće Zapoviedničtvu P.T.S., pod br. 294/taj od 2 ožujka t. g., Dana 22. veljače t. g. izveden je podhvat čišćenja područja Ivančice, savezno zapoviedi br. 330 Gorske Divizije 1. a Br. 92/44/taj od 20. 11. t. g., a prema ustmenom nalogu Glavara stožera P.T.S. Snage 1. pukovnije t. j. I. i II. Bojna, dvije Grenadirske sati Oklopljenog Sklopa P.T.S., zatvorile su prostor zapadno od ceste Varaždin-Breznički Hum i to od sela Pake do s. Tomaševac.

Posljedak podhvata:

Zarobljen jedan partizan sa puškom i nabojima. Uhvaćeno oko 20 vojnih neposlušnika, koji su predani Domobranskim vojnim vlastima. U podhvat u se je osjećalo pomanjkanje tvoriva za vezu i automatskog oruđa, osobito strojosamokresa tako, da su mnogi častnici bili na terenu oboružani samo samokresima. Oprema jedinica, osobito što se tiče obuće je vrlo loša, tako, da je bilo mnogo slučajeva prehlada, budući da je pao visoki snijeg.

Veza na desnom /sjevernom krilu/ sa Nijemcima, nije bila uspostavljena iz nepojmljivih razloga, premda je sa naše strane bilo sve poduzeto da se ta veza uzpostavi.

22. veljače vršila se je jedna sat 1/1 puk. P.T.S.-a prisilan odkup stočne hrane u selu Svibovec. Tom prilikom došlo je do kratke borbe sa partizanima te izbrojeno 3 mrtva partizana, dok po pričanju seljaka broj mrtvih iznosi 7.

Vlastitih gubitaka nije bilo.

III/1 puk. P.T.S., ostala je od 11. veljače stalno u Ludbregu. Tokom veljače imala je dva sukoba sa partizanima. Prvi puta 15. veljače napala je jedna grupa partizana predstražu III/1 u vinogradima zapadno od Ludbrega. Tom prilikom poginula su dva vojničara, dok je jedan ranjen. Izgubljen je jedan laki bacač talijanski, jedna strojopuška K.B., jedan samokres »Valter«, šest zimskih kabanica, dvije surke i 14 šatorskih listova. Partizanski gubitci nisu poznati.

U noći 22 — 23. veljače t. g., napala je brigada braće Radića i obrazovnim bataljonom obuhvatno Ludbreg.² Napad je počeo u 22,30 na večer i trajao do 6 :30 sati u jutro.

¹ Opširnije o tome vidi: Dok. br. 147.

² Vidi: Zbornik VII, tom V, knj. 25, dok. br. 3.

Neprijateljski gubitci:

12 mrtvih nabrojano. Po pričanju seljaka 200 što mrtvih što ranjenih.

Vlastiti gubitci: jedan mrtav i jedan ranjen.—

Moral III/1 puk. bio je vrlo dobar. Nakon što su prvi napad odbili, dočekivali su napade partizana pjesmom. — Osjeća se potreba za utvrđivanjem mjesta te u tu svrhu početo sa radom.

Sa strane I. pukovnije P.T.S. poduzeto je sve, da dođe do što brže uspostave prometa Zagreb-Varaždin i Varaždin-Ludbreg. U tu svrhu popravljen je most na Bednji, te je time uzpostavljen nesmetan kolski promet. Popravljaju se pruge i mostovi na spomenutim željezničkim prugama tako, da će u najskorije vrijeme moći bit uzpostavljena željeznička veza, između spomenutih mjesta. Brzoglasna veza je uzpostavljena.

U Stož. pukovnije osjeća se pomanjkanje častnika, kao i u jedinicama. — U Stož. puk. imade samo dva častnika. To je daleko premalo, da bi se rad u pukovnji mogao odvijati pravilnim tokom. Premda je sa strane Zapovjedništva pukovnije upozoravalo na taj nedostatak, ipak sa strane P.T.S. do sada nije poduzeto ništa, da se isti ukloni. Po satnijama imade pukovnja ponajviše po jednog častnika a gdje i po dva. Zbog toga vodstvo jedinica nije na visini na kojoj bi trebalo biti. — Zapovjednik pukovnije i njegov pobočnik odlaze na zemljište, samo naoružani samokresima, budući da strojokresa nemaju, premda su više puta zahtjevani.

Oprema jedinica je slaba. Obuća je vrlo loša, a i obskrba je vrlo oštećena zbog nedovoljnog broja teretnih samovoza. Samovozi, koji su u posjedu I. pukovnije u vrlo su lošem stanju tako, da svaki čas ostane po koji u kvaru. Obskrba pogonskim tvorivom je također vrlo slaba, pa često puta nije pukovnja u stanju poslati teretni samovoz na mjesto gdje je prieko potreban zbog pomanjkanja goriva.

Stoga se moli zapovjedništvo da poduzme potrebno da se isti nedostatci uklone.

Borbeni duh jedinica na zamjernoj je visini.

ZA POGLAVNIKA I DOM SPREMNI!

M. P.³ ZAPOVJEDNIK I. PUKOVNIJE
POGLAVNIKOVIH TJELESNIHSDRUGOVA:
Dpk/Gredelj/
Gredelj [v. r.]

Original, strojopis

Sign., RSUP SR Hrvatske, 111-35/187-190.

1944, ožujak 13.
Bjelovar

Oglas Župske redarstvene oblasti u Bjelovaru o strijeljanju šestorice komunista kao odmazde zbog akcije partizana na vlak između stanica Klokočevac-Rovišće

Nezavisna Država Hrvatska
ŽUPSKA REDARSTVENA OBLAST U BJELOVARU

Taj. broj: 552/44.

Bjelovar, dne 13. ožujka 1944.

Predmet: Pavičić Petar i dr. partizani,
redarstveno utvrđeni komunisti — strijeljanje.

O G L A S

Dne 28. veljače 1944. god. napali su partizani putnički vlak Bjelovar-Zagreb, između postaje Klokočevac-Rovišće, postavivši dvie mine, kojom zgodom su poginula dva pripadnika njemačke oružane sile, 2 pripadnika hrvatskih oružanih snaga i dvie građanske osobe, dok ih je nekoliko teže i lakše ranjenih, a sam vlak je teže oštećen.

Povodom prednjeg podmuklog napadaja odredilo je Ministarstvo unutarnjih poslova, Glavno ravnateljstvo za javni red i sigurnost u Zagrebu svojim nalogom broj 13654/44 od 6. III. 1944. da se kao zaštitne mjere u smislu Zakonske odredbe broj CCXXIII 7 8. D1944. od 30. listopada 1943. imade se na licu mjesta događaja izvršiti strijeljanje šestorice dolje navedenih partizana, redarstveno utvrđenih komunista, a koje strijeljanje izvršeno je dana 13. III. 1944. između željezničke postaje Klokočevac-Rovišće.

Strieljane su sljedeće osobe:

1. Pavičić Petar, rođen 15. VI. 1892. godine u Virju, obćine iste, Kotar Đurđevac, sin pok. Josipa i Marije rođene Magoc, vjere rkt., stolar, oženjen, sa stalnim boravištem u Gornjim Plavnicama, jer je bio partizanski predsjednik sela Gornje Plavnice, potpredsjednik NOO za općinu Veliko Trojstvo, sakupljao odjevne, prehrambene i novčane pripomoći, te iste slao partizanima u Rakitnicu, a osim toga je kao predsjednik izdavao propusnice i održavao mitinge, te dao zlostavljati poštene i mirne suseljane.

2. Šavorić Janko, rođen. 24. XII. 1909. u Ščepanju, občine Breznički Hum, kotar Novi Marof, sin Stjepana i Jagice rođene Hicik, vjere rkt., oženjen, stolar, sa stalnim boravištem u Novim Plavnicama, jer je bio tajnik mjesne partizanske organizacije u Gornjim Plavnicama, izrađivao kundake za partizane, što je kod njega pro-nađena jedna lovačka puška, letci, koje je čitao i drugima davao na čitanje, sakupljao odjevne, prehrambene i novčane pripomoći, te iste nosio partizanima u Rakitnicu.

3. Lacković Franjo, rođen 21. VII. 1910. u Bregu občina Sveta Nedjelja, kotar Samobor, sin Valenta i Cile rođene Krajačić, vjere rkt., oženjen, ratar sa stalnim boravištem u Kupinovcu, občina Veliko Trojstvo, kotar Bjelovar, jer je kao djelatni partizan sudjelovao u raznim borbama sa hrvatskim i njemačkim oružanim postrojbama, a kod sebe posjedovao cijelu odjevnju i oružanu spremu, te ujedno sudjelovao kod ubijstva ustaše Crček Valenta iz Letićana.

4. Bakrač Miloš, rođen 18. X. 1919. u Prgomelju, občina Gudovac, kotar Bjelovar, sin Steve i Ljubice rođene Robričić, vjere pravoslavne, neoženjen, ratar, sa stalnim boravištem u Prgomelju, jer je kao djelatni partizan u svojem selu održavao stražu, posjedovao oružje, vršio dužnost partizanskog kurira, vozio opljačkane stvari, a osim tog je sudjelovao kod ubijstva seljaka Sever Ignaca iz Klokočevca, kao i kod rušenja željezničke pruge.

5. Nasakanda Luka, rođen 25. VII. 1899. u Zdenčacu, občina i kotar Garešnica, sin pok. Ilije i Stane rođene Prodanić, vjere pravoslavne, ratar do sada osuđen na tri godine robije sa stalnim boravištem u Stančiću, občina Gudovac, kotar Bjelovar, jer je bio mjestni partizanski predsjednik naoružan sa oružjem i streljivom, sakupljao crvenu pomoć, te istu dalje predavao partizanima, a osim toga je sudjelovao kod ubijstva seljaka Mudri Filipa iz Stančića.

6. Stakić Matija, rođen 7. X. 1892. u Širokom Selu, občina Sokolovac, kotar Koprivnica, sin pok. Todora i pok. Ljube rođene Viljenica, vjere pravoslavne, oženjen, ratar, sa stalnim boravištem u Kakincu občina Predavač, kotar Bjelovar, jer je kao djelatni partizan posjedovao oružnu i odjevnju spremu, sudjelovao u borbi sa hrvatskim i njemačkim oružanim postrojbama, sudjelovao kod miniranja mosta Rovišće — Žabljak, a nakon što je bio ranjen, vršio je izvidničku i kurirsku službu, te plienio živežne namirnice, koje su bile nošene u grad, te iste dalje predavao u partizanski štab.

Njihovim podmuklim napadajem na vlak ostale su uciviljene mnoge majke bez svojih sinova, žene i djeca bez svojih hranitelja, dok je država pretrpjela veliku štetu.

Iztiče se, da se nijedan od naprijed navedenih, koji su strijeljani nije dobrovoljno predao hrvatskim ili savezničkim oblastima, već

su svi spomenuti uhićeni prigodom izviđanja naših oružanih snaga kao djelatni partizani, te se radi toga na njih nije ni u kom slučaju mogla primjeniti Zakonska odredba o nepodavanju, odnosno obustaviti kaznenog postupka protiv odmetnika i vojnih neposlušnika, koji se dobrovoljno vraćaju od 26. siječnja 1944. broj XXVII-173-D.V.1944. koja se sa svim obzirima u celosti primjenjuje na one, koji se dobrovoljno predaju hrvatskim oblastima, te ih se odmah nakon preslušanja pušta na slobodu, a u kojem slučaju uživaju podpunu zaštitu hrvatskih i njemačkih oružanih snaga.

ZA DOM SPREMNI!

ŽUPSKA REDARSTVENA OBLAST
BJELOVAR

Stampata, prijepis

Sign., AIHRPH, Fond NG, inv.br. 30093.

150

1944, ožujak 14.

Naredba Štaba Desetoga korpusa NOV i POJ o formiranju Istočne grupe NOP odreda i postavljanju rukovodilaca

NAREDBA Br. 12

M.P.¹

I.
FORMIRANJE ISTOČNE
GRUPE N.O.P.O.

I.

Naredbom Glavnog Štaba Hrvatske formira se Istočna Grupa N.O.P. Odreda.²

U sastav Istočne Grupe N.O.P. Odreda ulaze Bjelovarski, Moslavački i Posavski P.O. Odred.

Sektor djelovanja Istočne Grupe N.O.P. Odreda jeste: istočno od pruge Koprivnica-Križevci-Dugo Selo-Zagreb pa na istok do granica prema Korpusu. Na jug do rijeke Save.

¹ Zaprimni pečat Glavnoga štaba NOV i PO Hrvatske, br. 1178 od 17. IV 1944.

² GŠ Hrvatske odobrio je depešom, t. ožujka 1944. formiranje Istočne grupe NOP odreda, vidi: AVII, Fond NOB, κ. 119/1, f. 4, dok. br. 46-2, depeša br. 1083.

Kao glavni zadatak Istočne Grupe N.O.P. Odreda postavlja se uništenje neprijateljskih komunikacija.

Istočna Grupa N.O.P. Odreda je kako u operativnom tako i u disciplinskom pogledu neposredno pod komandom Štaba X. Korpusa.

II.
POSTAVLJANJA.

II.

Naredbom Glavnog štaba Hrvatske postavljeni su i to:

1.-Drug Šime Balen, podpukovnik za zamjenika komandanta X. Korpusa »Zagrebačkog«, do sada pomoćnik politkomesara istog korpusa.

2.-Drug Kličković Nikola, major za komandanta Istočne Grupe N.O.P. Odreda, do sada politkomesar I. Brigade XXXIII. Divizije NOVJ.

3.- Drug Janjić Vjekoslav za politkomesara Istočne Grupe, do sada politkomesar I. Brigade XXXIII. Divizije NOVJ.

4.-Drug Alojz Kovačić poručnik za komandanta I. Brigade XXXIII. Divizije NOVJ, do sada načelnik štaba iste Brigade.

5.-Drug Komarica Zvonko za politkomesara I. Brigade XXXIII. Divizije NOVJ., do sada politkomesar I. bataljona Udarne Brigade »Braće Radića«.

Ova naredba stupa na snagu odmah.

Smrt fašizmu — sloboda narodu!

Politkomesar,
Ivan A. Šibi, v.r.

Komandant
General-major,
Vlado Matetić, v.r.

Štabu XXXII. Divizije NOVJ.
Štabu XXXIII. Divizije NOVJ.

Na znanje:

Glavnom štabu Hrvatske.
Štabu Zapadne Grupe POH.
Štabu Kalničkog P.O.H.
Štabu Bjelovarskog
Štabu III. diverz. bataljona
Komandi Kalničkog Područja.
Komandi Bjelovarskog Područja.
Komandi Moslavačkog Područja.

Da je prijepis vjeran originalu
tvrdi:

Načelnik štaba,
m a j o r :

M P ³

Rukavina⁴ [v.r.]

Kopija, strojopis.....

Sign., A VII, Fond NOB, k. 113 A, f. 1, dok. br. 22.

³ Okrugli pečat: Štab Druge operativne zone NOV i PO Hrvatske
(u sredini zvijezda petokraka)

⁴ Josip

1944, ožujak 15.

**Operativni izvještaj Štabu Prvoga bataljona Zagrebačkoga NOP odreda
Štabu odreda za prvu polovinu ožujka 1944. godine**

ŠTAB ZAGREBAČKOG N.O.P. ODREDA HRVATSKE

P O L O Ž A J

U vremenskom razmaku od 1. III. do 15. III. 1944. god. dnevni izvještaj je slijedeći:

Dana 1. III. naš je bataljon boravio u mjestu Zitomiru. Za svoja osiguranja postavio je potreban broj straže i patrola. Za vrijeme boravka, nismo se sukobili sa neprijateljem.

Dana 2. III. Naš bataljon nalazio se u istom mjestu, te je postavio iste straže i patrola za svoja osiguranja. Novoga nije bilo ništa.

3. III. Naš bataljon nalazio se u mjestu Zitomiru. U 2. sata sukobila se naša 2. četa sa neprijateljskom patrolom, koja se kretala od mjesta Gornje Orešja, prema našim položajima. Jačina neprijatelja sastajala se od 12. ustaša. Borba je trajala 1. sat. Gubitaka na našoj strani nije bilo. Po iskazu boraca neprijatelj je imao 1. mrtvog. Nakon borbe naš je bataljon krenuo u akciju u mjesto Podgorje. Naša druga četa uhvatila je jednog ustašu, i zapljnila je jedan pištolj, te veću količinu kože i duhana. Nakon te borbe naš se je bataljon povukao u mjesto Šušebreg. Ustaša koji je bio povjeren drugovima na »čuvanje« pobijegao je.

4. III. U 5. sati u jutro naš je bataljon krenuo iz mjesta Šušin-Brega u mjesto Peščenu, gdje je postavila potrebne straže i patrola za svoja osiguranja. Novog nije bilo ništa.

5. III. Naš bataljon nalazio se u mjestu Peščeno. Postavljena su sve potrebne straže i patrola za svoja osiguranja. Novoga nije bilo ništa. Za vrijeme boravka nismo se sukobili sa neprijateljem.

6. III. Naš bataljon nalazio se na istom mjestu. 1. četa je išla u Hrašćinu Trgovišće u zasjedu i bila u zasjedi od 8— 13. sati. Neprijatelj nije naišao. Ista četa se povratila u svoje baze u 15. sati. Isti dan novoga nije bilo ništa.

7. III. Naš bataljon izvršio je pokret iz mjesta Peščeno u mjesto Bedenicu i Bosnu, točno u 3. sata u jutro. 1. četa se je smjestila u mjestu Bedenici, dok se je 2. četa sa štabom bataljona smjestila u mjestu Bosna. Točno u 14. i 30. sati, naišla je neprijateljska patrola

u jačini od 7. ustaša. Ista patrola, kretala je točno na našu zasjedu. Naši borci primjetili su istu patrolu, i čekali su da se približi, tako da ih mogu sigurno uništiti. Kada je ista patrola došla do mosta, kojega smo srušili, ona je odmah znala što će se dogoditi, i dala se u bijeg natrag. Nato su naši borci otvorili vatru, i vidjeli su da su pala 3. bandita. U isto vrijeme stigla je i ostala banda, i razvila se u streljački lanac, te otvorila vatru na naše položaje. Međutim došle su saonice do mjesta gdje su banditi ležali, i pod vatrom uspjelo im je 2. ili 3. bandita baciti na saonice i pobjeći. Borba je trajala do sumraka, nato se banda povukla. Naši su borci našli 1 mrtvog ustašu, kod kojega se našla. 1. mauzer puška, štajer pištolja, bez meta-ka, odijelo sa kabanicom i čizme. Nakon borbe naši su se borci povukli u svoje baze, gdje su postavili potrebne straže i patrole za svoja osiguranja.

8. III. U 3. sata u jutro naš je bataljon krenuo u mjesto Prijepolno, gdje se je odmarao do 12. sati. U pola 1. sat naš je bataljon krenuo prema mjestu Gornjoj Stubici. U 11. sati stigli smo u mjesto Jakšinec, gdje smo se smjestili po bazama, i postavili potrebne straže i patrole za svoja osiguranja.

9. III. Naš bataljon boravio je u mjestu Jakšincu, gdje je postavio sve potrebne straže i patrole za svoja osiguranja. Novoga nije bilo ništa.

10. III. U 3. sata u jutro naš je bataljon krenuo u mjesto Slani Potok. Postavili smo potrebne straže, patrole i izvidnice za svoja osiguranja. U 17. sati pokrenule su naše jedinice u selo Sv. Matej, iz kojeg smo krenuli u mjesto Laz. Tamo su nas dočekale ustaše u zasjedi. Broj ustaša se nije mogao utvrditi. Naše jedinice su se morale povući uz vatru. Neprijatelj je imao gubitke 1. ranjen, dok su naših 6. drugova nestalo.

11. III. Naš bataljon nalazio se u Stubičkom Humu, i to u zaseljku Bokumi. Postavili smo odmah izvidnice straže i patrole za svoja osiguranja. Za vrijeme boravka u istom mjestu nismo se sukobili sa neprijateljem.

12. III. U 4. sata u jutro, naš je bataljon krenuo u mjesto Pasanska i Orehova Gorica. Za vrijeme boravka u istom selu naše jedinice se nisu sukobile sa neprijateljem. U 1. sati na večer krenuli smo u mjesto Trstenik.

13. III. Naš bataljon smjestio se u selu Trstenik, i to 1. četa u zaseljku Slanovec, dok 2. četa sa štabom bataljona u zaseljku Fabijanići, radi boljeg osiguranja. Za vrijeme boravka u istom selu nismo se sukobili sa neprijateljem.

14. III. Naš se bataljon nalazio u istom mjestu. Neprijatelj nije naišao na naše jedinice. Novoga nije bilo ništa. U 24. sata naš bataljon krenuo je u mjesto Jakšinec.

Politkomesar:¹ Smrt fašizmu —=□ Sloboda narodu Komandant:²

Kopija, bez parafa, strojopis
Sign., AVII, Fond NOB, k.1601 D, f.1, dok. br. 16.

1944, siječanj 1 — ožujak 15. 152
Zagreb

Diverzije i napadi partizana na pruge sjeverozapadne Hrvatske od 1. siječnja do 15. ožujka 1944. godine¹

»KNJIGA NEZGODA HRVATSKIH DRŽAVNIH ŽELJEZNICA 1944.«				
Tekući broj	Datum udesa	Mjesto	Kratki opis udesa	Posljedice udesa (nastradali i štete)
1	1.1.	Turpolje- -Lekënik	U 18.25 u km 398 °9 — 399°1 naletio je vlak lb na minu.	Pruga prohodna 2.1.44. u 12.15 Šteta: Pruga Kn 8.000.- Vozila Kn 115.000.- Ukupno Kn 123.600.- Teže ranjena 2 ustaše 1 rad. izvidnik lakše manipulant Ivan Majetić.
10	4./5.I.	Pušća Bistra- -Luka	Dne 5./1.44. u km 11°4/5 između Pušće Bistre i Luke minirana je pruga.	Šteta 2.640- Pruga prohodna 5./I. u 10.30h.
17	7.1.	Horvati- -Zdenčina	Dne 7.1. 44. u 15.55 naletio je u km 445/1 vi. 319 oklopni na minu između Zdenčine i Horvata.	Šteta: Pruga 6.650.- Vozila 8.885.- 15.535.- Pruga prohodna 8./I. u 10.20 h.

¹ Ivica Gluhak
¹ Vršioc dužnosti komandanta bio je Stjepan Rušković.

¹ U izvodu su navedene samo one akcije koje su od vlasti NDH posebno obilježene kao akcije komunista i partizana, a izostavljene su rubrike: uzrok, krivice, kazne, primjedbe i broj (pod kojim se raspravlja).

Tekući broj	Datum udesa	Mjesto	Kratki opis udesa	Posljedice udesa (nastradali i štete)
29	4.1.	Sv. Ivan Žabno Ki.20 F 4.1.	U 7.15 izvršen je napad partizana na postaju Sv.Ivan Žabno, a u 8 h na straž. 3.	Šteta na bb uređaju 5.550.-kn Šteta na našastaru 36.000.-kn
32	7./8.1.	Moslavina Po- povača-Ludina- —Vidrenjak M.P. 101 T 8. I.	Dne 7./8.1, minirana je pruga u km 45° 2/3 i 46°2/3, a 46°2/3 naišao oklopni vlak na minu	Šteta na pruzi 14.700.kn Šteta na kolima 160.000.kn
36	3./4.I.	Desinac- -Jastrebarsko	Dne 3/4.1. u km 453°5/6 eksplodirale su 2 mine između Jastrebarskog i Desinca te oštećen most na potoku Bukovcu.	Šteta ukupno kn 97.625,- Pruga popravljena u 14,45 — 4.1.44.
38	8.1.	Luka-Ključ- -Vel. Trgovište 8.1.44.	Dne 8./1.44. u km 15/8 do 16/1 između Luke-Ključa minirana je pruga na 11 mjesta.	Ukupna šteta kn 26.440,- Pruga prohodna 9.1.44.
61	12.1.	Lekenik- -Turopolje Sisak 13.1.44.	Dne 12. I. 44. u km 393 između postaja Turopolje — Lekenik vi. 21 naletio na minu. Iskliznula 3. kola	
63	13./I.	Luka-Ključ- -Vel. Trgov. 13.1.44.	Dne 13.1.44 u km 15/7 do 15/8 između stajališta Luka i Ključ dignuto (porušeno) je 50 met. pruge po odmetnicima.	Šteta: 2.400.- Bez prekida prometa.
83	10./I.	Ivanić-Grad- -Deanovec Ivanić-Grad 36 F 11.1.	U 12.30 naletio je njemački oklopni vlak bez broja na minu u km 63° 380. Iskočila dvojica kola.	Šteta na materijalu 3.790,- kn Šteta na vozilima 20.000,- kn Prekid prometa trajao do 11/1. u 10.30h.
86	12./I.	Sesvetski Kralj evec- -Sesvete Sesvete 129F 13.1.	U 20.53 u km 438° 2/3 naletio na minu vi. 179. Stroj se preprečio, iskočila dvojica štitna od 11 kola vlaka. Razrušeno 60 m pruge.	Šteta na pruzi 111.500-kn stroj 20.000-" vozila 1,350.000-" Ukupno 1,481.500-kn Prekid prometa do 14./I. u 17.000 h.
112	9.1.	Zdenčina- -Jaska Pruga Zagb-Karlovac	Dne 9.1.44. u km 449/752 između postaja Zdenčina-Jaska vlak 363 naišao na minu.	Šteta: Pruga 26.250,- Kola i dizanje 68.401,- 94.651,-

Tekući broj	Datum udesa	Mjesto	Kratki opis udesa	Posljedice udesa (nastradali i štete)
				Pruga popravljena 9./I. 11 h
119	15/16.1.	Sv. Križ Začretie-Vel. Ves	Dne 15/16.1.44. u km 10 ⁶ porušena je pruga i u km 10/5 miniran je propust, popiljeno 11 bb stupova.	Šteta: 13.400.- ukupno Pruga prohodna 17.1. 15.30 h.
130	20./I.	Remetinec- -Leskovac	Dne 20./1.44 u km 433 ⁵ /6 između Remetinca i Leskovca vi. 318 naletio na minu.	Šteta: Pruga kn 5.220.- stroj kn 10.000.- Ukupno kn 15.220.- Pruga popravljena 20.1. u 9.45.
150	22./I.	Lekenik- -Greda	Dne 22/1.44. u 2.45 minirana je pruga u km 383/5 i 384/9 između Lekenika i Grede.	Šteta: 12.600.- Pruga prohod. 22./I. 9.30 h.
151	20/21.1.	Sv.Križ Začretje-Krapina	Dne 20/21.1.44. između post. Sv. Križ Začretje-Krapina porušena je pruga u km 11 do 11/3.	Šteta: 39.300.- Pruga prohodna 25/1.44,— u 15 h.
155	24/1.	Vrapče T.K.- -Podsused Tvor.	Dne 24/1.44. u 19h naletio je vi. 886 u km 433/4 — 3 između Vrapče T.K. i Podsused Tvornice na minu.	
162	26/1.	Mraclin- -Vel. Gorica	Dne 26/1. 44. u 2.15 naletio jevlak V66 u km 404/56 između Mraclina i Vel. Gorice na minu.	Pruga prohodna 26. I. u lih. Šteta: Stroj kn 25.000.- Pruga kn 7.120.- Ukupno Kn 32.120.-
171	30/31.1.	Križevci-Bjelovar 350 F 31.1.	Izvršen je napad partizana na dijelu pruge od Križevaca do Klokočevca.	
225	22/1.	Sisak 173 25.1.44.	22.I.o.g. vojna obhodnja naišla na minu u km 23 ⁴ /5.	
277	22./I.	Podsused- -Zaprešić	Dne 22/I.o.g. nađena je mina u km 12 ⁴⁴⁸ /50 između Podsuseda i Zaprešića po obhodaru pruge Prstačić Stjepanu.	Stete nema. Promet nije trpio.

Tekući broj	i Datum udesa	Mjesto	Kratki opis udesa	Posljedice udesa (nastradali i štete)
317	15/16.1.	Sekcija Varaždin 610 12.VI.44.	Dne 15/16.1 na pruzi Varaždin-Golubovec porušena je pruga u km 31/356 i km 31/556 i bačena u potok Očura.	Šteta Kn 115.000,- Pruga popravljena 10.VII.44.
4	2.II.	Horvati-Zdenčina 3.11.44. 46F.	Dne 2.11.44. oko 18 h minirana je pruga u km 444/8 između postaje Horvati i Zdenčina.	Šteta: pruge 7.230.- Pruga popravljena 3.II. u 11.30h.
30	5./II.	Turopolje-Vel. Gorica 5.11.44.	Dne 5.11.44. u km 401 °399 vlak 22 naišao na minu između Turopolja i Vel. Gorice.	Šteta: Pruga Kn 25.460.- vozila Kn 170.000.- Ukupno Kn 195.460,- Pruga popravljena 5.II. u 13.30.
44	2/3.II.	Jaska-Draganići	2/3.II.o.g. km 458/568 minirana je pruga između Jaske-Draganići po odmetnicima.	Šteta: 2.560,- Pruga prohodna 3.II. u 8,45 h.
51	10/11.11.	Lazine-Domagovići Draganići 11.11.44.	10/II.II.o.g. porušena je pruga u km 461/01 između Lazina i Domagovića te u km 458 između Jastrebarskog i Domagovića.	Šteta 16.500,- Pruga prohodna 11. II. u 10.30 h.
70	18/11.	Sv. Klara-Odra	18./II. o.g. u 20.50 minirana je pruga između Sv. Klare i Odre u km 415 °6/7.	Šteta: 59.420.- Pruga prohodna 19.11. 8h.
118	12./13.II.	Km 455° 1/2 Vrbovec- •Pikraj Pikraj 107F 13.11.	U noći 12/13.11. miniranje provizorij na mostu Lonje u km 455° 1/2.	Šteta 32.000 Kn.
122	13./14.II.	Novoselec Križ- -Moslavina Po- povača Križ Novoselec 216 pis. 14.11.	U noći 13/14.11 o.g. minirana je pruga u km 50°2/3 na tri mjesta; u km 46°7/8 na jednom mjestu i u 46°8/9 na dva mjesta.	Šteta na pruzi 29.000 Kn.
135	28.11.	Carevdar-Lepavina Ki. 570F 28.11.	U 16h kod radova na pruzi teže ozliedene 2 vojne osobe od neprijateljskih mina.	
137	1/II.	Zlatar Bistrica-Konjščina	Dne 1/II.o.g. u km 46°5/6 između Zlatar Bistice i Konjščine napadnuti pruž-	Šteta na alatu 3.850 kn.

Tekući broj	Datum udesa	Mjesto	Kratki opis udesa	Posljedice udesa (nastradali i štete)
			ni radnici i nadziratelj pruge te odvedeni.	
139	18./II.	Sv. Klara-Odra	Dne 18./II. o.g. minirana je želj. pruga u km 415/6 — 7 između Sv. Klara i Odra.	Šteta 59.720,- Pruga prohodna 19. II. u 8h.
162	24/25.11.	Ivanič-Grad 25.11.	24./25./II. o.g. minirana je pruga u profilu 60° 00 i 64°02 po odmet.	Štete na pruži Novoselec Križ 9.000 kn Ivanič Kloštar 9.000 kn Pruga prohodna 25. II. u 10.30.
183	19/20. II.	Sisak 524 26.11.44.	19/20.II.o.g. minirana je po odmetnicima skretnica br. 2 i vodopostaja. u postaji Piskarići.	Šteta na skretnici 14.915.- Šteta na vodopostaja. 947.228,- Popravljeno 21.11. 14h. prekid 14h.
197	7./II.	Bjelovar sekcija za u pr. 419 3.III.1944.	7.11.44. izvršen je napad na prugu u km 171.3/6, prugu Virovitica-Kloštar i stražarnicu br. 77, Kloštar-Odoljan 171.466.	Šteta na pruži 20.000,- na brzgl.i zg. 6.000,- Ukupno 26.000,-
198	9/10.II.	Zagreb I sekcija za u.pr. Taj .43 Nezg. 2.111.44.	9./10.11.1944. minirana je pruga u km 50.378, te napadnuta ukrsnica Ludina-Vidrenjak.	Steta na pruži 7.000 kn.
199	10/11. II. 44.	Zagreb sekci za u.p. Taj .42 Nezg. 1.111.44.	10. 11. II. 1944. minirana je pruga u km 49.890, između Mosl. Popovače i Novoselec Križa.	Šteta 7.000 Kn.
214	25/25. II.	Zagreb zap.kol. sekcija 122/44. 1.III.1944.	25/26.11.44. minirana je želj. pruga od km 444.6-444.7 na 3 mjesta između Zdenčine i Horvati i stražarnica br. 283.	Šteta na pruži: 25.000,- šteta na stražarnici 750.000- Pruga popravljena 26.11. u 12 h.
219	29./II.	Lekenik 170 9.11.44.	29.11.1944. minirana je pruga bez posljedica u km 393.2 pod vi. V30 Turopolje-Lekenik.	Štete nema.
229	27/28. II.	Sisak 583 4.11.43.	27/28. II. o.g. između Kozarca i Omarske porušena je pruga na 19 mjesta.	Šteta: na pruži 92.600. Popravljeno 28./II. u 18 h.

Tekući broj	Datum udesa	Mjesto	Kratki opis udesa	Posljedice udesa (nastradali i štete)
1	1./2.III.	Križevci 35 f 2.III.44.	1./2.III. ov. god. minirana je pruga na 2 mjestu u km 472/3 do 472.04/6. Napad na posa- du Repinec.	Šteta na pruži 39.800.-Kn.
8	2.III.	Bjelovar 787 4./III.44.	2/III. o.g. napadnut je vi. 1530 koji je u km 38.5- 38.6 naišao na 2 mine između P. Dražice i Ladislava.	Štete na pruži 112.680 Kn str. 51- -1103 60.000 ” Kola 1,024.975 ” 4 teško ranjena. Pruga prohodna 4.III.
19	6.III.	Vrbovac 270 7/III.44.	6/7.III.o.g. napadnuta je pruga u km 463.1/2 i km 467.7-467.5	
23	7/8.III.	Zagreb 8/III.44.	7/8.III. o.g. u 3.10 miniran je most kod Deanovca iz- među Ivanić-Grada i No- voselec Križa.	Šteta 42.000 Kn.
24	8./III.	Sesvete 227 f 8./111.44.	8./III.44. 19 sati u km 438.2/3 naletio je vlak 171 na minu.	Šteta na pruži 27.000.-Kn vozilima 10.000.- Kn Ukupno 37.000.-Kn Prekid trajao do 9.1. u 9.30 h.
26	9.III.	Kutina 420 9.III.44.	9.III.o.g. u km 32.2/3 izme- đu Repušnice i Gračanice u 17.45 naišao je oki. vi.I. Gorskog zdrugu br. 112 na minu.	Šteta: 33.000 na pruži 120.980 vozila 153.980.- ukupno Prekid trajao do 10/III. u 8.30 h.

Original, rukopis

**Sign., Sindikat radnika saobraćaja i veza Jugoslavije — Re-
publički odbor za Hrvatsku, Zagreb — Očevidnik nez-
goda Hrvatskih državnih željeznica, knj. 2 i 3.**

KAZALO OSOBNIH IMENA

A

Ahmetović Lutvo.....	802, 803
Altić Ivan.....	147,201, 202, 618, 664
Amulić Stipe.....	804
Andrašić Drago	189
Andrašić Milan.....	545
Andrinek	190
Andel Antun.....	264
Angeli Mladen.....	90
Anić Nada	89
Antolić August.....	634, 746
AntolićJozo.....	739
Apiha Milan.....	805
Arsuze Antun.....	233
Aufeberger Ruža	716
Augustin.....	339
Augustinović Jelena.....	554

B

Babec.....	897
Babić Ivan.....	446, 449, 507, 612, 670
Babić Josip.....	418
Babić Marko	418
Babić Simun	406
Babić Vlatka	464,491, 550, 551, 554, 805
Badovinac Draga.....	678
Badovinac Dragica	133
Badovinac Jure	282
Bahorić Rudolf	226
Bajcer Mirko.....	252
Bakliž Stjepan.....	248
Bakrač Miloš.....	912
Bakso.....	776
Balen Sime.....	654, 655, 778,
Balen Vice.....	551,554
Balija Josip	37
Balija Mijo.....	185
Balija Slavko.....	189
Ban Đuro.....	394
Ban Ivo	674
Ban Ljudevit	311
Banak Stjepan.....	639
Banjak Stjepan	240

Barbarić Stjepan.....	772
Barberić Ivan.....	899
Barbić Mijo.....	189
Barić	745
Barilav Franjo.....	252
Barilić Stjepan.....	394
Barišić Davor.....	189
Barsaric Bartol	649
Baršić Ivica	484
Bartolović Đuro.....	359
Bartovčak Andrija.....	307,731
Bastajić Mladen.....	668
Bašić Josip.....	545
Bašić Mirko.....	189
Bati Dragutin.....	405
BatinacJozo.....	730
Batinac Mirko.....	730
Batušić Krunoslav.....	311
Bajzek Stjepan	
Bednjanec Ljudevit.....	633, 744, 749,750
Bednjanec Ludvig	108
Belčić Josip	332
Beli Franjo.....	95, 103, 716
Belinić Marko	67, 158, 196, 395, 445, 724, 766, 795, 806, 833, 834
Belović Franjo.....	126
Benceković Stjepan.....	331
Bencek Fabijan	897
Berislavić Štefek.....	108
Berus Anka	44,47,197, 373, 445, 469, 470, 472-474, 478, 501, 528, 542, 721, 836, 837, 901
Bešeoski Franjo.....	239
Bešenski Slavko.....	634, 746
Betlehem.....	876
Biber Antun.....	47,67,68, 69, 132, 198, 655
Biketa Vladimir.....	189
Birač Dragutin, vidi Gavran . .	396
Bistrović Stjepan.....	790
Bišćan Josip.....	37
Bjelanović Drago	395, 555, 556,
Blaha Đuro.....	463, 795
Blažek Antun.....	189
Blažičko Ivica.....	19
Blažić Mato.....	651

Blažun Andrija.....	578, 633
Barčanin Ignac	731
Bobanj Mato.....	738
Bobinac Ivica.....	43, 68
Bobinac R.....	428
Bobinac Stjepan	98
Bočina Josip.....	659
Boldin Josip.....	419
Bognar-Kunštić Zlata.....	346
Bolt Tomo.....	189
Bolt Valent.....	459, 825
Boltžar Mirko.....	582
Bombelo	312
Borić Ivo	198
Boris	109
Boro.....	770
Boroš Vinko.....	115
Borovac Mato	125
Borović Dragutin.....	419
Bosanac Đuro	782
Bošnjak.....	389
Božak Ivan.....	240
Božičević Ivan.....	287, 360
Božić Josip.....	115
Bžić Dragutin.....	773
Božo.....	813
Brajdić Ivan.....	661
Branko.....	52
Bratković Mato	651
Brenišćak Antun	575
Brezak Slavko	244
Brkić Ankica	426
Brkić Dušan.....	795, 804,
	806
Brlčić Petar	291
Brelek Dragutin.....	906
Broz Drago.....	255
Broz Josip Tito.....	14,16,
	23—25, 27, 56, 71, 75, 93, 107,
	137, 187, 188, 206-208, 254,
	262, 302, 303, 325, 398,437,
	451, 453, 461, 466, 475,499,
	502—506, 508, 537, 538,551,
	553, 560, 635, 661, 685,691,
	694, 696, 699, 700, 714,736,
	757, 798, 807, 808, 827,828,
	835, 842, 843, 847, 850, 858, 870
Brunović Milan	10, 43, 218,
	306, 564, 655
Buč Stjepan.....	96, 132
Budek Dragutin.....	144
Buden Tomo	198,827
Bulat Rade.....	11,66,306
Buneta Vlado.....	545
Busija Janko	31
Bušek Slavica.....	426
Buzdon Marijan.....	548

C

Cabraić Ljubica.....	114
Cafuk Rok	229
Car Petar.....	487

Carić Dragan	47,91,351,
	358, 823
Cazinski Hasan	358
Cazinski Juraj	239
Cecerko Franjo	396
Cedermans Milan.....	152, 865
Cekurić Emica.....	84
Celčić Stefa	127
Cermelj.....	887
Cesaree Dragutin.....	773
Cetusić Mileva.....	727
Cifrek Mato.....	394, 556
Ciganović Barica.....	629
Ciglenečki.....	773
Ciglenečki Ignac.....	243, 244
Cikač Mirko.....	240
Ciojević Branimir	38, 98
Cimer Petar.....	114
Cingulin Franjo.....	651
Cobović Mato.....	394
Crevar Tomo	789
Crneka Antun.....	776
Crni, vidi Tucman Josip.....	478
Crnković Ruža.....	84
Crnković Slavko.....	115
Crnobori Vera	829, 864
Crnobrnja Bogdan.....	489
Crnolatec Slavko.....	30
Curić Stjepan.....	419
Cvetko	754
Cvetko Radoslav	710
Cvetko Viktor.....	248
Cvetković Juraj	127,148
Cvetković Marijan.....	464, 826

D

Dabić Slavica.....	864, 865
Dabo Emil.....	382
Damjanić Juraj	545
Darević Ivan.....	337
Dasović Stjepan.....	643
Debeljak Alojz.....	577, 578,
	634
Debeljak Ciro.....	748
Delak.....	245
Demokidor Danijel	189
Devčić.....	657
Devčić Krunoslav.....	407, 564,
	643, 695, 737
Devčić Natko.....	208
De/elić Adam.....	410
Deženina	745
Diklič Dušan	550
Diminić Dušan.....	803
Dimitrov.....	499, 526
Domanić Valentin.....	447, 448,
	450
Dombaj Stjepan.....	698
Dimitrović Drago.....	395
Domović.....	831
Dorčec Mijo.....	895
Dozet Perica.....	804

Drapšin Petar.....	66—68, 445, 454, 471, 472, 475, 476, 498, 499,544
Draušnik Jurica.....	272
Drenški Čiril	745
Drenški Josip.....	574, 579, 633, 635, 746, 748
Drobac Juraj	195,612, 614
Družinec Josip.....	109,722, 723, 758
Družinec Ivan.....	38
Družinec Ivica.....	227, 280, 760, 908
Družinec Micika.....	108
Drvar Alojz.....	419
Duda Josip.....	338
Dugonjić Rato	445,491, 496, 501
Dujmović Jakov.....	643
Dvoržak Ivan.....	577
Dvoržak Josip.....	225

D

Daj a Ivan.....	419
Đakman — Glavač Barica	396
Đula.....	423
Đurđević Filip	244
Đureta Stjepan.....	463
Đurkin Pero.....	725

E

Elezović Stjepan	575
Elblinger.....	104
Ercegović Jandro.....	418
Ervančinović Ruža.....	86, 687, 755

F

Fabijanac Juro.....	27
Fabijančić Barica.....	557
Fabijanić Ivan.....	790
Fabijanić Stjepan.....	366
Faget	150
Fajdiga Mirko	866
Falica Jana.....	764
Farkaš Josip.....	385
Feher Josip.....	227
Felčec Josip.....	739
Ferčec Adolf.....	253
Fernažir.....	249
Filipčić Juraj	395
Fiolić Petar	764, 765
Fišer Adalbert	114
Fojš Ljudevit.....	747
Forjan Dragutin.....	396, 434

Franjčević Božo.....	554
Franjević Vinko.....	552
Fruk Stanko.....	419
Fuček Stevo.....	582
Fu is	89
Furak Ranko	240
Furjanić Ivan.....	676
Futak Franjo	176, 773

G

Gabriša Slavko.....	282
Gašparović Mato.....	401
Gašparović Vitomir.....	382
Gatin Đorđe.....	89
Gavran, vidi Birač Dragutin . .	396
Gaži Franjo	603
Gaži Tomo.....	603
Gelta Ivan	736
Gembec Vladimir.....	88
Ghilardi Franjo.....	241
Glavač Barica.....	659
Glišić Svetozar.....	782
Gluhak Adalbert.....	633
Gluhak Ivica.....	917
Gluhak Rudolf.....	394
Glumpak Lina.....	289
Godler Frida	548
Golub Ljubo.....	189
Gostinčar Sveto.....	790
Govedić	448
Grabovac Martin.....	647
Gračan.....	897
Grah Tito.....	264, 736
Grbić Marija	244
Grbiniček Mirko	30
Grcić.....	897
Grcić Josip.....	550
Grcić Šandor.....	601,637
Grdinić Jozo.....	582
Gredelj.....	910
Gregorec Stjepan.....	190, 195
Gregorić Pavle.....	636, 795
Gregurić Živko.....	394
Gretić Ivica.....	42,177, 479, 726, 748, 757, 847, 851, 856
Grginić Florijan.....	238
Grilec Milan.....	575, 577, 633
Grofelnik Čiril.....	575
Gržetić Maca	621,826
Gubec, vidi Kuren Milan . . .	397
Gunjević Božo	10

H

Habek Đuro.....	310
Habunek Ivica.....	687
Hadelan Josip	395
Hajčić Martin.....	401,464
HalapirJanko.....	578

Harambašić Ignac	127, 148
Harambaša Stjepan.....	658
Harison	503
Hariš Ivan	70
Harjač Stjepan	647
Havaić Franjo	95
Havran Mijo	382
Hebrang Andrija.....	21,94,453, 622, 635, 795, 832
Hebrin August.....	227
Hegeduš Franjo.....	455
Helbich Dragutin.....	91, 93, 184, 209, 299, 444, 596, 838
Herceg Đuro	643
Herceg Ivan	295
Hercigonia Dragutin	419
Hiršl.....	738
Hitler.....	467, 536, 537, 613
Hlebar Rudolf.....	740
Hočevar Josip	90
Hohnjec Anton.....	34
Hohnjec Dragutin	574,577, 578
Horty Miklos.....	131
Horvatek Janko.....	179
Horvatić Ivo.....	545
Horvat Cvjetko	116
Horvat Josip.....	210,218
Horvat Josip.....	308
Horvat Josip.....	716
Horvat Valent	554
Horvat Vladimir.....	645
Hrastovski Đuro	418
Hrenović Mirko.....	244
Hrlić Mato.....	238
Hrnčević Josip.....	445,457, 830, 832
Hrnčević Josip.....	189
Hrnjak Ljubo.....	827
Hršak Božena	86
Hrzina Josip.....	866
Hubenija Marijan	805
Hudan Tomo.....	658
Hugo	464
Hunjak Mijo.....	396
Husajina Đuro	419
Huška.....	647, 648

I

Ileković Luka	323
Ilijanić Jasna	84
Ilijevac Franc.....	126
Ipša Mijo.....	446, 447, 452
Ispanović Oton.....	189
Ivančan Đuro.....	396
Ivančević Svetozar.....	731
Ivančić Alojz.....	740
Ivančić Dragutin	740
Ivanković Zvonko	246
Ivankov Ivanka	358

Ivanović.....	242, 243
Ivanus	738
Ivan	345
Iveković Stjepan	304, 442
Iviček.....	23
Ivica.....	98
Ivica.....	660
Ivica.....	776
Ivić Stjepan.....	703
Ivković Stjepan	189
Ivo.....	193

J

Jadan Ivan.....	14, 757, 847, 859
Jadek Andrija.....	508, 598
Jagatić Stjepan.....	44
Jager Alfred.....	786
JagodićTomo.....	141
Jakaša Dalibor.....	804
Jakopovic.....	400
Jakšić Petar.....	115
Jambrešić Marijan.....	484,583, 584, 585
Jambrec Andrija	695
Jambrek Ljudva.....	249
Jambrišek Marija.....	227
Jančiković Tomo	446,507, 612, 695
Jandraš Stjepan.....	424
Janić Vjekoslav	832,914
Jankez Grga.....	68, 160, 549, 608, 896
Janoš Štefica.....	226
Janušek	322
Jedni Vinko.....	202, 608
Jelka.....	265
Jendrijev Dragutin.....	898
Jerin Cveta.....	109, 865
Jerin Marijan.....	37
Jerković Stefan	189
Jerko Mato.....	728
Jerse Ladislav	189
Jeri Ivan.....	629
Ježić Josip	226
Jogunic Nikola.....	414
Jović Nata	869
Jović Nena.....	629
Jović Sofija.....	52
Jović Vera.....	805
J o/a	498
Jugović Tomislav.....	311
Jugović Tomislav.....	697
Juhović Andrija.....	120, 199, 401
Juraj Vera	545
Jerko Mijo.....	573
Juran Ivan.....	419
Jureković Stjepan	460
JurecJanko.....	177
Jurec Mirko.....	244
Jurec Petar.....	249

Jureša Stjepan..... 575
JurčićPio 74
Jurin Gašo..... 396
Jurina Viktor..... 407
Jurišić Tomo 865
Jurišić Mato..... 658
Jutriša Janko..... 34
Jug Franjo 739
Jug Mijo..... 419

K

Kacijan Antun..... 554
Kaić..... 554
Kaić Milan..... 791
Kajalik Željko..... 674
Kajba Stjepan 575
Kalaj džić Pavao..... 648
Kancijan Antun..... 716
Kanešić Andija..... 312
Kanižaj Dragutin..... 741
Karabin Zlatko..... 244
Karadordević Petar..... 50, 58, 105,
151, 187, 208, 262, 394, 451,
453, 500, 503, 506, 508, 510,
604, 714, 744, 770, 796, 831
Karanović Vukašin..... 865
Kaster Oton..... 224
Katalenić Ivan..... 251
Katalenić Milka..... 387, 388,
389
Kaurić Dragee..... 24, 28, 30,
31
Kaurić Janko..... 24
Kedmenec Stjepan..... 314
Kefeček Jakob..... 395, 722
Kefelja Stjepan 550, 554
Kelečić Josip 545
Kelec Terezija 740
Kemfelja..... 728
Kemfelja Duka..... 773
Kendel Stjepan 43, 68
Kereta Petar..... 189
Keršovani..... 484
Keršovani Ruža..... 179
Keselj Ludvik..... 211
Kezele..... 747
Kezele Slavko..... 43, 68, 788
Kežman Ankica..... 198, 464
Kirin Mato..... 608, 632
Kišunic Stjepan..... 417
Kišun Vinko..... 419
Klain Mavro..... 117
Klarić Stefan..... 199, 402,
615, 617
Klauski Vinko 651
Kličković Milenko..... 101,102
Kličković Nikola 71,914
Klišanic Stjepan..... 385
Ključko Juraj..... 38
Knapić Franjo 651
Knebl Franjo..... 594

Knežić Lujo..... 551, 554
Kobal Vladimir 11,305
Kocković Josip..... 189
Koch Božidar..... 189
Kolenko Juraj 710
Kolenko Zvonko..... 426
Kolenc Josip..... 577
Komes Marko 419
Komin Stjepan..... 244
Konforti Josip..... 667
Konspirator, vidi Sali Dragu-
tin 446, 454
Konte Vilibald-Golub..... 189
Konjhodić Asim..... 189
Koprek Pavao..... 419
Kot ać Miloš..... 791
Kordej Martin..... 178
Koren Jakob..... 703, 708,
709,713
Koren Stjepan..... 767, 799
Korotaj Ivan 240
Kos Julijus..... 248
Kos Milka..... 109
Kos Stjepan..... 297
Kosanović 89
Košić Tomislav 311
Kostelski Ivan..... 125
Košutić August..... 73, 159,
468, 507, 658
Kovačević Janko 677
Kovačević Milovan..... 189
Kovačić Alojz..... 305
Kovačić Ankica..... 339
Kovačić Milovan 74, 160
Kovačić Mira..... 812
Kovačić Poldi..... 68
Kovačić Vinko..... 189
Kovač Antun 703,710
Kovač Antun 189
Kovač Barica..... 186
Kovač Josip..... 244
Kovač Luka 447, 450
Kožar Đuro 483, 727,
728
Krajačić Bosiljk..... 826
Krajačić Ivan..... 795
Kraljić Branko..... 189
Kraljić Mato..... 118
Kranjčec Ivan..... 548
Kranjčec Miško..... 282
Kranjčić Stjepan 249
Kranjec Petar..... 856
Kranželić Ivan..... 608
Kraus Oto..... 667
Krbek..... 507
Krčelić Vlado..... 647
Kreačić Olga..... 826
Krivčić Zora..... 550
Krivec Marijan..... 53
Krizmanić Dragan..... 576
Kriznik Stjepan..... 16, 439,
760, 855
Križar Loj za..... 645
Krošelj Mijo..... 396, 775
Krog Dragutin..... 250

Krog Josip.....	746
Krog Stjepan.....	109, 866
Krsnik	698
Krtak Đuro.....	238
Kruhac Alojz.....	289
Krvarić Stjepan.....	642
Kučiš Feliks.....	736
Kučiš Stjepan.....	142, 143
Kufrin Dragee	545
Kufrin Ignac.....	545
Kufrin Milka	827, 828
868	
Kuharić Josip.....	239
Kuhar Đuro.....	703,713
Kuhar Vlado.....	263, 865
Komarica Zvonko	914
Kuhta Jelka.....	244
Kuhta Leopold.....	244
Kuhta Stjepan.....	242
Kukolja Franjo.....	661
Kukolj	323
Kulović Stef.....	865,866
Kulundžić Mijo	417
Kunić Barica.....	629
Kunjko Vladimir.....	88
Kunštić Franjo.....	60, 687
Kunštek Janko.....	253
Kurent Rudolf.....	89
Kuren Milan, vidi Gubec	394
Kusobran Desanka	426
Kušek Andrija.....	572
Kušec Božidar.....	387, 565
Kušec Katica	199,616
Kušter Ivan	703
Kuštrah Franjo	552, 554
Kuštreba Ivan	411
Kuštreba Kata.....	411
Kuštreba Tomo	550

L

Laber Hinko.....	647
Lacković Franjo.....	912
Lačan Marijan.....	71
Ladešić Nikola.....	783
Lakuš Filip.....	635, 636
Lakuš Plašć Verica.....	394
Lalić Kata.....	584
Lamst Slavko.....	746
Lazar Josip.....	419
Ledinić Vinko.....	189
Lenard Dragutin	866
Le nj in.....	23, 266,
486	
Lepotinec Josip	728
Lesičak Karlo.....	249
Lesičak N.....	249
Lesjak Ivan	109
Leškarić Ivan.....	189
Leskovar Petar.....	634
Leskovar Stjepan.....	634
Lešnik Ivan	582
Letinčić Mirko.....	392, 406,
657	

Levin Ševa.....	548
Lipurički Mirko.....	438
Lisak Đuro.....	337
Lisak Ivan	115
Litanie Ivan.....	651
Lončarić Vlado.....	488
Lončar Tino.....	866
Lopatić Stjepan.....	114
Lorković Mladen.....	74
Lovinčić Ivo.....	870
Lovreković Ivan.....	573
Lovrenčić.....	90
Lugar Mijo.....	239
Lukačić Franjo.....	62
Lupić Anđelka.....	439

LJ

Ljeljak Ivan	731
Ljeljak Stjepan.....	419
Ljepava Ljeposava.....	550
LjubićŽeljko.....	575,633,
674	

M

Macan Mijo.....	419
Maclean Fitzroy.....	503
Maček Vlatko.....	62, 176,
187, 193, 363, 400, 446,449,	
450, 451, 455, 466, 468,475,	
500, 506, 507, 508, 509,528,	
538, 546, 602, 603, 612,635,	
636, 637, 654, 670, 671,680,	
681, 682, 683, 685, 690,692,	
697, 700, 714, 716, 744,764,	
765 , 768 , 770,773 , 796,798,	
828, 831, 897	
Maderić Drago.....	480, 608,
899, 900	
Maderić Jelka.....	897
Maderić Petar	45
Manojlović Miloš.....	46
Magić Dragutin	419
Magić Stjepan	465
Magovac Božidar.....	603, 635,
636, 765	
Mahek Ivo	555
Majcen Stjepan.....	739
Majdak.....	109
Majer Boris, vidi Marić.....	14, 109,
110, 177, 377, 598, 757, 851	
Majurinac	765
Makar Dragica.....	109, 865
Markac Florijan.....	896
Maks	753
Malić Vera.....	550
Malina Joso.....	199,481,
616	
Mamula.....	604
MandićJovica	778,783

Mandić Nikola.....	132	Miljan Branko.....	253
Mandić Savo	53,817,	Miljković Huška.....	797, 802
865		Milosević Stjepan	238
Manojlović Dušan.....	728	Mirović Valent	736
Manolić Joza	608	Mišak Alojz	178
Mareković Juraj.....	395	Mišковић Milan	57,61,72
Marica.....	630	356, 358	
Marić, vidi Majer Boris.....	758	Mišo.....	749
Marić Mato	418	Mištak Josip.....	244
Marijan	463	Mladen Franjo.....	659
Marijan	629	Mladinov Josip.....	419
Marijić Stanko.....	419	Mladen Mate.....	122
Marinić Tatjana.....	766	Mlinarić Mara.....	898
Marinović Ivo.....	11,189,	Mlinarić Mijo.....	176, 773
590		Modić.....	126
Marjanović Anika.....	382	Modrić Mijo.....	740
Marjanović Marko.....	231	Mogorović Bogdan.....	803
Markotić Filip	448, 452	Mohorić Ivan.....	189
Marković.....	226	Mojić Mato.....	240
Marković Martin.....	612	Momčilović Đorde.....	189
Markov Ignac.....	68	Možanić Ivan.....	703
Markulinčić Josip	395	Mrazović Karlo	795, 806
Markulin Slavko	29	Mráz Ivan.....	240
Marojević Marjan	234	Mrkoci Ana	14
Martek Mijo.....	660	Mrkoci-Jurin Tonka.....	197, 377,
Martinčić.....	400	757, 852	
Martinčić Paula, vidi Seka . . .	727	Mrkoci Marko.....	177, 399,
Martinko Slavko	575	757, 851, 852	
Martinković Ivica.....	30	Mucak Stjepan.....	244
Marušić Milan.....	419	Muhek Stjepan.....	396
Masnjak Branko	108	Muić Josip.....	227
Matačić Ivan	456, 608,	Mutabdzija.....	734
869		Mutak Vlado	71, 142,
Matašić Stjepan.....	545	387	
Matešić.....	791		
Matetić Vlado.....	43, 46, 66,	259,	N
67, 69, 94,96,97, 98, 183,			
287, 309,310,311, 320, 324,			
327, 564, 778, 914			
Matetić Zlatko.....	88	Nad Martin	650
Matijević Stipe.....	446, 449	Naimarević Ante	550
Matkov Marko.....	603	Nasakanda Luka.....	912
Matočec Mara	831	Nedić.....	528, 540,
Matulić Franjo.....	554	796	
Matulović Jerko.....	189	Nežić Ljubomir.....	189
Mazalek Josip	791	Nežmahen Stjepan.....	574, 579,
Menalo Ilija.....	731	633, 635	
Merkas.....	249	Nikolić Branko	23, 30
Mesarić Blaž.....	373	Novačić Ivan	232
Mesarić Milan.....	189	Novaković Todor.....	601,897
Mesarov.....	831	Novak Anđela.....	144, 660
Mesarov Martin.....	321	Novak Ignac.....	634
Mezah Blaž.....	612	Novak Josip.....	233
Mihailović Draža.....	75, 98, 132,	Novak Marijan.....	736
466, 507, 538, 540, 808, 831		Novak Stjepan.....	264,716,
		736	
Mihletić Ante.....	189	Novak Stjepan.....	554
Mihovilović Ive	165	Novosel Dragutin.....	294
Mika.....	463, 465	Novosel Mijo.....	244
Mikulan Josip	740		
Mikulić Franjo.....	423		
Milan Micika.....	746		
Milanović Miho.....	803		
Milan.....	754		
Milek Pavao.....	239		
Miličić Marko.....	356		

Odić Zivko.....	189	
Ogrizović Bogdan.....	74,	160
Opačić Stanko.....	636	
Orešković.....	733	
Orober.Jovo.....	426	
Orozović Emil	285,	286
Oršić Ivica.....	133	
Ostrolučan Mičo	730	
Ostujal Josip	551	
Otenffels Franjo.....	845	
Ovčarić Mijo.....	645	
Ovčarić Stjepan.....	645	
Ožbolt Josip.....	419	
Ožbolt Milan	244	
Ožegović.....	460	
Ozeg Vinko.....	329,	552,
	554	
Ožvald Stjepan.....	120	

P

Palaić.....	831	
Pandur Franjo.....	425,	628,
	866	
Pandur Martin	426	
Pavlović Ilija	428	
Pankarić Bolto.....	899,	900
Papa.....	602	
Papa Andrija	321,323,	
	860	
Papa Stjepan	246,	394
Parag Josip.....	43,68	
Pasariček Josip	35,37	
Paskiević	89	
Pauković Josip.....	550	
Pavelić Ante.....	49,414,	
	452,	509, 510, 511, 512, 538,
	635, 637, 796	
Pavelić Ivan.....	460,	495
Pavelić Krešimir	129,421,	
	652	
Pavešić Jelena	551,	554
Pavičić Petar	911	
Pavić Duka.....	675,	765
Pavić Đuro.....	550	
Pavić Hortenzija	548	
Pavić Janko	366	
Pavlović Mate.....	114	
Pavlović Pavle	114	
Pavlović Stjepan	643	
Pažur.....	89	
Pažur Mijo.....	550	
Peharec Katarina.....	144	
Pehar.....	465	
PejnovićĐuro	189	
Pekić Dušan.....	594	
Peles Teodor	189	
Pelicarić Josip	189	
Pentak Đuro.....	650	
Perica.....	257	
Perković Ivan.....	790	
Perlić Antun'.....	401	
Pernar Ivan.....	150,	449,
	699, 765, 773	

Pernar Stjepan.....	394	
Perneka Anton.....	739	
Perneka Ursa.....	739	
Perović Lepa	58, 96, 197	
	358, 484	
Petanjek Gabro	288	
Petefi Šandor.....	623	
Petrinović.....	550	
Petroković Stanko.....	791	
Petrovečki Franjo	240	
Petrović.....	311	
Petrović Janko.....	244	
Petrović Mihael.....	116	
Pevac Milenko.....	731	
Pipić Franjo.....	133,561	
Pipić Ignac.....	186, 799	
Pipić Ivan.....	133	
Pipić Miško	133	
Pipić Tomo.....	186, 546	
Piskrec Viktor	252	
Plašč Dragutin.....	394, 396,	
	867, 869	
Plemeniti Jakob.....	419	
Počuča Mile.....	832	
Podkrajšek Nikica.....	157, 827,	
	865	
Pohl Agata.....	228	
Polić.....	125	
Poljak Mika.....	396	
Poljak Nikola.....	434, 722	
Poljak Rudolf.....	598	
Poliak Milan.....	319,323	
Pomykalo Ferdinand.....	198, 772	
PopovčićJoža.....	27	
Popović	604	
Popović Ljubica.....	144	
Popović Martin	395,458	
Popović Raša.....	52	
Posavec Josip.....	447	
Posavec Milan.....	179, 756,	
	851, 852	
Posavec Tomo	190, 195,	
	323, 612, 616	
Posavić Andrò	419	
Posavić Stjepan.....	289	
Pracaić Pavle.....	253	
Predavec Đuro.....	392, 464,	
	507, 658	
Predavec Šandor.....	658	
Prelčec Dragutin	598	
Prepelec Anica.....	898	
Presnički Antun.....	419	
Presnički Slavko	419	
Prevolšak.....	577	
Pribičević Rade.....	411	
Prilika Ilija.....	594	
Prišlin Vlado	394, 400,	
	464	
Prodanić Pajo	866	
Prvčić Katica.....	629	
Prvčić Stjepan.....	603	
Pucak Franjo.....	29	
Pucikor Josip.....	711	
Puclin Josip.....	634	
Pudek Dragica.....	869	

Pugar Štefek 630
Puhač Ivan..... 189
Puklek Stjepan..... 319, 743
Puljko Dragutin..... 252
Purgar Slavko 426
Purić Božidar..... 453
Puščak Marica..... 545
Pušec Stjepan 394, 396,
659
Puškarić Svetozar 419
Puštaj Ignac..... 545

R

Radančić Đuro..... 189
Radanović Dušan..... 679
Radanović Pajo..... 731
Radatović Tomo..... 426
Radelić Đuro..... 312
Radić Gašpar..... 89
Radić Stjepan..... 509, 635,
636
Radinić Ivan..... 22, 30
Radinković..... 831
Radmilović Dušanka..... 869
Radola Pepica 899
Radoničić Karlo..... 89
Radošević Milan 198, 614
Radošić Valent..... 419
Radović Milan..... 270
Rafaj Dragutin..... 377, 723,
757, 851, 852
Raić 564
Rajzl Ivan..... 232
Rakinić Jovan..... 731
Ramšak Milan..... 667
Ranković Aleksandar..... 504
Raus Ivo..... 554
Ravnikar Milan..... 189
Reberski Josip..... 658
Regan Đuro..... 189
Reiner 312
Remenar Dušan..... 800
Renac Milka..... 629
Rešetar..... 736
Ribar Ivo Lola..... 493, 524
Ricijaš Slavko 645
Richter Aleksandar..... 813
Rihter Viktor..... 599
Robić-Antolić Slavica..... 423
Robić Ivan..... 46, 102
Roje Božo..... 269, 865
Rok..... 312
Romanović Milan..... 70
Rovaković Stevo..... 426
Rozman Ivan..... 419
Rozman Janez..... 37
Rubčić Nikola 454, 473,
586, 760, 856
Rudica Racko..... 28
Rukavina..... 564
Rukavina Ivo..... 615
Rukavina Josip..... 914

Rupčić Mate..... 409
Rupnik..... 538
Rusek Josip 738
Rušec Danica..... 395
Rušković Stjepan..... 917
Rutić Stjepan..... 88

S

Sabolić Vladimir..... 626
Sabo Franjo..... 425, 628,
866
Sabol Stjepan..... 782
Saili Dragutin, vidi Konspira-
tor..... 57, 445,
832
Sakač Blanka..... 740
Salaj Milan..... 740
Salerić Ivo..... 90
Santo Gabrijel..... 68,95
Sarajčić 488
Savka..... 295
Sava..... 753
Sazunić Milivoj 149
Seka, vidi Martinčić Paula . . . 728, 729
Soka..... 264
Semenić Rudolf..... 228
Senečić..... 715
Senta Stjepan..... 249
Serdar Ljubo..... 551,552,
554
Serini Fabijan 229
Serini Rok..... 229
Sever 613
Sever Franjo..... 419
Sever Stjepan..... 661
Severinski Juraj..... 710
Severinski Vladimir..... 189
Simić Ida..... 554
Simonović..... 448
Simović Dušan..... 796, 807
Sirovec Julijus..... 248
Skeler Ivo..... 827
Skepener Ljudva..... 249
Skubić Ivan..... 138, 394
Skup nj ak Vlado..... 263
Sladović Zdenka 179
Slatković Matija..... 668
Slezak Ruža..... 899
Smeteški Zlatko..... 18
Smeh Vjekoslav..... 103
Smolčić Franjo..... 199, 202,
204, 456, 827
Smolčić Marica..... 198, 481
Sofija..... 630
Sokrat 753
Solar Milan 189
Sonja..... 754
Sopina Petar 249
Sović Nikola..... 660
Stakić Matija..... 912
Staljin..... 23, 486
Stanarević..... 242

Stancir Stanko	396	
Stanko Josip	35	
StarčevićTomo	323	
Starčić Stjepan	385	
Stig.....	503	
Stjepan.....	594	
Stopar Vlado.....	745,761	
Strahinić Drago	282	
Strika Ilija.....	147, 664	
StrnićCvetko.....	24	
Strnjak Veljko.....	577	
Subić Branko.....	189	
Sučević Branko.....	551	
Sumpor Leopold.....	244	
Susić Lovro	381	
Svečak Josip.....	578, 634	63
Svečnjak Stanko	249	
Svršnjak Alojz.....	739	
Sykora Vjekoslav.....	189	

Š

Šafar	228	
Safar Antun.....	62	
Salamon Josip.....	550	
SajnovićIvan.....	127	
Salamon Stjepan.....	901,904	
Šantić Đuro.....	660	
Sašek Josip.....	572	
ŠavovićJanko	912	
Šćukanec Marko	407	
Šemiga Rudolf.....	125	
Šenoa Petar.....	165,815	
Šepak Milan.....	551, 554	
Šepetauc Milan	37	
Šercer Josip.....	863	
Šibi Ivan.....	11,43,66,	
	183, 376, 471, 564	
Sikić.....	831	
Simecki Ivan	74	
Šimec Andrija	31	
Simec Štef.....	30	
Šimić Križan	419	
Šimunić Šimun	831	
Sipek Pavle.....	407	
Šipek Štefica	157, 827,	
	864	
Škare Stanko.....	636	
Šket August.....	727,730	
Šket Marijanka	630	
Škrlec Dragutin.....	37	
Skrlic Stjepan	124	
Slibar Mijo.....	253	
Slikan Josip.....	789	
Slogar Martin	578, 747,	
	748	
Šmaguc Dragutin.....	651	
Smit Franjo.....	95	
Smit Josip	411	
Snobl Franjo	270	
Sobajić Vojo.....	491	

Solić Ivan.....	120	
Šoštar Režika.....	416	
Šošter Josip.....	235	
Soš Franjo.....	900	
Španić Dragica.....	898	
Špan Jakob	898	
Špehar.....	446, 831	
Špiljak Mika.....	42, 94, 1"	
	247, 379, 602, 723, 827, 829	
Špiljak Slavica.....	906	
Špiranec Josip.....	759, 855	
Šprajc Petar.....	573	
Štampar Ljerka.....	304	
Štefek.....	629	
Štefek.....	109	
Štefek Dragutin.....	189	
Štok Izidor.....	46, 102,	
	570	
Šumiga Ivan.....	419	
Šušnjar Nikola.....	791	
Švaganović Marko.....	234	

T

Tabaković Žarko	189	
Taban Josip.....	31	
Tabor Franjo.....	189	
Takač Đuro.....	98,710	
Tandarić Mijo	545	
Tarbuk Đorđe.....	282	
Tehajic Dušan	731	
Tenšek August.....	293	
Tenšek Petar	293	
Tenšek Rada.....	293	
Terihaj Franjo	385	
Tesla Mičo.....	198	
Težak Vladimir.....	418	
Tišler Franjo	740	
Tea.....	754	
Tkalčić Antun.....	227	
Tkalec Viktor.....	776	
Tkalec Vilim.....	288	
Todorović Simo.....	805	
Tomašević Ivan	30, 236	
Tomašković Josip.....	133,136	
Tomas	264	
TomcJoža	66	
Tomić Melita.....	89, 90	
Topljak Tomo.....	426	
Tor Ivan.....	765	
Tošić Ivo.....	547, 554	
Tot Viktor	703	
Tratnik Stanko.....	24, 237	
Triplat Marija	740	
-Trnski Ivan.....	321	
Trzun Josip	20	
Tucman Đuro.....	395	
Tucman Josip, vidi Crni.....	462, 498,	
	613,726	
⁵ Tudić Ivo.....	582	
Tuđman Franjo	40, 177,	
	759, 760, 855	
.Tuđman Štefek.....	199	

TurčićAlbin..... 101
Turčić Gabrijel..... 575
Turčin..... 109
Turčin Amalija..... 289
Turković Roza..... 601,629,
898
Turkulin Antun 804

U

Uroić Magda 289
Uroić Stana..... 289
Uroić Stjepan..... 876
Usorac Zorka..... 303
Uzelac Branko..... 53, 180,
686, 867, 869
Uzelac Đuro..... 110, 111,
585, 591

V

Vadan Josip..... 419
Vajs Denes..... 716
Valadžija Milivoj..... 629
Valentić Ivo..... 426
Vampi Josip..... 288
Varadin Miroslav..... 189
Varga Zvonko..... 265
Varjačić Branko..... 34
Vasić Duka..... 158, 401,
607
Vedriš Josip..... 889
Veličan Kata..... 898
Velimir Kosovka 426, 628,
866
Veričević Svetožar..... 298
Veseli Maja 550
Videe Stanko..... 578
Vidiček Josip..... 21,277,
760, 855, 908
Vidiček Rudolf..... 109
Vidiček Vladimir..... 39
Vidmar Tone 351
Vidović..... 736
Vidović Gabrijel 478
Vignjević Marinko..... 426
Vincelj Vinko..... 30
Vindišman Đuro 31
Vinković Ivan..... 407
Višak Marijan 419
Višnjić Paula 776
VišnjićTomo 703
Vitasović Zdenko..... 189
Vitko Josip..... 225
Vladić Janko 677
VojkovićTomo..... 190, 193,
612
Vojnović Mato..... 245
Volarić Mijo..... 29
Voljevac Petar..... 598

Vostrel-Amanović Agneza ... 60, 86 687
754
Vrančić..... 389
Vrančić Aleksandar..... 552
Vrančić Nikola..... 173
Vrančić Šandor..... 554
Vrančić Vjekoslav 223
Vrančić Zlatko..... 710
Vrančić Zlatko..... 189
Vranešević Stjepan 728
Vranek Mato, vidi Čapajev ... 316, 661
Vranko Ljubomir..... 552, 554
Vrbanec Slavko..... 577
VrbanićJure 115
Vrbovski Josip..... 634,746
Vučkovečki Vladimir..... 189
Vučković Franjo..... 545
Vujičić Stevo 604
Vujnović Ivan..... 244
Vujnović Mile, vidi Zajec 727
Vukelić Ljubinko..... 425, 427,
628, 866
Vukina..... 842
Vukić Krsto..... 114
Vuković Pero..... 88
Vukovinski Juraj 282
Vuksan Danilo..... 96, 108,
490
Vuk Stjepan..... 410

W

Watson..... 503
Weiler Adolf..... 189

Z

Zaharije Josip 435
Zajec, vidi Vujnović Mile 728
Zajec Mirko..... 906
Zajšek Franjo..... 247, 608
Zalar..... 887
Zalar Ivan 189
Zalković Božo 339
Zaninović Vice..... 547, 555
Zastavniković Milan 426
Zdjelar Ankica..... 728
Zdjelar Fredo..... 649
Zgurić Imbro..... 419
ZlatićIvan..... 445,446,
449, 465, 469, 480, 481, 490
Zlatić Savo..... 21
Zlata..... 495, 501,
502, 613, 673, 798, 806, 832,
833, 836
Zmijanec Đuro..... 189
Zoraja Branko..... 864
Zorbas Pavle 114
Zorman Ivan 407
Zvonko..... 753

Ž

Zakman Božena.....	85
Zardin Ljubica.....	630
Zeželić Josip.....	181
Zganec Josip.....	443
Zigić Rade	158, 196,
	795
Zigrović Nikola	575
Zivičnjak Franjo.....	634, 746
Zivičnjak Josip.....	634, 746

Zivičnjak Petar.....	634, 746
Zivičnjak Slavko.....	175, 177,
	634, 746
Zivko Franjo.....	897
Zokalj Alojz	282
Zugec Ivan.....	738
Zugec Terezija.....	313
Zivić Mato.....	410
Zujević Sreten.....	514
Zukina Pavle	57, 465,
	869
Žuti Jakob	737

KAZALO GEOGRAFSKIH IMENA

A		Blaguši.....	432
Auguštanovec.....	31	Blatnica.....	649, 663
Apatovac	217, 353,	Blinja.....	120
	443, 778, 780, 781	Blinjski Kut.....	92, 121
B		Bobovac.....	119
Banija.....	110, 11,	Bohemci.....	276
	140, 158, 401, 543, 589, 658,	Bolč.....	581
	688, 836, 886	Bolfan	740, 741
Banova Jaruga.....	169	Borovljan.....	246, 787
Bartolovec.....	116, 126,	Bosanski Novi.....	647
	261, 697, 735, 736	Bosiljevo	209, 299
Batina	313	Bosna.....	690, 915
Bedekovčina.....	39, 42, 92,	Botinovac.....	568, 768,
	100, 101, 107, 116, 167, 176,		861
	177, 288, 289, 291, 305	Botovo.....	768
Bedenik.....	425, 915	Božjakovina.....	114, 173
Bednja.....	116, 125,	Brajakovo Brdo.....	236
	228, 229, 254, 694, 704, 737	Brckovljan.....	642, 659
Bele.....	118,354	Brdovec.....	392
Belec	354,432,	Brdani.....	93, 121
	725	Bregana.....	103, 115,
Beletinec.....	117,118		134, 136, 226, 296, 642
Benci.....	228	Bregi	600, 768,
Berek.....	382, 416,		912
	823	Bresarić.....	598
Beter	237	Brest	121
Bezavina.....	432	Brestovac.....	122, 233
Bilogora.....	214, 300,	Brestovlje.....	642
	301, 457, 462, 584, 647, 699,	Breza.....	425
	858, 859, 862	Brezje.....	226, 244
Bisag	209, 305	Breznički Hum.....	230, 290,
Bistra.....	168, 434,		405, 705, 739, 912
	732, 772, 774, 775	Breznik	125, 236
Bistrać.....	119	Brezova Gora.....	126
Bistrica	657	Brezovica.....	30, 134,
Biškupec	272, 736		225, 227, 296, 411, 837, 838
Bjelovar (kotar).....	320—322,	Brežanec	563, 780
	330-332, 454, 554, 579,	Brežice.....	288
	604—606, 626, 687, 831	Brlek	289,756,
Bjelovar (mjesto).....	10, 11, 123,		850
	166, 234, 238, 240, 246, 299,	Brod (kotar).....	465, 487,
	323, 415, 425, 605, 607, 662,		518, 549
	683, 730	Brođani.....	413
Bjelovar (okrug).....	49, 51—56,	Bršljanica.....	217
	320, 325, 328, 329, 551, 554,	Buče.....	355
	624, 625, 686, 687, 867	Budičina.....	119, 239
		Budinščina.....	118,
			228-230, 273, 290, 291, 294,
			305, 645, 646
		Budrovac.....	235, 645,
			897

Bugarska	356
BuRovec.....	289, 292,
859	
Bukovje.....	284
Bulinac.....	452,581,
645,730	
Busija.....	31
Buševac.....	366
Busić	353

C

Caprag	92
Carevdar	653, 860,
920	
Celje.....	37
Cerina.....	352
Cerje (Pisarovina)	22, 24, 27,
31, 121, 194	
Cerje (Vidovec).....	19
Cerje Tužno.....	305
Cestice.....	739
Crkvena	123, 234,
838	
Crkveni Bok.....	647
Crnčiči.....	779, 780
Cvetković.....	63
Cvetlin.....	18, 116
Cugovac	218

Č

Čaglin.....	235
Caire.....	184,217
Čakovec (kotar).....	96,314,
315, 404, 478, 554, 690, 707	
Čakovec (mjesto).....	309
Čazma (kotar)	151,154,
156, 191, 203, 206, 207, 404,	
464, 551, 554, 613, 621, 622,	
627, 825, 831	
Čazma (mjesto)	21, 48, 56,
71, 132, 139, 141, 142, 154, 187,	
215, 299, 352, 369, 382, 445,	
458,459,612, 619, 662, 792, 797	
Čazma (okrug).....	46, 48, 52,
53, 110, 206, 325, 611, 687, 834,	
867	
Čehi	763
Čepelovac.....	645
Čički.....	289
Čiče	763
Čigoć	121,647
Čret	271
Črnile.....	256, 261,
800	
Čučerje.....	55, 642,
733	
Čukovec.....	740
Čurilovac.....	737

D

Dabei.....	140, 142,
789	
Dakovec.....	248
Dalmacija.....	679
Daruvar.....	234, 241,
382, 450, 462	
Deanovac.....	120, 918,
922	
Degoj.....	22, 24, 31
Delovi.....	303, 768
Desinec.....	63, 128,
235, 413, 414, 918	
Desinić.....	577, 578,
746, 748, 749	
Dišnik.....	215,217,
548	
Dobrljan.....	410
Dolići.....	276
Doljani.....	117, 645
Domagović.....	648, 920
Domanovo.....	645
Domašinec.....	131
Donja Bratina	289
Donja Kupčina.....	28—30
Donja Plemenščina	634, 746,
747	
Donja Rijeka	354
Donjara	568
Donja Semovica.....	228, 293
Donja Stubica (kotar)	50,51,137,
138, 242, 243 , 390, 394, 397,	
399, 657, 863	
Donja Stubica (mjesto)	92, 167,
176, 657, 773, 775	
Donja Vlahinička.....	140, 141
Donje Oresje	643
Donje Stative.....	124
Donji Mihaljevac.....	741
Donji Miholjac.....	517
Donji Mosti	647
Draganac.....	663
Draganić.....	64, 65, 103,
104, 125, 235-238, 592, 649,	
920	
Dragomlja Vas.....	352
Dragonožac.....	238, 352,
406, 418, 559	
Dragotinci	119
Draškovec	312,313
Drenčina	411
Drnje	601, 768,
873	
Družilovac.....	646, 905
Drvar.....	50
Dubovec.....	244
Dubranec.....	62, 64, 226,
352, 557—560	
Dubrava (kod Zagreba).....	74, 160,
358	
Dubrava (kod Čazme)	56,71,191,
215,353,382, 548, 612, 658, 877	

Dubravica (kod Klanjca) 355, 436,
747
Dubravica (kod Pregrade) . . . 578
Dubrovčak..... 225, 352,
353, 399, 411, 646
Dubrovčan..... 275, 432,
725
Duga Resa 236, 237
Duga Rijeka..... 313,645
Dugo Selo (kotar)..... 49, 137,
138, 392, 397-399, 657, 658,
661, 680
Dugo Selo (mjesto) 92, 173,
238, 657, 773
Dužice 121, 299
Dvorišće..... 352

Đ

Dekenješ..... 166
Đelekovac..... 601,627,
770, 852
Đurđevac (kotar)..... 44, 46, 246,
330, 332, 419, 551-554, 600,
605, 607, 611, 625, 627, 631,
687, 730, 867, 896
Đurđevac (mjesto)..... 10, 44, 56,
69, 91, 132, 213, 214, 241, 307,
326, 332, 369, 486, 548, 600,
603, 605-607, 625, 629, 637,
638, 650, 874, 889, 896, 898
Đurđić..... 299
Đurmanec 41, 42, 45,
105, 130, 176, 227, 229,
250-254, 276, 355, 408, 725,
842, 846

E

Erdeljska Tišina..... 120
Erdelj..... 131
Erpenja 575

F

Farkaševac..... 581, 602,
627
Ferdinandovac..... 898
Fijački 272
Flegari..... 274
Francuska 536
Fuka..... 595

G

Gabrinac 645
Gaj..... 246
Gajci..... 244

Galgovo..... 352
Galovac 123
Garešnica (kotar)..... 55 145
150, 151, 154, 156, 193,203,
206, 460, 550, 554, 614, 621, 825
Garešnica (mjesto)..... 146 169
234, 551
Generalski Stol 103
Glavnica..... 432
Glažuti..... 275
Glina 28, 120,
121, 224, 232, 241, 411, 648
Glinska Poljana..... 232
Globočec 740
Glogovnica..... 353
Gojilo..... 169, 420,
641
Goli Vrh..... 124
Golubovec 168, 271,
354, 407, 410
Golubovec Novi..... 40, 272,
276
Golubovec Stari..... 40
Goljak..... 649
Gora..... 121, 127,
231, 232, 241, 420, 641, 648
Goričanovac..... 254, 255
Gorjani..... 432, 725
Gornja Bistra..... 774
Gornja Bratina..... 289
Gornja Česma..... 898
Gornja Garešnica..... 217
Gornja Poljana..... 261
Gornja Rašenica..... 232
Gornja Rijeka..... 230, 257,
354, 414, 705, 738, 777
Gornja Stubica..... 115,167,
242-245, 657, 773, 775
Gornja Velika..... 415
Gornja Vlahinička..... 140, 225
Gornja Voća..... 19, 230
Gornje Dubrave..... 412
Gornje Komarevo 418
Gornje Oresje..... 915
Gornje Sredice..... 122, 415
Gornji Bukovci..... 276
Gornji Draganac..... 141
Gornji Labaši..... 271
Grabaševac..... 313
Graberje..... 139, 218,
232
Gradec (kod Križevaca)..... 234, 625,
727
Gradec (kod Pisarovine) 30
Gradusa..... 417, 418
Građani 220
Gračanica..... 171
Gračec..... 224
Grančari..... 226
Granešina..... 642
Grčka..... 436
Greda..... 121, 919
Gredice..... 115, 116,
644, 906
Gregorovac..... 14,18,746

Grkina	627
Grobovnica	826
Grubišno Polje	234, 238, 241, 382
Grubno	355
Guci	158
Gudci	352
Gudovac	580, 604, 626, 897
Gušće	120, 121, 231

H

Hercegovac	168, 382, 384,551
Hlebine	298, 320, 369, 600, 601, 625, 654, 768, 859, 873
Hlevnica	253, 255
Ho rva ti	92, 123, 124, 235, 238, 413,917,920,921
Horvatska	355
Hrastelnica	120,411
Hrastje	357
Hrastovljan	261
Hrašće	226, 235
Hrašćina	290
Hrašćina Trgovišće	290,291, 409
Hrgovljan	122
Hromec	255
Hrškovica	722
Hrvatska	207, 286, 287, 506, 507, 509, 538-540, 671, 672
Hrvatska Kapela	233
Hrvatski Leskovac	114,115, 225, 227
Hrvatsko Zagorje	32, 40—42, 48, 66, 69, 93, 97, 99, 130, 158, 214, 218, 300, 301, 305, 310, 311, 351, 354, 369, 430, 437, 438, 480, 691, 696, 722, 724, 797, 831, 832, 837, 838, 856, 862, 904, 905
Hrženica	260,313
Hrženjak	291,292, 593

I

Ilova	170
Ilovac	104
Istra	679, 803
Italija	14, 536
Ivančani	122
Ivančani	14
Ivanec (kotar)	18,19,212, 257, 259, 267, 311, 315, 433, 449, 554, 588, 690, 693, 694, 704, 705, 738, 851

Ivanec (mjesto)	95, 97, 100, 167, 240, 410, 658, 693, 776
Ivanec (selo)	654, 712, 768, 780, 880
Ivanić Grad	70, 122, 139, 140, 172, 184, 551, 614, 650, 918, 921
Ivanić Kloštar	140, 142, 238,650
Ivanovo Selo	232
Ivanjska	382, 415, 425, 627, 730
Izimplje	412, 413

J

Jablanovac	774
Jajce	160
Jakopovac	118,354, 409
Jakuševac	407
Jalkovac	699
Jalševac	354, 407
Jalžabet	118,552, 697
Jasenovac	119,511
Jasenje	18, 19, 105, 235, 254
Jasenje Donje	355
Jasenje Gornje	254, 276, 354, 355, 388
Jastrebarsko (kotar)	65, 185, 417, 550, 587, 665, 681, 683
Jastrebarsko (mjesto)	63, 92, 128, 236, 238, 412, 413, 648, 764, 918, 920
Jaškovo	64,414
Javorište	355
Javorje	34, 36
Javorovac	604, 647, 786, 787
Jazbine	226
Jelenska	217
Jelenjak	355
Jezerišće	255
Jugoslavija	17, 29, 50, 58, 107, 286, 391, 466, 503, 506-508, 514, 537, 538, 669, 671, 672
Jugovje	351

K

Kabel	249
Kairo	769, 796
Kajzerica	184
Kalinovica	897, 898
Kalnik	14, 101, 102, 118,273, 305, 309,354, 370, 433,441, 561, 567,571, 573, 645, 653, 713, 724,737,

	846, 859, 862, 872, 873, 875, 877, 885, 886, 895, 906, 907	Konjščina.....	920
Kalje.....	64, 65, 676	Kostajnica.....	416, 648
Kamenjak.....	646	Kordun.....	128, 237
Kamešnica.....	353, 354		239, 250, 373, 401, 521, 543
Kaniška Iva.....	218		684, 690, 779, 780, 836
Kapela.....	92, 209, 261, 299, 386, 416, 425, 581, 583, 627, 631, 647	Kostanjevac.....	65
Kapelica.....	145, 218, 233	Kovačevac.....	95
Kaptolska Tišina.....	120	Kovačići.....	194
Karivaroš.....	245	Kozarevac	581, 921
Karlovac.....	27, 29, 30, 62, 65, 157, 158, 186, 209, 219, 236, 270, 412, 414, 763	Kozjača	352
Kašina.....	92, 242, 393, 432, 555, 556	Kozjak.....	249
Kašlj avac.....	122, 123	Kraljevac.....	276, 436, 906
Kaurić	24	Kraljevečki Strmac	275
Kelemen.....	118,261, 354	Kranjska Vas.....	645
Keser.....	668	Krapina (kotar).....	19,41,107, 176, 177, 248, 250, 725, 844, 846, 848
Klanjec (kotar).....	19, 177, 725, 760, 842, 844, 848, 851	Krapina (mjesto).....	32,41,45, 49, 55, 100, 130, 167, 176, 228, 249-253, 276, 304, 354, 408, 409, 597, 598, 644, 724, 842
Klanjec (mjesto).....	168, 273, 275, 438	Krapina (okrug).....	49—51, 54, 105, 550, 554, 687, 712, 841, 857
Klenečko	577	Krapinica.....	646
Klenovnik	18, 409	Krapinske Toplice.....	19,38,41, 45, 105, 116, 130, 227, 273, 275, 304, 448, 575, 576, 651,744, 745, 747-749, 756, 761,842, 849
Klimen.....	289	Krapinski Vidovac.....	254
Klinac.....	120	Krašić.....	64, 65, 237, 591-593, 675, 678, 763
Klinča Selo.....	63, 124, 185, 186, 545	Kratečko	50, 121, 194, 647
Klokočevac.....	225,415, 911, 919	Kravarsko	27, 30, 31, 158, 352, 401, 420, 557-560
Kloštar (kod Bjelovara).....	10, 384, 602, 603, 605, 626, 645, 789, 896, 897, 900, 921	Krivaja.....	127
Kloštar (kod Čazme)	613,622	Krivica.....	355
Ključ.....	167, 229, 230, 273, 737, 918	Križ (kod Čazme).....	50, 70, 122, 139-142, 150, 353, 551, 613, 622
Kneginac.....	117, 118, 409	Križ (kod Petrinje).....	232, 410
Kokinac.....	122, 123, 145, 209, 234, 645	Križevci (kotar).....	246, 320, 322, 323, 330-332, 475, 483, 484, 517, 551, 552, 554,602, 604-606, 611, 625, 627,730, 859, 860, 864, 870
Kompator	140, 353	Križevci (mjesto).....	10,11,45, 103, 166, 234, 246, 299,311, 323, 330, 370, 415, 444,562, 607, 654, 694, 737, 859,863, 870, 922
Kopčevac.....	238	Križovljan	739, 740
Koprivnica (kotar).....	44, 46, 298, 330, 551, 552, 554, 600, 605, 625, 627, 730, 767	Krnežić.....	236
Koprivnica (mjesto).....	10,47,51, 56, 68, 69, 129, 213, 215, 216, 241, 298, 312, 326, 330,332, 369, 419, 448, 549, 600,601, 607, 625, 626, 650, 653,654, 687, 700, 734, 741, 767,785, 788, 857, 858, 872, 873,874, 876, 881, 896, 898	Kučan.....	125
Koprivnica (selo).....	253, 255, 338	Kučanac.....	244
Koprivnička Rijeka.....	443, 768, 780	Kumrovac	37
Komagovina.....	411	Kunovac.....	768
Komarica.....	741	Kupčina.....	22, 23, 25—27, 30, 65, 270
		Kupinec.....	22—29, 45, 62, 412, 683
		Kupinečki Kraljevec.....	649

Kutina (kotar)	50,51,55, 100,151, 154, 156, 191—193, 203, 206—208, 550, 554, 615, 621, 825
Kutina (mjesto).....	55, 146, 170, 225,406, 420, 551, 643,922
Kuzminac.....	271, 740

L

Labor.....	18, 105, 271, 289, 294, 850
Ladislav.....	922
Laduč.....	114
Laminae.....	145, 663
Lasinja.....	23, 29
Lasovac.....	122, 425, 581, 583
Laz.....	916
Lazina	123, 920
Lekenik	119—121, 195, 209, 231, 402, 411, 917, 919, 921
Lepavina	217, 920
Lepoglava.....	100, 126, 167, 239, 272, 416, 693, 699
Lepoglavska Ves	416
Leskovac	408, 412, 562, 567, 919
Lešće	675
Letovanić.....	195, 400, 401
Levinovac.....	831
Lievi Štefanki.....	31
Lika.....	100, 179, 313, 420, 521, 684, 685, 688, 690, 711, 836
Lipnica.....	352
Lipovac	789
Lipovčani.....	546
Lipovo Brdo.....	415
Lokvice.....	352
Lonja.....	119
Lučelnica.....	23
Ludbreg (kotar).....	95, 258, 262, 267, 268, 313, 315, 316, 498, 547, 552, 554, 690, 693, 699, 706, 709, 711, 713, 714, 858, 863
Ludbreg (mjesto).....	94, 95, 98, 229, 239, 312, 316, 318, 369, 404, 550, 567, 588, 645, 653, 697, 699, 700, 703, 706, 712, 735, 740, 741, 859, 870, 872, 874, 876, 891, 896, 909
Ludbreški Ivanec.....	103
Ludenica	140
Ludina.....	171, 225, 921,
Lug.....<.....	289
Luka.....	167, 177, 229, 273, 275, 645, 917, 918
Lukarišće.....	658

940

Lukovac.....	36, 37, 65
Lupinjak.....	40,41,130, 253, 274
Lupoglav	659
Lužani	118,230, 254

LJ

Ljubeščica.....	118,409, 737, 777
Ljubljana.....	194

M

Macelj.....	254
Mače.....	18,289, 292, 294, 438
Mački.....	352, 425
Mađarevo.....	230, 566
Mađarska.....	96, 510, 590, 714, 859, 868
Mahično.....	125, 235
Mala Erpenja.....	745
Mala Gora	232
Mala Mlaka.....	226
Mala Paka	566
Mali Bukovac.....	709, 740
Mali Poganac.....	46, 217, 443, 768
Margečan.....	354
Marija Bistrica.....	92, 100, 101, 103, 168, 774, 775
Marin Brod	410
Marinovac	353
Markovac.....	233
Markuševac.....	158, 239 406, 418, 559, 656
Martijanec.....	740
Martinska Ves.....	119,120 126, 150
Martinščina.....	644
Maruševac.....	230
Mečenčani.....	127
Međimurje.....	47, 69, 93, 95, 96, 130, 131, 248, 259, 314, 404, 453, 692, 701, 703, 707, 714, 715, 734, 737, 741, 742, 797, 858
Meranje.....	642
Mičevac.....	559
Mihovljan.....	18, 105 291, 293, 294, 756, 850
Miklouš.....	141,214 299, 384, 612 '
Milaševac.....	141
Miriči.....	103
Mlinog.....	120
Mokrice.....	127
Molve.....	601, 602, 861, 898
Moslavačko Selište	642, 643

Moslavina	110, 111, 141, 158, 164,173, 214,300, 301, 351, 373,547, 548,550, 554, 586, 587,589, 591,621, 635, 760, 875, 877, 884-886
Moščenica	121
Moštanica	120
Mrzlo Polje.....	273, 274, 432, 725
Mrzljaki.....	235
Mraclin	114,919

N

Narta.....	139, 146, 167, 321, 662, 839, 840
Našice	596
Netretić.....	124, 237
Nova Rača.....	580, 582, 626
Nova Gradiška.....	831
Novigrad	69, 213, 214, 307, 369, 603, 768, 788, 859, 874, 888, 889
Novigrad (selo)	303
Novi Marof (kotar).....	256, 257, 260, 312, 315, 517, 554,562, 684, 690, 692—696, 704,705, 737, 860
Novi Marof (mjesto)	116,118, 230, 256, 264, 290, 305,309, 312, 370, 566, 645, 652,654, 694, 699, 703, 712, 714, 873
Novo Čiče.....	557, 559
Novoselec Križ.....	172, 225, 920, 921
Novo Selo.....	121,217, 223, 261
Novo Virje.....	601,602, 626, 637, 874, 897, 898

O

Oborovo.....	244, 399
Obrež.....	227, 417
Obrovnica	122
Očura.....	272, 276, 644
Odra.....	62, 226, 405, 557, 559, 596, 643, 920, 921
Ogulinac.....	352
Okić.....	31, 63, 158, 185, 186, 546, 763, 764
Omarska.....	921
Opatinec.....	225
Orehova Gorica.....	244
Orehovica.....	292, 842, 850
Oriovac.....	122
Orle	284,422, 557,558

Ormož	173
Oroslavlje.....	168 273 410,774
Orovac.....	: . . 123, 582, 589
Osek.....	217
Osijek (grad)	487, 540, 625
Osijek (selo).....	104, 563, 779
Osreddek.....	34—36
Ostrna	144
Ostre	675
Oštrice.....	118,230
Ostro	65
Otočac	554
Otok.....	225
Otoka.....	256
Ozalj.....	65, 123, 124, 235, 237, 414, 592

P

Palančan	140
Palenjak.....	120
Palešnik.....	104, 146, 232
Paljevina	146, 185, 233
Pašnik	254
Pašnik	254
Patkovac	122, 645
Pavlovac.....	382
Paučnjak	124
Pece.....	290, 354
Penkovo Selo.....	355
Peščenica.....	120, 231
Peteranec.....	298, 320, 768, 873
Petkov Breg.....	413
Petkovec.....	118,257, 261
Petrakovo Brdo.....	124
Petravina.....	413, 545
Petrijanec.....	118
Petrinja	120, 121, 158, 231, 232, 241, 410, 648
Petrinjci.....	231
Petrova Gora.....	18,271, 354
Petrovsko.....	176, 249, 251-254, 725
Pihovac	736
Pisanica.....	67
Pisarovina (kotar).....	65, 157, 365, 417, 550, 678, 681, 683,763
Pisarovina (mjesto).....	22—30, 65, 237
Pitomača.....	66, 68, 69, 98, 234, 320, 326, 602, 603, 605, 653, 896—898, 900
Planina.....	432
Planine.....	244

Plaški.....	160
Plavšinac.....	303, 554
Plemenščina.....	254, 255,
274, 275, 576	
Plješivica	158, 444,
546,	649, 650, 763
Pobjenik	140
Podbrežje.....	184, 227,
235	
Podbrežnica.....	254
Podgaj	255
Podgarić.....	217, 223
Podgorci.....	647
Podorašac	93
Podravina.....	94, 111,
216, 300, 301, 369, 419, 541,	
543, 635, 654, 691, 693, 712,797	
Podru te	645, 907
Podsused.....	114,226,
392, 732, 919	
Podvornica.....	158, 352
Poganac.....	604, 880
Pokuplje.....	111, 157,
164, 641, 681, 799	
Pokupski Gradec.....	360
Pokupsko.....	22, 24—28,
30, 31, 65, 764, 765	
Poljana.....	169, 354,
415	
Poljančan.....	647
Polje.....	39, 273
Poljska.....	536
Popovača.....	55,70, 113,
140, 145, 171, 225, 226, 405,	
406, 643, 920	
Posavina.....	270, 300,
301, 432, 541, 543, 559, 606,	
635, 763	
Posavske Gorice.....	244
Posavski Bregi.....	225, 658,
659	
Poznanovec.....	107, 167,
176, 289, 292	
Požarkovac.....	37
Požurevac.....	646
Pračno.....	121
Prečec.....	113,122,
140	
Prečno.....	352, 399
Predavač	581
Pregrada (kotar)	19, 175,
176, 250, 251, 255, 725, 750,	
844, 845, 848, 849	
Pregrada (mjesto)	19, 38, 45,
251, 355, 377, 576, 577, 746,	
747, 849, 851	
Prekopi.....	231
Prekovršje.....	432
Prekrižje	352, 675
Prelog (kotar).....	95,314,
315, 404, 554, 690, 707	
Prepast.....	121
Prerovac.....	352
Presečno	118

Preseka	399
Prespa	580, 730
Prgomelj.....	626, 912
Pribić.....	591,593
Prigorje.....	300, 301,
440, 441, 746	
Prikraj.....	233
Priles.....	740
Prilipje.....	352
Pristava.....	227
Prkos.....	895
Prnjavor.....	443
Prokljuvani	353
Puklina.....	272
Purgarija.....	185
Pustika.....	194
Pušća Bistra.....	115,167,
657	

R

Rača.....	352, 580
Radatović.....	63, 65, 664,
675	
Radeljevo.....	443, 563,
564, 568, 895	
Radoboj.....	18, 38, 39,
176, 249, 251—254, 272,304,	
354, 388 , 432 , 440,597 ,644,	
724, 725, 756, 760, 849,850,	
855, 906	
Radobojska Strahinja.....	254
Radoboj ski Orahovec.....	39
Rakani.....	231
Rakitje.....	266
Rasinja.....	266, 314,
552	
Raščani	353, 384
Raven.....	625, 727
Ravneš.....	122, 850
Ravnice	174, 355
Ravninsko	255
Rečica.....	22, 23, 25,
27, 28, 30, 62, 65, 353, 415, 649	
Remetinec (kod Zagreba)...	919
Remetinec (kod Varaždina) . .	257,261,
860	
Repač.....	602
Repišće.....	186
Repno.....	354
Repušnica	171, 643
Ribnik	412, 583
Ribnjak	895
Rogač.....	274, 275
Rogaška Slatina.....	305
Rogatac.....	15
Rogoža.....	217
Rovišće.....	123, 233,
410, 911	
Rude.....	642,766
Rumunjska.....	96
Ruševac.....	353

S

Samarica.....	141, 214	Staljingrad.....	540
Sambolici.....	176, 272,	Stanići.....	444, 839
	431, 440	Stara Glažuta.....	355
Samci.....	115	Stara Gradiška.....	358
Samobor (kotar)	296, 297,	Stara Ploščica	123
	365, 550, 665, 681	Starčevljan.....	92
Samobor (mjesto).....	136, 296,	Starjak.....	352
	643	Staro Selo	146
Samobor Vanjski.....	34	Stenjevac.....	50, 392,
Sandžak.....	540		405, 406,732
Savski Marof.....	227, 284	Strahinščica.....	14
Sedlarica.....	321	Strašnik.....	232
Sedlarjevo.....	355	Stražnjevac	229
Seketin.....	117, 118,	Streljačko.....	119,120
	354	Strmec.....	117, 127,
Sela	400-402		147, 148, 273, 593, 645, 727
Selnica.....	272, 354	Stubica (kod Zlatara).....	288
Sesvete (kod Bjelovara).....	51, 173,	Stubičke Toplice	168
	896, 900	Stuparje.....	254
Sesvete (kod Zagreba).....	50,115,	Stupnik	65, 134,
	226, 227, 358, 391, 656, 728,		136, 295
	918, 922	Subotica.....	313, 740
Sesvetski Kraljevac.....	115,981	Sudovčina	261
Setuš	120	Sudovec.....	217, 313,
Severin.....	122, 123,		737
	580, 604, 627, 631, 645,730, 868	Suhaja.....	141, 142
Sigetec.....	741	Suhor.....	351
Sirova Katalena.....	645	Sunja.....	92, 418,
Sisak (kotar)	50, 154,		647, 682
	194, 203, 462, 550, 554, 615,	Sutin	289
	621, 825, 859, 868	Svedruž	255
Sisak (mjesto)	104, 126,	Sveta Ana.....	352
	157, 158, 240, 270, 410, 416,	Sveta Jana.....	158,185,
	420, 766, 919, 921		545, 546, 650, 764
Skučani	92	Sveta Katarina.....	355
Slana.....	232	Sveta Klara	62, 64,
Slani Potok	244		557—559, 763, 920
Slavetić	151	Sveta Marija.....	742
Slavonija.....	67, 120,	Sveta Nedjelja.....	134, 136,
	150, 151, 214, 287, 460, 503,		296
	512, 543, 547, 602, 680, 681,	Sveta Tri Kralja.....	436
	683, 684, 688, 797, 798, 836	Sveti Duh.....	91
Slavonska Kovačica.....	425	Sveti Ilija.....	354
Slovenija	12, 15, 32,	Sveti Ivan Zelina (kotar)	137, 138,
	33, 38, 45, 668, 805		245, 393, 397, 555, 656, 683
■ Slukani.....	272	Sveti Ivan Zelina (mjesto) . . .	100, 166,
Slunj.....	801		290, 312, 390,566, 643, 694
Smrečki.....	276	Sveti Ivan Žabno.....	122, 299,
Sopnica	432		415, 652, 727,838, 918
Sopot.....	355,, 633	Sveti Jere.....	35, 36
Sošice.....	63—65, 675	Sveti Križ.....	39, 41, 107,
Sovari.....	140		130, 176, 248, 251, 272, 304, 849
Sovjetski Savez	49, 56, 107,	Sveti Križ Začretje.....	167, 293,
	356, 532		919
Split.....	521	Sveti Martin.....	134, 136,
Srbija.....	98, 500,		295
	540, 543	Sveti Petar.....	32—34
Srbska Kapela.....	353	Sveti Petar Čvrstec.....	122, 370,
Sredice.....	786, 787		384, 415, 727, 789
Sredska	581	Sveti Petar Orehovec.....	727
Srem	543	Sveti Rok Lupinjak	274, 275
Sromlje	35, 36	Svibovec.....	184, 229,
			230, 309, 312, 354, 368, 407,
			569, 737, 781, 782, 909

Š

Šandrovac.....	123, 650
Šašinovac.....	44, 45
Ščitarjevo.....	406, 407
Šeminac.....	272
Semovac.....	736
Šijanec.....	229
Šiljakovina.....	158, 352
Široko Selo	912
Sišljavič.....	25—30, 62, 65, 765
Skaričevo.....	254
Štajerska.....	351
Stefanac.....	116
Stefanje.....	145,299, 613, 662
Sumečani.....	140, 142
Šuplja Lipa.....	831
Šušnjari.....	238

T

Taborište.....	238
Teneški.....	272
Tišljari.....	273
Tomaš.....	580
Tomaševac.....	676
Tonimir.....	101, 116, 118, 229, 282
Toplice.....	186
Topolac	353
Topusko.....	647
Trakošćan	18, 39, 852
Treme.....	122
Trgovište	848, 850
Trnava.....	383
Trojstvo.....	11
Trpu tee.....	238,418
Trstenik.....	114
Tuhelj.....	273, 410
Tuku.....	581
Turopolje.....	120, 917, 920, 921

V

Vadina.....	645
Valentinovo.....	634, 746
Varaždin (kotar).....	256, 257, 310, 314, 315, 554, 683, 690, 692,697, 705, 714, 859, 863, 864
Varaždin (mjesto)	45, 68, 94, 97, 101, 102, 117, 118, 126, 166, 209, 216, 228, 229, 230, 240, 257, 258, 304, 309-314, 377, 409, 420, 562, 588, 684, 693-695, 697, 736, 737, 777, 859, 868, 920
Varaždin (okrug).....	49, 54, 309, 328, 457, 552, 554, 686

Varaždin Breg.....	116—118, 125,230
Varaždinske Toplice.....	66, 68, 97, 117-119, 126, 166, 184, 216, 228-231, 241, 256, 258, 259, 262, 309, 312, 370, 409, 552, 562, 645, 694, 695, 699, 700, 703, 708, 710, 711, 735, 737, 777, 877
Veleševac.....	352
Velika Cigjana.....	122
Velika Erpenja.....	410
Velika Gorica (kotar).....	64,65, 114, 157, 161, 284, 365, 550, 556, 587, 595, 681
Velika Gorica (mjesto).....	62, 74, 115, 161, 225, 238, 405, 557—559, 919, 920
Velika Ostrna.....	642
Velika Pisanica.....	69,123, 425, 730
Velika Trnovitica.....	383, 384
Velika Ves	39,45,130, 272, 407, 408, 644, 919
Veliki Botinovac.....	443, 653
Veliki Bukovac.....	261, 552, 700, 740
Veliki Grabičani.....	443, 781
Veliki Grdevac.....	652, 859
Veliki Komar.....	289
Veliki Poganac.....	213, 443, 653, 776, 780, 873, 895
Veliki Zdenci.....	168,382, 551
Veliko Trgovišće.....	167,230, 273, 275,407,408,410,437,646
Veliko Trojstvo	167, 234, 627
Veliko Vukovje.....	218
Veternica.....	228, 271-273, 276, 432
Vežišće.....	353
Vidovac	741
Vidrenjak.....	921
Vidovec	644
Vinica.....	240, 408, 409, 646, 651
Viničko.....	566
Vinski Vrh.....	236
Virje.....	45, 69, 307, 326, 369, 549, 603, 605, 625, 859, 896, 911
Virovitica.....	321, 489, 892
Visoko	566
Višnjica	18, 18, 39, 116
Vitanovica	779
Vivodina.....	64, 65, 352, 412, 675, 683
Vižovlje.....	645
Vodostaj.....	236, 413
Vojakovac	604
Vojakovački Osijek	353, 443, 604

Vojnović.....	897
Vojsak	576, 747,
	749, 842, 850
Vojvodina.....	131,540
Vranov Dol.....	352
Vrapče.....	55, 732,
	919
Vratnik.....	281—283,
	405, 642
Vrbanovec.....	261
Vrbišnjica.....	747
Vrbovec.....	173, 233,
	234, 625, 922
Vrlci.....	907
Vrlika.....	272
Vrtlinovac	408
Vučani	141
Vukanci	18
Vukmanić.....	414
Vukovac.....	245, 432,
	443
Vukovlje.....	861

z

Zabok.....	100, 168,
	176, 229, 248, 251, 410, 849
Začretje.....	251
Zadobarje.....	413
Zagreb (kotar).....	137, 138,
	390, 397, 656
Zagreb (mjesto).....	27, 32, 47,
	57,65,71,72,74,75,157—159,
	161, 173, 176, 219, 238,245,
	246, 249, 270, 283, 287,288,
	305, 346, 377, 391, 393,455,
	487, 507, 518, 540, 560,595,
	602, 687, 732, 738, 739,
	750—752, 766, 773, 797,
	805-811, 823, 830, 843, 859,
	868, 869
Zagreb (oblast).....	48, 462,
	547, 680, 685, 686, 834

Zagreb (okrug).....	49, 54, 55,
	390, 550, 687
Zaješko Selo.....	235
Zaprešić.....	225, 226,
	275, 919
Završje.....	291, 354
Zbelava.....	736
Zbjegovača.....	170
Zdenčac.....	912
Zdenčina	92, 123,
	124, 186, 235-238, 413^15,
	648—650, 917—919, 921
Zelina.....	225
Zlatar (kotar).....	15, 18, 138,
	175, 176, 288, 290,292,436,
	437, 480, 683, 724,761,844,
	848, 849
Zlatar (mjesto).....	66, 91—93,
	97, 99-101, 103, 105, 107, 109,
	117, 118, 132, 167,176,196,
	228, 230, 239, 288-291,296,
	354, 370, 566, 657,683,843,
	844, 849, 906
Zlatar Bistrica.....	645, 920
Zamlaka.....	736
Zorkovac.....	124, 125,
	235
Zvonik.....	425

ž

Žažina	195
Zdralovi.....	234
Žejinci	645
Želin.....	406
Žetalj	277
Žitomir.....	540
Žumberak	64, 65, 157,
	158, 351, 352, 362, 364, 365,
	550, 593, 665, 666, 681, 683, 766
Županec ,.....	260
Županja	517
Župić	231, 648

KAZALO PREDMETNIH POJMOVA

A

Antifašistička fronta žena (AFŽ)
— O d b o r i A F Ž :
 — Glavni za:
 Hrvatsku 826
 — Kotarski:
 Krapina..... 387
 Križevci..... 729
 Ludbreg..... 317
 Samobor 295
 — Mjesni:
 Zagreb..... 60,73,76,
 84-86, 346-349, 357, 812, 819, 821
 — Oblasni za:
 Zagrebačku oblast..... 14
 — Okružni:
 Bjelovar..... 554, 608
 Cazma 198, 203
 — Općinski:
 Đurmanec 388
 Kupčina..... 26
 Petrovsko..... 388
 Pisarovina..... 25
 Plavšinac..... 303, 770
 Pokupsko..... 25
Antifašističko vijeće narodnog
oslobođenja Jugoslavije (AVNOJ)..... 18, 49, 50,
 105, 106, 159, 262, 268, 325, 538, 827, 847
 — Drugo zasjedanje AVNOJ-a..... 44, 47, 57,
 93, 94, 105, 151, 160, 174, 192, 194, 206, 208, 219, 287, 359, 360, 364—366, 374, 378,
 392, 434, 437, 454, 455, 457, 459, 462, 467, 480, 481, 504, 505, 508, 509, 512—514,
 519, 529, 532, 535, 539, 546, 584, 585, 603, 606, 612, 622, 627, 635, 671, 691, 696, 760,
 764, 792, 797, 808, 810, 814, 815, 836, 943, 848, 863
 — Nacionalni komitet oslobođenja Jugoslavije 25,27,50,
 58, 93, 159, 160, 175, 185, 187, 188, 192, 194, 207, 268, 287, 296, 325, 437, 519, 538,
 539, 798, 843, 847

B

Bijela garda..... 432, 773, 797,
 827, 897

C

Crvena armija 15, 130, 160,
 161, 291, 612, 807, 827, 862, 863

č

Čerkezi (vidi 1. kozačka divizija).....	50,51,150,
190, 194, 366, 389, 560, 615, 763, 805, 859	

I

Izbjeglička vlada	394, 509, 807

J

Jedinstvena narodnooslobodilačka fronta	833—835
Jugoslavenska revolucionarna organizacija.....	75
Jugoslavenski komitet narodnog oslobođenja u inostranstvu	806
Jugoslavenski odred NOVJ	807

K

Komunistička partija Hrvatske (KPH)	
— K o m i t e t i K P H :	
— Centralni.....	21,44,58,
94, 157, 522, 530, 535, 603, 635, 833, 854	
Politbiro CK.....	795, 833
— Kotarski:	
Bjelovar.....	484, 579-585,
602, 608	
Čakovec.....	96, 131,478
Čazma	197, 198,
464, 617, 825	
Donja Stubica	176, 396,
434, 722, 772, 774	
Dugo Selo.....	394, 395, 722
Đurđevac.....	480, 607,
608, 895, 896, 899	
Garešnica.....	197, 198,
617, 825	
Ivanec.....	95, 311,
312, 851	
Jastrebarsko	185, 186,
544—546, 762	
Klanjec.....	179, 757, 852
Koprivnica.....	607, 765, 769, 770
Krapina.....	176, 178, 247,
251, 388, 725, 757, 852	
Križevci	457, 483,
608, 726-728	
Kutina	197, 198,
617, 825	
Novi Marof.....	257
Pisarovina.....	22, 28, 762
Pregrada	42, 176, 178,
378, 674, 744-747, 757	
Prelog.....	96,130,131
Samobor	294-297,
762, 763	
Sisak	197, 199,
400-402, 464, 615, 617, 825	
Sveti Ivan Zelina.....	393, 395,
458, 555, 556	

Varaždin.....	95,315
Velika Gorica.....	421—424
Zagreb.....	390. 395, 722
Zlatar.....	177, 288, 291,
292, 294, 757, 852	
Žumberak	674, 676,
677, 679	
Mjesni:	
Zagreb.....	57,60,71—91,
333-351, 356, 518, 806-823	
I rajonski	58, 76, 77, 334,
336, 337, 812, 813	
II rajonski.....	76, 77, 334,
336, 338, 812, 813, 814	
III rajonski.....	74, 76, 77,
334, 336, 339, 812, 814	
IV rajonski.....	76, 78, 334,
336, 340, 812, 815	
V rajonski.....	76, 78, 79,
334, 336, 340, 812, 815	
VI rajonski.....	76, 79, 334,
336, 340, 812, 815	
Vojni komitet.....	60, 86, 87,
337, 349, 350, 822	
Vojni odbor.....	76, 336, 812
Oblasni za:	
Bosansku krajinu.....	802
Dalmaciju.....	803
Slavoniju.....	460, 461, 478,
528, 803, 804, 830	
Zagrebačku oblast.....	44,93,96,
130, 286, 359, 376, 462, 484, 528, 653, 803, 831, 832, 870	
Okružni:	
Banija.....	805
Bihać.....	802, 803
Bjelovar.....	21, 246, 456,
600, 606-608, 655, 730, 786	
Brod.....	465
Čazma	21, 47, 57,
189, 197, 198, 456, 459, 464, 481, 611, 612, 616, 622-624, 824—827	
Karlovac.....	799, 800, 804
Krapina.....	14,40,41,
174, 177, 292, 376—379, 479, 772, 756, 757, 760, 761, 848, 850, 851, 855, 856	
T ika	799
Pokuplje ''	' 17, 132, 157,
186, 761, 799	
Varaždin.....	93, 95, 308,
457, 478, 498, 723	
Virovitica.....	488
Zagreb.....	47, 356, 357,
390—400, 442, 464, 661, 722	
Općinski:	
Bistra.....	774
Donja Stubica	774
Gornja Stubica.....	243, 774
Križ	198, 613
Lekenik	402
Marija Bistrica.....	774
Pokupsko.....	22
Radatović.....	667
Radoboj.....	597
Sela	402
Sokolovac.....	770
Stupnik	295

— Partijske jedinice KPH:	
Gornja Plavnica.....	917
Jakovlje	774
Kupčina.....	23
Kupinec.....	23
Orehovica.....	292
Pisarovina.....	23
Plavšinac.....	770
Radoboj.....	596
Rečica.....	23
Sveti Martin.....	295
Komunistička partija Jugoslavije (KPJ)	
— Centralni komitet KPJ.....	804, 854
Kozaci (vidi 1. kozačka divizija).....	119, 127, 232, 649, 838

N

Narodno oslobodilačka vojska i partizanski odredi Jugoslavije (NOVJ)

— Bataljoni (samostalni)	
Kozjanski.....	32—37
Međimurski.....	69
Njemački.....	143
Obrazovni 10. korpusa.....	297, 298
Udarni Zapadne grupe 10. korpusa.....	205, 397, 433, 442
— Brigade:	
NO »Franjo Ogulinac-Seljo«.....	158, 270, 405, 464, 763, 838
NO »Matija Gubec«.....	45, 46, 53, 94, 97—103, 118, 132, 181, 183, 228, 230, 256, 290, 309, 368—372, 385, 460, 565—573, 625, 660, 789, 861, 862, 865-867, 888
NO »Mihovil Pavlek-Miškina«.....	94
NOU »Braća Radići«	45, 90, 97, 100—103, 183, 209, 228, 230, 290, 293, 368, 371, 463, 562, 565-569, 597, 645, 737, 780, 859, 864, 866, 888, 909, 914
Omladinska NO »Joža Vlahović«.....	114, 133, 158, 235, 237, 412, 592-594, 667, 763, 838
1. 33. divizije NOVJ	183,369, 372, 382-384, 386, 618, 662, 866, 914
2. 2. operativne zone	55, 56, 69—71, 183-144, 154, 155, 183, 788
2. 8. divizije NOVJ	800
2. 33. divizije NOVJ	183, 299, 369, 372, 384, 385, 386, 778, 788-795, 866
12. 12. divizije NOVJ.....	18, 487, 541
15. slovenska.....	256
17. 28. divizije NOVJ.....	625, 859
— Cete (samostalne):	
Cerska (Sisačka).....	464
Križevačka (čelikova).....	625, 727
Međimurska.....	69
Okicka	546
Orovačka	729,730
— Diverzantski bataljoni:	
2.....	92,410
3.....	70, 113, 141, 234
— Divizije NOVJ:	
7	7 6 5
8	8 0 1

14.....	51-55,643, 746
28.....	44,46,47, 67, 145, 370, 488, 489, 491, 862
3 2.....	46,47,69, 91, 92, 94,98, 99, 130, 183, 184, 209, 228, 286, 304, 367, 371, 375, 407, 409, 430, 476 477, 565-569, 888
3 3.....	183,246,286, 299, 369, 372, 375, 381-387, 415, 888
3 4.....	591,665
— G r u p e N O P o d r e d a :	
Zapadna 10. korpusa.....	182, 183, 286, 304, 305, 367, 372, 377, 428
Istočna 10. korpusa.....	913, 914
— K o m a n d e m j e s t a :	
Berek.....	211, 215
Čazma	144,211,215
Dubrava.....	211, 215, 790, 877
Đurdevac.....	10, 42, 43, 307, 601, 605
Koprivnica.....	215, 216, 550, 786, 876
Kutina.....	876,877
Ludbreg.....	215, 216, 776
Pitomača.....	68, 602
Varaždinske Toplice.....	215, 216, 776
Virje.....	307
— K o m a n d e p o d r u č j a :	
Banijska	805
Bjelovarska.....	42, 43, 68, 211, 306-308, 367, 373, 636, 639, 783-788, 874—876, 880—882, 885, 886, 891-894
Cazinska.....	802
Kalnička.....	14, 17, 43, 68, 211-218, 308, 317, 367, 370, 372, 373, 443, 787, 872, 873, 876—878, 880-888, 891-894
Karlovačka.....	800
Moslavačka	141, 143—145, 154, 197, 210—215, 217, 218, 367, 617, 619, 825, 871, 874—886, 891—894
Zumberačka.....	219—222, 664—668
— K o r p u s i N O V i P O J :	
4.....	797
5.....	802
6.....	66,67,454, 529, 539, 541, 543, 798
10. »Zagrebački«:.....	183,210,286, 287, 300-302, 367-376, 379, 381, 427, 428, 454, 471, 472, 539, 541, 543, 798, 832, 879, 881, 884, 890, 891, 894
Odsjek za vojne vlasti u pozadini.....	210, 211, 306, 871-895
Stab	182, 300, 367, 375, 385, 561, 595, 604, 654, 778-781, 785, 786, 876, 878, 880, 886, 913, 914
— O d r e d i N O P :	
Bjelovarski.....	10, 11, 44, 52, 68, 121, 122, 183, 233, 306, 307, 369, 372, 386, 387, 456, 484, 601, 606, 628, 729—731, 787, 788, 898, 913
Bilogorski	68, 145, 209, 232
Kalnički.....	10, 11, 18, 68, 69, 116, 183, 229, 268, 305, 308, 314, 317, 318, 369, 372, 429, 433, 563, 564, 727, 778-783, 865
Karlovački.....	236
Moslavački.....	43, 69, 70, 143—147, 154, 155, 183, 200, 201, 224, 369, 372, 384-387, 618, 619, 662—664, 840, 913

Posavski.....	913
Turopoljsko-posavski.....	119, 158, 269, 270, 405, 763
Zagorski.....	12 21.31 41, 45, 53, 98, 100, 115, 178, 181, 183, 227, 228, 250, 253, 271-280, 291, 293, 304, 369, 372, 407, 428—442, 563, 597, 644, 724, 725, 746, 756, 759, 760, 855, 857, 904—908
Zagrebački.....	20, 92, 98, 100, 183, 228, 305, 369, 372, 397, 406, 428^142, 660, 891, 915—917
Žumberačko-pokupski.....	114, 158, 186, 281, 546, 665, 667, 763, 764
— O p e r a t i v n e z o n e N O V i P O H :	
2.....	10, 15, 21, 46, 66, 68, 131, 132, 164, 165, 181, 797
— S e k t o r i :	
Žumberačko-posavski	226
— Š t a b o v i :	
Glavni NOV i POH.....	66—68, 98
131, 157, 211, 542, 654, 804, 832, 913, 914	
Operativni za Istru.....	803
Vrhovni NOV i POJ	503, 542, 797, 804, 805
Narodnooslobodilački odbori (NOO)	
— O d b o r i N O O :	
— Gradski:	
Đurđevac.....	332
Koprivnica.....	332
Varaždin.....	706, 736
— Kotarski:	
Bjelovar.....	331, 554, 583,510
Čazma	143. 202, 834
Donja Stubica	775
Đurđevac.....	246, 331, 332, 601, 604, 605, 610, 898-900
Garešnica.....	199, 202
Ivanec.....	704, 738
Klanjec.....	19, 844
Koprivnica.....	331, 332, 604, 620, 770, 771
Krapina.....	178, 252, 725, 845
Križevci.....	246, 331, 605, 728, 729
Kutina.....	202
Ludbreg.....	316,706,711
Novi Marof.....	704, 887
Pisarovina	24, 765
Pregrada	573—579, 633, 634, 748, 749, 844, 846
Prelog.....	707
Samobor	295
Sisak	199, 202, 402
Sveti Ivan Zelina.....	393
Varaždin.....	705
Velika Gorica.....	423
Zlatar.....	292__294 431, 845
Zumberak	678
— Mjesni:	
Zagreb.....	59, 60. 73, 74, 76, 77, 79—84, 158—165, 333, 336, 341—346, 357, 812, 815-819
— Oblasni za:	
Slavoniju.....	586, 587, 591
Zagrebačku oblast.....	44

— Okružni:	
Bjelovar.....	55, 56, 110,
247, 319-332, 551-553, 586, 587, 589, 603, 608, 610, 611, 785	
Čazma	55, 110, 197,
202, 206, 551, 586, 587, 589, 619—622, 805, 825	
Krapina.....	175, 176, 180,
182, 378, 574, 578, 586, 634, 723, 757, 759, 841-847, 852, 854, 856	
Moslavina (vidi Čazma)	
Pokuplje.....	360—366, 586,
764,765	
Varaždin.....	316, 586, 587,
690, 703, 708-716, 740	
Zagreb.....	57, 136, 138,
396, 586, 587	
— Općinski:	
Bistra.....	775
Cvetlin.....	739
Desinić.....	674
Donja Stubica	775
Dubrava.....	203, 613
Gornja Rijeka.....	705
Gornja Stubica.....	775
Ivanec.....	739
Kupčina.....	24, 29
Kupinec.....	24
Ludina.....	203
Liubešćica.....	705, 738
Marija Bistrica.....	775
Novi Marof.....	^ 705
Pisarovina.....	24
Pregrada	24
Pokupsko.....	634
Radoboj.....	597, 842
Varaždinske Toplice.....	705
Veliki Bukovac.....	740
— Seoski:	
Bartolovac.....	736
Gornja Suma.....	898
Grešćevina.....	310
Šemovac.....	736
Veliko Trojstvo	911
Neprijateljske jedinice	
— brojno stanje i naoružanje	165—173
— N j e m a č k e :	
1. kozačka divizija (vidi »Čerkezi« i »Kozaci«).....	238, 239,
406, 418, 592	
— U s t a š k o - d o m o b r a n s k e :	
— Bojne:	
1. ustaška.....	735
3. 2. p.p.....	839, 840
8. željezničarska.....	839
10. ustaška.....	592
30. ustaška.....	592
— Divizije:	
330. gorska.....	735
— Pukovnije:	
1. oružnička.....	112,223,
403, 640	
1. P1S.....	908—910
— Stožeri:	
Glavni domobranstva	91,92,103,
184, 209, 299	
— Vodovi:	
Kotarski jurišni Bjelovar.....	839,840

— Zdrugovi:	
1. gorski.....	596
1. stajaci ustaški.....	765
2. lovački	416
5. ustaški	444
Nezavisna Država Hrvatska	
— K o t a r s k e o b l a s t i :	
Donja Stubica	242
— M i n i s t a r s t v a :	
Oružanih snaga	380,871
Unutarnjih poslova:	
Institut za partizanska pitanja.....	380
Ravnateljstvo za javni red i sigurnost.....	911
Zdravstva i udružbe.....	283
— R e d a r s t v e n e o b l a s t i :	
Bjelovar.....	911
Varaždin.....	126

M

Mađarska kulturna zajednica	459

O

Obavještajni centri:	
Pokrajinski Čazma	192
Rajonski Zagreb	350

S

Saveznici.....	72, 107, 159,
290, 379, 393, 460, 461, 504, 531, 532, 808, 873	
Savez komunističke omladine Jugoslavije (SKOJ):	
— K o m i t e t i S K O J - a	
:— Centralni.....	55
— Kotarski:	
Bjelovar.....	424—427,
584, 610, 628, 866	
Čazma	152, 200, 865
Donja Stubica	659, 775
Dugo Selo.....	659
Đurđevac.....	601, 610,
629, 898, 899	
Garešnica.....	152, 198-200,
864	
Ivanec.....	264
Jaska	63, 545
Klanjec.....	108, 758, 853
Koprivnica.....	610, 629, 771,
864	
Krapina.....	108, 109, 251,
758, 853	
Križevci.....	610, 630, 728,
864	
Kutina.....	152, 200
Ludbreg.....	261, 263,
265, 863	
Novi Marof.....	263-265, 776
Pisarovina	26, 27, 62

Pregrada	108, 109, 748, 758, 853
Prelog.....	263, 314, 858
Samobor	63, 133—136, 295
Sisak	153, 200, 865
Sveti Ivan Zelina.....	660, 722
Varaždin.....	264, 864, 865
Velika Gorica.....	62, 556—561
Zagreb.....	660
Zlatar.....	108, 109, 292, 294, 758, 853
Zumberak	631
— Mjesni:	
Zagreb.....	76, 86, 336, 337, 687, 750-755, 812, 821, 822
— Oblasni za:	
Slavoniju.....	686
Zagrebačku oblast.....	18, 53, 490, 686, 857, 867, 869, 870
— Okružni:	
Bjelovar.....	52, 56, 463, 609, 610, 624, 628, 687, 864-867, 870
.....	52 53 149
.....	151, 152, 197, 199, 617, 687, 825-829, 864, 867, 870
Krapina.....	14, 53, 104, 109, 180, 377, 378, 686, 687, 722, 723, 757-759, 852, 853, 865, 867, 870
Pokuplje.....	61, 681, 683, 799
Varaždin.....	53, 255, 263, 315, 316, 865, 867, 870
Zagreb.....	52, 56, 397, 655, 659, 661, 687, 864, 867, 870
— Općinski:	
Bregana.....	134
Dugo Selo.....	659
Đurmanec	251
Farkaševac.....	426, 628
Ivanjska.....	426, 428, 628
Kapela.....	628
Lupoglav	659
Ljubešćica.....	777
Novi Marof.....	777
Oborovo.....	659
Orehovec.....	630
Radoboj.....	251
Severin.....	426, 628
Sokolovac.....	629
Stupnik	134
Sveta Klara	558
Sveta Nedjelja.....	134
Varaždinske Toplice.....	777
Velika Gorica.....	558
Veliki Botinovac.....	629
Vrbovec.....	630
Sportski klubovi:	
Vrapče.....	55
Zrinski (Bjelovar)	55
Stranke:	
Hrvatska seljačka (HSS)	17, 18, 45, 50, 51, 59, 73, 131, 159, 174, 190, 246, 249, 256, 258—260, 287, 288, 311, 321-323, 334, 335, 446, 447, 450, 451, 455, 463, 505, 506, 508, 530, 603, 612, 635, 670, 671, 697, 698, 765, 797, 798, 811, 831, 860, 861

U

Ujedinjeni savez antifašističke omladine:

- H r v a t s k e (U S A O H) :
 - Kotarski odbor:
 - Bjelovar..... 631
 - Donja Stubica 775
 - Đurđevac..... 631
 - Klanjec..... 109
 - Koprivnica..... 631
 - Krapina..... 109, 251,
 - Novi Marof..... 777
 - Pisarovina..... 62
 - Pregrada 109
 - Samobor 134
 - Sveti Ivan Zelina..... 660
 - Velika Gorica..... 62, 558
 - Žumberak 63
 - Oblasni odbor za:
 - Zagrebačku oblast..... 52, 54, 456, 869
 - Okružni:
 - Bjelovar..... 54, 55, 610
 - Čazma 153, 197, 201, 618, 828
 - Krapina..... 54
 - Pokuplje..... 62
 - Varaždin..... 54, 267, 316
 - Zagreb..... 54
 - Općinski:
 - Dubranec..... 559
 - Gornja Rijeka..... 777
 - Gornja Stubica..... 775
 - Kupinec..... 26
 - Kravorsko 559
 - Ljubeščica..... 777
 - Novo Čiče..... 559
 - Orlo 558
 - Petrovsko..... 251
 - Pisarovina..... 26
 - Rasinja..... 266
 - Velika Gorica..... 559
- J u g o s l a v i j e (U S A O J)
 - Zemaljski odbor 55
 - 2. kongres 50, 56, 260, 268, 560, 868

Zemaljsko antifašističko vijeće narodnog oslobođenja:

- H r v a t s k e : 16,18,29, 49, 105, 106, 159, 175, 178, 187, 262, 359, 360, 378, 437, 447, 450, 455, 491, 535, 805, 901
- 2. zasjedanje 14,364,449, 453,454, 459, 467, 505, 506, 546, 585, 606, 612, 622, 627, 761, 764, 792, 797, 815, 827, 836
- Centralna komisija za prebacivanje hrane 111,587,589
- Izvršni odbor HSS..... 603, 635
- Srbski klub 460

S A D R Ź A J

Predgovor	
Skraćenice.....	7
1. 1944, siječanj 1. Naređenje Štaba Druge operativne zone NOV i PO Hrvatske Bjelovarskome NOP odredu za rad u oslobo- đenom Đurđevcu, te za dalje akcije na komunikaciji Bje- lovar — Križevci.....	10
2. 1944, siječanj 2. Izvještaj politkomesara Zagorskoga NOP odreda polit- komesaru Druge operativne zone NOV i PO Hrvatske o političkom stanju i radu u odredu, prehrani i zdravlju boraca, te zapažanja o stanju u krajevima kroz koje je odred prolazio.....	12
3. 1944, siječanj 3. Depesa Štaba Druge operativne zone NOV i PO Hrvat- ske Centralnome komitetu KP Hrvatske o uspješnoj mo- bilizaciji ljudstva u jedinice NOV potkraj 1943. godine . .	21
4. 1944, siječanj 3. Izvještaj Kotarskoga komiteta KPH Pisarovina Okruž- nome komitetu KPH Pokuplje s redovne sjednice na ko- joj je razmotreno organizacijsko stanje i rad članova Partije, SKOJ-a, NOO, AFŽ u općinama Pokupsko, Pisa- rovina, Kupinec, Kupčina i Rečica.....	22
5. 1944, siječanj 3. Izvještaj Kotarskoga komiteta KPH Pisarovina Okruž- nome komitetu KPH Pokuplje o pljački Nijemaca i usta- ša na području Pokupskog, Pisarovine, Kupinca, Donje Kupčine, Šišljavića i Rečice.....	28
6. 1944, siječanj 3. Izvještaj Štaba Zagorskoga NOP odreda Štabu Druge operativne zone NOV i POH o akcijama odreda u drugoj polovini prosinca 1943. godine.....	31
7. 1944, siječanj 5. Krapina Izvještaj Okružnoga komiteta KPH Krapina Oblasnome komitetu KPH za zagrebačku oblast o prilikama i raspo- loženju naroda u Zagorju nakon odlaska njemačke voj- ske	

8.	1944, siječanj 5. Naredba Štaba Druge operativne zone NOV i PO Hrvatske o formiranju Komande bjelovarskoga područja i Komande mjesta Đurđevac.....	42
9.	1944, siječanj 6. Izveštaj Oblasnoga komiteta KPH za zagrebačku oblast Povjerenstvu CK KPH za sjevernu Hrvatsku o odjeku odluka Drugoga zasjedanja AVNOJ-a, o kretanju neprijateljske vojske, o formiranju novih jedinica te o pripremi masovne mobilizacije u kotarima Koprivnici i Đurđevcu 44	
10.	1944, siječanj 6. Izveštaj Oblasnoga komiteta SKOJ-a za zagrebačku oblast Oblasnome komitetu KPH za zagrebačku oblast o političkoj situaciji i organizacijskom stanju organizacije SKOJ-a i USAOH-a na području oblasti.....	48
11.	1944, siječanj 7. Zagreb Izveštaj Milana Miškovića Povjerenstvu CK KPH za sjevernu Hrvatsku o odjeku odluka Drugoga zasjedanja AVNOJ-a u Zagrebu, radu Mjesnoga komiteta, stanju u NOO, AFŽ-u i SKOJ-u.....	57
12.	1944, siječanj 7. Izveštaj Okružnog komiteta SKOJ-a za Pokuplje, Pokrajinskome komitetu SKOJ-a za Hrvatsku o radu omladinskih organizacija u kotarima.....	61
13.	1944, siječanj 7. Pismo Ivana Šibla Vladimiru Matetiću o dogovoru s komandantom VI. korpusa NOVJ za zajedničko djelovanje, padu Varaždinskih Toplica, prijedlogu komandnog kadra za Komandu bjelovarskoga područja, te o naređenju Glavnoga štaba za djelovanje jedinica Zone.....	66
14.	1944, siječanj 7. Izveštaj Štaba Druge NO brigade Druge operativne zone NOV i POH Štabu Zone o akciji na prugu između Ivanića i Križa.....	70
15.	1944, siječanj 8. Zagreb Izveštaj Mjesnoga komiteta KPH Zagreb Povjerenstvu CK KPH za sjevernu Hrvatsku o političkoj situaciji u Zagrebu i organizacijskom stanju partijske organizacije . .	71
16.	1944, siječanj 8. Iz dnevnoga izvještaja Operativnoga odjela Glavnoga stožera domobranstva NDH o napadu jedinica NOV i PO Hrvatske na Zlatar	91

17.	1944, siječanj 10. Iz dnevnoga izvještaja Operativnog odjela Glavnoga stožera domobranstva NDH o akcijama partizana na području sjeverozapadne Hrvatske.....	92
18.	1944, siječanj 11. Izvještaj Oblasnoga komiteta KPH za zagrebačku oblast Povjerenstvu CK KPH za sjevernu Hrvatsku o odjeku odluka Drugoga zasjedanja AVNOJ-a, neuspjeloj akciji na Zlatar, o mogućnostima mobilizacije, o radu pete kolone, o kadrovskim promjenama u OK KPH Varaždin te o stanju u Međimurju.....	93
19.	1944, siječanj 11. Izvještaj Vladimira Matetića Štabu Druge operativne zone NOV i POH o borbi za Zlatar i mobilizaciji u Hrvatskom zagorju.....	97
20.	1944, siječanj 12. Izvještaj Štaba Tridesetdruge divizije NOVJ Štabu Druge operativne zone NOV i PO Hrvatske o napadu na Zlatar	99
21.	1944, siječanj 11. Iz dnevnoga izvještaja Operativnoga odjela Glavnoga stožera domobranstva NDH o borbama jedinica NOV i PO Hrvatske kod Ludbreškog Ivanca, Zlatara, Draganića i Križevaca.....	103
22.	1944, siječanj 12. Izvještaj Okružnoga komiteta SKOJ-a Krapina Okružnome komitetu KPH Krapina o političkoj situaciji i zadacima, represalijama neprijatelja, organizacijskom stanju SKOJ-a i USAOH-a.....	104
23.	1944, siječanj 12. Izvještaj Đure Uzelca Ekonomskome odjelu ZAVNOH-a o mogućnostima prebacivanja hrane iz Moslavine za Liku preko Banije	110
24.	1944, siječanj 12. Sisak Izvještaj Zapovjedništva 1. oružničke pukovnije Ministarstvu unutrašnjih poslova za razdoblje od 26. prosinca do 11. siječnja 1944. godine.....	112
25.	1944, siječanj 13. Izvještaj Oblasnoga komiteta KPH za zagrebačku oblast Centralnome komitetu KP Hrvatske o političkoj situaciji u oblasti, teror u Mađara u Međimurju, formiranju KK KPH Prelog, te problemima vezanima uz mobilizaciju u NOV.....	130

26.	1944, siječanj 13. Izveštaj Kotarskoga komiteta SKOJ-a Samobor Okruž- nome komitetu SKOJ-a Pokuplje o radu i organizacijsko- me stanju skojevske organizacije u kotaru.....	133
27.	1944, siječanj 14. Izveštaj Okružnoga narodnooslobodilačkog odbora Za- greb ZAVNOH-u o političkoj situaciji i organizacijskom stanju NOO na okrugu	136
28.	1944, siječanj 14. Izveštaj Štaba Druge NO brigade Drugoj operativnoj zoni NOV i PO Hrvatske o borbama u prvoj polovini si- ječnja 1944. godine.....	138
29.	1944, siječanj 14. Izveštaj Mobil-centra Komande moslavačkog područja Komandi područja o broju mobiliziranih dobrovoljaca u prvoj polovini siječnja.....	143
30.	1944, siječanj 15. Operativni izvještaj Štaba Moslavačkog NOP odreda Štabu Druge operativne zone NOV i POH za prvu polovi- nu siječnja 1944. godine.....	144
31.	1944, siječanj 15. Izveštaj Zapovjedništva ustaša — Glavnoga ustaškog stana Ministarstvu unutrašnjih poslova o hapšenju i vje- šanju Ignaca Harambašića i Juraja Cvetkovića od strane njemačke vojske.....	147
32.	1944, siječanj 17. Izveštaj Okružnoga komiteta SKOJ-a Čazma Oblasno- me komitetu SKOJ-a za zagrebačku oblast o političkoj situaciji u okrugu, organizacijskom stanju SKOJ-a i USAOH-a, o vojsci i Agitpropu.....	149
33.	1944, siječanj 18. Pokuplje Izveštaj Okružnoga komiteta KPH Pokuplje Centralno- me komitetu KP Hrvatske, o mobilizaciji u kotarevima Pisarovina i Velika Gorica i o ofanzivi neprijatelja na području Žumberka	157
34.	1944, siječanj 18. Izveštaj Mjesnoga NOO Zagreb ZAVNOH-u o politič- kom i organizacijskom stanju u NOO grada Zagreba u prosincu 1943. godine.....	158
35.	1944, siječanj 18. Informativni izvještaj Štaba Druge operativne zone NOV i PO Hrvatske Glavnome štabu NOV i PO Hrvatske o brojnom stanju i naoružanju neprijateljskih snaga na području zone.....	165

36.	1944, siječanj 19. Izveštaj Okružnog komiteta KPH Krapina Oblasnome komitetu KPH za zagrebačku oblast o političkoj situaciji u okrugu, organizacijskom stanju partije, SKOJ-a, NOO, AFŽ, te o vojsci i agitpropu.....	174
37.	1944, siječanj 19. Iz Naredbe Štaba Desetoga korpusa »Zagrebačkoga« NOV i PO Jugoslavije o formiranju Desetoga korpusa, I. i II. divizije i Zapadne grupe partizanskih odreda Hrvatske	182
38.	1944, siječanj 20. Iz dnevnoga izvještaja Operativnoga odjela Glavnoga stožera domobranstva NDH o borbama s jedinicama NOV i PO Hrvatske kod Svibovca i Kutine.....	184
39.	1944, siječanj 21. Izveštaj Kotarskoga komiteta KPH Jastrebarsko Okružnome komitetu KPH Pokuplje o akciji i pljački neprijatelja na području jastrebarskog kotara.....	185
40.	1944, siječanj 21. Čazma Proglas s konferencije gospodarskih i tehničkih stručnjaka održane u Čazmi 21. siječnja 1944. godine.....	187
41.	1944, siječanj 22. Izveštaj Okružnoga komiteta KPH Čazma Oblasnome komitetu KPH za zagrebačku oblast o političkoj situaciji na okrugu i organizacijskom stanju partije, SKOJ-a, USAOH-a, NOO, AFŽ za siječanj 1944. godine.....	189
42.	1944, siječanj 22. Izveštaj Okružnoga NOO Moslavina ZAVNOH-u o kampanji za popularizaciju odluka AVNOJ-a u garešničkome, čazmanskome i kutinskom kotaru	206
43.	1944, siječanj 24. Iz dnevnog izvještaja Operativnoga odjela Glavnoga stožera domobranstva NDH o napadu jedinica NOV i PO Hrvatske na Bosiljevo, Lekenik i Kokinac.....	209
44.	1944, siječanj 26. Izveštaj Otsjeka za vojne vlasti u pozadini Desetoga korpusa »Zagrebačkoga« NOV i POJ Štabu desetoga korpusa o stanju i političkome radu Komande područja, sekcija i komandi mjesta.....	210
45.	1944, siječanj 26. Izveštaj Komande žumberačkoga područja Štabu Žumberačko-posavskoga sektora o političkoj situaciji te radu odjeka komande za razdoblje 10 — 25. siječnja 1944. godine	219

46.	1944, siječanj 26. Sisak Izveštaj Zapovjedništva 1. oružničke pukovnije Ministarstvu unutrašnjih poslova za razdoblje od 11. od 26. siječnja 1944. godine.....	223
47.	1944, siječanj 26. Donja Stubica Izveštaj Kotarske oblasti Donja Stubica Velikoj župi Prigorje o strijeljanju i hapšenju stanovništva u općinama Gornja Stubica i Zelina.....	242
48.	1944, siječanj 27. Bjelovar Izveštaj Okružnoga komiteta KPH Bjelovar Oblasnome komitetu KPH za zagrebačku oblast o preseljenju Okružnoga komiteta u Borovljane te o političkoj situaciji u kotarima Križevci i Đurđevac.....	246
49.	1944, siječanj 28. Izveštaj Kotarskoga komiteta KPH Krapina Okružnome komitetu KPH Krapina o političkoj situaciji i organizacijskom stanju Partije, SKOJ-a, USAOH-a, NOO, AFZ, te o vojsci, akcijama i agitpropu.....	247
50.	1944, siječanj 28. Izveštaj Okružnoga komiteta SKOJ-a Varaždin Oblasnome komitetu SKOJ-a za zagrebačku oblast o političkoj situaciji među omladinom, organizacijskome stanju SKOJ-a i USAOH-a, te o vojsci i radu agitpropa.....	255
51.	1944, siječanj 28. Pismo Štaba Turopoljsko-posavskoga NOP odreda Okružnome komitetu KPH Pokuplje o mjerama koje se poduzimaju za sprečavanje pljačke i prodiranje neprijatelja te o teškoćama u postavljanju zasjeda	269
52.	1944, siječanj 28. Operativni izvještaj Štaba Zagorskoga NOP odreda Štabu Druge operativne zone NOV i PO Hrvatske za siječanj 1944. godine.....	271
53.	1944, siječanj 28. Izveštaj Štaba Prvoga bataljona Štabu Zumberačko-pokupskoga NOP odreda o borbi s ustašama i Nijemcima kod Vratnika.....	281
54.	1944, siječanj 28. Zagreb Izveštaj Ministarstva zdravstva i udružbe Ministarstvu vanjskih poslova NDH o odvođenju stanovništva na rad u Njemačku od strane njemačke vojske.....	283

55.	1944, siječanj 29. Pismo Oblasnoga komiteta KPH za zagrebačku oblast okružnim komitetima na teritoriju oblasti o značenju formiranja i potrebi populariziranja Desetoga korpusa »Zagrebačkog« NOV i POJ.....	286
56.	1944, siječanj 29. Izveštaj Kotarskoga komiteta KPH Zlatar Okružnome komitetu KPH Krapina o političkom stanju u kotaru i organizacijskom stanju komiteta.....	288
57.	1944, siječanj 30. Izveštaj Kotarskoga komiteta KPH Samobor Okružno- me komitetu KPH Pokuplje sa sastanka kotarskoga ko- miteta	294
58.	1944, siječanj 31. Izveštaj Štaba Obrazovnoga bataljona Štabu Desetoga korpusa »Zagrebačkog« NOVJ o akcijama tog bataljona te o uočenim slabostima u političkom radu s novomobi- liziranim borcima.....	297
59.	1944, siječnja 31. Iz dnevnog izvještaja Operativnoga odjela Glavnoga sto- žera domobranstva NDH o napadu jedinica NOV i PO Hrvatske na Žabno i o borbama kod Čazme i Siska . . .	299
60.	1944, kraj siječanj Proglas Štaba Desetoga korpusa NOV i POJ narodu sje- verne Hrvatske prilikom osnivanja korpusa.....	300
61.	1944, veljača 2. Zapisnik s Prve konferencije AFZ općine Plavšinec	303
62.	1944, veljača 2. Izveštaj Štaba Zapadne grupe partizanskih odreda Hrvatske Štabu Desetoga korpusa »Zagrebačkog« NOV i PO Hrvatske o borbama i rasporedu snaga odreda, o po- puni komandnog kadra i mobilizaciji u Zagorju	304
63.	1944, veljača 2. Izveštaj Odsjeka za vojne vlasti u pozadini Desetog kor- pusa »Zagrebačkog« NOV i PO Jugoslavije pomoćniku načelnika Desetoga korpusa o radu Komande Bjelovar- skog područja i odnosu komande i Bjelovarskoga NOP odreda.....	306
64.	1944, veljača 4. Varaždin Izveštaj Okružnoga komiteta KPH Varaždin Oblasno- me komitetu KPH za zagrebačku oblast o političkoj situ- aciji, radu i organizacijskom stanju partijske organizaci- je, SKOJ-a, USAOH-a, NOO, AFZ u kotarima, u Komandi područja i u Kalničkome partizanskom odredu.....	308

65. 1944, veljača 4.
Izvještaj Okružnoga NOO Bjelovar ZAVNOH-u o političkoj situaciji, organizacijskom stanju i radu tajništva, komisija i odjela
66. 1944, veljača 5.
Zagreb
Izvještaj Mjesnoga komiteta KPH Zagreb Povjerenstvu CK KPH za sjevernu Hrvatsku o izvršavanju postavljenih zadataka i organizacijskom stanju organizacija u siječnju 1944. godine.....
67. 1944, siječanj 1 — veljača 6.
Iz ratnog dnevnika Toneta Vidmara o pokretu Četrnaeste divizije NOV i PO Jugoslavije preko Zumberka, Moslavine i Hrvatskog zagorja na sektor Štajerske.....
68. 1944, veljača 7.
Zagreb
Pismo Milana Miškovića Povjerenstvu CK KPH za sjevernu Hrvatsku o radu Mjesnoga komiteta KPH Zagreb u siječnju 1944. godine
69. 1944, veljača 7.
Pismo Oblasnoga komiteta KPH za zagrebačku oblast okružnim komitetima KPH o potrebi popularizacije odluke II zasjedanja AVNOJ-a i obavezi okružnih NOO da o tome informiraju ZAVNOH
70. 1944, veljača 7.
Zapisnik sa plenarne sjednice Okružnoga NOO Pokuplje
71. 1944, veljača 7.
Izvještaj Štaba Desetoga korpusa »Zagrebačkoga« NOV i PO Jugoslavije politkomesaru Glavnoga Štaba NOV i PO Hrvatske o stanju i političkom radu u jedinicama, komandama područja i u štabovima.....
72. 1944, veljača 8.
Pismo Oblasnoga komiteta KPH za zagrebačku oblast Okružnome komitetu KPH Krapina s uputama za dalji rad.....
73. 1944, veljača 8.
Zagreb
Dopis Zapovjedništva postrojnika Glavnoga ustaškog stana Zapovjedništvu upravnog savezničara u kojem obavještava da je Ministarstvo unutarnjih poslova osnovalo Institut za partizansko pitanje u Hrvatskoj
74. 1944, veljača 9.
Izvještaj Štaba Tridesettreće divizije NOVJ Štabu Desetoga korpusa »Zagrebačkoga« NOV i POJ o operativnome djelovanju od 1. do 10. veljače 1944. godine

75.	1944, veljača 10. Izveštaj Milke Katalenić, člana Kotarskog odbora AFŽ Krapina, Kotarskome komitetu KPH Krapina o radu od 28. siječnja do 10. veljače 1944. godine.....	387
76.	1944, veljača 10. Zagreb Izveštaj Velike župe Prigorje Ministarstvu unutarnjih poslova o rekviriranju stoke od strane Kozaka u Klari . .	389
77.	1944, veljača 11. Izveštaj Okružnoga komiteta KPH Zagreb Oblasnome komitetu KPH za zagrebačku oblast o političkoj situaciji na okrug i organizacijskom stanju partijskih i skojevskih organizacija, AFŽ, NOO, o mobilizaciji i Agitpropu .	390
78.	1944, veljača 12. Sisak Izveštaj Kotarskoga komiteta KPH Sisak Okružnome komitetu KPH Pokuplje o političkoj situaciji i o radu partijske organizacije.....	400
79.	1944, veljača 12. Sisak Izveštaj Zapovjedništva 1. oružničke pukovnije Ministarstvu unutrašnjih poslova za razdoblje od 26. siječnja do 11. veljače 1944. godine.....	403
80.	1944, veljača 13. Izveštaj Kotarskoga komiteta KPH Velika Gorica Okružnome komitetu KPH Pokuplje o političkoj situaciji, organizacijskom stanju te radu NOO.....	421
81.	1944, veljača 13. Izveštaj Kotarskoga komiteta SKOJ-a Bjelovar Okružnome komitetu SKOJ-a Bjelovar o teškoj političkoj situaciji uslijed ofenzive neprijatelja te o radu općinskih i kotarskoga komiteta	424
82.	1944, veljača 13. Izveštaj Informativnoga odsjeka Glavnoga štaba NOV i PO Hrvatske o rezultatima borbi jedinica X. korpusa »Zagrebačkoga« u 1943. godini.....	427
83.	1944, veljača 14. Izveštaj politkomesara Zapadne grupe NOP odreda politkomesaru Desetoga korpusa NOV i POJ o radu partijske organizacije u Zagrebačkome i Zagorskome NOP odredu, ishrani i zdravlju boraca, radu štabova odreda, osnivanju Udarnoga bataljona, te radu NOO na terenu kojim su se odredi kretali.....	428
84.	1944, sredina veljače Sumarni prikaz posljedica neprijateljske ofenzive na području Kalnika u veljači 1944. godine.....	443

85.	1944, veljača 16. Zagreb Iz dnevnoga izvještaja Operativnoga odjela Glavnoga stožera domobranstva o zauzeću Koprivnice	444
86.	1944, veljača 17 — 19. Čazma Zapisnik i referati sa savjetovanja partijskih organizaci- ja sjeverne Hrvatske, koje je u organizaciji Povjerenstva CK KPH za sjevernu Hrvatsku održano u Čazmi od 17. do 19. veljače 1944. godine.....	445
87.	1944, veljača 17. Izvještaj Kotarskoga komiteta KPH Jastrebarsko Okruž- nome komitetu KPH Pokuplje o političkoj situaciji u ko- taru i reorganizaciji partijske organizacije.....	544
88.	1944, veljača 17. Izvještaj Vice Zaninovića Prosvjetnome odjelu ZA- VNOH-a o stanju i organizaciji školstva u okruzima gor- nje Hrvatske.....	547
89.	1944, veljača 18. Izvještaj Drage Bjelanovića, člana KK KPH Sv. Ivan Ze- lina Okružnome komitetu KPH Zagreb o ofenzivi ustaša u zelinskom kotaru i nesnalaženju partijske organizacije	555
90.	1944, veljača 18. Izvještaj Kotarskoga komiteta SKOJ-a Velika Gorica Ok- ružnome komitetu SKOJ-a Pokuplje o organizacijskom stanju SKOJ-a i USAOH-a, političkoj situaciji u kotaru, radu agitpropa i mobilizaciji.....	556
91.	1944, veljača 18. Okružnica Štaba Desetoga korpusa »Zagrebačkog« NOV i POJ podređenim jedinicama o uočenim slabostima pri- likom neprijateljske ofenzive na Kalnik.....	561
92.	1944, veljača 19. Operativni izvještaj Štaba Tridesetdruge divizije NOVJ Štabu Desetoga korpusa »Zagrebačkoga« NOV i POJ o akcijama brigade od 18. siječnja do 18. veljače 1944. godi- ne	565
93.	1944, veljača 19. Izvještaj zamjenika sekretara SKOJ-a NO brigade »Mati- ja Gubec« o radu i organizacijskom stanju omladinske organizacije, kulturno-prosvjetnome i vojnom radu te o zdravstvenom stanju	569
94.	1944, veljača 20. Zapisnik Kotarskoga NOO Pregrada, upućen Okružno- me NOO Krapina, sa sjednice održane 18. veljače 1944. godine.....	573

95.	1944, veljača 21. Izveštaj Kotarskoga komiteta KPH Bjelovar Okružno- me komitetu KPH Bjelovar o političkoj situaciji, radu partijske organizacije, stanju u SKOJ-u, radu NOO, te stanju u partizanskim četama.....	579
96.	1944, veljača 23. Moslavina Izveštaj Đure Uzelca, vijećnika ZAVNOH-a Ekonomsko- me odjelu ZAVNOH-a o održanoj konferenciji NOO-a sjeverne Hrvatske i sastanku gospodarskih i tehničkih stručnjaka, te o radu ekonomskih odjela pri ONOO-ima .	585
97.	1944, veljača 23. Izveštaj Štaba Tridesetčetvrte divizije NOVJ Štabu Čet- vrtoga korpusa NOV i POJ o borbama kod Krašića, Pri- bića i Hrženjaka.....	591
98.	1944, veljača 23. Zagreb Dnevni izvještaj Operativnoga odjela Ministarstva oru- žanih snaga NDH o posljedicama bombardiranja Zagre- ba te akcijama jedinica NOV i PO Hrvatske oko Zagreba	595
99.	1944, velj ača 24. Izveštaj partijske jedinice Radoboj Kotarskome komi- tetu KPH Krapina o političkoj situaciji u općini i radu partijske organizacije.....	596
100.	1944, veljača 25. Izveštaj Okružnoga komiteta KPH Bjelovar Oblasnome komitetu KPH za zagrebačku oblast o političkim prilika- ma na terenu, organizacijskom stanju i radu partijske organizacije.....	600
101.	1944, veljača 25. Izveštaj Okružnoga komiteta KPH Čazma Oblasnome komitetu KPH za zagrebačku oblast o političkoj situaciji u okrugu, o radu i organizacijskom stanju partijske or- ganizacije, SKOJ-a, USAOH, NOO, AFZ, o vojsci, Agitpro- pu, te zaključcima plenuma Okružnoga komiteta.....	611
102.	1944, veljača 25. Izveštaj Okružnoga komiteta SKOJ-a Bjelovar Oblasno- me komitetu SKOJ-a za zagrebačku oblast o pogoršava- nju političke situacije, zastoju mobilizacije te radu i or- ganizacijskom stanju u kotarevima i Bjelovarskom NOP odredu.....	624
103.	1944, veljača 25. Zapisnik Kotarskoga NOO Pregrada upućen Okružnome NOO Krapina sa sjednice održane 25. veljače 1944. godi- ne	632

104. 1944, velj ača 26. Pismo Filipa Lakuša, člana Izvršnoga odbora ZAVNO- H-a Andriji Heb rang, sekretaru CK KPH o radu u Posa- vini, Moslavini, Podravini i Požeškoj kotlini, te o svojim razmišljanjima u vezi s »pomirljivim« stavom Božidara Magovca prema Mačeku.....	635
105. 1944, veljača 26. Izveštaj političkog komesara Komande bjelovarskoga područja Okružnome komitetu KPH Bjelovar o partij- skome radu u ustanovama područja.....	636
106. 1944, veljača 26. Sisak Izveštaj Zapovjedništva Prve oružničke pukovnije Mi- nistarstvu unutarnjih poslova o borbama protiv jedinica NOV na području sjeverozapadne Hrvatske od 11. do 26. veljače 1944. godine.....	640
107. 1944, veljača 27. Izveštaj Oblasnoga komiteta KPH za zagrebačku oblast Povjerenstvu CK KPH za sjevernu Hrvatsku o neprija- teljskoj ofenzivi na oslobođeni teritorij, o slabostima ko- je su tom prilikom pokazale organizacije NOP-a, te o sprezi bivših HSS-ovaca i ustaša.....	653
108. 1944, velj ača 27. Izveštaj Okružnoga komiteta SKOJ-a Zagreb Oblasno- me komitetu SKOJ-a za zagrebačku oblast o političkoj situaciji, organizacijskom stanju, agitaciji i propagandi na kotarima okruga.....	655
109. 1944, veljača 27. Operativni izvještaj Štaba Moslavačkoga NOP odreda Štabu Tridesettreće divizije NOVJ za drugu polovinu ve- ljače 1944. godine	662
110. 1944, veljača 27. Izveštaj Komande žumberačkoga područja Odsjeku za vojne vlasti u pozadini Četvrtoga korpusa NOVJ o poli- tičkom i ekonomskom stanju te radu pojedinih odsjeka komande.....	664
111. 1944, veljača 29. Okružnica Povjerenstva CK KPH za sjevernu Hrvatsku svim partijskim organizacijama u sjevernoj Hrvatskoj o zadacima u vezi aktualne političke situacije.....	669
112. 1944, veljača 29. Desinić Izveštaj Općinskoga NOO Desinić Okružnome komitetu KPH Krapina o slanju pšenice i kukuruza.....	674
113. 1944, veljača Izveštaj Kotarskoga komiteta KPH Žumberak Okružno-	

me komitetu KPH Pokuplje o političkoj situaciji na tere- nu i organizacijskom stanju Partije	674
114. 1944, velj ača (kraj) Izvještaj Pokrajinskoga komiteta SKOJ-a za Hrvatsku Centralnome komitetu SKOJ-a o radu omladinske orga- nizacije u sjevernoj Hrvatskoj.....	679
115. 1944, veljača Izvještaj Okružnoga N00 Varaždin ZAVNOH-u o politič- koj situaciji u okrugu, razvoju, organizacijskom stanju i radu N00	690
116. 1944, ožujak 1. Okružnica Povjerenstva CK KPH za sjevernu Hrvatsku svim partijskim organizacijama o zaključcima partijsko- ga savjetovanja u Čazmi u vezi organizacijske strukture partijskih organizacija i zadacima partijskih organizaci- ja u vezi s tim.....	717
117. 1944, ožujak 1. Izvještaj Okružnoga komiteta KPH Krapina Oblasnome komitetu KPH za zagrebačku oblast o gubicima partiza- na u selu Hruškovici kraj Vrbovca i neprijateljskoj ofen- zivi u Zagorju.....	722
118. 1944, ožujak 1. Izvještaj Kotarskoga komiteta KPH Križevci Okružno- me komitetu KPH Bjelovar o posljedicama neprijatelj- ske ofenzive te o organizacijskom stanju komiteta	726
119. 1944, ožujak 1. Naređenje Staba Bjelovarskoga NOP odreda o formira- nju Orovačke čete, Čelikove udarne grupe i Udarne gru- pe Plavšinac te postavljanju rukovodilaca.....	729
120. 1944, ožujak 1. Zagreb Izvještaj Brzoga oklopa PTS-a Zapovjedništvu PTS-a o čišćenju okoline Zagreba od partizana u prvoj polovini veljače 1944. godine.....	732
121. 1944, ožujak 2. Izvještaj Okružnoga komiteta KPH Varaždin Oblasno- me komitetu KPH za zagrebačku oblast o posljedicama neprijateljske ofenzive na njihovom području te o situa- ciji u Međimurju.....	734
122. 1944, ožujak 2. Izvještaj Kotarskoga komiteta KPH Pregrada Okružno- me komitetu KPH Krapina o političkoj situaciji i organi- zacijskom stanju u komitetu.....	744
123. 1944, ožujak 2. Izvještaj Mjesnoga komiteta SKOJ-a Zagreb Oblasnome	

komitetu SKOJ-a za zagrebačku oblast o političkoj situaciji u Zagrebu, organizacijskom stanju i radu komiteta, srednjoškolskoga, radničkoga i studentskog rukovodstva	750
124. 1944, ožujak 3. Zapisnik sa sjednice Okružnoga komiteta KPH Krapina na kojoj je razmotrena politička situacija, organizacijsko stanje partijske organizacije, SKOJ-a, N00 i AFZ te stanje u Zagorskome NOP odredu.....	756
125. 1944, ožujak 3. Izveštaj Okružnoga komiteta KPH Pokuplje Centralnome komitetu KP Hrvatske o nastojanju da se partijskim konferencijama ojača i učvrsti rad partijske organizacije, o otežanim uvjetima rada zbog brojnosti neprijateljskim posada, te o slabostima u radu N00	761
126. 1944, ožujak 3. Izveštaj Kotarskoga komiteta KPH Koprivnica Okružnome komitetu KPH Bjelovar o teškoj političkoj situaciji nakon ulaska ustaša u Koprivnicu te o organizacijskom stanju.....	767
127. 1944, ožujak 3. Izveštaj Kotarskoga komiteta KPH Stubica Okružnome komitetu KPH Zagreb o političkoj situaciji u kotaru i organizacijskom stanju partijske organizacije	772
128. 1944, ožujak 3. Izveštaj Kotarskoga komiteta SKOJ-a Novi Marof Kotarskome komitetu KPH Novi Marof o organizacijskom stanju i radu općinskih komiteta.....	776
129. 1944, ožujak 3. Izveštaj Kalničkoga NOP odreda Štabu Desetoga korpusa NOV i POJ o akcijama izvedenima u veljači 1944. godine.....	778
130. 1944, ožujak 3. Izveštaj Komande bjelovarskoga područja Štabu Desetoga korpusa »Zagrebačkoga« NOV i POJ o radu mlino-va, kožara, kopanju zemunica za spremanje hrane te radu mehaničke i kovačke radionice	783
131. 1944, ožujak 4. Izveštaj zamjenika politkomesara Druge brigade Tridesettreće divizije NOVJ Oblasnome komitetu KPH za zagrebačku oblast o borbama od formiranja brigade, radu članova Štaba, vojno-političkoj naobrazbi, kulturno-prosvjetnom radu te o organizacijskom stanju partijske i omladinske jedinice.....	788

132.	1944, ožujak 5. Zapisnik sa sjednice Političkoga biroa Centralnoga komiteta KPH na kojoj je razmotreno stanje u pojedinim oblastima, a utvrđeni su i konkretni zadaci koje partijske organizacije trebaju provoditi na svom području . .	795
133.	1944, ožujak 5. Izveštaj Mjesnoga komiteta KPH Zagreb Povjerenstvu CK KPH za sjevernu Hrvatsku za veljaču 1944. godine . .	806
134.	1944, ožujak 5. Izveštaj OK KPH Čazma Oblasnome komitetu KPH za zagrebačku oblast o održavanju partijskoga savjetovanja, političkom stanju na terenu te kadrovskim promjenama u komitetima.....	824
135.	1944, ožujak 5. Zapisnik s Drugoga okružnog savjetovanja SKOJ-a za Moslavinu.....	826
136.	1944, ožujak 6. Izveštaj Povjerenstva CK KPH za sjevernu Hrvatsku Centralnome komitetu KP Hrvatske o održanome partijskome savjetovanju za sjevernu Hrvatsku, povezivanju protivnika NOP-a bez obzira na međusobne nesuglasice, pogoršanju stanja u vezi s neprijateljskom ofenzivom u zagrebačkoj oblasti, te o preraspodjeli rada u Povjerenstvu	829
137.	1944, ožujak 6. Pismo Save Zlatića Centralnome komitetu KPH o njegovim zapažanjima u vezi s formiranjem JNOF, stavu prema radništvu i drugim problemima koji se javljaju u radu NOO.....	833
138.	1944, ožujak 6. Pismo Anke Berus, člana Povjerenstva CK KPH za sjevernu Hrvatsku, Centralnome komitetu KP Hrvatske o stavu članova Povjerenstva prema nastavnim planovima s prijedlogom da se izmijene.....	836
139.	1944, ožujak 6. Zagreb Iz dnevnog izvještaja Operativnoga odjela Ministarstva oružanih snaga NDH o napadu jedinica NOV i PO Hrvatske na Horvate, Brezovicu i pruge.....	837
140.	1944, ožujak 6. Bjelovar Izveštaj Pothvatnoga zapovjedništva Bjelovar Zapovjedništvu Prvoga zbornog područja o borbama protiv jedinica NOV u veljači 1944. godine.....	839
		971

141.	1944, ožujak 7. Izveštaj Okružnoga NOO Krapina Tajništvu ZAVNOH-a o političkoj situaciji i organizacijskom stanju u veljači 1944. godine u okrugu Krapina	841
142.	1944, ožujak 8. Izveštaj Okružnoga komiteta KPH Krapina Oblasnome komitetu KPH za zagrebačku oblast o radu i organizacij- skom stanju te političkoj situaciji u siječnju i veljači 1944. godine.....	848
143.	1944, ožujak 8. Izveštaj Oblasnoga komiteta SKOJ-a za zagrebačku ob- last Oblasnome komitetu KPH za zagrebačku oblast o političkoj situaciji i organizacijskom stanju SKOJ-a i USAOH-a te o agitaciji i propagandi	857
144.	1944, ožujak 8. Izveštaj Štaba Desetoga korpusa NOVJ Odsjeku za voj- ne vlasti u pozadini Glavnoga štaba NOV i POH o poli- tičkom i ekonomskom stanju te o radu vojnopozadin- skih vlasti.....	871
145.	1944, ožujak 9. Izveštaj Kotarskoga komiteta KPH Đurđevac Okružno- me komitetu KPH Bjelovar o političkoj situaciji u kota- ru, neprijateljskoj ofenzivi i organizacijskom stanju par- tije, SKOJ-a, NOO i AFŽ.....	895
146.	1944, ožujak 11. Uputstvo Socijalnoga odjela ZAVNOH-a svim oblasnim okružnim NOO o formiranju i osnovnim podacima soci- jalnih odjela pri NOO.....	901
147.	1944, ožujak 12. Izveštaj Štaba Zagorskoga NOP odreda Štabu Zapadne grupe POH o neprijateljskoj ofenzivi u Zagorju potkraj veljače 1944. godine.....	904
148.	1944, ožujak 12. Varaždin Izveštaj Prve pukovnije PTS-a Zapovjedništvu PTS-a o učešću u pothvatu »Dubrovnik 2« i čišćenju područja Ivančice.....	908
149.	1944, ožujak 13. Bjelovar Oglas Župske redarstvene oblasti u Bjelovaru o strijelja- nju šestorice komunista kao odmazde zbog akcije parti- zana na vlak između stanica Klokočevac-Rovišće.....	911
150.	1944, ožujak 14. Naredba Štaba Desetoga korpusa NOV i POJ o formira- nju Istočne grupe NOP odreda i postavljanju rukovodila- ca	913

151. 1944, ožujak 15.	
Operativni izvještaj Štabu Prvoga bataljona Zagrebačko-	
ga NOP odreda Štabu odreda za prvu polovinu ožujka	
1944. godine.....	915
152. 1944, siječanj 1 — ožujak 15.	
Zagreb	
Diverzije i napadi partizana na pruge sjeverozapadne	
Hrvatske od 1. siječnja do 15. ožujka 1944. godine	
Kazalo osobnih imena	923
Kazalo geografskih imena.....	935
Kazalo predmetnih pojmova.....	947

